60:
56:
38:
24:10
30:–
18:10
27:–
234:0

40:5
21:–
20:–
120:–
30:–
25:–
35:–
10:10
301:15
45
346:15:–
346:–
234:–
112:–

ALTOMARI · MED · PRAX

DONATI ANTONII ab Altomari,

MEDICI, AC PHILOSOPHI NEAPOLITANI,

DE MEDENDIS HVMANI CORPORIS MALIS, ARS MEDICA.

A Iacobo Rubeo Furciensi sub Ioannis ab Altomari censura quàm diligentißimè recognita, simul cum locis, & Galeni numeris integris denuo in margine ad studiosorum emolumentum repositis.

QVARTA EDITIO.

Cum priuilegijs Summi Pontificis, Regis Neapolis, Regis Franciæ, ac Illustriss. Senatus Veneti.

VENETIIS
Apud Ioan. Anto. de Maria.
M D LXX.

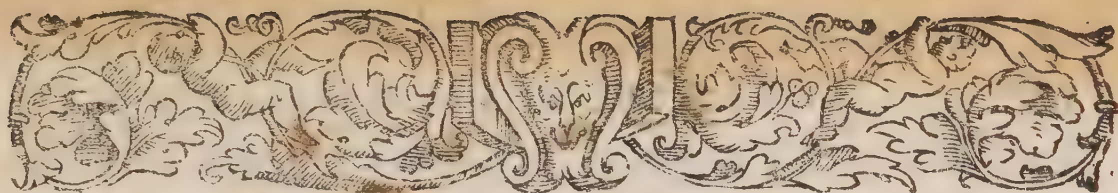
PAVLO IIII. PONT.
Maximo, atque Sanctiss.

DONATVS ANTONIVS.
AB ALTOMARI.

Vm maximam, pręcipuamq; meę ętatis partem in Medicinę studijs consumpsissem P.M. atq; Sanctiss. uidererque omnia meæ professionis spatia decurrisse, ad ea demum me contuli, (quæ paucis demptis) totam penè Medicinam absoluere uiderentur. in quibus non succisiuis (ut aiunt) horis, sed diu multumque uersatus perfeci, ut singularem humani corporis partium morbos cognoscendi primum breuem modum, deinde in eis prędicendi, curandique omnibus indicarem, uia quadam, ac methodo usque à Galeno intacta, à nulloque absoluta Quæ dum mecum commentarer, non defuere, qui in me turpiter essent maleuoli, meoque de nomine & fama detrahere arbitrantes, uarijs calumnijs, non religione, sed maleuolentia, ut nigro notarer carbone, à patria non tantum eijcere, sed etiam arcere conati sunt: perfeceruntque, ut & solum uerterem, Romãque adirem. Quamobrem meas lucubrationes omnes detraxi, & meridiationes, nec addere potui, quibus uti solebam. Vnde effectum est, ut opus istud, quod in manibus tunc habebam, iamdiu esset imperfectum, atque inelaboratum. Qua calamitate cum te unum præter cæteros, tua, qua es in omnes singulari humanitate, acerrimum mei defensorem præstitisse, meque pro uirili tueri non destitisses, non modò domum, & ad patriam, uerum etiam ad prestinam dignitatem, quam semper te fautore seruaui, sum restitutus, datique sunt mea ad studia reditus: & quæ in illa calamitate prope oblanguerant opera oculos sustulerunt. Cumque in illis noctes & dies urgere, quæ prius fuerant imperfecta, perfeci.. Quod cum ita sit, quicquid est hoc Medicæ artis tibi uni acceptum referre debeo. Tuo igitur patrocinio, cui me totum tradidi, fretus, illud in apertum proferre constitui. Per te enim absolutum, per te etiam inuidorum calumnijs uindicandum æquum esse duxi. Suscipe igitur munusculum hoc tranquillo animo, serenaque fronte, tanquam signum quoddam meæ erga tuam sanctitatem iustæ, ac debitæ seruitutis: uelut etiam me illius authorem in re

bus aduersis semper suscepisti, in quo animum, non rem inspectes, oro, nec alienũ à tua dignitate ducas. Est enim sapientis, et prudentis literas earumque cultores utcunque amplecti. Nec me præterit, te arte Medica potius, quàm medicis ipsis oblectari. Huc accedit, quòd cui magis in hac re sit tribuendum, uideo neminem. Nam ut omittam, quæ te omnibus numeris absolutum à pueritia reddiderunt, quid dicam de animi fortitudine? quam in maximis robur gerendis, dubiisque sustinendis & semper declarasti, & nuper precipuè, cùm tota Italia intestino bello ardere cœpisset (cùm & bella uitari interdum nequeant, ubi res urgeat, pax autem semper seruanda, si fieri potest) sicut initia illius obiter admisisti ita extrema libenter honorificentissimè et fortiter es persecutus, paceque, ex omnium sententia desperata, tua uigilantia, maximaque auctoritate effecisti, ut omnia pacem essent habitura, & Philipum, Regem nostrum Serenis. ea beneuolentia tibi reconciliasti, ut te unum, præter omnes (quot fuere unquam) Pontifices Maximos, & ipse admiretur, & nostra etiam memoria: adeò, ut quecunque tuo motu cõsilioque gesta sunt, præclarè sanctèque gesta omnia arbitretur. Itaque omnes Pontificem talem habuisse letamur, nec iniuria. Quis enim unquam in Deum ea religione fuit? Sanctæque Romanæ Ecclesiæ defensor adeò assiduus, & ueluti sui patrimonij uehemens fortisque propugnator? Quid dicam de uitæ integritate? summaq; in omnes charitate? Quid de domesticarum rerum ordine, & publicarum administratione? Quæ omnia, ut in terris ad hunc magnum dignitatis gradum, atque amplissimum te extulerunt: sic apud Deum æternam sedem tibi parasse omnibus est exploratum. Ad quam ne quamprimum, sed multis post annis proficiscaris, omnes, pro Reip. Christianæ commodis, maximaque pro illius, fidei seruandæ necessitate, cupiunt & optant. Vale Pontifex Sanctiss. & meæ (quamuis indignæ tanto Pontifice) seruitutis, eiusque semper augendæ uoluntatis, ex animo tuo nunquam discedat memoria, meam enim tuorum erga me meritorum nulla unquam delebit obliuio, Neap. V. Kal. Februarij. M. D. L X.

IACOBVS RVBEVS,
FVRCIENSIS,
IOANNI AB ALTOMARI
SVO EXIMIO PRAECEPTORI.
S. D.

ANTI est apud te, obseruande præceptor, Donati Antonij ab Altomari tui parentis (uiri nunquam satis laudati) auctoritas, ut quiduis in suis operibus mendi, & si leuissimum sit, id minime pati ualeas. Cum itaque librum de medendis humani corporis malis (opus sane per utile, ac necessarium) Typographorum incuria multis mendis esse refertum cognosceres, cuiusque tum tui patris nomine, tum etiam doctissimorum uirorum, ac artis medicæ officiosorum auiditate, uiolatos locos, atque numeros in ipsis locis cum Galeni numeris componens integros reponere mihi, & alijs amicis, efflagitantibus sæpe, sæpius promisisses, idque quidem fecisses, si per summas occupationes, quibus quotidie detineris, licuisset. Quare cum promissum hoc non modo propediem te facere posse sperares, uerum etiam te nullo pacto agere posse con-

cerneres

cerneres,me uocasti,negotium dedisti. Ego etsi grauius onus,quàm ferre possem humeris meis impositum esse intelligerem,nolui tamen tergiuersari , ne tuæ qui tantum apud me auctoritate, & beneficijs ualeas dicerer uoluntati, uel libētissime non obtēperare: Curaui itaque mandatum diligenter,eòque diligentius,quo uideo librum hunc ad communem hominum utilitatem & ad conualescendum uires, & corpus recuperandum,non parum adiumenti hominibus allaturum. habes ergo officiose præceptor laboris mei ueluti primitias,quas spero tibi non improbatum iri: futurum est enim fortasse,ut ex hac secunda excusione liber auctore ab ipso recognitus esse uideatur· illud uero mihi dubium non est , quin meum in hac re officium tibi futurum sit iucundum ama igitur tui discipuli uoluntatem.

& uale. Neapoli.

INDEX EORVM QVAE IN ARTE MEDICA DESCRIBVNTVR,

PER SERIEM DIGESTVS: annotatis & capitum, & pagellarum numeris.

FINIS.

DONATI ANTONII ab Altomari,

MEDICI AC PHILOSOPHI NEAPOLITANI,

DE MEDENDIS HVMANI CORPORIS MALIS,

ARS MEDICA.

METHODVS.

VM de ſingulis humani corporis locis male affectis dignotionem, prognoſticũ, ac curationem rationabili uia, & Galeni methodo poſt eum hucuſque intacta, à nulloq; in lucẽ edita conſcribere propoſuerim: efflagitantibus quibuſdam amicis ſtudioſis, artisq; medicæ cãdidatis, quo facillimè in ſingulis malis quiuis eorum uiam hanc aſſequi ualeat, uniuerſalem methodum uno capite contentã prius deſcribẽdam fore putaui, ſub qua demum promptius in particularibus ſe exerceãt. Fit namq; exercitatio omnis, cũ particularia ſub eandem uiam, ac rationem ducũtur. Viæ ſiquidem, & rationes ubi ſolæ ſine multifaria ſecundum ipſas exercitatione cognoſcuntur, haudquaquam poſſunt perfectos efficere diſcipulos, uelut ſecundo de locis affectis Gal. ſcriptum reliquit. Quapropter nono method i medendi non ab re decretum eſt ab eo, non licere ullius artis ſcientiam nanciſci, niſi & methodum quandam habueris per uniuerſalia uocata theoremata, & in particularibus te exemplis exercueris; namque in uniuerſalibus methodus, in particularibus exercitatio conſiſtit. Et lib. 9. de Hippo. & Plato. decretis dicebat. Vniuerſalis methodus ſine exercitatione multa in ſingularibus artificem bonum efficere non poteſt. Qua ergo uia, ac ratione ualeat quiſpiam affectam ſedem omnem, ac quemuis præter naturam affectum, eiuſque cauſam dignoſcere, & eis cognitis quid deinde futurum ſit præſentire, & prædicere, ac demum ſi affectus is curari ualeat, curare, iuxta Hippocratis, & Gal. monimenta potiſſimum hoc loco ſcribere aggrediar. In his namque tribus continẽtur omnia, quæ ad artem medicã ſpectant nã cõmoda ea ſunt uel ad dignotionẽ, uel curationẽ, uel prognoſticũ. Curatio aũt per ſe a medicis exercetur, prænotio uero, & dignotio propter curationẽ, ut Gal. inquit primo de rõne uictus in morbis acutis: & proinde in tres primarias partes artẽ medicã diuidi aſſerere melius erit, quã in quinque,

2. de loc. aff. cap. 9.
9. meth. cap. 6.
Intentio & li. 9. de Hip. & Pl decre. & c. c. 2.
Com. 3.

ut quibusdã uisum fuit ex eisdẽ Galeni sententia. Sub eandẽ deinceps uiã, & rationem particulares omnes affectas partes ipsosq; affectus, & eorũ causas proprias docere conabor, prout in singulis his patebit; cum nõ satis sit, ut diximus, methodũ nouisse, sed multifaria insuper exercitatione in his quæ particulatim occurrunt opus est, ut liquet primo de causis symptomatum; propterea quòd pro locorum differentia, ac affectuum pręter naturam curationem quoque uariari contingit. Quamuis oportet, ut Erasistrato placuit, hominem exercitatissimæ considerationis esse, qui uoluerit non solum ipsius affectus qualitatem, sed affectum quoque locum probe dignoscere, præsertim si in imo corporis lateant. Nam quę in superficie sunt constitutæ partes unà cum affectuum suorum specie facilè sensibus deprehẽduntur. Sunt uerò morbi non in manifesto loco hærentes multi, atque hi qui ad interna uertuntur, ut Hippocr. inquit, libro de arte; quorum nullus est, quem oculis conspicienti uidere, ac cognoscere contingit, & ab arte quoque obscuri esse iudicati sunt, & proinde obscuri morbi appellati sunt; qui cum oculorum conspectum effugiant, mentis tamen oculis obtinentur, & superantur, ut ipse refert. Primum denique quod in ægris medicum inspicere oportet, ut Gal. uisum est primo, & tertio de locis affectis, est quæ nam corporis pars sit affecta, & nunquid ea per se afficiatur, uel alteri consentiat. Qua propter semper incipere oportet à læsæ actionis instrumento, eiusdem Gal. præcepto, eodem primo de locis affectis. Quo inuento, ipsam deinceps dispositionẽ quærere opus est; ut ex utriusque simul totius curatiui generis indicatio sumatur, ut apud eundem Gal. liquet tertio de locis affectis. Verum quæ nam pars afficiatur, priusquam eius natura, seu essentia sit cognita, actio, seu usus eius, & compositio cum qua, & societas, quam cum alijs habet, comprehenditur, ratione quadam, ac uia rite inuestigabit nemo, ut primo de loc. affec. & li. de const. artis medicæ patet. Nihil autem interest si positionem, aut compositionem, uel cum proximis societatem dixeris. Hæc autem per artem secandi corpora accurate cognoscere oportet, præsertim qualis sit cuiuslibet partis essentia, ac compositio; ut exinde earum cuiuslibet, cum actiones, tum usus manifestentur; non siquidem solis anatomicorum libris fidem adhibendo, qui magna ex parte infinitis erroribus pleni comprehenduntur, sed propriis oculis diligenter inspiciendo. Cognita nanque hoc modo cuiusuis partis substantia, ac compositione, actionẽ cuiusque earum, quinetiam earundem utilitates nullo negotio inuenies, ab ipsa partium natura doctus; cum uidelicet exactè, ut diximus partium essentiã, ac totam earum constructionem noueris, iuxta Gal. sententiam ij. de usu partium. Hæc nanque corporum dissectio, ut ipse refert, se ipsum Gale. docuit, ut patet primo de loc. affect. cum alia permulta, tum cuiuslibet partis essentiæ proprietatem. Hanc igitur anatomen propriis oculis, ac sæpius rectè inspicere ab his, qui eam callent, conemini, ut quæ dicturi sumus prompte intelligere ualeatis. Nam iis, qui eam ignorant, forte quæ dicemus, & si ratione dicta sint, ueluti insomnia quædam uidebuntur. Nos uero his qui corporum dissectionem haud ignorant, sed propriis oculis mecum, uel ab aliis administratam probè, ac sępius inspexerunt, has lucubrationes scribere paramus. Hi nanque, partium essentia, ac compositione cognita, earum cuiuslibet, cum actionem, tũ usum haud ignorabunt. Cum singulæ nostri corporis partes aut peculiarem habeant actionem, aut aliquem præstent usum; pro comperto etiam habeant actiones partiũ duplices esse pro duplici earũ natura, alteras simplicium, & similarium, reliquas compositarum, seu instrumentalium. Quæ siquidem partium actio motus est earundem factiuus. Insuper non præteribit eos quẽlibet partiũ usũ aut gratia conseruationis, & tutelæ fuisse, uel ut causam sine qua non põt actio perfici, aut, ut melius eadem perficiatur, quorũ omniũ Gale. pro teste

habent

Cap. 3. Vide. 1. de loc. aff. c. 2.

Paulo post medium.

Quid primo inuestigandum sit in ægris.

2. de loc. affec. cap. 2. & 3.

3. de loc. aff. c. 1 & 3.

Cap. 2.

Cap. 3.

1. de loc. af. c. 2

Lib. de const. art. med. c. 16

Ars secandi corpora non ignoranda.

2. de usu part. cap. 3. & 7.

Cap. 1.

Quibus fuerit hoc opus conscriptum.

habent tum libro de constitutione artis medicæ,tum primo de vsu partium, &,ut uno perstringam verbo,medico usum prestant confectiones anatomicæ,non modo ad affectus noscendos,sed ad eos curandos,ac ad illorum præsagia;ut secundo de anatomicis administrationibus ab eodem Gal.dictum est. Qui igitur cuncta quæ diximus exacte nouerit,nõ nihil utilitatis ex his,quæ dicemus,exportabit. Vt autem & hi mentem exerceant in affectorum locorũ notitia,tres exercitationis modos, Erasistrati autoritate,Gal. secundo de locis affectis proposuit. Quorum unus est circa singulas corporis partes, quas locos uocant. Alter circa causas,& dispositiones. Tertius circa syptomatum differentias. His nanque rite cognitis, ac inter se distinctis, facile propositę rei ueritas percipi potest,singulorum per eam facta contemplatione. Veruntamen nos,ut quę facilior sit, & ne eadem bis repetamus, ea exercitationis uia pręcipue utemur ad affectorum locorum notitiam,quæ quidem ex symptomatibus,ac eorum differentia procedit, cum hoc tamen, & reliqua quæ diximus,non negligentes. Ex hoc nanque genere eorum quæ præter naturam sunt,sperandum est comparari posse exacte dignoscendarum partium affectarum iudicium, uelut Gal.scriptum reliquit lib. de constitutione artis medicæ. Quantum autem pręstet usum affectorum locorum notitia in curandis singulis corporis uitijs,Gal.passim in cunctis fere suis commentarijs meminit,præsertim lib.primo de locis affectis. Nam quod quilibet præter naturam affectus suo auferatur contrario, communi ss. Hippoc. decreto, affectus ipse indicat; ut si calidus,frigidis,& si frigidius calidis At quo usque, quo modo,aut qua materia id exequi liceat,affectus ipse non indicat duntaxat, sed ipsa pars affecta commonstrat:quemadmodum de phlegmone in diuersis partibus orta,pro ipsarum partium diuersitate libro 13. methodi Gale. docuit terminum, modum ac diuersam medicamentorum materiam eligere. Quare ad usum dextrum adiumentorum necessarium esse exacte scire partis curandæ substantiam,formationem,ac situm lib. de constitutione artis medicæ decretum reliquit. Quantam insuper uim habeat hæc notitia in ea artis parte,quę prognostica dicitur,& si sexcentis in locis confiteatur Gal.quarto,tamen ne pręsagatione ex pulsibus per hęc verba palam ostendit, cum dixit. Proinde cui status facultatis perspectus ad unguẽ sit, locusque affectus & eius affectus,hic ad futura pręsentienda est peritissimus: & tertio methodi medendi disseruit,primum artis opus esse ut intelligas sperare ne id,quo tendis,debeas,an secus. Cuius rei cum duplex possit haberi cognitio, altera per experientiam,cui longo usu est opus, altera per ipsius rei naturam; hæc siquidem cuiusque particulæ substantiam existimabit,tum actionem,& usum ac situm ipsum,à quibus procedens non solum quod sanari non potest, præuidebit,sed etiam quod recipere sanitatem potest,de inueniendis, ei remediis deliberabit. Habes igitur ex his quantum conferat, cum ad curationem tum ad prognosticum partium affectarum notitiã, ex Galeni monimentis. Præter id quod non nihil etiam afferat utilitatis ad affectus dignotionem ipsius loci natura,cum ea fuerit cognita,ueluti primo de locis affectis liquet. Reliquum denique erit postquam ea primo uenit inuestiganda. docere quo modo, ac qua uia partem quampiam affectam dignoscere ualeamus. Cum uero ex nonnullis notis ipsa deprehendi possit, ut testatur Galenus primo de locis affectis. à læsa tamen actione prius eius dignotio auspicanda est; ex qua sola, cum nulla alia pateret uia, idemmet Gal. confessus est inuenisse partem affectam tertio de locis affectis. Est nanque cuiuslibet partis affectæ proprium symptoma,propriæ actionis eiusdem noxa, siue similarium, siue instrumentalium partium actio fuerit; singularum & enim animalis corporis actionum unam esse propriam particulam, per quam fiunt,

[Margin notes: lib. de cõst. art. med. c. 4. & 5. — 1. de usu part. cap. 8 — Anatomes vsus. — Cap. 1 — Cap. 1. — Cap. 15. & 16. — Notitia affectorum locorum quos prestet usus. — Cap. 1. — Cap. 6. & sequẽtibus. — Cap. 17. — Cap. 11. — Cap. 1 — Cap. 1. & 5. — Affectæ partis cognitio ex quibus. — Cap. 5. — Ex læsa actiõe. — Cap. 3.]

omnibus medicis in confesso est. Reliquæ uerò quæ instrumentali parte continentur, eidem præstant usum, ut liquet secundo methodi medendi. Quare actionem lædi necesse est, instrumento ipsam efficiente quomodolibet affecto, ut decretum reliquit Gal. eodem primo, & secundo de locis affectis. Quæ uerò actiones similarium duntaxat partium sunt, oblæso earum proprio temperamento, & ipsas offendi necesse est. Non ab re igitur ex actione læsa diximus primò inuestigari debere ipsam partem affectam, quomodolibet ipsa afficiatur. Nam uelut naturalis actio necessariò comitatur corporis statum naturaliter se habentem: sic contra, si à natura recesserit actio, statim præter naturam se habet, ut patet primo methodi medendi; quæ aut non fit, aut male fit, diminutè uidelicet, aut deprauatè. Nam si uentriculus affectus sit, & eius propria actio, quæ est chylificatio, seu assumptorum ciborum confectio, ac pro priæ eius qualitati assimilatio, uitiata erit, si iecur, hæmatosis, hoc est, sanguinis generatio necessario erit oblæsa. Quòd si pars, quæ afficitur, peculiari careat actione, uerum aliquem præstet usum, is non ignorandus erit; cùm & ipse magnificè conducat ad affectorum locorum inuentionem. Hic enim omnibus partibus, uel nihil agentibus inest, Gale. teste primo de locis affectis. At ubi tunica duntaxat actio læsa est, & sedes affectæ plures, tum nostri instituti est, ut reliquorum uarietate symptomatũ eas discernendo, inueniamus uelut liquet quarto de locis affectis. Indicant secundò partem affectam ipsæ excrementorum species, quorum excrementorum, quædam ad exquisitã perducunt partis affectæ notitiam, vt quæ affectæ partis essentiæ proprietatem declarant: quædam uerò artificiosam coniecturam producunt. quæ nobis perquàm utilis est, ut pote media existens quodammodo inter exactam notitiã, & omnifariam ignorantiam, teste Gal. primo de locis affectis. Licet ea aliquãdo aberret, ut patet commento aphorismi secundi quarti lib. Sumitur autem artificiosa hæc coniectura ex ea excrementorum natura, quæ in ipsa parte affecta continentur, siue natura, siue pręter naturam. Declarant uerò partis affectæ essentiæ proprietatem, si ea excernantur, quæ sunt de propria eiusdem partis substantia seu essentia. Vt si tussiendo aliquando aliquod expuatur bronchion, ulcus maximum in pulmone esse existimamus ab erosione, uel putredine ortum, cum pars esse non possit arteriæ asperæ, quæ inter fauces, & pulmonem existit, ut pote tam grandi ulceratione haud quaquã potente in ea fieri, quin prius mors animal præoccupet. At in ipso pulmone talis fieri potest, propter causas primo de locis affectis à Gal. traditas, pariter ex ramentis cum alui deiectione per dysenteriam excretis, intestina affecta esse dignoscimus. Haud aliter si cum urina caruncul is similia excrementa excernantur, renes affectos esse dignoscimus. At si lamarum speciem referant, in uesica ulcus esse ostendunt, prout Hipp. aphorismis 76. & 77. & 81. quarti libri scriptum reliquit. Quod si magnitudinem quoque eorum interdum considerabis, haud obscure, & affectam quoque sedem indicabunt. Nã frustum uasis tussiendo reiectum, si magnum fuerit, pulmonem affectum esse ulcere indicat. Etenim quę ad asperam arteriam in collo existentem proueniunt uasa capillorum ferè speciem referunt. Sic si tunica intestinorum per dysenteriam eiecta magna conspiciatur, sitque latitudine, & crassitudine his, quæ tenuia constituunt intestina, multo maior, non ab re conijciendum est, ulcerationem in crassis intestinis consistere. Interdum etiam ea, quæ ad nascuntur, affectam sedem ostendunt. Nãque res adhærentes, essentię proprietatem obtinent, quemadmodum fungi capite fracto, membranam esse affectam indicant. Cuius præterea generis est crustula quædam, quæ ephelcis græcè dicitur. Namque eius particulæ, à qua excernitur, ulcerationem portendit, ut urinæ meatum, si cum urina; spiritualium instrumentorum, si tussiendo;

gulæ,

Cap. 6.
1. de loc. af. c.
2. de loc. af. c. 9.
Cap. 7.
Cap. 2.
Cap. 4.
Ex excrementorum specie.
Cap. 1.
In principio.
Ex magnitudine excrementorum.

gulæ,& ventriculi si uomitione;aliquod intestinorum affectum esse ostēdit, si per alui deiectionem excernatur. Ex alia excrementorum specie,quæ in affecta parte quouis modo continentur, ipsa quoque deprehenditur, licet non exacta notitia,vt ex prædictis,sed arrificiosa quadam cōiectura. Vt si per vulnus aliquod vrina excernatur,vrinarios meatus,vel vesicā; si stercus, intestinorum aliquod;si cibus,ventriculum vulneratum esse ostendit. Sanguis quoque per vulnus saliendo reiectus vulneratam indicat arteriam. Efflatus spiritus inter respirandum per thoracem,membranam costas succingentem vulneratam esse indicat. Est præterea alius notitiæ modus ex his excrementis, quæ in affecta parte præter naturam continentur,velut in renibus,aut vesica lapis,aut pus in thorace: vel sanguinis grumus, qui græcè thrombos dicitur, vbicunque contineatur:aut alius quidam humor molestus, in animalis corpore genitus,vel extrinsecus ei aduenieus. Conferunt igitur modo quo diximus ad affectæ sedis notitiam excrementa, cuiussuis generis sint. At ipse positus affectam ipsam partem nimirum sufficienter commonstrare potest. Quippe durus in dextra hypochondriorum parte tumor,non lienis,sed iocinoris affecti nota est. Quemadmodum si in sinistra fuerit,non hepatis,sed splenis affectum portendit. Positus insuper, vbi similiter se habeant excrementa,interdum affectam partem commonstrat. Nam si membranosæ tunicæ frustulum excernatur,vlcus alicubi esse ostendit: verum in qua sit particula, ex positu discere licebit. Nam si vomendo fuerit reiectum,gulæ, aut ventriculi,si tussiendo gutturis,seu asperæ arteriæ,si screando,faucium,si per sedem, alicuius intestinorum, si per mulieres pudenda vteri affectum portendit. Intelligere nec minus opus est ipsius partis societatem, quam cum proximis habet, quæ etiam in positionis uocabulo comprehenditur. Conducit nanque & hæc non nihil ad affectorum locorum inuentionem:constat insuper, quòd singuli dolores propositus uarietate,affectum locum ostendere possunt. Quippe apparentibus per vomitum vlceris notis, vt diximus, animaduertendum erit, utrum anteriores partes circa hypochōdria, aut posteriores circa dorsum,dolor infestet. Etenim,qui in anterioribus percipitur, ventriculum.qui vero in posterioribus,gulam affectum occupare censendum est. Sic si in dextra hypochondriorum parte dolor adsit, iecur,si in sinistra, lienem affectum esse indicat. At qui ex diuersa doloris specie,licebit quoque affectam partem compre hendere, prout Gal. placuit secundo de locis affectis. Nam pulsatorius dolor non nisi affectis arterijs per inflammatorios affectus prouenire potest:modò pars ipsa,in qua arteriæ consistunt sentire nata sit. Quo fit, vt neque in peripneumonia, neque in laterali morbo pulsatorius dolor prouenire possit, pulmo namque sensum non habet,quoniam nullus per totum corpus eius di spersus est neruus: similiter neque in hepate, aut renibus, propter similem causam,talis apparet pulsatio. Membrana vero costas succingens, cuius affectus lateralis morbus est,arterijs minime participat, vtpote quæ per intercostalia vocata spacia extendantur & ad eam haud quaquam attingant. Quare nec ipsa taliter affecta, pulsatorius,sentitur dolor. Punctorius tamen dolor membranas affectas esse indicat. Nam ad eas propriè pertinet hæc doloris species,vt patet secundo de loc. affec.& libro de constitutione artis medicæ. At grauis dolor in renum, & iocinoris inflammatione non ab re sentitur. Nam vtrorumque horum viscerum,velut etiam pulmonis adiacens membrana sensu potitur,per quam neruus dispergitur,& propterea cum à tumore, qui in aliquo prædictorum viscerum continetur, membrana ipsa distenditur, talis speciei dolor sentitur,qui grauis dicitur. Proinde Hippoc. primus omnium sexto de morbis vulgatibus scripsit. In renem dolor grauis.& post eum optimorum medicorum non pauci. Neque ipsorum dolorum vehementia,

Ex positu.

Ex specie doloris. Cap. 2.& sequētibus.

2. de loc. af. c. 5

Lib. de const. att. med. c. 15

Commentario 1. tex. 6.

seu magnitudo,remissio,seu mediocritas spernenda erit, pro affectarum partium notitia.Sæpenumero enim affectum locum coindicant, si Gal. credendum sit,commento aphorismi quinti, sexti libri. Quo loco Hippo.scriptum reliquit.Dolores,qui fiunt in lateribus & pectoribus, atque aliis partibus, si multum differant,perdiscendum.Innotescit insuper affectus locus ex propriis quibusdam symptomatibus ipsarum partium affectarum. Nam ore uentriculi affecto, fastidium infestat, propter hepatis imbecillitatem. Excrementa, quæ per aluum deiiciuntur,aquæ, in qua carnes nuper mactatæ ablutæ, similantur.Maxillæ item rubræ apparent in peripneumonicis. Ex his igitur omnibus,uel si cuncta ea haberi non possunt, ex ipsorum nonnullis, uel quibusdam, pars ipsa affecta comprehenditur. Quamuis nec totius corporis dispositio,natura,ætas,seu consuetudo despicienda sit,ueluti nec ea, quæ præcessit uictus ratio,omittenda erit, ut quiuis affectus locus facilè patefiat. Qua habita notitia,num ipsa propriè.seu primo, aut per consensum afficiatur perquirendum erit.Quod quidem non ex his quæ diximus, sed ex aliis deprehenditur.Voco autem partem propriè affectam, cum in ea permanens sit dispositio: Quem affectum græci Idiopthian nominant. A nulla enim parte tunc afficitur, sed in se ipsa continet permanentem dispositionem. Veluti ex aduerso dicimus per consensum aliquam partem affici,cùm ab alia, uel cū alia afficitur,adhuc permanentem dispositionem non continens, licet ea ab affectu non sit penitus libera. Hanc partis affectionem Sympathian græci appellant.Primarium autem partis affectum, qui secundario, seu posteriori opponitur, græci Protopathian dicunt Sæpenumero autem contingit, ut pars aliqua per consensum afficiatur,& propria affectione laboret, cùm in ipsa permanens fiat dispositio: quam non primariò affectam, sed secundario, & propriè ipsam tunc affici dicemus, Galeni auctoritate primo de locis affectis:At quicquid sit, propria seu primaria pars affecta dignoscenda erit, ac exactè distinguenda ab ea, quę per consensum, & secundariò afficitur. Nam huiusmodi speculatio, ut Gal. testatur secundo de locis affectis in fine, non parum ad curationem conducit, cùm ad curandi rationem non sine manifesta utilitate imprimis pertineat,cui nam parti sint remedia adaptanda,cognouisse:quæ non,nisi ei,quę proprio, seu primario affectu laborat, propinanda sunt.Nanque ea curata,nullus relinquitur in ea,quę per consensum,& secundariò afficitur pręter naturam affectus, quoad in ea aliqua permanens fiat dispositio.Cum ergo permanere in quapiam parte aliquis affectus conspicitur, tunc dicimus ipsam propriè esse affectam,uelut primario, seu primogenio affectu laborare affirmamus,cùm à nulla alia prius affecta parte, affectione participet, sed ipsa primò affecta sit. Secundariò autem affici partem dicimus, cùm alia ante eam prius afficiatur,à qua demum,seu cum qua afficiatur, & ipsa,uelut per consensum quoque asserimus partem affici,quando cum alia, uel ab alia,sic afficitur, ut una irritata, altera uehementius molestetur. remissa uerò irritatione quiescat. Hęc siquidem coniectura communis est in omnibus affectis partibus, prout Gal. secundo de locis affect. decretum relinquit. Quanquam in quibusdam propria sumantur inditia,uelut de cerebro ipsemet eodem loco dicebat.Num uerò eadem pars, ut similaris, aut ut instrumentalis afficiatur,ex cognitione affectus,ac qualitatis eius dependet. Quare tempus erit,ut ad ipsius affectus notitiam accedamus; ac qua uia, quibus ue inditiis is dignosci debeat,ostendamus; cum non solum an aliqua afficiatur pars, ut uentriculus,uel iecur,aut alia huiusmodi,à medico considerandum sit, uerum etiam quis affectus urgeat,atque distinguere, quę nam notę affectibus proprię sint, & quę nam partibus effectis, iuxta Gale.sententiam primo de locis affectis.quamuis paucę admodum sint ipsorum affectuum notę, quę non similiter

Ex symptomatū proprietate.

Ex his quę pręcesserunt ac cōcomitantur.

Nunquid propriè, & primo, aut per consensum,& secundario pars afficiatur.

Cap.3.

Dignoscendi modus.

In fine.

Affectus dignotio ex quibus.

Cap.5.

similiter affectum locum ostendant. Vt vero hunc pariter via quadam, ac ratione inuestigemus, primum sane definiendum esse censeo; cum tria sint in vniuersum rerum præter naturā genera, ex quo nam eorum separari possit, vt comparetur iudicium dignoscendi prędictos præter naturam affectus, seu morbos. At quoniam omnium symptomatum causa est ea corporis dispositio, quę morbus, vel affectus nominatur. nihil enim refert, siue morborum, siue affectum pro nūc eam quis nominet, iure ex symptomatibus ipsis morbi cognoscuntur, vt quæ ipsorum sint effectus, ac ipsi morbi, seu affectus, ad ea symptomata causæ rationem habeant, vt patet lib. de differentijs symptomatum & lib. de constitutione artis medicæ. Ex his denique symptomatis affectuum, siue morborum notitia inuestigabitur primo haud aliter, quàm de partis affectę inuentione disseruimus. Nam quod species morbi ex proprijs symptomatibus dignoscatur, tertio de crisibus Galen. testatur. Cum vero eorum symptomatum genus in tres dirimatur differentias, actionum videlicet offensam, affectus corporis & excernendorum immoderationes; ex his omnibus sumi notæ possunt pro affectus, seu morbi notitia comparanda. Licet nonnulla eorum ex necessitate eos consequantur, quæ symptomata pathognomonica, hoc est passionis significatiua appellantur: siquidem certa sunt morborum indicia, & vna cum morbo inuadunt: eiusque, vt ita dixerim, essentiam constituunt, vt patet libro de constitutione artis medicæ, & tertio de morbis vulgaribus. quædam vero symptomata, non ex necessitate, sed vel sæpissime, vel raro, vel ancipiti opinione morbum consequuntur: quæ morbi aut differentiam, aut morem, aut magnitudinem indicant: & hæc quandoque simul inuadunt, aliquando superueniunt, nonnunquam vero nullo pacto veniunt. Neque enim sunt a morbo inseparabilia, velut pathognomonica appellata: nec eius veluti substantiam constituunt: appellantur autem assidentia. Quapropter siue hanc præter naturam dispositionem, morbum appellaueris. cum videlicet ea permanens sit, siue affectum, cum videlicet motus alterationis sit permanens, ipsam dignoscere, præsertim si abditis partibus consistat, ex dicendis tentandum est. Neque enim cuiusuis est morbosam singularum, tum simplicium, tum instrumentalium partium dispositionem reperire; cum in profundo sint abditę Gal. teste, libro de constitutione artis medicę. Qua de re speculationem quandam inuenire oportet, qua dispositiones dignoscamus vniuersas, pręsertim eas, quę circa partes intimas conditę fuerint. Proinde Gal. primo de locis affectis, ratione quadam, ac via docuit eas dignoscere. Primo quidem ex excrementis: vt si vlcus sit, ex ramentis, ex sabulosa quoque vrina lapidem deprehendimus. Excrementa vero seminibus cucurbitę similia, latorum vermium indicia sunt. Denique ex diuersa excrementorū specie interni affectus deprehenduntur: nec minus ex doloris proprietate: quamuis singulorum dolorum species nemo conscribere possit, nisi ipsemet passus fuerit, sitq; medicus, qui interpretandi facultatem habeat, & qui prudenter, & sine mollicie comprehēdere suos affectus possit, dum laborat, vt Gal. testatur secundo de loc. aff. Potest tamen affectus aliquis ex ipsa doloris proprietate dignosci. Inflamatorij nanque affectus ex pulsatorio dolore deprehenduntur. Quamuis non singulis hęc doloris species eueniat, est tamen eorum propria. Ab accidentium quoque proprietate affectuum, siue morborum indicia oriuntur. Nam quibusdam, vt Gal. placuit, per tabificos morbos, vngues adunci euadunt. Intempestiuus horror cum febre inflammationis ad suppurationē transeuntis, indicium est. Lingua nigricans ardentem febrem portendit. Ab ipsorū quoque locorum affectorū natura, morborum indicia sumuntur, eo ꝙ quibusdam solis partibus quidam morbus accidat, quibusdam vero solis nūquā eueniat. Nanque soli oculi suffusione laborant. Lapis in renibus, & in vesica dūtaxat

De dif. sympt. cap. 4. & 5. de constit. art. medi. cap. 15.

cap. 4

De const. art. med. cap. 15. 3. de morb. uulg. com. 3. con. 34.

Cap. 15.

Cap. 5. Ex excremētis

Ex proprietate doloris.

cap. 7

Ex accidentiū proprietate. 1. de loc. af. c. 5. Ex loci natura.

xat nascitur, atque etiam, vt non nullis placet, in colo. Lumbrici in intestinis gignuntur. Rursus impossibile est, vt abscessum cor sustineat, quemadmodum nec pulmo, neque syndesmi dolorem. Cæterum paucæ admodum sũt, vt diximus, ipsorum affectuum notæ, quæ non simul locum affectum ostendant. Etenim vt actionum noxiæ affectam duntaxat particulam, ita earum differentię ipsius affectum declarant; quæ solæ ipsorum affectuum sunt propria signa: per accidens tamen ipsos sequuntur. Variantur nanque noxarum differentiæ pro affectus tum specie, tum magnitudine, vt patet secundo de locis affectis. Cum his autem & quæ præcesserunt, perpendenda sunt. Nam & ea non parum conferunt pro partis cum affectæ, tum ipsius affectus cognitione, vt liquet primo de locis affectis. Qualis ergo præcesserit victus ratio, quæ consuetudo, ætas, anni tempus, regio, aeris constitutio, seu cęli status, ac reliqua considerandа sunt, totius corporis dispositione non neglecta, vt valeamus quoad artificiosa coniectura permiserit, distinguere, quis affectus vrgeat, cum aliqua pars non abdita affecta fuerit; quamuis quidam eorum scientifica notitia deprehendi possint, vt patet tertio de locis affectis Separandique ac discernendi sunt, vt diximus, qui nam affectus fiant in partium propria essentia, & qui ipsis veluti instrumentis accidant, ac qui facti iam sint affectus, seu morbi, & qui adhuc fiant, seu nondum pertinaciter inhæreant, quorum singula ex qualitatis affectus notitia prompte elucescunt. Interim ipsius morbi uis, seu magnitudo, ac mos ignorari non debent. Nam cum triplici genere morbus quilibet grandis, seu magnus sit, aut propter præcellentiam partis, aut propter affectus magnitudinem, vel propter ipsius malignitatem, Gal. teste quarto metho. quorum omnium primam indicationem inuenit Hippocr. propterea medicus nec ea spernere debet; verum cognito affectu, hæc singula de eo perpendat; ipsam siquidem affectus magnitudinem ex dispositionis magnitudine, ac ipsam sequentium propriorum symptomatum: quod si magnus propter præcellentiam partis fuerit morbus, ex præstantiæ, partisque affectæ natura dignoscet. Morem uerò, seu cacoethian, cum ex eorundem morborum differentia, tum ex symptomatibus, quæ ipsam consequuntur, seu superueniunt. iis denique cognitis distinguere oportet eos, qui per consensum fiunt, à proprijs affectibus. Nam cum aliqua vitia proprijs accidentibus exactè discernuntur, ac eadem fuerint perpetua, neque alijs præcedentibus superueniunt, tunc ea propria, ac primogenia appellamus. At cum proprijs accidentibus discerni nequeunt, nec perpetuo permanent, & ad alias affectiones consequuntur, per consensum ipsa oriri dicimus: quod tribus modis fieri contingit, vt testatur Gal. j. & iij. de locis affectis. Nam aut ex primo affectu humor quidam, vel vapor eleuatur ad aliam quampiam partem deueniẽs, in qua demum quispiam generatur præter naturam affectus, vt similia suffusioni symptomata vel capitis dolor humoribus in ventriculo contentis, ad oculos, vel caput ex eis vaporibus delatis. Aut propter defectum materiæ, quam ab alijs partibus præparatam suscipere aliqua pars consueuit. Per consensum quoque affectus gignitur, si ea priuetur, vt vox vitiata, cum flatus, seu efflatio, materia vocis existens, deperditur. Vel prohibita facultate aliqua: quæ ad quasdam partes descendit, cum naturaliter operantur, propter aliquẽ affectum primarium illius partis, a qua facultas transmittitur: velut accidit crura resolui propter spinalis medullæ inflammationem; & manus digitos sensũ amittere, ea parte spinæ prius affecta, quæ est circa dorsi initium. Læditur nanque vocalium instrumentorum, crurum, ac digitorum officium, quãuis ad ea quicquam præter naturam non perueniat; sed quoniam carent eo, quod secundum naturam ad ipsa peruenire debet. Guttur nanque efflatum spiritum nõ recipit: nec vis sentiendi digitis, aut mouendi cruribus impartitur, atque influit

Cap. 7.

Cap. 1.
Ex his quæ p̃cesserunt.

Cap. 3.

Trifariam affectus redduntur magni.

Cap. 6.

Modus dignoscendi eos.

Quibus distinguantur affectus per essentiam ab his, qui per consensum fiunt.

1. de loc. af. c. 6.
3. de loc. af. c. 1.
Affectus per cõsensum quot modis fiant.

fluit & propterea eas partes affectas esse dicimus per consensum tamen. Nam quoties alicui deest illud, sine quo secundum naturam munere suo fungi nõ ualet, ipsum iure affectum esse putandum est Gal. teste tertio de locis affectis. Cap.1. Tot igitur modis per consensum pars aliqua affici potest. Fieri autem hæc consortia tribus modis; aut propter uiciniam, aut propter familiaritatem uel generis, uel operis; liquet. 3. de morbis uulgaribus commentario primo. ac confirmatur, 2. de ratione uictus, &. 1. de caus. sympt. ab eodem Galeno. His predictis inditijs, qui proprii affectus dicũtur, ab his, qui per consensum, excitantur, separandi, ac discernendi sunt. Vbi uero connexi duo, tresve aut plures fuerint morbi, haud aliter dignoscendi erunt, quàm ex excrementis, locorum natura, proprietate doloris, ac proprijs symptomatis, diuersis siquidem existentibus pro complicatorum morborum numero, ac natura. 2. de rat. uict. comm. 44. 2. de caus. sym. cap. 7.

Quibus rite perceptis ad ipsius affectus ac affectarum partium causæ cognitionem deueniendum erit. Eo indemostrabili axiomate ductus, quod nihil uidelicet absque causa fiat, præsertim si is quoque nunc fiat. Deinde inuestigandum erit, num causa, quæ affectum efficit, in ipsa affecta parte contineatur, uel per ipsam transeat. Est nanque causa unum genus eorum, quæ præter naturam sunt; quæ dispositio quidem est præter naturam, uelut morbus actiones lædens, licet non primo, sed secundario. Neque enim ipsam per se sed morbo interueniente actionem lædit; ut patet lib. de differentiis symptomatum quo solo à morbo distat. Dxi autem causam inuestigandam esse, præsertim si affectus nunc quoque fiat, non ab re. Nam hanc ptoprie causã in confesso est apud omnes medicos appellari. Id enim quo tangente afficimur, & quo separato quiescit affectus, causam esse apud omnes homines in confesso est, dicebat Gal. primo de locis affectis. Sic enim ignem ustulationes, & gladium sectionis causam esse credimus. Quanquam consueuerunt greci causam etiã quodammodo appellare, si non dum quicquam agat: sed eo solum, quod possit agere, uelut incoctio auctor, & causa morborum dicitur, quamuis morbum nondum afferat, quemadmodum lib. de constitu. artis medicæ Gale. scriptum reliquit; nec minus, & id quod egit, desiit uero agere causam nominant, ut idem testatur lib. de differentis symptomatum. Quicunque igitur affectus præternaturam morbos precedunt. causæ rationem obtinent, ac morbifice cause nominantur, ex Gale. sententia eodem libro de differentiis symptomatum & secundo methodi. Quas morbificas causas in duplici esse differentia, primo methodi medendi his verbis ostendit. Quartum uero ab is genus statuito, quod sit morbificarum, seu insalubrium causarum. Atque harum, quæ in ipso animalis corpore consistunt, internas nominant. Que extrinsecus, externas; nisi maius, ut nunc vulgus medicorum consueuit, illas antecedentes, has primitiuas uocare. Illud idem confirmauit lib. de morborum causis, dum dixit, Redeamus igitur ad id, quod propositum nobis erat, nẽpe ut singulorum simplicium morborum causas explicemus, tum præcedentes tum primitiuas. Neque enim fuerit absurdum dilucidioris doctrinæ gratia, eas huiusmodi nominibus distinguere, eas siquidem que in animali ipso consistunt, siue affectus sint, siue motiones preter naturam, causas nominant morbos precedentes. Que vero extrinsecus adueniunt si uehementer alterant, immutantque corpus, eas primitiuas appellãt. Ex quibus Gal. verbis luce clarius liquet, eum non nisi duplex statuisse insalubrium, seu morbificarum causarum genus, nec preter eas dinumerasse, quas Arabes, & medicorum vulgus coniunctas, seu continentes appellant. Et si interdum de eis meminerit non ex propria sententia, sed stoicorum more loquutus fuit, ut idemmet, in libro aduersus Iuliannm fatetur quanquam nec easdem inter causas posuerit: nisi reponantur in numero eorum, quæ essentiam habent in fieri, quemadmodũ

Causę cognitio

Cap.1.

Cap.2.

Cap.15.

Cap.1.

De diffe. symp. cap. 1

2. meth. cap. 1.

1. met. cap. 8.

Morbificæ causæ quot, quæ ue sint.

Cap.2.

Cap.6

alię

medendi.cap.3. aliæ causæ. Neque enim ex ijs sunt, quæ absolute esse dicantur: quanquam ea rundem affectus, seu habitus ex permanentium, constantiumq; numero sunt;
Cap.8. vt liquet. 2. metho. med. vbi internæ fuerint præsertim. Nam tunc vere aliquam esse causam alicuius dicimus, cum agit, vt prędictum est. Qua ratione si in numero eorum, quę in generatione essentiam habent, numeretur cõtinẽs causa, ab antecedente non discrepabit. At si aliquo quodammodo ea sumatur, vt pote quod habeat esse permanens, & absolute, penitus a Galeni sententia secludenda erit: Qui morbi dispositionem esse præter naturam retulit: qui per se primo functionem lædit: Quare coincidet cum morbo. Siue ergo externa, siue interna causa aliqua cuiusuis morbi fuerit, via quadam, ac methodo ea inuestiganda erit, parte affecta, ipsoque affectu, seu morbo prius cognitis, tam si adhuc agat, quæ vere causa appellatur, quàm si egit, desiit vero agere, velut externa: quanquam hæc tantum pro affectus cognitione, qui actionem vitiat, cum videlicet rationem, & sensum lateat, inquirenda sit, vt quarto methodi medendi liquet. non enim solum affectum locum, verum etiam causam illi noxam inferentem considerandam esse decreuit Gal. secundo de lo. affe. Quæ si adhuc agat, ab ipsius affectus, seu morbi specie, ac symptomatibus, eorumque diuersitate dignoscitur, non modo quę causa sit, verum ẽt vtrum ea, quæ affectum efficit in parte, contineatur tanquam in propria essentia, vel tanquam in instrumento, aut per ipsam pertranseat; ex symptomatum inquam differentia, vt ex diuersa noxa diuersarũ functionum, excrementorum varietate, ac corporis diuersis affectibus, colore præsertim seu sapore, ex morbi specie. Nam hæc præcipue causam indicat, vt si tertiana fuerit, bilem; si quotidiana, pituitam; si quartana, atram bilem causam esse indicat; aut si erysipelas, bilem; si œdema, pituitam; si scirrhum, melancholiam. Quòd si morbus similiaris fuerit, & ipsa causa tanquam in propria essentia partis continebitur; si vero in compositione morbus erit, permanebit potissimum & causa in parte affecta, tanquam in instrumento. At si permanens non fuerit affectus; nec ipsa causa in parte continebitur, sed per ipsam veluti transibit partem, velut nec ipse affectus permanens, seu constans erit. Hunc affectum Archigenes vmbram affectus appellare consueuit. Totius quoque corporis dispositio, temperamentum, seu ægrotantis natura, ætas, regio, tempus anni, victus ratio, consuetudo, & vt vno verbo perstringam, cuncta, quæ percesserunt, causam interim morborum opificem ostendunt. Nam præteritorum cognitio nihil aliud est vt Gal. inquit quarto de præsag. ex plus. quàm inuentio causarum, quæ affectus inducunt. At cum his addenda erit, cum ciborum potionumque, tum medicamentorum quotidiana experientia, vt exquisite, cum morbos, tum eorum opifices causas inuenire valeas. Qua experientia vsus Gal. in quibusdam coli dolore laborantibus, eos sanauit, vt testatur primo de locis affect. Haud dissimili ratione ea morbi causa inuestiganda erit, quæ, licet egit, desiit tamen agere. Nanque ex ipsa affectus specie, natura ægrotantis, ætate, tempore anni, regione, aeris constitutione, præcedenti victus ratione, & alijs prædictis inuestiganda erit. Sed præsertim inquirere oportet, qui pręcesserunt in animantis corpore affectus, vt dignoscas euidentes causas extrinsecus aduenientes, quas procatarticas appellant. Quare, vt summatim dicam, intueri oportet cuncta, tam præsentia, quàm præterita symptomata; præsentia quidem ex se ipso medicus inspicere debet; præterita vero non a laborante solum, sed ab ipsius familiaribus interrogando, perdiscere; quo promptius, non modo locus affectus, ac morbus ipse, sed morbifica quoque causa, quæcunque ea sit, comprehendatur. Quamuis præteritorum cognitio magis necessaria fuerit pro causarum, quæ affectus inducunt inuentione: velut pręsentium, pro affectuum, & partium affectarum inuentione

Margin notes: 4. meth. cap.3. 2. de loc af. c.2. & 9. — Cap.11. (beside "inuentio causarum") — Cap.4. (beside "primo de locis affect.")

ne,ut patet eodem quarto de præsagatione ex pulsibus. Quibus iam cognitis finem imponet medicus ei artis medicę parti, quam dignoscitiuam appellant,quæ reliquas duas prognosticam scilicet, & correctiuam meritò præcedere debet. Nanq; ex ea, & hæ oriuntur; ut nec præcedi quicquam, aut corrigi ualeat, ni prius singula, quæ diximus, medicus optimè distinguat, ac primo cognoscat. Mox ad prognostica accedere debet, cùm uenientium præsagia, seu futurorum prognostica ex præsentibus sumantur, inuento scilicet affecta, ac parte affecta, qui pręsentes sunt, cognitisque eorum causis;ex eisdem nanque ijs, quo nam terminaturus morbus sit, præcognoscimus, & usus dexter suppetit nobis adiumentorum Gal. autoritate lib. de constitutione artis medicæ. Medicus nanque futura præsentiendo, ac prædicendo, triplicem comparat usum, Hipp. acGal. testibus primo prognosticorum.Nam cùm fieri non possit, ut omnes ad sanitatem ægri perducantur, mortis culpa eum uacare ostendetur, si futura prædixerit; obtemperantesque ęgrotos reddit,cùm propensius ipsi pareant;& de longinquo ipsi morbo obuiam it, multò antè remediorum tempus oportunum edocens. Quapropter hæc pars artis spernenda non erit. quæ in dignoscendis euentis, quæ in morbis expectantur, consistit.Quorum unum ac primum quidem est, quo erumpet morbus ad exitium nc, an ad salutem præcognoscere. Alterum ab hoc, quo potissimum tempore illud accidat. Tertium autem, qui nam erit modus mortis, aut salutis: quæ omnia ex affectibus præsagiuntur, ex quibus morbi genus, & facultatis imbecillitas, uel robur dignoscitur. Hęc nanque si inter se conferantur,futura pręsagiuntur, ut quarto de pręsagatione ex pulsibus,tertio de crisib.primo de arte curatiua ad Glauconem,& libro de constitutione artis medicę testatur Galenus. At cum non omnia,quę sunt circa ęgrotantem oritura,necessariam generationem obtineant; eorum, quæ non habent necessariam generationem:neque erit firma prædictio, cùm de eis certam non possit medicus habere præcognitionem; ut si propter uicinorum tumultum, canes latrantes,aut in iucundos quosdam nuncios insomnis reddatur æger,nullo horum morbi ratione effecto, quinimò nec eorum omnium, quæ morbi ratione efficiuntur certam pręcognitionem habere poterit.Nam si superfluus intra corpus humor aliquis in partem quampiam principem repentè influat,aut ab ea in uiliorem transeat,quò fit, ut eum, qui in princeps membrum illatus est,summum periculum; eum uerò, qui non in primariam, sed in uiliorem partem transmigrauit, subita, ac inexpectata salus laborantis necessariò sequatur; in his statibus, quò terminaturus sit morbus, non exactè comperit medicus; sed tantum præno scere in his licebit inconstantiam,ac lubricitatem. At si permanentiam habuerit morbus, in quo non amplius diffluunt excrementa,sed in locum unum quendam grassata, illum occuparunt,pręsagiri in his futurum potest,si uidelicet rectè omnia circa ægrotum gerantur.Nam quę perperam à quopiam aguntur, eæ causę existunt, ut aut morbi solutio prorogetur, aut mors anteuertat. Propterea meminisse semper oportet, ut Galenus tradit libro de constitutione artis medicę sola optimi medici pręsagia, curante quidem ipso, euenire, ægroto autem nihil delinquente.In hoc igitur morbi genere, cum uirtutis imbecillitate, uel robore collato, futura præsentiri possunt; cùm summa totius præsagationis in morituris, conualiturisq; sit quoties uis ęgrotationis cum ægri facultate conferatur, Galeno teste secundo prognosticorum. Cognita nanque morbi specie ex proprijs symptomatibus,ut ostendimus, ac eius magnitudine ex quantitate eorundem symptomatum,aut partis affectę pręstantia, cognitaque benignitate,uel malitia, seu,ut ita dixerim,more, quem dignosces ex ipsius morbi differentia,ac superuenientibus symptomatis, quod quidem

maximè

Cap.11.

Prognosticorũ.

Cap.16.

Tres artis. Prognosticę usus.

In principio.

Quæ in morbis prognosticari debent.

4.de pręsag.ex pulsi.cap. 11.3. de cris.c. 5.1.ad glauc.c.8.

Lib. de const. art.med.c.18

Quę medicus prædicere non ualet.

In quibus morbis præsagiri futurum possit.

Cap.18.

Quę requirãtur ut pręsagia eueniant.

com,6.

Cap.4. maxime inſpiciendum eſſe iuſsit Gal. tertio de criſibus, adiuncta conſideratione, temporis anni, naturæ, regionis, & ſimilium, nunquid æger ſeruabitur, aut morietur, inuenies; potiſsimum tamen ſi hæc tria reſpicies, ſpeciem uidelicet, morem ac morbi magnitudinem; partis affectę notitia non poſthabita, ſi qua eſt, quæ precipue afficiatur: poſt quæ uirium robur, uel imbecillitatem, cum ex earum propriis actionibus, tum ex commodo temperamento, uel intemperie partium, ex quibus uires proueniunt, dignoſcere oportet, tam eius, quæ ex corde prodit, quàm quæ ex hepate oritur, quàm etiam quæ ex cerebro originem ducit. Quãuis naturæ robur præcipuè ex pulſuum actionibus agnoſcatur, ut patet lib. de conſtitutione artis medicę, & lib. de curand. rat. per uenæ ſectionem. Tamen per quam potiſsimum facultatem ægro periculum immineat, medicus perpendere debet ipſius facultatis indicia bona, uel mala inſpiciens, uelut Gal. placuit tertio prognoſticorum. Nanque ueluti obluctatoribus quibuſdam, ſemper duobus his medicus attentus eſſe debet, nempè morbo, & naturæ, ſeu uiribus. & proinde ſanitatem, uel mortem non ex aliis meditationibus præſentiet, quàm ex morbi, & naturæ robore exactè cognito: ad hæc inquam duo capita cuncta rediguntur, eodemmet Gale. autore lib. primo de arte curatiua ad Glauconem, & lib. de conſtitutione artis medicæ. Quibus ignoratis minimè poterit exactè prænoſcere, ac prædicere. Deinde, futuri ſtatus præ cognitionem perdiſcere ſtudendum eſt; potiſsimum ſi criſi terminaturus morbus ſit. Neque hoc difficillimum fuerit, cognita morbi ſpecie, ac magnitudine. Horum denique cognitione habita, exactè quicquid de ægrotante futurum ſit, inueſtigari contingit, nunquid ſeruabitur, uel peribit. Nam utrum aliquis portando oneri ſufficiat, ſciri minimè poterit, hominis robore, oneris magnitudine, & itineris longitudine antea non perſpectis. Aegri nanque uires portanti onus, morbus uerò oneri, tempus autem, quod uſque ad ſtatum extenditur, itineris longitudini reſpondet, prout Gale. tertio de criſibus aſſeruit Euadendum ergo, uel pereundum homini eſſe ex horum duorum altero robuſtiore cognito, morbo uidelicet, uel natura, ſeu uiribus prædictio facienda erit. Nam ſi uires adeò ualidę fuerint, ut poſsint morbum ſuperare, neceſſe eſt ægrotum euadere. Si uerò contra, omnino morietur. Vires tamen nec omnium iudiciorum exacte interſtinguere oportet, inter ſe comparando, non probè dignoſcere & indicia certa, ac alia ſigna. Sunt nanque ea certa indicia, quæ indicant uires corpus gubernantes, quo pacto, robore ualeant, uel deficiant. Hæc nanque perpetuò ſi mala ſunt, malum; bona uerò, bonum denuntiant, ut patet tertio prognoſticorum. Ex eiſdem quoque & terminum utriuſque inueniet medicus. Quod tanquam ſecundum euentum is morbis expectandum prædignoſcendum eſſe dicebamus, morbi uidelicet, ac naturæ robore exactè cognito. Nam eo tempore ægri euadent, cùm morbum ſemel ſuperatura eſt natura. Morientur uerò tunc temporis, cùm facultatem, morbus adeo proſternet, ut functio aliqua ad uittam neceſſaria, pereat. In propinquo autem morbi ſolutio erit, cùm bene ualuerit facultas, ac morbo fuerit ualentior, is uero imbecillis; quòd ſi ea fuerit imbecilla, morbus uero ualidior, mors maturabit. Præſcriptionis autem tempus indicat magnitudo exceſſus. At quantum alter alterum ſuperet coctionibus, ac incoctionibus, hoc uero ex propriis excrementis percipies. Quæ quidem in uaſis continentur, per urinas; quę in toto corpore, per ſudores; quæ in thorace, & pulmone per ea, quæ extuſſiuntur; quæ in uentriculo, & inteſtinis per alui excrementa, quæ in ueſica, & renibus, per ea, quę in urinis deferuntur; quæ in ſuperiori uentre, ac ſtomacho, per ea quæ uomuntur; quæ uero per palatum, nares, uel aures excernuntur. quomodo cerebrum robore affectum ſit, declarabunt. Ita & de reliquis indicandum excrementis.

Nam

Marginalia: Vires ex quib. dignoſcantur. — De conſt. art. med. cap. 18. De cur. rat. per ſang. miſ. c. 14. com. 37. — 1. ad glauc. c. 8. De conſt. art. med. cap. 18 — Primum quod in morbis præſagiri debet. — Cap. 5. — Tex. 39. Secundum.

Nam commune in omnibus eſt,non prius diſſolui morbum poſſe, quàm aliquod in exeuntibus excrementis coctionis indicium apparuerit. Coctiones namque omnes criſium celeritatem, ſecuritatemque ſalubrem portendunt. Cruda autem,& incocta & quæ in malos conuertuntur abſceſſus, infectas iudicationes,vel labores,vel tempora, uel eorundem recidiuas,aut mortem ſignificant auctore Hipp. primo de morbis uulgaribus. Præfinitum ergo tempus,quo uel pereundum,uel euadendum ſit homini, ex eo intelligas, quanto uidelicet alter altero ualentior ſit. Id vero coctionibus, & incoctionibus propriorum excrementorum percipitur. Namque, ut dicebat Gal. primo.de criſib.ſummopere neceſſarium eſt, exquiſite ſcire dignoſcere, quantum inuicem ſuperant, & ſuperantur, & coctionis, & cruditatis ſigna. Habent enim utraque non paruam inter ſe differentiam. Nam poſſunt & integræ cruditatis ſigna,& debilis, mediocriter, aut parua ſatis apparere: uelut & coctio debilis ſeu obſcura, aut manifeſta,uel perfecta & integra. Hæc igitur uniuerſa in primis etiam morbi diebus, quos primus præfinit quaternarius, præſertim ſi acutus ſit, exacte dignoſcenda ſunt pro notitia temporis, quo potiſsimum ſalus, aut ægri exitium expectetur. Namque uſus prædictionis eſt agnoſcere diem, quo morbus iudicandus eſt Gal.auctore tertiò prognoſticorum. Verum cum nec ſcribi, neque ſermone edoceri omnino ſingulorum quantitas poſsit, ut patet primo de arte curatiua ad Glauconem; ex nulla tamen re poſſumus adeo ad exquiſitā eius peruenire notitiam. quantū ex cerebra exercitatione circa quantitatis coniecturam. Neque enim bene prænoſcere ualebimus,niſi horum ſingulorum magnitudinem diligenter penſitemus, eiuſdē morbi motu, nunquid uidelicet acute, aut tarde moueatur, non neglecto. Modus autem ſalutis, aut mortis ex eiſdem fere patebit. Nam cognita morbi ſpecie,ac motu, naturæque inclinatione (cum neceſſario, ut animal pareat, aliquam facultatem, pro uita neceſſariam aboleri oporteat) cum ea aboletur,uel ipſam ſuffocans morbus,uel proſternens, uel partim proportione ſuffocans, & proſternens, eandem auferet. Id uero ex morbi natura, ſeu ſpecie, ac loco affecto perdiſces. Sunt namque morborum quidam, quorum natura eſt ſuffocare,ut thoracis,pulmonis,aut gutturis affectus, ſeu aſperæ, arteriæ, qui uitalem ſuffocant facultatem, & nonnulli etiam qui ſtatim ipſum cor occupant, quemadmodum longi, ſeu uehementes dolores, ſtomachici affectus quidam,aut iocinoris affectus diuturni ipſum proſternunt, ac hecticæ febres omnes, & ipſius corporis cordis (quoquo modo fuerit genita) ingens intemperies. Ex ingenti quoque cerebri intemperie animalis facultatis imbecillitates excitantur ex impletionibus uentriculorum eius, & obſtructionibus meatuum,qui in eos penetrant, ſuffocationes oriuntur eiuſdem animalis facultatis. Pari ratione de altrice, ſeu naturali facultate ſentiendum erit; & ſi perire omnino animal non poſsit, niſi cor afficiatur. & propterea ſemper mors ſequitur ad immodicas cordis intemperantias, ut quinto de locis affectis patet. Similiter ſi euaſurus ſit ęger,quis nam erit ſalutis modus, ex eiſdemmet intelliges,potiſsimum naturæ inclinationes,ſeu motu exacte perſpecto, uiribus ipſis bene ualentibus, ac morbo ualentioribus exiſtentibus. Proinde merito cum Galeno iterum concludamus quarto de præſagatione ex pulſibus;quòd cui ſtatus facultatis perſpectus ad unguem ſit, locuſque affectus,& eius affectus,hic ad futura præſentienda eſt peritiſsimus. At ſi libuerit præcognoſcere, nunquid criſi, uel non criſi terminandus ſit morbus, ac ex quibus id prænoſcere liceat, librum tertium de criſibus conſulas, ubi Galenus illud ſcriptum reliquit; nos uero hic breuitati indulgentes prætermiſimus. Inuentis denique affecta parte,ipſo affectu,& cauſa,ex eorum que notiti a ſelecto prognoſtico, reliquum erit, ſi curari affectus ualeat, ad eius curationis

[Margin notes: com.2.tex.44 & 45. — cap.19. — com.10. — cap.8. — Tertium. — cap.1. — cap.11. — Precipue ca, 3, & 4. — curatio.]

circa principiū. tionis modum accedere. Etenim medicinam esse, inquit Hipp. lib. de arte, morbos ab ægris in totum tollere, & morborum vehementes impetus obtundere, & eorum quia morbis victi sunt, curationem non aggredi. Quorum
In principio. itaque curationem aggredieris, communissimum eiusdem Hipp. axioma, lib. de flatibus præsertim, ac nonnullis alijs in locis conscriptum, perpetuo præ oculis habeto: Quod omnia videlicet, quę pręter naturam sunt, ab ijs, quæ ipsis sunt contraria, curentur. Verum cum eorum duplex sit prima differentia, vt ex Gal. patet vndecimo methodi, alijs per se subsistentibus, alijs ve-
Cap. 12. ro in ipso fieri, vt ita dicam, suam essentiam habentibus, non omnibus tamen ipsis ex usu est semper mederi, sed iis quæ uere per se subsistunt: ex his nanque curationis indicatio præstatur. Nam id, quod curationem desiderat, aliud plane non est, quàm affectus, qui vitiat actionem vt Gal. placuit primo methodi medendi; & secundo eiusdem dicebant, non functionis vitio, sed
1. Meth. c. 9. morbo ipsi, id est affectui præter naturam, qui actioni incommodat, applica
2. meth. cap. 3. mus remedia: & proinde necesse est remediorum inueniendorum initium ex morborum ipsorum natura sumi, vt eidem Gal. visum est tertio methodi medendi. Siquidem absurdum sit, vt ipse fatetur, aliud esse, quod curandi ra-
In principio. tionem præscribat, aliud quod curetur: indicare enim de se quicquam magis potest, quàm de alio. Semper igitur comparandum est remedium, quod affectui sit contrarium; ab ipsoque affectu prima indicatio sumenda; ac illi demum remediorum indicatio, quæ a laborantis natura sumitur, adijcenda
Cap. 13. ex Gal. sententia septimo methodi medendi. Nanque minima est ea, quæ ob ipso sumitur affectu, tantum initium, &, ut sic dicam, carcer, vnde medendi ratio promouetur; cum is merito morborum curator sit, cui facultas adest illa inueniendi: ex quibus perfici possit quod a prima indicatione suggeritur ratione quadam, & methodo, si rationalis, & methodicus sit medicus. Nam si per experientiam inuenerit, obseruator, & empiricus est nominandus. Vnū itaque est in omnibus curationibus principium, tum & via, quæ ob eo principio ad finem vsque ducit, in omnibus particularibus morbis similis est. Quare & si in singulis morbis priuata quædam methodus sanandi videatur, commune tamen in omnibus genus vnū est: auspicari etenim perpetuo oportet ab indicatione, quæ ab affectu, cui mederi paramus, accipitur, quemad-
Cap. 4. modum quarto method. Gal. scriptum reliquit: & demum examinare, ac di-
A quo sumenda sit prima indicatio pro curatione. scernere, an causa, qua effectum excitauit, iam desierit, an ipsum quoque nunc tum augeat, tum faciat. Methodos propterea de medicamentis discas oportet, si consumare morbos si sanaturus, ac, vt quæ particulatim sunt agenda, prompte inuenias, doctus tum ab eo, quod prima indicatio dictat, tum verò ab ægræ partis natura, tum ambientis temperie, ac alijs his cognatis, vt eo-
Cap. 3. dem quarto methodi medendi liquet. Quanti vero momenti sit ea, quæ ab affectis partibus pręstatur indicatio, pro ipsorum morborum curatione, sex-
Cap. 20. centis in locis Gal. testatus est: vt in decimotertio methodi scriptum reliquerit, nihil obstare quo minus medicinam non sex mensibus tantum, sed sex diebus totam addiscas, si quis eam, quæ à partibus ipsis præstatur, indi-
Ab ipsa parte affecta non una duntaxat indicatio sumitur. Prima indicatio. cationem adimat. Atqui ex ipsa affecta parte pro morborum curatione non vna tantum indicatio sumitur, etenim ab ipsius temperamento prima sumē da erit. Ipsa nanque mensuram præscribit adhibendorum medicamentorum pro morborum abolitione, quando videlicet vberius, & diutius, & quando minus, ac breui tempore, calida, vel frigida, humida, vel siccá medicamenta adhiberi debeant; cum eatenus redeat ad naturam eorumquodque necesse est, quatenus a natura recesserit: ac veluti quadam via retroferatur, quæ in diuersum agat ei, quæ facta est in ipso, transmutationi: quamuis & ipsa etiam partium substantia simul cum affectu, medicamenti genus commonstret quo

que,

que,ut patet quinto methodi medendi:uelut modus utendi ab ipsius forma, ac si tu desumitur. Secunda indicatio ab eius actione sumitur: Nunquid uidelicet cunctis animalis partibus utilis sit, aut paucis quibusdam, aut sibi uni. Verum hæc in ijs intemperiei generibus deseruit, quæ ex humoribus sunt orta. Nam audacter euacuare licebit, si pars sibi soli inseruiat, prout affectus suadebit, uirtuti tamen eius attendo. At si opus partis necessarium sit omnibus animalis particulis; uelut uentriculi, & iocinoris, non leuis adhibenda diligentia de robore uirtutis est, ne hanc, magna semel usus euacuatione, dissoluas; quare cum cautione euacuandum, ut ne quid uirtuti officias. At cum non par sit actionum dignitas, ad portionem actionum dignitatis etiã cuiusq; partis prospiciendum est robori: & propterea intelligendæ sunt omniũ particularum tum functiones, tum usus, ut supra retulimus: ex quorum intelligentia haud difficulter inuenies quatenus cuiusque robur custodiri oporteat. A figura etiam affectæ partis indicatio ipsius modi euacuandi excrementi suggeritur. Nam uenter uomitu, deiectioneque inanitur. Intestina deiectione tantum, sicut iocinoris caua. Renes uero. & iocinoris gibba, uesica, si multo uitioso succo sint referta, per deiectiones, & pharmaca. deiectoria expurgantur; sin modico sint referta, per urinarios meatus. Cerebrum uerò per palatum, nares, & aures. Pectus, & pulmo, per asperam arteriam, & fauces. A situ quoque affectæ partis indicatio dabitur sane non leuis, cum ad solidarum partium intemperiem, tum ad succorum uitium. Nam qui per summa corporis intemperie laborant, ijs medicamenta, quæ intemperies requirit, applicabimus. Quibus autem in profundo corpore intemperies est; in his rationem interualli habebimus uehementioribus utentes medicamentis, quàm intemperies requirat. Nam si eis utaris, quæ intemperies requirit, multo imbecilliora quam usus postulet ad locum peruenient. Ad euacuationes quoque situs non nihil indicat, societatem cum alijs particulis laborantis partis docens & propterea per quæ, ac quomodo euacuare oporteat, ipsa partis positio præcipue demonstrat, ut liquet secundo de arte curatiua ad Glauconẽ, & quinto, ac decimo tertio methodi. Nec spernenda erit indicatio, quam sensus partium acuitas, hebetudoque suppeditant, quãdo omne medicamen contẽnunt quæ tardia sunt sensus, etiam si non leuiter rodãt. At quę acuti sunt sensus, eo rumuires dolore resoluunt. Expedit igitur has non confertim, nec semel ualentioribus auxilijs mederi, sed tuto potius in tempore. At ubi tardus est sensus, in his etiam celeriter obire, quod iustum est, licet, semel utendo remedio, quod sit idoneum. Sumpta igitur ab ipso morbo prima indicatione, ac prædictis omnibus de affecta parte optime perspectis, seu ipsarum nonnullis, quæ contraria sunt morbo, una, vel duabus qualitatibus, aut tota substantia pro eius abolitione, propinanda sunt, uictus ratione primum instituta: quę iterũ ex ipsius morbi, simulq; affectæ partis notitia, præstatur. Etenim uniuersa morbo pugnare debet, quoad eius qualitatem spectat. Similis uero ętati, consuetudini, ac naturali temperamento instituatur, & si uere alimoniæ scopus unus tantum sit, cõmunis prorsus cum sanis, tum languentibus, facultatis s. uitalis custodia. ut patet apud Gale. primo de ratione uictus in morbis acutis. Nanque morbus, suæ affectionis indicat auxilia, uenæ sectionem uidelicet clysma cataplasma, oxymeli, aquam mulsam, atque aliorũ unumquodq;. Virtutis uero custodia solam indicat alimoniam: Quanquam morbi affectionẽ in cibãdis ægris non tanquam cibi indicatricem, sed tanquam prohibitricẽ contemplamur. Vbi igitur non prohibuerit morbus, facultasque perceperit, tũc nutrimus. Neque.n. cibus morbi affectionẽ sua ratione iuuabit, nisi uim et medicamenti obtineat, quę cõtraria uelut ipsa medicamẽta, morbo esse debet ut diximus. Ipsius uero quãtitas metiẽda erit ꝑut magis, uel minus uires indigẽt, ac morbus

Cap. 11. Secunda Indicatio.

Tertia Indicatio.

Quarta Indicatio.

2. ad glauc. c. 2. 5. meth. c. 15. Quinta Indicatio.

Victus ratio.

Com. 44

morbus ipſe a cibo maiorem,uel minorem noxam ſuſcipere paratus eſt,quod idem eſt,ac ſi dixeris promptius,aut ægrius alimoniam prohibeat.Similis quoque ratio habenda erit in ſingulis aliis morbis,non ex intemperie tantum,ſed ex quauis alia cauſa ortis, cùm non alia ratione curentur, quàm per contrariam uictus rationem,ac medicamenta contraria,parte ipſa affecta,ac eius indicationibus non neglectis,ut ſupra decretum eſt. At ſi non unus tantum fuerit præter naturam affectus,ſed duo uel plures, primum exiſtimare licebit,a quo maxime diſcrimen ægro impendere uideatur,ut ab eo non leue periculum immineat.Nam affectus,a quo primum,maximeq; impendet homini periculum,hic primus curari debebit,ut patet tertio,& ſeptimo meth. meden.Quamquam interdum non primus modò,uerumetiam ſolus.Ad id uerò quod magis urget,dirigi primum curantis conſilium debet, non tamen alterius cura omnino poſthabita, cùm etiam aliquando omnibus pari ſtudio auxiliemur,ſi æqualiter urgeant.Vrgebit autem maxime affectus, ubi ipſe magnus fuerit,aut ex eius propria eſſentia,ſeu magnitudine, uel quia cacoethes: aut propter affectæ partis præſtantiam,quam occupat,ut diximus Gal.authoritate quarto methodi medendi. Hac igitur uia curari debent complicati affectus,ubi alter magis urgeat. At ſi ita ſe habeant,ut unus ſanari nequeat,niſi prius alter curetur,ad id,quod ordo dictat,eſt reſpiciendum, eo ſcilicet primo curato,quo non curato;reliquus affectus curari non ualet. Veluti ſi ulcus una cum phlegmone conſiſtat,quamuis phlegmone ad ulcus conſequatur, curari tamen non ualet ulcus,niſi prius phlegmone curetur,prout ſcriptum reliquit Gal.tertio methodi medendi.At ſi unus affectus cauſæ rationem obtineat,alter uero effectus,animaduertendum erit quisnam eorum augere, aut gignere reliquum poſsit: quive rurſus uel gignetur, uel incrementum ab eo ſuſcipiat,illud pro comperto habens non poſſe ad perfectionem ullum affectum ſanari,manente adhuc ipſa,unde natus eſt,cauſa. Quamquam fieri aliquando poteſt,ut tanta ſit morbi,qui ſe habet ut effectus,magnitudo,ut præſentem perniciem,niſi occurras,afferat: quo caſu oportebit huic primò occurrere,deinde ad cauſam redire: ut a Gale.decimo methodi medendi decretum eſt,licet non amplius complicati tunc affectus à medico, ut cauſa, & effectus conſiderentur, ſed ut unus magis urgeat, quàm alter. Qua de re idem erit curationis modus,uelut in prima affectuum complicatione diximus, qua ratione interim fit,ut quamuis ſymptoma nullum ſeorſum curationem exigat,utpote cum affectu,unde naſcitur,una ceſſans,& proinde nullum ſymptoma,qua ſymptoma eſt,curationis rationem indicat,nec primam immutat: ex accidenti tamen ſymptomata quædam interdum curationem immutant,cauſæ ſcilicet locum eo tempore habentia,quando adeò aucta ſint,ut lædant, aut uirtutem,aut affectionem; quò fit ut curandi ratione mutata, ſymptomata primùm ſummopere cogamur. Quod iterum non ut ſymptoma, ſed tamquam magis urgens affectus a medico conſideratur. Complicatur namque non modo morbus cum morbo,& ſymptoma cum ſymptomate, ſed morbus cum ſymptomate,ſeu ſymptoma cum morbo interdum. Cùm uidelicet grauiora adeò ſint ſymptomata,ut eis proſpici maiore medentis ſollicitudine debeat.Nam ea,quæ neceſſariò morbis ſuccedunt,tanquam effectus eorum,ceu prorſus non ſint,relinquimus. Sunt etenim & morborum ſigna, & una cum affectu,unde oriuntu ,ceſſant,ipſum umbræ ritu comitantia, ut patet undecimo methodi medendi.Cum igitur eò complicantur affectus,ut unus cauſæ rationem obtineat,reliquus uerò effectus,qui uel gignatur,uel incremētum ab eo accipiat (nam ſi genitus ab eo fuiſſet,nec amplius generaretur,aut incremētū ſuſciperet,nulla ſumeretur ab ipſo curatiua indicatio,tanquā alterius cauſa utpote eo non amplius lædēte)ab eo affectu prima ſumēda erit indicatio,ac is primò

Marginalia: Complicatorū affectuum curādi ratio. Primus modus complicationis. 3. meth. cap.9. 7.meth.cap.12. — Cap.6. Secundus mod. — Tertius modus Cap.9. — Cap.1 — Cap.12.

primo curādus, à quo alter gignitur, aut incremētū suscipit, non alio inquam modo, quàm, vt superius demōstrauimus, si morbus ille fuerit, ac ex se ipso functiones quasdā primo offēdat (subinde nāque morbus ex morbo nascitur, vt testis est Gal. lib. de differentijs morborum) demum ad reliquum accedere, Cap.7. qui vt effectus se habet; cuiq; nanq; eorum sua erit contrarietas, & si plura sint morborum genera, vt liquet 11. meth. Ita vt omnis excessus per contrariū ex 11.meth.c.2 cessum sanetur, vt ipsemet Gal. testatur octauo eiusdē. Vbi vero qui generat, 8.meth.c.1 vel auget affectum, non morbus, sed morbi causa fuerit, ipsa causa spectanda erit, Gal. præcepto 7. meth. med. Nanq; hæ dum lædunt, curandi rationem im Cap.12. mutant, ac interpellant, vt liquet duodecimo eiusdem, cum ex eis prouidentiæ Cap.1. indicatio, & non curationis veræ, & proprie præstetur. quò fit vt in ijs nec affectus simplex, nec sanatio sit, tamen prima indicatio ab ipsa sumitur causa, ac proculdubio hæc primò sananda erit. Interim tamen nec eius affectus, qui per eā genitus est, ratio non habenda erit. Quinimò si in idem consentiant, & quæ morbum curant, & quæ causam oppugnant, sine cunctatione id peragendū erit. Animaduertendum tamen in huiusmodi implexibus, ꝙ nonnūquā à causa quapiam oritur affectus, sed ita oritur vt separata causa, haud quaquam affectus ipse permanentem habeat dispositionem. Interdum autem partim iā factus est, partim etiam dum fit, sæpenumero, quanquam fieri desinat ablata causa, perseuerans tamē manet dispositio, vt primo de locis affectis, & octauo method. med. testatur Gal. proinde si talis naturæ erit, qui à quapiam causa affectus oritur, vt ea sublata permanere non valeat propter eius exiguitatem, propter quam interdum non apparet esse, summouenda tunc tantū causa erit, nulla demum ipsius affectus habita ratione, cum propter eorum exiguitatē, separata causa faciente illico tales affectus finiantur, natura videlicet ipsos sanante, nullo adhibito medicamēto. At si nō adeo exiguus affectus sit, sed pars eius iam genita sit, pars in gignendo, & etiam dum fiat, vtrique consulendum erit. Primum quidem summouendo, quæ ipsum efficit, causam: deinde quod factū iam est ipsius auferendo, utpote natura propter eius magnitudinem absq; medicamento externo ipsum vincere non potente. Quòd si idē consentiant, & quæ causam rescindunt auxilia, & quæ affectum oppugnant, cū vnū sit in quod vtraq; conspirant, sine cunctatione, vt diximus, id peragendū erit. Quanquam prima indicatio perpetuo ab ipsa sumitur causa, eaq; nimirum prima sananda erit. Etenim dum ipsa lædit, curandi morbi rationē interpellat, vt ostendimus. Interim tamē nec ipsius affectus, seu morbi ratio nō habenda erit, vt diximus, quinimò semper quoad fieri possit, medicamentorū materia eligenda est quę cum hoc, ꝙ causam rescindāt, affectum saltem non augeant: Si ex eisdem amborum sublatio prouenire non poterit, cōmune præceptū Gal. perpetuo obseruantes lib. artis medicæ, vt vnāquanq; prius, quæ efficit causam rescindamus, Cap.49. deinde ita ad illam, quæ ab eadem causa facta est, ęgritudinē, accedamus, salubrium casarum inuentionem facientes: quod quidem medici opus mixtum iā est ex præseueratione, & curatione. Nā per causæ morbum efficientis abolitionem, illud quod factura erat causa illa, prohibitū est fieri: & hoc pertinet ad artem pręseruatiuā. Quod vero iam factum est ex morbo, propriam exigit curationē. Quare non immerito cū talia mixta sint ex præseruatione, ac curatione, interdum aliàs alia vtimur appellatione, cū proprio hoc opus nomine careat. Semper. n curatio prophylacticen sibi quoq; permixtam habet. Nec secus exequendum esse censerem, cum perseuerans permaneat dispositio, quanquā ablata causa fieri desinat. Quinimo ipsa causa prius sublata, vniuersa medici intentio (quamuis affectus fieri desinat, quoniam perseuerans manet dispositio) pro ea dispositione auferenda suis contrarijs occupari debet, modo quo supra retulimus, neglecta eo tempore causæ indicatione, utpote non amplius lædente,

Affectuum qui fiunt differētiæ tres.

1. de loc. af. c. 2. & 3.
8. meth. cap. 1.

Causæ abscisio ipsa iam sublata. Vt uero ipsius efficientis causæ congrua fiat abscissio, ea animaduertenda erunt, quæ in nostra methodo breuiter conscripsimus, utpote si opus fuerit, ipsam prius concoquendo, ac præparando, & demũ euacuando. Interim autem statim circa initia ipsam euacuabis, prout usus urgebit ut pote si materia turgeat, aut ea quæ ex turgẽtia immineãt pericula, etiam si nõ turgeat. Quantitas uero quæ auferri debet, tum ex eiusdem quantitate mensuratur, tũ ex uirium robore, uel imbecillitate maiori uel minori: quod quidem summopere perpendendum iussit Gal. 9. meth. med. Semper. n. ad uires collatio facienda erit, ut quantum ipsę permiserint, aut prohibuerint, tantum ipsius causę morbi auferamus, & non auferamus. Pro magnitudine etenim imbecillitatis impeditur uacuantium auxiliorum usus, ut patet decimo eiusdem meth. med. Quod si cum uiribus imbecillibus corruptela humorũ incidat, oportet & paulatim, quod uitiosum est, euacuare, & paulatim inuicẽ quod salubre est pro eo reponere. ut 9. med. scriptum est: uocant autem medici eiusmodi uitiosi succi curationem græce epicrasin. Naturæ autem robur, prout superius diximus iuxta Gal. sententiam lib. de cur. ratione per uenæ sectionem, & lib. de cõstitut. artis medicę, ex ipso pręsertim pulsu dignoscimus. Si uero adeo imbecilliores interdum uires fuerint, ut omnino causæ abscisionem prohibeant, ipsæ prius roborandę, sunt tanquam magnopere urgẽtes, causę eò tempore ac morbi indicatione posthabita; ac demum ad causam, ipsumque morbum redeundũ erit, ut patet 10. meth. med. Nam uirtus omnium prima custodienda hominibus est, ac omnium ea prima indicatio est, quæ à uirtute sumitur, licet non sic prima, ut quę curationem doceat, cum ex numero curatricium indicationum non sit, quamuis ex accidenti aliquando uirtutis roboratio ad affectus curationem conducat. Verũ prima est earum, quę ad uitæ custodiam pertinẽt. Nã neque ut ualeamus. nec ut à morbis liberemur, ab ea quicquã proprium desumimus, sed ut uiuamus, ex eiusdẽ Gal. decreto 9. meth. med. Quod si affectus, seu morbi causa non amplius ledat, ac ipsum efficiat morbum, licet prius fecisset, cum non amplius causa sit, nec in corpore persistat, aut actiones lædat, nulla ab ea sumenda indicatio erit, pro eius sublatione, aut eiusdem affectus curatione sed tantum pro ipsius affectus notitia, ut diximus ex Gal. sententia 4. method. med. Si uero ea nondum efficit, aut lædit, poterit tamen olim lædere, aut actu morbum efficere hæc ad eam attinet artis partem, quæ uere prophylactice dicitur: de qua hoc loco sermonem facere non intendimus. Nam quõ sanitas, quę iam deperdita est, uendicanda sit, & non quo pacto ea in corporibus seruanda aut eadem corpora à morbis præcaueri debeant, pertractare aggredimur.

Marginal notes: Cap. 10. — Cap. 2. — Cap. 10. — De cur. rat. per uenę sect. c. 14. — de const. ar. me. Cap. 18. — Cap. 1. — Cap. 13. — Cap. 3.

EXERCITATIO.

περὶ μνημῆς ἀπολώλιας IDEST.

DE MEMORIA DEPERDITA

CAPVT. I.

CVM caput, seu cerebrum, quod in capite continetur, aut uelut arx, sedes, & domicilium sit animę rationatricis, uel ipsa anima forma sit, aut temperamentum eiusdem cerebri, ut Gal. uisum est: tanquam in hac re ancipiti, in secundo, & tertio de loco. aff. ac 7. de Hippoc. & Platonis decretis, & sexcẽtis fere aliis in locis non ab re eiusdem affectionibus exordiemur. Verum de eis, non uelut cæteri, qui indistincte scripserunt, tractare intendimus. Quicquid enim sit ad Galen. mentem

Marginal notes: 2. de lo c. af. c. 9. colligas. — 3. de loc. af. c. 5. 6. & 7. — 7. de Placitis. Cap. 3.

mentem, anima ipsa, cum semper de eius substantia anceps fuerit, & proinde confessus fuerit ipsius essentiam non nouisse, illud tamen, non modo eiusdem auctoritate, sed Hippocratis, Platonis, ac Aristotelis, pro comperto habetur, eam ob suscipientis ipsam corporis alterationem immutari posse, & proinde interdum lædi uelut etiam experientia in dies comprobari uidemus, animæ scilicet functiones à diuersis præter naturam affectibus oblædi, quamuis eam incortuptibilem ac immortalem, ut Christi assecla, firmiter teneam. Propterea ratione diuersarum læsionum animę functionum, quæ ex diuersis causantur pręter naturam affectibus, eorumdem ordinem quendam statuemus. Nam cum quędam per se ac proprię actiones sint, quas ex se ipsa operatur, uelut imaginari, cogitare, ac memorari; quædam uera munera per aliud exequatur, tanquam instrumentis quibusdam, ut sentire, mediis instrumentis sensus, & moueri, instrumentis motoriis, principium, ac orginem, & sentiendi, & mouendi eis pręstans, ut liquet in Gale. doctrina; propterea eum duxi ordinem seruandum, ut primo de iis affectibus sermo habeatur, ex quibus principes animę functiones lęduntur. Secundo loco, de iis, qui sensibiles operationes, offendunt. Tertio uero, de iis uitiis, quæ quomodocunque uoluntarios motus impediunt. Vltimò, si qui sint pręter naturam affectus in capite orti, in quibus aut cunctæ prædictæ animæ functiones, aut plures offendantur, de iis etiam tractare non grauabor. quibus tandem enarratis, absolutus erit sermo de capitis affectibus. Et licet omnes fere difficilis sint cognitionis, cum nullum habeant loci affecti signum, quod sensibus dignoscatur. nam neque tumor præter naturam, neque dolor, neque excretio, aut aliud quippiam apparet, quo ualeamus partem affectam in eis dignoscere; in memoria quidem deperdita id potissimum conspicitur. Qua propter cum non admodum facilis sit in ea affectione partis affectæ dignotio; cumque sit ex numero earum affectionum, quæ raro euenire solent, ut testatur Gal. tertio de locis affectis, in quibus remediorum inuentio ex uera demonstratione procedens, quā hic sectari potissimum intendimus, experientia longe præstat, non ab re cum Gal. tertio de locis affectis, ab hac exordiendum esse censui. cuius dignotionem, prognosticum, ac curationem, uia quadam, ac ratione, iuxta eiusdem Galen. monimenta præcipue, & Hippocratis, ac aliorum gręcorum, ueterumque latinorum, Arabibus omnino posthabitis, uelut & aliorum quoque affectuum præter naturam, conscribere paramus, illum quem in præcedenti uniuersali capite proposuimus ordinem perpetuo seruantes. Proposito nanque quolibet uitio de quo disserendum erit quis locus afficiatur primo inuestigabimus, deinceps quis affectus pręter naturam sit & quibus indiciis cum ipse tum eius causa dignoscantur dilucidabimus. Quibus exacte cognitis ad eiusdem uitii prognostica primum & deinde curationem rationabili quadam methodo deueniemus. Cum itaque quispiam omnium eorum quæ prius nouerat oblitus fuerit, huic memoriam deperditam esse fatemur, adeo, ut interdum eueniat, ut quidam eorum, & literarum, & artium in tantum obliti fuerint, ut ne nominum quidem suorum meminissent, prout Gal. testatur libro de differentiis, & secundo de causis symptomatum, Thucididem pro teste inducens. Huius affectionis, quę pars in ea affecta sit, cum omnes affectarum partiū notione indigeant, primo inuestigabimus. Quę quidem quod ea sit, qua princeps animę uis continetur, nulli dubio est, quam sola actionis lęsio satis conducit ad dignoscendum. Hæc nanque, cum nulla alia pateret uia Galeno satis erat, pro affectarum partium inuentione, uelut scriptum reliquit tertiò de locis affectis, potissimum in hac affectione, in qua nullum affecti loci signum, quod præcipue eiusdem sit, haberi potest, uidelicet neque tumor præter naturam, neq; dolor, neque excretio, neq; aliud quippiam tale, nec ea affectio, si caluaria

Ordo seruādus in capitis affectibus.

Cur prius de memoria deperdita.

Cap. 4. colligitur.

Cap. 3. in fine.

Auctores quos sectabimur.

Quis ordo seruetur in singulis affectibus.

Memoria deperdita quid.

De diff. sympt. Cap. 3. in fine. 2 de caus. sym. cap. ult.

Quę pars in ea affecta sit.

Cap. 3.

prope finem.

Cap.4.

tantum affecta sit, fieri posset, ut patet eodem tertio de locis affectis uelut quod nec cerebrum ipsum secundum eius uentriculos afficiatur, idem Gale. secundo

Cap. ultimo.

de causis sympto. decretum reliquit. Nam nec eius generatio, nec solutio subitaria est. relinquitur ergo iuxta eius doctrinam, quod cerebrum ipsum secundum proprium eius corpus, in quo principes exercentur functiones in obliuione, seu deperdita memoria, affectum sit.

Quis affectus præter naturam.

Ipsa uero affectio symptoma est in genere noxę functionum animalium principium: in qua memorandi facultas non deprauata est, nec imbecilla reddita, sed omnino abolita. quod propte

Cap.5.

ex modo læsionis ipsius facultatis, nec ab ipsius notione patere poterit. Verum cum cuiusuis symptomatis causa morbus sit, ut liquet lib. de dif. sym. eūque prę cedere necesse sit; ad quem cerebri morbum consequatur, inuestigandum erit: hunc uero omnino intēperiem, eamque frigidam ipsius cerebri, quæ animales

Symptoma cū sit quem morbū sectetur.
3. de loc. af. c. 5.
2. de symptom. cap. 7.
2. de loc. aff. c. ult.
3. de loc. af. c. 5.
de morbo sacro circa finem.

actiones torpidas efficit, Gal. tertio de loc. aff. ac secundo de causis symp. asseruit esse, medicamentorum exemplo, quæ hoc sympt. facere possunt, quibus refrigerandi facultas inest, illud comprobans, siquidem calida causa motum excitat, frigidum autem ociosum, & ad motiones pigrū reddit animal; id quod animalia quoque quæ per frigora latere coguntur, haud obscure declarant: perinde. n. ac si mortua essent, hyeme ob frigoris uim latitate, solēt, ut ipsemet Gal. asserit secundo, & tertio de loc. aff. Illud idem confirmauit Hippocr. tum lib. de morbo sacro, tum in epistola de insania, cum dixit. Obliuiosos fieri dum cerebrum perfrigeratur: hoc uero à pituita perpetiuntur, cum præter solitum morē compingitur. Verum nunquid ea sola frigida cerebri intemperies sit, uel cū humiditate, seu siccitate copulata, ex aliis quibusdam signis deprehenditur, somnos siquidem obseruando, utrum uidelicet uehementer an modice somnolenti

Via distinguendi diuersas cerebri intēperies, ad quas sequitur.
Nunquid per essentiam, aut per consensum læso cerebro, fiat.

sint, aut omnino nō somnolēti, sed quantum ad somnū pertinet scd̄m naturam se habeant nam si uehementer somnolenti sint, frigidam ac humidam cerebri intemperiem, si omnino non somnolenti, frigidā, ac siccam, si uero modice somnolenti sint, frigidam tantum intemperiem esse significabit, Præterea considerandum est, nō quippiam excernāt, uel ex naribus uel ab ore, quod quidē à capite defluat, aut siccæ appareant partes hę: nam si multa excernantur, pariter humidam cum frigida copulatam intēperiem: at si aridiores hmōdi partes sint, siccam, & frigidam. si uero quantū ad hæc pertinet secūdū naturam se se habeāt, frigida tantum intēperiē deperditæ memoriæ causam esse ostendunt. Nūquid autē hæc cerebri dispositio ipsius primaria sit, uel per cōsensum, nam sic quoq; exoriri potest, ut in quibusdam morbis in abscessum declinantibus Gale. testatur secundo de caus. sympt. discerni illud potest, si obseruaueris, num prædicta

Cap.7

affectio propriis accidentibus dignosci ualeat, perpetuoque permaneat, ac ad alias affectiones non consequatur: nam tum primario affectu cerebrum laborare constabit. Quod si propriis accidentibus descerni non ualeat, neq; perpetuo permaneat, atque ad alias affectiones consequatur, per consensum memoriam offendi dicemus. Sunt qui uelint aliis quoq; cerebri partibus affectis. ac ex quibusdam, præter dictas, intemperiebus; eam oriri posse; quos, sine græci, seu arabes, uel Latini fuerint, cum à Gal. doctrina, ac Hipp. magnopere deuient, Gal. inquam, ut liquet tertio de locis affectis, & secundo de causis sympt. Hippo. uero, ut pręcitatis locis patet, præsertim cum eosdem tanquam duces pręcipue

3. de loc. af. c. 5.
2. de symp. c. 7.
Quot quæue sint eius causæ.
Diuersarum cā sum indicia.

sectari intendamus, breuitati modo indulgentes, missos faciemus Huius autem affectionis causa cum interna tum externa esse poterit: quod si interna fuerit, uel redundans pituita, uel succus melancholicus erit. At si pituita, non tantum ex modo dictis somnis, ac cerebri excrementis illud percipies, uerum ex ægri habitu, ætate, ac temperatura, anni tempore, regione, & cœli statu ac præcedendi uictus ratione; omnibus siquidem, aut saltem pluribus ad frigidum & humidum uergētibus: pariter si redundans melācholicus succcus prędictæ affectionis

causa

causa fuerit, vt diximus, aderunt somni, tum excrementa, ac cuncta alia, quæ præcesserant ad frigidum, & siccum inclinabunt. Si verò nullum affuerit prædictorum humorum redundantiæ signum, ex aliqua externa causa ortum ducere coniectandum erit; præsertim si ex extrema senectute obliuio originem non ducat: idq; potissimum percipies ex ægri, vel astantium relatione: vt si quispiam morbus prius præcesserit, solutusq; in totum in obliuionem transierit: vel ex assumptione quorundam medicamentorum, quę ingentem refrigerandi facultatem habeant, seu capiti quomodocunq; adhibita fuerint. Ex immodicis quoq; laboribus in studijs, atquæ vigilijs, vel in alijs quibusdam, ortum habere poterit; veluti in eo, qui circa disciplinas, & in alio, qui vires colebat, propter labores Gal. nouit: vt patet tertio de locis affectis. ex alijs quoq; infrigiditatibus, quæ extrinsecus accidũt, si immoderatius occurrãt, velut sunt tum cibi, tum potiones suapte natura frigidiores, excitari poterit. Quòd si modica fuerit ipsius memoriæ offensio, ob minorem eueniet cerebri refrigerationem, & veluti quidam torpor eius erit, ac labes, nec omnino ea abolita erit, sed diminuta, seu imbecilla. Si uerò simul cum memoria ratio quoq; deperdatur, quæ affectio fatuitas, siue stultitia nominatur, à græcis μωρωσις dicta, licet ab eadem dispositione procedat, vehementius tamen in hac intenditur iuxta eundẽ Gal. eodem tertio de locis affectis, ac secundo de causis symptomatum. At quoniã totius pręsagitionis summa in morituris, conualiturisq; est, quoties vis ægrotationis cum ægri facultate confertur; si .n. morbus vehemẽtior est, æger omnino morietur, si debilior quàm ęgri facultas, haudquaquam morietur, vbi nihil erroris committatur Gal. teste secundo prognosticorum; propterea considerata hàc affectione, quę suapte natura cerebrum, membrum siquidẽ princeps, lædit, perpẽsaq; eius magnitudine, quanta videlicet fuerit, factaq; demum relatione ad vires ipsas, cum ipsius cerebri, tum etiam totius corporis, vitalesq;, ac naturales, si affectus eis superior inueniatur, utiq; morietur æger; sin contra, seruabitur: potissimum si alia consenserint, ætas videlicet, tẽperamentum, tẽpus anni, &c. Tempus autem coniectari poterit ex maiori, vel minori robore virium, & prędicti affectus, ac magnitudine excessus eorundẽ. Quæ, & si in alijs non dicantur, in cunctis tamen sub intelligi affectibus debere volumus Hippoc. vero lib. 1. prædictionum, obliuionem malam esse retulit. Insuper ex Aetij sentẽtia, capite de memoria amissa, valde timendum erit, quibus ea de repẽte deficit, alia vero sana esse videntur, ne comitialis morbus eis supueniat, aut sideratio vel resolutio, aut quoddã aliud magnũ cerebri malum. Pro cuius curatione illud primo animaduertendum erit, non tantum in hac, sed in singulis sequẽtibus affectionibus nos earum tantũ curationes docere, quæ per essentiam ortum habẽt, ac primariæ, & proprię sunt, & non earum, quę per consensum; cum eæ nullam propriam curationem requirant, sed sublatis primis, ac proprijs affectibus, quos insequũtur, statim & ipsæ auferuntur, vt liquet 1. & 2. de locis affectis. Queadmodũ si obliuio ad lethargum, vel cæteros sopoliferos affectus insequatur, aut ad morbum quempiam in abscessum declinantem. Summa vero huius affectionis medelæ est in calefaciẽdo vniuersum ipsorum corpus intrinsecus, & extrinsecus, iuxta mẽsuram euariationis habitus naturalis, Aetio auctore. Proinde tã si ab interna, quàm si ab externa causa ortum ducat, aer ad calidum inclinet oportet. Nam cum sine eo nec sanitas tueri, nec morbus tolli possit, Gal. teste nono met. med. nõ immerito is primo alterandus erit; isq; sit luminosus, alienus ab aquilone, ac austro, cũ vnus infriget, alter verò caput repleat. Caueat à multo somno, prę-sertim diurnio, ac super repletionẽ; sed is sit moderatus; velut & vigiliæ moderatæ quoq; esse debent, cum & superflue spiritus dissoluant. Exercitium quoq; moderatum, & pedum, & manuũ, & interdũ capitis cũ frictionibus ex asperis

Cap. 5.

Locis citatis.
Prognosticorum

Com. 6.

Quæ seruanda sint in singulorum affectuum prognostico, & si non dicantur.
Tex. 18.
Aet. lib. 6. c. 23.

Curandi ratio.

1. de loc. aff. ca. 6. colligas.
2. de lo. af. c. 9.

Victus ratio.

Cap. 14.

linteis magnopere confert:uelut quies immodica,ac desidiosa uita ualde offendunt. Alui excrementa singulis diebus,si non à natura ab arte educenda erunt;eorum nanque retentio caput offendit. Caueãt ab immoderatis animi affectibus,prȩsertim mæsticitia,cura, ac sollicitudine:nam irȩ excitatio forte eis non nocebit. Cauenda est multa repletio alimentorum,& potuum,uitandaque sunt edulia infrigidantia,crassefacentia,& inflãtia,multusque aquæ,ad huc magis uini potus. Ab oleribus propterea omnibus frigefacientibus abstinendum,fructibus,ac bellarijs,caseoque,ac lacte. Verum, ut Aetius testatur alimentum conuenit friabile,& aliquo modo calefactorium, ac attenuatorium. Acriora autem alimenta,uelut sunt allia,tymbra, origanum, pulegium ex interuallis exhibeantur. Sed & horum etiam copia uitanda erit. Cruditas quoque omnino cauenda,cum omni re magis mentem,uitiet, Vinum his conuenit tenue,album,non ualde uetus. Nam per moderatam caliditatem,ut ait Aetius,tum alia non pauca potest,tum animam mansuefacit,& motum ei prȩbens concinnum,ac sedatum,ad tripudiũ aptam facit. Veneris uero usus sit rarissimus,neque enim ad totius corporis sanitatem conducit neq; ad animȩ raciocinationes,si immoderatus fuerit,confert. Verum illud memoria tenendum erit,quòd si à frigida.& humida causa obliuio ortum duxerit, non tantũ ad calidum,uerum & ad siccum uniuersa victus ratio declinabit. Si vero cum frigiditate siccitas fuerit commixta,nõ modo ad calidum, verum etiam ad humidum vergat oportet;cum ex calido,& sicco prorsus læderentur taliter affecti,velut experientia comprobauit Gal.in eo, qui ob laborem in studijs effectus erat obliuiosus; simulq; in eo, qui vites colebat. Hoc autem cum non magno negotio fieri posit breuitati indulgentes bona fronte omittimus. Medicamentorum verò ratio ea seruanda erit. Nam si ex pituitæ redundantia obliuio ortum duxerit,eam prius concoquendo,ac præparando, demum euacuare oportet: pro cuius concoctione, ac prȩparatione vtaris rhodomelle, accipiens eius vnc.i.& ss. syrupi de infusione rosarum unc.i. aut tantundem oximellis cum eodem syrupo de infusione rosarum cum aqua betonicæ, sampsuci,vel hyssopi vnc.iii.vel iiii.aut sampsucum,hyssopum, betonicam, serpillum, vel thymum in aqua mulsa decoquito: de qua vnc.iiij.vel.v. ægro tribuantur. quibus pluries adhibitis secundum totum,vel partem cõcocta,ac prȩparata materia, eam euacuare licebit ex decocto myrobalanorum chebulorũ pondere ʒ.iiii. agarici trochiscati ʒ.i.vel scrup. iiii. florum stœcadis.ʒ.ss. cui adde syrupi.de pluribus infusionibus rosarum rubearũ, aut rosarũ persicarum vnc.ii.vel iii.diacatholicon vnc.ss. aut confectionis de dactylis ʒ. ii. uel iii.& si unica uice tota causa auferri nequeat,quod sæpius euenit,tum suapte natura quia crassus,& lentus humor est,cum ratione partis affectæ, iterum is præparandus,ac concoquendus erit cum eisdem, uel valentioribus, ut syrupo de stœcade,aut oximelle scylino, eis iterum addendo syrupum de infusione rosarum,permiscendoque decoctum aliquod ex supradictis & miscendo; si uidebitur,in eo pulegium,origanum,vel stœcadem;quo denuo concocto, ac præparato ex catapotiis arabicis,aureis,sine quibus, vel aggregatiuis cum agarico permixtis, euacuari poterit ʒ.i.uel scrup.iiii.excipiens ex dictorum catapotiorum aliquo,addẽdo insuper agarici trochiscati scrup.ii.aut.ʒ.i. redactisque in formam catapotiis cum aqua sampsuci, vel betonicæ,rhodomelle, seu syrupo de stœcade:post quæ per duas,vel tres horas,exhibeatur potio ex decocto myrobalanorum prædictorum ʒ.iii.in quo aut syrupũ ex pluribus infusionibus rosarum,aut mel aereum põderis,vnc:ii.vel iiii.dissoluatur. Auxiliatur etiã iis summopere purgatio ex hiera,præsertim Rufi,vt Paulo,& Aetio placuit. Verum quȩ de quantitate medicamentorum hic scribimus gratia exẽpli habenda erunt;cum nec dici,nec scribi,nec præcipi ea posit, ex Gal. mente tertio meth.

3. de loc. af. c. 5. Medicamentorum ratio. Ex pituita.

...c. in aff. pit.

De quantitate medicamentorũ quid sentiendũ lit. 3. meth. c. 3. prope finem.

meth.med.quare coniectura quadam assequi licet: Nam nihil æque artem medicam in agendo coniecturalem efficit, uti cuiusque remedij quantitas, eodem Gal.auctore lib.de curandi ratione per venæ sectionem: & si quid in nobis est, ex nulla re adeo possumus ad exquisitam eius peruenire notitiam, quantũ ex crebra exercitatione circa eiusdem quantitatis coniecturam, eodem Gale. teste primo de arte curatiua ad Glauconem. Minui igitur potest vel augeri singulorum, quæ diximus, ac in singulis affectibus, quam dicemus, quantitas, pro diuerso, tum virium robore, temperamento, natura, ac ętate laborantis, & consuetudine, regione, anni tempore, ac cœli statu, & alijs. Nec aliter sentiendum erit de modo eorum usus, ac temporis occasione; quæ præ omnibus est cognitu difficillima, ut liquet eodem lib.1.de arte curat.ad Glauc.nam ad recte medendum plurimum conferre uidetur & temporis occasio, & auxiliorũ quantitas quod quidem perpetuo memoria tenendum consulo. Placuit insuper Paulo cap.undecimo lib.3.pro cura huius affectionis uti acribus clysteribus, ueluti si hieram compositam, uel Rufi apponas, agaricum, hieralogodion, aut aliquid tale in quantitate opportuna, miscendo unc.ii. uel iij. mellis rosacei & iij.uel iiij. olei uel communis, uel amygdalarum dulciũ, chamæmelini aut anethini, cum decocto maluarum, mercurialis, foliorum betæ, florum chamæmeli, furfuris, & salis. At siquid reliqui fuerit in capite prædicti redundantis succi, ad particulares ipsius cerebri euacuationes te conferas oportet, apophlegmatismis utens iis, qui pituitam à capite attrahunt, compositis, ex chia mastiche, & uua passa uinaceis detractis, interim addas zinziber, pyrethrum aut nigellam, aut cubebas: ex quibus figurari possunt mansiles pastilli. Interdum errhinis utendum erit liquidis, præsertim ex decocto hordei cum corticibus manipuli unius, sampsuci, hyssopi, betonicæ, ana unc.iii.quo secundum artem confecto, ex eo sumantur libræ duę, uel tres, & additis succi foliorum, & radicum betæ unc.iii.aut tantundẽ succi brassicæ; uel si ualidius quæras succi cyclamini unc.ii.quibus cõmixtis calidis moderate, aut tepidis, naribus insufis utaris: & si fortiori indigeas, addere decocto poteris castorei, aut nigellæ ʒ. i.calaminthæ, origani, seu stœcadis unc.ii. Nec omnino sternuatoria spernẽda erunt, quæ ex pipere, castoreo, seu albo helleboro, diuisim uel cõiunctim fieri possunt. Placuit etiam Aetio post purgationem, ramẽtum eboris ʒ. i.pondere aut cornu cerui tantũdem, seu castoreum similiter ʒ.i. pondere potum cum aqua mulsa magnopere huic affectioni prodesse, ac opitulari. Simili modo & ipse laudarem ʒ.i.aut amei, uel succi rutę, seu seminis urticæ cum prædicta aqua mulsa, similiter tantundem confectionis anacardinæ, aut aureæ alexã drinę, confectionis diambræ, diamusci dulcis, mithridati, aut theriacæ cum aqua mulsa, aut pauco uino albo. Ab extra uero irrigationes, quas græci, ἐμβροχάς uocant, ex alto cadentes torrentis ritu capiti prius abraso administrari possunt, præsertim iuxta coronalem commissuram, qua parte cum ea laxior sit, atque os tenuius, & rarius, prompte non tantum qualitates, sed etiam substantiæ medicamentorum præsertim si tenues fuerint, intro transmittuntur, Gal.teste, ac in seipso experto decimotertio meth. tum secundo de compositione medicamentorum secundum locos. Quæ ex aliquibus prędictorum medicamentorũ parari possunt, ueluti ex decocto hyssopi, serpilli, thymi ana pug.ß.betonicæ, sampsuci, florum chamæmeli ana pug.i.florũ stœcadis unc.iii fiat decoctum, cui adde castorei ʒ.i.aceti unc.i. Nec non tum parte eadem, tum posterioris capitis partis in occipitio uidelicet, ac iuxta primam & secundam uertebram, unctiones ex oleo nardino, nucis muscatæ, ac de castoreo, costino, uel de piperibus fieri poterunt, pariter & saccelli approximandi; ut Reci.hyssopi, sampsuci, & florum stœcadis ana ʒ.i.castorei, nucis muscatæ, spicæ, macis, ana scrup.i.corticum thuris, mastiches, & ligni aloes ana ʒ.i.

Cap. 12.

Cap.1.in fine.

1.de arte cu.ad Glauc.cap.

Clyster cap.

13.meth.ca.ultimo.

2.de cõp. med. sec.loc.cap.1.

& ff.rosarum rubearum siccarum æquali pondere omnibus contundantur,& formentur faccelli.Illius tamen semper meminisse oportebit,etiam si aliquando in sermone relinquantur; non prius adhibenda esse topica uocata remedia,quàm pręmissa fuerit uniuersi corporis curatio ex Gal.1. de comp.med. secun.loc.& 3.de locis affectis. Id enim commune preceptum est, quod in omnibus morbis obseruare oportet. Quòd si ijs non cesserit affectio, ultimo loc.sinapismo utendum erit,ut Aetio placuit non modo in occipite, ut ipse refert, uerum potius in syncipite, propter signatas causas, Frigida uero, & sicca cerebri intemperie existente,ex qua obliuio gignitur,si forte cum quapiam succi melancholici redundantia fuerit,is parandus primo erit expulsioni,id quod cum syrupo ex succo borraginis,uel fumariæ,pmixto,cum syrupo ex infusione rosarum,aquis betonicę, luporum, & melissæ perficies; quibus prout uisum fuerit,pluries assumptis,infrascripto medicamentorum purgãte ducendus erit.Rec. mirobalanorum indorum ʒ.iij. senę, epithymi ana ʒ.ij.florum lupulorum, fumariæ,& borraginis ana ʒ.ij. & ss. fiat decoctum in aqua fontis,in cuius expresionis quantitate dissolue mannæ electæ unc.ij. diacatholicon ʒ.vij.aut diasenæ unc.ss uel syrupi domini Augustini unc.iiii. fiat potio.Reliqua demum topica remedia ad humidum magisq́; quàm ad siccum uergant,tum unctiones, de quibus mentionem fecimus, eis addendo oleum chamæmelinum, anethinum, ac amygdalarum dulcium. Irrigationibus autem prædictis iterum humectantia addendo exsiccantia demas,pariter & saccellos pares oportet:quòd si frigida tantùm, & sicca, aut solum frigida intemperies sit,calefaciente,& humectante uictu,ac eiusdem qualitatis medicamentis alterantibus tum intus,tum extra uetendum erit,frigida,& sicca existente.Si uerò frigida,tantum calefacientibus. At si ob extremam senectutem euenerit obliuio,non oportet curiosè aliquid moliri, sed sola conueniente uictus ratione contentus esse.Si ex immodicis laboribus,ac alijs euacuationibus. refectoria dieta uti conuenit. Si ex frigidis medicamentis absorptis,aut capiti adhibitis, & intus, & extra calida medicamenta approximanda erunt,ex ijs,quæ supra diximus.Ex quibus omnibus diligens medicus poterit non modo quamlibet obliuionem rationabili methodo curare,uerum etiã & ipsius labem,seu ut ita dixerim,torporem,in quo non abolita,sed imbecilla redditur memorandi functio: prouenit siquidem ex eisdem fere causis,quãuis non admodum auctis,uelut si ipsa deperdatur.Qua propter cognita causę diuersitate eisdemmet medicamentis utitor, ea tamen seligendo,quæ mitiora fuerint.At si cum ipsa memoria deperdita, ratio quoque deperdatur,quę fit ut stultitia,seu fatuitas generetur,pariter obseruando,quæ prius a nobis dicta sunt pro causę dignotione,absque labore pro eiusdem affectionis ablatione iam dictis medicamentis uti poteris,ex eis tamen,quę ualentiora sunt eligẽdo,cum ex uehemẽtiori cerebri intemperie gignatur,Gal.teste tertio de locis aff.uelut superius dictum est.

Ex melancholico succo.
1.de com. med. sec. loc. cap.1. & 8.
3.de loc.af.c.3.
Cap.5.

περὶ ληθάργου. De lethargo. Cap 2.

CVM maximam habeat cum deperdita memoria affinitatem is affectus qui a grecis λήθαργος, a latinis interdum lethargus interim ueterus a quibusdam appellatur,nõ ab re de eo hic uerba faciemus.Nomẽ siquidem nactus est ἀπὸ τῆς λήθης, quod interpretatur,& ἀργῆς, hoc est, iners, proinde λήθαργος,obliuio iners latine dici posset,cum in ipso marcor, & inexpugnabilis pene dormiendi necessitas percipiatur, uelut Paulo, & Celso uisum est cap.nono libri tertii,& cap.uigesimo libri tertii. Quòd autem cerebrum

Vnde nactus sit nomen.
Quæ pars afficiatur.

rebrum in prædicto affectu afficiatur, liquet Gal. aucto. decimotertio meth. Paulo præcitato loco, ac Tralliano libro pri.cap.decimoquarto. Et insuper quoniam nequeunt taliter affecti eorum, quæ dicuntur meminisse, ut eidem Tralliano uisum est, illud potissimum patere potest. Quinimò cum ipsa memoria, ratio quoque perit, auctore Galen. tertio de locis affectis, & libr. de differentijs symptomatum, in lethargo imaginationem lædi idem scriptum reliquit. Iure igitur cerebrum, in quo princeps pars animæ residet, in hoc affectu læditur, uelut ex eius principum functionum læsione ostendimus; & id ipsum non secundum eius uentriculos, sed secundum propriam eius substantiam, ut eodem tertio de locis affectis, liquet. Verùm quis affectus preter naturam sit, nec inter græcos, nec inter latinos quempiam determinasse hucusque reperi, quamuis Auicenna velit eum esse apostema phlegmaticum factum intra craneum. Galenus autem libr. decimotertio meth. interim νόσημα, ipsum appellat, interdum ipsum sub nomine πάθος comprehendit, quemadmodum etiam commento aphorismi tertij secundi lib. libro autem de sympt. differentiis, inter ea symptomata, quæ principibus functionibus animę eueniunt, ipsum connumerat, & propterea decimotertio meth. dicebat, hoc πάθος contrarium quodammodo est secundum ideam phrenitidi. Verum cùm & ipse lethargus, ut dicemus, non tantum ex cerebri inflammatione orta à pituitoso succo excitari posit, verùm etiam ex ipsa pituita citra inflammationem in cerebro putrefacta, propterea inter symptomata ipsum connumerabimus functionum principum, memoriæ videlicet, ac rationis obolitæ, imaginationisq; infirmæ, & ueluti deficientis, simul cum Gal. tertio de locis affectis, & lib. de differentiis symp. Quod quidem affirmare uidentur Pauli verba, dum asserit, lethargum esse noxam aliquã raciocinatricis animæ: & Aetius cap. de memoria amissa dicebat, Pereunt autem ambo hæc, de memoria, & ratione loquens in lethargo. Indicat hanc affectionem obliuio ipsa, ut diximus, cum inertia. Omnium namque ueluti amentes obliuiscuntur; palpebris semper conniuere volunt, & conquiuiscere. Vix respondent quocunque modo interpellentur. Oscitant crebro, & hianti ore aliquandiu persistunt, tanquam claudere id obliti. Cùm uiolenter ab assidentibus excitantur rursus in somnum deferuntur; dum ad mictionem urgenter, porrecta ipsis matula, sese in manibus ipsam habere obliuiscuntur. Febris lenta eos comittatur, pulsusq; magni, molles, languidi, tardi, ac rari, & turbulẽti, intermittentes potius, quàm intercurrentes; respiratioq; rara, & imbecillis. Deiiciunt per aluum lethargici magna ex parte liquidiora, quibus valdè exigua uitę spes est Hipp. teste lib. tertio de morbis. Nonnullis contrà venter inarescit, vrinam reddunt iumentis similem: quidam ex eis tremiscunt, & sudoribus undequaque madent, auctore Paulo. Comitatur autem is affectus frigidam, ac humidam cerebri intemperiem, cùm obliuio, segnitia, ac altus somnus ex ipsa proficiscantur, Gal. teste eodem decimotertio meth. Hoc idem testatur Paulus, cùm dixit, ex nimio frigore, ac cerebri humiditate hunc affectum contrahi. Quòd autem ea intemperies ex redundante pituita, eaque putrescente originem ducat, idem Trallianus affirmat, dum asserit lethargum ex pituita superante nasci, quæ cerebrum humectat, ac ualide madefacit; & Paulus hoc idem asseruit, dicens, Ex pituita, quæ frigore nimio, & humiditate cerebrum imbuerit, ipsum oriri. At quòd ea putrescat oportet, ut lethargus contrahatur, decretum reliquit Gale. decimotertio meth. & proinde cum febre incidit nec sine ea gigni potest Propter quod non mirum, cum in capite humor frigidus redundat, si insensibilitas, immobilitasq; hominem opprimat: ex frigore enim segnitia, velut ex calore immodico motus prouenit, ut patet eodem decimotertio meth. Ex quibus liquet, etiam si alia, quæ non pręcesserunt non

consideraueris,

13.met. cap.11. post principiũ.

3.de loc.affe.c. 5.prope principium.
de dif.sym.c.3. collige.

Quis affectus preter naturam sit.

Cap.11.
Auic.lib.3.fen. 1.tract.5.c.7.
De dif. symp. c.3.
Cap.21

3.de loc.af.c.5. collige.
De dif.symp. c.3.collige
Aet.l.6.c.23.
Affectionis signa.

Circa principiũ quem cerebri morbum comitetur.
Loco citato.

Quæ sit eius causa.
Citato loco.

consideraueris,ut regionem,ætatem,anni tempus,uictus rationem , &c. Lethargi causam pituitam esse in cerebro redundantem.eamq; necessario putrescentem,iuxta Gal monimenta,siue cum inflammatione,siue citra inflammationem ea putrescat.Proinde ipsum non perpetuò subsequi ad cerebri inflammationem ex pituita ortam,sed interdum citra inflãmationem ea tamen putrescente ortum ducere cũ Gal.audacter asserimus,quicquid uelit Auicẽn, ac reliqui simul cũ eo sentiẽtes.Quod quidẽ clare ostẽdunt uerba eiusdẽ Gal. cõmento aphoris.tertii lib secũdi,dũ dixit, quæ refrigeratio quando fortis facta fuerit, cum humiditate quidem mixta facit τὰ ληθαργικὰ πάθη , hoc est, lethargicas affectiones,seu passiones,& primo prorrheticorũ,cũ asseruit lethargum fieri cũ locũ eundẽ,in quo princeps animę pars residet,humectarit,dilueritq; pituita.liquet insuper,quod licet lethargus quandã habeat cum obliuione propriè dicta affinitatẽ,nonnullis tamen inter se dirimuntur. Nã in obliuione memoria duntaxat ablata est,in lethargo nedum memoria,sed etiã ratio abolctur , ut patet tertio de locis affe.& secundo de caus. sympt. pręter id quod imaginatio infirma,seu deficiẽs redditur,eodẽ Gal.teste li.de diff.symp. proinde obliuio cum iners,seu ociosa lethargus dicatur:nec ambo omnino eandem sectantur cerebri dispositionem. Nam obliuio ad frigidam,tum frigidam,& humidam,ac frigidam,& siccam,indifferenter cerebri dispositionem consequi potest;at lathargus ad frigigidam,& humidam tantum,ut pręcitatis locis liquet.Quapropter non nisi a redundante pituita excitatur lethargus. Obliuio uero ab humore melancholico etiam,ac a sola frigida cerebri intemperie,ut pręcedenti cap.ostendimus. adde quod quamuis utraque affectio a pituita excitari possit,in obliuione tamen non oportet quod ipsa putrescat, uelut in lethargo:nec quod febris eam sequatur, ut lethargum consequitur necessario;& si Trallianus, & Aetius non ueri lethargi mentionem faciant, nos tantum de uero ac genuino, qui per essentiam in cerebro gignitur , uerba facimus. Hic affectus,nisi ei succurratur,cum ex genere acutorum sit,Celso auctore,celeriter iugulat.Galenus autem quarto de causis pulsuum inspiciens cum eius causam, tum partem ipsam affectam, asseruit,lethargum longe letaliorem esse peripneumonia.At Hipp.lib. secundo de morbis scriptum, reliquit, quod lethargicus in septem diebus moritur , si uero hos effugerit sanus euadit.Cum autem ex iis, quę diximus de hoc affectu , eius causa , ac parte affecta , maxima quędam similitudo esse reperiatur eius cũ memoria deperdita,licet in quibusdam discrepent , ut cuilibet recte inspicienti ea quę scripsimus,patere poterit , propterea & eius curatio fere similis erit cum prædicta,paucis quibusdam mutatis. Locandus proinde æger est in domo tepida,ac lucida,& splendida:ita ut aer parum ad calidum,& siccum inclinet. A somno potius excitandi sunt,quam is prouocandus sit. odoramentis ex castoreo,funiculo lucernario extincto, galbano, sagapeno , sulfure , pice liquida,aut bitumine,Aetio auctore:vel ex tymo , pulegio , hyssopo, & origano in aceto decoctis,additoq; castoreo, odoramentum fiat. Eluatur aluus efficaciore clystere,ex hiera videlicet,agarico, aut ex eisdem figuratæ glandes cum mele subdantur.Pedes,& manus fortiter confricentur,ligentur, & interdum pungantur; nonnunquam etiam pili in ipsis uehementius euellantur.Cibi autem extenuantes esse debent,Tralliano teste, vt cremor ptisanę, aut ptisana ipsa,interdum sola,interim cum oximelite permixta ; aut in qua hyssopi coma fuerit decocta , uel pulegii, seu thymi , pręsertim ualida non existente febre. Salutares etiam sunt panis micę ex apomelite , vel hydromelitę datę. Quod si vires requirant,carnibus quoque vescatur æger oportet , pullis videlicet gallinaceis,perdicibus , starnis phasianis , turdis, merulis , ac montanis auiculis , quę cinnamomo , vel gariophyllis condiantur. Oleribus vti poterunt

[Margin notes:]
com.1.
Quibus conueniat, & differat lethargus ab obliuione, seu memoria deperdita.
3.de loc.affe. cap.4.
2.de caus. sym. cap.ult.
De diff. sympt. cap.3.
Prognosticum, cap13.
Prope finem.
Curatio.
Victus ratio.
Lib.6.cap.3.

runt fœniculo,oreoselino,& asparagis,uel in iure prædictarum carnium bulliat parum sampsuci,hyssopi,thymi,betonicæ,aut serpilli. Pro potu, utantur hydromelite,uel uino albo aquoso,tenui, & astringenti. Nam ipsum cum tempestiuo cibo datum non mediocriter adiuuat,ut Celso uisum est. A cibo autem non ab re extremæ partes,pręcepto Pauli, uinciri debent per aliquod spacium,ne uidelicet uapor ad caput ascendat. Statim autem ab initio, si nihil prohibeat, in tali affectu incidenda uena est. Quod licet præceptum sit Galeni decimotertio meth. cum eo itidem conueniunt Paulus, Aetius, Trallianus. Vena autem incidenda est media, aut interna: Quantitas sanguinis pro uiribus euacuetur. At si sanguinis missionem uires prohibeant, ætas, aut aliud quippiam, acribus clysteriis aluus ducẽda erit Pauli præcepto Demum redundans succus hyssopi decocto in hydromelite,thymo,uel pulegio, rhodomelle,aut oxymelite,solis,aut permixtis,cum syrupo borraginis, uel ex infusione rosarum,& aquis betonicæ, hyssopi, uel sampsuci, & borraginis præparetur;ac demum purgetur aliquo purgante medicamento eorum,quæ conscripsimus præcedenti capite pro cura deperditæ memorię ex frigiditate & humiditate cerebri prouenientis. Interim capiti admouendum erit oxyrhodinum,idque in principio,cum repellendus à capite humor sit,quisquis is fuerit,ut eodem decimotertio meth. liquet. At procedente tempore miscere,& incoquere poteris oxyrhiodino,quæ extenuere simul possint,vt castoreum,pulegium,calaminthem,thymum,& alia huiusmodi. Fronsque illinienda erit,Tralliano auctore,aut castoreo,aut pilis humanis crematis,læuigatisq; ex aceto. Incoquantur etiam in aceto thymum,pulegium, & origanũ,aut aliqua id genus,ac naribus sic affectorum admoueantur,miscetoque cũ eis castoreum:habent nanque vim huiusmodi medicamenta calfaciendi,attenuãdi,ac dissecandi humoris crassitudinem,ac lentitiem:similiter si cornua capręleui flamma torreantur, ac naribus fumus excipiatur, grauem somnum depellẽt, vt inquit Q. Serenus,idem labrum veneris,si teratur prius,& confusum vino liquescat, ac bibatur,commendauit. Asperis frictionibus vtendum,vt diximus, erit, ac extremarum partium vnctionibus, & vinculis: nonnunquam pilos,etiam in ipsis vehementius euellere oportet. Sternutamentis quoque interdum vtendum ex castoreo,pipere,seu helleboro; & si admiserint, apophlegmatismis quoque iam dictis in pręcedenti capite. Mox palatum etiam, vt Gal. placuit, valentibus,& acribus medicamentis vngemus, velut mithridato,theriaca, diamoscho, diambra, aut eclegmate pliris archoticon dicto, aut sinapi cum melle. Quòd si iis nec affectus discutiatur, caput radendum erit,& ex alto, velut torrentis ritu, medicamentum infrascriptum innendendum erit, præsertim in syncipitis loco. Sumito serpillum, hyssopum, ac thymum cum pauco castoreo,& in aceto,ac oleo coquito, & vtare:aut castoreum cum modico aceto terito,additoque oleo communi, vel irino,& caput irriga;vel fouendum erit aqua in qua laurus, aut ruta decocta sit, & altero die imponẽdum castoreum, aut ruta ex aceto contrita, si Celso credendum erit. Satureia quoque cum aceto frequenter infusa capiti adhibita, aut ex vino pota lethargicos etiam letaliter dormientes excitat, vt Plinius secundus refert,libro quarto de re medica cap. decimonono. Excitat item eos ruta trita ex aceto infusa,& fronti admota,vt Apuleo Madaurensi visum est cap. 90. Occipitio quoque cucurbitæ sunt affigendæ cum multa flamma circa primam,& secundam uertebram:interimque sanguis ex his detrahendus erit, si opus fuerit. Quod si neque hęc suffecerint, sinapismus adhibendus erit ex caricis cum sinapi aceto macerato. Summopere Trallianus extollit assumptionem castorei,præsertim vna hora ante accessionem per se exhibitum,aut cum oximelite:ex cuius assumptione nouit ipse multos hoc solo remedio euasisse,

Medicamentorum ratio.
Cap. 21.
Venę sectio.
Purgatio.
Topica remedia
Cap. 21.
Versus finem libri.

fiſſe, propterea ipſum præterire nolui: poterit eius quantitas eſſe ʒ.I cum oximellis unc.i.aut tantundē vini albi aſtringentis, aut hydromellis. Similiter recrementorum copia non exiſtente, coctioneq; morbi apparente, balneum ſummopere laudauit, illud quod nec Aetius, affectione tamen declinante, negauit, nec Paulus. Verùm nullo pacto ægri caput eſt madefaciendum. Modus autem vſus eius ab eodem Tralliano prædicto capitu.14. deſcribitur. Oportebit præterea frequenter eos ſollicitare ad naturæ excretiones, vt inquit Paulus, ad alui excrementa cum glandibus, ac clyſterijs; ad vrinam verò irrigando pubem cum oleo rutaceo, aut irino, cui adiectum ſit caſtorei paululum. Hæc pro huius vitij curatione ſufficiant: quod ſi quis mauult, non ſymptoma, ſed morbũ appellare, à ſymptomate tamen nomen aſſumemus, modò in curatione non erret, non reclamabimus.

περὶ κάρου. De Caro. Cap. 3.

DECREVERAM de ea affectione, quæ à grçcis, κάρος ab Arabibus ſubeth appellatur, quam etiam & nos vt σολοικισμὸν vitemus, carum nominabimus, nondum verba facere: cùm in eo, vt patebit, non tantum principes animæ functiones vitientur, verum ſenſibiles, atque volunta-
Com.18 riæ motrices, Galeno teſte 2.de articulis, dum dixit, in caro omnes animæ operationes lædi, vt neque ſentiat, neque moueatur homo, neque intelligat. ſed & rationem, & memoriam, & ſenſum, & motum, qui per appetitionē fit, oblæſos habeat. At quoniam maximam ipſe habet ſimilitudinem cum lethargo, græciq; omnes fere poſt eum de caro mentionem faciunt, ea de re hoc loco & nos de eo tractabimus. Eſt namque is veluti reſolutio quędam princi-
Caros quid ſit. De diff ſympt. cap.3. pis facultatis, imaginatricis præſertim, Gal.auctore lib.de diff. ſympt.ac priuatio ſenſuum, vniuerſarumq; motionum, ſpirandi tamen facultate manente
4.de loc. af.c.2 illæſa, vt ab eodem ſcriptum eſt 4.de loc.aff. In qua affectione quòd cerebrum
Quæ pars in eo afficiatur. Loco citato. afficiatur ex operationum eius læſione cuique patere poterit, confirmaturq; à Gal.eodem 4.de loc.affec. quo loco non modo in eo cerebrum affici aſſeruit, verum ipſum magis affici ſecundum ventres, quàm ſecùndum corpus, ac magis ſecundum totam anteriorem partem eius, quàm poſteriorem, ſcriptum reliquit. ſymptoma hoc affectus eſt in genere noxæ, functionum ani-
Quis præter naturā affectus ſit. Cap 1. malium principium, præſertim imaginatricis abolitæ, ſenſibilium, ac motricum, ſpirandi tamen facultate excepta, quo ab apoplexia diſcrepat, quamuis interdum & ipſa quoque lædatur quodammodo, vt patet 5.de locis affectis, vt in minori appellexia, cum videlicet carus magnus fuerit, intellige, alias
Ipſius affectionis ſigna. Lib.6.c.22. Lib.6.cap.5. Gal.ſibi ipſi pugnaret; & ſi Aetius velit in cunctis ſoporiferis affectionibus memoriam: ac rationem perdi Cap. de memoria amiſſa. indicant ipſum non modò prædictarum functionum læſio, verùm quòd taliter affectorum oculi ſemper ſunt clauſi, ac ſomno profundiſſimo detinentur, vt dum punguntur, ſentiant quidem, non tamen loquantur, neque oculos aperiant, Aetio teſte. Propter quòd a lethargo differt quoniam lethargici interrogati reſpondent, & non omnino ſine voce decumbunt. Præterea earum febris præcedit, vt
Lib.3.c.9. Paulus teſtatur, eaq; vehementior, lethargum uerò ſubſequitur ignauior. Itē carus ad nonnullos ſuperuenit affectus, ut dicemus, lethargus autem peculiarem cauſam obtinet, ut dictum eſt. Namque ad cerebri frigidam intemperiem, prçſertim ſecundum eius uentres, a frigido, craſſo, aut omnino uiſcido humore ortam, inſequitur carus, Gal.auctore 4.de locis affectis: qua ratione
Cap.2 à lethargo non diſcrepat; uerum hic ut pituitoſus humor putreſcat, non requirit; lethargus uerò niſi putreſcat fieri nequit, ut 13.meth liquet: quò fit
Cap.21. ut propterea a lethargo differat etiam, hac de cauſa genitus carus. Superue-

nit

nit etiam aliis cerebri affectibus,aliisque causis,à quibus nec lethargus gigni potest,ut musculis temporum affectis,ac quibusdam acutis morbis, ut Hipp. testatur 2. de articulis. Item cùm osse quopiam terebra perforato,medius uentriculus fuerit attritus, carus hominem occupat, teste Gal.eodem. 4. de locis affectis,quemadmodum etiam siquis inter perforandam membranam negligenter,ac ultra quàm res expostulat, μηνιγγοφύλακι, præmendo uiolauerit, carus accidere solet:sic ubi os caluariç uehementer attritum ipsius uentriculos comprimat,maximeque medium,carus superuenire potest:ueluti etiam ad uehementes dolores hic affectus sequitur, confidente uidelicet robore spiritus animalis.Superuenire insuper cōsueuit febrium accessionibus,ac comitialibus Ex quibus omnibus causis liquet cerebrum ipsum non uno modo semper affici,sed diuersimodè pro diuersitate causarum,tùm hic,affectus gignitur. Verū quoniam uerus carus à frigida,ac humida cerebri intemperie à pituita orta,ut diximus,originem ducit,isque præsertim curari solet, quem etiam facilè dignosces,tum ex iis,quæ diximus,tum quòd nullam habeat aliarum,quas retulimus manifestam causam; iccirco aliis postpositis de hoc sermonem facimus: & si quilibet morbosus carus,de quo modò loquimur, malus semper sit, Gal. auctore 2. prorrheticorum.Et ut breues simus,Aetii auctoritate curandi sunt taliter affecti,similiter ut lethargici,ualentioribus tamen attenuantibus,ac incidentibus utendum erit;Stomachi quoque cataplasmata unà cum hoc,quòd calfaciant,ét corroborandi uim habere oportet; si is quoque pituita refertus, aut immodicè frigidus sit.Aliorum uerò curationem nunc scribere tēpestiuū non est;peculiares ét curationes requirūt:quæ suis locis fortasse olim dicētur.

tex.7.18.&19

Cap.2.

Prognosticum.

curandi ratio.

2. prorrhe.cō. 29.

περὶ κατωχῆ, ἢ καταλήψεως.

De catoche uel de catalepsi. Cap.4.

REfrigerato item primo sensitiuo,hoc est, cerebro, alius quidam affectus fieri consueuit,uerùm non tantum eo refrigerato(ut dicemus)sed arefacto simul,Gale. teste commento tertii aphorismi lib. 2. Affectus hic à græcis interim κατοχὴ, interdum κατάληψις, dicitur, uelut qui eo affectu loborant κατόχους,καὶ κατειλημμένους ueteres græci appellabant; latinè uerò ea affectio,Deprehensio, Detentio, seu Occupatio dici potest, à quibusdam congelatio dicitur. Qui uerò taliter affecti sunt deprehensi, detenti, seu occupati, ac congelati possent nuncupari. Est nanque affectus hic, subita quędam detentio,seu occupatio tum animæ tum corporis;qua qui corripitur repentè in illo permanet habitu, quo correptus est, Paulo auctore cap. 10. tertii lib.Ex cuius uerbis liquet cerebrum affectum esse, cùm is affectus gignitur,nec illud alia uia indagari opus est, quàm ex eiusdem operationum læsione:quanquam Gale. 4. de loc affe. uelit posteriores cerebri partes magis in hac affectione molestari, ueluti in caro anterior pars magis afficitur, symptomaque existit(ut Galeno placuit lib.de diff.symp.(in genere noxæ functionum animalium principium,& propriæ imaginationis resolutæ; seu abolitę;quanquam & reliquæ quodammodo animę functiones in eo uitiantur, uelut ex eiusdem indiciis comprehendi potest;seruata tamen secundum naturam spiratione, uelut in caro ex sententia eiusdem Gale.4.de locis affectis. Adeò enim hi mente detenti,seu occupati sunt,ut ueluti fixos oculos, ac palpebras habeant penitus immobiles; aliquando & easdem apertas habentes, aut nictant,aut intente uident, adeò ut neque siquis manus, oculis ipsorum obtendat, eos claudant,ut testis est Aetius.Voce insuper, ac sensu priuantur, ne que audientes,neque respondentes. admouent autem manns suas aliquando

Aet.lib.6.c.5

catalepsis quid sit.

Quæ pars afficiatur.

Cap.2.

Quis affectus prçter naturam sit.

Cap.3.

Eiusdem affectionis signa,

Cap.2.

Lib.6.c.4

do ad caput,& oculos,ac nares,uelut qui uellicentur, atque hoc non sentiunt. Pulsus similis quodammodo lethargicis est, non tamen ita languidus, nec mollis,iuxta Gal.sententiam lib.de pulsf.ad tyrones, & 4.de causis pulsuum: præterea horum pulsus æqualis est, lethargicorum verò inæqualis. Aluus, & urinæ supprimuntur iis propter sensuum stupiditatem.Spiritus eorum aliquando densus,aliquando rarus,& per interualla quædam magnum spiritum ducunt: Quo malo quidam ex Gal.condiscipulis correptus fuit, ut 2 prorrhetic.liquet.Iacebat enim(ut ipse inquit) ueluti lignum prorsus inflexus, rigidusque atque extẽsus,videbaturque oculis apertis astãtes ita intueri,ut ne cõniueret quidem, nihil tamen loquebatur, uerum quæ loquerentur audire se dixit,quanquam non euidenter, clareque; nonnulla item & memoria tenens referebat,pręsentesque omnes sese conspicere dicebat,ita ut quorũdam actiones recordatus exponeret,sed neque loqui posse,neque membrum ullum mouere fatebatur, cùm uidelicet conualuisset. Consequitur autem frigidam, ac siccam cerebri intemperiem,ut diximus, autoritate Gale.com. aphoris. tertii, lib.2.ex frgidiori, sicciorią; materia ortam, ueluti Paulo placuit pręallegato loco. Verum ut ononymiam uitent,qui eius uerba perlegunt, animaduertant in primis eiusdem auctoris uerba, ca.10. tertii lib.non de uera catalepsi, sed de uigilanti comate uerba facere:quod uitium afferebat idem auctor cap. 6.eiusdem lib.antiquiores Galeno medicos κάτοχον uocasse;à quibusdam autem græcis κῶμα dicitur, de quo in sequentibus tractabimus. Demum uero alterum,atque diuersum ait fieri κάτοχον à uigili comate, simplicem quidem non mixtam habentem causam,nimirum frigidiorem, sicciorem q; materiam. quę posteriore cerebri uentriculo repleto malum hoc excitat:quo qui corripitur,ut ipse fatetur,repentè,in illo permanent habitu,quo correptus est, stans scilicet,uel sedens,clausis oculis,aut respiciens, quibus uerbis de eo catocho, de quo modò mentionem facimus,meminit, illud quod hucusque pauci animaduertendum,quamuis ad obstructionem potius posterioris uẽtriculi quàm ad intemperiem posteriorum cerebri partium consequi ipsum,uelit, eiusdem met causam attulit Aetius,dum dixit ex atræ bilis humore contingere. Pręter autem iam dictos casus, id comprehendere ualebis ex uictus ratione præcedenti consuetudine,ætate, ac laborantis natura, tempore anni, regione, ac cęteris ad frigidum, & siccum uergentibus. At quoniam uniuersum corpus catochis stipatur,& cogitur,non laxatur,atque intumescit, uelut lethargicis,ex Gal.sententia lib.de pulsf.ad tyrones, & 4.de causis pulsf.nec id absque ratione contingit;cùm catalepsis ex frigiditate,& siccitate, lethargus uerò ex humiditate,& frigiditate ortum habeat, Quamuis Aetius interdum ob sanguinis multitudinem conferrim caput occupantis, & id ipsum superimplentis fieri hanc affectionem uelit;illudq; testatur se uidisse in quodam adolescente multo sanguine referto. Nos uerò qui in hoc, uelut in aliis Galenum pręcipuè sectamur,ex frigida tantum, & sicca cerebri intemperie ortum habere fatemur, eisq; causam esse frigidum, ac siccum humorem. Aetio autem dicere poterimus,aut non ueram fuisse catalepsim, quam ipse in adolescente uidit,sed catochon,hoc est,coma uigil;aut à fæculento sanguine, eoque frigido,& sicco existente,propterea quòd magnam habet permixtam copiam eius humoris, quem succum melancholicum consuerunt medici nuncupare; ipsam fuisse genitam:proinde à sanguinis eruptione per nares facta, melancholici uidelicet, adolescentem fuisse liberatum. Idemmet Aetius asseruit cathalepsim periculosiorem esse, quam lethargum,licet in febribus lethargo similibus consistat:proinde si ille periculosior erat, hæc erit periculosissima. Propterea confestim aer ad calidum, & humidum uergens eligatur. Cibi sint ptisanæ succus, & similia:potus conueniens est apomeli, aut aqua mulsa diutius

D. pulsf.ad tyr. cap.11. 4.de causf.pulsf. cap.16.

com.56

Ad quem cerebri morbum sequantur.

Animaduertenda sunt Pauli uerba de catocho.

Quæ sit eius causa.

Cur uniuersum corpus eisdem stipetur, ac cogatur.

Locis citatis.

Prognosticum.

Curandi ratio.

Ratio uictus.

tius cocta,aut uino utatur aquoso,albo,& tenui, ac subastringenti,optimè diluto:nam cùm caput nō percutiat tale uinum,magnopere iuuabit:aqua autem ijs aduersatur, cùm & fluctuationes faciat, sitim non sedet, splenes exciter. quod si æger multo sanguine refertus sit,uires, ac ætas non perhibeant, citra, dilationem, eiusdem auctoris decreto, vena superna in cubito secanda erit, & pro viribus sanguis detrahendus. In alijs autem primùm uentrem per clysterem eluere oportet ex furfurum decocto, chamæmeli,borraginis, betæ, mercurialis,ac salis,in quo adiicias olei communis,chamæmeli, anethini, aut amygdalarum dulcium unc.iiii.mellis rosacei.unc.ii.casiæ tractæ.unc.i.diacatholicon unc.ß.uel ʒ.7.postea uerò cum prædicto decocto coquantur polypodii,senæ, epythimi an.ʒ.iiii.insuper adde prædictis diasenæ aut confectionis hamech ʒ.iiii. At si non tantùm clysteriis æger indigeat, sed purgante medicamento, assumpto prius aliquot uicibus, si affectus permiserit, infrascripto syrupo, Recipe syrupi de succo borraginis unc.i.ß. syrupi de epithymo unc.ß.aquæ betonicæ,& lupulorum unc.iii.hoc medicamento uti poterit.Recipe lupulorum, fumariæ, & borraginis ana.ʒ.iii.senæ, polypodii, & epithimi ana.ʒ.ii.fiat decoctum secundum artem, in quo dissolue pulpæ casiæ unc.1.syrupi domini Augustini unc.iiii. sacchari uiolacei, aut mannæ unc. ii.aut loco syrupi domini Augus.ponatur unc.ß.diacatholicon, aut diasenæ. Caput uerò irrigeretur oleo dulci tepido,chamæmelino aut anethino.deinde coquatur in eis serpillum,aut hyssopus, aut thymum. quòd si urinæ crassæ fuerint,præcepto Aetii,anethi, & apii decoctum dandum erit. Totum autem eorum corpus anethino oleo inungatur, maximè in hyeme. & in quibus etiam tremor succedit,castorei ʒ.i.cum aqua mulsa ori infundatur. Reliqua pro eius curatione requiras partim cap.de melancholia, & quædam in cap.de perdita memoria,ac lethargo.

Vena sectio.

Medicamentorum ratio.

Purgatio.

Topica medicamenta.

περὶ κώματος, ἢ καταφορᾶς.

De comate,seu de cataphora. Cap. 5.

LIcet nonnulli uariè de cataphora, ac comate tractarint, nos tamen Hippocratem,ac Galenum in hoc, uelut in reliquis sectabimur.nanq; cōsuetudo est. Hippocrati quamlibet cataphoram κῶμα appellare,ut lib.de comate,ac prorrheticorum 1.Gal.testatur. Verum quod ab Hippocrate κῶμα à Galeno καταφορὰ nuncupatur, nihil aliud uolentes significare per cataphoram, seu coma, quàm quandam in somnum delationem, seu propensionem, ut liquet cum præcitatis locis, tum 3. de morbis uulgaribus: in qua somni delatione,ut Galenus fatetur, nequeunt qui taliter affecti sunt, uigiliantium munia obire,non apertos habentes oculos, sed conniuentes, ac palpebra claudere cupientes,simulque dormire sperantes. Verùm quoniam horum quibusdam contingit interdum, ut licet clausas palpebras habeant, dormire tamen nequeant, sed plurimum uigilent; quibusdam uero euenit, ut mox dormiant,& profunde, & diu:propterea non immerito duas, iuxta Hippocratis sententiam cataphoræ species lib. de comate Galenus statuit. quarum commune est,quòd eleuare non possunt oculos laborantes, sed mox grauantur, & dormire uolunt. Propterea uelut commune ambarum, specierum,coma,seu cathaphoram (ut diximus) appellare licet. Quamuis coma somno magis familiare fuerit, ac eius naturæ magis assimiletur. Harum uerò specierum eam,in qua dormiunt mox ægri,& profundè, & diu,Coma, seu cataphoram simpliciter interdum, interim uerò cum hac adiectione somnolentam, mos est ab Hippocrate, & Galeno nominari propter asignatam causam,

Lib.de comate cap.2.
1.prorrh.com.1.
Coma,seu cataphora quid siti
3.de morb. uul. commentario 1. Com.7.

Cataphorę due species. cap.2.
In quo commu nicent.

Prima species.

causam. Ea verò in qua licet non apertos habent oculos, sed palpebras clausas spe somni conciliandi, tamen dormire nequeunt, sed plurimum vigilant, non amplius simpliciter coma, seu cataphora ab eisdem nuncupatur, neque cum hac additione somnolenta, sed coma vigil, seu cataphora non somnolenta dicitur. Hanc comitis speciem Galeno antiquiores catochon appellabant, Paulo auctore, cap. sexto lib. tertij. de quo affectu cùm capite decimo eiusdem libri tractasset in primis verbis eiusdem capitis; de alio quodam diuerso catocho à uigilanti comate in fine meminit. quæ Pauli verba male à quibusdam intellecta nonnullis iunioribus propter omonymiam maximi erroris causa fuere, veluti in præcedenti capitu. notauimus. propterea nos, ne posteris erroris ansam tribuamus, coma vigil, aut cataphoram non somnolenta, relicta catochi appellatione, nominabimus. Cuius insomnis cataphoræ geminæ insuper sunt species, iuxta Hippocratis, & Galeni doctrinam; quarum altera pigra dicitur, reliqua vero nomine generis nuncupatur. Commune autem ambarum est, propter quod & maxime differunt à somnolenta; quoniam loquuntur, & delirant. Nulli hærentia menti, & ad assurrectiones promptissimi sunt, si phreniticis coincidant præsertim, quorũ nullum somnolẽtis existit cataphoris. at quicquid sit de earum differentis, illud tamen liquet in earundem quauis parte cerebrum esse affectum, vt patet Galeno, tum libro prorrheticorum 1. tum 3. de morbis vulgaribus. Quod insuper coniectari licet ex animalium functionum læsione in prædictis affectibus, præsertim principium, & maximè imaginatiuę. Quòd autem quoduis prædictorum comatum symptoma sit, ab eodem Galeno in præcitatis locis decretum est verùm quòd hoc symptoma imaginationi præsertim tribuatur, deficienti videlicet, & infirme existenti, liquet libro de diffe. sympt. Cùm autem quælibet cataphoræ, seu comatis species ex proprijs, ac diuersis signis dignoscatur distinctè, decreuimus cuiusuis propria indicia conscribere. Dignoscitur nanque quæ somnolenta est cataphora, præter prædicta signa communia non solùm ex graui somno, sed quoniam difficilem habet expergefactionem, Galeno auctore commento aphorismi tertii lib. secundi: & proinde libro de comate dicebat, quòd hi dormiunt mox, & profundè, & diu; propriamque esse huiuscemodi cataphoram lethargicorum, ac semper eis inesse fatetur, & quòd immobiles præterea semper, & inuocibiles iacent, eis qui profunde dormiunt, assimiles. At qui insomni comate grauantur, vigiles, & uersuti sunt, & si phreniticis aliquando coincidant, audientes vocem, & sonum faciliter surgunt; & si tetigeris partem corporis eorum, mox oculos eleuant & ad tangentem aspiciunt; & in ipsa in somnum delatione vel manum mouent, vel crus, vel vniuersum corpus eijciunt irrationabiliter, & repente, & desipienter exiliunt, instar spasmi: hęcque omnia faciunt, cum eo, quod loquuntur aliqua non congruè. Hunc affectum medio loco statuendum esse inter lethargum, & phrenitim Galeno visum est libr. de pulsibus ad tyrones, & 3. de morbis vulgaribus, velut medios intercedentes inter planè vigiles, & dormientes, comate vigili affectos asseruit esse. Quòd si eo vigili comate capiantur (quod nomine generis appellatur) ita facile, & multum mobiles existunt; vt neque deficiant clamantes ualde, & moueant aliquam particulam vehementer; & si excitaueris eos, aut loquaris, aspiciunt inconuenienter, & magis egrediuntur à se, & malum facere tentant, ac omnino in audiendo promptissimi fiunt, nihil relinquentes ab ijs, qui summè desipiunt. Si verò insomni, ac pigra cataphora corripiantur, surgentes magis intelligunt, & non multum mouentur: & quamuis desipiant, tamen tunc magis, quando cõmiseris eos comati, secundum quod maximè licet eos discernere à cataphoris letargicis. Ex quibus omnibus liquet rectè à Galeno 3. de morbis vul.

decretum

Margin notes: Altera species. — Pauli uerba iterum perpendun tur de catocho. — Insomnis cataphora duplex. — commune utrisque. — Quis locus in cunctis afficiatur. — Locis allegatis. — Qui affectus p̃ter naturã sint. — Cap. 3. — Somnolentæ cataphoræ signa. — Lib. de comate c. 2. & 3. — Insomnis signa. — De pulsi. ad tyrones cap. 11. — 3. de morb. uul. commentario 3 com. 39. — Vigilis comatis, quod nomine generis nuncupatur signa. — Insomnis, ac pigræ cataphoræ signa. — Cõmentario 1. — Cõmentario 7.

decretum esse comatosos omnes, vel altis somnis, vel tenuibus, uel vigilijs detineri, prout diuersimode cerebrum ipsum fuerit affectum. Nāque eo immodice irrigato, coma sequitur, ut nonnullis vsu venit ebrijs repleto in ipsa ebriatione capite, ac humectato valde; interdum autem ex solis vaporibus calidis, & humidis à subiectis partibus ad caput in febribus delatis, vt Aetio visum est, ipsumq; implentibus, affectio comatosa excitatur. Subinde ob solā cerebri frigiditatem oritur. est insuper cum ad ambas has intemperantias cerebri somnolentum coma succedit: quo casu profundior, & soporosior somnus erit; velut tenuior, si ab aliqua sola frigida, vel humida cerebri intemperantia ortum fuerit: quas varias cerebri intemperies promptissime dignosces, si ea quę conscripsimus cap. de memoria deperdita, ac de lethargo consideraueris. Si vero propter virium infirmitatem talis affectus fiat, adeo iam languentium, vt apertę genæ ægri seruari non valeant, præter id, quòd ex ijs, quę præcesserunt, prompte dignosces, ex ijs quoq; facile deprehendes, quoniam ita affecti, postquam conniuerint, aut nihil prorsus, aut parum dormiūt, sed uigilant, nec attolere tamen genas queunt, eorumq; pulsus languidissimi, tardi, rari, & parui erunt: quo potissimum dististinguuntur ab eo comate, quod committit humiditas, & algor. Vigil autem coma oritur, cum tam biliosus, quàm pituitosus humor cerebro molestus fuerit: & propterea mixtam ipsi permanere affectionem est putandum, vt Gal. placuit, 1. prorrheticorum. Interim verò præ copia sanguinis, cum bilis permistione acris, ac mordentis, poterit ęger reddi tum comatosus, tum vigilans, grauata quidem ob sanguinis copiam cerebri facultate, sed a bile vsque adeo irritata, vt somnus inhibeatur, vt idem præcitato loco testatur; quemadmodum, & libro de comate sæpenumero ebrijs euenire dixit, vt vigiles simul, & comatosi sint, repleto in ipsa ebriatione capite; deinde præ grauatę ad coma tracto, simul autem & à somno prohibito, multitudine indigesta caput comprehendente. Vnde quemadmodum causam, sic appellationem acquisiuit compositam, vigil siquidem coma appellatum, Paulo teste, ca. 6. lib. tertii, & vniuersaliter quidem bilioso humore prædominante, phrenetizant tales vigilantes: pituitoso autem domināte comatose, rursus deferuntur, vt ipse testatur; & quoties ad finem usq; tum desipientia, tum coma persistunt, velut phreniticis euenire solet, tunc affectionem hanc ex phrenitide & lethargo mixtam appellat Gal. eodem lib. prorrheticorum 1. quidam vero Typhomaniam vocauerunt. Contraria verò hominem prehendent symptomata, ita vt tum vigilet, tum leniter in somnū deferatur, & prout magis, vel minus desipit, seu vigilat, aut ad somnū deferatur, quis nam prædictorum succorum magis prædominetur, ac ex aliis vtriusuis humoris redundantis propriis indiciis prompte dignosces. Pro causarum autem ipsius comatis diuersitate, diuersæ quoq; eius prædictiones fieri possunt; exitiosissimum siquidem est, si propter infirmitatē virium talis affectus oriatur: nec minus exitiosum erit, si cum calidis, & siccis morbis insignem cerebri refrigerationem sequatur ex Gal. sententia, 3. de morbis vulg. si vero frigidam, ac humidam cerebri intemperiē cōmittetur, quę de lethargo prędiximus, de eo prędicenda erunt. minus tamē periculosum erit, si ab vna tantū cerebri intemperatura ortum ducat: velut si ex contrariis magis. Diuersa insuper pro causæ ratione eiusdem curatio tentanda erit: nam si ex humiditate tantum somnolentum coma originem ducat; his, quæ excitant, capiti admotis, curari debet, ex acerrimo videlicet aceto cum rosis, ac chamęmelo permisto, eo irrigato, ac eiusdem medicamenti euaporatione per nares suscepta. Si ex frigiditate, anethinum oleum, seu chamæmelinum calefactū adhibeat: ac inquantum intenta frigiditas sit, in tantum calefactoria augeātur, vt etiam pulegium, & rutam liceat aliquando in oleo coquere, Aetio autore. At si ex frigiditate

Diuersę comatum causæ.

Lib. 6. cap. 7.

Si ex uirium infirmitate.

Comatis uigilis causa.

Comm. 1.

In fine.

Loco citato.

Tiphomania.

Prognostica.

Comment. 1. com. 7.

Curandi ratio.

giditate,& humiditate simul excitetur, simili curatione eget, qua & lethargus. Ex uirium autem imbecillitate ortum cum iis, quæ eas instaurare ualent, curare tentabis. Coma uero uigil, seu phreniticum cum ex permista, ac contraria causa originem ducat, contrariis quoque medicamentis curare oportet partim lethargi, quæ prius diximus: partim phrenitidis, de qua deinceps dicemus. Vtrum autem eorum superare debeat, ex exuperante humore dignoscitur: nam si pituita bilem superarit, ad lethargi remedia declinandum erit magis: si uero bilis pituitam, ad phrenitidis magis: de cuius tum dignotione, tum curatione, decens est, ut consequenter tractemus.

περὶ φρενίτιδος. *De phrenitide.* *Cap.* 6.

Com.4. MOrtales omnes (ut Gal. inquit 1. prorrheticorum) phrenitim appellitant eam affectionem, in qua φρένας, id est mentem læsam esse uident, quam tum νοῦν, tum διάνοιαν græci uocant. Proinde ab Hippocrate, eodem Galeno teste præcitato loco, omnes qui mente læsi cõ-
1. prorrhr. cõ. 1. tinue fuerint, phrenitici uocantur, sola febre, ab ijs, qui μαινόμενοι appellantur, discrepantes. quoniam continuam dementiam cum febre acuta phrenitidem
Aet. li. 6. c. 2 appellant. Hunc affectum Aetius (Posidonij auctoritate) inflãmationẽ esse
Phrenitis quid sit. membranarum cerebri cum febre acuta, delirium, & mentis percussionẽ inducentem, asseruit. Paulus uero cap. 6. lib. tertij ait, quòd phrenitis inflãmatio membranarum cerebri est, aliquando quidem & ipso cerebro coinflãmato, aliquando uero præternaturali caliditate existente in ipso. Trallianus autem
Cap. ultimo. ca. 13. libri primi, inflãmationem testatur phrenitim esse cerebri, aut mẽbrana
Commen. 2. com. 72. rum eius. Nos uerò Gal. sectãtes, cum eo. 2. de causis symp. dicimus phrenitim inflãmationem esse secundum cerebrum, & membranas eius: quod quidem ex eiusdem Galeni uerbis colligitur, quæ talia sunt. Phrenitis nanque neque
Quæ pars in phrenitide afficiatur. simpliciter in calidis consistit succis, sed cum eo, quòd inflãmationem efficiat secundum cerebrum, & membranas: & 1. de mor. uul. scriptum reliquit, quòd ubi in cerebrum, eiusq; mẽbranas flaua bilis fuerit impacta, phrenitides indu-
Com. 4. cit. Qui uerò cerebri naturaliter habentis munia nouerit. is ex horum offensa, quod affectum sit primum, deinde qualis nã is morbus sit inuenire ualebit
Cap. 9. (eodem Galeno teste prorrheticorum 1.) cũ exacte definire, utrum cerebrum, an membranæ ipsius primitiue afficiantur, haud magnam utilitatem afferre potest: In utraq; enim dispositione, ut Gal. 2. de locis affectis uisum est, capiti succurritur. Quapropter huic rei, non ita uehemens studium adhibere oportet; præsertim cum ipsemet testetur phrenitim ipsam potius ex tenui menin-
4. de cauf. pulf. cap. 14. ge, quàm ex crebro gigni, ut patet 4. de causis pulsuum: quanquam 4. de præsagatione ex pulsibus fateatur tenuem meningem, ut quæ cerebrum ample-
4. de præsag. ex pulf. cap. 9. ctatur, nisi una cum eo nullum fere affectum subire posse, nec etiam cerebrũ citra meningem, sed statim impartiri unius affectus alteri oportet · & si dura
Exquisitæ phrenitidis locus affectus. meninx, quoniam longissime a cerebro dissita est, affecta esse sola possit. Quare exquisita phrenitis in loco, in quo princeps animæ pars residet, generatur,
Com. 1. ut liquet eodem 1. prorrheticorum: siue autem is qui primo afficitur locus, cerebrum sit, aut membrana tenuis, cũ exigui sit momenti quærere, ac nullius
2. de loc. af. c. 9. usus, iuxta Gal. doctrinam, iure nos inquirere prætermittimus, tantum studiosis liqueat cerebrum in eã affectum esse, illudq; constare ex earundem functio
In non exquisita quæ pars primo afficiatur. nũ principũ lęsione, quæ in ipso cerebro perficiuntur. Dixi autem nõ ab re exquisitam phrenitim, nam quæ exquisita non est, ex septi transuersi inflammatione oritur; cuius uitio excitatum delirium parum ab eo, quod in uera apparet phrenitide, distat, adeo ut ueteres putarint eodem septo transuerso inflam
Cap. 4. matione affecto (ut Galen. testis est 5. de loc. aff.) homines phreniticos euadere

dere,atque ob eandem suspitionem φρένας, hoc est,mentē eam partem appellauerunt,tanquam sapienti parti conferat quippiam. Verū nos quo pacto hæc non uera phrenitis,ab exquisita,de qua uerba faciemus,distinguenda sit,deinceps ostendemus;cū de utriusque signis pertractabimus. Illud tamen pro cōperto habeatur,quod quæuis functio in exquisita phrenitide lædatur,cum & diuersæ lędi possint,in ea,ut dicemus,pro uaria phrenitidis specie,seu differentia,eius læsio,& perpetua,& prima erit,cum necessario cerebrum læsum esse oporteat primo,aut cum eius meninge. Quisnam autem præter naturam affectus sit phrenitis,ex iam dicta eius notione patere poterit,diximus nanque eā inflammationē esse. At cum in inflammatione duplex particulis affectus oriatur , ut lib.de diff.morb. & 3.de temperamentis liquet,unus uidelicet in quātitate.alter uerò in quantitate;erit ergo phrenitis , cum de genere inflāmationum sit morbus in compositione,primo,&proprie in magnitudine,uelut quęlibet alia phlegmone est, iuxta Gal.sententiam 13.meth. Poterit secundario dici morbus in intemperie,& ea calida;& 3,in continui solutione. Verum quo modo intelligenda sit inflammatio,cum phrenitim inflammationē dicimus esse,in explorandis eiusdem causis enucleabimus:nūc vero tempus est de eiusdem indiciis pertractare. Exordiemur autem ex propriis eiusdem signis, quæ quidem cerebri affectionem ostendunt:nā propria morborum signa sunt,cum vel perpetuo, vel solis contingunt:cum autem neque solis insunt,neque perpetuo,ꝓpria illorum signa non sunt:ob eam rem phreniticorum signorum ea sunt certissima,quæ ꝑpetuo,& solis insunt phreniticis:deinde ab his, quæ perpetuo,sed nō solis,velut Gal. 1.porrhetiocorum fatetur. Quapropter neq; in vrinis,vt ipse testatur,neq; in deiectionibus, neque in sudoribus,neque in vomitibus signa phrenitica sunt. Adhuc autem & hæc signa phrenitidis biparita sunt:nam quædam eorum imminentem ipsam,seu iam exordientem,vel futuram dixeris,indicant:quædam vero ipsam factam,seu cōpletam ostendūt,iuxta Tralliani sententiam præcitato loco,& Gal.5.de lo.aff. Verum quæ exordiētis affectionis notę sunt,iure prognostica signa eius,quæ iam cōpleta est,esse dixeris,ut liquet 1.prorrheticorū:quamuis & ea quoq; phrenitica indicia uocentur. Interim nanque vigiliæ præcedūt,siue etiam somni manifestis imaginibus turbati;ita vt & clament nonnulli,& exiliant:interdum vero adeo agrestis accedit obliuio,vt laborantes aliqui cum matellam petiuissent,meiere tamen neglexerint,aut cum lotium emitterent, matellā ipsam prodere haudquaquā meminerint. Interdum maiori cum tumultu,aut temeritate respondent,ꝑsertim vbi antea fuerint mansueti;atq; hi omnes exiguo vtuntur potu ꝓpter mētis lęsionē;spiratioq; ipsis rara est,& magna;pulsus parui, & neruosiores;ꝗnōnunquā occiput dolor infestat. Febris vero semꝑ est continua. At cū ipse affectus increuerit,seu inualescat , oculi eorū vehemēter euadūt squallidi, aut ex altero ipsorū acris lachryma effunditur:ac deinde lippitudo innatat, & venæ ipsorū sanguine plenæ vidētur:sanguisq; ex naribus stillat, quo tēpore nihil(ꝙ ex arte ad prudentiā pertinet)respondent. Floccos auellūt,& festucas carpunt,aridioreq; febre torquentur, cui nō ita magnæ in alterutrā partē mutationes accedunt:quēadmodum in aliis quibusdam febribus videre est, quæ per vigorem quidem grauissime infestant:inclinationes vero habēt mitiores. Ad hęc lingua salebrosa quoque est:nonnulli interdum audiendo falli videntur,ac interim mœsti iacent,vix quicquam respondentes;atque dolorifica dispositione affecti,uel acrius premente aliquo, haudquaquam sentiunt. Hoc in quā modo exquisita phrenitis paulatim euenire solet: quiescere vero neq; subito,neque affatim consueuit,prout Gal. visum est,eodem 5 de loc.aff. Proinde licet perpetuū deliriū septo trāsuerso quoq; inflammato,excitetur, & propterea quodamodo cum eo, quod ad exquisitā requirtur phrenitim, cōueniat;

Quis affectus pręter naturam sit.

lib.de dif. mor. cap.12.
3.de temper.c. 5.c.1.& seq.

Signa indicatiua.

Comm.4.
Quę sint phrenitidis certissima signa, & q̄ non.

Cap.4. colligitur.
Hæc quoque bifarim sunt.
Comm.4.
Imminentis phrenitidis signa.

Factæ iam phrenitidis signa.

Cap.4.
Quibus inditii ipsa distinguatur.

ab ea quæ ex fepto tranfuerfo oritur.
Loco citato.

diftinguitur tamen ab ea (iuxta Gal. fentẽtiam) ex oculorum accidentibus, & fanguinis a naribus ftillis, ac fpirationis fpecie, quæ in phreniticis magna eft, & rara. Vbi vero a fepto tranfuerfo delirium ortum fuerit, inæqualis eft, vt modo exigua fit, ac frequens, modo magna, & anguftiofa. Rurfus præcordia intendi proprium indicium eft, illico ab initio fepti tranfuerfi affecti, id quod affecto cerebro pofterius accidit, parato iam eo, non autem incipiente. Calor quoque circa caput, & faciem vehementior eft ijs, qui ob cerebri vitium delirant: & (vt fummatim dicam) eorum fignorũ, quæ phrenitidẽ antecedere diximus, aut nullum apparet, aut fi apparuerit aliquod, id perexiguũ eft in his quibus feptum tranfuerfum inflãmatione laborare incipit. Diftinguuntur vero phrenitici a reliquis delirantibus, per confenfum reliquarum partium cũ febre acuta: quoniã in his non adeo valida fiunt deliria, nõ perpetua, feu affidua permanent, fed auctã febrim fequuntur, remiffa verò ea, quiefcunt, vt patet 2. de loc. affectis; quemadmodum & ab ea infania quę græce μανία dicitur, fola febre difcrepat, vt antea meminimus. Huius autem exquifitæ phrenitidis tres inquã inueniuntur fpecies, feu differentię: quarum duæ fimplices funt, ex quibus deinde tertia componitur, vt patet 4. de loc. aff. Quippe sũt quidam phrenitici, qui de iis, quæ oculis offeruntur, recte quantum ad fenfitiuam notitiam pertinet, feu ad imaginatiuam fpectat, iudicant: cogitando verò a naturali iudicio aberrant. Alii rurfus cogitatione quidẽ minime falluntur, cum eis veluti errans fit imaginationis motus: plerunq; verò in vtriufque fimul deliriũ cõfiftit, fenfus videlicet, feu imaginationis, & cogitationis vitio laborantes, parũ probe imaginando, ac parum aptè rationando. Attulitque idem Gal. exemplum lanifici pueri tum prædicto loco, tum lib. de diff. fymp. pro declaranda prima differentia. Secundam autem differentiam non folum in aliis, verum in feipfo, cum puer adhuc effet, expertũ effe teftatur. Illud quod Theophilo medico ęgrotanti contigit, vt eodem lib. 4. de loc. aff. & de diff. fympt. patet.

Quibus a ceteris delirantibus diftinguuntur. Cap. 9
Quibus a furore.
Exquifitæ phrenitidis differentiæ tres. Cap. 2.
de dif. fymp. c. 3
4. de loc. affec.

Quomodo autẽ quifpiã valeat prænominatas differẽtias, feu phrenitidis fpecies figillatim dignofcere, prolixa oratione opus nõ eft, cum ex deprauato cuiufq; functionis motu, aut ex vtriufq; fi cõpofita fuerit, prompte percipiatur fiquis prius norit, quid fit vtriufq; facultatis munus. Euenit autẽ interdũ, ut illæfa feruetur memoria, interim vero vt fimul cũ eis afficiatur: at nõ propterea fic temere in Gal. doctrina afferẽdũ eft has functiones in diuerfis cerebri partibus perfici, cũ & vna lędi pofsit, altera illęfa permanẽte, quãuis Aetius illud fentiat, cum valde alienum fit ab eius fententia, vt in quodã noftro cõpẽdio lõgiori difcurfu oftẽdimus, ac qua rõne illud fieri pofsit demõftrauimus: quã uis in vno, eodẽq; loco, hoc eft, in cerebri corpore, perficiãtur. Illud tamẽ non omittã, priufquã ad narrãdas phrenitidis caufas deueniam, cum ea fit inflammatio, vt diximus, fub quo inflãmationis fignificato cõprehẽdatur. Nãq; Gal. cõmunifsimo eius fignificato utẽs fecundo de arte curatiua ad Glauconẽ, dixit aliã effe ficcam, aliã effe humidã inflammationẽ: nec ea fub ficca contineri poteft, cum ex quibufdã oriatur fuccis, vt dicemus. Infuper & hęc, quæ humida eft, fieri poteft ex cuiufuis humoris fuperabundantia, potifsimum cum fanguine, vt fecundo de locis affectis, ac cõmento aphor. 33. fexti libri patet, communi quodã fignificato ea utẽs, quomodo nec ipfa phrenitis inflãmatio dici poffet, cũ ea oriri nõ valeat ex cuiufuis fucci redũdantia, etiã cũ sãguine permifti, vt dicemus. Interim vero inflãmationis nomine vtitur, velut etiam cõmuni quodã non ad omnes inflammationes, fed ad eas tantũ, quę ex calidis fuccis ortũ habent, fiue, is sãguis fuerit, fiue, bilis flaua, aut ex ambobus fimul humoribus genita fuerit: fub quo fignificato & ipfa phrenitis cõprehenditur nã ex calidis fuccis, quãuis nõ omnibus, originem ducit, vt infra patebit. Qua ratione fit, ut quãuis Gal. alio modo inflammationis nomine vtatur, & quanto

Cap. 2.
De diff. fympt. cap. 3.
Quomodo dictæ tres differentiæ diftinguantur.
Loco citato.
Quot modis in Gal. doctrina dicatur inflãmatio, quia quatuor.
2. de loc. af. c. 9.
Quomodo phrenitis inflammatio dicitur.

magis

to magis proprie ipsam sumendo, vt sit tumor quidam ex sanguine optimo, ac mediocrem crassitudinem obtinente, præter naturam excitans, cum uehementi dolore, colore, tensione, ac pulsu; pherenitis tamen ipsa ab hac inflammationis appellatione secludatur; cum nec ipsa a sanguine optimo, ac mediocrem crassitudinem habente excitari possit. Ex quibus liquet phrenitim ipsam exquisitam propterea inflammationem dici, quoniam ex calidis succis ortum habet, non siquidem omnibus, sed ex ipsa bile, cum videlicet locum, in quo princeps animæ pars residet, prehenderit, eodem Gal. teste primo prorrheticorum. At quoniam ea non vnam tantum habet denominationem, & differentiam, cum alia pallida bilis dicatur, alia flaua, seu rufa, quæ iterum immoderatius excalfacta, assata flaua bilis nominatur; ex qua istarum exquisita phrenitis excitatur, non iniuria quæret quispiam. cui respondebimus nos cũ Gal. tertio de loc. aff. ac Tralliano, prçcitato loco, eam oriri posse ex quauis prçnominata bile: nam interdum a pallida ortum contrahit: interim flaua eã parit: nonnunquam ab eadem flaua præassata gignitur. Illud vero hoc modo inuestigare licebit, quando ex prædictorum aliqua excitetur: nanque ex pallida bile si generetur, mitior erit, & phrenitis, & delirium, & febris; illudque nõ absque ratione: nam cum seroso recremento flauæ bili commixto pallidam constitui contingat, vt Gal. visum est 10. de simplicium medicamentorum facultatibus non mirum, si mitior ea fuerit. Si vero ex flaua bile excitetur, multo vehementior phrenitis erit, febres quoque maiores inducet: cum & ipsa flaua bilis propterea colore flaua fit, quoniam plusculum excalfacta est, vt prçcitato loco Gale. placuit. At vbi flaua bilis immoderatius, excalfacta, & plus çquo adusta fuerit, seu præassata, phrenitim efficiens, dementia occurrit ferina, & melancholica: & propterea efferata dicitur: cuius ratio cunctis facile patere poterit. Patet deniq; ex his, ex qua bile phrenitis gigni possit, ac quibus indiciis eiusdem causa inuestiganda erit. At si quis dixerit Pauli autoritate fretus cap. 6. lib. 3. ex redundante sanguine phrenitim oriri posse; respondebimus nos, aut Paulum non de exquisita phrenitide intellexisse, quç ex sanguine, cui admixta fuerit flaua bilis gigni posset, vel de sanguine feruescente, & tenuissimo secundum substantiam intelligere voluisse: qui flauæ quidẽ bili similis existit, assimilesq; parit affectus, Gal. teste secundo de arte curatiua ad Glauconem, quinimo & ipse flaua bilis dici potest. Quapropter cum Gal. concludamus, exquisitam phrenitim, quæ inflammatio cerebri, & membranarum eius existit, ex pallida bile, aut flaua, seu eadem flaua prçassata originem ducere. Quo aũt pacto diuersæ eius causç dignosci ualeant, ex iam dictis liquet: reliquum est igitur vt eius prognostica describamus, deinceps vero curationẽ.

Quod autẽ ea acutissimus, periculosissimusq; sit affectus, omnibus in cõfesso est, iuxta Tralliani sententiam: & Gal. 1. progno. vniuersum phrenitidis genus exitiale esse testatur, simul cum Hip. Verũ idem Hippocrates aphoris. 53. sexti libri asseruit, desipientias, quæ cum risu fiunt, securiores esse: quç vero cũ studio periculosiores: quo loco per securiores intellexit minus periculosas: cum nulla desipiẽtia secura sit, velut Gal. eodem loco exponit. Quo fit, vt hæc sententia non aduersetur ei, quæ dicta est, primo progno. Hoc idem Celsus cõfirmauit lib. 3. c. 18. dum dixit, interdum in accessione ægros desipere, & loqui aliena: quod nõ quidem leue est, neq; incidere potest, nisi in febre vehementi; non tamen æque pestiferum est, vt phrenitis. Idem met Hipp. aphor. 72. quarti lib. vrinas albas, & perspicuas malas esse in delirantibus dixit: & Galen. 3. de morbis vugaribus acutissimam esse phrenitidẽ testatur, quç primo statim die vna cũ febre inuadit: atq; omnes fatetur, qui ita phrenitide perciti essent, infra septimũ diẽ mortuos esse: per paucos autem, hosq; raros, hunc superasse. Grauissima quq; phrenitis çst, quæ ex præusta bile gignitur vt Paulus inquit.

Marginal notes: Exquisitç phrenitid.s causa. Com. 1. — Amarç bilis differentiç. — Cap. 7. — Modus dignoscendi ex qua bile phrenitis fiat. — Cap. de felle. — Dubiũ ex Pauli uerbis. Responsio. — Cap. 1. — Prognostica. 1. progn. co. 13. — 1. progno. loco citato. — 3. de morb. uul. com. 3. com. 75. — Curatio.

Ratio uictus. At tempus eſt ad eius curationē accedere:pro qua,aer primo alterandus, hyeme quidem,ut Aetio uiſum eſt ad tepidum,æſtate uero ad frigidum:nā dixit, Aeger igitur decumbat hyeme quidem in domo tepida, æſtate uero frigida. At Paulus uoluit,quòd æger decumbat in loco tum lumine,tū temperie moderato,& uariis quibuſdam picturis libero. Vt uero hi concilientur, prohibendus eſt,mea quidem ſententia,aer extreme frigidus,etiā in æſtate : de quo noluit Aetius intelligere:quoniam & inflammationi nocua ſunt impenſe frigida eiusque cauſam denſando prohibent digeſtionem:nec impenſe calidus eligendus erit,etiam in hyeme,cum inflammationem & irriet,& foueat;ac eius cauſam adaugeat. Quo uero ad lucē,ſeu tenebras ſpectat, uoluit Aetius,ꝙ hi qui ad lucis ſplendorem reſipiſcunt,hi lucida domo degant:at qui ad lucem efferuntur,in tenebricoſa domo decumbant. Trallianus autem iuſsit aerem magis lucidum,quàm tenebroſum eligendum eſſe, ut æger per huius ſenſum ad conſuetorum perceptionem,ac conſcientiam perueniat. Quo uero ad aeris qualitates primas eligendas,quòd temperatus exiſtat,uoluit,quò animalis ſpiritus tēperie ipſius refocilletur,ac relaxetur,uitandusque ſit admodū craſſus, humidus,frigidus,aut calidus,propter aſsignatas cauſas. At Celſus quo ad tenebras attinet,aut lumen,hiſce utitur uerbis. Fere uero antiqui tales ægros in tenebris habeant,eo quod eis contrarium eſſet exterreri,& ad quietem animi tenebras ipſas conferre aliquid iudicabant. At Aſclepiades tanquā tenebris ipſis terrentibus,in lumine habendos eſſe dixit. Neutrū tamen perpetuū eſt:alium enim lux,alium tenebræ magis turbant:reperiunturque, in quibus nullum diſcrimen deprehendi,uel hoc,uel illo modo poſsit. Optimū itaque eſt utrunque experiri,& habere eum,qui tenebras horret,in luce,eum qui lucem in tenebris. At vbi nullū tale diſcrimen eſt,eger,ſi uires habet loco lucido ſi non habet,obſcuro continendus eſt,quam Celſi ſententiam perpetuo ſeruādam eſſe cenſerem,quanquam prædicti omnes ueritatem aſſerant,ſi eorundē mens rite percipiatur. Quantū uero ad motum,& quietē ſpectat,iuſsit Paulus phreniticos in quiete,quoad eius fieri licet,contineri,ſi diuites fuerint à famulis;ſin pauperes,uinculis conuenit;nam inordinata motio uires proſternit ac ęgrotos macilentos reddit,potiſsimum delirantes Gal.teſte comm. aphor. 28.ſecundi libri. Alia etiam de cauſa pedes deligaturis conſtringi debent.nempe quo humores deorſum reuellantur,ut eidem Paulo placuit:huius quoque ſententiæ eſt & Trallianus: qui propterea inhibendum eſſe uiolentum motū aſſeruit,quoniam præter iam dicta,& morbum excitat,& ſomnū impedit: de uinculis ſimilia proferens,quæ Paulus. De ſomno autē dicebat Celſus, Omnibus uero ſic affectis ſomnus,& difficilis,& præcipue neceſſarius eſt:ſub hoc.n. plerique ſaneſcunt: propterea quæ ſomnum moliuntur,adhiberi debēt intus ac extra,de quibus in ſequentibus mentio fiet,ac omi ratione uigilię excidēdæ ſint Tralliano auctore. Subluenda interim aluus eſt lenibus clyſteriis decocto uidelicet maluarum,uiolarum,hordei,papaueris capitū,ac foliorū betæ,& pauco ſale,additis unc.iij.uel iiij.olei uiolacei,uel de papauere,ſeu amygdalarū dulciū,duabus mellis uiolacei,& i.caſsiæ tractæ,ſeu caſsiæ fiſtulæ licebitq; interdum ſi hæc non ſuffecerint ʒ.iii.uel iiii.diacatholicō addere. Ventris uero aſtrictio penitus uitanda erit cum & morbū,& cām adaugeat. Ad locū autem quo æger decūbit,amici,& quidē gratiſsimi ingrediātur:qui nūc blāde ægrotum alloquātur,nūc acerbius corripiant,ut inquit Paulus. Celſus uero aduerſus omnium inſanientiū aīos aſſeruit,neceſſariū eſſe gerere ſe pro cuiuſq;natura:nā quorundā uani motus leuādi sūt ſicut in hoīe ꝑdiuite famē timēte accidit,cui ſubinde falſæ hæreditates enunciabantur:quorundā audacia coercēda eſt,ſicut in iis ſit,in quibus continendis plagæ quoq; adhibentur:quorūdā et intempeſtiuus riſus,& obiurgatione,& minis prohibendus eſt quorūdā diſcutiendę

ſcutiendæ triſtes cogitationes, ad quod ſymphoniæ, & cymbala, ſtrepitusque proficiunt. Sæpius tamẽ aſſentiendum, quàm repugnandum eſt, paulatimq́; & non euidenter ab his, quæ ſtultè dicentur, ad meliora mens eius abducẽda eſt. Interdum etiã elicienda ipſius intentio, vt fit in hominibus ſtudioſis literarũ: quibus libet legitur aut rectè, ſi delectantur, aut perperã, ſi idipſum eos offendit; emẽdando enim conuertere animũ incipiunt: quin etiã recitare, ſi qua meminerunt, cõgendi ſunt. Ad cibũ quoq; quoſdam non deſiderantes reduxerũt hi, qui inter epulãtes eos collocauerint. Quare rectè inquit Trallianus, quòd amici nonnulli admodum familiares ei aſſiſtere debẽt, vt etiam increpantes ipſum propter ea, quę facit, reuereatur: neque verò domeſticus, aut cognatus, cuius cauſa aliquando triſtetur, aut cui iraſcatur, ingredi debet: quippe hoc irritare ægros, & commouere ſolet, & vt valdè perturbentur, manifeſtã prębet occaſionẽ: nec etiam amici frequentes, & copioſi ad eũ ingredi debent, propter cauſas ab eo aſſignatas. Quoad cibum attinet, moderatio in eo quoque adhibẽda: nã neque implendus æger eſt, ne inſaniat: neque ieiunio vtique vexãdus eſt, ne imbecillitate in cardiacum incidat, quemadmodum Celſus teſtatur. opus eſt autem, eo auctore, cibo infirmo, maximeque ſorbitione: propterea ptiſana, velut primũ omniũ victus ratione phreniticis remedium adhibeatur, optimè prius decocta vt Tralliano viſum eſt. Inſuper & ipſius ſolus cremor utilis eſt. Quòd ſi ægri prędicta auerſentur, panis in aqua calida intinctus iuuabit. Quòd ſi vires conſentiant, ipſa aqua hordei tantum vtare. Ex oleribus intybum, & lactuca elixa, ac alia olera frigida cucurbitaq;, in pauca tamen quantitate exhiberi poteſt. Ex fructibus vti poſſunt malis, ac acidis pomis, & eiuſdem qualitatis ceraſis. Pro potu vtantur aqua hordei iam dicta, aut aqua ex decocto ſeminum coriandrorum præparatorum, vel aqua ipſa decocta cum additione exigui ſucci acetoſitatis citri, aut ſucci malorum punicorum acidorum, ſiue ſucci pomorũ etiam acidorum. In quibus autẽ multæ urgẽt uigiliæ, febris verò nõ vehemẽtiſſima, ac vires ſunt imbecillæ, quædã quoq; concoctio vrinarũ in eis apparet, præſertim ſi cùm ſani eſſent vino vti cõſueuerint, & eo vti poſſunt, potiſſimũ ſi os ventriculi eis imbecillum ſit. Commodiſſima nanque eſt ijs vini potio, ſi modicè aſſumatur, Tralliano teſte; nam ferocitatẽ ipſorum mutat, ferinos mores ad hilaritatem transfert, ſomnùmque conciliat ac ſitim reſtinguit; eoq́; vtendum erit vino, quod Græci ὀλιγοφορον appellant dilutũ inquã, tenue, & aquoſum, ac album, modiceq́; aſtringens. Nã huiuſmodi vinum & ventriculum robuſtum efficit, cũ hoc, quòd haudquaquam caput tentant, auctore Galeno 5. de locis aff. 12. meth. medendi, & 3. de ratione uictus in morbis acutis. Proinde nulla futura mẽtis alienatio ex eius exhibitione timeri debet, ut Paulo viſum eſt. Frigidam autem aquam vitare omnino oportet, eò quòd tuta non ſit. at tutius erit tepida potius vti, vt placuit Tralliano, & potiſſimùm ſi ſeptem rranſuerſum coaffectum ſit. Phreniticis vero ſtatim ab initio venam incidendam eſſe, modò valens virtus ſit, vt ſine noxa miſſionem ſanguinis toleret, ac nihil eorum prohibeat, quæ de ſecanda vena perpẽdenda ſunt, cuncti ferè artis medicæ auctores cum Galeno 13. meth. conſentiunt, præter Aſclepiadẽ, qui perinde eſſe dixit his ſanguinẽ mitti, ac ſi trucidentur, rationẽ hanc ſecutus, quòd neque inſania eſſet, niſi ſebre intenta, neque ſanguis in remiſſione eius rectè mitteretur: quem Celſus & rectè quidem improbauit, tum propter alia, tum quoniam continuata quoque febris habet tempora; quibus & ſi non remittit, non tamen creſcit. Sanguis ergo abſque controuerſia, alijs conſentientibus, ſtatim ijs mitti debet, tanquam primum omnium, & maximum futurum præſidium, prout omnes conueniunt. Verùm Aetius mediam cubiti venam ſecandam eſſe pręcipit. Paulus uerò protinus è cubito ſanguinem mitti debere iuſſit, ex qua autẽ ue-

5. de loc. aff. c. 6. 12. meth. c. 4. 3. de rat. uict. com. 2.

Venæ ſectio.

cap. 21.

Quæ uena ſecanda ſit.

na,non meminit:quanquam illud ratione determinare haud difficile:erit nã si ab initio usque ad quartum diẽ phrenitis irruat uigenti ętati,bonæque cor poris habitudini,ac cuncta sanguinis multitudinem indicent, secanda primo erit præcepto Aetii,media uena. At si non adeo fuerit sanguinis cum bile redundantia,& ex transmutatione alterius morbi phrenitis succedat, potissimum si aliæ euacuationes pręcesserint,tunc humeralis,seu externa uena inci denda erit.quòd si phreniticus manum non porrigat,quod sæpe accidit, ex recta in fronte uena sanguinis missio molienda erit, ex Tralliani, & Pauli sententia Facies autem id recte, si collum artificiose fascia lanea, seu linea constringas,ut uas attollatur. Quantitas autem pro uiribus detrahatur, & minus quàm oporteat auferatur,ob plurimam,quæ in ipsis ea uehementi mo tu contingit,dissipationem,ac exhalationem, & propter laxitudinem, at si uidebitur,iteranda potius erit,ut si prior ex media facta fuerit, secundo loco ex externa,& tertio,si opus fuerit,ex frontis uena sanguis detrahatur. Quòd si prior externa uena incisa fuerit,secundo loco eadem frontis uena secetur, & ultimo, si opus fuerit, cucurbitulæ in occipito figendæ, ex quibus sanguis scarificatione trahatur:aut si noluerit æger brachium porrigere, & propterea recta in fronte uena fuerit incisa,secunda uice,si oportebit,ex eadem sanguis mittendus erit, & demum si intererit, cucurbitulæ, in occipitio figendę. Post sanguinis euacuationem, caput oxyrhodino madefaciendum erit, non tantum ex Galeni præcepto 13.meth.sed ex communi omnium consensu,illudque in principio admouendum: nam repellendus a capite humor est, ipsumque alterãdum,ne immodica caliditate liberalius humores attrahat, atque id circo eis repleatur:quanquam nec illud capiti admouere tentandum erit,nec aliud quodpiam medicamentum,nisi uniuersi corporis curatione præ missa:id quod commune pręceptũ est in omnibus morbis,ac obseruare oportet in cunctis topicis,hoc est,localibus uocatis remediis,Galeni decreto,cum primo de compositione medicamentorum secundum locos,tum tertio de locis aff.ut supra retulimus,quo etiam tempore odoriferum parari potest eundem præstans usum,excipiens aquæ rosarum,& myrtillorũ ana unc. iii. sanda lorum rubeorum,citrinorum,& corallorum rubeorum ana 3.i. aceti rosacei unc.i.& ff misceantur simul. Interim nõnulli alterãtes syrupi competunt, ut rosaceus,uiolaceus,ex nymphæa,ex cychorio,seu endiuia, ac de papauere. Verum nunquid purgatione,ubi opus fuerit,utendum sit,non admodum liquet, cum neminem grę corum inuenerim ipsam præcipere: quamuis Celsus uideatur ipsam olfecisse,dum dixit,Nec minus deliberari potest an aluus ducenda sit.Inter arabes,Auicenna proprio capite de cura phrenitidis, redundante flaua bile,magis quàm sanguine,purgationem laudauerit. Verum uos(licet græci auctores de ea mentionem non fecerint,forte, quod purgantia medicamenta sint natura calida,humoresque commoueant, & propterea inflammationem augeant,tum etiam quod cum ea febris sit uehemens)ipsã tamen non negabimus,vbi vsu fuerit,nec propterea tantis pugnabimus uiris cum nec ea medicamenta purgantia,quæ talis sint naturæ,ac eorum temporibus reperiebantur, admittimus,sed tantum ea,quæ cum hoc, quod feliciter purgant,ac fluentes succos ad infernas partes reuellunt,nec inflammationem nec febrem ad augent,imo & utrasque mitigant.ac curant,quæ si nouissent, approbassent utique,quanquam nec,eamet,quæ ipsi nouerunt purgantia me dicamenta damnant, licet non præcipiant. Nam & ipse Galenus 4.meth.medendi,auctoritate Hippocratis,interdum in morbis magnis, non modo uenæ sectione,uerum & purgatione reuulsionis tantum gratia vtendum esse pręcipit,etiam nulla humorum plenitudine existente,aut redundantia uitio si succi. Qua de re utendum esse purgantibus medicamentis, quæ aut calida

non

Quantitas sanguinis auferenda.

Oxyrhodinum Cap.21.

Commune pręceptum in admouendis topicis medicamentis. 1. de comp. me. sec.loc.c.1.& 8. 3. de loc. af.c.3.

Nunquid purgare eos cõueniat. Auic. lib. 3.fen. 1.tract.3.c.3.

Cap.6.

Quibus purgãtibus medicamẽtis utendum sit.

non ſint, aut parum caliditate participent, cum ipſis tamen frigida miſcenda medicamenta cenſerem: ea ſunt manna, caſia fiſtula, ſaccharum violaceum, ſeu ſyrupus ex pluribus infuſionibus violarum, aut roſarum, tamarindi, & interdum diacatholicon, aut triphera perſica, ſeu rhabarbarum, modò cum aliquo prędictorum permixta ſint. poterit autem ſic cō poni. Rec. tamarindorū unc. i. fiat decoctum cum florum, violarum borraginis, buglosſi, & hordei mundi ana ℥. iii. in aqua: in cuius decocti iure diſſoluas mannæ electæ unc. ii. s. vel iii. aut caſſiæ fiſtulæ unc. i. & s. vel ſacchari violacei unc. ii. ſeu ſyrupi ex pluribus infuſionibus violarū, aut roſarum unc. iiii. adde demum rhabarbari uigorati infuſi. ℥. i. vel ſcrup. iiii. diacatholicon, ſeu tripheræ perſicæ ℥. iii. vel iiii. & fiat potio. Verùm ſiquis rhabarbarùm auerſetur propter corporis temperaturam, ætatē, aut habitum, ſeu anni tempus, regionem, ac cœli ſtatum calidum, poterit reliquis benè vti, eorum quantitatem accommodando, prout ritè videbitur. Iterim quoque frictionibus vtendum leuibus pro reuulſione, eo potiſſimùm tempore, quo & delirium & febris non valde auctæ fuerint, ſed potius remiſerint; & præſertim inferiores fricentur partes. Caput autē roſaceo cum modico aceto irrigetur, ęſtate quidem tepido, hyeme verò moderate calido, quòd in cunctis alijs medicamentis ſeruandum erit topicis: & ſi ambiens frigidior fuerit, commodū eſt & chamæmelinum ex æquo ipſi admixtū, uelut ipſe illuſtrem Indicum Picolhominem, Ducis Amalfiæ filium hoc medicamento à phrenitide, cum à cunctis medicis eſſet deſtitutus, liberaui, facta ex eo irrigatione ſupra coronalem commiſſuram, capillis prius tonſis. Poterit inſuper parari decoctum ex roſis, violis, hyoſcyamo, lactucis, nymphæa, ac corticibus papaueris, cui miſcendo roſacei, & chamæmelini quantitatem moderatam, aut roſacei ſolum in aeris conſtitutione calida, ſeu ęſtate, & albi aceti parum, irrigatio ſimiliter fieri poteſt: odorem quoque naribus obicijmus: ac nares ipſas intus, vel frontem ex ſimilibus medicamentis illiniemus, etiam cùm in ſummo incremento phrenitici fuerint, teſte Galeno 13. meth. Quippe ſopire, ut ipſe aſſerit, ac ſtupefacere principem facultatem oportet, cerebrum ſcilicet, quod ſupra modum incaluit, refrigerādo: ex quibus etiam aſſiduè facies proluatur, vt Aetio viſum eſt. Vbi verò diu hoc vitium moram traxerit, Galeno, & Aetio teſtibus, ea adhibenda medicamenta ſunt, quæ diſcutiant, ac craſſos vapores tranſpirare faciant, velut ſi ſerpillum, thymum, aut ſpondylium, melilotum, & althæa oleo coquantur roſaceo, vel chamæmelino, quo demum caput irrigandum, aud madefaciendum erit, atque vapor per nares ſuſcipiendus. Verùm ī hoc magnopere animaduertant medici rogo, ne ſic temerè prędicta, ſeu alia, quæ diſcutiant medicamēta calida phreniticis admoueant, niſi tranſacto eius incremento, inclinanteq; vigore ſummo: nam ſi prius approximentur, maximū parabunt diſcrimen, & fortè ęgrotantis perniciem, inflāmationem ſiquidem augendo. nec minus animaduertant quęſo in approximādis uelut uulgus medicorū hodierno tēpore vtitur, catellis, ſeu gallis, cū ſi in principio, ac ſummo incremēto eis vtaris, inflāmationem irritabunt, & febrē. in fine verò ſummi vigoris, ac inclinatione rectè fortè eis vtaris: quo etiam tempore aquę potabilis balneo temperatè calido, pręſertim ubi ſiccitas, & vigilię plurimę vrgeant, lauare eos non nocebit, & ſi febricitent: cùm ad bonam temperiem ex eo reuertantur, & in poſterum delirio, & febri liberantur. Tralliani decreto: poſt quod & liberaliter vngere conuenit. Illud præterea menti tenēdum, quòd in quacunque phretitidis differentia, ſeu quanuis principe functione affecta, perpetuo medicamenta iuxta capitis commiſſuram coronalem approximanda ſunt; tum propterea, quòd non in diuerſis cerebri partibus prędictę functiones exerceantur, ſed in eadēmet ſede, iuxta Galeni ſententiam, vt alibi fuſiùs declarauimus; tum etiam quòd per eam partem promptius

Frictiones.

Quæ iterū ſeruanda ſint, in adhibendis topicis.

Cap. 21.

Quę prędicta parte applicanda ſint topica internis capitis affectibus.

In proprio quę sito.

promptius non modo facultas, sed etiam substantia medicamentorum penetrare valet velut prius in Capite de lethargo ad mentem Galeni dictum est. At cum dixerimus somnum solum, & maximum esse delirantium remedium propterea non immerito commemoranda hic duxi, quæ ipsum moliuntur, tam intus,quàm extra adhibita: nam pro oxyrhodino, ac iam dicta irrigatione, posset caput irrigari cum oleo de nymphæa, violaceo, seu ex papauere, pauco aceto addito; aut decoctum fieri ex lactucę folijs violarumque tum floribus,tum folijs, hyosciamo, rosis, solano, capitibus pauperis albi, & nigri,ac mandragoræ pomis,seu radicibus, semper aceti parum miscendo, ex eoq; vel caput irrigando,vel ipsum olfaciendo. Naribus insuper,ac temporibus cum pauco aceto populeone vnguento vti poteris, ac fronti. Sub ceruical papaueris capita, aut mandragorę mala subdantur, vt præcipit Aetius. Confert etiam aliquid ad somnum silanus iuxta cadens,hoc est,aquæ riuus, vt inquit Celsus,faciemq; assidue prolui præcipito ex aqua, in qua papaueris cum albi,tum nigri capita sint cocta; in potu insuper danda est aqua, in qua papauer,aut hyoscyamus decocta sint,vt idem Celsus refert pondere vnc.iij. aut ℥.i.alicuius somniferi antidoti,vt tripheræ magnę, aut eius, quę requies dicitur,seu philonij romani, vel persici tribuas: in quorum assumptione illud obseruandum, ne in uigore, sed in exacerbationis declaratione dentur. Cæterum assiduum usum stupefacientium pharmacorum, potionum,irrigationum,ac illitionum uitare oportet; facile enim in his, ut Aetius refert, qui immodice perfrigerantur,transitus fit a phrenitide in lethargum: quo fit, ut quem obdormire uolumus,excitare.postea non possimus. Si etiam uires imbecillæ fuerint,tunc maximè uitabis nequid torpori,somnoq; inducendo accommodum exhibeas:nam in his, qui infirmas uires habent. Tralliano teste, non uulgaris noxa, immo interdum mors talium potionē comitatur. Liquet igitur,ex his non modo phrenitidis curandi ratio, uerum & immodice uigiliæ,nec non delirij quouis modo in febribus geniti, cum uidelicet adeo urgeat, ut & ipsi quoq; quamuis per consensum excitetur, ac febrium symptoma sit,non absq; ratione succurrere oporteat,ne uidelicet ex eo cerebrum ipsum per se facile afficiatur.

Quæ somnum concilient medicamenta.

Quæ obseruanda sint in exhibendis anodynis medicamentis torporem inferentibus.

περὶ μελαγχολίας. De melancholia. Cap. 7.

2.de cauſ. sym. cap.7.

SVb delirii nomine,quod Græci παραφροσύνη appellant,non modò phrenitis,ac quod in acutis febribus excitari consueuit,continentur,Galeno teste secundo de causis sympt.uerùm etiam duæ aliæ species, seu differentiæ,quæ quidem citra febrem oriri solent: quarum una melancholica tum a Græcis, tum a Latinis dicitur, reliqua uero μανίαν græcæ latine insania, seu furor nuncupatur. de his propterea non immerito pertractabimus, de melancholia prius uerba facientes: quæ quoniam inter eos connumeratur affectus, ut Galeno uisum est secundo meth. med. & tertio de loc.aff.qui a causa nomen sumpserunt, propterea melancholiæ nomen impositum ei est. quò fit,a Paulo lib.tertio cap.14. sic describatur. Melancholia delirium quoddam est sine febre, ex melancholico humore maxime nascens qui mentis sedem occupauerit:nam quamuis non unus sit eius generationis modus,ut dicemus, cunctis tamen melancholicis commune est, quod cerebrum eis afficiatur, siue per essentiam, siue per consensum: quod inspiciens Paulus in eius descriptione innuit cerebrum in ea affici. Hoc idem Galenus ante ipsum tertio de locs affectis decretum reliquerat. Patere insuper poterit ex principis functionis læsione aliqua, cum dictum sit eam quandam esse delirij speciem:& propterea in ea necessarium esse aliquam lædi functionem principem

2.meth.ca.2. 3.de loc.af.c.7

Melancholia quid sit.

Quę pars in ea afficiatur. Cap.7.

principem, quæ non nisi in cerebro perficitur: qua de re & ipsum affectum erit; nam quod in cerebro consistant omnes principalium animæ virium affectus, in confesso habent omnes medici, vt tertio de locis aff. liquet. Nunquid autem vt instrumentalis, vel vt similaris pars, cerebrum ipsum in melancholia afficitur, idemmet Galenus eodem tertio de loc. aff. testatur, cum dixit. Vbi verò in ipso cerebri corpore melancholicus succus abundat, eam insaniæ speciem quam græci μελαγχολίαν vocant, efficit: quo fit, vt neque subito eueniat, neq; affatim soluatur: nam totius substantiæ cerebri temperies mutata est. ex quibus liquet cerebrum, vt similarem partem, & non vt instrumentalem in melancholia læsum esse: quod quidem ante Gal. Hippocrates sexto de morb. vulg. confessus est, cum dixit. Melancholici magna ex parte comitiali morbo afficiuntur: & contra, morbo comitiali laborantes efficiuntur melancholici; atque horum vtrumlibet magis accidit, prout vel in hanc, vel in illam partem infirmitas repit: si enim in corpus, epileptici, si vero in mẽtem, melancholici redduntur. Cum vero in hoc affectu cerebrum per essentiam læditur, propria ipsius melancholię symptomata quę infra narrabimus, auctiora videbuntur, nec alia symptomata in aliqua aliarum partium prius apparebunt. At si prima symptomata in aliqua corporis parte, vt puta circa ventriculum inceperint, & demum ipsis auctis melancholica sequatur affectio, haud ab re existimandum erit, primitiuam affectionem non in cerebro consistere, sed ipsum per consensum affici: quo casu, nec propria melancholię symptomata grauiora apparebunt, vt fusius infra dicemus. Sufficiet autem modo non ignorare cerebrum necessario esse affectum in ipsa melancholia, quomodocunq; ea excitetur. At nunquid morbus sit hic affectus, vel symptoma, non omnes consentiunt: quidam namq;, quod in morborum numero reponatur, existimarunt, qui licet magnę auctoritatis viri sint, pareant mihi, si aliter sentiam cum Galeno, dicamq; symptoma, & non morbum esse in genere noxę functionum principum, cum earum quędam deprauata sit functio, velut tertio de loc. affe. ac secundo de causis sympt. liquet; vbi ipsam παράνοια, hoc est, dementiam appellat: nec minus veniam dabunt ab eorum opinione recedere, qui tum imaginationem, tum cogitãdi functionem in melancholia lędi asseruerunt: nam licet dixerimus symptoma esse principum functionum, non tamen cogitandi, nec memorandi functio in melancholica dementia, noxam suscipiunt, prout Galeni verba 2. de causis sympto. liquido ostendunt, dum dixit. Melancholicę autem dementię variæ sunt species, prout in ipsis particulatim dolosæ imaginationes apparent. Patet ex ijs verbis, imaginandi functionem, non cogitandi, nec memorandi læsam esse. hoc idem confirmauit Aetius proprio capite de melancholia, dicens. Melancholica deliria multiformia quidem sunt, ob particulares corruptas imaginationes. & Trallianus cap. 17. lib. 1. asserebat, quod non omnes melancholici eadem symptomata sustinent, neque similiter eisdem imaginationibus agitatur. Quòd igitur imaginatio tantum melancholicis lædatur, eaque deprauata sit ac veluti errans, ex iam dictis patet, cogitandi functione, ac memorandi manentibus illęsis, cum circa visa decipiantur, & propterea cuiusuis melancholię propria indicia sunt, metus, & mœstitia, absque manifesta causa: quemadmodum si propter causam manifestam hæc incipiant, longoq; tempore perseuerent, adhuc melancholiam significant, prout Hippocrates, & Galenus decretum reliquerunt aphorismo 13. sexti lib. Metuunt enim, & tristantur omnes, odiòque habent homines, vt inquit Paulus, nec si roges eos, quamobrem mœreant, reddere causam possunt: nam sine causa omnes mœsti sunt, vt Galenus inquit, ac frequenter coguntur in lacrimas, & desertas loca potius appetunt, hominumq; incipiunt vitare consortia. aliquando rursus

Nunquid ut similaris, uel ut instrumentalis pars cerebrum ĩ ipsa afficiatur. Cap. 5 Cap. 7

Sect. 7. in fine.

Quomodo distinguatur, si p essentiam, aut p consensum ipsũ fuerit affectum.

Quis affectus præter naturam sit.

3. de loc. aff. c. 7 2. de caus. sym. c. 7.

Quæ animalis functio per ipsam offendatur.

Cap. 7.

Lib. 6. cap. 9

Propria melancholiæ indicia quæ.

ſus ſuam ſententiam redamnantes uitæ ſolatio delectantur. Theodoro Priſciano teſte lib. 2.cap.5.ad Timotheum. timent inſuper cuncti melancholici,nec aliquo tempore timor eos deſerit,licet non cuncti idem ſit timoris modus:quoniam præter naturam eis uiſa non ſemper eodem genere continentur,ut Galeno uiſum eſt 3.de loc.aff.Cæterum,nihil mirum ſi eis timor, mœrorque accidat,ſiquidem eorum,quę extra corpus ſunt,nihil uidemus, quod nôs perinde terreat,ac tenebræ. Ergo cum tenebræ rationalis animæ parti ſint circunfuſę, neceſſe eſt hominem timere,ut qui ſemper una cum corpore ſuo timoris cauſam circunferat.Quod enim nobis extrinſecus ſit, ut inquit Galenus ſecundo de cauſis ſymp.altiſsimis tenebris circundatum nobis aerem ad tempus aliquod occupantibus, id melancholiæ uitio laborantibus ab interno, & ipſo corpore contingit,uel nigra bile cerebrum occupante rationalis animę ſedem, uel aliqua melancholici halitus exhalatione. qua ratione fit, ut nonnulli ipſorum mortem,atque alia quædam haudquaquam timenda,timere uideantur; ſi quidem alius, ut Gal.3.de loc.aff.teſtatur, teſtam ſe factum putauit. atque iccirco obuiantibus cedebat, ne colliderętur. Alter gallos cantare audiens, ut hi alarum,ſic ille brachiorum plauſu latera quatiens, animantium ſonum imitatus eſt. Fuit item alter timens ne Atlas, qui mundum ſuſtinere dicitur, grauatus ſub tanto onere, ipſum à ſe excuteret, atque ipſe cum illo collideretur, ac nos quoque cum ipſo periremus. Sunt autem alia huiuſmodi infinita eorum uiſa,ſeu phantaſmata,ut propterea Trallianus dixerit,Nouimus autem eiuſmodi humorem etiam alias infinitas peregrinas &multiplices immaginationes inducere poſſe.Differunt autē inter ſe melancholici;nam licet omnes timeant,mœreant,uitam damnent,odio habeant homines, non tamen omnes mori cupiunt:nam nonnulli mortē pertimeſcunt quidam etiam adeò alieno, atque extraneo animo ſunt,ut qui ſimul & mortem metuant,& tamen mortem ſibi conſciſcant:cum præter naturam eis uiſa,ut Gal.inquit eodē tertio de loc aff.non ſemper eodem genere cōtineātur. Excitatur autem melancholica dementia,quæuis ea fuerit,ratiocinatricis animæ ſede, hoc eſt, cerebro intemperato, ac tenebris ſimili reddito;porrò nigreſcit aliquando hic humor ſupercalefactus, aliquando ſuperfrigefactus, Aetio teſte:quæ intemperies rationabiliter frigida, & ſicca erit:quoniam melancholicus ſuccus hanc efficiens, talis eſt naturæ, quò fit, ut non modò, quòd tenebris ſimile à melancholico ſucco reddatur cerebrum, propterea melancholia gignatur, ut quidam falſò auſi ſunt Galeno imponere; uerum etiam quia frigidum ipſum, & ſiccum ab eo redditum eſt, ut patet eodem 2. de cauſis ſymp. Nam quamuis nigra bilis in duplici ſit differentia, ut liquet tertio de loc.aff. 14.meth.lib.de atra bile, & ſexcentis alijs in locis; alia nanque eſt ueluti fęx ſanguinis,quæ admodum ſpiſſa eſt,fæcibus uini haud abſimilis:quam nigram bilem, melancholicum ſuccum, ſeu melancholicum ſanguinem nominare conſueuit Galenus: & hæc non rectè atra biles appellari poteſt.nominibus uerò abutentes aliquando atram bilem uocamus;quoniam ſi non prius euacuetur,paulò poſt atra futura eſt,Gal.auctore commento aphoriſm. 53. ſexti lib. Alia uerò multò eſt eſſentię tenuioris quàm prædicta: uomentibusque eam,& olfacentibus accida uidetur:etiam terram radio,attollit,& fermentat,atque ampullas, quales feruentibus iuſculis ſupernatare uidemus,excitat:quæ ex præaſſata flaua bile,ſeu ſanguine, uel prędicto melancholico ſucco oriri conſueuit: & hæc propriè atra bilis nominantur: ex qua melancholica iam dicta affectio non excitatur: nam hic humor ubi in cerebro contineretur ferina deliramenta induceret,ut dicemus,cùm de mania pertractabimus. Verum ex altera nigra bile, quæ rectius melancholicus ſuccus nuncupatur,melancholici fiunt,ut patet tertio de loc.affe.& cōmento aphoriſmi

[Margin notes:]
Cap.7. cur melancholicis timor,ac mœror accidat ſemper.
cap.ultimo.
loco citato.
Cap.7.
Ad quem cerebri morbum cō ſequatur.
2.de cauſ. ſym. cap.7
3.de loc.af.c.7.
14.meth.cap.9.
lib.de atra bile, cap.3.
Ex qua nigra bile generetur. cum duplex ſit.
3.de loc.aff.c.7.

rismi 11. sexti libri; quamuis quidam licet temere ex hac quoque atra bile melancholiam oriri ad Galeni sententiam fateri ausi sint; sed quoniam iam dictus melancholicus succus nonnunquam in toto corpore redundat, uniuerso uidelicet in uenis sanguine melancholico effecto; & propterea ipsum quoque cerebrum leditur. nonnunquam uero reliqui corporis sanguine prorsus innocuo solus is, qui in cerebro contentus est, alteratur, siue in ipsum aliunde deriuetur, aut in ipsomet genitus sit. Interim contentus in uentriculi uasis sanguis crassior, ac melancholicus, sublataque ex eo ad cerebrum euaporatione, melancholica prius dicta symptomata excitat. Propterea earundem specierum, quæ tres sunt ut liquet seiunctim propria indicia cõscribemus ut earum exacta habita notitia, prõptius, ac rationabilius quiuis eas curare ualeat, pręcognoscens quando cerebrum solũ ipsum per essentiã afficiatur, seu simul cum toto corpore, uel ab ipso uẽtriculo coafficiatur. Nã si & uniuersũ corpus melancholicus sanguis occupauerit, cerebrum simul cum toto corpore affectũ erit. Euenit autem hoc ut patet 2. de art. cur. ad Glauconẽ: cum iecur ad generandũ hanc superfluitatẽ sit aptum, & rõ uictus per tales fuerit adhibita cibos qui crassum, & fęculentum humorẽ procreare natura apti sint: ac ipse splen sit natura imbecillior, ut quicquid de eo generetur, ad se minime trahere potens sit. Quo fit ut eorundem corpora sint macra, nigra, & hirsuta: ac uenas latas habeant, qui ex tota melancoholici sunt natura: qui uero ex acquisititia, per sollicitudines, aut uigilias, hæmorrhoidum, aut menstruorum suppresſiones, seu prauorum ciborum esus, tales facti sunt: qui autem cibi suapte natura melancholicum sanguinem pariunt, quiue potus, 3. de loc. aff. fusiſsimè à Galeno enumerantur: qua uictus ratione siquis fuerit educatus, maximam quendam licet coniecturam facere, succum melancholicum in totum redundare. Si uero boni succi cibis usus fuerit, reliqua considerare oportet; ut ipsius exercitationes, mœstitiam, uigilias, sollicitudines: & ad efficaciorem notitiam non parum confert anni tempus, præterita, ac pręsens aeris constitutio, regio, ac laborantis ætas: & ut certiorem habeas cognitionem, cubiti uenam seca, præcipue mediam, quæ communis est humerali, & axillari: & si fluens sanguis melancholicus uideatur, in uniuersi corporis uenis melancholicum sanguinem contineri iudicabis: ac proinde ea utaris, ut dicemus. At si fluens sanguis non uideatur melancholicus, iudica melancholicum succum non in toto redundare corpore, ac statim eum supprimas, ut iterum paulo post docebimus. Qua de re inquirendum erit, nunquid circa uentriculum prima incœperint symptomata, ipsiusque auctis melancholica sequatur affectio: nam tunc licebit coniecturam facere in ipso uentriculo sanguinem ipsum melancholicum, tamquam in parte quadam inflammata contineri: ex quo facta ad cerebrum euaporatione, eoq; intemperato, atque tenebroso reddito melancholia ipsa excitatur, cerebro ipso per consensum affecto. Hunc affectum hypochondriacum, ac flatuosum, lib. 3. de loc. aff. Galen. nominauit. Testantur autem eum hæc symptomata: nam præter metum, & mæstitiam cruditates, acidique ructus accidunt, æstus in præcordiis, flatus, interdum uentriculi uehementes dolores: sumptoque cibo, maxime coctu difficili, sputum humidum, idemque multum sequitur: præcordia ei sursum conuelluntur deinde alui deiectione, uomitu, proba concoctione, ructibus eleuatur is, qui ita laborat. At si neque circa uentriculũ aliquod apparuerit prædictorũ indicium, aut si apparuerit, paruum admodum sit, neque signa affuerint redũdantis in toto corpore sanguini melancholici, propria autem melancholiæ symptomata exciterint, metus uidelicet, & mœstitia quę ueluti caractere quodam ipsam designant Gale. 3. de loc. aff. auctore, cerebrũ ipsum primario affici, ac tertiam melancholiæ speciem ortam esse, existimandum erit ob

melancholicum

Tres melancholiæ species.

cap. 10.

Signa melãcholiæ ex toto.

Loco citato.

Loco citato. Signa melãcholiæ hypochondriacæ.

citato loco.

Eius, quæ solo affecto cerebro accidit signa.

melancholicum succum in ipso cerebro congestum, siue in ipso genito sit, siue aliunde in ipsum deriuatus. His quippe sic declaratis ad prognosticum deuenientes dicimus, periculosas esse permutationes ipsis melancholicis, cum uel apoplexiam, uel conuulsionem, uel furorem, uel cœcitatem significent, ut Hippo. inquit 56. aphor. libr. sexti. Interim uero, eodem teste, in morbum comitialem permutatur, ut patet 6. de mor. vulg. propterea non negligenda erit eius curatio circa initia, ne diutius, protrahatur, ac in prædictos uergat affectus: circa initia nanque facilis est eius curatio: inueteratus enim & ueluti in naturam conuersus affectus, ut Alexander inquit, incurabilis propemodũ euadit: Vlterius cum ex melancholico succo excitetur, qui si non prius euacuetur, paulopost superassatus in atram bilem uertitur, ut Gale. uisum est commen. aphor. 53. 6. lib. & maniam, hoc est, furorem efficit: hoc quoque ratione confestim curanda melancholia erit. Cauendi insuper sunt timor atque mœstitia immodici ex externa quauis causa orti: nam si longo tempore perseuerent, melancholiam significabunt, ut liquet apud eundẽ Hipp. aph. 23. sexti lib. Verũ si ipsis melancholicis hæmorrhoides superuenerint, bonum erit; & si uarices, uel hęmorrhoides superuenerint, eiusdem melancholię fit solutio, ut idem Hippo. inquit aph. 11: & 21. sexti libri. Frequentant autem in masculis magis, & medijs ætatibus hæ affectiones, difficile uerò in fœminis, uel alijs ętatibus, Cælio Aurel. teste cap. 6. libri primi. Vt uerò singulę iam dictę melancholiæ species, seu differentiæ, ritè curari ualeant, uictus rationem cunctis communẽ instituemus; deinceps earum cuiuslibet propriam curationem præcipimus. Sit itaque aer ad calidum, & humidum uergens, non tenebrosus, aut grauiter olens, sed lucidus, ac suaue olens. Interdicenda est uigilia immodica, quinimò somnus consueto paulo longior conciliandus: omnique conatu, ut dormiant melancholici tentandum erit: nam magnopere confert pro eorum curatione. Debent etiam mediocriter per loca uiridia, & amæna exerceri conuenienti tempore, excretis prius natura, uel arte alui excrementis: quæ diu detineri nullo pacto est permittendum. Prodest insuper coram eis non quę metum & mœstitiam afferre possunt, loqui; uerum quę his contraria sunt, gaudia, hilaritates, bonam spem, ac animi constantiam & securitatem, ut ęgri gaudeant, & lætentur, in hocque cantu, aut alijs musicis instrumẽtis utendum: & ut inquit Cels. quærenda delectatio ex fabulis, ludisque, quibus maxime capi sanus assueuerat; laudãda si qua sunt ipsius opera, & ante oculos eius ponenda: leuiterque obiurganda uana tristitia. Eorum cibi sint probi succi, mediocriter humidi, concoctu faciles, ac flatus exortes: attendendaque est in iis, ægri dispositio; cũ non omnes ad omnes cibos similiter dispositi sint. Plerumque tamẽ conueniunt panes clibano cocti probe præparati. Carnes non uirosę, nec pingues; gallinarum uidelicet, pullorum, caponum, perdicum, phasianorum, & starnarum, pręsertim iuuenum, oua gallinarum mollia, piscet petrosi, & moles carne Erinacei uero marini plurimum præstant ad iucunditatem, & utilitatem, Aetio teste Conueniunt iterum hędinæ carnes. Ex oleribus cõferunt ad communem uictum dulcia cum prędictis carnibus decocta, ut borrago seu buglossum: interim lactucæ, intybi, & maluę comedendæ sunt, ex Plinii secundi auctoritate libr. 5, cap. 8. Acriora uero loco pharmaci aliquando danda sunt. Ptisana quoque potissimũ utendum: quę cũ aliquo prædictarũ carnium iure paranda erit. Ex fructib. interim uti poterunt uuis, ac malis dulcibus, & uua passa. Vino utantur tenui, albo non ualde ueteri, pro potu, optime diluto, non tamen aceruatim eo utantur; &, ut summatim dicam, uictu humido boni que succi, ita affecti utantur: quo simul cum frequentibus balneis (vbi nõ diuturnus factus fuerit [illegible] affectus) Galenus se curasse 3. de loc. affe. testatur. Vitent autem cuncta, quæ melancholicum succum generare

Melancholię prognostica.

Loco citato.

Modus curãdi.

Ratio uictus cõmunis cuiuslibet melãcholię.

Lib. 6. cap. 10.

Cap. 7.

rare possunt,quorum sylua locupletissima habetur à Galeno eodem tertio li. de loc affe.nos uerò breuitati indulgentes iure hoc prætermittimus : unum tamen non omittam,quod ualde ab Aetio, & Paulo extollitur, aceti uidelicet sorbitio quàm acerrimi post omnem cibum,ubi iam dormire uelit æger, idq; modicum esse debet,ut uoluit Paulus;aut cochlearii mensura, ut placuit Aetio,fortè quoniam attenuat,ac melancholicum succum discutiat,uel quòd assumptorum ciborum uapores humidos confestim ad caput deferat somnumq; propterea conciliet,illud probarunt.Qua de re siue iam dictis rationibus promoti,siue alijs fuerint,absonum non erit eo uti,cum & tanti viri ipsum approbarint.Prædicta communi victus ratione instituta, decens est singularum curationis proprium modum describere, incipientes ab ea, in qua melancholicus sanguis vniuersum corpus occupauit, ac ipsum cerebrum. In hac principiũ curationis a venæ sectione exordiendũ erit, viribus ægri,ac alijs consentientibus(iuxta Galeni sententiam 3.de loc.aff.& aliorũ græcorum omniũ,ac Celsi)præcipueq; media, seu cõmunis appellata incidenda erit, tãtũq; sanguinis extrahendum,quãtum pro laborãtis corporis habitus satis esse conieceris;sin autem vires multã prima vice euacuationem nõ tolerãt,necesse est tunc nõ modo semel,sed etiã bis,& sæpius quãtum licet paulatim auferre,præcepto Tralliani: & si a brachio vacuatio fieri nequit, tentandum est a poplite,vel tali partibus moliri,idq; potissimum in muliebribus corporibus,aut in viris,quibus menstruæ purgationes, vel hæmorrhoides detentæ fuerint: nam pro prædicti affectus curatione sanguinis euacuatio est necessaria. Quare cũ cubiti venas non manifectas inueneris,nihil minus iuuabis,si ex prædictis uenis,vel quacunq; alia parte sãguinem detraxeris. Est nãque vt Hipp. li.de alimento asserit,confluxus vnus,conspiratio vna,omnia cõsentientia.Interposito deinde a venę sectione tempore, viribusq; recollectis per inferna purgare conuenit,Paulo auctore,ac Posidonio. Verum prius concoctioni, ac præparationi redundantis succi vacandum erit:pro quibus syrupi adhibẽdi sunt,ut de pomis, de corticibus citri, de succo borraginis,seu buglossi de succo fumariæ,aut lupulorum,vel violaceus cum aquis melissophylli,lupulorum, ut buglossi,vt Rec.syrupi de pomis,& violacei, vel de corticibus citri ana vnc.i. de succo fumariæ,& violacei,vel de succo lupulorũ,& fumariæ,& violacei,aut vel de succo lupulorum,& fumarię tantundem,& additis aquæ melissophylli,& buglossi,aut lupulorum vnc.iiij.pluribus vicibus exhibeantur.Per interpositos autem dies aluus per clysteres euacuari poterit,parato prius decocto ex folijs maluarum,violarum,betæ,mercurialis,borraginis,fumariæ, & lupulorum,farfure,ac pauco sale adiectis, atq; interdum addita, senæ, polypodij, vel epithymi vnc.5.in eo dissoluas vnc.iij.vel iiij.olei violacei communis vel amygdalarum dulciũ.mellis rosacei vnc.ii.pulpæ casiæ fistulæ vnc. i.diacatholicon.ʒ.vi.vel 7.interim loco eius ʒ.iii.vel iiii.diasenæ, vel compositionis hamech. Facta autem humoris coctione, ac præparatione, purgetur corpus hoc purgante medicamento. Quod recipit florum violarum, borraginis, fumariæ,& lupulorum ana ʒ.ii.hordei mundi .ʒ.iii. senæ, epithymi ana ʒ. ii.& s.myrobalanorum indorum ʒ.i.& s.vuarum passarum vinaceis detractis vnc.s.pruna numero iii.ex quibus parato decocto,ac per colum transfuso, in eo dissoluas vnc.ii.vel iii.mannę Calabriæ, vel unc.i.& s. casiæ fistulæ uel iii.succhari uiolacei,aut syrupi ex pluribus infusionibus uiolarum tantundẽ diacatholicon ʒ vii. seu diasenæ, uel confectionis hamech ʒ.iii. uel iiii.&c, fiat potio. Quod si nec huic purgationi cedat affectus,iterum parandus humor erit ex prædictorum syruporum aliquo, adita unc.i. syrupi de epithymo,aut parum senæ aquis syruporum decoquere; quibus sæpius (prout uidebitur) assumptis, iterum æger purgari poterit, aut prædicto medicamento

[Margin notes:]
Loco citato.
Curandi ratio eius melancholiæ, quę ex toto genita est.
Venæ sectio. loco citato.
Paulo post principium.
Paulo loco citato.
Aet.lib.7.c.10. concoctio,& pparatio.
Clysteres.
Purgatio.
Coctio, & præparatio iterum. Purgatio altero

to purgante,uel ualentiori,si opus fuerit; ut picra, quæ epithymum accipit,uelut Themison iubet,& Aetius eius auctoritate describit. Exhibet autem ipse ex ea cochlearium magnum cũ aqua mulsa: & ex modicis interuallis iterũ atque iterũ dari præcipit. Confert insuper epithymo,ac sena,in aqua lactis maceratis purgare,uel ʒ.i.è catapociis de lapide lazuli, seu de lapide armenio quem summopere Trallianus extollit,prius præparatũ,uidelicet exhibeas:ꝙ si ea assumere uoluerit,aut inuitus capiat,cũ uino,aut ouis mollissimis excipiat ita ut uitelli mẽbrana leuiter aperta in medio illa coniiciantur,præcepto Tralliani,pariter scrup.iiii.pilularum arabicarum exhibens. post quæ sorbeat mannæ dissolutæ in aqua lupulorum,uel borraginis,aut hordei unc.ii. uel tantundem uiolacei sacchari. Conducit ẽt & lactis sero aluum subducere, ut Aetio placuit:quod quidẽ per cocturã a lacte separetur. Sit aũt equinum,aut bubulũ ac præparatũ eo modo,quo ipse iubet,ex eo non infra ʒ. heminarũ mensurã æger accipiat. Ab omni uerò euacuatione idẽ Aetius iussit utendũ esse maluæ semine leuissimè trito duarũ drachmarũ pondere,cũ aquæ ciathis iii. Interim uerò,ut ægris lætitia paretur,sæpius pauca quantitas infrascripti medicamenti danda erit, ut quę animi tenebras abigere ualeat, ac uires quodammodo recreare. Recipit autem sacchari è bugloso,& fumaria, & lupulo, & uiolacei ana unc.i.sacchari rosacei unc.ii.syrupi de pumis,& de infusione rosarũ,ac de corticibus citri ana unc.i.& s.dianthus.ʒ.iiii.confectionis diambræ ʒ.2.uel dia margariton frigidi ʒ.iii.cum iiii.uel v.auri foliis conditum paretur. Post purgationem,dulcis aquę balneis utendum erit;cùm non modo aliquam melancholici succi partẽ discutiant,uerùm & totum corpus contemperent, & propterea melancholicis magnopere opitulantur. At eorum caput tepida potius, quàm calida dulci aqua superfundendum erit:luteisq; ouorum abstergere, ut Trallianus præcipit. Quòd si maius eorum caput torrentis ritu irrigare,poterit hoc modo parari. R. foliorum maluarum,uiolarum,altheę,borraginis,& lupulorum,singulorum pug.i.florum chamæmeli manip.3. s. florum stęchadis iii.fiat secundum artem decoctum,& utere capite prius abraso.post quam irrigationem caput oleo amygdalarum dulciũ,uiolaceo,chamæmelino,seu anetnino ungendum erit. Odoramenta similiter parari possunt:aquæ rosaceæ,& florum citrangulorum unc.iiii.assumens,in quibus florũ nympheæ,uiolarum, melissopsylli,maluarum,& altheæ ana ʒ.ii. decoquito,parumque aceti adiicito,& per nares ex eo uaporem suscipiat ęger. At si hæmorrhoidibus,aut mensibus suppressis,malum hoc fuerit concitatum,horum quoque purgationem moliemur,inquit Paulus. Si uerò ex primario cerebri affectu melãcholici fiãt, assiduis balneis,uictuq; boni succi,humido,ac flatus experte citra aliud efficax auxilium curare oportet:cùm uidelicet humor,qui molestat,nondum ob temporis longitudinem,ægrè euacuetur, iuxta Pauli,& Aetij sententiam;quã ex Gal.3.de locis affectis sumpserunt,dum dixit. Interim mouendi sunt mihi amici,qui me curantem uiderunt,frequentibus balneis,uictuq; humido boniq; succi, nullo alio adhibito præsidio huiusmodi me affectum curasse, ubi nondum oblongum temporis tractum nocuus humor multum euacuationi resisteret. Cum enim diuturnus iam factus fuerit,fortiora prædictis oportet adhibere remedia. Verùm ipsemet eodem loco asserit, quòd ubi solum cerebrum affectum sit,quo ad hanc dispositionem attinet, sanguinis detractione non indiget,quamuis ob aliam quampiam causam,sanguis mitti possit: ut pote si æger (ut Aetius inquit) multo sanguine redundarit, & præseruationis gratia sanguinis detractionem faciamus. Quo casu præciperem & ipse uenam secari) quamquam solum cerebrum melancholicum habuerit sanguinem) diuturno etiam existente affectu,qui nec balneis,nec uictu humido curari potuerit,nondum in μανίαν,hoc est, furorem uerso. Deinceps præparato, ac

Medicamenta post purgationem sumenda.

Balneæ.

Vnguenta.

Odoramentum.

Melancholię, quę solo affecto cerebro oriuntur,curatio, cap.7.

Quando iis uena secanda sit.

ac concocto redundante succo purgans medicamentum exhibendũ erit, idq; si opus fuerit, iterandum, ac aliis paulo ante dictis medicamentis utendum erit. At si multo sanguine æger non redundarit, uenę sectione opus non habet: uerum omissa ea, ad reliqua quæ diximus medicamenta confugiendum erit: quibus omnibus probe, uti poterunt. Pro uiribus autem nitendum erit omni modo, omniq́ue artificio vti (cum in prædictis, tum in ijs, quibus malum à manifesta quadam, & veluti primaria causa occasionem habuerit, quæ tristitiam, metum, aut sollicitudinem quandam efficere potuerit, diu perdurantes, pro diuersa deprauatæ imaginationis specie) ut ab eadem reuocentur: aut ratione persuadendo, aut aliud quidam agendo eorum, quæ subitam, & affatim mutationem efficere possunt. Plurimi nanque (ut Trallianus asserit) curati sunt quodammodo, vel cum vidissent, audiuissentq́ue ea, quæ consequi desiderabant. Ita nanque Philodotus medicus quendam, qui sibi caput amputatum esse putabat, quòd tyrãnus factus fuisset, curauit, imposito repente capiti ipsius plumbeo pileo, vt grauitatem sentiens, caput se recepisse rursus putaret: quo plurimum gauisus, vana imaginatione liberatus est, Pari ratione idem Trallianus fatetur duas mulieres curatas fuisse; quarum vna imaginans serpentem se deuorasse, citauit ei medicamento vomitum, ac anguem extinctum in vas, quod vomitionem excipiebat, immisit: quem videns mulier, putans se uomitu reiecisse, nimirum gaudens, à vana illa immaginatione liberata fuit. Reliqua vero ex longa viri peregrinatione melancholia correpta est, & iracunde omnibus respondens, eodem modo sanata est: nam eius vir peregre reuersus, nulli prædicens, sed subito ingressus se ipsum illi ostendit. Præter spem igitur ipsum mulier conspiciens, atque ita amplexa multoque gaudio affecta, subito omni metu liberata est, ac ad statum naturalem reddijt, vt nulla alia indigeret curatione. Hypochondriaca verò, ac flatuosa melancholia cum ea quæ primario affecto cerebro oboritur, communia habet auxilia ventrem subducentia, vt Aetius Rufi auctoritate testatur. Propterea primum bonæ coctionis curam habere oportet, postea vero purgare: & velut in hoc conueniunt, ita in venæ sectione (mea quidem sententia) sentiendum erit: cum non nisi multo sanguine si redundarit æger, seu præseruationis gratia facienda erit, aut si melancholicus sanguis, qui in ventriculo, seu vasis eius continetur, ex aliquo viscerum, liene videlicet (vt placuit Galeno 5. de loc. aff. & sexto eiusdem circa principium) aut iecore ad ipsum fuerit deriuatus; tunc nanque reuulsionis gratia seruans rectitudinem, pręseruationis item interna uena vnius, vel alterius brachij secunda erit. Deinceps aliquem prędictorum syruporum pluribus vicibus (prout opus fuerit) exhibere, cum quo adijcere poterimus syrupum è corticibus citri, de infusione rosarum, aut de absinthio. Vt Recip. syrup. de succo fumariæ, borra. vel de pomis vnc. i. & .s ex infusione rosarum, corticibus citri, vel absinthio unc. s. aquę melisophylli, & lupulorum unc. iij. post quę talis exhibeatur purgatio. Pulueris hierę simplicis Galeni excipe ʒ. i. pulueris sęne, epithymi ana ʒ. s. aut diacatholicon ʒ. vj. vel 7. cum ʒ. 1. casię fistulę formetur, bolus; vel loco casię fistule (formantis ex prędictis catapotijs) unc. ii. manę vel iii. syrupi domini Augustini cum aqua lupulorum exhibeantur: huius classis medicamentis, vbi vrgeat necessitas; iterum, atque iterum iteratis, utaris, à valentioribus, atque à vehementioribus protinus abstinendo: ne eorum, tum calore immodico, tum à remotis partibus attractione augeatur affectio. Prodest insuper ijs moderate, & paulatim velut etiam cunctis alijs melancholicis, aluum subducere. Verum in hac affectione hypocondriorum quoque sollicitudo habenda erit; pręsertim ne flatus in ipsis generetur. Propterea optimum est (Aetio auctore) pulegij decoctum sępe bibere, aut mi

Purgatio.

Hypocondriacę, & flatuosę melancholię curatio.

Venæ sectio.

5. de loc. affec. cap. 6.

Syrupi.

Purgatio.

noris centaurij, & ante purgatoria, & post ipsa. Absinthii autem decoctum assidue præbendum erit, uerum postquam purgatus fuerit æger, Aetii, & Pauli decreto; adeo. n. huic medicamento confisus est Aetius ipse, ut ex solius usu nouerit quosdam ab hoc affectu liberatos. Danda insuper eis sunt, quæ urinam mouent, anisum, daucus uidelicet, petroselinum, nardus, fœniculi syluestris semen, & radix: nec prætermittendum est chamępithyos, & chamędryos decoctum; aut ipsęmet herbæ aridę tritę potioni inspergantur. Exterius autem fouebuntur & ipsa hypochondria ex oleo, in quo decocta fuerint ruta, anethum, absinthium, pulegium, serpillum, agni semen, baccę lauri, aut folia eiusdem tenera: hæc nanque dolores mitigant, & flatus discutiũt. Interdum in stomachi inflationibus, cuminum, & pulegium, vel anisum in aceto coquere oportet, & per spongias stomachum fouere, ex Aetij sententia; vel ex prædictis saccellos parabis, excipiens foliorum, & baccarum lauari, rutæ, absinthij, serpilli, & pulegij ana unc.ii. vel iii. florum chamæmeli, fœni græci, anethi. ana unc.iiii. cumini, anisi, seminis fœniculi ana ʒ.i. rosarum rubearum manip.i. contundantur, & fiãt saccelli: qui irrorati pauco acceto, uel uino albo calidi approximentur, sæpius eos mutando, supra ventriculum. Cęterum præter hæc cataplasma adhibeas, in oleo dequoquens anisum, cuminum, apiũ, absinthij, & artemisiæ folia: quibus demum addatur cyperus, & rosmarinus leuissime triti, admoueasque ipsum diutiusque permittas & ante, & post cibũ adhærere: quo ablato, locus contegatur operimento quodam accommodato, ut lana, uel stupa leuissima præillito loco ex nardino. Ad flatus quoque digerendos cucurbitulis vti poteris: nam ueluti incantamentum quoddam, ex flatuoso spiritu dolorem ortum confestim leuant, Gal. teste 12. meth. medendi. Quibus etiam uitium hoc diutius perdurauerit, præsentissimum remedium est ex longioribus interuallis, etiam à cibis vomitus, non tamen fortioribus vomitioris vtendum: sunt enim talia nociua, in his ærumnam ventri, ac stomacho addentia, vt Aetius inquit. Vtaris autem aceto, aut syrupo acetoso seu oxymelite cum aqua tepida pro vomitu ciendo: prætertmittendus quoq; erit vomitus ei cuius ventriculus seu stomachus debilis existit. Interim nec melancholicorum caput, etiam si ea hypochondriaca, & flatuosa sit, omnino ommittendum erit, quin ei opituleris cum his, quæ ipsum roborare, ac humectare valeant, irrigationibus videlicet, inunctionibus, ac odoramentis superius decriptis, quamuis à ventriculo ortum habuerit. Postremo visum est syrupum nostrum, quo in prædicta affectione vti consueuimus, nõ prętermittere; præsertim cum nõnullos, Deum testor, ex eius vsu melancholicos tales curauerimus, potissimum facta prius purgatione quadam. Is autem excipit hyssopi, sampsuci, serpilli, melyssopholi, & betonicæ, singulorum manip.s. borraginis, lupulorum, scolopendrij, fumariæ, capillorum veneris ana pugil. s. radicum cichorij, borraginis, fœniculi, & capparorum ana unc.iiii. absinthij, corticum citri ana manip.i. senæ, epithymi ana ʒ.iiii. pulegij, florum chamæmeli, & minoris cẽtaurij ana ʒ.ii. chamędrios, chamæpytios ana unc.ii. & s. iunci odorati, spicæ, anisi, dauci, seminis fœniculi, asari ana ʒ.i. passularum uinaceis detractis unc.i. paretur ex his secundum artem decoctum: cuius excipe lib.iiii. adijcito succi pomorum dulcium, & acidorum, succi rosarum, & malorum punicorum acidorum ana lib.s. succi borraginis, & fumariæ, depurati ana lib.i. addito saccharum quantum satis sit, & fiat syrupus: de quo sumat æger unc.iii. vice qualibet, desuper bibens parum aquæ lupulorum uel borraginis. Poterit insuper, si videbitur, dictus syrupus cum pauco ligni aloes, vel cinamomi odoratus reddi. Detur etiam melancholicis, præsertim hypocondriacis, ex quibusdam interuallis, potissimũ hyeme, & inchoante uere ʒ.i. antidoti theriacę post purgationes.

Topica.

Cucurbitulæ.

Cap. ultimo.

Vomitus a cibis.

Syrupi nostri descriptio ad hypocondriacam.

περὶ μανίας. *De furore seu insania. Cap. 8.*

AFfectus is, qui μανία Græce, latine insania, seu furor nuncupatur, non minus sub eius delirij specie continetur, quod quidem sine febre est, quàm ipsa melancholia, vt 3. de loc. aff. & 2. de caus. sym. liquet: quinimo tantum inter se cognationem eæ affectiones habẽt vt interim furor pro melancholia, & melãcholia pro furore sumatur apud artis medicę auctores, præsertim Galenum, qui aphorismo 21. 6. lib. per μανίαν, hoc est, furorem, de quo Hipp. in aphorismo mentionem fecerat, non vere furorem, seu insaniam, sed melancholiam proprie dictã voluit Hippocratem intellexisse. & idem et 3. de loc. aff. de melancholia verba faciens, dicebat, quòd cum ea diu turna facta esset, fortiora exigebat remedia: fiebat autem affecto prius calidis dispositionibus cerebro. Quod quidem de melancholia proprie dicta veritatem habere haudquaquam potest; cum ea ex frigida cerebri intemperie, ac frigidiori succo ortum habeat, vt in præcedenti capite declaratum est. Verum eiusdem verba de furore intelligenda sunt, qui & à mordacibus succis, & interim à calidiori cerebri intemperatura nascitur, eodem met Gal. teste 2. de caus. symp. Proinde non ab re nil aliud esse insaniam, seu furorem Trallianus cap. 7. tertij lib. dicebat, quàm intensionem melancholiæ ad maiorem feritatem. Intensior nanque melancholia est non symptomatum modò verum ipsius cerebri affectus, ac causæ ratione, vt infra patebit: etsi quodammodo secundum omnia hæc assimiles esse videantur. Propter quod nonnulli haud recte auctorum verba, ac sententias Hipp. præsertim, & Gal. intelligentes, in hac re non immerito allucinati sunt, putantes quòd perpetuo per μανίαν furorem proprie dictum, intelligendum sit, & per μελαγχολίαν, melancholiam proprie dictam, iuxta eorum doctrinam, quod quidem falsum esse ostendimus. Nos igitur ὁμωνυμίαν vitantes, cum de mania, seu furore loquimur, de eo proprie dicto, ac à propria melancholia seiuncto intelligemus. Hunc quoque licet Plato in Phædro duplicem dixerit esse, quorum vnũ mentis intentione ex corporis causa, vel origine fieri, alterum diuinum, siue immissum, eiusque Apollinem inspirationem esse asseruit, vocatur autem nunc diuinatio. de primo tamen scripturi modo sumus: qui, vt inquit Cælius Aurel. alienatio mentis est sine febribus. lib. 1. chronicarum passionum cap. 5. siue alienatio tardans in febribus, quo à phreniticis discernitur: Afficiatur autem in hac affectione cerebrum, & vt pars similiaris existens, velut & ipsa melancholia, ac conctis alijs delirijs, etiam cum febre existentibus, patet tum 3. de loc aff. tum commento aphor. 53. 6. lib. Laborat autem cerebrum in hoc affectu, modo per consensum, modò primaria affectione, quò iterum cum melancholia conuenit, ac à phrenitide distat: in qua non nisi primaria affectione cerebrum læditur, vt eodem 3. de loc. affec. liquet. Quamquam & ipse furor tum à phrenitide, tum ab alijs in ardentibus febribus ortis distet. Quoniam in his perpetuò febris adest, ipse verò furor omni tempore sine febre reperitur. Præter hæc percipi potest cerebrum in furore lęsum esse quoniam principales aĩæ vires oblæsę sunt. Nunquid aũt ipsũ cerebrũ ꝑ essentiã, aut per consensũ afficiat, ex iã dictis indicijs, & in Methodo, ac cap. de memoria deperd ta relatis dignoscere studendum erit. Quòd uerò furor symptoma sit principium facultatũ, discere licebit ex 2. de caus. symp. uelut etiã quòd non diminute nec ablate, sed deprauate lædantur. Verum hucusq; Gal. doctrina non reperi, quę functio princeps in furore oblęsa sit: quanquam Aet. ca. proprio de insania illud fateatur: ait nanque lęsam esse insanientibus imaginationẽ, & rationẽ seruari autẽ in ipsis memoriam; uelut coniecture licet ex cãtilenis, quas familia

3. de loc. aff. c. 7. 3. de cau. sym. cap. ultimo.

Cap. 7

Quibus conueniat, & desiderat furor a melancholia.

Cap. 7.
Quid sit furor Alexandri auctoritate.

Versus finẽ dialogi.

Ex cælio Aureliano quid sit furor.
Quę pars in eo afficiatur.
3. de loc. af. c. citato.

loco citato.

Quis affectus præter naturam sit.
Cap. ult.
Aet. li. 6. c. 8.

res habent, præsertim si ex feruenti sanguine originem ducat insania. Cum ergo in insania tum imaginatio, tum ratio, seu cogitatio lædatur, hac quoque ratione ab ipsa melancholia discrepat: in qua non nisi imaginatio, vt diximus, oblæsa est. Quòd fit, vt in hac affectione pręter deprauatas imaginationes, errent quoque ægri in cogitandi functione. Ex quarum functionum læsionis modo, cum febris non adsit, & ipse furor dignosci poterit. Nam nunc iracundia, nunc hilaritate, nunc mœstitudine, siue vanitate occupat mentem, nunc timore comminante inaniam rerum: horum plurimis accessionis tempore oculi sanguinolenti fiunt, atque attenti: accidunt etiam vigiliæ iuges, venarum extensio, genarum rubor, corporis durities, atque aliena fortitudo, ex Cælij Aureliani testimonio præcitato loco. Præsertim si prius cerebrum ipsum calidis dispositionibus fuerit affectum, aut sollicitudo, mœstitia, ac vigiliæ immodicę pręcesserunt, seu horum similia: quibus quoque optime perpensis, ad quem cerebri affectum furor consequatur, percipere poteris: Nanque nō nisi ad calidam ipsius intemperiem, vt testis est Gal. eodem 2. de cau. sym. siue sola ea sit, siue ex calidioribus succis orta, vt ipse testatur. Propter quod insuper a melancholia distat, quę a frigidiori cerebri intemperie ortum habet, vt diximus, ac cum phrenitide, alijsque deliriis cum febre ortis communicat. Percipies autem si hæc cerebri calida intemperies præter calidos, ac uitiosos succos redundantes fuerit: quoniam nullum eorum uitiosorum succorum redundantiæ signum aderit, ac forte quia ex aliqua externa causa cerebrum calfaciente insania orta sit. At si calidiorum, ac uitiosorum humorum occasione cerebrum calfacientium furor genitus sit, ex propriis inditiis illud, percipere poteris. Verum cum hic affectus ex melancholico succo fieri nequeat, ex eo nanque melancholia propria dicta gignetur, Galeno teste 3. de loc. affe. neque ex sanguinis, seu bilis redundantia, nisi prius præassentur, ac in ueræ atræ bilis naturam uertantur, ex qua atra bile mania ipsa excitatur, inuestigandum erit prius, nunquid ex atra bile ex sanguine orta, seu ex flaua bile, aut succo melāncholico, præassatis ipsa generetur. (Nanque pituita nunquam ad tantam deuenire potest assationem, ut ex ea atra bilis fiat, iuxta Gal. doctrinam, quicquid Arabes, & eorum sectatores sentiant) deinceps si ab omnibus, uel quibusdam, quibus indiciis illud percipere poterimus. Quoad primum attinet, Aetius cap. de insania fatetur eam oriri posse aliquando a multo sanguine non putrefacto ad cerebrum confluente, qui purus sit, & multitudine solū affligat, uelut in ebriis, interdum flaua bile ei admista. Paulus uero cap. 14. lib. tertii furorem excitari asserit, cum flauæ bilis supra modum exustę in atram fit mutatio. At nos Galenum sectantes asserimus interdum maniam ipsam ex feruenti sanguine delato per totum corpus, ac caput præcipue petente excitari pone: quoniam sanguis talis caput occupat, ut patet commento. aphoris. 40. 5. lib. Interim uero ex melancholico humore fit, licet ex eo non semper, sed cum supra modum exustus fuerit, aut putrefactus malignam induerit acritudinem, ut liquet apud eundem commento apho. 56. 6. li. Quòd aūt ex præassata flaua bile furor ipse excitari possit, idem auctor testatur 3. de loc. affec. dum dixit. Quemadmodum alter atræ bilis succus, qui pręassata flaua bile nascitur, ferina deliramenta inducit, modo sine febre, innuens maniam, modo cum febre, phrenitim indicans, in cerebri corpore abundans. & demum post pauca dicebat. Atque insuper alia nonnunquam dementia occurrit ferina, & melancholia, flaua bile præassata, quinimo ex hac flaua bile pręcipue furor gignitur, ut patet secundo de caus. symp. & comm. aphor. 22. tertii li. Ex iis liquido constat cuius ex Gal. monimentis quòd ex feruenti sanguine, & flaua bile præassata, supraq; modū exusto melāncholico succo, mania ipsa seu furor generari pōt. Restat modo ut ad id, quòd secūdo loco inuestigādū erat, satisfaciamus, ac

distinctiua

Eiusdem signa.

Cap. 7.

Ad quem cerebri affectum cōsequatur.

Furoris causæ.

loco citato.

Vide Auic. l. 3. fen. 1. trac. 4. Cap. 18

Furoris causa q̄ ex Gal.

Cap. citato.

2. de caus. sym. Cap. ultimo.

distinctiua indicia cuiusuis redundantis succi conscribamus. Nanq; si ex feruenti sanguine originem ducat insania, erit cum immodico risu, uidentibus ægris sæpe ob oculos imagunculas quasdã risu dignas, & hilaris est ipsis facies ac assidue canunt. Aliquando enim ex contingentibus euaporationibus sonitus circa aures adsunt, ut putent se tibicines, quosdam audire: & ipsis præsertim memoria seruatur, quãuis imaginatio, & ratio oblæsæ sint; ac similes erũt desipientiæ ipsis quodammodo cum eis, quę ex ebrietate contingunt, siue ortis ex sola caliditate, sine humore uitioso: cum his quoque indiciis totius corporis temperamentum, ætas, ac laborantis habitus, tempus anni, regio, aeris constitutio, ac præcedens uictus ratio consideranda erunt, si simul, cum prædictis signis feruentis sanguis redundantiam attestentur. Quòd si ex flauæ bilis præassatæ redundantia oriatur ferarum modo redduntur effrenes; ut etiam eos, qui imprudentius ipsis occurrunt, manu uiolenter tractent, ut inquit Paulus: ferina erit dementia, & melancholica, ut Gal. inquit tertio de locis affectis, & quanto magis exusta fuerit, eo magis insanię satis furiosę erunt, uelut ipsemet commento aphoris. 53. sexti lib. scriptum reliquit, ut iracundi sint ęgri, temerarij, percussores, & iniuriosi fiant, sicut Aetio uisum est; ita ut eorum quidem iam propriã carnẽ gustarunt, & domesticos uelut insidiatores tractarunt, occiderũt percusserunt, & uulnerarunt Temperamentũ quoq; eorum, ætas, habitus, & præcedens uictus ratio aeris constitutio, tẽpus anni, & regio redundantem bilẽ coindicabunt. Ex ipso autem melancholico succo immodice exusto si fiat, furor, deliramenta cum immodicis metu, ac mœstitia erunt. diutius interdum taciturni fiunt, ac loqui auersantur. Interim cum loqui incipiunt, & si diu locuti fuerint, silere tamen nequeunt. Pariter eorum cum temperamentum, tum ętas, ac habitus ad melancholicũ uergunt. tempusque anni, regio, aeris constitutio, ac præcedens uictus ratio, melancholici succi redundantiam commostrabunt. Cum singulis autem prædictis tribus maniæ causis præcedere solent ea, ut paulo ante dictũ est, quæ cerebrum duntaxat, aut totum corpus simul cum eo, ac redundantes humores ualeant calfacere, ac in tantum exurere, ut possit furor ipse generari. Sunt autem ea, sollicitudines, mœstitiæ, ac uigiliæ immodicæ, præcedens phrenitis, aut alia inflammatio, seu æstuatio, ac quæuis alia ipsius cerebri calida dispositio Nã plures nisi sunt, ut Gal. uisum est commento apho. 23. 6 lib. furore correpti, qui ab excandescentia, vel ira, vel mœstitia principium habuere, prompte se habente corpore eo tempore ad incidendum in tales affectiones. Si autem uelis delapsuros in hanc affectionem dignoscere, quæ pręcedunt, signa attendere oportet. Præcedit nanque capitis debilitas, risus præter rationem non assuetis id facere: ex facili occasione irascuntur, aurium sonitus adest; & splendores oculis obuersantur: pręceduntque uigilię immodicæ, & curæ per uices repetentes, ac peregrinę; grauitas, item, & uibratio capitis. Progressu uero temporis omnia hæc intenduntur; & appetentiæ ipsis putidiores fiunt, sed ad uenerem prompti sunt, & ideo assidue seminis in somnis effusiones ipsis fiunt, oculi cauantur, simulque intenti, ac fixi consistunt: propter quod doctus medicus his apparentibus, aut quibusdam ex ipsis, poterit eis adhibere, quæ oportet: priusquam ad perfectam desipientiam ægri peruenient. Nanque nulla desipientia, ut testatur Gal. commento apho. 53. sexti lib. secura est: licet minus periculosę sint, quę cum risu fiunt quoniam ex sola fiunt caliditate sine humore uitioso: periculosissime uero omnium temerariæ. In medio autem ambarum sunt, quæ cum studio fiunt ex flaua bile ortum ducentes: quæ cum multũ ęxusta fuerit, ut iam magis ad atræ bilis naturam accedat, insaniæ ex ea fiunt temerariæ, & satis furiosæ, & propterea omnium sunt periculosissimæ. Ea aũt insania, quę ex superassato atro humore contingit, licet periculosa sit, non

Signa furoris a feruenti sanguine orti.

Eiusdẽ si a præassata flaua bile fiat, signa.

cap. 7.

Ex exusto humore melancholico si fiat, signa.

Parati ad furorẽ quibus dignoscantur.

Prognostica.

tamen adeo perniciosa est, uelut quę a flaua bile præassata gignitur. Nam tanto perniciosior est hęc attra bilis censenda ea, quæ generatur ab exusto humore atro, quanto nimirum & humor humore efficacior ac strenuior est. Gale. teste lib. de attra bile. Generatur autem furor frequentius in iuuenibus, ac mediis ętatibus, difficile in senibus, atque difficilius in pueris, uel mulieribus, Cęlio Aurel. auctore eodem lib. 1. cap. 5. Hippoc. uero apho. 5. 7. lib. scriptum reliquit. A furore difficultas intestinorum, uel aqua intercus, uel mentis alienatio, bonum: quorum causam Gal. tradidit in commento. Pro quorum curatione, aer ad humidum uergat oportet, caliditate temperatus, aut ad frigidum parum uergens: mutare item regiones debent, ut inquit Celsus, nec oportet eos esse uel solos, uel inter ignotos, uel inter eos, quos aut contemnant, aut negligant. erunt pręterea, ut idem Cęlius inquit, multorum ingressus prohibendi, & maxime ignotorum. Somnus eis procuretur per quacunque uiam, siue exterius, siue interius adhibitis iis, quæ ipsum promouent. Quorum syluam in præcedenti cap. reperias. Ante omnia uero, ut ait Paulus, in lecto, uinciendi sunt, ne uel sibi, uel alteri noceant; aut gestandi lectulo pensili intra cubile quoddam insanientibus dicatum. Communia nanque sunt, ut testatur Celsus, insanientibus uehementer exerceri debere, & multa frictione uti. Aluum quoque humidam habere eos oportet: quod si non sponte fiat, clysteribus subducatur lenibus, iam dictis in præcedenti cap. quo loco etiam requiras, quomodo circa animi accidentia se habere debeant. Victum autem tenuem exhibere conuenit, Aetii decreto, præsertim circa initia, sorbilem, liquidum, non multum, uentri commodum, & qui parum sanguinis generare potest. A uino penitus abstinendum est, nisi ex metu insania orta fuerit: nam in hoc insaniæ genere solo, recte vinum datur, Celso auctore. Vniuersa ergo diæta statuatur tenuis, concoctu facilis, ventri commoda, flatus exors, habensque uim contemperandi, hoc est, humectandi, magis quàm infrigidandi, Propter quod ptisana vtendum, intybo, borragine, malua, cucurbita, & interdum lactuca. Procedente tempore, postulantibus viribus, carnibus vti poteris, potissimum contusis gallinarum, pullorum, perdicum, phasianorũ, & castratorum; in quarum carnium iure ptisana optime parari posset. Pro potu sumant aquam ordei, aut decoctum, cum qua permisceatur succus malorum punicorum dulcium, aut parum acidorum. Quòd si prædictos potus auersentur, vires indicent, ac assueti fuerint ægri vini potioni, illud quoque non omnino denegandum erit, præsertim si ex succo melancholico exusto mania fuerit genita; sit autem album, tenue, aquosum, ac subastringens, optimeq; dilutum, potissimum inclinante malo: Admonendi insuper sunt, vt ab omnibus eduliis, & potibus bilem gignentibus abstineant, Aetio teste. prædicta vero victus ratio cunctis insaniẽtibus communis existit, paucis quibusdam mutatis pro diuersa causæ ratione. propriam autẽ curationem vnaquæq; expostulat, licet consimilẽ melancholicis curationem recipiant, Paulo teste. Nanque si ex feruenti sanguine furor excitatur, ante omnem aliam curationem sanguinis missio adhibenda est, secandaq; erit cubiti vena media, seu externa; aut si hæ non appareant, tali vena incidenda erit, præsertim in mulieribus: quòd si neq; hæc appareat, ad eas, quæ in summis manibus, ac pedibus, transeundum, Aetio auctore: & si vires robustæ sint, quãtum satis esse putaueris, statim detrahito, prout Trallia. cũ Aetio conuenit. Sin aũt vires multam prima uice euacuationẽ non tolerant, necesse est non modò semel, sed etiam bis, & sæpius, quãtum licet paulatim auferre. Post hæc caput irrigare oportet rosaceo, cum pauco aceto, aut polygoni succo, vel oleo anethino, seu melino, imbuta videlicet pecia lanea, seu linea oleo syncipiti imponatᷓ & frequẽtius renouetur: aut accipe rosarum, violarũ, solani, foliorũ lactucæ ana p. 5. corticũ papaueris albi ℥. ii.

Cap. 3.

Curatio.

Ratio uictus.

Si ex feruenti sanguine fiat, curandi ratio.

florum

florum chamęmeli ʒ.iiij.florum stœchadis ʒ.i. & cum prius bullierint in debita aquæ quantitate, additoq; pauco aceto iuxta coronalem commissuram, loco prius abraso, caput irrigato, cuncta vero non frigida actu, sed tepida capiti applicentur. Hoc interim tempore post venę sectionem, omni modo somnus procurandus erit cum his quæ cap. de phrenitide retulimus. Confidit autem Aetius valde pharmaco ex papaueris capitibus cum ptisanæ succo, aut aqua exhibito pondere cochlearis vnius, interdum non vna vice, sed intermissa die vna, rursus exhibendo. Asserit enim quòd vel solum hoc medicamentum solet post venę sectionem perfecte liberare ab affectione, vna cum conuenienti diæta. At si res postulauerit, vena quoque in fronte secanda erit, eodem Aetio teste, pręsertim si infractus, impactusq; sanguinis in cerebro fuerit. Orta autem insania ex pręassata flaua bile, ad ea, quæ huiusmodi humorem vacant, statim veniendum est Tralliani præcepto, prius tamen eo concocto, ac præparato; tunc nanq; purgatio commode tibi succedet. Perficies autem id, si syrupum violaceum, aut rosaceum exhibeas, aut è succo fumarię, intybi, seu borraginis confectum, cum aquis appropriatis præcedenti capite, & cap. de phrenitide prędictis: purgabit siquidem eos, aut aliquo eorum medicamentorum, quæ in curatione melancholiæ approbauimus, vel infrascripto, quod excipit florum violarum, fumarię, lupulorum borraginis, & hordei decorticati, nympheæ, singulorum ʒ.ii. passularum, vinaceis detractis, & tamarindorum ana vnc.i. ex quibus facto decocto extrahatur cum eo amygdalarum dulcium succus, in quo ꝑ decē, vel duodecim horas macerentur, ʒ.ii. myrobalanorum citrinarum, & ʒ.ii. indarum, & facta per colum transfusione, dissoluas in ea mannæ vnc.iii. diacatholicon, aut diasenæ ʒ.iiij. aut loco mannæ vnc.i.& s. casię fistulæ. Cęterum si tali, vel alio dato medicamento corpus non abunde satis euacuatum esse deprehendas, utpote quia ei non cedat affectus, post aliquot dies pręcedente tamē prius corporis pręparatione, ac humoris concoctione, rursus aut prædictum medicamentum, uel aliud ex his, quæ in cura melancholię diximus, propinandum erit. Et si illud assumere recusarint, aut mollissimis ouis, vt Tralliano placuit, aut aliis cibis, vel ficubus pinguibus, vel palmulis, interdum etiam potionibus excipiant, ut Paulo uisum est. Balneis aquæ dulcis post hæc utendum, inclinante præsertim morbo, aliisq; irrigationibus, & medicamentis topicis prædictis, addendo tamen quæ magis infrigidant, ac humectant. Nec minus somnus in his conciliandus erit, immo magis quàm in reliquis maniacis, ac melancholicis: prodest autem eis fœniculi magni syluestris radix, & semen ex aqua quotidie pota post purgationem, præcepto Pauli, & Aetii. Ex exusto autem atro humore si furor incidat, non alio modo curandus erit quàm melancholia. Proptera si in toto corpore talis succus redundarit, simili curatione utendum erit, quam præcipimus pro curatione melancholię cum redundantia sanguinis melancholici in uniuerso corpore. At si furor excitetur ex atra bile prædicta, non tamen in toto redundante, sed in cerebro tantum, similiter curanda erit uelut melancholia excitata ex redundante succo melancholico tantum in cerebro. quanquam perpetuo medicamentis humectantibus, ac infrigidantibus plus, pro duratione furoris, quàm melancholię uti poteris. Quòd si orta fuerit mania ex calida tantum cerebri intemperie, seu extrema causa ipsum calfaciente, præter uenę sectionem, ac purgationem eiusdemmet medicamentis curare oportet caput, ac totum corpus alterantibus. Per consensum uero furor si fuerit genitus, nulla alia peculiari indiget curatione: uerum primogenio affectu curato, & ipse quoque cessabit, Quòd si uelis, ne per essentiam fiat, cerebrum præseruare, iam dictis poteris topicis medicamentis recte uti. Attendendæ item species alienationis,

Si ex flaua bile pręassata generetur curandi ratio.

Ratio curandi furorem, si fiat ex exusto humore melancholico.

cuius accidentia,ut testatur Cælius Aurelianus prçcitato loco, contrariorum coniectura erunt mitiganda;ut furiosum hilaritate relaxent,nunciantes quicquam quod animum resoluat:Sic nanque oportet contrarietate quadam alienationis corrigere qualitatem,quo animi quoque habitus sanitatis mediocritatem agnoscat.

περὶ λυκανθρωπίας De lupina insania. Cap. 9.

Aet.lib.6.c.11. Pau.lib.3.c.16.

Sedes affecta.

Quis prçter naturam affectus sit.

Historia.

MAlum id, quod à Græcis λυκανθρωπία dicitur, Latinè lupina insania, species quçdam melancholiç est, Aetio, & Paulo testibus:qui nanque hoc affectu detinentur in februario mense noctu domo egressi lupos in cunctis imitantur, & donec dies illucescat, circa defunctorum monumēta plerumque vagātur,eaque maximè aperiunt:quo fit,vt promptè quæ pars in eis afficiatur dignosci possit: quoniam cerebrum. pariter quis affectus præter naturam sit, quæ ue sit eius causa, quoniam symptoma in genere noxæ functionum principium,prçsertim imaginationis,& cogitationis deprauatæ:nam memoria fortasse his oblæsa non est; velut percepi in quodam qui hoc affectu laborabat, & si hucusque duos viderim tali affectione correptos.Ille nanque cùm prius me nouisset, quadam die cùm detentus hoc malo esset per iter obuiam mihi factus, ipse vero timens secessi, at ille modicum me aspiciens abijt; erat autem cum eo multitudo quædam hominum, ipse quidem ferebat humeris crus integrum, ac tibiam defuncti cuiusdam: hic demum curatus liber euasit. Qui cum iterum mihi occurreret, nunquid timuissem interrogauit, cum in tali loco, dum insanus erat, eum offendissem: ex quibus constat memoriam in eo non fuisse oblæsam. Dignoscitur autem hic affectus ex his signis, quoniam facies eorum pallida est, oculi sicci ad videndum imbecilli, & non lachrymantur, ipsorumque oculos cauos videbis:linguam siccam, & saliuam omnino non profundunt: Sitis ipsis adest immodica; & tibias habent exulceratas immedicabiliter propter assiduos casus, & canum morsus, qui frequenti per noctem eius partis offensione accidunt:ex quibus quoque indicijs liquet quæ sit eius causa, quoniam atra bilis. Curantur autem hi accessionis tempore venam secando, & sanguinem ferè vsque ad animi deliquium euacuando, eosque boni succi cibis nutriendo, ac balneis aquæ dulcis, si eis vtantur. deinde serum lactis per triduum præbendum erit, & non semel tantum, sed bis, ter ve.Purgabitur autem æger hiera ex colocynthide, vt placuit Paulo, Aetio;aut si videatur aliquod prædictorum medicamentorum in cura melancholiæ præbeto:uelut & post purgationes alia adhibenda sunt eis, antea iam relata in cap.de melancholia,ac præsertim theriaca vtendum.Ad vesperam uerò inualescente affectu irrigationibus capiti, ac odoramentis iam dictis somnum inducere tentandū est.Nares item & tempora populeone dicto vnguēdo illinantur:quandoque etiam somnifica medicamenta in potu exhibeantur, Aetij præcepto.

Affectionis signa.

Causa.

Curandi ratio.

περὶ κεφαλαλγίας. De capitis dolore. Cap. 10.

PRIVSQVAM ad eius affectus, qui à Græcis κεφαλαλγία, à Latinis capitis dolor dicitur, tractationem accedamus, tanquam valde necessarium, ac utile in quauis doloris generatione, tria inuestigare proposuimus,Primum quid sit dolor,Secundum ex quibus,&quot causis gignatur, Reliquum & tertiò, in quo præter naturam affectuum genere reponendus sit. Quo ad primum id quod nos dolorem dicimus, varijs nomenclaturis consueuerit à græcis appellari: nam interim ὀδύνη, sçpe ἄλγημα, interdum

πόνος,

πόνος quandoque ἀλγημα ab Hippocrates,& Galeno nuncupati assoluet; quanuis aliis etiam nominibus apud quosdã græcos auctores nominari reperies. Hunc verò tristis,atque grauis mutationis sensum esse in Galeni doctrina luce clarius patet,præsertim duodecimo meth.primo de symp.causis,ac secundo de ratione victus in morbis acutis, At cum diximus sensum,neque omnes partes sensiles sint, manifestum est quæ prorsus sunt insensiles, eas non dolituras; quo fit vt sensibilibus duntaxat partibus dolor accidat. Verum cùm non perpetuò sint dolitura corpora quæ sensibilia sunt, sed multũ esse videatur temporis quo non doleant; relinquitur certo aliquo tempore, quo scilicet excitatur in eis crucians affectus, necesse esse ea dolore: nam citra alterationem non fit dolor,cum citra eam sensus non fiat:neque in iis, quæ ad perfectionem sunt alterata,vt in hiecticis febribus,dolor adest,Galeno teste libr. de inęquali intemperie. Non enim cùm mutata particularum temperies iam est,siue,vt sic loquar,in ipso mutatum esse,dolent, sed dum mutantur,siue in ipsa mutatione,quemadmodum mirus dixit Hippocrates. Verùm cùm ex alteratione,ac alterationis dignotione sensus fiat,vt liquet septimo de Hippo. & Platonis decretis,& primo de elementis,non tamen alteratio ipsa, vt quidam putant,sensus est,sed ipsa alterationis dignotio: nanque sensus instrumenta alterari etiam sine sensu potuissent, vt puta si neruos nõ haberent, ac per eos alterationis dignotionem. Et propterea non satis est ad voluptatis, dolorisque creationem,vt vel leuis,vel grauis,seu aspera in corpore motio efficiatur,sed vtriusque his agitationibus earundem dignotio quoque accedat necesse est,quę proprie sensus dicitur. quinimo interdum hæc duntaxat alterationis dignotio dolor appellatur,vt patet aph. sexto libri secundi, dum dixit,dolorem non sentiunt. Hunc ergo sensum dolorem nos dicimus esse, qui penes alterationis dignotionem potissimum attenditur,& non penes alterationem ipsam: quanuis in eius generatione ea quoque necessaria sit, cùm neque sensus hic sine patiẽtis corporis immutatione vllo modo esse possit. Improprie verò interdum appellauit Hippocrates ipsas dispositiones, seu affectus,qui cum dolore apti sunt natura fieri,dolores, vt in principio iam dicti aph.6.libr.2.liquet,cùm inquit. Quicunque dolentes partes aliqua corporis; 6 de morb. vulg. quòd in cranone antiqui dolores frigidi, non autem calidi dicebat. Cęterum nec ex quauis immutatione,seu sensibilium corporum alteratione progigni dolor consueuit: quoniam si leuis, & exigua fuerit corporum immutatio sensum quidem efficit; qui facultatem, & vim agentis dignoscit,ac percipit: & proprie naturalis sensus dicitur, non tamen dolorem inducit:nam prompte vnumquodque sensorium leuem hãc ex cognatis patitur mutationem,seu alterationem. Insuper quòd nec alteratio ipsa sensim, paulatimque facta dolorem afferre animanti possit,primo de caus.sym.& 12. meth. a Galen. decretum est. Et proptera non cuiuslibet immutationis sensus dolor esse dicitur,sed eius,quæ grauis,vehemens, ac tristis est vt diximus, tum confertim,tum etiam violenter facta. Huius nanque immutationis sensus existere nullo modo potest sine patientis corporis immutatione præternaturali,ut eodem 7.de Hippo.& Platonis decr.liquet.Hoc itaque intelligere uolumus per tristem, ac grauem mutationem; quę quidem omnium dolorum communis causa existit,prout Galen.eodem 1.de caus. symp. testatus est;illudque tum Platonis auctoritate in Timęo,cum etiam & ipsius Hippo. cõfirmauit.Platonis inquam,dum dicebat,quòd pathos præter naturam uiolenter, & affatim incidens dolorem excitat,cùm uerò ad naturalem habitum redit,idque rursus affatim delectationem inducit:at in delectatione, licet affatim ad naturalem habitum mutatio fiat,non tamen ea uiolenta est: nam si uiolenta quoque foret,similiter dolorem excitaret,ut idem Gal.testis est 12. meth.

Quid sit dolor. 12.met.c.7 1.de caus. sym. Cap.6. 2. de ratio.uict. comm.1.

Cap.5.

Hip.2.apho.47 7.decr. cap.6 1.de elem.c.2.

Nunquid dolor proprie dicatur alteratio, uel alterationis dignotio.

Commentario 1.tex.7.

An ex quauis immutatione dolor fiat.

1.de caus. sym. cap.6. 12.meth.c 7.

Cap.6.

Plato in Timęo post medium.

locis citatis. Hipp.2.aph.47

meth.med. Qua ratione conciliantur eius dicta prædicto loco cum his, quæ asseruerit 1. de causa symp. de doloris, ac delectationis generatione, Hipprocatis uero auctoritate, qui fatetur, quod ab his, quæ naturam mutant, ac corrumpunt, dolores excitantur, hac quidem uoce corumpunt & celeritatem, & uehementiam transmutationis indicant, quemadmodum Galenus ipse exponit. Quod uerò dolor præcipue in sensu consistat mutationis tristis, hoc est, affatim, & uiolenter factæ, & non in ipsa mutatione, palam ostendunt medicamenta, quæ à medicis excogitata sunt pro eiusdem curatione, quando intendimus contra ipsum, uelut simptoma pugnare, & non eius causã adimere: sunt nanque ea torporem inferentia, ac sensum auferentia à Grecis ἀνώδυνα quasi indolorosa dicta. nam si causam eius auferendo ipsum curabis, ita utique, ut Galenus inquit 12. meth. contra symptoma non pugnabis. His quippe sic declaratis, reliquum est, ut ad id, quod secundo loco proposuimus, accedamus: uidelicet quot, quæue sint tristis huius, seu grauis mutationis, ac demum doloris causæ, declarare, cum iam ostensum sit unam esse communissimam, ac immediatam omnium dolorum causam, immutationem uidelicet conferti m, ac uiolenter factam corporibus sensibilibus. Hæc uero immutatio fit, ut quidam Galeno ascribunt, à duabus causis, solutione uidelicet cõtinuitatis, aut alienatione aliqua: quidam alii asserunt unam tantum meminisse causam ipsum Galenum; continuitatis uidelicet diuisionem. Siqui uero sunt, qui uelint eum alterationem aliquam dumtaxat dolorem excitare, hi uelut apertum mendacium afferentes, ac Galeno, id quod nullibi somniauerit, atribuentes, seponendi, sunt, nulla alia confutatione egentes, sed tanquam mendaces condemnandi: quanuis Auerrois tertiò colliget, illud sentiat, ac nonnullis rationibus idem tueri conetur aduersus Galenum, & Auicennam cap. 31. at illi, qui continuitatis solutionem duntaxat doloris causam esse ex Galeni sententia contendunt, illud tueri conantur ex eiusdem Galeni verbis quarto de simplicium medicamentorum facultatibus. Quo loco frigidum, ac calidum propterea mordacitatem inducere asserebat, quoniam unũ diuellendo, reliquum uero erodendo continuitatem soluebat, ac continuum corpus distrahebat; qua de re nec frigidum, nec calidum præter continuitatis solutionem, auctor doloris erit, ut isti asserunt. Confirmant illud eiusdẽ Galeni auctoritate tertio de fractur. quo loco uolens nõ prorsus a probabilitate esse alienum, omnes morbos appellare, ulcera, quemadmodum Hipp. ibidem asserebat, repẽtinam dicebat quoque mutationem in intemperatura solutionem ipsam continui efficere. Non erit ergo intemperies aliqua (ut isti uolunt) doloris causa ad Galeni sententiam, nisi & continuum soluat: & proinde concludunt cum eo vnam tantum esse doloris causam, solutionem uidelicet continui. Verumtamen nos, qui Galenum vbique locorum inspeximus quæ euidentia sunt sectari tanquam uerum, ac summũ medicum, cum eo asserimus non unam duntaxat, sed duas esse primas omnium, dolorum causas. Quemadmodum & ipse sexcentis in locis lucidissime confessus est, præsertim lib. secundo art. medicin. 2. 4. & 6. de loco aff. 11. met. & secundo de ratione uictus in morbis acutis, ac lib. de inæquali intemperie. Immodica nanque intemperies, quæ inæqualis sit, confertim sensibiles partes alterans, seu immutans, & uiolenter easdem partes dolore, afficit afficere ualet circa unitatis dissolutionem: quemadmodum ipsis nullo modo prẹter naturã immutatis, ac a naturali statu delapsis omnino dolorem non sentimus, tanquam propria tẽperie fruentibus eisdem partibus; & eodem modo si & ipsẹ sensim alterentur aut ẹqualiter altetatæ sint, ind olorosæ permanent. Si igitur propriam temperiem sensibiles partes possidentes, aut leuiter, seu æqualiter alteratẹ indolorosẹ, sunt consonum erit easdem præter naturaliter, inæqualiter, ac uiolenter

Cap. 7. Quot, quæ uesint doloris causæ.

Cap. 3.

Rationes eorũ, qui solutionem duntaxat continui, causam esse doloris, ex sententia Gal. contendunt.

Cap. 1. Comm. 34.

Opinio nostra de causis doloris cum Galen. 2. art. med. c. 80. 2. de loc. affect. cap. 5 4. de loc. affec. cap. 7. 6. de loc. affe. c. 1 12. met. c. 7 2. de rat. uict. com. 1. De ineq. intem. cap. 3.

ter intemperatas redditas, dolorem sentire: quod confirmauit Gal. 1. de caus. symp. cum de dolore loquens dixit. Porro uehementes eueniunt in tactu a naturali habitu transmutationes ob violentum calidi, frigidique occursum. Similiter libro de inæquali intemperie de calida fluxione in musculis loquens, dicebat arterias, & venas ipsorum præter cæteras partes eorum, vario dolore affici; cum interius a fluxione tum excalfiunt, tum extenduntur, ac diuelluntur: exterius non modo excalfiunt, sed etiam premuntur, ac degrauantur: reliquæ particulæ aliæ comprimendo solum, vel incalescendo, alię vtroque genere laborant. Quid clarius quòd Galenus in his verbis asseric quasdam musculi partes, quod incalescunt duntaxat, dolorem sentire? quasdam vero quod distendantur, seu diuellatur; nonnullæ, propterea quòd vtroque modo afficiantur, doleant: amplius secundo de loc. aff. dicebat. Verùm in erysipelate, & inflammatione, atque in totum in affectibus inflammatorij non solum, quia intentæ sunt partes, laborant, seu dolent, verum etiam quia intemperantia affectæ sunt: ac ne hac quidem exiguam ad dolorem inducēdum vim habente, & sexto de locis affectis de coli dolore verba faciens dicebat, frigidum, crassum, aut viscosum humorem, seu flatuosum spiritum in corpore crasso, densoque genitum, sed egridi nequeuntem, dolorem excitari: uehementem quidem geminam ob causam, intemperantiam uidelicet, & corporum, quibus continetur, tensionem. His quippe locis cuius patere poterit Galenum intemperantiam, eamque inæqualem confertim, ac uiolenter factam, pręter continui solutionem dolorem excitare, absque dubio uoluisse, & solutionem continui citra intemperantiam, ac ambas simul. Reliquum est eorum opinionem, qui cum Galeno putant solutionem duntaxat continui doloris causam esse, eorundem rationes soluentes diluamus. Ad primam eorum rationē, quam afferunt auctoritate utentes Galeni quarto de simpl. med. facult. dicimus primò, quòd quamuis ibidem Galenus doceat modum, quo calidum, & frigidum media solutionem continui mordacitatem efficiant, nequaquam tamen negauit posse dolorem eadem excitare confertim, ac uiolenter sensibiles partes alterando, prout sæpius in eius doctrina compertum est. Qua de re licet unum docuit; non propterea alterum, quod in plerisque locis scriptum reliquerat, negasse uidetur, ut cuilibet patere poterit eius dicta sanè intelligenti. Ad hæc non quodlibet calidum, aut frigidium media solutione continui mordacitatem inducit, ut eodem loco patet; sed illud tantum, quod immoderatius actum est, calidum uidelicet adeo auctum, ut nostram, substantiam diuidat, distrahat, atque secet; frigidum uerò quod supra quàm quòd contrahat, ac condensat, etiam diuellendo partes mordicatione infestet, ac continuum soluat. Qua de re quis negabit, quòd quanuis uehemens, repentina, ac violenta alteratio esse debeat, ut dolorem excitet, quòd priusquam ad tantam deuenerit immoderantiam, quam exigit continui solutio ex ea orta, ualeat confertim duntaxat, semel totas sensibiles partes alterans, citra continui diuisionem dolorem efficere? datur inquam immoderato immoderatius; ut proinde fiat, quòd ex inæquali intemperie, calida potissimum, uel frigida immoderata non extreme tamen, dolor excitetur, præter continui solutionem dolentis partis. Immoderatius autem aucta, de qua Gal. quarto de simul. med. fac. loquutus est, dolorem gignit interueniente continui solutione: cum immodici caloris, ac frigoris hic terminis statui potest, ut libr. de inæquali intemperie patet. quò fit, ut unus minor, alter uerò maior dolor existat. Ad secundam eorum rationem, pro qua Galenum pro teste inducebat libro tertio de fracturis, facilis est responsio: nam quęrens ibi Galenus tanquam probabile, ac uerisimile Hippocratis dictum seruare, qui asserebat posse quempiam omnes morbos ulcera appellare, licet non tanquam

Cap. 6.

cap. 3.

Cap. 5

Cap. 1.

Solutio rationū opinionis contrarię. Cap. 1.

Responsio ad primum rationem.

Loco citato, Cap. 6.

Ad secundā rōnem eorū respōsio.

Com. 34.

quam verum, quanquam non prorsus à probabilitate alienum, vt ipse afferit pro sustinenda hac probabiliter subiunxit, omnem intemperaturam aliquam omnino continui dissolutionem, si non sensui euidentem, ratione tamen contemplabilem, efficere; allegans se in præallegato loco 4. de simp. med. facul. demonstrasse repentinam item mutationem in intemperatura solutionem quoque continui efficere: tanquam probabile. ergo ac veresimile illud affirmat, non tamen omniquaque verum; & cum dicit repentinam mutationē in temperatura solutionem continui efficere: concedimus nos modo, quo supradiximus: dum verò subdit, eam omnino continui solutionem, si non sensui euidentem, ratione certè contemplabilem progignere, afferimus nos illud fateri, non quòd re uera sit, sed vt à calumnijs Hippocratis dicta liberet: propterea ait illud posse ratione contemplari tanquam probabile, & non penitus absurdum. Nanque in hoc ea, quæ sensui euidentia sunt, præter eius morem, vt liquet, transgreditur. & vt cunctis pateat me non insomnia, sed uera fateri Gal. ipsum legat libr. de inęquali intemperie, dum huius Hippocratis dicti etiam meminit: ait nanque, Quippe vlcus unitatis est diuisio, immodicus verò calor, ac frigus proximè accedunt, ut vnitatem soluant: & non dixit, quod re uera soluant vnitatem: licet ea quoque euidens sensui non sit, uelut fatetur prædicto libr. de fracturis. quanuis etiam de immodica loquatur intemperatura, & non de omni; cum de his quę immodicæ ualde non sunt, fortè nec illud ueritatem habeat, quòd proximè accedant, ut unitatē soluant. Quare licet proximè accedant, vt continuitatem soluant immodicæ intemperantiæ, potissimum calidæ, uel frigidę, iuxta Galeni sententiam dolorem tamen efficere possunt citra continui solutionem: quanuis probabiliter loquendo à veritate prorsus alienum nō sit, cùm proximè accedant, ut continuum soluāt, eas afferere continui dissolutionem efficere: quemadmodum philosophi mobile quoddam quiescere afferunt, etiam si non uerè quiescat, sed quieti proximum sit, ac eundem motum, qui quieti proximus est, quietem appellare consuerunt, licet improprie. Ex quibus liquidò constat in Galeni doctrina non modo continui solutionem (ut quibusdam visum est (dolorem excitare, verū etiam ipsam intemperiem inæqualem, ac interdum ambo concurrere pro doloris generatione: & propterea rei euidentiam consecutus in omnibus ferè locis tum præallegatis, tum alijs sexcentis illud testatus est. Hanc etiam sententiam cōfirmauit 2. lib. de compos. medic. secundum loc. dum dixit. Vehementissimi igitur capitis dolores fiunt iuxta caliditatem, & frigiditatem, maximè cum inęquales existant. Moderati verò iuxta siccitatem: at ad humiditates nullus consequitur dolor. Non enim propterea duntaxat; quòd efficacissimę qualitates sint caliditas, & frigiditas, ea de re cum inęquales sint, uehementissimos excitant dolores similiarum partium affectiones proritantes simplices ac inęquales, uerum etiam, quòd cum immodicæ valde fuerint, faciunt etiam quodammodo continui solutionem, vt ab eodem Galeno decretum est. Excitāt igitur dolores vehementissimos, & quia intemperatas inæqualiter reddunt partes sensibiles, & quoniam erodendo, seu diuellendo continuitatem earum soluunt, cum immodicæ valde fuerint, vt diximus. Siccitas uerò moderatos infert dolores, quoniam nec efficacissima qualitas est, velut prędictę: & propterea suo occursu non ualet adeo uiolenter corpus contingere, vt media intemperie dolorem proritet, sed tantum media solutione vnitatis, tendendo uidelicet partes, quæ continuæ sunt; & si neque tensionem valde repentinam, & uiolenter moliatur. At humiditas nec vno, nec alio modo dolorem inferre potest ex ipsa, cum nec mutationem repentinam, ac violentam partis alicuius ut similiaris efficere valeat, neque continuatem soluere possit, uelut siccitas ipsa, aut alio modo, contundendo scilicet, secando

Cap 6. (margin, beside "tis dicti etiam meminit")

Cap. 1. (margin, beside "tiam cōfirmauit 2. lib. de compos.")

aut

aut erodendo. Namque ex hisce causis solui continuitas consueuit, ut patet tum 5. tum 12. method. meden. & 2. de causis sympt. quo loco etiam decretum reliquit, humidum, & siccum nisi calori, aut frigori coniungantur, citra uiolentiam corpus contingere: quia nec affatim, nec uiolenter ipsum immutare possunt, inefficaciores cum sint qualitates. Hanc diuersam ex uariis qualitatibus doloris generationem cum Galeno fatentur Aetius capi. de dolore capitis, Trallianus cap. 10. lib. 1. & Paulus cap. 4. lib. 3. Ad tertium autem deuenientes dicimus cum Galeno 1. de cauf. symptom. quod delectatio, & dolor omnibus sensibus contingunt, non tamen pari euidentia, sed in oculis minus euidenter, quàm in cæteris: in tactu autem, & gustu maxime luculenter, ab his deinceps in odoratu, & post hunc in auditu. At relicta delectatione, quæ nihil aliud est nisi reditus ad naturam, simul, & celeriter factus hic nanque est, qui uoluptatem affert, dicimus, ex maximis splendoribus uisum ipsum propter nimiam secretionem non modo laborare, sed etiam corrumpi quandoque. afficitur quoque gustus instrumentum dolore ab acutis, amaris, acerbis, ac actibus succis. Contristant vero olfactum qui ex iam dictis succis exhalant halitus. Auditum autem infestat uox aspera, & maxima, & celerrima. Verum tactu accedunt magnæ mutationes naturæ à frigidi, calidique uiolento contactu. præterea ab his, quæ contundendi, uel secandi, vel distendendi, vel exedendi uim habent. Quapropter cum quærimus nos quis affectus prçter naturam sit dolor, non de omni dolore loquimur, qui singulis sensibus contingit, sed de eo, qui omnium euidentior est: hic uerò erit qui sensui tactus accidit ex una, aut pluribus prædictarum causarum ortus, molestus quidam sensus existens, ut uolebat Plato, compositus ex uiolento simul, & quod confertim fit pathemate sensitiuis corporibus accidente: nihil autem refert dicere vel molestum, vel dolorosum, vel dolorificum, vel laboriosum sensum: quemadmodum neque ipsum pathos, si tristitiam, vel molestiam; vel dolorem, vel laborem, dolentiam ve appellaueris. Nam Plato, vt Galenus refert, pro eadem re in Timæo, & in Philebo dictis nominibus omnibus promiscue usus fuit, ac in aliis libris: similiter & Hippocrates tum de nominibus, tum de rebus prædictis in eadem fuit sententia. quanquã & hoc etiam pathos in aliis quoque sensibus deprehendi posit, vt prius diximus, in hoc uero uidelicet tactu euidentius est. Verum cum tactus in dolore afficiatur ex præternaturali quadam patientis corporis immutatione, is nec morbus, nec causa morbi erit, sed symptoma. Offensa nanque est ipsius tactus actio ex his, quç ipsum contristant: uerum non adeo offensa est, ut ea penitus ablata sit. nam sentit utique non naturaliter tamen, sed cum tristitia. neque adeo imbecilla, ac difficilis est tactus actio, uelut in torpore, seu stupore est uidere. Relinquitur ergo, quod cum non ablata, nec imbecilla, seu difficilis sit sensus tactus actio in dolore, quod necessario ea deprauata sit propter uiolenta, uehementia, ac repentinam immutationem eius instrumento occurrentem: & propterea molestum, ac malum hunc sensum, seu laboriosum. qui ex prædicta immutatione perficitur, sensitiuis corporibus accedere necessarium est, iam dictam immutationem sentientibus: omnem nanque prauam, seu malam sensionem bifariam dici à Galeno lib. de diff. symptom. patet nam vel idem quòd debiliter, vel idem quòd deprauate significat. At cum in dolore non debiliter tactus sentiat reliquum est, ut tum mala sit eius sensio, quod ea deprauata sit: Habet enim tactus ipse insigne hoc symptoma, & proprium præter reliquos sensus nempe dolorem; ut eodem lib. de diff. symptom. liquet. His quippe sic declaratis reuersi iterum ad id, à quo nostra oratio diuerticulum sumpsit, de capitis uidelicet dolore dicimus, quòd licet de eo uariæ reperiantur apud medicorum vulgus differentiæ, apud græcos tamen omnes

8. met. cap. 2.
12. met. c. 7
1. de cauf. sym. cap. 6
Aet. li. 6. c. 40

Quis affectus prçter naturam sit dolor.
1. de cau. symp. loco citato.

Gale. 1. de cau. symp. cap. 6.
Pla. in Timæo post medium.

Cap. 3.

loco citato.

De capitis dolore sermo iterum.

Quot sunt eius species, seu differentiæ.
2.med.cap.2.
4.de loc.af.c.9.
Cephalagia quid sit.

omnes quos vidi, præsertim Galenum, tres duntaxat de dolore capitis specie, seu differentias reperi: quarum vna a græcis κεφαλαλγία, a latinis non aliter quàm capitis dolor nuncupatur, nomen siquidem sumens simul ab affectu, & parte affecta, teste Galeno 2. method. Altera ἡμικρανία. Reliqua, & tertia κεφαλαία dicitur, vt patet 3. de loc. affe. De his igitur tribus differentiis nos separatim verba faciemus ab ipsa cephalalgia exordientis: quæ nihil aliud est, quàm recens laboriosus sensus totius capitis, propter grauem eius mutationem, seu tristem. Adhibitum autem est illud verbum recens, vt differat a cephalæa, quæ, vt dicemus, capitis dolor diuturnus est, difficulterque solubilis, teste Gal. eodem 3. de loc. affec. totius autem dictum est, quo ab hemicrania discrepet. At cum diximus capitis, eam nunc significamus partem, quæ capillo tegitur: hoc inquam intellexit Celsus sub nomine capitis, libr. 4. capitu. 2. illud quoque per iam dictam descriptionem constat, quæ afficitur in hac affectione, partem, caput esse; quod coniectare licet ex ipso dolore cum positu. At quoniam interdum extra caluariam affectio est, aliquando intra, & quandoque quidem omnino exteriorum, aut interiorum, interim non omnium, sed vnius tantum corporum generis, arteriarum videlicet, aut uenarum, aut neruorum, aut membranarum, aut cutis, vel ipsius denique cerebri; propterea difficillimum est, Gal. auctore 2. de compositione medicamentorum secundum locos, affectum locum dignoscere, siue unus, siue plures uno existant; aut qui tandem hi ipsi extent. Illud tamen non ignorandum erit, nunquid intra caluariam affectio sit, vel extra. Dignosces vero ex ipso dolore, si vsque ad oculorum fundamenta, seu radices extendatur nec ne: nam si non extendatur illucusque dolor, extra caluariam erit affectio, vt Gal. 3. de loc. aff. visum est. Si vero ad oculorum fundamenta is extendatur, intra caluariam erit dispositio. nam ab ipso cerebro, & ab vtraque membrana, atque a uasis, quæ in ipsis continentur ueluti germina quædam ad oculos deducuntur, vt facile possit propterea usque ad eos dolor extendi; etiam si ipsummet cerebrum in eius propria substantia affectum sit: nam id quoque grauem, ac tristem immutationem sentit: & propterea dolore afficitur, ut testis est Galenus eodem secundo de compositione medic. secundum locos, libr. de multitudine, & 3. de loc. aff. Excitatur autem hic dolor, uelut & reliqui omnes, ut diximus, aut ab inæquali intemperie confertim facta calida potissimum, seu frigida, aut a continuitatis solutione, seu ab utrisque. Verum non satis erit, hoc scire, sed si uelimus cuilibet capitis dolori auxilia rationabiliter adhibere & non indiscriminatim, & citra distinctionem, opus est, cunctas affectiones, ex quibus capitis dolor excitari consueuit, prænoscere. Neque enim omnes ob unam affectionē caput dolent, sed tum ipsæ affectiones plures sunt, tum curatio ipsarum singularum propria existit, ex Galeni sententia, eodem 2. de compositione med. secundum locos. Vna etenim effectio est, ut ibidem ipse asserit iuxta intemperiem simplicem citra humorum complexum. Alia secundum humorum qualitatem, quædam iuxta multitudinem duntaxat ipsorum humorum contingit: quibus etiam accedit ea, quæ fit, cum humores transitus liquorum, ac uaporum obturarunt. Et ad hæc alia est cum ob imbecillitatem in quibusdam capitis partibus flatuosus spiritus innascitur: quandoque etiam ob aliquam externam causam προκαταρκτικὴν greci appellant, capitis dolor contingit, uelut est externus ardor, frigiditas, ebrietas, plaga, & alia huiusmodi. Et hisce ergo sex diuersis causis, ut Galeno uisum est, capitis dolores excitari possunt: ex quibus ipsum propter imbecillitatem suam facillime affici consueuit: interim ob sensus exuperantiam, seu totius corporis plenitudinem: quamuis diffusi, & ueluti efferuescentes humores interdum ac uapores à magnis febribus ad caput ascendant, & capitis dolorem efficiant, ut dicemus. Proinde

Cap.9.
Quid per caput intelligendum sit.

Quæ pars afficiatur.

cap.1.
Nunquid intra caluariam, uel extra caput affectum sit.

Cap.9.

1.de cōp. med. cap.1.
Lib.de multit. cap.11.
3.de loc.af.c.9.
vniuersales causæ doloris capitis.

Particulares causæ eiusdem.
Cap.1.

de docebimus nos quo pacto singulæ ex propriis earum indiciis dignosci ualeant, ut demum eis cognitis, ratione, ac methodo curari posint, initium sumentes ab eo, qui ex simplici duntaxat intemperie citra humorum complexum ortum habet: quamuis nec illud inuenire promptum sit, sed & exercitato homine indigeat, qui tum per rationis exercitium, tum per multam, & asiduam affectionis ægrorum inspectionem eam cognoscat. Nanque proprietates aliquæ quidem omnino dici non possunt; quædam uero ęgre circa ægrotantium corpora ostendi ualent, ut pote quæ tantum iis, qui eas sæpe uiderũt, cognitæ sint: & propterea quod coniecturale artis est, id maxime in affectionum cognitione consistit, ut patet eodem 2. lib. de comp. medic. secundum locos. Si autem simplici intemperie capitis, dolor proritetur calida vel frigida, dolor ipse uehementisimus erit, ut dictum est: nanque ex his duntaxat qualitatibus uehementisimi fiunt capitis dolores. Verum si calida fuerit intemperies, præter uehementisimum dolorem, capitis aderit calor, quamprimum ei manum admoueris, ac oculorum rubor: frigidis aspergginibus oblectantur ægri, ex quibus maximum precipiunt adiumẽtum; præcesitque aliqua extranea calfaciens causa. At si ex frigida excitetur intemperie, licet uehementisimus dolor quoque sit, tamen caput tactu calidum non deprehenditur, neque facies & oculi rubescunt, nec arida, & collapsa apparet, sed è contrario plena, & pallida, Tralliano teste eodem cap. 10. primi libri; præcesitque externa quædam infrigidans causa, & frigidis neque iuuantur ęgri, neque gaudent, ut Galeno uisum est. Quod si ex siccitate ortum habuerint, moderati erunt capitis dolores, aridior deprehendetur capitis cutis citra alia indicia, quæ de calida intemperie diximus: aliquaque præcesit exiccans causa, & à siccis medicamentis non modo non iuuantur ægri, sed noxam suscipiunt. Ad humidam uero intemperiem, quòd nullus consequatur dolor, iam ostendimus. Quòd si non ex simplici tantum intemperie capitis dolor excitetur, sed cum humorum complexu, si biliosus is fuerit, dolor præter uehementiam mordax quoque erit: similiter cum totius capitis calore immodico, ac faciei pallore. Interim etiam os amarescit, quemadmodum Paulus testatur eodem cap. quarto lib. tertii, instructus à Galeno secundo de compositione medicamentorum secundum locos, & quæ præcesit uictus ratio flauam bilem coaceruauit; pariter temperatura calidior, ætas uigens, immodicæque sollicitudines præcesserunt. At si pituita redundante is fiat, præter iam dicta frigidæ intemperiei signa, tum uictus ratio præcedens tum reliqua concurrentia firmabunt; cuncta nanque pituitam ipsam coaceruarunt. Nec minus si ab atra bile ortum ducat, cuncta aderunt indicia redundantis atræ bilis; quæ requiras cap. de melancholia. At si ex plenitudine quatuor humorum ex æquo, seu ex sanguine dolor capitis proritetur, aderit grauitatis sensus, aut tensionis: faciei color rubeus, temperamentum, ętas, uictus ratio, & reliqua concomitantia sanguinis incrementum, seu humorum omnium ex ęquo indicabunt. Quod si eadem humorum multitudo cum obstructione quapiam seu obturatione caput dolore infestat, siquidem ea moderata fuerit cum grauitate pręedicta, moderatus erit dolor; sin fortis, fortiter dolebunt, & si mordacem qualitatem humorum multitudo complectatur, etiam iuxta hanc dolorem augebit, prout Galenus testatur pręcitato lib. 2, de comp. medic. secun. locos. Verum si cum grauitate, aut tensione pulsus quoque aderit, inflamnationem indicabit. Quemadmodum si tensio aderit sine grauitate, ac pulsu, spiritus flatuosi multitudinem ostendit, ut liquet 1. de arte curatiua ad Glauconem ederitq; aurium sonitus; & quæ præcesit uictus ratio corporis natura, ac reliqua, ad spiritum flatuosum generandum fuerunt idonea. Qui demum ob causam quampiam externam proritantur capi-

Loco citato. Signa doloris capitis ex calida in temperie geniti. Ex frigida in temperie. Ex sicca intem perie. Si ex bilioso succo. loco citato. Ex pituita. Ex nigra bile. Ex plethora. ex multitudine mordacium hu morum. Cap. 1. Ex inflammatione. Ex flatuoso spiritu. Cap. 15. Ex externis causis.

tis dolores,ut externo ardore,frigiditate,ebrietate , plaga, odoratis item calidis,ac reliquis huiusmodi, promptè ex ægri, seu astantium relatione percipi possunt. Quare ut diu in his dignoscendis immoremur nō oportet:quēadmodum si ob sensus exuperantiam dolor capitis infestet,uelut in ore stomachi accidit quibusdam, qui ipsum exactè sensilem habent, facillimè à quauis causa in eum incidere parati sunt, præsertim ab ipsis odoratis. adeò ut nonnulli ne thuris quidem odorem ferre possint, Galeno auctore 3. de loc. affe. At tempus est doloris capitis prognostica enunciare:cuius primum ab Hipp. aph.70 lib.4. scriptum est,dum dixit.Quibus febricitantibus vrinæ sunt perturbatæ,quales sunt iumentorum, ijs dolor capitis vel adest,vel aderit.Quoniam,ut inquit Galenus in comento,spiritus flatuosus vnà cum calore promte fertur ad caput.Secundum prognosticum eiusdem Hipp.aph.51 6.libr. scriptum est, cum inquit. Quicunque sani dolore capitis repentè capiuntur, & statim muti fiunt,& stertunt, in septem diebus pereunt,nisi febris apprehēderit, Nam cum sanis(vt Galenus afferit eodem commento)dolor in capite repentè aduenerit, causam referre oportet non modò ad spiritum flatuosum, sed etiam ad materiæ vniuersim fluentis multitudinem:quam ad cerebrum fuisse delatam indicant symptomata,quæ post dolorem superuenerunt ab Hippocrate in apho. annotata: per quę etiam symptomata, quòd sit quædam materia pituitosa, commostratur: atque iccirco febris superueniens dispositionem soluit. Aphor.autem 10. eiusdem sexti lib. idem Hipp. dicebat. Caput dolenti,& circumdolenti,seu vehementer laboranti, pus, vel aqua, vel sanguis effluens per nares,aut,os,aut aures,morbum soluit:quando videlicet propter inflāmationem,Galeno teste,vel crudorum humorum multitudinem in capite aceruatorum fieri dolorem contingerit: tunc nanque inflāmatione suppurata, aut humore excreto solutio fit. 3.verò prognost. Capitis dolor vehemens inquit Hippocrates, & continuus cum febre, si quod ex indicijs exciterit exitiosis, letalis admodum est: & lib.3.prædictorum dixit. Vterum gerentibus capitis dolores soprosi cum grauitate fientes mali sunt. Galenus autem primo de arte curatiua ad Glauconem scriptum reliquit, dolorem capitis inseparabile esse indicium futuræ crisis, si à principio non inuaserit, sed vbi corpus perturbatur, ac agitur natura tentante ipsam per vomitum,aut per fluxum sanguinis ex naribus.Reliquum est cuiusuis doloris capitis curationem conscribere, vnam tamen in omnibus communem intentionem habentes,causas videlicet, à quibus fiunt singuli, considerare:hæ siquidem tibi conuenientem curationem ostendent non cuiusuis doloris capitis tantum, sed omnium aliorum symptomatum,vt liquet lib.primo de arte cur.ad Glauconem. Verùm nos non immerito initium faciemus ab ijs,qui à nudis duntaxat qualitatibus originem duxerunt,ac à procatarticis causis. Nā cùm recentes hi fuerint,facilè curantur,cunctiq; optimi medici ab eis initium sumpserunt, vt patet secundo de comp.med.secund.locos.

[Margin: 3. de loc. affect. cap.9 — Doloris capitis prognostica. — 3. prognosti. tex.11. — 3.prorr.tex. 11 Cap.15 — Loco citato, cap.1. — Cap.22.]

INsuper visum est,quò breuiores simus, ab eo capitis dolore qui ex siccitate oritur, cœpisse. Nanque ex ea, licet non vehementissimus, moderatus tamen gignitur, non tamen intemperie media:quoniam citra caliditatem,aut frigiditatem hoc pacto illum efficere non valeret, vt Galeno patet primo de caus.sympt. sed media continui solutione, hoc est, tensione. Demum relicta humiditate, ex qua nec vno,nec alio modo sola existente excitari dolor potest, ad eos deueniemus, qui ex frigida,seu calida intemperie cum humorum redundantia, vel citra,ortum ducunt; alios,qui ex alijs iam dictis causis excitantur,non ommitentes,quamuis plurimum, vel frigida intemperies caput vitiat,vel humida,quinetiam & ambæ simul,vt 13.meth. med.

[Margin: Cura doloris capitis ex siccitate. — Cap.6.]

arte paretur. Carnibus utantur magna ex parte asſis, interdum elixis, ſaluiæ folia adhibendo, aut betonicæ, ſerpylli, ſampſuci, ſeu hyſſopi. Pro potu tenui uino utantur, & ſi illud auerſentur, aqua, in qua decoctū ſit cinnamomū. Omniaque ipſos iuuant, quæ mediocriter extenuare, & calfacere poſſunt. Reliqua uictus ratio ſimilis ſeruanda erit ei quam præcepimus in prædicto capitis dolore ex frigiditate orto; illud tamen ſeruantes, quòd ad ſiccius quoque inclinet præter caliditatem. Pro extenuatione vero, ac inciſione prædicti redundantis ſucci, mellis roſacei excipue unc.i.& s.cū aqua hyſſopi, betonicæ, ſeu ſampſuci unc.iii. aut oxymellis ſimplicis tantundem, cum uno.s.ſyrupi de infuſ.roſarum. ſimiliter cum aliqua prædictarum aquarum. Quibus pluries iteratis, ac propterea prædictis ſuccis præparatis, ea, quę purgandi pituitam uim obtinent, medicamenta propinanda ſunt, uelut, Rec. agarici trochiſcati ſcru.iiii. diacatholicon ʒ.vj. vel diaphœnicon ʒ.iii. pulpæ caſiæ recenter extractæ unc.i. cum ſaccharo fiat bolus. Vel ſumas agarici trochiſcati ʒ.i. & s. myrobalanorum chebulorum ʒ.ii. florum ſtœcadis ʒ.i. fiat decoctum in aqua fontana, betonicæ, ſeu hyſſopi, aut ſampſuci: in quo diſſoluas ſyrupi de pluribus infuſ. roſarum rubearum unc. iii. diacatholicon unc.s. aut diafœnicon ʒ.ii. fiat potio. Verum quoniam hoc malo affectis non ſemel tantū purgatio conuenit, ſed bis, aut plures: cum vni tantum purgationi ſua craſſitie, ac lenitie redundans ſuccus non cedat; ea de re iterum poſt unam, vel alteram purgationem extenuandus, ac præparandus erit ex prædicto oxymelite, aut eodem ſcyllino, ſeu ſyrupo ex ſtœcade: quibus parum ſyrupi ex infuſione roſarum (ſi videbitur) addere poteris, & in aquis hyſſopi, ſerpilli, aut ſtœcadis parum dequoquere. Et cum præparatus fuerit humor, ex catapotijs expurgari poterit: quæ recipiant pilularum arabicarum, ſine quibus, aut cocchiarum ʒ.i. agarici trochiſcati ſcrup.ii. cum oxymelite, aut ſyrupo ex ſtœcade catapotia formentur. Poſt quæ per aliquod ſpacium unc.iii. ſyrupi ex pluribus infuſ. roſarum rubearum, aut ii. ex tribus infuſ. roſarum perſicarum, uel domini Auguſtini cum aqua borrag. vel lupulorum exhibere poteris, aut unc.i. pulpę caſiæ fiſtule. Conferunt etiam ijs clyſteres: tum vt ſuperflua recrementa in inteſtinis contenta extrahamus, tum etiam propter reuulſionem eorum, quæ ad caput in ijs ferri cōſueuerunt, facto prius decocto ex maluis, borragine, ſampſuco, betonica, ſerpillo, ac ſtœcade, furore, & ſale: in quo diſſoluas olei anethini, chamamælini, aut rutacei unc.iii. mellis roſacei unc.ii. benædicte ʒ.iiij. aut diaphenicon tantundem, vel hierę picræ ʒ.vij. & agarici ʒ.i.& s. vel ʒ.ii. miſceantur ſingula, & fiat clyſter. Eiuſdem etiam, vel ſimilibus glandes confici poterunt melle addito: vt ſi agarici ʒ.ii. aſſumas, ſalis gemmæ, & pulueris hieræ ʒ.i. cum melle quantum ſatis ſit, & figurentur glandes, quibus clyſteriorum vice utior. Nec ommittendæ erunt reuulſionis gratia, frictiones brachiorum, ac crurum; necnon cucurbitulæ citra ſcarificationem in occipito, ac dorſo affixæ poſt purgationem potiſsimum. A qua item ſeptimo quoque, vel octauo die, ſi aſſumant ʒ.i. theriacæ, aut mithridati, optimum erit, ſimiliter diambræ, vel diamoſchi. Nec minus hoc tempore apophlegmatiſmi conferunt, tralliano teſte. qui ex uuæ paſſæ ʒ.iii. hyſſopi, & ſampſuci ſingulorum ʒ.i. maſtiches ʒ.ii. cum pauco melle, & cera paſtilli formentur: quorum unus notabili quodam ſpatio commanducetur. aut ex piperis, & ſinapis ſingulorum ʒ.i. hyſſopi, ſtaphidis agriæ. origani, & pyrethri ſcrup.i. uuæ paſſæ ʒiii. cum melle, & cera ijdem fingantur. Errhina etiam medicamenta per nares approximata, quæ naſalia appellant, præſertim mollia, & liquida ualde conducunt in euacuanda a capite pituita. Componantur autem ex hyſſopi, ſampſuci, & betonicæ decocto: de quo lib.ii. aſſumēs, adde ſucci foliorū betæ, aut ſucci radicum eius. unc.iiii. uel

Medicamentorum ratio.

Purgatio.

Clyſteres.

Glandes.

Cucurbitulæ.

Apophlegmatiſmi.

Errhina.

Sternutatoria. lib.ſſ.uel ſi fortioribus indigeas tantundem ſucci braſsicæ,aut cyclamini adijcias. Poterit inſuper & à capite pituita expurgari cum his, quæ ſternutamenta proritant:quare & interdum eis utitor, ut puluere albi ellebori, caſtorij, piperis aut nigellæ naribus indito,uel compoſito ex his. Et denique naribus odoramenta calida adhibere oportet, uelut infraſcriptum, quod recipit ſampſuci,corticum,& foliorum citri,hyſſopi, & rutę ana ſcrup. ij. caſtorij, florum ſtœcadis ſingulorum ſcrup.i.ſtyracis calamitæ,laudani,ligni aloes an. ʒ.ſſ.maſtiches,corticum thuris,ſpicę,& cariophyllorum maceris ana.ſcrup.s. ſandalorum rubeorum,& corallorum rubeorum ſingulorum ʒ.i.cum ſucco betonicæ,ſeu ſampſuci,& cremore tragacanthi fiat orbiculus odoriferus, moſci ac ambræ grana iij.uel iiij.addendo. His denique peractis,ad topica confugiẽdum eſt medicaměta,quæ diſijciendi,ac attenuandi, & diſſecandi uim habeãt præſertim ea,quæ in præcedenti capitis doloris curatione ex frigiditate notauimus. At ſi ex humore melancholico dolor capitis fiat, ſimili uictus ratione,ac modo curationis utendum erit,prout cap.de melancholia præcepimus. Qua de re ut iterum hic tractemus,ſuperuacaneum puto,ſed cuncta quæ dici poſſent,eodem loco requiras.

Orbiculi odorati compoſitio.

Cura doloris capitis ex plethora geniti.

SI VERO non ex redundatia pituitæ, aut utriuſque bilis, ſed ſanguinis ſolius,aut quatuor humorum ex æquo auctorum dolor capitis excitetur:quam redundantiam,ſiue auctionem multitudinẽ,ſeu plenitudinem appellant ſimpliciter dictam; pro eius curatione aer frigidus, & ſiccus eligendus erit;mediocriter exercendi ægri,& mediocri ſomno utantur: ſtudeas tamen pro uirili,ut aluus eis humecta ſit,ſi non ſponte,cũ clyſteriis arte perficiatur. Fugiant immodicos animi affectus. Vitent carnes,oua ſorbilia,& reliqua,quæ copioſe nutriunt. Veſcantur hordeacea ptiſana, aut frigidis oleribus, lactuca uidelicet,cichoria,endiuia,portulaca, borragine, & ſimilibus. A uino abſtineant, ſed aquam hordei, aut in qua decoctum ſit parum cinnamomi,vel ſeminum coriandrorum præparatorum, bibant. Hunc autem capitis dolorem totius corporis euacuatione haud difficulter curabis, potiſsimum ſi in toto quidem corpore adſit plenitudo, nec in capite tantum. Quapropter media in cubito uena audacter ſtatim incidenda erit; & niſi quid prohibeat,notatu digna copia ſanguinis extrahenda. Quod ſi id uires non ferant, non vnica duntaxat vice, ſed duabus, aut pluribus ſanguinis miſsio erit facienda. Verum poſt primam, externa in cubito uena incidatur,uelut etiam ſi non magna fuerit plethora,ab eiuſdem inciſione auſpicanda curatio erit. Similiter vbi caput propter eius imbecillitatem multitudinem contineat: quo caſu, ſaltem reuulſionis gratia, vena ſecanda erit externa,ſeu humeralis;demum ſi opus fuerit frontis quoque uena incidatur. Veluti etiam clyſteribus, & his quidem interdum acribus, nexibus, ac frictionibus in partibus inferioribus, plurimis expedit uti Galeno auctore primo de arte curatiua ad Glauconem. Ipſi quoque parti affectæ hoc tempore remedia adhibere conuenit: quæ à capite repellendi vim habeant primò, deinde ea,quæ diſſoluunt,atque euacuant, poſtremo uero corroborantibus utendum. Repellit autem (eodem Galeno auctore) oleum immaturum, quod græci omphacinum nominant, aut roſaceum, ſeu oxyrhodinum:qua de re iis commode uti poteris,ac reliquis, quæ in cura doloris capitis ex ardore orti conſcripta ſunt. Deinde ex diſcuſſorijs medicamentis quippiam addendum erit,paulatim detractis pharmacis, quę repellunt, vt chamęmelinum, & anethinum: aut ſi in oleo ſerpyllum, ſeu ſpondylium, ſampſucum, aut hyſſopum decoxeris. quæ uirium etiam aliquid capitis partibus adijciunt: & quæ debiles ſunt,roborant, ut proinde ipſis uſque ad integram ſanitatis

Ratio uictus.

Venę ſectio.

Cap.15
Topica remedia.

tatis restitutionem utendum sit, eiusdem Galeni præcepto. Demum si oportuerit, per nares, & palatum expurgandi sunt, ac sternutamenta excitanda, & cucurbitulę in occipitio cum scarificatione affigendę. Irrigationibus quoque, ac aliis medicamentis, quæ uim discutiendi habeant paulo ante conscriptis (ubi opus fuerit) commodè uti poteris: nos uero breuitati indulgentes iterum ea non repetimus. Velut nec si ex iam dictis causis cum obturatione quoque capitis dolor fiat, quæuis earum sit, nouam pręcipiemus curationem, cū ex eisdem ferè curari possit, causam uidelicet auferendo quæ obturauit.

AT si ex flatuoso spiritu redundante quispiam in dolorem capitis incidat, siue in reliquo corpore simul, siue in ipso capite duntaxat, relicta uictus ratione, quæ omnino talis esse debet, ut flatum non gignat: pro eius curatione, si in capite is non tantum genitus sit, sed ex corpore afferatur, in principio repulsoria curatione utendum est. quod ubi moderatè factum sit, ex mitigatoriis, ac concoctoriis quippiam admiscere ad repulsoria oportet. Deinde etiam discussoria addenda, ita ut paulatim repulsoria pharmaca detrahamus, donec ad contrariam misturam perueniat medicamentum ei, quam a principio habuit. si quidem influentem uaporem, seu spiritum repellere necessarium sit: infartum autem concoquere, attenuare, eundemque ipsum discutere; ac circa ipsam affectam partem firmitatem inducere, ne uidelicet quod influit suscipiat: attenuatum uerò excernat, impactumque concoquat, & attenuet; prout scriptum reliquit Galenus secundo de compositione medicamentorum secundum locos. Iuuat autem eos magnopere euacuatio alui prius per clysterem ualidum: nam ex eo, præter id, quod ea quæ circa uentrem, misaræum, ac circa hepatis sima hærent, euacuantur; adhuc ea, quæ ad caput feruntur, reuelli contingit. Dissoluas autem in eis præter ea, quæ iam dicta sunt, interim benedictæ ʒ.iiii. aut electuarii indi, seu diaphęnicon tantundem, uel diacatholicon, aut hieræ picræ ʒ.vii. in clysteriorum autem decoctum, quæ flatum etiam discutiunt, adiicienda erunt: ut semen, anisi, fœniculi, carei, aut cumini, aridę quoque ficus, ac furfur. Corroborandumq; interim affectum membrum, ut neque ipsum uentosum flatum gignat, quodcunque id fuerit, siue uentriculus, aut aliquod intestinorum, seu iecur, aut lien, aut quoduis aliud. Post quę si una cum flatu calor in capite prędominatur, rosaceum adhibendum erit. quod uidelicet repulsorium, concoctorium, & mitigatorium, ad hæc & discussorium sit, ut Galeno visum est eodem secundo de compositione medicamentorum secundum locos: pariter & acetum, cum & repulsoriam simul, & attenuatoriam, immò & discussoriam habeat facultatem, eodem Galeno auctore. uerùm per se solo aceto vtendum non erit, ob facultatis ipsius vehementiam; sed cum eo rosacea aqua admiscenda erit, vel etiam ipsum rosaceum, aut portulaca, polygonum, seu solanum. Si verò cum frigore flatus sit, loco rosacei chamæmelino, aut anethino cum aceto vtaris, vel cum rosaceo etiam, & aceto ea permisceas. At si augescat affectio, Archigenis auctoritate, irrigatario facienda erit ex ruta viridi cum aceto, & oleo trita, aut ex succo radicum iridis cum aceto: polygonum quoque cum ruta, oleo, & aceto dilutum adhibere conuenit; aut serpyllum cum aceto, & oleo tritum, seu succum è baccis lauri expressum cum aceto, & ruta. Amygdalę quoquę deliberatæ, & tritæ cum aceto, & oleo, irrigationis modo adhibitæ, aut cerati crassitudine in linteolo fronti impositę, cum primum affectio incipit augere, magnopere conferunt. Quòd si cupias sacculis potius vti, circa initia, ex milio, rosis, salicis folijs, & polygono, solano, seu portulaca eos parare poteris, & fronti, ac syncipiti adhibere. Postea verò

Si ex flatuoso spiritu ortatus dolor capitis. Curatio.

Cap. 2. Clysteriorum usus.

Loco citato.

Topica.

prædictis sampsucum, serpyllum, hyssopum, ac rutam, lauri folia tenera, cyperumq; adijcere ualebis. Nec non odoramẽtis iam dictis, seu castorei, & musci, aut amaraci utaris: similiter his, quæ sternutamenta proritant. Poterunt insuper ægri diacumini, aut dianisi ʒ I. mane assumere, aut tantundem theriacæ, seu mithridati. Si autem flatuosus spiritus, propter earundem imbecillitatem, in capitis quibusdam partibus generetur: nam nec illud mirum est, neq; (loco citato.) impossibile, prout Galenus testatur eodem secundo lib. de compositione medicamentorum secundum locos, pręter ea medicamenta, quę repellendi uim habent, cum eis opus non sit, cunctis iam dictis, aut eisdem similibus medicamentis utare; parum etiam & in hac affectione conferunt, & si non noceãt ea, quæ intus assumuntur, præsertim diacominum, & dianisum.

(Cura doloris capitis ex ebrietate orti.) SVnt quibus caput assidue dolet. ubi uel liberalius uinum ingesserint, uel meracius, idque magis, si suapte natura calidum fuerit, ut testatur Galenus tertio de loc. aff. utpote quòd omnino quidem caput uaporibus replet, aliquando uerò etiam humoribus calidis, cùm & citra uini potum eiusmodi ad caput promptè deferuntur, Pro eius curatione scopus primus uniuersalis, & communis omnibus habendus erit, nempe euacuatio. Iubendum igitur est, si crudum adhuc in eis uinum in stomacho fluctuet, ut tepida aqua hausta uomant, per se sola, aut pauco aceto, seu acetoso syrupo permista. Quòd si etiam post concoctionem caput doleant, refrigerantibus utendum est, ac repellentibus, ut multitudo quidem euacuetur, caliditas vero frigefiat: quale est rosaceum per se, & cum aceto, aut hederę, seu brassicę succo: quin & ipsa brassicę folia in aquam calidam macerata, capitique circunposita, ac alligata, naturaliter ebrietatem arcent, vt quæ vapores reficcent. Propterea eiusdem decoctę esus in id efficax est. Similiter ex leguminibus lens hos adiuuat, pręsertim eos, qui humidiorem habent ventriculum: rutæ quoque folia trita cum aceto admista eis rosa capiti tepidè affusa prosunt, (Cap. 10) Marcello auctore. Alijs quoque boni succi cibis vtendum (non tamẽ calfacientibus) vt ptisanæ succo. Ex oleribus lactuca: pane ex aqua loto: & interdum ouis sorbilibus. Pro potu omnino aqua vtendum, aut vino tenui, albo modico, potissimum si aquam bibere non possint. Post omnem vero cibum parum dandum est de malo punico, aut pomo, aut vua passa. Breuiter, uniuersus cibus sit boni succi, stomacho vtilis, & qui vapores arceat, Tralliano auctore. Cæterum somni ac quietis cura in primis habenda erit: cum manife-(1. de comp. me. secun. loc.) stum sit, Galeno teste, quòd tum hos, tum omnes, qui caput dolet, agnoscente adhuc, & vigente dolore, quiescere melius est: remittente vero, ac decrescente, in locis aptis de ambulare; & ante cibum quidem pluribus de ambulationibus utendum. Post acceptum uero cibum, breuibus, & lentis. Oportet aut neque multa comedere, neque statim deambulare, sed post duas, aut tres, aut etiam plures horas. Si uero post hęc probe dormire non possint, ad balneum quàm celerrimè inducantur, calidaq; aqua eis in balneo sæpe affundatur. At si ex vaporibus, & humoribus in caput sublatis reliquię quædam relinquantur tenuibus poris, ac meatibus impactę; & ob id etiam capitis dolor perseueret, à rosaceo quidem abstinere expedit, & chamæmelino moderatè calido, a ut anethino primum, postea (si opus fuerit) irino vtendum. In balneo vero caput calida perfundatur, non solum ob id, vt quidpiam circa ipsum discutiatur, sed & somni conciliandi gratia, ut Galenus præcipit secun-(Cap. 1.) do de comp. medic. secundum locos. quapropter etiam secundum, aut tertium quoque ad uesperam balneum apparandum est, acceptis ab eo lactucis (Quę ad ebrietate præseruet.) ex aceto, uerum aqua affusa multa, ut acetum planè exæquet, nisi omnino aquosum sit ipsum acetum. Si quis autem uelit ab ebrietate pręseruari præsumens

med.apud Gal.legitur.Pro huius tamen curatione uniuersa uictus,ac medicamentorum ratio ad humidum uergere oportet.Talis ergo naturę aer eligatur somno utatur longiori,uigilias uitet,quietem eligat. Caueat ab immodico exercitio,ac euacuatione immodica,animique affectibus immoderatis præsertim mœrore. Cibi eligantur humectantes,boni succi,multi nutrimenti,ut recentium ouorum lutei,gallorum testes gallinarum,seu pullorum caro: interdum perdicum,ac phasianorum iuuenum,eorundemque animalium iusculis interim uescantur. Vinum bibant tenue,aquosum,optime dilutum : dulciū aquarum calefactarum lauacris,ut quæ humectare possunt,uti conuenit.capitis irrigationes faciendæ,presertim iuxta coronalem commissuram ex oleo amygdalino dulci, aut de cucurbita , vel violaceo, & chamæmelino simul mixtis. Interim vero cum predictis oleis recentem aliquam pinguedinem misceas,vt anseris,gallinarum vel vitulorum:pariter & recens butyrum , hisque caput inungendum. Humida quoque errhina administrari poterunt ex prædictis tum oleis;tum pinguedinibus pullorum,seu gallinarnm iusculis commistis,ac saccharo albo.

Victus ratio.

Medicamentorū ratio.

CApitis autem dolor ex calore genitus,ut solis ardore,flammę uicinitate,seu odoramētis calidis,aliisq; huiusmodi,curabitur,si aer ac domus in qua ęger decumbit,natura frigidi deligātur,aut qui nostra industria sic præparati sint ex floribus,ac germinibus frigida facultate prędítis per domum sparsis, rosis uidelicet,uiolis nymphæę floribus,pampinis, seu capreolis uitiū,harundinisque foliis,& huius classis reliquis.Refrigerabit itē si humi aqua frigida proiecta sit,ac de uasis in uasa trnsfundatur.De somno maxima habenda erit cura,qui sit,consueto longior,uigilæ præsertim immodicę penitus vitandæ,quies iniungenda,cū nō modo his, uerum omnibus, quibus caput dolet,augente adhuc,& uigente dolore quiescere melius sit, ut Apollonii auctoritate Gal. testatur secundo de compositione medicamentorū, secūdū locos. Alui excrementa,si natura non excernantur lenibus clysteribus proritanda sunt:ex eorū nanque retentione capitis dolor augetur Animi perturbaciones,pręsertim ira,ac furor penitus uitentur.Boni succi cibis,non tamen calfacientibus,immo natura frigidis ægrū nutrire oportet,neque eisdē multis niSunt aūt tales panis ex aqua frigida lotus,ptisanę succus.Ex oleribus lactuca tybum, portulaca. Ex piscinus,conueniunt petrosi,& teneris carnibus prædíti.Ex carnibus,pullorum, gallinarum, ac columbarum pulli cum omphacio pręsertim conditi,gallorum testes atque alæ.Ex fructibus,malum punicū,uuæ passę,pyra,ac mala quę apia,dicuntur,interdum cruda,aliquando uero cocta condonari possunt.Abstinēdū vere ab his,quę propietatem quandam habēt capitis dolorem inducendi,ut à palmarū glandibus,Gal.teste vero , quercinis glandibus,lactis potu,uiticis semine,ac nigris oliuis,ut Aet. visū est & ante ipsum eidem Gal.secundo de compositione medicamentorum secundum locos Pro potu vero,omnino aqua utendum est:quòd si ex eius potu ventriculus subuertatur,in ea parū cinamomi decoquatur, aut seminū coriādrorū pręparatorum,vel misceatur cum aqua succus malorū punicorū acidorū seu acidus syrupus,vel oxy saccharū.Quod si nec his bene habebit,& aquā bibere nō possit,permittēdus ei erit ex aquosis uinis aquosus potus;eiusdem Gal.pręcepto Refrigerantibus item,ac modice astringentibus medicamentis,tenuiūq; partium substantia prędítis utendū erit.Quapropter in principio nil melius erit quā rosaceo ,pbe apparato caput perfundere:ac ęstiuo tempore frigido existēte:optimumque erit si ex oleo crudo.quod omphacinum appellāt, cōfectū sit nec id ipsū rosaceū uetus existat:magis aūt adhuc penetrare poterit,Trallia.teste,si cum aceto illinatur:pauca aūt eius quātitas adiecta sit.Locus aūt illitioni

Cura doloris capitis ex calida intemperie orta,

Cap.1.

Loco citato.
Aet. li.6. c. 46.
Gal. loco cita.

Medicamentorū ratio.

perfusionis,seu irrigationis sit iuxta frontem, vbi pilosa pars capitis desinit, ac iuxta utranque eius latus,vbi pili ipsi ad aures nectuntur. Verum inter omnes capitis partes, vt sępius diximus, ea quæ iuxta syncipat est, propter laxitatem coarticulationis iuxta coronalem suturam,& ob ossium tenuitatem,& raritatem,facile tum caliditatem,tum frigiditatem omnium, quæ adhibentur pharmacorum intro distribuit. Quare siue refrigerare oporteat ardorem, siue calfacere frigiditatem, aptissimus erit capitis iuxta synciput locus. Proximum à rosaceo chamæmelinum locum habet in his corporibus, quibus uehementem frigiditatem inducere veremur, qualia sunt fœminarum, eunuchorum ac puerorum,& aliorum quicunque molli carne præditi, albumque habentes colorem. Mensuram autem tum rosacei,tum chamęmelinum, quod ad refrigerationem attinet,ex prædictis corporis habitibus,& ex ardoris magnitudine inuenire oportet, considerata simul ętate ęgri,eiusque & ambientis nos aeris temperie, ac reliquis huiusmodi: atque ita demum, si oporteat, rosaceo addere semperuiui succum, aut portulacæ aut lactucę,& polygoni pampinorum,vitis,ac uuarum immaturarum, & aliquando solani paululũ. A papaueris vero,& mandragoræ succo abstinendum:non enim citra damnũ refrigerant, vt Galeno placuit. Nec minus uitanda, quę cum refrigeratione magnopere adstringunt: quòd si liberit ex prædictis, aut alijs medicamenta componere, hoc modo parari possent. Olei rosacei excipe unc.ii. aquæ rosacæ unc.i.aceti unc.s.aut prædictis succi semperuiui, portulacæ seu lactucæ unc.i.immisceas aut aliorum prædictorum infrigidantium medicamentorum tantundem. Poteris insuper & addere cremorem seminis cydoniorum, maluarum, aut althęæ seu psyllij.ʒ.iii vel.iiii.& loco rosacei, violaceo, de cucurbita, ac ex nymphææ oleo vti, & cum cera,ac pauco aceto ad vnguenti formam redito: quod iam dictis locis adhiberi poterit præsertim syncipiti, aut mori succo per linteolum expræsso cum pari rosaceo vtitor. Saccelli item parari poterunt ex rosis, violis, hordeo lentibus,ac nymphææ floribus prius contusis. At si velis alijs quoque embrochis vti,excipe foliorum maluarum, violarum, & rosarum ana pug.s. florum nymphaęę.ʒ.iii.pampinorum, seu capreolorum vitium,portulacę,seu semperuiui singulorum manip.i.chamęmeli, meliloti, & fœnigręci ana ʒ.ii.coquantur secundum artem, & fiat embrocha,addendo aceti parum,præsertim, si dolor intra cranium sit. Qua ratione permisceri eum præcepimus in singulis iam dictis medicamentis, nec minus ęgri odorem suscipere poterunt ex aqua rosacea, & myrtillorum,cum exigua aceti portione: proderit quoque si hoc tempore per duas, vel tres horas ante cibum in mane æger assumat unc. i.& s. syrupi de infusione rosarum, aut ex nymphæa,vel violacei cum duabus,vel tribus vncijs aquæ borraginis, vel cichorij. Apollonij auctoritate mori succo per linteolum expresso, cum pari rosaceo caput assidue irrigatari poterit: aut portulacæ folia tusa per se,& cum polentæ flore capiti imponito,aut solani, vel cupressi folia similiter tusa per se, & cum polentæ flore;vel vitis folia cocta trita cum mulsa aqua pariter imponito.

loco citato.

Vide Gal. loco citato.

Cum doloris causis ex redundante flaua bile orti.

Victus ratio.

Medicamentorum ratio.

QVòd si non modo ex calida intemperie,sed ex flauæ bilis redundantia dolor capitis genitus fuerit, non aer duntaxat, sed cuncta, quæ sæpius conscripsimus, ad frigidum,ac humidum declinare opus erit ita vt uniuersa victus ratio non tantum frigida,sed humidior sit, oportet,& boni succi. Cæterum curandi ratio statim à biloso humoris euacuatione auspicianda erit. Verum vt probe hunc euacuare possis, humidiore prius victu opus est, balneisque temperatis. vnctionibus, & aquæ potu liberaliore. Ita enim ut inquit Trallianus, diffusa bilis, & veluti imbecilior facta, facilius à

medica-

medicamento ipſam trahente euacuabitur. Quare ſi bilioſus humor copioſus nimium,& calidus fuerit,ita agere oportet. Quibus uerbis Trallianus & alteratione,& concoctione,ſimulatque præparatione,priuſquam purgetur, bilem indigere, potiſſimum ubi firmata in aliqua parte decumbit, lucidiſſime oſtendit:id quod nos fuſius in noſtra methodo probauimus. Propterea non modo ex iam dictis illud probe exequi poſſes,uerum etiam ſi exhibeas per aliquot dies ante purgationem ſyrupi de oxyſaccharo unc.i. & ex infuſione roſ. unc.s uel tantundem ſyrupi uiolacei,ſeu ex nymphæa,uel ex ſucco cichorij cō fecti cum borraginis,ſeu intybi aqua unc. iij. Nunquid uero ante purgationem competat uenæ ſectio, non admodum liquet. At dicimus nos, quod ſi bilis ſincera fuerit, aut alteri humori permiſta, quàm ſanguini, uenam ſecare non oportet Verum ſi ſanguini commiſta fuerit(id quod ſepius accidit) alijs conſentientibus,uenam ſecare non eſſet abſurdum: quod cum ratione, tum principis Arabum auctoritate probari poſſet,niſi nimium prolixus fierem:ſecandaque uena erit uel media, uel humeralis, prout maior, uel minor fuerit eiuſdem bilis redundantia,ac maior,uel minor cum ſanguine commiſtio,non ſemel tantum,ſed ſi opus fuerit, ipſam iterare; cum non multa quantitas ſanguinis unica uice extrahenda ſit. Apparente autem demum con coctione,abſeque moleſtia,minorique negatio a purgante medicamento trahetur,promptiusque a natura ipſa excernetur bilis. Infraſcripto autem utitor,quod excipit tamarindorum ʒ. vij. myrob. citrinarum ʒ.ij. florum borrag.uiolarum, & hordei decorticati ana ʒ. iij. fiat decoctum; in quo unc.ij. uel.iii.mannæ electæ, & unc.s. uel ʒ. vii. diacatolicon. diſſolue, & fiat potio: aut cum prædicto decocto diſſolue caſiæ fiſtulæ unc.i. & s. ſeu ſacchari uiolacei unc.ii.aut ſyrupi ex pluribus infuſionibus uiolarum, uel roſarum unc. iii.rhabarbari in prædicto decocto infuſi cum ſpica ʒ.i. aut ſcrup. iiij. & cum unc.s. diacatholicon, an.ʒ.ij. diaprunis ſolutiui, uel tantundem antidoti e ſucco roſaceo, fiat potio. Temporibus autem inter mediis clyſteribus uti non erit abſurdum,in hunc, uel ſimilem modum paratis. Maluarum, uiolarum,foliorum betæ, & borrag.ana. manip.i.excipe. ex quibus facto decocto permiſceantur olei uiolacei unc.iii.uel iiii. mellis roſacei unc.ii.caſiæ tractę,uel pulpæ caſiæ fiſtulę unc.i.ſalis parum. Et interdum(ſi uidebitur)addere poteris hieræ picrę ſimplicis unc.s. At ſi craſſior bilis fuerit, ac prædictis purgationibus non cedat, ex Galeni picra, agarico trochiſcato, ac rhabarbaro formatis catapotiis purgari poterit æger: ſumes agarici. ſcrup.ii. rhabarbari, cum ſpica,& pulueris hierę ſimplicis ana ʒ.s.cum ſyrupo uiolaceo,& aqua betonicæ fiant catapotia:poſt quæ per duas,uel tres horas.unc.ii. mannę, uel iii. ſyrupi ex pluribus infuſ.roſarum,uel uiolarum aſſumat cum aqua borrag.intybi,aut cichorii,in qua prius ʒ.i.myrab.citrinarum fuerit decocta. His quippe peractis ad topica medicamenta deuiendum erit: quæ ex iam dictis in cura doloris capitis ex ardore orti confici, ac parari poſſunt; unum tantum animaduertentes,quòd frigidioribus, ac humidioribus pro cura doloris capitis ex bile orti,uti poſſumus ac debemus. Inſuperque & errhinis ſimilis facultatis,humidis pręſertim ex aqua hordei paratis:in qua foliorum maluarum,uiolarum,ac lactucæ,ſingulorum pug. I. decoquatur: cui ſuccum foliorum betæ adiicis,ac utitor, lib.ii.pr ędicti decocti aſſumendo, & unc.iii.uel iiii.iam dicti ſucci. Cucurbitulas ſine ſcarificatione, ac crurum,& brachiorum frictione non omnino omittens,ſed intercapedine quadam, temporibus congruis,eis utare. Similiter ſi quando ex prædictis humoribus reliquiæ quędam relinquantur,ac iam dictis medicamentis minimè cedant, vt pote tenuibus poris,ac meatibus impactę,& ob id etiam capitis dolor perſeueret, cum roſaceo ipſo,aut aliis conſcriptis medicamentis refrigerantibus ea primum me-

De uenæ ſectione quid ſentiendum ſit.

Auic.lib.3.fen. 1.trac.2.c.11.

Purgatio.

Topica.

dicamenta miſcenda ſunt, quæ digerendi uim habeant, ac demum ſolis digerentibus, aut diſcutientibus uti, ſi oporteat; Perpetuo tamen ab his, quæ ualidam uim tum digerendi, cum diſcutiendi habent: abſtinendum erit: cum & immodice quoque calida ea eſſe oporteret: & propterea affectionem ipſam, cuius cauſa capitis dolor genitus, eſt, irritarent magis, ac augerent, quàm curarent. Horum autem materiam, prout magis commoda videbitur, ex his, quæ in ſequenti dicentur, eligere poteris.

Cura doloris capitis ex frigida intēperie or. Victus rō. ti.

EX perfrigerato autem capite ſi excitetur dolor, aer frigidus vitandus, & omnino calidus eligendus erit. Somnus moderatus, non tamen ſolito longior. Motu quoque vtendum totius corporis equitatione pręſertim & pedum ambulatione. Aluus ijs humidior ſit, quàm ſicca vt ſingulis diebus ventris recrementa excernatur natura, aut arte, cum glande videlicet, aut clyſtere. Vitent triſtitiam, ac graues cogitationes, alioſque immodicos animi affectus fugiant. Deuitent coctos cibos, ac potus, qui refrigerare poſſunt, ac eligant oua recentia, & ſorbilia, gallinarum, pullorum, perdicum & phaſianorū carnem. Nec non pro potu, vino utantur tenuium partium, quod mediocriter extenuare, ac calfacere poteſt. Qua ratione fit, vt lauacra quoque calida plurimum conferant: & vt ſimpliciter dixerim, pro eius curatione calefacientibus vti oportet: verum pro intemperiei magnitudiue remedium quoque variandum erit, iuxta Tralliani ſententiam. Proinde neque difficulter curatur capitis dolor ex frigiditate ortus, potiſſimum ambientis, ſi recens ſit, Gal. auctore 2. de compo. medic. ſecund. locos, vt interdum ſufficiat rutaceum oleum calidum ſyncipiti (ut dictum eſt) affuſum perfecte hominem liberare, vt ipſe teſtatur: loco autem rutacei, anethino, & chamæmelino uti poteris. Si vero vehementiori calfactione opus ſit nardino, ſerpillino, aut amaratino, & irino. Frons quoque talibus iungatur, & narium ac aurium meatus illinantur. Quidam etiam pedum veſtigia, ac ſedem ex eis illiniunt, vt idem Gal. teſtatur præcitato loco. Confert inſuper excalfactis pannis caput calfacere, aut ex ſaccellis ex milio, & ſale confectis, & prius calfactis, ac pauco vino albo, ſeu aceto irrigatis. Poterunt parari inſu per & alij ſucculi ex rutæ folijs, hyſſopi; ac ſerpylli ſingulorum pug. i. ſampſuci, betonicæ ana ʒ. iiii. florum ſtœcadis, ſpicæ ana ʒ i. roſarum rubearum manip. s. ſimiliter & ungentum conficiatur ex olei rutacei, chamæmelini, & nardi ana unc. i. hyſſopi, ſpiciæ florum ſtœcadis ana ʒ. s. maſtiches, thuris ana. i. & ceræ parum: & ſi videbitur, poteris interdum addere caſtorij ſcrup. i. Embrochæ pariter nec omittantur paratæ ex decocto florum chamæmelini, fœni græci, ſeminis lini, ſertulæ campanę ana manip. s. ſpicæ, florum ſtœcadis ana 2. i. foliorum rutæ, hyſſopi. ſampſuci ana. ʒ. iii. Ex quibus quoque aut ſimilibus per nares vaporem ęgri ſuſcipiant. Lauri inſuper folia tenera cum irino vnguento trita, capiti adhiberi poterunt, aut ſampſuci ſimiliter folia cum vino trita, ſeu roſaceo, uel cyperum tuſum adipe anſerino admiſſo capiti. il. initio. Cōueniunt & fomenta interim per ſpongias calida imbutas, & expreſſas: maxime ſi in aqua lauri folia tenera fuerint incocta, aut ſampſuci, vel cyperi. Prodeſt item oleum irinum cum ſerpyllo, & exiguo aceto infuſum ut inquit Marcellus: magis autem ſi aut iridis. radix, aut peucedani ſuccus prioribus adimitus fuerit: prodeſt etiam ruta cum oleo irino & exiguo aceto cocta, vt idem teſtatur. Hederæ inſuper folia molliſſima, quęque trita cum aceto, & roſaceo aduerſum omnem dolorem capiti fronti illiniuntur, Plinio ſecundo auctore.

Medicamentorum ratio.

Cap. 1.

Cap. 1.

Lib. 1. cap. 1.

Cura doloris capitis ex redūdāte pituita or.

GENITVS autē ex pituitoſis humoribus capitis dolor, curabitur primò ducere ad calidum, & ſiccum uergēte: & ſi natura is haberi non poſſit: arte

nitudine ortæ satis. Nam reliqua, cum pro eiusdem curatione, tum etiam si ex quauis alia causa excitetur, in præcedentibus locupletissimè reperies. Quare in his non erit amplius sermo protelandus, sed ad curam hemicraniæ accedere tempestiuum erit.

περὶ ἡμικρανίας. De hemicrania. Cap. 12.

SEd & alia quędam affectio dolorosa iuxta dimidiam capitis partem, aliquando dextram, interdum sinistram contingit, quam hemicraniam appellant: distinguit autem dextram capitis partem a sinistra, futura per lõgitudinem ipsius protracta sub qua intra capitis ossa linea medium cerebrum diuidens protenditur: ad quam & peruenit anteriorum duorum ventriculorum septem, vt patet tertio de locis affectis & aliquibus contingit, vt extra caluariam doloris sensus percipiatur: alij in capitis intimis partibus dolorem sentiunt: aliqui verò temporum musculos vehementer dolent. Cunctis autem vt plurimum per circuitus dolor exacerbatur, influxu uidelicet vaporum, aut humorum, siue multorum, siue calidorum, siue frigidorum causam dolori suggerenti. Euenit etiam interdum, vt quidam adeo vehementer doleant, vt neque manuum contractum facilè ferant: in quibus palam est, membranam caluam ambientem esse affectam, & neque cutem ipsam immunem ab affectione omnino existere: quemadmodum si in partibus, quę intra caluam continentur, hoc est, cerebro, eiusq; membranis dolor sentiatur, isque vsque ad radices oculorum extendatur, liquidò constabit, partes intra caluariam affectas esse, vt neque manuum contactu dolor irritetur. Ex his constat quæ pars in hemicrania afficiatur; ac quomodo ea dignoscenda sit, in quo genere affectuum contineatur, cùm dolor sit, ac quot, quæve sint eius causæ. Et quoniam diximus ex vaporum, seu humorum influxu per circuitum exacerbari, rationabile est, Galeni decreto secũdo de compositione medicamentorum secundum locos, hunc influxum siue per venas, siue per arterias, seu per vtrasque contingere; & interdum cùm corpus, aut aliqua eius pars infra caput, vitiatos vapores, aut humores sursum mittat, interim verò cùm ea sola, quæ intra caluam continentur, quod in ipsis redundat excrementum, foras protrudant per iam dictas venas, seu arterias, siue per vtrasque. Siquis autem cupiat dignoscere quando ex multitudine humorum, seu vaporum, & quando ex calidis, seu frigidis hemicraneus dolor excitetur, ex superioribus capitibus notas petat. Pro quarum causarum uarietate curationem quoque ipsam variari contingit. Nam vbi ipsam hemicraniam curare aggrederis, prius quali purgatione, aut venæ sectione ægro opus erit, considerabis. atque ita deinde ad capitis auxilia progrediaris, venam secans, si multitudo causa fuerit, purgationibus vtens vbi ex uitiosis humoribus fiat. Atque si calidi fuerint his, quæ bilem expurgant, vtaris. Si frigidi, his quæ pituitam, aut succum melancholicum. Quorum purgantium medicamentorum copiam præcedentibus capitibus comperies: quare studiosi exinde petant. Ad capitis auxilia deinde deueniens tum per digitos suæ manus, tum per linteum dimidiam frontis partem, & eam maximè, quæ circa temporum musculum est, confricando excalfaciat æger; atque id ante irritationis tempus faciendum est. Post exacerbationem vero medicamentis hemicranicis a medicis appellatis, vtendum; si quidem multa caliditas in doloribus percipiatur, his, quæ refrigerans quippiam habent: citra vero hanc, his, quæ multum calfaciunt, vtendum. Vtrisque uero aliquid ex ijs, quæ firmitatem, ac robur addunt, misceatur; quod astringentem uidelicet habeat facultatem, prout Galenus eodem 2. lib. dę compositione medicamentorum decretum reliquit. Et quanquam

Cap. 9. in med.

Nonnullæ differentię commune omnium.

Diuersę capitis partes quę in ea affici possunt

Cap. 3.

Quæ consideranda sint pro eius curatione.

Cpa. 3. Topica

Aet.li.7.c.29 quam ea pharmace per quæ inueterato capitis dolori medemur, hemicranicis quoque affectionibus auxiliantur; testatur tamen Aetius quòd quadam naturę proprietate,seu potentia, euphorbium hemicranicis maxime conferat,si cum aceto teratur.Et si dextrum tempus dolet, illinito, sinistrum: si verò sinistrum dolet,illinito.dextrum.Idem quoque asseruit,quòd si intestina terræ terantur, & dolens tempus illinatur, mirifice prosunt. Similiter si cochlearum carnę utaris:aut si cochlearum carnis cinerem excipiens, stercus bubulum,& thus,æqualibus portionibus cum aceto trita,affectam partẽ illinas. Stœcadem quoque herbam cum aqua, aut mulsa coctam si exhibeas,in omni capitis dolore, velut solum,& maximum remedium erit, eodemmet autore.Galenus autem in fine ii.lib.de compo. medic. secund. locos, his, qui ob frigidas causas hemicranico infestãtur dolore commodissi mum medicamentum esse asserit, si dimidiam frontis partem unà cum tem poris musculo ex euphorbio, oleo, & cera parato unguento illinas,euphorbii sumens unc.i.olei lib.i.cęre quadrantem.Quòd si ualidius uidebitur medicamẽtum,poterit euphorbii.unc.s.assumi, præsertim si euphorbium ualidũ existat,corpusque molle,ac exactiori sensu præditum.Iuuat etiam hos si oleũ tepidum in autem instilletur, modico euphorbio ad oleum iniecto, eo dem

Animaduersio. auctore,sumito autẽ euphorbii scrup.i.olei dulcis unc.ii.quibus cõmistis gutta,una,vel duæ in aure instillentur. Caueas autem hoc pharmacum in his in quibus à calidis uaporibus,aut humoribus hemicrania gignitur. Hircinum fimum tritum cum aceto scillitico misce,& fronti,& temporibus illine, hoc ad dolorem hemicranii sedandum etiam in perpetuum prodest ut inquit

Cap.2. Marcellus.Subito vero si hemicranii dolor fuerit,thus,& myrrham & ouum teres,simul etiam fronti induces, vel temporibus, eodem auctore. Minutæ item cochelæ tritæ,& fronti illitæ,& ceruini quoque cornu cinis cum aceto rosaceo mixtus,ac fronti impositus hemicranii dolorem emendant,Plinio secundo teste cap.8.lib.1.Reliquũ,est vt quibus vti consueui,tum in diuturnis

Nostrarum pilularum compositio. capitis doloribus,tum in hemicranicis familiaria catapotia conscribam, ex quibus ʒ.i.vel scrup.iiii.decimo vel quintodecimo quoque die omni tempore præterquam in æstate ęger assumere poterit,bile redundante.Excipe pulueris hieræ simplicis Galeni ʒ.ii.pilularum arabicarum ʒ.iii.trochiscorum myrobalanorum citrinarum ʒ.i.& s.rhabarbari cum spica scrup. iiii. cum syrupo uiolaceo simul componantur,seruenturq; compositio;& cum opus fuerit ex ea sumantur,vt diximus ʒ.i.uel scrup.iiii à cæna per quinque vel sex horas.de inde superdormiat æger.Pituita vero redundante,agarici trochiscati excipe ʒ. iii.pilularum arabicarum,& pulueris hierę simplicis Galeni ana ʒ i.& s.florũ stœchadis, & trochiscorũ,myrobalanorum chebularum,singularum ʒ.i. cum syrupo ex stœcade,& oxymelite simul misceantur,& cum opportunum uidebitur,ʒ.i.vel scrup.iiii.modo quo supradictum est,assumat æger pro qualibet uice. At si ex nigra bile dolor capitis genitus fuerit, prædictarum pilularum arabicarum ʒ.ii.excipitas,pulueris senæ;& epithymi ana ʒ.ii. & s.hieræ simplicis Gal.ʒ.i.& s.trochiscorum myrobalanorum indarum scrop. iiii. cum syrupo è fumaria, ac aqua melyssophylli insimul componantur:& cùm usus urgeat,pariter vt prædictis,utitor.Reliquum esset de aliorum sensuum affe-

Cels.li.4.c.3. ctionibus pertractare;sed quoniam extra eam partem, quam caput ex Celsi sententia nuucupauimus,quodammodo existere uidentur;propterea non ab re duxi prius defunctionis motricis uoluntariæ noxis uerba facere; nec non & de his uitiis, ex quibus omnes actiones animales læduntur & deinde ad aliorum particularium sensuum læsiones pertractandas conuertar.

περὶ σπασμῶ. *De conuulsione.* Cap. 13.

QVoniam motiuarum actionum prima symptoma ta sunt, Galeni au-ctoritate lib. de diff. symp. immobilitas, & uitiosa mobilitas; Vitiosę autem mobilitatis, alia diminutus, infirmusque motus est; de quo cũ de immobilitate pertractabimus verba facemus; Alia vero prauus motus est: qui licet plures etiam habeat differentias, vt liquet apud Gal. eodem loco: duximus tamen de uena earum, hoc est, de conuulsiuo motu, prius dis-serere: quem quidem græci σπασμὸν, latini uero conuulsionem nuncupant, nomine ipso indicante quid sit, ac quomodo fiat. Nanque passiuo quædam est in uoluntaria, Galeno teste, commento aph. 39. 6. libr. ad similem dispositio nem uenientibus partibus neruosis in ea, quam etiam in motibus uoluntarijs assumunt. Nam in eum situm neruos, musculosque conuulsio ducit, ut patet 2. de caus. sympt. in quem, si pro naturæ lege se haberent, ab animali uirtute ducerentur, tractis uidelicet, seu reuulsis ad propria capita musculis. Ex quibus constat conuulsionem in conuulsis partibus factam hac sola ratione a motu naturali uoluntario scilicet earum differre, quòd præter uoluntatem fit, ut Galeno ter. de loc. aff. uisum est. Omnis nanque motus, qui a uoluntate procedit, attractis musculis in eas, quibus innascuntur partes, hoc est, eas ad quas nerui inseruntur, fieri uidetur: neque potest attractio fieri, nisi ad suam originem retrahatur musculus. Itaque quemadmodum in eo, qui secundum naturam habet, uoluntas in cerebro iuxta neruorum originem ordinata, motionis principium primis dat neruis, ac per ipsos musculis; ita si sine huiusmodi principio contingat musculos retrahi, tunc conuulsio gignitur. Tendi igitur musculos, & ad initia propria retrahi corporisque, cui inhęserint, partes secum trahere, est sanis, & conuulsis pariter commune, iuxta Galeni sententiam libro de tremore, rigore, palpitatio, & conuulsione. Verum illud inuoluntarie fieri, his quidem inest, qui naturaliter utique non habeant, at pręcedente uoluntate, motus quippe naturalis erit his, qui naturaliter habent. Huius autem deprauatæ motionis tres statuuntur species, seu differentiæ a Galeno lib. de diffe. symp. & lib. de tremore, rigore, & palpit. ac commen to aphoris. 57. 4. li. & aliis plerisque in locis, tum etiam a Paulo, Aetio, ac Celso quarum una τέτανος. Alia ἐμπροσθότονος, reliqua uero ὀπισθότονος dicitur Nam cum corporis particulæ una cum ceruice, ac capite in anteriora tenduntur, affectus hic ἐμπροσθότονος nominatur. cum in posteriora ὀπισθότονος. Cum uero æqualiter in alterutram partem, & retro uidelicet tenduntur, τέτανος nuncupatur. A latinis uero quibusdam prima distensio ad anteriora. Altera distensio ad posteriora, & reliqua distensio simpliciter. A Celso autem rigor neruorum quęlibet istarum appellatur, qui modo caput scapulis, modo meatum pectori annectit, modo rectam, & immobilem ceruicem intendit, ut ipse inquit cap. 3. lib. 4. Harum autem affectionum non perpetuo eadem est sedes primo affecta. Nam interdum cerebrum ipsum noxam suscepit; interim spinalis medullæ initium; quandoque neruus aliquis, aut musculus, qui particulari motioni deputatus est. Id autem prompte dignosces: nam si una cum toto corpore faciei quoque musculi conuellantur, cerebrum ipsum affectum esse indicat, Galeno teste, 3. de loc. affe. At si faciei partes, seu musculi seruentur, ac illęsi permaneant, spinæ initium affici sciendum est. Vbi uero pars aliqua conuulsa sit, necessum est neruum, aut musculum, qui eius motioni de putatus est, affici. Verum in iam dictis tribus differentijs, cum in toto corpore constiterint, & non in una determinata parte, unum tantum discrimen habendum erit; nunquid uidelicet capitis, & faciei partes læsæ sint, uel illæ-

sæ

Cap. 3. collige.

Conuulsio quid sit. Ca. 2. in princ.

Cap. 6 Motus conuulsiuus a uolũtario in quo discrepat.

Cap. 8. in prin. Conuulsionis tres species, seu differentiæ, de diff. symp. Cap. 3. in med. Lib. de tremore c. 8. in fine. Pau. lib. 3. c. 10. Aet. li. 6. c. 38 Cels. li. 4. c. 3

Quod diuersæ partes in ea primo affici possunt. Cap. 6. & 10. Quomodo distinguendę sint.

ſæ permanſerint. Nam primo modo ſi euenerit, cerebrum ipſum affectum erit. Si ſecundo modo contingat, non cerebrum, ſed principium ſpinalis medullæ ſecundum totum, aut ſecundum partem. Pro cognitione verò particularis conuulſionis determinatæ partis cuiuſdam, cùm determinatus neruus, ſeu muſculus afficiatur, ſummopere neceſſaria erit anatomes notitia, neruorum potiſſimum, & muſculorum. Cunctæ verò conuulſionis ſpecies ſeu differentiæ ſymptomata ſunt in genere noxæ functionis motricis voluntariæ, eiuſque deprauatæ, à cauſa duntaxat præternaturali ortæ. Qua ratione conuulſio à tremore diſcrepat: qui non modò à cauſa præternaturali, uerùm à functione ipſa, licet irritata, ortum ducit; vt patet 2. de cau. ſymptom. & lib. de tremore, rigore, palpit. conuulſionum autem cauſas non immeritò duas Hippocrates ſtatuit aphoriſmo 39. 6. libr. cùm dixit. Conuulſio fit vel ex repletione, uel inanitione. Nanque ex his dumtaxat cauſis neruoſæ partes conuelli poſſunt pręter uoluntatem: ex repletione inquam madefactis ipſis, ac irrigatis; ita ut in tumorem præter naturam attollantur: & propterea conuellantur dilatis ipſis ſecundum latitudinem, earumque longitudine decurtata. Ex inanitione verò, utpote ipſis neruoſis corporibus violentius exſiccatis; vt propterea cogantur in ſe ipſa duci, contrahi, atque conuelli: quemadmodum etiam in lyrę chordis euenire conſueuit: ut intentis ipſis vehementer ob ambientis aeris immodicam intemperiem nonnunquam rumpantur, ſi uel nimis aridus fuerit, vel admodum humidus. Humiditas nanque ipſas madefaciens, ſiccitas verò contrahens, modo quo lora quoque cùm ad ignem exſiccantur, contrahi, tendique videntur: & ſol tergora arefaciens contrahit. His quippe ita præcognitis, haud difficile inuentu fuerit, ut Galeno 3. de locis affectis viſum eſt: utrum ab ariditate, quę eſt ab humidæ eſſentię defectu, & euacuatione, an humoris plenitudine, quæ egeſtati aduerſatur, & ab Hippocrate repletio nominata eſt, affectus ipſe prodierit. Nanque cùm conuulſio fit vel à labore, uel uigilijs, vel fame, vel ſollicitudine, vel arida, æſtuanteque febri, qualem in phreniticis videre eſt, & alijs huiuſmodi, cauſam eius eſſe ariditatem, inationemque rectè putabis. At ſi contigerit aliquem ſanum repentè conuelli, vt ait Galenus commento 26. aphor. 2. huiuſmodi conuulſionem fieri ex repletione eſt neceſſarium. Ita quoque ſi temulento cuipiam, ac omnino pleno homini, qui videlicet in ocio degat, id euenire conſpexeris. Verum vbi propter defectum, ſeu euacuationem conuulſio excitatur, vel ex aliqua prædictarum, cauſarum uel ex aliquo præcedenti largo ſudore aut vomitu, alui deiectione, aut ſanguinis profluuio, aut quapiam alia cauſa ſimili, haud difficile erit ipſam dignoſcere ex relatione præſertim ægroti, ſeu aſtantium. Si uerò ex plenitudine conuulſio excitetur, bifariam illud euenire poterit, iuxta Galeni ſententiam lib. de tremore, rigore, conuulſ. & palpit. Nanque aut ex inflãmatione principij neruorum, id eſt, cerebri, aut initij ſpinalis medullæ, ſeu alterius partis neruoſę, aut ex ſuccorum copia circa iam dictas partes, ex qua ipſę tendi cogantur. Id verò promptè diſcernas ex indicijs inflãmationis, ſi ea fuerit. Quòd ſi pręter eam, ex humorum duntaxat copia conuulſio excitata fuerit, nunquid ex multitudine ſimpliciter dicta, aut ex ea, quę eſt unius tantùm ſucci redundantis, inueſtigare oportet, quanquam neruoſæ partes ex frigidis, & glutinoſis humoribus, ex quibus etiam nutriuntur, promptè repleantur, ac proinde ſępius conuulſionem patiantur, teſte Galeno commento apho. 26. ſecundi lib. Illudque non alia via, quàm ſupra docuimus, cùm de dolore capitis verba fecimus, Ibi nanque reperias ſignatum propriæ multitudinis, tum eius, quæ non ſimpliciter plenitudo dicitur: cùm videlicet alius quiſpiam humor redundarit cum ſanguine, nõ ſanguis ſolus, nec omnes ex ęquo aucti fuerint. Hęc igitur ſufficiãt quo ad cognitionem

Qui pręter naturam affectus ſint.

2. de cauſ. ſym. Cap. 2

Lib. de tremore cap. 5.

Duæ ex Hip. cõuulſionis cauſæ

Cap. 6. in fine.

Quib. ſignis dignoſcenda conuulſio num ex ariditate, vel repletione fiat.

Si ex inanitione fiat, cauſæ.

Si ex plenitudine fiat, cãæ.

Loco citato.

ſumens ea,quæ ipſam arcent,quinque,aut ſeptem amygdalas amaras,a ieiuno comedat, Aetio teſte:aut uinũ abſinthites,ſeu myrteum pręaſſumat. Prohibent inſuper,& ebrietatẽ ipſam myrti baccæ præaſſumptæ, & braſſicæ cauliculi præcomeſti:at quę ebrietatem extingunt poſtea ingeſta,ſunt centaurei tenuis decoctum,ceruinum cornu,ac uerbenacę ſemen cum aqua. Lib.6.cap.43.

DOLOR capitis etiam ex iactu,aut caſu accidit,inflammatione interim ſubſequente. quare eius curatio magno ſtudio tractanda erit, Tralliano teſte. Nam periculum inducit dum humores copioſius ad ipſum caput confluunt. Quapropter pro eius curatione, a uino per initia, carnibus,& in totum ab omni uictu ualẽtiori,ſeu pleniori, præſertim ſi febris adeſt,ægros coercere expedit:ptiſanę uero cremorem, maluam decoctã, lactucam,intybum, & cucurbitam pro cibo exhibere conuenit. Pro potu aquam per ſe ſolam decoctam,aut cum ſemine coriandrorum pręparatorum uel pauciſſimo cinnamomo. Acida uero,acria, & ſalſa omnino uitanda ſunt, Ad hęc quies, & corporis tranquillitas præcipiendæ, ac cibi parcitas: fugienda uero ſunt,ſol, balneum, clamor, & contentio. Quòd ſi plagas, aut caſus,uulneris aut contuſionis cauſa exiſtant,plures ſcopi erunt ad remediorum inuentionem,Galeno teſte ſecundo de compoſitione medicamentorum ſecun.loc. Vnus quidem in uulnere, ad quod conglutinantibus, & inflammationẽ arcẽtibus pharmacis uti oportet;poſtquam vlceri labia conſtrixerimus fibulis impoſitis, aut alijs,vt oportuerit. Alter uero ſcopus erit in cõtuſione, & tertius in doloribus: qui quandoque in ipſis ſolis percuſsis partibus fiunt. Plerunque uero etiam ad uicinas partes extenduntur propter continuitatem ſubſtantię,tum cutis ipſis,tum eius membranæ, quæ caluariam ambit, præſertim ſi uſque ad eam plaga penetret. Quòd ſi per communionem eiuſdem membranæ caluariam ambientis,quam ad duram cerebri membranam circa ſuturas habet,etiam intra caluariam inflammatio ipſa diſtribuatur. non abſque periculo eiuſmodi capitis dolor exiſtit. Contingit autem interdum in caſu, præſertim ex ſublimi facto, ut quædam circa cerebrum, aut membraneas partes abrumpantur: quod ubi euenit etiam amplius capitis dolor inualeſcit:ipſaq; affectio tota ægrè curabilis redditur, & periculum ingens, ac præceps imminet. Verùm ſi oborta inflammatio ſolam cutem occupet,& non ulterius adhuc procedat,nihil negotij eſt, ſed dolor etiam, qui circa caput contingit,facilè diſcutietur. Optimum itaque fuerit in his, Galeno auctore, niſi ætas prohibeat, & niſi uitalis facultas debilis appareat, a uenæ ſectione curationis initium facere: ita nanque influxus reuelletur, ut Trallianus refert. Incidenda autem erit media, aut humeralis uena. A uenæ ſectione conuenientibus capitis irrigationibus vti oportet, oleo dulci ipſum perfundendo, lanis contegendo,fouendoque omni ex parte, vt ne caput rigeat:conueniunt quoque & fomenta per ſpongias aqua calida imbutas. Quòd ſi ætas,ſiue virium imbecillitas,aut etiam ambo ſimul ſanguinis detractionẽ fieri impediant,aluum per clyſterem euacuabimus reuulſionis ſimul,ac euacuationis gratia:atque inde auxiliis ad inflammationes commodis utemur. Nanque incipientibus, & adhuc naſcentibus ipſis, roſaceum cum aceto; in vigore verò conſiſtentibus roſaceum ſolum adhibemus. Ipſis verò decreſcentibus,pharmacis laxantibus appellatis vtimur:quemadmodum in induratis inflammationibus abſinthium, ac pulegium roſaceo admiſcemus. At nec circa initia indefinitè acetum roſaceo admiſcendum erit. Nanque cutis capitis,aut quæ poſt eam eſt membranę caluariam ambientis inflammationes,citra quidem uehementem dolorem obortæ, perexigui planè aceti ad roſaceum admiſtionem iuuari poſſunt. Lædentur autem vbi magnæ fuerint, dolo-

Cura doloris capitis ex ictu aut caſu orti.

Victus ratio.

Si ad caſum ſeu ictum ſequatur uulnus,aut contuſio,curatio. Cap.1.

Loco citato. Venæ ſectio. Topica.

doloremq; uehementem induxerit. Similiter si crassę cerebri membranæ nudę rosaceum offeratur, quemadmodum in his, quibus capitis ossiculum aliquod excisum est, fieri consueuit, solum ipsum leniter tepefactum adhibemus. At si citra denudationem per capitis iuxta syncipot partem, sana, & integra existente caluaria; rosaceum ad cerebri membranam peruenire velimus, acetum ei (vt eo perducat) admiscemus. Quòd si vigiliæ vrgeant, etiam chamæmelino oleo, & non rosaceo duntaxat, subinde, verò vtriusque commistis pfundere caput debemus, plus, & minus à magnitudine inflammationis ægri, temperamento, & ætate considerantes: Proderunt quoque ijs rosæ & irinum oleum aceto decoctum. Item rosæ aridæ folia macerata prius passo, deinde cocta, atque trita, & ita imposita, & sertula campana similiter facta, vel myrti folia tenera ex uino trita cum myrrha; & pulegium ex vino tritum, & mala cydonia uino cocta, & trita, atque imposita capiti plurimum prosunt, Marcello auctore. Si verò membrana cerebri fuerit vulnerata, egregiè ipsam conglutinat, Archigenis decreto calaminthæ succus infusus, & farina milij arida insperfa; deinde butyrum, & rosaceum, ac adeps suillus insulsus, vetus, tepefacta, ac mistim infusa. Cæterum in contusionibus citra desperationem, ac fissuram circa caput factis eodem, Archigene auctore polenta imposita commoda est. Amplius verò & æsypum, atque ipsæ adeò lanæ sordibus sudoris succidæ eodem modo: magis autem propriè similaginem ex aqua pro cataplasmate imponens, aut origanum cum polenta. Hęc quamuis alterius negotij, atque operis sint, hic tamen adcripta, nihil incommodi afferent. In mediocribus autem capitis vulneribus, aut quibus omnino legitimo medico non opus est, in quibus nuditas per se non adest, pilos rademus, fibulisque impositis constringemus, ac glutinantibus experimento cognitis vtemur, vt Archigeni visum est; quanquam nec hoc ad præsens negotium attineat.

Cap. 1. Vide Gal. 2. de comp. medic. sec. loc. c. 1. & 2. comp. sec. loc. cap. 2.

Si alterius partis primo affectæ consensu dolor capitis fiat, curandi ratio. Gale. loco citato. Aet. li. 6. c. 45.

LIQVET etiam quoniam non perpetuò capite primario affectu laborante, dolor accidit, sed interim etiam condolescit aliqua particula prius affecta, velut ventriculo iocinore, aut stomacho, aut alia quapiam. At quia sic vexatos sanare licebit nihil capiti adhibentes, verùm his ipsis prius affectis partibus auxiliantes, Galeno, & Aetio testibus; propterea bona fronte huius curationem prætermisimus. Patebit nanq; cùm de harum partium affectionibus verba faciemus.

Cura doloris capitis geniti in febribus. 1. ad Glaucone. cap. 5.

EVENIT etiam capitis dolor ijs, qui uehementer febricitant: in quibus diligenter considerandum erit, num crisis ratione, an non oriatur. Nam si sanguinis fluxum, aut uomitum decretorium significabit, remedia quærenda non sunt, Galeno teste 1. de arte curatiua ad Glauc. Quoniam ea (Tralliano auctore) quę admouerentur, præter quàm quòd nihil iuuatur, etiam naturam subinde impedirent. At quando ex magnitudine febrium humores diffusi, ac veluti efferuescentes ad caput ascenderint, tunc medicamenta adhibere est necessarium, Galeni præcepto eodem lib. 1. de arte curat. ad Glauc. vt verò promptè illud distinguas, ac cognoscas, tria (ut eidem Galeno visum est) consideranda erunt. Primum quidem species ipsa febrium. Secundo loco si sit ad salutem morbus decliuis, Tertio verò ac potissimum totius morbi tempus perpendas: num videlicet in principio sit, vel in incremento, vel in summo vigore. Febre nanque non magnopere calida existente, ac circa initia, præsertim si capitis dolor irruat, quin etiam febre valida existente, cum indicationem non portendat, curandus is est. At si ipsa valde uehemens, fuerit, adsintque salutis signa, superueneritq; capitis dolor

cùm

cùm ipſa propè indicationem venerit, tunc nihil tentare oportet medicamenta adhibendo: & ſi Galenus iuſſerit hæc perpendenda eſſe pro notitia morbi num per excretionem criſim ſit habiturus: poterunt quoque ad hanc cognitionem transferri: maxime verò totius morbi tempus conſiderandum erit. In his ergo capitis doloribus, qui in principio cum febribus irruunt, vena ſecanda eſt poſt primam, aut ſecundam remiſsionem, Galeno, & Aetio teſtibus (niſi quid impediat) & præſertim in corporibus bonę habitudinis, & multo ſanguine refertis. Animaduertendum autem, num ob vapores a ventre ſublatos, aut ob alui ſuppreſsionem capitis dolor contingat. Quòd ſi ſerius poſt ſeptimum tandem irruat diem talis capitis dolor (qui criſim non ſignificet) præuacuata aluo per clyſterem notabiliter, cucurbitæ occipitio, vel ceruici affigendæ ſunt, & capiti rigationes admouendę erunt; quę vim repellendi obtineant, frigidasq; qualitates, ac vires, vt roſaceo quidem in calidioribus, ac hora æſtiua, & cum exiguo aceto, chamæmelino verò, aut anethino frigidioribus habitudinibus, ac hyeme, quinta aceti parte adiecta. Aliæ inſuper infuſiones, quæ ex papauerum capitibus conſtant, expediunt, ex Galeni ſententia, eodem 1. de arte curatiua ad Glauc. quarũ materiam vbi de cura doloris capitis ex calida intemperie, ſeu bile orti, tractauimus, inquiras. Nec minus ſi deficientibus medicamentis indigeant, ea reperies eo loco, quo de cura doloris capitis ex pituita orti verba fecimus: perſeueranti tamen vehementer dolore, hyoſciami folia viridia, aut papaueris cum roſaceo, pauco aceto, ac micis panis, ſyncipiti, & fronti approximanda erunt. Reliquæ vero ad capitis dolores ob febris magnitudinem obortos, medelæ ad tractationem de febribus pertinet. Reſtat vltimo loco amuleta, quæ capitis coronę modo circumpoſita, & alligata dolorem eius arcent, conſcribere, Archigenis auctoritate: quæ quidem nullam medicam rationem habent derelinquentes: quæ vero ab eo iuxta medicam rationem tradita ſunt, referemus. Horum vnum eſt, polygoni duos ramulos coronæ modo imponito, pręſertim ſi ex ardore, ſeu ebrietate dolor capitis contingat. Aliud, cichorium ęgri capiti imponito, maximè ſi ex ardore, ſeu etiam ebrietate doleat. Roſaceæ iterum coronæ eoſdem iuuant, Galeni auctoritate. Callitricho quoque coronare caput conducit, quod adianthum appellatur. Philanthropo etiam herba appellata coronari caput Archigenes iubet. Liberat item a capitis dolore verbenaca herba, tum coronæ modo circumpoſita, tum illita ex roſaceo, & aceto. Teſtudinis quoq; paluſtris ſanguis ſyncipiti inſtillatus capitis dolorem iuuat, herbæque plantaginis radix in collo ſuſpenſa capitis dolorem mirificè tollit, vt cap. de Arnogloſſa teſtatur Apuleius Madaurenſis.

Venæ ſectio. Gal. loco citato Aet. lib. 2. c. 41.

Cucurbitulę. Topica.

cap. 15.

Amuleta. Vide Gal. 2. de comp. med. sec. loc. cap. 2. Gal. loco citato

περὶ κεφαλαίας. *De cephalæa.* Cap. II.

GRAVIS quidem affectus, vehementer dolorificus, diuturnus, ac difficulter ſolubilis nonnunquam euenit in capite, a græcis κεφαλαία, pariter & a latinis nuncupatur. Qui capitis dolor ex facili occaſione vehementes habet acceſsiones, Gale. auctore tert. de loc. aff. & 2. de compoſi. medic. ſecund. locos: adeò vt neque ſtrepitus neque vocem uehementiorem, neque lumen ſplendidum, neque uini potum, neque medicamenta caput repulentia tolerare poſsint ægri; neque item motum: ſed in quiete, & tenebris, ob doloris uehemẽtiam decumbere uoluit: tanquã a malleo enim ſe percuti arbitrantur nonnulli: alij caput frangi, diſtendique ſentiunt: non paucis uero uſque ad oculorum radices dolor progreditur. Habet autem hæc affectio aliquando quidem continuos dolores; aliquando uero exacerbationes, & interualla, ſiue ordinata, ſiue inordinata. Intermittunt enim quando-

3. de loc. affect. c. 9. in princ. 2. de comp. me. sec. loc. cap. 2. in prin.

Signa.

Lib.i.c.i. Cur uehementius fęminas teneat.

que eiusmodi exacerbationes, velut incomitiali morbo apprehensis, interceditque tempus, quo perfectè liberati uidentur:sed vehementius fœminas tenet,vt inquit Cœlius Aurelianus, ob diligentiam capillorum. Constat igitur,quòd sicuti in cephalalgia, sic etiam in hac affectione consimilem aptitudinem capitis habent ægri:quia videlicet facillimè ipsum afficitur, aut propter ipsius imbecillitatem, vel propter sensus exuperantiam. atque hoc est ipsis commune. Verùm differunt,quod per cephalęam affectæ capitis partes multo redduntur,quàm in cephalalgia debiliores:& ueluti cephalalgiam patientibus quibusdam capitis inuolucra dolore afficiebantur,aliis pericranium, id est,exterior caluariæ membrana: ita quoque in cephalæa contingit, prout quidam quibusdam promptius has,uel illas capitis partes aptas habent,ut afficiantur. Discrimen autem num interne uidelicet capitis partes, aut externæ afficiantur,ab oculorum radicibus similiter sumitur, ut de cephalalgia diximus:considerando scilicet, utrum ueniat ad eas malum, nec ne. Totidem insuper causę eius esse possunt,quot de cephalalgia narrauimus, externis posthabitis,ex quibus rarò contingit hunc affectum generari, similiq; via, ac ratione inuestigandæ ipsę sunt: diligenterque animaduertendum est,atque attendendum ex qua causa originem trahat, Sic nanque affectus ipse arte facilius solui poterit. Quapropter nec uictus ratio diuersa præcipienda erit ab ea,quam in prædictis capitis doloribus præcepimus:imò eadem pro causarum similitudine.Similiter & curandi ratio.Nam si humorum, aut uaporum multitudinem causam esse reperies, siquidem propter totius corporis repletionem facta est, vniuerso corpore euacuato,capitis dolorem sanabis. Qua de re venam secare oportet, si vires ferant:incidendaque est aut media,aut uena cubiti eterna: & acrioribus vti clysteribus conuenit. Et si adhuc sanguis videatur redundare etiam ex naribus aperta vena, quantum sanguini satis esse uideatur, detrahes.Si verò velut debile existens caput ad se sublatos humores, ac vapores excipiat,materiam reuellere oportet in totum corpus, atque ita particulę mederi. Fiat itaque reuulsio per clysteres, & ligaturas extremitatum, ac plures infernarum partium confrictiones. Interdum etiam (vbi nihil prohibeat) sanguinis ex cubito detractione vtendum erit,mox purgare corpus conuenit ex aliquo iam dictorum suprà medicamentorum. Post cuius corporis totius euacuationem, seu purgationem, tutò ad ea, quæ caput euacuant,accedes, aphlegmatismos videlicet, & medicamenta alia,quæ naribus induntur,de quibus suprà mentio facta est. Caput autem curabis repellentibus irrigationibus primò deinde his quæ digerendo, seu dijciendo caput euacuant;admotis demum his, quæ firmantem ei addere possunt. Repellit nanque eum omphacinum,& rosaceum per se,& cum aceto illutum;& quę his sunt similia: de quibus in præcedentibus abundè diximus. Discutit autem oleum dulcissimum calidum, & magis inueteratum,chamæmelinum, seu anethinum:si verò crassior sit humorũ multitudo,spondilium,aut pulegij comam, si simbrium, aut folia lauri,metham,seu calaminthan in oleo concoquas, capitique adhibeas. Sic nanque multitudinem euacuabis.eadem hæc etiam firmitatem parti addunt,iuxta Galeni sententiam. Quapropter vsque ad perfectam curationem eis,uti conuenit. Omnium verò longè maximè discutit, & peefectè corroborat verbenaca recta, præcipuè uiridis, imò & arida cum radicibus, & simul cum serpyllo oleo incocta, si ex ea caput perfuderis. Quin & ipsam per se verbenacam si oleo incoxeris, caputque inde rigaueris, omni capitis dolori antiquo ex frigiditate,aut ex crassis humoribus orto medeberis, eodem Galeno teste secundo de compositione medicamentorum secundum locos. Maximè etiam prosunt sub aquario vase nascentes aselli, millepedæ appellati, si oleo incoquantur. Et hæc de cura cephalææ ex plenitudine

Quibus cum cephalalgia conueniat,& differat.

causæ.

curandi ratio.

Venæ sectio.

Purgatio.

Topica.

2.de comp. med. sec.loc.c.2.

Cap.2. post prin.

cognitionem conuulsionis primariò ortæ: de qua, iuxta Galeni sententiam loquutus fuit Hippoc.apho.39.sexti libri, cùm dixit. Conuulsio fit vel ex repletione, vel inanitione. Verum præter hanc conuulsionem, alia quædam est conuulsio, quæ per consensum accipit, eodem Galeno teste commento apho.1. quinti libr. & tertio de locis affect. hanc iuniores medici barbare loquentes, spasmum non proportionatum ad materiam vocant; cum neque ex plenitudine neruosarum partium, neque ob inanitionem earundem originem ducat, sed vel à qualitate quadam, alteratis per continuationē partibus; & proinde ad neruorū principium ascendente, aut à spiritali quadam substantia per iam dictas neruosas partes transmissa fluida, aut veluti ara, quæ licet mole minima facultate tamen quam maxima sit, & ad neruorum principium delata; propter quod huiusmodi motu ipsum concutiatur, vt à se expellat quidquid fuerit id, quod à parte primo affecta ad ipsum effertur. Huius verò causa non modo externa esse poterit, ex scorpionum videlicet, phlangiorum, aut alterius venenosi animalis ictu, verum etiam ex quapiam interna causa: ex qua similis asentia, generari poterit, non accedente causa extranea, velut Pelopis auctoritate Galen.3.de loc. affect. decretum reliquit. Hæc inquam vbi neruosam aliquam partem occupauerit, per continuas partes (ut diximus) usque ad neruorum principium transferri poterit: ac conuulsiuum motum (modo quo diximus) excitare. Hanc conuulsionem haud ęgre percipies ex cogitatione partis primario affectę: cuius modum in vniuersali capite docuimus. Quòd si ab externa causa ortum ducat, eā ab ęgro, aut astantibus discas. Si vero uerum nulla præcesserit, internam esse putabis: quemadmodum per consensum cum ore ventriculi vbi fortius morderetur ab æruginoso humore, qui potius exacta ærugo dici poterat, in quodam adolescente obseruabit Galenus; cui cum totum corpus conuulsum esset ęgrugine per uomitum vacuata febris statim, & conuulsio cessauit, prout testatur comento apho. primi.5.libr.12.meth. med. & 5.de loc.affect. Atqui siquis velit & hanc quoque conuulsionem per consensum genitam, ex inanitione conuulsionem nuncupare, cum humores mordaces vim habeant exsiccandi, vt Galenus inquit commento apho.primi 5.libr. non reclamamus. Verum non adeo exitialis erit, quemadmodum ea conuulsio quę proprie ex inatione gignitur, ob defectum scilicet humidę essentiæ partium neruosarum: sed curari vtique posset, quia ex siccitate duntaxat, & non ex siccitate, quæ est ab humidę essentię defectu, & vacuatione ortum ducit, vt videre licet apud eundem Galenum, cum commento prędicti apho. tum eodem 12.meth. med. in fine: & hoc modo intelligendo, quælibet cōuulsio tam quę primario, quàm quæ per consensum oritur, erit, ac dici poterit de repletione, aut de inatione. ab immodico item frigido si conuulsio fiat, velut Hippoc.apho.17.5.libr. & Galen.xii. meth.med. visum est; ex plenitudine dicenda erit, quoniam neruosorum corporum substantiam cogens ac constringens, frigidum ad difflandum difficilia efficit, & propterea vt repleantur, causa est, Galen. teste comm. apho. 13.6.lib. quanuis si corpus siccum fuerit, & superfluis carens, possit ex frigore conuulsio ex siccitate fieri, nam penetrans in interiores partes corporum neruosorum exugit, ac exprimit eas, & hac ratione sicciores eas reddit, ac inanit, vt Philotheo placuit commento eiusdem apho.17.5.libr. Maximum tamen ac fere insanabile malum est conuulsio si ex inatione proprie fiat, vt Aetio & Paulo visum est, curatu per difficile uel potius quod curari omnino nō possit, si febris occasione potissimum contractum sit, cum prius sic affecti pereant tempus excogitandi remedia negantes: quemadmodum Galenus 12.metho.med. & in fine libr. de palpi. rigore, tremore, & conuulsione scriptum reliquit. Verum qui a conuulsione, aut distensione neruorum tenetur ex repletione

De conuulsione quæ per consensum fit.
3.de loc.af.c.7.
Diuersę causæ eiusdem.
Loco citato.
12.meth.c.8. in fine.
5.de loc.af.c.6 in fine.
12.met. in fine.
1.cap 8.in fine.
Prognostica.
Aet.li.6.c.18
Pau.lib.3.c.19.
12.met. in fine.

Prope finē lib. ne, Hippoc. auctore 57. apho. 4. libr. febre superueniente liberatur, eadem die, aut sequenti, aut omnino tertia; vt patet libr. de loc. in homine. Et idem auctor apho. 26. 2. libr. dicebat, febrem conuulsioni superuenire melius est, quàm febri conuulsionem. Et in epistola ad Demetrium dicebat. Conuulsiones omnibus morbis atrę bilis succedentes atram bilem sedant: faciles quoque eas esse ex vtero affecto, si sine febre sint, liquet in prænotioribus. Aphorismo vero sexto, quinti libri de tetano sic decretum reliquit. Quicunque tetano corripiuntur, in quatuor diebus pereunt: si verò hos effugerint, sani fiunt. Reddit Galenus causam in commento, quoniam tetanus morbus peracutus est, ut qui cōpositus sit ex emprosthotono, & episthotono. Et propterea citius in ipso fit iudicatio, non tolerante natura longiori tempore tensionis laborem: quo fit, vt in primo circuitu dierum iudicatoriorum passio iudicetur: quanuis neque pueris, neque senibus conuulsio fiat tetanica, Aetio teste. At apho. 1. quinti libr. Conuulsionem ex helleboro letalem esse dixit, & secundo eiusdē lib. conuulsionem ex uulnere letalem esseruit. Nam Galeno interprete, ex uulneribus couuulsiones, ratione sequentis ipsa inflāmationis fiunt, vbi partes neruosas attigerit. Et primum quidem videntur conuelli, quæ à directo sunt partium inflāmatione laborantium: deinde cum & principium attigerit, passio ad totum extenditur corpus: toto vero vniuersim corpore ab affectu immuni, si laborum, aut palpebra, aut lingua contrahatur, graue symptoma existimandum est, ut Paulus asserit, quod maxima inuehat pericula: licet exiguæ partes affectæ videantur. Cæterum quantum ad curationem spectat, scire licet conuulsionem ex inatione, & siccitate ortam (si modo ea curari possit) humectationem poscere, Galeno teste duodecimo meth. med. vniuersa igitur uictus ratio, quòd humida sit, oportet. Proinde aer ad humidum vrgeat. Somnus præcipiatur consueto longior. Quiescat æger: ab immodicisq; animi affectibus caueat: ac nutriatur cunctis cibis humectantibus, ac sorbitionibus pinguibus, cōcoctu facilibus, ac probe nutriētibus: quiq; facile per omnes corporis partes distribuantur. Quare contusę pullorum, seu gallinarum, aut phasianorum carnes, & prædictorum aqua carnis quoque tribuatur: siue ex carnibus agnorum, hædorum, aut castratorum: in quibus quandoque ponātur humectātia olera: præsertim si siccitas cum caliditate fuerit permista. Carnibus quoque prædictis vesci poterunt cum ptisana haud humidis oleribus decoctis. Deinceps cum cibis interim vtantur oleo amygdal. dulci, ac saccharo. Pro potu (immodica non affuerit caliditas) vino vtantur tenui, aquoso: quòd si febris, ac immodicus calor affuerit, pro potu eligatur aqua hordei, aut aqua, in qua glycyrhizæ parum, aut cinamomi fuerit decoctum, vt promptius aqua penetret: seu violaceus syrupus permisceatur. Oleo insuper dulci, aut amygdalino, seu hydrelæo calido eos fouere cōpetit, Pauli auctoritate: & si nihil prohibeat, etiam ad lauacrum tepidum eos deducere conuenit dulcis aquæ: post quod aliquo iam dictorum oleorum corpus ungendum erit, tepido eo existente. Frictione lenissima, temperatoque folio vtendum. Insuper post balneum, quibus ipsum competit, ac citra balneum quibus non competit, ęgroto lac recenter munctum præbendum erit, quantitate congrua, asininum, siue caprillum, pauco addito saccharo, si febris non aderit, aut si ea admodum exigua fuerit. Conuulsiones vero quæ succorum copia, aut inflāmatione fiunt, liquido curabis, illam vacuans, huic proprijs ipsius auxilijs adhibitis, auctore Galen. libr. de trem. rigore. palpit. & conuulsi: ac post eum Aetio teste. Qua de re nos eius conuulsionis, quæ ex plenitudine ortum ducit primo curationem præcipiemus: deinde ad eam, quę ex inflammatione excitatur, deueniemus: posthabita tamen ea, quæ ex plenitudine simpliciter dicta oritur. Nanque eius patebit curatio, cū de conuulsione orta

[Margin notes: 3. prorrh. te. 17. — Aet. lib. 6. c. 39. — Lib. 3. c. 19. — Cōuulsionis ex inanitione curatio. — Ratio uictus. — Loco citato. — Medicamentorum ratio. — Citato loco. — Curatio cōuulsionis ex repletione. — Cap. ultimo. — Aet. lib. 6. c. 38.]

orta ex inflammatione verba faciemus: cum vtriusque similis quodammodo curatio sit, præsertim quoad vniuersalia spectat. At si ex aliorum succorum redundantia neruosis partibus repletis, conuulsio fiat (potissimum si a frigidis, ac glutinosis, ex quibus nerui ipsi nutriuntur) hac ratione erit curanda quæuis iam dictarum specierum fuerit: cum omnes eadem ratione curentur, Celso auctore eodem cap. 3. lib. quarti. Proinde aer ad calidum, & siccum vergens eligatur. Ideoque in eo conclaui, in quo cubabit ęger, eiusdem Celsi decreto, ignis continuus esse debebit, maximeque tempore ante lucano; quo pręcipue frigus intenditur: cùm ipsum frigus apprime cauendum sit. Quinimo libr. de loc. in homine, conuulsioni sic mederi oportet, inquit Hippocrates, ignis ab vtraque lecti parte succendatur, & mandragorę radix in potu præbeatur minore pondere, quàm quod insaniam facit: & ad tendines posteriores sacculi calidi imponantur. Somnus sit mediocris: diurnus tamen fugiendus. Quies ægro præcipienda erit; atq; partes, quæ cotrahuntur, valenter continendæ sunt, & inordinatis resistendum motibus, Paulo teste. oleoq; perfricare eas oportet rutaceo, aut veteri, aut quodam ex hoc genere. Aluus sit lenis. Gaudeat insuper æger; & animi perturbationes aufugiat: primisq; tribus diebus tenuissimo vtatur victu. Nam dicebat Celsus, sed diu vitandus cibus, quisquis madendus est, & sorbitionibus vtendum. Proinde cur solius aquæ mulsæ, aut pauco ptisanæ cremore contentus sit. deinde ouis sorbilibus cibetur, aut a gallinarum pulliis mollibus ius aliquod assumendum. in quo hyssopi, aut serpylli, saluiæ, sampsuci, betonicæ, aut satureiæ parum fuerit decoctum. Assisq; interdum carnibus gallinarum, pullorum, phasianorum, perdicum, aliarumque auium montanarum vesci poterunt ægri: vuaque passa, ac pineis. Potus, præter id quòd exiguus esse debebit, aqua mulsa eligatur: cui etiam saluiæ parum, aut cinnamomi fuerit incoctum. A uini autem potu, præsertim circa initia, abstineant. Nam, vt inquit Celsus, eius usus præcipue periculosus: ideoque in longum tempus differendus est. Licebit tamen eo vti, vbi affectus bene processerit; in parua tamen quantitate: cũ & ipsum extenuãdo, ac calfaciendo conferat, Galeno teste commento autho. 5. libr. Auspicandaq; statim eius curatio a venæ sectione erit, modo non penitus a sanguine secretus, pituitosus fuerit succus redundans, cunctis alijs consentientibus. Sanguinem autem afferre conuenit ex media cubiti vena, non vniuersum, sed pluribus (si opus fuerit) vicibus: cum taliter affectis non tantum mittere sanguinis oportet, quantum exigit morbus, sed aliquid symptomati est relinquendum, Galeno auctore primo de arte cur. ad Glauc. cuius causa sæpe sudores eueniunt, & vigilię molestant, & ægroti vires debilitantur, vt ipse inquit. Quòd si sudores euenerint, linteis oleo madentibus abstergere conuenit, vbi refrixerint, Paulo auctore. Partes insuper, quæ conuelluntur, valenter continendæ sunt, vt diximus, atque prædictis oleis perfricandæ: acribusque clysteribus vtendum erit. At si pituitosi succi redundantes citra sanguinis permistionem fuerint, hi primo extenuandi, calfaciendi, ac incidendi erunt, adeo vt ad expulsionem idonei sint. Demum purgans medicamentum præbendum erit: præparabis autem aqua mulsa cum hyssopi decocto, aut saluiæ, melle rosaceo, aut syrupo ex stœchade, cum aquis betonicæ, aut sampsuci. Purgabis uero catapotiis fœtidis, aut ex sagapeno, cum agarici additione: excipiens pillularum prædictarum fœtidarum, aut ex sagapeno ʒ. i. vel scru. iij. agarici trochiscati. ʒ. i. vel scrup. ij. & cum aqua betonicæ, melle rosaceo, aut syrupo ex stœcade catapotia fiant. Post quorum assumptionem per aliquod spacium syrupi ex pluribus infusionibus rosarum rubearum, aut persicarum cum aqua betonicæ, & borraginis diluti vnc. ii. iii. vel iiij. exhibere poteris, & si oportunum erit, iteranda purgatio erit, præparatione tamen præcedente. At si videbitur

Victus ratio.

Loco citato.

citato loco.

Venæ sectio. quando competat.

cap. 14. prope principium.

Purgatio.

tur alijs purgantibus medicamentis vti, ea requiras cap. de cura doloris capitis ex pituita. Huius quoque conuulſionis optimum præſidium eſt febris ſuperueniens, quę per initia non fuerit, velut auctoritate Hippocratis, & Galeni aphoriſ. 26. 2. lib. liquet, & teſtatur Paulus cap. 20. 3. lib. Communis quoque non modò diſtentionis, ſed cuiuslibet alterius conuulſionis ex plenitudine ortæ ſine vlceratione iuuenibus bene carnoſis, ac æſtate media curatio ab Hippocr. & Galen. aphoriſ. 25. 1. lib. præcipitur. Hæc autem eſt multa frigidæ aquę perfuſio: quæ caloris reuocationem faciens, cum in prędictis fortis fuerit, propterea ex accidenti affectum ſanat. quamquam Paulus hoc præſidium damnet, tanquam periculoſiſſimum. Ipſeque vitandum cenſeo, niſi cuncta, quæ diximus, conſentiant. Succurrit tum ipſis conuulſis ſucci centaurei tenuis potus, aut acanthij radicis ʒ. i. vel. ii. cum aquæ mulſæ unc. ii. vel. iii. vel mirrhæ, ſeu caſtorij ʒ. i. caſtoreum nanque omnium ſecuriſſimum, expeditiſſimum, ac maxime efficax eſt, Aetio, & Paulo teſtibus. quòd ſi robuſti ſint, panacis liquoris aut ammoniaci tantundem cum aqua mulſa bibant, Caput quoque purgandum errhinis, ac apophlegmatiſmis, cap. de memoria deperdita, ac de dolore capitis ex pituita iam dictis: & ſi opus fuerit, acrioribus quoque vtendum. Antidoti quoque anacardinę, theriacæ, mithridati, diamoſchi, aut diambræ ʒ. i. cum aqua mulſa præberi poterit. Ceruix inſuper, ac tota ſpina inungendo ex oleo de caſtoreo, nardino, coſtino, de nuce muſcata, aut de piperibus, aut hiperici, vel de vermibus terreſtribus parato, ſeparatim, aut permiſtis, prout videbitur, caſtoreumque tritum inſpergendum: & vbi perunxeris, deinde admouere veſicas bubulas, vel vtriculos oleo calido repletos, pręcepto Celſi: oleoque veteri, vel adipe quàm vetuſtiſſimo ceruicem, ſcapulas, & ſpinam perfricare oportet. Frictio nanque cum omnibus in homine vertebris vtilis ſit, tum his præcipue, quę in collo ſunt. Propterea die, nocteque (interpoſitis tamen quibuſdam temporibus) hoc remedio vtendum erit, eodem Celſo auctore. Dum autem id intermittitur, cataplaſma locis iam dictis adhibeatur: Cuius materia ſit, vt Aetio viſum eſt, fœnum græcum, & ſemen lini, farina hordeacea, ac loliacea: quibus reſina terebinthina addatur, galbanum, & mel ac oleum multum, in quo decocta fuerit ruta, conyza, artemiſia, aut libanotis. infarciaturque aliquando ammoniacum, ſit tamen molliſſimum, ac leue cataplaſma; eoque incumbente prædictas veſicas oleo calido ſemiplenas deſuper adhibeas; ne cataplaſma infrigetur; aut calfactos ſacculos ex ſale, ſeu ex milio ſuperimponas. Neque erit inutile, prętertim ſi cerebrum affectum ſit, caput attonſum habere, idque irino oleo calido, aut iam dictorum aliquo madefacere: demum adeo ipſum velare, ne infrigidetur: ſacculumque ſuperimponere ex floribus ſtœcadis, hyſſopi, ſampſuci ac ſerpylli folijs, caſtoreo ac macere confectum. Vitandæ tamen erunt aſsiduæ capitis irrigationes: caput enim inde repletur. nonnunquam etiam congruum erit in calidum oleum deſcendere, ac balneari ægrum, vel in aquam calidam, in qua fœnum gręcum decoctum ſit, ſaluię, ſeu rutę folia, & adiecta olei pars tertia; non tamen diutius in eo immorari: nam, vt inquit Paulus in oleum deſcenſus maxime vires deijcit Conferunt quoque ex aquis ſulphueris, & aluminoſis balneę. Conuulſæ quoque partes pellibus luporum, aut uulpium veſtiri debent. Si uero vehementius dolor increuerit admouendę ceruicibus cucurbitulę ſunt, ſic ut cutis incidatur, Celſi præcepto. Inquit Marcellus cap. 18. opiſtotonicis, & tetanicis lotium caprinum cum aqua mixtum efficaciter prodeſſe, ſi ieiunis potui detur: pariter ſi caſtorij, piperis albi, & petroſelini ęquales portiones ſimul

tundes,

Quæ poſt purgationem tribuenda ſint. Aet. li. 6. ca. 39. Pau. lib. 3. c. 20.

Topica.

loco citato.

Citato loco.

tundes,& cribrabis,atque inde cochleare unum cum uno cochleri mellis, & aquæ calidæ cyathis duobus ieiuno ad diem dabis:summum opisthotonicis es se remedium,& multis experimentis probatum ait,nec minus & arthriticis conferre. At si ex plenitudine,seu inflammatione conuulsio excitetur ,uena secanda erit,liberaliterque sanguinem auferre conuenit.modo pluribus uicibus id fiat,ut diximus,& non uniuersim,propter iam assignatas causas. Demum clysteribus,eisque acribus utendum:modo non adsit quod impediat , unum,aut alterum. Quod si inflammatio non cedat,eis utendum erit medicamentis,quæ inflammatio ipsa exigit secundum diuersa eius tempora ,indicatione,quæ à parte affecta sumitur,non neglecta.horum medicamentorum meth.à Gal.13.meth.med.scriptum reperies:aut eorum copiam lib.de simpt. medicament.facult.requiras. Quæ uero per consensum conuulsio efficitur, curata parte primario affecta & ipsa quoque curabitur cõuulsio:uelut si ex rodentibus succis os uentriculi infestatus conuulsio fiat ; his per uomitum euacuatis , conuulsio sedabitur,si opus erit dando illi aquam tepidam bibere:quemadmodum Gal.adolescentem quendam simili conuulsione correptũ 12.meth.med.se curasse testatur. At si ex phalangiorum,scorpionis,aut alterius uenenatæ feræ ictu conuulsio excitetur:ad hanc rem in primis Gale.auctoritate tertio de locis affect..conferunt uincula superioribus partibus iniecta:ab his enim præsentaneam præsidium expectatur. Et si in aliquo digitorum ictus fuerit,is confestim rescindendus erit:nã ex hoc saluus euadet ;quẽadmodum nonnulli rustici,quorum eodem loco Gal.meminit, ex tali rescissione euaserunt,ac à periculo liberati sunt: potissimum si ex uiperis medicamentum potandum tribuatur 3.i.uidelicet exhibens cum pauco uino albo ac tenui. At si partem abscidendam tenuerit,facta ligatura,ut diximus, paulo supra affectam partem.ipsi parti affectæ medicamenta , quæ uehementer attrahunt,adhibenda erunt:tum excalfactoria,tum , quæ citra calfactionem id efficiant.ueluti cucurbitulæ:pariter cauterium,& medicamenta : quæ cauteriis similiter escharam efficiat,iuxta Galeni sententiam 13. meth. med. competunt:& si inueniri poterit quispiam,qui ore suo uirus extrahat,id quoque maxime confert:& ipse etiam Gal.theriacam supra affectam partem adhibere præcipit,lib.de theriaca ad Pisonem : cum & ea extrinsecus imposita uenenum trahat.aliaque innumera medicamenta pro diuersa animalis ueneno si ictu à Paulo,& Aetio conscripta reperies:& proinde ea subticere libuit. Si vero ex immodico frigore conuulsio,fiat,balneis,unctionibus,frictionibus ac reliquis calfacientibus medicamentis haud æger curabitur.

Curatio conuulsionis ex inflamatione ortæ.

13.meth.c.16. & seq.

Conuulsionis p consensum genitæ curatio.

Cap.ultimo.

Cap.5

Cap.6

Cap.16

Pau.li.5 Aet.li.13

περὶ παραλύσεως De resolutione Cap. 14.

Quod is affectus,qui à Gręcis πάρεσις ,seu παράλυσις dicitur, à Latinis resolutio nũcupetur,neque unus est,qui nõ admittat. Ve ũ nunquid vbi motus deperditus,est,aut partiũ aliquarũ sensus perit, uel cum tum sentiendi,tum mouendi,amissa fuerit,resolutio ea affectio appelletur,non ita liquido constat. Nam Gal. cum tertio de locis affectis tum 1.de caus.sympt.neruorum resolutionem appellat,cum & sensus, & motus amissos fuerit. Cæterum idem met eodem 3.lib.de loc.aff. dicebat,per neruorum resolutionem interdum sensum duntaxat,interdum motum,nonnunquam ambo simul perire Deinceps subdit. Itaque neruorum resolutio potissimum dicitur vbi motus deperditus est. Vbi uero partium aliquarũ sensus perit,eam partem sensus expertem esse:resolutam uero non adeo dicere consueuimus, & si nonnulli hanc affectionem sensus resolutionem uocitent. Ex quibus liquet,interdum Gal.motus deperditionem , interim sensus duntaxat,

3.de lo.af.c.10 post principiũ. 1.de caus. sym. cap.5. in fine. 3.de loc. aff. c. 10.post me.

taxat,nonnunquam amborum ſimul amiſsionem,reſolutionem nuncupare: quanquam potiſsimum reſolutio apud eũ dicatur,vbi motus deperditus ſit. At qui eius uerba bene perpenderit,eum ſentiiſſe reperiet, exquiſitam, ſeu ueram reſolutionem nuncupare,cum tum ſenſus,tum motus uim partes amiſerint.quam ſententiam ſectati ſunt Aetius, & Paulus, nec non & Alexander Trallianus. Inſuper nec negare uidetur,vbi motus,aut ſenſus,duntaxat pereant:poſſe non ueram, nec exquiſitam ſed tamen reſolutionem appellari,nec minus collationem faciens inter motus, & ſenſus deperditionem, aſſeruit potiſsimum dici neruorum reſolutionem, vbi motus deperditus fuerit. Erit igitur iuxta Galeni decreta,exquiſita neruorum reſolutio,cum motus,tum ſenſus amiſsio:non ſiquidem neruorum omnium totius corporis: nam huiuſmodi affectio apoplexia appellatur ,ut infra dicemus: ſed vbi alteri laterum,dextro,aut ſiniſtro,aut in aliquo particulari membro id euenerit. Quanquam ſi alteri alterum accidat, reſolutio nominabitur, eius ſcilicet partis,in qua conſiſtit affectus,interdum dextræ,interdum ſiniſtræ. At ſi in aliquo membrorum idem euenerit,ut in manu, uel crure eiuſdem membri reſolutio eſſe dicetur:quamuis & vbi pereat motus duntaxat præcipue,aut ſenſus,reſolutio quodammodo appellari poſsit eodem modo, ut diximus:id quod etiam confirmauit Cælius Aurelianus lib.2.cap.1. cum dixit, Sed eſt, vel fiet paralyſis, nunc ſenſus, nunc motus, nunc utriuſque. Nec pretereundum erit quod Galenus eodem 1.lib. de cauſ. ſympt. & 3. de loc.affectis, de tertia quadam ſpecie, ſeu reſolutionis differentia pronunciauerit;vbi ex aliqua facta ſpinali medullæ diſpoſitione ualida, circa primum eius proceſſum, aut reliquis eius partibus omnes æqualiter corporis partes ſuppoſitę reſolutæ fuerint, ſiue ob luxatam aliquam ſpinæ uertebram. At qui fiat,ut in neruorum reſolutione interim ſenſus pareat, illęſo ſeruato motu;interim motus,illæſo ſenſu; nonnunquam utrique pereant: quanquam Galenus primo de loc.affe.& primo de cauſis ſympt.illud enodauerit,cum eius verba obſcura aliquantiſper uideantur, tyronibus præſertim,hic explicare libuit. Illud prius tanquam manifeſtum, ac luce clarius in eiuſdem Galeni doctrina ſupponentes;quod tam motrix, quum ſenſitiua facultas a cerebro tanquam a fonte,& parte principe ad motus, & ſenſus inſtrumenta per neruos delabitur:qui ex ipſo cerebro orti eandem cum ipſo ſubſtantiam habent, niſi quatenus compactiori materia ſunt conſtituti, ne facile à quolibet parerentur. Quo fit ut,eatenus à cerebri natura receſiſſe uideantur, quatenus ex compactiori materia conſtituti induruerunt: qua ratione aſsiduo cerebri auxilio indiguerunt. Nam ſi tales,quale eſt cerebrum prorſus remanſiſſent,nulla eius ope indiguiſſent. Natura enim ita comparatum eſt,Galeno teſte 7.di Hipp.& Plat. decretis, ut ſubſtantiarum proprietates facultatem etiam ſibi conuenientium proprietates ſecum habeant.Vnde fit ut quantum unuſquiſque neruus à natura cerebri receſſerit, tantum etiam ſit à uirtute,facultateque eius remotus. & ſic omnes cerebri continuitate,recentique ſemper,ac aſsidua ab eo informatione indigeant, uelut circunfuſus nobis aer continuo fulgore illuſtratur.& non in ſemel accepta mutatione perſeuerat:ut pote qui dum cõtinuam accipit mutationem illuſtratur:nec ſublato illuſtrante,lux in eo permanet,ſed ſtatim fulgor cum illuſtrante euaneſcit.Non ab re igitur,ſi continua,ac recenti iam dicta informatione à quauis cauſa impedita,& facultas quoque à principe parte miſſa intercipiatur,ne ad animalis tum ſenſus,tũ motus inſtrumenta pertranſeat, pro ratione diuerſorum neruorũ affectorũ. Qua de re in his partibus quę duplici neruorum genere participant,ut in lingua,& oculis,nihil habet ambiguitatis quod moueãtur quidẽ ſed nõ ſẽtiãt aut illęſa ſentiẽdi facultate,rurſus nõ moueantur

Aet.lib.6.c.28. Paul.li.3.c.18. Alex.li.1.c.10.

Neruorum reſolutio quid ſit.

Locis citatis.

Cur in neruorũ reſolutione interim motus,interdum ſenſus, duntaxat, quãdoque ambo pereant.

1.de loc.aff.c.6 1.de cauſ. ſym. Cap.5.

Cap.5.

Reſponſio.

ueantur: & utriusque simul affectis generibus neruorum nec moueantur, nec sentiant. Verum in quibus membris duri duntaxat nerui inueniuntur, si abla ta cute subiectus musculus, qui nudus est immobilis uideatutr sentiant uero tangentes, exiguam ei noxam accidisse putandum est. At si uehemens fuerit uitium, sensum, & motum simul lædi contingit. sensum uero oblędi, seruato quidem motu in tali musculo, fieri nequaquam potest tanquam siquidem musculus ipse animalis facultatis partem suscepit, quanta ad sensus excitationem sufficiat; ad eius uero motum non sufficiat: quippe tactionis sensus pati aliquid potius, quam agere deprehenditur. Proinde ab exigua faculta te functio eis perfici potest, ut quæ non ita ualidis egeat uiribus sentiendi facultas: & propterea nihil minus, imò etiam magis pati possunt partes, cum debiles fuerint. Efficit enim imbecillitas, ut facilius affectio à sensu dignoscatur, Galeno teste 4. de loc. affe. musculorum uero motus in agendo, non in patiendo actionis efficaciam habet: quapropter plurima indiget animali facultate. Nunquam igitur accidere deprehendes, vt moueatur quidem nudus musculus, sed non sentiat: cum per eundem neruum & mouendi, & sentiendi facultatem suscipiat: sed aut sentit, & non mouetur, exigua existéte eius noxa, aut neque mouetur, neque sentit cum vehemens fuerit eiusdem nerui vitium. At si ad membrum aliquod, pro motu, nerui ad musculos inserãtur; pro sensu vero perficiendo, ad cutẽ perueniant (non enim qui per musculos dispersi sũt nerui reliquias quasdam ad cutẽ impartiunt, vt quibusdã falsò visum est) fieri inquã poterit, ut interim sensus, interdũ, motus, nonnũquã ambo simul pereãt. Nam fieri poterit, vt adiacens illi cutis sensum amittat, eo affecto neruo, qui ad cutem inseritur, ac per eam dispersus est: qui vero per musculos spargitur, noxa vacet: & proinde musculus ipse moueatur. At si is, qui per musculum spargitur neruus offendatur, qui vero per cutem disseminatur, noxa vacet, non mouebitur quidem membrum ipsum, quamuis sensum non amiserit. id verò ob hanc causam euenire solet, quòd neruus alterius lęsus sit, alterius uero mansit illęsus: & si ab vno principio originem duxerint, fuerint tamen in via diuisi. Quòd si vtrique simul nerui afficiantur, & qui ad musculum deuenit, & qui ad cutem peruenit, simul & sensus, & motus pereunt: cum videlicet commune principium affectum fuerit. Scies autem hoc, vbi exquisite cognoueris communia ipsorum principia exquisite considerando, num cerebrum ipsum, vel spina sit affecta in eius principio, aut aliqua alia vertebrarum. Hæc autem in neruorum dissectione percipiuntur. quare solus ille, qui in his fuerit exercitatus exquisite ea considerare poterit, Galeno teste primo de locis affectis. Nam cùm non perpetuò vnus pręfinitus afficiatur locus in ipsa resolutione, sed diuersi affici possint, si cerebrum ipsum affectum sit, non tamen secundum totum (quia apoplexia generatur) sed secundum partem dexteram, vel sinistram dignosces: quoniam simul cum dextra, vel sinistra par te corporis, faciei quoque partes resoluũtur, dextræ, uel sinistræ. At si dempta facie, vna pręd ictarum corporis partim sensu, motuque priuabitur, circa primum spinæ processum affectum consistere conijces. Verum media pars eius affecta erit, ea videlicet, quæ superstat è regione resoluti lateris. Quòd si omnia inferiora membra, facie excepta resoluantur eodem in loco, hoc est, in eius initio ipsa spina offensa est, tanquam omnium neruorum communi origo, qui sub facie existunt: verum non secundum partem sed ingenti affectione laborans, tota affecta erit. At si accidat quandam duntaxat determinatam partem resolutam esse, ea inuestiganda pars erit, a qua neruos suscepit: id quod in anatomice exercitatus haud obscurè inuenies: quemadmodum si & ipsamet spinalis medulla non secundum eiusdem initium, sed iuxta alias inferiores eius partes, ac vertebras lędatur, & suppositę partes

Cap. 4. in fine.

Cap. 6.

Si cerebrum affectum sit.

Si initium spinalis medullæ.

Si aliqua alia pars.

oblæsæ erunt:si ingens fuerit affectio, omnes:si exigua, & secundum partem oblæsa sit;partes quæ è directo suppositæ sunt, afficientur. Quapropter ex anatome doctus locum primo affectum inuenire poteris notitia præhabita, a qua spinalis medullæ parte partes resolutæ neruos suscipiant: at quemadmodum dignoscendum id sit, scriptum reliquit Galenus tum primo de causis simptomatum, tum tertio de locis affectis. Cum igitur propter priuationem animalis facultatis quælibet resolutio generetur, quæ a cerebro tanquam a primo principio medijs neruis, ac per spinalem medullam, tanquam per semitas, ad sensus, & motus instrumenta delegatur, non immerito cerebrum ipsum, aut spinalem medullam, seu particulares neruos quosdam a cerebro uel spinali medulla ortos, aut denique ipsamet instrumenta in qualibet resolutione affici necesse est. At quo pacto illud distinguendum sit, num uidelicet una, uel altera pars primo afficiatur, iuxta Galeni doctrinam, paulo ante ostendimus. Est uero resolutio symptoma in genere noxę functionum animalium motricum, & sensibilium: læditur nanque utraque facultas in ea, non tamen diminute, ueluti in stupore: qui nihil aliud est, quàm difficultas quędam sentiendi, & mouendi, ut patet primo de causis symptomatum, uel imperfecta quędam neruorum resolutio, ut secundo de causis symptomatum liquet: quanquam enim sub eodem genere contineantur tum stupor, tum resolutio, differunt tamen magnitudine, eodem Galeno teste præcitato loco. Quapropter neruosæ partes in resolutione non difficulter sentiunt, & mouentur, ueluti in stupore; sed neque mouentur, neque sentiunt: & propterea utraque facultas in ea ablata est. facultate enim animali omino partes priuatæ sunt, cum resoluuntur. Cuius affectionis indicia scribere non opus erit: cum quiuis non medicus modo, sed fere uulgaris prompte ipsam dignoscere ualebit, cum uiderit partem quampiam sensu, & motu priuatam esse. Sectatur autem non unum tantum morborum genus, sed indifferenter penè ex quolibet oriri potest. Interdum nanque ex immodicè frigida intemperie, cum frigidorum, uiscidorum, ac crassorum succorum abundantia, aut absque ea in altera cerebri parte spina, seu particulari neruo excitari potest. Dignosces inquam id prompte ex his, quæ narrauimus, signis, cap. de dolore capitis orto ex prædictis causis: nec minus inflammatione, seu scirrho in prædictarum partium aliqua ortis, delationē facultatis impedientibus, immo non modo si in eis, uerum in uicinis partibus orti fuerint, neruos comprimentes, resolutionem excitare poterunt: quod ex propriis inflammationis, aut scirrhi signis comprehendes. qua ratione etiam & nerui ipsi comprimuntur, ac resolutio excitatur ab aliquo corpore duro extrinsecus aduueniente, aut ubi uel laqueo, uel manibus constringuntur: fiunt quoque & ipsi arctiores ex luxatis, fractisue spinæ uertebris, aut aliis ossibus. Similiter ad uulnus, seu ulcus cum cerebri, seu spinalis medullæ. tum alterius particularis nerui sequitur neruorum resolutio: quorum morborum, seu causarum notitia ex proprijs eorum inditiis prompte haberi poterit: uel si externa fuerit causa, ex ægri, astantium que relatione. Resolutio, quę non per omnia membra, sed in partibus fit, ut Celsus asserit cap. 27. li. 3. nunquam acutus, sępe longus, fere sanabilis morbus est. Quod uero in senibus, atque hyemis tempore frequenter hæc passio, difficile autem in calidis ætatibus, apud Cęlium Aurelianum liquet eodem lib. secundo, cap. primo. Verum quæ a nerui diuisione oritur resolutio (Paulo teste) insanabilis est: nec minus si ex spinalis medullæ transuersis incisionibus, seu luxatione ualida. Amplius si resolutum membrum minuatur, aut eius color immutetur, non absque ratione difficulter curabitur, aut forte non curabitur. non enim facultate animali duntaxat priuatum esse indicabit, uerum & naturali, ac quodammodo uitali. Nunquid autem ea, quæ dextri lateris

[Margin notes:]
1. de caus. symp. cap. 5.
3. de loc. affe. c. 10.
Quę partes afficiantur in quauis resolutione.
Quis præter naturam affectus sit resolutio neruorum.
1. de caus. sym cap. 5.
2. de caus. sym. c. 2. in prin.
Stupor quid sit.
Resolutionis signa.
Quem morbū sectetur resolutio neruorum.
Prognostica.

teris est resolutio deterior sit ea, quæ sinistri, aut è contra, reliquis iunioribus censendum relinquo. nam quæ circa id dici possent magis fortè puerilia viderentur, quàm huius rei exactiorem doctrinam afferrent. Curabis autem eam, quę à frigidis, crassis, ac, viscidis succis resolutionem ortum habet, si similis præcipiatur victus ratio, velut præcedenti capite de conuulsiue statuimus, vt uniuersa uidelicet sit attenuatoria, ac siccior, Paulo, & Aetio testibus: modicisque cibis, eisdemque siccis, ac potionibus vtantur ægri: sitim propterea quoad possint, maximè sustineant: & vt summatim dicam, in vniuersum simili uictus ratione utantur. Et cum redundantem humorem euacuare oporteat, pro eius curatione (Aetio teste) nullum aptius in his reperire datur principium, quàm à uenæ sectione: siquidem permiserit ætas, habitus, tempus, studium prægressus, uictus, & reliqua, quæ prohibere solent uenæ sectionem: quæ fiat à partibus sanioribus, & ne perfrigerentur ægri, oportet moderatam, facere detractionem: per quam solum paululum imminuantur materiam, quemadmodum Aetius consulit. Interpositis autem diebus quibusdam à uenæ sectione, aluus clysteribus subducatur, parato eorum decocto ex maluarum, althææ, mercurialis, chamæmeli, betonicę, hyssopi, & sampsuci, singulorum manipul. s. florum stœcadis, & foliorum rutæ, utriusque drach. iij. decoquantur in aqua, quoad tertia pars absumatur. Deinde accipiatur prę dicti decocti lib. i. & s. salis communis parum, olei communis, anethini, uel chamæmelini unc. iii. mellis rosacei unc. ii. hierę picræ simplicis drach. vii. aut compositæ drach. iii. seu benedictæ laxatiuæ drach. iiii. aut confectionis de dactylis, seu antidoti indi tantundem. Interimque, si uidebitur, trochiscati agarici scrup. iiii. aut drach. ii. commiscere poteris. & fiat clyster. Post quæ non diuersa ratione ab ea, quam in cura conuulsionis docuimus, syrupi, aut alia decocta, propinandi sunt pro pituitosorum redundantium humorum ex tenuatione, ac incisione, ut expulsioni reddantur idonei. Quibus sic paratis, purgatio exhibeatur aliqua ex his quę iam dicto capite conscripsimus, paulatim à lenioribus ad uehementiora progrediendo. Nanque non semel tantum sed sępius purgandi sunt ægri, interpositis tamen semper diebus quibusdam: etenim ubi pars resoluta est (Celso auctore) prouidet malo corporis uel sanguis missus, uel aluus ducta. Vtilissima autem est post purgationes theriaca, & mithridatum, ut Aetius testatur; qua de re drach. i. alterutrius tribuatur. Quòd si cerebrum primariò affectum sit, magnopere conducit post hæc apophlegmatismis, sternutatoriis, ac nasalibus medicamentis, caput purgiis dictis uti: utpote quæ à capite pituitam ducant. Quòd si ipsum affectum non sit, neque eis utendum erit, sed talibus medicamentis, quæ cerebrum ipsum roborent. Nanque uniuersa curatio in his à capite initium sumit: hoc enim radix est, & principium totius affectionis, Aetio auctore, inter quæ hoc utare.

Curatio.
Victus ratio.
Venę sectio.
Clysteres.
Pręparatio.
Purgatio.
Quę post purgationem peragenda sint.

Recipe diambræ, antidoti pliris archoticon, & diamoschu dulcis, singulorum scrup. j. pulueris hirundinis præparati. 3. s. feminum coriandrorum præparatorum drach. i. facchari rosacei drach. iii. cum saccharo dissoluto in aqua rosacea, fiant tabellę, ex quibus æger sæpius parum in ore teneat. Auxiliatur insuper huic affectioni (ut Paulo, & Aetio uisum est.) assumptio castorii, aut opopanacis, aut sagapeni pondere circiter 3. j. cum aqua mulsa. Insuper & antidotum ex triplici pipere, Paulo auctore. Sed & sarmentorum uitis uiridium decoctum à ieiunis assiduè potum prodest ualde partibus corporis resolutis, ut testatur Aetius. Quòd si caput primo affectum fuerit, aut spinalis medullæ initium, à iam dictis euacuationibus non erit incommodum circa occipitis cauitatem, quo loco spinalis medulla initium habet, unctiones approximare ex oleo nardino, constino, de nuce muscata, uulpino, de hyperico, castoreo, aut è terrenis uermibus parato, & demum laurino, seu de piperibus,

Vnguenta.

bus,aut de euphorbio. At si mauis vnctiones componere, eiusq; vti,excipe ex vulpino,nardino,& de nuce muscata oleo,omnium vnc.iij addasq; succi hyperici,& saluiæ,singulorum ʒ.ij.castoreij,sagapeni,vtriusq;.ʒ.i.& s. florum stœcadis.ʒ.s.& cum pauca cera,exiguoq; vino albo odorifero fiat vnguentum vel sacculus pariter paretur. R.hyssopi,sampsuci,hyperici,saluię,rutę,& foliorum lauri, singulorum. ʒ.ij.spicæ,mastiches, castorij, florum stœcadis, singulorum scrup ij.garyophillorum,maceris, nucis muscatæ ana scrup.s. rosarum rubearum siccarum manip.s.omnia contundantur, & ex eis sacculi parentur. Non incommodè insuper fotus fieri possunt ex saluia, rosmarino, hyperico, herba paralysi hodie vocata, hyssopo, sampsuco, betonica, pulegio, & calamintha, omnibus in vino albo decoctis, additisque castorij. ʒ.ij. florum stœcadis, ac spicæ ana ʒ. j. & s. quibus sæpius reiteratis cum spongijs, seu linteo, aliquod ex prædictis vnguentis, seu sacculis superimponi debet. Quòd si neque his morbus cedat, sinapismis, aut per ignem cauterijs, siue per aliud medicamentum candens patrem innuere non dubitabis. Aetij sententiam sectatus. At si nec cerebrum, neque spinæ initium affectum fuerit, sed ex reliquis eiusdem medullæ spinalis partibus oriatur affectio, eis ritè inuestigatis, atque inuentis super easdem iam dicta medicamenta approximare poteris. Simili ratione & si aliquis particularis neruus fuerit affectus, eius origine primo inuenta, prædicta, aut similia medicamenta adhibebis: quemadmodum Pausamiam, Syrum sophystam,qui secundum duos minores sinistræ manus digitos,atque medij patrem dimidiam, in primis sensum difficilem habebat, postea eum omnino amisit, malè curantibus medicis sanauit Galenus, circa dorsi initium ea medicamenta, quæ illis digitis adaptauerant, adhibere iubens, à qua patre nerui,per quos ad manus digitos, pręsertim iam dictos sensibilis transmittitur facultas, procedunt, velut tum 1 .tum 4. de loc. affe. scriptum reliquit: nunquam tamen cerebrum despiciendum erit,& si priuariò non afficiatur. Prodest etiam resoluti membri, seu torpentis summam cutem exasperasse, Celso auctore, vel vtricis cęsam, vel impositio sinapi, sic vt vbi rubere cęperit, corpus hæc remoueantur. scylla quoque contrita, bulbiq; contriti cum thure rectè imponuntur. Conducit quoque & cucurbitulas aliquando sine ferro admouere: quin etiam fouere aqua calida marina, vel si ea non est, tamen salsa magnopere necessarium est. At si ad sint balneæ calidæ naturales, ijs potissimum vtendum est:in eisq; præcipuè resulta membra agitanda sunt:in quarum defectu arte balneum parandum erit ex prædictarum herbarum decocto, ac reliquis calfacientibus,eoq; in resolutis parentib. vtendum. Nam siquid aliud,conducent resolutis membris,vt ad ea sanguis, atque calor, & spiritus trahantur, quò fit, vt & melius alimentum trahant,ac concoquant,& recrementa reppellant, & digerant. Post verò cucurbitulas, seu balneas,alienum non erit aliquo prędictorum vnguentorum affectum membrum linire, ac linteis seu vulpina pelle operire: aut aliud componere licebit in hunc modum.

Sacculi.

Fotus.

Sinapismi. Cauteria.

Pausaniæ Syri historia.

1.de loc. affect. cap.6

4.de loc. affect. Cap.4

Quę adhibenda sint resoluto mēbro.

Recipe olei nardinis & costini vnc. i. olei de piperibus, & de euphorbio ana drach.tres,succi herbę,quam paralysim vocant,saluiæ, & hyperici singulorum drach.quatuor, florum stœcadis, calaminthæ, hyssopi, singulorum ʒ.j.castorij,baccarum lauri ana ʒ.s.feminis sinapis scrup.ij.cum cera,& resina terebinthina quod satis sit, fiat vnguentum, seu cerarum. Si verò ex ingenti frigore citra humorum redundantiam resolutio fiat, inuenta parte priuariò affecta prædictis medicamentis supra eam adhibitis, curabitur, cerebro, ac ipsemet parte resoluta, omnino non neglectis. verum eis quoque auxilia (vt præcipimus) porrigas: posthabitis tamen venæ sectione,purgatione,ac reliquis connumeratis medicamentis, quæ vim vacuandi habeant; sed alternantibus tantum, ac partes roborantibus vtendum. At si ex inflammatione, vel scirtho

Si ex frigore resolutio fiat, curatio.

In prędictarum aliqua partium orris resolutio fiat, eiusdem inflammationis, seu scirrhi curatione sanabitur. Ab aliquo autem corpore duro extrinsecus adueniente, laqueo, uel manibus neruos constringentibus si resolutio excitetur per eorundem ablationem promptè curabitur. Sic si ex fractis, aut luxatis spinæ uertebris, seu aliis ossibus, si curari ualeat orta resolutio, ex luxationis seu fracturæ curatione sanabitur. Similiter si ad uulnus, seu ulcus tum capitis tum spinalis medullę, aut aliorum particularium neruorum ipsis curatis, dummodo curari ualeant, & ipsa resolutio persanabitur: propterea ex iam dictis causis resolutionem ortam curare pretermisimus.

Curatio, si ex aliis causis fiat.

περὶ σπασμοῦ κυνικοῦ.

De conuulsione canina. Cap. 15.

SErmonis affinitate ducti de ea affectione tractare proposuimus, quam Græci σπασμὸν κυνικὸν, latini caninam conuulsionem, medicorum uulgus oris torturam appellat. quę nihil aliud est, quàm mandibularium musculorum resolutio, Aetio teste. ex qua in obliquum distorquetur os, nasus, & oculus, & in summa, dimidia faciei pars. In hac affectione interim cerebrum, non tamen secundum totum, uerum secundum dimidiam eius partem afficitur interdum nerui, qui à cerebro ad faciem deferuntur: nonnunquam uero partes ipsę, quę lęsas actiones habent, proprio affectu laborant, Galeno auctore. 4. de loc. aff. quarum primo affectarum discrimen per copulata symptomata facilè deprehenditur. Nanque si cerebrum affectum sit primò, non modò omnes faciei partes affici consueuerunt, ut oculus quoque lędatur, uerum etiam simul cum ea tota corporis medietas è directo supposita resoluta erit, ut in præcedenti capite declarauimus. Si uerò faciei tantum partes resoluantur in alterutra duntaxat parte, omnes partes quibus a tertia coniugatione nerui adueniunt, ut temporarii, masseteresque musculi, labra, & pinnę narium resoluuntur, ac ipsius linguę, atque partium oris sensus duntaxat amittitur, qua propter neruum ipsum primariò affectum esse putandum est, qui a tertia neruorum coniugatione procedit. At si forte fortuna una quæpiam faciei particula, aut in sentiendi, aut mouendi, aut utraque facultate lędatur, ea sola causam dispositionis continet, atque affecta est: uelut si latus musculus affectus sit, & labrum ipsum, narium pinnæ, ac ferè tota Mandibula, & gena utraque resoluta uidebitur. Similiter accidit si supercilium unum duntaxat fuerit resolutum, aut palpebra: nanque affectus in ipsis tantum particulis continetur. Euènit autem cum latus musculus fuerit resolutus, qui dextram labri partem mouet, ut ipsa ad sinistrum deflectatur, uelut si is, qui sinistram mouet, resoluitur, ipsa trahatur ad dextram, ut semper in aduersam partem deflecti contingat resolutam partem: trahitur nanque ea a musculis actionem facientibus, Galeno teste lib. de caus. morb. Nec secus uidebitur ubi quilibet alius faciei musculus, uel neruus quoquomodo fuerit affectus. Nam semper ipsa pars in diuersum trahit musculum ubi resoluta fuerit, eodem Gal. auctore 4. de loc. affe. impedita nanque facultate animali, quæ per neruos ad faciei partes delegatur à cerebro, non ab re partes ipsæ eadem animali facultate priuatæ relaxantur. Oppositæ uero, utpote sanæ existentes, participesque eiusdē animalis facultatis, proprium munus perficiunt, præsertim musculi, qui cum operantur ad suum principium seipsos contrahunt: & propterea oppositum ad se trahunt. Qua de re non mirum si in hac affectione per accidens uideatur figura uitiari, ac morbus in figura oriri: quoniam pars faciei a naturali figura deflectit: non tamen propter hoc canina conuulsio morbus in figura dici

Lib. 6. c. 30.
Canina conuulsio quid sit,

Cap. 2. uers. fine
Si cerebrum affectum sit, signum,

Si faciei partes duntaxat, signum,

Si una quæpiā pars, signum,

cap 7

Cap. 2. in ultimis uerbis.
Cur resoluta pars semper in aduersum trahatur musculum.

Quis affectus,

præter naturam fit conuulsio canina.

dici poterit quāquam ad ipsam is sequatur morbus, ut diximus. uerum symptoma est in genere noxæ functionis animalis sensibilis, & motricis voluntariæ, si sensus, & motus deperditus fuerit, aut alterius sensibilis, seu motricis, si sensus, aut motus deperdatur: modus autem læsionis erit earum oblatio.

Signa.

Neque laborandum erit per multa signa pro eiusdem affectionis notione, cùm propriè à sensibus dignoscatur, visu videlicet, & tactu, cuius causę non

Causæ.

absimiles videntur esse, quàm eę, quas pręcedenti capite de resolutione narrauimus, & propterea hic conscribere superuacaneum esset: quamuis ex conuulsione quoque alterius partis faciei musculorum possit & facies ipsa lædi, ac peruerti: adeo vt similiter figura vitietur, veluti ex neruorum resolutione, vt patet lib. de caus. morborum: quæ quoniam curata conuulsione sanabitur, propterea de ea non erit noster sermo. Indicant autem spasmi cynici euentum dolor circa faciei ossa, & stupor in cute eiusdem, ac palpitatio multa in ea proueniens. Non despicienda erit eius curatio: nam si proteletur, forcasse ipsa speranda non est: sed timendum erit ne in resolutionem, aut morbum

Prognostica.

Curatio.

comitialem, vel apoplexiam mutetur. Propterea simili victus ratione seruata, quam cap. de conuulsione, & resolutione instituimus, confestim pro ratione causæ ipsam facientis, ea rescindenda erit, vtendumq; & venę sectione, si opus fuerit, aut forti aliqua purgatione: & demum errhinis, ac apophlegmatismis valentioribus, & præter iam dictos, hoc vtare. R. radicis pyretri, zinziberis, castorii, singulorū scrup. ij. piperis, staphidis agrię an. scrup. i. mastiches ʒ. ii. seminis sinapis ʒ. ß. hyssopi, origani ana scrup. iiij. vuę passæ ʒ. iij. excipiantur omnia trita, & adhibita cera, ac pauco rosaceo melle fiant pastilli mansiles. Proderit etiam eiusdem ligatura: quę in oppositum ęqualiter ueluti capistrum quoddam partem resolutam deducat, Paulo teste. Quibusdam etiam &

Lib. 3. cap. 14.

sanguinis detractio ex uasis linguæ subiectis confert, eodem auctore. Item cucurbitulæ in occipitio iuxta primam uertebram defixæ iuuant, ut ipsemet testatur. Reliquis insuper medicamentis tum cerebrum roborantibus, tum topicis supra affectam primario partem adhibendis eis utaris, quæ præcedenti cap. conscripsimus. Verum quia non ea maxilla, quæ peruersa esse apparet sed opposita resolutione infestatur, ut ex ipsa rei notitia liquet, & Paulo uisum est; iccirco resolutę parti (ubi oporteat) auxilia adhibenda sunt. & non oppositæ, quemadmodum Aetius præcipit. Et quoniam omnia hac affectione laborantibus commodant, quę in resolutione fuerunt relata: ea de re huic sermoni finem imponamus. qua ratione & ab aliorum partim resolutionis tractatione excusatum esse uelim.

περὶ ἐφιάλτης. *De incubo.* *Cap.* 16.

VBI quispiam, cum somnum ingredietur, se grandi quadam mole opprimi, inuadique ab alio, & premi imaginatur, ἐφιάλτης affectus is ab omnibus fere grecis nuncupatur ἀπὸ τοῦ ἐφιάλλεσθαι, quod inuadere & premere significat: nam hoc malo correpti ab aliquo se inuadi, & premi putāt, uel quoniam homo quidam Ephiales nominatus hūc affectū perpessus est, Paulo teste ca. 15. tertij lib. At Temison (ut ipse refert 10. suarum epistolarum uolumine) πνιγαλίωνα a suffocando nominauit. Tota autem medicorum turba latine incubum, seu incubonem appellat. qui, Aetio teste, auctoritate Possidonii, non est dæmon, sed magis pręludium, & prooemium morbi comitialis, aut insaniæ, uel apoplexię. Hunc incubonem aliqui (ut refert Cælius Aurelianus capitu. 3. lib. 1) ab hominis forma, uel similitudine nomen duxere dixerunt, aliqui a phantasia, qua patientes afficiuntur: siquidem ueluti ascendere, atque insidere suo pectori sentiant quicquam. Quòd uero

Aet. lib. 6. c. 12.

in hac affectione cerebrum lædatur, tum Pauli, tum Aetii auctoritate liquet. Constat insuper ex operationum læsione: læduntur nanque in ea cum principes, tum motrices, ac sensibiles functiones. Nam difficilis eo detentos comitatur motus, torpidus in somno sensus, & suffocationis imaginatio, vt Paulus testatur: illudque non ab re, vt fatetur Aetius. nam eisdem prohibentur facultates per neruos transire, oppletis ventriculis cerebri vaporibus crassis, ac frigidis: qui affectum ægrè excitabilem efficiunt, ac vix ad rectam actionem ægri producuntur. Ex quibus Aetij verbis liquet, non modo cerebrum in hoc vitio lædi, verum ipsum vt partem instrumentalem, & non similarem oblæsum esse: afficitur nanque secundum eius uentres, vt ipse testatur: hoc malum non morbus, sed symptoma est in genere noxæ functionum animalium, omnium inquam: nam imaginatio in eo deprauata est, motus difficilis, & sensus torpidus. & propterea functiones hæ, aut debiliter fiunt, vt Paulo uisũ est, aut nõ fiunt præsertim motrices, ut Aetio placuit, dum dixit. Vnde etiam immobiles penitus tales permaneant: quamuis demum per multam anxietatem discusso obstruere spritu, ac attenuato, & apertis meatibus, de repentè excitentur. Præcedit hanc affectionem, eodem teste, suffocatio, uocis priuatio, grauitas, & immobilitas. at comitatur eos, ut placuit Paulo, difficilis motus, torpidus in somno sensus, suffocationis imaginatio, & ueluti ingruentis cuiusdam mali occupatio. Vox supprimitur, aut incerta, nihilque significans editur. eademque perpetiuntur incubo pressi dum dormiunt, quæ morbo comitiali correpti patiũtur in exacerbationibus, Aetio teste, & Paulo, & fere non nisi in somni initio fit, cum primum a uigilis, in quibus uapores dissipantur, quiescat innatus calor, & ad interna se conuertat uapores generans, ac eisdem cerebrum opplendo, potissimum si eo tempore alimenta conficiat, non tamen perfectè euincat. Huius uitij causa, crassus, ac frigidus uapor ad cerebrum delatus, eiusque uentriculos obstruens, ab eisdem auctoribus assignatur. qua ratione fit, vt crapulæ, ac continuæ stomachi cruditate, ex quibus iam dicti vapores eleuentur, hunc affectum præcedant. Cui malo (vt eisdem visum est) per initia succurrendum erit: inueteratum nanque, & assiduè incidẽs grauis aliquod vitium nuntiat, vt morbum comitialem, apoplexiam aut insaniam, dum paulatim in cerebri ventriculis crassus humor coaceruatur. succurritur autem prohibendo ne iam dicti vapores cerebri cauitates occupent. Fiet vero hoc, si victu vtantur tenui, ac penitus flatus exorte. qua propter parce semper, verum parcissime in cęna cibus sumatur, qui boni sit succi, facile concoquatur modice alat, ac non inflet, aut vapores multos ad caput mittat. Verum vitent, nisi album, aquosum, ac subastringens sit, moderate sumptum, ac dilutum. In vltima mensa astringentibus vtantur cibis, vt pyris, seu cydonijs. cum eorum cibis ea, quæ extenuandi vim habent, permiscenda sunt, vt hyssopus, sampsuccus, serpyllum, satureia, & alia huiusmodi. A sole, frigore, ventis, igne, ac fumo, diurno somno, sic statim a cibo, cauendum erit. Curãdos etiam oportet iacere loco lucido, atque mediocriter calido, adhibita require animi, & corporis abstinentia, vsque ad tertium diem, ex sententia Cælii Aureliani lib. primo cap. 3. & vt summatim dicam, simili victus ratio ne vtantur, quam vertiginosis, ac comitialibus pręcipiemus. Quòd si sanguis redundarit, venam in cubito secare oportet, exteriorem, vel mediam. si vero vitiosi succi magis prædominantur, purgante medicamento ægri corpus euacuandum est, prius tamen exhibitis extenuantibus quibusdam medicamentis pro eorundem humorum præparatione. Quibus partis, si pituita fuerit is, qui redundat humor, ex stomachicis pilulis, & Galeni hiera, aut ex eadem picra cum epithymo, & sena, aut ex pilulis de lapide lazuli ægrum purgabis: quòd si mauis alijs purgantibus medicamentis vti, capitu de epilepsia, aut de vertigine

Quę pars afficiatur.

Morbus quem se quitur.

Quis affectus preter naturam sit.

Eiusdem signa.

Cur in somni initio fiat.

Causæ.

Prognostica.

Curatio.

Victus ratio.

Venęsectio medicamentorum ratio.

vertigine ea requiras. A purgatione ea, quę cum ventriculum, tum caput roborant, exhibeantur: diarhodon videlicet, aromaticum rosatum, diamoschu dulce, diambra, & alia huiusmodi. Admouenda insuper, purgato corpore vniuerso, capiti localia medicamenta, sunt, irrigationes videlicet, ac inunctiones calidę, apophlegmatis, ac caput purgijs similiter vtendum: quorum omnium medicamentorum copiam cap. de morb. comitiali inuenies, & de apoplexia. At succurrit particulatim ipsis, ex Aetij, & Pauli sententia, niger pœoniæ fructus, si quindecim eius grana trita cum aqua in potu exhibeantur, idq; continuè fiat, quoad ęger sanetur.

Quæ a purgatione exhibenda sint.

περὶ δίνου καὶ σκοτοδίνου.

De uertigine, & tenebricosa uertigine. Cap. 17.

4. de rat. uict. com. 41. in principio.

Quibus conueniant, & differant uertigo & tenebricosa.

uetrigo.

Loco citato.

ADEO magnam inter se cognitionem habet affectus is, qui a græcis, præsertim Hippocrate, & Galeno, interdum ἴλιγγος, vt patet apho. 17. 23. & 31. tertij lib. interim δῖνος, vt liquet 4. de ratione victus, appellatur, & qui ab eisdē σκοτόδινος nūcupatur, vt aph. 17. 4. li. & eodē 4. de ratione victus cōstat: quorū affectuū primus a latinis vertigo, à reliquus verò tenebricosa vertigo nuncupatur: a medicorum autem vulgo scotomia, vt ausi sint quidam iuxta eorum sentētiā asserere inter se prædicta duo nō differre. Nos vero non modo nomenclatura eos affectus, prædictorū autoritate, discrepare putamus, verum etiam re ipsa. quòd autem nomine dissideant, ex iam dictis liquet: at quòd re ipsa distent, ex Galeni verbis 4. de ratione victus potere poterit, dum asseruit, quòd quando quispiam imaginatur caput circumferri, tunc δῖνος, hoc est, vertigo dicitur, quando autem & tenebricosa simul visio cum hoc fit, σκοτόδινος, hoc est tenebricosa vertigo vocatur; ab accidenti nomen sumens, quòd repentinas oculis ingerat tenebras, vt ait Cælius Aurelianus c. 2. lib. 1. Ex quibus verbis liquet aliud re ipsa esse, quòd caput duntaxat circumagi videatur: aliud vero quando simul cum eo tenebricosa fuerit visio. nanque in vertigine dicta (pręter tenebricosam visionem) caput circum

Vertigo quid sit.

Quid sit tenebricosa uertigo.

agi videtur duntaxat: in tenebricosa verò vertigine simul cum capitis circūlatione tenebricosa fit visio. Proptera iuxta Hippocratis, & Galeni sententiam asserimus, quòd vertigo sit imaginatio quædam, quòd caput circunferatur, seu vertatur. σκοτόδινος autem sit, quando quęcunque conspiciuntur, circumagi videantur, ac de repentè simul pereat sensus visus, cùm ipsi ægroti putent tenebras circunfundi, quemadmodum Galeno visum est, commento aphorismi decimi septimi lib. quarti; & si per σκοτόδινον interpres malè vertiginem intellexerit, ac interpretatus fuerit: nam in hac passione constitutos repentina visus tenebratio, atq; nebula, vt ex eodem Cęlino Aureliano liquet, cum capitis vertigine consequitur, vt omnia secum moueri existiment. At in generationis modo ambo conuenire videntur: cùm ob inordinatam spiritus flauosi motionem in partibus cerebri generentur, qui vel in capite localem habet generationem, vel sursum ex infernis fertur, vt 4. de ratione victus in morbis acutis, & commento apho. 31. 3. lib. liquet. quò fit, vt ea-

loco citato.

Quæ pars in eis afficiatur.

4. de rat. uict. com. 42.

3. de loc. affect. cap. 8.

Loco citato.

dem etiam pars in vtrisque afficiatur, nempè caput, vt constat de vertigine commento apho. 23. 3. libr. & 4. de ratione victus in morbis acutis, & de aff. tenebricosa uertigine, tum eodem 4. de ratione victus, tum 3. de loc. affe. Insuper confirmari poterit ex functionum læsione. in vtrisque nanque animale oblæduntur functiones: quamuis nec omnino eædem, neque eodem modo: nanque in vertigine deprauatè imaginatio læditur, diminuteq; visio, vel fortè etiam deprauatè interdum, vt patet Galen. 4. de ratione victus,

uictus,& commento 15.apho.3.lib.quam sententiam secta ri etiam uidentur Aetius,cap. proprio de uertiginosis. In tenebriosa autem uertigine cum ipsa deprauata imaginatione, non uisionis imbecillitas,uerum eius ablatio percip tur.nam præter id,quod cuncta uidentur circummagi,derepente simul perit sensus uisus,ut testatur Galenus commento apho.17.4.lib.putant enim ægroti tenebras circunfundi, adeo ut interdum cadant,ut patet 3.de lo.aff. Quia de re uertigo symptoma erit in genere noxæ functionum cum imaginatiuæ deprauatæ,cum uisionis diminutæ,seu deprauatæ. At in tenebricosa uertigine non modo imaginatiua aberrat,sed uisiua functio abolita,est,& interim motrix facultas,ut ex iam dictis liquet.& propterea affectiones prædictę secundum magis,& minus inter se discrepare palam uidentur : nec idem sunt ut a quibusdam uisum est:& si in utrisque imaginatiua facultas uitiata sit ac caput,seu cerebrum afficiatur.quanquam conati sunt quidam Galeni sectatores probare in hisce affectionibus imaginationem non lædi :cum si læderetur,aiunt,non putarent ęgri se esse deceptos:nam licet uideatur eis caput circonuerti,aut quęcunque conspiciunt,circumagi, sciunt tamen falsam esse uisionem,& imaginationem. At qui nihil obstat imaginationem læsam esse,ęgrumq; cognoscere uerum,seu falsum illud quod imaginetur ;cum hæc cognitio raciocinatricis facultatis,seu cogitatiuę, & non amplius imaginatiuę sit munus:quæ constare poterit,imaginatiua oblæsa existente,ut in quibusdam phreniticibus apparet:& proinde quia falsum imaginatur, imaginatiua aberrat:quia uero dignoscit æger se falsa imaginari, ratio, seu cogitatio illæsa erit:quemadmodum de se ipso testatur Galenus phrenitide laborans 4.de loc.affe. Rursus si ad cerebrum prædictę affectiones attinent, quomodo uisibilis duntaxat facultas oblæsa erit ? In utrisque igitur luce clarius patet,imaginatricem facultatem deprauatam esse:at dissident, quòd in uertiginosis sensus uisus non simul perit, uelut in scotomaticis, nec concidunt ægri,cum affectio mitior existat:in scotomaticis uero quoniam caput uehementius afficitur,sensus uisus repente deperditur adeo,ut interdum cadant, maxime vbi in circulum circunuertantur:siquidem ipsis ab una ratione euenit,id quòd cæteris à pluribus accidere solet,Galeno teste,3.de loc. affec. similiter si alium quendam circunuerti uiderint,siue totam,aut trochum, aut ipsos quoque in aquis uortices,sine aliquid tale,idem perpetiuntur. Spiritus enim uisiuus ad trochum, siue aliud tale,qui circunuolutatur,allabens mouetur,& simul cum illo circunfertur,ut testatur Aetius.quinimo & in ipsis citra circuitonem euenire uidemus id,quod in aliis, cum in circo frequenter uertuntur, accidit,& proinde ex ipsa appellatione manifestus est ; qualis sit scotomaticus affectus,ut patet 3.de loc.aff. Discernitur uero a b epilepsia hæc passio ex Cęlii Aureliani,sententia,siquidem neque sensibus priuat ægrotantes neque spasmo. id est,diuerso raptu afficit. Nec quicquam refert, si Galenus eodem 3.de loc.aff.de scotomate duntaxat,hoc est, de tenebricosa affectione uerba fecerit,uertiginis autem nō meminerit,cum eadem pars in utrisque afficiatur:quod quidem inuestigare eo libro preposuerat,& insuper quoniam de scotomate differens,qui maior affectus est quàm uertigo sub eius tractatione & uertigo subintelligi poterat. Quod igitur iam dictæ affectiones non confundantur,nec eędem sint,ac quomodo discrepent,& una ab alia discerni queat,ex superius dictis liquet. Sed quoniam utraque bifariam oriri potest,tum primario affecto cerebro,tum per consensum ex ore uentriculi, Galeno auctore 3.de loc.aff.& Paulo cap.12.lib.3. propterea si ex primaria cerebri affectione dependeant,uehemens capitis dolor,grauitasque præcedet aurium sonitus:item olfactus læsio & nonnullis etiam (ut,Paulus testatur) gustus,atque alterius cuiusque sensus,qui à capite initium sumit, ex Archigenis

[Margin notes: Aet.li.6.c.7. — 3.de loc.affe, loco citato. — Quis affectus præter naturam sint ambę affectiones. — Nunquid in hisce affectiōibus lædatur imaginatio. — Responsio. — Ca.2.in medio. — Cap.8. — loco citato. — Quomodo tenebrosa uertigo ab epilepsia discernatur. — loco citato. — 3.de loc.affe, loco citato. — Si primario affecto cerebro fiant, signa]

Si per consensũ ex ore uentriculi. 3. de lo. af. ca. 8.

genis testimonio. Si verò ori ventriculi cerebrum consentiat, stomachi morsum, quem græci καρδιωγμὸν appellant, accersit: ac nauseam ægri præsentiunt, eodem Paulo auctore, & Galeno, ex Archigenis auctoritate eodem 3. de loc. affect. At quomodo fiat, perpetuò ad inęqualem, turbulentum, & inordinatum motum flatuosi spiritus incerebro iam dictæ affectiones consequuntur. ex quo animalis etiam spiritus in cerebro consistens euertitur, vt Aetio visum est, vt propterea non valeat, ordinatè, & vt decet, ad propria loca distribui: quò, fit, ut ad morbum in uia, hoc est, ad obstructionem ex prędicto flatuoso spiritu ortam hæc symptomata insequantur, simul atque inęqualem cerebri intemperiem. Verùm cùm non semper flatuosus is spiritus in capite localem habeat generationem ex inæquali cerebri intemperie, vt patet tertio de loc. affect. sed interdum sursum ex infernis partibus feratur, Galen. teste quarto de ratione victus, & commento apho. 31. li 3. ex iam dictis signis illud dignoscere poterit; ex grauitate videlicet capitis, ac eius dolore, aliorumque sensuum oblæsione, si in cerebro genitus sit. At si ex ventriculi præsertim ore, aut aliis partibus sursum feratur, eiusdem partis primo affectæ indicia præerunt. Generatur aũt flatuosus hic spiritus, non summe languente natiua cæliditate, prout Gal. asserit eodem 4. de ratione victus. cum si perfecte langueret dissoluere non inciperet, & propterea cũ conatur calor ipse natiuus corporis, humores tum dissoluere, tum effundere, verum ipsos tenuare, & per inuisibilia foramina excernere non valeat, tunc spiritus flatuosus ortum habet: & in capite contentus non ab re inæqualiter, & inordinate mouetur. qua etiam ratione fit, vt sæpenumero hęc symptomata in indicationibus fiant; conatur nanque eo tempore natura humores euincere, dissoluere, & demum excernere. hic autem flatuosus spiritus si in cerebro generationem habeat, ex frigido ac glutinoso humore vt plurimum ortum ducit, Paulo teste, & propterea ex quauis leui occasione, calfacto capite, vt puta si sub sole æstimauerint, vertigo seu scotoma excitatur. At si ori ventriculi, aut reliquis partibus cerebrũ consentiat ex vitiosis, calidis, & acribus succis in ipsis redundantibus, eiusdem qualitatis vapores, ad caput delati potissimum iam dictas affectiones efficiunt vt Aetio visum est. Facile etiam prædictis affectionibus corripiuntur, quibus consuetę excretiones sunt suppressæ: cruditates quoque, & ardores assidui, & ebrietates eas efficiunt, eodem Aetio auctore: quæ omnia ex egrotantium seu astantium relatione percipi poterunt. Prædictæ autem affectiones paruifaciendæ non sunt: nam uertigo proxima est morbo comitiali, & apoplexiæ quemadmodum Galenus testatur commento apho. 17 3. lib. utræque etiam affectiones medium quodammodo obtinent, tum earum quę periculo uacãt, tum perniciosarum, eodem Galeno auctore quarto de ratione uictus in morbis acutis. non ergo penitus periculo uacãt. Prompte enim ut diximus de uertigine, ita & scotoma permutari poterit in affectus perniciosissimos, ut pote quod proximi sint eisdem, præsertim morbo comitiali, & apoplexiæ: & si ea quę oculis obuersantur, sanguinolentiora se uidere putent ægri, ad insaniam magis apti sunt, Aetio teste: in qua non imaginatio duntaxat, sed & ratio læsa est ut ipse testatur. qui uero purpurea uident oculis obuersari, apti sunt (eodem Aetio auctore) ad morbum comitialem transmutari. Vehementescit autem scotomatica passio hyeme, ut Cælius Aurelianus inquit uel ueris temporis initio, præterea sępe futuram denunciat epiplesiam ueteres denique (ut idẽ ait) parua epilepsiam uocauerũt. Quo autem ad earum curationem spectat, aer eligendus erit temperatus, purus, & lucidus. fugiant autem nebulosum, & crassum, nocturnum. A uẽtis pariter caueant, maxime australibus. Radios solis & lunæ uitent: uelut etiam aspectum rerum uelociter motarum, ut currentis fluminis, aut in circum, ut rotę, & trochi, ac profundarum rerum aspectum.

Ad quem cerebri morbum se quantur.

Causa. locis citatis.

Flatuosi spiritus generatio.

Eodem loco.

Cur in indicationibus uertigines fiant.

Prognostica.

Citato loco. 42.

Curatio.

Victus ratio.

Somnus

Somnus ſit mediocris, non immediate poſt cibum, ſed ſaltem per duas horas poſt: uiteturque diurnus, ac in loco multum calido factus: neque caput ipſum multum calidum teneat. Ventris excrementa nitendum, ut ſingulis diebus excernantur:in quo ſi natura auara fuerit, clyſteribus, uel glandibus ea excitanda erit. Exercitio utendum erit temperato, in quo quantum poſſibile erit caput quieſcat, cuius uice frictionibus crebro utendum, mane pręſertim, priuſquam ſurgant, quæ à ſupernis partibus cœptę ad infima deſinant. Ab animi affectibus, ſeu perturbationibus cauendum, præſertim ira, timore,& mœſtitia. Pariter & clamores, contentiones, & cantus fugiendi ſunt:uenus quoque omnino uitanda eſt. Cibi eligendi ſunt boni ſucci, concoctu faciles,flatus exortes, ſtomacho, ac uentri commodi, ſintque modici. Propterea & ſacietas, non minus & fames uitanda erit. Vinum bibendum,iterum modicum ſit,album, & tenuiſsimum, & non ualde uetus, ne caput percutiat:qua ratione euaporantes cibi,quales ſunt cæpa, allium, porrum, atque id genus aliis uitentur: & a cibo ea exhibeantur, quę uim habeant aſtringendi, ne uapores ſurſum ad caput ferantur, & præſertim ſi uitio ſtomachi fiant prędictæ affectiones. In ipſa uero acceſsione excitare ægros conuenit tum odoratis medicamentis, tum frictionibus, & id genus aliis, Paulo auctore: quo tempore,& glandibus, aut clyſteriis uti præciperem. Poſſent autem glandes confici ex hiera, agarico, ſale gemmæ, & deſpumato melle. Clyſteres verò ex furfuris, mercurialis, maluarum, betæ, florum chamæmeli,& ſalis decocto,in quo vnc.iij.olei amygd.dulcium, communis,aut anethini, ii, melis roſacei, & ʒ. hieræ picræ Galeni adijcias, & vtare. Vbi verò conquieuerint, & vires robuſtæ fuerint, nihilque aduerſetur, vena ſecanda erit, ſiue principium affectionis fuerit, ſiue tempus iam progreſſum fecerit (Aetij præcepto, ac Pauli) humeralis videlicet, ſeu externa, aut media, verum non aceruatim ſanguis euacuandus, erit, cum ex qualibet occaſione ægri concidant, ſed pluribus detractionibus, ex quibuſdam interuallis vtentes congruam explebimus menſuram. Hoc autem tempore caput irrigetur (ex Aetij ſententia) aceto, & roſaceo, admiſto polygoni, aut hederæ ſucco, pro cauſæ diuerſitate. Si vero aliquid ſanguinis detractionem impediat, aluus ſubducenda erit, primum acri clyſtere, poſtea purgante pharmaco,redundanti humori ſemper ipſum adaptando: quemadmodum idem met Aetius præcipit, præcedente tamen eius concoctione, ac præparatione, bile ſiquidem redundante ex oxyſaccharo, & ſyrupo de inf. roſarum, ſucco cichorij, & id genus alijs: hocque demum purgante medicamento vtendum, Corticum myrobalanorum citrinarum excipe ʒ. iiij. fiat decoctum in aquis cordialibus; in quo diſſoluas mannæ Calabriæ vnc.ij. & s aut ſyrupi ex pluribus infuſ.roſarum rubearum vnc.iiij.antidoti diacatholicon.ʒ.vij.& fiat potio. & ſi malum non ceſſerit, aliaq; purgatione opus fuerit,catapotia formentur ex rhabarbari cum pauca ſpica ʒ. i.& trochiſcati agarici,aut pulueris hieræ ſimplicis ſcrup.ii.cum infuſione, vel ſucco roſarum. & poſt aliquod interuallum, vel mannæ Calabriæ vnc. ij. vel ſyrupi ex pluribus infuſ.roſarum rubearum vnc.iiij.in aqua cichorij, vel borraginis diſſolutas aſſumat. At ſi craſſus fuerit,qui redundarit, ſuccus, pituita videlicet, aut forte nigra bilis, ab eorum coctione, & præparatione, quæ ex his perficiatur, quæ præcipimus cap. de dolore capitis ex pituita, & cap. de melancholia, catapotia tribue ex arabicis pilulis,aut ſine quibus,aureis, vel cochijs, agarico addito.Poſt quæ,ſi pituita redundarit, myrobalanorum chebularum decoctum,& ſyrupum ex pluribus infuſ.roſarum rubearum exhibe.Si nigra bilis,poſt catapotia, exhibe ſenæ,epithymi ana ʒ.i.corticum myrobalanorum indarum.ʒ.ii.

Quæ in ipſa acceſsione facienda ſint.

Quæ facienda, vbi conquieuerint.

Venæ ſectio.

Purgatio.

Bile redundantia.

Si pituita redũdarit, aut nigra bilis.

in aqua fontana, uel lupulorum fiat decoctum. In quo facchari bortaginati unc.ii: dissolue, aut syrupi prædicti ex pluribus infusion. rosarum rubearum, ʒ. iii. Post quæ cucurbitulæ cum scarificatione ad occipitium affigendæ sunt, mox apophlegmatismis pituitam a capite per hos detrahentibus superius iā dictis, utendum. Naribusque infundatur aqua hordei cum corticibus cum ana gallidis succo, aut radicis betæ, *vel* cyclamini. Gargarismis quoque utaris ex origani, & pulegii decocto, cum aceto mulso, ut inquit Aetius. Odor insuper suscipiatur per nares ex amarici, sampsuci, & hyssopi, ac florum stœcadis decocto, castoreo, pauco addito, & moscho, ac aceto pauco. Ex pulegio item tuso, uel origano, aut sinapi cum aceto commisto procurare sternutamenta præcipit Theodorus Priscia. libro secundo ad Timoteum capite 3. præsertim scotomaticis. Deinceps æger ad balneum ducatur, præsertim naturale aluminosum, & si caput in balneo supramodum incaluerit, aut ualde calidum caput habeant ægri, rosaceo caput ipsum cum aceto irrigandum erit, in syncipite præsertim, & circa frontem, & tempora. Quòd si adhuc affectio perseuerauerit, neque prædictis cesserit, præsertim si ex uaporibus calidioribus per arterias sursum elatis prædictæ affectiones fiant, arteriæ ipsæ iuxta tempora sitæ supra aures incidendæ sunt, non modo Galeni. 3. de loc. aff. præcepto, uerum ēt Pauli, & Aetii: quarum incisionis modum addisces ex Paulo libro 6. cap. 4. Quanquam, ut Galenus asserit, non omnes huius auxilii beneficio curati fuerint: tum propterea quòd per altiores arterias, quæ ad cerebrum ex ipsius basi per retiformem plexum ascendunt, uaporosus, calidusque spiritus interim elabitur, ac cerebrum implet, tum etiam quòd spiritus, flatuosus poterit ex inæquali cerebri intemperie oriri: & proinde si prædictæ affectiones altero prędictorum modorum excitentur, nullam utilitatem ex prædictarum arteriarum sectione ęgri suscipient. Quare priusquam incidantur, summopere laborandum erit, ut exquisite illud distinguatur. Inæqualis enim cerebri intemperies in contrarium alteranda erit, quemadmodum & consuetæ excretiones detentæ prouocandę sunt, si earum retentio prędictarum affectionum causa sit, cruditates, ardores, ac ebrietates corrigendæ, si ex eisdem ortum duxerint. At si ex humoribus in uentriculo, pręsertim eius ore contentis, uaporosus spiritus ad cerebrum delatus eas progignat, uomitu curari poterunt ex anethi, & raphani decocto: in quo acetosus syrupus, aut oxymel permisceatur: tepidumque potissimum a cibo assumatur. Quòd si non suffecerit, conducet etiam eos purgare ex picra Galeni, aut stomachicis pilulis, myrobalanorum citrinarum, aut chebularum decocto, & manna Calabriæ, seu syrupo ex pluribus infus. rosarum rubearum, pro ratione diuersitatis uitiosi succi redundantis. Similiter si in aliis corporis partibus redundarint, easdem inspiciendo, ex eisdem quoque redundantes succi purgandi erunt, caput ipsum nō despiciendo, imò ipsum semper roborare oportet, cum dictæ affectiones ad cerebrum pertineant, licet per alterius partis consensum ipsum afficiatur ut patet tertio de locis affect. & propterea uertigines cito emendabis, ut inquit Marcellus in suo de medic. lib. cap. 3. si betę nigræ succo tempora perlinas: insuper efficacissimum remedium esse ad abolendam eam, si abrotanum tritum in uini potione tepidum bibatur: uel cum oxymelle non acri accipiatur. Et hæc simul de uertiginis, & tenebricosę uertiginis curatione dicta sufficiant, cum non nisi ad inuicem ratione maioris, & minoris differant, ut iam diximus.

A purgatione quæ peragenda sint.

Incisio arteriarum iuxta tempora.

Cap. 8. in medio.

Si per consensum fiant, curatio.

Loco citato.

περὶ ἐπιληψίας.

De epilepsia, seu morbo Comitiali. Cap. 18.

CVM proxima sit (Galeni auctoritate) vertigo ei affectioni, quam Græci ἐπιληψίαν dicunt, non ab re de ea hic tractandum duxi. Consueuerunt quoque eundem affectum (vt ex Tralliani verbis liquet) non modo ἐπιληπτίαν, hoc est, supra comprehensionem nuncupare: nam supernæ partes comprehenduntur, sensusque detinentur, verum etiam quidam hunc eodem affectum, ἱερὸν νόσημα, hoc est, sacrum morbum: sacrum etenim, & honoratum est cerebrum, quod in eo afficitur: alii vero, eo quòd validius, & contumax ad amouendum sit, ἡράκλειον νόσημα, hoc est, herculeum morbum appellarunt; quemadmodum Galenus libr. 6. de morb. vulg. testatur. Hippocrates autem puerilem morbum appellare consueuit, vt libr. de aere, regionibus, & aquis, Galeno testante, patet. Quidam etiam falsa opinione decepti sacrum morbum nominauerunt. Celsus vero cap. 23. tertij lib. maiorem morbum, seu comitialem ipsum nominat, eo quod laborãtes in comitijs manifestabantur, interrumpebanturque ea, quo die aliquis concidisset: alii etiam aliter nominauerunt, vt idem Trallianus testatur. Sed quoniam parum nostro conueniunt instituto, propterea cuncta ea scribere non oportet: satis etenim erit quoquomodo nominetur, quod eius essentia, seu substantia non te fugiat. nanque vt testatur Gal. tertio de loc. affect. conuulsio est omnium corporis partium, non perpetua, sed quæ ex temporum accidit interuallis, cum mentis, ac sensuum oblæsione: quam sententiam sectatus est Paulus capit. 13. libr. tertii cum dixit, quod epilepsia totius corporis conuulsio existit cum principum operationũ lęsione. Differt igitur ab emprosthotono, episthotono, atque tetano: quę differentiæ sunt veræ conuulsionis, quoniam in iam dictis, perpetua. in morbo comitiali ex temporum interuallis conuulsio accidit. Insuper quia in uera conuulsione nullum fit principibus functionibus nocumentum: in morbo autem comitiali non modo functiones principes, verum & sensibiles operationes suscipiunt detrimentum: quemadmodum scriptum reliquit Galen. eodem lib. tertio de loc. affect. & libr. de dif. sympt. Cæterum quod cerebrum in hac affectione lædatur, liquido constat. ex Galeno libr. primo de causis sympt. & tertio de loc. affect. quo loco dicebat, Ex his igitur omnibus plane constat in cerebro hanc affectionem consistere. Insuper ex Aetio, qui in omnibus comitialibus morbis cerebrum affectum esse inquit: & Trallianus capitis vitium esse asserit: nec minus & ex Pauli verbis hoc idem confirmatur. Quòd si prædictorum auctoritates non suffecerint, ex propriis cerebri functionibus læsis, cum principibus, tum motricibus, & sensibilibus, vt patet ex iam dicta eius definitione, illud patere poterit, (& si plures sint eius differentiæ, vt dicemus. (Nanque in omnibus commune est, quod cerebrum afficiatur, eodem Galeno auctore tertio de loc. affect. & Aetio, qui in hoc ipsum sectatur. Verum nunquid cerebrum ipsum, vt similaris pars, an vt instrumentalis noxam suscipiat, nondum liquet. quamnis si quis Hippocratis verba sexto de morb. vulg. rite contemplauerit, dum dixit, Melancholici magna ex parte comitiali morbo afficiuntur, & contra, morbo comitiali laborantes efficiuntur melancholici; percipiet vtique, vt instrumentalem partem, hoc est, secundum uentres, & non tanquam similarem affectum esse: & si nec Galenus illud indeterminatum reliquerit. nam tertio de loc. affect. dicebat igitur ut crassus pituitæ succus, ita hic quoque, de melancholico uerba faciens, comitialem morbum solet efficere, vbi in meatibus

Trall. li. 1. ca. 15.

6. de morb. vul. commẽtario. 6. com. vltimo.

Cap. 7. in prin. Morbus comitialis quid sit.

Quibus a conuulsione, & distentione differat.

Quæ pars in eo afficiatur.

3. de lo. aff. c. 7. de dif. sym. c. 3. 1. de cauf. sym. cap. 8 versus finem.

3. de lo. af. c. 7. Aet. lib. 6. ca. 13

3. de loc. af. c. 7. Nunquid cerebrum ut similaris, aut ut instrumẽtalis pars afficiatur.

Sect. in fine.

Loco citato.

cap. primo. uentriculorum cerebri continetur, siue is medius sit, siue postremus: & 2. de caus. symp. sub his uerbis idem confirmauit, dum dixit. Quemadmodum & apoplexia, & morbus comitialis ob pituitæ in uentriculis ipsius cerebri aceruatę multitudinem accidere videntur: & illud ratione comprobans subdebat. Proinde horum symptomatum tum generatio, tum solutio subitaria est, id quod per corporum intemperiem fieri haud quaquam potest. & eodē tertio de loc. affect. hoc idem approbans hæc verba conscripsit. Cæterum uelox eius discussio, crassum humorem spiritus meatum in cerebri uentriculis obstruentem hunc maxime affectum peperisse declarat: & paulo infra subdebat, Sed a crasso semper humore hanc affectionem induci argumēto est, quòd & subito fit, & resoluitur confestim: nam subitariam meatuum obstructionem a crasso, viscosoque humore fieri constat. Afficitur igitur cerebrum, non vt similaris pars sed vt instrumentaria, quoniam secundum eius ventres in morbo comitiali, vt liquido ex iam dictis patere potest: quamuis & corpus eius parum quodammodo coafficiatur, vt 4. de loc. affect. liquet. Si quis autem altius inuestigare uelit num anteriores cerebri ventriculi, medius, seu postremus in comitiali morbo afficiatur, pro comperto in Galeni doctrina habebit non anteriores, vt medicorum vulgus refert, sed medium, aut postremo affici. Ait nanque Gal. 3. de loc. aff. crassum pituitæ succum, aut melancholicum comitialem morbum efficere, vbi in ventriculorum meatibus retineantur, siue is medius sit, siue postremus. igitur aut medius, aut postremus ventriculus, & nō anteriores ex eius sententia afficiuntur. Ad hæc si impediente crasso humore animalem spiritum qui in cerebri ventriculis continetur, quo minus possit exire, iam dicta affectio oriatur, eodem Galeno auctore; isque animalis spiritus proprium ipsius animæ instrumentum sit, tum in sensibilibus actionibus, tum in his, quæ a consilio, & voluntate prodeunt, perficiendis: qui videlicet in ipsius cerebri ventriculis medio, maximeq; postremo, continetur; quis inquam inficias ibit eorum aliquem in comitiali morbo affectum esse, & nō anteriores? præparant nanq;, ac conficiunt id si cerebro animalem spiritum. & nō confectum, ac pręparatū continent, veluti postremus, & medius, duo anteriores ventriculi, vt patet 8. de usu partium. & quanuis simul veluti ductus quidam sint, ac canales ad superfluorum effluxionem accommodi ad infernas perforationes in nares, alioquin animal, eodē Gal. teste pręcitato li. 8. de usu partium, apoplexijs frequēter prehenderetur, nisi viam quandam horum excrementorū, quæ sæpe excipiunt, effluxi accommodata naturam præparasset: & propterea foras per narium meatus eadem excerneret, nō propterea dicendum erit, ꝙ oblæsis eisdem cerebri anterioribus vētriculis, comitialis morbus fieri possit: cum neq; apoplexia ex affectione ipsorum duntaxat generari posset, nisi & medio, ac postremo uētriculo cōicaretur affectio. opus nanq; est in vtrisq; affectibus, ut tam anterior cerebri pars, quā posterior afficiatur, vt patet 4. de lo. aff. propterea detentis præter naturam excrementis in anterioribus cerebri cauitatibus, nisi impartiantur medio, aut postremo, seu medio, & postremo uentriculis, nec epilepsia, nec apoplexia, iuxta Galen. sentētiam, generari poterit. Nam vero iam dictus affectus morbus sit in Gal. doctrina, uel symptoma, haud difficulter ex eiusdem verbis percipi poterit. Nam quòd morbus similaris non sit, patet tum 2. de caus. symp. tum tertio de lo. af. cum asseruit, non vt partem similarem, sed ut instrumentariam, cerebrū in hac affectione lædi. Propterea non mutando cerebri temperamentum causa aliqua comitialem morbum generat: sed ubi ei nocet, ueluti parti instrumētarię: neq; enim adeo esset subitaria eius tā generatio, quàm solutio. At quod nec morbus sit in cōpositione, ut quidā falso sentiunt, & si cerebrū tanquā instrumentū lædatur, ex eodē Gal. liquet præallegatis locis. dicebat nanque tertio

Margin notes: Cap. 7. — Cap. 2. In quibus cerebri uentriculis hęc læsio fiat. cap. 7 — c. 10. post prin. — c. 6. uersus finē. — cap. 2. — Quis præter naturā affectus sit 2. de caus. sym. c. ul. colligitur. 3. de lo. af. c. 7.

tio de lo.affect. quòd velox discussio huius affectionis crassum humorem spiritus meatum in cerebri ventriculis obstruentem hunc maxime affectum peperisse declarat. & paulò infra subdebat, quòd impediente humore animalem spiritum, qui in ventriculis cerebri continetur, quo minus valeat exire, eadem exoriebatur affectio. & secundo de cauf. sympt. morbum comitialem ob pituitę in ventriculis cerebri aceruatę multitudinem accidere. Sequitur ergo, vt ex prædictis constat Galeni verbis, comitialis morbus ad ventriculorum cerebri obstructionem, quę est morbus in via, & non est ipsa obstructio prædictarum cauitatem morbus comitialis, velut quidam, licet falso, asserere ausi sunt: nec insuper in alio genere morborum in compositione connumerari poterit, aut in continuitatis solutione: cum nec illud imaginari queat aliquis, & Gale. vbiq; locorum fatetur, affectum hunc pręsertim per essentia genitum perpetuò ad obstructionem consequi. Erit igitur cõnumerandus in symptomatum aliquo genere: quãuis a Celso tanquam vetustissimo auctore, vt qui nullam fecerit inter symptoma, & morbum differentiam, morbus comitialis appelletur. In prædictorum enim symptomatũ numero à Gal. lib. de differentiis sympt. connumeratur. nam cum deprauati motus symptomatũ meminerit, sic ad verbum ait, Si vero non solum totum corpus conuellitur. sed principum quoque functionum prohibitio fiat, symptoma tale epilepsia nuncupatur. In genere ergo noxæ functionum symptoma existit, non tamen naturalium, seu animalium: quæ cum in triplici sint differentia, in cunctis per morbum comitialem noxa existit. Nanque cum de genere sit conuulsionis, eodem Galeno teste 3. de loc. aff. erit & in eo affectu motrix facultas deprauata. Insuper cum is, qui sic laborat, neque audiat, neque vllo sensu quippiam percipiat, vt idem Galenus eodem loco testatur, erunt quoque in eo affectu sensibiles omnes functiones ablatæ. Adhæc cum ratio simul cum memoria oblæsa sit, cohibitaq; sint principes functiones omnes, eodem Galen. libr. de diff. sympto & 3. de loc. affect. scriptum reliquit, iure fatendum erit in hoc symprom. cunctas animales functiones oblæsas esse: verum motricem facultatem deprauatę: principes autem, & sensibiles ablate. Præcedit hoc vitium (Paulo actore) corporis, animiq; status minime arbitrarius, tristitia, & eorum, quæ perceperunt obliuio, turbulentæ insomniorum imagines, capitis dolor, eiusque repletio continua, ob iracundiam maxime, pallor faciei, & inordinatus linguæ motus. Nonnulli vero, ipsam quoque mordent. Quamprimum autem malum hoc inuaserit, vt idem Paulus testatur, ęgri concidũt, conuelluntur q; stertunt, ac interdum impotens quædam vox eis suboritur, minime aliquid significans. Verum peculiaris admodum eiusdem vitii nota est oris spuma, cum alia communiter aliis quoque morbis euenire possint. Non desunt etiam quibus vrina, & stercus pręter voluntatem, excernatur, nonnullis & genitura. Celsus autem dixit eiusdem mali indicia esse, quòd homo subito concidit, ex ore spumæ mouentur: deinde inter posito tempore ad se redit, & per se ipsum consurgit. At non ab re admodum peculiare indicium est huius affectionis oris spuma. Nam cum eiusdem generatio ex duarum substantiarum mixtione conficiatur, tanquam ex materia altera spirituosa videlicet, & altera humida, Gale. teste commento apho. 43. li. 2. & 30. 7. lib. earum autem mixto ambabus in multa perfectis, & multis mutuo complexu paruis ampullis ab ipsis effectis, fit. quem confractum, ac mixtionem nonnuquam violentus motus, & inæqualis vel vtriusque, vel alterius duntaxat substantiæ, nonnunquam vero fortis calor operatur. interim autem & ambæ concurrunt non ab re in ipsis comitialibus morbis, non ex immodico inquam calore, sed propter motus vehementiam, ac inæqualitatem, & violentiam, quæ propter conuulsionem in eis fiunt, spuma generari consueuit:

Loco citato.

Loco citato.

cap.3.
In quo genere symptomatum reponatur.

cap.7.

de dif. sympt. cap.3.
3. de loc. af. c.7.
Signa quę ipsũ præcedunt.

Eiusdem inuadentis signa.

Cur oris spuma peculiare sit signum morbi comitialis.

quemadmodum idem Gal.comm.eiusdem aph.43.testatur; potissimum cum in eisdem corporibus iam dictę duę substantię reperiantur, spirituosa scilicet, & humida.id quod nec in vertigine(cum non adeo violentus fiat motus)euenire consueuit,neque in apoplexia,cum non modo vehemens motus, immò neque ullus in ipsa appareat. Hippocrates vero lib. de morbo sacro reddens causam huius dixit, Spuma vero ex ore prodit epylepticis ex pulmone: cum enim spiritus non ingrediatur in ipsum,spumescit,& ebullit, uelut moriens, at libro de flatibus aliam tradidit causam. Relinquitur propterea ut ipsius comitialis morbi sit peculiaris nota oris spuma. Verum quoniam non uno tantum modo is generationem habet, capite uidelicet primariò laborante, sed duobus adhuc aliis modis oriri potest,ita ut tres sint eius differentiæ: quanquam omnibus commune sit,quòd cerebrum afficiatur:quarum una est consistente in ipso cerebro affectu primò, & per se, id quod pluribus epilepticis euenire consueuit. Altera est cum cerebrum ipsum uentriculo, & presertim ori eius consentit. Tertia uero morbi comitialis species,seu differentia, quanquam ea raro fiat,cum uidelicet à parte aliqua incœperit affectus; qui deinde ęgro etiam sentiente,ad cerebrũ usque ascendat,uelut Gal.3.de lo.aff. scriptũ reliquit:quẽ Paulus,Trallianus,& Aetius sectati sunt. Hac de re quibus indiciis quælibet earum dignoscenda sit,ac ab aliis discernenda, operę pretiũ erit declarare. Qui primario capitis affectu comitiali morbo laborant hoc modo argui poterunt,nanque,ut testatur Trallianus,capite grauantur,oculi obscurantur,& caligant,tardeq; sentiunt:uehemens quoque in his conuulsio apparebit,ut patet tertio de loc.af. At quibus à stomacho uitiũ hoc oritur,palpitatio ipsius percipitur,& turbatio quędã,& erosio. Itẽ morbi accesionẽ tũ potius ægri sentiunt,irritanturque cũ tarde ipsos cibũ sumere,aut nullum cõtigit,Tralliano,& Paulo testibus:quemadmodũ Gal.auctore 5.de loc.affe.cuidã grammatico iuueni eueniebat; qui quoties vel nimis vehementer doceret, aut cogitaret, aut inediam sustineret, aut irasceretur, morbo comitiali corripiebatur, ortum ducente ex ipso ore ventriculi primariò affecto,vtpote quòd facilè sentiret,& deinde per consensum cerebro oblæso. At si ob aliam quampiam particulam morbo comitiali laborant, distributionem mali eadem parte priuariò affecta ad superiora, hoc est, ad cerebrum fieri manifesto percipiunt, prædicuntq; id quod futurũ ipsis est, cum distributio vitij ad cerebrũ vergere incipit, siue qualitas quædam sit, quæ alteratis per continuationem partibus à parte affecta ad cerebrum ascendat, aut spiritualis quædam substantia transmittatur. His ẽt accedit, vt sine vehementi conuulsione concidant, sed veluti saliendo per interualla concuti videntur:quanquam & id commune etiam sit his, qui à stomacho comitiali afficiuntur. Hanc differentiam comitialis morbi à crure initium habentis primum Gal. vidit, cum adolescens adhuc esset,in puero,qui tertium decimum ætatis annum agebat,narrante puero ipso dispositionem ipsam à crure initium capere, mox illinc recta ascendere per femur, lumbos, ac per latera ad ceruicem, donec ad caput perueniret.quod cum primum tangeret ipsum haud quaquã sibi constare dicebat. Verũ quale esset id, quod ferebatur ad caput interrogatus puer, nihil habuit, quod responderet. Alius tamen adolescens mentis compos, qui satis poterat, & sentire quod fiebat,& alteri enarrare,dicebat veluti frigidã quandã auram esse id quod ascendebat,vt patet.3.de loc.aff. Tale etiam quidam contingit in his qui à scorpio, aut aliqua alia venenũ eiaculante bestia icti sunt. Cęterum cũ symptoma sit comitialis morbus,ad morbũq; in ciuitate,seu in via consequatur,eius causa inuestiganda erit:quæ à Gal.quoniam subito fit,ac soluitur confestim hæc affectio, ꝙ nulla alia esse poterit q̃ crassus, lentusq; humor 3.de lo.af.adstruitur. Nam subitariam meatum obstructionem (vt ipse refert) à crasso viscidoq; humore fieri

Tres comitialis morbi differentię.

3. de lo. af. citato loco.

Quibus idiciis quælibet earum dignoscatur ac ab aliis discernatur.

3. de loc af. c. 7.

Galeni historia 5. de loc. af. c. 6.

Altera Galeni historia.

cap. 7.

Ad quem morbum sequatur hęc affectio.

Quæ sit eius cã Loco citato.

fieri constat. Atqui cum crassi humoris in duplici prima differentia reperiantur, pituitosi videlicet, & melancholici, non ab re ab eodem decretum est, quòd velut crassus pituitæ succus, ita & is qui ex atrę bilis naturam habet, comitialem morbum solet efficere: id quod confirmauit Paulus, dum dixit, morbi comitialis modò humorem pituitosum, modò melancholicum causam esse. Tenuis nanque humor, calidusque existens haud ita subitò obstructionem gignere valet, sed longo forsan tempore auctus obstruere posset, non tamen morbum comitialem progignere, qui subitò fit, confestimque soluitur. Ij igitur succi sunt, qui cerebri meatus obstruentes, impedientesque animalem spiritum, qui in eisdem cerebri ventriculis continetur, quominus possit exire morbi comitialis auctores fiunt. Verum nunquid vnus, vel alter in causa sit, ne sermo proteletur, percipere poteris ex his, quæ diximus indicijs succi melancholici cap. de melancholia; & pituitę, cap. de dolore capitis orto ex pituita. Hęc de causis morbi comitialis primariò affecto cerebro. At si per consensum fiat, sicut diuersus est generationis modus, ita diuersę eius causę esse poterunt, quę vbi ad cerebrum ascenderint, ipsum affligentes morbi comitialis auctores fiunt. Sed mox non iniuria queret aliquis, nunquid conuulsio comitialis dici possit de repletione, an de inanitione? Cum ab Hippocrate decretum sit apho. 39. sexto libr. eam vel ab vna, vel ab altera, causa gigni posse: eadem sententia quoque confirmata est à Galeno tertio de loc. affect. cui responsum volo ex Galeni verbis, commento aphor. 70. quinti libri, eam esse ex repletione: dicebat nanque conuulsionem ex euacuatione factam acutissimam esse, ac perniciosissimam, eam verò, quæ ex repletione neruosarum partium fit, qualis in morbo comitiali, neque acutissimam, neque similiter periculosam esse. Conuulsionem igitur Galenus in his verbis in morbo comitiali factam connumerat inter eas, quæ ex repletione neruosarum partium fiunt. Verum adhuc inficias ibit, hoc veritatem fortè habere posse in morbo comitiali per essentiam orto, at in eo, qui per consensum euenit, siue à ventriculi ore, siue ab alijs quibusdam partibus, haud quaquàm veritatẽ habebit; cum nulla repletio partium neruosarum in prędictis percipiatur: neque cerebri cauitates obstruantur, cum in eis humor crassus, ac viscidus non comprehendatur, veluti in morbo comitiali per essentiam genito, primariò ipso cerebro affecto. Atqui dicemus nos perpetuò in quouis comitiali morbo conuulsionem fieri, neruorum principio se ipsum quatiente, quò excutiat id, quod noxium est, vt tertio de loc. affect. liquet, quocunque modo ipse excitetur, verum si primariò affecto cerebro exoriatur conuulsio, haud absimilis est eis, quæ à spinali medulla principium habent, conuulsionibus, irrigata explantatione (ex eo humore, qui in cerebro comitialibus comprehenditur) vniuscuiusque nerui: quemadmodum idemmet Galen. testatur eodem tertio de locis affectis, & sexto de morbis vulgar. illud idem confimauit, cum dixit, Causa autem morbi comitialis (intelligens de eo, qui per essentiam ortus est) crassus, & frigidus est succus congregatus quidem in ventriculis cerebri, comprehendens autem & explantationes scilicet neruorum, & maximè primum principium spinalis medullæ. Qua de re nemo veteri debet, conuulsionem hanc in numero earum esse, quæ ex plenitudine sunt: repleti sunt nanque in ea cerebri ventriculi, irrigati, seu humectati neruorum exortus, ac spinalis medullæ principium: de qua etiam conuulsione eius verba intelligi debent commento aphor. 70. quinti libr. Verum de ea conuulsione, quæ in morbis comitialibus per consensum affecto cerebro, contingit, non absque ratione hæsitandum erit, num de repletione, aut de inanitione dici debeat. nanque in his quoque veluti saliendo per interualla concuti ægri videntur. At quòd neruorum principium, cerebrum videlicet, huiuscemodi motu concutiatur,

Num morbi comitialis conuulsio sit de repletione uel inanitione.

3. de loc. af. c. 6.

Responsio.

Cap. 7.

3. de loc. af. c. 7

6. de mor. uul. commentario 6 commento ult.

Quid sentiendū sit de conuulsione morbi comitialis per consensum geniti.

vt à se expellat quicquid fuerit, quod à patre primò affecta ad ipsum affertur nemo vereri debet, & Galenus tertio de locis affectis decretum reliquit. propter hoc ergo epilepticæ in his fiunt conuulsiones. Sed si veritatem fateri velimus, ea neque de repletione, neque de inanitione dici poterit, & si dixeris quamlibet conuulsionem, aut ex plenitudine, vel euacuatione fieri, iuxta præa llogatam Hippocratis sententiam, Respondebimus nos illud ueritatem habere in his, quæ per essentiam fiunt, conuulsionibus, & non in his quæ per consensum, ex Galeni doctrina commento aphor. primi, quinti lib. Nanque in his similis aliquis motus cerebro euenit, qualis stomacho interdum à re quapiam molestato accidere solet: quippe cum à ciborum mole grauatur, aut vbi corruptis cibis morsu infestatur: tunc nanque singultu affici conspicitur. sic etiam & cerebrum idem pati existimandum erit, cum aliquod à parte primò affecta ad ipsum affertur: quæ licet mole minima, facultate tamen quam maxima est. sed mox in dubium venit num morbus comitialis hoc modo per consensum genitus, velut & is, qui primariò affecto cerebro fit, ad morbum in via seu in cauitate sequatur? Cui responsum volo, eum quoque ad morbum in via, seu in ciuitate insequi: nam licet humor crassus in cerebri ventriculis spiritus meatum obstruens non comprehendatur veluti in morbo comitiali per essentiam genito: constringuntur tamen in hac affectione spiritus meatus, ac cerebri ventriculi, cum primum cerebrum ipsum concurritur, vt à se expellat quodcunque fuerit id, quod contristat. atqui cauitates partium non modò læduntur, aut pereunt, eis obstructis, constipatis, coalescentibus, aut in se se residentibus: verum etiam constringuntur, iuxta Galeni decreta libr. de caus. morborum. Ad morbum igitur in via semper comitialis morbus consequitur, impedito animali spiritu, qui in cerebri ventriculis continetur, quominus exire posit. Neque ab ariditate, seu vacuatione ortu ducere potest, quemadmodum Galenus scriptum reliquit eodem tertio de locis affect. id quod probauit ex eo, quòd subitò fit, & confestim soluitur: etenim breui tempore fieri non posset, vt vel cerebrum, vel tenuior ipsius membrana ad tantam perueniret ariditatem, vt corio simile quippiam pati videretur. Accedit ad hæc, quod in his, qui sic laborant, sensus, & functiones principes confestim detinentur. Occupat autem hoc vitij genus maximè pueros, eosque adhuc paruulos: deinde adolescentes, & iuuenes, minimè vero senes: & decrepitos (Paulo teste) cuius sententiæ se subscribit Cælius Aurelianus libro primo cap. quarto, & propterea (ni fallor) Hippocrates παιδικόν νόσημα, hoc est, puerilem morbum consueuit appellare. habetur hic affectus vnus ex longis affectibus, vt fatetur Trallianus: qui excellentem diligentiam, studiumque requirit. & si per initia neglectus fuerit, frequenter ij, qui eo detinentur, commoriuntur. id quod Paulus confirmauit, dum asseruit quod plerisque hic affectus longus esse solet, nisi cerebris, & vehementissimis accessionibus, uelut acutissimus affectus statim iugulet. Nam si non pubertate, vel menstruorum initio, aut puerperio solutus fuerit, vel si post hoc tempus remanserit, sæpe vsque ad mortis diem prorogatur, nisi congruam medici curationem fuerit assecutus. Celsus quoque testatur hunc morbum comitialem sæpius viros, quàm fœminas occupare, ac solet quidem etiam longus esse vsque ad mortis diem, & vitæ non periculosus: interdum tamen cum recens est, hominem consumit; & sæpe eum, si remedia non sustulerunt, in pueris, veneris, in puellis, menstruorum initium tollit. Magnæ siquidem fiunt corporis mutationes in pubertate, in fœminis maximè propter menstruorum eruptionem. Quare si qui morbi ne hac quidem ętate finiuntur, vsque ad longum tempus perdurare consueuerunt, Galeno teste commento apho. 28. tertij libr. quanquam & ipsemet commento aphor. 7. lib. 5. scriptum reliquerit.

certum

Marginalia: Dubium. — Responsio. — Cap. 7. — Quod comitialis morbus semper ad morbū in uia consequatur. — Citato loco. — Quod ab ariditate fieri nequeat. — Prognostica.

certum esse, quòd neque omnibus sanabitur morbus comitialis ex pubere ætate, nisi & alia rectè gesserint, neque quibus in hac accidit, omnino permanet, si bonam uictus rationem adhibeant. Quapropter non ab re Hippocrates aphor. 45. secundi libr. dicebat, quòd quicunque pueri morbo comitiali laborant, mutatione maximè ætatis, temporum, & locorum, & uictuum quoque liberantur: & aphor. 7. quinti libr. Quibuscunque, ait, morbi comitiales fiunt ante pubertatem, mutationem accipiunt: quibuscunque autem uigesimoquinto, ferè commoriuntur, & sexto de morbis vulg. ait, Infantium effulgescentiæ cum pubertate nõnunquam mutationes habent, &c. Et insuper quòd magna ex parte epileptici fiunt melancholici, & melancholici epileptici, eodem 6. de morb. uulg scriptum reliquit. Aetius uerò testatur, quòd licet difficilem curationem habeat morbus comitialis recens natis paruulis ortus, non tamen ea desperata est. Irruit autem in omni tempore corporibus (ut refert Cælius Aurelianus) sed magis uerno: quo etiam tempore periculosior est, Hippocrate auctore lib. de sacro morbo. Insuper eodem loco scriptum reliquit sacrũ morbum inueteratum esse incurabilem: cur uero huic morbo obnoxii aliquando liberentur, maximè accedente, hyeme lib. de flatibus apud eundem Hippocr. legitur. Quòd autẽm hoc uitio affectis extenuans uictus ratio conferat, cunctis artis medicæ auctoribus liquet, potissimum Galeno, qui lib. de attenuante uictus ratione scriptum reliquit, epilepsias paruas quidem, & etiamnum incipientes eam penitus sanare: inueteratas uerò, ac consumatas iuuare non mediocriter. Vtilis est ergo uictus ratio, quæ incidat, atque extenuet: quemadmodum & Paulo etiam uisum est. Quapropter aer ad calidum, & siccum declinans eligendus erit, prę sertim si ex pituitoso succo morbus comitialis ortum ducat. Si uerò ex melancholico succo, ad calidum inclinans eligatur, temperatus tamen in passiuis. Somnus quoque fit ei moderatus, & nocturnus: diurnum autem omnino uitent. Exercitia. & frictiones prosunt etiam capiti, post reliquas omnis corporis partes adhibitæ. Paulo teste. Aluus quòd lenis sit, & non astricta eis procurandum erit, ut uentris excrementa deiiciantur, & non detineantur; quod si non sponte ea deiecerint, glandibus, aut clysteribus in eorum excretione natura proritanda erit. Deuitãdus quoque erit liberalis coitus (quanquam moderatus prosit:) Ab animi perturbationibus cauere debent immodicis: similiter & sollicitudines, negocia omnia, loci præcipitis conspectum, omniumque terrentium fugere oportet, Celso auctore, cibus conueniens sumi debet, mediæ materiæ: & propterea eis non conueniunt neque sorbitiones, alii quæ molles, & faciles cibi, neque caro, minimeque suilla, vt Celso visum est. quam sententiam imitatus Alexander dicebat, At carnes vitari debent, donec in totum morbus fuerit discussus, & præsertim suillæ. Similiter etiam legumina, pręcipue lenticula. Cum quo etiam conuenit Paulus, sed panis tribuendus est optime fermentatus. Ex volatibus vero interim carnes gustare potuerunt, gallinarum videlicet phasianorum, auium montanarum, turdorum, & turturũ, ac passerculorum, licet ex his minus pingues eligi debeant, Alexandro teste. quæ decoqui debent cum extenuantium medicamentorum aliquo, vt hyssopo, pulegio, serpyllo, sampsuco, anetho, & aliis huiusmodi: capparorum frequenter esus mirifice prodest, Paulo teste. Ex oleribus, intybum, caucalidam, gingidum, & decocta porra edãt. A cæpis, dauco, sinyrni abstinendum; cum & caput repleant, comitialesque offendant, Alexandro auctore. Non alienum quoque erit inter pisces erinaceum sumere per interualla: & alios quosdam, qui superfluitate vacent, vt merulam, scordium, aut scarum. Fructus vero cauere admodum salubre est: quanquam voluptatis gratia modici, & magis a cibo offerendi sunt. Nuces, & palmulæ vitandæ sunt: ac pistachia, & vuas passas super cibũ sumere, possunt, præsertim

6. de morb. uul. commentario, 1. Tex. 4. Commentario 7. in fine.

Curatio. Cap. 1.

Victus ratio.

quæ leuem aſtringendi uim habent. Coriandrum item ſi comedant, prohibet humores aſcendere in caput, quod maximum adiutorium eſt, Plinio ſecundo auctore, lib.5.cap.7. prę ſertim ſi preparatum ſit eius ſemen. Vinum circuncidendum eſt, prę cipue uetuſtum, ac meracum, & copioſius ſumptum, utpote quod caput repleat: uerum ſtomachi gratia, ut coctioni auxilietur (quoniam cruditates cauendæ ſunt) non ab re erit, mediocriter ipſum aſſumere. Sit autem album, & adſtringens, optime dilutum, uel aqua mulſa, ſeu aqua in qua cinnamomum, & coriandrorum præparatorum ſemina fuerint decocta, pro potu utatur. At ſi infans ſit æger, uel etiam lac aſſumit, nihil moliendum eſt, neque agendum quantum ad curationem attinet, Alexandri, & Pauli auctoritate. Nam ætate ad calidiorem, ſiccioremque ſtatum uergente, ac uictu moderatiore, ſua ſponte plerunque morbus finitur, ut Hippocratis auctoritatibus, apho.45.2.lib. & 7.5.libr. liquet. Diſcutitur nanque in eis humiditas cerebri uentriculos replens hac ratione, adeo ut ſolius uictus infantium, & eorum, qui lacte nutriuntur, ratio ſit habenda. Quo fit, ut iuuare nos, curamque habere oporteat ut nutricis lac benignum ſit, & recrementis liberum, ut Trallianus refert, ſi infans lactens ſit. Fiet autem hoc, ſi eadem uictus ratione utatur nutrix, quam ſupra probauimus: hoc tamen ſeruato, quod non ualde extenuantibus utendum ſit, ne plus uaſa uteri aperientibus, plurimumque ſanguinem mẽſtruũ proritantibus, lac imminuatur. Propterea fœniculo, anetho, & aniſo, ac aliis uiridibus utantur, & non aridis, ut quę magis ſint acria. Verum præter uictus rationem nutricis inſtitutam, Paſſidonij auctoritate, Aetius quædam adhibenda auxilia conſcripſit infantibus ipſis, inter quæ puluis quidam capiti conſpergendus ex cypero, adianto, & iride eſt. Inſuper & illinitionem aſſiduam ex oleo anethino, irino, ac amaracino calidis laudauit: præcipitque eiſdem mel deſpumatum ad delingendum dandum eſſe, & collo alligandum pœonię radicem recentem, quæ ſemper ſtomachum contingat: cuius medicamenti auctor fuit Galenus ſexto de ſimplic. medicamentorum facultatibus cap. de pœonia. Sed quoniam non his duntaxat infantulis, & lactentibus, & ablactis, prę ter victus rationem utiliter utendi uenia datur medicamentis: quemadmodum non ſemel duntaxat, immò ſæpius experientia comprobauimus: propterea & ea, quibus uti cõſueui recenſere non grauabor. Nãq; & glãdibus paruis ex muris ſtercore, agarico, ſale gemmæ, & puluere hieræ ſimplicis, ac deſpumato melle uti poteris: nec minus & clyſteris ex gallinarum, ſeu pullorum iure, pauco ſale, oleo communi, ſeu amygdal. dulcium unc.ij. mellis roſacei unc.i. trochiſcati agarici ſcrup.ii. aut hieræ picrę ſimpli. ʒ.iii. uel ambobus ſimul compoſitis utaris: prę ſertim ſi biennium traſcenderit infans: lingendum quoque præbeto ſę pius parum antidoti pliris archoticon, diambræ, ſeu diamoſchu dulcis ſcrup.i. & ſyrupi de infuſione roſarum, ſeu mellis roſacei unc.i. uel i. & s. ſimul mixtis. Interim & antidoti mithridati tantundem accipias, præſertim ſi triennium, aut quadriennium exceſſerit, cum eodem melle roſaceo, aut ſyrupo de infuſione roſarum: nec non & puluerem capiti inſpergendum deſcribam, qui recipit hyſſopi, & ſampſuci ſiccę gran.iiii. corticum thuris, maſtiches ana. gran. iii. ſpicę, florum ſtœcadis, macis, ſingulorum gran.ii. garyophyllorum, nucis moſcatæ ana gran.i. roſarum rubearum ſiccarum ʒ.iii. terantur omnia, & fiat puluis, qui capiti circa coronalem commiſſuram inſpergatur, aut ex eo paruuli ſaccellii paretur, & prædictę captis parti applicentur. non parum etiam conducit & infraſcriptus puluiſculus, ſi eis aſſumendus tribuatur: quo etiam quotidie uti conſueui. Ecipit autem mannæ thuris, maſtiches gran. iiii. nucis moſcatę, ſpicæ, cinnamomi, ſingulorum gran.ii. hirundinis prę paratæ ſcrup.s. ſeminis, & radicis pœonię gra.iii. pulueris oſſis cranei uiri, ſi maſculus, fœminæ, ſi fœmina

Victus ratio pueris ſeruãda.

Medicamentorum ratio.

fuerint,

fuerit,gra.v.seminũ coriandrorũ præparatorum,& sacchari cãdidi ana scru.ii. sacchari optimi lib.ſſ.misceãtur,& fiat puluis. Tẽpora quoque, & locus iuxta narium foramina ex antidoto mithridatico,succæ ruto,ac pauco aceto illinantur:rutaq; ipsa sæpius odoranda erit,ac sub ceruiali substernenda.Interimque infrascripto suffumigio utitor.Rec.ladani ℥.i.corticum thuris,mastiches,singulorum scrup.i.rosarũ rubearũ ℥.4.fiat puluis:quo super prunas adhibito,infans ac domus,in qua degit,leniter suffumigetur.Inungatur præterea spinalis medullæ principium ex oleo nardino,seu de nuce moscata cum oleo rosaceo,seu amyg. dulcium permisto. Qui uerò post puerilem ætatem in hanc affectionem prolabuntur in ipsa accessione conuulsæ eorum partes dirigendæ, inungendæ,ac deligandę sunt:atque ita continendæ,ut in rectum dirigantur.deinde distento ore,uomitus proritandus erit,quò humores ex stomacho extrahantur,pituitaque auferatur digitis, aut pennis oleo illitis, irino præsertim demissis.Insuper oportet medicamentis,quæ naribus adhibentur,sensum irritare:uélut peucedano,cyreniaco succo, bitumine, aut cedrina pice. perseuerante autem adhuc exacerbatione,glans immittenda erit, ex agarico, sale gemmæ, hiera, & despumato melle confecta. Extremæ partes fortiter uinciendæ sunt,ac confricandæ,confidenterq; castoreum, succumue cirenei cum aceto mulso ori infundere licebit, Aetii pręcepto. Acri insuper post hęc clystere utaris,præsertim ipsis reuocatis,decocto uidelicet cẽtaurii,calaminthæ,aristolochiæ,mercurialis,florum chamæmeli,& furfuris cum sale pauco : in quo unc.iii.uel iiii. olei cõmunis,seu anethini,mellis rosacei unc.ii.agarici ℥.i.uel ℥.i.& s.hieræ picræ simpl.℥.vii.& antidoti indi, seu benedictæ laxatiuæ ℥.ii. vel iii.dissoluas.Deinde recuperatis viribus,per Galen.hieram,agrico trochiscato admisto,seu alio conuenienti medicamento(vbi opus)purgetur. huiusmodi sane est recentis, & acuti comitialis morbi curatio quod si neque his cedat,uerum adhuc permaneat,curandus iam,ut longus est.hos siquidẽ oportet in longo aquæ potu continere,ex Pauli,& Aetii sententia, quibus etiam (si nihil impedierit)uenam secare confert, non tamen cubiti, sed curum potius,iuxta Galeni sententiam,lib.de curandi ratione per uenæ sectionem, ac Celsi cap.23.lib.3.paululumq; sanguinis mittere oportet, eodem Celso auctore,iuxta talum,ex utroque crure uenam incidens. Tempus autem erit adhibendæ uenæ sectationis accessione transacta,aliis cõsentiẽtibus, ut apud Cælium Aurelianum legitur,quam etiam ex brachio faciẽdam admittit, quẽadmodum & Paulus:tu uero tutius curans ex cruribus potius sanguinem detrahes.Intermissisq; demum aliquot diebus,purgans medicamentum exhibendum erit,redundante tamen succo prius præparato:qui si pituita fuerit, ex melle rosaceo,oxymellite simplici,aut scyllino,seu syrupo de stœcade, aut hyssopi,in aqua mulsa decocto, seu aliis huiusmodi præparari poterit. Succo autem melancholico redundante,syrupus e fumaria tribuatur, uel ex lupulis seu epithymo,aut senę,seu epithymi in aqua mulsa decoctum,aut aliis huiusmodi similis,cum quibus semper radicis pęoniæ decoctum commisceri poterit. Postea verò non semel duntaxat,sed bis,ter,& sæpius(vbi opus fuerit) purgantibus medicamentis ægri purgandi sunt: cauendaq; erit exquisitissima in vnica vice euacuatio. Qua de re redundante pituita pilulis cochijs, aureis,sine quibus, aut de agarico ægrum purgabis, à quibus per duas ferè horas vnc.iii.vel ij.syrupi ex pluribus infusionibus rosarum rubearum,aut persicarum exhibeas. At si à nigra bile hæc passio excitata fuerit à prædictis hunc humorem præparantibus, quæ eundem purgare possunt, tribuas, nempe. ℥.i. aut scrup.iiii.ex pilulis arabicis,aut de lapide lazuli, vel de lapide armeno, seu tantundẽ pulueris senæ,vel epithymi cũ scrup.ii.aut ℥.i.pulueris hieræ simplicis Galeni catapotia conficias. à quibus per iam dictum spatium vnc. ii.vel iii. syrupi

Reliquis a pueritia medicamẽtorum ratio accessionis tẽpore.

Curatio eorundem ab accessione,

Venæ sectio. Lib.6.de curarat. per uenæ sect.c.19

Purgatio.

Post purgationẽ quibus utẽdum sit.

syrupi domini Augustini,aut prædicti syrupi ex pluribus infus. rosarum absorbere poterit æger. Vbi uero sufficienter purgari fuerint,ægros ipsos lanare non erit inutile,ac cucurbitulas post tres dies cum scarificatione (si opus fuerit)scapulis affigendæ,seu in occipitio:& sequenti dies cataplasma capiti adhibeas,ex pane cocto cum aqua mulsa,cum amygdalis amaris contrito, aut serpyllo,aut calamintha,aut mentha,seu ruta,idq; per triduum continuãdum erit,ex Aetii,& Pauli sententia. Postea radendum est caput, & liniendũ peucedani succo in aceto diluto,vel spondylium , seu serpyllum in aceto coquatur,aut iris,& eodem modo illinatur,inde medicamentis uti,quæ sternutamenta citant,hellebori uidelicet,castorii,seu piperis puluere naribus iniecto: aut liquidis errhinis utaris ex aqua hordei,in qua sampsucas, aut ama acus,serpyllum,calamintha,seu ruta fuerint decocta,& adiecto betæ succo ,iridis,aut cyclamini:nec minus utiles sunt & mansiles pastilli, qui per os pituitam educant,ex hyssopo,pulegio,pipere,castoreo,chia mastiche , pyrethro, uua passa,& cera confecti,vel aliis huiusmodi superius descriptis utare:in ungaturque spinæ initium ex oleo costiuo,nardino,hyperici,de castoreo, aut de nuce muschata. Quod si neque his cesserit,malum sinapismum capiti adhibe,eorundem Aetii,& Pauli decreto,aut ferro candente in occipitio,& infra, quo loco summa vertebra cum capite committitur,aduras, iuxta Cornelii Celsi sententiam:inuras autem duobus locis iam dictis, ut ipse refert : vt per ea pernitiosus humor euadat.Quod si in duobus locis inustionem nõ perferant,saltem in vno ferro candente aduras.Quo uidelicet summa uertebra cum capite admittitur. Assumere autem castoreum cum aqua mulsa summo pere à Paulo laudatur:& oxymel scyllinum quotidie potũ.Aetius uero(Dioscoridis auctoritate)rutę syluestris semen,cum aqua potum commendat,aut sphondylium eodem modo,& loti eboris ramentorum cremorem,aut foliorum qninque folii ʒ.i.quotidie potam. Vel si ad dies quinque,aut plures duorum cochleariorum mensura ramentorum eboris,singulis diebus,cum aqua mulsa assumatur.Similiter si æger ieiunus bibat quotidie ex coagulo leporis erui magnitudine aqua dissoluto:& si leporinum non adest, hædino utatur. Assumptionem autem leporini coaguli cum aceto ebibiti,tanquam valde utilem morbo comitiali laborantibus Galenus 10. de simpl. med. facul. summopere commendauit:confert etiam mustellę hepar sine felle assum , si cum aqua unc.iiii.dabis bibere,ut ait Plin.secundus lib.3.cap.10.Ex compositis antidotum diambrę,diamoschu dulcis,mithridatum , ac theriacam exhibere poteris.Sunt insuper medicamenta quædã,quæ proprietate quadam , ac tota substantia huic malo aduersantur : quę quoniam copiose à medicis conscripta sunt consulto prætermisi,velut quędam quoque sunt,quæ comitialem morbum arguunt,& eo affectos collabi faciunt suffita,ut bitumen, lapis gagates,cornu caprillum,& caprini hepatis assati dolor,siue ipsum etiam hepar comestam,iuxta Pauli.& Aetii sententiam. Reliquum est,ut per consensum geniti morbi comitialis curam pręcipiamus. Nam si ventriculo primario affecto,fiat, oportet ægro præcipere, vt bonæ concoctionis studiosus sit,eamq; accurate ei procurare, Galeno Auctore 5.de loc. affect. quem secta ti sunt, Aetius & Paulus , ita ut ex facili ęger concoquat.Proinde panis optime præparatus circa 3.uel 4.horam diei exhibeatur,solus si non sitiat : si uero sit crucietur,ex uino madidum albo, atque modice astringente : nam huiusmodi uinum(eodem Galeno teste)ut uentriculum robustum efficit,ita haud quaquam tentat caput: id quod facere solent ea, quæ uehementes uires obtinent.Dare quoque expedit,singulis annis bis, aut etiam ter medicamentum amarum ex aloe:totum nanque uentrem purgat , uiresq; reparat: quo curationis modo iuuenem quendam grammaticum a prædicto affectu Galenus liberauit.

Cap. de coagulo.

Quę a proprietate morbũ comitialem excitent.

Cura morbi comitialis per consensum geniti.

5.de lo.af.

liberauit. Propterea non ab re & alii simili modo affecti curabuntur: pręsertim si in eis flaua bilis circa uentriculum decumbat. At si pituitosum coaceruat uentriculus humorem, atque hinc caput male simul afficiat, & morbum comitialem inducat, prospiciendum est ei (post prędicti succi præparationem, coctionem, & purgationem: quam non picra tantum, sed & agarico solo, aut cum ea misto, perficias (ut os uentriculi ab extra etiam irrigetur ex iis, quæ calfaciunt, & corroborant, bis saltem, aut ter in mense, Alexandri præcepto, oleo chamæmelino, & absynthino: quibus adiiciantur styrax, & masthiche: quo pręstantius (ut ipse refert) non reperitur: cum & calfacere, & quod imbecille est, firmare potest. ut probe concoquat. Illud tamen silentio præterire nolui, quod non modò in his comitialibus morbis per consensum genitis, uerum & in eis qui per essentiam affecto cerebro, oriuntur, agaricum ipsum non erit prætermittendum: cum & Dioscoridis auctoritate, & Galeni lib. 6. de simpl. medic. facul. & Pauli eodem capite 13. 3 lib. morbo comitiali obnoxios sua facultate sanet: præsertim si ex crassis, & uiscidis humoribus ipse gignatur; quemadmodum neque nigrum ueratrum prætereundum erit, potissimum si nigra bilis epilepsiæ causa fuerit, eiusdem Dioscoridis auctoritate. multum quoque prodest his, quibus stomachus primario affectus est, seseli, & spondylii radix, ac semen, seu aristolochia rotunda trita, & ex aqua pota. Mirum quoque in modum opitulatur eis assidua crurum scarificatio in talo, seu poplite, eisdem Aetio & Paulo testibus. Alios insuper Galenus uidit conuulsione comitiali, ob oris uentriculi uitium correptos, cum aut non probe coxissent; aut uini, & quidem meracioris plurimũ potassent, aut vbi veneri immodicæ operam dedissent: quibus non alio modo succurrendum erit, quàm prohibita eorum causa, eis procurare, & accuratè concoctionem probam: nullum enim (ut inquit Alexander) est in omnibus quidẽ affectibus præstantius auxilium, præcipue vero comitialibus. Sin autem nec uentriculus, nec caput comitialis morbi originem habeant, sed ex alia quadam particula initium sumat, siue manus ea fuerit, siue pes, illi potissimum parti prospiciendũ erit, totaque curatio ei admouenda. Propterea in primis conferunt uincula superioribus partibus iniecta: ab iis enim præsentaneum præsidium expectatur, Galeni pręcepto 3. de loc. affect. id quod testatur expertum esse in uiperarum, aspidum, & scorpionum ictibus. quod magis incredibile est propter imminens subitarię mortis periculum. Inspexit quoque medicos sanasse puerum, cuius morbus comitialis à crure oriri consueuerat, curuato in primis uniuerso corpore ligatoque in medio membro, supra eam uidelicet, partem, quæ primoria dispositione erat affecta, adhibitoque demum medicamine ex tapsia, aut sinapi, parti ipsi affectæ. Post igitur totius corporis euacuationem, cum uidelicet malum remittit, ea, quę adurere, seu exulcerare, extenuare, ac calfacere partẽ possunt medicamenta, parti affectæ imponenda sunt: inter quæ lepidium a Paulo, & Alexandro cõmendatur. uel medicamentum ex tapsia, seu sinapismus: quorum meminit Galenus, eodem 3. de loc. aff. Post omnia commemorata & theriacæ, & naturales balneæ locum obtinent; postremoque curandum ne caput insolatu utatur, ut Paulo uisum est: & de comitialis morbi curatione quouis modo orti, hæc dicta sufficiant.

Agarici Laus. Diosc. li. 3. ca. 1. Gal. 6. simplicium ca. de agarico.

Lib. 4. cap. 134

Gal. 5. de loc. aff. cap. 6.

Cap. 7. post medium. Galeni historia

Loco citato.

περὶ ἀποπληξίας. *De Apoplexia. Cap.* 19.

EST insuper morbus comitialis proximus quodãmodo ei affectioni, quæ ἀποπληξίας appellatur, ut Galenus inquit commento apho. 15. 2. libr. propterea non ab re post tractationem de morbo comitiali, de ea hic tractare intendimus. Posset latinè affectus hic attonitus nũ-

cupari,

Quid sit apoplexia. Alex.li.1.c.16. cupari, cum à Celso, hi, qui hac affectione laborant, cap. 26. tertio lib. attoniti nominentur: quorum (vt ipse refert) & corpus, & mens stupet. Ab Alexandro vero capit. de resolutione, hoc modo describitur, quod ipsa quidem est totius corporis sensus, & motus abolitio cum principis animæ functionum noxa: & Paulus capit. 18. tertio lib. dicebat, apoplexiam appello, cùm omnes corporis particulæ motum simul, & sensum amiserunt, principalibusque animæ functionibus oblesis. Aetius item similiter dixit, quod est priuatio sensus, & motus totius corporis vna cum læsione principalium actionum de repente incidens. Galenus autem tertio de loc. affect. sic de ea scriptum reliquit. Cum igitur omnes pariter nerui, tum sentiendi, tum mouendi uim amiserint, apoplexia huiusmodi affectio appellatur. & lib. de diff. sympt. apoplexiam dixit esse affectionem, qua simul & totum corpus resoluitur, & principes functiones cohibentur. in apoplexijs nanque totum corpus derepente sensu, ac motu priuatur: quanquam interim sola restat respiratio, eodemmet Gal. auctore, commento aph. 42. libr. In hac denique affectione quod cerebrum affectum sit, patet ab eodem Gale. tertio de loc. affect. dum dixit, Igitur apoplexia omnibus animalibus actionibus noxam inferens, cerebrum affectum esse manifeste declarat. & Paulus prçallegato loco scriptum reliquit, commune neruorum principum, hoc est, cerebrum in apoplexia affectum esse. Poterit nec minus & illud ratione inuestigari, ac ex operationum læsione tanquã ex signo inueniri. Læduntur nanque in prædicta affectione, velut ex iam dictis eius descriptionibus liquet, non modo sensibiles, & motrices animæ functiones omnes, verùm & principes: quarum auctor, fons, ac principium cerebrum existit. Ipsis ergo cunctis oblæsis, de necessitate & cerebrum oblæsum erit, non modo secundum vnam eius partem, anteriorem videlicet, aut posteriorem, imo secundum vtranque in apoplexia, velut etiam in morbo comitiali, afficitur, vt patet quarto de loc. affect. Verùm cùm subito eueniat, sicut & comitialis morbus, cerebri ventriculos, eosque principes primariò affectos esse manifestum est, eiusdem Galeni decreto tertio de loc. affect. id quod confirmauit etiam 2. de cau. symp. dum dixit, Quemadmodum & apoplexia, & morbus comitialis ob pituitæ ventriculis, ipsius scilicet cerebri, aceruatę multitudinem accedere videntur. Proinde horum symptomatum tum generatio, tum solutio subitaria est, quod per corporum intemperiem haud quaquam fieri potest. Propter repentinum ergo eius exortum, non propter intemperiem totius essentię cerebri, sed ob crassum, aut frigidum, aut viscosum humorem, principaliores cerebri ventriculos implentem fieri apoplexiam, indicium est, ex eiusdem Galeni sententia tertio de loc. affect. & Aetii, capit. de apoplexia. Atqui principis cerebri ventriculi, iuxta Galeni decretum, eodem tertio de loc. affect. postremus sunt, & medius: quamuis in ea non modo principes cerebri ventriculi afficiantur & corpus minus, veluti in epilepsia, sed & cerebri corpus quoque vna magis læditur, vt patet quarto de lo. affect. cum dixit, Verum in caro, & morbo comitiali vẽtres magis, cerebri corpus minus, in apop. vero corpus magis affici solet. Nunquid vero apoplexia in morborum numero, aut symptomatum connumeranda sit, ex prędictis eius descriptionibus patere poterit. Nanque cum omnimoda sit sensus, & motus priuato, ac principum facultatum cohibitio, non morbum, sed symptoma esse fatendum erit, simul cum Galeno lib. de diff. & 2. de caus. sympt. liquet insuper hoc symptoma esse in genere noxæ functionum animalium, omnium inquam, motricum videlicet, sensibilium, & principum, & non diminute, nec deprauate, sed ablate. Qui hac affectione laborant, omni denique motu, & sensu carent, ac tanquam mortui viuunt, & oculis clausis instar dormientium, decumbunt, ac stertunt, quemadmodum etiam proinde dormientibus accidit, licet secundum

Aet. lib. 6. c. 27. 3. de lo. af. c. 10. in princ.

De dif. sym. ca. 3. in medio.

Quæ pars in ea afficiatur. Cap. 10.

Quod cerebrũ in ea vt instrumentalis, & nõ vt similiaris. Pars afficiatur. Cap. 2. 3. de lo. af. ca. 7. in fine. 2. de caus. sym. cap. vlt. in medio.

3. de loc. af. c. 7. Loco citato.

Cap. 2

Quis prçter naturam affectus sit. De diff. sympt. Cap. 3. 2. de caus. sym. Cap. 7. Signa.

d iuersum

diuerſum modum.læditur quoque in his ſpirandi facultas, quo à caro diſcrepat apoplexia,ut patet 4. de loc. aff. quinimo cum plures eiuſdem apoplexiæ differentiæ reperiantur, ut patet apud Hippocratem, & Galenum aph.42.2.libr.& 3.de loc.aff.ex nulla alia uia eaſdem diſcernere poterimus quàm ex uehementia,ſeu paruitate noxæ ipſius reſpirationis; ſic enim, & affectionis magnitudinem,atque periculum maius,uel minus conijcere poterimus,ut 3.de loc.aff.ab eodem Galeno decretum eſt. Nam ſi ipſa prohibeatur,ut nulla aſpicientibus uideatur fieri ſpiratio (non quòd ſecundum rei naturam,nullo modo ſpirent laborantes:nam impoſsibile eſſet, ut omni ſpiratione exacte priuatum animal in uita ſeruari poſſet: cum ſpirationem à uita,& uitam à ſpiratione ſeparari non poſſe cuilibet pro comperto habebatur,adeo ut uiuentem non ſpirare,& ſpirantem non uiuere ſit impoſsibile, ut 4.5.& 6.de loc.aff Galenus ſcriptum reliquit)tunc igitur cum ita prohibeatur reſpiratio,ut ad ſenſum ægri non ſpirare uideantur, maxima, & acutiſsima erit apoplexia,eodem Galeno teſte,commento apho.42.2.lib.quamuis uiuere etiam poſsint animalia quædam,& ſi nihil omnino ſpirent; ut ca. de uteri ſuffocatione dicemus. At ſi qui apoplectici ſpirant quidem,ſed magna cum ui,fortis adeſt ipſis apoplexia,adeò ut Galenus.3.de loc.affec.afferat omnium apoplecticorum peſsimam putandam eſſe ſpirationem, quæ & intermittitur,& magna cum uiolentia trahitur: quando uidelicet ad ſenſum ſpirent:nam ſi ipſis ea prohibeatur (ut diximus)omnium erit acutiſsima, ac maxima apoplexia; cum uero reſpirant,uerum eo modo,quo diximus,fortis adeſt iſtis quoque apoplexia,& inter omnes alias,præter iam dictam peſsima. Verum minus fortis adeſt illis,qui neque intentum, neque uiolentum, inæqualem tamen, atque inordinatum, ac præterea intermittentem habent anhelitum:uelut ſi in aliquibus aliquem ſeruat ordinem ipſa reſpiratio, quamuis quodammodo ſpirandi facultas læſa ſit, debilior ſi quidem exiſtit hæc apoplexia: & ſi omnia fiant,quæ ſunt neceſſaria, ut patet eodem commento aph. 42. 2. lib. forte curatur. Quatuor igitur, iuxta Gal. ſententiam apoplexiæ differentiæ connumerari poſſunt, ut ex iam dictis eiuſdem Galeni uerbis liquet:quamuis Hippocrates præallegato aphoriſ. 42. duas tantum meminerit,quæ inter ſe ratione maioris,uel minoris noxæ ipſius reſpirationis diſcrepant. Quapropter eodem 3.de loc.affe.dicebat Galenus, Diſcernitur autem affectionis magnitudo,de apoplexia uerba faciens, ex noxę,quam inſpirationi infert,uehementia: cum enim naturalem ordinem plurimum egreditur,magnam: cum uero paulum impedimenti eſt, paruum in cerebro noxam eſſe conijcere oportet. Et inſuper eodem 3.lib.de loc.aff.afferit, Porro in omnibus his affectibus,in quorum numero apoplexia quoque continetur, periculi magnitudinem, ex anhelitus magnitudine coniicere oportet. Sed non ab re mox quiſpiam à nobis quæret,qua ratione fiat, ut Galenus ex uehementi noxæ reſpirationis potius, quàm ex aliarum animalium functionum læſione uehementii magnitudinem uoluerit apoplexię ſignificare cum & functiones omnes animales in ea oblęſæ ſint, ut dictum eſt. At qui reſpondebimus nos reſpirationem ipſam in numero earum actionum, quæ à conſilio,& uoluntate prodeunt,eſſe,iuxta eiuſdem Galeni ſententiam ſecundo de motu muſculorum. Qua propter muſculorum m nus eſt.eamque ſi libera fuerit,ſolum ſeptum tranſuerſum,modo valeant uires,afficere ſolet vbi vero ipſum ob infirmitatem ſpirandi munus perficere non ualet, tunc intercoſtalium muſculorum concurrit auxilium: & ſi maiori egeat animal reſpiratione; thoracis muſculi omnes ſuperni,ad ſpirandi actionem requiruntur, vt liquet quarto de loc.affect.uerum cum opera,quę uoluntario motu fiunt,in duplici reperiantur differentia,ut patet eodem libr. 2. de motu muſculorum

Cap. 2
Quomodo dignoſcantur diuerſæ differentiæ apoplexiæ.
3.de loc.affect. cap.7.in fine.
Cap.vltimo.
4.de loc.affect. cap.7. prope finem.
5.de loc. affect. cap. 1.prope finem.
6.de loc. affect. Cap.4.
Cap.10.
Quod quatuor, ſint apoplexiæ differentiæ.
Loco citato.
Cap. 7. in fine.
Cur periculi magnitudinem Gal.in apoplexia voluerit ſignificari ex noxa reſpirationis.
Cap. 5. in medio.
Reſpiratio quis ac qualis motus ſit.

4. de loc. affect. cap. 7.
2. de motu. musc. Cap. 6.
Opera quę voluntario fiunt motu, sunt in duplici differentia.
Serui barbari historia.

musculorum, nam alia penitus libera sunt, alia uero affectibus corporis seruiunt; priora itaque perpetuo absque impedimento à nobis fiunt: posteriora uero non perpetuo, sed in tempore quodam, & cum mensura. opus respirationis iuxta eiusdem Galeni sententiam, non sub prima continetur differentia, sed sub secunda. Nam licet uoluntatis sit opus, & sponte ab anima fiat, penitus ipsam retinere longo tempore non ualemus citra mortis periculum: quemadmodum declarauit seruus barbarus, qui cum uehementi ira concitatus mortem sibi consciscere decreuisset, prostratus humi, respiratione que cohibita, longo quidem tempore immobilis erat, postea uero paulum uolutatus, hoc pacto mortuus est. Licet tamen nobis usquequaque respirationem cohibere, quoad maximè necessitas urgeat: periculum nanque esset, ne quis moreretur, nisi respirauerit. quo fit ut ipsam penitus retinere arduum sit: neq; enim omnes ad moriendum sunt procliues, etiam si infinitis malis conflictentur, iuxta eiusdem Galeni sententiam, eodem lib. de motu musculorum.

2. de motu muscul. cap. 6
De vtilit. respi. cap. 1. in principio.
Cap. 1. & sequētibus

Et propterea idem Galenus lib. de vtilitate respirationis dicebat, ex eo apparere non vulgarem esse eius vtilitatem: quod ne momentum quidem temporis ea deperdita, sufficere possimus: ex quo manifestum est ad nullam particularem actionem, sed ad ipsam vitam eam referre, atque necessariam esse, & propterea si ea priuemur, morimur. Seruatur nanque ex ea innati caloris symmetria, potissimum cordis, animalisq; spiritus nutritur, vt patet eodem lib. de vtil. resp. at sexcentis alijs in locis apud Galenum, ex quibus luce clarius excipi poterit, inter omnes animales functiones hanc maximè esse necessariam: nanque ea abolita, non animalis partem quampiam, seu actionem priuatam esse dicemus, sed vita priuari asserimus; cum vita citra respirationem, & respiratio sine vita esse non possit. hinc patet quòd & si cunctæ animales functiones in apoplexijs oblædantur, ipsa tamen respiratio, cum adeo maximè necessaria sit pro vita, vltimo loco noxam patitur, curam habente natura ipsa de vitæ animalis conseruatione, immò & ipsius spirationis maximus vsus neruorum facultatem ac operationem excitat. Probauit & illud signo Galenus sumpto ex somno, tum tertio, tum quinto de loc. affe. nam quamuis dormientes nulla alia voluntaria fungantur actione, sed omnes ferè musculorum actiones in eis exoluantur (sola autem respiratio seruatur, quæ musculorum thoracem mouentium munus est) sensusq; quodammodo expertes sint: nam neque ipsa anima dormientium omnino quiescit, vt patet eodem lib. 2. de motu musculorum, sed intermissionem quandam habet vigoris, quæ non perfecta quies dicitur: & propterea non penitus sensus expertes sunt, neque omnino à voluntario motu cessant dormientes: sic, non in apoplexia duntaxat, sed in omnibus soporosis affectibus, quanquam neque sentiat corpus, neque moueatur, sola tamen respiratio seruatur, aliàs nec ipsum animal uiueret. hoc autem fit propter eiusdem respirationis utilitatem, ut idem Galenus testatur eodem commento apho. 42. secundi lib. quę quidē neruorum uim excitat ad operationem: & ob hanc causam mirandum non erit, quomodo omnibus aliis musculis motu carentibus in apoplexiis, illi qui thoracem attollunt, quamuis difficulter moueantur, tamen plerunque, immo magna ex parte, vt ipse inquit musculi omnes in apoplexiis operantur thoracem mouentes, & si raro prius omnes operabantur: quemadmodum & in vehementibus exercitiis, vbi anhelitus plurimus est necessarius: quanquam in apoplexiis non ob id, quod auctus fuerit usus respirationis, quem duplicem esse diximus: sed quia uis ipsa ex imbecillis, ideo omnes musculi thoracis simul coguntur operari. cum si non operarentur, cordis quoque temperamentum solueretur, & animali ipsius necessario sequeretur interitus. Semper enim mors ad modicas sequitur cordis intēperātias, vt patet quinto de loc. affect.

Quod inter oēs alias functiōes respiratio sit maximè necessaria.
3. de loc. af. c. 7. in fine.
5. de loc. af. c. 1. in medio.
c. 4. in prin.

affect. cum igitur apoplecticos mori contingat ob id, quod spirare non possunt, ut tertio de loc. affe. liquet: non ab re Galenus ex eiusdem anhelitus nocumento periculi magnitudinem coniicere oportere decreuit. Nam ipsa ad sensum prohibita periculosissima, ac maxima erit apoplexia. At si magna cum violentia trahatur, fortis inquam erit & ipsa. Verum si inæqualis, & inordinata, ac intermittens spiratio fuerit, minus periculosa erit apoplexia: quemadmodum in quibus aliquem seruat ordinem, debilior existit, & si omnes apoplexię fiant, propterea quod uis animalis non potest defluere ad partes infra caput existentes. Paulus quoque in hoc uelut in reliquis Galenum sectatus cap. 18. tertij lib. sic scriptum reliquit. Seruatur itaque in apoplecticis modica quędam respiratio: quæ si permultum a naturali functione recesserit, maximum infert malum, si paululum, exiguum. Et quoniam earum generatio subitaria est, ut diximus, non in ipsius cerebri corpore principaliter impedimentum esse significatur, uerum circa eiusdem cerebri uentriculos, eosque principes, ut ostensum est Galeni auctoritate: in quibus spiritus animalis continetur: quo ueluti primo instrumento anima utitur ad animales functiones exercendas. Iccirco non alia ratione ipsi uentriculi afficiuntur, quam & in epilepsia afficiebantur: cum idem locus in utraque patiatur, Galen. teste commento aph. 45. 2. lib. Quare aut ad obstructionem, aut ad constipationem, seu constrictionem prædictorum uentriculorum succedit apoplexia ipsa, ad morbum in quam in uia. Qua propter aut frigidus, aut crassus, seu uiscidus succus eosdem uentriculos affatim opplendo, apoplexię causa erit: qui non modo pituitosus esse poterit, ut patet commento apho. 42. lib. 2. & 1. de caus. symp. uerum etiā & melancholicus, quemadmodum testatur idem Galenus commēto aph. 56. 6. lib. quoniam utrisque humoribus, ut ipse asserit, communis est crassitudo, & propterea frigidum, & crassum humorem tam epilepsiæ, quàm apoplexię causam esse fatetur, commento eiusdem aph. 45. 2. lib. aut phlegmonosam aliquā dispositionem, quæ in ipso cerebro sit cōstituta, seu inflammatorium affectum non siquidem uentriculos ipsos obstruentem uelut frigidus, & crassus, seu uiscidus succus; sed eos constipantem apoplexiam gignere, idem Gale. ait commento apho. 42. 2. lib. uocat autem inflammatorios affectus, ut patet 2. de loc. affe. inflammationem, erysipelas, & abscessum. Consueuit nanque maxima cōstipatio apoplexiam afferre, ut patet lib. de caus. morb. similiter ex immodico uini poto, aut immoderata etiam optimi succi ciborum ingestione, & eorum qui plurimum alimenti præbere possunt, ac uehementibus cruditatibus, admodumque frigidi aeris occursu, casu, aut capitis ictu apoplexia oriri poterit, non alia ratione, quàm oblæsis ipsius cerebri uentriculis, impeditoque propterea ipsius animalis spiritus, ac facultatis ad debitas partes transitu, quoniam hac ratione omnes apoplexiæ ortum dicunt. Gal. teste præallegato commen. aph. 42. 2 lib. Verum si ex pituitoso, aut melancholico succo excitetur, ex propriis eorundem succorum redundantię signis, cap. de melancholia, & de capitis dolore ex pituita traditis, conijcere poteris: tum quia febris non aderit, quemadmodum si phlegmonosa fuerit affectio ex propriis cuiusq; affectus indiciis percipies, at febre. Externa uero causas, quæ, quales ue fuerint, ex astantium relatione intelligere poteris, potissimum si ante actam uitam tibi retulerint. De hac apoplexia in sępius allegato aph. 42. 2. libr. Hippo. hoc modo prognosticum propalauit: quod soluere eā quæ fortis est, impossibile erit, debilem uero, non facile. Et Paulus præallegato loco de pręsentiit, dicens, quod apoplexia nequaquam, aut raro curatur, ut quæ mortem in propinquo minetur. Si uero etiam remedia ipsam sustulerunt plurimū cū partis cuiusdā corporis resolutione discedit: nam solutæ apoplexiæ creberrime succedere solet uocata παραπληγία, in quā morbus comitialis nō finitur, ut patet 4. de loc. affe.

5. de loc. affect. cap. 1.
3. de loc. affect. Cap. 10.
Concluditur ex Galen. periculi magnitudo in apoplexijs, ex læsione respirationis.
Ad quem cerebri morbum sequatur.
Causę.
2. de caus. sm. Cap. 7.
Cap. 3. in princ.
Cap. 3. colligitur.
Causarū diuersarum signa.
Prognostica.
Cap. 2.

aff. quoniam in eo vniuerso corpori conuulsio, & non resolutio: veluti in apoplexia euenit: quæ cùm actio deprauata sit, minorem indicat noxam, quàm totius corporis resolutio, in qua actio animalis omnino oblata est. Hæc quidem pasio, inquit Theodorus Priscianus cap. 7. lib. 2. ad Timotheum, acuta est, & nunquam penitus sociata cum chronicis, nimium sollicita, sine febribus tamen. Aetius verò, Archigenis auctoritate, asserit apoplexiam ex sui natura magnam esse, & vehementer acutam; contingereque, vt qui periculum effugerunt, in diuturnum morbum incidant, resolutionis videlicet aliquarum partium, aut etiam totius corporis, aut violatæ rationis. At Cornelius sic de ea scriptum reliquit, Solent autem, qui per omnia membra vehementer resoluti sunt, celeriter rapi, ac si correpti non sunt, diutius quidem viuunt, sed rarò tamen ad sanitatem perueniunt, & plerunque miserum spiritum trahunt memoria quoque amissa, Quòd autem quicunque sani dolore capitis repente capiuntur, & statim muti fiunt & stertunt, in septem diebus pereant, nisi febris appræhenderit, decretum reliquit Hippocrates aph. 51. 6. lib. & quòd apoplexiæ fiant maxime à quadragesimo anno, vsque ad sexagesimum aph. 57. eiusdem lib. præsertim ea, quæ ex atra bile fit: nullus enim morbus adeò est senili ætati familiaris, vt Gal. testatur comment. aph. 31. 3. lib. Quapropter Aetius senibus magis in hyeme, & constitutione frigida, hanc affectionem accidere testatur. Atqui ex dictis concludimus nos forti apoplexiæ, remedia non esse adhibenda: cum suapte natura exitialis sit, Hipp. auctore: sed si ea debilis sit, quam dignoscere ex iam dictis docuimus, licet solutu neque facilis sit; oportunis tamen auxilijs adhibitis forte curari poterit, Galeno teste: quemadmodum & nos non semel curauimus, potissimum in Illustri Fabritio Maramalo, qui bis, diuersis tamen temporibus, ab ea correptus, oportunis remedijs adhibitis, Deo fauente, liber euasit: Necnon & Illustris Chrysostoma de Aquino Ruborum comes, quæ cum annos ageret fere sexaginta in apoplexiam incidens, remedijs confestim adhibitis, ab ea liberata est, principesque primo functiones recuperauit, deinceps cum in sinistri lateris resolutionem finita esset apoplexia, sensum primo cum brachij, tum cruris, & motum deinde cruris antea, & demum brachij non longo post tempore adepta est. Qua de re leuis apoplexiæ curatio non prætermittenda erit, & cum ea quoque magna & acuta sit affectio, potius à præsidiorum, quàm à victus ratione eius curatio auspicanda esset, quemadmodum mos est plerisque artis medicæ auctoribus. Verum nos ne consuetum ordinem peruertamus, pauca prius de vict. ratione dicemus, mox vero ad eius curationem deueniemus. Collocetur igitur æger in aere ad calidum decliui: cibis vtatur paucis, leuibus, & calidis, detersoria vi præditis, distributionisque facilis, plerunque cum melle edulcatis, vt placuit Aetio. qua ratione gallinarum, seu pupillorum iure, in quo decoctus sit hyssopus, serpyllum, spondilium, seu satureia, calamintha, aut sampsucus, vel denique saluiæ folia, vtendum. In quo iure panis quoque optimus macerari poterit. Pro potu, tutius erit vti, aqua mulsa, aut apomelite cum micis panis, iuxta Pauli sententiam: cauendumq; à vini potione: quamuis si diutius malum protelelur, eo calente aqua temperato (Pauli decreto) vti poterit. statim quoque prędictis taliter ægrotantibus sanguis ex vena detrahendus erit, prædicto tamen eorum periculo, vt ait Aetius: quoniam sanguinis detractio, vel occidit, vel liberat, Celso auctore: adeò vt post sanguinis missionem (vt ipse refert) si non redit & motus, & mens, nihil spei superest. Detractio autem sanguinis è dextra manu fiat, humerali, aut media incisa vena, vbi vires, ætas, & alia non dehortantur: affectus nanque magnitudo id præcipit, tanquàm princeps scopus venæ sectionis, Hipp. & Gal. decreto. Verum copia sanguinis, qui detrahitur, diuidenda erit

Historiæ. Curatio. Victus ratio. Venæ sectio.

erit: cum commouere oporteat tantum; non exoluere vires, & calorem extinguere, vt testatur Aetius; & propterea in euacuatione, pulsus, faciei color, ac inspiratio inspiciantur, vt ipse referr, & si nihil mali consequatur, etiam repetenda est detractio: quoniam aliud curationis genus vix vnquam sanitatem restituit, vt placuit eidem Celso. Post tamen venę sectionem, & vociferationes, & odoramenta excitatoria adhibeantur, ex castoreo, opopanacæ, aut galbano, seu sagapeno, & aperto eorum ore, acetum mulsum instillandum erit & pinnæ oleo irino imbutę immittendę sunt, & vomitus prouocandus: totúq; corpus oleo calido inungendum est, irino, nardino, costino, de castoreo, aut alijs huiusmodi, vinculisq; ac frictionibus vehementibus in extremis corporis partibus vtendum: & humeris plures cucurbitulæ affigendæ. Interim caput, prius abrasum, rosaceo cum aceto, in quo serpyllum, aut spondylium fuerit decoctum, seu calamintha, irrigandum erit, seu chamemælino, vel anethino, vt Paulo visum est, aut anethi, chamæmeli, sampsuci, serpylli, hyssopi, sertulę campanæ, singulorum pug. ſs. florum stœcadis, origani, spicæ ʒ.iii. in aquæ bulliāt, ac vini portione æquali; quo medicamento similiter caput irrigetur. Si verò hæc nihil profecerint, clysteribus vtēdum erit, ex decocto furfuris, mercurialis, minoris centaurei, rutæ: hysopi, pulegij, saluię, calaminthæ, singulorū manip. s. polipodij vnc. ſs. semini fœniculi, anisi ana ʒ. ii. & parato ex eis secundum artē decocto de eo recipe lib. I. & ſs. in quā dissoluas hieræ picræ compositæ vnc. s. benedictę ʒ. iii. confectionis de dactyalis, siue antidoti indi ʒ. iiij. agarici ʒ. i. & s. melis rosacei vnc. ii. salis communis, seu gemmæ parum, olei anethini, chamæmelini, seu rutacei vnc. iii. commistis omnibus fiat clyster. Nec minus & glandes commendatur, quæ ex hiera simplici, seu hieralogodio colocynthide, agarico, & salæ gemmæ, cum despumato mellę formari poterunt. Interim helleborum addere poteris, aut ʒ. ii. ex pilulis cochijs: ligentur autem filo; vt pro arbitrio extrahi posſint, sintq; notabilis longitudinis, vtpote quinque, aut sex digitorum. Verum si ægri inepti ad venę sectionem fuerint, aut in prędictis malum quoq; perseuerarit, alienum non erit, medicamentum purgans eis prębere (ac non secus interim modo dictis pręsidijs vti) quod ex pilulis cohiis & agarico, pituita pręsertim redundāte, componatur: aut ex eisdem pilulis, seu arabicis sumpta ʒ. i. cum veratri nigri scrup. i. aut. ʒ. s. catapotia formentur: vel aliquod ex modo dictis purgantibus medicamentis præcedenti cap. de morbo comitiali, reliquas, & quia permittit hęc affectio, ac cogit, vt Aetius testatur, vel temere omnia tentare, si vires permiserint, cucurbitulæ quoque occipitio cum scarificatione defigendæ sunt, theriacaq; mithridato, ac diambra post purgationem vtendum: nec minus & ea, quæ sternutamenta excitant, crebrius adhibita prosunt, vt puluis castorii, hellebori, seu piperis naribus insperſus. Similiter conferunt quæ pituitam per os ducunt, apophlegmatismos nominant: parentur autem hoc modo. Rec. pyrethi, staphidis agrię, piperis an. ʒ. s. thymi, origani ana ʒ. i. castorii scrup. i. mastiches ʒ. i. & s. vuæ passę ʒ. ii. cerę albæ parum, misceantur, & fiant mansiles pastilli cum oxymelite, aut rosaceo melle: præstat etiam & rubificantibus medicamentis vti appellatis sinapismis, ac aliis, quęcunque capiti admota calfaciendi, ac disiiciendi vim habeant, vbi præsertim ea quę diximus, medicamenta non suffecerint. Nec pretermittenda erit inuito circa spinalis medullæ initium, ex oleo rutaceo, seu nardino, de castoreo, aut nucæ muscata. Et hæc de apoplexiæ curatione sufficiant, modo ex curari valeat, vt diximus.

Reliqua medicamenta quæ apoplecticos excitant.

Clysteres.

Glandes.

Purgatio.

Post purgationem, seu uenæ sectionem remedia.

περὶ ὀφθαλμίας. *De lippitudine.* *Cap.* 20.

CVm inter omnia ſenſuum inſtrumenta oculus mirabili fabricæ excellentia prȩditus, ad cerebri naturam propius accedat, certiusque, ac ſubtilius, quàm reliqua proprium, ac primum ſenſibile habeat: ſiquidem in nullo alio inſtrumento inuenies neque ipſam cerebri ſubſtantiã, neque tantam animalis ſpiritus copiã, quanta in oculo continetur, Galeno teſte

Cap. 5. in medio.

7 de Hipp. & Plat. decretis; propterea poſt cerebri, capitisque affectus, de oculorum affectionibus tractare duxi: quorum actio uidere eſt: eorum autem proprium ſenſibile eſt colorum genus, cũ illos primos, & per ſe, & ſolus ex omnibus ſenſibus uiſus percipiat, ut patet eodem 7. de Hippocratis, & Plat. decret.

Loco citato.

Relicta itaque eorum admiranda conſtructione, temperamento, ac cunctarũ eorundem partium uſu, uelut fuſe tractatis ab hominibus artis medicæ auctoribus, præſertim Galeno, lib. x. de uſu partium, aliiſque ſexcentis in locis, quia

Per totum.

ex eiuſdem Galeni ſententia in quolibet inſtrumento una quæpiam reperitur peculiaris pars ſimiliaris, cui primo, ac per ſe totius inſtrumenti actio committitur, aliæ uero cunctȩ eidem præſtant uſum, ea de re in eiuſdẽ Galeni, aliorumque illuſtriũ medicorũ doctrina cõpertũ eſt, uiſus actionẽ cryſtallino humori, tanquã primæ inſtrumenti parti, tribuendam eſſe. Prȩſtant uero uſum reliqui humores gemini, uitreus uidelicet, & albugineus, ac tunicȩ cunctȩ propriæ, quæ tres non a Galeno duntaxat, ſed & Aetio aliiſque medicæ artis bonis auctoribus con numerantur, quarum una interna magis, græce ἀμφιβληστροειδὴς latine uerricularis, ſeu reticularis, ſecunda ῥαγοειδὴς, hoc eſt, uniformis, in cuius medio foramen exiſtit, quod pupillam uocant. Tertia uero κερατοειδὴς, id eſt, corniformis tunica appellatur, potisſimum a Galeno eodẽ x. de uſu partium, & 1. de cauſ. ſymp. ex his denique propriis partibus totus cõponitur oculus.

Numerus partiũ componentium oculos. Aet. lib. 7. c. 1.

10. de uſu pat. c. 2. in prin. 1. de cauſ. ſymp. cap. 2

Eſt inſuper & alia oculi quarta tunica, ſeu mẽbrana, quam græci ἐπιπεφυκότα, latini autem aguatam uocant: propterea quod aliis, quæ oculum ipſum conſtituunt tunicis forinſecus ex membrana os caluariæ ambiẽte quȩ περικράνιος dicitur, agnata ſit ligamentum ſiquidem exiſtens toti oculo ad circunſita oſſa, cum quibus oculum ipſum colligat, ſimul autem & mouentes ipſum muſculos operit. Siquis autem uelit prædictas tres proprias oculorum tunicas in anteriores & poſteriores partes diuidere, & hac ratione alio nomine poſteriores earum partes nuncupare, ut nonnulli conſueuerunt, ac ſex, non tres duntaxat oculis proprias tunicas tribuere, cum ad rem tractandam nec obſit, nec conferat, non reclamamus: etiam ſi ex Galeni ſeu alterius medicæ artis auctoris ſcriptis illud elicere conetur. Nos vero tres duntaxat oculorum tunicas connumerauimus, anteriores earundem partes a poſterioribus non ſegregantes: cum & vtraque earundem tunicarum pars, ſiue ante cryſtallinum humorem, ſiue poſt conſtiterit, eiuſdem ſit ſubſtantiæ, ac ab eodem loco, cerebro videlicet aut membranis eius, tenui, ſeu craſſa progerminetur, Hippocratem ſectati, qui lib. de loc. in homine dixit, Membranæ autem tres ſunt quæ oculos cuſtodiunt. Quartam autem, quæ agnata dicitur iure non velut propriam annotauimus: cum neque ex cerebro, aut aliqua eius membrana, ſed ex ea quæ exterius os caluariȩ ambit, pericrania dicta, originem ducat. Nuncupatur autem agnata, propterea quòd aliis, quȩ oculum ipſum conſtituunt tunicis, forinſecus agnata ſit, ligamentum exiſtens toti oculo ad circunſita oſſa, vt patet. 4. de compoſ. medic ſecun. loc. & 10. de vſu part.

In principio.

4. de comp. me. ſec. loc. cap. 2. in prin. 10. de uſu par. c. 7. colligi. cap. 1. & 2.

Quod triplici uitiorum genere uidendi actio lædatur.

Verum cunctȩ nedum prænominatæ tunicæ, ſed etiam dicti humores, vt perfecte viſio ipſa abſoluatur, a natura conditi ſunt. Quò fit, vt ex triplici vitiorum genere (vt teſtatur Galen. 1. de cauſ. ſymp.) videndi actio lȩdi poſſit: quorum vnum eſt, cum primum ſentiendi inſtrumẽtum quippiam per

peſſum

pessum est, quod crystallinum humorem esse diximus. Alterum cum ministrãtium primo sentiendi instrumentum partium aliqua fuerit affecta, velut sunt reliquæ omnes oculi partes annotatę: Tertium est, cum ipsa sentiendi potentia, quæ à cerebro per neruum in oculum ipsum descendentem procedit, quoquomodo fuerit impedita. Quicquid nanque ex iis (quę iam enumeraui- mus (fuerit oblæsum, animal vel male, vel nihil omnino uidebit, hoc quidem commune est cuilibet sentiendi actioni. Exordiemur autem nos ab iis oculorum malis, quę eorundem partibus vsum aliquem præbẽtibus euenire solent initium sumentes ab agnate tunicæ affectibus, ut pote quæ exterior magis sit, ac à frequentissima eiusdem affectione, quam gręci proprie ὀφθαλμίαν, Galeno auctore, eodem 4. de comp. medic. secund. loc. uocant: latini lippitudinem appellant. Quę nihil aliud est (ut idem Galenus testatur eodem loco, & lib. de differentiis morborum) quàm inflammatio eiusdem agnatæ tunicæ, seu tunicæ os capitis, & caluariam ambientis, aut, ut vulgus medicorum appellat, coniunctiuæ. Quòd autem in hoc uitio oculus perpetiatur, ad sensum liquet, & proprie prędicta agnata tunica: quamuis iuxta Galeni sententiam eodem lib. de differ. morborum, ex accidenti hoc uitium videantur esse oculi morbus, cum ad totum instrumentum non referatur: neque totius instrumenti primo morbus sit, sed in una quadam ipsius particula similari cõsistat: qua etiam ratione sit, ut & ipsa uidendi functio ex accidenti quoque ab ipsa lippitudine fuerit impedita: cum neque ipsa perfecte, inhęrenti membrana taliter affecta absolui possit, & propterea, quod oculus afficiatur, ex ipsa uidendi functione oblæsa argui poterit: quamuis ex accidenti (ut diximus) fuerit impedita. Non enim totius instrumenti morbus est, sed unius tantum partis, quę similaris existit; & similarium corporum morbi ex accidenti (ut Galenus. inquit lib. de differ. morb.) ad totum instrumentum referuntur, etiam si compositi sint, ut phlegmone. Nec quispiam ueteri debet, cũ è numero inflammationum sit lippitudo ipsa, morbum esse compositum in quantitate, seu magnitudine primo, in intemperie secundo, ac soluta continuitate forte tertio: est nanque phlegmone quęlibet morbus compositus, eodem Galeno teste lib. de differ. morb. Dignoscitur ex dolore. ipsiusque adnatæ tunicæ colore ad rubrum mutato adeoque interdum in tumorem ea attollitur, ut ob id omnia, quæ circumcirca oculos sita sunt, usque ad malas quandoque in vehementi lippitudine simul attollantur, vt patet 4. de compo. medic. secun. loc. lachryme quoque ex oculis ipsis resudant. Sed quoniam non vnius duntaxat differentię inflammatio in eadem tunica agnata excitari potest, vt Aetio, & Paulo testibus constat: maioris tamen, & minoris ratione differentes: quarum una τάραξις græce, latine conturbatio, reliqua ὀφθαλμία, latine lippitudo proprie, & tertia χημωσις quam etiam & latini chemosin dicunt nuncupantur. Propterea dignosces facile primam, quæ nihil aliud est (Paulo auctore) quam color cum humiditate, & rubore à natura alieno, quod non ab interna, sed à foris ueniente causa aliqua orta sit, sole videlicet, fumo, puluere, aut oleo, si hæc adsint: qua de re promptissime etiam ipsa soluitur. Vera autem lippitudo non extrinsecus tantum, sed ex interna etiam causa extatur, nec ita facile soluitur, velut perturbatio. Verum si adeo inflammatio magna sit & dolor uehemens, ut utræque palpebræ ex vehemẽti inflammatione inuersæ sint, adeo vt uix oculi ab ipsis contegantur, & album oculi sublimius euaserit, rubrumque etiam magna ex parte nigrum occupet, non amplius lippitudo vere, sed chemosis dicitur. At lippitudinis uerę causę in triplici differentia esse possunt. Nam vel ex plenitudine totius corporis, ob quã agnata ipsa tunica repleta distenditur, excitatur; vel ob influentium humorum acrimoniam, ac morsum vehementius eroditur, vel propter aliquam extẽsionem

Cur de lippitudine prius tractetur.

Cap. 2.
Lippitudo quid sit.

Quę pars in ea afficiatur.
cap. 13. in prin.

Quis præter naturam morbus.
Loco citato.

cap. 12. uersus finem.
Signa eiusdem.

Cap. 22.

Aet. lib. 7. c. 2. & sequentibus.
Pau. li. 3. c. 22.
Tres differẽtię inflãmationis tunicæ agnatę.
Quibus indiciis quælibet earum dignoscatur.

Lippitudinis causę.

cap.22.ante me dium. eius, ex crassis succis, spirituve flatuoso genitam, & proinde vehementes ex his causis excitantur dolores; vt patet 13.meth.med. Qua de re cum diximus lippitudinem inflammationem esse, phlegmonem intelligi volumus, eo modo dictam, quo generationem habere potest ex quauis redundante substantia.

Si ex sanguine fiat, signa. Lib.2.cap.1

Dignosces autem, si propter totius corporis plenitudinem sanguineus humor influxerit, ac iam dictam inflammationem concitauerit: quoniam cuncta (vt Trallianus testatur) & rubra, & sanguinea sunt, nedum agnata ipsa tunica, sed & facies rubens, & humidior erit. Venæ latiores, sensus grauitatis aderit, & pigritia ad consuetas actiones. Lachryma neque rodens, neque acris apparebit: adde quod temperamentum, & ægrotantis ętas, sanguinis redundantiam attestabuntur, nec minus & regio, & tempus anni, ac præcedens victus ratio.

Ex acri humore signa.

Verum si ex rodente, ac acri humore peruenit, id tibi manifestabit, primum quòd totum corpus plethoricum non apparebit, sed potius uitioso humore præditum; adhæc lachryma rodens, & acris aderit: quo fit, vt non solum oculorum anguli, sed etiam malæ uehementer ex tali influxu rodantur, & exulcerentur, ægrique uideantur uri, exiliantque rosionem non tolerantes. Nec minus ex his, quæ præcesserunt, id percipere poteris: nam tristitia, curæ, insolatus, ira, & acrium esus præcesserunt, aderitque ætas, ac temperamentum biliosæ.

Si ex crassis succis.

Si autem ex redundante pituita inflammatio facta sit, grauitas erit uehemens, caliditas parua, & rubedo agnatæ tunicæ exigua, cum qua & facies, ac eiusdem color communicabit. Similiter quæ præcesserunt, & concomitantur, pituitæ redundantiam arguent.

Si ex spiritu flatuoso, signa.

quod si neque feruore neque rosione, aut uehementi grauitate urgente agnata oculi tunica extendatur, adeo, ut rumpi uideatur, ac doleat, lachrymæq; non appareant, aut paruæ, licet quandoque rubea uidebitur eadem tunica, indicium erit spiriritum esse, qui distendat, ac dolorem faciat. At si ab externa causa lippitudo originem ducat, ab ægri, seu astantium relatu percipere poteris.

Prognostica.

Verum cum magnam partem ad uitæ simul usum, & dulcedinem conferant oculi nostri, Celso auctore lib. 6.ca.6. summa quoque cura tuendi sunt. Protinus autem, ut ipse refert, orta lippitudine, quædam notæ sunt, ex quibus, quid euenturum sit, colligere possimus. Nam si simul & lachryma, & tumor, & crassa pituita cœperint, si ea pituita lachrymę mixta est, & ea lachryma calida est, pituita uero alba, & mollis, tumor non durus, longæ ualetudinis metus non est. At si lachryma multa, & calida, pituitæ paulum, tumor modicus, idque in uno oculo est, longum id, sed sine periculo futurum est. Idque lippitudinis genus minime cum dolore est, sed uix ante uigesimum diem tollitur: nonnunquam per duos menses durat, sed quandoque finitur. Pręterea si pituita alba, & mollis esse incipit, lachrymęq; miscentur, aut si simul hæ utrunq; oculum inuaserunt, potest esse breuior, sed periculum ulcerum est. Pituita autem sicca, & arida dolorem quidem mouet, sed maturius desinit, nisi quid exulcerauit. At tumor magnus si sine dolore est, & siccus, sine ullo periculo est. si siccus quidem, sed cum dolore est, fere exulcerat: & nonnunquam ex eo casu fit, ut palpebra cum oculo glutinetur: uerum ante Celsum apud Hippocratem hæc eadem leguntur, libr.2. prædictionum.

2.prędic.in medio libri.

Non ab re etiam Galen.libro 3.metho.meden. maximam habendam esse curam circa lippitudinis curationem præcepit, cum ex curationis errore, quosdam ęgre confuseque uidisse euenit: tempore uero suffusione quam πόχυσιν uocant, uel pupillæ nimia dilatatione, quam μυδρίασιν appellant, vel tabe, uel corrugatione, quam ρυτίδωσιν nuncuparet, fuisse occupatos, ex uisu potissimum stupefacientium medicamentorum.

Cap.2.uersus finem.

At hyeme sicca, & aquilonia existēte, uere autē pluuioso, & australi, ꝙ necesse sit præcipue mulieribus, & uiris natura humidioribus æstate lippitudines fieri, decretū reliquit Hipp.

Hipp.apho.11.3.lib.& aph.17 6.lib. Lippientem (inquit) alui profluuio corripi bonum. Quidam autem volunt, quod in regionibus meridianis, multiplicetur, & remoueatur uelociter lippitudo, superueniente autem eis frigore, quod difficilis eadem ipsis fiat, prȩterea quòd in regionibus, & temporibus frigidis lippitudo minoratur, verum ea quȩ oritur praua fit. Primo itaque die pro eius curatione, ȩger loco obscuro cubare debet, iuxta Celsi sententiam, sic vt à sermone quoque abstineat. Nam uisionis instrumentum splendorem citra molestiam tolerare non potest, Galeno teste lib.1.de caus.sympt: & 10.de vsu part.(quo loco exemplis illud comprobauit tum militum Xenophontis, qui cum per multam niuem iter fecissent oculis læsi fuerunt: tum Dionysii Siciliȩ tyranni, qui super carcerem domum clarissimam, ac longe splendidissimam construxerat, in quam diutissime infimo, ac caliginoso loco carceratos educebat, atque ita cupide lucem intuiti occæcabantur. Recreatur autem potissimum nigro, & cœruleo, aut uiridi. Frigidus autem, aut calidus eligatur aer, non tamen immodice, pro causæ ratione. Somno moderato utantur ægri, & præsertim nocturno. Exercitium uitent, quietem eligant, procurentque singulis diebus alui excrementa excernere ita ut aluus si nō natura, arte saltem lenior reddatur clysteriis lenibus, seu glandibus. Animi affectus omnes proculdubio uitent immodicos, à coituque abstineant. Parco utantur cibo, ac potu, præsertim inter initia: immo si fieri potest nullū cibum (Celso auctore) sumere debent, ne aquam quidem: sin minus, certe quam minimum eius. nam prima omnium (ut ipse testatur) in eiusmodi casu sunt quies & abstinentia. Qualitas autem cibi eligatur eius, qui humorem generat laudabilem, eos uitando, qui uaporosi sunt, ac tardæ concoctionis, & proinde carnium, potissimum quadrupedum animalium, lactisque usus uitandus erit: cauendumque ab acetosis, salsis, ac acribus. Pro potu, abstinendum à uino est circa initia, potissimum ueteri, ac uinoso, sed aqua utantur: in qua coriandrorum præparatorum semina, seu hordeum, aut cinnamomum fuerit decocta, aut multæ permistionis aqua mulsa, præsertim cū ex crassioribus humoribus lippitudo fiat, ac tempore anni frigido: quo casu & uino quoque uti poterunt, albo tamen, & ad stringenti, tenui, & aquoso. Quo vero ad medicamētorum rationem attinet, breuissimo quodā sermone, seu potius oraculo Hippocrates aph.31.6.lib. ex quacunque causa uera lippitudo oriatur, decretum reliquit, dum dixit, Dolores oculorum meri potio, aut balneum, aut fomentum, aut uenæ sectio, aut medicamentum epotum soluit. Quamuis eorum tēpora, & causas (Celso auctore) parum explicuit, quibus, ut ipse testatur, medicinȩ summa est, & si in eo apho. nihil vel falsum vel quod fieri non possit, prȩcipiat, ut 3.meth.med. testatur Galenus. Verū quo pacto discernendum sit, quando, quomodoque dictorum quoque sit utendum. in commento eiusdem apho. idem Galenus perbelle declarauit, iubens inquirendas esse dispositiones, in quibus meri potio, aut balneum, fomentum, venæ sectio, aut purgans medicamentum utile sit. Quoniam (Aetio teste) non eidem homini omnia auxilia hæc adhiberi iubet Hippocrates: sed alii uenȩ sectionem, alii purgatorium pharmacum, alij fomentum, alii balneum, alij uini potum. Est proinde cum ex plenitudine ortum duxerit, quæ distensione dolorem efficit, si nihil ex sȩpe relatis impedierit, uenæ sectio confert, eodem Galeno teste 13.method. quem sectati sunt Aetius, Paulus, Alexander, ac Celsus. Venam autem secare oportet cubiti exteriorem, humeralem appellatam, atque eam, quȩ ex directo est laborantis oculi: cum oculorum persȩpe dolores grauissimos è directo uenæ, quam humeralem nominant, sectio intra horȩ unius spatium compescuit, ut lib. de curandi ratione per uenæ sectionem Galenus testatur. & propterea dolentibus oculis (ut ipse inquit) humeralis uocata

Curatio.
Victus ratio, 1.de caus. sym. cap.2. 10. de usu part. c.3. prope finē.
Medicamentorum ratio.
Cap.2.
Lib.7.cap.5.
Si ex plenitudine fiat.
Venæ sectio. 13.meth. c.22. Aet.lib.7.c.8 Pau. loco citato. sic Alex. ac Celsus.
Cap. 16. post principium.

vena, quæque ex ea deriuata est in cubito incisę luculentum celeriter commodum afferunt; vsque ad animi deliquium, vbi uehemens fuerit inflammatio, sanguinem auferre idem permisit Galenus: interim uerò eadem uehementiori non existente, viribusque non admodum robustis, nec ætate florente, iterato sanguinem mittere, post modicam sanguinis misionem, iussit interdum eodem die, si ita expedire videatur, interim postridie. Atqui nos stante totius corporis plenitudine, mediam venam prius secare consulimus: cum uix, aut fore nunquam cuncta ea concurrant, quæ vsque ad animi deliquium, sanguinem auferre admittant. qua demum peracta ad humeralem incidendam deuenias. Neque illud pugnare prænominatis auctoribus censemus. Nam supernis duntaxat partibus sanguine repletis, aut ætate, ac viribus & reliquis non prohibentibus, eorum dicta veritatem habere putamus. At si cuncta hæc simul non conueniant modo quo diximus, sanguinem mittere tutius esse nemo vereri debet; & si oportuerit, non semel tantum, sed bis, aut sæpius, humeralem venam secabis, ac cum scarificatione cucurbitulas in occipitio affiges. Conueniet insuper prædictos infernarum partium frictione curare: & si necessitas aliquando vrgeat, vincula artubus adhibere & alui deiectionem procurare, ex Galeni sententia eodem 13. methodi, potissimum si biliosi, & acres humores cum sanguine redundarint: quo casu paulo post sanguinis missionem, purgationem adhibebis, Tralliano teste: mox fomenta ipsis laboranti particulę ex aqua dulci modice calida adhibenda sunt eodem 13. methodi. liquet. Admonendaque insuper sunt circa initia pharmaca repulsoria, quæ nō uehementem sortita sint astrictionem. Sed tum propria eorū substantia sint moderatiora, tum lenitiui liquoris admistione adhuc magis talia fiant, potissimum cum uehementi dolore afflicti sint ægri, aut propter inflāmationis magnitudinem, aut ob influētiū humorum acritudinē. Cauēda tamen sūt, quę uehementē sortita sunt astrictionē, vt diximus: cum ampliorē dolorē infligāt, tunicas exasperando, quā iuuent influxionum impetū reppellēdo: quæ vero mediocriter adstringunt, lippitudinibus iā dictis commodissima existunt, ut patet 4. de comp. med. sec. loc. Hippocrates vero lib. de vsu humidorum dicebat: vbi modica potabili in spongia vteris, optimū oculis est. Lenitiui autem liquores, quos dixi talibus admiscendos esse; sunt, eodē Galeno auctore præallegato loco, & 13. meth. med. albus oui liquor, fœni græci decoctum, & ad hæc lac ipsum, quod iuuenculæ simulque boni succi fœminæ existat, vberibus ipsius in cotem, in qua collyrium teritur, expressis; quo calidum adhuc oculis infundatur. Ab eis vero anodynis, hoc est, quæ sensum auferendo dolorem sedant, summopere cauendum esse censeo: cum ipsa neque uehementes reprimant fluxiones, sed excerni prohibeant: atque adeo si humores fluentes acres extiterint, corneam erodi contingit. Si vero multi, magis irritari, ac uehementer extendi, ac si rumperetur: ex quibus nisi medicamentum fuerit summopere stupefaciens, dolores impatibiles excitantur, Galeno teste commento aph. 31. 6. lib. Si vero fuerit adeo vehementer stupefaciens, ut ex eo oculi maximam inflammationem non sentiant, necessarium est simul quidem vim visoriam offendi, adeo quod cessante inflammatione, vel debiliter, vel nihil omnino videant; simul autem & quandam præduram dispositionem, & quæ difficulter sanari possit, in oculorum tunicis derelinqui: hac de re suspecta habenda sunt talia medicamenaa neque liberalius admouenda, etiam si in gens dolor urgeat. Sed à uehementibus stupefacientibus abstinendum erit: quibus si forte vigente maxima necessitate fuerit vsus, postmodum sanitatis tempore oculi excalfaciendi sunt, velut & reliquæ partes omnes, si eis talia applicuisses, vt patet 12. metho. med. Frons tamen illinienda erit ex plantaginis, solani, seu semperuiui succo, oui candido, rosaceo oleo, vel

aqua

Reuellentia. Cap. ultimo. Topica qualia in principio esse debeant. Cap. 22. Quæ cauenda sint.

Lenitiui liquores qui sint. 4. de comp. me. sec. lo. c. 1

13. meth. c. 22.

Cap. ultimo. cap. 8. in princ.

aqua,bolo armenia,ac pauco aceto.Potuerũt insuper misceri thus, santalum, hypocistis,balaustium,ac hordeacea farina:interim & croci parũ : mirificeque dolorem finit, admodumq; feruentes oculorum inflammationes concoquit, Tralliano teste,ex lacte muliebri,vitellis ouorum, & rosaceo, simul mixtis, superimpositum medicamentum. Iterum & crocus cum mica panis,luteisq; ouorum,ac rosaceo, vice autem rosacei aqua rosacea, præsertim rosarum albarum,vtere.Quòd si imponi cataplasma res aliquando suadebit,papauerum capitibus in aqua discoctis, ac fœni græci,vel hordei, vel lini seminis farina aquæ immista, cataplasma conficies, ex Galeni sententia eodem 12. meth. med.quo item in vehementis aurium dolore vti poteris. At si ex vehementi acris humoris cõfluentis rosione dolor prouenerit, inflammatioq; excitetur, si quodammodo cum sanguine ijdem permisti sint, venam prius secare humeralem oportet, reuulsionis saltem gratia : dein purgantibus medicamentis, deorsum scilicet, & reuellendo, & euacuando curare conuenit : potissimum vbi biliosa humorũ paruitas in toto corpore superare videatur : tunc nanque iis,quæ totum corpus purgant,recrementisq; liberant, vtilior,Tralliano teste. Nam si recrementa acria non in toto redundant corpore, sed qualitate potius,quàm quantitate peccare videantur, solis balneis dulcis aquæ & temperatis,ægrum citra dolorem liberabis, eodem Alexandro auctore: quemadmodum quendam liberauit tali dolore affectum, ex acrium videlicet humorum influxu,non tamen totius corporis eorũdem plenitudine, Galenus solo balneo vsus,vt idemmet testatur commento aph.31.6. lib. Verùm vbi in toto corpore, non qualitate duntaxat, sed quantitate etiam biliosus succus redundarit,& euacuari ipsum, & ad infernas partes reuellere oportet, purgantibus videlicet medicamentis, quæ ipsum expurgare valeant, manna scilicet cum tamarindorum decocto, aut casia fistula,seu syrupo ex pluribus infusionibus rosarum, vel violarum, cum diacatholico, ac reliquis huiusmodi medicamentis nec minus & ante, & post medicamenta prędicta, alterantes syrupi præbendi sunt, pro antedicti humoris acrimonia, seu mordacitate domanda; velut violaceus,rosaceus,ex papauere,seu nymphæa confectus, aut intybi succo: demum ipsi particulæ candidus oui liquor infundẽdus erit, quo per eum acris fluxio sine offensa eluatur, iuxta Galeni sententiam 13. meth.ac Pauli cap.22.3.lib. Vbi autem concocta iam phlegmone ipsa fuerit, & simul corpus vacuum, tum vtique lauationes in balneo his aptissimæ, ac commodissimæ sunt: nam & dolorem statim sedant, vt prędicato loco testetur Galenus,& fluxionem humoris,qui ad oculos fertur,sistunt,maxima quidem eius parte inter laudum per totum corpus excreta, reliquo vero diluto:seu contemperato. Atqui magna cum consideratione videntur veteres hoc casu,ad oui deuenisse humorem,cum minime mordens sit, & glutinosus: & propterea lenire asperitates omnes,quascunque acris fluxio excitat, valet. Accedit ad hæc,quòd cum crassus, ac lentus sit humor, constantius quàm tenuis,& aquosus,in loco permaneat, & cum absque rosione sit, si modice incaleat,dolorem maxime leniat,vt eodem 3.meth.med. patet. Nec minus & lacte iuuenculę fœminæ, quæ boni sit succi,vti poteris : cõnumeratur etenim & ipsum inter lenitiuos liquores 4. de compos. medic. secund.locos,vt diximus. Ad hæc ipsum cum tenui oui humore, rosarumq; albarum stillatitio liquore, seu aqua permistum commodum erit medicamentum, non semel tantum,aut bis in die,sed ter,quater, & sępius applicatum : vbi vehementior dolor vrgeat, tenuibus lineis linteis in eo madefactis: vbi autem concocta iam phlegmone ipsa fuerit, & simul corpus vacuum, tum vtique laxationes in balneo his sunt aptissimæ; nam & dolore statim sedant, & fluxionem quæ ad oculos fertur sistunt:maxima quidem eius patet inter lauandum

Cap.8. Si ex erodentibus succis fiat. Curatio. Venæ sectio.

Lib.2.2.

Purgatio.

13.metho. loco citato.

Cap.ultimo.

Ca.1.& 2.

Cap.21.
Si ex crasſis ſuccis fiat, curatio.
Citato loco.

per totum corpus excreta,reliquo uerò diluto ex Galen.ſententia eodem decimotertio meth.med.At ſi ex craſſorum,frigidorumque humorum redundātia,flatuoſo ve ſpiritu lippitudo oriatur,uacuato prius in his quoque toto corpore,auerſoque humorum momento deorſum,ipſam curabimus, Gale.decreto,eodem 13.meth.med.Euacuabitur autem corpus totum,ſi pituita redundarit,ea prius præparata,ac concocta cum his,quæ ipſam purgant,quę in c.de dolore capitis ex pituita reperies. Nec ſecus ſi ſuccus redundans melancholicus ſit,cum his,quæ ipſum purgant:quemadmodum cap. de melancholia docuimus.Illud nō tamen prætereundum in utraque redundantia, quòd ſi cum ſanguine commiſti fuerint prædicti frigidi,& craſsi ſucci,ante purgationē, aut media,aut humeralis uena ſecanda erit;deinceps purgatio adhibenda. Si uerò à ſanguine abſoluti ſint,purgatione duntaxat utaris: deorſum autem humorum impetum auertes frictionibus uehementibus,uinculis,ac cucurbitulis. Ab hinc mox localibus remediis utendum,non tamen in iis medicamentis, quæ repercutiunt,ac reprimunt,immò iis,quæ euocant, atque digerunt, ut eodem 13.meth.ſcriptum reliquit Galenus, & Paulus lib. tertio cap.22. Qua de re fouendi ſunt oculi ex fęni gręci decocto, eo prius curioſe lauato, nequid illi, uel pulueris,uel ſabuli adhærens clam lateat. Eſt nanque medicamen hoc,Galeno teſte,omnium,quæ oculis applicantur,ſine offenſa digerens, ſimile quidem exiſtens quo ad uiſcoſitatem attinet albo ouorum liquori, diſcuſſoriam tamen habet facultatem,& moderatè calfactoriam: & ob id multos dolores mitigare conſueuit,ut patet quarto de compo.med.ſecund. locos. Eſt præterea fomentum oculis ipſis omnino adhibendum per ſpongiam ſemel,aut bis, ter,aut quater,uel ſæpius in die,prout uehementior dolor urgeat. Fit autem interdum fomentum non per fœni græci duntaxat,ſed meliloti,& eiuſdem fęni gręci decoctum.Verùm meminiſſe oportet,quòd priuſquam totum corpus purgaueris,nec iam dicta,nec aliud ullum medicamentum digerens, nedum oculis,ſed nec aliis quibuſuis particulis,applicare debes, ubi in toto corpore redundantia ſubeſt.implebunt nanque potius, quàm educent, iuxta Galeni ſententiā eodem decimotertio meth. Qua de re expurgato toto corpore à redundantibus ſuccis,craſsis,ac frigidis,non modò fœni gręci decocto, uerū etiam & aliis digerentibus,ac diſcutiētibus,ſeu euocantibus medicamētis uti poteris,uelut ſi in aqua fœniculi,eufragiæ,& albarum roſarum dra.i.lotæ pōpholigis,quam medicorum uulgus tutiam appellat, aloeſq; non lotę drac.s. diſſoluas,aut ſi arcocollę in lacte aſinę,ſeu mulieris nutritæ drac. i. aſſumas, aloes ſcrup.i.pompholygis drac.s.& in unc.iii.aquæ fœniculi,& roſarum diſſoluas.Similiter ſi aloe ipſa ſola in aqua roſarum,& fœniculi diſſoluta, quantitate moderata utaris. Quòd ſi totum corpus mediocri habitu in humorum, tum qualitate,tum modo fuerit,ſed caput tantum humorum redundantiam ad oculos tranſmittat,ipſum prius ſanandum eſſe conſtat,eius affectu explorato,quē ſuperfluorū generatio comitatur,ut eodem decimotertio meth. med.liquet: quinimmo diutinas oculorū fluxiones curamus,oculis ipſis dimiſsis atque ad capitis curationem conuerſi.Quòd ſi eius uitium ex genere intemperantiarum fuerit,ex ſibi contrariis curatio fiat. Plurimum nanque uel frigida intemperies caput uitiat,uel humida;nec dubium eſt,quin ambę ēt congrediātur,ut eodem decimotertio meth.& ſecundo de loc.affect clare patet:rariores autem ſunt,quæ propter calorem acrem oculis fluxionem immittant.Conducit propterea iam dictis medicamentorum uſus, interdum quæ per nares, & os pituitam eliciunt,appellantur autem errhina,& apophlegmatiſmi, quorum ſæpius in prædictis mentionem fecimus. Vbi uero nec in toto corpore humorum copia adſit,nec à capite fluxio ad oculos fiat, uerum craſſus ſanguis oculorum uenulas intendat,eoſque ſquallidos habeant, & propterea ualde tumidas,

Topica qualia eſſe debent. 13. meth. eodē loco.

Cap.i.

Animaduerſio in applicandis eis.

cap.citato.

cap.ultimo.

13.meth. loco citato.
2.de loc.af.c.9 colligitur.

midas,ac plenas sanguine(ut diximus)balneum eis præcipiendum,temperamentum erit,quo meatus excalfacere, & laxare ualeat: ac deinde uinum meracius exhibere, quo ne dum excalfacere, & meatus aperire ualeat, uerum sanguinem effundere, atque euacuare potens sit, & sui motus uehementia obstructiones aperire,iuxta Galeni sententiam apho.31. 6. lib. quam confirmauit Alexander Trallianus, cum dixit, Post temperatum balneum uini potio facilè in totum corpus, partesque superiores distribuitur, ut non nihil eorum,quæ obstructionem pepererunt, non modo calore ipsius, sed etiã motos celeritate extenuet,& expellat,simulque etiam particularũ(ut diximus) imbecillitatem confirmet, ut ipse quoque partem aliquam illorum, quæ insident,extrudere possit.At si uini potione uti metuat æger, fomentum potius ex calida(cum sit tutissimum,& omnino aliquam afferens utilitatem,uel tanquam causa sanitatis oculorum,uel tanquam signum ad dignotionem)admouendum erit: sitque ipsum aut ex calida aqua, uel fœni græci, fertulæ campanæ, seu chamæmeli decocto,aut demum cunctis simul commistis.Vbi nanque ex eisdem fouebis oculum, nihilque influit,constat totum corpus recrementis esse uacuum,ac fomentis insistendum esse, quoniam discutiens eam, quæ in ipsis continetur superfluitatem,oculis in totum sanitatem restituit. Sin autem humor influat,& dolor, cum primum fomentum adhibetur, suo calore paulum remissus sit,sed paulo post iterum intendatur, tunc tanquam signum dignoscitiuum proderit, ex quo nos dispositionem comprendentes, quòd euacuatione indigeat ęger, ad totius corporis euacuationem peruenimus,aut per uenę sectionem, eo magis plethorico existente, ac sanguine redundante,aut per purgationem, si uitiosi humores infestarint: neque enim difficilè est ad modum alterum ab altero distinguere & propter ea inter omnia connumerata fortia remedia doloris oculorum apho.31. 6.lib. ab Hippocrate tutissimum est fomentum ipsum ex Galeni sententia in commento eiusdem apho.Raró autem contingit spriritu m duntaxat flatuosum agnatã tunicam distendentem ophthalmiam causare: uerum si contingit, uaporationibus ex milio,aut milio,& furfure saccellis paratis,curari poterit:alijsque digerentibus,euocantibus, ac dijcientibus medicamentis. quę autem adstringunt,ac repellunt, uitare oportet Galeni decreto 13. methodi medendi. In quibus uero chemosis fortis contingit, oui luteum cum muscæ carne tertio, atque ubi ad cerati formam deducta fuerint,linteolo excepta impone,& cõfestim sedant,Galeno teste quarto de comp.med.secund.locos.

[Margin: Balneum quando conferat. — Alex.lib.2.c.3 — Si ex flatuoso duntaxat spiritu fiat,curatio. — cap.22. — cap.8]

περὶ πτερυγίου. *De vngue oculi.* Cap. 21.

INter alias affectiones agnatę tunicæ ea a medicis connumeratur, præsertim ab Aetio,quam πτερύγιον græci vocant, ac a latinis, ut pote a Celso lib.7.cap.7.unguis nuncupatur. Vulgus autem medicorum, vngulam appellat,qui(eodẽ Celso auctore)membranula neruosa est,oriẽs ab angulo oculorum,quæ nonnunquam ad pupillam quoque peruenit,eiq; officit,sępius a narium, interdum etiam a temporum parte nascitur.Paulus vero lib. 3.cap.22. vnguem dixit esse membranulam quandam neruosam oculis sese obtendentem,quæ ab angulo quidem oritur,sed ad usque pupillam peruenit, eamque vbi fuerit adaucta,obtegit:& lib.6.cap.18. dicebat, pterygion neruosa membrana est,quæ ab oculi angulo maiore vt plurimũ initium capiens,per minorem ad exteriora progreditur,officitq; oculo,motum ipsius,& bulbi contractionem impediens,& quod progrediens totam pupillã cõtegat. Est itaq; membrana hæc neruosa,vt ex iã dictis patet:incipit autẽ eius augmẽtũ sæpe ab angulo magno appellato,iuxta nasum;rarius autẽ a paruo, & adhuc rarius a super-

[Margin: Aet.li.7. cap.7. — Vnguis quid sit]

à superna, uel inferna palpebra generatur, Aetio teste: extenditurq; usque ad nigrum ipsius oculi, & cum maior facta fuerit, etiam pupillam contegit, & uisum impedit, & propterea nō ex accidenti, sed primaria ratione pupillā obscurat, uisus aciē, aut uitiosam reddendo, aut omnino auferendo, iuxta Gal. sententiam 1. de cau. symp. proprius propterea, & cōpositus est oculi morbus pterygion, totius videlicet instrumenti primo, cum eodem tēpore multæ partes ipsius in eo afficiantur, vt lib. de diff. morb. liquet. Nam licet in agnata tunica primum oriri incipiat, corneam tamen attingit; & vbi plurimū increuerit, pupillam obscurat, visumq; impedit. Ex cuius visus impedimento satis admodum constat oculum ipsum in hoc vitio affectum esse secundum plures partes ipsius: nam & agnata tunica primo, cornea secundo, & pupilla tertio oblæditur. Et propterea ipsius oculi tanquam instrumenti primo, compositus morbus est pterygion, propter eam, quam diximus, rationem, in numero videlicet, ac in excessu (non tamen toto genere præter naturam, vt est lapis in vesica, & lumbrici) eo quod primaria ratione, & non ex accidenti pupillam obscurat, vt eodem lib. de diff. morb. liquet. & quamuis nullis opus sit signis, quibus vitium hoc deprehendatur, cum ad sensum pateat: cum Aetio tamen dicimus, quod in hoc malo album in oculo amplius augescit, aut caro super excrescit ex scabra quadam lippitudine, aut assiduis fluxionibus. Cuius ita que occasio magna ex parte scabra præcedens lippitudo est, aut assidua crassorum, lentorumque humorum fluxio, hunc recentem, vt Celsus ait, non difficile est discutere medicamentis, quibus cicatrices in oculis extenuantur. Si inueterauit, iamque ei crassitudo quoque accessit, excidi debet, faciliusque curationem recipiunt pterygia, quæ tenuia sunt, & alba, ex Pauli & Aetii sententia: qui etiam Paulus asserit magnos, & inueteratos vngues solā manum expostulare, recentiores vero, & magnitudine mediocres prȩsidijs elidi abstergentibus, qualia aspritudini idonea sunt, & albuginibus. Similem sententiam scriptam reliquit Aetius, dum dixit, Cæterum ex pterygiis ea manu curare oportet, quæ aucta ad nigrum se extendunt; quæ vero parua, & in albo sunt, ea conandum est, ut pharmacis comprimamus. Similiter quod neque crassa pterygia curanda sunt, & euersa, & eminentia, ac indurata, & quæ tempora per consensum afficiunt: sunt enim, vt ipse asserit, maligna, & cancerata. Vniuersa victus ratio talis præcipienda erit, quæ crassos, ac lentos humores extenuet, atque incidat: particulatim autem ex præcedentibus petas, præsertim cap. de dolore capitis ex pituita, ac de lethargo. Quatenus autē ad medicamentorum rationem attinet, relictis magnis, & inueteratis unguibus, qui solam manum expostulant, Paulo teste, ac ab eodem curationis modum disces lib. 6. cap. 18. similiter & à Celso cap. 7. lib. 7. Recentiores, & magnitudine mediocres curare docebimus, qui abstergentibus medicamentis, vt eidem Paulo visum est, ac ijs quibus cicatrices in oculis extenuantur, curari possunt, Celso auctore. Prius tamen vniuersum corpus à crassis, lentisq; humoribus purgandum erit, & non nisi primum assumptis ijs medicamentis, quæ crassos, & uiscidos humores extenuandi, & incidendi vim habeant: crassi nanque & leniti succi purgari non debent, nisi præparati prius fuerint. Horum autem præparatio ex iam dictis medicamentis fieri debet, & demum iidē purgandi; quorum purgantium medicamentorum materias iterum ex præcedentibus capitibus studiosi petant: neque enim decens est semper eadem repetere. Ab hinc fouendus erit vnguis, aut ex aqua temperate calida, aut ex hordei, maluarum, althæ, & chamæmeli, seminis, lini, seu fœni grȩci decocto, quoad oculus calfiat. deinde quæ abstergunt medicamenta admoueantur ac repurgant. Inter quæ tanquam modicam habens abstergēdi uim, est thus ipsum in tenuissimum puluerem redactum. Item & sæpiæ testa usta cum sa

lc

1. de cau. sym. cap. 2 in princ. Cap. 13. colligitur.

Quæ pars afficiatur oculi.

Quis præter naturam affectus sit.

Loco citato. Signa eiusdem

causę.

Prognostica.

Victus ratio.

Medicamentorum ratio.

Purgatio.

Topica.

le ammoniaco (ut Aetio placuit) aut si cum pumice torrefacto, uinoque leuigato illinatur. Vehementem autem absterſoriam facultatem habet ęs uſtum; itemque ſquama eius & flos, ac chalcitis quoque uſta, Gal. auctore 4. de comp med. ſecun. locos. Verum ſi talia pharmaca lauentur, exterſoria quidem adhuc manent, ſed tanto efficacia imbecilliora, quanto mordacitatis magis expertia fiunt, ut eidem Galeno uiſum eſt. Non abſque ratione itaque eiſdem primo uſtis, ac lotis utere, deinceps ſi eis malum non cedat, non lotis: pariter & ſi opus fuerit, chalcantho, ſeu attramento ſutorio utare: nam uſtum primum, & lotum adhiberem, & ſi non ſuffecerit, uſtum duntaxat. Inter ea uero, quæ citra mordacitatem extergunt ex ſententia eiuſdem Galeni eodem loco connumeratur cerui cornu uſtum, & etiam caprarum: qua de re circa initia eiſdem uti poſſumus, ac cum thure mixtis. Nec erit abſonum, cum eiſdem medicamētis, præſertim generoſe abſtergentibus portionem quandam miſcere tragacāthi, ſeu gummi: ſunt enim mordacitatis, ac crimoniæ expertia pharmaca, uelut fœni græci decoctum, tenuis ouorum liquor, & lac, ut plane conſtat eodem 4. de comp. med. ſec. loc. Paulus uero æs combuſtum, uel attramentum ſutorium ſimiliter combuſtum, cui gummi parte quadam, ac porcino, ſeu caprillo felle mixtum, tanquam efficax medicamentum approbat. Aetius autem æs uſtum cum pueri incorrupti urina commendat, & Trallianus ſepię teſtam crematam, leuigatamque ſimul cum ſale foſſili. Et hæc commemoraſſe ſufficiat medicamenta pro pterygii citra chirurgiam, curatione: nam ſi ea indigeat, curationis modum ſcriptum reperias non modo à Paulo, & Celſo (ut diximus) uerum etiam ab Aetio lib. 7. cap. 60.

Lib. 7. cap. 59.

Cap. 4. poſt medium.

Cap. 4.

Cap. 4.

Trallianus li. 2. Cap. 7. in fine.

περὶ ὑπωπίῳ. *De ſugillatione.* *Cap.* 22.

EX genere effuſionum, quas græci ἐκχυμώσεις, καὶ ἐκχυμώματα appellant, eſt affectus is, qui ab eiſdem græcis ὑπώπιον, καὶ ὑφοφθάλμιον dicitur; à Paulo ὑπόσφαγμα, latini autem oculorum ſigillationem, recentiores uero medici oculi maculam nuncupant. Nec alia ratione hoc uitium ſub oculis gignitur, uelut nomen ipſum indicat, quam in reliquis noſtri corporis partibus, cum uidelicet tenuibus circa cutem uaſis contuſis, aut quomodolibet ruptis, ſanguis ipſe effunditur per fiſſuras in ſpatia, quæ circum eadem uaſa circumiacent, non vno loco aceruatim, ac ſtatim ita excretus Galeno teſte 5. de comp. med ſecund. locos, in grumos coiens, ſed poſtquam perſultationem, hoc eſt διαπήδησιν, ut ipſi appellant, effuſio ipſa facta eſt: contingit ſane aliquando, vbi ita coierit, temporis proceſſu liueſcere, ac denigrari, parum nimirum grumulis ex diſperſo in multas cutis partes ſanguine coactis. Qua de re Aetius oculi ſugillationem dici aſſerit cum ex ictu, ſeu plaga quadam, potiſsimum ruptis, aut contuſis uaſis in oculorum punicis. ſanguis ſub tunicam ſubierit, & ſtatim quidem cruentus color oculis fuerit, poſtea verò liuidus. Quod verò in hoc malo oculus afficiatur, nomen ipſum indicat: at quòd particulatim agnata tunica, ſeu cornea dicta, indifferenter affici poſsit, quæ exteriores quidem oculi tunicę ſunt, modus generationis eius oſtendit: ſenſus quoque indicat, quæ earum fuerit affecta, aliis indiciis non indigens, nam ſub qua tunica cruentus ſtatim, poſtea verò liuidus color apparuerit, aut niger, eadem affecta erit. Verum ſi ex ſugillatione uidendi functio non impediatur, ſymptoma eam eſſe dicimus in genere affectus corporis, eorum ſcilicet quæ ad uiſum pertinent. At ſi uiſionem impediat per ſe primo, ut pote magna exiſtens, & ſub cornea potiſsimum, aſſerimus non ſymptoma eſſe, ſed morbum in numero, ſeu quantitate, ſiue autem ſymptoma, ſiue morbus fuerit malum ipſum, ſtatim uiſu comprehendi poterit:

Cap. 1. in princ.

Lib. 7. cap. 20. Quid ſit ſugillatio.

Quæ pars oculi in ea afficiatur

Quis affectus præter naturam ſit.

rit:nam cruentus oculi color videbitur circa initia, progressu vero liuescens aut nigricans; putantq; ægri rubra omnia quæ aspiciunt. cuius mali immediata causa est, vasorum ruptio, aut contusio. Eorum autem ruptionis causa, potissimum externa, ex ictu, seu plaga est: quanquam licet raro & interna esse poterit, vt nimia eorundem vasorum repletio, aut ipsiusmet sanguinis in eisdem venis continenti feruor exuperans: quarum causarum discretionem haud difficulter assequi poterit. externas videlicet ex ægri, seu astantium relatione percipies, internas uero ex te ipso perpendes. quibus percepti confestim ad eius curationem, priusquam denigrescat, Galeni decreto, eodem 5. de compositione medic. secund. loc. festinare debes. Nam si ingrumos sanguis coierit, ægerrime discuti potest, & temporis progressu liuescit oculus, atque denigratur. Venæ itaque sectione (si opus fuerit) aut purgatione (si ea ægri indiguerint) præmissa, confestim pro eiusdem affectu curatione ad topica medicamenta deueniendum erit: quæ non modo discutiendi vt prædita esse debent, verum parum quiddam ex astringentibus miscendum erit: quoniam vasorum tunicula, ex quibus sanguis exilit, disrupta est: quare si ex sola simplici facultate discussoria pharmacum a principio adhibebatur, non solum quod effusum est, discutiet, sed & per fissuras aliquid attrahet ex sanguine in contusis venis contento. Postquam vero in suam naturam redierint venulæ, ad discussoria pharmaca citra astringentium, admistionem, oportune transeundum, ex Galeni sententia, eodem 5. de comp. medi. secund. loc. quin etiam & ex ipsis discussoriis pharmacis imbecilliora primum adhibenda esse idem consulit Gelenus, fortiora vero inueteratis, & denigratis admouenda. Instillatur itaque prædictis in oculo (Pauli decreto) sanguis palumbi, vel columbę, vel calidum lac muliebre, cui thuris paululum sit adiectum, aut candidum oui tepidum infunditur, ut Aetio visum est, vel sanguis turturis, seu columbę Celsus vero prædictis sanguinibus tanquam optimum anteponit hirundinis sanguinem lib. 6. cap. 6. circa finem: quamuis reliquos quoque tanquam commodos approbet, sequentibus autem diebus oculus sæpe fouendus erit per spongiam cum absynthii, aut hyssopi decocto, iuxta eiusdem Aetii sententiam, aut ferculæ campanæ, & fœni græci primum, postea etiam ipsium tantum fœni græci decocto, iuxta Galeni decreta, eodem 5. de comp. medic. secund. loc. Post quæ brassicę folia decocta, & contrita superimposita prosunt, & caseus recens parum per salsus pari modo impositus cum & ipse mixtam quanquam habeat facultatem, quare nihil absurdi erit, eo etiam in principio vti. Eiusdem quoque generis sunt rosæ, melilotum, & crocus, ut eidem 5. de comp. med. secun. loc. liquet. Inueteratis autem sugillationibus, & denigratis fortiora discutientia medicamenta admouenda erunt: inter quæ sunt raphanus, hyssopum, myrrha, ari radix, origanum, myricæ folia, & fructus, cardamomum, & reliqua innumera, quę à Galeno præcitato loco connumerantur: ex quibus idonea medicamenta parari poterunt.

Signa. Causa. Cap. 1. in prin. Prognosticum. Curatio. Topica qualia esse debeant. cap. 1. Loco citato. Citato loco.

περὶ ὀφθαλμῶν ἑλκῶν

De Oculorum vlceribus. Cap. 13.

VNum quidem genus est vlcerum in oculis, vt Paulus testatur cap. 22 3. lib. quamuis differentiæ specificiæ diuersæ sint, ac diuersimode nuncupentur, ut idemmet auctor asserit, prout diuersę eiusdem oculi partes exulcerari contingit, nō uno etiam modo. Nāq; tunica agnata interdum, interim corniformis, aut angulorum aliquis, seu palpebra eadem affectione laborant, quemadmodum Seueri auctoritate affirmat Aetius.

Pars affecta. Lib. 7. c. 15.

Quę

Quæ verò prædictarum partium exulcerata sit,haud difficile dignosci poterit: cum & prompte sensu visus dijudicetur. Ipse verò affectus morbus est in genere solutionis cōtinui,visionem incommodans, si fuerit notatu dignus, non solum ob id,quòd redundantem humorem coaceruat, sed etiam qua efficit,vt cristallinus humor ex breui spatio cogatur cum circunfusio splendore conuersari. Galeno auctore lib. I. de caus. sympt. præsertim si in corniformi genitum sit ulcus, & quòd precedens quoque ad interiora vlcus versus pupillam,aliquid aquosi humoris foras effundit,atque hinc imminet periculum, ne sic affectus, ad extremam perueniat cœcitatem. cuius exulcerationis causa, aliquando externa,ab aliqua videlicet re ad oculum illabente, esse poterit,aliquando interna,puta ex acrium humorem erosione, a qua magna ex parte fit. At si externa fuerit causa, facilè ex ægri,seu astantium loquela percipitur. Verum si ex acribus humoribus,ac causa interna fiat. vlcus, ex qualitate doloris,pruriginosa videlicet, aut punctoria, redundantis succi qualitas inuestigari poterit,ægri ętate, ac temperamento, & victu,regione, anni tempore, aeris constitutione,ac reliquis non prætermissis. Quantum verò ad prognostica attinet,satis sit nosse, quod vulnus seu vlcus corniformis tunicæ periculosius sit,quàm reliquarum partium oculi:& si ea ipsius pars, quæ pupillę obiecta est,fuerit ulcerata, si vulnus ad interiora descendit, magna ex parte taliter affecti obcœcantur,Galeno teste eodem primo de caus.sympt. Quæ vero vlcera in agnata tunica oborta sunt, non adeo periculum afferunt, velut prædicta. Cæterum siue in corniformi, seu agnata tunica, siue palpebris, aut oculorum angulis, aut quanque alia oculi parte vlcus fieri contingat,eandem secundum genus curationem requirit,quam & alia vlcera:quanuis ob partis naturam quam lenissima adhibenda sint medicamēta, iuxta Galeni sententiam 4.de comp.med.secun.loc.Nam medicamentorum sylua,quæ proprie ad oculorum vlcera pertinet, vt idem testatur Galenus, itidem scopum habet,vt vlcus mundum seruetur,vt pote partium natura ipsum explente,& ad cicatricem perducente,quemadmodum in alijs vlceribus videre licet,vniuerso tamen corpori præ omnibus prouidentia adhibita, quo id quod redundat in habitu tollatur, Aetio auctore, per venæ sectionem corpore existente pleno, humeralis,seu mediæ venæ eiusdem lateris, aut per purgationem,si humorum aderit acrimonia,ex quibus vlcus fuerit exortum, siue per clysterem. Quòd si cunctis his opus fuerit,omnibus etiam vtendum erit, Aetio teste. Nec minus humorum defluxus auertendus erit ad inferiores partes frictionibus,vintulis,ac cucurbitulis. Quibus autem purgantibus medicamentis vtendum sit, vbi opus fuerit,pro ratione redundantis succi,eo prius concocto,ac præparato, ex sæpius iam dictis studiosi requirant, pariter & conuenientem victus rationem, abstinendo potissimum a vino vsque ad declinationem,ac cauendo ea,quæ caput replent,& fluxionem irritant. Quo vero ad topica medicamenta attinet, si vlcus simul cum inflammatione infestet,curationem ex ijs, quæ inflammationem lenire possunt, & concoquere moliemur,non neglectis ijs quæ ad vlcus proprie pertinent,ex Pauli,& Tralliani sententia. Qua de re per initia collirium album muliebri lacte dissolutum immittendum erit,instillandumq; ex oui albumine: & cataplasma adhibendum,ex Aetii sententia,ex ouo simul cum eius uitello, cum rosaceo & uino, ita vt leniter tepefactum, & lana (vt ipse testatur) exceptum imponatur:poterit etiā applicari, si ex linteo lineo excipiatur. Sequentibus autem diebus fomentum fiat ex rosarum decocto, aut meliloti,& infundatur lac muliebre cum ouo tepidum, adhibeanturq; linimenta, maxime id,quod ex capitibus papaueris,meliloto, croco & pane paratur, ex quo superna duntaxat palpebra illinatur, quo aperiri possit oculus, & lacrymas influentes excernere

Affectus.
Cap.2. colligitur.
Causę.
Prognostica.
Cap.2
Curatio.
Ca,3. in princ.
Venæ sectio.
Purgatio.
Auersiones.
Victus.
Topica.
Pau.li. 3.c.22.
Tral,li,2.c. 5
Aet.lib.7
Cap.22

Loco citato. cernere, oculos quoque leniter deligetur, iuxta eiusdem Aetij decreta. Sin autem vlcera sordida fuerint, mulsa mediocriter diluta, & fœni græci decocto vtemur, Paulo teste, At si multa fuerit sordes, ad fœni greci succum, parum mellis addere conuenit. Oportet autem fœnum græcum ipsum exactissime purgate, sæpe abluere, ac eo modo madefacere, pura dulci aqua, quemadmodum idem Aetius docet lib.7. cap.15: postquam autem purum factum est vlcus, a fœni gręci succo abstinendum erit, & collyrio ex thure quod vim glutinandi, ac incarnandi obtinet, vtendum. Eo auté vtaris, quod ammoniacum, sarcocollam, thus, an crocum excipit, cum fœni græci succo, & quandoque cerussam etiam lotam, ac amylum: nam quod aliter græci conscripserunt, acrius quodammodo medicamentum esse videtur, præter id, quod opiũ etiam excipiat, veruntamen interdum, robustis præsertim corporibus, & ipso quoque vtare. Eo autem incarnato, ac explanato, aut etiam adhuc pauló profundiori existente, adhibenda sunt collyria, quæ cicatricem inducere possunt, præsertim id, quod Cleoni inscribitur ab Aetio, & Paulo: eius autem compositionem inuenies apud Paulum lib.7. cap.16. & apud Aetium lib.7. cap.107. Nam ulcera oculorum eandem secundum genus curationem requirunt, quam alia ulcera, ut Galenus inquit 4. de comp. secundum loc. quanquam ob partis naturam quam lenissima adhibenda sint, vt diximus. Cap.3.

περὶ ȣ̓λῶν, καὶ λαχωμάτων.

De cicatricibus & albuginibus. Cap. 24.

CVratis oculorum vlceribus, cicatrices in eis fiunt, quę Paulo teste, cap. 22. 3. libri, si per summa oculorum sint, a græcis interim οὖλαι a quibusdam vero νεφέλια, latine cicatrices, seu nubeculæ appellantur, a quibusdam vero albugines tenues. At si altiores fuerint, a græcis λευκώματα, a latinis vero albugines, & ab aliquibus crassæ albugines nuncupatur. Possunt

Lib. 7. cap. 37. Pars affecta. autem non ab re omnes prædictæ cicatrices albugines nuncupari, cum in oculi nigro albæ appareant. Densata enim corniformi tunica, vt inquit Aetius, subiectus ipsi cæruleus color non amplius translucet ex quibus verbis liquet,

Affectus. quæ oculi pars in albuginibus afficiatur: nam corniformis tunica præcipue: connumerandæque insuper & ipsæ sunt inter morbos in numero: quòd si supereminentes fuerint, maximè albescunt auctore Aetio.

Signa. At si planæ, seu æquales, minus sunt albę: quæ vero magis cauæ quodammodo concolores sunt nigro, earum causa minime inuestanganda erit, cum præcedentia vlcera insequantur. Verum ipsæ, vt testis est Corne-

Causæ. Prognostica. lius Celsus lib.6. ca.6. duobus vitijs periclitantur, ne videlicet aut cauæ, aut crassæ sint: qua ratione dicebat Aetius callosas, ac diuturnas, & crassas cicatrices curare non oportere; si vero suffusio etiam, aut glaucedo affuerit,

Curatio. vt ipse inquit, vanum est cicatrices extergere. Si quis autem eas extergere velit, quæ curari possunt, victus rationem ægro corpori acommodare debet, ex qua moderata materia, & boni succi, per vniuersum corpus diffundantur, ex

Victus. eiusdem Aetii sententia. Itaque ab omnibus acribus, salsis, ac crassi succi cibis abstinere oportet, & moderate boni succi edullis vti, & probę concoctionis maximè curam genere: nec minus & a multo vino abstinere debet æger.

Topica qualia esse debeant. Illitio autem oculis facienda erit ante cibum, non statim a lecto, neque ante cænam, priori cibo bene concocto, & vbi ventris excrementa prius deposuerit, & capite, ac toto corpore leuis sit æger. Securius autem erit, iuxta eiusdem auctoris sententiam, leuioribus extergentibus vti: nam quę attenuari possunt cicatrices, moderate pharmacis extergentibus curari possunt. Vitanda

verò

vero sunt acria,& quæ excoriant medicamenta;nam succedentibus ex eis fluxionibus,itemque inflammationibus,& aliquando resolutis cicatricibus ulcera magis profunda fiunt. Interea autem medicamenta,quæ citra omnẽ molestiam recentes cicatrices exterunt,lac equinum existit,cum modico melle assidue illitum, Aetio teste. Similiter etiã centaurei minoris succus ex melle vt Paulo.& Tralliano visum est,nec minus & anagallidis cæruleũ florẽ habentis aut chelidonii succus cum melle,seu menthæ succus, eodem Aetio auctore. Extergunt quoque citra mordacitatem,cornu cerui ustum,uelut etiam caprarum Galeno teste quarto de comp.med.secun.loc.inueteratas autem,ac altiores albugines tum abstergentibus,cum discutientibus pharmacis curare tentandum iuxta Pauli sententiam. Inter quæ tum Paulus ipse,tum Trallianus sepiæ testam combustam, & cum melle in pollinem redactam,admodum probant. Aetius butyrum liquefactum solum illitum, nec non rumicis hortẽsis & plantaginis semen in testa exustum,& in cinerem redactum,exacteque tritum approbat:similiter pullorum hirundinum capita detracta in olla exusta, ac trita:galbanum quoque cum melle liquefactum,ac similiter tritum adhibere præcipit. Nec minus vti poteris ære usto,aut eiusdem æris squama,seu flore,prius tamen lotis,eisque solis puluerem redactis, aut cum melle mixtis.poteritque inspergi infrascriptus puluis,qui excipit cornu cerui usti ʒ.i. sepiæ teste combustæ ʒ s.sarcocollæ ʒ.i.& s.aristolochię rotundæ scrup.i.sacchari ʒ.iii. fiat puluis. Et si fortius medicamentum reddere velis,myrrham aut nitri spumans addas,æs ustum,eisdemque squamam,aut florens,quę ut magis mordacitatis fiant expertia,lauentur prius,ut diximus,hæc pro curatione prædicti affectus comemorasse sufficiat.

Aet.li.7. ca.39. Pau.loco citato

Tral.li.2.c.5. Loco citato. Cap. 4. uersus finem.

περὶ φλυκταίνων De pustulis Cap. 25.

ORIVNTVR interdum in oculis, potissimum circa corniformem tunicam, quamuis & in eorum albo, & in palpebris interim fieri possint, Aetio teste, pustulę quædam, quæ à græcis φλύκταιναι, à latinis,ut pote à Celso,pustulæ,à barbaris uesicæ nuncupantur. Hę inquam vt Paulus asserit,excrescentię quędam sunt corniformis membranæ ortę ex humore quodam subexcoriante ipsius compaginem. Afficitur itaque per hũc affectum oculus,presertim secundum corniformem tunicas, vt ex eiusdem descriptione liquet:& cum illud sensu iudicari queat, non opus est alia indicia afferre. Estque morbus in quantitate,seu magnitudine præsertim:quanquam & in intemperie,& insoluta continuitate simul morbus dici possit cũ de numero tumorum pręter natura sit: uerum cum eadem tunica conformis ex quatuor ueluti membranis densissimi ac fortissimis constet,possunt interim sub prima membrana prædictæ fieri pustulę, aliquando uerò sub secunda,aut tertia,quapropter quædam in superficie,quędam uerò in profundo eius fiunt. Quod si in superficie,sub prima uidelicet membrana fieri contingant,colorem nigriorem præseferunt,eodem Aetio teste. Si autem sub secunda,aut tertia membrana consistant,albidiore colore pustulæ fiunt;nam licet iam dictarum pustularum color naturalis niger sit, in profundo corniformis tunicæ cum fiunt,occultatur,eo quòd tunica corniformis alba est, & cornibus simillima. Inquantum igitur,ut idem Aetius asserit,in profundo corniformis tunicę pustula occultatur, intantum colorem assimilat, & maiorem dolorem inducit,& molestior est. Ex iis ergo interstinguendæ sunt pustulæ, quæ in superficie, ab iis, quæ in profundo fiunt. Oriuntur autem à sanguine ob plenitudinem, aut ab acribus succis, ut idem asserit Aetius, quas causas inter se distinguere, aut dignoscere haud difficile erit, & doloris quali-

Aet.lib.7.c.29. Cels.lib.6. c.6. Pustulę quid sint. Pau.lib.3.c.22 Pars affecta. Affectus.

Signa.

Causæ. Causarũ signa.

Prognoftica. tatem,ac magnitudinem,ipfarumque puftularum colorem, & ægri temperamentum,habitum,ætatem,ac eiufdem anteactam vitam,anni tempus,regionem,aeris conftitutionem,ac reliqua optime perpendas. Verum ex quacunque caufa orta fuerit puftula,fi fuperficiaria fuerit, curatu facilis erit,difficilis autem fi profunda,etiam fi tunica ipfa vlcerata fit.Periculum nanque eft fi in profundo orta fit,ne reliquum corniformis tenue exiftens rumpatur,& vniformis procidat, ac effluant oculi humores:prefertim fi iuxta pupillam ruptio fiat,vt Aetius afferit, aliudque graue confequitur. Nam inducta etiam talibus vlceribus cicatrice, homo non videbit propter inductas cicatrices.

Curatio. Quomodo autem fuperficialis orta puftula ob vniformis tunicæ procedentia propter corniformis rupturam, feu corrofionem diftinguatur,fequenti capite explicabimus: cæterum curandæ puftulę funt primum, vt multiloquium, fternuatationes,iram,fpiritus detentionem,fplendorem nimium caueamus.

Ratio uictus. Inhibeãturque deambulationes,& alii motus ab initio. Cibos affumant molles,ac concoctu faciles. A vino abftineant toto curationis tempore, ex Aetii fententia.Pro potu vero aqua vtantur ordei: vel coriandororum, feu cinnamomi parum in ea decocto.Vtroque autem cibo fcilicet,& potu vtantur exiguo.

Venæ fectio. Et fi totius corporis plenitudo infeftarit, vena eis fecanda erit, fi quid eorum,quę fępius diximus,non prohibeat,non femel tantum, fed bis,& fæpius,fi opus fuerit.Secato autem humeralem, feu mediam:aut mediam primò,deinde humeralem, prout magis oportunum videbitur.

Diuertentia. Alius quoque acri clyftere excitetur, quo humorum defluxus deorfum vertatur. Pro quo etiam fatisfaciunt frictiones, infernarum partium vincula. Verum fi humorum mordacitas,feu acrimonia puftularum caufa fuerit, purgatione potius

Purgatio. vtendum erit,eis primum domitis,ac præparatis. Atqui vitanda funt ex Aetii fententia ea medicamenta,quę vehementius purgant, & maxime quæ ftomacho funt magis infefta. Quapropter manna, aut pulpa cafiæ fiftulę, cum tamarindorum decocto,& antidoti diacatholicon pauco vti poteris,aut reliquis huiufmodi, deinde ad topica deuenias medicamenta, quæ licet leniter

Topica qualia competant. difcutientia effe debent,eodem Aetio tefte,tamen vbi recentes puftulæ fuerint,& adhuc inflammatæ, a leniter quoque aftringentibus abfolui non debent:vitandę tamen funt deligationes, tanquam eis infeftisfimę. Verum cataplafmata adhibere oportet, vbi inflammatio affuerit, maxime in principio,leuia quidem,fed lata,vt Aetius afferit. Ea vero funt tenuibus,ac mollibus linteolis illinienda, & fuper totum oculum imponenda, fupercilio, ac mala,& tempore fimul comprehenfo:& finēda funt quãdiu fuerint madida: poftquam vero ficcata fuerint,tollenda ea funt,& alia imponenda, inter quæ commendat Aetius ouorum albuginem, ac luteum tritum cum pauco croco, moderatoque paffo,ac pane:additque ipfe opii modicum,id quod ipfe non auderem,ni maximus infeftaret dolor,& in pauca quantitate:vel loco eius Recipe lycii,& croci ana.fcrup.i.farcocollæ fcrup.i.& ff.thuris fcrup.ij.cum duobus vitellis,ac albuginibus ouorum,& aqua rofacea, fiat liquidum collyrium, & cum mollibus linteolis (vt diximus) applicetur:aut guttatim in oculum instilletur.Procedente vero tempore ouum auferatur,poteritque addi myrrhę parum,ac fœni græci cremor. Verum vitandum eft (vt diximus) ne oculus in his diutius deligetur:eft enim eis hoc nocentisfimum. proficiente autem curatione adhibendum erit medicamentum quod ex thure, myrrha, & croco paratur, Aetio tefte; fomentifque vtendum calfacientibus: licet ab initio tepida adhiberi debeant, quæ quod reliquum eft, difcutere valeant. Parentur autem ex florum chamæmeli, fœni græci, feminis lini, aut meliloti decocto. At fi ob multititudinem puftulæ rumpantur,aut ob acrimoniam erodatur,ac vlceretur corniformis tunica, earum curatio petenda erit capit. de

oculorum

oculorum vlceribus. Nec alia ratione pus, quod intra corniformem est generatum curari debet, Galen. auctore 4. de compos. medic. secundum loc. quàm pharmacis discussoriis, iam dictis, & propterea de eo separatim tractare non libuit, prius tamen vniuersum corpus euacuato, si opus fuerit. At si eis medicamentis malum non cesserit, chirurgia indiget, prout Galenus docuit in fine 14. meth. meden. Cap. 3. in prin.

περὶ προπτώσεων.

De Procidentia oculi. Cap. 26.

CVM propter erosionem, aut ruptionem corniformis tunicæ, potissimum cum vlcera profunda euadunt, pars quædam vniformis, seu aciniformis tunicę procidit πρόπτωσις a græcis ῥαγοειδοῦς χιτῶνος, a latinis vniformis tuniculæ procidentia dicitur, a quibusdam barbaris corneæ ruptura appellatur. Describitur autem a Paulo, quod procidentia est vniformis tuniculę, quæ erosa, rupta ve cornea tunica accidit. Et insuper cum nondum creuit a græcis μυοκέφαλος nominatur, eo quod figura a muscæ capiti similis existit, Paulo, & Aetio testibus. Cum vero amplius creauit, & eousque, vt acinum vuę repręsentet, σταφύλωμα a græcis, a latinis vuatio dicitur. At vbi plurimum aucta sit, vt palpebras transiliat, μῆλον, gręcis, vtpote a Paulo, latine malum vocatur. Verum vbi callum obducat, præter id, quod extra palpebras transgrediatur, ab Aetio, & Paulo ἧλος, latine clauus nuncupatur: quoniam per omnia claui capiti similis exıstis. Affectus hic, quamuis oculi existat, non tamen secundum omnes eius partes, sed in eo tũ corniformis, tum vniformis tunica oblęsa est, corniformis inquam erosa, vel rupta in soluta continuitate morbo afficitur. Ipsius vero vniformis tunicæ, morbus in situ est, totiusq; oculi, in figura. Quapropter nec vna duntaxat pars in hoc affectu laborat, neque vno tantum affectu. quo fit, vt pupilla ipsa iam dicto affectu diuulsa omnino sit, ita vt aut non appareat, aut a situ, & figura eius sit immutata: quo discriminatur oculi procidentia ab eiusdem phlyctæna, seu pustula, tũ etiã, quòd id, quod prolapsum est, nigrum, aut cœruleum appareat, in circuitu vero circa fundum eius partis, quæ procedit, labia corrosæ corniformis tunicę alba apparent, id quod in pustula videre non licet: quoniam ea superficialis existens, similiter vndique nigra est, licet nõ exacta nigredine. His itaque indiciis plane distinguere poteris affectum hunc a phlyctæna, seu pustula, iuxta Aetii decreta cap. 29. & 33 lib. 7. Quomodo autem eius differentiæ, quas quatuor esse diximus, inter se distinguere liceat, ex supra relatis liquet: licet Aetij ipsorum etiam staphylomatum differentias plures conscribat, vt pote cum corniformis ipsa tunica fuerit eleuata, & eminentiam acino vuę similem fecerit, aut ab humoribus intra ipsam collectis, aut ex pustula quadam satis profunde inter eius partes cōsistente, quæ duæ differentiæ licet tunicam ipsam corniformem eleuent & incuruari faciant, non tamen ipsam rumpunt, seu exedunt. Et propterea eiusdem eleuatio sola, & non ruptura existit. quo fit, vt neque id, quod prolapsum est, cœruleum, aut nigrum appareat; quemadmodum in vero staphylomate; in quo disrupta iam est corniformis tunica, & magnus vniformis tunicæ prolapsus factus est: cui etiam sententiæ adhęrere videtur Celsus libr. 7. capit. 7. dum dixit, In ipso autem oculo nonnunquam summa attollitur tunica, siue ruptis intus mēbranis aliquibus, siue laxatis; & similis figura acino fit, vnde id σταφύλωμα græci vocant. Verum cum has duas differentias non licet (Paulo teste) vera σταφυλώματα appellare, & insuper earum curatio ab ea diuersa existat: cum

Quid sit oculi procidentia. Pau. li. 3. c. 22. Pau. loco citato. Pau. loco citato Aet. li. 7. c. 33 Eisdem differẽtiæ.

Quę oculi partes oblædantur in hoc affectu.

Quod affectus compositus sit. Quibus discriminetur a phlyctęna.

Lib. 7. cap. 34.

vna inflammationis, reliqua pustulæ curationem similem requirat, propterea eas silentio prætereuntes, de veri proplasus differentiis, quas quatuor esse diximus, sermonem faciemus: cuius causa crosio, aut ruptio corniformis tunicæ existit, vt diximus. Ex quacunque ergo causa oculi procidentia ad μυιοκέφαλον degenerauit, si medicaméta rite adhibeantur, curari poterit: quemadmodum etiam, licet ęgrè, recentia σταφυλώματα. Verum ibi alborem, aut callum contraxerint, nullus remediis locus est, ex Pauli sententia. Ea vero procidentia, quæ curationem admittit, vtpote quę ad μυιοκέφαλον degenerauit, aut ad recentia σταφυλώματα, repellentibus, simul & adstringentibus pharmacis illi opus est, Galeno auctoritate 4. de compositione medicamentorum secundum locos. quem sectati sunt Paulus, & Aetius. Est vero eius sententia hęc. At vero vlcera quæ per erosionem tunicæ corniformis fiunt, vt etiam ex vniformi quid pronuat, manifestum est, quod tum propter se ipsam tum ob prolapsionem, repellentibus, & adstringentibus pharmacis illis opus est: conandum vero, vt ex ipsis eligamus, quæ nullam aspritudinem faciunt, ea sunt folia rosarum, flores, & succus, nardi spica, crocus, lycum, & hypocystis. At vehementiorem his astringendi vim habent (vt testatur) acatia. & omphacium. Item balaustium, cytini, & gallæ omphacitides. potuerunt itaq; folia, & flores rosarum in vino astringenti decoqui, aut aqua pluuiali, si adsit inflammatio, aut calor immodicus, & in eo decocto spongiam imbutā supra affectum oculum aplicare, aut ex plātagine, rubi folijs, virga pastoris, & polygono, ac rosis, vt supra, parato decocto fotus fiant. Poterit insuper ex folijs rosarum, ac cydoniis in vino astringēti, aut aqua pluuiali decoctis, acacię scrup. ii. croci scrup. s. additis, cataplasma fieri, ac adhiberi, aut ex plantaginis, polygoni, & rubi folijs pariter decoctis, croci gra. iij. lycii, & hypocistidis singulorum scrup. s. nardi spicæ. gra. iiij. additis, itidem cataplasma componi: nec minus collyrium ex infrascriptis conficiatur, quo salubriter vti poterit. Recipit auté aloes lotæ, pōpholigis præparatæ, sarcocollæ nutritæ ana scrup. s. spicæ nardi, croci ana gra. v. stimmeos, seu stibeos vsti, & abluti, quod medicorum vulgus antimonium appellat scrup. i. cum cremore tragacanthi, aut fœni gręci, fiat collyrium, & vtare: aut omphacitides gallas tere, balustiū, & cytinos, ac rosarum flores, & cum succo polygoni, aut virgæ pastoris foliorum oliuę, aut rosarum vtitor. verum si inflammatio affuerit, mitioribus semper vtaris iam dictis medicamentis, ac simul cum ouo recenti ea infundas. Quæ vero σταφυλώματα prędictam curationem respuūt, chirurgia indigēt, vt moderatum ægrotanti decorem conciliemus, non autem vt visum abolitum restituamus: quæ quomodo administrari debeat, disertissime a Paulo libro 6. capite 19. scriptum reperitur: & ab Aetio cap 35. lib. 7. necnon a Celso libr. 7 cap. 7. quo fit, vt nos breuitati indulgentes, id præterie ex proposito censumus. Pariter victus rationem scribre noluimus, cum non alia indigeant, quàm ea quam aliis oculorum affectibus laborantibus, in præcedentibus instituimus, præsertim cap. de vlceribus, & de pustulis.

Prognostica.

Curatio.

Cap. 3.
Pau. loco citato
Aet. lib. 7. 33

Topica.

περὶ μυδριάσεως

De mydriasi, seu pupillæ dilatatione. Cap. 27.

LICET rhagoidis, seu vniformis foramen, quod pupillā appellant quatuor modis a naturali statu immutari pos sit, Galeno teste li. 1. de caus. sym. nēpe vel ampliatū, vel imminutum, vel ruptū, vel in aliquam partē detort. seu diuulsū: cū eius amplitudo, siue a natiuitate sit, siue postea accedat

Cap. 2. post princip.

accedat;semper visui incommodat;imminutio verò quæ à natiuitate incepit,acutissimi visus occasio est:quæ vero postea accedit,praua existit. Reliquorum vero vitiorum nullum neque si à natiuitate,neque si post incidit, quicquam quod æstimatione dignum sit, uisui officit.Propterea duabus ultimis eius mutationibus à naturali statu derelictis,de eiusdē incremento, seu ampliatione primo,deinceps de eius imminutione tractare decreui. Appellant autem μυδρίασιν græci pupillę effusionem,seu dilatationem latini: cum pupilla ipsa colore quidem nihil euariat,multo vero latior,quàm pro naturali modo efficitur,ut aliquando ad iridis circulum eccedat, Aetio teste,& Paulo. Ex eo autem,quod perpetuo hic affectus visionem lædat,siue ab vtero,siue postea contingat,Galeni auctoritate, censendum est oculum ipsum oblæsum esse,non tamen totum,sed secundum rhagoidis foramen, hoc est pupillam,ea nanque à naturali statu recessit,& pro quantitate declinationis increscit iterum ipsius visionis noxa,ut idē Galenus testatur:estque morbus in genere conformationis,quoniam immodice pupilla dilatata est. dicebat nanque Galenus lib.de diff.morborum,quod concauitatum morbi,siue obstruantur,siue immodice pateant,omnes ad cōformationis genus reducuntur:nam in omnibus his naturalis conformatio impedita uidetur, cauitate uidelicet ipsa à naturali mediocritate secundum excessum recedente. Pro cuius recessus quātitate quandoque in totum visus impeditur,interim uero uidēt ægri verum obscure,& quę videntur ab ipsis omnia minora, quàm sint putantur esse,Paulo,& Aetio testibus;neque id mirum,nam diffunditur in eis visiuus spiritus. Quapropter siue in prima protinus conformatione,siue postea amplior fuerit pupilla,iuxta Galeni sententiam,eodem 1.de caus.sympto.vniuersus ipsam spiritus implere non sufficit,vnde ipsum diffundi dissiparique necesse est, quo fit,ut natiua uitiosa sit, & non naturalis vitio non careat, id ꝙ non accidit in eius imminutione, vt dicemus. bonæ itaque uisioni semper incommodat pupillæ dilatatio,seu amplitudo:ceu ex iam dictis plane liquet Eius autem causa humor excrementi eius existit,ex Pauli sententia,qui aut aceruatim,aut paulatim affluit,ab eoque citra sensum,vt Aetio uisum est uniformis tunica distenditur,& pupilla amplius dilatatur. Sunt qui uelint,Arabes præsertim,& qui eos sectantur communiter practicantes,ex ipsius vualis tunicæ desiccatione interdum pupillæ dilatationem excitari, exemplo coriorum perforatorum,cum exsiccantur;dilatantur siquidem illorū foramina, ut ipsi asserunt. Quare sic quoque euenire putant pupillę,si immodice rhagoides tunica exsiccetur,neque nos illud negamus præsertim cum Galenus illud fateatur lib.1.de caus.sympt.dum dixit,continentem causam (ut ita dicam,) dilatationis pupillæ esse rhagoidis tunicæ tensionem,atque ipsam propria ipsius ratione bifariam tendi,aut exsiccatam vt similarem,aut humectatam ut instrumentum; siccitatis uero curatio difficilis est. Verum nos sectantes Paulum,& Aetium in hoc,& tanquam sæpius contingentem,ac curatu non ita difficilem,tantum eam, quam ipsi assignant causam dilatationis pupillæ admittimus modo,humorum videlicet effluxum:qui aceruatim, aut sensim & paulatim ad uniformem tunicam feruntur,à quibus ipsa amplius dilatatur vt diximus:quòd si suapte natura pupillæ amplitudo fiat,omnino incurabilis existit;si non naturalis sit, ægre curabilis fit: nam cum membranosa sit tunica uniformis, ubi semel distenta fuerit,induratur, neque facilè amplius contrahi potest, Aetio teste. Accidit autem hęc affectio magis pueris propter tunicarum debilitatem:insuper & his qui ex natura nigros habēt oculos quoniam magnas etiam pupillas habent,& propterea facilè in hanc affectionem delabuntur. Quæ utique curari potest,pro eius curatione.attenuāte utēdum est uictus ratione,atque uentri commoda, ut testatur Aetius. Auino ab-

Quid sit pupillæ dilatatio.
Aet. li.7. c.52.
Pau.li.3.c. 22.
Quæ pars afficiatur.

Quis affectus preter naturam sit.
Ca.7.post principium.
Signa.

Cap.1.

Causa.

Vide Auic.li. 3.fen.3.tract.4 cap.12.

cap.1. collige.

Prognostica.

Curatio.
Victus ratio.

ſtinendum erit,donec affectio fuerit ſoluta.Balnei vſus ſit rarior: de ambulationibus lentis, ac plurimis,in locis umbroſis utendum erit.Clyſterijsq́ue,ut aluus humecta ſit,& materia ad infernas partes detrahatur.Similiterque infernarum partium frictione,&(ſi nihil impedierit,affuerítq; corpori plenitudo) venam,ſecare oportet,in cubito humeralem videlicet,vel mediam, aut purgantia medicamenta pro ratione redundantis ſucci adhibenda ſunt; quanquam nec ea pluribus vicibus exhibenda erunt,neque vehemente purgantia eſſe debent:quæ ſi fieri nequeant,Aetii,& Pauli decreto uenas in angulis oculorum diuidere oportet: deinde cucurbitulam occipitio admouere, & marina aqua frontem,& oculos perfundere,hyeme tepida æſtate frigida, tota etiam faciei in aquam mittatur,oculis per tempus quoddam apertis,ut Aetius aſſerit:quod ſi marina aqua non adſit,parum ſalis aquæ miſceatur, aut poſca aquoſa aſſumatur.Pharmacis autem ſupra affectum locum ſubaſtringẽtibus vtendum erit:nam ſi valde acria fuerint,humorum copiam attrahunt, diſtenduntque membranas,& latiorem pupillã efficiunt:ſi vero vehementer aſtringant,aut immodice frigefaciant,mẽbranas indurant,ampliusq́ue contrahent,ac coarctabunt pupillam:quod quidem incommodum eſt: nam hęc res pupillam ad tabem conducit.Sunt autem moderata aſtringentia, quibus vti poteris, Aetio teſte roſa,crocus,ſpica nardi,cortex thuris,põpholyx, ſpodium,& acacia,& ut ſummatim dicam,cuncta ea,quę citra aſpritudinẽ aſtringunt,atque repellunt,exſiccant ve,quorum mentio ex Gale.ſententia in præcedenti capite facta eſt;ex quibus quoque licebit,prout vſus exigit,medicamẽta componere,eisq́ue ſalubriter uti.

περὶ φθίσεως De tabe pupille. Cap. 28.

Cap. 5. prope finem. Tabes pupillę quid ſit. Pau.li.3.c.22.

INTERIM quoque contingit,ut iam dictum rhagoidis foramen imminuatur quam imminutionem gręci φθίσιν appellant,ut patet decimo de vſu partiũ;latini vero tabẽ ſeu diminutionẽ pupillæ vocant medicorum vulgus pupillę conſtrictionem. Eſt nanque affectus is oculi, quo pupilla fit anguſtior,obſcurior, atque rugoſior,Paulo auctore. Quod vero affectus hic ipſius pupillæ duntaxat imminutæ ſit, nihil cornea priuatim affecta quocirca & alteri oculorum magna ex parte accidit,patet eodem 10 de vſu partium,ita ut cognitu facilis ſit,neminemq́ue medicorum lateat, quandoquidem(ut Galenus teſtatur)ſanus oculus qui in propinquo eſt,affecti uitium prodit. Afficitur ergo oculus in hac affectione ſecundum eius pupillam,poteritq́ue affectus is ad conformationis genus reduci cum naturalis conformatio corrumpatur, in ſpecie vero in cauitate,ſeu via foramine ipſo rhagoidis, hoc eſt,pupilla in ſe ipſam concidente,& propterea minori reddita, & quanquam cognitu facilis ſit is affectus neminemque medicorũ lateat, ut diximus Galeni auctoritate, collatione facta eiuſdem ægri,ad oculum ſanum, tamen ex eo quod his maiora apparent,quã pro naturali modo,quæ ab ipſis videntur propter pupillę anguſtiam(vt Aetio, & Paulo, viſum eſt)argui poterit. Cauſam uero huius dixit Paulus eſſe denſationem, quæ ſiccitati potius tribuenda eſt;Aetius vero ait pleriſque hoc contingere ex periculoſis debilitatibus,aut ingenti capitis dolore: Differt autem iuxta eorundem ſententiam pupillę tabes ab oculi,macie,ſeu athrophia, quod in tabe pupilla duntaxat anguſtior,ac minor efficitur.macies uero totum oculi bulbum minorem, ac humiliorem reddit Galenus vero 1.de cauſ.ſymp.minorem reddi pupillam morbi vitio ob geminam cauſam fatetur,quarum vna eſt,ex parte ipſius rhagoidis tunicæ tantum altera,ex parte humoris tenuis albiginei dicti,qui medio loco inter ipſam rhagoidem,& cryſtallinum humorem effuſus conſiſtit.

Cap.5. Quæ pars afficiatur. Quis pręter natur am affectus ſit. Signa. cauſæ. Aet.lib.7.c.28 Cap.2.collige. Duas eſſe cauſas Gal. auctoritate.

Atqui

Atqui ſolui tunicæ affectus(vt ipſe refert)extenſio quædam, relaxatioque eſt qualis vtique in externis ſubinde partibus accidit,cum in articulis ligamenta redundanti humore ſunt perfuſa. & ne quis opinetur, quòd ab eadem cauſa,eodemque affectu rhagoidis tunicę excitari poſſint contraria vitia , pupillæ videlicet cum dilatatio,tum diminutio,eodem libr.primo de cauſ.ſympto. dicebat ampliationis pupillæ cauſam , vt ita dicam , coniunctam eſſe tenſionem ipſius rhagoidis tunicæ;ipſius vero imminutionis,ſeu paruitatis , eiuſdē rhagoidis tunicæ eſſe relaxationem,qua propter non ad eundem prædictæ tunicæ affectum dilatatio,& imminutio pupillę conſequuntur;ſed prima ad tēſionem,reliqua vero ad relaxationem:tenditur autem aut exſiccata , vt pars ſimilaris,aut humectata,vt inſtrumentalis.Qua de re quamuis ex ipſius rhagoidis tunicæ humectatione interim pupillæ dilatatio fiat , non vt ſimilaris pars,ſed vt inſtrumentalis humectata erit,eodem Galeno auctore,cum vero propter hnmorem rhagoidis tunicæ minor redditur pupilla,eadē tunica non tenditur,neque vt inſtrumentalis pars afficitur,ſed ex humore relaxatur, atque humore perfuſa vt ſimilaris pars humectatur.Si autē vitio albuginei humoris pupilla ipſa imminuta ſit,hoc vitium in eius defectu conſiſtit:cuius occaſione vniformis tunica,euacuato interno eius loco , ac interna eius portione exſiccata,in ſe concidens contrahitur , ac rugatur,atque iccirco pupillam imminuit.Deterius autem ex talibus affectibus cernere contingit, non vtique propter pupillæ paruitatem,ſed quia pupillæ paruitas vitioſos iam dictos affectus ſequitur?quorum culpa neceſſario peius cernit oculus ſic affectus,& non propter pupillę anguſtiam,eodem Galeno teſte:nanque ſi ad extenſionem,relaxationemque rhagoidis tunicæ pupillæ imminutio ſequatur,redundanti humore ipſa perfuſa affectus hic cauſa erit, vt oculus deterius cernat,& non pupillę anguſtia . At ſi contracta , ac rugata eadem tunica ex albuginei humoris defectu in ſe ipſam concidat , atque pupillam imminuat, non propterea quod pupilla imminuta ſit, ſed quoniā ſiccior afficitur cryſtallinus humor ex defectu albuginei,a quo largiter imbuebatur , & rhagoides tunica in ſe concidens,ſpatium,quod inter ipſam, & cryſtallinum intereſt , anguſtius efficit:itaque fit , vt idem cryſtallinus humor cogatur paruo interſtitio cum externo ſplendore commertium habere:eumque ſine offenſa ſuſtinere nō poſſe,carens vno ex monimentis, humore videlicet tenui:qui cum adeſſet, vna ex cauſis erat,propter quam ſine offenſa cryſtallinus humor ſplendorem ſuſtinebat,atque hæc quidem cauſa eſt,cur imminutus is , qui in pupilla eſt humor,tum deterius cernendi,tum foraminis rhagoidis tunicæ minoris reddendi ſit occaſio:quemadmodum ſi ipſa vniformis tunica tēdatur,vt corpus ſimilare ſiccata,poterit eſſe cauſa generandæ dilatationis pupillæ:eritque tunc dilatationis cauſa ipſius rhagoidis tunicæ, tenſio ex ſiccitate. Parciori vero reddito humore,qui ſub eadem continetur , nec ipſa ſuapte natura ſiccata eſt,ſed per accidens minori reddito iam dicto humore, nec propterea tenditur , ſed in ſe concidens contrahitur,ac rugatur:& iccirco pupillam imminuit, vtpote non amplius protenſa,ac diſtenta a iam dicto humore ſub ea contento:quemadmodum accidit cribrorum tunicis:quę ſi non extendantur,ipſarum foramina concident,id ipſum etiam euenire poterit , vt teſtatur Galenus decimo de vſu partium,ſi ad pupillam ipſam parcior ſpiritus a principio affluat: & propterea pupilla corrugetur , velut in ſenioribus, ac annoſiſsimis videre licet: quanquam & ipſis quoque rugoſa interdum fiat propter ſenectæ imbecillitatem corniformis tunica:& propterea malè, aut prorſus nō vident pupilla non immutata . Ex quibus conſtat ſpatium omne , quod eſt poſt humorem cryſtallinum,ſpritu ſimul , & humore tenui aſidue repleri oportere ; & quod in cæteris partibus humor, in ipſa vero potiſsimum pupilla ſpiritus ineſt plurimus.

Loco citato.

Loco citato

Prognostica. c.2.in princ.

mus. Nunquid uero imminutionis pupillæ causa tenuis humoris defectus, seu inopia sit, aut spiritus, seu vniformis tunicæ laxitas propter humiditatem, distinguere haud admodum difficilè erit, si ea quæ in oculis apparent, ętatem, temperamentum ægri, ac ante actam uitam, & reliqua perpendas. Quo uerò ad prognosticum attinet, dicebat Galenus 1. de caus. sympt. non semper malam esse pupillæ paruitatem: quoniam ea, quę naturalis est, bona existit: siquidem in minori pupilla colligitur spiritus, constringitur, ac densatur: quæ omnia ad sensus bonitatem oculo conducunt. At si morbi uitio, & non naturæ, pupilla minor reddita sit, mala quidem existit, ac multo deterior efficitur, quã mediocris: quoniam uitiosus sequitur affectus, ut ipse asserit, eoque maxime insanabilis est, si ex tenuis humoris defectu gignatur, minus autem innoxia est si propter vniformis humorem, minor reddita sit pupilla. Nam difficilius est similari corporis particulæ cuiuis, cum siccata est, humiditatẽ restituere, quã eam, cum humectata est, siccare. Ex siccitate ergo si orta fuerit pupillæ tabes,

Curatio. Victus ratio.

curationem porrò contrariam mydriasi facere oportet, vt testatur Aetius: nã victus optimi succi, & sorbilis esse debet. Vinum fuluum, atque odoratum eis adhibere oportet. Somnus præcipit vt cibum excipiat. Balnea quoque conue

Medicamentorum ratio.

niunt ex aqua dulci, & capitis ex aqua calida perfusio. Supernas partes exerceant humeros, ac manus cum spiritus detentione, & caput ac facies diligẽter confricandæ sunt, oculique insuper summis digitis: eademque facies aqua calida proluatur, & caput post confricationem vnguento, quod moderatè calfacere potest, illinaturi quale est irinum, & modico facto interstitio, oculi rarefaciente, ac acrior medicamento humiditatem attrahente sublinantur, cuiusmodi est, quod excipit ammoniaci scru.ij. aloes ʒ.i. crocomagmatis ʒ.ij. croci ʒ.s. æruginis æris scrup.i. in defectu crocomagmatis ʒ, eroci dosis augeatur, triturentur, & cum aqua pluuiali vtaris. At si ex humiditate vniformem tunicã extendente, & relaxante tabes pupillę fiat, curanda ea erit ex his, quæ præcedenti capite de pupillæ ampliatione diximus, aut ex his quæ pro cura suffusionis dicemus; quamuis rarò accidat, & in summa ea adhibeantur medicamẽta, quæ vim digerendi, ac exsiccandi citra morsum habeant.

περὶ ὑποχύματος *De suffusione.* *Cap.* 29

IVXTA ipsam quoq; pupillam affectus quidam pręter naturam oriri cõsueuit, qui a Græcis ὑπόχυμα, καὶ ὑπόχυσις, a latinis suffusio dicitur, Arabes aquam, medicorum vulgus cataractam appellant. Qui affectus.

Vide Auic. lib. 3 fen.3. Tract.4 c.13

Quid sit suffusio.

Aetio teste, cap.51. li.7. præterfusio, seu affusio quædam humorum est circa pupillã congelatorum, vt vbi perfecta fuerit visũ impediat: sub diuersis tamen verbis idem sentire videtur Paulus cap.22. libr. tertio dum dixit ὑπόχυμα humidorum esse affusionem, qui inter tunicam corniformem, & crystalloidẽ concrescentes visum impediunt. Verùm idemmet Paulus libr. sexto capite. 21 suffusionem retulit esse lenti humoris in corniformi membrana iuxta pupillam cõsistentiam, quę visum impediat, aut certe ne perspicuè oculus cernat efficit. Quibus verbis siquis exacte ea perpendat, videbitur Paulum diuersimode in prædictis locis de suffusione locutum esset: nam tertio libro ὑπόχυμα di-

Conciliantur Pauli uerba.

xit esse affusionem, vsus verbo Græco παρέγχυσις: in sexta vero dixit esse consistentiam, vsus verbo σύστασις. Verùm idemmet auctor his satisfacere videtur prędicto cap.21. libr. sexti cum dicebat de iis suffusionibus, quæ nullam manus administrationem requirunt, quæque confirmatę non erant, tertio libro se pertractasse, de iis autem, quæ confirmatæ sunt, & ex toto concreuerunt, in sexto libro verba facere. Non mirum itaque si in tertio li. suffusionẽ per affusionem descripsit, cũ ipsam in via, ac in fieri considerasset, in sexto

vero

verò per consistentiam, sen concretionem, cum de iam confirmatis suffusionibus differere proposuisset. Cum autem suffusio ipsam uisionem impediat (Aetio, & Paulo testibus) uerendum non erit oculum in ea affectum esse, & propriè iuxta pupillam, ut liquet ex traditis ab eisdem descriptionibus, inter crystallinum uidelicet humorem, & corniformem tunicam. Qui affectus cum per se primò functionem lædat, hoc est, ipsum uidere, morbus inquam est in compositione, & propriè in numero, non in defectu, sed in excessu, connumeraturque inter eos morbos in numero, qui toto genere præter naturam sunt, uelut lib. de differentiis morb. & 14. meth. med. liquido constat. Cuius uiti incipientis talia sunt signa, vt Aetio uisum est, quod ita affectis uelu ti culices quidam parui, ac caliginosa quædam oculis sæpe obseruari uidentur, & quidam ex ipsis piliformia uident, alii uelut lanarum filamenta, aut araneorum texturas: quibusdam circa lucernas circuli apparent, augescente deinde affectione, augescunt iam dicta symptomata. Hæc autem ubi apparuerint, aliquando (ut idem testatur Aetius) pura pupilla apparet his, qui negligentius considerant: aliquando uero colorem maris refert. Verum ubi perfecta fuerit suffusio, ęger non uidebit: pupillaque colorem ad albedinem mutat: & omnino non translucet, quanquam plures sint coloris species. Nā quædam suffusiones aerem assimilant, aliquæ uitrum referunt, aliæ albicantes sunt, alię ad cæruleum colorem magis mutantur, alię uero glaucescunt. Omnes tamen suffusione laborantes (ut inquit Paulus) lucem uident, aut multam, aut paucam, eoque discrimine ab hebetudine, & glaucomate affectis separantur: cum ipsi lucem omnino nullam cernant. Quòd si totum rhagoidis foramen à crasso illic consistente corpore obtenebratum sit, utique uidere hominem prohibet, Galeno teste primo de cauf. sympto. Si uero non totum foramen obtenebratum sit, sed aliqua pars eius pura superfit, per illam, quæ extrinsecus sunt, singula per se sola, nihilo deterius, quàm antea, uidebuntur: nō tamen similiter ut antea uno tempore multa: eo quod angustior, quàm prius, factus sit uisus conus. At si in pupillę centro exigua suffusio constiterit reliquis, quæ circa sunt, partibus puris existentibus, omnia iis, qui sic sunt affecti, ueluti fenestras habere uidentur: cum, quod in medio est, non cernitur, & quasi excisum uidetur. Verum si diuulsa, nec inter se coniuncta fuerint crassa corpora, quæ iuxta pupillam consistunt, fluitentque in tenui humore, iis, qui sic se habent, tanquam culices quidam foris obseruari uidentur. Sępenumero etiam ex crassioris quoque humoris consistentia, tanquam idolum aliquod sibi appareat, imaginantur. Eiusmodi autem idoli apparitio plerunque incidit, postquam a somno surgunt, ut idem inquit Galenus, potissimum pueris, & iis, qui plusculum biberunt, aut alias capite sunt oppleto: quamuis prędicta quoque symptomata oriri possint ex tenuis humoris essentia permutata, & alia quędam si naturali colore recesserit, vt patet ibidem. Quibus autem iudiciis confirmata, & quæ iam concreuit suffusio, ab ea, quę nondum confirmata est, discriminetur, Paulus decretum reliquit eodem 21. cap. lib. sexti ex Galeni doctrina. Pariter & ex eis, quę confirmatę sunt, quæ ad eductionem manus administratione idonea reddantur, quæ ve non: quanquā nec id intactum reliquit Galenus, qui eodem libr. primo de cauf. sympt. scriptum reliquit quo pacto dignoscendi sunt suffusi, si compuncta suffusione visum recepturi sint, an non. Nam quibus altero oculo continentibus, alterius pupillam dilatari contingit, iis, si compunctio administretur, recipiendi visus fiducia est; quibus non dilatatur, horum nemo vnquam reuidit: neque si minimo cum dolore, ac commodissime iis est administrata compunctio. Interim verò contingit, quòd similia iis quæ suffusis apparent symptomata aduenieēt, oculis ipsis nulla propria affectione molestatis, sed per consensum affectis,

Pars affecta.

Quis affectus sit.

De diffe. morb. ca. 8. in prin. 14. meth. c. 13. in prin.

Signa incipientis.

Augescentis.

Perfectę.

Suffusionis differentiæ plures c. 2. collige.

Loco citato.

vbi

Quomodo dignoscenda sint symptomata similia suffusioni & distinguenda ab his, quæ propria suffusorum sunt.
cap. 2.
cap. 2. collige.

vbi exhalationes quædam a ventriculo ascendant, potissimum quando non probe concoxerunt. Et quibus adeo perfectus, sincerusque visus est, vt eum ne vel minimum sensibile fugiat, quippe purior natura, cum crystallinus humor, tum tenuis, & aquosus ijs existit: respondet autem magnitudo talium symptomatum in his semper pro affectus magnitudine: quemadmodũ & in alijs quoque, vt patet 1. de caus. sympt. verum distinguenda sunt hæc symptomata, quę a ventriculo oriuntur suffusorum similia, ab ijs quæ in veris suffusionibus apparent: nam si ob humorum in ventriculo contentorum vitium obor ta sint, vtrique oculo similiter accidunt; quæ vero per proprium oculorum af fectum alter dũtaxat oculus prædictis visis occupatur: & neque simul in vtro que incipiunt, neque similiter apparent. vt 4. de loc. affe. patet. deinde ex tem pore quoque ipso distiguuntur. Si enim tribus, quatuor ve, aut etiam pluribus mensibus (vt Galenus ait) suffusionis apparuerint symptomata, contemplantiq; tibi pupillam nihil tenebrosum videatur, ab ore ventriculi affectum procedere inuenies: si vero non ita multum temporis intercessit, quærendum est in primis, vtrum ex quo incæpit affectus, singulis diebus perpetuo huiusmodi apparitio perseuerauerit, nullo scilicet interueniente die, qui omni querela caruerit: an diebus quibusdam laborans exacte videatur conualuisse. Nam continuitas suffusionem portendit; intermissio vero, quòd malum a ventriculo prodierit, suspicionem excitat: idque magis si vbi perfecte quis concoquens nullum sibi vsum apparere fatetur: sed multo magis, si cum apparuerint uisa, modicus in ore ventriculi doluit: maxime vero si post hæc vomendo eiecta re mordente, mitigata fuerint symptomata. Hęc sunt quæ primo statim die, cum videris hominem interrogando discere debes: quando secundum naturam exquisite se habuerint oculi. Vbi verò altera pupilla tenebrosior, aut turbidior, aut non exacte pura videtur, suffusionis esse initiũ censendum est: & vt certius id iudicare valeas, tum ciborum, minus tamen, quàm consueuerit, assumptorum, & nihil mali succi habentium, tum etiam ex aloe medicamenti, quod quidam picram, alii hieram picram appellant,

Loco citato.

assumptionis experientia, Galeni auctoritate eodem 4. de loc. aff. dignoscere tentabis. Cerebri quoque cognatione similia suffusis symptomatata accedere solent in quibusdam phrenitidis speciebus, primariò scilicet affecto cerebro, quod ex eiusdem phrenitidis indiciis percipi poterit. Sed quoniam tam si dicta symptomata ex ventriculi, quàm si ex cerebri consensu oriantur, veram suffusionem non indicant: curabiturq; affectio partibus ipsis primario affectis diligenter curatis: iccirco eis derelictis, ad veræ suffusionis prognostica, ac curationem redire tempus erit.

Suffusionis cã. Prognostica, In fine.

Nam pro dignoscenda eius causa opus non est diu labore, cum ex frigidis, & crassis, seu lentis succis omnibus consentientibus ortum ducat. de hac autem suffusione Galenus 14. meth. med. talia protulit verba, quòd suffusio iam incipiens digeritur, vbi verò diu constitit, digeri nullo pacto potest. Et Celsus lib. 6. cap. 6. sic dicebat. Suffusio quoque quam Græci ὑπόχυσιν nominant, interdum oculi potentię, qua cernit, se opponit, quod si inueterauerit manu curandum est, inter initia nonnunquam etiam certis obseruationibus discutitur. hoc idem confirmauit lib. 7. capitu. 7 Paulus ὑποχύματα curari posse, sed non omnia fatetur: proinde antequam consistat suffusione tentatis succurrendum erit. quę autem citra manus administrationem curari possunt, & quę chirurgiam requirant, ab eodem Paulo lib. 6. cap. 21. scriptum reperitur. similiter quæ neutro dictorum modorum curari possunt, sed omnino incurabiles fiunt.

cap. 2. in medio. Quomodo suffusio q̃ inu cessit a uera

Quomodo autem id discernatur, Galenus 1. de caus. sympt. docuit, vt paulo ante diximus. inter eas verò quæ omnino incurabiles sunt, ab Aetio connumerantur, quæ glaucescunt suffusione, cum eæ fiant ab humore iuxta pupillam vehementissimè congelato,

ac reficcato, ut ipse testatur. Differt uerò ea suffusio à glaucedine propriè dicta, quam Græci γλαύκωμα appellant: nam ea (eodem Aetio teste) mutatio propriè est, siccitasque ac concretio crystallini humoris ad glaucum colorem; & ante Aetium illud idem scriptum reliquit Galenus 10. de usu partium, quæ interdum cum incæperit, curari poterit, ut idem Aetius asserit. Suffusione itaque tentatis uictus ratio attenuatoria uniuersa præcipienda erit, Pauli, & Aetii decreto; nec minus Celsus uictum optimum his esse, qui pituitam extenuat, fatetur. Aer propterea ad calidum, & siccum declinet. Somnus consueto sit breuior, exercitium sit moderatum, potissimum inferiorum partium; quo si uti non poterint, eius loco earum frictionibus utantur. Alui excrementa quotidie natura, aut arte excernant. Ab immodicis animi affectibus caueant, mœstitia præsertim. In eorum cibis utantur iis, quę extenuandi uim habent, ut hyssopo, pulegio, satureia, sampsuco, fœniculo, betonica, saluia, & reliquis. A uino uerò abstineant per totam curationem: cuius loco pro potu, aquam mulsam, uel ex cinnamomi decocto bibant, ab omnibusque replentibus caput abstineant; itemque à balneo, nisi quis alterius occasionis causa ad lauandum se cogatur, in quo paululum insideat, citoque exeat. A piscibus fructibusque, ac reliquis, quæ corpus humectare possunt, omnino abstinendũ erit. Moxque curandi sunt qui ea suffusione tentantur, quæ nondum cõsistentiam adepta est, circa initia, si nihil impediat, sanguinis ex cubito detractione, vt Aetio, & Paulo visum est, incidaturque aut media, aut externa, seu humeralis, prout magis expedire videbitur. Deinde ne dum clysteriis acrioribus, quorum formulas in prędictis requiras, verum etiam purgationibus utare, prius tamen his, quę extenuant, ac præparant redundantes succos adhibitis, uelut est tum oxymel simplex, tum scyllinum, syrupus ex stœcade, aut hyssopo, aut rosaceum mel cum aqua fœniculi, seu eufragiæ, hyssopi, sampsuci, siue betonicę Præparatis autem redundantibus succis, expurgari poterunt ex catapotiis cochiis, arabicis, aureis, siue quibus, aut lucis, addito trochiscato agarico. Assumas autem ʒ.i. vel scrup. iiii. ex aliquibus iam dictarum pilularum cum scrup.ii. aut ʒ.i. prædicti agarici, & cum succo fœniculi, aut eufragiæ, seu syrupo ex stœcade pilulas formato, ac utitor: post quarum assumptionem per aliquod spatium unc.iii. syrupi ex pluribus infus. rosarum rubearum aut duas mannæ electę (si necessitas urgeat) ægroto tribuas, utpote ne corpus calefactum, & exsiccatum nimium ex pilularum assumptione relinquatur. A purgatione occipitio cucurbitulæ affigendæ sunt, cute incisa; aut sanguinem ex fronte, uel naribus mittere oportet, Celso auctore. Et ex interuallis apophlegmatismis, ac errhinis vtendũ quorũ copiã in prædictis requiras, præsertim cap. de capitis dolore ex pituita orto; nec non familiaribus quibusdam catapotiis uti poteris, quæ sic componãtur. R. agarici trochiscati scrup.ii. pulueris hyeræ simplicis Gal. ʒ.s. trochiscorum ex mirobalanis chebulis scrup.i. cũ succo, aut aqua fœniculi, seu syrupo ex stœcade pilulę formentur, ac exhibeantur. Ab hinc ad topica deueniendum est medicamenta: à mitioribusque incipiendum, cauendumque ab his, quæ impense siccant: nam licet ualenter uacuẽt, quod reliquũ est, ita cogunt, quod ægrè, aut nunquam resolui possit: sed eis utendum, quæ paulatim digerant, uelut est mel cum oleo ueteri, & fœniculi succo ex Aetii, & Pauli sententia. Similiter & Oribasii medicamentum quod ex caucalidis succo, chamędryos, & coronopi, singulorum æquis portionibus conficitur, Adiuuat insuper (vt Paulus testatur) ipsius fœniculi decoctum per initia superfusum. Trallianus ex baccis lauri excorticatis, urina pueri uenerem non experti, læuigatis, & pauco gummi suffusis utiliter inungi asserit. Idem quoq; ex felle perdicis cum melle, & succo fœniculi illinitionem faciendam esse pręcipit. Quidam fel galli similiter cum melle, & fœniculi succo commendant:

glaucedine cũ scernatur. Aet. li. 7. c. 50. 10. de usu par. c. 6. in prin. Curatio. Victus ratio. Medicamentorum ratio. Purgatio. Topica. Trall. li. 2. c. 5.

dant.aut loco fœniculi,ſucco rutæ,vel eufragię,chelidonii,ſeu uerbenæ utũtur. Quidam alii puluerem conficiunt ex hirundinum capitibus aduſtis, cum melle,eoque ſolo utuntur. Tu autẽ permiſcere poteris aliquẽ ex prædictis ſuccis;& vtere,aut ex myrrha, & fœniculi,ſeu eufragię ſucco medicamentũ componas.& ſi libuerit,mel quoque addas. Ipſe quoq; interdum ea vti aqua conſueui,quam Neapoli pharmacopolę parare ſolent, Socialemque appellãt. Cuius deſcriptio reperitur in quodam libro,qui,Roſa Anglica nuncupatur,feliciterque ſucceſsit:cuius compoſitionem hic ſubſcribere placuit. Recipit autem fœniculi,rutæ,eufragię uerbenę,tormentillæ betonicę, roſarum ſylueſtris endiuiæ callitrichi,anagallidis, pimpinellę chelydoni, papyri, pœonię, foliorum vitis,apii,agrimonię,& caprifolii;ſingulorum partes æquales; triturentur,& pridie ponantur tritæ in vino albo,ſecunda in vrina pueri venerem non experti:tertia in lacte mulieris,& quarta in melle optimo:quo tempore diſtillentur,& quod extrahitur vſui reſeruetur. Hæc de cura ſuffuſionis nõdum concretæ,ac confirmatæ:nam ea quæ confirmata eſt (ſi curari poterit) manus adminiſtrationem requirit:quæ quomodo perficienda ſit,Paulum conſule cap.21.lib.6.& Celſum lib.7.cap.7.

περὶ ἀμαυρώσεως.

De obſcuritate ſeu offuſcatione oculorum. Cap. 30.

Obſcuritas uiſus quid ſit. Pau.li.3.c.22. Aet.li.7.c.48.

Hebetudo uiſus quid ſit.

NVLLO iuterdum in oculis malo apparente,contingit, ut cernendi ſenſus deperditus ſit.hunc affectum Græci ἀμαυρώσιν, latini offuſcationẽ,ſeu obſcuritatẽ viſu appellant,recentiores practicantes,guttã ſerenam nominant.Eſt autem(Paulo auctore)perfectum ut plurimum videndi impedimentum abſque manifeſto affectu circa oculorum. Aetius vero eodem fere modo prædictum affectum deſcripſit,quod eſt perfectum vt plurimum videndi impedimentum citra manifeſtam circa oculum affectionem,pura videlicet apperente pupilla,vt minimum,aut ſemel in totum non videant. Differt autem affectio hæc ab ea, quam Græci ἀμβλυωπίαν, latini vero obtuſionem,ſeu hebetudines viſus nuncupant: nam in hac non omnino aufertur viſio,ſed notabiliter minor redditur,& proinde eſt quædam videndi obſcuratio ab aliqua cauſa immanifeſta perueniens., vt idem teſtatur Paulus. Differunt itaque affectiones hæ ſecundum magis, & minus: increſcit nanque actionis noxa pro quantitate declinationis,ac affectus magnitudine, ut primo de cauſ.ſympt.patet ſimilemque fere curationem requirunt,& propterea una derelicta,de reliqua mentionem fecimus.verum quoniam prædicta affectio,quibuſdam paulatim,ac ſenſim conflatur, aliis autem confertim incidit;ſi paulatim fiat,lęditur in ea oculus,quamuis non manifeſte,aut ſecũdum eius uiſiuum ſpiritum,dum incraſſatur,aut ſecundum tunicas dum denſantur,& craſſefiunt;aut ſecundum humores,cum craſsi,aut viſcoſi redduntur. Interim uiſiuus ſpiritus præter iam dictas cauſas imminuitur, & debilis fit,corruganturq; nerui uiſiui,ac tunicę,ut in ſenibus accidit. At ſi confertim incidat hæc affectio,ſecundum viſiuos duntaxat neruos oculus affectum erit Galeno teſte 4.de loc.aff.& Aetio cap.38.7.lib. uerum modo quouis generetur affectio hæc,perpetuo ſymptoma erit in genere noxæ functionis ſenſibilis uiſiuæ videlicet:eritque ea ablata vt plurimum,interim autem diminuta valde,neque ex vno raptum morborum genere pullulat, imo ex quouis gigni poterit,ex intemperie videlicet,mala compoſitione,aut vnitatis ſolutione prænominatarum oculi partium: quorum morborum cauſæ non paucæ eſſe poſſunt;cum ſi paulatim conſletur affectio hæc,ex incraſſato uiſiuo ſpiritu

cap.2. collige.

Quæ oculi pars in eis afficiatur ſi paulatim fiat.

ritu,tunicis densatis,ac crassefactis, seu rugosis effectis, aut humoribus in oculo crassis,& uiscosis redditis gigni possit;pariter ex ingenti tristitia, ex pręcedenti diuturno morbo,& collapsione,& velut corrugatione neruorum uisiuorum; spiritus etiam visiui debilitate,& multa imminutione etiam fit: ex quibus etiam causis oculorum hebetudo progignitur. Repentina autem & quæ confertim incidit causa)ut testatur Aetius)est nerui uisiui obturatio a crassis,ac uiscosis humoribus confertim in ipsum illapsis, aut eiusdem nerui resolutio. Dignosces autem dictorum humorum crassorum, & uiscosorum copiam, si ab eis neruus confertim obstruatur: quoniam, ut tradit Aetius,absque alia causa necesse est capitis grauitatem consequi, maxime in profundo,iuxta radices oculorum. At si ad eorundem uisiuorum neruorum resolutionem affectio hæc consequatur,tarde mouebitur oculus, aut omnino non mouebitur. Cũ vero ex violenta plaga in caput facta, aut ex casu à cerebri connexu ruptus fuerit neruus,primum quidem oculus prominentior fit:deinde cauatur,& nõ alitur. Præcedunt autẽ (ut ip semet testatur Aetius) uisus obscuritatem,seu oculorum offuscationẽ assiduæ cruditates, & meri potus, & insolatio,capitis inustio,ac ardor, aut perfrigeratio, assidua lectio post cibum,aut similiter balnea post cibum,uomitus intẽpestiui, immodicus ac intempestiuus coitus, spiritus detentio violenta ut in tubicinibus contingit:quæ omnia,& his similia dum modica fiunt,uisus habetudinem, dum uero immodice offuscationẽ efficiunt. Fit itaque aliquando offuscatio ab fortes capitis plagas,aut casus ex alto,resoluto aliquando neruo uisiuo, aut rupto,aut peruehementem concessionem humorum copia illata, & uisiuuum neruum obturante: quę omnia,ex ægrorum,seu astantium assertione percipi poterunt,& una cum prædictis signis prompte distingui. Paulatim vero offuscatio si fiat,non admodum difficulter curari poterit: quemadmodum nec hebetudo,nisi senioribus accidat:nam à moderatis causis,& non ab immodicis ortum ducit. Verum si confertim ob fortes videlicet capitis plagas fiat, aut casus ex alto,omnium mitissima erit,Aetio teste:ea quæ fit ex humorum copia illata propter vehementem concussionem, & visiuum neruum obturante. Pro curatione autem eius,siue confertim,siue paulatim fiat,aer moderatus eligatur:siue qui parum ad siccum vergat. Somno vtantur moderato, uitentq; diurnum,curentq; vt aluum facile solubilem habeant: idq; saltem per cibos facito, qui etiam præ omnibus bonæ concoctionis esse debent: uitandiq; sunt omnes crassefacientes, immò extenuantes potius eliganter. Vitandus est vini potus,tolerãdaq; viriliter est aquæ potio, aut aquæ mulsæ, seu aquæ ex cinamomi decocto. Exercitiis vtendum infernarum partium, & deambulationibus pluribus in vmbrosis locis, vt Aetio visum est; caueant ab assiduo coitu,capitis insolatione,a vehementioriq; motu a cibo: vt neque legant,aut scribant.balneum eis non conuenit,vitandæ sunt iræ, indignationes,curę pertinaces, & vehementes perturbationes, ac timores præsertim post cibum:pariterq; & assidui vomitus. Verum eos, quibus oculi confertim offuscantur curare oportet vena cubiti incisa, si plenitudine grauatus sit ęger:validissimum enim auxilium in ipsis est venæ sectio, vt testatur Aetius Incidatur autẽ humeralis,aut media,deinde interpositis aliquot diebus (ut idem Aetius inquit)fasciam collo circundabimus,ac constringemus: & post quam frontis venæ eleuatę fuerint, rursus exoluemus: & hoc iterum, atque iterum faciemus, quo per spiritus motum humores obturati violenter concutiantur,postea eleuatas angulares venas ab vtraque nasi parte secare oportet,eodem Aetio,& Paulo testibus. post hæc confestim cucurbitula occipitio affigenda est cum scarificatione:nam contingit plerunq; (vt Aetius asserit) statim incumbente adhuc cucurbitula,hominẽ respicere. Paulus vero hirudines

Si confertim fiat,causę. causarũ, signa.

Prognostica.

Curatio.

Victus ratio.

Si confertim fiat. Medicamentorum ratio. Venæ sectio.

Purgatio. nes temporibus admouere iussit, inferioresque partes perfricare. Verum non oportet his duntaxat auxiliis contentum esse, sed viribus reparatis postea corpus totum purgare conuenit, prius tamen redundantibus succis præparatis: explebis autem ea vtraque iis, quę cap. de suffusione retulimus: nanque communis est huius affectionis curatio ei, quam in suffusis diximus, Paulo auctore. Perseuerante vero adhuc affectione, etiam his quę naribus infunduntur medicamentis utendum erit, ac apophlegmatismis superius in capite de dolore capitis ex pituita conscriptis. Cęterum si neque his malum cedat, pręsertim si ex multis, ac crassis succis ad visorios neruos delatis originem ducat; post omnia iam dicta auxilia, caput sinapismo integendum erit, & quæ adurunt medicamenta occipiti admouenda sunt, cauteria dicta, ut idē Aetius pręcipit. At si visus obscuritas sensim accidat, ab angularibus uenis euacuatio (uelut dictum est) facienda erit statim ab initio, his potissimum qui non multo sanguine abundant, deinde cucurbita occipitio affigatur, post ea purgatio fiat. Perseuerante adhuc malo, per modò dicta medicamenta caput purgandum erit, reliquisque paulo ante commemoratis medicamentis vtendum. Illitio autem oculorum in omni offuscatione quouis modo conflata per simplicia primum fiat, veluti per mel, aut uetus oleum, aut ęqua portione simul hæc mixta, postea etiam aliis compositis vtare, velut est medicamentnm à Paulo simul, & Aetio comprobatum. Id autem recipit croci ℥.i. myrhæ tantundem, piperis gra. xv. spicę nardi scrup .i. succi fœniculis ℥: xvj. ammoniaci Thymiamatis ℥.i. mellis unc. v. ad omnia leuissime trita fœniculi succum affunde: deinde tere, ac resicca, & admisto melle, ænea pyxide excipe ac vtere. Verum ante illitionem per spongiam in aqua calida marina tinctam fomentum adhibendum erit: aliquando etiam tota facies in marinā tepidam immitenda est. Incipientem quoque offuscationem. aut suffusionem (Galeno auctore 4. de comp. med. sec. loc. circa finem) persanat omne fel cum marrubii succo, ac melle attico. Item si myrrhę, & piperis æquales partes assumas cum melle, aut si fœniculi succum, & fel taurinum liquidum, paribus portionibus assumas, & mellis attici duplum, ac illinas, aut croci, & piperis equas portões felle taurino excipito, atque in collyria redigito, & illinito quibus omnibus pro offuscationis curatione uti poteris, nec minus & hisque paulo ante suffusis approbauimus.

Si sensim fiat.

Topica utrisq; communia.

περὶ νυκτάλοπος De nyctalope. Cap. 31.

Plinius li. 23. cap. 7. & li. 28. cap. 11. & alibi Aet. lib. 7. c. 46 Pau. li. 3. c. 22.

PRAETER dicta vitia quæ oculis contingunt, unum quodā oriri cō sueuit quod Græci νυκτάλωπα, quidā nocturnā cæcitudinem, Plinius hos lusciosos appellat. Celsus vero libr. 6. capi. 6. oculorum imbecillitatem nuncupat; ex qua (vt ipse refert) ægri interdiu satis, noctu nihil cernunt: vt vero Aetio, & Paulo placuit malum hoc est, quo per diem homo cernit, occidente vero sole obscurius, deinde noctu penitus nihil. Cum itaq; videndi functio in hac affectione læsa sit, vt ex eius descriptione liquet cuiq; constat oculum affectum esse; neque enim fieri potest, ut cernendi functio oblęsa sit ipso oculo nequaquam affecto, cum actionis noxa qualiscunque sit, cuiuslibet partis proprium est symptoma, ut patet 2. de loc. affe. Est insuper affectio hæc symptoma in genere noxę functionis animalis sensibilis, non siquidem ablatæ, nec deprauatæ, sed debilis. Nam ut dictum est qui tali affectione detinentur, die quidem vident, uerum occidente sole obscurius, & noctu omnino nihil. Illud autem magis fieri uidetur (ut inquit Aetius) propter aliquam capitis imbecillitatem, & maxime uisiui spiritus crassitudinem, itemq; reliquorum oculi humorum, ac tunicarum. Hoc uitium (ut Celsus refert

Quid sit nocturna cæcitudo.

Quæ pars afficiatur. c. 7. prope medium.

Quis præter naturā affectus Causa.

Prognosticum.

refert)in fœminam bene respondentibus menstruis non cadit. Pro cuius curatione, uictus ratio ex toto attenuatoria præcipienda est, uitandaque omnia crassefacientia, ab initio etiam à uino abstinendum est: & si bono habitu prediti fuerint ægri,curari debent ex uenæ cubiti sectione,humeralis uide licet,& deinde ex angulis oculorum sanguis mittendus est,moxque si uitiosi redundarint humores, conuenienti pharmaco purgentur: aut per clysteres aluus inaniatur. Quibus autem id perficiendum erit,sæpius supra adnotaui mus. Post uerò uniuersalem euacuationem,utendum est his, quæ pituitam per os ducunt, & quæ per nares purgant, & sternutationes quoque ciende sunt: quorum iterum copiam in prædictis requiras.Verum inter ea, quæ naribus infunduntur,tanquam maxime commodum ab Aetio unum conscribi tur:id autem recipit piperis,staphidis agriæ,singulorum scrup.ii.sinapis scrup. i.tundito,ac cribrato,& radicum betæ succum adiicito, ut mellis liquidi consistentia fiat,& contrita naribus infunde,ac attrahere iube,atque, ut ipse asserit,hoc ad dies quinque,aut septem facito. Poteris autem eiusdem staphidis agriæ,& piperis ℨ.i.excipere,& sinapis.ℨ. s. foliorum sampsuci pug.s. in aqua decoquito,cui quartam partem succi radicum betæ adiicito,& per nares attrahere iubeto. Insuper præcipit idem Aetius.ac Paulus, ut ante cibum bibendum tribuatur hyssopi decoctum,origani,aut rute, & si his remediis affectus non aboletur,rursus purgatio molienda erit,quam ipsi ex scammonio, & castoreo conficiunt,addit tamen Aetius. sal. uerum si hoc medicamento uti libuerit,scammonii non ℨ.s.sed scrup. s. aut paulò plus assumas: nam purgatio hæc(ut idem testatur Aetius)sæpe è uestigio ab affectione liberauit,aut multò meliorem dispositionem induxit.Et iterum post paucos dies dandum est purgatorium medicamentum pituitam, & bilem ducens; aut si paulò ante dicto medicamento uti nolueris,ut pote in debilioribus corporibus,infrascripto utaris ipsum iterando,interpositis quibusdam diebus,ut uidebitur.Recipit autem pilularum lucis maiorum, aut arabicarum scrup. iiii. uel cochiarum ℨ.i.cum scrup.ii.aut ℨ.i.agarici trochiscati, formentur catapotia ex succo feniculi,aut syrupo ex stœcade,& exhibeantur.Oculi uero illinantur melle despumato.quo iniecto ad ipsum continendum oculi ipsi claudantur, aut oleo uetustissimo similiter illinatur,uel aluminis scissi partes duæ, & salis ammoniaci pars una trita cum melle,aut muliebri lacte,sublinantur:fel quoque hirci ex melle illinitum paucis diebus uitium tollit,ut inquit Alexander. Quidam uero (Celso auctore)contrito semine portulacæ mel adiiciunt eatenus, ne id ex specillo destillet,eoque inungunt.Verum tum Celsus ipse, tum Alexander,Paulus,& Aetius cum Galeno quarto de comp.me.secun.loc. iecoris hircini saniem,que dum assatur effluit,colligere præcipiunt,atque hac oculos oblinire iubent:iecurque ipsum maximè hircinum assatum cum sale, sin minus,caprillum si comedendum exhibeatur, eis prodesse asserunt. Similiter si dum ipsum assatur,elatum uaporem apertis oculis excipiant,uitandus tamen est perpetuo frequentior acriorum pharmacorum usus:ipsum quoque fel capræ,perdicis, aut hirci ex interuallis cum melle illitum idem commendauit Aetius,licet etiam,ut Celsus inquit,iisdem medicamentis non inutiliter uti que uel cicatrices,uel aspritudinem extenuant. Contingit uerò quandoque, quamuis raro quibusdam, ut noctu quidem melius uideant, interdiu autem deterius,& si noctu luna appareat,nihil cernant, eodem Aetio teste, in quibus multum attenuari spiritum, aut tunicas rarefieri, & propterea spirtum dissipari,ac uisum obscurari fatetur,noctu uerò crassefieri, colligique ac sensum mouere.His autem oportet(ut ipse testatur)robur oculis addere,quanquam Herophilus uice uersa eos curabat, medicamentis uidelicet, quæ ad ęs, qui noctu non uident, magis faciebant:nā cum simul multus,ac æthereus

fuerit

Curatio.
Victus ratio.
Vene sectio.
Purgatio.
Topica.
Alex.li.2.c.6.
In fine.
De contrario affectu oculorũ

fuerit animalis ſpiritus, is res quæ diſtant, & uidere, & exactè diſcernere poteſt, Galeno auctore primo de cauſ. ſympto. cui uerò paucus fuerit, ſed purus, is ut res propinquas planè diſcernit, ita diſtantes, haudquaquam uidet. At ſi craſsior ſimul fuerit, & multus, res diſtantes uidet quidem, ſed non ad unguem diſcernit; qdemadmodum cui humidior ſimul fuerit, & exiguus, is neque exactè, neque porrò uidere poteſt. Cum itaque prædictis paucus, iſque tenuis ſpiritus fuerit, aut idem propter rarefactas tunicas diſsipatur, mirari non oportet, ſi noctu melius, interdiu autem deterius uideant: cum ſimul noctu colligatur eiſdem, ac craſſeſiat animalis ſpiritus, & propterea ſenſum moueat.

c. t. in medio.

περὶ αἰγίλωπος. De ægilope. Cap. 32.

Aegilops quid ſit.

INter maiorem oculi angulum, & naſum quidam affectus oriri conſueuit, qui a græcis αἰγίλωψ dicitur. Eſt autem Galeno auctore quinto de compoſitione medicamentorum ſecundum locos paruum quoddam abſceſſui ſimile tuberculum inter naſi os, & magnum iuxta oculi angulum ortum, & rumpitur ſane ſæpe in angulum. quibus uerbis liquet ægilopa Galenum nominare tuberculum hoc, tam ſi diſruptum fuerit, quàm ante eruptionem. Paulus uerò (utpote Galeno iunior) diſtinctius (mea quidem ſententia) prædicti uitii meminit; retulit nanque ægilopa abſceſſum eſſe inter magnum oculi angulum, & naſum, qui ſi rumpatur, negligaturque in fiſtulam uertitur uſque ad os, priuſquam uero erumpatur in ulcus abſceſſus, anchilops dicitur. Anchilopa itaque nuncupauit. Paulus hoc uitium priuſquam erumpatur in ulcus: eo autem in ulcus uerſo, ac rupto, ægilopa. Pars quæ afficitur cum in eius deſcriptione, tum ad ſenſum patet. Affectus ipſe morbus eſt in compoſitione primò, in magnitudine uidelicet, & proprie in exceſſu: cum quo intemperies, ac ſoluta continuitas complicatur. Verum eo diſrupto, morbus erit in ſoluta continuitate, primo, cum de genere ulcerum ſit. Progignitur autē à uitioſis ſuccis ad prædictam partem delatis, aut toto, uel à quibuſdam partibus tranſmiſsis. Eſt uero affectio hæc ægrè curabilis (ut Aetius teſtatur) propter corporum tenuitatem, & ſubiecti oſsis putredinem, ſeu corruptionem: ob ſitus etiam uicinitatem (ut idem inquit) ipſi quoque oculo damnū infert, aliquando per naturale paruum iuxta angulum foramen. Ipſe quoq; Galenus prȩcitato loco, cum iam dictum malum in angulum rumpitur ægre curabile reddi, niſi mature occurratur, aſſeruit: non enim poteſt ab acribus medicamentis curari, cum ex eis oculus coafficiatur, atque ita affectæ etiam partis inflammatione augeatur. nec ob id ſolum ægre affectio ipſa curabilis eſt, ſed propterea quod cum multa liquida pharmaca in experimentum aſſumi poſſunt, ea non tolerat locus ipſe: neceſſario enim ex eis oculum aliquid influit, neque uero adhærere huiuſmodi queant citra obligationē, quæ totum oculum complectatur, quam impoſsibile eſt (eodem Galeno teſte) tot diebus aliquem perferre poſſe, quot ad mali curationem requiruntur. Qua propter Apollonius (ut ipſe refert) nulla pharmaca ad ægilopas ſcripſit: Archigenes uero paucis enumeratis. deinceps ad curationem ipſorum per chirurgiam progreditur. Incipiente itaque inflammatione, uictus ratione probe inſtituta pro auerſione eius, quod influit, eiuſdem lateris in cubito uena humeralis incidenda erit, ſi quid non prohibeat, alijſque diuerſionibus, cucurbitulis inquam, frictionibus, ac vinculis vtendum. Ab hinc redundantes quoque vitioſi ſucci purgante medicamento vacuari debent, ne poſthac amplius ad affectum locum fluant, eligendaque ea ſunt, quæ leuiter purgādi uim habeant, pro ratione tamen redundantis uitioſi ſucci, quo etiam tempore repellen-

Lib. 3. cap. 22.
Pars affecta.
Affectus.
Cauſa.
Prognoſtica.
Lib. 7. cap. 85.
Curatio.
Venę ſectio.
Purgatio.

repellentia medicamenta iuxta affectam partem adhiberi possunt. Verùm si perseuerauerit affectio, tentandum est per discussoria medicamenta, quæ citra mordacitatem operantur, eam curare, Galeno, & Aetius testibus. Coafficitur nanque oculus (vt diximus) ex acribus: & in ipsa affecta parte inflammatio augescit. In hunc ergo vsum probe facit medicamentum ex glaucio, & croco, vna cum perdicii herbæ succo quàm parietatem vocant, compositum si imponatur, iuxta Pauli, & Alexandri sententiam: crebro autem ipsum per mutare oportet, vt idem Paulus refert: etenim statim immutatum vim suam amittit. huius medicamenti vsu Trallianus testatur incipientes, & nondum in pus conuersos ægilopas prohibuisse, ne in suppurationem mutarentur: & proinde eos curasse. Præterea ex alica cocta in aceto, & probe trita, quam etiam commendabat Paulus, non modo incipientes ęgilopas, sed etiam inueteratos iam, & in pus conuersos mirabiliter se curasse testatur idem Trallianus: pręcipitq; vt probe lęuigata imponi debeat: quòd si etiam pus inhære recens deprehendatur, rumpit ipsum, & vsque ad os penetrat, adeo validum est medicamentum vt ipse fatetur: ruta quoque satiua vna cum lixiuio, quod primum distillauerit, contrita, coctaq; & imposita pulchrè admodum ęgilopas emendat, & ad vsque os permeat, per initia tamen hoc prædium modice rodit, postea vero non item: ac mirum est (vt inquit Paulus) quod ne cicatricem quidem indecoram hoc præsidium relinquat: vsu quoque probatum medicamentum quoddam Trallianus conscripsit: Recipit autem id internam arundinis membranam, id quod rotundum circa nudos inueniri consueuit, acceptam melli iniicito, ac particulæ affectæ imponito, mutans quotidie quater; & vbi locum probe repurgaueris, mulsa cum spongia ocularia ablutio: ad hęc (inquit) prædictam arundinis membranam per se imponito, & mirabe ris. Antequam vero ægilops in pus vertatur, & postquam ruptus fuerit abscessus cochleas cum testis suis tritas imponi pręcipit Paulus, interdum aloe, vel myrrha admista, habet nanque medicamentum hoc desiccandi vim probe quoque facit thus cum columbino stercore recenti impositum, vt Galenus Archigenis auctoritate 5. comp. med. secund. locos testatur: aut erui farina cum melle. Curant quoque ęgilopas (si non profundum corruptum fuerit os) chamæmeli folia commansa imposita, aut maluæ folia commansa, si cum sale imponantur prius tamen, quàm disrumpatur, radix item lilii recens ad emplastri formam trita, & imposita ęgilopas curat, Aetio auctore: rumpit enim & repurgat, prout experientia cognitum est, & vsque ad perfectam curationem cicatrice includit. Arnoglossa quoque herba cum modico sale trita, & apposita ęgilopas destruit, vt apud Plinium Secundum libr. 1. de re med. cap. 23. legitur: item nucis combustæ cinis iniectus sanat. At in quibus affectio diuturna os corrumpit, aut ad angulum in fistulam abiit, nec prędicta contulerint, ad chirurgiam confugiendum, quàm a Paulo petas, libr. 6. cap. 22. ab Aetio lib. 7. cap. 86 a Celso vero lib. 7. ca. 7.

Pau. loco citato.
Alex. li. 2. c. 8.
c. 2. in prin.

περὶ ὠταλγίας. De aurium dolore. Cap 33.

QVoniam aurium vsum proximum a luminibus natura nobis dedit, Celso auctore lib. 6. cap. 7. secundumque locum obtinet auditus sensorium in tenuitate a visu, velut gustus sensorium in crassitudine secundũ locũ obtinet a tactu, vt patet 4. de loc. affectis ꝓpterea expediti ab oculorum affectibus, ad eos, qui in auribus euenire consueuerunt transeundum est, ab earum dolore primum exordientes: quoniam hoc potissimum symptoma artem ad curationem incitat, vt testatur Alexander: quanquam & ipsæ quouis morborum genere affici possint, vt 1. de caus. sympt.

Cap. 2. post medium.
Alex. lib. 3. Cap. 1.
Cap. 3. collige.

decretum reliquit Galenus, earum primo inſtrumento, aut partibus, quæ illi viſum aliquem præſtant, ſeu audiendi facultate laborantibus, ex quorum omnium culpa lædi hanc functionem contingit. Nomen autem ſumpſit hæc affectio cum ab affectu ipſo, tum a parte affectu, vt patet 2. meth.med. verum cum hic dolor in euidentibus auriculis infeſtare poſſit, nec minus & interim affligit in profundo auditorii meatus, ad quem locum neruus auditorius peruenit non ex longo interuallo ab ipſo cerebro, quem dolorem aurium propriè nominare conſueuerunt, vt teſtis eſt Galenus 3. prognoſt. cuius audiendi meatus finis vbi neruo dilatato coniungitur proprium, ac primum eſt audiendi inſtrumentum, cęterę autem ipſarum partes eidem vſum præſtant, vt primo de cauſ.ſymp.liquet. Ea de re cum aurium dolorem dicimus, in quacunque earum parte, ex quauis cauſa ortus fuerit intelligere volumus; quanquam potiſſimum de eo qui in profundo oritur. Quòd verò in eo aures afficiantur ex ipſa liquet nomenclatura. At nunquid ſola circa meatum cutis, ſeu euidentes auriculæ affectæ ſint, vel ipſe auditorius meatus in profundo, ex ipſo doloris ſenſu, tum etiam ex eiuſdem vehementia diſcere licebit: vehementior nanque erit ſi in profundo fiat, vt eodem 3. prognoſt. patet. quis autem affectus ſit dolor, hic iterum aſſerere ſuperuacaneum eſt, cum id fuſius diſſeruimus cap. de dolore capitis in principio. Inſequitur inſuper non aliter, quàm cæteri, dolor hic interim ad earundem aurium inæqualem intemperiem, interdum ea earum continui ſolutionem, aut ſi vtroque modo affectæ ſint pro diuerſitate cauſarum, quæ earundem aurium dolores excitare ſolent, quas omnes Galenus 3. de comp. med. ſecun. loc. conſcripſit: docuitq; ſimul modum dignoſcendi eas: a quo cęteri auctores græci, Paulus, Aetius, Alexander ceperunt. Quidam nanque ex frigida intemperie ortum habent a frigidis ventis in peregrinationibus ſuſceptis, aut ex balneis frigidis; quos dignoſces, ſi tum prægreſſa, tum præſentia percontatus fueris, antegreſſas quidem ex ægri, aut aſtantium relatione, præſentia verò ex te ipſo, quoniam dolor alte infeſtabit, fixus quidem citra grauitatem, vel diſtenſionem, vel ardorem. Verum ſi ex calida conceptus fuerit intemperie dolor, ex prægreſſa quapiam inſolutione, ſed æſtuatione, aut ventis calidis, ſeu medicatis aquis, in quibus quidam ob delitias ſe lauant, aut ob corporis commoditatem, id perdiſces, doloremque feruidum ſine grauitate, ſeu tenſione ſentient ęgri. Quòd ſi ex frigidis, glutinoſis, craſsiſque ſuccis proritetur dolor, qui obſtructione eum potius concitant, iterum artificioſa quadam coniectura deprehendes pręgreſſa, & præſentia percontatus; cum cibi pituitoſi, & mali ſucci, ac potus frigidiores, humidioreſq; præceſſerint: temperamentum, ac ætas frigidæ, ſimiliterq; anni tempus, & regio, ac aeris conſtitutio: capitiq;, ac aurium grauitatem ægri ſentiunt. Verum ſi diſtenſio quidem orta fuerit, grauitatem vero in capite, vel aure neutiquam percipiant ægri, fueritque antegreſſa frigiditas, ſpiritum flatuoſum, & craſſum tranſitum non habentem, doloris cauſam eſſe manifeſto conſtabit, qui haud alter quàm inflammatio partes diſtendens dolorem excitat. At ſi grauitas, diſtēſioq; ſimul ac calor, & dolor pulſatilis, ſimulq; etiam febricula quędam oboritur, inflammationem efficientem eſſe cauſam doloris, qui ſanguinis excalfacti influxu originem habuerit, bona ratione ęſtimare licebit, quemadmodum Paulo, & Alexander viſum eſt. Excitantur autem interdū ex choribus, ſeu ſanioſis humoribus in aurium corpore genitis conſimiles dolores, quemadmodum ex mordacium humorum illapſu forinſecus facto contingunt, eodem Galeno teſte 4. de comp.med. ſecund.locos: quoniam vero maius imminet periculum in aurium affectionibus, quàm in oculorum vitiis, vt teſtatur Celſus: nam vitia oculorum intra ipſos nocent: aurium inflammationes, doloresque

interdum

Ca.2.progn.prin. Com.13.i principio. Cap.3. Primum audiēdi inſtrumentū quid ſit. Quid per auriū dolorem intelligatur. Partis affectę notitia. Affectus quis ſit. Com.13.in principio. cap.1. Cauſæ. Earundem cauſarum ſigna. Pau.li.3.c.23. Alex.loco citato. Cap.1. Prognoſtica.

interdum etiam ad dementiam, mortemq; præcipiant; propterea inter initia protinus magis succurrendum est, ne maiori periculo locus sit, vt ipse inquit. Non absque itaque tatione Hippocrates 3. prognost. refert, quod aurium dolor cum febre continua, ac vehementi difficilis est: periculum enim delirij, mortisq; imminet: nam natu minores septimo die, aut citius ab hoc morbo interimuntur; natu vero maiores multo tardius. Febris enim ac delirium minus eos infestant, & aureis eis ob id antea suppurantur, sed per has ętates reci diuę euenientes morborum, plurimos interimunt: minores vero natu priusquam suppurentur aures, interimuntur. Alexander autem, siue meatus auris (dicebat) siue alia ipsius quæpiam interna particula frequenter inflammatione laboret, acutissima pericula vicinia regionis, & genere substantiæ inducit: redditq; ipse rationem: nam neruus qui internam auris superficiem sublinit, cum sit sensibilis, validos dolores acutosq; excitat, vt etiam cerebrum in consensum perducat, ita vt febres, & deliria sic affectis oboriantur: interim vero moriantur, nec minus cur citius iuuenes, quàm senes ex eodem affectu intereant asserit: quanquam & ante ipsum non Hippocrates modo, verum etiam & Galenus eodem 3. progno. scriptum reliquerant. Cum itaque non ex vna duntaxat causa aurium dolor excitetur, quo fit vt neque vna sit eiusdem curandi, seu victus ratio, sed iuxta causarum diuersitatem diuersimode quoque sit instuenda; propterea cuiusque causę speciatim victus institutione prætermissa, quoniam ex his, quæ prius diximus facile prcipi poterit pro causarum varietate cuiusuis doloris auris curationem præcipiemus, quæ cum multæ iam dictę sint, tantum numerum remediorum esse oportet, quantus est efficientium causarum. Dolores igitur a sola frigiditate obortos calfacientia medicamenta quàm celerrimè curant, Galeno auctore 3. de compositione medicamentorum secundum locos, veluti est oleum amaracinum, nardinum, rutaceum, laurinum, aut de castoreo: quod si maxima fuerit perfrigeratio, benefacit oleum addito pipere exquisitissime trito, aut si multum, veteri oleo exiguum omnino euphorbii admisceas, styracem, casiam, seu calamum odoratum: pariter quoque confert irinum oleum: & ruralibus quoque hominibus, si alium in oleo contundas, vel feruefacias, atque ita infundas, aut si magnam cœpam exculpas, deinde oleo eam expleas, & in feruenti cinere moderate calfacias: atque ita auribus infundas. At si ex calida intemperie aurium dolor originem duxerit, seu ex medicatis aquis, oui candidum in aurem dimissum, ipsum mitigabit, si tepidum paulatim cum lacte muliebri infundatur. Plurimum vero iuuantur ex succo perdicii cum modico rosaceo, aut solani, seu coriandri vel astulæ regiæ: Nec minus & amygdalino oleo, vel oleo in quo lumbrici, seu aselli, qui in aquosis, & humidis degunt, fuerint incocti. Coriandri item succus cum lacte mulieris immixtus, & auriculæ infusus dolorem mirifice tollit, vt Plin. secūdo visum est libr. 1. de re medic. c. 10. Quod si ex aqua medicata excitatus fuerit dolor circa auditorium meatum, oleum assidue infundere cōuenit, quo ipsum eluamus, vt testatur Galenus: deinde lana molli exterere, rursusque infundere. iuuatur quoq; plurimum ex adipe anserino, atque item vulpino: similiter si oui candidum cum muliebri lacte tepido fuerit infusum. Pro communi nanque præcepto habendum erit, vt quicquid auribus adhibeatur, mediocriter calidum esse oporteat, ex communi omnium medicorum sententia: poterit quoque per exustionem ore aqua attrahi. Si vero quis vno pede auri affectę proximo exiliat (vt inquit Aetius) inclinans quodammodo se ipsum aquam facile excernit. At si ex flatuoso spiritu, aut crasso, lentoq; humore aurium dolores fiant, eis vtendum medicamentis erit, quæ obturatione liberant, abstergunt, atque incidunt, citra tamen vehemētem rosionē, præsertim in quibus dolor magnus, &

Tex. 13.

Lib. 5. cap. 5.

Tex. 15.

Curatio, si ex frigiditate oriatur aurium dolor.

Cap. 1. in prin.

Si ex calidita-te curatio.

Si ex medicamētis aquis curatio.

Commune præceptum pro aurium curatione

Aet. li. 3. c. 75.

Si ex flatuoso spiritu, aut frigidis succis fiat curatio.

copiæ suspitio sub est:cuius generis sunt album, & nigrum veratrum,amygdalę amarę, & ex tribus aristolochijs, quęcunque fuerit ad manum,& iris illyrica:inijcies autem & cinamomum, si habueris,aut casiam, illo non præsente: nec minus & cucumeris syluestris., ac bryoniæ radice & centaurij magni: iterum radice,seu parui coma vtendum: & omnino omnia amara conferunt:
Loco citato. nanque citra mordacitatem,& absque molestia expurgant hęc,meatus disijciunt & dissecant obturata, vt eodem 3.de comp.med.liquet.commendatur item à Paulo fel ouillum cum oleo communi, vel amygdalino,insuper porri & cepę succus tepidus cum melle. aut origanum cum melle, & lacte muliebri si instilletur. Ad vehementiores autem aurium obstructiones fel caprillum cum succo porri inditum(ut ipse inquit)confert. Alexander autem fel
Lib.3 c.1. bubulum, aut ouillum instillatum,seu capræ vrinam continuè infusam commendat, similiter si felle taurino floccum imbutum, lęuigatumq; auri imponas. Priuatim autem Paulus ad dolorem,ob flatuosum spiritum refert,quòd conferat strenue cucumis ex aqua calida fota,aurique dimissa.Conducit quoque vaporatio ex ruta, sampsuco, castoreo, & milio. Verum si in toto corpore,aut saltem in capite prædictorum crassorum humorum adsit redundantia, priusquam modo dictis medicamentis vtaris, corpus totum,aut saltem caput purgante medicamento exonerabis, præcedente tamen eorum coctione, ac præparatione; aliàs fluxionis causam præbebunt, & dolor amplius ir-
Si ex inflammatione fiat,curatio. ritabitur. Dolore autem auris ex inflammatione oborto, statim sanguis ex cubito mittendus est,media, seu humerali vena, velut plenitudo maior, vel minor, ac vires magis,vel minus valentiores videbuntur: deinde auxilia aggredi quæ inflammationes sedare possunt, vt Alexandro,& Paulo visum est: alijsq; reuulsionibus vtendum, frictionibus, vinculis, cucurbitulis, ac clysterijs,vt humorum fluxus inhibeatur;si & biliosus sanguis redundare videatur, à venæ sectione, purgatione vtendum erit, quæ vim habeat leniter bilem educendi: hanc autem studiosi ex prius dictis requirant: demum moderata existente inflammatione rosaceum cum aceto tepefactum adhibendum erit. Oleum quoque dulce,& calens per specillum lana inuolutum(Paulo teste) continuò adhiberi potest: aut adeps anserinus, seu vulpinus cum rosaceo: extrinsecus vero ea, quæ dolorem leniunt(ut ipse testatur)materiamq;
Lib.6.c.80. impactam concoquunt, superaccommodare oportet. Si vero vehemens fuerit ex inflammatione dolor, mitigabit ipsum (Aetio auctore) oui candidum tenue cum lacte muliebri tepidum infusum. Mitigant quoque feruentes inflammationes(eodem auctore)rosaceum cum auriculę muris, aut polygoni, vel portulacę, seu ramentorum cucurbitę succo, si tepidè instillentur. Item aselli, sub hydris stabulantes,seu intestina terræ cum rosaceo cocta,ac oleum amygdalinum, quod insuper cum aliquo prædictorum misceri poterit:vbi vero maximus, ac vehementissimus ex inflammatione dolor vigeat,necesse est stupefacientibus sensum vti: cum videlicet propter dolorem ad mortis discrimē æger tēdat,vtendū iis tamē,quæ leniter sensum stupefaciūt,ut inquit Paulus;nō enim mediocre periculum est, ne cerebrum,neruo,per quem facultas audiendo erogatur vicinū ,consortij lege afficiatur:neque sępius eis vt oportet,sed vbi coactus fueris semel duntaxat, aut iterum offerre conuenit,Alexādro auctore,præsertim si opio vtaris;miscetur autem opium muliebri lacti,&
lib.3.c.5. oui cādido:quæ ipsa & per se sæpe aurium inflammationibus profuere, Galeno teste 3. de compositione medicamentorum secund.loc.Excipiatur autem
c.1.in princ. opij pars vna, castorij partes duæ,& cum lacte mulieris,seu oui albumine,aut vino dulci tepido instillentur, Paulo auctore: quanquam Galenus velit, quod in vehementissimis doloribus pari mensura castoreum admiscendum sit, in non tam vehementibus dupla: verùm multò ante vsum, tempore

prępara

præparatum id eſſe conuenit. Porrò hoc medicamentum, quod ex caſtoreo, & papaueris ſucco conficitur non ſolum aurium ſedat dolorem, ſed etiam oculorum, & dentium, ſi auribus inſtilletur, vt 12. method. med. patet. Verum eo vtendum eſt, cum maximè neceſſitas vrgeat: cum nonnihil (vt ipſe Galenus inquit) partes lędat, ac eas imbecilliores reddat ex refrigreratione; velut reliqua anodyna: niſi poſt in ſanitatis tempore eaſdem partes excalfeceris; liquor vero, quo hæc diluuntur ex muſto ſapa fit: multo enim magis quàm dulcia vina dolorem hæc ſedat: quo modo hæc miſcenda ſint à Galeno eodem 3. de compoſitione medicamentorum ſecundum locos decretum eſt. Similiter quo pacto eadem, aut ſimilia medicamenta auribus vehementer dolentibus injjcienda ſunt, docet: idem Aſclepiadis auctoritate, ſeroſum cruorem, qui à carnibus bubulis, dum torrentur, deſtillat, ſi calidus infundatur, commendat. Extrinſecus autem omni ex parte oleo calido, aut nardino, quod adipem anſerinum habeat, locus fouendus erit, aut roſaceo, ſeu amygdalino; & ſi doloris vehementia exigat per ſpongias calente aqua imbutas, in qua chamemæli flores, fœnum græcum, & melilotum fuerint decocta, fomentum adhibere conuenit. Quòd ſi imponi cataplaſma aliquando ſuadebit, papauerum capitibus in aqua coctis, ac fœni gręci, vel hordei, vel lini ſeminis farina aquæ immiſſa cataplaſma conficies, ex eiuſdem Galeni ſententia eodem 12. meth. med. Et ſi externa videantur auris inflammatione tentari, nō alienum erit, farinam hordeaceam, aut triticeam ſapæ, aut vino dulci adſtrictionis experti incoctã cataplaſmatis modo inducere, Tralliani auctoritate. Vbi autem dolor inueterauerit ac in pus infl ammatio degenerare incipiat, Pauli medicamento vtitor, quod ex lini ſeminis ſucco conficitur, vna cum roſaceo, aut chamæmelino; ſolutumque inſtillabis.

Ca. 8. in medio.

Loco citato.

Ca. 8. prope medium.

Tral loco citato.

περὶ ἤχων τῶν ὤτων.

De aurium ſonitu. Cap. 34.

ALIVD vitij genus aurium eſt, vbi aures intra ſe ipſas ſonant: atque ex hoc quoque fit, ne externum ſonum accipiant, Celſo auctore, eodem cap. 7. libr. ſexto. quod vitium Græci ἦχον vocant, latini (ut Celſus) aurium intra ſe ipſas ſonitum: medicorum vulgus, aurium tum ſonitum tum tinnitum, ſeu ſibilum appellat. Eſt autem ſenſus ſonitus quidam intra ſe ipſas aures externum ſonum impediens, ne ab ipſis accipiatur, quemadmodũ ex eiuſdem Cornelii uerbis percipi poteſt. In qua affectione meatum auditorium, potisſimum ſecundum eius extremitatem, vbi dilatatum neruum attingit, oblæſum eſſe conſtat: cum & ipſe ſenſus audiendi, qui in iam dicta parte perficitur, affectus ſit. Affectio verò ipſa ſymptoma eſt in genere noxæ functionis ſenſibilis deprauatæ: ſentit enim audiendi facultas id quod ſentire non deberet, & propterea eius actio deprauata dici debet. Cuius affectionis cauſa neque vna eſſe poterit; nam interim ex flatuoſo ſpiritu generatur, quandoque ob exquiſitam ſenſus audiendi ſubtilitatem ex ore ventriculi exhalantibus vaporibus ad aures ipſas; quemadmodum in oculis ſimilia ſuffuſionis ſymptomata, Galeno teſte tertio de compoſitione medicamentorum ſecundum loc. partium etiam ex humore craſſo obſtructo, interdum ob ipſarum aurium imbecillitatem, quemadmodum in ijs, qui ex morbo ſe recolligunt accidere conſueuit. fit præterea & ratione criſis (Tralliano teſte) ut in quibuſdam febribus euenit, quemadmodum Galeno etiam, & Paulo viſum eſt. Propterea non conuenit citra artem, aut cognitionem, aut curationem auſpicari; quamuis certa cognitio dictarum cauſarum principio haberi non poſsit.

Aurium ſonitus quid ſit.

Pars affecta.

Affectus.

Cauſę.

Ca. 1. poſt prin.

Tral. li. 3. c. 6. Gal. loco citato.

Signa causarũ.

artificialem tamen quandam coniecturam ex causis forinsecus lacessentibus (si quis ipsarum vires norit) facere licebit, vt si ex pręgressa capitis plaga, aut tali morbo, vel ex cruditate, seu largo vini potu, aut violento, & multo vomitu, vel ob pharmacorum auricularium vsum aurium sonitus fiat: ægri quoque temperaturæ, & habitus dignotio ad inueniendam causam conducunt, vniuersaque pręcedens victus ratio: quin etiam si vel paulatim congregetur, vel coaceruatim irruat sonitus, id ipsum quoque ad inuentionem affectionis confert: insuperque si per interualla repetat, vel continentur hoc symptoma perseueret, vt testatur Galenus. Si igitur sonitus nunc excitentur, nunc cessent, & spatio interposito reuertantur; intelligito ex spiritu flatuoso, cui facilis non patet exitus prouenire; maxime si præcesserint cibi, qui flatus generare posint, & multę cruditates, vt Alexander testis est. Si vero ob flatum ventosum, cui transitus interclusus sit, sonitus fieri suspicatus quispiam fuerit, vt inquit Galenus, & ob hanc rem desiccantibus, & attenuatoriis, ac discussoriis pharmacis admotis nihil profecerit, simulque apophlegmatismis vsus sit: & toto capiti prospexerit, tunc sane ob auditus subtilitatem sonitum fieri coniectandum erit: præsertim si acuto audiendi sensu æger præditus appareat: & propterea certa cognitio, post vsum pharmacorum artificiali coniectura exhibitorum huius pręsertim causæ tempore contingit quòd si propter humores crassos, ac viscidos sonitus accidat, inde cognosces, quod neque repente oboriatur sonitus, sed paulatim increscat. Insuper quod etiam grauitas percipiatur, præcesserintque cruditates, balneorum intempestiuorum vsus, & alia quæ crudos humores generare solent. Verum ob locorum imbecillitatem si ortus fuerit sonitus, ex his quæ præcesserunt colligere poteris, vtpote præcedentibus morbis quibusdam, a quibus conualescunt ægri: ijs nanque accidere consueuit. Si vero in febribus sonitus fiãt, aut harũ crisibus prompte ex eisdem causis progigni dignosces. Ex causis vero externis si excitetur, quæ sane ea fuerit, ex ęgri, seu astantium sermone patebit. Perpetuo autem permanente sonitu, per essentiam aures affectas esse indicium erit: velut si per interualla repetat, per sympathiam, hoc est, per consensum, vt interim quiescat, deinde excitetur, post videlicet repletionem, aut inanitionem, vel motum, aut vehementem calorem, seu frigus. Leuissimum quidem hoc vitium est, vbi ex grauedine fit, peius vbi ex morbis, capitis ve longis doloribus incidit. Pessimum, vbi magnis morbis venientibus, maximeque comitiali, prouenit, vt auctor est Celsus. Hippocrates vero libr. primo prædictionum dicebat, in febre ardenti sonitibus aurium accedentibus cum visus hebetudine, & grauitate in naribus accedente, melancholico modo mente mouentur. Cuius quoque vitii curandi ratio pro causarum diuersitate variari debet; propterea relicta victus ratione, quæ iterum neque vna duntaxat esse poterit, sed pro causarum ratione instituenda erit: poterũtque studiosi ex his, quę diximus in præcedentibus, haud difficulter ipsam percipere; hic pro efficientem causarum varietate docebimus curationem. Si itaque ex flatuoso crassoque spiritu, aut humore lento, & crasso aurium sonitus ortus fuerit, totius corporis, aut capitis saltem, purgatione præmissa, præsertim vbi lenti, & crasi redundarint succi, catapotijs arabicis, aut cochijs cũ agarico, aut similibus: errhinis quoque, ac apophlegmatismis: desiccantia, ac attenuatoria, & discussoria pharmaca auribus ipsis admouere oportet, vt oleum amygdalarum amararum, aut oleum, in quo castoreum, cuminũ, seu ruta, anethum, seu nardus fuerint incocta, quibus & acetum, & mel admiscere poteris, si vehemẽtius attenuare, ac discutere velis, quę omnia affectæ auri instillentur: quam etiam inclinare poterunt adeo, vt per arundinem, seu aliud instrumentum vaporem intus suscipiant ex aqua, in qua prius fuerint oleo decocta

Ex spiritu flatuoso

Ex auditus subtilitate.

Ex humoribus crasis, & uiscidis.

Ob locorũ imbecillitatem.

In crisibus.

Ex externis causis.

Prognostica.

3. prorr. tex. 18

Curatio.

Si ex spiritu flatuoso, & crasso lentoque humore fiat, curatio.

decocta, sampsucus, ruta, stœcas, absynthium, hyssopus, pini folia, & origanum Saccelli item parari possunt ex betonica, sampsuco, ruta, hyssopo, chamæmeli flore, pini, laurique foliis; qui calfacti auribus imponantur. Facit insuper ad inueteratos aurium sonitus (Aetio teste, Apollonii auctoritate) castoreum, & spica, nardi æquis portionibus cum aceto. & rosaceo, si instilletur. hoc idem commendant Galenus ex mente Archigenis 3. de compositione medicamentorum, secund. locos; & ad Apollonii mentem porri succum cum lacte muliebri, aut rosaceo, infundendum præcipit. Similiter rutam, & cuminum pari mensura trita & aceto diluta, admisto melle si infundas: aut amygd. amararũ oleũ cum melle mixtum. Cæpas quoque, & allium, & adipem anserinum pari mensura trita, & excolata si infundas conducit. Verum si ob sensus audiendi subtilitatem sonitus fiat, prædictis pharmacis ex stupefacientibus sensum quippiã admiscendum erit; velut est mandragoræ, aut papaueris succus iuxta Galeni sententiam, aut rosaceum cum pauco aceto, & paucissimo opio vtendum; aut oleum in quo intestina terræ cocta sunt infundẽdum erit, vt Aetius præcipit: verum magna cum prouidentia, ea quæ sensum stupefaciunt, adhibenda erũt, minima quantitate, & à leuioribus semper inchoando. At si in febribus sonitus fiant, minimè interturbandi sunt: vt plurimum enim statim sedantur, Galeno auctore, ac Paulo. Si autem post morbum perseuerauerit, absynthi decocto foueri aures debent, vt eodem Paulo, atq; Alexandro visum est: & acetum, rosaceumque infundi, vel radiculę succum cum rosaceo, aut veratrum nigrum cum aceto iniicito: vel aloem optimam cum vino mulso, Aetii præcepto. At si propter imbecillitatem accidat aurium sonitus, vt inconualescentibus euenit, temperatum aliquod oleum non nimis calidum, aut frigidum, prout necessitas vrgeat, infundendum erit, chamęmelinum videlicet, anethinum, vel rosaceum. Per consensum vero præsertim à ventriculi ore orto aurium sonitu eidem parti, quæ primo afficitur, prospiciendum erit: ex quauis autem causa ortus fuerit aurium sonitus, vbi inueterauerit, confert hoc medicamentum, quod excipit seminis porri, & caryophyllorum ana scrup. j. mŏschu gra. v. cum sampsuci, & rutæ decocto (interim pauco vino dulci addito) auribus instilletur.

Aet. li. 6. c. 78.

Cap. 1.

Si ob sensus subtilitatem fiat. Curatio.

Si in febribus fiat.

Ex imbecillitate.

Per consensum si fiat.

περὶ δυσηκοΐας, καὶ κωφώσεως.

De difficili, seu graui auditu, & surditate. Cap. 35.

Contingit insuper, vt quispiam difficilius, seu grauius, aut omnino nihil audiat. Apppellant autem primum vitium Græci δυσηκοΐαν, ἢ βαρυηκοΐαν, ἢ ὑποκώφωσιν, latini vero (vt Celsus) auditum grauem, interim difficilem appellant, eos, vero qui hac affectione laborant subsurdos, aut etiam surdastros, siue grauiter, & difficulter audientes. Tales vero Græci ὑποκώφους, δυσηκόους, καὶ βαρυηκόους, nuncupant, vt testis est Galenus 3. de compositione medicamentorum secundum locos; vtpote qui exiguans voces penitus non audiunt, magnas autem vix percipiunt. Reliquum siquidem vitium à Græci κώφωσις, à latinis surditas dicitur, vbi auditus in totum offensus fuerit; adeo vt neque magnas, neque exiguas voces ægri percipiant; his quippe affectionibus aures ipsæ perpetuo læduntur, vt ex earum oblæsa functione liquet: quanquam & ipsæ oblędi possunt per se, vt si earum audiendi primum instrumentum, aut aliqua alia pars idem vsum præstãs afficiatur. Per accidens vero si earum facultas affecta sit, neruo videlicet, per quem facultatem suscipiunt, aut cerebro, à quo eiusdem facultas trãsmittitur

Surdastri qui. Auditus difficilis quis dicatur.

Cap. 1. circa finem.

Surditas quid.

Quæ pars in cis afficiatur.

potisſimum ea parte, vnde neruus oritur, perpetientibus, poterunt nanq; ex accidenti aures affectæ dici, ſi earũ facultas læſa ſit, ſiue ratione nerui, ſiue cerebri: quoniam eo tempore priuantur eo, quo pręſente ſecũdũ naturam operabuntur. Hunc lęſionis modum meminit Galenus, cum 1 tum 3. de loc. affe. quanquam hoc modo affectis auribus nullũ vitiũ nec ſe ſenſu, nec alia ratione ortum in eis manifeſtabitur; verum illęſo apparente auriũ foramine: interim quoq; & reliqui ſenſus, qui a cerebro etiam facultatem ſuſcipiunt perpetiuntur, & in ipſo quoque cerebro aliquis lęſionis ſenſus innoteſcit: quo caſu cerebrum affectum erit, aut præter audiendi facultatem nihil oblæſum eſt, & tunc neruum proprium affectum eſſe haud abſurde coniicimus, Galeno auctore 4. de loc. aff. Verum quoquomodo orta ſit affectio hæc, ſymptoma exiſtit in genere noxæ functionum animalium ſenſibilium, & proprie ſenſus auditus; quæ functio non deprauata, ſed diminuta in primo affectu, in ſecundo vero ablata eſt. Inſequatur autem vtraque (vt teſtatur Galenus 1. de diff. ſymp.) aut morbum in intemperie, aut in compoſitione, aut in ſoluta vnitate. Verùm cùm quidam prędictorum morborum ex propriis eorum indiciis prompte dignoſcantur, ſeorſumq; propriam curationem requirant; nam non auditus duntaxat læſionem, ſed aliam quoq; cum ea offenſam pręſtare ſolent, veluti eſt vlcus, abſceſſus, quiuis præter naturam tumor, obortus in aure callus, ſeu tuberculum; ea de re his prætermiſsis de ea duntaxat ſurditate, ſeu ſubſurditate loqui inſtituimus, quæ ex redũdantibus ſuccis, calidis vel frigidis (media intemperie potiſsimũ) excitari conſueuit. Quamobrem dictarũ cauſarũ ſigna tradémus, quibus recte iudicari, & inter ſe diſtingui valeant. Si enim a Bilioſis humoribus ſurditas, vel ſubſurditas accidat ſurſum vergentibus, derepente, potiſsimumq; in febribus infeſtare ſolent, natura, ætas, ac habitus bilioſi quoque erunt: ſimiliſq; pręceſſit victus ratio, tempus anni, regio, ac aeris conſtitutio. Si autem a craſsis humoribus ad aures decumbentibus oriantur, cum aurium, tum capitis grauitas aderit, ac reliqua quæ pituitoſos humores indicant: ob ſordes interim, quę cerebro in auribus gigni conſueuerunt, prędictæ affectiones excitantur: quæ quoniam & dignatione, & curatione facile patent, & tolluntur, propterea neque de his etiam mentionem fecimus. Quæcunque autem ab origine, vel paulo poſt, ſed longiſsimæ, & abſolutæ ſurditates conſtituuntur, nullo remedio eliduntur, Paulo teſte. Quæ vero non abſolutæ quidem ſed diuturnæ tamen, & ipſę curationem non recipiunt, aut certe difficilimam, vt idem Paulus teſtatur. Surditas quoq; (vt inquit Hippocrates lib. 1 prędictionum) in morbis acutis, & turbulentis conſequens, mala eſt. Verum quæ ob bilioſum humorem ad ſuperiora impetum facientem naſcuntur, ſurditates, vacuationibus per medicamenta bilem ducentia ex facili abolentur. Quidam etiam ſua ſponte affectu liberantur, bile inferius deſcendente: quod quidem Hippocrates apho. 18. 4. li. confirmauit, cum dixit. Quibus bilioſę deiectiones ſuperueniente ſurditate ceſſant: & quibus ſurditas ſuperuenientibus bilioſis deiectionibus ceſſat: & eodem lib. aph. 60. ſcriptum reliquit. Quibus in febribus aures obſurduerunt, ſanguinis ex naribus fluens, aut aluus turbata, ſoluit morbum: valde quoq; ſuſpectum habere oportet grauem auditum, vt 3. de compoſitione medicamentorum ſecund. loc. teſtatur Galenus: quoniam paulatim augeſcens temporis progreſſu perfectam ſurditatem inducit: Hę affectiones, ſi ob bilioſum humorem ſurſum vergentem ortę ſint, ex facili aboleri poſſunt: nam quidam ſua ſponte a malo liberantur, bile inferius deſcendente, quemadmodum Hippocrates teſtatur; aut ſanguine ex naribus fluente. Quidam vero per medicamenta bilem ducentia eis exhibita, facilem curationem recipiunt, Alexandro, & Paulo teſtibus: quorum materias in pręceden-

[Marginal notes: 1. de loc. affect. cap. 6. in prin. 3. de loc. affect. c. 1. in prin. — Quis affectus præter naturã ſit. — 4. de loc. affect. c. 2 — Quos morbos ſectentur. 1. de diff. ſymp. c. 3. in medio cauſæ. — Earundem ſigna. — Si ex bilioſis ſuccis, ſigna. — Si a craſsis humoribus, ſigna. — Prognoſtica. Pau. l. 3. c. 23 — 1. Pro 1. tex. 32 — Cap. 1. Si ex bilioſo fiant humore, curatio. Alex. lib. 3. c. 9 Pau. loco citato.]

prçcedentibus studiosi requirant Victu quoque conuenienti contemperandi erunt, eoque biliosus humor permutandus; cuius iterum sæpius in prædictis mentionem fecimus. At ex crudis, crassisque humoribus prognatas surditates uel grauem auditum, vniuersa uictus ratione attenuatoria prius instituta, si nihil prohibeat, venæ sectione curabis; media, aut externa incisa in cubito vena, potissimum si recens fuerit affectio, aut cum sanguine permisti sint redundantes crudi, crassique succi; diutina autem existente affectione, uel à sanguine, absolutis redundantibus prædictis succis, vel siquid aliud venam incidere impedierit, omnino purgatione vtendum erit, humoribus prius tamen concoctis, ac præparatis: ex qua purgatione ne dum totum corpus, sed caput prçcipuè ex iam dictis succis inaniatur: eaque non semel duntaxat, sed bis, ac sæpius (si opus fuerit) utendum. hanc autem ex prius dictis eligere poteris, præsertim cap. de dolore capitis orto ex frigidis, crassisque succis. A qua purgatione, medicamentis, quæ per os, & nares pituitam eliciunt (Alexandro, & Paulo auctoribus) vtare: nec non & eis, quæ sternutamenta cient, Item & Balneis sua sponte scaturientibus, & horum inopia, marinis aquis corpus abluere confert, prout iidem auctores præcipiunt: omnique modo caput ipsum, præsertim vbi graue, ac repletum fuerit, exsiccare saluberrimum erit, simulque corroborare, Galeni auctoritate 3. de comp. med. secund. loc. atque ex eiusdem sententia in ipsam aurem immittenda sunt pharmaca, quæ crassos, & uiscosos humores findant, ac secent, attenuentque: ex quorum numero (præter ea, quæ ad sonitus tradita sunt) erit absinthium cum aqua decoctum, ac per arundinem pro fomento adhibitum, ita ut alteram arundinis partem cauitati auris adaptes: alteram verò foramini operculi ollæ inseras; quò vapor, qui exhalat, ad auditorium meatum allabatur: vtaris autem hoc potissimum (Apollonij auctoritate) ad auditus grauitatem repentinam, & ob dolorem capitis obortam: baccisque lauri, aut foliis eiusdem in aqua decoctis similiter utitor, aut origano: itemque hyssopo, aqua quoque marina, & aceto uti conuenit, omnis item piscis fel, perdicis, aut capræ infusum prodest, aut erinacei terrestris cum oleo: fel insuper tauri cum anguis senecta aceto exceptum, & aurium meatui inditum, grauem auditum soluit, Aetio teste, aut rutæ succus cum melle, seu castoreum cum oleo anethino, ut Paulo uisum est. Fomentis quoque vtendum, quæ per spongias fiunt ex aliquo prædictorum decocto, & castoreum cum baccis lauri, & aceto permistum in aurem instilla. Nam mirificè conducit cum hoc, tum reliqua connumerata medicamenta, & si ualentissima sint; sustinet enim (ut inquit Galenus 6. meth. med. in fine) auditorius meatus ualentissima medicamenta, quamuis non solum usq; ad cerebri duram membranam pertineat. sed etiam neruum contingit, qui in ipsum à cerebro descendit, ut diximus. Plinius Secundus lib. 1. de re med. cap. 12. inquit, quod succus hederæ mundissimus cum vino instillatus plurimum facit: item allium, & cepulas cum adipe anseris, si colas, & infundas: oua quoq; formicarum (vt idem refert) contrita surditatem aurium, quãquam vetustissima sit, sanabũt: caprillum item fel instillatur grauiter audientibus, & prodest; ac bubulum lac cum felle caprino mixtum, & infusum auriculis grauiter audientibus restituit auditum, eodem auctore. Libro autem de medicamentis quę ad manum sunt Gal. ascripto legitur, quod leporis fel recẽs cum pari mellis portione mixtum, & in cępę corio tepefactum in aurem immissum ei, qui nihil audiat, auditum restituit.

Curatio si ex frigidis, ac crassis succis fiant.

Purgatio.

Cap. 1. uersus finem.

Topica.

Vidę Gal. loco citato & Aet. lib. 6. c. 79.

Loco citato.

In principio libri.

περὶ παρωτίδων. *De parotidibus.* *Cap.* 36.

Parotides quid sint.
Cap.2. in prin. Pars affecta. Affectus.
causæ.
Earundem signa.
Lib.3.c.10.
Gal.loco citato Pau.li.3.c.23.
Prognostica.
Curatio.
Venæ sectio.
Topica.

POst aurium affectus, deinceps oportunè visum est de eo affectu agere, qui in adenibus iuxta aures adiacentibus oriri consueuit: nominant autem hunc Greci παρωτίδα, à latinis quoque parotis nuncupatur. Sunt autem parotides ex inflammationum genere, quę glandulis circa aures affectis fiunt, Galeno teste 3.de comp.med.secund.locos. Ex quarum descriptione liquet quæ partes in eis afficiantur, quia adenes iuxta aures; quod absque alio indicio, sola inspectione patebit. Affectus vero (cum è genere inflammationum sint) erit morbus in quantitate, propriè in excessu primò, sicut reliquæ inflammationes, secundariò verò in intemperie, & soluta continuitate: id quod dignoscere ad sensum licebit, absque alia signorum inuestigatione Harum autem causa non vna duntaxat esse poterit: nam quandoque ex redundante sanguine, eoq; non immodicè crasso gignuntur: id quod dignosces ex tumoribus magnis, rubrisq; existentibus, ex doloribus continuis vehementibus, atque grauantibus, & temperamento, ætate, & habitu, sanguineis existentibus, præcedenteq; victus ratione multum sanguinem gignere potente, & reliquis huiusmodi. Fiunt insuper ex biloso sanguine, ac tenuiori; quod cognoscere licebit, eo quòd tumor fit rubicundior citra grauitatem, igneus erysipelati persimilis: ægerq; uidebitur tanquam ardere, & tangentes manifestam caliditatem percipiunt, vt Alexander testis est. Quæ præcesserunt, ac comitantur pariter bilem redundantem arguent, vt habitus, ętas, temperamentum, ratio victus, ac reliqua. Verum si à melancholico sanguine prouenerint, neque ruborem habebunt, neque dolorem adeò ipsæ inferunt, sed tumorem quendam scirrhosum, quemadmodum si ex pituitoso sanguine fiant, laxum tumorem, qui œdema dicitur, repræsentabunt, nihil habens dolorificum, aut renitens: nec minus & quæ præcesserunt melancholicum sanguinẽ, aut pituitosum apta fuerunt procreare. Consueuerunt autem indifferenter cunctæ oriri, Galeno, & Paulo testibus: interim ex humoribus in capite impactis, atque ab eo ad iam dictas partes trasmissis, interdum autem citra capitis affectionem in febribus, natura superfluos humores ex vasis effundens ad regionem inter cutem, & subiecta corpora deponit iudicatoriè; quo tempore & glandulæ ex effusis humoribus participant: prædictoque affectu laborant; At Celso auctore lib.6.cap.16. parotides oriri solent, modo in secunda valetudine, ibi inflammatione orta, modò post, longas febres, illuc impetu morbi conuerso Accuratè igitur inspici debet tum qualitas, tum quantitas materiæ influentis, & parotidas excitantis, vt inquit Alexander: nam quædam ipsarum ratione crisis concoctione apparente fiunt, quæ neque prauæ, sed curatu faciles existunt: multosq; magnis periculis liberarunt; alię verò ex copia cruda contingunt, quæ naturam grauant, simul, & nonnihil irritant: quare etiam procedente tempore periclitantur, & medicis multa tentantibus, vix ad suppurationem, aut concoctionem perueniunt. Victu itaque congruo, maximè & subiecto affecti, causæque eius effectrici accommodato in primis constituto, si sanguis redundare videatur, per venę sectionem ipsum euacuabis: præsertim si vires permittant, antequam ullam curationem parti adhibeas, Galeni, Pauli, ac Alexandri decreto: qui enim (vt inquit Alexander) nulla vacuatione præmissa, statim ad inducenda cataplasmata transierunt, aut aliud quod discutere, aut extrahere parotidas potest, hi manifestò auctores extiterunt, cur ęgri strangularentur. Incidenda tamen erit eiusdem lateris humeralis vena. A sanguinis autem missione ad topica deueniendum est medicamenta: quæ minimè repulsoria

(veluti in reliquis inflammationibus uti conuenit) esse debent, præsertim cũ neque malignum sit, neque multum quod influit, neque corpus humoribus ex æquo plenum sit, tunc nanque prima pars curationis partium inflammatarum à reprimentibus, ac repellentibus exordienda erit. Verùm in parotidibus, siue paucũ sit quod influit, siue multum, benignum, aut malignum, aut corpus ex æquo plenum, aut non plenum, Galeni decreto tertio de compositione medicamentorum secundum locos, etiam præcedente totius corporis euacuatione nunquam eis vtendũ erit: & si Celsus eodem libr. sexto cap decimosexto interdum ea admittat, cum videlicet sine morbo intumuerit; tutius tamen erit si ab eis abstineas semper, sed maturari, & quàm primum aperiri commodius est, vt ipse inquit, præsertim si ex aduersa valetudine fiant: quanquam considerandum sit (vt ipsemet testatur Galenus) num vehementi impetu fluxus illabatur, vel non: nam primo casu nihil nos curiosius agentes, iuxta Hippocratis sententiam aphor. 20. primi libr. omnia naturæ permittimus. Si enim siue cucurbitam, siue aliud pharmacum humores ex alto ad cutem attrahens admouerimus, vehemens dolor hominem apprehendit: vnde & vigiliæ fiunt, & febres succedunt, ac vires exoluuntur, Galeno teste, præcitato loco. Mitigare igitur, & nõ humorum influxui opitulari tunc potius conuenit per cataplasmatum maximè lenientiũ vsum: veluti est, quod ex frumẽti, aut hordei, aut seminis lini farina, cum aqua mulsa aut fœni græci, seu althææ, seu chamæmeli decocto conficitur. Item quod ex lapatho, & axungia insulsa constat, vt inquit Paulus, & quęcunque alia, quæ ad hæc cõmoderatè humectam habent caliditatem; per quam mitigare dolores valeant, ac influentes humores concoquere, ac suppurare possunt, in eundem vsum corporibus præsertim mollibus, eunuchorum, puerorum, mulierum, & eorum, qui teneram habent carnem, eiusdem Galeni auctoritate, butyro locum illinemus: & si vehemens fuerit dolor, butyrum, & adipem suillum simul liquefaciemus, & modica cera adiecta, vt mollius cerarum fiat (ut inquit Aetius) imponemus. At si non uehementi impetu influxus irruat, humoreque adhuc altè delitescẽte, parotis in tumorem non attollatur, iuuari natura debet, ut affigẽs humor ex profundo ad cutem attrahatur, pharmaca attractoria, aut fomenta assidua adhibendo: atque si hæc nihil memorabile efficiant, etiam cucurbitam affigentes, vt inquit Galenus. Nam si in altum recurrat colluuies, periculum haud mediocre subsecutum est, vt Paulus testatur: optimum vtique hic videbitur naturam adiuuare: quòd si moderatè fuerint parotides, ac mitiores, vt pote quod neque multa copia influat, neque dolor vehemẽs adsit, neque caliditas cũ humore, sanare eas poterimus facilè (ut inquit Galenus, & Paulus) fotibus ex muria vtentes, & cataplasmata magis calefacientia, & discutienda adhibentes, cum neque ipsæ ad suppurationem festinent, neque uehementem dolorem inducunt, ueluti esset ceratum ex butyro, & œsypo paratum, quod ostrea vsta, aut buccinas, aut purpuras assumeret, ut inquit Aetius: vel ex eisdem ostreis ustis, anserinoque adipe, veteri insulso, & butyro, ac cera compositum quod quidem efficacissimum est, vt ipse inquit: quamuis hęc eadẽ medicamẽta ante Aetium Galenus conscripserit tertio de compositione medicamentorum secund. locos: nisi quod pro adipe anserino suillum apposuit veterem, insulsum. Verum si non ita mitiores fuerint parotides, attractoris pharmacis (vt diximus) ac discussoriis vtendum erit, fomenta assidua adhibendo ex florum chamæmeli, fœni græci, seminis lini, & sertulę campanæ decocto. Quod si ex crassiori humore, ac frigidiori excitentur, in aqua, & vino decoctum parari debet ex prædictis, adiicique poterit hyssopus, serpyllum, sampsucus pulegium, & reliqua, quę euidentiorem vim discutiendi habent. Post fotus ex oleo amygdalino, chamæmelino, aut anethino locum illinemus: aut cataplasma

Ca. 8. in princ.

Lib. 6. c. 89.

Cap. 2. ante medium.

taplasma ex hordacea farina, & semine lini, in iure fœni grçci, chamæmeli, aut althçæ decoctis adhibebimus: frigidioribus autem, & crassioribus existentibus succis, oleo irino, aut liliorum alborum, sampsucino, aut rutaceo vtar, aut cataplasmate ex erui, seminis lini, & fœni græci farina cum ficuum siccarum, & chamçmeli iure decoctis, addita mulsa, & cum his cucurbitæ quoque affigendæ sunt, prçsertim si nihil memorabile efficiant, bene item discutit parotidas iris illyrica contuosa, cocta ex passo more farinæ ordaceæ calida
Cap.44. bis, ter ve imposita, vt inquit Scribonius Largus, eiusdem iridis illiricæ puluerem cum hordei farina in mellicrato decoctum commendat Theodorus Priscianus cap.8.libr.primo ad Thimotheum. Quod si ex his tumor non discutiatur, sed etiam dolor perseueret, necesse est tandem, ut ad ea quæ suppurationem excitare, & materiam possunt concoquere digrediamur: velut est frumenti farina cum caricarum decocto, oleo, item quod ex polline, & quod ex fermento constat pharmachum, Galeni actoritate: lapatum quoque, & axungia
ca.1. post prin. porcina, si in hydrelço coquantur, idem præstant, ex Alexandri sententia. Postquam vero in pus parotides transierint, materia mutata, id quod tibi innotescit ex rigore prçter rationem, & febre, quæ prius non erant, ac maiori dolore præcedentibus, tempore quod pus conficiebatur, ac demum delitescentibus, tunc aut per sectionem pus elicere oportet, aut sane per acre medicamẽtum abscessum rumpere, aut tentare, vt ipsum per medicamenta attractoria, & tenuium partium vim habentia discutiamus, Galen. teste eodem 3. decompositione medicamentorum secundũ locos. Verum si ipsæ parotides inueteratæ fuerint, citra omnem molestiam discuties, & emollies, si buccinas vstas, & ostrea, omnia adipi veteri porcino liquato admisceas, ac supra affectum locum adhibas, Aetio teste: hoc idem efficiet, si prædictorum cinerem cum melle admisceas, aut si ficus marina aqua incoctas, vel marrubium cum sale impo
Loco citato. nas, ex Pauli sententia, seu melius Archigenis: quoniam eius esse hæc medicamenta fatetur Gale.3. de comp. med. secun. loc.

περὶ βλαβῆς ὀσφύσιος καὶ ῥινὸς παθῶν.

De læsione olfactus, & narium uitijs Cap. 37.

De instrumẽto odoratus c.3. in medio. 4. de loc. aff. c.2 post med. Pars affecta.

CVM ordine instrumentorum sensus, tertium locum ad dignoscendam tenuem substanstiam odoratus teneat, Galeno teste, cum lib. de instrumento odoratus, tum 4. de loc. affe. & propterea in quatuor aliis sensoriis, tãquam mediũ cõstituitur, ea de re absolutis auriũ affectibus, ad eos qui olfaciendi facultati, ac naribus contingunt transeundum esse censui; prius tamen de ea odoratus lçsione, quç non in meatibus nasi est, pertractare decreui: quç qualiscunque fuerit, siue difficilis, diminute videlicet, seu ablate oblæsa functio, siue deprauata noxa non eorum meatuum, qui naribus conspiciuntur, erit, sed vel anteriorum cerebri ventriculorum, aut eorũ meatuum, qui ἠθμοειδῆ grçce, latine coliformes appellantur, ex Galeni sententia tertio de loc. affect. in fine: quem sectati sunt Paulus, & Aetius. Nanque (vt idem Galenus testatur) odoratorum sensus in prioribus cerebri finibus perficitur, elatis ad ipsos per iam dicta colli foramina vaporibus, cum natura in fabricandis cuiusque sensus instrumentis, similitudinem sensibilũ secuta sit. & propterea vaporis quodammodo simile proprium odoratus instrumẽtum esse oportebat, vt libr. de instrumento odoratus liquet. In ipsis itaque cerebri anterioribus ventriculis, qui etiam vaporosum quendam spiritum continent, vt patet octauo de vsu partium, odoratorum sensus perficitur, nõ ab re iuxta Galeni sententiam. Quapropter olfaciendi facultate oblæsa, ad priores cerebri

Pau. li.3. c.24. Aet. li.6. c.96 Odoratorũ sensus quo loco sit. Ca.3. post prin. Ca.6. post med. Quibus indicus

rebri ventriculos referatur affectio, si simul cum ea vox non oblæsa sit, sed incolumis seruabitur: verum, si vox quoque mali contagium senserit, laboriosior quodammodo reddita, colatoriis ossibus oblæsis affectio tribuenda erit, quemadmodum Paulus testatur. At si cerebri priores ventriculi affecti sint, eorum affectio, aut ex intemperie sola, aut etiam ex humorum copia oriri potest. Si vero colatorii meatus affecti sint, obstructio duntaxat eorum, & non intemperies sola in causa esse poterit; & proinde licet odoratus oblæsio perpetuo symptoma sit in genere noxę functionis sensibilis proprie olfaciendi, siue ea functio diminuta sit, ablata, seu deprauata, nō ad vnum tamē genus morborum sequitur: sed si colatorii meatus affecti sint, utpote obstructi (vt diximus) morbum in compositione & proprie in via comitabitur ipsis autem incolumibus existentibus: anterioribus vero cerebri finibus affectis in intemperie morbum sectabitur. Quibus autem indiciis olfaciendi lęsio dignoscatur, nequaquam scribere oportet; cum ex ipsius ægri relatione prompte modus læsionis eius percipi possit. At habita notitia, quòd olfaciendi facultas ex affectione anteriorum cerebri ventriculorum oblęsa sit, cum ipsi intemperatura quadam affecti sint, mox qualis sit ea ventriculorum cerebri ac ipsius etiam cerebri intemperies, inuestigandum erit: quæ non alia via tibi innotescet, quàm ex his notis, quas conscripsimus, cum de dolore capitis pertractauimus: siue ea intemperies sit sola, siue cum alicuius succi redundantia, propterea non est cur iterum de eis hic mentionem facimus. Verum si odoratus offensio obturatos colatorios meatus sectetur, ex detentis præter consuetudinem narium excrementis, muco, ac destillatione vt plurimum progressis, cum his quæ diximus percipi poterit: quanquam etiam ex malis quibusdam redundantibus succis prædicti meatus obstrui possunt, ventriculiq; oppleri, ac aliena intemperie affici: qui ex propriis eorum indiciis haud difficulter comprehenduntur, potissimum vbi deprauata functio fuerit. Non itaque despicienda hæc affectio erit, præsertim vbi antoriores cerebri ventriculi, nedum intemperie affecti, sed humore oppleti sint; quoniam præter id quod spiritus animalis, qui in ventriculis continetur, ac cerebrum ipsum intemperie quadam afficiatur, hæsitandum erit de futuro caro, morbo comitali, aut apolexia humoribus ipsis diu detentis, ac adeo auctis, ut pleni ventriculi sint, non anteriores modo, sed medius saltem, aut etiam postremus cum eis, quemadmodum euenire solet, si ipsis plenis existentibus totanocte supini cubemus, Galeno teste, lib. de instrumento odoratus. Insuper si odorandi functio deprauata sit, magna ex parte periculosa existit, præsertim si in acutis morbis accidat, & odor quispiam putridus, ac fœtidus sentiatur. Verum si ex sola cerebri intemperie olfaciendi facultas oblæsa sit, contrariis duntaxat remediis curabitur: calidis, si frigida fuerit intemperies: & frigidis, si calida; humidis, si sicca: & siccis, si humida fuerit: quemadmodum in cura doloris capitis ostendimus. Ex humorum autem copia, siue cerebri ventriculos opplente, siue colatorios meatus obstruente, si odorandi functio oblæsa sit, ea prius, aut sanguinis missione, aut purgatione euacuanda erit (ut inquit Paulus) prout ipsa humorum copia exigit: & deinde ad topica medicamenta deuenire. Sed quoniam magna ex parte, qui ventriculos opplent, ac colatarios meatus obstruunt redundantes succi frigidi, ac crassi sunt, ea de re, si ita contingat odoratum oblædi, vniuersa victus ratio, quæ attenuatoriæ sit facultatis, instituenda erit. Proinde domus in qua degunt taliter affecti, moderatè calida sit oportet, pro temporis anni ratione: in siccioribus locis diuersentur: gymnasiisq; prò uiribus vtantur, ac moderato somno nocturno: nā diurnus, & diuturnus incōmodus eis existit: dum autē dormiunt ceruicalia sublimia habeant, & in latus reclinentur, non tamen secundum affectā partem

Margin notes: dignoscatur quæ pars fuerit affecta. — Quis preter naturam affectus sit. — Quos morbo sectetur. — Causarum cognitio. — Prognostica. — Cap. 6. in fine. — Curatio. — Victus ratio.

tem, præsertim si contingat vnum ex colatorijs meatibus esse obturatum, ut inquit Aetius, Archigenis auctoritate; ex interuallis quoque acrium rerum esus adhibeatur. Hac victus ratione instituta, ac totius corporis purgatione præmissa, non semel duntaxat, sed bis, & sæpius, si opus fuerit, si præsertim purgans medicamentum valentissimum non sit, commodus erit vsus eorum pharmacorum, quæ pituitam per eos ducunt, quorum formulas supra requiras; aut ex staphide syluestri, mastiche, & vua passa componas: nec minus & caput ipsum per ea quæ naribus infunduntur, purgari debet, prius eis utendo quę in pręcedentibus conscripsimus: demum efficacioribus, ceu est elaterium cũ lacte, aut cyclamini succus. Ipsum quoque cyclaminum siccum tritũ (ut inquit Aetius) insuffla, aut nigellam tusam, ac cribatam. & oleo vetustissimo addito probe tritam per nares infunde: & pharmacum per inspirationẽ vehementius attrahere iube: aquam autem ægro in ore continendam exhibe; quo medicamento vsus fuit Galenus in quodam adolescente, qui à diuturna tum grauedine, tum destillatione odorandi sensum læsum habebat vt patet lib. de instrumento odoratus. Hic vbi per triduum hoc auxilio vsus fuisset magnopere ab eo adiutus fuit: quarto autem die cum eodem medicamento sic vsus esset, vt spiritum violentius, quàm antea, attraheret, grauem in intimo capite morsum percepit; qui tamen, vt sensim leniretur, postera die penitus conualuit: vtiliter etiam nigella assumitur cum aceto, vt refert Aetius. Sternutatorio item vtendum, primum simpliciori, deinde efficaciori, quale est veratrum album leuissimè tritum; odoramenta quoque assidue adhibeãtur, veluti est narcissus, cysimbrium, aut serpyllum odoratum, mẽtha, polyum & thymbra: quanquam omnium vtilissimum sit castoreum aceto dilutum quin & potum castoreum tritum cum aquæ mulsæ cyathis tribus, præ multis auxilijs proderit, eodem Aetio teste: verum efficacius redditur, aceti scyllitici cyatho dimidio addito. Vtilissimum quoq; ipsis existit acetum scyllinum quotidie à ieiunis trium cochleariorũ acceptum. Cæterum si pertinatior fuerit affectio, adeo ut adhuc auxilio aliquo opus habeat, radendum est caput, & sinapismus adhibendus usq; ad frontem: & si opus fuerit, ne dũ fronti, sed faciei, ac naso adhibere oportet, & postea lauare: quin & theriacę sæpe assumptio magno erit præsidio, Paulo auctore.

Medicamentorum ratio.

περὶ ὀζαινῶν. *De ozænis.* Cap. 38.

EX genere uero ulcerum sunt ea narium uitia, quæ Græci ὀζαίνας, latini quoque non alio modo quàm ozęnas appellant, ex fœdo odore quem habent, sic dictæ. Sunt nanque ozænæ ulcera circa nares, pluresque crustas, & odorem fœdum habentia, Celso auctore cap. 8. lib. 6. aut vlcera curatu difficilia, putredinosa, grauiterq; olentia, ut ex Aetio, & Alexandro colligi potest. In quibus quod nares afficiantur, nullo alio indicio opus est, cùm ex inspectione patere poterit, ac ægri narratione; similiter quòd morbus sint in soluta continuitate: nam in vlcerum genere continentur, vt diximus: id quod etiam visu facilè deprehendi poterit. Earum autem causa humores acres, ac putridi sunt, ex ipsorumq; influxu generantur: vt Galenus testis est 3. de compositione medicamentorum secund. loc. Nam si acres solum fuerint humores, ęgrè curabilia vlcera producere consueuerunt, non tamen graueolentia, eodem Galeno auctore præcitato loco. Relinquitur ergo, vt ozænæ, ex acrium, & putredinosorum humorum influxu procreentur: & propterea differre ab his vlceribus, quæ ex acrium duntaxat humorum influxu fiunt, non tamen graueolentia sunt. De hoc malo sciri quidem debet (ut inquit Celsus) quòd vix ei succurri possit, nihilominus tamen quædam tentanda

Ozænæ quid sint. Aet. lib. 6. c. 90 Alex. li. 3. c. 11 Pars affecta. Affectus. Causę. Cap. 3. in prin. Prognostica. Curatio.

da sunt quanquam curatu sit difficile. Cibo itaque modico, qui neque acer, neque ualentissimus sit, est utendum; pariter & potu: & si suspicio adsit copiæ humorum in toto corpore redundantium, ea prius aut sanguinis missione, aut purgatione auferenda erit Paulo teste. Demum quoniam ex capite in nares acrium, ac uitiatorum humorum defluxus prouenit, quamprimum caput siccetur, ac roboretur oportet, Galeno auctore eodem 3. de comp. med. secun. loc. eoque siccato, ac roborato ad naris purgationem progrediendum erit, scopo hoc in ozænis proposito, ut affecta pars permistæ facultatis pharmaca, tum repellentia, tum discutiētia resiccetur: repellunt autem tum austera, tum acerba, quæ communem adstringentium appellationem habent, discutiunt uero calida, & sicca facultate prædita. Qua de re caput ad cutem tondatur, assidue que uehementer perfricetur: demum quę siccandi, ac firmandi facultate prædita sunt syncipiti, ac toto capiti præraso (ut dictum est) imponantur, ueluti est oleum myrrhinum, rosaceum puluis corallorum, ac santalorum, rosarum rubearum siccarum, mastiches, & mannæ turis, acetum, & alia huiusmodi: quorum syluam studiosi petant cap. de dolore capitis. Ex Aetii autem, & Alexandri sententia tale medicamentum imponi debet; excipit uero myrrhæ, thuris, singulorum unc. i. cochleas integras quinque, quibus ceram, & albumina ouorum duorum addito, commiscetoque, ac medicamentum capiti cum linteo diebus 6. continuis inducito. Postquam itaque per prædicta caput corroboraueris, ad nasi curationem accedes, prępositum iam scopum habens: in narem itaque ipsam mel cum exiguo modo resinæ terebinthinæ coniiciatur, ex Celsi sententia; quod specillo quoque lana inuoluto fit, attrahaturque spiritu is succus, donec in ore gustus eius sentiatur: sub his enim crustæ resoluuntur, quę tamen per sternutamenta elidi debent. At puris ulceribus (eodem Cornelio auctore) uapor aquæ calidæ subiiciendus est; deinde adhibendum aut lycium ex uino dilutum aut menthę, seu marrubii succus, seu omphacium, sic ut horum cuilibet mel adiiciatur: inuoluendumque lana specillum est, & in eo medicamento intingendum, eoque ulcera implenda sunt; rursusque linamentum inuolutum, & oblongum eodem medicamento illinendum, dimittendumque in narem est, & ab inferiore parte leniter deligandum, idque perehymen, & uer bis die, per æstatem, & autumnum ter die fieri debet. Verum Galenus (Archigenis auctoritate) calaminthæ succum naribus infundendum in ozænis præcipit: aut ipsammet aridam calaminthам per fistulam insufflandā iubet, & ad naris ulcera ex malorum punicorum succo in æneo uase ad medietatem cocto paratum medicamentum perline; aut malum punicum dulce, integrum, in uino coctum tertio, & forinsecus imponito: poteritque ex cerusa, & argenti spuma simul contritis, eisque dum teruntur, uinum, & oleum myrtheum adiiciendo donec mellis crassitudinem fecerit, medicamentum parari, eoque ulcus illiniri, eiusdem Cornelii auctoritate. Interim si uetus fuerit ulcus præsertim, myrrham, plumbum ustum, ac alumen prędicto unguento per miscere poteris, sutorium atramentum ustum uel sal ammoniacum, simulq; cum his mel, & acetum, ex quibus constat cum ozęnarum, tum etiam aliorum narium ulcerum curatio. Verum autem Aetii medicamentum ex mente Oribasii prætermittere nolui, excipit autem spumę argenti, & cerusæ ʒ. vi. plumbi usti, & loti ʒ. iiii. myrrhæ, aloes, singulorum. ʒ. 2. gallarum ʒ. i. uino, & myrteo oleo dilutis utere ad narium ulcera; facit etiam & ad sedis vitia, ulcera scilicet, seu rimas, eodem auctore.

Victus ratio.

Pau. li. 3. c. 24.
Medicamentorum ratio.
Ca. 3. post prin.

Topica capiti adhibenda.

Topica naso applicanda.

Li. 6. c. 93.
Optimum medicamentum.

περὶ πολύποδος De polypo. Cap. 39.

VElut ex vlcerum genere ozænæ, sic quoque ex genere tumorum præter naturam affectus quidam in naribus generantur, qui à Græcis πολύποδες, à latinis ueluti à Celso, polypi quoque nuncupantur. Sumpsit autem hic affectus nomen à similitudine ad aliquid extra positum, uelut elephantiasis, & cancer, ab elephante, & cancro, cum quibus similitudinem habent, ut testatur Galenus 2. meth. med. propterea ab eodem Galeno 3. de comp. med. secund. loc. asseritur polypum tumorem esse, qui præter naturam in naribus generatur, polypodis carni assimilis, iuxta substantiæ proprietatem: quem etiam sectati sunt Paulus, & Aetius: nam polypi marini carni proprietate essentiæ, & colore & compage similis existit, eodem Aetio teste. Celsus uero cap. 8. lib. 6. dixit, quòd polypus est caruncula, modò alba, modo subrubra, quæ narium ossi inhæret, & modo ad labra pendens narem implet, modo retro per id foramen, quo spiritus à naribus ad fauces descendit, adeò increscit, uti post vuam conspici possit, strangulatque hominem, maxime austro, aut euro flante, fereque mollis est, rarò dura, distatque polypus, iuxta eiusdem Celsi sententiam, à reliquis carunculis, quæ naribus nascuntur quoniam illæ similes sunt mulieribus mammis, ac in imis partibus narium, quæ carnosissimæ sunt, inhærent, & si eiusdem naturæ sint polypi, & carunculæ, quas Græci σαρκώματα appellant, Paulo Auctore. Nares ergo in eiusmodi affectionibus affectæ sunt, ut ex iam dictis, ac oculorum inspectione patere potest, ac affectus, seu morbus in quantitate existunt, cum è genere tumorum præter naturam sint, Galeni, Pauli, Aetii, & Alexandri auctoritate: ex quorum essentiæ proprietate manifestum est (ut inquit Galenus, & Aetius, post eum) eos ex crassis, & uiscosis humoribus generari; quare non est, cur laboremus notas hic conscribere, quibus morbum hunc dignoscamus, cum ad sensum pateat, nec eas, quibus eiusdem morbi causa dignosci possit: quoniam manifestum est (inquit Galenus 3. de compositione medicamentorum secund. loc.) affectionem hanc ex crassis, & uiscosis humoribus generari: & proinde non ab re Celsus asseruit morbum hunc ferè quidem ferro curari, quamuis interdum medicamentis quibusdam inarescat. Verum si cancrosus ferè polypus fuerit, attingi non debet, ut idem testatur: quamuis magis spiritum impediat, & nares dilatet, raroque talis polypus fiat, cum sæpius mollis sit. Ceterum liquet, in huiusmodi affectibus considerata cuiusque corporis natura, sanguinem (si nihil impediat) mittendum esse. nec non medicamentum purgans offerendum (Alexandro teste) debita prius uictus ratione instituta: deinde caput radi, siccarique, ac roborari medicamentis appositis debet. Nam hæc communis cura ambobus his est, polypo uidelicet, & narium ulceribus, seu ozænis, auctore Galeno 3. de compos. med. secund. loc. pituitam quoque per os educi conuenit, apophlegmatismis uidelicet, in præcedentibus conscriptis: nanque ex crassis, & uiscosis humoribus dictum est polypum generari. Qua etiam ratione fit, ut eis etiam topicis medicamentis, qui curari possunt polypi indigeant, quæ mixtam facultatem habeant, ut uidelicet partim adstringant, partim secent, & attenuent, partim etiam discutiant, & exsiccent, eodem Galeno auctore, præcitato loco. Verum nequaquam ea adhibenda erunt, ni prius caput resiccetur, ac corroboretur: si opus fuerit, ante omnia uena secare, ac purgare oportet, ut diximus: quæ caput roborant, atque exsiccant præcedenti capite requiras, eisque utare: post quę eunuchis maximè, aut corporibus mollibus, & humidis, ut pote quæ nullius pharmaci ferre possint adhibitionem, sed ab omnibus irritantur, rosis aridis contusis,

Marginalia: Lib. 6. c. 8 — Quid sit polypus. 2. meth. c. 2. 3. de comp. me. secund. loc. c. 1. Pau. li. 3. c. 24. Aet. li. 6. c. 90. — Pars affecta. — Affectus præter naturam. — causæ. — Ca. 3. in princ. — Prognostica. — Curatio. — Cap. 8 — Qualia medicamenta cōferant.

hac

ac probe tritis,atque inditis vtitor:magnopere enim citra omnem mordacitatē iuuamentum præſtant:quoniam aut nihil nocent,aut omnino citra moleſtiam opus ſuum perficiunt,vt teſtatur Galenus.Ipſe quoque tanquā probatiſsimum reperiſſe,aſſerit,nedum polypis,ſed etiam ozænis,quod ex malis punicis conſtat pharmacum : ſint autem pari numero,ac magnitudine ex tribus eorum differentiis,auſteris ſcilicet,dulcibus,& acidis accepta, eaque recentia & matura contundenda ſunt,atque integra diligēter confrigenda quo ſuccus ex eis exprimi poſsit,quem vbi modice decoxeris,ſi liquidior quàm oportet, videatur,ſtanneo vaſe depoſitum aſſeruare oportet.Quod vero ab eo reliquū eſt ſolidum,& craſſum,rurſus diligenter contundendum,eſt,vt à contuſione rurſus in pila atteri,ac leuigari poſsit, indeque collyriorum formæ effingi , quę congruam ad ægri narem proportionem habeant.Induntur enim hæc in naris,quàm polypus obſedit, meatum,quo citra mordacitatem , doloriſque conſenſum,qualem acria pharmaca excitare ſolent , per longiorem moram ipſum expurgent : quod ſi humectior,& mollior tibi appareat polypus plus ex auſteris malis punicis coniicies,ſi durior,ex accidis:quoniam vero moleſtum eſt perpetuo collirium ſuſtinere.licet etiam quandoque intermittere . atque interim ſuccum antea expreſſum,& in ſtanneo vaſe depoſitum,ac adſeruatum in nares infundere : atque etiam circa illas partes,iuxta quas naſus ad palatum perforatus eſt , liquidum ipſum expreſſum ſuccum illinire, vel cum penna, vel cum lana , ſpecillo duos nucleos,ſiue cuſpides habenti obuoluta nec parum etiam confert prædictum collyrium ex malis punicis effectum,ſi vbi exaruuerit,probe contundatur,cribeturque,ac leuigetur indeque inſuffletur,aut etiam per ſpecilli nucleum indatur.Omnia autem hæc(vt teſtatur Galenus)aſsidue facere oportet,vt nunquam ab affecta parte pharmacum abſit, cum facile ab humiditate eluatur. Parari item poteſt medicamentum ex ſpuma argenti drac.iij.ceruſæ drac.iiii.malicorii drac.ii.& aluminis ſciſsilis tantundem:quibus tuſis,& cribratis in mortarium coniectis, cum vino odorifero ad mellis craſsitudinem redigito:poſtea vero myrteo oleo affuſo conquaſſato,in pyxide plumbea ſeruato, vtitor. Poteris inſuper Pauli medicamento vti,robuſtis præſertim corporibus, aut eo, quod excipit atramentum ſutorium cum aceto,aut eo,quod recipit ſquamæ æris drac. viii. atramenti ſutorii drac. vi. ſandarachę ℥.iii. veratri nigri ℥.ii.miſceantur, & naribus inſufflentur. Ad inueteratos autem polypos maximè commendauit Alexander puluerem ex quatuor metallicis compoſitum , chalcantho videlicet, chalcitide,ære ciemato,& miſy. Accipias autem hęc æquali pondere ſingula,& ſeorſum teras ex aceto,poſtea omnia ſimul miſceas ex vino ſubigens, donec glutinoſum fiat,ad mellis ſpiſsitudinem:deinde in ollam recentem coniicias,quam operculo impoſito,lutoque oblitam in furnum dimittas, vt in carbones illa redigantur,dein furno exempta cum vino teras , atque iterum ſimiliter torrefacias,redigaſque in puluerem,eumque reponas,& cum neceſsitas poſtulat, vtare.Prædictis etiam medicamentis vti poteris ad reliqua narium ſarcomata. nonnullaque alia reperies apud artis medicæ eximios auctores, quæ nos breuitati indulgentes ex induſtria prætermiſimus.

περὶ ῥινῶν αἱμοῤῥαγίας.

De ſanguinis ex naribus eruptione. Cap. 40.

INter narium affectus,quæ ex ipſis ſanguinis eruptiones fiunt , à Galeno ℥.de compoſitione medicamentorum ſecund.loc.connumerantur, à Græcis ῥινῶν αἱμοῤῥαγίαι dictę . Quapropter quod nares affectę ſint cunctis liquet Cap.4. Pars affecta. Affectus.

liquet,non tamen per eſſentiam ſemper afficiuntur: ſimiliter quod affectus ipſe ſymptoma ſit in genere excretorum immodice,toto genere præter naturam. Verum id non vnum duntaxat morborum genus ſectatur,velut etiam reliquę ſanguinis eruptiones,ſed interim Galeno teſte quinto meth. meden. vaſorum diuiſiones,interdum eorum orificiorũ reſerationem, quandoque earundẽ tunicarum rarefactiones ſequitur,quamuis non modo vaſis ipſis male affectis,ſed etiam ipſi ſanguini,aut denique facultati interdum occaſio tribuenda ſit,ex eiuſdẽ Galeni ſententia tertio de cauſ. ſympt.dico autẽ vaſa ipſa male affecta.vt cum molliora vel duriora,ſeu tenuiora fuerint,à natura, ſeu aliqua ſuperueniente cauſa extra vterum vitiata;ſanguinẽ vero male affectum appello,vel cũ adeo vicioſus ſit, vt vaſa quibus continetur, erodat, vel cum adeò eſt auctus,vt à vaſis contineri non poſsit,vt interim ea diſrumpat,interdum eorum ora reſeret. Ex parte vero facultatis ſanguinis profluuium efficitur cum ipſamet facultas ora vaſorum aperit. Non ab re itaque ſangninis ex naribus eruptio vni ſaltem ex prædictis cauſis tribuenda erit.

Ca.1.in medio Quod quolibet ſanguinis profluuium uni ex tribus cauſis tribuatur,

Nanque aut vaſis ipſis male affectis venis ſcilicet aut arteriis,eorum ore aut reſerato,aut tunica eorũ diuiſa,vel rarefacta,propter quod & ſanguinis, vel propter ἀναστώμωσιν, quam Græci dicunt διαίρεσιν aut διαπήδησιν è uaſis profluit: vel ſanguini ipſi,etiam male affecto,aut ipſi facultati, quæ ora vaſorum aperit,tempore quo excernit ea,quę ſibi moleſta ſunt. Hinc Galenus prędicto libro quinto method.medend.anaſtomoſim fieri aſſerit, tum propter eorum imbecillitatem,tum etiam propter ſanguinis copiam,qui impetu quodam ad os vaſorum ruat;aut propter eiuſdem ſanguinis acrem quampiam, quæ illi extrinſecus incidat, qualitatem. Dięreſim vera,ſeu diuiſionem vaſorum tum ex vulneratione,tum cõtuſione,tum ruptione fieri:at diapedeſin ex ipſa quidem tunica rarefacta,ſanguine vero tenuato,oriri fatetur quanquam etiam ex gracilium vaſorũ ore adaperto fieri poſsit.

Cap.2.in med. Anaſtomaſis ex quibus cauſis.
Dięreſis.
Diapedeſis.

Si ratione uaſorum fiat, ſigna.

Verum ſi ex parte vaſorum aliquo modo affectorum ſanguinis è naribus profluuiũ fiat,id dignoſcere haud difficile erit,ſiue interna ſiue externa fuerit cauſa: nam neque indicia aderunt ſanguinis redundantie, neque his, qui profluit ſanguis, vitioſus apparebit,nec corpus cacochymum erit,aut criſis tempore in acutis morbis is excernitur. Si autem ex aliqua externa cauſa affecta fuerint vaſa, vt caſu ab alto,ictu,exercitio vehementi,mora in ſole,ac reliquis huiuſmodi,ex ęgri, aut aſtantium aſſertione id percipere poteris. Verum ſi ex nulla externa cauſa vaſa affecta ſint, interna perquirenda nunquid molliora uidelicet fuerint:id quod à redundante humiditate percipies: aut duriora, ab ariditate;aut tenuiora ab inedia reddita ſint vaſa, ſeu a natura talia conſtructa fuerint:& proinde eorum ratione fuerint rupta,reſerata,ſeu rarefacta.

Si ſanguinis ratione,ſigna.

Si vero nullum iſtorum adſit,vidẽdum erit nunquid adeo auctus fuerit ſanguis vt vaſis contineri non poſsit,& propterea ea rumpat,aut reſeret,id quod dignoſces ex ſignis,ſanguinis redundantiam indicantibus,aut ipſemet ſanguis non valde auctus,ſed vitioſus adeo ſit,vt vaſa, quibus continetur, erodat: id vero percipies,tum ex qualitate eius,qui profluit,ſanguinis, tum ex reliquis ſignis,cacochymum corpus indicantibus,& pro natura diuerſa ipſius cacochimę,poterit etiam qualitas uitioſi ſanguinis indagari, num pituitoſus videlicet;bilioſus, aut melancholicus fuerit, qua de re profluuii cauſa erit ſanguinis.

Si ex parte facultatis fiant,ſigna.

Verum(ſi neque affectorum vaſorum,aut affecti ſanguinibus indicia adſint,prçceſſeritque acutus quiſpiam morbus, ipſi facultati, ſeu naturæ, quæ eam, quæ ſibi moleſta ſunt excernit, ora vaſorum aperienti tribuenda occaſio erit profluuii ex naribus ſanguinis: quod, ut ex prædictis elicere poteris, quandoque fit cum functionis alicuius noxa, interim uero

rò ipsis viribus haudquaquam oblæsis, sed robustis existentibus: quanuis hoc profluuium toto genere præter naturam sit, respectu excretæ substantiæ: præter naturam tamen dici non debet, si in tempore expellatur, hoc est, si id, quod molestum est, expurgetur, id quod perpulchre decretum reliquit Galenus libro primo de diffe. sympto. Verum ex quacunque fiat causa sanguinis profluuium ex naribus, non despiciendus erit: nam cum superfluit, seu longo tempore perseuerauerit, timendum erit, aut animi deliquium, aut iocinoris imbecillitas, ac infrigidatio, & demum cachexia, & hydropisis: quamuis auctoritate Hippocratis sexto de morb. vulg. ijs, qui decolores mero modo sunt, parum prosit, quibus vero colores rubicundi, non similiter, & quibus capita sunt, quæ facilè tolerant prodest; quibus secus, non: libro autem tertio prędictionum idem met Hippocrates dicebat, Ex narribus erumpente sanguine cum exiguis sudoribus per frigescentia maligna, ac praua: item quòd post sanguinis eruptionem nigrorum per aluum transitus, malum praua etiam sunt valde rubra. Eiusdem auctoritate Aetius libr. quinto capit. 124. inquit, fluxium sãguinis è naribus in quarta die in febribus fientem, pessimum signum esse: multitudinem enim significat in toto corpore, aut in capite: addit autem Hippocrates in Coacis prænotionibus, si non aliud quid boni coinciderit, verum quinta, minus periculosum esse. quanquam forte ea sententia potius de narium stillicidio veritatem habeat, id nanque prauum esse signum, pręsertim in ardentissimis febribus idem Hippocrates cum Galeno testatur, cum primo prorrheticorum, tum primo de morb. vulg. maxime si quarto fiat die, nam tunc absoluta morbi malitia significatur, vt apud eosdem patet primo prorrheticorum: nihil enim (vt inquit Galenus) eorum, quæ decretoria existunt exigue secerni conuenit. quapropter vnum duorum indicabit, aut copiam, quæ tolerari a facultate nequit, vel imbecillitatem naturę, quę proponit superflua excernere, sed non valet. Et propterea velut perniciosissimum est in ardentibus febribus nares parum stillare, sicut eis familiatissimum existit, largum sanguinis profluuium, præsertim in iunioribus minoribus natu, infra trigesimum quintum annum ætatem agentibus; cũ in hac ætate sanguis plurimus sit, facultas valentior, atque etiam calor exuperãs, eisdem Hippocrate, & Galeno testibus, tum primo, tum tertio prognost. Fluere quoque sanguinem ex naribus recto itinere commendauit Hippocrates, è cõtrario vero culpauit, cum eodem libro tertio prædictonum dixit. Sanguinis eruptiones ex contrario malæ sunt, velut in splene magno, si ex dextera nare fluat, libro quinto aphor. 33. idem inquit Hippoc. Menstruis deficientibus sanguis ex naribus fluens, bonũ. Quod autẽ in crisibus sanguinis ex naribus profluuiũ quibusdam iudiciis pręcognisci possit, & quibus (immò quòd magnę imperitiæ sit id non pręcognoscere) scriptum reliquit Galen. tum tertio de crisibus, tum primo de arte curatiua ad Glauc. circa finem. Sit autem victus ratio vniuersa pro eius curatione (si vitio vasorum, aut ipsius sanguinis fiat) infrigidans & adstringens tenuis quoque vbi ex sanguinis copia fiat; boniq; succi, & concoctu faciles cibi exhibeantur, potissimum vbi vitiosus fuerit sanguis, sintque contrariæ qualitatis redũdãtis succi in sanguine. Verũ is sanguinis fluor qui à facultate efficitur, quoad iudicatorum sit, nulla particulari indiget victus ratione, aut curatione. Vbi vero concitata natura mediocritatem non obtinuit, sed immodicè sanguis fluxerit, ita vt vires imbecilliores reddantur, simili victus ratione vtendum erit, ac curatione, quibus in prædictis utimur; & propterea velut frigida, & adstringenti victus ratione, sic quoque frigidis, & adstringentibus medicamentis pro eius curatione vtendum erit, Hippocratis decreto, cum aphorismis 13. quinto, tum 37. septimo libro. Verum nec omnino, nec sine discrimine, nec omni tempore iam dicta medicamenta

In fine. Prognostici.

Commentario 3 tex. 21.

Tex. 14. & 15

Paulo post principium.
1. prorrh. tex. 1. & lib. 3. tex. 49
1. de morb. vul. commentario 2 tex. 63.
1. prorrh. loco citato.

1. progn. com. 33.
3. progn. co. 16. tex. 33.

3. de cris. c. ult. ante finem.
1. ad Glaucon. cap. ulti. ante medium.
Curatio.
Victus ratio qualis cõperat.
Medicamentorum ratio.

 dicamenta

dicamenta circa loca,unde ſanguis profluit, ſunt adhibenda, Galeno auctore
Cap.6. quinto meth.med.ſed poſtquam in alia prius loca auerteris: auertitur autem ſanguis,atque ad alia membra conuertitur:tum ad cõtraria reuerſus,tum ad
Venæ ſectio. proxima deriuatus: propterea ſi reſolutus adhuc æger non ſit, vena ſub eo cubito incidenda erit,qui profuſioni e directo reſpondet (vt ipſe iubet) ſiquid aliud non prohibeat,& vbi paulum detraxeris,mox vnam horã intermittens rurſus detrahes: poſt iterum,atque iterum,pro laborantis viribus. Hoc nanque auxilio reuulſorio, idemmet Galenus fatetur, libro de curanddi ratione per venæ ſectionem,validam ſanguinis ex naribus eruptionem ſedaſſe: expedit autem non multum,ac affatim ſanguinem educere,ſed paulatim,ac mode
cap.11. rate,vt diximus. Hoc etiam tempore conuenit artuum frictione, deuinctioneque vti,tum hypochodrio directe ſuppoſito cucurbitam defigere: præter hæc, priuſquam ad topica remedia confugias, iterum ad contraria reuellendum,vtendumque affixa in ſumma ceruice cucurbita: eſt nanque hæc ſanguinis ex naribus profuſionis auerſio, eodem Galeno teſte:hanc vero cucurbitam cum ſanguinis detractione occipitio agglutinari prçcipit Paulus, cum
Pau.li 3.c. 24. Aet lib.6.c.94. Purgatio. Aetio. Verum ſiquid venæ ſectionem impediat,reliquis iam dictis reuulſoriis auxilis vtare ſcapulis etiam ſi (videtur) cum ſcarificatione cucurbitas affigens,venæ ſectione derelicta,demum ad ea, quæ refrigerant, atque adſtringunt,topica medicamenta confugias. Et ſi purgatione quoque egeant,utpote vitioſo exiſtente ſanguine ea quoque prius tribuenda erit,pro ratione vitioſi ſucci in ſaguine redundantis, decocto videlicet vtens myrobalanorum citrinarum :in quo ſyrupus ex pluribus infuſion.roſarum rub.aut manna cũ rhabarbaro diſſoluantur, ſi bilis redundarit: At ſi pituita,agarici,& myrobalanorum chebularum decocto cum ſyrupo ex pluri.inf.roſ. rub.aut perſicarũ vtitor. Atra vero bile redundante,ſenæ, epithymi,& myrobalanorum indarum decoctum cum dictorum ſyruporum aliquo exhibeas:nec minus aſſumere poſſunt saccharum, aut ſyrupum myrtinum, roſaceum, è papauere, ſeu ex nymphæa, quantitate moderata, vel è paſtillis de ſpodio, aut de terra lemnia,aut antidoti micletæ dictæ ℥.i.cum vnc.ii.aut iii.aquç acetoſellæ, aut plã
Topica. taginis. Extrinſecus vero, vniuerſo videlicet fronti medicamenta imponẽda ſunt infrigidantia, ac adſtringentia, vt diximus cuiuſmodi eſſet ſpongia ex aqua frigida,ſeu roſacea madida,ſæpius adhibita,aut hippureos ſuccus, quam caudam equinam vocant,ſeu herba ipſa trita fronti imponatur,ex Aetii ſententia:ſimiliter quoque ſaluiæ folia trita,aut gypſum oui candido ſubactum: quibus omnibus abſonum non erit parum aceti addere, ſeu linteum in aqua frigida,aut roſacea cum pauco aceto miſta,madefactum iterum,atque iterum imponas. Idemmet Aetius cochlearum carnes cum aceto tritas,aut cochleas vſtas,& tritas cum aceto imponi iuſſit:& Apollonii auctoritate cochlearum carnes cum thure tritas naribus indito dixit,& ſanguis ſiſtetur:iiſdem etiam frontem integer:ex ſucco quoque polygoni, portulacç, ſemperuiui, ſeu ſolani,ſi vnc.s.aſſumas, boli armeniæ, ac terrç lemniæ ana drac. ii. omphacitidis gallæ drac.i.lapidis hçmatidis drac.i.& s.cum ouorum albumine,pauco aceto,ac aqua roſacea medicamentum parabis, quod fronti imponatur,ex aqua etiam roſacea,ac plantaginis,ſolani, & cichorii ſucco, pauco aceto addito,epithemata ſupra iecur adhiberi poſſunt, potiſſimum ſi ex dextra nare fluat ſanguis:naribus præterea ipſis medicamenta ſanguinem ſiſtentia indenda ſunt,veluti eſt medicamentum Galeni quinto method. meden.ſcriptum,
c.4. in prin. ex manna thuris,& aloe,candidoque oui liquore confectum per contortum linamentum intus:extrinſecus vero leporis pilis additis,naribus admoueatur; ouorum teſtas vrito, ac terito, de quibus duas partes ſumito, & de galla omphacitide partem vnam, & linamento intorto aqua, aut aceto tin-

cto excepta, indito, vt inquit Aetius: ipsum quoque gypsum oui candido subactum, nedum fronti sed naribus quoque imponendum asserit: vel thus confringito, & polygoni, aut porri succo diluito: in eoq; linamentum obuolutum indito, Galeno auctore 3. de comp. med. secund. loc. ex Hiraclidis auctoritate: ex cuius etiam sententia metham tritam, aut spongiam siccam immittendam præcipit. Aetius verò asininum stercus vstum insufflandum præcipit: aut eiusdem asinini stercoris recentis succum, cum porri succo, & aceto per linamentum inditum: commodum insuper eis est per ceram, aut linteola aures obturare, & in ore aquam pluuialem frigidam continere, caputq; non in sublime leuare, sed alias partes, quæ infra caput sunt sublimes facere, eiusdem Galeni decreto, pręcitato loco. Paulus vero cinerem combustorum asellorum demesticorum inspirandum præcipit, vel eorum succum instillandum: lapidis quoque molaris aceto extincti vaporem naribus suscipiendum consulit. Inquit Marcellus suo lib. de med. cap. 10. quod infundere in aurem acetum acre, cuius è regione sanguis pluit, aut in vtranque mittere, si ex vtraque nare manabit, confert: pariter iniicere intus in nare cochleę viuę carnem per se, aut cum thuris polline tritam, ipsæ item cochleæ tritæ cum aceto naribus inditæ, quamuis magnos fluores sanguinis compescunt, eodem auctore.

c.4. in prin.

περὶ ὀδονταλγίας. De dentium dolore. Cap. 41.

INter dentium affectus, is præcipuus esse videtur, qui à Græcis ὀδονταλγία, à latinis dentium dolor dicitur, à symptomate, & parte affecta nomen sumens, vt patet secundo metho. med. Hic nanque maximis tormentis annumerari potest, vt inquit Celsus lib. 6. c. 9. verum interim non manifestè in ipsis apparet affectio, quemadmodum si ipsius dentis corpus fuerit affectum: & si quidam id affirmare contendant, asserentes. cum dens sit os, dolore affici nequaquam posse: illud tamen cum ratione ex Galeni verbis libro sexto decimo de vsu partium, & libr. de ossibus, dum asseruit eos inter ossa duntaxat euidentem sentiendi vim habere, tum experientia in se ipso. 5. de compositione medicamentorum secund. loc. confirmatur. percepit nanque manifeste in semetipso non dolentem modò, sed etiam pulsantem dentem, quemadmodum carnosę partes inflammatione vexatæ consueuerunt. Interdum verò popter affectum neruum, qui ex tertia coniugatione distributus, omnibus dentibus ad eorum radices substernitur dentium dolor excitatur. Non raro autem propter gingiuarum inflammationem, & ipsi dentes dolere videntur: quos iterum dolores idem Galenus tanquam in se ipso expertus, fieri posse testatur, testimoniumq; prębet id asserentibus eodem lib. 5. de compositione medicamentorum secund. loc. Atqui dentem in proprio eius corpore affectum percipies, quoniam ipse æger dicit se sentire circa corpus dentis dolorem in profundo obortum: nec vllum apparebit in gingiuis inflammationis indicium: neruo autem ipso affecto, qui ad radicem tendit substratus est, quanquam imaginationem confusam, indiscriminatam, & incertam plerisque exhibeat: nanque videtur ac si ipse dens doleat, in propria substantia affectus: id tamen percipere poteris ex vehementissimo dolore, qui in profundo valde ab ægris sentitur: nec ipsis dentes liuidi, aut quouis alio modo in eorum substantia, seu qualitate mutati apparent: similiter nec gingiuę, & exempto dente, parua adhuc doloris portio remanet, leuiori tantū dolore reddito ex dentis exemptione. At si inflammatis gingiuis dentiū dolor excitetur, ex earū inspectione prompte id percipere poteris. Cæterum quæcunque pars in dolore dentium affecta sit per-

Cap. 2.

16. de usu part. c. 2. ante med. Lib. de ossib. c. 5. in prin.

Tribus modis fieri posse, ut dens doleat.

5. de comp. me. secund. loc. c. 8. in prin.

Loco citato.

Signa, si in propria substantia afficitur.

Si eiusdem nerуus signa.

Si propter gingiuas dens doleat, signa.

c ausæ. petuo dolor ipse symptoma erit, veluti de reliquis doloribus in antedictis asseruimus: subsequiturque vel continuitatem solutam, vel inæqualem intemperiem, aut vtrunque: quo fit, vt & ipse dentium dolor ex quacunque causa soluente continuum, ac inæqualem intemperiem potente inducere, progigni posit. Nos vero exordiemur à simplicibus intemperiebus, modum conscribentes, quo singulæ dignosci valeant; nanque eis cognitis manifestæ quoque compositę percipi poterunt ex predictarum intemperierum mistura. Calida itaque existente affectione ex intenso dolore, subrufa facie, calidoque totius corporis temperamento, vigente ætate, tempore anni, regioneque, & aeris statu, ac ante acta victa consimili percipies. Ex frigiditate vero si dentes dolore afficiantur, ex contrariis indiciis poterit innotescere, ex figuraque tum capitis, tũ reliqui corporis, & ex ea, quæ præcesit diæta, itẽq; exercitio, ac reliquis, quæ ad hunc ordinem referuntur, vt inquit Aetius. At si ab humiditate dolore dentes afficiantur, ex vniuersi corporis mistura in primis, ac capitis, quæ ad humidiorem uergit, tibi manifestabitur, si delicatius vixerint, domumque habuerint in humidiori loco sitam, instet tempestas humida, & hora verna, cum afficitur, laxioresque fiunt dentes vna cum circum adhærentibus corporibus, ac necessario mobiles, vt idem testatur Aetius veluti eorum corrosio, seu perforatio ex humorum acrium, & erodentium influxu efficitur, ex Galeni sententia: quanquam multis hęc laxitas, ac dentiũ mobilitas ex humiditate citra doloris sensum accidat: nam humiditas per se dolores inferre nonconsueuit, immo ad eã nullus consequitur dolor, Galeno auctore 2. de compositione medicamentorum secund. loc. quantum ad qualitates ipsius attinet, ob multitudinem tamen instrumentalium partium morbum faciens, dolorem interim parit. Si vero à sicca intemperie dolore afficiantur dentes, intolerabilis fere eos, qui taliter afficiuntur, dolor concomitabitur: totius corporis temperamentum, & maxime caput sicca intemperie erit affectum, sitis aderit semper, nisi adsit frigiditas vna cum siccitate minimum etiã sputi eiiciunt sic affecti, præcesitque autumnalis tempestatis constitutio, & vita erumnosa, tenui accedente diæta: præterea regio sicca & ambientis nos acris status consimilis. Compositam autem intemperiem, si ea, quæ diximus indicia complicabis, facile agnosces, quæcunque ea sit propter quam doleant dentes: nam si verbi gratia, calida & humida fuerit, totius corporis temperamentum sanè calidum, & humectũ erit: caputque habebit, æger quod facile eiusmodi humiditate impleatur. Cuius coma, plurima est. & subrufa, regio calida, & humida, tempus anni. vernum, aeris quoque status calidus, & humidus erit, qualis est austrius,. Sicqueque si calida & sicca, aut frigida & sicca, seu frigida & humida intemperies erit, ex iam dictarum simplicium intemperaturarum indiciis simul mixtis ipsam inuestigabis. Verum si vna cum prędictarum qualitatum excessu, & humorum multitudo affuerit cognoscendus erit affligens humor, cum ex reliquis circa corpus signis, tum ex consequenti dolore; flauę nanque bili dolor pungitiuus comes: existit: pituitam vero sequitur vna cum frigiditate distensio locorum; nigra vero bile affligente sensus aderit, velut si corpuscula quædam in profundo confringantur, Vbi autem æqualiter omnes humores augescunt, multitudine horũ in corpore coaceruata grauitas concomitatur. Ex sapore quoque species influentis humoris argui poterit: nam si amaritudinem sensu perceperint ęgri bilem; si salsedinem, pituitam: si acedinem, nigram bilem portendit. Cęterum quoniam per omnem fere animantis ætatem, incrementum accipiunt dentes: idque non nisi ex nutrimento eis delato: nam imposibile est citra nutrimentum aliquam partem incrementum suscipere, quantum autem augescunt, tantum in ciborum mansu deteruntur, Galeno teste. id vero quod au gescant

Diuersarũ causarum signa.

Lib. 8. c. 28.

Lib. 8. c. 29.

Corrosionis dẽtium causa.

Ca. i. in prin.

gescant euidenter sæpenumero apparet in his dentibus : qui exemptis oppositi sunt , vtpote qui semper augescunt : propterea duabus affectionibus in vniuersum ipsi obnoxij sunt, & his quidem contrarijs, indigentiæ videlicet, & abundantiæ eius, quod defertur ad eos, alimenti. Verum inopia, aridiores & macriores, alimentumque non sentientes, & ob id tenuiores dentes reddit, redundantia verò consimilem in eis affectionem excitare potest, qualis est circa carnosas partes inflammatio, iuxta eiusdem Galeni sententiam præcitato lib.5. de compositione medicamentorum secund. loc. At fiat vtcunque dentium dolor(quoniam vt diximus Celsi auctoritate) ipse quoque maximis tormentis annumerari potest, & Gal.lib.2.de compositione medicamentorum secun. loc. inter maximos dolores ipsum annumerauit, propterea eius curatio paruifacienda non erit. Et idem Galenus lib.5. de compositione medicamentorum secun. loc.scriptum reliquit, dentium tenuitatem ob alimenti inopiã curari non posse, cum laxari, tum, & moueri ipsos necessarium sit: compage quoque ipsorũ laxiore facta, nanque non solum ipsi dentes, sed & locelli eos complectentes sunt attenuati: quam dentium affectionem senibus accedere inquit citius, aut serius, velut etiam magis, aut minus. At ea dentium affectio, quæ proportionem ad inflammationem habet, præter id, quod magis iuuenes corripiat, curationem quoque recipit. qua de re si ex caliditate dentium dolor excitetur, victus ratione instituta, vt decet, præsertim in cibo, & potu, quoniam ptisana, alica, lactucis, & cucurbita, & quæcunque tandem his potestate sunt propinqua vesci debent, eisque modicis, mollibusque vtendum, ne mandentis dentes irritent; id quod seruandum erit in quouis dentium dolore, ex quacunque fuerit ortus causa. A uino autẽ abstineant, & aqua vtantur, in qua semina coriandrorum præparatorum fuerint decocta, aut cinamomi minimum: frigidis quoque medicamentis pro eius curatione vtendum erit, eis tamen non immodicè, præsertim actu frigidis, nisi vehementissimus dolor vrgeat. nanque ex immodicè frigidis lædi dentes consueuerunt; Hipp. & Gal. testibus, aph.18.5 lib. Illud item seruandum erit in cunctis adhibendis auxilijs, quòd vbi gingiuæ affectæ fuerint, conuenientia ad hanc rem remedia locis affectis nudis adhibenda sunt: quę sanè aut omnis mordacitatis expertia sint, aut mediocriter acerba, & terrei temperamenti: quapropter acetum, ut actum, & hostilem glandium deuita, inquit Aetius: suo enim acore gingiuas corrodit: propterea maximè consolatorium eis existit (vbi fortè doluerint, & inflammatę fuerint) lac asininũ, vt ipse testatur: pimpinella quoque herba trita, & apposita tumorem gingiuam emendat, vt inquit Trottula. Vbi verò dentes solùm patiuntur, aut cum eis simul substratus neruus, & pelliculę, cum ipsis curatiuis pharmacis, ea, quę tenuiũ partium in sua substantia existunt adijcimus, quo uis ipsorũ in profundum perferatur: & siquidem calidius sit morbus, ea quę refrigerare possunt, & simul tenuium partium existunt, commiscemus: si verò frigidus, calida tenuium partium adnectimus Hac de re calida existente affectione (vt diximus) ad collutionem oris præparabimus in aceto albo decoctam radicem halicacabi, semperuiuum minus, portulacam, perdicium, quod parietariam vocant, & glycyrizam: si etiam cum uino violas decoxeris, & ore teneas, conducit, Q. Sereni auctoritate. Quod si intolerabilis existit coloris sensus (ex Aetij sententia) vtendum est hyoscyami folijs, aut semine papaueris hortensis, & semine lactucæ in aceto albo decoctis. Poterit quoque in ore detinendum exhiberi oleum rosaceum, seu myrteum cum pauco aceto albo permistum, quo item rosaceo cum modico aceto diluto, caput madefacere oportet, idemq; auribus instillare, aut terrenos vermes oleo decoctis in proquinquam aurem instilla, ex eiusdem Aetij decreto, eodẽq; rosaceo, seu myrteo, aut ex nymphæa, vel papa

cap. 8. a princ. Prognostica cap. 1.

Cap. 8.

Curatio doloris dentium ex caliditate. Victus ratio.

Medicamentorum ratio.

Animaduersione dignum.

Lib. 8. c. 27.

Cap. 53.

Serenus cap de mitto dentium.

Si exfrigiditate fiat dolor, curatio.
Victus ratio.
Medicamentorum ratio.

vere parato oleo, deforis partes (dolenti denti) vicinæ inungendæ sunt. Si uerò ex frigiditate dentes dolore afficiantur, vniuersa victus ratione ad caliditatem vergente instituta prius, ita vt cibi sint ptisana cũ pulegio decocta, aut cum ruta, aut cui post cocturam additum sit piper; similiter & alica, & inter olera petroselinum, & reliqua similia: potus autem sit vinum, modicũ tamen. Ad oris tandem collutiones deuenies, easq; præparabis ex origano, calaminta, hyssopo, dictamno, ac satureia, in aceto, seu vino decoctis, aut tithymalli radicem, seu chameleonis, eryngii, aut verbasci, vel veratri nigri, & capparis radicem in eodem aceto, seu vino decoquas, vnumquoque enim eorum taliter decoctum, ac ore collutum dolores dentium sedat, qui à frigiditate sunt oborti Aetio auctore. Verum ad eos, quorum sensus citius afficitur, hęc in posca decoquantur: pinguium quoque lignorum, veluti tedarum, ac picearum decoctum ipsis prodesse asserit. Contunduntur autem hæc, ac cum caricis decoquuntur, affuso vino, eoq; dentes colluuntur. Ipsas quoque tedas in oleo decoquere licebit, eumq; calidum in ore continere. quin & ipsas con quassatas solas circa affectum maximè dentem, ore detinere, commodum exi stit. Caput autem chamæmelino, anethino, irino, seu rutaceo madefacere confert: similiter extrinsecus loca dolenti denti vicina: itemque auribus castoreum cum nardo in oleo decoctum infundatur. Suffitum quoque (præsertim si omnes ex æquo doleant) ex canis motui dente (ita vt fumis inde progressus ore excipiatur) commendat Aetius: deinde ipsum dentem vstum, & modico aceto tritum, calidum in ore retinendum præbet. A totius etiam essentiæ proprietate senecta serpentis confert in vino, aut aceto cocta, vt patet 11. de simplicium medicamentorum facult. eadem quoque exusta, & trita, ac cum oleo ad mellis solidi spissitudinem redacta, dolentiq; imposita dẽti succurit, eodem Galeno teste (ex Archigenis auctoritate) lib. 5. de comp. med. secund. loc. Ex humiditate autem affectos dentes, eosq; vacillantes curare conuenit per victus rationem ad siccitatem vergentem, ac cum diuturniore ciborum abstinentia. Cibi itaque eis tribuendi sint sorbiles, alica, panis ex iure pullorũ madidus, similia, aut oriza, seu polenta cum aqua mulsa: neque malè conuenit eis milium, & lenticula, volucres montanæ, & ficciores. Ex oleribus brassica, & similia. In potu aqua est exhibenda, sed non multa, aut aqua mulsa: & si hauc ferre nequeunt, ad aquam modicum vini ad datur. Tempore verò affectionis fouere conuenit locum cum milio, & sale: collutiones exhibendæ adstringentes, & exsiccantes, aut salsæ, nisi gingiuæ simul sint affectæ: quare gallas, quas omphacitides appellant, ex acri aceto decoctas, & alumen aceto permistum exhibebimus: similiter malicorium, citynos, myrti baccas, balaustia, oliuas, & rubi folia cupresfi pilulas, ac rumicis syluestris radicem, & quęcunque alia acerbam in se qualitatem complectuntur, cum aceto puro, aut posca, seu vino si decoquas, conducunt, si eis colluere os præcipiamus, atque retinere adhibitum liquorem oportet supra locum dolentem diutius. Alexandri præcepto; parari tamen debet, vt sen sui ægri maximè gratum, & conueniens sit, ex Aetij sententia: nam iudicata, & perpensa medicamentorum potentia, plus, aut minus exhibere oportet, iuxta etiam experantis humoris multitudinem: nec minus quoque conducit si oliuarum albarum, contusarum succum accipias, & cum rutæ succo, ac mel le permisceas, eoq; dolentes dentes confricaueris: postea verò inspergas pul uerem nardi indicæ cũ pari pondere aluminis rotundi, & salis duplo, ex eiusdem Aetij testimonio. Nec etiam parum confert illitio ex confectione demoris maximè si alumen scissile habeat adiectũ, & ex ea, quæ ex nucum succo apparatur; si etiam gallæ ℥.ij. & s. myrrhæ ℥.ij. & corticum mali punici tantundem accipias, & ex aceto vtare, magnopere prodest, Alexandro te-

Lib. 8. cap. 28.
Loco citato.
Capite proprio
Cap. 9.
Curatio doloris dẽtis ex humiditate orti.
Victus ratio.
Medicamentorum ratio.
Alex. li. 5. c. 13
Aet. lib. 8. c. 29.

ste

ste;& vel alumen,& myrham troglodyticem inspergito: nam siccæ insper-
siones semper eis sunt cõuenientes,ut inquit Aetius,aut cum aceto,seu melle
illinito: pentaphyli quoque radix desiccata,& in puluerem redacta insper-
saque cõfert,veluti etiam eiusdem radix ex vino,aut aceto cocta confert,si ex
ea dentes colluantur: similiter & cornu cerui in posca decoctum: innume-
raque alia reperies conferentia,tum apud Galenum libr. 5. de compositione
medicamentorum secund.loc.tum apud Aetium lib.8.cap. 29. Quod si ob Gal.li.5.c.9
ætatem senilem quibusdam dentes laxentur, ac mobiles fiat, auxilium ca-
pient.& quodammodo iuuantur ex pharmacis adstringentibus,quæ gingiuas
confirment,densent.& ad arctius complectendum dentes adiuuent:si vero ex
percussione,aut casu dentes laxentur,maximopere his prodest alumen scissi
le cum myrha troglodytica tritum, ac insperſum :atque id vbertim, & con-
tinue facere oportet,vt idem testatur Aetius; nam ipsos confirmat, stabilit
quoque mobiles dentes(Pauli auctoritate)aloe inspersa,vel thus vel alumen Pau.li.3.c.26.
scissile,aut galla, seu rubi radix per se,aut cum vino incocta. A siccitate autem Curatio doloris dentium ex siccitate.
dolore affectis dentibus cibus conueniens erit succus ptisanæ,micæ panis ma
defactæ ex gallinarum iure,cucurbitæ,malue,oua sorbilia, & quæcunque iis Victus ratio.
prosunt, qui humectatione indigent. Potus sit vinum album,aquosum,aqua Medicamentorum ratio.
dilutum:medicamenta autem austera,& acerba vitent; nam maxime con-
traria eis existunt: minimum itaque adstringentes, mediocriter humectan-
tes collutiones apparare oportet,vt aquam calidam per se ex qua iterum per
spongiam extrinsecus vapor admouendus erit ex furfuris item decocto, aut
radicis dulcis seu maluæ collucio parari poterit: similiter ex ptisanæ succo,
aut amylo cum sapa,aqua calida diluta:lac etiam per se: maxime asininum
confert,& alia quæcunque his sunt similia,auctore Aetio. Hactenus ergo sim Lib.8.c.31.
plicium intemperierum, ex quibus dentium dolor excitatur,curam ostendi
mus,manifesta vero & ex his fiet ea, quam compositæ requiruntur, nimirũ
& ex iam dictorum mistura signorum cognoscibiles, & ex ostensorum auxi-
liorum temperatura curam accipientes:qui enim formam tractandi simpli-
ces morbos cognouerit, in promptu habebit, & circa mixtos conuenientia
remedia inuenire, potissimum si excessus iuxta qualitates tantum contige-
rit:nam tunc scopus curationis ad alterationem solam dirigendus est, ita ut
contrariis qualitatibus eam permutes.Eas vero intemperaturas,quæ una cũ
qualitatum excessu,cũ substantia etiam quadam consistunt, seu humorum
multitudine, palam est primum oportere corpus euacuare,aut redundantem
humorem per conuenientem purgationem detrahere:deinde eas ad tempe-
riem reducere,nisi quid impedierit: cuius rei in omni corporis intemperie
memorem esse conducit,ex Galeni,Pauli,& Aetii sententia. Qua de re si, Curatio doloris dentium ex multitudine humorum horti.
ob humorum multitudinem,sanguinisque redundantiam dentium dolor ex
citatus fuerit,per venæ sectionem euacuare conueniens erit:incidereq; opor-
tet venam humeralem appellatam, quę si non contingat, eam, quæ media Venę sectio.
existit,incidere conuenit,iuxta Aetii decreta:incidantur tamen ea quę è dire Lib.8.c.32.
cto laborantibus dentibus sita est: & si opus fuerit vena, sub lingua quoque
secabis,aut cucurbitas scapulis affiges. At si quid prohibeat venæ incisionem
facere,modico,& tenui victu superfluum detrahito humorem, vt idem præ-
cipit Aetius. Euacuatio autem vniuerso corpore, dolentibus dentibus ea
adhibenda sunt,quæ reprimunt, atque repellunt.demum ea, quæ partim re Loco citato; Topica qualia competant.
pellunt,partim quoque discutiunt; paucæ tamen sunt affectiones quæ re-
pulsoriis tantum indigeant: nam hę duntaxat, quę minorem habent cau-
sam,& propterea cogimur sæpius in principio etiam discutientia admiscere
aut paulo post,vt 6.de compositione medicamentorum secund.loco.testatur
Galenus. Quanquam si doleant propter gingiuarum inflammationem, præ- Cap.3. in prin
sentis-

ſentiſsimum remedium eſt, vt pote citra moleſtiam, & abſque aſperitate repellens, diſcutientesque citra mordacitatem, cuius rei inflammatio præcipue vſus exiſtit, oleum inquam lentiſcinum caliditate temperatum, ore retentum: eſto autem id recens: nam vetus tanto recenti deterius eſt, quanto calidius, Galeno auctore 5. de compoſitione medicamentorum ſecun. loc. quem ſectatus eſt Paulus cap. 26. lib. 3. nec minus etiam ſi iuxta aliam partem dolor oriatur, eum ſedat, lentiſcinum, vt idem teſtatur Galenus, magnopere tamen cauendum ab alterutris ipſorum intenſis, tanquam inflammatis doloroſis exiſtentibus: nanque à vehementer adſtrigentibus partes ſimilem quiddam contuſioni perpetiuntur, earum ſubſtantia vehementer condenſata, ab acribus verò eroſioni quid ſimile contingit merito igitur moderatum in vtraque facultate immoderatis præfertur, eiuſdem Galeni ſententia.

Cap. 9.

Aet. li. 8. c. 10.

Qua propter Aetius poſt lentiſcinum oleum, aſininum lac in ore retentum commendabat; ſimiliter & ſapam, aut palmarum ſtillamentum eodem modo calidum ore retentum. Verum ad palmularum ſtillamentum quo craſſities eius diluatur, aquam calidam affundendam eſſe iuſsit: valeat etiã ſem peruiui minoris decoctum per ſe, aut cum roſaceo melle, ſapa, vel palmularum ſtillamento in ore retentum. Dentibus autem ipſis in propria ſubſtantia affectis, aut ſubſtrato eis neruo, vehementiſsimis vtendum eſt medicamentis ſiue quis repellere, ſiue diſcutere velit: & propterea (vt Galenus aſſerit) pleraque ipſorum ex acerrimo aceto præparantur. Colluatur itaque aceto, in quo decocta ſic galla, Paulo auctore. vel halicacabi radix, alterci ſemen ſeu folia, ac ſolanum, vel myrti folia: nec minus & eis vti poteris medicamentis ſupra conſcriptis pro cura doloris eorum orti ex calida, tum humida intemperie, ea inuicem miſcendo: poteris tamen proceſſu temporis, quę diſcutiendi facultatem habent, admiſcere, vt hyſſopum, melilotum, fœnum græcum althæan, pulegium, origanum, & alia eiuſmodi. Ad ſtupefacientia autem medicamenta, niſi ſumma urgente neceſsitate, deueniendum nequaquam erit, eisque paulatim vtendum, & non niſi in humorum calidorum defluxu, qui ſi ex bilis redundantia fiat, ex qua interim eroduntur dentes, vniuerſi corporis, tum etiam capitis prius ratio habenda erit ipſum purgando medicamentis, quę talem vim habeat: quorum mentio, tum cap. de dolore capitis ex bile, tum in pleriſque alijs locis, à nobis facta eſt. Poſt quam purgationem per reſiccationem vitiati influentis humoris ex localibus auxilijs factam cura perficienda erit: quorum iterum ſyluam perquiras ex his, quæ diximus pro cura doloris dentium ex caliditate, tum etiam ex caliditate, & humiditate. Cæterum ſi dentium dolor ex frigidorum humorum confluxu ortum duxerit, poſt iterum eorum a toto corpore, ac à capite inanitionem (quo caſu præſtat valde apophlegmatiſmis vti, vt 5. de comp. med. ſecun. loc. patet) quæ ſimilem habeat facultatem adſtringendi mediocriter ac validiſſime diſcutiendi medicamenta, ac calida magis adhibenda ſunt, quemadmodum eſt ruta, ſeu polium, pulegium, origanum, hyſſopum, ſeu capparis radix ſi in aceto, aut vino decoquantur, ac ex eis collutio oris fiat, Conducunt quoque ea, quæ ſupra ſcripſimus, medicamenta pro curatione doloris, dentium cum ex frigida, tum ex humida intemperie. Nec minus & iam ſuperius conſcripta auxilia conferunt quædam ad dentium foramina, ſeu ad eos liuidos redditos, cum etiam ex humorum vitiatorum influxu id patiantur. Si vero nulli prædictorum malum ipſum cedat, & dolor vehementer perſeueret dens ipſe tollendus erit, potiſsimum ſi liuidus, aut perforatus, ac vacillans fuerit, idque aut medicamentis, quæ ab artis medicæ auctoribus eximiis commendantur, aut fero perficies: nam ſi corroſus fuerit dens, & mouetur, eximatur inquit Hippocrates li. de affectionibus, ſi vero non corroſus eſt, neque mouea-

Quibus utendũ ſit, ſi dentes in propria ſubſtãtia, aut a ſubſtrato neruo, affecti ſint.

Si ex defluxu calidorum humorum dentes doleãt, curatio.

Si ex confluxu frigidorum ſuccorum, curatio. cap. 9.

Ad dentium foramina, ac liuiditatem.

movetur, dolorem etiam exhibet, per vstionem reficcatur. Stupori autem, dẽtium benefacit portulaca commanducata, vel oleum quod immaturæ oliuæ fuderunt infricatũ, vel amurca vetusta in æreo vase cocta, donec mellis spissitudinem habeat, si perungatur, Paulo auctore, præcitato loco. Ad dẽtium stuporem.

περὶ ἀφθῶν. *De aphthis.* *Cap.* 42.

IN oris superficie interim vlcerationes quędam igneæ quippiam caliditatis habentes exoriũtur, has Græci ἄφθας. medicorum vulgus alcolas appellat. Summa igitur oris pars cum ab eis occupetur, Galeno teste 6. de comp. med. secund. loc. & commento aph. 24. 3. lib. haudquaquam partem ipsam affectam inuestigare difficile erit, cum ægro tantis ore adaperto promptè oculis eam cernere liceat; pariterq; ad tactum iudicari poterit, cum calidiores, quàm conueniat, tumidioresq; oris summæ partes sentiantur. Affectus ipse, cum exulceratio quędam sit, liquet, neque alijs indicijs indiget pro eius cognitione, quàm visu, & tactu, velut ipsa pars affecta. Earum autem causa neque vna esse poterit: nam si lactentibus pueris excitentur, quibus vt plurimum fieri consueuerunt, Galeno auctore aut vitiosum lac nutricis, quod non paruam in se serosam contineat partem, erit in causa, quoniam hæc pars vim habet abstergendi, quam ob molliciem oris summæ partes lactencium infantiũ substinere nequeunt. Quare non mirum si incorporibus mollibus ex tali lacte per oris summa fiant exulcerationes, ex Galeni sententia in commento eiusdem apho. 24. 3. lib. id autem percipere poteris ipsa lactis qualitate inspecta, aut si lac vitiosum non fuerit, propterea quòd ipsum non probè concoquunt infantes lactentes: ea de re cõtingit propter hanc causam, iam dictas exulcerationes oboriri, eodem Gale. teste libr. 6. de. comp. med. secund. loc. Ijs vero, qui ad perfectam ætatem peruenerunt, ac non lactentibus pueris, nedum aphthæ fiunt propter acredinem eorum, quæ bibuntur, ac comedunt, verum etiam propter vitiosorum humorum ad os defluxum, vt lib. 8. cap 39. inquit Aetius. Ortas autem aphthas ex eorum quæ comeduntur, & bibuntur acrimonia, prompte ex ægrotantis, seu astantium sermone ipsis interrogatis percipere poteris: reliquæ vero ex earum colore diuerso comprehenduntur, nam rubicundiores cum fuerint, sanguineum humorem præualere ostendunt: flauiores autem amarum bilem: nec minus si tangas immodicam percipies in eis caliditatem: quamuis valde maiorem in flauioribus, & ex bile dependentibus. At si albescentes fuerint, pituitosiores. Liuescentes vero, & nigrescentes, atræ bilis succum præualere ostẽdunt: quas geminas, si tangas, haud quaquam immodice calidas reperies. Ex corporum insuper temperatura, ętate, habitu, ac præcedente victus ratione, plenius id conicies. Ex eis facilè curantur, quæ pueris lactentibus fiunt, Galeno auctore: iis quoque ætatis ratione maxime contingunt, vt inquit Hippocrates, præcitato apho. 24. 3. libr. quæ verò accidunt iis, qui ad perfectam ætatem peruenerunt, non ita facilè: potissimum, vbi ob vitiosorum humorum defluxum excitentur, quamuis Celsus lib. 6. cap. 11. velit longe periculosissimas aphthas esse in pueris: in viris autem, & mulieribus idem periculum non esse: cum non ita facile ab eis consumentur; quibus suis verbis cum Galeno conciliatur, qui voluit facilius curari eas in pueris, utpote quia ex moderate adstringentibus sedentur, id quod in adultis nequaquam fieri potest, aut perquàm rarissime; mitiores etenim sunt in pueris lactentibus, quia ex mitiori causa fiunt, quamuis ætatis ratione ab eisdem facilius quàm viri consumantur, vt inquit Celsus. at si ab affluente vitioso humore fiant aphthę, vt inquit Galenus 3. de morb. vulg. id quod sæpius prouectioribus accidit, semper

Pars affecta. 9. de comp. me, secun. loc. c. 4. in prin.

Affectus. causę, si lactentibus accidant.

causę, si non lactentibus fiant. c. 4. in prin.

Signa.

Prognostica.

celsus cum Galeno cõciliatur.

3. de morb. uul. commentario 3 com. 12. in fine.

prodeunt

prodeunt cacoethes. Harum omnium periculosissimę existunt, quæ ex atra bile originem duxerunt, propter humoris malignitatem: quæ vero diuturnæ fluat, & progressu temporis putredinosum quid acquirunt, ac malignæ euadunt, ægre solubiles sunt; à medicisq; nomę appellantur, hoc est depascentia vlcera, malo nimirum semper vlterius serpente, nec medicamentis cedente: vt propterea fortioribus indigeant medicamentis, vt patet eodem libr. 6. de compositione medicamentorum secundum loc. Quæ itaque lactentibus pueris accidunt ex his, quæ moderatè adstringunt, sedantur, vitioso tamen prius nutricis lacte conuenientibus cibis, ac potibus contemperato: aut si id ipsum probe non concoxerint infantes vt probè concoquant, procurabis; simulq; prospicies & ipsi nutrici bonam concoctitionem. Quapropter cibis leuibus alenda erit, & his, qui facilè non corrũpuntur, vt pręcitato loco Celsus præcipit: potio, si febricitat puer, aquę, si sine febre est, vini diluti prebenda erit: admiscereq; cibis conuenit lentem, cotonea mala, & ex pyris quippiam addere, sorbis, mespilis, ac conenis: quandoque etiam in cibos, qui manduntur, de lactuca, seride, solano, & portulaca permiscere licet. Et si infans quid mandere queat, ea quoque tribuenda sunt, vt mandantur: præsertim si valde inflã mata fuerit aphtha, est quoque infantis os, pharmacis illinendum, præsertim si subrubras videris aphthas, in principio quidem iis, quæ moderatissimè adstringunt, ac frigefaciunt: deinde vero ijs, quæ citra mordacitatem discutiunt. Si verò subflauas videris aphthas, iisdem quidem vtendum sed magis refrigerantibus. At si pituitosiores; & subalbidæ fuerint, adstringentibus simul, & abstergentibus vtendum erit, velut, si nigrescentes fuerint, his quæ generose discutiunt vti licebit. In principio itaque si subrubræ fuerint aphthæ in faucibus ipsis pharmaca illinenda sunt, quę moderatissimè adstringunt, & frigefaciunt, Galeno auctore 6. de compositione medicamentorum secund. loc. deinde vero ea, quę citra mordacitatem discutiunt, nam moderatæ aphthæ maxime in tenellis corporibus moderatis pharmacis opus habent, vt ipse asserit, cuius farinę sunt, syrupus ex succo rosarum, è portulaca, ex omphacio, aut ex plantagine, vel ex moris, seu rubi moris, aut ex malis punicis acidis: puluis quoque parari posset ex lentium farina, ex rhu, rosarum flore, ac eisdem ipsis rosis siccis. Collutiones insuper moderate adstringentes ex rubi decocto, rosarũ, aut plantaginis, balaustiorum, & santalorum, admisto, aliquo ex iam dictis syrupis componantur, eisdem quoque, si subflauas videris aphthas, vtitor: sed magnis refrigerantia eligas; quo casu solani succo, aut eius decocto vti valde conducit. At si neque his malum cedat, adiicienda erunt prædictis, quę citra mordacitatem discutiunt, vt mel rosaceum, aut vinum præsertim dulce, in quo prædictorum aliquod dissoluatur, aut decoquatur. Albescente vero & pituitosiores aphthas adstringentibus simul, & detergentibus similiter moderatis, curabis. Eiusmodi sunt, manna thuris, glycyrizæ succus, nux cupressi, & mastiche. hæc cum foliorum myrti, aut oleæ dcocto misceantur, & eo aphthæ illinantur: quę iterum cum aliquo ex paulo ante commemoratis syrupis miscere licebit. At si liuentes, & nigrescẽtes fuerint aphthæ, ex vua passa exacinata, & aniso, tritis cum melle, seu melle rosaceo illinendæ erunt. Confert insuper & florum chamęmeli, sertulæ campanæ, anethi, seu fœni gręci puluis, qui pariter cum melle, seu rosaceo melle mixtus illiniri poterit: & si mitius velis parere medicamentum, puluerem ex aliquo iam dictorum cum syrupo myrtino, aut ex moris, seu portulaca permiscebis. Cæterum si in maioribus pueris, aut ætate perfectis aphthæ exorianrur, eiusdem quoque generis pharmacorum facultatibus, auctis tantum ipsorum viribus vtendum erit: verum non ęqualiter omnibus, sed maxime eorum corporum naturas simul considerabis, num molles sint, & humidæ, velut

Cap. 4. in prin. Curatio earum si lactẽtibus accidant.

Cap. 4

Si maioribus pueris, aut ætate perfectis fiãt Curatio.

lut

lut eunuchis, & mulieribus, ac pueris; aut duræ, & aridæ, veluti in piscatoribus, nautis, venatoribus, atque agricolis: nanque robustioribus istis corporibus fortiora adhibenda erunt pharmaca, mollioribus debiliora, ex eiusdem Galeni sententia, præcitato libro sexto de compositione medicamentorum secund.loc. Quo vero ad victus rationem attinet, abstinendum erit ab acribus, salsis,& acidis,tum eduliis, tum potibus, ac à cunctis, quæ vitiosos succos generare possent; quemadmodum (Apollonii actoritate) eodem loco, præcipit Galenus: victuque alendi sunt boni succi, facilisque concoctionis, cum aliquo ex prędictis oleribus, seu fructibus permisto. Et si sanguineus præualuerit succus,priusquam topicis vtaris medicamentis,vena secanda erit,si nihil impediat, interna, seu humeralis: & si opus fuerit, iteranda venæ sectio erit.Si quid vero venæ sectionem prohibeat vt in pueris infra decimum quartum annum,sanguinis missio per affixas cum scarificatione cucurbitas scapulis fiat,aut per hirudines, eodem loco; seu in cubito admotas,veluti Neapoli consueuimus. At si hæc non suffecerint,ex venis sub lingua sanguis quoque prædictis mittendus erit. Quòd si totius corporis plenitudo non adsit,sed quispiam vitiosus redundarit in toto corpore succus,is primo vacuandus erit, adhibito purgante medicamento, quod talem vim habeat, bilem scilicet educendi, si bilis; pituitam, si pituita; nigram bilem, si succus melancholicus redundarit. Vacuato autem co pore, medicamenta,quibus adstringendi facultas inest, admouenda sunt a principio:consequenter vero his, quę vim discutiendi obtinent admiscenda erunt. Primo tamen moderatis,quę supra retulimus, vtare. Quod si ea non suffecerit,omphacio cum vino austero, & subastringente vtaris, aut rhus, quod sumac appellant,oleę,seu myrti albæ folia cum prædicto vino decoquantur, quo oris collutiones fiant:nec minus & gallarum decoctum cum vino cōfert, gallas insuper contusas,si in aqua decoquas.& cum præcolato decocto parem mensuram mellis permisceas, rursusque decoquas, donec ad mellis crassioris spissitudinem redigatur, maximo remedio erit, vt inquit Aetius, præsertim pueris,& inueterato iam malo:prædictis vero deinceps,si malum eis non cedat,fœnum græcum,melilotum, glycyrrhizæ radicem, myrrham,aut anisum permiscere poteris, aut etiam sal ipsum, si robustiora corpora fuerint, mandādæ insuper sunt oliuæ muria conditæ,cum adstringant & discutiant, Apollonio teste,nec minus portulaca melle tincta si manducetur confert. Ex erui quoque farina, & melle aphthæ extegendæ sunt: & demum galla cum melle illinenda erit, vt auctoritate Archigenis, Galenus approbat, eodem sexto de compositione medicamentorum secund.loc.similiter misy,alumen,& rhoem cum melle. In perfectis etiam,& duris corporibus, ex proposito idem Galenus eodem loco,misyos vsum cum vino adstringente per omnia commendat: poterit autem huius medicamenti vis (vt ipse inquit) tum intendi,tum remitti,prout magis,vel minus vinum fuerit adstringens:& pro ut crassius aut liquidius efficitur pharmacum ex misyos,ac vini mistura. Por rò si putredinem aphthæ vertantur,quas amplius aphthas appellare non cō uenit,eodem Galeno teste,pręclare facit(vt inquit Aetius)ex gallarum decocto,& melle præscripto illitio:nec minus egregie facit,centaurii minoris exusti cinis,illinitus cum melle:priuatim vero cōuenit cornu cerui tritum,aut atramentum sutorium vstum,cum melle etiam tritū,seu æris ęrugo,siue squama similiter cum melle:siccum item pharmacum, quod ex rosarum floribus, rhoe,croco,& costo,constat, magnopere confert,si cum melle illinatur, eodē Aetio auctore:si vero proserpāt aphthæ,quæ nome appellantur,summe eis facit fæniculi radicis vstæ cini(ex monumentis Archigenis)per se,& cum melle illita,vt inquit Aetius.Itē amurca in ęreo vase,donec in mellis crassitudinē

Victus ratio. cap.ultimo.

Sanguinis missio.

Purgatio.

Topi ca qualia adhibenda.

c.ult. post med.

cogatur,

cogatur , decocta, ac illita:nec minus confert, gallarum, aluminis, & balaustiorum puluis,æquales singulorum partes assumens, per se, aut cum melle illitus.

περὶ καταῤῥου, βράγχου, καὶ κορύζης.

De destillatione, raucedine, & grauedine. Cap. 43.

cap.9. In prin.

CONTINGIT non rarò, vt capite malè affecto, superuacaneum quoddam ex eo in subiecta membra confluat, promptissimè quidem in os, & nares impetum faciens, Galeno auctore sexto de sanitate tuẽda:& licet diuersas suscipiat nomẽclaturas,pro partium diuersitate, quę excrementa suscipiunt, vt dicemus, tamen quo nomine nuncupetur ea affectio,quæ communis est omnibus, haud admodum liquet:nam (vt Celsus inquit libr. quarto,cap. secundo) Hippocrates κόρυζαν nominare consueuit, nunc verò (vt ipse asserit, & nos quoque obseruauimus) apud Græcos in grauedine hoc nomen seruatur,velut destillationes καταστάγμους appellant. Cùm itaque capitis fluxio ad subiectas partes indifferẽter nullam habeat propriam nomenclaturam: nec apud Gręcos, nec apud Latinos, seu Arabes, poterimus prout abusus insueuit, & græcum nomen significat κάταῤῥουν Græce, latinè defluxionem appellare: Cęlius Aurelianus libro secundo capit. septimo influxionem nuncupauit,communissimè tamen vocabulo ipso vtens. Nam si communiter sumatur pro omni defluxione, quæ ex capite ad pulmonẽ per asperam arteriam fluit, aut pro omni ea, quæ à capite per venas ad partes inferiores defluit, intelligi debet, Galeno teste commento aphor. decimisecundi, tertij libri: propriè autem κάταῤῥουν Græci nominant, vt idem Galenus asserit lib. tertio de caus. symp. cum quod superuacaneum est, à cerebro in os defluat; quem etiam latinè propriè destillationem nuncupare debemus: velut si in nares excrementum defluat, κορύζαν Græci, grauedinem latini appellant. At si in fauces, vt inquit Galenus præcitato loco,aut in laryngam, ut sexto de sanitate tuenda ipse asserit,ex capite excrementa decidant βράγχος à Græcis, raucitas à Latinis nominatur affectio: nam principio vocem raucam facit; procedente verò tempore paruam. Si verò longius etiam procedit malum totam adimit,vt patet eodem sexto de sanitate tuenda:quamuis Paulus velit,cap. 28. libr. tertij. Quod si excrementius humor per palatum, ex capite in fauces decumbat, κατάῤῥος Græcè, Latinè destillatio nominari debeat. Si verò in guttur, & asperam arteriam destillet, vocatur tunc malum Gręcè βράγχος, vel τρηχείαν: conciliari tamen cum Galeno posset de catarrho, quòd & si per palatum in fauces excrementum aliquod defluat, adhuc in ore suscipitur; a quo & tum gula, tum aspera arteria excrementi decursũ excipiunt,eodem Galeno auctore, sexto de sanitate tuenda. sunt enim fauces spatium illuc laxius, quod inter gulam, & guttur pręiacet, vt liquet commento aph. 34. 4. li. & tertio progn. quapropter & os cum his simul afficitur; & ore affecto, ac superuacaneum excipiente, contingit, & eas quoque coaffici, vel dicas faucibus exiguum excrementum suscipientibus fieri etiam catarrhum,quoniã vox nondum mutatur, & rauca redditur. Sic etiam de brãcho differendum erit,nam raucitas nedum gutture affecto, verum etiã & faucibus ipsis,multo tamen humore imbutis superuenit, velut ex Galeni sententia asseruimus: sunt enim ambo vocis organa, vt ipse inquit septimo de compositione medicamentorum secund. loc. præcipuè tamen fieri consueuit, si in guttur,& asperam arteriam excrementitius humor destillet,vt inquit Paulus Cæterũ si in alias partes: capiti subiectas ab eo fluxio procumbat, pro partiũ

Quot modis destillatio dicatur seu defluxio.

3. de cau. symp. c.4. in prin.

Destillationis communissime sumptæ differẽtiæ plures.

Cap. 9.

Loco citato.

Pau. cum Galenus conciliatur

Cap. citato.

3. prog. com. 16

Cap. 1. collige.

varietate

varietate diuersas suscipit nomenclaturas, vt si in gurgulionem vua, aut si aliter in tumorem attollitur, alio nomine; si in glandulis, quę in oris termino vtrinque iacent, antiades; si in ijs, quę proximæ eis sunt, paristhmiæ nuncupantur. Si in reliquas partes aliam quandam appellationem suscipiunt, de quibus omnibus modò tractare non intendimus, sed de tribus duntaxat prænominatis fluxionibus, catarrho videlicet propriè dicto, coryza, & brancho, hoc est, de destillatione propriè dicta, grauedine, & raucitate verba faciemus. Est autem cum his, tum reliquis omnibus non nominatis vitijs commune (vt inquit Paulus) descensus excrementitij humoris ex capite in subiectas partes: quem descensum, defluxionem, seu destillationem (quanuis communissimo vocabulo) nuncupare fas erit. Quod autem in hac affectione cerebrum primo oblæsum sit, liquet ex Galeni verbis tertio de caus. sympto. cum dixit, catarrhi; & coryzæ causa est cerebrum: & post pauca, iterum dicebat, ergo qualis in ventre passio ex mala concoctione fit, tale est in cerebro prædictorum vtrunque. patere insuper illud poterit & sexto de sanitate tuenda: quo loco capiti in prędictis affectionibus prospiciendum esse iussit, tanquam ipsius mali fonti. Ex ipsiusmet quoque cerebri operationibus oblæsis, ac eiusdem excrementis quantitate, & qualitate mutatis, confirmari potest. Quanquam cum eo in grauedine nares coafficiantur, in destillatione seu catarrhos, os ac interdum fauces; in raucitate larynx, seu aspera arteria; aut ipsæ quoque fauces, si immodico humore imbutę sint. Affectio ipsa symptoma est in genere excretorum immodice, ut Galenus inquit, eodem tertio de caus. sympto. quod quidem interim ad ipsius cerebri intemperiem consequitur calidam, uel frigidam, quo casu ut similaris pars ipsum afficitur: interdum uero eo impleto. & velut instrumento oblæso symptoma hoc excitatur, ut Galenus testis est præcitato libr. de caus. sympto. At tibi declarabunt, quæ nam fuerit capitis dispositio siue calida, siue frigida, qualitas, & quantitas excrementorum, nec non causarum, quæ præcesserunt contemplatio, Galeno auctore tertio de loc. affect. cum itaque cuiuslibet defluxus ex capite ad iam dictas partes, causa sit intemperies calida, aut frigida, cerebro tamen ut parte similari affecto, aut multitudo uaporum, seu humorum in eo cōtentorum, si ut instrumentalis pars cerebrum ipsum affectum sit: quanquam eius affectio quoquomodo fiat, similis sit affectioni uētris ex mala concoctione, ut patet eodem tertio de caus. sympt. propterea singulę dispositiones propriis indiciis inueniendę sunt. Nam si frigida fuerit. tum ex quantitate excrementorum, quæ maior, erit tum ex qualitate, quod frigida minime mordacia sint cognosces; caputque undique & frons iis distenditur, ac meatus, quos ethmoides uocāt, clauduntur, ne uox deorsum per nares transmeet, ut inquit Paulus: frigidaque præcessit uictus ratio, temperamentum potissimum cerebri, ac ætas, tempus, anni regio, ac aeris constitutio, aquilonia. Hæc nanque frigida cerebri intemperies cogens amplius, & comprimens quodammodo caput (velut manus spongiā aqua imbutam) exprimit cerebrum ipsum, quo fit, vt ad loca capite inferiora eius excrementa decidant: adhæc cum quod ad ipsum cerebrum prouenit pro nutrimento, sua frigiditate concoquere non possit, effectum ei velut excrementum, iterum ad infernas partes illud conuertitur, cum nequaquam continere valeat: nec minus cùm ex infernis partibus in ipsum vapores ascendant, nequaquam digeri, ac discuti ab eo ualent: qui iterum multiplicati, ac crassiores redditi, vt ad subiectas partes delegentur opus est, nullam siquidem in parte aliqua corporis plenitudinem digerit hyems, vt inquit Galenus commento aphor. 13. tertij libr. quare nec frigiditas, confert, etenim frigida intemperies dum nihil absumit humoris quodammodo incremento confert, eodem Galen. auctore 6. de sanitate tuen. & 1. de morb. vulg.

Da quibus differentiis tractabitur.

Quid sit omnibus cōmune.

Quæ pars afficiatur.

ca. 4. post prin.

c. 9. post prin.

Quis præter naturam affectus.

cap. 4. causæ.

Loco citato.

Causarum cognitio.

Ca. 5. post med.

Cap. 4.

Si ex frigida cerebri intemperie fiat, signa

6. de san. tuēda.

1.de morb.uul. commẽtario 2. Com.7.

vulg. qua ratione etiam fit, vt ex accidenti propter frigidam intemperiem cerebrum repleatur, ac vt instrumentum à plenitudine infestetur; id quod præter iam dicta, si ex frigidis succis fiat, dignosces ex capitis, tum distensione, tum grauedine, citra tamen calorem, ac mordacitatem, oculorum, seu faciei rubedinẽ: præcesseruntque nonnulla, à quibus caput facilè repleri frigidis humoribus potuit, vt nimia repletio, & præsertim frigidorum alimentorũ, ac potuum, aut frequentes cruditates assumptorum ciborum, qui in ventre incocti perseuerantes nequaquam infra excernuntur: ijs quoque si febris superueniat, ab ea iuuantur, Paulo auctore, pręcitato loco. At si ex æstu grauedinem quispiam, destillationem, seu raucedinem concipiat, his particulæ, quæ fluxionem suscipiunt, incalescunt, acris tenuisque humor destillat, tũ per nares, tum per os, faciesque rubescit, & nasus, vt idem inquit Paulus. Hos etiam magna ex parte febris comitatur, quamuis ab ea minimè iuuentur, tumescere insuper facit nasũ, & interim exulceratur tum nasus ipse, tum reliquæ partes fluxionem suscipientes, cum ea acrior fuerit, Hippoc. auctore; libro de veteri medicina: & si manum fronti, capitique admoueas, immodicè calentes has partes reperires: quod si ætas, temperamentum, habitus, anni tempus, regio, acrisque constitutio præcesserint, ac fuerint calidæ, certius id manifestabunt. Est autem huius defluxus causa, calida cerebri intemperies, non siquidem cogẽs, ac constringens, veluti frigida, sed cerebri humores extenuans, ac dissoluens; attrahendo quoque per se, & ipsa caput replet, præsertim vbi vinum vltra modum potatum fuerit, aut copia ciborum, calidorumque præassumpta, aut balnea calidiora, seu largior perfusio capitis ex aqua calida pręcesserint: nam & hęc suapte natura caput replent, quemadmodum austri, ac austrinę pluuię, & cuncta, quorum natura calida est, & humida: omnia nanque talia apta sunt caput replere, vt testatur Galenus commento aphor. quinti, tertii libri. quo casu præter iam dicta, aderit capitis quoque leuis dolor, ac grauitas cum manifesto caliditatis sensu. Aptiores autem sunt, qui temperaturam calidam capitis habent, vt ab externis causis in destillationes incidant, velut frigidam habentes temperaturam paratiores sunt, vt ab internis causis destillationibus corripiantur. Verum si raucedines, & grauedines in ualde senibus fiant concoctionem non admittunt, inquit Hipp. apho. 40. secundi libri, cum ex frigidis oriantur causis, & facultas eorum imbecilla sit, ita ut eas concoquere non valeat. Celsus vero scriptum reliquit, quod si in nares ex capite destillat humor, leue est; si in fauces, peius; si vero in pulmonẽ, pessimũ est; quod si in asperam arteriam destillet, peius erit, quàm si in fauces; non tamen ita pessimum, vt si in pulmonem, quemadmodum cuilibet patere poterit. Cunctę vero destillationes breues, & si neglectę sint, longæ esse consueuerunt, vt idem inquit Celsus, nihilque pestiferum, nisi quod pulmonem exulcerabit, eodem teste: quanquam neque omnino salubris sit, aut curatu facilis, si ex destillatione caput asperæ arteriæ, aut ipsa eadem exulceretur, potissimum si ad eius cartilagineam substantiam peruaserit, quemadmodum liquet septimo de vsu partium: considerate itaque oportet, cuiusque destillationis præcedentem causam, ac præhabitam diætam, atque ita remedia contraria afferre, ut inquit Aetius. In vniuersum autẽ pauco cibo, & quiete vtendum est, vitato etiam frigore, & calore, & præsertim si repetina fiat mutatio, modo ad frigus, modo ad calorem. Hæc nanque res (vt testatur Celsus cap. secundo lib. primi) maximè grauedines, destilationesq; concitat: protinusque abstinendum esse à sole, balneo, vino, & venere idem Celsus præcipit cap. 2. lib. 4. temperatus ergo eligatur aer, vt neque impensè calidus, aut frigidus sit: verum si causa fuerit frigida, parum ad calidum inclinet; si calida, parum ad frigidum. Caueant uentos, cum austrinos, tum aquilonios, vitentque somnum longiorem, & diurnum, moderatus

Si ex calida intemperie signa.

Circa finem.

Cap. 7. Curatio.

Victus ratio. Lib. 8. cap. 53.

ratus tamen in nocte confert; procurandumq; erit, vt singulis diebus alui excrementa excernantur, si non natura, saltem arte, balanos, aut clysteres adhibendo, abstineantq; ægri ab immodicis animi affectibus. Cibis vtantur concoctu facilibus, & boni succi cum frigidis aliquatenus, aut calfacientibus leniter permistis, prout diuersa exigit dispositio. Sorbitiones tamen maximè prosunt, vt inquit Paulus aut amylum ptisana oua, sorbilia, panis in aqua cum amygdalarum succo decoctus, aut cum pini fructibus, in causa frigida. Aetius vero caseum tenerum, ac recentem, tanquam utilem, comestum commendat; & in frigida causa cauliculos brassicę, ipsarumq; brassicā, coctos, & comestos: nec minus si à ieiunis ipsimet cauliculi crudi edātur, butyrum quoq; eis vtile existit, & quibusdā robustioribus porri quoq; probè cocti, potissimum in raucedine. In causa vero calida lactucæ cauliculos parumper feruefactos comedant, etiam si in posca ipsos intingant: poteruntquoque vti pane dulciario confecto ex amygdalis ipsis, & saccharo, aut ex pini fructibus, & saccharo confectis, si ex frigida causa ortum habeat defluxus; caueant vaporosos cibos, vt cæpas, allia, sinapi, ac reliquos. Prædictorum autem ciborum quantitas, prærerquam quod moderata perpetuo esse debeat, minor tamen in cæna, quàm in prandio sit, & post cibum neque legant, neque scribant, Celso auctore cap. 5. lib. 1. pro potu deuitent vinum; loco cuius aqua ordei in calido defluxu, aut aqua, in qua parum radicis clycyrrhyzæ, seu cinnamomi fuerit decoctum, si ex frigida vtantur, aut radicis glycyrrhyzæ decocto, vel ipsammet radicem dulcem cum cinnamomo, in frigida, seu cum hordeo in calida fluxione decoquas. Poterunt quoque qui ex frigiditate defluxu corripiuntur, aqua mulsa pro potu vti, aut aquoso vino ipsius vero potus quantitas sit exigua, nam procurata sitis multum confert, vt Theodorus Priscianus inquit lib. 2. ad Timotheum. cap. 7. quo vero ad medicamentorum rationem attineat, ex Gale. sententia 6. de sanitate tuen. in quouis defluxu ex capite ad subiectas partes, capiti saltem prospiciendum est, ipsumque sanandum, veluti mali fontem, ac firmandum modo liceat, etenim origo, & principium catarrhi è capite nascitur, eodem Theodoro Prisciano teste. Qua de re si ab ipsa caliditate sincera, aut ex frigiditate fluxiones contingerint, & nulla alia facultate participauerint, sic sanè sedabuntur, vt inquit Hippocrates lib. de veteri medicina, vbi ex frigido in calidum permutatæ fuerint, & ex calido in frigidum. Vbi itaque calida præpolleat intemperies, ijs pugnandum est præsidijs quę dolori capitis ex tali causa contracto conueniunt, præstatq; æstatis tempore eorum caput rosaceo perungi potissimum omphacino; frequentique balneo potabilis aquæ ægros fouere oportet, quo & calidos vapores, qui in capite sunt, euocemus, & totum capitis temperamentum melius reddamus Galeno teste, eodem 6. de sanitate tuenda, ipsumq; caput copiosiore aqua calida, moderatè tamen perfundendum erit, vt inquit Paulus: nec propterea Celso pugnabimus, qui protinus à balneo abstinendum præcipiebat; nanque aut sponte nascentes aquas interdicebat, vel in frigida intemperie circa initia ipsum prohibeat. At si frigida intemperiens caput infestet, calefacientibus, iuxta præallegatam Hippocratis sententiam, fluxio sedabitur, in calidum intemperie permutata: caput itaq; nardino, rutaceoq; oleo perungi debet, Paulo teste, irinum vero non solum illinitur, sed etiam naribus instillatur, vel chamæmelino, seu anethino vtare. Verum si nedum calida fuerit cerebri intemperies, sed calidi quoque in eo redundent succi, ac forte febris inuaserit, totius corporis plenitudine existente, sanguis mittendus erit ex externa cubiti vena, quę humeralis dicitur, siquid eam non prohibeat, eaq; iteranda cubiti si opus fuerit, potius quam semel multam quantitatē sanguinis extrahere: at si quid eam prohibeat, redundātes humores alijs euacuationibus purgare, ac

[Margin notes: Medicamentorum ratio. — Loco citato. — Si ex calida cerebri intemperie fiat, cu ratio — Cap. 6. — Si ex frigida. — Si ex calidorū succorum redūdantia fiat, curatio. — Venæ sectio. — Purgatio.]

M deor-

deorſum trahere oportet, clyſterijs videlicet, cucurbitulis, frictionibus, ac purgantibus medicamentis: prius tamen quàm ea tribuantur, concoqui ac tẽperari calidorum humorum acrimonia debet, ac eorum intemperantia: indigent enim hoc omnes fluxiones, quę ex humorũ acrimonia fiunt, teſte Hip: præcitato loco. Temperantur autem ſi ſyrupum violaceum, roſaceum, ex nymphæa, papauere, aut ex cannis tribuas cum aqua hordei, aut decocto radicis glycyrrhyzæ, ſeu borraginis. Tribuas verò vnc.j. & s. vel ij. ex prædictorũ ſyruporum aliquo cũ vnc.iij. ex aliqua prædictarum aquarũ: quibus pluries aſſumptis purgare poteris ægrum ex caſia fiſtula, ſeu manna vnc.ij. videlicet caſiæ fiſtulæ, aut ij. vel iij ipſius mãnæ; & ſi videbitur addere poteris vnc.s. ſeu ℨ.
Topica. vij. antidoti diachatolicõ, aut decoctũ trochiſcati agarici ℨ.j. vel ſcrup.iiij. capitisq; demũ applicentur ea topica medicamẽta, quæ in capite de dolore capitis commemorata ſunt, balneis item dulcis aquæ, ac reliquis, quæ ſupra in calida intemperie approbauimus, vtendum; & cum ſomnum ingreditur, diacodium ore contineat, ſæpiusq; eo vtantur etiam, ſi vigilet, poterisq; eum in tabellis conficere, velut Neapoli vtimur, pręſertim his, qui liquidum medicamentum ipſum ſumere abhorrent; ſomnum etenim dulcem infert, & reprimit influxum, vt inquit Aetius. Frigido autem redundante humore, præſertim in capite, per ea, quæ talem purgant medicamenta, corpus, & caput uacuabis: in quem vſum conferunt acres clyſteres, prius tamen quam purgantia tribuas medicamenta, ex roſaceo melle, ſyrupo de glycyrrhiza, aut de hyſſopo, iuiubino, aut ex ſucco borraginis, præparari, ac cõcoqui redundans ſuccus debet, cum aqua betonicę, aut ſampſuci, & demum pilulis ex hiera & agarico confectis euacuari, aut ex pilulis arabicis, aureis, & interdum cochiis, ac ſimilibus, poſt quas (ſi videbitur) unc.ij. aut parum plus, vel minus roridi mellis, aut ſyrupi ex pluribus infuſ. roſarum exhibe. Idoneum quoque erit, poſt vniuerſalem purgationem medicamen, quod pituitam per os educat, præbere, ac à capite cucurbitulis, frictionibus, ſeu vinculis humores retrahere, ipſumq; prædictis calidis oleis irrigari. Item ſaccelli capiti ipſi admouendi ſunt, qui taliter componantur. Recipe hyſſopi, ſampſuci, florum chamæmeli, meliloti, ana ℨ.j. & s. florum ſtœcadis, ſpicæ, ſingulorum ſcrup.j. maſtiches, ligni aloes, maceris, cuiusque ℨ.s. roſarum aridarum ℨ.iij. terantur ſingula, & in ſericum, ſeu tenuem linteum lineum immittantur, ſacculusq; formetur, & coronali ſuturæ imponatur, quo etiam loco ſinapiſmus, aut igneum cauterium (vbi diuturnior fuerit affectio) vtiliter adhiberi poterit. In vtroque item defluxu ex calida, aut frigida intemperie orto, ſuffimenta adhibere conuenit, ſi ex calida intemperie fiat, paretur vt infra. Recipe mannæ, ſeu corticis thuris, ladani, maſtiches, ſingulorũ ſcrup.s. ſantalorum rubeorum, & luteorum, & corrallorum rubeorum ana ℨ.i. roſarum rubearum, ſiccarũ, incompletarum ℨ.iiij. fiat puluis, & (vbi vſus exigat) carbonibus ignitis inſpergatur: frigida vero exiſtente cerebri intemperie, hoc modo ſuffimentum paretur, maceris, ligni aloes, ſpicæ maſtiches, corticum, ſeu mannę thuris, ſingulorum excipe ſcrup.s. hyſſopi, & ſampſuci ſiccę ana ſcrup.i. ladani ℨ.i. florũ ſtœcadis, & gariophollorum ℨ.s. roſarũ rubearum ſiccarum ℨ.ii. vel iii. paretur puluis, & modo iam dicto vtare. Particulatim vero (vbi ad nares fluxio decumbat, ſi calida ea fuerit) conuenit ex aqua tepida per nares vaporem excipere; aut ex maluarum, hordei violarumq;, & florum chamęmeli decocto; frigida aũt fluxione exiſtẽte, ex ſampſuci, hyſſopi, ſerpylli, betonicæ, pulegij, ſeu betę decocto excipiendus vapor erit. Ex eiſdem quoque caputpurgia fiant, quæ inſuper parari poterunt ex his, quę cap. de dolore capitis commemorauimus: verum nequaquam fieri debent, niſi prius purgatum fuerit corpus, ac iam dictis medicamentis caput firmatum, aut ſaltem ipſi proſpectum; melanthii

Si ex frigidorũ humorum redũdantia fiat, curatio.

Purgatio.

Topica.

Suffitus.

Si ad nares defluat.

quoque

quoque,seu cumini vsti odorem suscipere commendauit Paulus,frigida præsertim fluxione existente: nec minus confert pulegium odorare: demittantur autem singula in serico,aut lineo linteo. Si vero in os defluat calida fluxio,ex aqua hordei,violarum, aut maluarum decocto, cum glycyrrhizæ radice oris collutio fiat, frigida autem existente fluxione ex hyssopi,pulegii, sampsuci,ac aridarum ficuum decocto colluatur os.priuatim etiam & ipsi raucitati conferunt compositiones, quæ sub lingua tenentur ὑπογλωττίδας Græci appellant,quo paulatim eis liquescentibus,asperæ arteriæ summū,id quod ipsum defluit,suscipiat,paulatim etiam relaxatis musculis ipsius gutturis. Hoc autem ex industria fieri oportet, ne tussis excitetur, fiet autem si spinus cubet,iuxta Galeni sententiam 4.& 5.meth. med. ac 7. de compositione medicamentorum secundum loc. Talia sunt pilulæ,bechicæ dictæ, ac ea compositio,quam Neapoli alusam vocamus. Conficitur autem ex amylo, tragacantha,amygdalis dulcibus,seu ipsarum oleo,& saccharo: poterit quoque hæc compositio in tabellis formari, nec minus & id pharmacum sub lingua tenendum erit; quod loch. de papauere nominant, si à causa calida raucitas fiat; & si a frigida,loch.quod sanum,aut illud, quod de pino appellant. Sæpius quoque veluti lambendo, diutissimè tamen in ore tenens sensim,ac paulatim deglutiendo,assumat ex syrupo de cannis, aut ex dulcibus malis punicis,ex adianto,glycyrrhiza, seu hyssopo,aut ex decocto, quod ex hordeo, radice dulci,vua passa,caricis,adianto,& hyssopo paratum sit,saccharum addendo,aut mel,si frigida fuerit causa. Pręstat item) ex Galeni sententia eodem 7.lib de compositione medicamentorum secun. loc.) glycyrrhizæ decoctum cum sapa admistum: & si magis discutere, & extegere velis, caricarum decocto vtaris per se, aut cum aqua hordei, vel cum in aqua radix dulcis fuerit decocta.Reliqua, quæ pro curatione raucedinis conducunt, inferius requiras,cap.de tussi,priuatim autem valde confert, si ipsa glycyrrhizæ radix,aut eiusdem succus sub lingua teneatur.

Si in os defluat

Raucitati conferentia.

4.meth. c.vlti. in medio. 5.meth.c.2. in prin. 7.de comp.medica.sec.loc. Cap.1.

Cap.1.post me.

περὶ φλεγμονῆς κίονος.

De inflammatione gurgulionis. Cap. 44.

INflammatur sæpenumero pars quędam, quæ circa os continetur carnosa in summo, siquidem ore dependens, tanquam aliquod vocis plectrum, existens, Paulo auctore lib.6.cap.31. apparebit autem ea, si quis aperto plurimum ore toto,linguam deprimat:hanc ipsam carunculā veteres Gręci)vt inquit Galenus 6.de compositione medicamentorum secun.loc.)duobus nominibus appellare consueuerunt. Nominant nanque interim γαργαρεῶνα, interim vero κίονα, quod a latinis gurgulio, & columna dicitur: a posterioribus autem medicis fere omnibus Gręcis (vt ipse asserit) κιονὶς, id est, columella,vocatur:quod si quidam sint,qui σταφυλὴν,id est,vuam ipsam nuncupent,eorum meminisse non præstat: nam non particula ipsa,sed vna aliqua eis affectio σταφυλὴ,hoc est, vua nominatur, cum scilicet vuæ acino simile sūmum gurgulionis appareat,vt inquit Aetius cap.40. lib.8. hanc etiam solam gurgulionis inflammationis speciem Hip.vuam appellat,vt liquet apud Gal. lib.de tumor. præter naturam in fine. Fit autem vua cum pituita de capite ad gurgulionem descenderit, & gurgulio pręceps dependet,ac fit rubicundus,eodem Hip. auctore lib.2. de morb. temporis autem progressu nigrescit: & eodem libro dicebat,vuam fieri, cum summa gurgulionis pars aqua impletur, & rotunda fit ac perlucida, & spirationem intercipit: quanquam raro

Cap.3. in prin.

Duæ differentiæ inflammationis gurgulionis.

Circa principia.

(vt testatur Gale.precitato lib. 6 de compositione medicamentorum secundum loc.) hæc affectio circa columellam contingat, sed valde sępe inflammetur, quemadmodum etiam & raro alia quædam affectio, quam lorum vocant, circa gurgulionem etiam accidit, cum videlicet nimium ignitus gurgulio ipse gracilescit, & loro similis propendit, vt inquit Aetius, vtrunque autem nomen (vt Paulus refert præcitato loco) à similitudine factum est: nam si longior, tenuisque fuerit, columella nuncupatur, si vero crassior

Pars affecta.

in rotunditatem creuerit, feraturque deorsum, vua dicitur. Inflammato itaque gurgulio, quomodolibet aperto plurimum ore toto (vt diximus) si quis linguam deprimat, eā partem affectam esse visu diiudicabit, nulloq; alio

Affectus.

indigebit signo. Quòd verò ea affectio inflammatio sit, morbum siquidem in compositione primo (vt sæpe diximus) ex dolore, tumore, & rubedine ipsius

Causę.
6. de san. tuen. cap. 9. in prin.
3. de caus. sym. Cap. 4.

collumellę, cum febre, ac deglutiendi difficultate diiudicabitur. Prouenit autem affectus hic, cum ex capite ad gurgulionem ipsum fluxio defertur, quemadmodum 6. de sanitate tuenda, & 3. de caus. sympt. liquet: hæc inquam fluxio cum sanguinis, tum aliorum humorum à capite descendentium fieri poterit, verum quo pacto id discerni queat, præcedēti cap. fusius ostendimus: quare vt hic iterum repetamus superuacaneum duximus. Inflammato gur-

Prognostica.

gulione ac in tumorem aucto, nitendū erit omnibus moliminibus, præter chi-

Tex. 26.

rurgiam, ipsum curare, ac extenuare, Hip. auctore 3. prog. nam quoad rubidus magnusq; fuerit gurgulio cum periculo secatur, & scarificatur: & cum talem scarificationem, seu sectionem sanguinis fluor, & inflammatio comitabitur, eodem Hipp. ac Galeno auctoribus, præcitato loco. Quod si interdum chirurgia vti oporteat, cum videlicet, pars gurgulionis summa maior, ac linida, seu orbiculata fuerit, superior vero tenuior, quem affectum (vt diximus) vuam appellāt; vbi aluum subduxeris præstabit manus admoliri, vt ipsimet testantur, ne æger strangulctur, potissimum vbi aliis adhibitis medicamentis malum non cedat: nam neque in prædicta affectione ad eius excisionem festinandum erit: quapropter vuæ vehemens inflammatio terrere quoq;

Curatio.
Victus ratio.
Cap. 8.
Medicamentorum ratio.

debet, Celso auctore libr. 6. capi. 14. quò fit, vt in hac affectione abstinentia necessaria sit, vti ipse inquit. Conuenit vero eadem fere victus ratio, quæ in reliquis inflammationibus, potissimum autem in principio, conducit quies, & inedia, vt 6. de compositione medicamentorum secund. loc. Archigenis auctoritate, testatur Galenus. Quo vero ad curandi rationem attinet, vbi vniuersum corpus humorum multitudine fuerit refertū, aut eorundem malitia vitiatū: tum priusquam ad localia remedia perueniamus, venæ sectio, aut purgatio administranda erit; acresq; clysteres adhibendi, vt & vniuersum corpus euacuetur, humorumque mouentum, qui ad affectam partem feruntur,

Loco citato.

transferatur: hoc nanque & rationabile est, & multa experientia indicatum, ac cognitum, vt testis est Galenus, eodem lib. 6. de compositione medicamentorum secun. loc. qua etiam ratione Celsus dicebat, quòd & sanguis rectè mittitur, & si id aliqua res prohibeat, aluus vtiliter ducitur. Si itaque cor-

Venæ sectio.

poris plenitudo adsit, vena cubiti statim secanda erit (si nihil prohibeat) me dia, aut externa, prout maior, aut minor fuerit corporis plenitudo. cucurbi-

Diuersiones.

tęq; cum scarifiatione ceruici affigendę: & si his nec cedat affectio, venæ sub lingua secentur, eiusdem Archigenis decreto: Aluus prętereа aeri clystere, aut glande subducenda erit reuulsionis nedū euacuationis gratia: in quē etiam vsum frictionibus, ac vinculis extemarum partū, cucurbitulisq; cum iuxta scapulas, tum iuxta nates vtare. Vitiatis vero humoribus redūdantibus

Purgatio.

qualiscunque is fuerit, purgandus erit: & si simul cum sanguine fluxerit, nec alienum erit ante purgationem (reuulsionis saltem gratia) humeralem venā in cubito secare, paucamq; sanguinis copiam extrahere, ac demū purgationē adhibere

adhibere, concoctis tamen ac præparatis redundantibus succis, si dabitur occasio, quo etiam tempore clysteribus vti poteris. Sit autem purgans medicamentum non validum, sed leniendo vacuans, veluti manna, casia fistula, syrupus ex pluribus infusion. rosarum, aut violarum, cum quibus interim antidotum diacatholicon permisceas, præsertim si redundans succus, aut corporis natura eius, qui purgari debeat, id exigat. His autem peractis, aut si neutrum prædictorum adsit, statim ad curationem per localia remedia peruenire debemus, quæ eius naturæ esse debent, vt fluxionem reprimant; quemadmodum in alijs omnibus morbis, qui ex humorum influxu contingunt. Sint igitur adstringentis facultatis, & si quidem moderatus fit influxus moderate adstringentis, quæ, austera priuatim dicuntur: vbi verò vehementior fuerit influxus vehementioris adstrictionis, quæ acerba nominantur: ambo enim adstringunt, sed debilius austera, vementius autem acerba, vt patet quarto de simp. med. facult. & sexto de compositione medicamentorum secun. loc. Collutiones itaque moderate, si quem moderatus fuerit influxus ex palmulis decoctis, quandoque sola aqua, quandoque modico melle incocto, vel ex rosarum decocto, pampinorum vitis, rubi, cytinorum, siliquarum, radicum minori, & malorum austerorum, ac pyrorum, sorborum, interim cypери parari poterunt. Fortiores vero (vbi vehementior fuerit influxus) sunt, myrti, & baccarum eius decoctum, & ex acerbis cotoneis malis, aut virgulorum tenerorum ilicis, arbuti, smilacis, & vniuersi quercini generis, similiterq; & glandium, mespilorum item, & cornorum decoctum: at generosissimum est gallarum decoctum, rhois culinarii, ac curiarii, myricæ fructus, vtriusque mali punici floris, & putaminis: horum itaque vnumquodque & singulatim, & cum aliis decoctum in aqua gargarizandum exhibere oportet, iuxta Galen. sententiam sexto de compositione medicamentorum secundum loc. & Aetii præcitato loco: quin iuxta eorundem decreta, aridis quoque tritis columellam contingere opus est, ita vt summisse, & paulatim ad superiorem, & extrinsecam regionem afferantur, & per cochleare, aut specilli concauum supra linguam immittantur: ex his ipsis modetatæ quidem sunt rosæ, & flos ipsarum, & prædictarum plantarum germina exsiccata, ac hypocistis, & omphacium siccum. Et si frigidior fuerit fluxio, aloe, cyperus, & iunci rotundi odorati flos, ac rheon ponticum confert: pariter si fortioribus indigeas, rhus obsoniorum, siue culinarius conducit, balaustium, cytini, malicorium, galla, & magis exacte cum omphacitis fuerit: nec minus conferunt hypocistidis, vuæ acerbæ, ac glycyrrhizę succi, ad solem æstiuum exsiccati, adeo vt conteri queant. Vbi vero gurgulio à nimium adstringentibus remediis compressus fuerit, tragacantho, sarcocolla, & amylo vtendum erit. At vbi generatus affectus in gurgulione maiorem habuerit causam, impossibile erit ipsum per repulsoria perfecte sanare, vt inquit Galenus, maxime vbi ægri corpus fuerit humoribus multis refertum, aut particula affecta natura debilis ob id igitur cogimur, sæpe quidem in principio, sępius vero paulo post admiscere quippiam ex discussoriis, & si dolor affuerit simul vehemens etiam ex mitigatoriis. itaque tunc opus est vnicuique prædictorum pharmacorum aliquid ex discussoriis addere: & cum hæc omnino multa sint, a mollioribus auspicandum erit: ab actibus nanque inflammata exacerbantur, cuius farinæ sunt chamæmeli flores, fœnum grecum, sertula campana, anethum, althæa radix iridis, mel, erui farina, thus, aut myrrha: & si mitigatoriis hoc tempore indigeas ex contusa radice dulci, melle, & dulci aqua pari mensura simul coctis, medicamentum paratum cum prædictis admisceas, aut id solum gargarizādū prębeto. Cæterum tu perspecta (vt Galenus inquit) inflammationis magnitudine, ac caliditate, & considerata influxus quantitate, ampliusque copiam

Topica quæ cō petant.

4. de sim. facul cap. 7.
6. de compos. med. secun. loc. cap. 3.

Loco citato.

humorum in toto corpore per coniecturam assecutus, pharmaco, in quo aut adstringentium, aut discutientium vis excellit, vteris. Procedente autem tem
Capit.6.7.& 8. pore, vbi iam dictis inflammatio non cesserit, discussoria medicamenta tuto adhiberi possunt nisi ad duritiem vertatur ipsa gurgulionis inflammatio: nam tunc emollientibus medicamentis vtendum esset, quæ cuius naturæ esse debeant lib. quinto simplic. medicamentorum facul. requiras: cuiusmodi sunt radix & folia althęę, semen lini, fœnum græcum, & alia huiusmodi, è quibus gargarismata parari possunt. admiscere eis item poteris hyssopum, aut glycyrrhizam. Verum si ad suppurationem inflammatio vergat, mitioribus collutionibus, & gargarismis, eisque concoquentibus vtendum erit: quo casu præstat decoctum ex caricis per se solum, aut aqua mulsa permistum, seu sapa, aut ptisanæ succus, in quo vuæ passę sint incoctæ: radicis insuper dulcis decoctum, aut furfurum lotura calida, id quod in reliquis omnibus seruandum erit me
De laxata columella, dicamentis, vt temperate calida sint. Ea vero suppurata, post puris eruptionem extergentibus, & desiccantibus medicamentis curari debet, aqua hordei cum melle rosaceo mista, aut aqua mulsa, & reliquis huiusmodi. Euenit etiam aliquando, vt citra inflammationem nimium humectus gurgulio laxior fiat, & propterea linguæ radici, ac faucibus propensus incumbat, quemadmodum in destillationibus continuis contingit, Aetio auctore; quam affectionem Græci γαργαρεῶνος χάλασιν, Latini laxatam columellam, barbari casum vuæ appellant, quæ affectio quoniam eandem curandi rationem postulat, quã eius exigit inflammatio, propterea seorsum de ea pertractare noluimus. Pro ratione itaque confluentis succi venæ sectio, aut purgatio præcipiatur, quibus corpus totum, ac caput primo vacuetur. His tandem peractis, collutionibus, gargarismis, ac reliquis medicamentis aridis superius descriptis vtaris, adstringentibus scilicet, & exsiccantibus. Priuatim autem (vbi subalbidus, & exanguior gurgulio sit) ex origani triti in aqua, & aceto decocti, ac caricarum cremore misto ac gargarizandum vtitor: aut loco origani, hyssopo vtare. apium quoque, & laur. folia trita, & vino, aut lentis decocto diluta, gargarizato, Apollonio auctore. Arida quoque medicamenta parabis ex gallæ omphacitidis, aluminis scissi, ac salis ammoniaci partibus æqualibus, quibus tritis,
Loco citato. ac simul mistis expleto cochleari vuam contingito: hoc autem velut validissimo medicamento vtare, repellendi, ac discutiendi vim habente, iuxta Galeni sententiam eodem sexto de compositione medicamentorum secundum
Cap.53. locos. puluis autem, quo vtimur nos, hic est. Recipe piperis, cinnamomi singulorum scrup.s. corticum thuris, & gallarum ana scrup.i. rosarum rubearum siccarum drac.ii. conterantur, simulque, & modo quo supra vtare. His qui casum vulæ patiuntur sic subuenimus, inquit Trotula, puluerem zingiberis, pyrethri, & cinnamomi decoquimus in vino, & facimus gargarizare, & puluerem horum calidum vulæ apponimus, tu autem vtare hoc medicamento, vbi ex pituita fuerit laxatus gurgulio. Marcellus autem libr. de medicamentis capi. decimo quarto brassicæ crudæ folium leuissime tritum commendat, ex eo vero succum exprimito, quo vua contacta potenter subleuatur. Cinis itẽ testarum ex ostreis, aut hirundinum exustarum cinis tenuissime contritus, cũ melle mistus, vuæ illitus prodest; similiter si rosę siccæ part.ii. & myrti parte i. cum aqua mulsa decoquas, & gargarizandum præbeas. Denique nonnulla medicamenta, præsertim composita consulto hic scribere prætermisimus, pro cura præsertim inflammationis columellę, quæ cap. de angina studiosi requirant. Verum vbi cunctis iam dictis auxilis gurgulionis malum non cedat, tam si oblongior, tenuisque præter naturam fuerit, quàm si in rotunditatem creuerit, eius summo vuæ acino simili existente, ne continuo irritetur tussis, vigiliæ, interim etiam strangulatus subsequatur (vt inquit Paulus cap.

31.lib.6. (is excidendus erit, modo quo ipse præcipit præcitato loco, ac Aetius cap.41.lib.8. neque tamen festinandum erit ad eius excisionem (vt diximus) Hippocratis auctoritate lib.3.prognost. & Galeni 14.meth.med.iis obseruatis, quæ tum ipse, tum etiam cum eo Galenus, eodem loco præcipiunt. 3. prog. tex. 26. 14. meth. c. 23.

περὶ ἀντιάδων φλεγμονῆς.

De glandularum iuxta linguam inflammatione.
Cap. 45.

OMNIBVS hominibus carunculæ quędam exiguæ naturales ex aduerso in oris termino vtrinque iacent, Galeno teste tertio de caus. sympto. has Græci ἀντιάδας (vt Aetius refert cap.48.lib.8.) latini glandulas barbaram sectantes medicinam amygdalas appellant: quamuis Galenus non partes ipsas verum cum ipsæ è defluxu, præsertim ex capite, tumore, aut inflammatione afficiantur ἀντιάδας pręcitato loco nuncupauit: Paulus autem per ἀντιάδας, tum libr.6.cap.30. tum libro tertij, cap.26. scirrhosum tumorē paristhmiorum intelligit. Si vero in contiguas his partes fluxio decumbat, seu inflammatio excitetur παρίσθμια, tū præcitato loco tum commento aphor.26. 3. libr. idem Galenus appellauit, dum asseruit παρίσθμια (quæ latinè tonsillas vertunt) inflammationes esse locorum ad histmum attinentium: intelligit autem per isthmum partem illam quæ os, & gulam interiacet: nominatur autem ita per methaphoram quadam ab his, qui proprie dicuntur isthmi, qui angusti quidam terrę transitus sunt, sitæ inter duo maria, hæ autem inflammationes nonnunquam solius tunicæ sunt, ventri, gulæ, faucibus, totique ori communis: nonnunquam vero vt idem inquit Galenus prę citato loco) & subiectorum ipsi musculorum: quanuis has partes & non eorum inflammationem, tum Paulus libr. tertio, cap.26 tum Aetius lib. octauo, cap 45. παρίσθμια vocant & latini tonsillas vertunt, Celsum forte putantes imitari, qui libro sexto, cap. decimo. postquam de dentium dolore caput ex egisset, de tonsillis, ac earum cura pertractat: At nunquid per tonsillas, id quod Græci παρίσθμια dicunt, partes quasdam intelligentes, subaudire velit, aut quas ἀντιάδας nuncupant, siue vtrasque, ex eiusdem Celsi verbis haudquaquam percipi poterit, cum dixit. Si vero tonsillæ sine exulceratione per inflammationem intumuerunt &c. Nos autem cum Galeno, quicquid alij sentiant, per ἀντιάδας glandularum, quę sibi ex aduerso in oris termino vtrinque iacent, præter naturam tumorem, seu inflammationem intelligi volumus, per παρίσθμια vero, cùm contiguę his partes tale quippiam perpetiantur, à partibus ipsis affectis affectiones prædictæ fortasse talem nomenclaturam suscipientes. deducto itaque ore manifestè (vt inquit Aetius) apparent glandularum tumores maiores, citra quidem inflammationem earum substantia concolores, Vbi verò inflammatæ fuerint, rubicundę apparent, ac dolorem inferunt. Si verò partes eis proximę inflammentur, accidit ita affectis difficultas transgluciendi, dolor, aliquando etiam & febris, eodem Aetio auctore, velut etiam glandulis ipsis inflammatis, nedum transglutionis, uerum etiam & spirationis difficultas aderit: ex quibusmet indicijs, & earundem partium inflammatio percipi poterit. Quæ quisnam morbus sit, non semel duntaxat in pręcedentibus diximus, nec opus erit eiusdem inflammationis causas iterum repetere, cùm similes esse poterunt cum his, quę gurgulionis inflammationem efficiunt: priuatim autem (vt refert Aetius) in modò dictis partibus inflammatio excitatur, παρίσθμια præsertim infantibus adhuc lactentibus, ex haustu lactis, pueris propterea quòd multo cibo se

Cap. 4. in prin.

ἀντιάδες quid sint.

παρίσθμια quid.

Lib. 8. c. 48.

Partes affectæ.

Lib. 8. c. 45.

Affectus.

Causæ.

Loco citato.

Prognostica
Eodem loco.

explent, reliquis autem hominibus plerunque euenit à nimia meri potione, & à multa, ac auidiore deuoratione ciborum, maximè acrium, & asperorum; frequentissimè nanque (vt idem testatur Aetius) παρίσθμια, quæ tonsillas vocant, cùm partes sint calidæ, & humidę inflammationem incurrunt, qua etiam affectione magis arripiuntur hi, qui plurimo sanguine abundant, nec non infantes, & pueri, vtpote teneram habentes misturam, id quod Hippocrates, præsertim in pueris confirmauit, aphor. 26. tertij libr. quoniam uerò tam ἀντιάδες. quàm παρίσθμια dictæ, eandem ferè curationem exigunt, ac similem victus rationem requirunt, non ab re propterea vtranque inflammationum communem curationem hic conscripsimus. Incipiente itaque inflammatione cibum subtrahere oportet, vt inquit Aetius, qui vero offeruntur, modici sint sorbiles: & ventri commodi: cibus quoque in hac valetudine (Celso auctore) lenis esse debet, ne exasperet. verum vbi tanta sit inflammatio, vt spiritũ impediat, à cibo (vt ipse inquit) abstinendum, neque adsumendum quicquam præter aquam calidam est, exhibendus itaque his est aquæ potus, præsertim febre simul irruente, aut aqua hordei, seu ea aqua in qua coriandrorum præpararorum semina fuerint decocta, aut etiam cinnamomi exiguum (& vt vno verbo dicam) ea victus ratio instituenda erit, quæ & in reliquis inflammationibus. Quòd si leuis fuerit inflammatio, circa initia gargarismi adhibendi sunt adstringentes, & repellentes, id quod præcipiebat Celsus, cum dicebat, gargarizandumq; est ex reprimentibus, velut est rosarum, aut palmarum decoctum, myxæ, aut lenticulæ, aut ipsius etiam furfuris ac reliquorum, quæ in principio inflammati gurgulionis assumunt: cauendum tamen, ne mel in principio ad gargarismos adijciamus, ne per acrimoniam malum irritemus, vt Aetius inquit. Remittente autem inflammatione, & decresente, mel in gargarismos admiscere conuenit, eodem Aetio, & Paulo testibus: quo etiam tempore calidiores gargarismi prosunt, quanquam etiam circa initia medicamenta actu tepida exhibenda sunt, frigus enim non tolerant inflammata, sicut neque plurimum calorem; vt testatur Aetius. Vbi verò vehemens fuerit inflammatio, adeo vt periculum suffocationis suspectum sit, priusquam adstringentia medicamenta adhibeantur, vena cubiti incidenda est, præcepto Aetij, repetitia etiam sanguinis detractione, maximè si iuuenis sit æger, & multo sanguine abundet. Vena autem incidenda erit externa, aut si multo sanguine totum corpus fuerit refertum, media primum, & deinde externa. Et si venter non probè egerat, inijciendus est clyster, aut glande immissa irritare oportet: nec absonum erit si cum sanguine calidi, ac vitiosi succi redundarint, præsertim si febris adsit, purgante medicamento vti, quod leniendo purget, quemadmodum præcedenti cap. præcepimus. Post euacuationem reprimentibus quoque vtendum est medicamentis, superius iam dictis, deinde ptisanæ succum, in quo decoctæ sint vuæ passæ, gargarizent, aut calidam furfurum decoctionem, aut sapam tepefactam; vel decoctum radicis dulcis, aut ficum, & hissopi decoctum extrinsecus autem leniter fouere conuenit spongijs expræssis, ac madidis in aqua, in qua flores chamæmeli, althæę, maluarum folia, fœnum græcum, seu sertula campana fuerint decocta. Cataplasmata quoque imponenda sunt ex farina hordei, seminis lini, aut fœni gręci, aut his simul mistis. verum si ex vsu acriorum collutionum, seu gargarismorum inflammatio exasperetur, & mordacitas inde accidat, Aetij decreto, leniores gargarismi colluendi sunt, qualis est succus ptisanæ tepidus, aut lac etiam tepidum: permanente verò, ac immorante diutius inflammatione, atque vbi tonsillę ipsę subrubri coloris fuerint, neque melius à prędictorum remediorum admotione habuerint, permutationem in pus expectare oportet: cito enim tonsillę abscedunt, ex Aetij

Curatio.

Victus ratio.
Loco citato.

Medicamentorum ratio.

Animaduersio circa topica adhibenda.

Venę sectio quibus competat.

Purgatio.

Topica.

Aetij sententia. Dignosces autem (vt ipse inquit) quoniam inflammationis signa augescunt, & acerbationes ad vesperam fiunt fortiores cum horrore, & inæqualiter aliquando etiam cùm febre: quare hoc tempore coadiuuare oportet, vt quàm citissimè suppuratio fiat, exhibeantur propterea gargarismi calidiores, velut aqua mulsa calida, & decoctum caricarum, ac hyssopi cum radice dulci. Extrinsecus vero cataplasma imponatur, ex eisdem Aetij sententia, ex hordeacea farina, & fœno græco cum decocto caricarum, & altæę, ac melle, aut vapor aquæ calidæ intrinsecus, sed aliquando diutius admouendus erit, donec ea suppurentur, & per se aperiantur, vt Celso visum est. Confecto autem pure dolores minuuntur, & inflammetionis tumor mollior redditus digito cedit. Quare tunc (vt Aetius præcepit) acriores collutiones exhibendæ sunt, vt abcessus rumpantur: cuius generis sunt pulegium, hyssopum, thymum, calamintha, & thymbra in sapa, aut aqua mulsa decocta, & gargarizata. Si vero pure substante non rumpuntur, hi tumores ex Celsi decreto, incidendi sunt, deinde ex mulso calido ad gargarizandū per se, postea etiam ad misto lenticulę, vel rosarum decocto atque id faciendum, donec in totum soluantur, ac penitus ad cicatricē perducantur, ex Aetij, & Pauli sētentia. Modico autem tumore existente, ac exulceratione, furfurum cremori, ad gargarizandum paulum mellis adiiciendum est, & vbi plurima vlcera sint, eodem furfurum cremore, vel lacte gargarizandum est, Celsi decreto. Modus autem sectionis, si non per se aperiantur, ac situationis ægri tum ante, tum post dissectionem, ac patrato oponere, quæ conducant auxilia, ab Aetio cap. 45. & 48. libri octaui: & à Paulo ca. trigesimo, libri sexti describuntur. At si prædictis partibus crustosa, pestilentia, ac serpentina vlcera oboriantur, siue ex præcedente influxu, seu inflammatione, siue ex equalis alia causa fiāt, nulla fluxione præcedente, ceu præcedentibus aphthis, vt in pueris euenire consueuit aut nonnullis virginibus, circa vigoris ætatem mensium purgationem appetentibus, totius corporis curatione præmissa, ac reliquis diuersionibus, & iam dictis medicamentis adhibitis pro earum curatione. Priuatim (vt Paulus inquit) exhiberi debet medicamen diamoron ex aqua calida, vel aqua mulsa, quæ rosarum inspersarum florem obtineat, vel costum, vel rhus siccum, seu decoctum. Aetius autem gargarismos probat ex lenticulę myxarum, ac palmarum, seu furfurum decocto cum melle, & ptisanę succo: & post principium, hydromeliti iridem, costum, ac aristilochiam infarciendum pręcipit, vel siccum pharmacum ex rhoe, flore rosarum, croco, & costo adhibendum: At paulus ex malo punico dulci cū cortice tuso succum exprimit, & eius partes sex assumit, quæ vni mellis mistæ coquuutur, donec eis mellis spissituto sit, quo medicamento perungi tonsillas pręcipit. Similiter si partes duę gallę omphacitidis sumantur, aluminis una, & salis ammoniaci tosti tantundem, & aridum medicamentum ex eis apparatum aproximes. Verum vbi post acria, irritantia ue medicamenta, ægri dolorem sentiant cum radicis dulcis decocto, amylo, seu tragacantho lenire oportet; & vbi vlcerum depastio constiterit, lacte gargarizandum erit, reliqua autem medicamenta à Paulo reliquas, præcitato cap. 26. lib. 4. & ab Aetio cap. 46. lib. 8.

Si abscendant tonsillæ, signa.

Serpentium ulcerum eodē loco ortorum, curatio.

περὶ κυνάγχης. *De agnina.* *Cap.* 46.

NON procul à iam dictis partibus alterum morbi genus, si quod aliud quoque vitium acutissimum existit, vt Trallianus refert libr. quarto cap. primo, pestiferum, atque acutum vt Celsus inquit lib. 4. ca. quarto, quod quidem à veteribus medicis, vt pote ab Hippocrate κυνάγχη apppella, vt tertio prognost. liquet: quanquā idē affectus. 4. de ratione victus, siue Hippocratis sit, siue alterius auctoris, σύναγχος nominetur, ἀπό κυνάγχειν ἢ συνάγχειν,

3. prog. tex. 21
4. de rat. vict. tex. 30.

Alex. loco citato. Pau. l. 3. c. 27. 4. de loc. affect. c. 3. circa princ. Anginæ differẽtiæ quattuor.

ἢ σκυνάγχειν, hoc eſt, a ſuffocando dictæ, a latinis angina. Poſteriores autem Græci vt Alexander, & Paulus, ac quidem reliqui ante eos, quorum Galenus meminit, licet non nominatim quatuor de loc. affect. & commento aphor. 34. quarti lib. affectum hunc quadrifariam diuiſerunt, prout quatuor diuerſæ partes in eo affici poſſunt: nam internis gutturis muſculis inflammationem patiẽtibus, κυνάγχην, externis vero παρακυνάγχην nuncupant, pari modo interioribus faucium muſculis inflammatis συνάγχη, externis. vero παρασυνάγχη, ab eiſdem appellatur, vt idem Galenus teſtis eſt præcitatis locis, Paulus cap. 27. lib. tertii, & Trallianus præcitato loco. Verum quoniam, vt Galenus inquit eodem quarto de ratione victus in morbis acutis, ad curationem nominibus opus nobis non eſt: nam tum primum homines res ipſas neglexerunt, cum nimio ſtudio nomina quærere inciperent.

4. de rat. uictus com. 30.

Angina quid ſit. Partes quę affliciuntur.

Propterea ad rem ipſam deuenietes dicimus, anginam inflammationem eſſe muſculorum gutturis, aut faucium: per anginam, intelligentes omnes iam dictas inflammationes, tam ad guttur, quàm ad fauces peruenientes per fauces internum oris locum, vbi ſimul gulæ, & gutturis partes extremæ conueniunt; per guttur vero eã aſperæ arteriæ partem, quæ velut caput eius: muſculos autem earundem partium voco, tam internos, quàm oxternos. omnium prędictarum partium indicia communia ſunt, Celſo, & Aetio teſtibus, tranſglutiendi tum cibi, tum potus difficultas, ac ſpiritus, ut Celſus inquit, eis includitur. Iuxta Galeni vero ſententiam in cunctis ſpiratio quoquomodo deterior redditur, nullo exiſtente vel in thorace, vel in pulmone vitio; qui in hoc, velut in reliquis, Hippocratẽ ſectatur.

Communia ſigna. Celſ. loco citate. Aet. lib. 8. c. 47.

Verum vna pars cum afficitur, ab altera diſcerni poterit, velut magis, & minus tranſglutiendi difficultas, ſiue ſpirationis noxa fuerit, ac reliquis indiciis. Nam vbi interni muſculi gutturis fuerint affecti, nihil coloris, caloris, & molis conſpicuũ erit, nec in ceruice, nec in faucibus, vt tertio prognoſt. teſtatur Hippoc. adeoque ſpirationis difficultas augetur, vt niſi recta ceruice trahatur aer, ſenſus quoque anguſtiæ ac dolor plurimus in guttute erit, & febris non lenis: vox inſuper ſimul cum ſpiratione lęditur, vt patet quarto de loc. affect. Externis vero duntaxat ipſius gutturis muſculis inflammatione patientibus, prędicta omnia aderunt, remiſſe tamen: nam neque anguſtiæ ſenſus, neque dolor, licet circa guttur adſint, adeo vehementes erunt, pariter nec ſpirandi difficultas. At ſi dolor fere prædictis ſimilis adſit, calorque, rubor, ac moles fauces offendant quæ omnia aperiendo os, ac linguam deorſum comprimendo, oculis cerni poſſunt, nec admodum difficulter ſpirent, fauces ipſas affectas eſſe iudicabis: interdum etiam lingua ipſa ſimiliter cum faucibus coafficitur, quemadmodum vbi non ſolum fauces, ſed ceruicem quoque rubor occupauerit, & forte pectus comprehenderit: nec vehementer ægri dolore affligantur, nec fere difficulter ſpirent, & extrinſecus partes circa fauces inflammatæ cuilibet apparebunt, exteriores earum partes affectas eſſe nemo verebitur.

Tex. 21. Propria ſigna cuiuslibet partis affectæ, Cap. 3.

Affectus quis ſit angina. Signa eiuſdem.

At quæcunque prędictarum partium affecta ſit, affectus ipſe morbus erit in compoſitione primo, & prope in magnitudine, cum inflammatio ſit: quem tum ex iam dictis, tum etiam ex dicendis indiciis, facilè percipere valebis: nanque æger nec cibum deuorare, nec potionem poteſt, difficulter ſpirat, potiſſimum vbi gutturis partes afficiantur, interim ore conniuet quandoque eo aperto aerem trahit, febriſque ſæpius aderit: accidit etiam eis potum aſſumptum quandoque ad nares reflecti: dolore quoque afficiuntur, & excedente interdum inflammatione, & lingua, fauces in tumorem attolluntur.

Cauſæ. Com. 30. Com. 21. & 22.

Omnium autem prædictarum inflammationũ ortus ex fluxione eſt, eius præcipue, quæ ex capite defertur, quemadmodum Galenus teſtatur quarto de ratione victus in morbis acutis: & quamuis fluxio hęc magna ex parte biliofior ſit, eodem Galeno auctore tertio progno. ita vt perſpicue eryſipelas,

las, aut inflammationem erysipelati similiorem committat : tamen eodem quarto de ratione victus in morbis acutis, ac quarto de cauf. pulsuum, tum ex calida, acrique ac tenuis substantiæ humoris fluxione, tum etiam ex frigida, pituitosa, crassa, ac glutinosa prouenire posse fatetur : quod nequaquam negare visus est, eodem tertio prognost.& commento aphor. trigesimi quarti, libri quarti, quinimo acres, ac tenues fluxiones, propterea quod per angustiores venas facilè penetrant: tales autem sunt (vt ipse refert) quæ guttur ambiunt, in ipsum potissimum decumbere ait. Contrarium autem in crassis, frigidis ac viscosis contingit, cum non ingrediantur vniuersas venas, quæ admodum strictæ sunt, incapacioribus detentę, veluti eæ sunt venæ, quę in faucibus existunt latiores, quàm eę quæ gutturis, in ipsis siquidem impactæ in pręter naturam tumorem eas attollunt: ex quibus Galeni verbis liquidò constat, nedum anginas ex calidis succis, verum etiam frigidis oriri posse, ac potissimum vbi fauces inflammantur ex frigidis succi ortum habere; vbi vero gutturis partes ex calidioribus, ac tenuioribus. Verum quo pacto fluens redundans succus percipi valeat, aliis quoque notis ostendere conabimur: nanque gutturis musculis inflammatis si ex sanguine copioso confluente inflammatio exoriatur, spirandi, ac deglutiendi difficultas maxima erit, maxima quoque angustia, & grauitas coniuncta erit, ac febris non exigua corpusque totum, ac caput plenum sanguine videbitur. Temperamentum, habitus, ętas, anni tempus, regio, ac aeris constitutio, pręcedensque victus ratio sanguinis redūdantiam attestabuntur. Biliosa vero in prædictis musculis defluxione decumbente, quę magna ex parte est, præter spirationis, & deglutitionis difficultatem, quę non adeò vehemens, vt in prædicta aderit, velut nec angustia, citra fere grauitatem plurimum dolorem, ac intolerabile quoddam incendium circa guttur sentient ægri, morsum, acrimoniam, sitim, ac oris amaritudinem; simulque acuta febris aderit magis: nec minus temperamentum, ætas, & habitus, præcedensque victus ratio, ac reliqua redundantem bilem manifestabunt. At si circa fauces prædictorum humorum fluxio fiat, ex maiori mole, calore, diuersoque colore, præter iam dicta, vna ab altera secerni poterit: minor enim moles maiorque calor, ac rubor ad flauum inclinans in biliosa fluxione aderunt, velut maior moles. minorque calor, rubensque color ad opacum inclinans decumbentem sanguinem indicabunt. Quod si mixta fluxio fuerit ex vtrisque, & permista quoque iam dicta indicia erunt: & pro vt magis, & minus alter reliquum superat, vincent quoque vnius, vel alterius indicia. At si frigidus, crassusque sanguis, ad pręedictas confluat pręsertim fauces, quas, potissimum (vt diximus Galeni auctoritate) infestari solet, paucus aderit dolor, tumor fere citra ruborem, aut cum exiguo, & obscuro laxior quodammodo apparebit, licet interdum crassiori existente humore durus consistet, febris nulla aderit, aut forte exigua & lenta. Corpus totum, ac præsertim caput pituitoso sanguine refertum erit, ac proinde temperamentum, ætas, habitus, tempus anni, præcedens victus ratio, ac reliqua id promptius indicabunt: cum omnia frigidi sanguinis ac pituitosi redundantiam attestentur. Verum præter iam dictas causas Hippocrates 2. de mor. uulg.& Galenus 4. de loc. affect. quos sectati sunt Paulus, & Aetius, ex luxatis ad anteriores partes ceruicis vertebris anginam ipsam oriri posse fatentur. Vnde cauus apparet locus, & cum extra attingitur, dolore afficitur, ut inquit Aetius, atque hæc species (vt ipse refert (proprie, κυνάγχη à veteribus est appellata. In qua etiam lingua ex propriis locis excedit à luxata uertebra iuxta radicem suam impulsa infestatque magis difficultas circa respirationem. Vnde coguntur aperto ore semper hiare, atque aerē attrahere, nec citra suffocationis periculum (vt Galenus inquit 4. de loc. affe.) laborantes

4. de rat. uictus com. 30
4. de cauf. pulf. c. 20. in medio.
Quod nedū ex calida, sed ex frigida quoque fluxione fieri possit angina.
3. prog com. 21 & 22.
Si ex sanguine copioso fiat, signa.
Si ex bile, signa.
Si ex frigidiori fiat sanguine signa.
2. de morb. vul. sect. 2. post fine.
4. de loc. affect. c. 3. circa finē.

Loco citato: de morb. uul. sect. 2. post medium. Cap. 3.

borantes difficulter deglutiunt, atque dolore afficiuntur, idque præcipuè cum potus eis per nares resilit: hęc vero omnia, tum ex Hippo. secundo de morb. vulg. tum ex Galeno quarto de loc. affe. transcripsit Aetius, & hanc pro quarta anginæ differentia connumerauit, cum vnam tantum posuerit circa fauces ortam, reliquam in internis gutturis musculis, alteram quoque vbi tam externi, quàm interni gutturis musculi affecti fuerint: de qua etiam Galenus eodē quarto de loc. affe. quorūdam auctoritate commeminit: licet commento aph. 34. lib. quarti, vnam dixerit inter quatuor anginæ differentias ab aliquibus positas esse eam, in qua externi gutturis musculi affecti sunt, & non vbi gutturis partes, tam externæ, tū internæ similiter affectę sunt, velut quatuor de loc. affect. asseruit. Verum dicimus nos primo Aetium non defecisse in narrandis anginæ differentijs cap. 37. lib. octaui. nam in prima differentia, quam posuit, vbi fauces fuerint inflammatæ subintelligi potest, tā intus, quàm extra: & sic παρασυνάγχην non dereliquit. Secundo asserimus Galenum ex aliorum auctoritate, vnam anginæ differentiam posuisse, vbi externi gutturis musculi fuerint affecti, aut externæ gutturis partes, vt commento aphor. 34. libr. quarti patet: nec propterea dictis suis pugnare videtur, cum quarto de loc. affect. fatentur quartam differentiam esse, vbi gutturis partes tum externæ, tum internæ, affectæ sunt: nam exteriorum primò meminit, quę primò in eadem differentia afficiuntur: deinde si per consensum, magna siquidem fluxione existente, interiores quoq; gutturis partes afficiuntur, non propterea non eadem erit differentia, cum ea in qua minori existente fluxione, externæ duntaxat gutturis partes inflammationem patiuntur. Cæterum eorum, qui anginam ex colli vertebris in anteriorem partem luxatis fieri perferunt, propterea vltimò loco mētionem fecimus, tum quoniam raro contingit affectio hæc, tum etiam quod in ea (vt primo prorrheticorum testatur Galenus) gutturis musculi inflammatur: nonnunquam etiam ii, qui gulam gutturis iungunt. Quare etiam inflāmatis quoque musculis oritur angina hæc, & propterea anginam omnē non immerito diximus esse inflāmationem, quæ in gutture, aut faucibus fit. Hęc inquam cum acutissimus affectus sit & statim mortem inducat, Tralliano auctore necesse est etiam protinus ad eius curationē festinare. Inter eas vero grauissima est ac celerrimè interimit, quæcunque nec in ceruice, nec in faucibus conspicuum aliquid efficit: hæc enim & eadem die, & 2 & 3. & 4. strangulant, vt inquit Hippocrates 3. prognost. nam cum in neutro prædictorum appareat aliquid præter naturam, existimandum est intra gutturis corpora lacessere inflammationem, ex qua strangulantur vt Galenus testatur, in prædictis textus Hippocratis expositione, de qua iterum aph. 34. 4. lib. sic scriptum reliquit. Si febrē habenti suffocatio repente superuenerit nullo tumore in faucibus existēte, letale. At quæcunque dolorem similem prædictæ anginæ infert, attollitur vero, ac ruborem in faucibus efficit, admodum quoque exitiosa est, sed paulò longior quàm prædicta. Quibus verò fauces rubent, & ceruix hęc diuturnior est eodem Hippocrate auctore: maxime vero ex ea seruantur, si ceruix, ac pectus ruborē traxerit, neque ad interna reuertatur erysipelas, gutture siquidē nequaquam pariente, sed aut in ceruicem, aut in hæc vtraque decumbente. Securissima vero inflammatio, erit si rubor quàm maxime foras vertatur, id quod aphor. 37. libr. sexti comprobauit, cum dixit, ab angina habita, si tumor fiat in collo bonum, & aphor. 49 septimi asserens, Ab angina habita, tumor, & rubor in pectore superueniens bonum extra enim vertitur morbus. Si autem in pulmonem conuersio fiat, dementiam parit, fiuntque ex ea magna ex parte purulenti, vt eodem tertio prognost. liquet, de qua idem Hippocrates aphorismo decimo quinti libri sic scriptum reliquit. Quicunque ab angina liberantur, ijs, ad pulmonem vertitur, & in septum diebus pereunt, si vero

Cap. 8. Loco citato. Conciliantur Gale. uerba, & Aetius cum eo.

Citato loco.

Comm. 1.

Prognostica.

Tex. 21.

Tex. 25.

vero has augerint, suppurantur. At quæ ad cutem transmutantur.aut à principio ita deferuntur fluxiones, quod ijs, quę in profundum decubuerunt, multo salubriores existant, constat omnibus, vt 4.de ratione victus inquit Galenus. Paulus vero inquit; pueris rato talem affectum oboriri nisi cum ceruicis uertebræ affectæ loco excidunt, id quod Hippocrates innuit apho. 26.lib.3. Verum illis(eodem Paulo teste) ceu curationem non recipientibus, ac deploratis manum admoliri non oportet. Iuuenibus autem fere accidit affectus hic, Aetio teste. Et propterea(Archigenis auctoritate(in principio tanquam compēdiarium, & præceps auxilium omnis angina(vt ipse inquit) venæ sectionem requirit: Qua de re optima victus ratione instituta, fere uelut in reliquis inflammationibus, nisi quod parciori tū cibo tū potu in hanc vtantur: nanque copiosiore periclitantur, vt Alexander testis est: sintq; humidi molles, ac liquidi: quo fit, vt primum omnium idem Alexander ac, Paulus mulsam aquosam exhibendam approbent, eaq; tribus diebus vtendum, à tertio die cremorem ptisanæ offerendum commendant cum dulci quadam portione vt inquit Paulus. Vice autem aquæ mulsę hoc tempore vti poterimus aqua hordei per se, aut cum saccharo, & deinde ptisanæ cremore: moderatiore autem facta inflammatione, per liquida ouorum lutea tribuunt, non multa tamen loco quorum(vbi vires exigant) ptisana cum iure pulli confecta vtitor, aut optimo pane in tenues partes redacto, ac eodem pulli, seu gallinæ iure decocto vtaris, vel eo gallinarum, seu pullorum contusorum iure, quod vulgus consumarū brodium appellat, & in summa, cibi ęgri viribus respondeant ex Pauli decreto, Protinus ergo anguina infestans (ex Alexandri, Pauli, & Aetii sententia(venę sectionem adhibere necesse est, siquid eam fieri non prohibeat, verū sanguis non vniuersim, sed pluribus interpositis vicibus euacuandus erit, quare etiam 3.& 4.(vt Alexander asserit(ipsum detrahere oporret. Nam particulares euacuationes causam potius ex ipsis locis affectis elidunt: cumulata autem vniuersimque facta euacuatio animi defectionem excitat, suffocationisque periculū propterea eis superuenit, dum materia tota in affectam partem collectim prorumpit, aut perfacilè à faucibus, aut gutture ad pulmonem defertur, & ineuitabile periculum infert. Venam vero cubiti incidere(vt prædictis visum est) mediam, vbi corpus totum plethoricum est, aut humeralem è directo vbi non sit, vt mihi videtur, vel primo mediam, deinde humeralem incidas; pluribus etiam vicibus si opus fuerit, neque tamen angustiorem facere venæ incisionem cōuenit, vt Aetius asserit, ne sanguis velut percoletur, & crassior eius pars intus remaneat, potissimum vbi crassior sanguis huius affectionis causa existit. Confert autem in hac affectione corpus totum vacuare, ac excrementis ipsum vacare, geminam ob causam, ut Galenus inquit 4.de ratione victus in morbis acutis, nempe tum ob eam, quæ à vacuatione est, reuulsionem, tum quod vacuato corpore cum a parte affecta, quod influit. expellimus, id facilius consentit, nihilque (si calido aliquo vaporare volueris) à corpore ipso parti calfactæ mittetur. Corpus igitur totum præcitato loco Galenus vena secta vacuare iussit, & purgatione, & clysteribus. In mulieribus(ex Tralliani decreto) vbi detentis mensibus in hanc affectionem incidunt tali, seu malleoli vena incidenda est, moderateq; sanguis(vt diximus) educendus: nanque ex hac venæ sectione duplex eis commodum subsequi solet, nempe consuetarum, vacuationem reditus, & affectus liberatio. Idem etiam in viris tentandam, si ipsos sanguinem per venas, in uno extantes, vacuare solitos, didiceris. Quòd si hæc parum proficiant, eas quoque venas incidere conuenit, quę sub lingua, sunt neque multum differendum, sed eodem die id facito; vt inquit Alexander, aut saltem sequenti id quod etiam 4.de ratione victus scriptum reperitur, vbi habet, Sanguinem ergo

Com.30.
Curatio.
Victus ratio.
Medicamentorum ratio.
Venæ sectio.
Loco citato.
Tex.30.

cap.19. ergo ex brachiis detrahes, mox venas, quæ sub lingua sunt, secabis. Galenus vero de eis eodem loco sic asserebat. Venę, quæ sub lingua sunt, eam quæ faucibus est, phlegmonem sine medicamentis vacuant & libr. de curandi ratione per venæ sectionem; talia protulit verba, Quocirca quæ in gutture, & arteria graui torquentur inflammatione, in principio quidem, apperta incubite uena, post principium autem in ipsa lingua, magnifice prodest, incisis videlicet venis, que in ea sunt, ambabus. Post venæ sectionem potissimum vbi alij humores redundarint secundum erit (Celso auctore) ducere aluum, id quod etiam pręcipit Galenus prędicto lib.4. de ratione victus in morbis acutis, cum dixit, corpus igitur totum vena secta, vacuare oportet, & purgatione, & clysteribus: primum nanque venam secare iussit, tanquam maximè necessarium, & deinde etiam purgatiue, & clysteribus utendum: nam reuellitur per huiusmodi euacuationem ab affectis quoque partibus. Verum ante eos Hippoc. lib. de loc. in homine illud idem decretum reliquit, dum dixit, sic affectis (loquens de angina) à venis, quæ in brachijs sunt, sanguinem detrahes, & simul aluum inferne subduces, quo id, quod morbum exhibet, detrahatur: ea de re & si difficulter deglutire valeat, post venę sectionem purgans medicamentum tribuendum tamen erit, leniendo tamē uacuans, velut est casia fistula, manna, syrupus ex pluribus infus. rosarum vel violarum, vel ipsummet saccharum violaceum Et si ex crassis succis fluxio facta sit antidotum diacatholicon, aut agarici decoctum prędictis addas: confert nanque purgatio, vt Galenus inquit sexto de compositione medicamentorū sec. loc. gratia euacuandi vniuersū corpus & trāsferendi infra humorū momētum qui ad affectas partes feruntur: conuenit etiam & clysteribus vti interdū etiam acrioribus potissimum vbi aliquid venę sectionem, & purgationē prohibeat, aut eis exhibitis, adhuc malum non cedat: nec minus reuulsionis gratia conferunt, extremorum partium frictiones, aut vincula. Similiter si pedes aqua calida foueantur, vt inquit Paulus. Cucurbitulæ item scapulis hac ratione affigendę, citra scarificationem: & vbi malum longius prorogetur, post prædictas euacuationes, cum iam materia influere desierit, cucurbitam cum scarificatione opponere oportet sub mento, si tumor circa fauces, & maillas persistet. Si vero nullus extrinsecus tumor appareat, veluti in ea angina, quæ occulta appellatur, in qua gutturis partes, pręsertim internę afficiuntur, circa ceruicem cucurbitula admouenda erit, iuxta primam, aut secundam vertebram, vel hirundines applicandæ. Quo vero ad localia medicamenta attinet, in vniuesum id scire oportet, quod neque reprimentia, seu astringentia sola, neque discutientia prædictis affectibus conferunt, licet temporum ratio ne habita, aliàs repellentia aliàs discutientia potius miscenda sunt, ceu in morbi initio repellentia, potius in statu potiore ex parte discutientia. In declinatione vero, ea quæ valentius discutiunt adhibere oportet, Alexandro teste: nanque nonnulli, qui admodum adstringentibus duntaxat, aut discutientibus anginam curare tentarunt, in grauiora pericula ęgros duxerunt, vel suffocationem acutissimam inducentes, vel inflammationem augentes. Hoc idem asserebat Gal.6. de compositione medicamentorum secun. loc. cum de gurgulionis inflammatione loquebatur. Paruę etenim sunt (vt ipse inquit) & affectionis nomine vix dignatę à medicis, quę confestim sedantur; quò fit, vt raro inueniantur, quę vno duntaxat medicamentorum genere indigeant, siue repulsorium, siue discussorium: fuerit: facultati quoque auxiliorum aduertere oportet; etenim imbecilliora, molliora que medicamenta imbecillioribus, & mollioribus corporibus accommodanda sunt, nempe pueris mulieribus, & eunuchis, ac horum similibus: valentiora autem durioribus & fortioribus corporibus: semper enim quod adhibetur remedium contrarium

Purgatio.

Com.30

Post medium.

Cap.3.

Topica qualia esse debeant.

Cap.3.

rium quidem ſuperanti affectui eſſe debet,familiare autem, & amicum ęgrotantis habitui, vt idem Trallianus refert. Itaque vbi initium ſit cum multa inflammatione, ea, quæ leniter adſtringunt,offerenda ſunt primum, Aetio teſte; velut eſt roſarum, lentium, myxarum,palmarumq; decoctum, aut flos roſarum ex hydromelite, ſeu rhus cum hydromelite decoctus: ijs nanque per initia gargarizandum erit, vel (vt inquit Paulus)gargariſmi fiant ex eo medicamento ſimplici,quod ex moris eſt,cum rhus decocto,aut potius vtaris eo medicamento, quod ex ſylueſtribus moris conficitur: deinde eodem medicamento compoſito, quod mora recipit, vel eo,quod ex nucibus: quod medicamentum fatetur Galenus ex ſucco nucum viridum præparaſſe, nullo doctore vſus, cum ex Alexandria in patriam rediret,idque experientia comprobaſſe in quodam hortulano,ab vua, pariſthmiis, & antiadibus ferè ſuffocato, quo medicamento gargarizare iuſsit hortulanum: & quoniam valde tenuis ſuccus apparebat, præcoxit ipſum, & mel commenſuratè admiſcuit: atque vbi ad mellis compagem redactum eſſet, hortulano vtendum reliquit: & cum celerrimam videret vtilitatem ipſi inde oboriri, præſtabile ratus fuit in multis experiri, & ex eo ſufficiente experimento accepto, ſemper ipſo uſus fuit, & eo magis optimum iudicauit quod etiam coctum cum melle cum guſtaſſet,nihil inſuaue haberet: & propterea teſtatur eius vim ſe expertum eſſe multum aliorum ſtomaticorum facultatem excedentem. Sunt autem ea (vt idemmet teſtis eſt Galenus 6. de compoſitione medicamentorum ſecund.loc.id quod ex moris conſtat,& id quod ex ſucco rubi mororum præparatur;& tertium quod ex muſto,& quartum quod ex punicorum ſucco,& quintum id,quod per aſtringentia mala componitur:quę omnia proprie quidem ſtomatica appellantur, quoniam ad vuas pariſthmia,ac omnes quę in ore fiunt derepente inflammationes conueniunt. At qui ex iam dictis vtiliter gargariſmi,quibus quotidie vtor,componi poſſunt: Mirum enim inquit Galenus præcitato loco)quam mixturæ ipſorum vtiliores ſæpe fiant ipſo ſimplici vſu,vt ſi vnc.ii.medicamenti ex moris,& tantundē medicamenti ex ſucco nucum excipias,& cum aqua hordei libra vna, & aquæ roſarum vnc.iiii.ac aceti albi vnc.i.permiſeas,quo medicamenco gargarizare iubeas: vel aquæ hordei lib.ii.recipe in qua rhus ℥.iiii.decoquantur,ac addas mytrinę aquę lib:s.medicamenti ex moris rubi,aut ex moris vnc.iii. medicamenti ex nucibus,aut ex malis punicis vnc.iiii. aceti albi vnc. ii. hoc etiam tempore in rotulis medicamentum paretur,quod aſſidue teneatur in ore ac ſenſim deglutiatur.Accipit autem diacodii ℥.ii. pulueris hirundinis pręparatę ſcrup.i.ſeminū coriandrorum præparatorum ℥.i.ſacchari diſſoluti in aqua roſarum,quantum ſatis ſit.Procedente uerò tempore(potiſsimū vbi frigida fuerit fluxio)addere poteris ſcrup.i.vel.ii antidoti diamoſchu dulcis, aut pluris archotici:quo etiam tempore ſæpius paulatim tamē,ac ſenſim ex ſyrupo roſaceo violaceo, iuiubino, de cannis, ac reliquis ſimilibus exhibere poterimus, iubentes, vt quam diutiſsimè in ore teneant, ac paulatim eum defluere per mittant.Morbo verò increſcente,vigente,ac conſiſtente,ijs magis vtendū medicamentis,quibus diſcutiendi facultas ineſt,velut eſt caricarum, aut furfurū ſeu glycyrrhizę,in aqua mulſa decoctum,aut hyſſopum, tymum, calamintha,ſeu pulegium,ſimiliter in aqua mulſa decocta,vel hordei. Recipe manipul.s. vuarum paſſarum vnc.i.palmularum,& caricarum,ac myxarum ana numero quinque glycyrrhizę ℥.iiii.hyſſopi ℥.iii.coquantur ſecundum artem in lib.ii.fontanæ aquæ,donec medietas abſumatur:cui decocto percolato, adiiciantur mellis roſacei,vnc.ii.medicamenti ex moris vnc.i. & aceti albi parum, vel vice mellis, roſacei, & aceti oxymelitis ſimplicis vnc.i. & s. vel vnc.ii.commiſceas,& fiat gargariſmus prędictos: etiam decocto adiicere poteris

Galeni historia.

Cap.1.

6.de comp.medic.sec.loc.c.3

ris thymum, pulegium, calamintham, origanum, fœnum grecum, aut mentham odoratam, quam hedyosmon vocant, potissimum vbi ex frigidis, ac crassis succis orta fuerit inflammatio: ii nanque succi acrioribus indigent medicamentis, quæ scilicet secare, & in tenuia diuidere, & tum glutinosa, tum crassa confringere possint, auctore Galeno 4. de ratione victus in morbis acutis: propterea & eodem tempore medicamentis, quæ ad exteriorem superficiem reuellere possint, ac attractoria facultate polleant, ab extra vtendum erit; quæ etiam tum concoquere, tum discutere valeant: admouere igitur spongias oportet, quę in calidum oleum dimittantur, vt Celsus inquit. Nec minus conferent, si oleum fuerit chamæmelinum, aut anethinum, seu liliaceum, aut irinum, si materia fuerit frigidior; aut ex casia fistula, & oleo amygdalino, seu aliquo prædictorum cataplasma fiat, se seminis althææ, maluarum, & lini cremorem assumas, & cum fœni græci, ac hordei farina, decoctoq; chamæmeli, meliloti, & caricarum, cataplasma formetur, atque applicetur. Inungitur quoque haud inutiliter locus ex oleo chamęmelino, anethino, seu amygdalino cum butyro, atque anseris pinguedine: & si libeat ęsypum, aut dialthæam immisceas, vel eisdem per se vtare. optimum quoque cataplasma erit ab Alexandro scriptum: constat nempe ex hordeacea farina, semine lini, palmulis ex aqua coctis, item croco, & mica panis simul incoctis, & (si videtur) adiicere poteris ficus siccas. Placuit tandem, quæ à tota fere substantia conferunt in fine conscribere, quorum vnum a Galeno, Musę auctoritate 6. de compositione medicamentorum secund. loc. & libro decimo de simplicium medicamentorum facultate conscribitur: excipit autem caninum stercus album, quod quidem efficitur, vbi sola ossa cani edenda duobus continue diebus exhibeas, minimeq; ferens prouenit. hoc igitur accipito, & resiccato, tritumq; cribrato, & vsus tempore melle diluito, atque tunc vt deuoretur illinito, quàm penitissime vt trāsglutiere possint, aut alicui alio medicamento admisceas, quod huic affectui congruat, velut est medicamentum ex moris, seu de nucibus, seu mel rosaceum: hoc enim pharmaco, inquit Galenus, fortius nullum nouimus, neque in angina, neque in magnis paristhmiis, aut his quibus ex glandulis suffocations periculum imminet. Pręstantissimum quoque remedium est (Paulo auctore, atque similiter efficax) hirundinum vstarum cinis: quamuis ante eum Galenus 11. de simpl. med. facult. ipsum cum melle commēdasset; pariter (vt testatur Aetius) cochlearū in hortis repertarum citra testas, aut cancrorum vstorum cinis cum melle confert. Siquis autem pullum hirundinis comederit (inquit Celsus) angina toto anno non peritabitur, seruatumq; eum ex sale (cum is morbus vrget) comburi, carbonemq; eius contritum in aquam mulsam, quæ potui datur, infricari, & prodesse. quod medicamentum, quamuis idoneos auctores ex populo habeat (vt ipse refert) tamen cum neque habere quicquam periculi possit, inserendum suo operi credidit, & si in monumentis medicorum non legerit, quamuis ego legerim apud Gal. 6. de compositione medicamentorum secund. loc. quo loco Archigenis medicamenta ad gurguliones inflammatos meminit: quinetiam si compluribus linis, & maxime marinę purpuræ, collo viperæ iniectis, illis viperam præfoces, eaq; postea cuiuspiam collo obuincias, mirifice profuerit tum paristhmiis, tum omnibus iis, quæ in collo expullulant, Galeno auctore 6. de simplicium medicamentorum facult. Vbi verò in abscessum angina vergat, iuuanda natura erit cum his quæ precedenti cap. diximus, sic quoque confecto pure cum his, quæ disruptionem proritant, ac eo disrupto cum his, quæ detergendi vim habent, quæ omnia ibi conscripta reperias.

[Margin notes: Com. 30. Topica. — Quæ a tota substantia conferant. 6. de comp. medic. secund. loc. cap. 1. in medio 10. de simp. fac. c. proprio. — Cap. proprio. — cap. 3. — Cap. de pęonia]

περὶ βηχός. *De tußi.* Cap. 47.

IN genere deprauatorum motuum tusis ipsa, quam Græci βῆχα appellant, continetur, vt 2. de cauſ.symp.teſtatur Galenus. At cùm deprauati motus in triplici ſint differentia, eodem auctore, in quorum numero ea reponenda ſit inueſtigabis: nam alij naturę quidem ſunt opera, ſed vi coactæ à quapiam morboſa cauſa. Alij vero à morbo ſimul natura efficiũtur, reliqui morboſos duntaxat comitantur affectus, natura ad eorum generationem ſuppetias minimè ferente. Intelligit autem per naturam omnem facultatem, quæ animal regit, ſiue illi à voluntatis noſtræ imperio pendat, ſiue ſecus: quapropter in prædictis verbis totum hoc facultatum genus, cuius beneficio ſeruatur animal, ex aduerſo opponit omni cauſę præternaturali, quę ipſum lædere, vel corrumpere poſsit. Prædictę itaque facultatis opera ſunt, ſternutamentum, ſingultus, ac tuſsis, vt ipſe inquit: ſolius autẽ morbi palpitatio, & conuulſio, ſicut amborum, morbi inquam ac facultatis coeuntium ſimul, ſunt omnes motus torpidi, ac tremor. Tuſsis igitur à Galeno (vt liquet) in numero eorum motuum deprauatorum connumeratur, vt ex iam dictis conſtat, qui opera quidem facultatis ſunt, coactæ violenter mouere à morboſa quapiam cauſa: propterea in numero ſymptomatum (vt dicemus) & non naturalium operationum merito eſſe cenſetur: Nam quandiu animal naturæ legibus gubernantur, nullus motus facultatũ eius ſymptoma exiſtit, ſed tunc duntaxat, cum ab aliqua cauſa præternaturali ad exercendas functiones, quæuis earum fuerit irritata: quo fit, vt cum cunſiſtat in corpore aliquid à natura alienum, inſurgatq; ad ipſum deijciendum facultas aliqua expultrix, aliquando inſenſibiles omnino earum motus ſunt, aliquando ſenſibiles euadunt. Verum cum prædicti deprauati motus non vni tantum corporis noſtri particulæ adſcribantur, ſed diuerſis, prout eorum cauſę in diuerſis quoque partibus conſiſtunt, propterea tuſsim ipſam inſtrumentorum ſpiritus deprauatum motum eſſe, eumque non inſenſibilem, ſed ſenſibilem idem Galenus prędicitato loco decretum reliquit: appello autem nunc ſpiritus inſtrumenta, pulmonem, aſperam arteriam, ac thoracem, vt neceſſe ſit aliquam, vel plures dictarum partium in tuſsi affectas eſſe: interim autem & fauces, vt quibuſdam tuſsibus patebit: quanquam igitur harum partium motus ſit tuſſis, nunquam tamen ad eum excitandum mouebitur animal, niſi à quopiam, quod præter naturam ſit, ſpiritus partes irritante, fuerit impulſum: vt verò dilucidius percipiatur quænam pars determinatè in tuſſi afficiatur, operæpretium erit ipſius tuſsis genera, ſeu differentias enarrare: ex his nanque nedum quæ pars afficiatur, verum & qui præter naturam affectus tuſſes ſint, ac inſuper modus generationis earum, patebit. Quòd autem duo ſint prima tuſsium genera, ex Galeni ſententia liquet, libro 2. de cauſis ſymptomatum; quorum vnum vehementem ſpiritus ad exteriora motionem nominant, illudque non immerito: nanque cum non poſsit pulmo tam vehementi motu concitari, vt id quod moleſtum ei eſt, exploderet, natura magna quadam ſoleritia aliud remediũ ſibi adinuenit: quippe cum externus aer in aſperam arteriam trahatur, quę & cartilaginea, & pura eſt, nec contrahi propterea poſsit circa id, quod in ipſis continetur, incitatum hũc cogitauit ſpiritus exitum, vehementer ſiquidem ipſum ad exteriora mouendo: qui motus per eadem ſit inſtrumenta, per quę magnæ, & vehementes ſpiritus expulſiones fiunt, quas efflationes nominamus, ita vt tuſsis hæc nihil aliud ſit (eodem Galeno auctore, præcitato loco) quàm vehementiſſima efflatio, qua plurimus ſpiritus celerrime foras erumpens impetu ſuo extrahit, exploditque excrementa meatus ipſius obſtruentia; adeo vt ſi prima

Quot ſint deprauati motus differentiæ. Cap. 3. in fine.

Sub qua differẽtia tuſsis contineatur.

Quarum partiũ tuſsis ſit deprauatus motus.

Duo tuſsium genera. Cap. 5. circa finem.

Vehemens ſeu magna tuſsis quid ſit.

efflatio non posſit, ea quę moleſta ſunt, excutere,non grauetur, & iterum, & tertio, in ipſa irruere. Efficiunt itaque hanc tuſsim muſculi efflationem operantes, intercoſtales maximè, quamuis ipſa naturale quoddam ſympto-

Generatiōis modus.
2. de cauſ. ſymp. cap. 3. in fine.
5. de loc. affect. cap. 3. in fine.
Com. 43.

ma ſit, vt eodem 2. de cauſ ſympt. & 5: de loc. aff. liquet, vt autem ipſum excitaretur, opus fuit vehementer admodum thoracem ipſum omni ex parte comprimi, quo robuſtius, id quod in vijs ſpiritus continetur, expellatur: motionis itaq; initium ex facultate mouente thoracem in tuſsientibus eſt: violenta vero contractio eius facit, vt ſpiritus feratur foras vehementer, huius autem vehementia refert ſecum materiem conditam in fiſtulis pulmonis, quæ quidem aſperę arterię ſunt, Galeno auctore 2. prognoſt. cum itaque hoc modo id genus tuſsium gignatur, haudquaquam hæſitandum erit aſſerere ſymptoma eſſe (cum à cauſa præternaturali irritata natura ad hunc motum proritetur) functionum, nō ſiquidem naturalium, expultricis videlicet, velut nauſea, & vomitus, ſed facultatis motricis voluntariæ: neque enim facultas expultrix, quæ ex naturalium numero vna eſt, hunc motū efficere po-

5. de loc. affect. cap. 3.

teſt: & proinde Galenus facultatis, quæ à voluntatis imperio pendet, ſymptoma eſſe fatetur eodem 2. lib. de cauſ. ſymp. quo motu perpetuò natura conatur, quicquid ſpiritum interceperit, reijcere, ſiue humor fuerit à capite

[illegible] præterna[illegible] affectus [illegible]

defluens, vt in deſtillationibus, ſiue aliquid collectum in aſperis arterijs, aut in peripneumonia, & pleuritide. quare ſectatur hoc ſymptoma morbum in uia, quia obſtructionem viarum ſpiritus: dignoſciq; facilè poteſt tuſsis hæc, quoniam non exigua, ſed valida erit, vehementes, ac violenta, nec ſupprimi, ſeu prohiberi poteſt omnino ne eueniat: vehementerq; in ea thorax conprimitur, vt multam eandemque, confertam efflamationem excitet, etenim ſine vehementi thoracis conſtrictione, ſeu contractione vehementer tuſ-

ca. 8. circa prin.
Quem morbum ſectetur.

ſire nemo poteſt, vt liquet 4 de loc. affe. inter tuſsiendum ſemper aliquid expuunt, niſi valde aquoſa, aut lenta ſint eſſentia ea, quæ ſpiritus vias obſtruunt. Cęterum veluti vomitiones nauſeę pręcedere ſolent, ita tuſsim, quod græci κερχνό, dicitur: eſt autem id non tuſsis, ſed exiguus quidem ad tuſsiendum impetus. Præterea ſicuti nonnulli nauſearunt, nec tamen vomuerunt, ita nonnullis ſymptoma modò dictum incidit, nec tamen tuſsis propter cauſæ paruitatem eſt ſecuta, quippe interim ex parua faucium aſpredine, inte-

Signa eiuſdem

rim verò ex tenui aliquo, exiguoque prorſus humore contingit, in prædicta itaque tuſsi perpetuo viæ ſpiritus afficiuntur. At ſi ſpiritus interceptio, ab hu-

Pars affecta.

more à capite defluente fiat, aſpera ipſa arteria affecta erit: cuius autem naturæ fuerit humor, vias ſpiritus obſtruens, ex qualitate præcedentis deſtilla-

Cauſę diuerſę.

tionis percipere poteris idq; ſtudioſi petant cap. de catarrho, ſimul atque ex ſubſtātia, & diuerſa qualitate eius, quod per tuſsim propellitur, inueſtigādum erit. ad portionem autem eorum, quæ à capite defluunt, reſpondent ea, quæ inter bibendum, aut edendum in guttur, ac aſperas arterias delabuntur: patebit autem id ex eius, qui taliter affectus eſt, aut aſtantium relatione. præter verò hæc contingit interdum quod in aſperis arterijs, ac thoracis cauitate excrementum aliquod collectum ſit, & proinde vehemens tuſsis excitetur; quemadmodum in pleuritide, thoracis vomica, peripneumonia, ac tabe euenit: quæ omnia interſtinguli poſſunt ex proprijs indicijs prædictarum affectionum: quæ vero cum titillatione partium ab vtraque palati parte contingunt tuſſes, palam oſtendunt (vt inquit Aetius cap. 54. libr. 8.) defluxum à capite ad aſperam arteriam deferri. atque ad pulmonem, quas tuſſes malignas, & contumaces appellabat Paulus cap. 28. 3 lib. Eſt inſuper (eodem Galeno

Secundum genus tuſsium.

auctore prędicto loco) ex inſtrumentorum reſpirationi ſeruientium intemperie ortum aliud tuſsis genus, in qua nihil inter tuſsiendum ita affecti expuunt, neque violenta tuſsis eſt, neque coacta, ſed adeò exigua, vt & ſup-

primi

primi, & ne eueniat prohiberi possit, idq; vel in totum, vel magna ex parte: itemq; spiritus cohibitione non modo ea fieri prohibetur, sed etiam ea sanatur, modo admodum magna non sit, ut idem Galenus testatur: augetur nanque (vt ipse inquit) spiritus cohibitione in instrumentis spiritalibus calor, permeatq; spiritus violenter a pectore pressus, ac compulsus per omnes angustos meatus: quibus vtrisque peractis æquantur omnia, atque ad temperamenti æquabilitatem veniunt, potissimum si refrigeratis respirationis instrumentis orta sit. Verum quis affectus prçter naturam sit tussis hæc, ac qua ratione fiat, quæ partes in ea afficiantur, ac a quibus causis oriri possit, patebit, eo prius dilucidato, cur uidelicet per inæquales intemperaturas instrumentorum spiritus, tussis excitetur: nanque ex æquali intemperie cum ea omnino sine dolore sit, haudquaquam gigni potest. Est nanque ea veluti acquisitia quçdam natura, ut Galenus inquit. Verum cum inæqualis oritur intemperies in quapiam parte sentiendi vi prædita, quanta fuerit intemperantię magnitudo, tanta erit molestia, quantoque eius causa, cum mordax sit nō quiescat, sed moueatur, & citius moueatur, tanto quiescente, ac ea quæ tarde mouetu, & minime mordax est, molestior existit, ac citius sentitur. quo fit vt irritatæ partes ad expellendum id quod contristat, festinent, se se contrahentes, ac constringentes, velut in rigoribus, atque horroribus est videre, in quibus vniuersæ partes simul ad expellendum mouentur, atque eo tempore totum corpus concussione, quassatione que vexatur, talis etiam motus, & thoracis musculis per inæquales intemperies deprehenditur: eamque ob rem tussis quçdam leuis ei non ab similis affectui, quem græci κνηχμόν vocant, ijs superuenit, concutiuntur enim musculi, dum student ea, quç contristant a carne sua (vt inquit Galenus) per pulmones, & arterias expellere. In cçteris autem tussibus vehementer eos pulmoni se iniicere, est monstratum, quo multam, eandemque confertam afflationem excitent. hæc itaque tussis, quç ex spiritualium instrumentorum intemperie incidit, ex eodem est, cum concutientibus rigoribus horroribusque genere, eodem Galeno teste, prçcitato 2. lib. de caus. symp. differt autem, eo quod celerior eius sit sensus: nam respirationis instrumenta nūquam quiescunt. Ex his itaq; constat respirationis quoque organa in hac tussi affecta esse, præsertim thoracis musculos, iuxta Gal. sententiā; eamq; symptoma esse functionum non animalium, vt vehementissima tussis, sed naturalium, atque inter eas, ipsius excretricis: nanque vt expellant ea, quæ ipsis molesta sunt, concutiūtur musculi, ac tussim excitant, & non vehementer pulmonibus incumbunt, quo multum simul, & celerem efflatum moueant. totusque fere motus hic velut de rigore testatur Galenus; ad naturalem facultatem referendus est: & si quodammodo causa præter naturam irritans concurrat ipsa cogens, vt violenter moueatur. Talis igitur quoque est eiusdem generationis modus, vt diximus, ad inæqualemque intemperiem sequitur ipsorum organorum spiritus, & non ad viarum obstructionem, vt aliud tussis genus, nec aliis indiget signis pro eius cognitione, quàm eis, quç supra narrauimus: siquidem in ea nihil expuitur, nec est omnino valida, ac violenta, sed adeo parua, ac sine vi, vt eam cohiberi, & generationem eius vel plurimum, vel omnino prohiberi liceat, vt retulimus. Cuius quidem tussis causa, licet 2. de caus. sympt. refrigeratio instrumentorum respirationis a Galeno dicatur esse, ab eodem tamen libr. 6. de morb. vulga. ab aliis quoque eorundem instrumentorum intemperantiis fieri posse non negatur: nanque cum de non malignis tussibus, quas Hippocrates aridas, ac parum, seu leuiter irritantes, tum eodem 6. de morb. vulga. tum apho. 54. 4. libr. appellat, sermonem faceret, eas aut ob faucium, arteriæ ve asperitatem, aut instrumētorum spirabilium intemperiem oriri asserit; quam

Modus generationis eius.

Cap. 4. colligitur.
Quæ partes in ea afficiantur.
Quis præter naturam affectus sit.

Quem insequatur morbum.
Eiusdem signa.

Causæ.
2. de caus. symp. cap. 4. circa fin. collige.
6. de morb. uul. Commentario 2. com. 23.
Loco citato.

intemperiem interim frigidam esse testatur vt pote in aquilonis constitutio nibus,in quibus Hippocrates aph.5.lib.3 tusses, ac fauces excitari asserebat, non propter aliud (vt Galenus fatetur commento eiusdem aph.) nisi propter instrumentorum respirationi obseruientium intemperiem, & propter faucium asperitatem: aer nanque admodum frigidus inspiratus,interdum faucium, asperæque arteriæ locos exasperat, atque refrigerat, nonnunquam & toti pulmoni, pectorique intemperiem affert: sæpius vero & ambo hæc contingunt: quapropter ex his arida, modicaque tussicula vexantur: quod autem ita sit, signum est (vt inquit Galenus eodem 6.de morb. vulg.) ipsos, cum spiritum attrahunt,ad tussim prouocari, potissimum cum multus subito aer ipsis loquentibus, & oscitantibus, ac ore spiritum ducentibus intrauerit, sed cum per nares attrahunt, ac aerem extrinsecum quispiam in ædibus ipsorum calefecerit, tunc autem omnino parum, aut nequaquam tussiunt. Quocirca & ob nares quidam panniculum ponentes ita inspirant, exacerbari tussim experti;cum aer externus frigidus multus subito membris prius refrigeratis,atque exasperatis, obuius fiat:nec minus ob vehementem æstum,immodicamque ariditatem a circunfuso aere generatur tussis hæc,eodem Gal.auctore,intemperatis siquidem instrumentis spiritus, ac iam dictis partibus exasperatis, id quod sæpenumero in febribus accidit, vt Paulus testatur: qui etiam Galenum sectatus, ex ambabus intemperantiis tussim hanc excitari posse fatetur in hac vero tussi aerem frigidum respirare desiderant,eoque iuuantur,facieq; rubicunda apparet, ac siti molestantur ægri: Trallianus vero nedum ex iam dictis duabus, verum etiam ex reliquis intemperiebus tussim hanc excitari posse testatur,sicca videlicet,& humida. At nos Galenum,& veritatem sectati ab humida intemperie nuda, tussim oriri posse nequaquam admittimus, neque enim mordax est, adeo vt motum hunc excitare possit, ac inæqualem intemperiem efficere: a sicca tamen oriri posse non negamus: quanquam citra caliditatem, aut frigiditatem omnino id fieri,aut cogitari forte minime possit. Non ab re igitur ex calida, frigidaue intemperie, interim solis existentibus, interdum vero cum siccitate permistis,exiguam hanc tussiculam proritari diximus:quomodo autem hæ interstinguendę sint ex his quæ capit. de catharro conscripsimus,studiosi petant: hęc iterum tussis arida, ac leuiter irritans, in qua nihil expuitur ex puluere, fumo,alimentis,potionibusq; exasperantibus interim generatur,quandoque (vt testatur Aetius) ex lumbricis stomachum infestantibus, & acri humore ipsum perturbante,similiter & in his,qui stomachi morsum sentiunt,euenit: nec minus & iocinore,ac liene, seu aliis quibusdam partibus primo affectis, aridę tusses quandoque proueniunt. Dignosces autem eas ex propriis indiciis prædictarum partium primo affectarum. Galenus vero commento aph. 54.libri quarti, trifariam oriri posse testatur tussim aridam leuiter irritantē, nempe aut ab intemperie instrumentorum,quæ obseruiunt respirationi, aut ex faucium aspredine,vel aliquo tenui,& pauco humore destillante. At si propterea quod crassi,lentiq; succi firmiter infixi bronchiis sint,vel quod humor qui a capite ad asperas arterias defluit, non aliter atque aqua sit tenuis, arida tussis fiat,nō amplius exigua ac leuis ea erit, immo valida,ac vehemētissima,quemadmodum 4.de loc.affe.2.prognost.1. de morb.vulg. ac 2.de caus. symp.& reliquis plerisq; locis decretum reliquit Galenus.Si quis autem velit omnes enumeratas iam tusses in duas redigere differētias,humidas videlicet, & siccas non aberrabit Celsum imitatus,qui de tussi sic dicebat capit.4. lib.4. Ac modo arida est,modo pituitam citat; nobis autem satis sit hęc annotasse pro diuersarum tussium dignotione,& earum generatione diuersa, ac causarum ex quibus fiunt, notitia:reliquum est de ipsarū prognostico disserere,ac

[Marginal notes: Loco citato. — 4. de loc. affec. c.8 in prin. 2.prog.com. 43 1.de morb. vul. commentario.1. Com. 12. 2. de caus. sym. Cap.4. — Prognostica.]

curatione

curatione. Sit aũt primũ earũdem prognosticũ, quod quæcunq; tusses ex destillante humore à capite oriũtur, siue ex alicuius spirabiliũ viscerum vlcere, aut ex aliquo in iidẽ orto abscessu, siue ob ea, quæ vocantur empyemata, quæ ab Hippoc. ferinæ appellantur li. 6. de mor. vulg. oẽs malignæ sunt, vt Gal. eo. loco testatur, maleficæ, ac contumaces, vt inquit Paulus. & propterea periculosę nec paruifaciendæ sunt, reliquæ vero tusses, quæ malignæ nõ sunt, ab his siquidem diuersæ, ac exiguæ dictę, periculũ, quantũ in ipsis est, nõ, mĩnãtur suntq; curatu faciles. Quod vero tusses in aquilonia constitutione ac hyeme generari magis aptæ sunt, decretum reliquit Hippo. aph. 5. & 23. li. 3. id quoq; nõ prætereundum erit, quod ad validas, vehementissimasq; tusse, vbi diu protelentur propter vehementem thoracis motũ, sputũ sanguinis superuenire consueuit. Celsus aũt tussim propter fauciũ exulcerationem ferè molestam esse asseruit: solent tamẽ (vt ipse inquit) interdum per se quoq; malè habere, & vix cũ vetus facta est, eliditur: quoniam verò neq; vnũ duntaxat habẽt tusses ipsæ generationis modum, nec causam vnam, propterea pro causarum diuersitate earum quoque curationem variari contingit: quapropter ex peripneumonia, pleuritide, empyemate, tabe, aut simili aliquo affectu in spiritalibus instrumẽtis orto, veluti etiam dyspnœa, seu asthmate, tussis fiat, ex eorum affectuum curatione, vt in sequentibus patebit, curabitur & ipsa. Si vero ex inæquali duntaxat intemperie ortum ducat, frigida ea existente per calefacientia emẽdamus vt inquit Aetius: hæc inquam tussis (modo non valde magna fuerit) ex spiritus cohibitione, iuxta Galeni sententia 1. de caus. sympt. curari poterit quemadmodum superius dictum est. Caueant igitur taliter affecti frigidam inspirationem, frigidum quoque cibum, ac potum, quinimò in calidis locis versentur, calidis quoque cibis, ac potibus vtantur, eorumq; pectora calidis vnguentis vngantur, vt chamæmelino, anethino, amygdal. dulcium, butyro, ac anseris, seu gallinę pinguedine; & (vt summatim dicam) totum studium sit, vt thoracis partes, à frigidis defendantur, ac calidæ seruẽtur. At si ex calida intemperie, arida, ac exigua tussis proritetur, quemadmodum in febribus euenire contingit, contraria tum victus, ratione, tum etiam medicamentorum vti oportet, ita vt cuncta ad frigidum vergant. atque humidum, si cum siccitate, ea permista sit, quę vero ab asperitate tusses fiunt, per lenientia, & mordacitatem arcentia sanantur, Aetio teste, qualia sunt ex arteriacis compositionibus simpliciora: nonnullorum huiusmodi medicamentorum cap. de catarrho, à nobis mentio facta est, cum raucedinis curam præcepimus. Reliquum est itaque, vt eius tissis, quæ ex destillante humore à capite originem ducit, curationem pręcipiamus, qui si acris fuerit, ac tenuis, proba victus ratione instituta, modo, quo cap de catarrho conscripsimus (quamuis speciatim in omni tussi vtilis sit, ex Celsi auctoritate, peregrinatio, nauigatio longa, loca maritima, & nationes) per ea medicamenta quæ vim refrigerandi, spissandi, acrimoniamq; obtundendi habeant, sanabitur, aut (vt inquit Aetius) per cuiusdam pharmaci dolorem leuantis, vsum, & per cibos boni succi: syrupo igitur violaceo, è papauere, de cannis, aut è succo borraginis vtare: vel Recipe syrupi violacei vnc. j. de cannis vnc. 5. aquæ hordei, & borraginis vnc, iii. aut aquæ hordei vnc. iiii. v. vel vi. exhibeas cũ pauco saccharo quibus syrupis sæpius assumptis vnc. ij. vel iii. mellis roridi, siue ii. casiæ fistulæ aut iii. sacchari violacei, seu syrupi ex pluribus infus. violarũ cũ infrascripto decocto exhibeas. Excipe hordei decorticati pug. j. florum violarum & borraginis, ana ʒ. iii. iuiubarum numero 4. vuarum passarum mundatarum vnc. s. glycyrrhizæ ʒ. i. & s in aqua fontana fiat decoctum secundum artem, in quo mannam, casiam, fistulam, saccharum, aut syrupum violaceum, dissoluas. Conuenit quoque in hunc vsum exhibere antidotũ de papauere, diatragacantæ

Com. 2.
Com. 21.

Curatio tussis ex inæquali intemperie frigida ortæ.
cap. 4.

Si ex calida intemperie oritur, curatio.

Tussis ex destillatione ortę, curatio.
Si acris fuerit, & tenuis destillatio.

Purgatio.

Quæ ori tenendæ sint.

thæ vel diapenidii sine speciebus, quæ sub lingua diu teneantur quo paulatim liquescentibus, aspræ arteriæ summum id, quod in ipsum defluit, sensim suscipiat, renitaturq; ipsi oborienti tussi. Conducunt insuper, & bechicæ pilulę, ac reliqua medicamenta arteriaca, quæ cap. de catarrho conscripsimus. Inter alia vero potissimum confert infrascriptum eclegma. Excipit autem sacchari violacei, ac è borragine, singulorũ vnc. i. succi glycyrrhizæ ʒ. ii. diatragacanthæ frigidę, & eclegmatis è papauere ana ʒ. i. & s. eius antidoti, quam electuariũ regum nominant, sine tamen speciebus ʒ. ii. syrupi violacei, de papauere, ac de cannis singulorũ vnc. i. omnibus simul permistis fiat eclegma. Nec parum etiam confert, si vnc. i. vel ii. recentis olei amygd. dulcium tepidi cum pauco sacharo, mane, vel vesperi, longe à cibo tribuas, eodemque oleo, ac insuper violaceo, vel ambobus simul mistis thorax totus inungi poterit. Si vero crassus; & viscidus fuerit affligẽs humor, qui causa existat, per ea quæ extenuant, ac discindũt medebimur ex Aetii sententia: qua de re similiter eodem victu vtentes, quæ cap. de catarrho ex frigida causa orto instituimus, exhibenda ęgrotantibus erunt: inter simplicia glycyrrhizæ, caricarum pinguium, adianti, aut hyssopi decoctum in aqua fontana, cui parum mellis adiici poterit: aut si crassior pituita fuerit, marrubii, scabiosę, radicis iridis, seu enulæ campanæ decocto, similiter adiecto pauco melle vtare. At si compositis vti libeat, syrupum ex glycyrrhiza, ex iuiubis, adianto, hyssopo, aut marrubio tribuas, mel etiam rosaceum, interim uero oxymel, cum simplex tum scyllinum. Quibus sæpius propinatis, ægrotantis corpus (si videbitur opus esse) per ea quæ crassos, ac lentos succos purgant euacuabis; inter quę summopere confert agaricũ, ex cuius ʒ. i. & s. seu ii. parato decocto, ac cum vnc. ii. casiæ compositum medicamentum exhibe, vel vnc. i. & s. prędictæ casiæ fistulæ excipe, ac ʒ. i. & s. trochiscati agarici, & bolum conficito: ex eodem item agarico, & puluere hieræ simplicis Galeni pilulæ, formari possũt, ac ęgrotantibus exhiberi: post quę, aut mellis roridi vnci. i. & s. aut casiæ fistulæ tantundẽ; post aliquod spatium, cum infrascripto decocto prębebis. Rec. hyssopi, adianti ana ʒ. iii. caricarum. & iuiubarum numero iiii. radicis glycyrrhicę ʒ. ii. vuarũ passarũ detractis vinaceis vnc. i. fiat decoctum Si verò crassior ac tenacior fuerit pituitosus succus, radicis iridis, ac elenii, singularum ʒ. i. & s. radicis fœniculi ʒ. i. marrubii ʒ. ii. prædicto decocto addere poteris: nec minus loco prædictarum pilularum, licebit pilulis ex agarico compositis mesuę, sed mastichinis dictis, vti: post quas simili ratione pręscriptam potionem tribues: nam qui ob pituitæ crassitudinem nihil educere possunt, vt inquit Aetius, ab humectantibus plus emolumenti sentiunt, maxime eo quod quodammodo, si simul extenuatoria participant facultate: prodest quoq; iis ouum sorbile assumere, pauco sulphure adiecto, Celso auctore. aut eclegima, quod officinis loch. nuncupatur, ore tenendum, sensimque deuorandum erit, sanum videlicet, & expertũ, aut id, quod è pino nominatur, vel diapenidion cum speciebus, seu diatragacantha calida, aut diahyssopum Nicolai: quæ omnia cum saccharo in aqua adianti dissoluto, ad tabellę formam redigi poterunt, quo ægrotis gratiora fiant, & maiorem cõtrahant in ore moram, vel Recipe diahyssopi Nicolai, diapenidion cum speciebus, & eclegmatis è pino ana ʒ. ii. pulueris glycyrrhizæ, amyli, gummi tragacanthi ana. ʒ. i. syrupi ex adianto, & vua passa, ac de hyssopo singulorum vnc. i. omnia simul mista sæpius, paulatim & sensim deuoranda prębeas. aduersus diuturnã tussim ficus aride coquuntur cum hyssopo, & aqua & ex ea aqua tussientibus propinatur ex Plinio Secundo lib. 1. de re medica. cap. 58. thorax præterea extrinsecus inungatur ex oleo amyd. dulciũ, liliaceo, irino, seu chamæmelino, adiectis pinguedinibus anseris, seu gallino, ac butyro; vel in hunc modũ vnguentum

Si ex frigidis, ac crassis succis defluentibus tussis fiat, curatio.

Præparantia.

Purgatio.

Eclegmata.

Ad diuturnam tussim.

tum conficias. Excipe butyri recentis, pinguedinis anseris ana. ℥. ii. olei irini, & amyg. dulciũ ana. vnc. ii. farinæ fœni græci, seminis lini, & altheę ana ℥. s. radicis altheæ, helenii, & glycyrrhizæ, singularum ℥. i. cum cera fiat vnguentum: nãq; per calefacientia (vt inquit Aetius) instrumentorum respirandi frigiditatem emendamus. illud tamen in cura tussis summopere inspiciendum (vt inquit Paulus) num & aliæ particulæ condolescant, verbi gratia, an caput, vel gurgulio destillent, aut aliis morbis conflictentur: nanque vbi his quam fieri potest optime erit profectum, curationem moliere. Aetius quoque remedia quædam, quę tusses sedant præsertim à frigida causa ortas conscripsit inter quę simplicia præcipua est styrax, si nucis auellanæ magnitudine fuerit deuoratus: ficus quoque siccas pingues in vino dulci meraco madefactas vnà cum vino deuorandas exhibet ad mitigandas tusses: amplius terebinthinam, & mel coctum delingenda præbet, & vinum dilutum insuper ad sorbendum; hoc nanque (vt ipse asserit) attenuat, & educit. Ad eas autem tusses noctu molestiam inferentes, tanquam valde vtile, menthæ ramulos tres tritos affuso aceti cochleari, ante somnum ad sorbendum præbet: adiuuat enim concoctionem, stomacho vtile est, & crassitiem discindit, vt ipse inquit: complura etiam alia composita medicamenta, quæ tusses sedant, eodem loco conscripsit, cap. videlicet 54 libr. 8. quæ studiosis facile patere poterunt: vnum tamen hic prætermittere nolui, tanquam magnopere conducens, ad mittigandas tusses potissimum inueteratas, & ex frigidis, crassis, ac lentis succis ortas. Excidit autem nucum pinearum torrefactarum amyli, radicis dulcis, seminis vrticæ seminis lini cuiusque sextantem, iridis, piperis, hyssopi, seminis nasturtii, amyg. amararum, singulorum vnc. j. vt ipse inquit: verum ego vnc. s. accipetem. Excipe melle probe despumato, & præbe ex eo cochleariium mediocre. ex eiusdem auctoris sententia. suffitus quoque ad eius sententiam, admodum tussibus conducens, tanquã per experientiam ab eo inuentus ex styrace terebinthina, sandaraca, ac mastiche æqualibus partibus parari, poterit, & vtare casiotii insuper suffimen in carbonibus excitatum, & per inspirationem attractum maxime iuuat frigidos & humidos pulmonis, thoracis, cerebrique affectus, Alexandro teste: idem quoque testatur, spectasse virum quendam longo tempore tussi valida vexatum, nec ab ea unquam liberari potuit, quo vsque calculum exquisite figuratum, non aspertum, sed valde leue durum & renitentem expuisset. Ad tussim vero acerrimam puerorum sic subuenimus, inquit Trotula, accipe hyssopum, serpillum, & in vino decoque, & da ad bibendum. vel grana iuniperi distemperamus cum vino, & damus ad bibendum: tu vero poteris eisdem in aqua, uel aqua mulsa decoctis tutius uti.

Ad tussim puerorum. Cap. 25.

περὶ δύσπνοιας.

De difficultate spirandi Cap. 48.

SAepenumero respirationi lęsio quædam euenit, quæ à Græcis δύσπνοια à latinis spirandi difficultas nuncupatur, id autem (vt testatur Galenus libro primo de difficultate respirationis) nomen ipsum sufficienter demonstrat. Verum ex hac appellatione, lęsionis eius differentias discere non licet, quinimò Gal. ipsum de affectione hac diuersis in locis varie loquutum esse reperio: nanque prædicto libro primo de difficult. resp. quamlibet respirationis offensam simplicem, aut compositam, siue exigua, siue magna fuerit, seu imbecilla, aut deprauata respiratio sit δύσπνοιαν, hoc est, difficultatem spirandi appellauit. Idem quoque confirmauit lib 4. de loc aff. vbi ἄπνοιαν quasi, non spirationem dixeris, duntaxat à quauis alia respirationis oblęsione seiunxit: hanc nanque dicebat, alium esse à dyspnœa spirationis affectum

Cap. 1. in prin.

Quot modis sumitur spirandi difficultas. Cap. 2. & sequẽtibus.

Cap. 7.

cap.3.& 4.

fectum: id vero non ab re, nam lib. de differ. sympt. demonstrauit quamlibet functionem bifariam lędi posse, nanque, aut ea non fit, aut malè fit: si non fit, est vnum genus lęsionis, vocaturque ablata functio. At si malè fiat, adhuc bifariam esse poterit, quia vel ipsa facultas debiliter, vel deprauatè operatur quo fit, vt vna debilis, reliqua vero deprauata actio dicatur, quanquam ambæ sub vno (vt diximus) contineantur genere, eo scilicet, quod malè functio fiat: & proinde Galenus cunctas respirationis læsiones propter quas imbecillior aut deprauata ipsa redditur sub nomine dyspnœæ, seu spirandi difficultatis, in prædictis locis comprehendi voluit, tantum apnœam, id est, non spirationem, à qualibet respirationis offensa seiungens. quem sectatus Paulus cap. 29. lib. 3. cum de quibusdam differentijs particularibus lęsionis respirationis asthmate videlicet, & orthopnœa verba fecisset, in hæc prorupit verba δύσπνοια, hoc est, spirandi difficultas communiter & his, & alijs compluribus affectibus superuenit. verum ipsemet Galenus cum lib. 3. de difficult. respirationis, tum etiam 6. de morb. vulg. simul cum Hipp. δύσπνοιαν, hoc est, difficilem respirationem, eam respirationis oblæsionem nominant, in qua densus spiritus redditur. quapropter de vna quadam spetie ipsius difficilis respirationis, in qua videlicet spiritus densatur, creberq; efficitur, licet non valde ipsam intelligi voluit, à reliquis seiunctam, asthmate videlicet, & orthponœa. Poterunt autem ne in his tempus teramus, Galeni verba conciliari; siquis dixerit, in vno loco communiter hoc vocabulo dyspnœæ vsum fuisse, in reliquo verò propriè, prout vna quędam species est, generis nomen assumens; quam propriè, more Hippocratis densum spiritum nuncupare fas est, & prout se intendit læsio aliud, atque aliud nomen habet: omne tamen malum in difficultate spirandi consistit, vt lib. 4. cap. 4. Celsus testatur. sed hæc (vt ipse inquit) dum modica est, neque ex toto strangulat δύσπνοια appellatur. Cum vehementior, est vt spirare æger sine sonno, & anhelatione non possit, ἆσθμα cum accessit id quoque, ne nisi recta ceruice spiritus trahatur ὀρθόπνοια.

3. de dif. resp. c. ult. 6. de morb. uul. commentario 3. Tex. 9. collige. commentario 4 com. 4. com. 4. & alibi. Conciliantur. Gale. uerba de dyspnœa.

Difficultatis spirandi differentię tres.

Idem quoque confirmauit Galenus prædictis locis, dum dixit, densum spiritum difficilem significare respirationem; & si magis increbuerit, hæc difficilis anhelitus species ἆσθμα, si vero maximè, ὀρθόπνοια nuncupatur. De his itaque tribus lęsionis respirationis differentijs pertractare intendimus: quas omnes sub dyspnœæ nomine cõtineri promptè asserimus, sub vno tamen læsionis modo secundum magis, & minus differentes, vtpote sub denso seu cerebro spiritu: nanque si is exiguè densus sit, nomine generis dyspnœæ appellari poterit, vt supra ad Galeni, & Cornelij mentem demostrauimus: at si maior crebritas fuerit ἆσθμα, si maxima, ita vt iacentes ægri suffocentur, ὀρθόπνοια uuncupatur. Quapropter idem Galenus ἆσθμα, hoc est anhelationem densam, seu crebram quandam respirationem esse fatetur tum 7. de compositione medicamentorum secun. loc. tum commento aph. 26. lib. 3. citra febrem, qualis currentibus accidit, aut quouis alio modo ad vehementem ductis motionem à tali euentu nomen assumens, vt liquet. 3. de morb. vul. Verùm in his quidem fit, ob excercitium, quod multa indiget animali respiratione: vbi autem non adest excertitium ob angustiam earum, quæ sunt, in pulmone cauitatum. Eos vero, qui hac affectione laborant consueuerũt medici asthmaticos, anhelosos, seu suspiriosos nominare, Aetio, & Paulo testibus. Hos autem esse (Galeno auctore 3. de difficultate respirationis) qui densum spiritum habent, & simul thoracem multum distendunt, planè constat. Orthopnœa verò, quæ recta spiritatio à latinis dicitur, ab hoc symptomate iterum nomen assumens, difficultatis spirandi quædam species est, in qua iacentes suffocantur, & vix recto thorace sufficiunt, nihil dilatato dorso, vt liquet 2. prorrheticorum: nec ab re cum iacent, seu decumbunt laborantes suffocari videntur;

In quibus cõueniant, & differant.

Anhelatio quid sit. cap. 6. in princ. 3 de morb. uul. com. 2. com. 4.

Anhelosi qui dicantur. Act. lib. 8. c. 57. Pau. loco citato cap. 11. Orthopnęa, quid sit. commentu 54.

tunc

tunc nanq; totus thorax (vt idem Galenus inquit 4. de loc. aff.) supra spinam ipsam concidit: quo fit, vt arctior reddatur via spiritus: cum vero se erigunt extenso thorace, ac collo recte arteriam ipsam asperam dilatari contingit, principium quidem habens a gutture, & in pulmone diuisa: atque etiam quæ ex ea in pulmonem distribuuntur propagines omnes, atque interim regionem augeri eis internam, eos vero, qui hac affectione laborant, Galenus eodem 7. de compositione medicamentorum secund. loc. orthopnoicos vocat, similiter etiam Paulus, & Aetius: propterea quod ad thoracis proportionem omnino totum corpus rectum habere coguntur ob timorem suffocationis, quin & stratum circa supernas partes, ad quas thorax ipse reclinatur, sibi ipsis erectius facunt, ne dormientes strangulentur: minus est enim quod inspirant, quàm pro vsu respirationis, quamuis thorax plurimum ipsis dilatetur, vt idem Galenus inquit; cuius causam infra assignabimus: cum vero citra sonum, & anhelationem similiter sine febre densus afficiatur spiritus, hæc inquam affectio dyspnœa proprie dicta appellari poterit, quæ nihil aliud erit quàm crebra, seu densa quędam respiratio citra sonum, ac anhelationem, & febrem: in hoc nanque omnes prenominatæ species, seu differentiæ tres communicant quòd videlicet febre careant, vt patet 3. de morb. vulg. & 6. eiusdem: nãque de his sermo noster erit, & non de eis, quę cum febre fiunt, ad alias uidelicet affectiones, seu inflammationes spiritalium, seu reliquarũ partium subsequentes. in quibus etiam non facultas ipsa respirationẽ efficiẽs, neque usus per se afficiuntur, sed instrumẽta ipsa, & inter ea aspera ipsa arteria, quæ in collo, & thorace continentur, seu eius propagines, quæ, in pulmones distribuuntur, id quod sæpius accidit, sunt etenim strictiores, & propterea promptius obstruuntur, ac constringuntur, seu angustiores redduntur, quemadmodum liquet 4. de loc. aff. 7. de compositione medicamentorum secund. loc. & commento prædicti aph. 26. lib. 3. Quod vero in huiusmodi affectionibus tribus aspera arteria afficiatur, ex eo patere poterit, quod quanquam thorax maxime dilatatur, & proinde magna fiat respiratio, quantitas tamen inspirati aeris, magnitudini distensionis haudquaquam proportione respondet: parua siquidem est eius, qui inspiratur quantitas, vt proinde cogantur laborantes crebro, & celeriter spirare. Qua de re magnæ respirationis geminas esse diffetentias, ex Galeni sententia liquet 4. de loc. affe. ac 1. de diff. resp. quarum vna penes magnitudinem distensionis, seu dilatationis, a thorace procedentis attenditur: reliqua vero penes copiam eius substantiæ quæ inspiratur, aeris videlicet. Semper itaque quantitas spiritus distensionibus thoracis similis est, cum eiusdem spiritus organa secundum naturam habent: cum vero præter naturam fuerint affecta, vt in prædictis affectionibus, ac reliquis quibusdam possibile est, aliquando plurimum distendi thoracem, sed parum externi aeris inspirari, verum non ad omnium affectionem respirandi organorum proportionem, sed solum asperarum arteriarum inspirationes fiunt. vt Galenus inquit eodem libr. 1. de difficultate respirationis: id vero sensu aliquo dignoscere non licet, sed sufficit ipsum solum aerem inspicere quantus inspiratur, & quantus rursus exspiratur. Sed quoniam qnempiam difficulter spirare, præsertim vbi in ea spiratione omnes thoracis musculi moueantur, aut virium imbecillitate, aut uehementi in corde, & pulmone calore, aut viarum spiritus angustia euenire potest, eodem Galeno teste 4. de loc. affect. quamuis interdum duæ, aut tres, licet raro, ex iam dictis causis concurrere possint. Propterea quomodo id distinguere liceat, ipsemet Galenus eodem loco scriptum reliquit: nam si ob virium imbecilitatem duntaxat, id fiat, licet omnes thoracis musculi, ac pherenes quoque moueantur, motum tamen sensim efficiunt, sed neque frequens, neque rara omnino rrit eorum actio, thora-

Cap. 7.

Cap. 6.

Orthopnoici qui dicantur.

Dyspnœa proprie dicta quid sit.

3. de morb. vul. commentario 2. Com. 4.

6. de morb. vul. commentario 4 com. 4. in prin.

Quæ pars in eisdem affecta sit.

4. de loc. affect. cap. 7.

4. de comp. me. sec. loc. cap. 6.

Signa.

Magnæ respirationis duæ differentiæ.

4. de loc. affect. c. 7. in medio.

1. de dif. resp. c. 13. in prin.

cap. 13.

Quod quispiam difficulter spiret, ex una triũ causarum prouenit.

Cap. 7.

Ex uirium imbecillitate signa.

thoracisq; dilatatio haud quaquam magna erit: nulla ab ore efficitur exufflatio, & spiritus ex solis naribus emitti solet, & si per inspirationem, narium pinnæ manifeste contrahi videantur, id prostrati roboris efficax indicium erit.

Ex vehementi cordis, aut pulmonis calore, signa.

Aucto vero in corde, & pulmone calore omnibus quidem thoracis musculis agit animal, sed velox, frequens, & uehemens est eorum actio: & propterea vbi ob plurimum calorem spiratio difficilis est, præter magnitudinem frequentiam, & celeritatem hoc quoque accidit, quòd calidus frequensque exufflando proceditur spiritus.

Ex spiritalium instrumẽtorum angustia, signa.

At qui ob spiritalium instrumentorum angustiam difficulter spirat, totus quidem thorax magna ex parte eis, & celeriter, & frequenter dilatatur, sed exufflare omnino non consueuerunt, neque calidum spiritum emittere: id enim aucti caloris proprium est. Ex his itaque indiciis difficilem spirationem ob spiritalium instrumentotum angustiam a reliquis distinguere poteris, de qua præsens sermo habetur: & cum tres sint eius differentię (vt diximus) cunctæ inter symptomata dinumerantur, functionis voluntariæ respirationis inquam: est nanque ea in omnibus oblæsa, non ablatę, vt in apnœa, sed debiliter seu, imbecille, aut quoque interim deprauate, vt in orthopnœa, licet raro: separatur autem vna, ab alia quibusdam propriis indiciis, nanque in ea, quam dyspnœam nomine generis appellari diximus spiritus duntaxat densus, isq; modice citra sonum, & anhelationem apparet.

Qui affectus p̃ter naturã sint. Quibus signis. una differentia ab altera secernatur.

In asthmate vero, seu anhelatione, præter spiritus & dẽsitatem maiorem, æger sine sono, & anhelatione, vt inquit Celsus, spirare nõ potest. At in orthopnœa nedum spiritus crebritas maior percipitur, sed ita affecti nõ nisi recta ceruice spiritum trahere valent, & cum decumbunt, seu iacent, suffocari, seu strangulari videntnr. Cęterum his id commune existit, quòd asperę arterię angustiam sequantur, vt 4. de loc, affect. & 7. de compositione medicamentorum secund. loc. patet: manifestum nanque est (inquit Galenus) intrinsecus ipsis angustiam, seu coarctationem locorum factã esse præter naturam, quam etiam ęgri ipsi non obscuro sensu perceptant.

4. de loc. af. c. 7. 7. de comp. me. secun. loc. c. 6.

Quem morbum sectentur.

Cap. 7. causæ.

Illud etiam approbauit prædicto commento aph. 26. li. 3. quamuis etiam suppuratis, ob coaceruatum inter thoracem, & pulmonem humorem seu pus fiat, locorum coarctatio, seu angustia, eodem Galeno teste prędictis locis, & commento apho. 34. lib. 4. de qua non est ad præsens sermo. Ad morbum ergo in uiã succedunt symptomata hęc, quamuis interdum vię ipsæ obstruantur, per quas aer inspiratur, interim cõstringantur, ac coactentur pro causarum diuersitate, quæ (iuxta eiusdem Galeni doctrinam 4. de loc. affe.) plures esse possunt, licet à Paulo vna tantum assignetur causa, quæ quidem potissima existit. Potest nanque angustia hæc citra febrem excitari, aut a tuberculo quopiam iuxta asperam arteriam orto, eamque coarctante, aut a lẽtis, crassisve, seu multis succis in bronchijs ipsis existentibus, aut eiusdem ab alijs partibus ad eadem delatis, ipsamq; asperam arteriam obstruẽtibus.

Earũ cognitio.

Quæ omnia (vt Galenus inquit) per præterita accidentia discernere licebit: nanque siquis per bonam valetudinem, cum solitas actiones facere potest sic difficulter spirare incœperit, augeaturq; symptoma, neque inter respirandum stertere videatur, ad hæc nihil expuit, crudi tuberculi ortum suspicari oportet quãdoque vero iuxta leues pulmonis arterias ipsum oriri contingit, grauitatem sentientes hi, veluti Antipatro medico contigit, demum temporis diuturnitate asperas pulmonis arterias coarctans, spirandi difficultatem efficit. Si vero stertendo strepitum fecerit respiratio, lentorum, crassorumq; humorum pertinaciter impactorum multitudinem, pulmonis bronchia molestare indicium est, cum & ipsa spirandi instrumenta non raro (vt inquit Galenus commento aph. vltimi lib. 3.) proprium sui algoris principium habeant: & proprerea in ipsis multę, ac crassæ superfluitates generentur. Verum si illico ab angustiæ sensu

quis

quis difficulter ſpirauerit, fluxionem,vel à cerebro, vel à vicinis ſedibus in pulmonem irruentem portendit, idque ſæpe ex manifeſta cauſa repente accidit, proprijs deſtillationis ſignis exiſtentibus: pingui etenim (vt inquit Theodorus Priſcianus libro ſecundo ad Thimotheum cap.12.) & frigido phlegmate pulmonibus adhęrente, cauernæ, vel meatus, quibus naturaliter ſpiritus redditur, & accipiatur,concluduntur; & ex hoc impedimento ſuſpirium,uel anhelitus moleſtiſsimus naſcitur, ut ſedendo magis, quàm iacendo reſpirent. Verum ſi prædictæ affecaiones ex alijs quibuſdam præter iam dictas cauſas interdum oriantur, utpote ex angina, peripneumonia, pleuritide, empyemate, aut ex tumore aliquo abſceſſui ſimili in pulmone genito, ſeu alijs huiuſmodi,licet de his non ſit præſens ſermo,ex proprijs tamen prędictorum affectuum notis interſtinguendæ ſunt,potiſsimum autem, quod nō citra febrem erunt. Nos vero de eis,quæ ſine febre excitantur, nec quippiam purulentum in eis per ſputum reiectant ægri, verba facientes ad prognoſticum,ac curationem accedemus:nanque eos propriè dyſpnoicos, hoc eſt,ægrè ſpirantes vocare conſueuerunt medici, vt teſtatur Galenus 7. de comp.medicamentorum ſecund. loc. quibus bronchia pulmonis, craſsis & viſcoſis humoribus ſunt obſarta:horum denique & nos,prognoſtica enunciabimus, ac curationem inſtituemus, & cum Celſo aſſerimus quam primam diximus eſſe differentiam,poſſe diutius trahi, duæ uerò inſequētes, aſtma, & orthopnœa videlicet acutæ eſſe conſueuerunt: ob vehementiſsimas etenim acceſsiones ægros interim ſtrangulare ſolent, id quod diſpnœa propriè dicta nequaquam efficere valeat, cum modica in ea conſiſtat ſpirandi difficultas. De aſthmate autem Galenus commento aphoriſmi 40.libri ſecundi ſcriptum reliquis; velut de quibuſdam alijs morbis, qui ex frigidis humoribus ortum habent, ſi valde ſenibus excitetur, quod eos comitatur ad mortem. At Hippocrates aph.46.lib.dicebat, Quibus gibbi ex aſthmate, aut tuſsi fiunt, ante pubertatem moriuntur. Cælius vero Aurelianus lib.3. cap.1.ſic ait, Grauat autem atque premit hæc paſsio magis mulieribus viros,& iuuenibus ſenes,atq; pueros, & durioribus natura corporibus teneriora,hyberno, atque nocte magis, quàm die, vel ęſtate. Cæterum communis prædictarum affectionum curatio eſt per ea,quæ craſsitudinem, & viſcoſitatem humorum ſectant,atque attenuant, verum hæc ſiue pharmaca fuerint, ſiue victus,humiditatem quandā habere oportet, Gale.auctore, eodem.7.de compoſitione medicamentorum ſecund.loc.Aer igitur eligatur ad calidum, & ſiccum parum vergens, vitanduſq; eſt frigidus, ac valde humidus. Somno utantur moderato pręcipuè nocturno,caputq; in lecto ſublime habeant, Celſo auctore; vitentque diurnum. Idem Cęlſus, prædicto loco, iacere ęgrotantes altioribus ſtramentis, thorace,atque capite ſubleuato, loco lucido,atque calido iuſsit. Clyſterijs quoque aluus ducenda,prępertim vbi natura eadem humecta non ſit: prodeſt quoque nihil magis(vt inquit Celſus) quàm ambulatio lenta penè vſque ad laſsitudinem; frictio multa pręcipuè inferiorum partium vel in ſole, vel ad ignem & per ſe ipſum, & per alios vſque ad ſudorem, excercitio autem utantur ante cibum. animi perturbationes immodicę omnes fugiendæ ſunt; cibis vero lenibus(vt idem Celſus aſſerit) & ſorbitionibus vtendum eſt, interdumque vino tenui auſtero. carnibus quoque gallinarum, pullorum, phaſianorum, perdicum, ſtarnarum, caponum, parumque auricularum montanarum vti poterunt,aſsis,aut elixis,cum pauco hyſſopo,horeoſelino,thymo,calamintha, aut fœniculo, aut reliquis huiuſmodi extenuantibus. Piſces vitent, fructus ac omnia, quæ craſſos, & lentos humores procreare poſſunt, Vini potus(Galeno teſte) eis conuenit, ſubſtantia tenuis, nec exiguus eis tribuendus potus erit, imo multus,vt ipſæ inquit:nam humectatione multa opus habent,quo

Cap.6.

Prognoſtica.

Curatio.

Cap.6.

Victus ratio.

facile

facile efferatur per tussim,id quod in bronchiis continetur? Exhibenda quoque pro potu aqua mulsa erit,Celso auctore,cũ aqua vbi parum hyssopi,seu prassij, vel contrita capparis radix,sit aut,quo suauior aqua mulsa fiat glycyrrhizæ radix decoquatur,eaq; largiter vtantur. Quod si necessitas vrgeat (vt inquit Paulus) nihilq; pcohibeat(vt ait Celsus)ante omnia vena incidenda erit; auxilium nanque est in sanguinis detractione,& præsertim in orthopnœa sicca sine sputis,vel tussi,citra puris collectionem,vt Galeno visum est 4.de ratione victus in morb.acut. Verũ Cælius Aurelianus dicebat, At si præfocatio coegerit, & vires permiserint ægrotantis, adhibenda phlebotomia est: & Theodorus Priscianus,contingit aliquando etiam mediis ætatibus, adhuc calidis hoc vitium afferebat, quos phlebotomo liberari necesse est; incidatur autem media,aut interna in cubito vena, nec multa sanguinis copia detrahatur,sed quantum vires patiuntur. At si necessitas non vrgeat venam secare,ea tribuenda medicamẽta sunt,quæ vim habeant humorũ crassitudinem,ac viscositatem attenuandi,atque incidendi, & detergendi. Sed quoniam eiusmodi pharmaca necessariò quidẽ tusses mouent,vt 7. de comp. med.secun.loc.& 5.de simpl.med.facult.liquet:quanquam,& bechica quoque ea dicantur in calidis,& tenuium partium substantiis contenta quæ extenuandi vim habent,quo ab aliis bechicis discriminantur quę tussim sedant, quorum natura incrassandi existit, & propterea in frigidis, & crassarum partium essentiis insunt: cum itaque necessario tusses moueant pharmaca, quæ eiusmodi affectiones exigunt,nec facile per sputũ reiiciatur quod abstersum est ob crasitudinem,non immerito iuxta Galeni sententẽtiã,humectatione multa opus habent quò facilè efferantur horum excrementa, propterea non ipsis duntaxat per se vtendum quæ incidunt,& extenuant,vt idem Gal. pręcipit 5.de simpl.medic.facult. sed mixtis mellicrate,ptysanæ,oxymeliti, aut dulcium vinorum cuipiam. Ad hęc eadem pharmaca eligi debent, quę citra vehementem calfactionem extenuent,atque incidant,Galeno, & Aetio testibus:crassi etenim,& tenaces humores à vehementi calore viscosiores redduntur,glutinosique,& vt difficulter auelli possint,& insuper quemadmodũ cauendum est ab his quæ vehementer calfaciunt(propterea quod viscosi, & crassi humores non solum nihil ab his auxilii sentiunt, sed etiam offenduntur)eodem modo (vt inquit Galenus loco citato)etiam quæ valde refrigerant uitanda sunt:omnia enim crassefaciunt,& cogũt,ac coaugent humores, eosque ægre (eluibiles reddunt nec minus astringẽtib.pharmacis eodemmet Galeno teste)abstinendũ erit:maxime enim contraria sunt eiusmodi affectionibus:& ob id maxime eos iuuat acetũ scyllinum,& acetum mulsum ex eiusmodi aceto confectum,atque ipsa adeo scylla assa cum melle, trita, & delicta,ut eidem Galeni uisum est.& post eum Paulo, & Aetio. syrupi item ex hyssopo,glycyrrhiza,è marrubio,rosaceum mel,ac ipsummet oxymel simplex censerunt,pro extenuandis,ac detergendis prędictis crassis,ac frigidis succis,ac ad euacuationem parandis. Quibus sæpius assumptis, ac humoribus præparatis,ea propinanda erunt medicamenta,quæ crassos, ac lentos humores uacuare ualeant. atque inter ea quæ calidissima sunt quemadmodum Archigenis auctoritate, Aetius cap.57.lib.8.& Paulus cap.29. lib. 3. testantur: quę non semel tantum,sed frequentèr adhibenda erunt,ut eisdem uisum est. Exhiberem autem primo unc. i. & s.casiæ fistulæ diaphœnicon ʒ. ii. agarici trochiscati,& pulueris hieræ simplicis Galeni ana ʒ.ii.ex quibus paretur bolus:uel ex agarici trochiscati scrup.iiii.& eiusdem pulueris hieræ ʒ.i.cũ oxymelite formentur catapotia,ægroq; tribuantur:post quę per aliquod tempus unc.ii.mellis roridi,seu,unc.i.& s.casiæ fistulæ in aqua hordei dissolutas assumant;aut si manis pilulas ex agarico à Mesue descriptas exhibe, per interualla

Venę sectio.

Com.1.

Medicamentorum ratio.

Cap.6.
5.de symp.fac. cap.2.

Cap.2.

autem (vbi vſus ex poſtulat) pilulas præbe ex ʒ.j. trochiſcati agarici, & ſcrup. ij. pulueris hieræ ex oxymelite confectas, à quarum aſſumptione, poſt tamen perfectã euacuationem, gallinæ, aut caponis cum ptiſanæ cremore ius tribue. Aluus prætera clyſteribus validioribus non rarò eluenda: interim quoque exhibenda medicamenta ſunt quæ valde ægre ſpirantibus auxiliantur; quemadmodum eſt ariſtolochię rotundæ decoctum, aut centaurii maioris radix, & minoris ſuccus, item ſtœcadis trirę decoctum, radicis, ſeu fructuum ſpondylii, chalamintæ, hyſſopi, iridis, ac melanthii: quanquam prædictorum decoctum in aqua mulſa, magis quàm aquam commendarem: eiusq; vnc. iii. aut iiii. exhiberem: in quã vſum ex caricis, radice glycyrrhizæ, & fœno græco, vua paſſa, adianto, ac hyſſopo decoctum in aqua, ſeu aqua mulſa parare poteris, interim marrubium quoque addas: Vulpinus quoque pulmo ſi reſiccatus bibatur, aſthmaticos iuuat, Galeno teſte vndecimo de ſimplicium medicamentorum facult. eundem item pulmonem quàm recentiſsimum aſſum, ſed ſine ferro coctum edendũ præbet Celſus, qui & vulpinum quoque iecur vbi ſiccum, & aridum factum eſt, commendat: poterit autem prædicti iocinoris, ſeu pulmonis vulpini aridi ʒ.j. exhiberi cum aqua mulſa, aut ptinaſa, quemadmodum & ipſe vtor, non ſemel tantum, ſed ſępius. Conducunt inſuper ea medicamenta quæ ore tenentur, ac ſenſim, & paulatim deglutiũtur, vim habenția attenuãdi. ac detergendi craſſos, frigidos, ac lentos, ſuccos, quorum præcedenti capite de tuſſi meminimus: priuatim autem hoc modo parare poteris. Excipe diapenidii, & diahyſſopi Nicolai, ſingulorum ʒ.ij. diaireos Salamonis eiuſdem Nicolai ʒ.j. diatragacanthi calidi ʒ.j. & s. ſyrupi ex glycyrrhiza, & iuiubini ana vnc. ij. & s. mellis roſacei vnc. j. miſceantur omnia, & vtare licebit autem quandoque vno, vel duobus ex iam dictis antidotis, & non omnibus cum prænominatis ſyrupis, aut aliis quibuſdam ad eundem vſum facientibus vti. Confert item potio theriacæ antidoti, ex Celii Aureliani ſententia, & aquarum naturalium vſus inſuper confert, ex decreto Theodori Priſciani abrotani puluis cum mellicrato, ſeu oxymelle, & caſtorii puluis, vt ipſe inquit, commodius operatur ſi ſimiliter propinetur. Extrinſecus autem thoraci cataplaſmata imponenda ſunt, vt Paulo, & Aetio viſum eſt, ex ficubus, & hordeacea farina, magis vero ex loliacea, habente reſinam, mel, & ceram admiſta: infarciri etiam poteſt ei iris, & manna, aut ex hordei farina cum reſina, cera, iride, & manna, ac aqua mulſa cataplaſma fiat. Poſt quę vnguenta etiam thoraci, ſuperimponi poſſunt, quę ex calfaciant, vt irinum, anethinum, & rutaceum, ex Pauli ſententia, in quem vſum tale vnguentum confici poterit. Excipe ſeminis lini, fœni græci, & althęæ ana ʒ.ii. radicis iridis ʒ.j. & s. olei irini, chamæmelini, & rutacei ana vnc. i. butyri recentis, & adipidis anſeris, ſeu gallinæ vtriuſque ʒ.iii. ceræ quod ſatis ſit, fiat vnguẽtum: prius tamen quàm thorax, hoc vel alio vnguẽto illinatur aſpero linteo frica ndus erit, quo reſeratis meatibus, medicamentorum vis promptius ad profunda penetrare valeat: eſt nanque pectus, vt eidem Theodoro Priſciano viſum eſt, calidis vnguentis, & vaporibus defricandum. Cæterum inueterato malo, & omni medicina fruſtra adhibita: ad vſtionem confugiendum erit modo quo prędicto loco Aetius prępipit. Verum ſi contingat ex crudo tuberculo prædictarum aliquam affectionem oriri (modo curari valeat) eadem, & ſimilia medicamenta propinanda ſunt, ex Galeni doctrina 4. de loc. aff. qui non modo Antipatri medico ſimilem iuſsit victus rationem, atque medicamenta adhiberi, verum etiam ei qui paruo grandinis grano fruſtum quoddam haud abſimile excreuerat, medicamentum in potu dedit, quod aſthmaticis auxiliatur, & ſi tandem, velut etiam & Antipater medicus, mortuus fuerit.

Quę poſt purgationem medicamenta exhibenda ſint.

Cap. de pulmone.

Topica.

Cap. 7.

περὶ αἱματος, πτύσεως:

De cruenta ſpuitione. Cap. 49.

QVamuis quęlibet ſanguinis eruptio toto genere præter naturam eſſe cenſeatur, eo excepto ſanguinis fluore, qui mulieribus ab vtero defluit, cum videlicet modum in quantitate non exceſſerit, vt 3. de cauſ. ſympt. teſtatur Galenus, tamen hæc ſanguinis excretio quæ à Gręcis αἱμοπτοὴ, καὶ αἱμόπτυσις, ἢ αἵματος πτύσις nuncupatur, à latinis verò ſanguinis expuitio, ſeu reiectatio, ſeu cruenta ſpuitio non modo inter alias ſanguinis expulſiones, verum etiam inter alios præter naturam affectus difficilior exiſtit: nam peſsimorum, longorumque morborum magna ex parte cauſa redditur, Alexandro teſte cap. 1. lib. 7. Eſt autem affectus hic ex ore quælibet ſanguinis excretio: cæterum cum per os à nonnullis corporis partibus ſanguis excerni poſsit, quæ omnes proprijs indicijs interſtinguuntur; ea propter modum quo ſingulæ dignoſcantur, ac à reliquis ſecernantur, primum docere tentabimus à Galeno inſtructi. 4 de loc. aff. quem reliqui Græci quos vidi, Arabes, ac latini ſectati ſunt: inquit enim ipſe quod conuenit inter medicos ſanguinem, aut è gula, & ventriculo, aut ex ſpiritalibus partibus, thorace videlicet, pulmone, ſeu aſpera arteria, aut ex faucibus, & gurgulione, vel ex ipſo proprio ore, ſeu ex gingiuis expelli. Illud tamen animaduertendum, vt inquit Cælius Aurelianus cap. 9. lib. 2. quod differt fluor ſanguinis à ſputo, quod neque fluor ſanguinis ſputus dici poteſt, paruam etenim materiæ ſignificationem ſputus refert, fluor plurimæ, neque ſputus ſanguinis fluor, ſupradicta ratione: paruam etenim materiam ſanguinis ex gingiuis, aut vua, aut faucibus emiſſam, ſputum magis quàm fluorem rectè nuncupauimus. differt ergo fluor à ſanguinis ſputo ratione plurimæ, aut exiguæ quãtitatis ſanguinis ac partium diuerſarum ex quibus profluit. Verum ſingulis iam dictis partibus proprius eſt reiectionis modus: nanque ſi ex gula, ventriculoque proueniat vomitione expellitur, ex ſpiritualibus partibus, tuſsi, ex faucibus, & gurgulione, ſcreatu. Si vero ex aliquo loco oris, aut gingiuarum, ſimplici expuitione expuitur: quamuis ipſemet Galenus teſtatur ſæpenumero conſpexiſſe ſanguinem à cerebro, & gurgulionis partibus internis ad fauces affatim deſcendentẽ tuſsiendo educi, vt pote qui ſubito gutturi irruens tuſsim mouere poterat. Quare diligenter animaduertere oportet, ne aliquando huiuſmodi ſanguinem ex ſpiritualibus inſtrumentis aſcendiſſe putemus, credamusque hanc ſanguinis eruptionem eſſe quàm periculoſiſsimam, tanquàm à pulmone vehementer affecto prouenientem. Verum ex dicendis patebit, qua via id interſtingui valeat, quamuis nonnunquam etiam accidat, vt pluribus ex ordine diebus quiſpiam ſanguinem excreet, & emungat, idque citra capitis vel dolorem, vel grauitatem præſentem, ſiue præteritam, neque aliquo præcedente ictu, propter deuoratam hirudinem, in ea oris parte adhærentem, qua ad nares foramen tendit. Quare hanc partem, & totum per nares meatum accuratè, & ſępius conſiderare oportet; præterita quoque ſemper interrogando: nanque ex his rei ipſius veritatem facilè conijcies: eadem ratione ex ventriculo quoque epota hirudine cruor euomitur verum is ſiue ex ventriculo, ſiue naribus, ſiue ore feratur, tenuius erit, ſanieique ſpeciem refert, eodem Galeno teſte. Atqui relicta hirudine, ad dignoſcendas partes ex quibus ex alijs cauſis ſanguis perfluit, accedamus: nam ſi è ſtomacho eductio fiat præter quam quod vomitione excernitur, vt diximus, non magna erit ſanguinis eruptio; graciles etenim ſunt ſtomachi venæ vt inquit Aetius; & cum

Cap. 2. in prin.

Cruenta ſpuitio quid ſit.

cap. 5.

Ex quibus partibus prouenire poſsit.

In quo differat fluor a ſputo ſãguinis.

Quibus indiciis diſtinguãtur partes, ex quibus cruenta ſpuitio prouenit.

4. de loc. affect.

Loco citato.

Ex hirudine.

Loco citato.

Si ex ſtomacho proueniat, ſigna.

Lib. 8. c. 59.

nauſea

nausea quoque sanguis effertur, ac inde glutiendo mordacitas percipitur, maxime si astringentia, aut acria deglutiantur. Si vero ex ventriculo educatur, nauseę plurimæ comitantur, & vomitus; & si a cibo sumpto eductio contingat, sanguis permistus, aliquando etiam pituita, & bile efferetur. Ait si ex hepate, vel splene sanguis in ventrem deferatur, & ex eo demum uomitione expellatur, in alterutro viscere aderit tumor, ac dolor, ipseq; sanguis grumosus, ac niger erit; & magis si a splene in ventrem delatus fuerit. Ex spiritalibus autem partibus licet tussi eiiciatur sanguis, inuestigandum erit, num ex thorace, pulmone, aut aspera arteria euictio fiat: nanque si thorax affectus erit, neque multus, neque ruber sanguis erit, sed nigricans, ac grumosus ac minus calens, ceu e longinquo veniens. Dolores insuper circa rem intensiores sunt, cum ad ipsum multi aduenient nerui, quibus facile dolores percipi possunt, musculis præterea, ossibusq; thorax abundat, ut inquit Galenus: interim sanguis qui ex thorace effertur fœtidum odorem de se præbet, & aliquando pure admistus est. Si vero spumans, & subalbidus, floridus, feruens, confertim, multusq; citra dolorem, aut eo multo remissiore existente cum tussi sanguis reijciatur, pulmonem affectum esse notum est, ex eiusdem Galeni sententia, tum 4. de loc. aff. tum 5. meth. med. est nanque pulmo laxus, & ab affectione tutus a sexta duntaxat neruorum cerebri coniugatione duos perquam tenue neruos per eius membranam dispersos excipiens, qui haud quaquam per visceris profunditatem extenduntur. At si paucus sit qui cum tussi sanguis effertur, ægriq; doloris sensum iuxta aliquam arterię partem percipiant, sitq; sanguis hic quodammodo pure permistus, aderitq; etiā paucitas sputi, ac tussis non valida, aspera arteria affecta erit. Sanguis vero qui ex faucibus, & gurgulione screatu effertur, vel ipsis primario affectis, aut per consensum a cerebro sanguine descendente ad ipsas partes contingit. Verū si a capite descendat, præter id quod nedum screatu, sed tussi interim eiicitur, aderit ipsius palati titillatio, ac frequens excreatio, irritantur ægri ad tussim licet non valde tussijant, prępertim vbi quippiam subito gutturi irruat, aderitq; capitis grauitas, aut dolor, aurium sonitus, faciei rubor, venę frontis emicant, vertiginesq; accidunt, præcessitq; nimirum capitis ictus, frigiditas, aut calor, seu ebrietas, interim consueta per nares sanguinis excretio cohibita. At si absque his cum screatu sanguis educatur, faucesq; seu gurgulionem sanguinolenta inspexeris, atque veluti exulcerata, eas partes per se affectas esse non dubitabis: veluti si simplici expuitione sanguis expellatur, ex ore, seu gingiuis profluit, vt diximus; nec minus sensus diiudicabit. Interim vero accidit vt a capite per gulam, seu stomachum sanguis in ventrem defluat, vomituque reiiciatur, verum præter id quod cuncta iam dicta capitis symptomata pręcedunt, sanguis hic leuis, ęqualis, atque immixtus erit, nec adeo crassus, & colore nigro, & cum excretione statim se in linguam infert rotundu, facilèque reiicitur per sputum, ita igitur, locos affectos in sanguinis reiectatione internoscere licebit. Affectus vero ipse, quod symptoma sit, a quacunque parte, & quouis modo excernatur, in genere excretorum præter naturam tota substantia, seu toto genere a naturali habitu recedens, Galeno liquet lib. de diff. symp. quamuis interdum cum functionum noxa, interim vero citra noxam functionum expellitur, quemadmodum si ab aliqua parte in ventriculum fuerit deriuatus, isq; demum vomitione reiectus fuerit: distingues vero id ex eo, quod expurgatur, nunquid tanquam molestum excernatur, seu in tempore, vel non, quemadmodum supra declarauimus cap. de profluuio sanguinis narium. Euenit autem vtrouis modorum reiiciatur, aut referato aliquo vasis osculo, aut rupto, aut eroso vase, eodem Galeno teste tum lib. de diff. sympt. tum 4. de loc. affe. quamuis

Ex uentriculo.

Si ex hepate, uel splene.

Si ex spiritalibus partibus signa.

Citato loco.

Ex pulmone.

4. de loc. affect. cap. 5.

5. meth. c. 8. circa pincip.

Ex aspera arteria.

Ex faucibus & gurgulione.

Ex ore, seu gingiuis.

Quis præter naturam affectus sit cruenta sputio.

Cap. ultimo.

Li. de diff. sym. cap. ult.

4. de loc. affect. cap. 5.

5.meth.c.2. De diapedesi nota.

quinto meth.med.per diapedesin quoque sanguinem è vasis profluere posse testatur. At quia id fieri haud quaquam potest,nisi ob exiguarum venarum reserationem,seu rarefactionem tunicarum,uel propter eiusdem sanguinis tenuitatem seri speciem referenris : propterea (vt idem Galenus asserit, 3. de caus.sympt.)vel ad vasorum reserationem, quam Græci ἀναστόμωσιν nuncupant,hic modus profluuii sanguinis reduci debet, vel in genere cruentæ excretionis connumerari non debet,quippe cum seri speciem referat sanguis qui profluit, qualis per iocinoris, renumque imbecillitatem subinde euenire solet; quo fit,vt nec quartum genus à iam dictis tribus sanguinis, qui per diapedesin transcolatus,seu sudoris modo transmissus,à vasis profluit, dici debeat : profluit itaque ex vasis sanguis,aut eorum osculo aperto,aut ipsis ruptis,aut erosis; atque apertio osculorum instrumentalis morbus in via est nimis patefacta;ruptio verum & erosio in soluta continuitate continentur. Verum si ex vasorum ruptura fiat ex multi sanguinis fluxione, ac confertim facta deprehendes, id quod vel ex externi, vel internis causis prouenire potest,externis siquidem, vt cum aliquis ex alto, vel in ludo, vel certamine ceciderit,aut cum alter super alterum cadit, vel ex inanimatis corporibus aliquod graue,vt lapis, vel lignum hominem offenderit; item si ira cum exclamatione præcesserit; cytharœdis quoque,ac tragœdis certantibus acuta,vehementique voce vasa interdum dirumpũtur.vbi violenter clamare conantur, non pręmissa pulmonis lenitione per præcedentes exclamationes,vt Galenus inquit eodem 4.de loc.affect. Interim nullam ex prænarratis manifesta extrinsecus adueniente causa,vas aliquod, tum in cæteris corporis particulis,tum in pulmone dirumpi potest, ob sanguinis abundantiam vel,per se, vel vna cum crudo,& frigido,& flatuoso spiritu venas extendãte tum videlicet vas ipsum extensioni resistit,aut ob frigus à vicinis partibus contractum,aut ob innatam intemperiem, quemadmodum, & ipsam aqua frigida,Hippocratis auctoritate venas frangit 24.apho.libr.5.& 6. de morb. vulg.commentario.3.Tex. 14. Verum non per se ruptiones facit sed quia venarum tunicas frigiditate sua duras,& exendi contumaces reddit, & vt rumpantur parationes efficit. Erit igitur eruptionis causa, aut externa, aut quiuis vehemens motus,aut humorum abundantia,seu sanguinis copia, ut diximus; vtrisque vero commune existit sanguis effusio repente, & coaceruatim facta. Si vero exeso vase aliquo cruentum sputum eiiciatur, non confertim,sed paulatim per modica interualla sanguis reiicitur, præcedereq; solent sanguinis expuitionem exigua sputa,vt inquit Galenus,atque acres in pulmonem à capite fluxiones,si ab eo sanguis profluat,temporis vero diuturnitate,multi sanguinis inter tussiendum eruptio fit,vt 5.metho. & 4. de loc.aff.liquet,& potissimum si nulla præcesserit ex prænarratis externa causa quo circa diligenter considerarę oportet num quippiam spumosum simul educatur:id enim efficacissimum erit indicium, quod proprium pulmonis parenchyma fuerit exulceratum,haud secus si bronchi pars quædam, aut arteriæ,aut venę tunica eiiciatur,eędẽ ipsius pulmonis partes exesæ erunt, quemadmodum apho.13.libri quinti,& prædicto 4.lib. de locis affectis scriptum reliquit Galenus:pręcessit quoque acrium,prauorumque ciborum vsus vel inedia,Paulo auctore. At si nullum ex pędictis,pręterquàm plenitudo interdum cruentum sputum præcesserit,vt inquit idem Paulus cap.31. libri tertii, Verum victus humidior, calidiorq; balnei immoderati vsus, calidi nimis loci inhabitatio antecesserint,fueritque anni tempus eiusmodi,vt Galenus asserit, & vt summatim dicam,si tales calidæ dispositiones præcesserint, ex reseratione osculornm vasorum,& non ex ruptione, aut exesione proficisci cruentam expuitionem iudicabis. At ex qua prædictarum causarum

Quot modis ua e uasis sanguis perfluat.

Si ex uasorum ruptura fiat, signa.

Causæ.

Cap.8. Circa medium.

Si ex uasorum exesione fiat,signa, & causę, 4.de loc.affect. Cap.8.

5.meth.c.6. 4.de loc.affect. cap.5.

4.de loc.affect. Cap.5.

sanguinis

sanguinis reiectatio fiat, qualiscunque fuerit vasorum affectus, partim ex se ipso, partim etiam ex ęgri, seu astantium relatione haud difficulter percipere poterit medicus, qui summa cura prædicti affectus curationem aggrediatur propter imminens (vt inquit Paulus) ex immodica euacuatione periculum; siquidem copiosè euacuatus sanguis quemadmodum in his qui iungulantur, mortem infert præsentaneam, si affectus remanet, in tabē transire minatur. Quòd autem cruenta expuitio periculosa sit, decretum reliquit Hippocrates aph.25.lib.3. cum dixit, Sanguinem quidem supra ferri qualiscunque sit, malum; intelligens per supra ferri (vt Galenus exponit) eum sanguinem qui per os excernitur. Aph. vero 37.lib.7. sic scriptū reliquit, Quicunque euomunt sangninē, si sine febre quidē, salutare: hoc est, vt inquit Galenus, curari possunt: subdit autem Hippocrates, si vero cum febre malum. At si cum tussi ex pulmone emittatur sanguis, & si quā maximę absq; febre fuerit, periculū imminet ne curari posſit; & si durarit, omnino postea febres succedant, Galeno teste in commento eiusdem aphorismi. Verum si mulier sanguinem euomuerit menstruis erupentibus (vt idem Hippocrates inquit) aphoris.32.lib.5. solutio fiet. A sanguinis vero sputo, puris sputum malum esse, aph.15 7. lib. dicebat: nanque purulentum sputum (vt in commento ait Galenus) non omne sputum sanguinis sequitur, sed quod malignum existit; tale autem est omnino ex pulmone, ex quo proueniente sanguinis reiectatione, ea quæ intra tres dies non curatur, plegmone deinde aduenienite, omnino incurabilis affectio erit, potiſsimum si ex erosione ortum ducat, eodem Galeno teste 5. meth.med. Nanque sanguinis euacuatio (Paulo teste) quę fit exesis vasorum tunicis, nunquam commodè cadit. facitque valetudini, etiam si ex pulmone non fiat; etenim grauiſsimè nocet, vt inquit Celsus: quare difficilis est iudicāda curatio eorum, quibus à pulmone sanguis profluit, ex Sorani sententia, & non imposſibilis omnino: velut rursus cuilibet patere poterit, sanguinem ex ore, & gingiuis profluentem cetæris minimum periculosum esse, quemadmodum si ex faucibus, interioribusq; partibus procesſit, & metus maior est, & cura maior adhibenda, eodem Celso auctore. At si ex thorace sanguis profluat, quod minoris sit periculi, quàm si ex pulmone, Galenus 5.meth.med.& 4.de loc.affe. scriptum reliquit, quo fit (vt patet ex Celso) quòd modò minus, modò plus periculi habet sanguinis expuitio: etenim ex capite veniens fluor, generaliter est curatione facillimus; ex stomacho, vel uentre, aut faucibus curabiles fluxores approbauimus: ulceratione facti difficiles curatione ab iis, qui eruptione fuerint effecti iudicātur: omnium verò difficilis, atque grauior curatione ex pulmone fluens sanguis accipitur, ob iuge spirationis officium, vt liquet apud Cælium Aurelianū lib.2. cap.12. Quoniam vero non vnam requirunt cruentæ spuitiones victus rationem, ac curationem, sed quodammodo diuersam, propterea cruenti sputi ex disruptione, aut vasorum apertione orti ex quauis parte prius victus rationem instituemus: nanque aut similem aut paucisſimis discrepantem vasorum disruptio, ac reseratio rationem victus, simulatque curationem expostulant, diuersam vero ab his requirit erosio, de qua vltimo loco pertractabimus. Sit autem eis cruentis expuitionibus, quæ ex iam dictis duobus vasorum affectionibus oriuntur, communis, ac proba victus ratio hęc. Aer continens eligatur ad frigidum, & siccum parum vergens, à calido vero, ac humido abstineant: qua ratione austrinos flatus vitent: Somno vtantur moderato, præsertim nocturno, fugiantque diurnum: caputq; cubantis sublime sit, præsertim si ex spiritualibus perfluat sanguis, nec conclaue calidum, & inclusum existat, aut mobile. Alui excrementa quotidie natura, aut arte, clysteribus præsertim lenibus excernantur. Conuenit eisdem magnopere quies, escuritas, ac silentium, Celso, aucto-

O re

Prognosti

cap. 8.11.13.& 14.

5.meth.c.8. 4.de loc.affect. cap.5.

Curatio cruenti sputi ex ruptione, seu uasorum reseratione facti.

Victus ratio.

re, vitent: ita que motum, ac exercitium, præsertim vbi ex spiritalibus partibus sanguis profluxerit; item & magnam, ac frequentẽ respirationem, immo sensim respirent, semperq; silentium agant, ac reliquam omnem quietem eligant, vt Galeno visum est 5. meth. med. Animi quoque affectus immodicos iram prȩsertim, omnino fugiant, pariterq; & venerem. Quo vero ad cibum potionemq; attinet, eligendi sunt qui emplasticam vim habent, & refrigerent, vt eodem loco testatur Galenus; atque valentior sit æger, omne ferè nutrimentum circuncidendum erit; sint aliter sorbitionis quo d satis est, exhibendum, potissimum vbi pulmonis vas fuerit disruptum. Quo fit (vt Trallianus asserit) omnem cibum, qui prædictis exhibetur, debere vim mediocrem obturandi, ac leuiter adstringendi habere, & neq; quippiam calidum offerre sed omnia potius sint temperata, & ad frigidius declinantia, etiam actu, licet non vehementer, vt inquit Aetius, neque nimiam humectationem inferre debeant. pauci itaque cibi mediocriter frigidi, ac potus, & naturæ quoque astring ntis exihbeantur; velut ptisana, & eius cremor, alica, frumentaceum amylum, similago valenter decocta, aut oryza: quȩ omnia longe meliora fiunt, si aliquod adstringens cum eis fuerit decoctum, aut eorundem succus adiectus sit, verbi gratia, cotoneum malum, pyrum ve, aut pomũ aliud austerum, malique punici grana, aut si non libeat talia cum sorbitionibus decoquere, succum alicuius eorum semper adijcias, ne dum in prædictis sorbitionibus, sed in cunctis alijs eorum cibis, qui insuper in aqua pluuia decoquãtur: in qua etiam micæ panis imbutæ pro cibo conueniunt. Ex oleribus assumant ȩgri lactucam decoctam: interim ipsam in poscam aquosam intingentes, similiter intybum, & portulacam, vel arnoglossam, Tralliano, & Paulo testibus. At si vires requirant, ex carnibus conuenit assumere, gallinarum, pullorum, phasianorum, perdicum, columbarum, starnarum, capreolorũ, turdorum, ac reliquarum montanarum auium, gallorum quoque testiculos, potissimum assatos anserumq; alas, non tamen veterum, nec non ventriculos, ouaq; ipsarum abiestis albuminibus, similiter gallinarum lutea summopere commendauit Alexander: & vbi sanguis expui desierit (ex eiusdem sententia (pedes suum, & pisces saxatiles, aceto inter coquendum adiecto offerantur: vice quorum tum hœdi, seu etiã castrati (vt ita dixerim) pedibus vtare. Quod si febris adsit, lac quoque tribuas, caprillum præsertim, aut aliquod ex prædictis cibis cum eo decoquas, potissimum iis, qui etiam per sanitatem lac assumere consueuerunt. Ex fugacibus fructibus, exhibeantur qui modice astringant, vt mala prȩcipue decocta recenti mulso, vel torrida, pyra, sorbua, mespila, raro autem pinifructus, & vuas passas assumant; & si admodum siticulosi fuerint, pepones, cucumerum medulla, ac vua pensilis exhiberi potuerunt, eodem Tralliano teste: a ficubus autem, pistaceis, maximeque amygdalis abstineant. Si febri careant, eorum potus sit vinum aquosum, modicum) vt inquit Paulus) pluuiali aqua dilutum: at si febris adsit, eadem pluuiali aqua pro potu vtantur, aut ea, in qua chalybs ignitus extinctus fuerit, seu coriandrorum præparatorum semina decocta sint, eaque tosta, aut palmulæ, cydonia, pyra, vel reliqua astringentia poma, aut vitia pampini, portulacȩ, seu arnoglossæ folia. Vbi vero vires imbecilliores fuerint, si vinum rubrum, crassum, austerumque tribueris, ex aliqua prȩdictarum aquarum dilutum, nihil nocebis. Quo vero ad curandi rationem attinet, sanguinis reiectatio, quȩ ex apertione osculi alicuius vasis contingit, per ea quȩ dilatum os obturant, curari debet, Galeno auctore 7. de compositione medicamentorum secundũ locos. obturant autem osculũ dilatum medicaměta, quȩ vim habent astringědi: eius vero, quȩ ex vasis ruptura fit, curatio per eiusdem conglutinationem perfici: atqui conglutinatur ruptum per

Marginalia: Cap. 8. (beside "gant, vt Galeno visum est"); Lib. 8. c. 62. (beside "obturandi, ac leuiter"); Medicamentorum ratio. (beside "pampini, portulacȩ"); Cap. 4 (beside "tinet, sanguinis reiectatio")

per eadem medicamenta astringentia, & quæcunque ipsis in compositione miscentur citra mordacitatem reficcantia, & glutinosum quiddam habentia: quę iccirco quod ex lenta,crassaq; substantia cōsistunt, meatus obstruunt & Græci ἐμπλαστικὰ vocant, vt 5. meth. med. & 4. & 5. de simpl. med. facult. liquet. Id vero in vtrisque prius animaduertendum, nunquid causa ruptionem efficens desierit, vel adhuc maneat: nanque si desierit, primum sistere sanguinem expedit, post vero (vt inquit Galenus eodem 5. metho. meden.) ruptum vas, aut reseratum sanare, eo conglutinato, vel obstructo. Si autem permaneat adhuc efficiens causa, vtpote abundantia, ea quidem primo vacuanda erit; etenim manente ea, vas etiam plus rumpitur, aut reseratur; ab hinc sanguis supprimendus, moxq; vlcus ipsum vasis, vel eius apertio curanda. De sinente itaque effectrice causa, primum sistere sanguinem expedit, Galeni decreto; post vlcus sanare: obturato quidem quod perruptum est, auerso autem atque aliorsum translato, quod per id ferebatur: quando si id eo, quo in res initia, impetu confluat, oculumque vasis pari modo pateat, citius plane moriatur animans, quod profluuio laborat, quam sanguis cesset effluere: sistitur porro qui è vasis profluit sanguis, aut propterea quod amplius non confluit, aut quod occlusa diuisio sit, seu conniueat id quod reseratum est, vel propter vtrunque, vt inquit Galenus eodem libro 5. metho. meden. id quod ipse dicit esse tutissimum. Hæ quidem sunt communes curandi indicationes cuiusuis cruentæ expuitionis, ex diuisione, seu apertione vasorum cuiuslibet partis. est insuper & aliud commune omnium internarum partium affectarum, vt idem Galenus 4. metho. meden. asserit, vt ea eligantur, quæ animalis naturæ maxime sint familiaria, siue ea cibi sint, siue medicamenta; fugiantur respuanturq; huic contraria; verum quia quę a partibus indicatio sumitur, ea communibus, quæ iam dictæ sunt curandi indicationibus, veluti auctarium in singulis affectibus accedit, iuxta quam rationem contingit, & quodammodo curationem variare, ac interim cum prædictis contraria medicamenta miscere, vt patebit: ea de re priuatim ex iam dictis causis cuiuslibet sanguinis reiectationis a quauis parte prouenientis, curationem instituere decreuimus: nam si ex gingiuis exit, portulacam manducasse satis est, Celso auctore. Si ex ore, continuisse eo merum vinum, si id parum proficit, acetum; si inter hæc quoque grauiter erumpit (quia consumere hominem potest) commodissimum est (vt ipse inquit) impetum eius admota occipitio cucurbitula (sit vt cutis quoque incidatur) auertere. Si id mulieri, cui menstrua non feruntur euenit, eandem cucurbitulam, incisis inguinibus eius admouere: conducit autem eisdem oris collutio ex plantaginis, polygoni, ac portulacę decocto in aqua pluuia, pauco addito aceto, vel vino rubeo astringenti, aut succi eiusdē portulacæ, polygoni, aut arnoglossę assumptis vnc. iiij. cum rosaceæ, seu myrtinę aquæ libra vna; permisce, & vtare; addas (si lubet) aceti parum. Quod si adhibitis his adhuc grauiter erumpat sanguis, quo is auertatur, sanguinem mittere expedit, loco cucurbitulæ humeralem, aut mediam incidens: aut si mulier sit, quæ laborat, cui menstrua non feruntur, in talo venam secare expedit, pari ratione, vt sanguis auertatur. Si vero ex locis circa fauces, aut gurgulionem sanguis feratur, aut per palatum, gargarizare oportet ex astringentibus, frontique & capiti admouenda sunt quæ ex naribus sanguinem fundentibus accommodantur, Paulo teste: quare sufficiunt astringentia per collutiones, aut gargarismata adhibita frigida; nam a calidis, & rarefacientibus collutionibus plus sanguinis erumpit, vt inquit Aetius, vel ea, quæ modo scripsimus, vel ex his, quæ dicemus componantur; aut ea quæ capite de angina scripsimus, & de gurgulionis inflammatione huc transferas. Verum si à capite sanguis feratur: multusque sit, qui

5 meth. capit. 3. in princ. 4. de simpl. facul. ca. 3. & lib. 5. capit. 8. & 10. colligitur.

Quid primo animaduertendum sit pro curatione.

Cap. 3.

Cap. 3.

Quid 2. animaduertendum.

Cap. 7.

Curatio cruenti sputi, si ex gingiuis proueniat

Sanguinis missio.

Si ex faucibus, aut gurgulione proueniat curatio.

Lib. 3. capi. 59.

Loco citato.

Si ex capite p

ueniat curatio. qui defertur euacuatione opus erit, ex eiusdem Aetij sententia: quare citius (vt ipse ait) per nares, aut per venæ alicuius incisionem euacuare oportet, inferens ex eius uerbis, aut ad propinqua deriuandum, aut ad longinquas partes diuertendum esse; ne per negligentiam consuetudo fiat sanguini in hos locos delabendi. Sin vero plurimus fuerit fluoris lapsus, acatia ex aceto frontis, atque temporum partes illiniendæ sunt, & perseuerante fluore, cucurbita quoque apponenda (subiecta flamma plurima) occipitio ex Cælij Aureliani sententia. At si ob distillationem, sanguinem reiecerint, ad quamcunque partem feratur, aut quocunque modo excernantur, his venam incidere protinus in principio debes, vt Paulo, & Aetio visum est: secato autem humeralem, aut mediam, nisi vehementer acris humor destillauerit: nanque huius curatio patebit, cum de erosione tractabimus; ac pro virium modo sanguis detrahatur: Acres quoque clysteres adhibeantur, frictionibus multis, manibus brachijs, ac cruribus vtantur; ac vinculis extremę partes colligentur, postea raso capiti pharmacum ex stercore syluestrium columbarum impone, quemadmodum Romæ in splendida mulier peregite Galenus, vt patet 5. meth. med. quem demum sectati Aetius, & Paulus, & ipsi quoque id scriptū reliquerunt: vel aliud simile. calidum medicamentum capiti imponas; vel candenti ferro inunctio in capite fiat, ex Tralliani decreto: & velut idem Galenus interpositis tribus horis in balneum demum mulierem duxit, ac lauit, deinde caput idoneo pilo contexit nutriuitq; eam sola sorbitione, fructusque quosdam austeros dedit; deinde cum dormitura esset recentem thyrarcam, circiter quatuor menses ante confectam tribuit, ad fabęque magnitudinem vesperi rursus eam dedit, quamuis pridie hoc longè amplius accipisset, & tertio die mane mel coctum copiosè exhibuit, ac reliqua probè ministrauit, vt præcitato loco patet; pariter & tu similiter affectos curabis. Quod si malum in vetustatem incidit, cucurbitula quoque occipitio defigenda erit, iuxta Pauli sententiam, At si neque his malum cedat, reliqua, quæ ab eodem Gal. citato loco, ac Aetio, & Paulo conscribuntur, commodissime adhibeantur, quoad curatio perficiatur. His vero qui sanguinem euomunt (ex Archigenis sententia) vena quoque statim incidenda est, in cubito superior, humeralis appellata, etiam si ex hepate in ipsum uentrem deferatur. Si uero à splene sanguis feratur ad uentrem ipsum incidenda uena erit, quæ inter paruum & annularem digitum in sinistra manu est, sic nanque probè, ac propriè auxiliaberis. Cæterum tum cibos, tum potus quodammodo magis adstringentes, pariter & medicamenta his qui ex uentre sanguinem reiectant, non tamen uehementer adstringentes, neque uehementer actu frigidos prębe. Qua de re ubi exiguum uas est, quod perruptum est, uel modicè reclusum, sic ut non multus sit, qui ex eo profluit sanguis, Galeni auctoritate, eodē 5. meth. med. ex uino nigro austero, utilia medicamenta sunt (præcedente tamen uenæ sectione non semel duntaxat, sed bis, aut ter si opus fuerit) aloe, manna thuris, pini cortex, lemnium sigillum, ac lapis hæmatites: quod si nec genus id uini præsto sit, coquenda in aqua sunt (ut ipse inquit) pluuia, addo ego, aut in qua chalybs ignitus fuerit extinctus, rubi germina, aut canirubi, myrthi, lentisci, seu hederæ; fructus quoque, siue cortex, siue germen, maximè cotoneorum, itemque myrtorum, mespilorum, ubi dequoquantur, & (ut summatim dicam) omnium, quibus astrictoria uis inest, idonea præsidia sunt. Sin autem perruptum uas magnum est, aut uehementer reclusum hiat, ut propterea multus profluat sanguis, vtique astringentibus magis medicamentis est opus veluti balaustio, hypocistide, rhoe, omphacio, acatia, gallis immaturis & malicorio. Ex Aetij uero sententia eis, qui ob apertionem oris uenarum, aut rupturam sanguinem reiectant, ac non tussiunt, optimè conducunt acetum,

Si ob destillationem sputio cruenta fiat, curatio.

Paul. lib. 3. cap. 31

Aet. lib. 8. c. 60.

ca. 13. in prin.

Locis citatis.

Vomitus sanguinis curatio.

cap. 5

Lib. 8. c. 63

acetum, & portulaca comesta: efficacior quoque existit eiusdem portulacę succus bibitus, aut plantaginis, vel sanguinariæ; poterunt vero cuiusque succi vnc.iiii.v.vel vi.exhiberi. Decoctũ insuper radicis symphiti, atque ipsam quoque siccam tritam, potuique inspersam commendat Aetius; item centaurij radicis drac.ii.aut lapidis radicem drac.3.aut radicis equiseti tantundem summopere approbat. Centaurij radicem cum aqua febricitantibus, cum vino febre carentibus exhibet, lapidem hæmatitem, cum succo mali punici; &(vt summatim dicam) curare eos oportet astringentibus, & refrigerantibus, prout decretum reliquit Hippocra.aphori.37.lib.7. At sanguine in ventriculo grumi instar concreto, iusut Paulus coagulum potandum esse maxime leporinum; aut thymum vel tymbram cum aceto vel etiam vacuari debent ex lacte scissili, aut ex aloe, vt ipse inquit; in quem vsum si poscam tepidam sorbeant, non parum conferet. Possunt quoque extrinsecus profluenti particulæ, uentriculo videlicet, iocinori, aut spleni admoueri tum adstringentia, tum citra adstrictionem frigida: uerum nec omnino, nec sine discrimine, nec omni tempore loca.quæ circa particulam, unde sanguis profluit, sunt posita, refrigeranda sunt, ex Galeni sententia, eodem quinto method.meden.imo posteaquam in alia prius loca auerteris, non semel tantum, sed secundo, & tertio, si opus fuerit, nec ad unam duntaxat partem, sed ad plures, nec uno auersionis modo sed compluribus usus fueris: sanguinis uidelicet missione, artuum frictione, de uinctioneque: tunc nanque circa afflictam partem tum astringentia, tum frigida admoueri possunt, aliàs manifestè læsos ægrotantes videbis, cum sanguinem ipsum intro compellant, ac venas, quæ in alto sunt, implere videantur, nec minus quo medicamentorum vis ad interna magis penetrare valeat, acetum cum eis permisceri debet. Quare ventriculi partes ab extra illinias ex rosaceo, & melino, aut myrteo cum aceti modico, aut vino austero: immutentur autem crebrius, ne si excalfiant, rursus ab eis sanguinis commotio, ac irritatio quæpiam oriatur: poterunt insuper epithemata in hunc modum parari. Excipe succi plantaginis, & portulacę, seu sanguinariæ, aut omphacii an.lib.i.aquę plantaginis & rosarum vnc. viii. aceti vnc. ii. omnibus simul mixtis, fiant epithemata, quæ non minus conferunt, si supra iocinoris aut lienis partes admoueantur, vbi ex his sanguinis profluuium ortum ducat Ex iocinore insuper si fiat, ne dum prædictis, sed solani quoque, aut lactucæ succo uti poteris; nam in his frigido est utendum, ut inquit Hippocrates aph. uigesimo tertio lib.quinti, unde fluit sanguis, aut fluxus est, non ad ipsas, sed circa ea, unde influit. Si vero ex refrigeratis spiritus instrumentis sanguinem reiecerint, his euestigio uenam secare conuenit, ac bis eodem die, & deinde rursus postridie bis Galeni decreto, quinto method.mede.si tamen, ætas aut uires non prohibeant, paulatim tamen euacuatio facienda erit, ut ad contrariũ diuerso fiat: eius enim gratia uenę sectio adhibetur, ut inquit Aetius: nec minus tempore intermedio.artuum, ac extremarum partium frictione ligatione utare iuxta eorundem sententiam; toti autem pectori ceratum, quod ex tapsia, conficitur, post alteram sanguinis detractionem, secundo die imponendum mox uesperi ne supra modum calfaciat, id auferendum præcipiebat idẽ Galenus, ac rursus tertio die ad tres horas imponendum. Cum uero spiritui delegatæ partes in naturali temperamento essent, & totum corpus uacuatum diaspermaton ad uesperam exhibebat, non semel duntaxat, eo quod somnus conciliabat, sensum doloris leuabat, & siccandi uim habebat, postremo Tabias ægrum dimittebat: loco autem cerati ex tapsia, ac medicamenti, quod diaspermaton appellatur, aliis utare similem uim habentibus calfaciendi, & exsiccandi, ac somnum conciliandi, non tamen supra modum, quo naturale temperamentum spiritus instrumenta sibi ipsis uendicent. mittas quoque & tu

Loco citato.

Si sanguis in uẽtriculo istar grumi concrescat, curatio.

Cap.6.

Si cruenta sputio fiat refrigeratis instrumentis spiritus curatio.

Cap.13.

Lib.8.c.61.

Loco citato.

Si ex aliis causa eadē vasa rūpantur, aut reserentur, curatio. Cap. 8.
Lib. 8. cap. 61.

tu ægrum Tabias, in loca videlicet iuxta posita, si Neapoli, vel aliis in locis non valde remotis fuerit æger. At qui spiritus vasis disruptis, aut eorum oris patefactis, ex quauis alia causa sanguinem reiiciunt, incidere iis statim venam conuenit, cubiti internam, vt Galenus præcipit eodem libr. quinti meth. meden. & post eum Paulus, & Aetius: à qua bis, terque postea sanguis est detrahendus, paulatim tamen gratia diuertendi: non enim euacuatione indigent tales, nimirum ab affectione ipsa euacuati, vt inquit Aetius. Quod si cubiti venę in conspectum non venerint, etiam ex venis in talo sanguinem mittere expedit, immo multo magis proficere testatur Alexāder: nā ad longinquiores partes diuersio fit. Cuius etiam causa arctus omnes fricandi, vinciendique sunt postea vero quam hæc facta fuerint, primum posca, tum diluta, tum tepida potui est offerenda, quo siquis in viscere trombus, id est, cruor concretus latitet, resolutus expuatur, atque hoc nihil vetat, bis, terue, ternis horis facere, vt idem Galenus asserit: poteris autem eiusdem poscæ vnc. iii. vel iiii. aut saltem ii. qualibet vice exhibere, Ab iis vero aliquod eorum, quæ tum emplasticam vim habeant, tum astringant, medicamentum exhibendum; idque aut ex posca diluta primum, aut malorum, myrtorum ve, vel alicuius eiusmodi mox dictorum astringentium decocto: inter omnia vero puluis radicis symphiti, althææ, vel equiseti, aut earum decoctum confert; similiter terra lemnia, bolus armenia, lapis hæmatites cum alicuius ex prædictis astringentibus decocto magnopere conducunt, Tralliano auctore: nec minus & cunctis prædictis astringentibus medicamentis commodè vti poteris: illud tamen perpetuo seruari debet ex Galeni decreto tum quarto metho med. tum septimo de compositione medicamentorum secun. loc. quod congruenti mensura prædictis medicamentis, in his qui ex pulmone, aut thorace, aut aspera arteria sanguinem reiectant, misceantur tum calida, tum tenium partium existentia; quamuis vasorum rupturæ, ac reserationi sint infestissima, gratia scilicet distributionis ipsorum medicamentorum: etiam astringentia, & viscosa, ac tenacia sibi ipsius vias præcludunt, quare opus habent facultate ipsis viam struente, ac præparante. Quapropter omnibus medicamentis, quæ thoracis, & pulmonum vlceribus sunt denstinata, mel admiscendum erit: est nanque ipsius veluti instrumentum quoddam digestionis eorum in corpus, ac celeris transitus, veluti vehiculum, vt patet eodem quarto libr. method. in hunc met vsum post venæ sectionem, & poscæ assumptionem, puluerem ex rhabarbaro siue spica drac. i. vel scrup. iiii. assumentes, mumia gra. v. (si ea haberi poterit (vel vi. rubeæque tincturum gra. iii. vel iiii. cum astringenti vino rubeo, aut plantaginis aqua exiguo aceto iniecto exhibemus: ex hoc nanque medicamento nedum concretus sanguis resoluitur, sed foras propellitur, atque expurgatur ruptumq; vas, seu reseratum sanatur. Ex compositis medicamentis vtimur trochiscis è spodio, aut terra lennia seu è succino: similiter, & syrupis myrtino è portulaca, rosaceo, saccharoque rosaceo, rosaceoque melle, è quibus in commodiorem vsum compositum quoddam medicamentum parari poterit, vt Recipe syrupi myrtini, & è portulaca, singulorm vnc. ii. facchari, mellisque rosacei ana vnc. i. tragacanthi, amyli, vtriusq; drac. i. & s. pulueris radicis symphiti, terræ lemniæ, boli armeniæ & lapidis hæmatitis ana scrup. ii. fiat in modum eclegmatis, iubeasque sæpius id in ore contineri, paulatimque æger supinus cubans permittat in asperā arteriam defluere, quo modo (vt inquit Galenus) nedum vis, sed medicamenti substantia sensim, & paulatim per ipsam asperam arteriam influit, vt 4. & 5. metho. med. liquet. prędicto quoque medicamento addere poteris (si videbitur) drac. i. vel. scrup. ii. alicuius ex prædictis trochiscis, vel si malit æger in forma solida potius medicamentum ore continere, hoc modo paretur. Excipe diacodii ʒ. ii. bolli armeniæ, corallorum rubeorum,

Loco citato.

4. meth. cap. 7. Documentum Galeni. 7. de comp. medic. secun. loc. cap. 4.

Cap. vltimo.

rum, lapidis hæmatitis ana ſcrup. i. pulueris radici ſymphiti, & terræ lemniæ vtriuſque ſcrup.s.& tragacanthi, amyli,& gummi arabici ana ʒ.ſyrupi myrtini,aut de portulaca, & ſaccari roſacei ana ʒ.iij.cum ſaccharo diſſoluto in aqua roſacea, aut myrtillorum, quantum ſatis ſit, fiat medicamentum in tabellis. Rurſus licet prædictis infeſtiſſimum ſit illud genus pharmachorum, quod in tantum refrigerat vt affectio ſtupefiat, Galeno auctore.7.de comp.med.ſecun. loc.tamen etiam hæc quandoque admiſcentur medicamentis ad hæmoptoicos conuenienter paratis, vt quæ altiorem ſomnum, ac ſaporem inducant, & commodiſſima ſunt his,qui à tuſſi lancinantur,ſiſtentia nimirum ſanguinem, qui ad effectum vas defertur,atque hoc per ſuam frigiditatem,in quem vſum ſcrup.ij.vel ʒ.i.hpilonij perſici,aut romani cum aſtringenti vino aut plantaginis aqua exhibere ægris conſueuimus,non ſemel duntaxat,ſed bis, & ter, vbi opus fuerit, Vrgente videlicet ſanguinis profluuio, nec prędictis medicamentis cedente: vireſque non imbecilliores fuerint. Forinſecus autem pectori irrigatio adhibenda erit ex vino aſtringente,cum oleo roſaceo,aut myrteo,ex Aetij ſententia,aut ſupra id,quod dolet imponenda extrinſecus ſpongia eſt,ex tepente poſca, vt inquit Paulus, & à ſeptimo die irrigatio fiat cum roſaceo, vel myrteo,vel lentiſcino, cui interim vinum auſterum ſit additum,interim acetũ potiſsimum vbi multa ſanguinis fiat eruptio, & in æſtate, robuſto, & carnoſo exiſtente ægro,nec tuſsis ad ſit,pręſertim valida;aut huiuſmodi cataplaſma ad moueatur,quod ex palmis,acatia,alumine,malicorio,ſymphito,hordei, & leantium farina apparatur, vt Aetio viſũ eſt, vel iuxta Pauli auctoritatem,ex farinæ polline, & manna thuris cum aceto accommedentur; vel alumen, acatiam vel malicorium, vel gallam cum aceto,vel palmulas cum polentis, & malis cydonij in vino auſtero decoctis adhibeto: aut foliorum plantaginis, portulacæ, & ſenguinariæ m.i.contundito,additoque mannæ, thuris,aluminis,malicorij ac radicis ſymphiti, ſingulorum drac.i.hordeaceæ farinæ drac.ii. palmularum, & cydoniorum in vino auſtero decoctorum ana.ʒ.iii. fiat cataplaſma cum poſca, aut vino auſtero;aliquando autem acatiam, aloem, aut omphacium cum his permiſcire conuenit. At Galenus eodem libr. quinto method medend.ex melino,roſaceoue pectus madefieri(ſi æſtas ſit) vndique, ſi hyems, nardino vnguento præcipit: datque ueniã, vt alijs quoque emplaſticis medicamentis vti poſsis,ſi placet:aſſeritque nonnullos ac affectione laborãtes curaſſe,ad quos ſtatim vt malum ſenſerunt,acceſsit,quo cruentum adhuc vulnus fuerit, priuſquam phlegmonem excitet, nam ſi ea ſemel inuaſerit, exigua ſpes eſt, vt ipſe inquit,eius poſtea glutinandi, in longius tamen trahere poteſt tempus potiſsimum pulmonis vaſis diſruptis. Quod ſi reiectionem ſanguinis vaſe exeſo, ex quibuſcunque tandem partibus fieri contingat, per renutritionem eroſorum curabitur, Galeno teſte 7. de compoſitione medicamentorum ſecundum loc. renutriuntur autem corroſa(vt ipſe inquit) per cibos boni ſucci, & pharmaca carnem gignentia (ſarotica à Græcis appellata) ea de re(vt teſtatur Alexander) non amplius medicamentis, aut cibis admodum attringentibus, aut acidis,ſed potius ijs,qui contemperare, mutare,& alterare humoris, qui eroſionem excitarit,acrimoniam poſſunt, vti oportet niſi profuſior hæmorrhagia fuerit: nam tunc ijs,quæ vehementiſſimè adſtringunt, vtendum medicamentis eſt,quod vehemens eius impetus frangatur, vt teſtatur Galenus.v.metho.med. Quapropter ptiſana ægros alere conuenit, aut alica, ſeu reliquis cibis,quibus nihil adſit,aut falſum, aut acidum,immo nulla alia tenuis qualitas, ſed è contrario,quæ magis implentem,obturantemque ipſam reddere queãt, ex mente Alexandri; velut eſt amylum frumentaceum. Ex oleribus competunt intybum, cichorium, bugloſſum.lactuca: procedente vero tempore, vbi vires infirmas habeant, citra ſalem offerre expedit carnes gallinarum, pullorum,

Cap. 4.

Lib. 8. cap. 5.

Cap. 8.
Cruenti ſputi ex vaſarum exeſione,curatio.

Cap. 4.

Victus ratio.
Cap. 6.

rum, caponum, perdicum, phasianorum, starnarum, turdorum, ac reliquarum montanarum auium. interim hœdorum, seu castratorum, vt ita dixerim, aut suum pedes cum ptisana decoctos assumant; & (vt summatim dicam) cibis vtantur boni succi, vt diximus, qui etiam humoris influentis acrimoniam obtundere, & crassiorem reddere possint, potissimum vbi ex acri destillatione, pulmoni, seu thoraci erosio fiat; ab acidis, salsis potissimum vetere caseo abstinentes, licet molli, atque recenti caseo, præsertim caprillo, aut bubulo (vt Alexander inquit) commodè vti possint, tanquam vtili existente. Pro potu aqua vtantur decocta cum semine coriandrorum præparatorum, pauco cinnamomo, aut glycyrrhizę radice; vino quoque (vbi assueti fuerint) eo vti aquoso, aut parum rubeo, subadstringenti, conuenit. Destillante autem acri humore, præsertim ad pulmonem, aut pectus, toti corpori consulendum erit, quo sistatur erosio, Galeni auctoritate, eodem quinto method. meden. & quamuis Paulus, & Alexander percipiant caueri debere sanguinis missionem præsertim vbi admodum acris fuerit destillatio, nam magna ex parte corpus eodem, qui ex erosione sanguinem reddunt, gracile, atque persicum est, tamen Galeni auctoritate freti, præcitato libr. quinto metho. medend. vbi validi fuerint, multiq; sanguinis, ijs statim à principio sanguis detrahendus erit, id quod nec Alexander, nec Paulus negarunt. At si parum habere sanguinis videbuntur, ij ad quendam succum probiorem, proba victus ratione reduci debent, deinde sanguinem detrahere poteris: & si res suaserit, denuo sanguinem mittere expedit, potissimum quibus veluti limus quidam vitiossus, & crassus totus fuerit sanguis: hoc itaque seruandum in venę sectione erit; vtriusque tamen id commune existat, ne multa copia sanguinis semel extrahatur, potissimum ijs, qui parum habere sanguinis videbuntur, eumque vitiosum. Sanguine vero detracto tum reficiendi ægri sunt, tum purgandi, ac rursus post purgationem reficiẽdi, & potissimum vbi ceu salsilaginem sputum suum sentire se aiunt; quanuis longo tempore omnino opus sit, vt Galenus inquit, quo succi huiusmodi corrigatur vitium. At vbi congestus fuerit vitiosus eiusmodi, & si etiam non sanguinem non reijciant, vt ab eo præseruentur, quæ acres humores purgare possunt, medicamenta propinanda sunt. prius tamen ipsis alteratis, ac contemperatis quodammodo, ex syrupi, videlicet violacei, rosacei, ex nymphæa, seu papauere, myrtini, aut de cannis exhibitione cum hordei, buglossi, seu boraginis aqua; quorum medicamentorum copiam, tum capite de destillatione, tum cap. de tussi conscripsimus. Illud autem perpetuò in eorum exhibitione seruabis, vt quæ magis familiaria, ac leuia sunt eligas, vitesque acriora, calidiora, ac ficciora; quæ insuper non semel tantum præbeas, quinimmò bis, & sæpius, vbi oporteat: nam longo tempore (vt diximus) ex Galeni auctoritate, omnino opus est, vt succi corrigatur vitium, potissimum si ex eo in pulmone erosio facta fuerit. Quapropter Galenus eos, qui planè deplorati non sunt, omnes saruari fatetur per hæc tria, per sanguinis videlicet missionem, & purgationem, ea, quæ caput roborant: non enim in huiusmodi affectibus à paruis auxilijs incipiendum est, veluti Erasistrato visum fuit: nam in morbis, in quibus periculum non imminet, à paruis incipiendum auxilijs est: quod si nihil profecerint, aggredienda maiora sunt. At vbi periculum maximum impendet, à maximis quoque auxilijs exordiendum est; nam ad vltimos morbos vltima prorsus remedia maximè valere Hippocrates decretum reliquit: ea de re non immeritò statim circa initia venæ sectione (si nihil probeat) ac purgatione vtendum: nec minus & capiti confestim prospiciendum, ne ex eo in pulmonem, aut pectus aliquid defluat, in quem vsum conducit si ʒ.i. infrascripti pulueris sumatur. Excipit autem seminis hyosciami, & papaueris albi, singulorum scrup.s. seminum coriandrorum præparatorum ʒ.i. corticum

[Margin notes: Medicamentorum ratio. Venę sectio. Cap. 13. & 14. — Cap. 13. & 14. — 5. meth. cap. 14. — 5 Acris destillationis curatio. — 5. meth. cap. 15. — 1. aph. 6.]

j.corticum thuris,gra.ij.mastiches gra.iiij. pulueris hirundinis pręparatæ ℥.s.facchari vnc.iiij.tempus autem sumendi est post duas, vel tres horas a cęna ante somnum,vel pilulas duas deuorent ex pilulis decynoglossa Nicolai, loco medicaminis,quod diaspermaton appellatur. Ex cerati quoque vsu,quod fit ex thapsia,capiti prouidebitur, vt testatur Galenus in acri hac destillatione, vice cuius eo loco quo sagittalis sutura coronali committitur, aut sinapismo, aut ignito cauterio vtare, vel si tutius eo vti volueris, quamuis minus quodammodo conferat, inter primam, & secundam ceruicis vertebram locũ inuras. Atque hæc quidem Galeno auctore, eodem quinto metho. meden. in principio peragenda sunt: aduersus quem acerrimè Alexander insurgit, asserens capiti adhibenda non esse acriora medicamenta, quæ ex thapsia, aut columbarum stercore, aut sinapi parantur, cum magis intemperatum caput reddant, & quæ ab eo in thoracem, aut pulmonem confluunt, acriora efficiunt:qua ratione humectãtibus potius,refrigerantibusq; caput ipsum statim inter initia vti debere præcipit, ac cauẽda esse acria,siccantia, & calfacientia, vt quæ intemperiem capitis adaugeant,& erosionem magis intendant,quàm curent: fieri enim nequit(vt idem Trallianus asserit) vt tussis desinat,aut affectę particulæ non exedantur, nisi acris, tenuisque ex capite influxus cessauerit,id quod probe fiet,si quæ refrigerare,& humectare possunt,capiti admouerimus; propterea rosaceum & per se, & cum frigida aqua modica admouendum præcipit; ad balneumque ægros ducendos esse; & cum hoc fiat, rosaceum,vel oxyrhodinum frigidum superinfundendum. At pace Tralliani dixerim,Galen.mox.circa initia in acri destillatione, acria quoque medicamenta capiti adhibere, non quo ipsius intemperiem, quæ calida quoque est,curaret, verum vt excrementum,seu superflua humiditas, licet acris, quæ a capite defluit, partim exficcaretur,partim etiam ex intro foras traheretur, atque per cutim vacuaretur: de eo nanque in principio valde solicitum esse oportet,vt idemmet testis est Galen.pręcitato libr.5. method.medend.vt neque tussiant ægri,neque ex capite aliquid in pulmonem defluat: nã si fluat & tussiant, necesse est & affectæ partes magis extendantur, atque ita temporis spacio omnino insanabiles fieri,pręsertim si pulmo affectus fuerit. Maius itaque commodum comparatur ægro ex destillationis inhibitione,tum propter eius exsiccationem,tum etiam reuulsionem,quam incõmodum:ex eo quod calidam intemperiem pręd icta medicamenta adaugeant,quæ postea altetantibus,contemperantibusque,ac lenientibus quibusdam medicamentis adhibitis curari poterit :cum ptius quæ redundant superflua in quauis parte vacuanda sint,& deinde partis intemperies corrigenda,vt apud omnes conuenit medicos,& non e contra,pręsertim vbi ea ad partes confluant, in quibus nisi defluxus inhibeatur,omnino insanabiles affectus pariunt, veluti in hac, de qua loquimur fluxione, contingeret. Vbi vero hæc non impenderent pericula,in calida fluxione post redundantium humorũ vacuationem,ea quæ infrigidant pro eius alteratione, capiti admouere hæsitaret nemo, & non calida, cum si caput ex calida intemperie male habet, talia medicamenta nocent: vt igitur eius temperatum melius reddamus, præstat ipsum rosaceo perungere, atque æstatis tempore præstantius erit,eo quod ex crudo oleo quod omphacinum vocant,componitur, vti:quemamodum idemmet Gal.præcepit 6.de sanitate tuẽda,damnans medicamentũ, quod ex thapsia,& sinapi componitur, cum ex calida capitis intemperie fluxio fiat,eosq; balneari iubet,frequẽti balneo potabilis aquæ,quo & calidos vapores,qui in capite sunt,euocemus,& totum capitis temperamentum melius reddamus: nec minus balneum ipsum dictis lib.quinto meth.med.commendauit.prędicti quoque sunt (eodem Galeno teste) qui maxime lac requirũt,neglectoq; eo,omnium maxime sunt insanabi-

[Margin notes: 5.meth.cap.14. — Cap.14. Alexandri aduersus Galenũ rationes. — Gal. defensio. — Cap.14. — Cap.9. in fine. — Cap.14. — Loco citato.]

nabiles præcipuè vbi ex capite aliquid in pulmonem defluat, de quo Alexander, Galenum in hoc sectatus talia protulit verba, Omnes autem lacte vtatur, molli, recentique caseo, præsertim caprillo, aut bubulo, neque enim medicamentum, aut cibus, aud aliud quippiam adeo accommodū ipsis est, aut vtile, atque lac. & qui per initia solo ipso constanter longiori tempore vsi sunt, omnes in totum consanuerunt: assumant autem ipsum à balneo aquę dulcis ad unguem temperatè calidę, vtpote iucundissima cum sit, nō modo acres contemperat humores, vt diximus, verum etiā naturam ad explicandam se, atque ad dulcedinem, quam præstat, quoquo versus extendendam prouocat, contraria videlicet ratione ijs, quæ sunt iniucunda; ab ijs enim recedit, fugitque ad profundum: inducta itaque capra, in ipsam, in qua æger iacet, domum expedit, vt quam minimo tempore extractum ab vberibus lac in aere ambiēte moretur: propterea quod (vt inquit Galenus septimo metho. meden.) cellerrimè mutari sit aptum, ita vt calens adhuc ex mammillis in ægri vētriculū quàm ocyssimè transferatur: erit insuper mellis tepidi pauxillum misciendum, ex eiusdē Galeni decreto potissimum si cui cogi in ventriculo solet: erit quoque & ipsum mel, velut instrumentum quoddam digestionis ipsius lactis, ac celeris trāsitus, velut vehiculum, cum eo, quod nec vlceri nocebit, ex eiusdem Gal. sententia quarto meth. meden. ut paulo ante dictum est. Sit autem lactis quantitas ab vnc. iii. vsque ad vi. pro diuersa corporum natura, ætate, & consuetudine, ac reliquis: mellis autem, vel rosacei mellis, quo ipse potius vtor, quarta pars, aut medietas unciæ vnius. Si vero profusior ex erasione hæmorrhagia accidat, ijs, quæ vehementissimè astringunt (vt dicimus) vtendū medicamentis est, quorum copiam etiam paulo ante conscripsimus, quoad uehemēs eius impetus frangatur. reliquo vero tempore ijs, quæ celerrimè erosionē lenire possunt, modicè siccantibus, & ad cicatricem ducentibus vti licet, ex Tralleani sententia, inter quę principatum obtinet lapis hęmatites cum succo polygoni, aut etiam ex aqua sola tepida, pauco vino. aut lacte exhibeatur. Tribuas vero eiusdem lapidis hæmatitis in tenuissimum pollinem detriti scrup. i. aut. ii. paulo amplius, minus ve, non semel duntaxat, sed sępius. In eundem vsum conferunt bolus armenia, aut terra lemnia, si simili modo præbeantur. Sunt quoq; & alia medicamenta simplicia, & composita, quibus ij curiosè vti debent, quę siccam, & acrem qualitatem substinent, vbi malum prædictis non cedat, & phlegmone superuenerit: quæ tam & si non adeò opitulari possint, vt prædicta, erosionem tamen adhuc latius serpere non permittunt, quæ porrò exhibenda etiam ægris sunt, vt longiori tempore viuere possint: nanque ij saltem eiusmodi medicamentis id lucrifaciunt, ne (vt diximus) exulceratio vltra progrediatur, ac maior fiat, sed siccata, ac veluti callo durata, longiori vita frui hominem permittat, quanquam omnino insanabilis sit, vt ex eiusdem Gale. sententia liquet, præcitato libr. quinto method. medend. & nos dicemus sequenti capite de tabe.

cap. 6. Lib. 5. meth. ca. 12. & 7. 7. Methodi cap. 6. & alibi. cap. vltimo. Cap. 14.

περὶ πλευρίτιδος.

De laterali dolore, seu morbo. Cap. 50.

Cap. 8.

INTER eos affectus præter naturam, quibus à læsa particula nomen est inditum, vt patet secundo meth. med. connumeratur is, qui à Græcis πλευρῖτις, à latinis uero lateralis morbus nuncupatur, quanuis, si verbum verbo reddatur, nō minus lateris, quàm costalis dolor, seu morbus appelari deberet: nam quod à Græci πλεύρα dicitur, latinè ne dum latus, verum etiam costas significat. Qua ratione πλευρῖτις quoque non magis affectum lateralem,

lem, quam costalem significare poterit, verum quoniam impropriè costalis diceretur, cum costæ ipsæ haudquaquàm in hoc vitio afficiantur, ea de re potius a latinis lateralis, quàm costalis morbus, seu dolor appellatur, etsi costæ ipsæ tam verę scilicet, quàm nothę eas partes, quas latini medici latera appellant, occupent. Quod vero has partes latini latera nūcupent, testis est Celsus cap. sexto lib. quarti, dum dixit, stomachus lateribus cingitur, intelligens per stomachum gulam ipsam, id quod etiam significauit cap. quinto, eiusdem quarti cum dixit, Faucibus subest stomachus: & capit. primo eiusdem dicebat, Stomachus interior ad ventriculum fertur. Latera itaque eas dūtaxat partes (Celso auctore) appellare debemus quæ costis ipsis circunscribuntur, & non eas quas Græci λαγόνας, καὶ κενεῶνας, καὶ λαπάρας velut quidam intelligi volunt: harum nanque partium latini nullum habent peculiare nomen, pręter quàm si illa dicant, vulgo fianchi. Verum quoniam, non de quolibet laterum dolore hic pertractare intendimus, sed de eo duntaxat, qui acutus morbus est, ac propriè πλευριτικὸς a Grecis nominatur, vt inquit Celsus: propterea licebit hunc non dolorem, sed morbum lateralem appellare, quo, ab alijs laterum doloribus secernatur. Sunt nanque laterum complures partes, præter costas, & cutim: nempe thoracis, & intercostales musculi, cum interni, tum externi, nā duo sunt huiusmodi musculorū genera, vt Galenus inquit quinto de loc. affect. & præter has, ea existit membrana, quæ costas cingit, a Grecis ὑμὴν ὑπεζωκὼς, καὶ ὑπεζωκός, a Latinis, subcingens, seu circuncingens membrana dicta. Quare cum morbum lateralem dicimus, non omnes aut plures laterum partes affectas esse intelligi volumus, sed prædictam subcingentem costas mēbranam: quamuis vbi ipsa primario affectu infestatur, aliquando intercostalium musculorum, internorum pręsertim partes ei consentiunt, quemadmodum & ipsis primo affectis cōtingit interdum membranā ipsam similiter eis consentire. Verum exquisita pleuritis, de qua modo sermonem facimus, erit, vbi cingens costas membrana primario affectu laborat, eodem Galeno auctore, præcitato quinto libr. de loc. affect. Hæc (inquam) cum laterum pars vna sit, non immerito a parte nomen sumpsit; quæ nihil aliud est, quàm inflammatio eiusdem subcingentis costas membranæ, vt lib. de const. art. meden. secundo, & quinto de loc. affe. 4. de caus. pulf. 2. de cris. & sexcentis alijs in locis testatur Galenus, quem etiam sectati sunt Paulus, Alexander, ac Aetius in proprijs capitibus. Cùm autem inflammationem dicimus, non siccam, sed humidam intelligi volumus, nec vt ortam a sanguine optimo, ac mediocrē crassitudinem obtinente, aut bile duntaxat, sed ex quouis affluente sanguinē, siue optimus fuerit, siue biliosus, siue pituitosus, siue melācholicus: nanque inflammatio unaquæque ex alicuius humoris fit superabundātia Galeno teste commento aphoris. 33. sexti libri. Appellat itaque Galenus interdum inflammationem, ex quouis redundante fiat humore, siue sanguis fuerit, siue alius quispiam, quemadmodum eodem commento secundo, & 5. de loc. affect. libr. de constit. art. med. ac. 2. de diff. feb. & fere innumeris aliis in locis patet. Hoc itaque modo cum eodem Galeno, cum morbum lateralē, inflammationem subcingentis mebranę dicimus esse, inflammationem ipsam significari volumus: ex quibus etiā liquet, quod pars illa lateris, quæ patitur in exquisito morbo laterali, est membrana modo dicta, quæ costis subtenditur, quemadmodum 2. libr. de cris. 5. de loc. affe. lib. de const. art. med. & plerisque aliis in locis scriptum reliquit Galenus: id quod etiam ex nonnullis indicijs patebit: nam cum eadem membrana, vnum sit ex spirandi instrumentis, necessario ea oblæsa, animal difficilem habebit respirationem. Item ex proprio symptomate, ipsorum etiam istrumentorum spiritus, tussi videlicet, quæ confestim ea affecta excitatur, tanquam naturale quoddam accidens, nedum ipsius verum etiam, & reli-

Lib. 4. cap. 6.

cap. 3. post principium.

Quid per morbum lateralē intelligendum sit.

Lateralis morbus quid sit.

Citato cap. 3.

Lib. de const. art. med. cap. 15.

2. de loc. affect. ca. 9. circa principium.

5. de loc. affect. Cap. 3.

4. de caus. pulf. Cap. 8.

2. de cris. cap. 10.

Paul. li. 3. c. 33.

Alex. li. 6. ca. 1.

Aet. lib. 8. c. 68.

2. de loc. affect. Cap. 9.

5. de loc. affect. Cap. 3.

Lib. de consti. art. med. ca. 15.

2. de diff. febr. cap. 9.

Pars quæ in eo affecta est.

2. de cris. ca. 10.

5. de loc. affect. Cap. 3.

Lib. de consti. art. med. cap. 15.

Signa.

reliquarum partium respiratione seruientium. Insuper ex dolore cum positu eam affectam esse, manifestabitur: sed potissimum ex doloris specie; quoniam pungens erit; nanque hic dolor circa membranas potissimum consistit, sentientes siquidem, vt patet secundo de loc. affect. Quapropter subcingens membrana, quoniam neruosa est, & partis affectæ substantia firmatur ad costam quoniam in hac situs est perpessus locus, vt inquit Galen. libr. de const. art. med. propterea dolorem inuehit necessario punctorium, cum inflammata ea sit, longeque extenditur, & latissime quoque diffunditur dolor ipse: quia quæ paritur pars membrana est, ac ad plurimum spacii extenta. Quoniam vero nonnulla alia subcingentis membranę affectæ indicia sunt quæ simul & affectum indicant: ea de re ipsius affectus dignotionem aggredientes, singulas communes notas examinabimus, ac ipsius affectus quoque proprias, qui cum phlegmone sit, vt diximus, morbusque in magnitudine, intemperie, ac soluta continuitate: ea ratione ex necessitate symptomata habebit tumorem præter naturam, ruborem, ac dolorem: quorum duo, tumor uidelicet, & rubor nunc sub sermonem non cadunt: relinquitur ergo dolor solus, qui ad costas firmatur, pungensque fit, vt diximus. Verum dolet homo, quoniam affectus phlegmone est. atqui species doloris punctoria existit, propter assignatas causas: pulsatorius autem dolor in laterali morbo euenire non potest, vt Galenus inquit eodem secundo de locis affect. nanque is dolor per affectus inflammatorios fit, in corporibus sensibilibus, proprie & primario affectu existente in ipsis arteriis, aut saltem per consensum affectis, eo quod vicinorum contactu premantur. Verum subcingentem costas tunicam haudquaquam attingunt arteriæ, & si sensu prædita sit; neque ea inflammata percontactum eædem premi possunt, sed vbi costis vicina sit, necessario ea ab ipsis comprimitur: arteriæ vero, quæ per intercostalia vocata spacia, & per crassas, laxasque laterum partes extenduntur, ac in profundo magis delitescunt, premi ab inflammata membrana haudquaquam possunt. Consequitur item inflammationem hanc non modo difficultas respirationis in genere, sed in specie, frequens erit & exigua, Galeno teste, tum quinto de loc. aff. tum libr. de consti. art. medic. nam licet inflammationis ratione magna esse deberet, vrgente vsus prohibet tamen dolor quominus respirationis instrumenta plurimum attollantur: quo fit, vt respirationis actionem desinant, vsu nondum completo: vnde ad secundam respirationem pergere cito coguntur: itaque spiritus fiat paruus, ac creber necesse est: non autem multo tardus etenim dolor non ita grauiter uexat thoracem, vt ex Galen. liquet libr. primo de diff. resp. ob motus velocitatem sicut ob dilatationis magnitudinem. Velocitas enim (quamuis circa ipsam actionem sit dolorosa, tamen quia breui tempore omnem motum efficit, minus thoracem offendit: nanque festinat ad quietem, eamque quàm celerrime assequi cupit, tanquam quæ sola dolorem ex inflammatione lenire possit. At dilatationis magnitudo penitus molesta est, tum propter violentiam motus, tum quod comprimit. & distendit inflammata, & omnibus modis thoracem dolore affligit: ob id igitur plus de magnitudine, quàm de velociter respiratio adimit. Verum pro ipsa (ob vrgentem vtilitatem) crebritat generatur: erit igitur in morbo laterali spiratio frequens: parua, non admodum tarda, sed quodammodo celer propter iam dictas causas. Comitatur item lateralem morbum necessario febris, tum ob affectum, tum ob situm offensæ particulę: quippe quę vicina sit cordi: quorum si absit alterum (vt Galenus asserit libr. de const. art. meden.) non ex necessitate consequitur febris: neque enim si phlegmone digitus doleat omnino febricitant: quoniam a corde longè abest, nec cum subcingentem membranam scirrhus, vel œdema occupauerit. Omni itaque parti, quæ inflammata sit hæc necessario duo accidunt

cap. 5.
cap. 15.
Quis præter naturam affectus sit.
Signa eiusdem.
Cap. 3.
5. de loc. affect. cap. 3.
Lib. de consti. art. med. c. 15.
Cap. 9.
Qualis sit spiratio in morbo laterali.
Cap. 15.
Duo ab inflammatione inseparabilia.

dunt calor immodicus,& tensio, eodem Galeno teste libr.4 de caus.puls.Morbus nanque existit in quantitate primo, & secundo in intemperie ipsa inflammatio, quæ(vbi pars nobilis sit,seu cordi vicina,vel insigni prædita inflammatione) vniuerso corpori impartit ambo : calorem.s.immodicum,ac tẽsionem:atqui immodicus calor (ex sententia eiusdem Galeni)qui vniuersum corpus occupat,febris est. Non ab re igitur propter assignatas, causas, lateralem morbum necessario febris consequitur :itaque pleuriticis ipsis(eodem Gal.auctore)necessario accidit respirandi difficultas,& lateralis dolor,atque hic cum febre & tussi,neque possibile est pleuriticum esse , cui non omnia hęc adsint,vt lib.2.de diff.resp.liquet. At qui cum febris adsit, vsum pulsus alterabit dilucide,& partis inflammatæ tensio peruadet etiam arterias, quo fit,vt pleuritici pulsum habeant celerem vrgente vsu: & quia neruosa est pars ipsa affecta , insigniter durus erit, nedum ratione inflammationis , sed ipsius etiam partis affectæ:nanque neruosę partes præter ceteras in inflammationibus tenduntur,vt quę sint sua sponte etiam tensæ, & quia fortiores sunt vna secum partes vicinas intendunt,atque ipsas arterias:quo fit, vt propter tensionem duriores fiant,ptopter duritiem vero minor erit, quam febri conueniat pulsus:quare vt & creber fiat par est,quod magnos pulsus calor postulet,refragetur autem durities:quantum enim ab vsu absit magnitudo pulsus,resarcit crebitas, id quod vsui deficit. Habent igitur recte omnes quos ex inflammatione febris corripuit pulsum durum:item & ob intemperiem erteriarum,inæqualem in vno occursu .quę si ambo coniuncta sint , existet dubio procul species illa pulsus,quæ veluti serrat tactum . vt alia pars arterię attolli videatur,alia non : eam enim imaginem concipit, qui tangit , vbi inæqualiter instrumentum durum occurrat,quæ inæqualitatis pulsus species,morbi lateralis proprium signum est,Galeno auctore libro de puls. ad tyrones:& quarto de caus.pul.Quamuis omni inflammationi communis fuerit,huic autem non ratione inflammationis modo, sed pro loci affecti natura peculiaris magis existit,si quidem partes neruosiores, duriores edunt pulsus magisque serrãtes,& minores,vt patet præcitatis locis,atque hæ quoque pulsuum differentiæ ex necessitate subcingantis membranæ phlegmonem consequuntur.Cæterum quamuis tussis ab affectu ipso separari non possit; screatio tamen post tussim inseparabilis quidem minime est , sed magna ex parte fit. Verum si excreent,colorabitur sputum necessario, licet non semper eodem colore inficietur, sed pro diuersa natura excrementi in inflammata parte contenti diuersus excreationis aderit color, vt dicemus in causarum dignotione. Nam cum in inflammata parte multa simul , ac tenuis fuerit humiditas, & ipsa pars rara plurimum ex ea foras effluit, cum verò contrà fluxus paucus crassusque.& spissum corpus fuerit, minime ad tussim irritat , & nihil spuunt, veluti & cum prouenit copiosissimus,tussiunt plurimum ,nec pauca expuunt, vt patet eodem lib.de consti .art. medic.Quod vero dolor quandoque ad hypochondia, interim vero ad clauiculam perueniat, causa est tum les æ natura particulę, tum inflammatio, quæ dolorem efficit extensiuum. Si nanque supernæ partes subcingentis membranæ phlegmone conflictentur,ad clauiculamperueniet dolor,vt ipsa trahi deorsum videantur ; si infernæ , dolor in ypochondrium erumpit . Verum hæc inter assidentia morbi lateralis signa connumerantur; fieri (inquam) poterit admodum parua inflammatio ad medium costarum, vt neutram ad partem efferatur:quãdoque vero magna,in qua ad vtranque perueniet,neessario tamen vnũ quodpiam ex prędictis consequetur. Ad idem quoque genus assidentium attinet quod æger facilius,in latus patiensquàm in alterum decumbat,nam euenit interoum ,quod minus dolore afficiatur, si in non affectum latus decumbat

interim

Cap.7.

Cap.8.

Qualis sit pleuriticorũ pulsus

Lib.de pul.ad Tyro.cap.11. 4.de caus. puls. cap.8.

Cur dolor ad clauiculam perueniat,& interdum ad hypocõdria.

Cur facilius in altero laterũ decumbat. cap.15. Lib. de const.

interim vero in vtrunque similiter dolor excitatur;licet vnum ipsorum necessario pleuriticos comitetur, vt eodem lib. de const. art. med. Galenus fatentur. Nanque cum duplex sic subcingens membrana, si pars eius exterior circa ossa valentius phlegmone infestetur, facilius in oppositum declinantur ægri: opprimuntur enim si super affecta cubent parte. Quod si pars altera quæ intus est (id quod magna ex parte accidere consueuit) in oppositum magis decumbentes dolebunt: suspensa enim ipsius est pars phlegmone vitiata, sin in latus perpessum, minus. Non en im ad ossa comprimitur, nec pendet, sed ab horum utroq; libera euasit, ac super in offensa parte altera firmata est. At affectis ambabus subcingentis constas membranæ partibus, super latere vtroque similiter decumbunt. Non ab re igitur inter assidentia signa hęc à Galeno connumerantur, quorum natura est, non esse à morbo inseparabilia, sed aliquando simul inuadunt aliquando superueniunt, nonnunquam autem neque omnino veniunt, vt patet commento aph. 12. li. 1. & li. de const. art. med. quoniam ex his sunt, quæ sæpe morbis accidunt, vt idem Galenus inquit 3. de morb. vulg. Ex eisdem vero his omnibus magnitudo, seu paruitas prædicti morbi lateralis desumitur, magnitudo videlicet, seu paruitas in speciem sua potissimum: nam velut si ingens fuerit dolor; isque punctorius valde, maxima anhelitus difficultas, valida febris, ac ingens quoqne tussis, ascenderitque simul dolor ad iugulum, ac ad hypocondrium pertineat, decumbantque laborantes super utroque latere difficulter; nihilque cum tussi expuant, maximam fore inflammationem indicant; sic si exigua prædicta fuerint, dolor videlicet, febris, anhelitus difficultas, ac tussis, cum aqua aliquid expuant coloratum: ac promptè statim, ad neutramq; partem dolor efferatur, ac non ægre sub vtroque latere decumbant, exiguam fore pleuritidinem manifestabunt: nam species quidem morbi ex proprijs accidentibus dignoscitur, magnitudo verò ex eorundem quantitate, Galeno teste 3. de cris. Sunt prętera alij laterum cum febre dolores, per quos spirationem exiguam reddi necesse est, sed nullum redditur sputum, vt in ea re nihil à pleuritide sine sputo differe videantur: Verum hi facile (vt inquit Galenus libro quinto de locis affectis) ab illis discerni possunt: nanque in his nulla omnino tussis est, aut forte exigua valde, illi verò, qui sine sputo morbo laterali laborant, sicca tussi valde molestantur, præter hæc neque tensionem, neque duritiem vllam refert pulsus; item non æque acuta febre laborant, neque adeò difficulter spirant, pressoque nonnullis eorum extrinsecus inflammato loco dolere sese fatentur, atque hi per sputum non purgantur; quia ab initio nihil eius succi, qui inflammationem excitauit, ad thoracis spacium peruenire solet: verum concocta inflammatione (vt idem Galenus testatur) nisi pus prius discutiatur ad cutem vsque attollitur, atque inciditur. Interim quoque laborantes pulsatorium sentiunt dolorem, vt patet secundo de locis affe. vocantque iuniores medici pleuritidem hanc non veram, cum in externis intercostalibus musculis, & non in subcingenti membrana, ac musculis internis illi continuis inflammatio fiat; quemadmodum etiam Aetij auctoritate cap. vltimo libr. 8. ex cruditatibus plurimis, cibisque crassis, ac pituitosis, velut sunt bulbi, ac fungi, & consimiles crudi humores, viscosique, & tenaces in corpore generantur, qui aliquando repente se in vacuum thoracis locum ingerunt, aut in ipsum etiam pulmones: qui sua multitudine subcingentem costas intrinsecus membranam distendentes, inferunt dolores, quin etiam viam spiritus intercipientes vehementem spirandi difficultatem inducunt, vt imaginatio genitæ inflammationis in expertis exhibeatur, quem etiam dolorem lateralem consueuerunt recentiores medici, non veram pleuritidem nuncupare; & velut prius dicta notha pleuritis dicitur, ratione patris affectæ:

Lib. de cōst. art. med. ca. 15. 3. de morb. vulg. commētario. 3. Com. 34. in medio.

Ex quibus magnitudo, seu paruitas morbi lateralis arguitur.

cap. 4. colligitur. Aliorum lateralium dolorum signa.

Cap. 3.

Loco citato.

Cap. 3.

Hæc

Hæc quoque ratione causæ non vera nuncupari posset, quæ quomodo dignoscenda erit, ac ab exquisita pleuritide interstinguenda, idem Aetius præcitato loco fusissime scriptum reliquit: nanque exquisitæ pleuritidis causa (Galeno auctore) libr. de const. art. med. 2. de cris. ac 2. de loc. affe. 2. de diffe. febr. ac plerisque aliis in locis, affluens sanguis est, aut optimus, mediocremque crassitudinem habens, aut biliosus, aut pituitosus, aut melancholicus, quamuis sæpenumero magis biliosus sit: percipies autem horum quodlibet, potissimum si expuant ex diuerso sputionis colore; nanque coloratur sputum pro humoris ratione, qui in parte inflammata continetur. Quapropter rubrum quidem sit; vbi sanguis in subcingentem membranam fluxerit; flauum, aut pallidum, si biliosus fuerit sanguis; spumans, & candidum, si pituitosus; nigrum, aut liuidum, si melancholicus. Ex corporis item temperatura, ętate, ac habitu, consuetudine, ac pręcedente victus ratione, nec non anni tempore, regione, aerisq; constitutione, diuersis, haud ægre qualis fuerit redundans sanguis, qui morbum lateralem excitauerit, simul cum prædictis sputis percipere valebis. Cæterum fieri quoque potest, vt ob hepatis inflammationem in notharum costarum loco quispiam doleat, intentis videlicet internis vinculis, quibus nonnullorum iecur costis alligatur, vt Galenus asserit secundo de loc. affe. atque sic dolor ad subcingentem costas membranam perueniat; ita vt pleuriticus esse videtur. Verum nonnullis notis discernetur, eodem Galeno, ac Paulo testibus: Nam neque in iocinoris inflammatione punctorius aderit dolor, neque pulsus adeo durus, qui & serræ modo tractum fecet, uelut in morbo laterali & si affectus qui propriè iecorarius nominatur, cum iocinoris inflammatione aderit, erunt alui sedimenta similia aquæ, in qua, nuper mactata caro fuerit abluta, id quod haudquaquàm in pleuritide euenit ab exigua quoque tussi irritantur, qui hepatis inflammatione laborant, eaq; perpetuo sicca erit. At thorace affecto tussis increscit, & eo tempore omnino apparent ea, quæ tussiendo expuuntur, Galeno teste 2. de loc. affect. nec non lingua, facies, & vniuersi corporis color alteratur, iecore affecto, ac pallidi fiunt, decoremq; amittunt, Paulo, & Tralliano testibus; aderitque dolor ad nothas costas in dextro laborantis latere, grauatiuus magis, vt interim ęgri iugulum ad infernas partes detrahi sentiant. Hisce notis iocinoris inflammationem a laterali morbo interstinguere valebis, quemadmodum Galenus a Glaucone philosopho ductus, ad Siculum medicum iocinoris inflammatione laborantem cognouit, quem prius, tanquam pleuriticum curauerant me dici, velut 5. de loc. affe. scriptum reliquit. Reliquum est, vt ad prognostica deueniamus, quorum primum Hipp. aph. 8. 5. lib. scriptum reliquit, dum dixit. Quicunq; morbo laterali laborantes in quatuordecim diebus non repurgantur, ij ad suppurationem vertuntur: præfiniuit ergo tempus purgationis morbi lateralis in hoc aph. Hippocrates, in quo si non fiat, in suppurationem ait verti: & aph. 12. lib. 1. dicebat, Si circa initia statim in morbo laterali sputum appareat, morbum breuia: si vero postea appareat, producit: intelligens per principium non stataneum, & citra latitudinem, nec prout est vnū de quatuor morbi temporibus, sed prout extenditur vsque ad tertium diem: triplici nanque modo iam dicto principium ipsum intelligi potest, ex Galeni sententia, tum commento prædicti aph. 2 lib. 1. tum 1. de cris. Quapropter crudissimum esse lateralem morbum in quo nihil omnino expuitur, Gale. asserit, quem incoctam pleuritidem nominant, ita vt vel celeriter hominem rapiat, vel longo temporis spacio finiatur, vt 5. de loc. aff. liquet. Secundum ordinem obtinet ille morbus lateralis i quo sanies tenuis expuitur. Tertiū in quo crassior; & quartū, in quo perfectā habet cōctionē. Quod si apparuerit circa tertiū, vel quartū diem, non contingit morbū transcendere septimum: in aliis

Exquisitæ pleuritidis causæ. Lib. de constit. art. med. ca. 15. 2. de cris. c. 10. 2. de loc. affect. cap. 9. 2. de diffe. febr. ca. 9. in medio. Signa causarū.

Quibus indiciis discernatur lateralis morbus ab hepatis inflammatione. cap. 9. ante finē.

Cap. 9.

Prognostica. c. 7. post med.

1. de cris. ca. 6 & 7. 1. aph. com. 12. 5. de loc. affe. c. 3

vero

vero singulis necesse est, vt pro concoctionis modo mensura temporis consequatur: quamuis magna ex parte (vt diximus) lateralis morbus terminũ suę iudicationis habeat quartum decimum; & si non hunc, saltem omnino vigesimum, vt eodem commento aph. 12. lib. 1. patet: idq; verificauit etiam in Anaxione, de quo Hip. 3. de mor. vulg. scriptum reliquit: quamuis ad trigesimum quartum diem extentus fuerit morbus, quoniam ab initio non expuebat. sed & octauo die adhuc tusses siccæ subsequebantur; vt Hippocrates inquit eodẽ loco. Ceterum si in pleuritide pulsus fuerit magnopere durus, paruus etiam, atque creberrimus, indicium erit lethale, ita vt pleuriticus cum tali pulsu nemo fuerit seruatus, ex Galen. decreto 4. de præsag. ex pulsi. Maximum quoque signum prognosticum ipsius pleuritidis præbet pulsus serrinitas: nam si ea remissa sit, mollem, & probe naturãdam inflammationem indicat; si vero magna, difficilem, & admodum crudam; quæ si cum imbecilli facultate coniuncta fuerit, periculum; si cum firma, aut tarde concoquetur, aut ad suppurationẽ deflectet, aut tabidus eam excipiet marcor, ex Gal. decreto lib. de pulsf. ad tirones, & 4. de cauf. pulf. Screatio vero sine dolore. circa, prompteq; facta mitissimum quidem est pleur. signum, potissimum vbi permixta appareat cũ screatione admodũ flaua bilis, Hipp. auctore 2. progno. At si quod expuitur concoctum fuerit, adhuc magis mitissima erit, Gal. teste li. de const. art med. nihil vero expuere exitiale est, partim quod fluxum declaret a plegmone deuinctum, partim quod totus (propterea quoniam intus maneat) corrũpetur. Ex diuerso item excreationis colore, prout diuersam indicat inflammationis causam, possumus indicia prognostica assumere: nam perniciosissimus est melancholicus humor præpollens, id quod indicabit sputum nigrum, aut liuidum: tum quod & prædictus ipse sit morbus pessimus, & maxime erodat, cõcoquãturq; ægre, nec facile expurgetur, vt Galenus inquit eodem lib. de cõst. art. med. tum quod plurimæ sit caliditatis iudex, a qua assatus, genitus est. At æquissimus omnium est sanguis per cruentum sputum, ac rubrum indicatus: vt pote qui dulcissimus existat, & concoctu facilimus. Reliqui vero duo humores inter hos medii sunt, quo ad simplicitatem, malignitatemq; attinet. Morbo vero lateri, si pulmonis inflammatio superueniat, malum est, ex dictis Hippocratis aph. 11. lib. 7. causam reddit Galenus in commento; quo etiã loco asserit, quod non admodum consequi solet morbus lateris ad inflammationem pulmonis. Cæterum ex quacunque causa morbus lateralis ortus fuerit, pro curatione talis instituatur victus ratio. Aer eligatur temperatus, parum tamen ad calidum inclinans: nam frigidũ neruosis partibus eisq; affectis est inimicum, Hipp. auctore apho. 18. lib. 5. dolorem quoque insuppurabilem facit. Somno vtantur longiori, quàm vigilia, a motu omnino abstineant, iniungendaq; quies erit. Aluus quoque assidue subducatur, lenioribus prę sertim clysteribus, cauendum tamen ab acrioribus. Immodicas animi pertubationes vitent, iram potissimum, metum, ac mœstitiam. Cibus sit quam maxime tenuis, & lenis, præcipueq; sorbitio, vt placuit Celso, eodem cap. 6. lib. 4. Sorbitio autem ex ptisana potissimum, nihil vero detur (vt ipse inquit) quod aut refrigeret corpus, aut fauces asperet: qua ratione acria, acida salsa, & astringenda vitanda sunt. Verum Alexander ptisanæ cremorem largiter decoctum, donec id quod flatuosum est, deposuerit, pro cibo commendat: quod si humor ęgre ducatur, amygdala purgata, leuigataq; ptisanæ incoquenda commisceto, vt ipse inquit, quo humor magis eductioni paretur. Cremor item amygdalarum per se exhiberi poterit, eiusdem præcepto, paululum ei mellis adiicens pręcipue si ex pituitoso sanguine pleuritis ortum ducat; commodius tamen erit, eiusdẽ Tralliani sentẽtia, mane ptisanę cremorẽ vesperi amygdalarum succum offerre. Nostris vero tẽporibus expurgatis, ac contusis

Commentario 3. tex. 79

cap. 5.

Lib. de pulsibus ad Tyrones c. 11. & 4. de cau. pulsuum. c. 8.
2. prog. tex. 43. & 44.
Lib. de consti. art. med. c. 16.

cap. 16.

Morbi lateralis curatio.

Lib. 6. cap. 1.

tusis amygdalis cum eis, & aqua panem decoctum pro cibo exhibemus, aut cum eisdem amygdalis ptisanam paramus: & si vires imbecilliores fuerint, in gallinarum iusculo panis micas decoctas pro cibo exhibemus, potissimum vbi alios cibos æger fastidiat; ex amygdalis quoque & saccharo panes quidã dulciarij efficiuntur, quos prædictis pro cibo offerimus. Olera vitanda sunt, nisi lingua scabra, siticulosaque, & febris ingens appareant: tunc enim absurdum non erit (vt idem Alexander inquit) aut maluæ, aut intybi decoctum exhibere: similiter cunctis pleuriticis dulcia mala decocta potissimum dari possunt, ea præsertim quæ apia nominamus. Potus sit aqua horde, vel radicem glycyrrhizæ, seu paucum cinnamomum in ea decoquas: ipsa quoque aqua tepida per se exhiberi poterit. Alex. auctore; interim & aqua mulsa, potissimum vbi ex pituitoso sangine ortum ducat pleuritis. Vbi verò paulum morbus se remisit, alimenta pleniora, & vini quoque aliud dari potest, ex Celsi sententia: sic etiam vbi vires admodum imbecillæ videantur instituta autem modo dicta victus ratione pleuriticis, differendum primo erit, nũquid pro eiusdem morbi lateralis curatione, perpetuo vtendũ sit insigni, seu notatu digna uacuatione, quæ, aut per uentrẽ, aut per venæ sectionẽ fiat? hę nanq; in morbis acutis insignes erũt vacuationes, Gal. teste 1. de rat. vict. cui responsum volo, quòd non perpetuò prędictis vacuationibus utendũ erit pro cuiusuis pleuritidis curatione: nã cùm laborantis plegmone partis momentũ omne cõsistat, ut Galenus inquit li. de const. art. med. & 13. met. med in redundantia in ipsa sanguinis euacuatione: uacuatio aũt in his affectibus excogitata est duplex, aut translato ad alias partes, qui in ægra continebatur, sanguine, aut foris à corpore expulso: at qui extra corpus educitur, aut sensibili effluxu, aut ratione tantum contemplabili perficitur. Si igitur fieri poterit, ut qui continetur in subcingentis membranę plegmone sanguis per halitũ digestus extra corpus educatur, & proinde pleuritis curetur, frustra quispiã tẽtabit ualidiora auxilia afferre, uenæ inquam sectionem, aut purgationem: cum absq; ijs curari ea possit. Probè aũt id perficies, vbi exigua pleuritis fuerit, ac mitissima, & in toto corpore humorum non aderit redundantia, id quod magnus Hippocrates nos docuit li. 2. de rat. uict. in morb. acut. cum dixit, lateris dolorem, siue is per exordia fuerit, siue postea obortus sit, tentata calidis fomentis dissolue re, non ab re existit; nempe fomenta calida (ut Gal. in commento inquit) cutim ipsam ad respirationẽ rariorem efficiunt, inflammationisque sanguinem, tum tenuare, tum per halitum digerere consueuerunt: quæ si facta fuerint, nõ solum sanguinis aliud euacuabitur, uerum quoque & affectæ, quæ minus distenduntur partes mitius ex inde, & mansuetius dolebunt: id autem proueniet semper; ubi non adsit in toto corpore humorum redũdantia, ac morbus lateralis mitis sit: qua curationis ratione ipsemet Galenus testatur quendam ægrotum citra uenæ sectionem curasse, alijs congruentibus remedijs utens, qui morbo laterali, eoq; miti laborabat, ut paret 6. de morb. uulg. similis sententiæ est Celsus, qui superuacuum esse auxilium sanguinis missionem testatur, si leuior fuerit pleuritis, quẽadmodum serum, ubi uetusti or casus sit: Alexander quoq; hanc sententiam scriptã reliquit, cum dixit, Ne igitur temerè sanguinem dimittas, neq; purges, vt uulgo faciunt, nisi exquisitè didiceris humorẽ, qui inflammationẽ peperit copiosum esse, & in toto corpore superare. Relinquo Paulum qui (ubi uires nõ patiantur) neutrũ facere oportere iussit tanquam cuilibet medico notũ, & Aetium, qui de notha pleuritide uerba faciens, sic afferebat, Quod si mediocris infestet dolor, & non pungitiuus, neq; adsit tussis, neq; febris acuta, non opus est magna remedia adhibere. Verùm citra controuersiam in uera pleruitide, uiribus ualentibus, cum Hip. Galeno, ac Tralliano firmiter concludimus (modò mitior sit pleuritis, citra humo

Loco citato.

Quod non perpetuo insigni uacuatiõe morbus lateralis curari debeat.

commento 23.

Lib. de constitutione artis med. c. 17. & 13. met. c. 9.

Tex. 1.

Commentario 3 commento ultimo.

rum in toto corpore redundantiam) nec venæ sectione, nec purgatione vtendum esse, verum eam curari debere calidis fomentis, ac reliquis medicamentis, quę digerendi per halitum, cutimq; rarefaciendi vim habeant: quomodo autē ea parari debeant, infra patebit. Sed mox quæret quispiam nunquid non habita adhuc notitia distincta, quod in toto corpore humorum redundantia non adsit, possumus indifferenter calidis fomentis rectè vti, nulla præcedente sanguinis missione, aut purgatione? Cui responsum sit, quod & calidis fomentis vti poteris; nam & ea maximè tibi copiam manifestabunt, vt inquit Alexander, vtpote si fomentis dolor non mitigetur, vt idem Hippocrates simul cum Galeno eodem 2.° de rat. vict. in morb. acutis scriptum reliquerūt: & proinde periculum faciendum esse iubent calfactionibus, fomentisq; calidis; deinde si ijs minimè fuerit solutus morbus, quinimò dolorem augeri contingat (proprerea quod pars quę calore afficitur, plus trahit, quàm euaporet) abstinere ab eis oportet: nam quæ calfaciunt suapte naturâ hæc, vt quod vicinis continetur partibus digerunt, sic, & quod redundat, ex propinquis trahunt. Quare non diutius calfaciendum erit, vbi fomenta dolorem non soluerint; quoniam in toto corpore humorum redundantiam adesse indicant: & propterea corpus totum insigni aliqua euacuatione pręuacuabis, vt Gal. inquit, quemadmodum si fomentorum, & sacculorum vsu (ut ait Alexander) dolor moderatior euadit, vt etiam ęger manifesto recreationem sentiat, copiam non esse intelligito, ac cum fiducia fomentis utitor, & auxilia parti inducito; discuties enim id quod offendit, quodque inflammationē excitarit. Quapropter securissimum erit in omni pleuritide fomentum adhibere, tanquam omnino aliquam afferens utilitatem, vel vt causa sanitatis, & auxilium corpore non existente pleno, uel tanquam signum ad dignotionem (nec minus & eo tempore aliquod afferens mediocre leuamen) ex quo nos dispositionē compræhendentes, ad totius corporis vacuationem perueniemus, quemadmodum pro curatione doloris oculorum commento aph. 31. 6. li. Gal. decretum reliquit. Cum itaq; anceps fueris, ac non dum exactè noueris, num lateralis morbus exiguus, seu mitis fuerit necne, ac nō omnino perceperis corpus totum plenū esse, aut in eo humorū redūdantiam non adesse, tuto calidis fomentis primò utare: nam uel ipsum sanabis, aut ex eisdem ne dum dolor mitigabitur, sed augeri eum videbis, & tunc redundantiam humorum in toto corpore indicantibus corpus totum insigni aliqua vacuatione præuacuabis, ut diximus ex Gal. sentētia: Hac quoq; curandi via usus fuit Hip. in Anaxione pleuritico cui adhibitis fotibus primò, cum dolor nihil remittebatur, & febris intenderetur, ac grauius in septimo se haberet, octaua die venam secuit, ut patet eodē 3. de morb. vulg. lateris igitur dolorē, siue is per exordia fuerit, siue postea obortus sit, tentare calidis fomentis dissoluere, nō ab re existit inquit Hipp. in qua Hipp. sententia nonnulli allucinantur, opinantes eum talia adhibere medicamenta, non vt eiusdem pleuritis curetur si totū corpus humorū redundātia vacabit, sed vt dignoscatur duntaxat, ac manifesta affectio fit: verum qui talia effutiunt, non animaduertunt ignorantiæ notam Hip. tribuere, qui non nouisset exactè morbum lateralem, priusquam fomenta calida adhibuisset, id quod de tanto viro haud quaquam asserendū erit: simulatq; patefaciunt eorū inscitiā in curandis inflammationibus; in quibus momentū omne (vt dictū est ex Galeni mēte) consistit in vacuatione sanguinis, qui in ipsa inflammata parte cōtinetur: atqui vnū, ac precipuū vacuantiū auxiliorū genus, per iam dicta fomenta calida perficitur, quæ extra corpus educūt sanguinē tenuātia, ac per halitū digerentia: tentat itaq; Hipp. prædictis calidis fomētis dolorē dissoluere primò. vt qui non ignorauerit hac via inflammationes curari posse, ac debere. id quod Gal. confirmauit li. de inæquali intēperie dum dixit, verū digestio optanda

Nunquid indifferenter in omni morbo laterali, nulla præcedente insigni vacuatione possumus calidis fomenti vti, Text. 1.

Cur Anaxioni fuerit octaua die secta uena. Com. 3. Tex. 79.

Allucinatio quorundā in dictis Hippocratis.

Cap. 3. in medo.

optanda maximè curatio eſt:de inflammatione loquens. Verùm ubi ex humorum in toto corpore redundantia hic curationis modus impeditus fuerit, vtpote ſi ex ijs dolorem augeri contingat, immutandus tunc erit curationis modus, ex eiuſdem Hipp. ac Galeni ſententia,id auferens primo,quod talem curationem interpellat, aliquo inſigni auxilio, venæ in quam ſectione, aut purgatione, vel utriſque: deinde iterum ad calida fomenta rediens, ſiquid inflammationis relictum ſit,eiſdem curabis: nam vehementes dolores à corporis vacuatione leniendos eſſe, præcepit Paulus prędictis fotibus, ac ſacculis calidis cum videlicet exactè noueris in toto corpore humorum adeſſe redundantiam. At ſi id non exquiſitè cognoueris, ſtatim à principio eis vtare, ex Hipp. Galeni, ac Alexandri monumentis,ſimul atq; & rationibus prius dictis inſtructus. Cæterum, vbi in toto corpore aderit humorum redundantia, vt inſigni aliqua ipſum totum corpus euacuatione indigeat, cum bifariam ea fieri poſsit, venæ in quam ſectione, aut purgatione,diuiniſsimus Hippocrates vtpote qui pro vacuatione, per conferentia loca facienda, humorum propenſionem, partiſque affectæ naturam ſemper conſpexerit, vt aph.21.1.& 9.4.lib.liquet, cum dolor ad clauiculam pertingerit, internam cubiti venam ſecari iuſsit. Si uerò eas, quæ ſub ſepto tranſuerſo ſunt partes, dolor infeſtauerit,nullumque ad,clauiculam ſignum fecerit,inflammatis videlicet thoracis inferioribus partibus, prope ſeptum tranſuerſum, per inferiorem ventrem purgare præcipit, quemadmodum 2. de rat.vict.ab eo decretum eſt,& 4 eiuſdem ſcriptum reperitur, Hanc quoque ſententiam poſt Hippocratem ſectati ſunt Paulus, Aetius, & Alexander, idq; perpetuo ſeruandum eſſe cenſerem duobus duntaxat prius conſideratis; quorum primum eſt eiuſdem Hippocr. lib. de med. purg. quod laborantes videlicet validiſsimis febribus correpti non fuerint: nam ijs medicamenta purgatoria dare non oportet, donec remiſerit febris, vt ipſe inquit. Qua ratione in acutis morbis raro, & in principijs purgantibus medicamentis vtendum eſt, eodem Hippoc. auctore, aph.24.lib 1. Secundum,quod magnopere animaduertere oportet, eſt ipſius laborantis natura, quæ niſi exactè cognita fuerit, eamq; expertus fueris,quo modo in medicamentis purgantibus ſe gerat, metus erit, ne eo exhibito plus iuſto vacues, vel nullo pacto vacuationem moueas, aut ſi moueris, non tamen ſufficienter vacues: quæ omnia(vt inquit Galenus eodem 2.de lib.de rat. vict.in morb.acut.)magnas in morbis acutis pariunt offenſas,præſertim ſi cum febre fuerint, neque facilè emendantur. Cum itaque febris in pleuritide vehemens non fuerit, hominiſque naturam noueris,atque expertus fueris ſi dolor inferiores thoracis partes prope ſeptum tranſuerſum infeſtauerit, ad hypocondriumque ſe extenderit, ad medicamenti purgantis potum te conferes, iuxta Hip.atque Galeni decreta. Verum quoniam ſæpius,imo ſæpiſsimè pleuritim febris vehementiſsima comitatur, etiam ſi dolor ad inferiores partes finiatur,laborantiumque natura magna ex parte incognita eſt, qualis nam ſit, quinimò adamuſsim ipſam nouiſſe non liceat, vt lib.de cur. ration. per ven.ſect.liquet. Nam ſi cuiuſque priuatim naturam explorare ad unguem ſcirem (vt Galenus aſſerit 3. metho. med.) vtique qualem fuiſſe Aeſculapium mente concipio, talem me eſſe putarem: ea propter etiam ſi ad hypochondrium dolor peruenerit, tutius multò exiſtit per venæ ſectionem,quàm purgationem vacuare; & ſi minus auxilium ſequatur, nullum nanque ex eo quod per venæ ſectionem fit, periculum impendet, eo diſcrimen maximum ſubeunte, quod per purgationem tentatur, potiſsimum ſi vt(diximus)laborantis naturam expertus non fueris. nanque alij difficulter natura purgantur,alij modico aſſumpto medicamento purgantur copioſè, ex eiuſdem Galeni ſententia, eodem 2.lib. de rat. vict. in morb.acut. nec propterea ipſum ab

Nam exiſtente humorum redūdantia in toto, ſemper exordiēda ſit curatio a venę ſectione.

2.de ratio. vict. Tex.10.& 11. 4.de rat. vict. Tex. 73.74.75. & 76.

Quod ſeruanda ſit Hipp. ſen. in cura morbi lateralis.

Com 11.

cap.14.ī medio. 3. meth. cap.7.

Quod tutus ſit ſemper venam ſecare ex Gale. decreto.

Quod Gale, in

hoc non contradicat Hippo. Cem,11.

Hippocr. sententia recessisse opinandum erit, vt quidam temere autumati sunt, nempe idem Hippocr. 1. de morb. vulg. dicebat, Te ad hoc exerceto, morbis vt prosis, aut nequid noceas. At proderit pleuritico cuilibet (si humorum adsit redundantia in toto) venam secare, idque securius multo existit, Gale. teste, si febris vehemens fuerit, incognitaque, ac inexperta laborantis natura, nullumque per venæ sectionem, veluti per purgationem, periculum impendet. Igitur venam audacter secabis, dolore etiam ad inferna descendente; quamuis ex ea minus consequatur auxilium, sic nanque tuto curabis: nam vt tuto cures tria propria sunt, quibus intentus sis, oportet, Gal. auctore 14. meth. med. quorum vnum, primumque est, vt omnino absolutionem operis consequaris: alterum, vt sicubi non consequaris, saltem cubantem non lędas: tertium, vt vitium non facilè reuertatur: præcipit nanque Hippocrates in ea duntaxat pleuritide, in qua dolor ad iugulum vsque peruenerit venam secare; in ea vero in qua ad imas partes dolor se extenderit, purgationem, dummodo febris vehementissima non sit, aliàs sibi ipsi pugnaret, vt qui in præcitatis locis contrarium asseruit. Atqui nec ipse negasset (vt pote cum periculosum sit eisdem purgans medicamentum) cognitam prius, atque expertam debere esse ægrotantis naturam, vt Gale. inquit: Verum vbi hæc non adsint, cum tutius per venæ sectionem curare poteris, ea differenter vti, si virtus, aut ætas, ac reliqua non prohibeant, neque ipse inficiaretur, potissimum cum morbis prodesse, aut saltem nequid nocere nos exercendos esse doceat, vt diximus, id quod nec Celsus negasse videtur, cum dixit Remedium vero est magni, & recentis doloris sanguis missus. At cum decretum si tutius esse semper venam secare in his, qui euacuatione totius corporis egent, quàm purgante medicamento vti, mox venit in dubium, ex qua vena sanguis mittẽdus erit, idque non ab re, nam in hoc nedum Arabes cum Græcis, ac ipsimet Græci auctores inter se, verum etiam iuniores medici, etiam hi, qui Galeni doctrinam profitentur, magnopere digladiantur. Verum nos quibusdã prius prælibatis, id, quod cũ Hippocrate, & Galeno sentiendum sit de hac re breuiter enuntiabit, quorum primum, ac præcipuum est, iuxta Galeni sententiam, cum lib. de curat. rat. per ven. sect. tum nono meth. med. quod venę sectio interim sanguinis vucuandi causa adhibetur, ceu vacuantium præsidiorum vna; probe autem hanc administrari conuenit; cum sanguis ipse fiat naturę inutilis; atqui bifariam contingit eum naturæ inutilem fieri, vel cum propriam qualitatem ad vnguem non seruat, vt nec amplius nutrire possit, sicut prius cum vtilis erat, vel cum ita multitudine creuerit vt aut vires premat, plethoram quo ad vires generans, aut tum venas, tum arterias vel distendiat, vel findat, vel obstruat, quoad vasa eo tempore plethora genita. interim vero ceu reuulsorium auxilium sit, ea vtimur, vt humorum vehementiorem impetum ad diuersam partem reuocet, vel per propinqua deriuet. Nam non contemnenda venę sectio est, tanquam non sit auxilium reuulsorium, vt Gal. inquit eodem lib. de cur. rat. per ven. sect. cum per eam auertatur sanguis, atque ad alia membra conuertatur; idq; bifariam fieri poterit, vel ad proxima deriuatus, vel ad contraria reuulsus, vt diximus, illud παροχέτευσιν hoc ἀντίσπασιν Græci vocant, vt idemmet lib. 5. meth. med. testatur Gal. verum perpetuò memoriæ tenendum, ex eiusdem Gal. decreto, quod siue vt vna vacuantium præsidiorum venæ sectione vtaris, siue pro reuulsorio auxilio, semper postulat valentes vires, quæ modo vacuationis eius respondeant: ad hæc nanque respicientes sanguinem detrahimus, alias semel, aliàs bis, vel tera, vel sæpius, ipse inquit eodem nono meth. meden. Accedit ad hæc quod licet deriuatio semper ad vicina loca fiat, reuulsio tamen ad contraria efficitur, non vno duntaxat modo sed humoribus sursum fluentibus, deorsum reuulsio

1. de morb. vul. commentario. 2. Tex. 50. Gal. 2. de ratione vict. com. 11. Cap. 13.

Ex qua vena sanguis mittendus sit.

Lib. de cur. rat. per venæ sect. per totum, præcipue cap. 19. 9. meth. cap. 11. Primum, suppositum.

cap. 11.

Cap. 3. Secundum suppositum.

cap. 11. Tertium suppositum.

molienda

molienda erit;deorſum vero,ſi ſurſum:ſin ad dextram inclinent,ad ſiniſtram; vero abeuntibus, in aduerſam partem; intro autem vergentibus, foras; ac rurſus foras ruentibus, intro:ſic quæ retroſum fluxiones fiunt reuocabis antroſum: quæ vero antroſum, contra retroſum, quemadmodum capit.de reuulſ. Galenus ſcriptum reliquit 5.meth. med.& aphor. 68.libr.5. fit itaque ad contraria auerſio, vel ſecundum longitudinem, ſecundum latitudinem aut ſecundum profundum, in qua duæ continentur differentiæ, tum ea quæ eſt ante,& retro,tum ea, quę eſt intus extra: & propterea libr. meth.med. eius meminit,quæ intus extra, & è contra habetur,& cōmento prçcitati aph. eius duntaxat,quæ eſt ante,& retro,& e contra. Cum in vniuerſum, ſecundū tres dimenſiones ad contrario auerſio fieri poſſit. Ea vero quæ fit ſecundum profundum,ſub diuerſa ratione bifariam conſiderari valeat: & nequis temere pro ſanguis auerſione, indiſcriminatim diuerſiōe, aut deriuatione vtatur, idem Galenus(Hippocr. auctoritate) nam & hæc quoque Hippocr. inuenta ſunt,tum libro.de cur.rat.per ven.ſect. tum 4.method. medend. & 2.de arte cur. ad Glauconem docuit nos eiſdem vtiliter vti: nam incipientibus fluxionibus, ac toto tempore,quo etiam num fluxio valenter irruit ad contraria reuellere ſtudendum erit: in inueteratis autem, ac vbi fluxio fere iam reſtitit, expedit magis per vicina deriuare; Neque illud ſatis admodum eſſe putes pro reuulſione, aut deriuatione perficienda,niſi & hoc potiſſimum animaduertas, quod eiſdem geminam ob cauſam vti poteris, aut pro auerſione duntaxat, ac inhibitione impetus fluentium humorum, ipſum ad diuerſam partem reuocando, vel per propinqua deriuando, quo caſu id, quod influit, aut fluxurum eſt, tantum reuulſione, aut deriuatione prohibemus, nominabimusque eas diuerſiones ſimpliciter,ſi ad longinqua, atque contraria, & ſimpliciter deriuationes, ſi ad proxima ſanguis, ſeu fluxionis impetus per eas conuertatur; de qua ſimpliciter diuerſione, ac deriuatione, meminit Galenus præcitato lib. nono meth. medend. quo loco cum tractaſſet de venę ſectione tanquam vna vacuantium prçſidiorum,confeſtim de ea mētionem fecit,qua vtimur pro reuulſione duntaxat,aut deriuatione fluentium humorum; de eiſdem quoque 5.meth. meden. verba fecit,cum dixit, eas eſſe omnis immodicæ euacuationis communia remedia, ac propterea ab Hippo. inuenta:& lib. de curandi rat.per ven.ſect.in immodicis ſanguinis eruptionibus, reuulſionis cauſa venam ſecare iuſsit: nam citiſſime ex ea conſpicuam videbis vtilitatem, ſi in directum adhibeatur; & 3. prorrheticorum dicebat. Nempe & nos ſæpius auxilium experti ſumus, venæ inquam ſectionem, per ſpicue per eam immoderatam ſanguinis lationem ſiſtentes: neque enim per eam (vt ipſe inquit) vacuationis, ſed reuulſionis gratia ſectionem facimus. Quapropter & recto tramite eam fieri præcipit, quod ab Hippo. κατ᾽ ἴξιν dictum eſt:id inſuper exequendum iuſſit in inflammationibus ipſis, prçſertim circa initia, vbi totum corpus plenum ſanguine appareat 2. de art. cur. ad Glauconem dum aſſeruit, Semper enim fluxionis motum ad contrarium trahere expedit, & 13.meth. med. indicationem curationis phlegmonarum quæ adhuc in generatione ſunt, priorem vacuatione eſſe inhibitionem confluentis ad affectum locum ſanguinis aſſerebat: nam quæ phlegmone adhuc in generationem ſunt, earum cauſas prius abcindere oportet, vt eodem loco patet; & paulo poſt dicebat præceptum in contrarium auerſionis eſſe in omnibus talibus commune, potiſſimum, ſi totum corpus male affectum: nanque in bis ad partes,quæ maxime longinquæ ſunt, ſemper auerſionem facies, ſiquidem longiſſime a tentata fluxione parte auellere, nequaquàm ad eam trahere conuenit.hoc idem cofirmauit lib. art. med.inquiens. Si igitur vniuerſum corpus plus ęquo plenum fuerit, per patientem locum minime vacandum,

[Margin notes: 5.metho cap 3. — cap. citato. — Quartum ſuppoſitum. — Lib. de curat. rat. per venę ſect.cap.19. — 4.meth.ca.6. poſt medium. — 2. ad glauc.c.2. poſt prin. — Quintum ſuppoſitum. — Cap.11. — Cap.3. — Cap.15. — Com.53. — 2.ad glauc.c.2. — 13.meth.c.6. — cap 95.circa prin.]

dum, neque elaborandum, vt quod influxit retrocedat, cum corpus plenum non admittat, sed prius totum corpus euacuare oportet, aut omnino ad cōtraria loca retrahere, quod patienti particulæ influit: quo perfecto opere à parte prius repellendum, mox dispergendum. Poteris insuper & secundo reuulsione, seu deriuatione vti non simpliciter, & exquisitè, pro scopo habens auersionem duntaxat fluentium humorum, aut eorum, qui fluxuri sunt, seu immodicæ euacuationis curationem, sed eum qui in parte affecta continetur, qui insimul cum diuersione, aut deriuatione euacuatur: sed quoniam in huiusmodi diuersione, seu deriuatione duo perficiuntur, euacuatio videlicet humoris in parte affecta continenti (& cum is non per eandem partem euacuetur, verum per remotas, aut propinquas prędictæ parti affectæ) insimul cum iam dicta euacuatione, reuulsio quoque seu deriuatio fit; vnde cum mixtum quoddam opus sit, ex vacuatione, & auersione interim Galenus reuulsiones cum euacuatione, aut vacuationes cum reuulsione nominant; & iam ex mēte Hipp. & vt patet commento apho. 69. lib. 5. cum ait, Non solum studet Hippocrates vbi opus sit, euacuare, sed etiam reuulsoriè euacuare, seu cum reuulsione; sic quoque lib. de cur. rat. per ven. sect. asserebat, incipientes phlegmonas reuulsoriè euacuare oportere: & paulò infra inquit; Quippe reuulsiones cum euacuatione adhiberi magis debent influxionibus incipientibus: & lib. 2. de rat. in vict. morb. acut. Cum igitur (dicebat) superiorum condolentia signum fecerit, venam in cubito secare eam oportet, quæ sanguinem ab affecta parte, & magis, & velocius, tum reuellere, tum vacuare possit: 13. quoque meth. med. de curatione iuflammati iocinoris verba faciens, hæc protulit verba. Ergò pariter tum reuellendus, tum educendus, qui ad iecur fluit sanguis est, interna in dextro cubito secta vena: interim verò euacuationes, eas duntaxat appellat, aut reuulsiones, aut deriuationes; iuxta etiam Hippocratis sententiam, quamuis impropriè sic dicantur, quemadmodum liquet 2. de art. curat. ad Glauconem, cum dixit, At ex positu indicatio neque ipsa negligenda est: nam per quæ euacuare oporteat, atque quomodo ipsa præcipuè demonstrat: fluentium igitur humorum retractio (sic enim Hipp. nominat) eorum autem qui iam membrum obsederunt, deriuatio medela est: & demum subdit; vtrumque autem euacuationis genus per communes venas fieri præcipit: nam proximarum (vt ipsemet Galenus inquit lib. de const. art. med.) communiumque affectæ particulæ venarum euacuatio optima est, atque facillima. Neque id mirum videri debet: nam cum mixtum quoddam opus ex huiusmodi reuulsionibus, ac deriuationibus fiat, quod quidem proprio nomine carere videatur: iccirco aliàs alia Galenus cum Hipp. vtitur appellatione, quemadmodum cum morbos fientes curamus, quæ curatio mista est ex præseruatione, & curatione proprio carentes nomine, interim præseruationem, nonnunquam verò curationem, quandoque vero curationem cum præseruatione nuncupamus, vt commento aph. 22. lib. 2. liquet, & 11. & 13. meth med. Cum igitur non per patientem particulam ipsam, humorem qui in ea continetur, euacuent prædictæ reuulsiones, ac deriuationes, sed per alias partes ipsi coniunctas, ac per proximas, seu communes venas, possent haud obscure abuacationes appellari, græcè verò non κενώσεις, sed ἀποκενώσεις dici: quo etiam vocabulo vtitur Gal. li. art. med. de cura. inflammationis loquens, vniuerso præsertim corpore plus æquo pleno existente: quamuis repellentia quoque medicamenta ex numero eorum sint, quæ per patientem locum minimè euacuant, sed per translationem ad alias partes: nam quamuis momentum omne laborantis phlegmone partis (vt prius diximus, ex Galeni sententia 13. meth. med.) in redundantis in ipsa sanguinis vacuatione consistat, vacuatio tamen hæc duplex excogita est, vt ipse eodem loco

Marginal notes: cap. 19. — Com. 10, i prin. — Cap. 11. — Cap. 2. — cap. 17. post medium. — 11. meth. c. 2. — 13. meth. c. 2. — c. 95. circa prin. — Cap. 9.

loco inquit, aut translato ad alias partes, qui in ægra continebatur, sanguine, aut foras à corpore expulso;gemina autem est dictarum uacuationũ vtraque: quo fit, vt quadruplex in vniuersum oriatur vacuantium auxiliorum genus: nam translationis ad alias partes sanguinis, alterum genus est, vbi ipsa pars, quæ phlegmone laborat, sanguinem abigit, id quod ex astringentium, ac infrigidantium medicamentorum appositione perficitur. Alterum genus est cum hæ, quæ integræ sunt, ad se trahunt, ipsis tamen prius exinanitis, aut quomodolibet aliter, eisdem ad se trahentibus:eius tamen quæ extra corpus educit, alterum sensibile effluxu,alterum vero ratione tantum contemplabili perficitur.Hisce itaque duobus modus tam reuulsione, quàm deriuatione iuxta Hippocratis, & Galeni sententiam, commodè vti poteris. Verum id neutiquam prætereũdum est,ex eorundem decreto,quod velut natura san guinis eruptione crisim efficiens rectitudinem quandam seruat, talisq; eruptio summum commodum laborantibus affert, quibus vero contra euenit, nihil iuuat, aut etiam interdum nocet, quod vires scilicet citra morbi leuamẽ deijciat, atque exoluat. Non enim (vt Galenus inquit lib.de curand.rat.per uen.sectio) in liene turgente, ex dextra nare erupens sanguis, nec in iecore ex sinistra,vllam fert vtilitatem, sed si recto fiat tramite:hoc nanque unũ est ex his, quæ requiruntur in perfecta, & indeficiente iudicatione, vt patet commento aphoris. vigesimi lib.1. Sic inquam nos in diuersionibus, ac deriuationibus seruare debemus, velut Hippocrates diligenter obseruatus, memoriæ prodidit, scilicet κατ' ἴξιν hoc est, in rectum, seu secundum rectitudinem ipsas efficientes:nam reuulsio quibus in directum adhibetur, euidentem vtilitatem celeriter ostendit, quibus contra haud etiam: à membris igitur, quæ è directo sunt, affectis partibus, propterea quod viciniores venæ sunt, atque magnis è directo, ac plus inter sese communicant, vena secanda erit, id enim per κατ' ἴξιν 2. de art.cur.ad Glauc.Gal.intelligi voluit,redditque rationem 14. de usu partium ex Hippo. sententia: quoniam partes, quæ secundum rectitudinem sunt sitæ, necessario plus inter sese communicant, ac fruuntur. Quapropter proximarum; communiumq; affectæ particulæ venarum euacuationem optimam esse, atque facillimam idem Galenus asserebat. lib. de const.art.med. vt paulò ante diximus: & lib.de palpit.trem.rig. & conuuls. scriptum ab eo est, semper à communibus uenis sectionem faciendam esse, cum si alias secueris, neque sanabis affectum, perpetuo verò quòd est sanum lædes: id autem potissimum seruandum erit in reuulsionibus, quæ pro compescendis immodicis sanguinis eruptionibus adhibentur, quemadmodum lib.de cur. rat. per uen.sect.liquet: nec minus & in diuersionibus, seu deriuationibus cum euacuatione cum diuersione, aut deriuatione, vt patet eodem lib.de curat.rat.per uen.sect.13.meth & 2.de art.cur. ad Glauc.quo loco tam de diuersione,quàm de deriuatione cum euacuatione loquitur; ait enim. Vtrũque autem euacuationis genus per communens venas fieri pręcipit Hipp.ueluti in locis mulieribus in contrarium trahes, si eas, quæ in cubito sunt,secueris venas, aut mamillis cucurbitas apposueris, vel manus concalefeceris, & fricueris,atque alligaueris. Deriuabis autem,si eas, quæ ingenibus,aut talis, venas diuersis, & cucurbitas coxis applicueris, & crura calefeceris, ac perfricueris, atque alligaueris: & siquidem in parte dextra locorum passio fuerit, à dextra manu, aut crure detraxeris sanguinem: si uero in sinistra, à membris, quæ illi è directo sunt. hoc ipsum neque est, quod ab Hippo. κατ' ἴξιν dicitur, perpetuo in omnibus,quæ phlegmone afficiuntur partibus obseruãdum, tam pro euacuatione reuulsoria, quàm cum deriuatiue, prout idem Gal.præcitato lib.13.meth.med.decretum reliquit. In his denique diuersionibus,ac deriuationibus, nedum κατ' ἴξιν, id est rectitudinem seruandam esse censemus

Sextum suppositum.

Cap.15.

de arte cur. ad gla.2.
14 de vsu par. cap.7.

lib.de costit.ar. med 17, lib, de palp.5.

lib.de curt, rat, per uenæ sect.c 15.16.& 19.
13. Meth.c.11.
& 2.ad glau.ca

Septimum suppositum.

verum & maiorem rectitudinem, hoc est, venarum maiorem communionem ac propinquitatem, propter iam dictas causas: In reliquis vero reuulsionibus, quæ pro inhibitione duntaxat fluentium humorum adhibentur, sat erit rectitudinem seruare, adeo, ut obliquitas vitetur: appello autem obliquitatem, eam, quæ secundum duas differentias, aut plures iam dictas, affectæ parti opponeretur: vt si iocinore inflammato, ex sinistro crure sanguinem detraxeris: liene vero, ex dextro: aut si dexter oculus inflammatus esset, ex sinistra manu, aut crure: & si sinister, in dextra manu, aut crure. Nam cum venarum distributio oblique non fiat, sed recte magna ex parte, aut ægrè confluentis ad affectum locum sanguinis fieret inhibitio, aut fortè nequaquam fieret. Qua propter cum opus fuerit, huiusmodi reuulsione vti pro inhibitione duntaxat confluentis succi, ea seruanda rectitudo erit, quæ è regione, seu diametro parti affectæ sit, non secundum duas, aut plures reuulsionis differentias, sed secundum vnam tantum, vt puta ex sursum, deorsum, vel è contra, aut à dextris ad sinistra, contraq; ex sinistris ad dextra: sic quoque in reliquis seruandum erit reuulsionis differentijs, quæ scilicet fiunt foris intro, ac retrorsum ad antrorsum: & è contra: non enim per has reuulsiones, sanguinem in inflammata parte contentum euacuare intendimus, nec immodicum sanguinis profluuium cohibere, sed tantum fluxionis impetum coercere, ac ad contrarias, longissimasq; partes auertere, in quod in inflammationibus, quæ in generatione adhuc sunt, ex Gale. decreto 13. meth. med. prius exequendum erit: præsertim vbi ex toto corpore, aut alijs quibusdam partibus superfluum alicui particulæ transmittatur, vt in ea phlegmone excitetur, quo fit, vt per quamlibet vnam reuulsionis speciem, ex iam dictis, seruata etiam rectitudine, fieri possit; aliàs superfluè à Galeno proprio capite de reuulsione lib. 5. meth. med. & commento aph. 68. lib. 5. conscriptæ fuissent. Idem quoque eodem 13. meth. med. corpore existente pleno, in cura phlegmones, quæ ad vlcera consequitur, mane laborante, ex cruribus sanguinem mittere præcipit, & altero crurum malè habente, ex reliquo sanguinem mittere: quo loco tum de ea, quæ secundum longitudinem, tum etiam de ea, quæ secundum latitudinem fit diuersione (vt liquet) mentionem fecit. Nec quicquam valet, si dixeris, in membris extremis id duntaxat veritatem habere, vt quidam sentiunt; nam hoc eidem Galeno pugnat, qui 2. de art. cur. ad Glauc. decretum reliquit, Patientibus membris extremis, de phlegmone loquens, à coniunctis euacuationem faciendam esse, siue retrahere velis, siue deriuare, quemadmodum paulo supra de inflammato iocinore, & liene similiter concluserat. Hoc insuper confirmauit Hipp. lib. 2. de nat. hum. ac lib. de ossium nat. cum dixit, Operam dare oportet, vt quàm longissime à locis, vbi dolores fieri solent, sanguisque colligi sanguinem mittamus, idque pro reuulsione duntaxat perficienda, vt ex eius verbis liquet. Nec obstat, si dixeris Hipp. dicta veritatem habere in ea præseruatione, cum scilicet periculum imminet ne in futurum inflammatio procreetur, & non in ea, quæ iam orta est, ac in generatione existit: nam pari ratione qua per reuulsionem prohibetur phlegmones generatio in his corporibus in quibus non dum oriri cœperit inflammatio, ea præseruando à futura inflammatione: similiter, & in his in quibus in generatione adhuc est, nec dum absolutionem nacta sit, per reuulsionem duntaxat, ne augeatur prohibetur: idq; medicinæ artis parti similiter, quę futurum morbum præcauet, subiicitur, velut in prædictis, atque similiter prophilactice dicitur: quamuis ea pure, syncereque prophlactice dicatur, cum non dum sensibiliter morbus ex causa gignatur, sed futurus est: in hac uero cum sensibiliter generetur, licet nondum absolutionem nactus sit, prophylactice dici poterit, quamuis non pure, ac fincere: Nam quod gene-

Cap. 6.

5. metho. cap. 3.
13. meth. cap. 5.

Cap. 2.

2 de nat. hum. tex. 9.
De ossium nat.
Paulo ante me dium.

generatum ex ea est, id medicinæ artis partis, quæ morbos, currat, subijcitur, quod vero in genaratione adhuc est, parti, quæ futurum morbum præcauet, vt liquet apud Gal. eodem. 11. & 13. metho. meden. Vnica igitur indicatio in vtriusque est: assimilis quoque est scopus, nempe initio sanguinis, ne ad locum, qui affici consueuit, aut afficitur, confluat, prophylactice quoque vtraque est, & propterea rectitudine seruata quoad possit, vt diximus, quarumuis vna ex modo dictis reuulsionis differentijs, pro ea perficienda vti poteris, æstimata tamen tum phlegmonis magnitudine, tum corporis totius statu positioneque partis affectæ, cum qua societas quoque compræhenditur quàm cum alijs partibus habet, vt patet lib. de const. art. med. Ex his itaque constat quid intelligendum sit pro eo quod ab Hipp. κατ' ἴξιν dicitur hoc est, secundum rectitudinem: nanque partium è directo positionem, propter quā & necessario plus communicant inter sese per eorum vasa, ac propinquiores sunt inflammatis partibus, quàm hæ, quæ non è directo sunt positę, & nō intelligendum esse rectitudinem fibrarum, quæ in venis sunt prout quibusdā visum fuit: id quod nec ad Hipp. nec ad Galeni sententiam veritatem habere potest, cum eam indicationem, quæ à partium positionem sumitur earumq; figuratione, laborantes partes, non qua similares sunt, sed qua instrumentales indicent, vt 13. meth. med. ac nonnullis aliis in locis testatur Galenus: & propterea de instrumentalium partium positione verificatur rectitudo, & non fibrarum, quæ in venis existunt: nam auersiouis in contrarium, quæ ab Hipp. antispasis dicitur, non à substantia, sed à curandi membri positu inuentio præstatur, vt idem Galenus inquit. 14. meth. med. Ad hæc cum prædicti auctores nouerint fibras in venis contineri, cum non earum rectitudinem seruandā esse in venę sectione pro diuersione, aut deriuatione statuerint, potissimū Gale. lib. de cura. rat. per ven. sect. & 2. de art. curat. ad Glauc. ac reliquis in locis, in quibus hoc Hippocratis verbum declarat, de insufficientia proculdubio notari possent. Amplius cum cunctis medicis liqueat, sanguinis vacuationem secta vena, eiusq; attractionem consecutione ad vacuum fieri, nullum propterea pręstabunt vsum rectæ venarum fibræ, pro eius vacuatione (potissimum cum consueuerint, qui venas incidunt, iuxta incisionem, partem ipsam, in qua vena secanda est, dolorosis vinculis alligare, multisque frictionibus) interim etiam balneis aquæ calidæ, quo maior fiat attractio ad sectam venam, vti, vt propterea minimè opus sit venarum fibris, etiam rectis, in hunc vsum, quinimo nec etiam transuersis, quanquam vsum præstent venarū fibræ pro sanguinis per vniuersum corpus distributione, quo promptius singulę partes nutriri valeant: sunt etenim communia totius corporis instrumenta, vt liquet 17. de vsu part. His denique iactis fundamentis firmis pro vęne sectione adhibenda ad propalandam nostram opinionem, ac veritatem, quam de venæ sectione in pleuritide efficienda sentimus, accedere tempestiuum est. Pro qua audacter, ac citra controuersiā cū Hippocrate lib. 2. de rat. vict. simul atque Galeno tum eodem loco, cum 4. eiusdem, & lib. de cur. ratio. per venæ sect. In pleuritide venam cubiti internam secandam esse censemus recto à latere dolente tramite. Quod & si ab Hipp. aperte præcitato lib. 2. de rat. vict. non dicatur, subintelligēdum, erit nedum ad Galeni sed omnium medicorum sententiam idque manifesto scriptum reperitur libro quarto de rat. vict. modo Hippocratis fuerit. Expedit enim iam dictam venam secare, quoniam, vt inquit Galenus partem eam, quæ phlegmone obsidetur, tum celeriter, tum quàm cęteras partes magis in acutis prefertim morbis vacuare contendimus At sectio prædictæ venę (vt idem met testis est) sanguinem ab affecta parte, & magis, & velocius, tum reuellere, tum vacuare potest. Vt igitur optima sit, atque facillima inflammatæ partis euacuatio, à proximis, atque communibus venis ea perficienda

11. meth. cap. 2.
13. meth. cap. 2.

Cap. 16.

Quid per κατ' ἴξιν intelligendum sit.

cap. 7.

Cap. 8.

Lib. de cur. rat. per uenæ sect. cap. 15.
2. ad glau. c. 2.

cap. 1. in principio.

De secanda uena quid sentiendum.

2. de ratione uict. tex. 10.
4. de ratioae uict. 73.
Lib. de cur. ra. per uenæ sectio cap. 16.
2. da rat. uictus tex. 10.
4. de rat. uictus tex. 73.
com. 10.

Quando e directo laborantis lateris facienda sit.

perficienda erit; atqui prędicta interna cubiti vana è directo laborantis lateris,& maiorem communitatem, atque propinquitatem cum affecta parte habet,quàm reliquæ, per quas posset sanguis ab affecta parte tum reuelli, tum vacari. Non ab re igitur si cum reuulsione sanguinem, qui in inflammata parte continetur, vacuare contendimus,eam incidas venam oportet:eritque sanguinis vacuandi terminus coloris mutatio, vt ex eodem Hip scriptum est, afferente, Neque vt copiosè sanguis detractatur est cunctandum,sed cousque auferendus,donec rubidior multò,vel pro puro,rubidoq; liuidus fluxeris:red ditque Galenus rationem dictorum Hip.tum eodem secundo de rat. vict.tum libr.de cur.rat. per ven. sect. nam alius est qui in phlegmone continetur sanguis, quàm qui secundum naturam, vtpote plus excalfactus. Quapropter si ante crudior erat,rubrior modo,& flauior efficitur: sin eiusmodi prius fuerat, liuidior erit, aut ad atredinem vergit pro maiori, minorive assatione, seu adustione.Coloris igitur mutatio sanguinis, ex particula inflammata tran slatione sufficienter commonstrat: & propterea hic erit modus vacuationis, atque mensura, quę affectui peculiaris existit si quidem signum consistit Hippocra. assumpti in sectam venam ex phlegmone sanguinis mutationem in eo apparere;quem sectatus Galenus,pari ratione pro reuulsione simul cum va cuatione perficienda in pleuritide lib.de cur.rat. per ven. sect.dicebat. Quin & pleuriticis, quæ è directo laborantis laceris adhibita fuit sanguinis missio, clarissimam sępe vtilitatem attulit; quæ verò ex brachio opposito, aut omnino obscuram, aut certè post temporis interuallum. Nemo itaque vereatur vbi simul vnica venæ sectione, tum reuellere, tum vacuare velit:ac possit, in morbo laterali venam cubit internam secare, quę è directo laborantis lateris sita est: ea vero non apparente, eiusdem cubiti mediam: quod si nec ea apparuerit,humeralis incidatur,prout Galeno visum est,eodem 2. lib. de rat. vict. in morb. acut.eritq; huius venę sectionis vacandi sanguinis terminus, eiusdem (vt diximus) coloris mutatio. Cæterum quoniam non omni ex parte coloris sanguinis mutatio expectanda est, secta vena in pleuritide, vt Gale.inquit, eodem li.de cur.rat.per ven.sect.immò verũ est,vbi antequam existat,cessare conueniat,idque duplici nomine,vt ipse asserit,ob infirmas videlicet vires,quę tantam copiam vacuare prohibent,aut ob phlegmones prauitatem; nanque interdum nihil ab ea emittitur,sed inibi sanguis fortiter constrictus est,per quam venæ sectionem reuulsio duntaxat, & non reuulsio & euacuatio simul fieret. Propterea non ab re in dubium venit num perpetuo seruandum erit in cura pleuritidis,quod ea incidatur interna, cubiti vena, quę è directo laborantis lateris sita est? vel liceat interdum à reliquis partibus sanguinem mittere,etiam pro reuulsione duntaxat perficienda? Pro quo animaduertendum,quod præter iam dictas duas pręcipuas causas de pleuritide traditas,nonnulla alia sunt quæ multam simul copiam sanguinis euacuari prohibens,etiam si affectus id indicabit,velut scriptum reperitur apud Gal.tum lib.de cur.rat.per ven.sect.tum 2. de rat.uict.in morb.acut.1.de art. cur.ad Glauco.& reliquis plerisque locis. Ea sunt, laborantis temperies cum calida scilicet.& humida fuerit; nam suapte natura corpora hæc prompte difflantur,qua etiam ratione, & pueris ipsis cum videlicet pubertatem attigerint,quoad ætates attinet, minus detrahimus,quàm plenitudo, seu affectus commento:dixi autem non inconsulto,cum pubertatem attigerint, ne quis opinetur admisisse Galenum veris pueris venę sectionem vsque ad 14. annum:interdicit enim eis vbique locorum eam: & proinde cum dicit libro de cur.rat.per ven.sect. Quod minus detrahimus,quoad ætates quidem attinet in pueris, de eis intelligendum erit qui pubertatem attigerint. sic nanque & eodem lib.parum ante præscripta verba eos nominauerat: etiam post deci-

Marginalia: Terminus euacuationis a quo iudicabitur. 2.de rat. uictus com.citato. Lib.de cur.rat. per uenæ sectio. Cap.14. — Cap.16. — com.10. — Cap.14. Nũ semper ex eodem latere facienda sit uenæ sectio. — Lib de cur.rat. per uenæ sect. c.14. 4.de rat.uictus. com 19. 1.ad glauc.c.14. — Cap.13.

mum quartum annum. Quod vero ad corporis habitus, in candidis,& quibus mollis, teneraq; est caro, minus etiam detrahimus: Similiter in regionibus, anni temporibus, ac aeris constitutionibus,immodicè calidis, aut frigidis largam uacuationem fugimus, licet cuncta hæc sub virium imbecillitate ferè contineantur. Cum itaque tot sint,quæ exquisitam uenæ sectionem fieri impediant;audacter asserimus eandem internam cubiti venam è directo laborantis lateris incidi debere, eaq; non bis duntaxat, sed ter, & sæpius, vbi opus fuerit, etiam reuulsionis tantum gratia,cum aliquod ex prædictis vsque ad coloris mutationem fieri prohibeat:quamuis ex ea(vt Galenus inquit)parti,quæ phlegmone obsessa est, minus futurum sit auxilium,modò fluxio non valenter irruat,velut consueuit in primis morbi diebus,aut corpus totum nõ sit ex æquo plenum. Verum ubi ea vehementer irruat, aut in corpore toto humorum adsit redundantia,cum debilitate virium nullo pacto, pro reuulsione duntaxat eiusdem lateris venam primò in cubito secandam esse putamus sed ad partes, quæ maximè longinquæ sunt diuertere prius oportet, atque magis in aduersum trahere, seruata tamen perpetuo Hippocratis rectitudine, quæ in repulsione duntaxat efficienda seruari potest,ac debet; vtpote quæ non secundum duas,vel plures, sed vnam tantum reuulsionis, seu oppositionis differentiam fiat. Nam quamuis ex ea minus sequatur auxilium laboranti particulæ, multo tamen securius existit; cum non ad ipsam per hanc venæ sectionem fluxio magis proritetur, ac trahatur, quemadmodum si ex eodem latere venæ sectio fieret; imò ipsa per eam inhibetur, cum ad partes,quæ maximè longinquæ sunt attractio fiat. Id nanque perpetuo seruari oportere in cunctis venæ sectionibus, quę tantum pro reuulsione adhibentur, ac fluxionum inhibitione, ex paulo supra conscriptis autoritatibus Hipp. ac Galen. constat: & Aetius lib.5.cap.100.illud confirmauit, cum de doloris curatione verba fecit, inquiens. Siquidem igitur multitudo fuerit,quæ distendit, viribus fortibus existentibus,vena secetur, & ex magna vena inflammatæ,aut dolenti parti propinqua sanguis auferatur: Si vero debiles fuerint vires,reuulsio fiat, & deriuatio sursum,aut deorsum,aut vtrinque,aut per frictiones.Nec vtique Galeuus illud negauit in morbo laterali, cum lib.de cur.rat. per uen.sect: dixit,Quin & pleuriticis, quæ è directo laborantis lateris adhibita fuit sanguinis missio, clarissimam sæpe vtilitatem attulit,quæ verò ex brachio opposito, aut omnino oscurã,aut certè post temporis interuallũ. Nunquid aliud uoluit per hæc verba significare?nisi quod clarissimam vtilitatem affert venæ sectio è directo laborantis lateris adhibita?nanque per eam celeriter clarissima vtilitas ægrotanti affertur. Sed quoniam nouerat iam id obseruari perpetuò haudquaquàm posse propter eas, quas prius tradiderat causas, quas etiam modò narrauimus,sæpe id dixit obseruari debere, & non semper,vsus verbo πολλάκις, & non ἀεὶ; subditq; demũ cum id obseruari nõ potuerit perpetuò quod licet non tantam afferebat vtilitatem,nec ita celerem,tamen ex brachio opposito fieri debet, cum dixit, Quæ vero ex brachio opposito,aut omnino obscuram, aut certè post temporis interuallum: frustra nanque apposuisset verba hæc, nisi quandoque ea vti deberemus:præsertim cùm prius secta vena ex eodem latere,sæpe, & non semper clarissimam vtilitatem attulisse dixisset. Accedit ad hæc, quòd & conferre confitetur venę sectionem ex opposito brachio, quamuis obscura sit conferentia, aut post temporis interuallum; idq; non præter rationem. Nam cum per hanc venæ sectionem reuulsio tantum fiat confluentis succi ad affectam partem, & non euacuetur sanguis, qui in ea continetur, nec propterea dolor confestim sedetur: ea de re rectè Gal.inquit per hanc venæ incisionem obscuram fieri, aut post temporis interuallum ægrotantibus vtilitatem, relatione ad eam, quæ è directo laborantis lateris

2.de rat. uictus, com,10,

Quod non perpetuo e directo laborantis lateris uenæ secto,

Loco citato

effici-

efficitur, pro reuulſione ſimul, ac euacuatione. Hoc idem confirmauit Aetius, qui lib.3. cap. 12. ex Gal. ſententia pro reuulſione, ſimul ac euacuatione perficienda, venam è directo affecti lateris ſecundam præcipit; li. verò 8. cap. 68. (ex Archigenis monumentis) venam incidere oportet, inquit, vt dictum eſt, in brachio, non eo quod recta ab inflãmato latere procedit, ſed oppoſito. Sanguinis autem multitudo nõ vſque ad animi deliquium extrahatur, ſed modicum extrahere oportet, & poſt ſufficientem temporis intercapedinem, rurſus repetita inciſione modicum auferre: quo loco venę ſectionem adhibendam eſſe pro reuulſione duntaxat perficienda, putandum eſt, cum non liceat tantum virum ſibimet pugnantia conſcripſiſſe, vt quidam voluit: quamuis in vtriſque locis ſecundum mentem aliorum loquutus fuerit, Galeni ſcilicet in vno, Archigenis in alio. Ex oppoſito itaque brachio venam interdum ſecandam eſſe reuulſionis tantum gratia in morbo laterali, cum in generatione adhuc ſit, fluxio, valenter irruat, aut corpus totum humoribus plenum fuerit, ex Galeni, ac Aetii ſententia liquet; cum videlicet laborantes vnicam venę ſectionem, quę vſque ad coloris ſanguinis mutationem fieret, pro reuulſione ſimul, ac euacuatione propter aliquam ex prædictis cauſis ferre non valeant: nanque in his inflammationibus, quę in generatione adhuc ſunt, prior vacuatione inhibitio facienda, eſt confluentis ad affectũ locum ſanguinis. Quapropter longiſſime à tentata fluxione parte auellere, & nequaquàm ad eam trahere conuenit. id autem potiſſimum ſeruari debet, vbi à toto, vel reliquis eiuſdem partibus, ſuperflua affectæ parti tranſmittantur: Semper etenim fluxionis motum ad contrarium trahere expedit, dicebat idem Galenus 2. de art. cur ad Glauc. Si vero fluxionis cauſa ex ipſa parte, quam phlegmone vexat oriatur, ut pote quæ calidior ſit facta, aut dolore urgetur, quippe ſatis conſtat eiuſdem Galeni præcepto 13. meth. me. affectum illum principio tibi eſſe ſanandum, & mox quicquid iã phlegmones factum eſt: nam ſemper quæ phlegmones ad huc in generatione ſunt earum cauſas prius abſcindere oportet, ut eodem libro patet. Quapropter totum ut inquiunt cœlo (ut mea fert opinio) errarunt, qui iuxta Galeni doctrinam uoluerunt perpetuo pro cura pleuriditidis eiuſdem lateris uenam incidendã eſſe freti ex paulo ante dicta auctoritate ipſius, in qua (ut cuilibet pateret poterit) à Galeno perpetuo id ſeruandum eſſe non præcipitur: quamuis ſępius dixerit, utilitatem clariſſimam eam afferre; immo, propterea quod ſępius dixit, id ſemper obſeruari noluit, ac ſi dixiſſet, quandoque ex ea utilitatem non prouenire, immo potius laboranti incommodum, ueluti ſi fieret, redundantia in toto corpore exiſtente, circa morbi initia, fluxioneq; ualida irruente, & uires, aut quopiam aliud ex prędictis uſque ad coloris mutationem eam fieri prohiberent. quo caſu, ſatius, immo tutius erit iuxta eiuſdẽ Galeni, decreta ex oppoſito brachio ſanguinem mittere reuulſionis tantum gratia, quamuis ex ea inflammatę parti minus futurum ſit auxilium, quę ad contrarium iuxta latitudinem fieret, ut ſi iuxta tali uenas, è directo tamen laborantis lateris uenam incidas, per quam reuulſio duntaxat fiat ſecundum longitudinis oppoſitionem, iis potiſſimum, quibus hæmorrhoides, aut menſe detenti fuerint, à qua confeſtim eadem die, ſi uires permiſerint, aut ſequenti eam incidas uenam in cubito, quę è directo eſt laborantis lateris, etiam ſi per eam reuulſio tantum fiat: nam quanto maiorem innumerum particulares auxeris detractiones, tanto reuulſionem efficaciorem effeceris, ut Galenus inquit eodem lib. de cur. rat. per uen. ſect. Et propterea facta prima uenæ ſectione ex oppoſito cubitu, aut eiuſdem lateris crure, ſtatim ad ſecandam (ut diximus) eiſdem affecti lateris in cubito uenam deuenias, eamque non ſemel incidas, imo, bis, ter, ac ſæpius, ubi opus fuerit, repetas, ſi quid non prohibeat;

Cap. 2.

Cap. 6.

Quorundam Galenicorum allucinatio.
Loco citato.

Cap. 12.

hibeat; quoad sanguis qui in obsessa phlegmone parte cõtinebatur, per eam vacuetur; id quod dignosces pręcipue, ex eiusdem sanguinis coloris mutatione, ac doloris sedatione. At mox non deerit, qui nostram hanc opinionem impugnabit, asserens, quod si sectio venæ e directo laborantis lateris pro reuulsione duntaxat interdum adhibeatur, & ea ab affecta parte reuellit, vt palam constat, cum ipsa a nobis non prohibeatur, etiam existente in toto corpore plenitudine, ac valenter fluentibus succis ad effectam partem, præcedente tamen oppositi cubiti, aut eiusdem lateris circa talum sanguinis missione cur pari ratione etiam a principio nulla facta in reliquis partibus remotioribus uenæ sectione, pro eadem duntaxat reuulsione perficienda ipsa non incidenda erit? Cui responsum volo, quod licet per sectionem venæ in cubito e directo laborantis lateris interdum reuulsio tantum perficiatur, vt prius dictum est, tamen si tempore, quo fluxio valẽter irruit, seu corpus multis humoribus refertum sit, vt sæpe contingit, pro reuulsione duntaxat ea incidatur, maius affert ęgrotanti incommodum, quàm commodum: nam inanitis per venæ sectionem venis brachij eiusdem lateris, cum viciniores sint affectę parti, quàm reliquæ, quę in opposito brachio, aut eiusdem lateris crure existunt: irritatur siquidem per eam ad affectam partem humorum defluxu consecutione ad vacuum ipsis attrahentibus: Nec quicquam valet, si dixeris eas potius a parte phlegmone obsessa trahere, quàm reliquis partibus: nam præter reliqua, quæ dici possent, illud tantum satis esse puto, quod apud Galenum legitur 3. de natur. facult. quod in successione ad id, quod vacuatur, quod leuissimum, tenuissimumque, prius ei quod vacuatur succedit quàm id quod grauius est, & crassius. Atqui crassior est qui in parte phlegmone obsessa sanguis continetur, imbique fortiter cõstrictus, nec leuiter in eiusdem spatijs inanibus impactus, ac ex vasis ad eadem effusus: & proinde ægrius quàm a cæteris corporis partibus ab inanitis venis trahitur: quod si velis saltem a naturali facultate vasorum eum sanguinem trahi, quid stultus, cum id quod familiare est, & non alienum (velut sanguis, qui in inflammata parte consistit) ab attractrice facultate promptius trahatur. Potius itaque attrahit venæ sectio hæc ad inflammatam partem, quàm reuellit, si in principio nulla facta a iam dictis remotoribus partibus venæ sectione adhibeatur: & propterea magnopere vitanda erit, nisi pro reuulsione simul, ac euacuatione adhibeatur, aut pro reuulsione duntaxat vbi corpus totum plenum nõ fuerit seu post primos morbi dies, cum fluxio non vehementer irruat, quemadmodum ex his, quæ supra diximus liquet: tunc etenim nec fluxio irritabatur, & promptius sanguis in affectu phlegmone parte contentus, per eadem vasa, per quę erat effusus remeabit, si eum quoque euacuare tentabis cum reulsione per iteratam venę sectionem, modo nullum eorum quę diximus, eum euacuari prohibeat. Verum vbi corpus totum vitiosis quoque scateat succis, ac recrementis plenum appareat, & circa imas potissimum thoracis partes dolor excruciet, nec dolor per venę sectionem adhuc conquieuerit, a venę sectione, aluus nedum clysterijs, verum etiam purgantibus medicamentis subducenda erit, ex Tralliani sententia cap. I. lib. 6. modo vires valeant: nam si imbecilliores fuerint, nedum leuibus clysterijs, verum etiam acribus vtendum, Paulo auctore: Et si paulo ante cum Gal. medicamenta purgantia nulla prędedente venę sectione quodammodo propter traditas causas, vitauimus: nam tutius esse fatemur semper in morbo laterali, qui euacuatione totius corporis indiget, venę sectione primo vti, non negauimus tamen post venæ sectionem, interdum purgans medicamentum posse conferre, cum scilicet adsint ea, quę modo diximus. Verum ea eligenda sunt, ex quibus prænarrata a Galeno pericula non impendant: & non ea pharmaca quę fortiter soluunt,

Dubium.

Responsio.

Ca. 15. in prin.

Purgatio.

uunt, de quibus Aetius lib.8.cap.68.sic scriptum reliquit, Aluus autem assidue subducatur, in maximis præsertim doloribus, sed tamen cauendum ne fortiora solutiua exhibeantur. Hæc inquam purgantia medicamenta tempore quo Galenus dixit, vsui erant, quæ cane peius, & angue fugienda sunt procura morbi lateralis, ptopter causas superius assignatas. Verum eis potissimũ vtendum erit, quæ leniendo purgant, aut per tussim repurgationi opitulãtur, aut saltem non aduersentur. Ea sunt hoc nostro æuo, casia fistula, manna, saccarum violaceum, aut syrupus ex pluribus infusionibus violarum. Diaprunũ non laxatiuum Nicolai: quibus etiam interdum pro ratione redundantis succi admiscere poterit, aut diacatholicon, aut rhabarbarum, vel agaricum: quantitas autem istorum, lenientium iam dictorum ratione, exigua sic oportet. Nec Gal. illud negasse videtur, quamuis ante venæ sectionem cum prædicta non concurrant, purgans medicamentum vitauerit; simul etenim cum Hipp. 4. de rat. vict. in morb. acut. uenam primo secandam esse, & deinde purgans medicamentum exhibendum in internis inflammationibus, & non e contrario decretum reliquit, idq; secure, & mediocriter porrigendum inquit Hipp. vbi vtroque indigeant auxilio. Redundante itaque bile, ex casiæ fistulæ vnc.i. & s. & diapruni lenitiui vnc.s. bolus confici poterit; post cuius assumptionem vnc.ij. vel vnc.ij. & s. mannæ dissolutę in infrascripto decocto tribuere poteris, quod recepit hordei mundi ℥.iij. florum borraginis, & violarum, singulorum ℥.ij. radicis glycyrrhizę ℥.j. vuarum passarum mandatarum ℥.iiij. adianti ℥.i. & s. iuiubarum, num.4. bulliant secundum artem in aqua fontana: deinde vnc iij. vel. iiij. eiusdem decocti assume in quibus iam dictam mannam dissoluas. Si autem æger (vt plerique solent) casiam fistulam assumere abhorreat, cum eadem manna diapru. lenitiui vnc.s. ac rhabarbari optimi vigorati infusi in parte prędicti decocti ac per lineũ linteũ trãsfusi ℥.i. misceantur. At si pituitosus fuerit redundans, in vicem diapru. lenit. cum cas. fist. vnc.s. diacatolicon, & agar. trochiscati. ℥.i. addas, sicque bolum conficias: aut si potionem potius assumere eligat, prędicto decocto ficus aridas ac palmulas ii. vel. iii. & hyssopi ℥.ii addiicias: in cuius decocti quantitate, quæ satis sit, agar. trochis. ℥.i. vel scrup. iiij. leuiter decoquantur, in quo iure vnc.i. & s. casię fistulę, aut ii. mellis roridi dissoluantur, cum vnc.s. diacath. Pari ratione si atra bilis redundabit, decocto addendum erit senę, & epythimi, vtriusque ℥.ii in quo demum dissoluas ℥.i. & s. aut. ij. casiæ fistulæ cum vnc.s. aut ℥.vii. diacat. aut loco casiæ fistulę, manna vtare, potissimum si eam abhorreant laborantes. Nec minus loco mannæ, præsertim pauperibus aut in locis vbi ea desit, saccharo violaceo, aut syrupo ex pluribus infus. viol. vti poteris: quemadmodum in robustioribus etiam corporibus, vice diapru. lenitiui, etiam laxatiuo vtare & vice diacath. confectione de dact. potissimum pituita redundante, id tamen perpetuo seruandum erit, vt ex eis, quæ fortiter purgant, etiam robustis corporibus multa quantitas non tribuatur, semperq; mixta sint, cum multo maiori copia prędictorum lenientium medicamentorum ita vt eorum quãtitas ℥.ii. non excedat. Interim autem medici exhibere non negligant ea medicamenta, quæ ad facilem excreationem, ac thoracis expugationem conducunt, diuersa tamen, prout diuersitas humoris gignentis inflammationem requirit: nam si sanguis, aut bilis fuerit, violaceum syrupum, aut e cannis, seu vua passa; vel ex adianto tribuas, interdum vero iuiubinum simplicem: compositum vero, aut eum qui ex glycyrrhiza, se hysspo conficitur, seu etiam e marrubio exhibere poteris, si morbus lateralis ex crassioribus succis fuerit ortus. Quod si ęger maluerit aquis permixtos potius absorbere eos aquam borraginis, aut hordei, seu adianti permisceas, vel aquam in qua glycyrrhyzę radix fuerit decocta. Nonnulla item ecligmata hypoglottidaque

Tex.21.

in

in hunc vsum parari possunt, quæ studiosi iuuenes requirant, cap. tum de catarrh. tum de tussi. sed quoniam Hippocrates præcipiebat à principio lateris dolores tentare calidis fotibus dissoluere, tempestiuum videtur ad eos describendos deuenire: eos nanque conscribere distulimus vsque in hunc locum, ne interceptus fuisset sermo de ven. sect. ac purg. adhibenda. Erit itaque (eodem Hipp. teste secundo de rat. vict. in morb. acut.) inter omnia fomenta calida probatissimum (nam à frigidis nemo veretur abstinendum esse) id quod ex aqua calida in vtre, vel vesica, aut alio vasculo posita fit: quamuis vtilis etiam sit, vt ipse inquit, & spongię mollis, magnæq; atque ex aqua calida expressæ applicatio: verum fomentum linteo vestiendum erit, propter eas quas ipse præcitato loco reddit causas: hi siquidem humidi fotus inflammationibus, quæ à bilioso succo factæ sunt, opitulantur, ex Gal. sententia eodem. 2. lib. de rat. vict. in morb. acut. velut sicci ijs, quę à tenui, aquosoque sanguine exortæ sunt, cum perpetuo contraria contrariorum sint remedia. loco autem prædicti fotus in eundem vsum parari possent, si prius in aqua radicem, & folia altheæ, flores chamemeli, fœnum gręcum, sertulam campanam, ac semen lini decoquas, ac demum aliquo prædictorum modorum fotus applices: ex eisdem quoque saccelli parati possent, qui etiam calidi, veluti fotus, extrinsecus adhibeantur. Si vero ab aquoso, tenuiq; sanguine exorta fuerit inflammatio, tertio fotuum genere ab Hipp. conscripto vtare. Est autem fomentum ipsum siccum ex sale, milioq; frictis, torrefactis, atque in sacculis conclusis paratum: beneuolum siquidem, leue, atque iucundum est milium, vt ipse inquit Hippocrates. Poteris insuper & in hunc eundem vsum, ex chamæmeli floribus, furfure, ac milio saccellos componere: vel ex milio, sale, semine lini, ac fœno græco, modo sicci semper applicentur. At si suspitio fuerit, crassos, viscosos que humores, in ea, quę phlegmone obsidetur parte, collectos esse secundo ab Hipp. fotus genere conscripto, vtare. constat autem ex hordeo, ac eruo, prius tamen eis concisis, comminutisque, & demum ex aceto, & aqua excoctis: ita diluto aceto ex aqua, vt paulo acidius sit, quàm vt quis bibere possit. Hæc itaque semina madefacta, perfusaque, & feruefacta in sacculos coniecta lateri dolenti apponantur: in hunc etiam vsum confert furfur appositum, eodem Hip. teste. & in hunc quoque vsum saccellis vtare ex hordeo conciso, ac furfure, addito hyssopo, ac pulegio, similiter madefactis ex diluto aceto: nempe hoc pacto tum blandior, tum efficacior erit fotus; Trallianus vero (vbi melancholicus abundat humor) fomentum potius, ex furfuribus in iure chamemeli decoctis commendat, tanquam excellentissimum, & prope ad omnem dolorem conueniens: perpetuo tamen consulo, vt ab eo incipias fotu, qui periculo omni vacat. Is autem est qui minime mordet, humidusq; existit: sic nanque & Hippocrates cœpit. Nempe (vt inquit Galenus) tametsi nihil aduersus malum fecerit, non tamen magnum, & insignæ affert detrimentum, ueluti hi qui ex aceto, vel orobo, aut sale fiunt: qui nisi propitiam, conuenientemq; consequantur affectionem non solum non salutares erunt, verum quoque & malum augebunt. Propterea ab eis te inchoare non oportet, nisi exactam habueris notitiam eius, qui in inflammata parte euincit, humoris. Hanc vero dignotionem, cum scientificam habere nequeas, sed coniecturalem: propterea (vt diximus) tutius erit, ab his inchoare fomentis, quæ quàm cætera magis auxilio esse tibi videbuntur: Quod si nihil prędidij tuleris, ad alia etiam te transferre conueniet: quin etiam post fotus vtiliter admoueri possunt vnguenta eiusdem rationis calfacientia vt R. olei amygd. dulc. vnc. i. butyri recentis vnc. s. vel loco olei amydgd. dulc. chamęmelino, aut anethino vtare; & in vicem butyri, anseris, seu gallinæ pinguẽdo accipiatur; potissimum vbi ex frigidiori succo inflammatio orta fuerit: in quem etiam vsum, hordei, fœni

2. de rat. victus Tex. 1. Fotus.

Tex. 2.

Eodem l. tex. 4. Si inflammationis causa sit biliosus sanguis. Commento 2.

Si aquosus sanguis.

Eodem. l. tex. 6

Si crassior ac viscosior fuerit sãguis.

Li. citato. Tex. 5.

Lib. citato commen. 2.

Vnguenta.

fœni græci,& ſeminis lini farinam addere poteris, vel æſypum, & dialthæam compoſitam Nicolai, aut eiuſdem ſimplicem, aut ex foliis,& radicibus maluarum, & althææ contuſis, atque in aqua decoctis; adiectiſque olei anethini, vel chamæmelini,& amyd.dulc. vtriuſque vnc.j. ſeminis lini fœni, græci, ac
Lib.8.c.68. cucurbitula. hordei farina, fiat cataplaſma. At curandum ſummopere eſt, ſi cataplaſma imponatur, vt calidum permaneat: permanebit autem, ſi oleo calido veſicam ſemiplenam frequenter cataplaſmati admoueas, ex Aetij præcepto. Poſt ſeptimum autem diem (vt idem inquit Aetius) ſi eodem modo dolor perſiſtat, cucurbita lateri affigenda eſt, & cutis ſcarificanda: manifeſtiſſima enim in pleuriticis (vt ipſe refert) vtilitas ex cucurbitulæ appoſitione apparet, Cel-
Li.4.c.6. ſus vero (vbi lenior, ſiue vetuſtior fuerit lateris dolor) ad cucurbitulas confugiendum eſſe (ante ſumma cute inciſa) præcipit. Verum ne in errorem in-
Li.6.c.1. cidas in cucurbitularum adhibitione, ſeruanda erit Alexandri ſententia; qui dixit, commodius, & totius eſſe hac vti curatione in quibus parua copia eſt vacuandum. Nam per eam quod in affecta parte continetur, ex alto extrabitur, atque hoc facto mirari licet, quomodo inde etiam dolor, qualiſcunque fuerit, licet vehementiſſimus conquieuerit, vt neque fomento, neque alio præſidio indiguerit. At ſi inflammatio membranæ coſtas ſubcingentis ex iam dictis diſcuti non valeat, ſed in ſuppurationem permutetur, hanc permutationem coadiuuare oportet: cum quibus vero fiat, ſequenti capite de
Tex.52. ſuppuratione patebit: quicunque enim dolor (inquit Hipp. 2. prognoſt.) in his affligit ſedibus, hoc eſt, thorace, & pulmone non deſinens, neq; ſcreationis purgatione, neq; ventris ſubductione, neq; venæ ſectione, ac medicamento, & victus ratione, in ſuppurationem verti ſciendum eſt.

περὶ τῆς πλευμονίας. De Pneumonia. Cap. 51.

ET hic quoque affectus, quem, περιπνευμονίαν, ſeu πνευμονίαν, vel (vt Celſo viſum eſt capitu.7. libr. 4.) περιπνευμόνικον Græci vocant, latini vero & περιπνευμονίαν quoque, interim vero pulmoniam appellant: inter eos morbos cõnumeratur a Gale.2 meth.med. quibus a læſa particula nomen fuit inditum. Eſt nanque (vt Celſus inquit) vehemens, & acutus
Cap.2. Peripneumonia quid ſit. pulmonis morbus. Paulus vero capit.30.lib.3. peripnenumoniam, pulmonis inflammationem eſſe teſtatur. At Aetius cap.16.lib.8. eandem dixit pulmonis eſſe inflammationem cum febre acuta. Cuncti vero, licet ſub diuerſis verbis in eandemmet videntur fere coincidere ſententiam, quod ſcilicet peripneumonia pulmonis inflammatio ſit, quam etiam ſententiã ſcriptam
2.de loc. af.c.9. reliquit Galenus 2.& 4.de loc. affe. lib. de pulſ. ad tyrones, & 4.de cauſ.pulſ.
4.de loc.af.c.8. Nec alio modo per inflammationem hic intelligendum erit, quàm præce-
Lib.de pulſ. ad Tir.c.11. denti cap.de pleuritide intelleximus: poterit nanque inflammatio hæc (vt in
4.de cauſ. pulſ. c.12. ſequentibus differemus) nedum ex ſanguine optimo, ac laudabili, medio-
2.de loc.af. c.9. cremq; craſſitudinem habente initium ſumere, verum etiam & ex eodem pituitoſo, aut birioſo, aut melancholico exiſtente, ut patet apud eundem Gale. prçcit. lib.2. de loc.affe.& commento aph.33.lib. 6. cum dicebat, pulmonem aptum natura eſſe, cum raræ, ac laxæ ſubſtantiæ particeps ſit, ad omnes humores ſuſcipiendos. Sed mox aduerſus ea, quæ diximus, non ab re inſtabit quiſpiam aſſerens Galenum 4. de cauſ. pulſ. cum de peripneumonicorum pulſibus pertractat, fateri pulmonem, cum laxus ſit, & mollis, fiſtuliſque ina-
Dubium. cap.12. nibus, vndique infinitis cauus, a pituitoſiore, atque craſſiori ſanguine inflammari, cum ſubtilis, bilioſuſq; fluat fere, nec cum viſcere vlla ratione co-
Loco citato. hæreſcere poteſt: Cui reſponſum ſit, Galenum præcitato loco, tum etiam 2. de loc.affect. propter viſceris laxitatem, ac mollitiem, & raritatem aſſeruiſſe pulmonem

pulmonem promptius ex pituitoso sanguine inflammari,ac etiam,magis quē admodum & subcingentem membranam ex bilioso magis,non tamen negasse vtrasque partes ab vtrisque etiam inflammari posse,cum 4.de caus.puls.sic dicebat.Siquidem biliosioris munus est cogere,siccare,tendere,indurare;quæ quando minus sæpe pulmonē infestat, sane erit rara quoque pulsus duri ies: & 2.de loc.affect. dicebat, Quin etiam in laterali morbo sæpenumero magis biliosum,in peripneumonia vero magis pituitosum sequi consueuit.Non itaque negauit Galenus omnino pulmonem inflammari posse ex biliosiori sanguine:sed id raro contingere:sæpius vero, ac magis a pituitosiore sanguine in flammationem in ipso oriri propter iam dictas causas,vbique confirmauit.Afficitur autē in hoc affectu pulmo ex quouis humore originē ducat,vt ex eius descriptione liquet,insuper ex spirandi difficultate,quæ necessario comitatur eo quod affecta particula spiritus est instrumentum,sic etiam ex tussi,quæ necessario eis accidit.Quare ex spirandi difficultate,ac tussi ipsum affectum esse coniicere poterimus:sed quoniam maxima pars signorum huius affectionis, communis est tum parti ipsi affectæ,tum etiam affectui : propterea ne eadem bis repetamus,cūcta narrabimus,quæ affectum ipsum ac partem affectam indicant,pro comperto habentes, quod cum vitium hoc sit inflammatio, morbus vtique erit in quantitate primo,& 2.in intemp.indicāt autem inflammatum pulmonem immodica spirādi difficultas,atque angustia, adeo vt suffocari laborantes videantur,ac recti sedere conentur: nam hoc pacto facilius sentiunt totum thoracem dilatari, quippe qui decumbentibus in se se cōcidit;eo quod pectoris partes ad spinā declinant,qua erecta thorax etiam simul fertur non amplius se ipsum grauans ,vt patet 2.& 4.de loc.affe.quin etiam calidam sentiunt eandem respirationem, maxime si erysipelatis particeps fuerit inflāmatio. Quocirca(vbi plurimum efflant)iuuari videntur ; ac multū aerem frigidum attrahere concupiscunt.Insuper grauitatis cuiusdam thoraci incumbētis sensum sæpenumero percipiunt,ac dolorē ex immo ad ipsum peruenire,& ad spinam:ibi enim & membranæ ipsum ambientes suspenduntur.Vehemēti autem dolore pulmo nunquam cruciatur,verum propter iam dictas membranas,& grauitatis sensum,& aliquando extēsionem quādam vel ad pectus,vel ad spinam percipere potest,vt iam diximus ex Gal.sententia 4.de loc.affe.præterea acuta quoque febris incidit,pulmone inflammato:at si intolerabile fuerit incidendū vt Galenus inquit eodem 4.de loc.aff.angustiæ vero, grauitatisque sensus minor,erysipelas ipsum vexare cēsendum est. Quibus sic definitis si erysipelas phlegmonodes,aut phlegmone erysipelatodes sit, haud difficulter deprehendetur:si vero inter tussiēdum sputum expuūt,id veluti in pleuritide,modo hoc,alias, alio colore infectum videbitur,pro ratione diuersi humoris inflammationem excitantis. Proprium item in peripneumonicis signū est,Gal.teste 1 de loc.aff.quod maxillæ rubræ appareāt,pulsus vero magnus, languidus,mollisque atque inæqualis, & vndosus est, interim quoque dicrotus:& cum acute omnes febricitent peripneumonici, nonnihilque comitis habeant,vtrum horū excellat,maxime ratione crebritatis pulsus inuenitur:nam vbi ardētior febris fuerit,pulsus abunde creber erit.Si vero comatosior,sit minus creber.vt patet lib.de puls.ad tyrones,& 4.de caus.puls.quo loco studiosi requirant causas,propter quas prædictæ pulsuum differentiæ in peripneumonicis fiant:nonnulla quoque alia symptomata peripnemoniam comitantur, vt anxietas,impotentia,iactatio,lingua flaua , licet temporis progressu nigrescat, Hip.lib.3.de morb.& lib.de dieb.iud.auctore : interdum etiam delirium, oculi intumescunt,inquit Paulus,nasus in summa fit simus, & venæ temporum eleuātur,vt Aetio visum est,ac prostratus est appetitus.Simili autem via ex quo humore ortum duxerit,indagabis,quam de pleuritide docuimus: nam

Citato ca. 12.

Citato c.9.

Pars affecta.

Quis præter naturam affectus sit.

Signa.

2. de loc. affect. ca.9. circa prin. 4. de loc. affect. c.7.8.

cap.8.

Citato cap.8.

cap.5.

Lib. de puls. ad Tyr. c. 11. 4. de cau. puls. c. 12. 3. de morb. uersus med. De diebus iudicat. in fine. Pau. li.3.c.30. Causę. Aet. li.8.c.66.

Causarũ signa. licet sæpenumero ex pituitosiori sanguine gignatur, ex aliis quoque humoribus fieri poterit, vt prius dictum est; idque potissimum percipies, si cum exputant quicquam, ex eiusdem sputi colore diuerso: nanque si rubrũ fuerit, sanguinem; si flauum, aut rufum, seu pallidum, biliosum sanguinem; si spumosum & candidum, pituitosum; si vero nigrum, aut liuidum apparuerit, melancholicum sanguinem inflammationis causam esse significabit, quemadmodũ 2. de loc. affect. & 2. prognosticorum a Galeno scriptum reperitur. At si nihil expuant, ex aliis id coniectari licebit, ex maiori scilicet, vel minori calore, seu incendio, quod in thorace percipitur, ex maiori, minorive angustia, respirationis difficultate, ac grauitatis sensu, temperamento, ætate, habituque diuerso, regione, aeris constitutione, annique tempore, ac precedente victus ratione. Verum ex quouis redundante fiat succo pulmonis inflammatio, ea affectus origo est: id vero genus morbi (vt inquit Celsus) plus periculi, quã doloris habet. Iudicatur autem (Hippoc. auctore 2. & 3. libr. de morb. ac libr de affect.) breuissimus quidem in diebus septem, aut quatuordecim: longissimus vero in duobus de viginti; pauci autem hunc morbum effugiunt: verum postquam vigesimum diem transgressus fuerit, non amplius moritur, sed pus spuit, pectus dolet, & tussis: nam ex hoc morbo fiunt etiam pectore suppurati, si non in iudicatoriis diebus pulmo fuerit purgatus. At si screatio flaua non multo permista sanguine inter initia excernatur, salutaris admodum pulmonis inflammatio est, si 7. die pigriusve, minus secura est, eodem Hippoc. auct. 2. prognostic.

2. de loc. affect. cap. 9.
2. progno. com. 47.
Cels. lib. 4. c. 7.
Prognostica.
2. de mrb. i medio.
3. de morb. loco citato.
De affect. in prin.

Quæ vero peripneumonia cum virtutis imbecillitate fit, perniciosa est, Gale. teste 3. prorrheticorum, & 10. method. medend. nanque vna salus tum pleuriticis (vt ipse refert) tum peripneumonicis, adde etiam & synanchicis, ipsum virium robur: Harum etenim partium inflammationes, veluti etiam ventriculi, & iocinoris, non modo iis, qui tam imbecillis sunt viribus, sed etiam iis, qui valentiores ipsis sunt, mortiferæ esse solent; si vero quid per tussim efferatur in peripneumonia spumosum, ac biliosum est, & aliquando cruentum, & floridum vehementer; vt Aetio placuit, quod etiam pessimæ significationis existit: & si mortale quidem malum fuerit, vigiliẹ amplius aderũt, aut somni breues, stuporem, ac delirium inducentes, & imaginatione mentem vicissim perturbante, non sentiunt valde præsentia mala; extremitates frigidẹ, vngues liuidi incuruantur; quarta, aut ad summum septima die hi moriuntur. Verum si ad salutem permutetur morbus (vt idem fatetur Aetius) sanguinis eruptio ex naribus abundanter sequitur, aut alui exturbatio, multis exeuntibus biliosis, & spumosis humoribus: aliquando autem inflammatione in pus commutata, per ventrem, aut vrinam pus excernitur, statimque ab omni molestia liberantur: at si in pulmonem irruperit aceruatim, aut suffocat, aut cum grauibus accessionibus in tabem permutatur. A pulmonis autem inflammatione phrenitis, malum est, vt inquit Hippocrates aphoris. 12. lib. 7. & in Coacis prenotionibus legitur, quod peripneumoniæ ex pleuritide transmutatæ securiores sunt his, quẹ ab initio fiunt, licet si superuenerint, sint malẹ, vt patet 11. aphoris. eiusdem lib. 7. Quantum vero ad victus rationem attinet, pro eius curatione, eadem fere, quæ pleuriticis instituta fuit, vtantur nisi quod magis extenuatoria opus habent: Dicebat etenim Aetius, cibus sit extenuatorius: verum quoad ipsum attinet cibum (vt testatur Celsus) neque salsis opus erit, neque acribus, neque amaris, neque aluum astringentibus, sed paulo leuioribus. Quare primis diebus danda erit sorbitio ptisanæ, aut etiam ipsa prisna cum melle: recte quoque sumeretur, & recens butyrum (vt Paulus inquit) vel ipsũ etiam cum ptisana, cum qua iterum recens adeps coqui potest, ex Celsi auctoritate, ea vero sit gallinarum, aut anserum. Nam primis diebus sorbitiones dulciores esse oportet, iuxta Hippoc. sententiam libr. 3. de morb. sic enim

Hippo. 2. prog. tex. 50.
Gal. 3. prorrhe. com. 4.
10. meth. ca. 5. in fine.
Loco citato.
Paulo post me.
Curatio.
Loco citato.

(vt

(vt ipse inquit) id quod consedit, ac compactum est, potissimum elueris, ac commoueris: quarta autem die, & quinta, & sexta non amplius dulces, sed pingues, nam ad sputum sursum excreandum conducunt. Poteris insuper in ptisana decoquere (iuxta Aetii sententiam) parum hyssopi, aut origani, potissimũ vbi a frigidioribus succis inflammatio fuerit orta. & post quartum, quintum, aut sextum diem, cum pinguia admittat Hippocr. prædictam ptisanam cum pullorum, aut gallinarum iure pingui pararem: vel macerato in iam dicto iure pane, in quo parum etiam aut hyssopi, aut origani fuisset decoctum vtare, tribuendaque sunt sorbilia oua, vt refert Celsus; panis ex aqua mulsa, & nuclei pinei ex melle, aut (si libeat) etiam ex saccharo. Potus autem quoad quantitatem attinet, sit exiguus; humiditas enim noxia pulmoni existit, vt Aetius inquit: quare primis diebus vinum dare conuenit dulce, album, aquosum, paulatim frequenter bibendum, vt Hippocrati visum est, libro secundo de morb. Citato loco. eoque præsertim vtendum, vbi inflammatio ex frigidiori sanguine ortum habeat, ac laborantes admodum elegantes, delitiosiq; fuerint: reliquis vero pro potu aqua hordei (præcipue non decorticati) tribuenda erit, vel aqua, in qua glycyrrhizæ radix fuerit decocta, aut vua passa vinaceis detractis, vel aqua mulsa, in qua etiam parum hyssopi decoctum sit: propinari item poterit pro potu ficuum cum pauco hyssopo decoctum, ex Pauli sententia. At virtutis tuendæ gratia (vt ipse inquit) crebrius potui assumetur aqua mulsa per se, aut cum nucleis pineis: reliqua, quæ ad victus rationem attinent, pręcedenti cap. Venæ sectio. studiosi requirant. Oportet autem (si satis validæ vires sunt,) sanguinem mittere, ex Celsi sententia: quam etiam confirmauit Aetius cum dixit, Itaque (si nihil obstiterit) statim vena secanda erit in cubito, ex quacunque causa, ac quouis modo genita sit peripnemonia: quamuis Paulus velit in iis, qui ex aliis morbis in hunc decidunt sanguinis detractionem vitandam esse, maxime si qui hoc in statu fuerint: vel si per initia sanguinem miserint. Sin autem peripnemonia statim ab initio inuaserit (vt ipse fatetur) sanguinem mittere, si vires id permittant, ex vsu est. Quibus verbis pugnare videtur Paulus Aetii, ac Celsi sententiæ: quamuis nedum non pugnāt verba eius prædictorum sententiæ, sed ipsam confirmant: non enim propterea quod morbus diuturnus fuerit, vel quod per initia sanguis missus fuerit, his, qui ex aliis morbis in hunc decidunt, proprie sanguinem mittere prohibet Paulus, sed quod vires consonum sit hoc auxilium eusdem prohibere, vt pote imbecilliores existentes: quo casu nec Celsus, nec Aetius venæ sectionem admitterent: nanque Celsus dicebat, si satis validę vires sunt: & Aetius, si nihil obstiterit. Secare itaque venam oportet statim circa initia, in quauis peripneumonia si validæ vires fuerint, ac nihil aliud obstiterit: & in cubito internam, ac ex vtroque brachio sanguis extrahendus, si substinuerint vires, primum quidem modicus, & non vsque ad animi defectionem; vt videlicet adseruetur ad repetendam detractionem, ex Aetii sententia. At siquid venæ sectionem prohibuerit, cucurbitulas thoraci admouere oportet, ac lateribus defigere, quibus tantum eliciatur sanguinis, quantum vires ferunt, ut Paulus refert; uel acri clystre aluum subluere oportet. At si neque iis morbus cedat, præsertim in primis quatuor, Cucurbitula. aut quinque diebus, purgante medicamento aluum subducere licebit, & hoc paulo amplius, quo & febres obtusiores sint, & dolores leuiores, quemadmodum Hippoc. scriptum reliquit lib. 3. de morb. Eligantur autem ea, quæ lenien- Purgatio. do purgant: cuius generis sunt nostris temporibus, manna, casia fistula, ac antidotus diacatholicon, seu diaprunum non laxatiuum, quorum decentem quan- Loco citato titatem assumens cum aliquo ex decoctis prædcenti cap. de pleuritide descriptis dissoluas, ac potui donato. oportet autem infernam aluum (ut præcitato loco inquit Hippocra.) neque ualde suppressam esse, ut febres non sint acutæ

neque valde egere,quo saliua sursum educi possit,& æger viribus valeat. Confert itaque peripneumonicis purgatio,iuxta Hippoc.sententiam præsertim si prędicto modo ea vtare,ac modo dictis medicamentis purgantibus: nec parum conferunt diutissimæ frictiones,si bis quotidie fiant in scapulis:proxime ab his in brachijs,& pedibus,& cruribus,leuiter contra pulmonem , vt testatur Celsus.Interim uero,ut prompte ac celerrime pulmo expurgetur ,curandum erit:in quem usum conferunt syrupi ex adianto,glycyrrhiza , uua passa: aut,si crebro assumantur:pariter nonnulla ecligmata,aut hipoglottida,seu bechicę pilulę tribui possunt; quæ omnia cap.de catarrho,ac de tussi requiras:& post uniuersales euacuationes,potiones quasdam dare conuenit;inter quas à Celso,& Paulo hyssopi decoctum,cui ficus arida sit incocta,præstat; aut aqua mulsa,in qua uel hyssopum,uel ruta decocta sit,aut iris sicca trita , instar duũ cochlearium aquæ mulsæ inspergenda,uel ipsamet mulsa,in qua iris sit cocta præbeatur.Quibus etiam pro ratione redundantis succi adiicere poteris hordeum uuam passam,adiantum,glycyrrhizæ radicem,iuiubas,marrubium, aut origanum,seu helenii radicem:ualentioribus nanque hic morbus medicamentis indiget,maiorique extenuandi facultate præditis,quàm pleuritis. Cæterum ab extra prosunt aduersus dolores imposita calida fomenta,quæ digerendi uim habeant, ac discutiendi,quorum mentio præcedenti cap.facta est:post quæ thoracis partes illinantur ex oleo amygdalarum dulcium & amararum, aut anetino,seu chamæmelino,irino,aut rutaceo; addasque(si libeat) prædictis oleis gallinarum,seu anserum pinguedinem,ac butyrum insulsum,uel esypum liquidam.Quod si mauis,ceratum conficias ex butyri recentis,adipis anseris,vtriusque ℥.i.olei rutacei,ac utriusque amygdalę aua unc.s.pulueris iridis,& hyssopi siccæ singulorum scrup.ii.æsypi liquidæ drac.iii.ceræ quod satis sit,fiat ceratum. Cataplasma item paretur hoc modo.Recipe radicum & foliorum althææ,& maluarum ana m.s.contundantur,& adde cremoris seminis lini,althææ,& fœni greci ana drac ii.iridis,& hyssopi.quę tenuissimæ sint trita,singulorum ℥.i.butyri,& æsypi liquidę ana ℥.i.& s.olei chamæmelini, & rutacei ana unc.i.cum aqua mulsa,aut cum resina terebinthina cataplasma cõficiatur; quo tum pectus,tum latera contegantur.optimum etiam erit eidem cataplasmati inspergere seminis lini,ac fœni græci tenuissimum pollinem.Aetius uero,ac Paulus ualde commendant medicamentorum compositũ ex cera resina terebinthina,medulla ceruina,butyro,æsypo liquida,iride sicca,tenuissime trita,& etiam nardino unguento,ut inquit Paulus:sint autem horum partes æquales,ut ait Aetius.

Topica.

περὶ ἐμπυήματος.

De empyemate, seu suppuratione. Cap. 52.

MORBVS qui à Græcis ἐμπύημα, à Latinis suppuratio,seu purulentia dicitur: & propterea qui hoc morbo laborant ἐμπυικοὶ καὶ ἔμπυοι Græce , latine vero suppurati, & purulenti appellantur, non vno duntaxat modo in Hippo.& Galeni, doctrina intelligi consueuit Nanque interdum omnem transmutationem,quæ fit ad pus,in quacunque parte fiat,per suppurationem intelligunt.vt patet aphoris.8.5.&45.7.libr. & libr.prognost. præsertim primo, & secundo; interim vero solos eos, qui in thorace, ac pulmone vniuersum pus contentum habent prius tamen prędictis partibus inflammatione affectis purulentos nominant: vt dicatur suppuratio hoc modo transmutatio, seu alteratio prædictorum inflammationum ad pus, vt liquet, tum

Quot modis dicatur suppuratio.

Vide 1.progno. comm.40. & 2. prognost. com. 60.

2.progno. com. 60.

tum commento citati aphorismi octaui, quinti libri, tum etiam secundo prognostic. Tertio modo per suppurationem propriè, ac præcipuè intelligunt, non siquidem conuersionem inflammationis lateris, seu pulmonis ad pus, sed collectionem, seu effusionem puris in spatio thoracis, atque pulmonis intermedio, post prædictæ suppurationis disruptionem. Sic quoque præcipuè suppuratos nuncupante eos, quibus inter thoracem, atque pulmonem aceruatum pus est, vt commento aphor. 45. 6. & 27. & 8. & 15. 5. libr. patet, ac etiam secundo prognost. Cum itaque hisce tribus modis suppuratio, seu purulentia in Hippocrat. & Gal. doctrina intelligi possit, de ea, quę primo modo sumitur, nequaquàm pertractare proposuimus: cum de thoracis, ac pulmonis affectibus, & non de his, qui indifferenter in singulis corporis partibus prouenire possunt, hic verba facimus. Et cum magna ex parte, ac præcipuè suppuratos nominent Hippoc. & Galenus eos, qui pus habent in spatio inter thoracem atque pulmonem, vt præcitatis locis liquet: propterea de hac suppuratione potissimum pertractare intendimus, quamuis affinitate sermonis nonnulla quoque dicemus de conuersione, seu transmutatione inflammationis lateris, seu pulmonis in pus, quod quidem adhuc in parte inflammatione affecta vniuersum continetur; & si hic affectus nō præcipuè suppuratio, aut purulentia dici possit, vt dictum est. Afficitur vero perpetuò in verè purulentis thorax, præsertim secundum eius cauitatem, hoc est, intermediam regionem, quæ inter thoracem atque pulmonem est: quapropter angustiam sentiunt laborantes loci illius pure repleta intermedia ea regione: acciditque eis anhelitus difficultas ac tussis, & in imo thoracis grauitas quædam sentitur. Verùm si nondum pus in idem spatium effusum sit, sed vniuersum consistit, erit in parte prius inflammatione affecta, pulmonem, aut subcingentem membranam affectam esse dignosces, ex præcedente peripneumonia, aut pleuritide, quæ haudquaquam adhibitis subsidijs discusse fuerunt. Præter hæc, si in pulmone pus contineatur, & in vtraque parte potius, quàm in altera, dextra scilicet, & sinistra pus colligitur, in vtrisque incidens, veluti quoddam onus præsentiscit æger, & æque calidiores ambæ partes sentiuntur, neque ægrius, aut promptius in vno latere, quàm in alio cubabit. Si vero suppuratio in altero latere tantummodo fuerit, in altera quoque parte thoracis, dextra scilicet, aut sinistra, potius quàm in vtraque pus collectum erit, neque in dextra parte existens, in sinistram neque è contrario in sinistra, transmeare in dextram potest. Cæterum pars affecta cognoscitur, quia calidior est, quàm reliqua, & in eodem quoque duntaxat dolorem, seu grauitatem sentiet ęger: & eo in incolume latus cubante, veluti onus de super aliquod illi pendere videtur, ut apud Hippocrat, atque Galen. legitur 2. prognost. Suppuratio itaque precipuè dicta, quæ nihil aliud est, quàm collectio puris inter thoracem, & pulmonem, vt prius diximus morbus est in numero tote genere præter naturam, ac in excessu, vt lib. de diff. morb. patet. At ea suppuratio, quæ transmutatio est, seu conuersio inflammationis lateris, aut pulmonis ad pus, cum eodem tempore fiat, abcessus dictarum partium, morbus posset dici in magnitudine, velut quoduis aliud genus abcessuum, ex Gal. sententia 14. method. med. Vtrunque tamē morborum genera in numero scilicet, & magnitudine, sub vno prædicamentorum genere continentur, ut pote sub quantitate, velut patet eodem libr. de differen. morb. Verùm vt clarior fiat prædictarum suppurationum dignotio, eas separatim distinguere voluimus, ac pro earum distincta notitia, primò inditia trademus ipsius suppurationis, quàm abcessum nuncupauimus. secundo disruptionis ipsius abcessus, & tertio effusionis, seu collectionis puris inter thoracem, atque pulmonem, quę propriè ac pręcipuè suppuratio dicitur. Dignosces autem inflammationis transmutationem ad pus, cum adhibitis opportunis

De qua suppuratione tractabitur.

2. prognost. Loco citato.

Pars affecta.

Tex. & cō. 59. Suppuratio proprie dicta, quid sit.

De diff. morb. c. 8. in princ.

Quis affectus præter naturam est.

14. met. c. 11. colligitur.

Libr. differē. morb. cap. 8.

Signa inflāmationis cum in abscessum vertitur.

portunis subsidijs, ac proba instituta victus ratione in præcedenti inflammatione dolor non desinat, adhuc rigor laborantem præhendit propter puris acrimoniam, ac mordacitatem, quod quidem adiuncta corpora erodit, talemque rigorem febris comitabitur vehementior admodum, quàm ea, quæ præcesserat; euenietque ægrotis ponderis cuiusdam (in loco quo dolore afficiebantur) sensus. Ex pondere itaque, rigore, ac febre multo vehementius affligente, quàm anterior, suppurationis initium percipitur, vt liquet apud Hippocrat. & Galen. 2. prognost. & apud Alexandrum cap. de purulentis: nam dum pus cō-

Tex. & com. 38 ficitur, dolores, ac febres accidunt magis, quàm iam confecto, ex eiusdem Hip

Alex. lib. 7. c. 2. poc. sententia apho. 47. libr. 2. aderitque grauitas pectoris, tussis valida, & sicca cum dolore aliquādo etiam cum humiditate, ob quam releuari quoque videntur, vt inquit Paulus. Verùm licet confecto pure, & dolor, & febris mitiores fiant, tamen instante tempore disruptionis ipsius, vehementius cum horrore quodam iterum febricitabunt, ac in sermonis proprietate conturbantur, offenduntur que spiritu, adeo vt difficilius, quàm antea spirent, ex eiusdem Pauli testimonio. Rupto autem abcessu, ac effuso pure inter thoracem; ac pulmonem, vehementes febres quiescunt, & magna ex parte dolor quoque, licet indesinenter febricitent habituli quadam febre: grauitatis autem sensus remanet intus in profundo thoracis: simulq; trāsfluere aliquid apparet iuxta multiplices reclinationis permutationes, & maximè cum ab vno latere in alterum decumbunt, tunc sanè multitudo puris manifestatur, & fluctuationis cuiusdam sonitus sæpe sensibiliter in reclinationibus ipsorum auditur, prout legitur apud Galenum libr. quart. de loc. affect. & apud Aetium libr. octauo cap. 65 totusq; thorax ijsdem attollitur; etsi neque calidus sit ipsorum spiritus, neque etiam exufflando emittatur, nisi adures fortasse febris accesserit, ut idem testatur Galenus, potissimum vbi magna puris quātitas collecta sit. Educitur quoque eisdem pus nunc purum, nunc fæculentum, vt inquit Paulus: ex pulsu item poteris diuersa suppurationis tempora interstinguere: nam initio suppurationis statim suppurati pulsum habebunt, qualem habere solent in uigore inflammationis; nam hoc tempore initium est suppurationum: erit itaque pulsus durior, quàm antea, & vibratus magis, sed minor, quàm dudum, nō tamen languidior, quin etiam crebrior, ac celer: nonnunquam etiam erit inæqualis, & inordinatus; verum omnibus erit hecticus; quoniam perpetuo est illa in motu arteriarum agitatio, donec fiat eruptio: licet cum pus propè maturum sit, æqualior fit pulsus, cum vero eruptio fiat, languidior, latior, tardiòr & rarior pulsus redditur, ut libr. de puls. ad tyr. & 4. de caus. puls. scriptum est. Hippocrates vero eodem 2. libr. prognost. omnes purulentos dignosci his indicijs fatetur, nam principio febris non dimittet, sed interdiu tenuior, noctu vero vehementior est. Copia sudoris elicitur, ac tussiendi cupiditas adest. quamuis nec quicquam commendatione dignum expuant. Oculi caui redduntur, genæ rubent, ungues curantur. digiti vero potissimum summi calescunt, atque in pedibus tumores cōsistunt, procedente videlicet tempore, neque cibum appetunt ac pustulæ circa corpus erumpunt: quorum omnium Galen. eodem loco causam reddit. At quoniam suppuratio non ex vna duntaxat causa oriri potest, eas propterea inuestigare conabimur: interim nanque ex inflammatione in pus versa, & demū disrupta, siue subcingentis, aut alterius thoracis membranæ, siue pulmonis fieri poterit: velut ex iam dictis liquet, ac etiam Paulus, & Aetius testantur. Quandoque vero propter sanguinis eruptionem, vlcere ad cicatricem non perducto oriri poterit, vt idem Paulus inquit. Ex agnina quoque cum ab ea ægri liberantur, & ad pulmonem vertitur, si non in septem diebus pareant, sed eos effugerint, suppuratio fit, quemadmodum aphor. decimo libr. 5. ab. Hippoc. & Gale. scriptum est. Quæcunque vero prædictarum causarum

Marginal notes: Paul. libr. 3. 32. — Signa disruptionis. abcessus. — Loco citato. — Suppurationis propriè dictæ signa. — 4. de loc. affect. c. 8. circa princ. — 4. de loc. affect. cap. 7. — Quales sunt suppuratorum pulsus. — Lib. de puls. de Tyr. cae. 11. — 4. de caus. puls. cap. 9. — 2. prog. tex 60. — Causæ suppurationis.

rum ſuppurationem excitauerit, haud ægre dignoſci poterit, ex propriis eorũdem affectuum ſignis, vt ſi pleuritis, aut peripneumonia, aut ſanguinis eruptio, ſeu angina præceſſerit. Ex confluxu etiam è capite ad thoracem manante (vt Paulus aſſerit) ortum ducit quandoque ſuppuratio, ſeu (vt inquit Aetius) ſeroſo, aut pituitoſo humore, ex reliquo corpore in vacuum thoracis delapſo, iſthicque putrefacto: id quod confirmari videtur ab Hippocr. ſimul atque Galeno aph. 38. 7. libr. cum dixit Hippocr. Deſtillationes in ventrem superiorem ſuppurantur intra viginti dies: & lib. 1. de morb. ab eodem Hippoc. dum aſſeruit ſuppuratos interim fieri, cum pituita de capite copioſa, & aceruatim in ſuperiorem ventrem fluxerit, putreſcit, & in pus vertitur: Nec minus & huius cauſæ notitiam habebis, ſi pręcedentem deſtillationem conſiderabis, ac eiuſdem ſigna pernotabis. Verum qui fiat, vt ex deſtillatione, ſeu ex delapſu pituitoſi præſertim, ſeroſi humoris ex reliquo corpore, in vacuum thoracis ſuppuratio gignatur, non ab re dubitabit quiſpiam, Cum ſuppuratio (vt ſuperius definitum eſt) aut mutatio ſit inflammationis ad pus, aut effuſio quædã, ſeu collectio puris in thoracem, & pulmonem: quod vero pus generationem habeat, aut vbi contuſa caro fuerit, aut ex humore, qui phlegmonem produxit, apud Galenum legitur quinto de ſimplic. medicament. facul. inſuper (vt idemmet Galenus teſtatur 1. de diff. feb.) pus generationem habet per inflammationes, & phymatoſos tumores omnes, ſuperante quidem natura quemadmodum in humoribus intra vaſa putreſcẽtibus, id quod ſubſidet in vrina, pro portione puri correſpondet. Qua de re quocunque modo ſuppuratione ſumpta, cum ſemper pus contineat, ſiue collectum in parte prius inflammata, ſiue effuſum inter pulmonem, & thoracem oriri nequaquam poterit, propter confluxum humorum a capite, aut ex reliquo corpore ad thoracis partes manantem, vt Paulus, & Aetius aſſerunt, ſeu ex deſtillatione, vt inquit Hippoc. & Galenus præcitato aphor. 38. 7. lib. cum neceſſum ſit ipſum fieri, aut ex carne contuſa (id quod in ſuppuratione iam dicta minime con ingit) vel ex præcedenti phlegmone non diſcuſſa, ſeu tuberculo, ad pus tranſmutatis: non igitur generari poterit ex deſtillatione, ſeu delapſu humorum ex reliquo corpore in vacuum thoracis ſuppuratio. Verum ſiquis Hippocratis, ac reliquorum iam dictorum verba ſane intelligere velit, ipſos prompte a calumnia liberabit: nam deſtillationes in vẽtrem ſuperiorem intra viginti dies ſuppurari, hoc eſt, concoqui, ſuperari, & euinci, ac ſimiles puri reddi, & non vere in pus verti docuit Hippoc. id quod Galenus diſertiſſime declarauit, commento apho. 30. eiuſdem 7 libr. cum dicebat, loquens de his, quibus fiunt a capite ad pulmonẽ fluxiones manifeſtæ. Verum hi neque ſpumoſa per ſedem excernunt, neque cum tuſſi expuunt, & tamen ſæpius manifeſte quæ ſunt in viſcere, hoc eſt, pulmone, aſperæ arteriæ ſunt eo oppletæ, quod defluxit a capite, quod iam concoctum eſt puri ſimile, ſed ſpumoſum minime: concoctæ itaque deſtillationes in ſuperiori ventre, hoc eſt thorace, puri ſimiles fiunt, vt inquit Galenus, & non veræ ſuppurantur. Quare ex eis ſimilitudinariæ quædam, & non verę ſuppurationes interdum gignuntur, ex Galeni ſententia: cum verum pus ex eiſdẽ progigni nequeat. Quomodo etiam interpretari poſſunt & Pauli verba, vel intelligas ex confluxu a capite manante ad thoracis partes, phlegmonẽ prius generari poſſe, & ex ea ſuppurationem per eiuſdem phlegmonis tranſmutationem ad pus. Erit itaque non immediata, ſed mediata cauſa ſuppurationis deſtillatio, ſi hoc modo interpretentur Pauli verba. Quod vero Aetius ſuppuratos non vere fieri ex ſeroſo, aut pituitoſo humore in vacuum thoracis delapſo, iſthicque putrefacto intellexerit, ſed æquiuoce, ac ſimilitudinarie ex eiuſdem verbis liquet, cum dixit. Nouimus autem quoſdam citra febrem ſuppuratos, ex iam dicta cauſa, & cætera. Paulo enim ſupra retulerat

1. de morb. uerſus medium.

Dubium.

5. de ſimpl. fac. cap. 6.
1. de diffe. febr. cap. 6.

Reſponſio.

suppuratos indesinenter febricitare febre hectica. Qua de re sibi ipsi pugnaret, si post pauca verba eosdem citra febrem nouisse asseruisset; nisi per eos citra febrem suppuratos non verè suppuratos intellexisset; vel dicas fieri suppuratos, si pituita ex capite destillet ad pulmonem, ex qua temporis progressu exasperatur pulmo, & intus exulceratur a pituita inhærente, ac putrescente, vt visum fuit Hippocrati libr. de morb. 1. & si tabidi potius quàm suppurati, hi nuncupari possint. Verum de causis suppurationis satis sit hæc dixisse: sed ad eiusdem prognostica deueniamus asserentes quod suppuratorum hi potissimum supersunt (inquit Hippocr. 2. prognost.) quos febris eodem dimiserit die post eruptionem, ac cibum citius appetunt, & siti liberati sunt, & venter exigua, ac consistentia deiicit, & pus album, leue, concolorque est, ac vacans, pituita, & absque labore, ac valida tussi expurgatur. Itaque optime qudem sic, ac celerrimè iudicantur, sin minus, quibus ad hæc proximè accedunt: moriuntur vero ii, quos febris non deserit, aut cum videatur deserere, denuo recalescens innotescit: & sitiunt, nec cibum appetunt: aluus humida est, pus viride, liuidumque spuunt, vel pituitosum, spumosumque: pereunt ergo, si hæc omnia adsint. At horum quibus alia adueniunt, alia non, ii partim intereunt, partim in multo tempore incolumes euadunt: verum ex indiciis omnibus, quæ in iis existunt, de cæteris quoque vniuersis coniectandum. De iis vero suppuratis, ac purulentis, qui ex pulmonia fiunt, eodem 2. prognost. Hippocrates sic scriptum reliquit: Quod si maiores natu fuerint, potius intereunt. per alias vero suppurationes, minores natu potius moriuntur. Etenim (vt inquit Gale. in commento) in purulentis ex pulmonia, quia propter excrationem sanari debent, viribus proptera egent validioribus, & ob id potius minores natu, quàm maiores seruantur. In cęteris vero suppurationibus, minores natu antea moriuntur propter uehementiores dolores, ac febres, quæ magis dum suppurationes fiunt, illis accidunt: quò fit, vt propter magnitudinem febrium, ac doloris, morte præoccupentur. De iis vero qui ex morbo laterali suppurantur, talem protulit sententiam aph. 15. lib. 5. quod si in quadraginta diebus purgantur, a die, a qua fit eruptio, liberantur, si vero non, ad tabem transferunt. Conuersa autem inflammatione lateris, aut pulmonis in suppurationem, rumpitur nonnunquam sursum versus, quãdo etiam periculosior est, Aetio, & Paulo testibus: aliquando vero deorsum. Verum si sursum erumpitur, si non quàm citissimè pus per sputum reiiciatur, tabidi fiunt, vt inquit Aetius, & (vt Paulus asserit) illud idem confirmans, nisi eisdem summa adhibeatur diligentia, protinus purulenta illa collectio tabem accersit, pulmone exulcerationem contrahente. Quæ vero suppurationes inferius tendunt, ac rumpuntur: non adeo periculosiores existunt, cum in aluum, & intestina, aut in vesicam transfundantur per vasa qnædam transmissione ad ea mẽbra facta; quem puris expurgationis modum, pulmonis, aut thoracis vomica disrupta, disertissime Galen. 6. de loc. affect. & commento aphor. 30. lib. 7. docuit; in his itaque locis illum studiosi requirant: ii vero suppurati, quibus propter magnam puris copiam inter thoracem, & pulmonem collectam totus thorax in respiratione attollitur, celerrime suffocantur, ex Gal. testimino quarto de loc. affect. tum ob affectum ipsum, vt ipse refert, tum quod vires omnibus suppuratis defessæ, siquidem propter pugnam ex necessitate imbecilliores redduntur. Verum quinto de loc. affect. de suppuratis aduersus Erasistratũ sic dicebat, quod velut nõ paucos perire, ita & alios complures seruari viderat: quorum siquis per singulos dies reiecti puris quantitatem collegerit, interdum sex, aut octo heminas, interim, quindecim atque interdum plures totam summam æquare inueniet. Quis autem sit suppuratorum per expuitiones purgationis modus, habetur a Gale. eodem 5. de loc. affe. nanque expirationis tempore

Marginal notes: Loco citato. — Prognostica. 2. prog. tex. 63. — Tex. 69. — 6. de loc. aff. ca. 3. colligitur. — 4. de loc. affe. ca. 7. de ante mediũ — 5. de loc. affect. cap. 3. — Loco citato.

pore vniuerso thorace vehementer constricto per validam tussim (sine qua fie ri nequit) pus, quod inter ipsum & pulmonem continetur comprimendo cogit, atque ad pulmonem ipsum impellit concedente pulmonis membrana eiusdem puris, ac similiter cuius vis alterius excrementi penetrationem: etenim thorax vehementer admodum hoc tempore pulmonem omni ex parte comprimit; & demum, cum & maiores sint in earum extremitate asperę arteriæ partes, quàm venæ, & arteriæ lenes, ac multo ampliora habeant ora, nec ita concidant, neque omnifariam concludantur, propterea quod cartilagineæ sint, in asperas ipsius pulmonis arterias recipitur, & non in lenes, ac venas, ac deinceps expuitur. Qui autem suppuratione laborant aerem inhabitent siccum, in calido, & frigido temperatum, vel paulo ad calidum vergentem, ac in quiete diligenter custodiendi sunt. A motu, seu exercitio cauentes: somno quoque temperato vtantur, & si rupturę tempus instauerit, super sanum latus decumbant, Paulo auctore singulis diebus alui excrementa excernant, si non sponte, saltem clysteribus, præsertim lenibus: nanque exonerata natura ab eiusmodi excrementis, promptius suppurationi vacabit, ipsam maturando, aut rumpendo, aut expurgando. Immodice animo affectiones vitandæ erunt, præsertim metus, & mœstitia: nutriendi vero sunt ex ptisanę succo, & aqua mulsa, vt inquit Aetius: nam mulsa quouis tempore exhibita, nihil ægrum offendit, Tralliano teste: quamuis nec ipsa vniuersim, sed paulatim exhiberi debeat: nam omnis potus modicus esse debet, in ijs qui alicubi abscessum habent, vt Galen. testatur septimo de composi. med. secund. loc. Verum (vbi infirmę vires fuerint) maior cura ipsarum habenda est: & propterea cibis boni succi, & concoctu facilibus vti debent, ptisanę cremore parantes, aut ipsammet totam ptisanam decoquentes in gallinarum, seu pullorum gallinaceorum, phasianorum, aut perdicum, seu columbarum iure: quorum etiam carnes edant, veluti etiam & turdos, aliasq; aues montanas, ac gallorum testes, Et quia iura (vt inquit Alexander) vlcera magis detergunt, ventremque humidiorem efficiunt: propterea modo dictarum carnium iure vtantur, thymo, hyssopo, oreoselino, aut fœniculo adiecto: brassica, aut asparago, vel malua, vbi biliosum corpus fuerit, aut salsum quid expuant, & febris valida. Interim vero vti poterunt pistaceis, amygdalis; vua passa, ac nucleis pineis, verum non copiosius ex eis assumant, & si abstergere possint: nam ęgre concoquuntur, & propter oleosam ipsorum partem alios cibos in ventriculo interim corrumpunt, vt apud eundem Alexandrum legitur. Potus vero (vt diximus) sit, aqua mulsa, aut aqua hordei, vel vinum tenuis substantię, vt Galenus præcipit, eodem libr. septimo de compo. medic. secund. loc. sit autem vinum (vbi eo ęgri indigeant) paucum, ad dulcedinem declinans, vt inquit Aetius: poterit quoque & aqua probe cocta offerri, iuxta eiusdem sententiam: ab aceto autem, & omni alio vinoso genere, & ab aqua quoqua frigida abstineant, vt ipse præcipit. Cum autem suppuratio fieri incipit, puris confectio, seu concoctio iuuanda erit, vt Paulus refert: nanque vnum ex naturalibus operibus, quod quidem concoctio quędam existit, est ea quę in pus fit conuersio, vt apud Galen. legitur quinto de simpl. med. facul. & primo de diff. febr. Qua de re quod ad mouendum pus adhibetur medicamentum, tale esse debet, qualis est in naturis temperatis calor natiuus, modice siquidem humectans, & excalfaciens, vt neque excellat, neque inferius sit temperatura corporis ipsum immutantis, sed quoad fieri possit simillimum, quemadmodum eodem quinto lib. de simplic. med. facult. liquet. itidem quod emplasticum sit oportet, quo tenaciter corporis poris, siue meatibus illitum inhæreat, vt idem patet. Primum itaque cùm suppuratio fit, fomentis per spongias natura adiuuanda erit, vt Paulus asserit. nec illud citra rationem fieri iussit: nam inter omnia, quę

[Margin notes: curatio. | Victus ratio. | Cap. 6. | c. 6. in princ. | Medicamentorum ratio. 5. de simpli. fac. cap. 6. 1. de diffe. febr. Cap. 6. | Quę medicamęta puris generationi opitulętur. Cap. 6.]

ad puris generationem conferunt, aptissima est perfusio aquæ temperate calidæ, aut cui additum sit oleum, quod hydreleon Græci vocant; & ex iis, quæ irrigantur, oleum temperatum, iuxta eiusdem Galeni decreta, præcitato li. quinto de simplic. medic. facul. Farina quoque triticea pura, aut panis purus modice coctus cum hydrelæo confert: insuper & adeps suillus, vitulinus, gallinaceus, seu anserum cum maluæ, seu altheę radice permistus: vel cataplasma fiat, præsertim tardantibus suppurationibus ex caricis decoctis, hordeacea farina, althæę radice, columbino stercore, & modica resina terebintina, ex Pauli, & Aetii sententia. Ceratum quoque conficere poteris ex butyro, ruta, iride, baccis lauri, vt Aetius inquit, cui radicem maluæ, aut altheæ, adipem ex prædictis, farinam hordeaceam, aut triticeam, oleum commune, amygdalarum dulcium, aut chamæmelinum simulatque ceram addere poteris. Quo itẽ tempore ius ex contusis carnibus gallinarum, aut gallinaceorum pullorum, perdicum, phasianorum, aut starnarum paratum, etiam cum ptisana permistum assumere ægri poterunt, præsertim vbi imbecilliores vires fuerint, cum non parum eis conducat pro puris generatione. Pure autem genito, quæ abscessum rumpunt adhibenda erunt velut est mulsæ sorbitio interposito tempore, & ptisanæ cremoris cum melle: & si valẽtiores ægri fuerint (vt Paulus refert) decoctum hyssopi, & thymi cum melle: item salsorum esum commendat, & catapotia ex hiera diacolocyntide, à quibus abstinerę consulo, nisi valde robusta sint corpora, quibus hæc tribuantur: potius vero syrupum ex hyssopo, aut è marrubio crebrius ad hunc vsum prę berem. Conducit quoque nõ parum ad abscessus rupturam, super sanum latus decubitus: legitur etiam apud Hippocratem libro de locis in homine, quod purulentis, cum excreationem facere oportet pluribus cibis, & salsis, ac pinguibus vtendum est, & vino austero, & cum sic habet tussis inducenda. Ab extra vero vtale est (vt Aetius inquit) cataplasma ex solo stercore caprino, præsertim vbi ruptura tardauerit: verum rupto abscessu adiuuare oportet puris excreationem, quocunque repere cognoscatur, ex decreto eiusdem Aetij. Nam si ad aluum proreptet, magis emollientia offerenda sunt, si ad vesicam serpat, ea, quę vrinam magis cient adhibenda: si vero per tussim puris repurgatio fiat, nihil conuenientius, aut familiarius exhiberi poterit, quàm ptisana optimo melle permista: item dari poterit (vt Paulo visum est) hyssopi, iridis, aut dulcis radicis decoctum in mulsa diluta; cui quoque sententiæ astipulatur Aetius: item & radicis dulcis succus commanducatus confert: Et si pus, quod expuitur, fœdi odoris, ac sordidum fuerit, fœni græci cremorem cum palmulis pinguibus decoctum dare confert, horum inopia, ficus quoque siccas modicas incoquere. Præstat etiam, si mellis paulum admisceas, vbi cremorem exhibiturus es, vt Alexander scriptum reliquit: per aliquod tamen tempus ante cibum, potius ipsum dato: Benefaciunt quoque (eodem auctore) hyssopum, thymum, aut iris contusà, seu pulegium, seorsum assumpta, aut cum melle mixta: nam generose (vt ipse inquit) repurgant: Idem quoque medicamentum commendat, quod recipit nucem pineam quæ copiosam resinam peculiarem sibi circnudatam habeat, cum marrubio recenti decoctam, deinde mellis modicum decocto misceto, & rursus hoc vsque ad melleam crassitiem incoquito, & vtitor; in quem etiam vsum conducunt, mel rosaceum, syrupus ex adianto, è glycyrrhiza, de hyssopo, & marrubio: Vtilis quoq; ad puris repurgationem existit alliorum præcipue coctorũ comestio, robustis præsertim, vt Aetius fatetur. Interea ex hyssopi puluere, vel abrotani, mixtis seminibus, in decoctione pinguium caricarum medicamentum paratu. Similiter etiam terebinthina munda in mensura vnius cochlearis, ieiunis quàm maxime, & viribus reparatis datur, ex Theodori Prisciani sententia lib.

Quę competant pure genito.

In medio.

Quæ competant medicamenta suppurationi proprie dictæ.

lib.2.ad Thimoth.par.2.cap.10. Cæterum vndecunque puris excretio contingat, eodem Aetio teste, ea quę vrinam cient, cibis commodè admiscentur: quãuis hoc pugnare videtur Galeni verbis lib.5.de simpl. med.facult. cum asseruit medicamenta vrinam cientia acriora esse, & valde excalfacientia, quæ omnia aduersa sunt puris ex thorace expuitioni: Quippe cum natura eorum sit, tum excalfactoria, exsiccatoriaque, tum etiam secretoria, & coactoria. Quòd vero coactum est atque exsiccatum haud etiam facilè expuitur, proinde huiusmodi medicamenta, quæ expuitioni ex thorace puris opitulantur, incidendi, atque extenuandi, & detergendi vim habeant oportet, sed non tamen insigniter calidam, ne videlicet validè desiccẽt, veluti ea, quæ vrinam valenter ciunt. Atqui nodus hic bifariam solui poterit, primò quòd Galen.acriora medicamenta dixit plurimam mouere vrinam (cum nonnulla alia eam ciere possint, quę acriora non sunt) quæ insuper puris ex thorace expuitioni aduersa esse fatetur: cum simul cum caliditate valenter desiccent: & propterea ab eo peculiariter hæc dicuntur vretica, siue vrinam mouentia, non quia hæc solum vrinas moueant (quoniam & alia quoque medicamenta, quæ non adeò calidiora sunt, neque desiccant, vrinam pruocant) sed quia iam dicta medicamenta solas vrinas mouent, propterea peculiariter vretica nuncupantur, à quibus abstinendum esse pro puris ex thorace expurgatione, eodem loco pręcipit, & non ab his, quę non adeò calida, & sicca, seu acria sunt, & ab Aetio commendantur. At si quis velit, cuncta quę vrinam ciunt ab eodem Aetio cõmendari, dicimus nos quod eisdem etiam vti possumus, modo quo præcipit Aetius, ea scilicet cibis admiscentes, quæ suapte natura humidiora sint, vtpote ptisanæ, aut cuipiam iuri ex prænominatis; id quod neque Gal. ipse negauit, cum præcitato lib.5.de simpl. medic.facult. dixerit eadem medicamenta, vretica, acria, plurimum mouentia vrinam commoditatis gratia, pro expurgando ex thorace pure, cum sorbitiunculis, potionibusque humectantibus exhiberi posse. obtunditur etenim prędictorum medicamenrorum caliditas, ac siccitas immodica ex admistione sorbitionum, ac aliorum ciborum, seu potionum humectantium. Quod sit diuturnior affectus fuerit, imbecillæ vires, ac febris calor moderatior eualerit, neque thorax multum puris contineat, lac (vt inquit Alexander] dari debet, asininũ pręcipue, vbi sordidum ac fœdi odoris pus ex purgatione indigens existat, hoc enim omnibus alijs antecellit, vt ipse inquit: post ipsum ęquinum propinandũ erit, quod asinino ad omnia sit persimile. At si horum animantium ægri lac nolint assumere, dabitur ipsis secundo loco bubulum, aut caprillum: nam & si non adeo purgantẽ vim obtineat horum lac, nutriendo tamen amplius quiddam alijs præstare potest: & si timor absit, ne ægri ventriculum lactis corrumpat potio, satius erit ipsum incoquere: nã decoctio bonam serosi partem auferet, vt etiam ipsum efficax euadet ad ventrem retinendum. Commodius quoque adhuc, & vtile efficies, si calculos fluuiales candentes, excussosque inijcias, aut ferramenta eodem modo ignita. Vsus denique lactis vlcus purgare, carne obducere, & totum corpus, pulsquam vniuersa nutrire poterit, vt idem Alexander inquit: verum de hoc in sequenti capite fusius pertractabimus.

Cap.13. Dubium. Responsio. Cap.13.

περὶ τῆς φθίσιος De tabe. Cap. 53

QVAMVIS diutius, sępe & periculosius tabes eos male habeat quos inuasit, vt legitur apud Celsum cap.22.lib. 3. tamen plures sunt eius species, vt ipse inquit; quarũ vna est, qua corpus nõ alitur, & naturaliter semper aliquib. decedẽtibus, nullis vero in eodem loco subeuntibus summa macies oritur, & nisi occuritur, tollit: hanc tabis speciem ἀτροφίαν Græci

Tabis species tres.

Græci vocant: Altera species est, quam Greci καχεξίαν appellant, vbi malus corporis habitus est, ideoque omnia alimenta corrumpuntur. Tertia est, longeque periculosissima species quam Græci (vt ipse inquit) φθίσιν nominauerunt, quemadmodum Hippo. nonnullis in locis, præsertim apho. 16.7. lib. nominauit: licet hanc etiam Græci potissimum Athenienses (vt Galenus in commento refert) φθοὴν, appellant. De hac itaque tertia specie, quam Græci φθίσιν, aut φθοὴν, nuncupare consueuerunt, latini tabem, reliquis duabus posthabitis, pertrahere intendimus: quanuis & hæc quoque φθίσις, seu tabes non vno modo in Galen. doctrina intelligatur: nam tabidos interim nominat eos omnes, quomodocunque extrema macie confectos quocunque extenuentur modo. Interdum vero illos solum, quibus pulmo est exulceratus: quandoque autem eos, qui natura proni, seu apti sunt ad hunc morbum, veluti videre licet commento aph. 10. & 13.3. lib. & 8.4. ac primo de morb. vulg. & sexcentis alijs in locis. Nos verò per tabidos audiri volumus, non eos, qui extremè emaciati sunt quomodocunque, nec eos qui parati sunt ad hunc morbum, vtpote angusto, & restricto thorace existentes, vt à tergo in morem alarum promineant operta scoptula, quos propriè Græci πτερυγώδεις, quasi alatos vocant, & quibus à capite ad pulmonem fluxio defertur: nanque hi quoque facile tabescunt, cum caput facilè impleatur, spiritusq; organis multas destillationes demittat: Gal. teste eodem 1. lib. de mor. vulg. Verum eos duntaxat, quibus pulmo exulceratus est, veluti per tabem intelligi volumus vlcerosam dispositionẽ in pulmone existentem, quam idem Galenus describens commento pręcitati aph. 16.7. lib. totius corporis extenuationem esse dixit, cum febre tenui, seu exigua consequentem ad insanabilia pulmonis vlcera. Voluit quoque Hipp. lib. 2. de morb. ac lib. de internis affectionibus tres item esse tabis species, quarum prima à pituita fit, è capite ad pulmonem confluente, secunda à labore; tertia à spinali, seu dorsali medulla, quę maximè corripit recentes sponsos, & veneri deditos. Nos vero (vt diximus) reliquis omnibus posthabitis tabis speciebus, seu differentijs, de ea verba faciemus, quæ totius corporis extenuatio est, cum febre lenta, consequens ad insanabilia pulmonis vlcera, Galenum sectati; aut siquis vellet breuiorem afferre definitionem, eam nominabit tabem, de qua sermo habendus erit, quæ vlcerosa pulmonis dispositio est, quemadmodũ Galenus eam nuncupauit aphor. 11. lib. 5. & 10. libr. 3. & post eum Aetius cap. 67. lib. 8. & Paulus cap. 32. libr. 3 quamuis auctor libri de difinitionibus medicis, per tabem propriè dictam, ne dum pulmonis vlcerationem verumetiam thoracis, vel faucium subintelligi voluit, quam & tussicula, & debiles comitantur febres, atque in eis corpus conficitur. Exquisita itaqua tabes (ex Hip. & Galeni monumentis) erit corporis consumptio, seu colliquatio cum febre lenta, ex pulmonis vlcere: quamuis impropriè, ac non exquisitè tabes nuncupari possit ea quoque totius corporis demolito, seu extenuatio, quæ thoracis, aut fancium, seu asperę arteriæ vlcera comitatur, pręsertim vbi non exactum adeo sermonem occasio requirat: licet re vera, qui hoc modo laborant tabidi non sint, eandem tamen curationem exigunt: tabescit siquidem, & in his temporis progressu corpus totum veluti impropriè dictis tabidis, præsertim si in thorace, aut aspera arteria exulceratio fiat: propterea quod cor ipsum similiter eisdem siccari oporteat: absque enim principis membri passione fieri non potest, vt animal in toto afficiatur, vt libr. de marasmo decretum reliquit Galenus, quamuis non æqualiter singulę corporis partes tabescant: Verum cor, & iecur minus quàm partes aliæ attenuantur in tabidis: cor siquidem, quoniam facultate trahendi vehementi pollet, quapropter sanguinem valentissime attrahit, & non priusquam vltima sit membris omnibus inopia, ipsum alimento caret: iecur vero, quod sanguis totum inde initium habuerit, vt apud Galenum

Tabes quę phtisis appellatur tribus etiam modis dicitur.

1. de morb. vul. commentario. 1. com. 18.

Com. 1. com. 18.

De qua tabe hic tractetur.

Quid sit.

2. de morb. paulo post medium.

De internis affect. circa princ.

Quod hęc etiam tabes bifariam dicatur.

De definitionibus medicis in medio.

Cap. 11

lenum legitur pærcitato lib. de marasmo. Id vero quod in singulis partibus, & præcipuè in corde(vt diximus) per tabem primò demolitur, humor est in eisdem insitus, ac per loca media partium similarium dispersus, ex quo menbra primum aluntur, verum quousque in corpore cordis aliquid ipsius serua tur, licet proprius, veram tabem accedant, tabidi re uera appellandi non sunt. Cum vero ad carnosū genus consumptio pertransit, aut ad fibrosam seu mēbranosam substantiam omnimoda facta consumptione ob ebullitionem iam dicti humoris insiti, exquisitus tunc marcor existit, vt legitur apud Galenum 7. & 10. method. medend. ac primò de diff. febr. Nos verò qui adeò exacto sermone de extenuatione loqui non intendimus, & si de ea loquamur, quæ vlcera pulmonis, asperæ arteriæ, aut thoracis consequitur, quoniam excitato humore duntaxat, disperso per loca media partiū similiarium, cordis præcipuè, ac totius corporis eiusdem corporis exsiccatio quædam, ac extenuatio fit, adhuc tabem eam esse dicimus: nam licet perpetuò exulceratio præcedat, non tamen ex ea confestim carnosarum partiū, aut fibrosarum, seu membranosarum consumptio sequitur sed prius nuper dictus humor consumitur. Ex tussi autem, ac anhelitus difficultate aliquam prædictarum partium affectam esse coijcere poteris: quæ autem earum sit, ex alijs quibusdam signis comprehendas: nam pulmo si fuerit, plurimum erit quod per sputum reijcitur. Dolor nō aderit, siquidem pulmonis vlcera dolor non comitatur, Galen. teste quarto de loc. affect. Et si in eius parenchymate exulceratio fit, ex eiusdem pulmonis essentię proprietate percipies, cum ipsius pulmonis caruncula per tussim reijciatur; haud secus si bronchij pars quædam tussiendo reijciatur, secundum asperam arteriam pulmonem exulceratum esse existimamus: quin potius totum bronchion reijci necesse est. Similiter si arteriæ quæpiam, aut vena in eo exulcerata fuerit, ipsarum quoque portionem aliquam, præsertim vbi frustum vasis haud paruum fuerit, tussiendo expui oportet. orto uerò in aspera arteria vlcere, præter, hoc, quòd sputum purulentum apparet, dolorem quoque in loco affecto laborans sentire consueuit: ipsum verò per ea, quæ screantur, quia exigua sunt, ab vlcere, quod in pulmone natum est, discerni potest: quippe ab vlceribus pulmonis plurimum reijcitur. Ita quoque videmus interdū per vlcerationem excreari ex gutture corpusculum aliquod à ligula (Græci ἐπιγλωττίδα vocant (cum pars ipsa efficitur: id vero non solum hoc indicio deprehenditur, verum etiam ex eo, quod in vlcerato loco doloris sensu laborans infestatur, veluti de aspera arteria dictum iam est. At si nullus in prędictis partibus dolor sentiatur, nec aliquod iam dictorum signorum adsit, verum cum purulento sputo in thoracis parte aliqua manifeste sensus doloris adsit, thoracem affectum esse consueto. Affectus hic cum exulceratio fit, morbus planè erit in soluta continuitate. Dignoscitur autem ex frequenti tussi, per quam pus excreatur, interdum cruentum aliquid, vt inquit Celsus quod si in ignem impositum sit mali odoris erit. Comitatur autem necessariò affectum hunc totius corporis extenuatio, ac carnium consumptio, & febris quędam lenta, seu exigua, vt patet commento aphoris. decimi sexti, 7. lib. potissimum vbi pulmo exulceratus fuerit. Vt verò Celso visum est, febricula leuis fit, quę etiam cum quieuit, tamen & repetit: verum proprium vlcerationis indicium est, (vt ipse Galen. inquit primò, & 6. de loc. affect.) vocatum ramentum, seu crustula quędam eius particulę, à qua excernitur, gręcè ephelcis dicta; spiritalium instrumentorum, si tussiendo excernatur: proprietas verò essentię eiusdem affectę partis proprium indicium est. Discernunt prętereà plurimi purulentum liquorem, vt ex Cęlio Auraliano liquet lib. 2. cap. 14. phlegmata carbonibus imponentes, quò exusta probentur. nam tetri odoris esse necesse est, omne quod natura fuerit mutatum, velut ea defluxione carnis

yeniens:

cap. 5.

7. meth. ca. 6. circa finem.
10. meth. c. ult.
1. de diffe. febr. c. 9. post. princ.

Partis affectæ signa.

Pulmonis exulcerati signa.
cap. 8. post medium.

Asperæ arteriæ exulceratæ signa.

Signa exulcerati thoracis.

Quis affectus præter naturam sit.
Signa.

1. de loc. affect. cap. 15.
6. de loc. affect. ca. 3. colligitur.

veniens: item in aquam mittunt ægrotantium ſputamia etenim naturalia facilè ſoluuntur, vitiata verò, atque mutata perſeuerant, quadam tenuitate coacta, & ſubſidunt, ſi quidem ſint grauia, & contra naturam ex defluxione carnis venientia: verùm cùm confirmata tabes fuerit, præter carnium conſumptionem, gæne liueſcunt, vngues curuantur, ex albidi, vel pallidi apparent: & malo iam vincente, capilli de capite defluunt; aluique profluuium ſuperuenit Hippocr. auctore: præcordia ſurſum conuelluntur, ſitis ipſos magis conficit, cibique faſtidium vrget; & id quod ſurſum vergit, ac per ſputum reijcitur, vehementer fœdi odoris eſt vt inquit Paulus. At tabidorum pulſus languidus eſt, ac paruus propter facultatis imbecillitatem; non nimium celer, vt plerique febricitantes habent, quòd non detineantur vrente febre. Habent item tabidi pulſum hecticum, hoc eſt, vndequaque ſimilem quoniam & febrem habent hecticam: ſic enim à febre, quæ vniuerſum corporis habitum occupauit, appellatur pulſus, vt libr. 4. de cauſ. pulſuum ſcriptum reliquit Galenus. Oritur ferè à capite tabes, inde in pulmonem deſtillat huicque exulceratio accedit, ex Celſi decreto etenim quæ capitis deſtillationes, tuſsim primò concitant hominibus & raucedinem, neque tandem conſiſtunt, tabem generant. Galen. teſte primò de morb. vulg. cuius duæ ſunt maximæ differentiæ, vt ipſe refert; vna ex illis, quos caput demittit, fluxibus conſtat; altera, quę ab ipſius pulmonis malis proficiſcitur: omninoque poſtquam expuit ſanguis, potiſsimum vaſe rupto: ſępenumero etiam fluxione impleto viſcere hoc; alia de cauſa ex partibus alijs, non ex capite. Aetius verò pulmonis ex ulcerationem ad ſanguinis ſpuitiones pręcitato loco conſequi fatetur: cùm videlicet ſanguinis eruptione ſuppreſſa, vlcus non fuerit conglutinatum, neque cicatrix inducta: conſequitur etiam in ſuppuratis, & peripneumonicis, item aliquando in affectionibus pleuriticis. Quo autem modo interſtinguendæ ſunt prædictæ labis cauſæ, facilè patere poterit, ſiquis eas, quę pręceſſerunt deſtillationes ſanguinis reiectationes, ſuppurationes, peripneumonias, ac pleuritides, ex his, que in proprijs earum affectionum capitibus retulimus, conſiderauerit: reliquum eſt, vt prognoſtica aggrediamur. Sit autem primum, quòd licet vlcera crebrerrimè in pulmone fieri poſsint, curationem tamen (vt quibuſdam viſum fuit) nequaquà admittunt: aut (vt aliqui putant) difficulter admodum ſanantur, quemadmodum liquet, tum 4. de loc. affect. tum 5. method. medend. Ipſe verò Galenus difficillima ſanatu eſſe pulmonis vlceta fatetur, vt quę ne citra tuſsim expurgari poſſint: & ſi tuſsim exciter, laceraueris: itaque quaſi per mutuas operas, malum ijs in orbem reddit: tum etiam quòd ea, quæ idonea vlceribus medicamenta ſunt, contingere vlcus, ſicuti in ventriculo, nō poſſunt: vt quòd per medium interuallum, ferè vim ſuam amittunt. Et pręterea, quod pręter id, quod tuſsiendo lacerantur, reſpirando etiam mouentur: & proinde concludebat eodem 5. method. medend. quòd cum in pulmone ruptum vas eſt, ſcire apertè licet (niſi protinus antequam phlegmone excitetur, glutinatum ſit id) poſtea inſanabile fore. Quòd ſi aliquando curetur, relinquitur tamen in ipſo res quædam calloſa, fiſtuloſaque, quę tractu temporis à leui occaſione expelli ſolet, vt 4. de loc. aff. liquet: quamuis ſi ex anthemata quædam in pulmone ſint orta propter vlcerum ſiccitatem, ſanari poſsint, pręſertim vbi aſpera, & ſcabioſa fuerint, vt idem Gal. teſtatur lib. 5. metho. meden. quemadmodum omnino inſanabiles ſunt, qui ex ſucci vitioſi eroſione vlcus in pulmone habent, cum longo tempore omnino opus ſit, vt ſucci corrigatur uitium. At quæ in thorace vlcera fiunt, non omnino veluti iam dicta, curationi reſiſtunt: etiam ſi diuturna fuerint, ut eodem quarto de loc. affect. liquet: etenim quę ex pectore educuntur, triplex compendium præ ijs, quæ ex pulmone vacuantur, habent: nam & vaſa ipſa multo ſunt minora, & ſanies in

ſpatium

Marginalia: 5. aph. 11. & 12. — Cauſæ. Cap. 11. — Commentario 1. com. 17. — Prognoſtica. — 4. de loc. affect. c. 5. in medio. 5. met. cap. 8. 5. met. cap. 11 — Cur pulmonis vlcera ſint ſanatu difficillima. cap. 11. — cap. 5. cap. 12. — 5. meth. c. 14. 4. de loc. aff. c. 5. cur non omnino curationi reſiſtant thoracis vlcera.

ſpatium interius effluit, & in ſumma magis carnoſum eſt pectus, quàm pulmo, vt patet eodem quinto method. medend. Cæterum vlcera, quæ in aſperę arteriæ interiore ſunt tunica, & potiſſimum, quæ ſummæ eius parti, quam λάρυγγα vocant, ſunt vicina, aut etiam in ipſa, hæc & curationem recipiunt, & nos non paucos (vt Galenus præcitato loco inquit) eorum, qui ita ſunt afflicti, ſanauimus, quorundam autem eorum hiſtoriam ibidem conſcripſit, potiſsimũ vbi interna eiuſdem aſpere arteriæ tunica exulcerata fuerit: nanque ea ſanatu eſt facilima, ac omnis, qui in ea ortus fuerit affectus, facilè ſedatur, niſi fortè aliquando à putredine aliqua magna ipſius portio quædam corroſa cartilaginem nudam penitus deſtituerit. Verum ſi ipſius cartilagines exulceratæ ſint, aut inſanabiles, aut ſanatu difficillimæ erunt: nanque cartilaginum affectus (vt Galenus teſtis eſt, lib. ſeptimo de vſu par.) omnino inſanabiles ſunt, aut ſanatu quàm difficillimi. Qua de re priuſquam malum ad cartilaginem perſuaſerit, aſperę arteriæ exulceratio, potius etiam vt ſanetur, laborandum erit. In tabem vero incidunt, maximè iuuene, Hippocrate auctore aphoriſ. vigeſimo nono tertij lib. in eam tamen potiſsimum (vt Galen. in commen. inquit) quæ ad ſputum ſanguinis conſequitur: Illum verò non ob ætatis imbecilitatem, ſed ob incontinentiam, ſeu intemperatum victum. Hoc idem confirmauit Hippocra. aphoriſ. 9. quinti libr. cum dixit, tabes fiunt præcipuè ętatibus à decimo octauo vſq; ad trigeſimum quintum annum, & Celſus morbum hunc ætate firmiſsima maximè oriri cenſuit, id eſt, ab anno duodecimo ad annum quintum, & trigeſimum. At qui tabe moleſtantur, ſi ſputum quod extuſsiunt, graue oleat iniectum carbonibus, & capilli à capite defluunt, lethale: quibuſcunque etiam tabe laborantibus, capilli à capite defluunt: ijs alui profluuio ſuperueniente moriuntur. Tabe item laboranti profluuium alui ſuperueniens, lethale, vt aphoriſmo vndecimo, duodecimo, & quartodecimo, quinti libri patet. Verum idem Hippocrates de tabidis ſic ſcriptum reliquit, aphoriſ. ſexto decimo 7. libr. à puris ſputo phthiſis, & fluxus: cum verò ſputum retinetur, moriuntur. modum ſiquidem oſtendens in hiſce verba, vt Galen. in commen. refert, illorum qui ex tabe moriuntur; eouſque enim extenuati viuunt, donec per ea quæ expuunt, poſſunt pulmonem expugnare: cum verò intus manet, obſeruantur quidem viæ ſpiritus, patientes vero ſtrangulantur. Quod autem autumnus tabidis malus ſit, aphoriſ. 10. tertij libr. patet: ſimiliter quod nec per ſuperiora, ſed per inferiora medicandi ſunt, propter inſtrumentorum, quæ reſpirationi obſeruiunt, imbecilitatem, liquet aphoriſ. octa. quar. lib. Cæterum idem Hippoc. lib. ſecundo prædictionum, hęc de tabidis ſcripta reliquit. oportet enim eum, qui probè liberari volet, facilè ſputum, per tuſsim reijcere; & id eſt album, & æquale, & eiuſdem coloris, ac ab inflammatione alienum: quod vero à capite defluit, ad nares conuerti febrem autem non inuadere, vt ne à cœnis prohibeatur, neque ſitiat: venter autem ęgerat quotidie; & id quod egerit ſit durum: copia pro ratione ciborum ingeſtorum. Hominem vero quam minimè tenuem eſſe oportet. pectos autem laudare conuenit quadrangulum & hirſutum, & os ipſius paruum ſit, & robuſtè carnoſum, quinque enim hæc omnia habuerit, maximè ſuperſtes erit; qui vero nihil horum habet, interitui proximus eſt. Huic malo inter initia protinus occurrere neceſſe eſt, ex Celſi decreto: neque enim (vt ipſe inquit) facilè is morbus cum inueterauerit euincitur. Atqui nos cum de ſputo ſanguinis verba fecimus, cruentorum adhuc vulnerum, tum pulmonis, tum aliorum inſtrumentorum reſpirationi deſeruientium, curandi modum inſtituimus. Reliquum erit, vt reliquorum vlcerum in eiuſdem partibus ortorum curationem conſcribamus, & ſi ea, quæ in pulmone hæſerunt, vel difficiliora ad curandum ſint, vel eorum curatio perfici omnino nequeat, pro-

Cap. 5.
Cap. 8.
5. meth. cap. 12.
Cap. 7.
Non multo poſt principium.

pter iam dictas causas; ne tamen tanquam deplorati destituantur, quomodo hi tractandi erunt, ac reliqui, qui, in alijs partibus iam dictis ab vlcere oblæsi, sunt curandi, docebimus: id tamen prius commonefacientes, quod & si non nullæ traditæ sint pulmonis, thoracis, seu asperæ arteriæ vlcerum causæ, de ipsis haudquaquam sermo faciendus erit, cum in præcedentibus singularum

Curatio. causarum curationem præscripserimus. Quare si qua earum adhuc permanse rit, ex iam dictis curationem petas: modo autem de tabe duntaxat, quatenus vlcera pulmonis, thoracis, seu asperæ arteriæ consequitur, deque ipsis vlceri-

Victus ratio. bus agemus. Initio itaque aer eligendus ad siccum parum vergens; in calore vero, & frigore temperatus, quemadmodum Galeni tempore in Tabiis habebatur; locus siquidem inter Surrentum, & Neapolim, mediocris altitudi-

Ga.12, ante me. nis, velut ipse 5. method. medend. describit, & nos propriis oculis non semel duntaxat vidimus. Sol item & frigus propterea vitādi sunt: verum (vbi vires pariantur) opus est longa nauigatione, cœli mutatione, sic vt densius, quàm id est, ex quo discedit æger, petatur, ideoque aptissime Alexandriam ex Italia itur, vt ait Celsus, potissimum vbi a destillatione tabidi fiant: somno indulgē dum; nocturno tamen, ac moderato vtantur. Exercitia immodica vitent, aut modica exercitatione, seu ambulatione potius, præsertim vbi remiserit febris vtantur; vel lenibus frictionibus ante cibum. Aluus lenis, licet conferat, non tamen immodicè cienda erit. Abstineant ab ira, tristitia, aliisque immodicis animi affectibus, tum a negotiis, omnibuque rebus, quæ solicitare animum possunt, nec non a venere: cruditatemque omnino vitent. Cibi eorum sint sorbitiones ex ptisana, alica, amylo, vel oryza, lacte adiectio, vt inquit idem Celsus: vel parentur huiusmodi sorbitiones cum lacte amygdalarum, gallina rum; seu pullorum iure; caponum, perdicum, seu phasianorum: aut simul cum pedibus vitulorum, hædorum, aut castratorum decoquantur: Exhibeantur item prædictæ carnes contusę, aut earum succus, quem consumatum ius appellant: adiecta ptisnana, aut eius cremore exiguo. Aetius vero amygdalas amaras cum ptisana decoquere bonum esse dixit. Conferunt item cancri fluuiatiles, crudi, triti, cum lacte potati, aut cocti in cibo sumpti, assidue iure eorum insuper absorpto, vt idem inquit Aetius: hædi quoque lactantis, capreolorum, seu vitulorum carnes interdum gustare poterunt: turdorum quoque, ac aliarum paruarum auium. Verùm licet, qui ita se habent, non pauco indigeant nutrimento: quoniam vero tum inualidæ partes ad attrahendum sunt, tum etiam ad concoquendum, vt nequeant propterea, quod mediocre est, concoquere: ea de re paulatim hos, & sæpius cibare oportet, ita vt semel, aut bis eos cibasse satis non sit; qua de re ter eos cibare conuenit, quemadmodum

cap.6, post med. in refectoria vocata victus ratione, quoad gracillima corpora sint, obseruari iussit Galenus 7. method. meden. Sitque alimentum in vniuersum quod sine negotio & trahatur, ac promptius alendis partibus assimiletur: nam non aliud est, quod nutrimentum desiderat, & aliud quod ipsum conficit; sed quod nutri endum est, ipsum sibi & nutrimentum attrahit, & mutat, & cōcoquit, & adiun

cap.6. git, & assimilat, vt eodem 7. metho. medend. liquet. Cuius rei gratia non ab

Lib. de marasmo c. ult. re nihil lacte præstantius esse videtur, quemadmodum Galenus libro de ma

De cib. boni & mali succi. c.4. rasmo, de cibis boni, & mali succi, & 5. & 7. metho. medend. & sexcentis alijs

6. meth. c.12. in locis scriptum reliquit: & ante ipsum Hippocrates aphoris. 64. 5. lib. & post

7. meth. cap.6. eum vno ore medici omnes: eo quod omnium fere, quæ mandimus, lac opti-

3. de alim. facu. c.15. mum, optimi est succi, ac multi alimēti, vt 3. de alimen. facul. patet, ac medico rum omnium auctoritate lib. de cib. boni, & mali succi confirmauit Galenus,

Lib. de cib. boni & mali succi. cap.4. prompteque concoquitur, ac distribuitur. Erit autem optimum, vbi nullam externam qualitatem, odore, gustuve præseferat, sed esto quàm dulcissimum, & sibi ipsi continuum; & prout lacti conuenit, splēdes: super omnia quoad eius

fieri

fieri poteſt, ſimiles habeto partes. Quo vero tale fiat lac ea ſeruanda ſunt, quæ Gal. docuit 7. meth.med. idem quoque optimum lac,nedum, vt alimentum, verum etiam ut medicamentum ſummopere conducit:nanque thoracis ac pulmonis partibus lac omne eſt vtile : nec non & ijs, qui quauis ex cauſa tabe laborant,aut vlcus habent in pulmone,vt 3. de aliment.facult.apud Gal. legitur: detergit etenim, ac vlcera repurgat ſeroſa eius ſubſtantia,& conſolidat caſeoſa,febrique aduerſatur. Qua propter nonnulli(vt idem auctor teſtatur lib.de cib.boni, & mali ſucci)pulmonis vlceribus affectos potione tantum lactis curari putant : antea ſcilicet, quàm ea ipſa vlcera amplientur, calloſaque fiant:ſed præ cæteris lac muliebre, tanquam naturæ eiuſdem,nobiſq; cognatum,ac accomodatum ab alijs medicis præcipueque ab Herodoto, Euryphone, & Prodico celebratur.Vbera quidem more infantium, illorum iudicio ab ita affectis ſugenda ſunt: quemadmodum eodem lib. de cib. boni. & mali ſucci, 7.met.med.& lib.de maraſmo ſcriptum reliquit Gale.verum cum hoc plurimis non placeat,melius eſt calens adhuc ex mamillis id in ægri ventriculum quam ocyſſimè transferri, propterea quod celerrimè mutari ſit aptum:& proinde aſtante animali ſtatim mulctũ ipſum bibant oportet.Quod ſi muliebre lac ſibi exhiberi recuſent, aſininum ipſis dare conueniet : id enim reliquis omnibus vtilius eſt, quippe cum tenuiſsimum ſit, ac ſeroſum valde, & minimè coaguletur, & quoquo uerſus ociſsimè in corpus digeritur: quod, etiam ſi nõ ad ſit,(licet omnium conuenientiſſimum phthiſicis ſit)bubulum aut caprillum exhibendum erit, Aetio auctore: nam caprinum inter cætera lactis genera moderatè ſe habet; cum non admodum pingue, craſſum ve ſit, ob idque medium quoque eſſe cenſetur, quod in corporibus noſtris præſtat. igitur lac ipſum per ſe eſt his dandum, tum etiam mellis tepidi pauxillulum immiſcendum, ſi cui cogi in ventriculo ſolet, aut ſaccharri,ſeu roſacei mellis, prout ego vtor, potiſsimum vbi caprinum ſit lac : nam id ſine melle ſuptum periculoſum eſt, vt coſtat pręcitato lib. de cib. boni, & mali ſucci. Quantitas vero eius,quod aſſumitur,moderata ſit,ita vt nõ excedat,potiſsimum circa initia vnc.iii.vel.iiij.procedente veto tempore(ſi opus fuerit)quantitatem adaugeas, inſpecta tamen natura, ætate, ac ægrotantis conſuetudine,(ſi lacte delectatur.Poſt cuius aſſumptionem & quieſcant ægri, nec dormiant,aut aliũ cibum, potiſſimum vinum ſumant, ne ipſum in ventriculo corrumpatur, aut ad caput vaporet : cauendus tamen lactis vſus erit,vbi valida tabidi febre corripiuntur; Cum eis duntaxat dare conueniat, qui non valde multum febricitant, ex Hipp.ſententia apho.64.5. lib.quo caſu ptiſana,eiuſque cremore vtare, modo prius dicto paratis. Inter fructus conducunt vuæ paſſæ, ficus,nuces, pineæ,& amygdala,ac palmulæ.Eorum vero potus ſit aqua cœleſtis,vt inquit Paulus;aut mulſa inde confecta:ipſam quoque aquam mulſam per ſe, & cum amylo,aut iride, & radice dulci in ea decoctis commendat Aetius. Vice cuius aqua hordei ex hordeo non decorticato, ac toſto,ſola, aut glycyrrhizæ radice etiam decocta vti poterunt: poteriſque in ea cancros quoque fluuiales decoquere, aut ſaltem eos cum ptiſana decoctos, aut lacte (vt diximus) tribuas. Vino quoque interdum pro potu vtantur leni, & auſtero,vt Celſo uiſum eſt, mediocri tamen valde menſura, vt ait Aetius, vbi pręſertim vires indicabunt, & febris remiſſa fuerit. At cum mel calidis maraſmis, ac hecticæ febri aduerſiſſimum, ſit vt lib.de maraſmo,& 10.metho.medend. liquet, quippe cum protinus vertatur in bilem, & ſicciores,acrioreſque caloris febres reddat:non ab re hæſitabit quiſpiam in Aetium, & Paulum, propter quod tabidis aquam mulſam bibendam admittant?Atqui dices non abſolutum mel, id quod auerſatur Galenus eoſdem admittere, ſed aquam mulſam, in qua mellis caliditas permixtione aquæ obtunditur, præſertim

Cap.6.

Cap.15.& 16

Cap.4.

Lib.de cib.boni ſucci cap.4. 7.meth.cap.6. Lib.de maraſmo cap.vlt.

Dubium. Libr.de maraſmo cap.9. 10.metho.c.11. Reſponſio prima. Impugnatio.

vbi dilutior fiat. Verum nisi Galenus, eodem 10. method. meden. nedum mel, ſed etiam aquam mulſam in hecticis febribus vitaſſet, ex iam dictis forte liberari à calumnia poſſent Aetius, & Paulus: ſed cum ab ea etiam quo ad fieri poſsit abſtinendum eſſe iuſſerit, nullius momenti nuper data reſponſio eſſe videtur, ſed aliter, & rectius dicendum erit. Quod hecticæ febri, ſeu maraſmo exurenti duntaxat aduerſiſsima eſt aqua mulſa potiſsimũ quæ non admodum diluta eſt propter traditas à Galeno cauſas; quo caſu neque eam prædicti auctores tribuerent: verum tabidis ipſam commendarunt, vtpote quibus præcipuus morbus vlcus eſt, licet, & febris hectica, & marcor ipſum ſequantur. Mel autem non modo quia detergendi vim habet vlceri non nocebit, verum digeſtionis aliorum medicamentorum in corpus inſtrumentum erit, ac celeris tranſitus, veluti vehiculum: qua de re omnibus medicamentis, quæ thoracis, & pulmonis vlceribus ſunt deſtinata, ipſum admiſcendum eſſe præcepit Galenus quarto method. meden. Maius itaque ex uſu aquę mulſæ commodum conſequitur ipſis tabidis ex abſterſione, (cum princeps eorum morbus vlcus ſit) quàm incommodum; propterea quod marcori, & hecticæ febri, qui ſecundarij eorum affectus ſunt, vt pote vlcus ipſum conſequentes, aduerſetur, præſertim vbi dilutior fuerit, vt diximus. Et quoniam Paulus tanquam optimum auxilium boli armeniæ potionem cõmendauit, propterea ipſa cum eadem aqua mulſa exhibita conducet, aut inſperſum in ptiſana, ſeu eius cremore, quantitate ſcrup. i. aut ʒ. s. pro qualibet vice. Aetius vero eiuſdem boli armoniæ ʒ. i. ex vino tenui albo tanquam efficax medicamentum commendat: Nec minus confert ſaccharum roſaceum ſæpius exhibitum per ſe, aut cum ptiſanæ cremore: interdum etiam & herbam ſanguinalem ex aceto, vel plantaginem eſſe, vtile eſt, vt apud Celſum legitur: item plantaginis ſuccus per ſe, vel marrubium ex melle coctum: ita vt illius cyathus ſorbeatur, huius cochleare plenum paulatim delingatur: vel inter ſe mixta, & cocta reſinæ terebinthinę pars dimidia, butyri, & mellis pars altera, ab eodem auctore commendatur. Et vt ſummatim dicam, medicari pulmonis vlceribus oportet (vt Aetius refert) eo apparatu, quo facile ſurſum efferantur humores, cura ſimul adhibita, ne alij congregentur: excogitata autem à medicis proinde ſunt, vbi expurgandum ex pectore, & pulmone pus eſt, fortiſsima, vt inquit Galenus 5. meth. med. (quæque maximè diſſecant) pharmaca: in quem vſum, ſummopere conducit, præter iam dicta aqua mulſa per ſe, & cum amylo, aut iride, & radice dulci in ea decoctis, vel hyſſopo, ſeu marrubio, aut toſtum hordeum non decorticatum, ſi in ea coquatur. ſimiliter ſyrupus è glycirrhiza, ex adianto, de hyſſopo, aut marrubio, quibus mellis roſacei pauxillum miſcere poteris, interim & myrtinum ſyrupum: & (ſi febris obſtituerit) aquam hordei prædictis ſyrupis permiſceas. Poterit inſuper & tale parari medicamentum inſtar ecligmatis, de quo paulatim delingatur, modo, quo docuimus cap. de ſpu. ſang. cum tuſsi id autem excipit ecligmatis è pulmone vulpis, & è pino, amborum ʒ. i. ſyrupi myrtini, de hyſſopo, mellis roſacei, ac ſyrupi è glycyrrhiza ana vnc. j. s. boli armeniæ, terræ leminæ, & lapidis hæmatitis ana ſcrup. j. radicis ſymphyti ʒ. ij. diatragacantæ ʒ. iij. miſceantur, & formetur ecligma: & vbi medicamentum è pulmone vulpis haberi non poterit, tantundem eiuſdem pulmonis vulpis arte prępararati, adicijas aut ex adianto, glycyrrhiza, & eodem pulmone vulpis, ſemine fœniculi, amylo, ac tragacantho puluis paretur, de quo quotidie ʒ. i. cum ſaccharro roſaceo aut ſyrupo ex adianto, ſeu marrubio, ptiſana, vel aqua mulſa, tribuatur. Quod ſi vnc. ij. carnium gallinarum, vel caponum aſſumas, amyli, & tragacanthę, ſingulorum ſcrup. i. diapenidon, vel confectionis regum ſine ſpeciebus ʒ. ii. margaritarum ʒ. i. ſeminum

Reſpõſio vera.

Cap. 7.

cap. 11.

num melonum ℥.iiij. & cum saccaro diluto in aqua rosarum morsulos formare iusseris, non parum adiumenti afferes, præsertim si cum ptisana, aut aqua mulsa quotidie, mane, vnum, vel duos ipsorum dabis. Pro vlceris autem exsiccatione, quæ quidem eorum communis finis est, valida non existente febre, proderit tabidis per interualla exhibita Mithridatis antidotus, aut Theriaca, Aetius, & Pauli decreto: nec non Ambrosia, & Athanasia, quibus omnibus pro forti pulmonis exsiccatione, vsus fuit Galenus, vt patet 4 de loc. aff. qua via tabidi id saltem lucrifaciunt, vt vlcus nec vltra progrediatur, nec maius fiat, sed siccatum, ac ceu callo duratum longiori vita frui eos sinat, si omnia præsidia fuerint rite administrata, vt ca. de cruenta spuitione dictum est. Extrinsecus vero per initia, vbi conquieuerit malum, cataplasmata applicentur, ex altheæ folijs tritis, semine lini, ac tenuissimo polline, quæ cum decoctione fœni græci, & altheæ, vel maluæ, oleo, ac melle admisceantur, ex Pauli, & Aetij sententia. Deinde post temporis intercapedinem (vt ipsimet inquiunt) ad cærata transeundum, ex butyro, oleo laurino, ac cera apparata: at tempore repurgationis pithemate vtendum est, vt ait Aetius, ex terebinthina, & oleo cyprino, butyro, & medulla ceruina, adipe taurino, iridisque farina, & æsypo, equalibus omnibus partibus cõmistis, loco autem cyprini olei, irinum, laurinum, aut rutaceum assumas. Tempore autem quo cicatrix obducitur, oleum myrtinum, aut rosaceum, extrinsecus thoraci inungendum, interim adiectis alumine, acatia, malicorio, hypocistide, galla, & rhoe obsoniorum: addendo etiam (vbi opus fuerit) ammoniacum viscum quercinum, picem, ac ceram, apijque semen, ex eiusdem Aetij sententia. Quod si tussis molesta grauiter affligat, thymus tritus, & hyssopum cum succo radicis dulcis, ac melle cocto excepta, formataque sub lingua tenenda dentur vt iidem auctores sentiunt. Verum tum medicamentum hoc, tum & quod vis aliud humidum, quod ad eiusmodi curanda vlcera faceret, ęgro spino cubanti exhiberi debent, iubentes id in ore continere, paulatimq; permittere in asperam arteriam defluere ex Galeni decreto (vt diximus) 4. & 5. method. medend. Qua ratione nedum pulmonis vlcera, sed & thoracis, asperę arteriæ, ac gutturis curari debent: influit enim sic sensim, & paulatim de medicamento aliquid sensibiliter, & manifeste in ipsam asperam arteriam, & per eam ad pulmonem, ac pectus. Cauterium vero nec ex his, quæ actu, neque ex his, quæ potentia inurendi vim habent, talidorum capiti vllum adhiberi debet, pro tabis curatione, nisi malum a fluxu acrium humorum ex capite factum sit, ac fiat, aut nõ dum tabidi sint, sed morbo tabifico oportuni, ut pote quibus caput facile impletur, ac ipsum spiritus organis multas destillationes dimittat: hi nanque ex cauterio capiti adhibito præsertim qua parte sagittalis sutura coronali committitur, aut occipitio inter primam, & secundam uertebram, quo loco tutius fiet, non exgiuum commodum suscipiunt: quemadmodum Gal. docuit 5 meth. mede. in eisdem obseruari: licẽt nec de his, quæ igne fiunt cauteriis, nec de determinata capitis parte loquatur. Reliquis uero maximum affert incommodum, cum altera causa sit extenuationis eorum, nec quicquam eis auxilietur, ex quacunquæ alia causa tabidi facti fuerint: & proinde cum neque unus reperiatur auctor artis medicę, qui ipsum commendarit, abstinendũ propterea ab eo erit.

Curatio tabidorum cum exiccantibus.

Cap. 8. post medium.

Topics.

4 meth. cap. 7. 5. meth. cap. 12.

Cauterium.

Cap. 14.

παλμὸς τῆς καρδίας. *De palpitatione.* *Cap.* 54.

EVeniunt quoque non raro & ipsi cordi (quod velut innati caloris fons est) siue ipso primarie affecto, siue cęteris quibusdam partibus consentiente, affectus præter naturam quidam non pauci, inter quos is existit, qui a Græcis παλμὸς καρδίας, latine cordis palpitatio dicit, a sym-

ptomate, & parte affecta ſimul nomen aſſumens; Quamuis interim quidam non cordis palpitationem, ſed tremorem appellent; licet perperam, vt dicemus: quidam alij recentiores medici cardicam, ſed temerè nuncupant: cum tam καρδιάκη, quàm καρδιαγγία quàm etiam καρδιωγμὸς non ipſius viſceris,
2.de Hippo.& Plat.decr. ca.8.
quod in thorace continetur, cordis (inquam) affectiones ſint, ſed ipſius oris ventriculi, quod mos erat Græcis, veluti & iam dictum viſcus καρδίαν, hoc eſt cor appellare, vt 2.de Hippo. & Plat.decretis, aph.17 & 65.4.lib. notauit Galen. ac nonnullis alijs in locis. Verum de his paulo poſt, cum de uentriculi vitiis loquemur, uerba faciemus. Nunc autem ſatis ſit monſtraſſe, haud rectè recentiores medicos cordis palpitationem cardicam nominare: cum cordis palpitatio, ipſius principis viſceris quod in media thoracis ſede collocatum eſt, affectio ſit; cardica vero non huius viſceris affectus eſt, ſed oris ventriculi, vt inſequentibus patebit. Vt verò pateat, quid ſit cordis palpitatio, ac quomodo cordis tremor appellari haudquaquam, poſsit differendum primo erit, quid ſit palpitatio, & ſecundo quibus diſcriminentur à tremore.
Palpitatio quid ſit. 2.de cauſ.ſymp. c.2.poſt med. Lib. de palpit. cap.5.
Quod palpitatio dilatatio quædam præter naturam in particula ſit, ſignificauit Gal.2.de cauſ. ſymp. quod verum eadem partium eleuatio quædam pręter naturam ſit, atque depreſsio idem Galenus docuit lib. de palpit. trem.rig.& conuulſ. quo fit, vt omnibus corporibus, quæ dilatari poſſunt, affectio hæc incidat: sũt porrò ea omnia, quæ naturaliter ſunt mollia, ita vt tum dilatationem ſui tollerare, tum rurſus in ſe ſidere poſsint: & propterea in cute ſæpe incidit: nonnunquam in ſubiectis muſculis, nõ in poſtremis autẽ ventriculo, veſica, vtero, inteſtinis, iocinore, liene, ſepto tranſuerſo, corde, ac arterijs: & proinde affectio hęc neque voluntariæ virtutis propria eſt, nec inſtrumentorum ad
Quarum partiũ ſit affectio, palpitatio. 2.de cauſ.ſymp. cap.2. Lib. de palpit. cap.5.
hanc ſpectantium, ſed in differenter cunctarum partium, quæ diſtendi, dilatariq; poſſunt: qua etiam ratione fit, vt neque os, neque membrana, cartilagove unquam palpitent; neque neruus, quòd cauo vacent, & propterea dilatatari non poſſunt, vt, eodem lib.2.de cauſ.ſympt. & lib.de palpit.trem.rig.& c. Galenus decretum reliquit. Verum cum partes ipſas, quæ palpitant, ex ſe ipſis non dilatari liqueat, quia neque vis aliqua naturalis eis ineſt, quæ id efficiat: nam ſemper ijs ineſſet, & cum ſanæ eſſent præcipuè, modo autem cũ neq: ſemper, neque bene habentibus inſit; cõſtat talem dilatationem, ſeu diſtenſionem, eleuationem, ac depreſſionem, in palpitatione pręter naturam eſſe, vtrium, & non fabrorum folium ritu: implete nanque partes dilatantur, & non cum dilatantur ſeſe implent, veluti arteriæ. Eſt itaque motus hic palpitationis non ſponte factus elatis palpitantium, atque delatis partibus: verum quæ in palpitationibus membris eleuationes co porum cernuntur, & depreſſus, ab implentibus quaſi extenſiones ſunt, & elationes: è contrario inanito-
Palpitationis cuiuſque cauſa immediata. cap. citato.
rum ſunt depreſsiones. Quapropter dilatationes tales, cum præter naturam ſint, opus eſt (vt Galenus inquit pręcitato libr.2. de cauſ. ſympto.) ab aliqua, quæ in ipſas influat ſubſtantia fiant, & hanc vnam è duabus eſſe credibile eſt, vel ſuccum quempiam, vel aeream aliquam naturam. At quo minus ſuccus ſit, repugnat palpitationis tum motus, tum ſolutionis celeritas, vt quæ illico fiat, & ſtatim deſinat. Succus autem nullus, aut ita celeriter influit, aut refluit: itaque neceſſe eſt, cauſam vnde palpitatio exoritur, aeream eſſe ſubſtantiam: verum ſi hęc tum exigua, tum ſubtilium eſſet partium, facile per corpus transflueret. Non alienum igitur à ratione eſt ſubſtantiam quandam craſſarum partium halituoſamque eſſe tum quantitate, relatione ad locum in quo conſiſtit, ſemper ſatis magnam: dilatat ergo, vt veriſimile eſt, attollitque, ac inflat partem, quoad truſa, & compulſa ad ſui generis perſpiret ſubſtantiam: & ſi corpus cauitatem habuerit, hanc implet, & quæ completa eſt, extollit, ac diſtendit: ſi autem

non,

non, inter corpora duo congesta, sibi ventrem acquisiticium molitur, & vnum ab altero distans reddit. Quapropter rationabiliter ijs, quibus perfrigerata est aliqua particula, palpitationes accidunt, vt apud eundem Gale. legitur eodem libr. secundo. de caus. sympt. quippe quòd ab ea sub naturali ipsius statu attenuatum, omninoque per naturalem animalis calorem concoctum effinxit, id nunc vbi eadem propter frigus reddita est imbecilla, & halituosius, & crassarum partium efficitur: ita vt neque facilè sicut prius perspirat: interim angustia quoque viuarum accedente quoniam autem nebulosus spiritus, & ater, flatuosus ve, vt diximus est palpitationis causa, iccirco totus motus præter naturam est, à causa præter naturali duntaxat ortus, vt eodem lib. secundo de caus. sympt. liquet. Et propter iam dictas causas generationis eius, frigidiores ætates natura corporis frigidior, regio frigida, tempus anni frigidum, otiosa vita, satietas, & temulentiæ, cibi frigidi, atque flatuosi: & ad summum quotquot corpora infrigidant palpitationes facilè generant. Horum autem contraria illas ilico extinguunt: quæ enim calfaciunt, spiritus tenuant, corpora transpirabilia, laxaque efficiunt: dêsant è contrario frigida, cogunt, & corporum meatus arctiores reddunt, spiritus crassiores, & glutinosos, atque atros faciunt, vt facile propria crassitie & ambientium corporum angustia transitu carentes detineantur. Palpitationum itaque ortus ex frigore est: & proinde veteres medici remedia palpitationibus, quæ calfacere, & tenuare possint, repererunt, quemadmodum ab eodem Gal. scriptum est lib. de palpit. trem. rig. & conuulf. Is vero affectus, qui à Græcis τρόμος à Latinis tremor dicitur, inuoluntarius sursum, & deorsum motus est, motarum partium ab inuicem, vt patet apud Gal. præcitato loco: quo fit, vt a palpitatione discrepet, quoniam non idem est sursum ferri, & eleuari, neque deorsum ferri, & deprimi. Nam quæ sursum ferunt, & deorsum, cum alio priorem locum mutant, vt in tremore videre licet: eleuata autem, & depræssa seruan ia antiquam sedem (vt in palpitationibus inspicitur) ambientis nunc aliquid assumunt, nunc deperdunt: moueri itaque non sponte, sed inuoluntarie, & præter naturam vtriusque commune. Verum palpitationibus proprium est, maiorem, & minorem locum, non relicto primo occupare; tremoribus autem adeo loca commutare, ne in eadem sede maneant: qui licet præter naturam motus sit, non tamen totus ex causa præternaturali fit, sicuti in palpitatione, & conuulsione, sed mixtus quodammodo est ex causa, quæ præter naturam sit, & animalis virtute: etenim tremit, qui non decreuerit mouere membra, nemo ex Galen. decreto lib. de palp. trem. rig, & c. est itaque tremoris motus compositus, qualis est arteriarum pulsus, & præsertim formicantis pulsus non absimilis. Nam tanquam in hoc pulsu arteriæ motus in minima spatij intercapedine agitur, sic in tremore animalis particula, quecunque ab imbecilla virtute mouetur: vicissitudo autem motus non ab vna perficitur natura, sicut in arterijs, sed ex pugna virtutis, & ponderis corporis: & si non omnino huius symptomatis generatio cum conatu sit mouendi, est tamen cum virtutis infirmate. Quare inuicem vincente, victaque potentia, mutuoq; semper contrarijs succedentibus motibus tremor efficitur: licebitq; liquido cerni eorum pugnam, nec virtute membrum decidere sinente, veluti in paralysi, nec pondere permittente virtutem id sublatum seruare, ita vt cum valens erat, sed ineunte motione vna, alteram huic aduersam, quasi adiunctam dici etiam reperias, vt quæ sursum versus latio fit, quæ ad inferius excipiat, ab ea subinde prępedita, imperfecta semper vtranque remanenre: quo sæpius affecto, & sursum versus delationem, ea quæ fit deorsum insequente, & huic quę sursum versus fiat, iterum adiuncta, vt diximus, partibus locum continue mutantibus, motus duplex fit, & compositus, quę affectio tremor

Citato loco.

Quis motus prę ter naturam sit palpitatio.

Cap. citato.

Reliquæ remotę palpitationis causæ.

Cap. 5.

Tremor quid sit.

Tremoris & palpitationis conuenientia, & differentia.

Quis motus præter naturam sit tremor.

Cap. 4. in prin.

Modus generationis tremoris.

nuncupatur, motu deorsum grauitate facto, & viribus sursum versus itidem mouentibus. Ex quibus clara luce patet, quàm dissimilis sit affectio hæc à palpitatione, ac quo pacto prædicta symptomata ab inuicem differant: neque insuper idem, qui afficitur locus in trementibus, ac palpitantibus existit: nam tremor inualidę virtutis actio est: & propterea mouentis virtutis affectus, & non instrumentorum, vt patet eodem lib. de palpit. trem. rig. & c. & 3. de morb. vulg. impediri nanque solent operationes non ab instrumentis solis, sed à viribus. In ipsa verò palpitatione facultas haudquaquam læditur, sed instrumeuta, seu partes ipsę, quęcunque pręter naturam dilatari possunt, vt prius dictum est: & propterea partibus alioquin penitus immotis accidit Tremor vero semper inualidi, atque impotentis, est symptoma, cum imbecillitas sit virtutis motiuæ corporis, neque vna causæ species, quæ tremores efficiat, reperitur, ueluti palpitationum; quarum ortus ex frigore semper est, ac nebuloso, crasso, uaporeoque spiritu, vt paulo ante demonstrauimus. Neque remediorum vnum genus tremoribus: vt palpitationibus existit quemadmodum eodem lib. de palpit. trem. & rig. scriptum reliquit Gal. quo item loco, ac lib. 2. de caus. sympt. & 3. de morb. vulg. diuersas tremoris causas conscriptas discere poteris. Differt itaque palpitatio à tremore ex Gale. sententia; tum quia non idem affectus pręter naturam est vterque, neque accidentiam eadem; nec qui afficitur locus idem existit, neque causa etiam, si quæ diximus diligenter atendas. Errarunt propterea toto (vt inquiunt) cœlo, qui cordis palpitationem cum tremore confuderunt, cum neque in vno palpitatio cum tremore conueniat, vt ex superius relatis liquet. Accedit ad hæc, quod & si quodammodo conuenire possent, adhuc falso assererent tremorem posse in corde excitari cum affectio hæc perpetuo consequatur facultatis motricis voluntariæ imbecillitatem: nec tremor fieri potest nullum aggredienti motũ voluntarium: agit etenim in tremoribus voluntas semper, ab eisque inseparabilis, est quemadmodum à Gal. scriptum est, cum lib. 2. de caus. sympto. tum lib. de palpit. trem. rig. & conuul. in corde vero talis facultas haudquaquàm reperitur: neque enim, nerui ad ipsum pertingunt, vt delatores prędictę facultatis, sed quodammodo sensus duntaxat (vtpote vt dignosceret ea, quæ sibi laborem afferent) quemadmodum natura etiam distribuit hepati, lieni, ac renibus: nam eadem omnino insertionis horum neruorum est ratio, quemadmodum 4. 5. 6. & 14. de vsu part. liquet, ne scilicet sensu omni carerẽt, ne ve plantę penitus essent. Quapropter neque ad ipsum proprie, veluti ad sensus instrumenta nerui perueniunt, nec etiam velut ad motus voluntarii instrumenta. nam quamuis cor caro sit dura, & ægre patibilis, ex fibris multiplicibus conflata; & propterea quodammodo musculis videri posit persimile discrepat tamen ab ipsis perspicuè, non vna duntaxat ratione, ut ab eodem Gal. scriptum est præcitato lib. 6. de vsu part. & exinde etiam factum est, vt quod actionis animalis instrumentum non esset, nullam actionem animalem habens, sed naturalem, vt paucissimis etiam ei opus fuerit neruis tremere itaque cor propter iam dictas causas haudquaquam, potest; licet sæpenumero palpitare compertum sit. Verum affectionem hãc neutiquam tremorem appellare poteris, sed palpitationem, quæ nihil aliud est, quam ipsius cordis eleuatio quædam præter naturã, atque depressio, vel ipsiusmet cordis dilatatio quædam præter naturam: neque enim ex se ipso cor in palpitationibus dilatatur, velut in pulsu, licet motiui, quæ ex palpitatione fit, ex corde etiam fiat, non tamen secundum naturam; & propterea motus cordis qui in pulsibus fit est operatio, qui vero in palpitationibus, est affectio, vt à Galen. decretum est lib. 6. de Hippo. & Plat. decret. verum affectio appellatur in 2. significato, secundum quod affectionem intelligebat motum contra

Cuius facultatis sit affectus tremor.
Lib. de palpit. cap. 4.
3. de morb. uulg. commentario 1. commento 2.

Lib. de palpit. cap. 5.
2. de caus. sym. cap. 2.
3. de mor. uulg. commentario 1. com. 2. & 4.
Quibus differat palpitatio a tremore, concluditur.
Error eorũ qui non nouerunt prędicta.

2. de caus. symp cap. 8.
Lib. de palpit. c. 3. & 5.
4. de usu par t. c. 13.
5. de usu par. ca. 18
14. de usu par. c. 13.
cap. 8.

Quid sit cordis palpitatio.
Quo differat cordis palpitatio a pulsu.

cap. 8.

tra naturam, oppositum ei, qui secundum naturam erat, atque operatio dicebatur. est nanque symptomata in genere deprauati motus toto genere, preter naturam, ita vt totus motus præter naturam sit. Paucus simul, tardusque & rarus, Gal. teste 2. de caus. sympt. Dignoscitur autem facilè cordis palpitatio ex ægri relatione: nanque cor ipsum præter pulsum palpitare sentiūt, tāquam diuersam existentem motionem à pulsu, quem proprium cordis motum appellamus: insuper & medici ipsi manu adhibita cum supra thoracem, loco quo cor ipsum situm est, tum tangendo arterias ipsas, sentient liquido in vtrisque locis hunc palpitationis motum longè diuersū ab eo qui secundum naturam est, ac pulsus appellatur: eritque spiratio eorum exigua, & rara, nec minus & vniuersas ferè ipsius pulsus inæqualitatis differentias, ex eo quod cor ipsum affectum sit percipient: atque id commune signum, tum partis affectæ, hoc est ipsius cordis tum affectus erit. At quoniam palpitationum ortus ex frigore est, vt diximus, non ab re intemperiem frigidam ipsius cordis palpitationem sectari, fatendum erit: & quoniam si cauitatem habet pars, quæ palpitatione afficitur, extollitur ea, ac distenditur à causa faciente eam; si autem non, inter duo corpora congesta ventrem acquisitiuum sibi molitur, vnumq; ab altero distantem reddit, vt patet lib. de palpit. trem. rig. & conuulf. propterea ad vnitatis quodammodo solutionem etiam cōsequi palpitationem asserere non erit absonum. Cuius affectionis causa in vniuersum vnicam esse asseritur à Galeno tum præcitato loco, tum etiam 2. de caus. sympt. Ea autem est crassus, nebulosus aer, flatuosus ve spiritus vel quomodocunque aliter ipsum appelles: & iccirco (vt ipse asserit) frigidiores corporis naturæ, ætates, regiones, anni tempora, occiosa vita, satietas; & temulentiæ, cibi frigidi, ac flatuosi, & quotquot corpora infrigidant, à palpitationibus facile præhenduntur, & horum contraria illas illico extinguunt. Verum hæc affectio (vt idem Galen. inquit l. 5. de loc. affe.) aut per se euenit ipsi cordi, aut cum suspitione quadam quod in humore cor ipsum moueatur: neque enim mirum videri debet tantam humoris multitudinem cumulari aliquando in abiente cor tunica, περικάρδια dicta, vt ipsum, ne attollatur, impediri possit. Ex aliquo item tumore pręter naturam in eadem ambiente cor tunica, duro siquidem, aut humorem in se continente, qualem postulæ, quas Græci hidatidas vocant, emittere solent, oriri poterit cordis palpitatio; queadmodum experientia comprobauit in gallo, ac simia, quæ emaciari in dies videbatur, Galenus. Pluribus etiam integra valetudine degentibus, tum adolescentibus, tum adultis subitò, sine alio manifesto symptomate, palpitatio visceris huius euenire visa est: cunctis tamen siue per se, corde ipso affecto, siue per consensum à frigidis causis prouenire putandum est; cum ex frigore palpitationum sit ortus, vt diximus ex eiusdem Galen. sententia; calfacientibusque, ac tenuantibus remediis curentur, prout veteres medici innuerūt; ac attenuante victu, vt dicemus. quo fit, vt nedum Arabes, verum & iuniores medici quidam, etiam qui Galeni doctrinam profitentur, longè ab eius sententia aberrent, dum asserunt, ex calida cordis intemperie eius palpitationem oriri posse; quod omnino eiusdem Galeni doctrinæ pugnare videtur, quemadmodum clara luce patet in præcitatis locis, lib. videlicet 2. de caus. symp. & lib. de palpit. trem. rig. &c. Nec minus temere audent frigidis medicamentis cordis palpitationem curare, cum perpetuo calidis (vt dicemus) curanda sit: quod si pro eorundem opinionis confirmatione putent esse Galen. verba in commento aph. 65. 4. lib. quo loco asserere videtur ex maximo incendio vitalis facultatis quæ in corde consistit, palpitationem oriri posse, non minus quàm in prędictis cœcutiunt. Nam ibi Galenus ponderans verbum καρδιωγμόν ab Hipp. in apho. positum. dicebat ipsum bifariam intelligi posse, vno modo, ut idem significet quod καρδιαλγία

Quis præter naturam affectus sit palpitatio.

Signa.

Cap. 2.

Quem cordis morbum sectetur.

Cap. 5.

causa.

Lib. de palpit. Cap. 5.

2. de cauf. sym. cap. 2.

Cap. 2.

Vide Aui. li. 3. fœn. 11. tract. 2. cap. 1. Rhazē in 9. ad Mansorem ca. proprio & alios Arabes Arabum. & iuniorum Galenicorum error notatur.

2. de cauf. sym. cap. 2.

Lib. de palpit. cap. 5.

secundo modo, vt nonnullis visum est, motum quendam cordis, palpitationi similem per καρδιωγμὸν intelligentes, hoc est crebrum, & velocem cordis motum, & præcipuè similem palpitationi. Hic nanque affectus extremum malum portendit, vim scilicet vitalem, vt Gale. inquit maximo incendio laborare significans oriri itaque potest, vt ex Gal. verbis liquet affectus καρδιωγμὸς dictus, ex immodico cordis incendio, in quo crebro, & velociter ipsum cor moueri necesse est, attamen nequaquam mutus hic palpitatio recte nuncupabitur, licet ei simlis existat: etenim à facultate ipsa motio huiuscemodi fiet, licet fuerit immodica, irritata facultas ipsa, & non omnino à causa præternaturali, crasso videlicet, ac nebuloso spiritu, vt palpitatio. Verum forte dicent saltem ex Pauli sententia, illud verum esse, quod scilicet ex calida cordis intemperie palpitatio excitari posit. nam cap.34.lib.3. dicebat, itidem valentes cordis palpitationes sæpe ex sanguinis in eo concepti copia, aut feruore contrahuntur. At qui dicimus nos de forti cordis palpitatione Paulum verba facere, per quam non aliud intelligere voluisse putandum est, quàm crebrũ & velocem cordis motum; similem palpitationi existentem, quemadmodum per καρδιωγμὸν Gale. intellexit, & non de vera palpitatione; quæ est partium præter naturam quædam dilatatio: nam hæc cum non nisi à flatuoso spiritu oriri posit, vt Gal. inquit, à cordis feruore haudquaquam gigni potest, vt luce clarius patet ex his, quæ diximus. Quantum vero ad eius prognosticum attinet, non negligenda circa initia eius curatio erit: nam si augeatur aut diutius perdurauerit, ad syncopem permutabitur, & demum ad mortem, eamq; repentinam, ob consequentem virtutis videlicet vitalis imbecillitatem; veluti ille cuius meminit Gale. aph, 41. 2. lib. cui dum exolueretur, cor fortiter palpitabat, derepentè mortuus est, non aliter quam illi, qui acutisimis cordis affectibus, quos syncopas vocant, arrepti subito intereunt. Quinto autem lib. de loc. affect. asseruit Gale. cordis palpitationem, licet tum adolescentibus, tum adultis euenire ea posit, magna tamen ex parte ijs accidit, qui ætatem agunt quinquaginta quidem annis inferiorem, sed quę quadraginta annos excedat. Cæterùm quamuis nonnulli ab hoc symptomate planè liberati sint per venæ sectionem, victumq; extenuantem, ac medicamenta similia, vt ipse inquit, nihilominus omnes ante senectutem morte præuenti sunt. Verum alij quidem per acutas febres, alij vero cum sani degerent, affatim syncope intercepti interierunt, quamuis vnus, vel duo citra syncopam alia quadam mortis specie perierint. Cæterum pro palpitationis curatione, aer eligatur ad caliditatem, & siccitatem declinans, sitq; grauis odoris expers quinimò vt suauiter oleat, arte paretur: sunt nanque odorata omnia cordi familiaria, somnus sit moderatus: vitentq; vigilias, immodicas præsertim: motu etiam, & exercitio temperato vtantur: aluus seruetur lenis. & si id natura non fiat, arte suppleatur, clysteribus scilicet, aut balanis. Immodicos etiam animi affectus vitare debent, pręcipue mœstitiam, & metum, atque etiam lętitiam immodicam. Et quia vniuersa victus ratio (Gal. teste. 5. de loc. affe.) attenuatoria esse debet, Propterea tales eligantur cibi immodicę humiditatis, at flatus expertes: sintq; boni nutrimenti, ac facilis concoctionis: quapropter carnes pullorum, gallinaceorum, gallinarum, starnarum, phasianorum, perdicum, merularum, turdorum, ac aliarum paruarum auium montanarum eligantur: nec non interdum hædorum, vitulorum, leporum, ac capreolorum: eis autem vtantur asis, interim elixis, hyssopo, fœniculo, serpyllo, aut saturea, vel mellissophyllo, sampsucco, seu pulegio, interim etiã borragine, seu pimpinella: nec minus in prædictarum carnium iure piper, cinnamomum, macer, aut gariophylli in puluerem prius redacti iniiciantur. Potus sit vinum dulce, sustantia tenui, colore flauum, seu fuluum, vetus potius quàm nouellum, vel medię ætatis

Prognostica.

Cap. 2.

Curatio.

Victus ratio.

Citato, cap. 2.

tis, dilutum aqua, in qua borrago, melliſſophyllon, vel pimpinella fuerit decocta. Et quoniam omnes palpitatione affectos ſanguinis detrectio iuuat, vt teſtis eſt Galen. eodem lib. 5. loc. affe. propterea ſtatim circa initia (ſi virtus, aut ætas, ſeu aliud quippiam non prohibeat) vena ſecanda erit, interna dextri cubiti, ſi totius corporis plenitudo adſit, aut ſiniſtri, ea non exiſtente. Eſt nanque morbus hic magnus, ſaltem ratione partis affectę, quapropter & ſi intemperatum ad frigidum in hoc affectu ſit cor quia tamen princeps viſcus eſt, aut ſaltem reuulſionis gratia venæ ſectio confert, prohibens ne ad ipſum excrementa confluant, tum quod imbecilium ſit, tum etiam ne propter hunc præter naturam palpitationis motum excrementa quoque trahat. Qua ratione Galenus non curare eos venæ ſectionem dixit, ſed iuuare, eos vero liberatos eſſe, qui poſt ſanguinis miſsionem tenuante victu, medicamentiſq; ſimilibus vſi ſunt: hæc (inquam ſunt) quæ palpitationem curant, victus ſcilicet extenuans, ac extenuantia medicamenta, quamuis ipſa venæ ſectio iuuet. Nec mirum id eſt, nam ea reuellit: victus autem, & medicamenta cum extenuent, diſsipent, atque diſcutiant; palpitationis cauſam, quæ ſpiritus flatuoſus, & craſſus eſt, omnino adimunt, intemperantiamque ipſius cordis frigidam corrigunt, ſimulatque ipſum corroborant. Qua de re neque multa ſanguinis copia per venæ ſectionem vacuanda eſt; ſed potius (ſi opus fuerit) iteranda ea erit: nam quantò maiorem in numerum particulares, auxeris detractiones, tanto reuulſionem efficaciorem effeceris, vt à Galeno decretum eſt, lib. de cur. rat. per ven. ſect. & nos in præcedentibus annotauimus. A venæ ſectione, quæ extenuant medicamenta, ac calfaciunt, tribuenda ſunt: in quem vſum conducunt, diambra, diamoſchus cum dulcis, tum amarus; confectio de cinamomo, de xyloaloe, diacalamentum, dianiſum, aromaticum roſaceum, theriaca, aut mithridatum, qualibet vice ʒ. 1. exhibens cum vnc. ij. prædicti vini, aut vnc. iij aquæ meliſſophylli, borraginis, aut florum citrangulorum. Poterunt inſuper prædicta in morſulis formari, excipiens diambræ, vel diamoſchu. ʒ. 1. ſimiliter confectionis de oxyloaloe, aut de cinnamomo: adijcias autem ſeminum melonum vnc. s & cum ſaccharo diluto in aqua roſacea, aut melliſſophylli, morſuli formentur: ſit autem quilibet ponderis vnc. j. quorum vnum pro qualibet vice dato, ex ſyrupo item de pomis, corticibus citri, ac roſaceo ſimul mixtis, aliquo ex prædictis antidotis addito, liquidum medicamentum fieri poterit, ex quo paulatim ſæpius aſſumat ęger, Ex Plinio Secundo libr. de re medica habetur cap. 14. quod ſi coſtum ad cordis pulſum, panacem, & fœnum græcum æquis ponderibus in puluerem rediges, & cum melle attico repones commixtum, & (cum opus fuerit) cochlear plenum ieiunus cum aqua calida bibas, per triduum confert: ariſtolochiam item rotundam in puluerem rediges, vt idem inquit; & ex eo denarios tres, & vino per triduum bibes: Item rhaponticum ex vino veteri tritum, ieiuno potui dabis: Exteriùs inſuper epithemata imponantur, quæ in hunc modum fiant. ℞. aquæ melliſſophylli, florum citrangulorum ana lib. s. aquæ roſaceę, & borraginis, cuiuslibet vnc. iii. maceris, gariophyllorum, cinnamomi ana ʒ. j. ligni aloes, corticum citri ſeminis ozimi ana ʒ iij. ambræ, moſchu, ana gra. s. croci gra. iiij. vini odoriferi vnc. ij. commixtis omnibus fiant cordi epithemata. Ex oleo quoque coſtino, ac nardino, amygdalino, & roſaceo, puluere ligni aloes cinnamomi ac maceris, exiguoq; croco, & gallia moſchata, ceræ quod ſatis ſit, ac pauco vino albo odorifero, fiat vnguentum, quo vtare. Sacculorum etiam vſus nō minus conducit, qui ſic parentur. ℞. florum borraginis, roriſmarini, citrangulorum, ſampſuci, melliſſophylli, & ſerpilli ana ʒ. ij. ligni aloes corticū citri, maceris ana. ʒ. j. cinnamomi, gariophyllorum, ac ſeminis ozimi, ana ſcrup. ij. roſarum rubearum ʒ. iiij. croci ſcrup. s. oſsis de

Loco citato.

Venę ſectio.

Medicamentorum ra.

Cap. 12.

Topica.

corde cerui nu.j. contusis omnibus fiat sacculus ex serico, cordiq; imponatur. At si cum frigida cordis intemperie, frigidorum quoq; adsit humorum redundantia, priusquam prędicta medicamenta adhibeantur, à venę sectione ea quę iam dictos succos concoquendi, præparandiq; vim habent, tribuenda sunt: & dein quæ purgant, quiuis fuerit redundans succus, siue pituitosus, siue melancholicus: pituitoso autem existente mel rosaceum, oxymel simplex, compositū aut scyllinum cum syrupo è corticibus citri, aut de hyssopo, & aqua, in qua betonicæ, sampsuci, pulegij, origani, aut mellissophylli folia fuerint decocta, tribue: quibus sæpius assumptis, ac parato proinde, & cōcocto redūdāte pituitoso succo, purgetur, vt infra. ℞. agarici trochiscati. ʒ. j. vel scru. iiij. corticum myrobalanorum chebularum. ʒ. ij. florum borraginis, & lupulorum, singulorum. ʒ. iij. fiat decoctum in aqua fontana, secundum artem in quo ʒ. vj. diacathol. aut iii. confectionis de dactilis cum vnc. iii. vel iiii. syrupi ex pluribus infus. ros. rub. aut vnc. ii. syrupi ex tribus infus. ros. pers. potui dato: vel catapotia formato ex ʒ. i. pulueris hieræ simplicis, & altera ʒ. seu scrup. iiii. trochiscati agarici, cum oxymelite, & prębeantur. Post quæ per aliquod tempus duas scilicet, vel tres horas vnc. iii. vel iiii. syrupi ex pluribus infus. ros. rub. aut D. Augustini tribue. A purgatione verò (prout vsus requiret) supradictis medicamentis vtare. Si verò melancholicus redundarit succus, vt sæpius contingit, similiter præparandus, ac concoquendus primò erit, ex syrupo de pomis, è corticibus citri, de succo borraginis, seu fumarię, lupulorum, aut de epithymo cum mellissophylli, borraginis, aut lupulorum aqua: quo deinde cocto, ac præparato, purgans medicamentum exhibendum erit, vt ℞. senæ epithymi ana ʒ. ii. corticum myrobalanorum indarum ʒ. iii. florum borraginis, fumariæ, lupulorum, singulorum ʒ. i. fiat decoctum in aqua fontana, in quo dissolue diasenæ ʒ. iiij. aut diacathol. ʒ. vij. & aerei mellis vnc. ij. & s. aut syrupi D. Agust. vnc. iii. seu syrupi ex plurib. infus. ros. rub. tantundem. At si magis expediet catapotia exhibere, ea ex ʒ. j. pilularum de lapide lazulli, aut de lapide armenio, & scrup. ii. agarici trochiscati, aut ʒ. i. pulueris hierę simplicis formato. Post quorū assumptionem modo quo supra diximus vnc. ii. sacchari borraginati, aut tantundem mannæ electæ cum aqua borraginis, aut lupulorum præbeto. & deinde (prout vrgeat vsus) prædictis alterantibus medicamentis vtare. Id tamen prætereundum nō erit, quod dum purgante medicamēto redundantem succum vacuas, perpetuò ea, quæ cor ipsum roborant, permiscenda erunt. Quomodo autem dignoscas pituitosum, aut melancholicum redundantem succum, cum sępius in præcedentibus dictum sit, frustra putauimus hoc loco iterum repetere: nam pręter symptomata diuersa, diuersa quoque victus ratio præcesit, temperamentum, habitus, ætas, tempus anni, regio, aeris constitutio, ac reliqua.

Si pituitosus redūdarit humor præparatio, ac purgatio.

Si melancholichus redundarit humor præparatio, & purgatio.

Excusatio.

περὶ συγκοπῆς. De syncope. Cap. 55.

ACVTISSIMVS cordis affectus, quem Græci συγκοπὴν vocant, vt patet commento aph. 41. 2. lib. Latini verò (cum proprio careant nomine) syncopem etiam appellant: quamuis magna ex parte cum ea affectione, quæ λειποθυμία dicitur, latinè animi defectus, communicet, tamen non omnino idem significare videtur, sed ab ea discrepat, quinimo & res ipsa diuersa est: Nam λειποθυμία nomen compositum à verbo græco λείπω, quod latinè sonat, linquo, seu deficio, & θυμὸς, latinè animus, deliquum seu defectionem animi significat: qua ratione quidam putarunt aliud esse λειποθυμίαν, à λειποψυχία, cùm λειποθυμία, animi defectum λειποψυχία autem non animi, sed animæ defectionem significet: compositum etenim nomen est à

est a verbo λείπω, & ψυχὴ, quę non animus, sed anima latine dicitur. Verum quamuis nominum significata inspicienti dissentire videantur, reperitur tamen apud Hippo. interdum vno, quoque altero vsum fuisse, volens in re idem intelligere, vt patet aph.23. primi, & 8.7.lib. Nec minus & in Gal. doctrina confundi pro confesso habetur, tum præcitatis locis, tum etiam primo de art.cur.ad Glauc.& 12.meth.mede. nam in primo præcitato loco verbo λειποθυμία vtitur: libr. autem 12. meth. meden. λειποψυχία idem per vtranque intelligens, qua propter audacter dicimus re ipsa prædicta nomina haudquaquam dissentire, sed confundi inuicem ex Hippoc. & Gale. sententia: nam eadem est pars quæ afficitur in vtrisque, idem symptoma, ac ad easdem dispositiones, seu causas consequuntur: quamuis etiam sunt, qui velint, neque ipsam λειποθυμίαν ab eo affectu, quem Græci ἔκλυσιν nuncupant, latini exolutionem, dissentire, autoritate quadam freti ipsius Galeni præcitato lib.primo de art. cur.ad Glauco. & si eo loco aliorum medicorum autoritate loquatur. Nam quod inter se discrepent, ab Hippoc.decretum est eodem aph.8.7.lib.cum dixit, Ἐπὶ φύματος ἔσω ῥήξιος ἔκλυσις, ἔμετος, καὶ λειποψυχίη γίνεται; Similiter a Paulo capitulo 34. libro tertio qui inter syncopes indicia cum exolutionem, tum animi defectum connumerauit. Verum quicquid sit de eclysi, hoc est, exolutione, satis sit nunc demonstrasse λειποθυμίαν, & λειποψυχία re ipsa non differre, ita vt quicquid de vno dicitur, de reliquo quoq; dictum putetur. Nam nihil aliud per ea significare volumus, quàm animi defectum, per animum intelligentes, animam ipsam animosam.quæ ex Gal.decreto sedem in corde habet: cum itaque deficit animositas, tenor, ac promptitudo hæc animæ, ex quacunque causa ortum habeat, λειποθυμία, aut λειποψυχία appellatur. At quod a Græcis συγκοπὴ nominatur, a verbo συγκόπτω, Latine ferio, seu verbero, seu concido deriuatũ est, ita vt etiam animi concisionem latine significare possit; licet affectus quodammodo similis sit animi deliquio, ab eo tamen discrepat. Nam (vt Galenus inquit) defectus animi præcedere consueuit syncopem ipsam, vt patet eodem primo de art. cur.ad Glauc.& idemmet prædicto lib.12. meth.meden. inter lipopsychiam, & syncopem differentiam tradit, cum maiorem causam syncope requirat, quàm lipopsychia, & si eadem possit vtriusque esse, tamen prout maior, aut minor exiltit, vnam, vel alteram affectionem efficit. Hoc idem confirmauit Aetius lib.5.cap.96.quamuis cap.101.eiusdem lib. sub nomine λειποθυμίας communiter sumptæ; quod comprehendi possit & syncope, testetur, proprie tamen, quod inter se differeant, ostendit:nam animi deliquium (vt ipse inquit) de repente incidit, sensu, & motu hominem priuans, & omnino non sudant: syncope vero & vigilantes, & dormientes inuadit, & omnino cum sudoribus qui συγκοπτικοὶ appellari solent. Ex his itaque constat, qua ratione syncope ab animi deffectu dessentit; nanque non idem significat, nec idem est defectus animi, & concisio; maiorem etenim læsionem, ac virium calamitatem portendit concisio, quàm defectus, licet ex eadem causa fieri possint, & non alia ratione curentur: quapropter de syncope verba facientes, patebit quoque & defectus animi curatio. Est denique syncope, Gale. teste 12.meth.med. præceps virium lapsus: quem sectatus Paulus cap.34.lib.3. eam dixit esse confertum, seu simul totum virium collapsum. Dixit autem non ab re confertum, & Gal. præcpitem:nam si sensim, paulatimque fieret virium collapsus, non vtiq; syncope diceretur: uerum cum essentia virium, quibus regitur corpus, tum in spiritu, tum in solidorum corporum temperamento consistat; & propterea hæc integra seruari debent, vt qualitate, tum quantite, quoad fieri licet, naturaliter se habeant, vt liquet eodem 12. meth. med. consonum erit, vt cum vires labuntur, aut spiritus, vel solida corpora non naturaliter se habeant,

qualitate,

Primo a co,c,14.

λειποθυμία.

λειποψυχία.

ἔκλυσι.

cap.14.

Syncope quid significet.

Primo ad glau. c.14.

12.meth.c.5.

Quibus syncope a lipothymia seu lipopsychia differat.

cap 5. in princ

Syncope quid sit.

qualitate, vel quantitate ipsorum immutata, potissimum ipsa corpora solida, in quibus vtiq; vel maxime consistere virium substantia videtur: nam ad robur virtutis conseruandum, & ad syncopalem accessionem, quamuis derepente incidat cauendam, singularem præsidium est temperamenti custodia. Ante omnia quidem trium principiorum, mox verò reliquarum partium, quæcunque in consortium affectus principia secum ex facili trahunt, cuiusmodi est ventriculi os, propter exquisitum eius sensum. Si itaque in syncope vires collabuntur; spiritus, aut solida corpora offendi opus erit, cum in his vires consistant, vt diximus. Verum cum vires, quæ animal gubernant tres diuersi inter se generis sint, vt legitur apud Galen. 5. de loc. affect. 9. meth. med. 5. & 6. de Hippo. & Plat. decret. & sexcentis aliis in locis, Cum syncopem dixerimus præcipitem esse virium lapsum, quarum virium intelligendum sit, non ab re quispiam, nunquid videlicet naturalium, aut animalium, aut vitalium? Et quoniam sensu, & motu priuatur homo cum syncope afficitur, non absque ratione animales vires offensas esse diceret quispiam: verum quamuis animales functiones sint sensus, & motus, offendanturq; ipsæ in syncope; non propterea facultatem animalem duntaxat, ac primo oblæsam in ea esse fatendum erit, quinimo omnes offensas esse asserimus, sed primo vitalem, & si non perpetuo in syncopes generatione facultas ipsa, aut cor ipsum primo lædantur; dicimus tamen syncopem haudquaquam gigni posse, nisi facultas ipsa vitalis, seu cor ipsum afficiatur: quo affenso, & reliquas vires seu principes partes in quibus consistunt, necessario offendi oportet. Simul enim cum ipso omnes vitiantur partes, nedum principes ipsæ, vt inquit Gal 5. de loc. affe. cum & ipsæ peculiari cordis temperie actiones suas perficiant, hac denique pereunte actione quoq; ipsarum perire necesse est, simulatque cerebri, & iecoris. Horum vero temperie deperdita, non oportet cordis simul actionem perire: seruatur etenim caloris symmetria in singulis partibus ab ipso corde, tanquam innati caloris fonte, ac principio, mediis arteriis, quamuis per venas etiam, & alia vniuersa confluat a corde calor, longe tamen minor quàm per arterias, Galenus asserit libr. de vsu pulf. cumque illi a nullo calor confluat, sed aliis ab illo, consentaneum erit, vt cum a naturali statu recesserit, ac non amplius in peculiari, ac propria temperie persistat: quod reliquæ partes omnes detrimentum patiantur, ac actiones earum pereant priuatæ siquidem eo, qui prius confluebat calore quo seruatæ in proprio temperamento actiones perficiebant: propterea igitur syncope præceps est omnium virium lapsus: nam in ea cor ipsum afficitur, ad cuius oblæsionem, nedum crebri, & iecoris, tanquam principum partium functiones, atque vires offenduntur, sed reliquarum omnium. Nec propterea negamus interdum syncopem oriri posse corde ipso non primario affecto, sed reliquis quibusdam partibus consentiente; quinimo (ueluti cęteræ corporis partes) cor ipsum primario affectu laborare potest, interim vero cæteris partibus consentiens, quemadmodũ in stomachica syncope, de qua Gale. mentionē fecit, tũ 5. de loc. aff. 12. meth. med. liquido uidere licet: Asserimus tamen, quod ni cor afficiatur, quomodocunq; affectum sit, progigni syncope haudquaquam possit: quamuis cerebrum, iecur, seu uentriculus, aut queuis alia corporis pars etiam uehementer, uel diutius affecta sit: Cum ex nullo prædictarum partium affectu possint, derepente, affatim seu simul totæ uires collabi; quemadmodum neque animal omnino perire poterit, nisi cor afficiatur, cum semper mors ad immodicas sequatur cordis intemperantias, Gale. teste eodem 5. de loc. affect. Ex quo uirium pręcipiti collapsu patebit liquido cor ipsum in syncope affectum esse, neque, ipsum strenue munus suum obire potest, cum oblæsum sit: quapropter, & pulsuum paruitas, ac imbecil-

5. de loc. affect. cap. 1.
5. meth. c. 10.
6. de platonis, & Hippo. decretis cap. 4. & lib. 6. cap. 1. & sequentibus.
Quarum uirium lapsus sit syncopi.
Cap. 1.
Cap. 2. & 3.
5. de loc. affect. c. 6. & 1.
12. meth. c. 2. 3.
Cap. 1.
Quæ pars in syncope afficiatur.

becillitas,frigidaque extrema consequuntur. Affectus ipse symptoma est in genere noxę functionum omnium primo tamen vitalium: læduntur autem vires non modo diminutè; vt in λειποθυμία, sed magis, & quasi ablatè interdum,saltem quoad sensum. Eius vero signa sunt(vt inquit Paulus)resolutio ac animi defectus, pulsum paruitas, extrema frigida, & in sudorem prorunpentia: Apparet autem sudor præsertim circa caput, vultum, ac ceruicem,ex Hippo.ac Gale.auctoritate, lib.primo prognost.qui sudores syncoptici appellari solent; quæ omnia innati calidi suffocationem, aut extinctionem portent. vtroque enim modo pro ratione diuersarum causarum in syncope innatum calidum offendi solet; propter quid autem in syncope sudores,& hi quidem frigidi appareant, in lypothymia autem non, adhuc non liquet: Dicimus autem nos propterea id euenire; quia cum syncope vires magnopere oblæsæ sunt, confugiatque calor innatus ad cor, tanquam ad propriam arcem,derelinquensque partes externas:id quod in eis præsertim in partibus solidis continetur,humidum retineri neutiquàm valet,quinimo tanquàm destitutum ab innato calido, facultateq; retinere haudquaquam eum continere potente, ad externas cutis partes confluit, ac sudor propterea gignitur, non siquidem ex excrementitia duntaxat humiditate, sed propria etiam solidarũ partium. Frigidi vero sunt tales sudores, quoniam ea, quæ solida corpora regit natura, quæ secundum Hipp. est calor naturalis, vel omnino extinguitur, vel proxima est extinctioni; qua de re infrigidatis partibus solidius propter iam dictam causam, quicquid ex eis profluit,quod frigidum sit oportet. Et propterea qui profluunt sudores in syncope necessario frigidi sunt: quoniam(vt dictum est)in syncope innatum calidum aut extinguit, aut extinctioni proximum est: & non ab re syncoptici nuncupantur; quia cum syncope proueniunt, non autem cum lipothymia:quoniam in ea non adeo vires labuntur; nec ad hoc deuenit calidum innatum(licet afficiatur)vt ferè extinguatur, aut extinctioni proximum sit, neque solidæ partes in lipothymia, velut in syncopa à natura,quę eas regit,ita destituuntur, cum minori sit cordis affectio in lipothymia, quàm in syncope: & propterea neque sudores, neque frigidi in lipothymia apparent,immò qui ita affecti sunt, omnino non sudãt,vt inquit Aetius.Cæterum quoniam cor in syncope interdum proprio affectu,interim vero per consensum laborare solet, dignosces quando ipsum cæteris partibus consentit ex proprijs indiciis earum partium primò affectarum, ac symptomatis quibusdam, quæ quidem syncopem antecedunt; quemadmodum si affecto ore ventriculi syncope consequatur, quæ stomachica dicitur, vomitus, nausea, aut dolor eiusdem partis, seu morsus quidam præcessit: sic quoque affectis primo reliquis partibus, corde vero consentiente, dicendum erit; Verum si nullum præcesserit signum alicuius partis affectæ, & syncope oriatur, nullusque alius affectus ipsam antecesserit, præterquàm si immodica fuerit aliqua animi excandescentia, seu affectio, cor primario affectum esse iudicabis: vtcunque autem fiat syncope, aut fortem duntaxat consequitur cordis intemperiem ,vel cum vitioso, seu venenoso humore,nonnunquam vero erysipelas,aut inflammationem,aut alium quempiam præter naturam tumorem ipsius sectatur. Verum si ob inflammationem, vel erysipelas excitetur syncope, antequam augeantur huiusmodi affectus animal corrumpitur: non sic autem si ob simplicem cordis intemperiem syncope excitetur,siue æqualis siue inæqualis ea fuerit, vt patet libr.5. de loc.aff. Ex hoc itaque distinguere poteris, cum syncope genita sit per proprias similiarum partium intemperies: nam ea subitam mortem non inducit: quemadmodum ea, quæ ad instrumeutales partes pertinet, quę subito enecare potest, prius ramen præcedẽtibus quandoq; signis quibusdã

quorum

Quis affectus preter naturam sit.

Libr.3.cap.34.

Propter quid in syncope sudores frigidi eueniunt, & in lipothomia nequaquam.

Lib.5.c.108.

Quibus discernatur indiciis, si per essentiam aut per consensum in syncope cor afficiatur.

Ad quos cordis affectus cõsequatur syncope.

cap.2.

Syncopes causæ.

quorum vnum scriptum est Hippo. præcitato aph.41.2.lib.cum dixit, Quod sæpe, & multum exoluuntur sine causa manifesta, ij repente moriuntur. Syncopes vero causæ quamuis nonnullæ esse possint, cunctæ tamen, aut cordis spiritus, vel solidum eius corpus offendunt, vtraque vero substantia bifariam lædi potest, quantitate scilicet, vel qualitate mutata (nam nedum eorum substantia certa esse quantitate desiderat, verum etiam & qualitate.) Quæcunq; itaque causa syncopem excitat, aut prædictorum corporum solidorum, aut spirituum essentiam corrumpit, vel saltem eorum temperiem mutat; quemadmodum apud Gal. legitur 12. meth. med. nanque in his duabus substantijs virium essentia consistit; quæ insuper sic custodiendæ sunt, vt tum qualitate, tum quantitate (quoad fieri licet) naturaliter se habeant. Alterantur autem spiritus, tum ex vitiosis redundantibus succis, tum ambientis malitia, qui aliàs alia de causa in hanc est mutatus, vtpote ex metallis, caminis, aut baratris; aut ex leguminum putredine, olerum, vel animalium, aut si halitum ex stagnis, vel paludibus, vel fluminibus recipiat: item ex venenatis facultatibus, aut animalium, quæ virus reiectant, venenis. Nec mirum si spiritus ex ambientis malitia, ac vitiosis succis alterantur: nanque ex tenuiori, ac puriori sanguine, simulq; ex aere, qui optima temperie sit, atque ab omni inquinamento purissimus, per inspirationem attracto nutriuntur. At ipsius spiritus corruptio, tum ex ingenti dolore, ac crebris motibus, cuius generis & vigiliæ sunt, tum ex immodica eius tenuitate, & continente eum corporis raritudine prouenire potest, tum vero ante hęc omnia ex ipso respiratu prohibito, & nutrimenti defectu. Item ex animi affectibus, veluti est timor subitus, & vehemens, & quæ contraria huic timori est, voluptas maxima, hoc est, gaudij excessu: tristitia etiam, anxietas, ira, & cura eo genere sunt noxiæ, quo frequentes vigiliæ, spiritusq; corrumpendo vires resoluunt. Ex his itaque causis aliàs spiritus alterantur, vt diximus; aliàs corrumpuntur: aliquando ex parte digeruntur; non rarò autem hæc vtraque perpetiuntur. Virium vero lapsus qui ad solidorum corporum digestam substātiam succedit, causam habere poterit longissimos præcedentes morbos, extenuato ægro ex atrophia, id est, nutrimenti defectu; pręterea ex febribus acutis, quæ corpus liquant, excitari contingit. Eorum vero corporum tēperies mutata prouenire potest, vel ex immodico calore, vel frigore, vel humiditate, vel siccitate, aut horum aliquibus copularis: succedunt autem & syncopes immodicę ventris inanitioni, vel principiorum intemperiei, aut in his, qui aliena loquuntur, etiam propter motum & (vt summatim interum dicam) quæcunque spiritus, aut corpora solida mutant, aut corrumpere possunt, syncopem genere valent. Quarum causarum cognitio magna ex parte ex astantium sermone patebit, quasdam vero ex teipso cognoscere poteris. Nos verò earum, quæ non ita facile patere possunt, signa conscribemus, vtpote si ex magna crudorum humorum copia, ex cruditatibus, vel alia quapiam occasione congesta syncope excitetur, vna cum oris ventris (quod stomachum vocant) offensione: his nanque, & præcordia inflata, & totum corpus ampliori mole quàm pro naturæ modo, cernitur: tum color aliis ad albidius, quàm pro naturali habitu, & aqua intercute laborantium magis simile est mutatus: nonnullis etiam ad nigrius, aut liuidius, quos medici plumbei palloris apellant. Omnibus vero pulsus minores sunt, quàm pro caloris ratione, si febricitauerint; præterea obscuri, omninoq; inæquales, sępe ea inęqualitate, quam sistematicem Gręci vocant: semper verò ea quę in vno est ictu, vt legitur apud Gal. 12. meth. meden. & Aetium cap.96. lib.5. ac Paulum cap.36. lib.2. Eos vero, quibus ex flaua bile, quę os ventriculi infestet syncope incidit, cum ex reliquis, tum etiam ex assidua oris ventriculi mordicatione, anxietate, vellicatione, ac dolore cognosces. At

Quæ in uniuersum sint syncopes causæ. cap.5.

Ex quibus spiritus alterentur.

Ex quibus causis spiritus corrumpantur.

Ex quibus causis digeratur solidorum corporum substātia.

Ex quibus alteretur.

Si syncopes causa fuerit cruditatis humorum maxima copia, signa.

12. met. cap.3.

Signa syncopes ortæ ex flaua bile os ventriculi infestante.

siquis

siquis adeo prætenues succos,ac spiritus habeat,vt ocyssimè exhalent; adeoq; imbecillam habeat per vniuersam corporis molem retentricem facultatem, expultricem autem immoderatius concitatam, vt propterea in syncopem incidat, in eiusmodi affectibus, mortifera illa species in facie celeriter apparet:nasus videlicet acutus oculi caui,astricta tempora,& reliqua, quæ deinceps ab Hippoc. primò prognost.sunt conscripta: quamuis aluus non multum excreuerit,neque vigilauerint, aut tristes fuerint,aut fame affecti ægri ipsi;ex his nanque minus malum est, quàm si absque his emaciati fuerint, eodem Hipp. auctore: & Gal.cum primo prognost.tum 12. meth. med. quem sectati sunt Aetius cap.98.lib.5. & Paulus cap.37. lib. 2. Verùm si syncope valida fuerit, medicinæ locus non est,vt idem inquit Paulus cap.34. lib. 3. At si vires adhuc tantillum constant,aliquando ad sanitatem recursus est,vt ipse refert. Cæterũ vbi cor proprio affectu laborauerit in syncope, valido existente animæ robore; ex quibusuis animi affectibus ipsa excitetur, nunquam æger succumbet, Galen. teste. 5. de loc. aff. Si vero propter eius intemperiem syncope eueniat, perniciosior erit, quàm ex cerebri intemperie; quemadmodum hæc periculosior est,quàm si iecur primo affectum fuerit,vt testatur Paulus cap.38.lib.2.& Aetius cap.99.lib.5.quamuis non ita subito syncopes necare possint, quæ ex cordis intemperie oriuntur, quàm illæ, quæ instrumentales eius morbos sectantur, vt patet eodem lib. 5. de loc. aff. Pestifera autem est syncope illa, quæ ab extenuato spiritu,ac sanguine originẽ trahit,potissimum vbi imbecillitas adsit retentricis facultatis totius corporis, ac expultrix immoderatius concitata fuerit. Prorsus autem exitiosa syncope erit, si corpore crudis succis referto generetur, aut ex redundante flaua bile os ventriculi infestante siue ex extenuatis succis, vbi iecur, vel ventriculum plegmone obsederit: quemadmodum scriptum reliquit Gal.eodem 12.metho.med. Verum si citra phlegmonem stomachicæ syncopes fiant ventriculi ore affecto primo, ac consentiente corde, curationem magna ex parte admittunt:nam minus periculosæ sunt, quàm si excitatæ fuerint ex aliquo trium principiorum, quemadmodum colligi potest ex Gal.verbis,præcitato lib.12.metho.med. Quoniã vero quæ habentur indicationes,ex symptomatibus, & morbis, non simpliciter, sed secundum causam, à qua singulæ fiunt considerare oportet, vt liquet primo de art. cur. ad Glauc. propterea non vnus modus curationis, cuiusuis syncopes erit, sed singulæ earum propriam curam desiderant pro diuersitate causarum; ex quibus excitantur: in vno tamen omnes communicant;quod si deprehensus syncope cubans est, omnis solicitudo medentis ad symptoma vertitur;si nedum ea premitur,vtriusque curam habebit,& vt symptoma non incidat, & vt morbus paulatim discutiatur, vt patet apud Galenum eodem lib. 12. metho. med. Nec minus & in alio quoque conueniunt, quod siue per essentiam fuerit orta syncope, siue per consensum affecto corde, semper ipsi prospiciendum erit, cum & principalissimum viscus sit, saltem quod vitam: & propterea robur eius perpetuo seruandum erit: nec syncope aliqua gigni potest (vt prius diximus) nisi & ipsum cor afficiatur. Si itaque ex ambientis malitia syncope fiat, prospiciendum erit, vt is ad optimam temperiem mutetur, atque arte odoratus fiat. Si vero ex venenatis facultatibus, aut ex animalium, quæ virus reiectant, venenis excitata fuerit syncope, eis vtendum erit, quæ ἀλεξιφάρμακα Græci nuncupant, vtriusque proprijs,ex ingenti dolore, curanda causa doloris erit. Ex crebris,& inordinatis motibus, quies iniungenda,ex respiratione prohibita, respiratio procuranda, sublata causa quæ ipsam prohibebat, ex animi affectus, statim eb eo affectu reuocandi: postmodum vero conueniens passioni cura est afferenda. Si vero ex aliqua trium principiorum intemperie fuerit excitata; per contrariam intemperiem;

Si ex succorum tenuitate,& corporis raritate fiat,signa.
Textu 6. & 7.
1.prog.text. & com.8.
12.meth.c.6.
Prognostica.

Cap.1.

Cap. 2.

Cap.6.

12.meth.c.3.
Curatio.
1. ad glaucon. cap.14.

In quibus conueniant omnes syncopes pro earũ curatione.
cap.6.

moderatè tamen vindictam, syncope curabitur. Sic si ob inflammationis magnitudinem, aut vehementis febris magnitudinem, syncopes generentur, propriis curationibus, inflammationis scilicet, aut febris, curandæ sunt tempore, quo syncope deprehensi cubantes non sunt. Verum quoniam sępius accidit, vt ex immodica quapiam euacuatione, nedum animi defectus, sed syncope eueniat, & similiter ferè succurendum erit cuilibet repente syncope ingruentis, velut huic: propterea curationis eius, cum iam inuaserit, mentionem primo faciemus, relicta eius curatione, si ea ęgri non laborent. quoniam pro diuersitate affectuum, ad quos sequitur immodica euacuatio, curari eo tempore debet, quemadmodum & reliquæ omnes ex quibusuis causis fuerint ortæ: occurendum est igitur, cum repente eius accesio ingruat, frigida faciem aspergendo, & nares apprehendendo: Conuenit etiam, os ventriculi perfricare, ac iubere, vt euomant, stomachum irritando, digiti, vel pęnæ immissione. Conducit item manus, vel pedes alligare: verum oportet nexus fieri plures, ac fortiores circa manus, quando per inferiores partes fiunt euacuationes, quemadmodum quando per hæmorrhoidas sanguis profluit, aut ventris profluuia adsunt, vel per vterum exeunt in mulieribus menses. Contra autē fit in fluxibus sanguinis factis per nares, atq; vomitibus, in quibus crura sunt vehementius alliganda: in vniuersum autem (vt Galenus inquit. 1. de art. cur. ad Glauc.) aut ad communia membris patientibus in aduersum trahere oportet, aut ad ea in quibus est euacuationis origo. Atque ideo quæ ex vteris fiunt immodicæ euacuationis, cucurbitulæ mamillis appositæ statim sedant; quæ vero ex naribus, hepati, ac spleni secundum narem patientem. At si ex vtriusque naribus multus sangnis effluat, vtrisq; visceri sunt adijciendę. talibus etiam auxiliatur vinum aquosum, vetus frigida dilutum, & præsertim quando ad ventriculum fluunt humores, nisi aliquid vini exhibitionem prohibeat eorum, quæ à Gal. primo de art. cur. ad Glauc. conscribuntur. Ex varijs quoque odoramentis eos reuocare conuenit. nam humida, & potus, nec non odorata, præsertim ad recuperandas vires citissimè optima sunt, Hipp. auct. lib. de aliment. & aph xj. 2. lib. simul. cum Galeno. In vini autem exhibitione num frigidum, vel calidum exhibendum sit, ægrotantis natura, consuetudo, ætas, & ambientis aeris temperatura consideranda sunt: atque hæc respiciens distinguere oportet, num calidum, vel frigidum exhibendum sit: ipsis verò locis, ex quibus profluuit prouenit, imponere oportet ea quæ corroborandi vim habeant. Verum si ob sudoris multitudinem animi defectus, vel syncope excitetur, eis, quæ adstringunt, ac cutem refrigerant, vtendum erit. Vinum præterea frigida dilutum, velut dictum est, etiam his commodum existit: nihil autem omnino calidum offerre conuenit, neque crura, nec manus ligare oportet, neque cogere ad vomitum, aut vllo modo mouere. Aerem quoque domus alterare opus est, eis, quæ frigida; atque astringenti qualitate, participiant; vt myrtorum folijs, rosis, ac pampinis vitis, pauimentum consternentes, frigidosq; ventorum flatus ventilabris etiam inducentes. Verum nihil horum, vbi ad ventrem fluxiores fiant, confert: nam quo magis cutem densaueris, tanto ipsę magis augentur: eis vero balneæ aptissimæ sunt, confert etiam immodico sudore sudantibus partibus illinire myrtinum, rosaceū, aut cotoneorum oleum: que omnia à Gal. primo de art. cur. ad Glauc. & ab Aetio cap. 102. lib. 5, scripta reperies. Quomodo autem vindicandi sint ęgri à quauis particulari ingruenti syncopæ, seu animi defectu, apud eosdem auctores præcitatis locis studiosi requirant: quamuis ab vtriusque animi defectu verba fiant: idem tamen de syncope intelligendum erit, si ab eisdem causis excitetur: neque enim alio discrepant, quàm maioris minoris ue ratione, vt diximus. Nos vero eius syncopes curam aggrediemur, quæ ob magnam

[Margin notes: Ingruentis syncope, curatio. — cap. 14. — Loco citato. — Lib. de alimen. in fine. — 1. ad glauconem cap. 14. — Curatio synco.]

crudorum

crudorum succorum copiam vna cum oris ventris offensione excitatur, & primo eorum curam præcipiemus,qui nondum ea præmuntur, vtriusque curam habentes,vt & ipsa non incidant,& vt morbus paulatim discutiatur:quāuis celerius hunc discuteremus,si nullus symptomatis subesset metus. Nanq; qui multitudine crudi succi grauatur , hunc (si modo iustam semel vacuationem ferre posset, nec metus aliquis syncopes impenderet) semel abitror, vacuatum à morbo explicaremus,vt 12.met.med.Gal.inquit. Quapropter licet vacuationem desiderent, nulli tamen sanguis mitti sine maximo dispendio solet: quo fit, vt ne sanguinis missionem, nec purgationem sustineant,vt pote quòd sine his syncope subito adoritur. Degant itaque tales in domo puræ lucis, nec madente. aer eligatur calidus media temperiæ: quapropter reclinandi in domo sunt; æstate quidem,quæ frigeat,hyeme, quæ caleat; cum aduersissimus eis sit aer ambiens, quoties vel nimium calidus est, vel nimium frigidus. Ex calido etenim crudi humores diffunduntur,& per totum corpus difluunt, vt liquati propterea metuendum sit, ne ad pulmones, & cor ferantur, aliquando etiam, ne ad cerebrum subeant: cum longe præstet, vt circa iecur, & primas venas subsistant. Qua ratione iterum aduersissima his balnea sunt. ab aere vero, & in domibus immodice frigidis, succi, qui crudi sunt & inepti ad concoquendum manent,& obturationes hepatis augent, si paruæ fuerint: Si vero non fuerint,generant propter crassitiem detenti, & impacti. Somno vtantur,atque vigiliis moderatis,nāque vberior somnus neque his est salutaris cum nec crudos succos digeri sinat,& viscera grauiora reddat, sed siquis alius affectus est (vt Galenus testatur) qui somnum & vigilias modicas desideret, hic profecto in his est, quippe somnus concoquit, vigiliæ digerunt:Pari ratione motus vitandus erit,quies vero præcipienda:seruandumque inuiolabiter est;ne vel cibum,vel surbitionem, vel aquam exhibeas, vel omnino liberaliter bibere sinas, nisi mulsa tribus primis diebus duntaxat vtantur, in qua hyssopum coctum fuerit: & si nullum occurrat incommodum,eadem aqua mulsa duntaxat,in qua incoctum hyssopum sit, vsque ad septimum vtare;siquidem longissimam (vt Galen.asserit) qui ita sunt affecti, cibis abstinentiam ferunt, corpore scilicet ex crudis ipsis, quos continet succis, concoquendis, alito: quare nec eadem aqua mulsa copiose semel exhibenda erit. Si tamē vehemēter non febricitent,his & aquosum vinum idoneum ab initio statim est; & in eo diluto panem quoque exhibere conuenit, modo in aliquo viscere phlegmone non adsit: & si non solum crudi succi sint, sed etiam eo corruptionis peruenit, vt concoqui ad perfectionem non queant si forte horum desperata salus non sit, ægro mulsam fastidiente, vel aluo fluente. ad ptisanæ cremorem est transeundum: & sic vbi crudos affatim succos esse animaduerteris, oximel pro mulsa exhibere assiduè debebis. Quod si huius assiduus vsus tædio esse ceperit,transire insimul ad mulsam, & ptisanam conueniet: dein rursus ad oximel reuerti: & si ætas sit, atque æger frigidę potioni assuetus, frigidum huic oxymel dabis; sit hyems sit, omnibus calidum: tum his, qui calidę, tum his, qui frigidę insueuerunt,offeres; ęquè,vt si immodicus ęstatis tempore ęstus sit, etiam qui calidę assueti sunt, frigidum, si nullum sit his viscus ad iniuriam opportunum. At quoniam hi cum vacuari postulent, vacuantia pręsidia non fuerunt : ea de re nulla alia idonea vacuatio inuenta est, à Galen.pręsertim, eodem duodecimo method. medend ab Aetio confirmata cap.nonagesimo sexto lib.quinti,& Paulo cap.36.lib. secundi, prętereeam,quę ex frictionem paratur.Incipere vero in principio statim morbi oportet frictiones, linteis non admodum mollibus, sed asperinis mediocre quid habentibus,ac primum à cruribus supernè deorsum,de hinc tota brachia ab humeris vsque supernè deorsum simili modo sunt fricanda: postulat

pes ex crudorū succorum copia ortæ.

cap.6.

Victus ratio.

12. met. cap.3.

Loco citato.

Medicamentorum ratio.
12.meth.c.3.

enim ægrotus simul per eas frictiones, & calefieri, & aliquid digeri: licet conducant etiam vberiores frictiones ad somnum alliciendum. At vbi artus omnes abunde calere videantur, & metus est, ne quis ex multitudine frictionis contusa iam carne, lassitudinis sensus superueniat, oleo relaxante vtendum est, quale est, quod dulcissimum est: & si hyems fuerit, nihilo deterius erit ad digerentium aliquod oleum transire, quale est chamæmelinum, aut anethinum, quo oleo vngere artus, & fricare quàm plurimum debebis, postea oleum detergere, atque ad spinam dorsi transire, hancque totam fricare primum sicca frictione, postea oleo. Ab hac rursus ad crura te conferes, ab his ad brachia, exinde denuo ad spinam, ita totum agens diem: considerare item oportet in his, quæ ad aluum spectant; & si sua sponte commodè non deiiciant. pulsus vero robore mediocri sit, ac magnitudine, & æqualis, præterea minimè intercisus, audacter per inferius aliquid infundes. Cataplasmatis autem, & perfusionibus minimè vtendum est, priusquàm superuacua magna ex parte partim vacuata sint, partim concocta: nanque hi, qui assidue prædictis medicamentis præcordia vexant, potius in eiusmodi affectibus phlegmones excitant: licebit vero eis vti, tempore quo diximus, non tamen duntaxat relaxantibus, sed eos plurimum fouere oportet oleo, in quo absynthium ebullierit: vel emplastrum adhibere ipsi ventriculo, quod fit ex palmulis, vino, farina hordei, croco, aloe, & mastiche, ac madefacere etiam mastichino, seu nardino; postea vero hyssopum in mellicrato decoctum, aut diatronpipereon, aut diaspoliticon medicamentum exhibere, non inconuenit: & ad eundem modum medicamenta quæcunque offerenda sunt extenuantia, calefacientiaque saltem ea, quæ sumere febricitans homo poterit, si febricitauerit. Qua ratione, & propter eam etiam quam supra assignauimus, nimium calida medicamenta vitanda sunt: si qui laborant, senes sint, post quanque cibationem aquosum vinum præbendum erit, magisque etiam si interposita quietis spatia mediocria sint: Qui sane ex eiusmodi succis laborant, hos quotidie accessiones exercent, præcipueque ad vesperam, & noctu, non mane, nec vsque ad meridiem. Si vero ad hos (cum syncope eos iam premit) sis accitus; si ea, quæ retulimus loca phlegmone vacent, panem exhibebis non multum, vino fuluo madefactum quod celerem in corpus digestionem adiuuet, statimque ad frictiones venies; quas etiam pro tradito iam modo administrabis: ac siquidem æstas sit, aut regio naturaliter calens, & æstans, vel status cœli vehementer calidus, cum frigida vinum dabis, si nihil eiusmodi sit, iam calida; quæ tamen secundo, & tertio dabitur potio, omnino calidam exhibendam curabis, quippe ad vniuersam eam curationem (cuius gratia frictiones adhibitæ sunt) calor præstat, vtpote crudorum succorum concoctionem adiuuans, Galeno, & Aetio testibus, in præcitatis locis. Nec parum conducit si prædictis diamoschu dulcis, aut confectionis diambræ parum cum pauco vino exhibeas: odoramentis quoque animum reuocare conuenit; parentur autem hoc modo. Recipe aquæ rosarum, florum citrangulorum, & mellissoph. ana vnc. ij. corticum citri, ligni aloes, singulum drac. i. moschu, & ambar vtriusque gran. iii. aceti vnc. i. Interim autem neque cor ipsum negligendum erit, ne ei succuratur ab extra adhibitis medicamentis, epithematibus scilicet, vel sacculis, vt infra. Recipe aquæ mellissoph. florum citrangulorum, & roris marini ana libr. s. aquæ rosaceæ vnc. iiii. ligni aloes, corticum citri, singulorum drac. ii. cinnamomi, garyophyllorum, vtriusque drac. s. croci gra. v. ossis de corde cerui nu. ii. moschu, & ambar singulorum gra. iiii. vini fului odoriferi, veteris vnc. iiii. misceantur, & supra cor epithemata fiant. Item ex floribus mellissop. roris marini, & citrangulorum, sampsuci, & serpilli cum cinnamomo, croco, gariophillis, corticibus citri,

Curatio prædictæ syncopes ingruentis.

rosis

rosis siccis,ac ligno aloe simul mixtis,& contusis,additis gran. iii. muschu, & totidem ambar,cum serico saccelli fiant. Qui vero ex vitiosis calidis succis redundantibus. seu flaua bile,quæ os ventriculi infestet, syncope vexantur,tempore, quo ea non premuntur,contraria quam prædicti curatione curandi sunt. Nam in aere ad frigidum vergente degere debent; somno longiori vti, accibis, & potius frigidioribus,vt ptisanæ cremorem, aut pane non multo, sed modico,huncque ex vino aquoso frigida diluto, tribuas: confestimque tentandum erit,vt bilis ipsa expurgetur, quæ sua acrimonia,ac mordicatione os ventriculi infestat, per vomitum si fieri poterit, quem digitos aut pennas demittendo iritate oportet, aut aquæ,calidæ, seu hydrelæi potu,vel tantillum aceti aquæ calidæ imponaus, aut syrupi acetosi simplicis. Quod si neque sic euomere possunt, aluus cienda erit,ex tamarindorum decocto, ac manna; quandoque etiam rhabarbari parum adiiciendo: illud tamen animaduertas,quod neque hi immodice semel vacuandi sunt, cum exquisitas euacuationes non ferant. Ad hunc etiam vsum clysteriis,eisque lenibus vti conuenit; postea vero cum maior pars redundantis succi fuerit expurgata, omnibus modis membra ipsa, ventriculum,præsertim,corroborare oportet, oxysaccharum, syrupumque granatorum accidorum, aut ex acetositate citri, à pomis, aut de corticibus citri,cum iam dictis permistum,ante,& post purgationem indesinenter tribuas. A purgatione vero absynthii decoctum præbere conuenit. At si in syncopem prędicti inciderint, his exhibendus est frigidus potus: si tamen tunc,vinum quod & calidum natura sit, vt deductionem in corpus promoueat: id vero seruandum erit omnibus,quos syncope malè habet: distribui nanque per corpus nutrimentum,quod sumptum est non in ventre manere volumus: propterea ex vinis ea deligenda sunt,quæ & flauo sint colore:& substantia tenui,& ætate vetera, ac boni odoris; licet talia (vt Galenus refert) & boni odoris continuo sint: igitur commodissima his vina erunt, quæ cum naturaliter austera sint,sensilem iam adstringendi uim proter vetustatem non exhibent,calorem tamen admodum habent. Quandoquidem hęc omnia,quę requirimus in iis,quorum stomachus amara bile uexatur,efficient,cum & iucundè sumantur, & tum concoctionem tum digestionem in corpus promoueant, & succi vitium mitigent,& corporis habitum excalfaciant, & stomachum ipsum firment: in prædicti vero vini penuria; aut vbi caput fuerit imbecillum,vel oblęsum,uina deligenda sunt aquosa, & antiqua: talia nanque,tametsi non ualenter excalfaciant,tamen facile in omne corpus deducuntur, caputque minime tentant, uelut fulua: omnia autem austera,uina,tum noua,itemque crassa fugere oportet,ut idem Galenus præcipit eodem duodecimo Method.medend. Nam etiam inconuenit, si eisdem diamargarith.frigidi exiguum quippiam cum pauco uino,uel syrupo de pomis,seu oxysaccharo tribuas: odoramētumque naribus adhibeas; quod recipit aquę rosaceo,myrtillorum, ac nymphææ aña unci.iii. santalorum, ac coraliorum rubeorum,cuiuslibet drac.i.& ß.corticum citri scrup. i. ambar,seu moschu gran.ii.aceti albi unci.i.omnibus simul mixtis fiat odoramentum. Cordi item epithemata imponere conuenit, quæ sic parentur: Recipe aquæ borraginis,acetosellæ rosaceæ,& mellissoph.ana unc.iiii.santalorum omnium,& corallorum rubeorum singulorum drac.ii.corticum citri ligni aloes cuiuslibet drac. ß. croci gran.iii. moschu gran. ii.osfis de corde ceruinume.1.uini fului odoriferi unci.ii.misceantur, & fiant epithemata. Sucellos item componas ex floribus borraginis uiolarum nymphææ melissoph. ac rosis quibus parum croci ligni aloes ac corticum citri, & ambar quoque gran. ii. addas nec non santaloru m & corallorum rubeorum an.drac.iii.

Syncopes ex flaua bile curatio.

Victus ratio.

Medicamentorum ratio.

Eiusdem syncopes imprimentis curatio.

12.met.c.4.

Cap.4.

Syncopes ex te

morbis humoribus curatio.

& cum serico fiant sacculi. Qui vero ob prætenues succos syncope opprimantur, sic vt ocyssimè exhalent, accedente quoque corporis raritudine diuersa ratione curandi sunt, quàm illi, qui ob crudorum humorum copiam syncope laborant, cum eos paulatim, & assidue vacuare iussimus propterea quod simul multam euacuationem ferre non poterant: hos vero paulatim, & assiduè nutrire oportet, ex omnium medicorum sententia: quamuis si à principio viribus adhuc valentibus curandos susceperimus; nec paulatim eos cibabimus: possunt nanque hi, vel quod liberius semel datum est. nutrimentum superare: nutrire itaque hos oportet, sicut etiam corporis summa densare, non secus quàm priorum rarefacere; cum etenim maximè hi affectus dissideant, etiam presidiorum speciem diuersissimam requirunt; frigidum ergo his aerem, astringentemque comprobauimus, rosis, aut myrti folijs, seu vitium pampinis in domo substratis: vnguendi quoque sunt astringentibus vnguentis, omphacino videlicet, aut rosaceo, melino, aut myrtino: & si exurantur, miscere oportet aliquid ex refrigerantibus, veluti portulacæ, solani, aut vuæ acerbæ succum; præcordijs vero, & stomaco cataplasma admouebitur ex palmulis, rosis, œnante, acatia, hypocistide, & alumine; capiti autem, atque fronti omphacinum, vel rosaceum imponatur per se, aut cum gummi. Cibi his dandi sunt, qui nō admodum promptè diffluant, quemadmodum Galenus, Paulus, & Aetius sentiun, vt panis, & sorbitio ex alica, fructus austeri, qui non facilè corrumpantur, tum ipsi per se. tum vero & cum pane; velut sunt cydonia, mala punica, acida, & austera, amarenæ, pyra quædam, & hi, quos vulgus azarolas vocat. Dabis etiam aliquando & oua præcipueque & horum vitellos: album nanque eorum ægrè concoquitur, vt patet duodecimo methodi medend. præterea gallinaceorum qui, lacte sint aliti testes, itemque suillum cerebrum, probe tamen assum tribuendum vt ipse inquit, vel in albo iure legitimè elixum; porro, & anetho iniectis. Vinum autem his aquosum necessarium inter initia est, sumptum post cibum, Denique omni ratione agendum, vt & succorum materiam crassiorem reddas & cutim denses, & exhalationem inhibeas, quod si ex sententia omnia nobis responderint, etiam carnei his aliquid nutrimenti post alia dabimus, potissimū post quartum diem, Galeni dereto, eodem duodecimo method. medend. Ex his itaque constat qualiter syncope succurrendum erit: pauceæ etenim sunt, vel forte neque vna, quæ ex his quæ hic conscripsimus, curari non valeat, modo curari possit.

Cap. 6.

Loco citato

De lactis defectu. Cap. 56.

QVAMVIS affectio hæc infantibus magis, quàm mulieribus grauis sit, ex Aetii testimonio cap. 33. lib. decimi sexti, & propterea conuenientis fuisset alio loco de ea pertractare; tamen quia hic de affectib. in spiritus instrumentis ortis sermo nobis institutus est, in quib. certè thorax, & cor existit; ob id quoque & mãmillarum affectum non ab re quoque meminimus; vt quæ incumbant thoraci, & cor contegant, Galen. teste. 7. de vsu partium, postquam de reliquis instrumentorum spiritus ac cordis affectionibus verba facimus. Merito autem pectori homini mãmæ inherent: nam aptissimus omnium hic ipsis locus est, tum propter alios vsus, quos Gale. eodem. 7. de vsu part. connumerauit, tum etiam quod in eo loco in mulieribus copiosissimum benigni alimenti superfluum colligi potest, lac videlicet, cuius causa

ca. 22. in fine.
Cur homini mãmę pectori inhęreant.
Eodem c. 22. in prin.

causa extiterunt: nam hanc primam, ac maximam animalibus (vt ipse inquit) præbent vtilitatem: quod quidem cum vtilis alimenti superfluum sit, cibus exacte confectus, in eo potissimum loco constituere eas conueniebat, vbi facillime simul, & citissime elaborati lactis copia perfecte consistere poterat. Nam cum tenera adhuc sunt, atque imbecilla recens nata animalia, edulia solida nō dum possunt conficere: & ob eam certe causam natura, perinde ac si vtero adhuc gererentur, alimentum ex matre ipsis comparauit pro conceptus nutritione, vt decimo quarto de vsu partium decretum reliquit Galen. Hoc siquidem alimentum nihil aliud est, quàm quædam veluti superfluitas nutrimenti partis ipsum generantis, similis quidem naturæ ipsius existēs: Qua de re cum quidam in mammis adenes existant, vim habentes, id quod ad eos influit alimentum alterandi, ac sibi ipsis assimilandi, quoniam exangues, & albi hi sunt proprium efficiunt humorem talem, qualis est lac, & plus talis efficiunt, quando plus alimenti defertur ad ipsos, Galeni sententia commento aphoris. 39.5 lib. cum itaque humor hic, qui veluti superfluitas alimenti est ipsarum mamillarum generantium ipsum quo conceptus ex eo nutriatur, vt retulimus, vel admodum exiguus existat, vel omnino deficiat, lactis defectum appellamus. Quod vero in hac affectione mamillæ afficiantur, ex his, quæ diximus liquet, cum principem ipsæ vsum, qui gratia generationis lactis existit, vt paulo ante dictum est, non præstent, potissimum tempore, quo prǣstare debent, de quo modo loquimur. Est autem id a partu, quando iam fœtus natus fuerit totoq; lactationis tempore: etenim mirabili quadam arte natura fecit, vt mammę maximum habeant cum matricibus consensum. Nanque cum partes vtrasque ad vnum opus obeundum comparasset, ipsas per vasa coniunxit, modo quo Gal. declarauit libr. septimo, & 14. de vsu partium, ac libr. de ven. dissect. partim quidem ex partibus, quæ sunt supra phrenas ad inferna deducendo, partim ex inferioribus sursum: Necesse nanque erat has particulas per vasa coniungi vt quando in matricibus fœtus augereretur, ac conformaretur, illi soli venæ communes ex vtriusque alimentum affundant: quando vero natus fuerit, mammis rursum alimentum totum affluat. Quo fit, vt lac menstruo germanum esse inquiat Hippoc. & quod eodem tempore menstrua belle procedere nequeant, & fœmina lactare, vt Galen. asserit: Ad hæc lib. quinto de simplic. medicamēt. facultat. dicebat. Proinde quibus menses mediocriter feruntur, iis lac in mamillis non colligitur; quibus vero hoc large suppetit, iis plane menses supprimuntur. Hoc itaque tempore, ac reliquo toto quo mulier lactauerit, si lac deficiat, mamillas affectas esse non ab re fatemur, siue per essentiam, siue per consensum affectæ sint. Earum vero affectus symptoma est in genere retentorum immodice: nam (vt inquit Gal.) commento præd. aph. 39.5. lib. hoc commune est omnibus animalis partibus, quę aptæ sunt humores aliquos vtiles generare, aut partibus alij, aut generis propagationem; aut conceptus nutritionem, esse humorem illum, quandam veluti superfluitatem alimenti partis ipsum generantis. Nam quantum alimenti ab ipsa parte alterati fuerit nutrito corpori exquisite assimilatum, illi apponitur parti, ac nutrit eam: superfluum uero derelictum similis quidem naturæ partis humor existit; uerum eiusdem partis ueluti excrementum est: cum autem hoc excrementum deficit, non ab re dicimus affectionem hanc contineri in genere excrementorum contentorum immodice. At quoniam lactis materia sanguis est in venis contentus, quantitate, ac qualitate contemperatus, tum ab aliis partibus transmissus, tum etiam a mammis ipsis attractatus, ut 5. de simpl. med. facult. est uidere: propterea non ab re ipsum sanguinem contemplari, eodem loco præcipit Gal. quo prompte inueniatur causa paucitatis, aut omnino defectus lactis. Nanque inuenies quod aut paucior est, quàm conueniat, aut deterior,

[Margin notes:]
Quid sit lac.
cap. 8. in prin.
Quid intelligendum sit per lactis defectum.
Quæ pars afficiatur.
Li 7. de usu par. c. 12.
14. de usu part. c. 5.
De uenarū dis. sect. c. 5. & 8.
c. 22. post prin.
Quis affectus præter naturam sit defectus lactis.
Qua uia inuestiganda sit causa, defectus lactis. c. 22.
Eodem lib. 5. c. 20.

vt ipse inquit: paucior autem esse poterit, vel quod in toto corpore exiguus affuerit sanguis; vel quod licet exiguus in toto non fuerit, parcior à mamillis attrahitur: id autem interstinguere poteris ex totius corporis temperamento, ac habitu ficciore existente. Ex immodicis item sanguinis, aut aliorũ humorum euacuationibus pręcedentibus, vehementibus exercitijs, laboribus, vigilijs, fame, mœrore, vel solicitudine, aut arida, ęstuanteque febri, vel id genus aliis: quæcunque plusquam expediat, corpus deficcauerint, ac calfecerint: hæc enim sunt, quę inter alia lac lædunt, ipsumque prouenire prohibẽt, vt legitur apud Galen. eodem libr. quinto de simplic. medicament. facul. nedum sanguinem ipsum minorem reddentia, sed partim etiam qualitatem ipsius vitiantia: quam suis & immodicè refrigerantia huiusmodi quoque naturę sint. Si vero hæc non adsint, inspexeris autem aridas, macilentas, ac graciles mamillas ipsas, ob propriam earum imbellicitatem, ac aridam intemperiem prouenire lactis defectum coniicere poteris, vtpote quæ non valeant tantam, quanta indigent pro lactis generatione, sanguinis copiam attrahere. At si pro pterea quod sanguis deterior, seu vitiosus fuerit, lac ipsum deficiat, vtpote biliosus, aut pituitosus, vel melancholicus existens, id tum ex lactis colore, tum substantia, & sapore potissimum interstinguere poteris, pręsertim si non omnino defecerit, non tamen posthabita cognitione temperamenti, habitusque totius corporis, & ętatis. Nanque si biliosus fuerit; præter eius tenuitatem, ac flauitiam, amari quodammodo saporis lac erit, aderitque temperamentum biliosum, habitus gracilis, ac ætas florens. Si vero pituitosus sanguis fuerit, crassioris substantiæ, albi aut pallidi coloris, acidi saporis, odorisque lac existit; lactantisque temperies, habitus, ac ætas pituitosi quoque erunt, quemadmodum si vehementioris fuerit spissitudinis, ac paucitatis, obscuriorisque ac quodammodo nigri coloris lac ipsum, & reliqua, quę diximus melancholica fuerint melancholicum quoque sanguinem adesse significabunt. Hæc tamen affectio quamuis infantibus magis, quàm mulieribus grauis sit, vt diximus, non propterea despicienda erit, cum absque aliquo eiusdẽ mulieris pręter naturam affectu etiam gigni non possit: quapropter vbi imminuitur lac, aut omnino extinguitur, vel corrũpitur, aut spissatur, vel attenuatur; præstat quidem alterius nutricis lac præbere, quemadmodum Aetius præcipit libr. quarto cap. 6. Sin autem id non permittat res aliqua instans, victu nutrix curãda est, vt ne in morbum incidat infans, vt ipse inquit; ac ipsa sibi quoque meliorem vindicet sanitatem. Itaq; si lactis defectus ex sanguinis paucitate proueniat, vniuersam victus rationem mulier exposcit humectantem, & excalfacientem, Galen. teste, 5. de simplic. medic. facult. Similia item & medicamenta, siquidem quæ non deficcant, & modice excalfaciunt, lacti generando vtilia sunt: ac merito dicta sunt lactis procreatricem habere facultatem; quamuis ea numero sint per quam exigua, vt idem Galen. inquit. Nam lactis, velut etiã seminis effectrices facultates partes in medicamentis duntaxat, partim in alimentis consistunt: in medicamentis, tum succos pituitosos excalfacientes in sanguinem vertimus: in alimentis autem, secundum totius substantiæ similitudinem; vbi videlicet boni sint succi, & humida, ac tepide calida, ceu est ipsum lac medium habens temperamentum, quo ad colorem attinet, pituitæ, & sanguinis: licet non æque ab vtroque absit, sed longius abest a pituita, propius autem accedit ad sanguinem, vt eodem quinto de simplic. medic. facul. liquet; id quod etiam patebit, si eiusdem triplicem diuersam substantiam, ex qua cõponitur, considerabis, primam quidem crassam, ex qua caseus conficitur; alteram pinguem, ex qua butyrum; & tertiam aqueam, quam serũ nuncupamus: nam ex hisce, pinguis maxime temperata est; crassa vero paulum ab ea declinat; aquea autem frigida, & humida est, vt idem Gal. testatur quarto de simpl. medic.

Signa si ex sanguinis defectu proueniat.

Cap. 21.

Si vitiosus sanguis causa fuerit, signa.

curatio, si ex defectu sanguinis proueniat. Cap. 21.

Loco citato.

Lactis temperamentum.

Loco citato.

Cap. 17.

medic.facult. Quapropter alimentum augere, & melioris ſucci cibos dare oportet: panem videlicet optimum, gallinarum, pullorum gallinaceorũ, ac columbarum iuuenum, perdicum, & phaſianorum carnem, hædorum, vitulorũ, & caſtratorum, inſuper & oua recentia, præſertim ſorbilia. Ex fructibus vuas paſſas, amygdalasque dulces. Pro potu vinũ, aut aquoſum, aut flauum, tenue, moderate aqua dilutum, vel vinum dulce potui tribuatur, ac ſorbitionibus vtãtur, vt Paulus iubet, lib.1.ca.4. Caueant exercitium immoderatum: verum ſupernarum partium exercitijs vti poſſunt; vberumque frictione moderata, ac fomentis per ſpongias, Aetio teſte. Viteut animi affectus immodicos, mœſtitiam præſertim. Medicamenta vero, & ſi lacti generando proficere aliquid poſſint, non tamen frequenter ipſis vti, præcitato loco pręcipit Paulus; eorum tamen quibus vti poterunt in fine mentio fiet. Si vero quia deterior ſanguis fit, propterea lac deficiat, ſiquidem bilioſus fuerit ſanguis, primum purgationem deſiderat, mox victum, quem modo dicebamus, vt eodem lib.5. de ſimpl. med. facul docet Gal. Eligatur autem purgans medicamentum, quod leuiter bilem expurgat, ac nõ exſiccet; veluti eſt manna, caſia fiſtula, ſyrupus ex pluribus infuſio. violarum, aut roſarum, tum rubearum, tum perſicarum; prius tamẽ ſyrupum exhibens ex ſucco intybi, aut borrag. vel ex infuſ. roſ. vt facilius bilius expurgetur. Pari quoque ratione nigra bilis, ſi ea cauſa vitioſi ſanguinis fuerit, ac defectus lactis, expurganda erit medicamento, quod talem vim habeat, nec tamen exſiccet, veluti eſt diacatholicon, ſeu ſyrupus domini Auguſtini, ſi cum manna, aut caſia fiſtula ea permiſceas. Verum ſi pituitoſus fuerit ſanguis, medicamenta requirit, Gale. teſte excalfacientia aut primo, aut ſecundo ordine, non tamen deſiccantia: nam hæc pituitoſos humores excalfacientia, in ſanguinem vertunt; & non ipſius ſanguinis humorem depaſcunt, ac ipsũ craſſiorem ſimulque pauciorem afficiunt, vt ea quę deſiccant. Verũ inter ea potiora ſunt, quæ non tantum ſunt medicamenta, ſed & nutrimenta, vt ipſe inquit; velut eruca, fœniculum, anethum, cum etiamnum virentes, & humidæ fuerint; nam ſiccæ pluſquàm oportet excalfaciunt, & deſiccant. In hunc etiam vſum conferunt, ſmyrnium, apium, ſyon, & polium; eaque virentia, priuſquàm ſiccẽtur, ex eiuſdem Gal. ſententia. Similiter etiam confert fœniculi radix, & ſemen, ptiſanæ incocta, ex Pauli teſtimonio, item cytiſi folia ex vino nigro, aut ptiſana, melanthium dulce, & anethum, paſtinacæ radix, atque ſemen, quæ calida prius irrorato admouenda ſunt, vt ipſe Paulus refert. Confert quoque lini ſemen cum melle delingere, vt inquit Aetius, aut ſeſamum crudum cum vino dulci. item naturaliter facit lapis galactiles dictus pro amuleto alligatus, & aqua diſſolutus, ac potatus, vt ipſemet fatetur Aetius lib.16.cap.33. inteſtina quoque terræ, ſi quinque, aut ſeptem teras, aut plures, ac cum duobus, vel tribus recentibus gallinarum ouis decoquas, pauco fęniculo, aut anetho addito, atque ex his ferculum parabis, non parum ad multitudinem, ac bonitatem lactis comparandum confert. Similiter etiam ſi ea prius vino albo abluta in pulueremn redigãtur: & cum vino dulci ʒ.ij. vel ij. prædicti pulueris exhibeas. Ex Hippo. lib.1. de morb. muliebribus habeatur: quod ſi lac fuerit extinctum, porrum tritum, & aqua dilutum bibendum dandum erit; calida mulier lauetur, & braſſicam edat, ſed & cytiſi folia ſimul coquat, & ſuccum ſorbeat; bibat etiam fœniculi ſuccum, ſeu ſemen, & de radicibus fœniculi, & hordeum molitum, ac butyrum ſimul coquito, frigefacito, ac bibenda præbeto: bonum eſt & hippomaratrum, & hippoſelinum, & cytiſus: hæc omnia (vt ipſe inquit) ſimul multum lac faciunt, & augent: viticis item fructus in vino bibendum dato; & betæ ſuccus potatus, multum lac facit; naſturtium in vino potum commodum eſt, eodem auctore: hęc eadem ferè confirmauit lib. de natura muliebri.

Victus ratio.

Citato l.4.ca.6.

Cap.21.

Si ex deteriori ſanguine proueniat lactis defectus, curatio.

Qualia medicamenta facultatẽ habent generãdi lac.

Loco citato.

Loco citato.

Præcitato loco.

Lib.4.cap.6.

Paulo ante medium.

Prope finem.

De lactis redundantia. Cap. 57.

CVM lac velut superfluitas quædam alimenti vberum sit, vt paulo ante asseruimus, non ab re contingit interdum, quando plus alimenti ad ea defertur, adeo hoc ipsum redundare, vt ex eius ampliori plenitudine mulier grauetur, ac doleat, ita, vt copiam eius ferre nequeat, præsertim cum è mammis non effluat, & propterea intus detinetur. Contingit autem hoc sæpius puerperis, non raro autem & reliquis lactantibus. Talis autem mamillarum affectus facile percipi poterit, tum visu, & tactu, tum etiam ipsius mulieris sermone. Qualitas vero affectus causa morbi est, in quantitate videlicet, & proprie in excessu, qui ex ipsa prouenit lactis copia, si in mammis detineatur; etenim lactis copia, velut quælibet alia plenitudo, causa morbi erit, cuius iterum causa est boni sanguinis multitudo: quemadmodũ è diuerso eiusdem lactis defectus ex partiori, aut vitioso sanguine originem ducit, vt præcedenti cap. diximus: potissimum vero plurimum colligitur lac, oppletis sanguine communibus venis, quę à mammis pertingunt ad vteros. Euenit autem & id mulieribus vtero gerentibus, ob conceptus imbecillitatem interdum: interim vero cum neque grauida est, neque peperit, sed ei menstrua defecerunt, Hippocr. auctore aphoris. 39. & 52. quinti libr. de quibus modo noster sermo non erit, cum de his duntaxat verba faciemus, quibus à partu, aut reliquo lactationis tempore, adeo creuerit in mãmillis lac, vt propterea mulieres grauentur, ac doleant; ita, vt metus sit, ne vbera inflammatione corripiantur. Si vero lac multum è mammis effluat, non amplius causa morbi, sed symptoma erit, sub genere excretorum immodice contentum; nec formidandum erit ex eo quempiam præter naturam affectum in mãmis ipsis futurum esse aut fieri: & propterea nec de hac etiam lactis abundantia hic loqui intendimus. Verum huic effectui, de quo modo uerba facimus, statim succurrendum erit, alioquin metuendum est, ne mamillarum inflammationẽ pariat, vel instar casei lac cogatur, seu grumos vertatur: & si vitiatum quoque lac fuerit, mammarum vasa exulcerat, scabiem, panos, & papularum eruptiones quoque producit, vt inquit Aetius. Quapropter vbi imminuere ipsum voles, cibos minus alentes & paucissimos dato, vt ipsemet refert Aetius. Exiguum quoque potum tribuas, aquam videlicet, & non vinum; cauendum nanque ab eo erit. Frictiones, vincula, ac infernarum partium exercitia pręcipienda sunt. Cæterum (vt Soranus inquit) vbi mammæ assiduè doleant, neq; à mulieribus, neq; ab infantibus exugi oportere (nam suctione plus materiæ attrahi asserit) id quod confirmauit Paulus cap. trigesimo quinto, libr. tertij. Nos vero ex Aetii sententia cap trigesimo quarto lib. decimi sexti, ab adultis, ac peritis mulieribus, quod puerperarum mammę leniter exugantur non negamus, præsertim vim non immodicè doleant, seu inflammatæ sint: effertur nanq; foras leni hac exuctione quod in mamillis lac continetur, neque plus materiæ ad eas trahitur. Et propterea inflammationem per eam fieri prohibetur, potiusque propriatur: in vniuersum autem prohibenda sunt ea, quę multum, ac optimum sanguinem procreare possunt: & proinde nil præstantius, quam circa initia, si quid non impedierit, poplitis, seu tali venam secare, copiosumque sanguinem ex ea vacuare permittas, vbi vires ferant, eaque iteranda, si opus fuerit. Et si altera mamilllarum magis oblęsa sit, è directo vena secunda erit; potissimum autem id seruandum erit puerperis, vbi menses detineantur, totisque viribus præter venæ sectionem eos prouocare conandum: nam quibus menses mediocrites feruntur, vt prius diximus ex Galeni sententia, iis lac in mãmillis multum præsertim non colligitur. At si non propterea quo menses præter naturam detenti sint, sed

Affectæ partes.
Affectus qualitas.
Causæ.
Prognostica.
Curatio.
Lib. 16 c. 36.
Lib 4. c. 6.
Victus ratio.
Venę sectio.
Lib. 5. de simpl. med. fac. c. 21.

sed quia in toto corpore sanguinis redundantia adsit, lactis quoque copia immodica oriatur, media, quæ in cubito est vena, aut interna primo secunda erit, & prout vires fuerunt, sanguis extrahendus: deinde tali quoque vena incidatur, & eis, quæ modicè repellunt vtare; potissimum vbi lactis redundantia nõ fuerit à partu. Quapropter spongia pura, molli posca è gelida imbuta, expressaq; super mammas fasciis accommodanda erit, vel palmulæ cum pane, at posca tritę, deinde vincire eas, ac moderatè constringere oportet, iuxta Aetii, & Pauli sententia; vel ouo toto cum rosaceo vtendum erit, aut linteum aceto imbutum imponito, & assidue humectato; vel lentes aqua marina coquito; & cũ decocto quidem mammas abluito; ipsas autem lentes contusas imponito; aut myrti etiam decocto ipsas perfundito. Quod si lac omnino restinguere malueris, alumen, & psyllium cum aceto, & coriandri succo, ac rosaceo adhibeto, ex Aetij testimonio. Poterit quoque portulacę succus cum fabacea, ac lentiũ farina adiici, vel ex cremore fœni gręci seminis lini, & altheę cum succo coriãdri, aut portulacę, farina hordei, ac lentium, adiectis oleo rosaceo, aceto, ac cera medicamentum paretur, quo mammę illiniantur. Cuminum quoque cum aceto illinitum, eodem Aetio teste: similiter cuius decoctum cum modico croco oblinitum, aut fœni gręci succus cum apio viridi, mentha, aut ruta, farina lentium, rosaceo, ac posca imponatur. Quod si neque his lac imminuatur, vel restringuatur, aut si à partu lac omnino restringuere malueris (id quod assidue huius ciuitatis mulieres, nobiles pręsertim, ac diuites expetũt, cum lactare nolit, ac nequeant) non amplius eis, quę repellunt, ac reprimunt, sed quę ipsum exsiccant, ac digerunt medicamentis, tanquam tutioribus existentibus vtendum erit; adhibitis tamen prius per vincula, cucurbitulas, frictiones, seu venę tali sectionem, diuersionibus, prout postulabit vsus. Huius autem generis medicamenta, quibus vti consueui, hic conscribam; quibus veluti miraculo quodã cunctas, quę ad manus meas peruenerunt, perpetuas adeò feliciter curaui, vt lac omnino e mãmis extinxissem, Illud cogi, & caseari non permittens, ac à futura inflammatione penitus mammas liberaui. Excipio autem fœniculi, apii, oreoselini, maluarum, & altheę cum radicibus, cuiuslibet. p. i. foliorum lauri, & florum chamęmeli, singulorum m. ss. quibus in aqua arte decoctis, ac in largiori vase proiectis, tectis de super panno lineo mãmillis, eas fouere pręcipio; dein eodem decocto, mãmas abluere, ac post ablutionẽ rosaceo, omphacino illinire, quo tempore, vt leniter quoque exugantur permitto, vt reliquum quod in mãmis continetur lac fusum, ac liquatum promptus foras effluat, nec materia aliqua ad eas trahatur. Resinę terebinthinę deinceps quantitatem, quę satis sit, assumens, vino albo, & odorifero, ac aqua rosacea sępius abluere iubeo, cui duo, aut tria oua tota, ac croci scrup. i. adiicere permitto, & in emplast. formam. seu cerati, cera addita redigi; quod super lineo linteo, eoq; crasso extensum, perforato tamen in duabus partibus, ex quibus mãmillarum papillę extra prominere possint, imponi, ac fascijs circumligari moderateque constringi pręcipio. Singula autem dicta iterari facio bis saltem in die, mane videlicet, & vesperi, ante cibum; ita vt prius mammę foueantur, abluantur deinceps, & illinantur exuganturque leniter, & demum emplastrum prædictum imponatur, & fascijs moderate constringantur, ac ligentur.

Localium medicamentorum ratio.

Aet. li. 16. c. 35. Pau. lib. 3. c. 37.

Citato lib. 15. cap. 35.

Lib. 4. c. 6.

Medicamt. Lac extinguens ab Auctor. usitat.

De

De lacte in casei speciem seu grumos converso. Cap. 58.

Lib.3. cap.35.

ACCIDIT etiam plerunque à partu præsertim, Paulo teste, vt lac in mamillis casei modo coaguletur, seu in grumos concrescat; neque enim idem est, vt nonnulli sentiunt, lac in casei speciem coagulari, & idem in grumos coire; neque omnino in causis generationis iidemmet affectus conueniunt, vt dicemus: Ambo autem morbi in numero, seu magnitudine dici possunt, cum in quantitate comprehendantur, atque in excessu eiusdem: vtrunque quoq; vitium cum facile tactu, ac ægrotantis sermonibus comprehendi posit, haud aliis pro eius dignotione indiget notis: Ex lactis item copia, vel eiusdem crasitie, tanquam ex materia originem ducunt affectus ambo: Vtrum autem eorum causa sit, prompte dignoscere valebis ex indiciis abũdantiæ lactis, si ea causa extiterit; aut ex eiusdem lactis crasitie, modo ex ea excitentur. Itaque siue crassum fuerit lac, siue multum indifferenter in casei formam redigi potest, aut in gumos conuerti, tum ex immodica mamillarum caliditate, tum ex immoderata earundem frigiditate, velut efficienti causa, prima siquidem exsiccando, ac secernendo id quod tenue, ac seorsum in ipso consistit: reliqua vero adstringendo, ac cogendo vniuersam eius substantiam; in grumos tamen cõcrescere ipsum nequaquam à caliditate valet, sed à frigiditate duntaxat, quemadmodum extrauasatus sanguis, veluti nec instar casei coagulari, nisi à caliditate poterit, vt Galen. auctoritate mox probabimus, & si plerique etiam, qui Galen. doctrinam profitentur aliter sentiant. cuiuis nanque constat, lac, non alio modo, quam sanguinem in grumos conuerti at is non nisi vbi extrauasatus, frigefactus fuerit, in grumos vertitur: & propterea æger frigore exoluitur, ac penè exanimatur; pulsusque, imminuitur, ac frequens apparet, & denique male se habet, ex eiusdem Galen. testimonio 6. de loc. affect. & lib. de cibi boni, & mali succi, ac commen. apho. 20. 6. lib. Quod vero lac coagulari, nequeat, nisi a valido calore, apud eundem liquet 5. de simpli. med. facul. indiget nanque vt coaguletur, quod serosum eius ac tenue seorsum fusum segregetur, quod vero crassum in eo est, in sese coeat: id autẽ (vt ipse inquit) absque valido calore peragi nequit: cuius quoque naturæ esse debẽt ea, quę vrinam ciunt: nempe excalfactoria, exsiccatoriaque; tum etiam secretoria, & coactoria. Illud idem confirmarunt Paulus, & Aetius, diuersam instituentes curationem, ac alia medicamenta, pro lactis caseatione, & pro eiusdem in grumos conuersione: à frigore itaq; lac grumescit, & à calore casei modo cogitur. vt patet ex dictis: Quomodo autem interstinguere valeas concretum, ac grumescens lac à frigida intemperie, aut ipsummet casei modo coactum ab intemperie calida, non opus est, vt hic conscribam, cum quiuis prompte ex earundem temperierum propriis signis coniicere poterit. Id uero haudquaquam pretereundum est, quod nisi quàm primum grumescens, seu caseatum lac curetur, aut inflammationem pariet, aut mammarũ exulcerationes, præsertim si vitiatum lac fuerit. Qua de re vbi ipsum ab immodico calore caseatum fit, victus ratione ad frigidum inclinante instituta, eisdem ferè medicamentis, præsertim circa initia vtendum erit; quæ in præcedenti capit. conscripsimus, Pauli, & Aetii auctoritate. Priuatis autem deinceps (eodem Aetio teste) conferunt furfures in aceto concocti cum rutæ decocto supra mammas impositi: idem facit mentha polentæ admista, & iuglans cũ ruta, ac melle, vt ipse inquit. Cuminum item priuatim, vel cum polenta, & crocus cum lacte, ac muriæ fomentum, & apium viride impositum (quod etiam grumos lactis dissoluit (magnopere conducunt, ut apud eundem Aetium legitur, cap. 35. lib. 16.

Margin notes: Affectus. — Causæ. — Si ingrumos cõcrescat, causa efficiens. — Si instar casei coaguletur, causa efficiens. — Li. 6. de loc. aff. cap. 3. collige. — Li. de cib. boni & mali succi. cap. 4. — Lib. 5. de simp. med. facu. c. 12. — Pauli. li. 3. c. 35. Aet. lib. 15. cap. 34 & 35. — Prognostica. — Curatio caseati lactis. — Lib. 16. cap. 35.

35.lib.16. Folia item solani, seu halicacabi cum brassicæ folijs, si contundantur, pauca myrrha, ac croco adiectis & exiguo aceto nō minus conducunt. similiter si ex fœni græci, seminis lini, & altheæ decocto cum oleo violaceo, & exiguo aceto epithemata fiant: Properit quoq; si mentham contundas, & cum hordei, ac fœni græci, altheæ. & seminis lini farina, oleo rosaceo, ac pauco aceto permisceas, & superimponas. At vbi in grumos conuersum lac fuerit, victus ratione vtendum extenuante est, ac ad calidum inclinante: similibus quoq; medicamētis; in quem vsum lentes aqua marina, aut muria decoctæ, si eisdem vtaris, quē admodum præcedenti cap. dictum est; aut etiam cumini decocto cum modico croco, haud exiguam afferent vtilitatem. Paulus vero cap.35.lib.3. pane ex hydrelæo, aut mulso, aut cum perdicio herba viridi vti consuluit: Similiter superfusione calentis olei dulcis, aut fotu calidæ aquę, vel decocto fœni gręci, altheę, seu apij mām̄illas fouere iussit: In talem item vsum, chamæmelum, fœnum græcum, althæam, ac anetum eligas. Delinire vero mām̄illas conuenit, (vt ipse inquit) polline farinaceo cum semine lini, aut fœno græco cum hydromelite, aut etiam sesamo, quod cum melle, aut butyro sit leuigatum. Poteris insuper tritici farinam cum furfure eisdem permiscere, oleis quoque amygd. dulcium, chamæmelino, aut anethino, mām̄illæ inungendæ sunt. Coagulum quoque leporinū, præsertim si cum pauco aceto, butyro, aut aliquo prædictorum oleorum illinatur, in gumos conuersum lac summopere dissoluit: nam, & in ventre concretum lac curat, Galen. auctore lib. de med. paratu facilibus, in fine: potum cum vino coagulum, & cum aceto simili modo epotum, nedum lac, sed & sanguinem in ventre concretum dissoluit, vt patet 10. de simpl. med. facult. Betæ item folia si tandiu oleo fuerint incocta, quoad intabuerint, cum pane, & fabarum farina, paucoq; oleo sesamino, ac cera permista, & imposita, conferunt.

Lactis ī grumos cōuersi curatio.

cap. de coagulo.

De mammarum inflammatione.
Cap. 59.

SICVT cæteræ corporis partes, ita quoque vbera interdum inflammari solent, illud tamen præter reliquas peculiariter habent, quod nedum ex confluente ad ea sanguine, verum etiam ob lactis copiam, aut eiusdem casei instar coagulationem inflammatione affici consueuerunt. Quibus inflammatis non admodum laborare oportet in tradendis signis, pro eiusdem affectus, ac partis affectæ cognitione, nam facilè ad sensum patebunt. Verum cum eiusdem inflammationis gemina causa esse poterit, sanguis inquam, aut coagulatum lac, prima causa quouis tempore ipsam excitare valet, & proprijs indicijs prompte dignosci; reliqua vero non nisi puerperis, aut vtero gerentibus, seu quibus menses detenti fuerint pręter naturam: vno etenim iam trium dictorum modorum mulieris lac in mām̄illis habent, ac abundantius habent; interstringens autem id, tum ex præcedenti lactis abundantia, tum etiam ex eiusdem coagulatione: ex quacunque vero causa mām̄illarum inflammatio fuerit excitata, non spernenda erit eius curatio: Nam cum laxior, ac adenosa earum substantia sit, nec multum obtineant innatum calidum, metus erit, ne in scirrhosum tumorem, & demum in carcerosum vergat, aut ea suppurata, ac ad abscessum progrediente, exedens vlcus consequatur. In curandi autem ratione, prius recta victus ratione instituta, obseruandum primo erit, vt si ex confluente sanguine, aut etiam ex lactis coagulatione, mensibus præter naturam detentis inflammatio fuerit excitata, sanguis mittatur, ex eiusdem lateris vena tali; potissimum si detenti menses fuerint, aut ex interna, vel media similiter eiusdem cubiti vena; & (si opus fuerit) non semel duntaxat, sed bis, & ter vena secanda erit. Insuper à venæ sectione, purgante medicamento vtare,

Partis affectæ, & affectus cognitio.

Causæ.

Prognostica.

Curatio.

Venæ sectio.

Purgatio.

re,eo tamen quod leniendo purgat,velut manna,casia fistula, saccharum violaceum;& interdum prædictis antidotum diacatholicon addere poteris. Post hæc ad ea,quæ reprimunt,seu repellunt medicamenta,non tamen valida con fugiendum.Tutius autem eis vti poteris, si quæ digerendi vim habent medicamenta,cum eis permisceas,in quem vsum maxime conuenit, si madefacti lintei ex aceto vini albi cum gelida aqua mammis imponantur, ac pluries iterentur: Aut paretur decoctum ex floribus chamæmeli,cui æqualis portio olei rosacei,& pauca quantitas aceti albi admisceatur, & similiter vtare. Vel excipe succi solani,& olei rosacei,singulorum vnc.ij. aquæ, in qua fœni græci,florum chamæmeli,& seminis lini ana.ʒ.iii. fuerint decoctæ,vnc.iij. aceti vnc.j.s,misceantur,& mamillis(modo iam dicto)impone. Vbi vero inspexeris prædicta medicamenta parum admodum conferre, potissimum transacto inflammationis initio,ad ea,quæ magis digerunt,ac discutiunt progrediendum erit: quapropter hoc medicamento vtitor.R.florum chamæmeli,mellioti,fæni græci,althææ,seminis lini,& anethi,singulorum manip.j.ebulliant in iustæ quantitatis aqua;deinde adde olei rosacei, & chamæmeli aut anethini, vtriusque vnc.ii.aceti albi vnc.i.& madefactis in eo spongiis,aut linteis lineis, mammis sæpius imponantur.Ex farina item fabrum,fœni græci,& seminis lini,ac hordei,& pane contrito,in aqua decoctis cum oleo sesamino,& anethino, additis duobus vitellis ouorum,& croci,ac myrrhæ ana scrup. i. emplastrum formari poterit,ac mammis superimponi. Vel ex radicibus, ac foliis althææ decoctis, seminis lini,ac fœni græci farina,cum oxymelite medicamentum paretur,ac vtitor.Sesamum quoque tritum,butyro admisto, moderateque tepefactũ quotidie bis impositum commendauit Aetius.Similiter si medullę panis aqua madefactæ,ac tritæ partes duas assumpseris, & perdicii herbę tusę partẽ vnam, ac cerati liquidi partem vnam,& dimidiam,simulque permisceas,& bis in die imponas,auctoritate eiusdem conducet. Si vero discuti inflammatio haudquaquam valeat prædictis medicamentis,ac reliquis similiter, discutientibus sæpius adhibitis:pro eiusdem suppuratione auxiliari conuenit,calida, ac humida temperate medicamenta adhibens,quæ emplasticam quoque vim habeant; hæc nanque maturationi,ac suppurationi opitulantur,Galeno teste 5.de simplic.med.facult. quo loco vberem eorum materiam reperies. Inflammatione autem in pus transmutata,ad eius disruptionem deueniendum erit, fero,aut medicamentis acrioribus. Verum si ad duritiem inflammatio vergat,ea,quæ molliendi vim habeant,adhibere cõuenit;in quem vsum laudauit Aetius cap. 38.lib.16.semen.lini,aut fœni græci, aceto mulso coctum, & impositum;aut sesamum illorum modice tostum cum melle tritum,& calidum appositũ:vel stercus caninum album terebinthina exceptum superimpositum.Cæterum si ex coagulato lacte inflammatio fuerit excitata, eiusdem circa initia vtendum medicamentis erit,quæ paulo ante,coagulato tacti conferre diximus. Verum si neque eis inflammatio cedat,ad ea,quæ modo commemorauimus,medicamenta progrediendum erit.

Topica qualia esse debent.

Lib.16.cap.37

Cap.8.

περὶ καρδιακῆς,ἢ καρδιακοῦ,καὶ καρδιαλγίας.

id est de cardiaco morbo,& cardialgia, seu cordis dolore. Cap. 60.

CVM iam tempestiuum sit de ventriculi affectibus pertractare, non ab re fuerit ipsum primo in duas,easq; maximas, ac præcipuas partes secare, quemadmodum mos est apud omnes,medicos præsertim Galen. li.5.& 6.de locis affe.quarum vna,quę superior est,gulęque cõtinua ex multis

5.de loc. affect, cap.6.
6 de loc.a ffect, c.2.in prin.

multis neruis sensificis est contexta: altera vero quæ huic continuatur, ad intestinorum vsque exortum extenditur. Vtraque autem earum in animalibus proprio fungitur munere, ac pro vtilitatis differentia, cum earum quælibet læditur, diuersa eis euenire consueuerunt symptomata, quanquam interdum similibus quibusdam afficiantur affectibus. Cæterum proprium munus primę partis) quam os, seu ventriculi ostium nuncupant) est ciborum appetentia; quemadmodum reliquæ (quam eiusdem uentriculi spatium, seu cauitatem appellare solent) eorundem ciborum concoctio. Prioris itaque partis nos primo præter naturam affectus conscribemus, deinceps autem & alterius, hoc est cauitatis eius, quam primam partem græci diuersimode appellare solent, nam interdum καρδία, hoc est cor, propter symptomatum vehementiam, quæ inducere videtur similia eis, quę proueniunt ex eo viscere, quod sua natura pulsat. ac in thorace continetur, dum afficitur, & proprie cor appellatur, nominant, veteres præsertim, vt liquet quinto de loc. affect. primo de caus. sympto. 2. de Hippocr. & Plat. dec. & commen. aphor. 17. & 6. quarti libr. Interim vero non καρδία sed στομαχός consueto nomine, non vetustis duntaxat Philosophis, sed medicis etiam nominatur, eodemmet Galeno teste præcitato primo lib. de caus. sympto. & 8. de composit. medi. secundum locos; Quanquam στομαχόν proprie eam partem (quæ inter fauces, & os ventriculi media est, quã etiam veteres gręci vsque ad Aristotelis sęculum οἰσοφάγον nuncupabant) post eum appelllare consueuerunt. Latine autem gula dicitur, vt patet eodem 5. de loc. affect. nonnunquam tamen os ventris ita vocant, vt 13. method. medend. legitur, non solum medici, vt idem Galen. inquit 3. de loc. affect. verum etiam & homines vniuersi vulgo sic nominant, vt eodem 1. de caus. sympto. liquet, Celsus vero per stomachum quandoque intellexit gulam, interim quoque vẽtriculi inferiorem partem sic nominat, vt videre licet apud eundem li. quarto cap. 1. verum quicquid sit de huius particulæ nomenclatura, quam nos ventriculi os, seu ostium appellauimus, nõnullis præter naturam affectibus conflictari ea solet, ut patet citato lib. 5. de loc. affect. innumeraque & varia symptomata hominibus, vbi offensionem acciperit, in ferre consueuit ex Tralliani sententia cap. 5. lib. septimi. At cum in ipso quidam oriantur affectus, consentientibus ei quibusdam aliis partibus, pręsertim principibus, corde videlicet, aut cerebro, corde siquidem propter exactam, quam habet sentiendi vim, ac eius cum corde vicinitatem: cerebro vero propter magnos, quos suscipit molles neruos per sextam coniugationem ab eodem cerebro ortam, ob quam etiam causam os ventriculi sensu acutissimo præditum est, ac deficientis alimenti præter cæteras quasque partes exactissimam sentiendi facultatem habet, ita vt nullum membrorũ, aut ita exactum habeat sensum, aut ita vtrunque principium vna secum afficiat, sicut os ventriculi, vt patet 1. de caus. sympt. quidã vero ipsi peculiares sunt, ac ad propriam eius rationem pertinent, vt eodem lib. 1. de caus. sympt. & 5. de loc. affect. scriptum est: Nos primis derelictis, ex quibus os uentriculi cum affectum sit aliarum particularum actionibus nocere consueuit (ut diximus) eos aggrediamur eiusdem oris uentriculi præter naturam affectus, qui eidem proprii sunt, & peculiares, ab eoque nostram exordiemur orationem, qui ualde molestus esse uidetur, adeo, ut cum augetur etiã propter eius (ut diximus) exactissimum (quem habet) sensum, cor ad consensum trahat, ac eidem noxam transmittere uideatur, & si tunc stomachicæ syncopæ fieri debeant, & non is affectus, de quo modo mentionem facimus, qui ab altera eius appellatione nomen sortitus est, ut liquet primo de caus. symp. cuius affectus adhuc apud ad Græcos tres diuersas reperio denominationes, nam interdum καρδιαλγία, interdum καρδιωγμός, quandoque καρδιακὴ dicitur: pro quo animaduertere dignum est, quod hæc tria nedum nomine discrepant

5. de loc. affect. cap. 6.
1. de caus. symp. c. 7. in prin.
2. de Hip. dec. & 8. in prin.
1. de caus. sym. cap. 7.
8. de compo. me. sec. loc. cap. 5.
5. de loc. affect. ca. 5. in prin.
13. met. c. 17. in fine.
1. de caus. symp. c. 7.
5. de loc. affect. cap. 6.
1. de cau. sym. c. 7.
1. de cau. symp. Loco citato.
5. de loc. affect. cap. 6.
1. de cau. sym. Lococitato.
καρδιαλγία.
καρδιωγμός.
καρδιακή.
Quomodo in-

ſcrepant (vt cuique patet) verum etiam & re ipſa, vt oſtendemus, (quamuis quidam aliter ſentiant.) Nam καρδιαλγία nomen aſſumens (vt Galen. inquit secundi metho. medend.) à parte affecta, & affectu ipſo ex καρδία inquam tanquam parte, & ἄλγια tanquam affectu cordis dolorem ſignificat: verum tamen nequis decipiatur, cordis cum dicimus non illius cordis, quod in thorace continetur ſubintelligi volumus, ſed oris ventriculi, quemadmodũ paſsim liquet ex Galen. doctrina, & potiſsimum in præcitatis locis, nanque huius cordis, hoc eſt oris ventriculi affectio eſt καρδιαλγία, vt ab eodem Galeno. decretum eſt ſecundo de Hippoc. & Plat. dec. & non alterius, neque iterum omnem oris vẽtriculi dolorem καρδιαλγίαν, ſeu cordis dolorem appellamus (vt quibuſdam falſo viſum eſt) ſed illum tantum (vt ipſe inquit) qui fit, cũ acrimonia humorum proritat, ac ipſum mordet, & proinde quinto de vſu partium καρδιαλγίαν eſſe dicebat, mordacitatem oris ventriculi. Accidit vero (ut eodem 2. de Hippoc. & Plat. decr. patet) affectio hæc nedum ægritudine vexatis, verum etiam iis, qui diutius paulo ieiunium tolerarint, præſertim cum vehementi exercitatione fatigati cibum nullum aſſumpſerint, quemadmodũ etiam & morſus hic in mœroribus ſentitur, efficit nanque mœror veluti vehementior exercitatio vt flaua bilis in ventriculum confluat, à qua poſtea irritati, & morſi homines cordis dolore laborant: καρδιωγμὸς vero ex καρδία, & ὠγμὸς compoſitum a Galen. commen. aphor. 17. quarti lib. ſic deſcribitur: καρδιωγμὸς eſt morſus cordis, hoc eſt oris ventriculi, quare ſi hoc modo καρδιωγμὸς intelligatur cum καρδιαλγία coincidet: verum commen. aphor. 65. eiuſdem quarti lib. quorundam authoritate per καρδιωγμὸν non cordis, hoc eſt oris ventriculi dolorem intelligi aſſerit, ſed motum quendam ipſius viſceris, cordis inquam, palpitationi ſimilem. Qua de re ſic ipſum interpretando ſatis admodum à καρδιαλγία diſsideret, cum non amplius oris ventriculi, ſed ipſius cordis propriè affectus eſſet, etenim crebrum, eſſe et velocem cordis motum, & præcipue palpitationi ſimilem καρδιωγμὸν aſſerit. At καρδιακὴ Græce affectus, ſeu morbus cardiacus latine dictus ex Alexand. ſententia cap. 11. lib. ſeptimi, & Celſi ca. decimo nono libri tertii. ſtomachi quoque vitium eſt, vt idem Trallianus fatetur, quod quidem accidit vbi humores praui erodentes, & virulenti in ore ventriculi collecti fuerint, aut eò confluxerint. Is autem affectus nihil aliud (vt Celſus inquit) quàm nimia imbecillitas corporis, quod ſtomacho languente immodico ſudore digeritur: lib. vero de finitionibus medicis ſcribitur, quod cardiaca diſpoſitio eſt innati caloris labefactatio, & languor. fit plerunque conflictante ore ventriculi, & ſtomacho cum ſudoris immodica vi. Verum quod os ventris primum fit quod in ipſis cardiacis afficiatur, per conſenſum tamen vehementer oblædens cor ipſum, propter vicinitatem ab Aetio ſcriptum eſt lib. 9. ca. primo, non tamen adeo vt ſyncope oriatur Ex his itaque conſtat hos tres affectus quamuis in parte affecta, ac cauſa quodammodo inter ſe communicent, tamen inter ſe ipſos nedum nomine ſed re ipſa quoque diſsidere. Nam καρδιαλγία perpetuo affectus eſt oris ventriculi, eiuſque infeſtum eſt ſymptoma, & ad ſenſum tactus refertur, à ſuccis mordentibus proueniens, vt patet primo de cauſis ſympto. καρδιωγμὸς vero interim non oris ventriculi, ſed eius viſceris, quod in thorace continetur, affectum quendam apud quoſdam (vt diximus) ſignificat, qua iterum ratione à cardiaco morbo dictas: qui etiam ipſe perpetuò eſt oris ventriculi affectus, veluti paulo ante demõſtrauimus ex Aetij, Celſi, & Tralliani ſententia. Verum enimuero morbus ipſe cardiacus à καρδιαλγία maximopere diſsidere videtur. nam cum acuta, & æſtuoſa febri euenit (vt Aetius teſtatur) ac nedum à mordentibus, & erodentibus ſuccis ortum ducit, ſed eis venenoſis, ſeu virulentis exiſtẽtibus, vt Tralliano viſum eſt: Acciditque in eo nimia (vt dicemus) corporis imbecilitas, quod immodico ſudore

[Margin notes: ter ſe differant. cap. 2. — καρδιαλγία quid ſit. cap. 8. 5 — 1. de uſu par. c. 4 in medio. 2. de Hip. decr. cpa. 8. — καρδιωγμὸς quid ſit. — καρδιακὴ quid ſit. — Quæ pars in eis afficiatur. — Concluditur eorum differẽtia. cap. 7.]

sudore digeritur, qui sudor supra consuetudinem ex toto thorace, facie, ceruice, atque capite etiam prorumpit, glutinosus : extremis tantummodo partibus, ficcioribus, atque frigentibus (Aetio, & Celso testibus) adeo vt propè in syncopem incidant taliter affecti. At καρδιαλγία ex acrimonia duntaxat humorum proritante, ac mordente os ventriculi, cum videlicet summe biliosi fuerint, & non ex eorum quoque venenositate, seu virulentia efficitur, sentiunt quoque hunc ventriculi morsum (quem καρδιαλγίαν appellamus) non tantum ægritudine vexari, verum etiam ij, qui diutius paulo ieiunium tolerarint, præsertim si aliqua vehementi exercitatione fuerint fatigati, pariter etiam & mœrore confecti (vt Galeno visum est, neque adeo immodico sudore digeruntur, aut imbecilliores sunt toto corpore cardialgici, velut cardiaci, fit etiam καρδιαλγία citra febrem, eamque acutam interdum, id quod nequaquam fieri potest in cardiaco morbo, vt diximus. Quantum igitur delirarint, ac Galeni doctrina, & a veritate recesserint qui καρδιαλγίαν cum cardiaco affectu confundi putarunt, ex iam dictis luce clarius liquet, sed toto (vt inquiunt) cœlo a veritate lapsi sunt, qui easdem affectiones non ori ventriculi, sed cordi tribuerunt, cum perpetuo in vtrisque affectibus ventriculi ostium afficiatur (vt ostensum est ex Galeni, Aetii, & Tralliani sententia) similiter quoque dicendum, & de καρδιωγμῷ iuxta Galeni decreta præcitatis aphoris. decimo septimo, & 65. quarti lib. quamuis interdum quidam velint (vt diximus) per καρδιωγμόν cordis affectionem intelligere, de qua non est modo sermo faciendus. Quod vero os ventriculi in eis afficiatur patere poterit ex non nullis indiciis. Nam in καρδιαλγία angor quidam ac dolor cum quodam morsu, ac rosione sentitur in inferioribus thoracis partibus proprie sub pectoris cartilagine (vt Galenus inquit eodem secundo lib. de Hippocr. & Plat. decr.) quare ex dolore cum positu, os vẽtriculi affectum esse est coniiciendum. Nec minus, quinimo magis circa eundem locum dolor cum morsu & erosione sentitur in cardiaco morbo cum vehementius ventriculi afficiatur ostium adeo vt accedat desperatio quædam, angor animi, & corporis iactatio (vt Aetius refert:) Quod vero vtrique affectus symptomata sint maioris, minorisq; duntaxat ratione dissidentia in genere noxæ functionum animalium sensitiuarum, ac proprie sensus tactus, cui vis potere poterit. Nam in dolorum genere continentur, cum vtrique affectus dolores sint cum erosione, & morsu, licet in cardiaco morbo maior sit offensio, Nam languor, labefactatio, ac exolutio innati caloris, ac totius corporis sequitur, adeo vt quidam (Tralliano auctore) qui ualde sensibile os uentriculi habent, statim intereant, cum immodicam humorum erosionem sustinere nequeant: præter autem angorem, erosionem, ac morsum, qui in καρδιαλγία sentiuntur in ore uentriculi, consueuit quibusdam bilis exactæ uomitus euenire, interim uero descendit idem humor, & ex aluo summe biliosa egeruntur, ut testis est Galenus eodem secundo lib. de Hippocrat. & Plato. decre. Quod autem febris non necessario accidat in καρδιαλγία ostendunt eiusdem Galeni uerba eodem loco dum dixit, neque ægritudine uexatis tantum, uerum etiam iis, qui diutius paulo ieiunium tollerarint, accidit, ut morsus hos uentriculi sentiant. At in cardiaco morbo præter id, quod ipse cum acuta febre & maxime æstuosa euenit (ut Aetio, & Theodoro Priscano uisum est) pulsus aderit densus, & obscurus ijs, qui eo morbo affliguntur, extremarum partium frigiditas, sudores circa faciem, & ad pectus usque glutinosi; inueniesque odorem corporis eorum terrestrem nares percellentem & pulsus circa ipsum cor uehementiores, ac magnos. Accidunt ad hæc desperatio, angior animi, & corporis iactatio, Licebit autem protinus scire morbum cardiacum esse, (ut Celsus inquit) ubi venarum exigui, imbecillique pulsus sunt. Sudor autem supra consuetudinem,

Aduersus eos qui dictos affectus non dissidere putant.

Contra eos, qui cordis esse affectus putarunt.

Quod os ventriculi afficiatur, signa. Cap. 8.

Qui affectus præter naturam sint.

Eorundem signa. Lib. 7. cap. 11.

Cap. 8.

tudinem, & modo, & tempore ex toto thorace, & ceruicibus, atque etiam capite prorumpit, pedibus tantummodo, & cruribus ficcioribus atque frigentibus: ex his denique indiciis dignofces cum καρδι λγίαν, tum cardiacum morbum. Quæ vitia ambo confequuntur, nedum calidam oris ventriculi intemperiem, verum etiam & eiufdem erofionem, ac morfum, quæ erofio folutio continui eft, vt patet quart. de fimplic. medicament. facult. Horum autem affectuum caufa humor eft acris, & mordens quomodocunque in ore ventriculi contineatur, feu ad ipfum confluat, quamuis preter acrimoniam, & morfum virulentus, feu venenofus, ac malæ qualitatis particeps fit oportet in cardiaco morbo (vt Tralliano vifum eft) & proinde non mirum fi ex lumbricis etiam furfum ad os ventriculi afcendentibus, ac eidem rofionem, ac morfum inferentibus (vt idem Alexand. inquit) poffit interdum cardiacus oriri morbus. Verum vbi humores praui rodentes hunc excitent morbum, ex proprijs indiciis redundantiæ talis fucci, ætate, temperamento, anni tempore, victus ratione præcedente, ac reliquis prompte dignofces, fi vero ex lumbricis ad os ventriculi afcendentibus exoriatur cardiacus morbus, ex propriis lumbricorum indiciis illud percipies fimul cum victus ratione præcedéte, ac aliis modo dictis, nec aliter percipies vbi ex inflammatione oriatur, quàm ex propriis fignis inflammationis, fimiliter fi καρδιαλγία ex præcedenti ieiunio, cum vehementi aliqua exercitatione, aut ex mœrore immodico fuerit orta, non magno negotio ex ægri, aut aftantium fermonibus id percipies. De καρδιωγμῷ autem; quantum ad prognofticum fpectat fcriptum reliquit Hippocrat. aphor. fexagefimo quinto quarti libr. Quod fi febrientibus accidat, malum eft. Propterea quod ventriculi mordetur os, atque ob id malus eft cafus, inquit Galen. in commen. modo cordis morfum fignificat, qua etiam ratione & καρδιαλγια in febribus iudicanda eft mala. Si vero fine febre, aut aliis minime ægritudine vexatis incidat, non adeo mala erit, neque periculofa. At acrdiacus morbus cum in acuta febri & maxime æftuofa fiat, perpetuo periculum minatur, confirmat id eius caufa, cũ à rodentibus, ac venenofis fuccis fiat, feu ab alicuius vifceris inflammatione, adeo vt quidam os ventriculi valde fenfile habentes, cum immodicam humorum erofionem fuftinere nequeant, ftatim ex eo intereant (vt Alexander inquit.) Nec minus periculofus erit cardiacus morbus a lumbricis afcendentibus ad ipfum os ventriculi ortus, nam hæ beftiæ (vt ipfe refert Alexander) adeo repentinam mortem, & fyncopas non minus quàm pernitiofi humores inferunt, vt nonnulli ftatim cum a lumbricis roduntur, intereant. Hæc autem paffio) vt Theodoruus prifcianus ait libr. fecundo ad Timotheum capitu. duodecimo,) frequentius iuuenibus, quàm cæteris ætatibus euenire confueuit, in augmento ægritudinis, hoc eft circa diem fextum, & quam maxime eo tempore, quo æftas calidior incanduerit. Quantum vero ad curationem fpectat, cum prædicti affectus ratione maioris, minorifque (vt diximus) differant, propterea nos communem eorum tum victus, tum medicamentorum rationem inftituemus: qua de re aer frigidus eligi debet, ita vt folem domus, in qua decumbit æger non admittat, fitque minime alta, fed depreffior, nec valde lucida, feneftris tamen patentibus fic, vt perflatus quoque aliquis accedat, vt Aetio, ac Celfo vifum eft, leuique uefte, ac molli, & ufu priore detrita contegantur ægri potiffimum in cardiaco morbo, pauimentumque irroretur, ac folijs confternatur myrti, quercus, maxime uero uitis, atque ipfis etiam rofis: Somnus eis competit moderatus, Vigiliæ tamen immodicæ uitandæ funt, quies præcipienda eft, ita, ut omnis fere motus quamuis exiguus interdicatur, Aluus ut fit leuis magnopere confert, quare fi non natura, arte faltem cum glandibus, aut clyfteribus lenibus fic feruanda erit. Immodici animi affectus

vitndia

Marginal notes: Caufæ. — cap. 2. — Prognoftica. — Curatio. — Ratio uictus.

vitandui sunt præsertim mœror, quoniam hic ex se ipso cardialgiam excitat, vt prius ex Galeni mente diximus. Cibus autem esse debet ex infirmissima materia, & stomacho aptus (vt Celso visum est.) Vt vero Alexander inquit, Alex.li.7.c.11. qui præterquam quod refrigeret, etiam particulam resolutam possit confirmare, non multus quidem, sed sæpe tamen nocte, ac die dandus est, vt nutriat, neq; oneret. Qua de re panis ex aqua frigida, aut ex vino albo, & tenui, frigidoq;, ac diluto tribuendus est, ex Aetij testimonio: interim vero paulatim ipsis offerri debent quæ ægre concoquuntur, & noxiorum humorum rosioni, ac acrimoniæ resistunt, veluti sunt ventriculi anserum, pedes suilli: & ex volucribus macræ, & non fœtidæ in ptisanæ decoctione eliquate, aut etiam per se, quæ etiam frigida exhibentur, si caloris sensus circa stomachum sit, & ęger inflammatione non vexetur, alijs calida exhibenda sunt (vt idem Aetius inquit). Atqui probe refrigerant, corroborantque tum mali punici grana comesta, tum succus eorum ad hæc mala non admodum dulcia, sed mediocriter adstrigentia, pira, persica, & vuæ, quæ austerum frigidumque succum obtinent. Conueniunt insuper lactucæ cum aceto, pulli gallinacei, perdices, phasiani, turdi, merulæ, ac reliquæ aues montanę cum omphacio, vel mali medici, seu limoncelij acido conditi, Hippocra. vero libr. 2. de morbis vulgaribus mulieri cui os ventriculi dolebat, & nihil remittebat dolor, polentę pollinem in mali punici succo inspersum semel in die in cibo tribuens ipsam curauit, & non reuomebat, vt ipse inquit. Potus sit aqua hordei, aut seminum coriandrorum prępāratorum decoctum, seu aqua, in qua exigua cinnamomi quantitas fuerit decocta, & nisi necesse sit, ad vinum festinare non oportet, vt inquit Celsus, Si autem verendum sit ne deficiat ęger, vinum tenue, album, dilutum tribuendum est, frigidum vbi ęger inflammatione non vexetur, & immodici caloris sensus circa stomachum sit, alij vero calidus potus tribuendus erit. Quod si stomachus resolutus parum continet, & ante cibum, & post eum, sponte vomere oportet, rursusque post vomitum cibum sumat, Celso auctore. Si vero (vt inquit Aetius) nulla stercora intestino recto subdeant, neque alias etiam excrementorum multitudo insit intestinis, ęgri autem cibum non sentiant, & tabescant, ptisanę succum, aut alicę per clysterem infundere oportet tepefactum, conquassato cum eo ouo crudo. Vltra hoc enim quod ea, quę stomachum inferne molestia afficiunt, euocat, & educit, etiam alimentum optime corpori sufficit, ex languore ob non acceptum cibum viscere affecto, siquidem id quoque (vt Celsus inquit) vires tuetur, hoc item potu vtantur, qui reliquos cibos continere non valent. Excipiantur micæ panis mediocriter torrefactæ, macerentur in vino austero, tenui, & albo, & demum fortiter exprimantur, & ex eodem vino singulis tribus, vel quatuor horis exhibeantur vnc. iii. vel iiii. donec pulsus robustior fiat, sitque vinum frigidum: Vbi immodicus fuerit circa stomachum caloris sensus, & inflammatio non adsit. Alijs vero tribuatur dilutum & calidum, idq; potissimum cardiacis. confestim vero circa initia proritandus vomitus erit, leuioribus quibusdam vt egelida aqua cum pauco aceto, acetoso syrupo, aut oxysaccharo, præsertim ij, qui natura ad vomitum proni sunt, Quod si mordaces succi in ventriculi ore contenti vomitu excerni nequeant, per inferiorem aluum protinus purgandi sunt eo medicamento, quod cum hoc quod vim habeat prædictos expurgandi succos, etiam ventriculum ipsum roboret, nec admodum calidum sit. Qua de re tamarindorum excipiens vnc. i factoque ex eis decocto in fontana aqua, in ipso dissoluens mellis aeri vnc. iii rhab. infusi in vnc. ii. succi rosarum ʒ. i. vel scrup. iiii. spicæ grana iii. vel iiii. pro potu tribuas, vel loco mellis aerei tantundem syrup. ex pluribus infus. rof. rubearum, vel vnc. iiii. permisceas:

Sect.2. in principio.

Purgatio.

posthæc ea, quæ os ventriculi roborare valent intus, & extra adhibenda sunt, Intus siquidem syrup.ex oxysaccharo, ex infusione, vel succo rosarum, aut ex malis punicis, seu de pomis, vel de acido mali medici, extra vero auxiliantur (vt inquit Aetius) folia rubi cum pane, aut myrti folia, ipsaque myrti baccę, aut pampinis vitis, aut plantago cum pane, aut mala cotonia, & palmæ stomacho, ac sinistræ mammæ impositæ, vt ipse inquit. At imbecillioribus sufficiat polentam cum palmis imponere: aut palmas in vino madefactas excipe, & adiectis aloe, & mastiche simul tere, deinde affusa cera, & oleo rosaceo, seu mèlino simul miscere, & vtere eodem modo: Quod ex palmis, œnanthe, acacia, rosis, alumine, hypocistide, & rhoe cataplasma conficias, atque iam imponas, vt sinistram mammam, & ventrem ipsum complectatur, sudores reprimit (vt idem inquit Aetius) stomachumque & cor ipsum firmitatis auctorem placet, & cohibet. Exudantibus vero partibus, sudorem prohibere oportet, id autem præstat oleum acerbum, vel rosa (vt inquit Celsus) vel melinum, aut myrteum, quorum aliquo corpus leuiter perungendum est, vel myrtus trita sicca inspergantur (ex Aetij decreto) vel œnanthe, aut hordeum in primis quidem collo, & thoraci, & locis sub alis, ac inguinibus ea sunt adhibenda. Eodem modo auxiliatur malicorium cum manna inspersum, aut galla per se. Illinuntur etiam ad coercendos sudores (vt idem auctor inquit) oleum myrteum, œnanthinum, rosaceum, melinum, & lentiscinum: circumlita etiam sudores cohibent manna, & amylum candido oui excepta. Extremę vero corporis partes refrigeratę concalefaciendæ sunt cum multa frictione ipsarum partium, linteisque calidis adhibitis, aut alijs calefacientibus. Quod si ex visceribus quoddam inflammatū sit, & propterea cardialgia, aut cardiacus morbus fiat, & eadem inflammatio curanda erit. Si ex ascendentibus lumbricis, ea medicamenta tribuenda erunt, quæ ipsos tum interficere, tum etiam è corpore expellere valeant: expelles autem, si prius enecaueris, necabis autem amaris medicamentis, vt Gal.inquit 14.meth.med. & nos infra decimus. Si vero cardialgia ijs, qui diutius paulo ieiunium tollerarunt, accidat, iis consulendum est, vt non tarde, sed citius cibum capiant, vitentque ieiunium. Similiter si ex mœrore flaua bilis in ventriculum confluat, aut ex vehementiori exercitatione. Vitandi & mœror, & vehementior exercitatio erunt. Cunctis vero varia odoramenta offerri debent, præsertim rosæ, & vinum (vt Celso visum est) aut aquæ rosaceæ, & myrtillorum excipe vnc.iii. vini odoriferi vnc.ii. santalorum ℥.ii. & fiat odoramentum.

Topica. — *Cap.19. in fine.* — *Odoramenta.*

περὶ κυνώδεος ὄρεξος.

Idest de canina appetentia.
Cap. 61.

Qvemadmodum stirpibus, vtpote terre affixis, terram, sic quoque hominibus, cęterisque animantibus natura pro nutrimenti veluti penu, ventrem fabricauit, vt liquet apud Hippoc. libr. de humoribus, & apud Gal.lib.1. de caus.sympt. Tribuit autem animalibus ipsi & penuriæ sensum, quo scilicet ad cibum, potionemq; proritata tempore expleantur, vocaturque huiusmodi implendi desiderium appetentia, quę ex penurię quidem sensu fit, cum secundum naturam existit, quando scilicet venę ex ipso ventriculo veluti emulgentes, sugentesq; aliquid trahunt, non ferens autem cum succum ventriculus, sed veluti diuulsus offensę eius medelam cibum comparat. Verum suctus quidem ipsius sensus, fames est: atqui suctionem naturalis omnium partium appetentia pręcedit, tamen ea naturalem quidem

Lib. de humoribus in med.o. 1. de cau. sym. cap. 7. — *Quatuor accidentia ordine*

dem opus est, non animale, vt quæ modo dicta est. Talem autem appetentiam vacuatio præcedit. Qua de re necessum est ex Galen. decreto præcitato loco ad hoc, vt secundum naturam excitetur hæc animalis appetẽtia, quatuor ordine quodam, symptomata sese deinceps sequentia præcedant. Primum nanque omnium totius corporis inanitio, seu vacuatio est, secundum naturalis euacuatarum partium appetentia, tertium ventriculi suctus. quartum ipsus suctus sensus, quintum vero iam dicta vẽtriculi animalis appetentia. Verũ cum præter naturam fit appetentia hæc animalis, vitiosaque redditur, propterea quod in quantitate modum excedit, à quibusdam (vt Galen. testatur tum præcitato 1. de caus. sympt. tum com. aph. 21. secundi lib.) κυνώδης ὄρεξις Græcè dicitur, Latine canina appetentia; Non ab re sic nuncupata, quoniam in hac affectione ægri uomunt pituitam, & cibum cum assumunt, retinere nequeunt, ac post vomitum statim alium appetunt, quemadmodũ canes (vt Alexand. visum est cap 5 lib. 7.) In his enim qui canina vocata appetentia vẽxantur (vt inquit Gale. 6. de loc. affect.) videmus quod affatim impleti paulo post aut euomunt, aut fluore deiiciunt. Nam non potens ipse ventriculus deuoratorum pondus sustinere, multa impetuose ingerere, atque ea celeriter excernere cogitur. Id quòd etiam & animalibus quibusdam integra valetudine degentibus accidere solet (vt ipse inquit) in quibusdam scilicet auiculis quas seleucidas in Asia vocant, quippe quæ iugiter locustas edunt, easque celeriter excernunt. Estq; (vt eidem Gal. placuit præcitato comm. aph. 21. libr. 2.) vehemens & insedabilis ciborum appetentia: quam non necesse est vt quatuor iam dicta symptomata naturalia ordine præcedant, vt dicemus, Sed affectio quædam præter naturam est ipsius oris ventriculi: vt liquet tum 1. de caus. sympt. tum etiam 5. de loc. affect. Nam eius proprium munus est ipsa animalis appetentia, cuius gratis ad ipsum par neruorum, haud mediocre à cerebro. ex sexta scilicet eius coniugatione defertur, & disseminatur, & ob eam causam pars hæc ventriculi sensu acutissimo prædita est, ut liquet tum quarto, tum 9. de vsu partium: & licet hoc neruorum par in alias etiam ventriculi partes vsque ad fundum ipsius protendatur, tamen quia maxima sui parte os ventriculi contexit, minor vero in alias partes vsque ad fundum disseminatur, propterea non toti ventriculo sensus alimenti deficientis, ad quem sequitur animalis appetentia, (quamuis prædictis neruis participet) donata est facultas hæc, sed ipsi ori duntaxat, vtpote quod. exactioris, ac acutioris sensus existit, cum maiorem prædictorum neruorum participet portionem, pari ratione nec læsio prædictæ appetentiæ animalis quomodocunque fuerit, toti ventriculo tribuenda erit, sed potissimum eius primæ parti, quæ est circa os. nam quamuis similibus dispositionibus, quales sunt illæ quæ in ore ventriculi fiunt, interdum afficiatur ventriculi spatium, atque similia quoque ei aduenia nt symptomata, quoniam longe maiorem inferunt violentiam ea quæ in ipsius ore contingunt (vt Gale. testatur 5. de loc. affec.) Iccirco medici ea, quæ in parte ventriculi inferiore eueniunt, perinde, ac si omnino non fiant, & despicere & contemnere solent. Non ab re itaque ipsa canina appetentia instrumentum appetentiæ læsum esse, hoc est os ventriculi cum Gale. 5. de loc. affect. decernimus; & quamuis exigua quędam non magnopere modum excedens reliquis ventriculi partib. affectis gigni possit eam tamen perinde, ac si omnino non fieret, despicimus, ac contemnimus. Neq; alio indicio indigemus pro notitia iam dictę partis affectę, oris inquam ventriculi, cũ eius proprię facultatis oblęsione iam pateat. Ipsa vero affectio symptoma est in genere noxę unctionum animalium, atq; ipsius sensus tactus: naq; offensus ventriculus ipse, & veluti diuulsus ab aliqua causa præter naturali non ferens talẽ diuulsionẽ, quæ per immodicã suctionẽ fiat, ad

quodam sese cõsequuntia. quæ ventriculi appetentiam præcedunt cum secũdum naturam appetit.

1 de caus. sym. loco citatõ.

Canina appetentia cur nuncupetur.

6. de loc. affect. ca. 3 post med.

Quid sit.

Quæ pars in ea afficatur.

1. de cau. symp. cap. 7.

5 de loc. affect. cap. 6.

4. de vsu par. cap. 7.

9. de vsu part. Cap. 12. ante medium.

cap. 6.

Loco citato.

Quis præter ea affectus sit.

iam dictam excitatur vitiosam apparentiam in quantitate modum excedentem,& propterea vitiosa dicitur,& ipsa functio deprauata est, non diminuta, nec ablata. In hac affectione ægri plures cibos appetunt,& cum appetitum cohibere nequeant (vt inquit Aetius capitu.21.lib.9.) in ingerendis nimis cibis modum excedunt, deinde multitudine eorum aggrauati, & assumptos citra nocumentũ ferre non potentes ad vomitum diuertunt, deinde rursus cibo se explentes iterum ad vomitum reuertuntur, quemadmodum canes. Hoc autẽ immodicum implendi desiderium naturalis affectus similitudine ex morsu oris ventriculi consimili existente suctu naturaliter effecto, perpetuo generationem habet,& propterea ex tactorio genere symptoma est, veluti quodlibet aliud, quod circa os ventris contingit, vt liquet primo de caus.symp. Verum hic morsus non ex vnica duntaxat causa proritatur nam quãdoque propter solam intemperaturam oris ventriculi frigidiorem existẽtẽ fit, interim vero propter humores acidos vitiosos, ac frigidios, quos exorbuit os ventriculi, vt patet apud Gale.com.præcitati aph.21.2.lib. At si ex frigida intemperie fiat, egestiones multæ ex ipsorum ventribus procedent, crudis existentibus nimirum cibis, aut semicoctis. Si vero adfuerint acidi quoque succi, aderunt simul cum his acidi quoque ructus, nec mirum si frigida intemperies, frigidiq; vitiosi succi in ore ventriculi redundantes propter frigus, alimenti,& non potui desiderium excitent, Nam frigiditas tunicas ipsius ventriculi cum vacuat, tum etiam cogendo, ac constringendo ad maiorem appetentiam irritat, vt Gal. inquit primo de caus.sym. Qua ratione fit vt non parum ad esuriem frigiditas eorum, quę in ventre habentur, conferat etsi libr. primo de caus.sympt. frigidæ duntaxat intemperiei non meminerit, velut com.apho. 21.2.lib. voluit tamen eam contineri sub frigidis succis nanque ipsi non alio modo, quàm propter frigus caninam excitant appetentiam, vt ipse inquit. poterit insup & morsus hic similis suctui ex immodica totius corporis digestione, ac vacuatione cum inops reddatur, alimenti originem trahere, ita vt altera sit ex Galen. sententia causa caninæ appetentiæ. verum hæc immodica vacuatio duplicem habere poterit causam, quia aut ex caloris robore, vel ex retentricis facultatis imbecillitate fieri potest, vt ipse inquit eodem libr.1.de caus.sym. Interstinguas autem si a caloris robore fiat euacuatio,& per consequens canina appetentia, quoniam (vt inquit Alex.) neque siti carent ægri, neque acidum humorem vomunt, veluti supradicti, nam immoderata caliditas tale quid accidere non permittit, vt quæ omnia facile in vaporem dissoluat, & latenti perspiratu extenuet, atque digerat, vnde etiam aluus his magis adstricta est, quàm citata, immo ventris egestiones longe pauciores procedunt, quàm pro eorum, quę ingeruntur, modo, ac proportione,& stercora, quæ egerunt ęgri, existunt ficciora (auctore Aetio ca.22. præcitati lib.) verum ijs, qui ob retentricis in vniuerso corpore facultatis infirmitatem laborant (vt idem inquit Alex.) cibi minime cocti,& subinde alterationem non experti excernuntur. Quare etiam tales continuis illorum corruptionibus laborãt: breuibus autem verbis sic has duas causas interstinguere docebat Gale. primo de caus.symp. quoniam in hac plurima sumptorum incidit deiectio, in alia vero ceu conflata ex totius habitus vacuatione alimentum in corpus deduci. Quapropter longe pauciores aderunt ventris egestiones, Hipp. vero, & Galen. in pręcitato apho. 21. 2. libr. hanc causam, scilicet totius corporis vacuationem, non tetigerunt. Nam de ea duntaxat mentionem fecerunt, quæ vini potione curatur, a qua insuper causa potissimum affectus hic constituitur, vt Paulo visum est capitu.52. libr.2. ex hoc autem affectu aliquando & ad vomendi consuetudinem delabuntur, (ut inquit Aetius) sæpe etiam & aliis affectionibus obnoxij fiunt, cœliacis uidelicet, & dysentericis, atque aquæ intercutem.

Signa. causę. cap.7. Causarum cognitio. cap. citato. Alex. lib.7.c.5. Loco citato. Cap.7. Aet. lib. 9.c.21 Prognostica.

tem. Propterea quod priusquam priores cibi sint concocti alios ingerant. Quidam etiam volunt quod vbi diu perdurauerit canina appetentia, quãdoq; permutatur in βόλιμον, interim in soporem,& interdum ad mortem. Ea vero canina appetentia, quæ ex immodica dissipatione ortum ducit, si priusquam ad summum peruenerit, eam cognoueris (vt Gal. testatur 6. de loc. affect.) non difficulter curabitur. Nam vbi quis duplum consuetorum alimentorum assumpserit, neque corpus ali videatur, idque citra alui florem, hunc affectum non solum priuati, verum & medici paruipendunt. Cum vero triplum ingerit idoneis auxilijs liberari potest, priusquam scilicet ad quadruplum, vel ad quintuplum perueniat. Qua de re non omnino paruifacienda erit affectio hæc, sed mox pro eius curatione si ex frigida intemperie, aut frigidis succis excitetur, aer eligatur ad calidum, & siccum inclinans. Vitandæ sunt vigiliæ immodicæ, ac somnus omni conatu alliciendus erit. Exercitium moderatum confert, prius tamen alui excrementa natura, vel arte ducantur. Inter animi affectus vitandi potissimum sunt timor, & mœstitia. Quò vero ad cibum,& potum attinet inquit Galen. præcitato aphor. 21. 2. lib. quod qui famem caninam patiuntur, iis vini potus, non cibi multitudo remedium est, & subdit, equidem multos ipse sanaui, qui indesinenter famescabant, vinum ipsi abundanter exhibens, ex eorum genere, que multum calefaciunt, quæ colorem flauunt habent, vel rubeum absque adstrictione; siquidem oportet cum ad prandium accedunt, primum illis afferre pingua edulia atque (vt ita dixerim) oleagina, & quæcunque alia ex multo parantur oleo. Postea vero vnum aliquod ex vinis, quæ diximus etiam nondum sitiant, ad potandum dare oportet, statim enim sedatur ipsis fames, & talem longo tempore victum exhibendo, cessat omnino. hęc Galen. Alexan. vero fere eadem asserens dixit vtendum esse calidioribus, præsertim vino mero, cibis pinguibus, & omnibus oleosis, ac carnibus suilis, hæc enim comesta (vt ipse inquit) prius, exaturant ipsos, & immodicam eorum appetentiam obtundunt, vt in posterum copiosiorem cibum nolint assumere. Potum etiam (vt inquit Aetius) præbebimus ante cibum, multum, ac aceruatim bibendum calidum sanè, aut acrte tepidiorem Item sorbitiones appetitum destruentes exhibendæ erunt, veluti sunt plures cum melle multo, & oleo plurimo, aut adipe anserino, gallinaceo, aut suillo. cerebella item, & pinguiores volucrum partes, ac piscium eodem modo, & exoleribus, malua, conueniunt, & omnino quę appetitum auertunt, ac satietatem inducunt,& magno cumulo acceptata modice alunt. Admiscere etiam conuenit panibus (dum fermentantur) acriora, & vrinam cientia similiter & vino, quod in potu sumunt (vt idem inquit Aetius) veluti est cuminum, anisum, petroselinum,& quæ eius generis existunt. Ad vinum etiam,& piper,& mel,& spica nardi vltra ea, quæ dicta sunt adiiciantur. Abstinere vero oportet ab omnibus accidis, ac adstringentibus cibis, & potibus, maximè vero a fructibus. Eorum autem bellaria sint pestachia amygdalæ, nuces pineę, colymbades etiam oliue ex melle exhibendæ sunt. etsi neque his cedat affectio, ea quæ dissecare, ac repugnare, calefacereque possunt in cibis quoque annectemus, veluti sunt allia, porrum, thymus, satureia, origanum, pulegium, & quæ his similia existunt, Pariter & oxymel simplex, aut scyllinum, aut ipsummet rosaceum mel cum aliquo ex iam dictis decocto præbebimus, & vbi cognouerimus quod humores pituitosi, & acidi in ipso ventris ore fuerint impacti, ac veluti aqua in spongiam imbibiti, eos quoque purgabimus ex hiera. Nanque hæc non tantum calefacere potest (vt inquit Aetius) sed differare, ac repugnare, extrahere ex profundo oris ventris imbibitum humorem, & per aluum inferne euacuare. quin & robur ventri addit, vt ne facile nociuum humorem suscipiat. Poteris autem ℥. ii. exhibere ex vino cum aqua calida

cap. 2.

curatio.

Victus ratio.

Medicamentorum ratio.

diluto, vel ʒ.i.& s.eiusdem excipiens & scrup.ii.trochiscati agaraci addens, catapotia formato, ac præbeto nedum semel, sed bis, & ter, vbi opus fuerit. Si vero ex immodica totius corporis dissipatione canina appetentia excitetur, abstinendum erit à continenti calido, ac vini potu, & ab omnibus, quæ tum extrinsecus, tum intrinsecus calefacere possunt, Aetio teste. Qua de re aer frigidus eligatur, quies iniungatur, somnusq; mediocris, omninoq; immodicæ vigiliæ vitentur. Et si ex immodico calore dissipatio fiat, clysteriis vtendum est lenibus, caueantq; ægri ab immodicis animi affectibus, præsertim ira. Cibi eis exhibendi sunt stabiles, & ægre corruptibiles. Vinum (vt diximus) omnino ipsis dãdum non est, sed aquæ potu vtantur, vel seminum coriandrorum præparatorum decocto. Cutem autem ipsorum condensare, ac spissiorem reddere oportet cum oleo quopiam adstringenti vtpote omphacino, myrtheo, aut rosaceo, interim eis admixto alumine scisso in aceto accerimo prius trito. Conferunt item & lauacra frigida, si nihil id fieri prohibeat. A balneis vero calidis abstineant, illinere quoq; conuenit eorum cutem ex infrascripto vnguento, Quod, R. succi plantaginis, semperuiui ana unc.s. santalorum, rubeorum, sanguinis draconis, & boli armeniæ singul. ʒ.iii. olei myrtini, cytoniorum, & rosacei omphacini ana vnc.i. farinæ hordei ʒ.iiii. ouorum albuminis vnc. s. aceti parum, & ceræ quantum sufficiens sit, fiat vnguentum.

> Si fiat ex immodica corporis dissipatione, curatio.

ωερί κίπλη, ἢ μαλακίας

id est de citta, siue pica. Cap. 62.

ACcidit nonnunquam nedum mulieribus vtero gerentibus, verum etiam & viris deprauata quędã appetentia non quidem in quantitate modum excedens, sed in qualitate prauas etenim qualitates appetunt) Gale. auctore lib. 1. de cauf. sympt. & Aetio libr. 9. cap. 23.) quæ affectio à Græcis κίπλα & μαλακια dicitur, à Latinis pica, quæ secundum quosdam à pica auicula nomen accepit. Secundum alios ab hederæ similitudine, quę κίττος à gręcis uocatur, nam sicuti illa uariis plantis (pro ut occurrunt) se implicare solet, ita mulieres ex pica laborantes uaria edulia appetunt, atque ea contraria, quę tum uoluptatem, tum insuauitatem, gustanti exhibent (eodem Aetio teste cap. 10. lib 16.) Est autem affectio hęc ut idem auctor asserit) stomachi languor cum nausea, & auersione ciborum, bilis, ac pituitæ uomitum inducens, uel ut testatur cap. 23. lib. 9. Concupiscentia quædam est uitiosarum qualitatum ciborum. Nam acida, & acerba interdum, nonnunquam acria quoque, interim uero uel cimoliam terram uel testas, uel extinctos carbones, aut alios huiusmodi cibos absurdos appetunt, ut Gal. inquit eodem pirmo de caus. sympt. Quod uero. in hac affectione uentriculi ostium conflictetur ab eodem Gal. liquet pręcitato loco, & 5. de loc. affec. patet insuper & ex eius propria functionis offensa, quæ appetentia est. Quod autẽ sympt. sit, ac noxa eiusdem appetentiæ, quæ deprauata est, in qualitate tamen & non in quantitate, velut canina appetentia excedens, liquet ex eodem Gal. præcitato lib. 1. de cau. symp. Aberrat enim facultas hæc appetendi cum non cibos, quinimmo prauas appetat qualitates, vtpote (vt diximus) acidam, acerba, acria, cimoliam terram, uel testas, seu extincto carbone, aut alios huiusmodi absurdos cibo. Apparent etiam taliter affectis assiduæ expuitiones, oris uentris morsus, ac anxietate. Insequitur autem prauam eiusdem oris uentriculi intemperiem, cum eius tunicæ prauo aliquo excremento fuerint imbutæ que fit ut mulierculi uitioso humore repletis euenire soleat affectio

> 1. de cauf. symp. cap. 7.
>
> Pica vnde dicta sit.
>
> Quid ea sit.
> 1. de cauf. symp. loco citato.
> Quæ pars in ea afficiatur.
> 5. de loc. affect. cap. 6.
>
> Loco citato.
> Quis affectus præter naturam sit pica.
> Picæ signa.
> Causæ.

affectio hæc,maxime cum vterum ferunt.Pro varietate autem vitiosi humoris prædicta varia, ac peregrina edulia appetunt, & propterea alio signo non indigent pro eorum dignotione,quanquam etiam & per vomitum ijdé manifestari consueuerunt. Assolet affectio hæc(Aetio auctore) vtero gerentibus fieri fere circa quadragesimum diem a conceptu, sæpe vsque ad quartum mensem durat. At Galen. complures ait vtero gerentes huiusmodi vitio laborant vsque ad secundum, ac tertium mensem, in quarto vero quiescunt, partim quod vomitione vitiati humores expurgantur partim quod concoquuntur, vtpote exiguum cibi tum sumente muliere ob fastidium,partim etiã quod multitudo vacuatione fit diminuta, quippe primis duobus mensibus fœtus paucum ad se sanguinem attrahit. eo quod parum adhuc auctus fit. Vbi vero iam creuit, tum plurimo indiget alimento,atque tunc non id,quod optimum est è venis allicit, verum etiam quia maiorem alimenti copiam requirit, aliquid vitiosi simul attrahit, & ita fit,vt vniuersum corpus plenum esse desinat, & minori humorum vitio crucietur.Idemquoque affectus non nunquam & viris ipsis accidit, cum humor quispiam vitiatus, ad os ventris fuerit delapsus, vt diximus, qui neque,despiciendus est. Pro curatione autem affectionis huius victus ratio prius instituenda erit diuersa pro varietate vitiosi,& praui redundantis humoris. Verum cunctis commune est, vt cibis vtantur moderatis, qui neque facile corrumpantur. Quapropter panis succo cotoneorum,aut malorum punicorum maceratus confert, similiter cichorium. Ex auibus deligendæ sunt, quæ neque pingues,neque virosæ sint. Conueniunt item pedes,ac rostra,& ventriculi porcorum, & erinacei marini recentes.Sint tamen omnia(vt diximus)quantitate moderata,& si cibos auersentur,obsoniorum varietate, ac iucunditate illectentur: Abstineant tamen à dulcibus obsonijs, verum ijs qui terram appetunt nihil ita prodest veluti amylum recens:Cunctis vero confert ante cibum oliuas albas, muria conditas cum pane molli exhibere, aut quinque, vel septem amygdalas maras. Post cibum autem vuæ passæ,mala punica,ac pyra exhibeantur. Sic etiam potus moderatus,ne alimenta ventriculo innatent,ac vinum fuluum,odoratum antiquum,& subadstringens bibant. Quod si vinum auersentur, aquam ex cinnamomi decocto potabunt. Si vero stomachus ab acri, acidove,aut salso humore mordetur, ad excitandum vomitum, tepidam aquam bibere poterunt, vt humor affligens reuomatur. Nec quiquam erit incommodi si difficilior fiat vomitus,addere parum aut aceti, aut acetosi syr. & si crassius fuerit quod euomunt, & ob viscositatem difficulter excernatur, raphani etiam decoctum cum aceto mulso exhibebimus. Nam omni studio conãdum est,vt infestus humor citra molestiam per vomitum educant, przsertim ipsis vtero gerentibus, quibus in hoc casu purgans medicamentum exhibendum non est, vtpote cum affectus hic in primis mensibus oriatur, In quibus omnino vitauit Hippo.apho.I.quarti libr. purgantia medicamenta exhibere,ea præsertim,quæ huic affectioni commoda essent. Verum viris ipsis si accidat hæc affectio,& per vomitum sedari nequeat, purgans medicamentum exhibebis, prius tamen quibusdam syr.adhibitis pro ratione redundantiæ praui succi, veluti est syr.ex oxysacch.acetosus,oxymel simplex, atque ipsum Scyllinum,si opus fuerit. Sit autem purgans medicamentum ex picra Gal.compositum,atque ipso rhab.seu agarico,prout redundans prauus succus requirit. euacuato autem plurimo vitioso humore,exhibendus est eis(vt inquit Aetius præcitato cap.23.lib.9)mali punici dulcis succus,mentha sicca inspersa, item portulace cremor,& ipsa quoque in cibo sumpta confert, Polygoni decoctum potum,similiter,etiam anethi,& rhapontici, ac spicæ nardi cremor,item intybi succus,vel ipsa herba cruda,aut cocta assidue comesta,forinsecus autem adhibi

Prognostica.

Curatio.

Victus ratio.

Medicamentorum ratio.

Vomitus.

Purgans medicamentum.

Topica.

ta languido ſtomacho conferunt(vt idem Aetius aſſerit ca.10.lib. 16.œnanthe,balauſtium,roſæ,citini, myrtus, ſmirnij coma, fœniculi ſemen cum vino cataplaſmatis modo adhibita, addita etiam galla, aut cumino, aut abſynthio,palmularum item carnes vino cocto, aut maceratas tritas pro emplaſtro imponere prodeſt, aut mala cotonea cum poſca trita, roſaceo, vel nardino cerato excepta, addito croco, aut lana ſuccidam, vel linteorum vino, & oleo aut aceto & oleo, vel roſaceo & aceto, aut nardino & uino imbuito,& ſtomacho adibeto, morſus enim (vt ipſe inquit) & ſtomachi puncturas mitigant.

περὶ βουλίμου. *ideſt de bulimo, ſeu ingenti eſuritione.*

Cap. 63.

βούλιμος. quid. cap.7.

CVm ventriculi oſtium indigentia, ſimul ac refrigeratione, & imbecillitate virium laborauerit, ſymptoma quoddam in eo excitatur, quod à græcis βούλιμος, a latinis autem ingens fames, ſeu vehemens eſuritio dicitur, Gal.auct.li.primo de cau.ſymp.βȣ etenim dictio græca alijs adiecta vocibus vim habet augēdi ſignificationes earum. Quæ affectio hac eodem Gal.com.apho.21.lib.2.ſic deſcribitur,quod eſt labe factatio facultatis a frigore externo, quæ a fame quidem incohauit, ſed non habet eam amplius adiunctam. Quod vero in hac affectione os ventriculi affectum ſit, liquet eodem lib.primo de cauſ.ſympt. Nanque ipſe Gale. eam connumerat inter affectiones,quæ ori ventriculi contingunt, cum dixit, quod βούλιμος eſt ſymptoma ex indigentia ſimul imbecillitateq́;, & refrigeratione huius loci, hoc eſt oris ventris ortum. Patet inſuper quod hęc affectio ſympt. ſit in genere noxæ functionum propriæ ipſius appetentiæ deprauatæ: Verum quam uis in hoc communicet cum canina appetentia, differt tamen ab ea, quoniam licet a fame quidem & ea ingenti βούλιμος inchoet, velut & appetentia canina, propter virtutis tamen concidentiam, quoniam in animi deliquium ſtatim incidunt qui βουλίμῳ laborant, immò ipſe βούλιμος (vt idem Galen. inquit libro primo de art.cur.ad Glauconem) nihil aliud eſt, quàm animi defectus, propterea eam famen non habet amplius adiunctam βούλιμος, veluti canina appetentia.Præterea(vt ipſemet Gal.inquit eodem com.aphor.21.2.libr.) vniuerſalior eſt canina appetentia, ipſo vero βούλιμος affectus magis ſpecialis. atque particularis,præter id quod in cauſa etiam differant, vt dicemus. Nam a frigore externo perpetuo ferè βούλιμος exoritur, Ipſa autem canina appetentia ex reliquis nonnullis alijs cauſis(vt diximus.) Dignoſcitur autem affectio hæc,quoniam in principio fames multa adeſt, quæ tamen non vſquequaque perdurat. Nam poſtea repente animo linquatur cum extremarum partium refrigeratione,& ſpiritus defectione,vt Aetius inquit capit.6.lib 9.Cum itaque tria neceſſario concurrant in huius ſympto. generatione, indigentia ſcilicet, imbecillitas, & refrigeratio ipſius oris ventriculi, non ab re videndum eſt,quomodo hęc tria ordine ſe conſequantur. Atqui dicendum ex Gal. atque Aetij ſententia frigiditatem oris ventriculi primo neceſſariam eſſe, qua demum fames excitetur,eaque ualida,ingens,ac vehemens propter duas cauſas cap.de canina appetentia traditas,quæ non niſi a ualida ipſius oris uentriculi refrigeratione ortum habet. Verum cum ipſa quoque immodice creuerit,neceſſario imbecillitas ipſius facultatis,ac ex conſequenti virium ſequitur labefactatio geminam ob cauſam, tum quia omnis immodica intemperies vires exoluit vt liquet com.apho.20.2.libr.& 3.de cauſ.ſympt.& propterea licet frigiditas oris ventriculi appetentiam augeat, in tantum tamen eam augeri contingit, vt appetitus deficiat, quemadmodum ipſis ſenibus accidit, licet

Quæ pars in eo afficiatur. Loco citato.

Quis affectus prӕternaturam ſit.

Quibus differat a canina appetentia. cap. 14. βούλιμος. poſt principiū.

Eiuſdem affectus ſigna.

Modus generationis eius.

3.de cauſ.ſymp. cap. 1. circa principium.

licet nedum os ventriculi, sed totum corpus frigidum habent eodem Galen. teste præcitato aphor. Tum etiam quoniam aucta eiusdem oris ventriculi refrigeratione immodice, propter eius exactum sensum, ac ratione vicinæ, eam ipsi cordi impartitur, ipsumque valde refrigerans, non ab re causa existit, vt animi deliquium accidat, immo propterea Galenum hanc affectionem dixit nihil aliud esse, quàm animi defectum, & ipse Aetius præcitato loco de βϰλίμω sic scriptum reliquit, βϰλιμος ex stomachi frigiditate oboritur, indigentiaq;. ac virium imbecillitate, & ab externo frigore fere in totum initium capit. Oritur nanque hæc ingens fames simul cum virium imbecillitate ex refrigeratione oris ventriculi, quæ semper ferè ab externo frigore ortum ducit, & propterea peregrinationes (vt inquit Aetius) & itinera longa, maxime per niuem facta affectionem hanc inducunt, proinde quidem in locis desertis, aut in balneo in hoc malum collapsi ex instanti perierunt auxilij facultate destituti. Quapropter auxilia confestim pro eius curatione adhibebis. Nam quæ assidui etiam βϰλιμι & exoluunt, & in animi deliquit incidunt, quibus ægrè auxilium reperitur ex eiusdem Aetij auctoritate. Et quoniam affectio hæc frigiditas est iuncta siccitati (vt Gal. inquit 5. de simp. med. facult.) propterea eius sanatio per contraria perficitur, vt ipse afferit calidis siquidem, & humidis tum cibis, tum medicamentis. Idcirco si in vijs quidam ex ingenti fame animo linquantur, eos reuocabimus (vt 8. de compositione medicamentorum secundum locos idem Gale. Archigenis auctoritate scriptum reliquit) odoramentis aceti, aut pulegij, aut quæ forte obtingit, terra aceto macerata, aut malis, seu pyris, aut alijs similibus fructibus, qui ad manus sunt. Insuper panem odorandum dabimus, præsertim si recens fuerit, & ingerere ipsum quoque cogemus, nec non caseum boni odoris, præterea & suillam carnem assatã, ac coctam, & in vniuersum omne, quod valde nutrit, & potissimum ea, quæ odorem nidorosum, ac probè conditum habent. Per huiusmodi enim odores (vt idem Galenus præcitato loco) vt plurimum tales reuocantur. Hoc etiam tempore & extremæ ipsorum partes constringendæ sunt, manuum, ac pedum summitates calidæ aquæ feruentiori imponendæ sunt, Ipsiq; excitandi tum maxillarum punctura, tum capillorum, ac aurium distentione. Ipsis vero ab exolutione, & animi deliquio reuocatis panem in vino dilutum, aut etiam aliud quidpiam ex ijs, quę aceruatim reficere vires possunt, exhibebis, veluti sunt oua sorbilia. Compendiosissimum enim auxilium (vt inquit Aetius) ex cibo sperare possunt, quem etiam si oblatum acceptare non possunt, ori indere oportet violenter, cogereque vt ipsum transglutiant, Euestigio enim, & à fame & ab animi deliquio liberantur, & celeriter excitantur. Vitabimus autem omnino in his, qui hac affectione sunt apprehensi, longiorem cibi dilationem, ac inediam, & ne alternis tantum diebus cibum offeramus. Verum solerti ratiocinatione facta singulis horis simplicissimum, modicumque cibum dabimus. Atsi in febribus contingat hanc affectionem oriri, nam sic quoque excitari potest, vt Aetio visum est pcæcitato loco, & Pauli cap. 50. lib. 2. licet tamen ea raro accidat, Inspiciendum est quo accessionis tempore contingat: Nam si in remissione, seu declinatione febrilium exacerbationum irruat, intrepide eis cibi sunt offerendi, quos diximus. Si vero in principio eueniat, aut vigore apparuerit, per prædicta odoramenta, conabimur eos primo reuocare, potissimum pane calido vaporem adhuc mittente, vel polenta aqua, seu posca madefacta. Frictio quoque tunc temporis extremarum partium adhibeatur, & cataplasma ex palmis, aut malis coto[n]eis in vino diluto decoctis ventriculo applicetur, atque hæc vsque ad remissionem facere oportet, vt oportunè cibum offeramus. Quod si ex his nihilo melius habeant, audendum est per ciborum ingestionem auxilium offerre

vnam

[Margin notes: causa. — Prognostica. — Curatio. 5. de simpl. fac. cap. 5. — Cap. 4. circa finem. — Curatio, si in febribus accidat.]

vnam, atque alteram in vino madefactam bucellam panis tribuentes, vt ex inde refocillati vſque ad remiſſionis tempus perueniant, In quo tum corporis curatio, tum ſufficiens cibus ordinetur. Nam neque Galen. ipſe veritus eſt in principio, incremento, ac ſummo vigore exacerbationum febrilium, potiſſimum calidis, & ſiccis corporibus, quibus etiam ſtomachus fuerit imbecillius cibum offerre, non vni duntaxat, aut alteri, ſed pluribus, vbi vſus poſtularet, præſertim panem ex vino dilutum vt liquido conſtat apud eundem libr. 10 meth. med. Nouit etiam Alex. (vt ipſe inquit cap. 6. lib. 7. mulierem quandam quæ adeo ingenti fame laborabat, vt nunquam ſaturari ſe diceret, verum & roſionem in ſtomachum ſentiebat, & capite dolebat, cui exhibita hier pro purgante medicamento vermem euacuatione proiecit longitudine (vt ipſe refert) duodecim cubitorum, atque tunc immoderata, & furioſa appetentia conquieuit. Propter quod innotuit eam beſtiam fuiſſe cauſam, quæ ad cibum ſumendum ęgram compelleret, atque omnia conſumeret, & non affectio βούλιμος dicta. Si vero a frigidis in ore ventriculi, & ſicci redundantibus ſuccis hæc affectio excitetur, Idem prius concoquendi, præparandi, ac expurgandi ſunt. Nanque iam dictis commode vtare acceſſionis tempore, vt ab animi deliquio rouocentur.

10. meth. cap. 3. 4. 5. & 6.
Alexandri hiſtoria de Muliere quędam.

περὶ ἀνορεξίας, καὶ ἀσιτίας, καὶ ἀποσιτίης.

Hoc eſt de cibi faſtidio ſeu inappetentia. Cap. 64.

cap. 7.

Contingit non raro (vt Gal. inquit primo de cauſis ſymp.) vt ſuctionis ſenſus in ore ventriculi pereat, vel ſuctio non fiat, aut corpus ipſum non inaniatur, & propterea affectio quædam excitetur, quæ a græcis communiter ἀνορεξία dicitur, a Gal. interdum ἀσιτία vt patet cō. aph. 17. 4. lib. ab Hippoc. autem cum pręcitato apho. tum etiam apho. 3. 6. lib. ἀποσιτίην nuncupatur, & aph 6 t. 5. lib. ἄσιτον cibi faſtidium ab Hippoocr. & Galen. appellatur, a latinis modo cibi faſtidium, interim inappetentia dicitur, quanquam inter ἀσίτους & ἀποσίτους, hæc differentia tradatur a Galen primo de morb. vulg. quod illi appetentia carentes cibum non ſumunt, reliqui oblatos faſtidiunt, quæ quidem affectio contraria exiſtit caninæ appetentiæ. Nanque in illa immodice appetunt: In hac nullo modo, ac nihil appetunt ægrotantes. In qua affectione quod os ventriculi læſum ſit patet à Gale. pręcitato primo lib. de cauſ. ſympt. & com. apho. 3. 6. lib. Inſuper & ab eius proprię functionis oblęſione: Nanque ipſa appetentia nedum oblæſa eſt, ſed omnino abolita vt eodem primo de cauſ. ſympt. liquet, & propterea ſymptoma eſt in genere noxæ functionis animalis, & propriæ ipſius appetentiæ ablatæ neceſſario conſequens aut ad deperditionem ſenſus ſuctionis venarum, quem famem naturalem ipſius ventriculi appellauit. Gal. eodem primo de cauſ. ſympt. aut quod exuctio non fiat, aut quod corpus non euacuetur, vt diximus: quinimo (vt idem Gal. teſtatur eodem loco) ex eiſdem etiam affectionibus non quidem pereuntibus, ſed propius ad abolitionem accedentibus, imbecilla, ſeu exigua oritur appetentia, & propterea quæ de inappetentiæ curatione dicemus, deſeruire etiam potuerunt pro ipſius exiguę, ſeu imbecillæ correctione. Dictarum vero affectionum, ſeu inappetentiæ (vt Alex. inquit capit. 7. lib. 7.) aut intemperies quædam, aut humores in ſtomacho contenti cauſæ ſunt, ſimiliter (vt Paul. aſſerit capitu. 37. libr.) duæ faſtidij cauſæ eſſe poterunt, Aut vitioſa ſtomachi intemperies, aut humorum redundantia. Nanque ſi humorum adſit redundantia vtique inanitio non fiet, potiſſimum ſi nedum in ore ventriculi

commentario. 1. com. 28.
1. de cauſ. ſym.
In cibi faſtidio ſeu inappetentia quæ pars afficiatur.
Loco citato.
Quis affectus pręter naturam ſit.
citato loco.
cauſæ.
cauſę magis particulares.

ventriculi, sed in vniuerso corpore fuerit. Si vero vitiosa quapiam intemperie stomachus laborauerit, siue cum humore, siue absque eo, vnum duorum necessario consequitur, quoniam aut non sentiet suctionem ventriculus, aut eadem non fiet: Etenim si talis fuerit intemperies vt omnino sensus ipsius oris ventriculi destruatur, vtique suctionem non sentit, idque fieri potest, aut eo primario affecto, aut per consensum cerebri, seu sextæ coniugationis neruorum, similiter & suctio non fiet, aut cum non adsit dissipatio, seu inanitio, aut quod reliquæ corporis pertes propter earum imbecillitatem non sugant, etiam si inanitio fiat. Qua de re dicebat Gal. præcitato 1. lib. de caus. sympt. quod velut ad excitandam famem frigidus in ventriculo non parum confert. Loco citato. Nam & vacua reddit corpora (vt cap. de canina appetentia diximus) ac ipsorum tunicam cogens, constringensque famem suscitat, ita inter potissimas, continentesque causas, quibus fames impeditur, calor numeratur: Quippe qui solida corpora laxando, dissoluit, atque ad attractionis functionem reddit imbecilliora, humida vero fundendo, ac liquando supramodum extendit. Quamuis interdum frigida quoque oris ventriculi intemperies immodica ipsam excitare possit, vt liquet com. aph, 20. 2. lib Hæc nanque vires corporis emortuas reddit, & deiicit. Vnde etiam cibi fastidij causa efficitur, Alexand. auctore præcitato loco. Testantur autem calidam ventriculi intemperiē (Paulo teste) sitis oleosiq; ructus, si cibus præter voluntatem sit assumptus; Item si frigidiora potius, & elaboratu peruicacia hac detenti queant concoquere: Frigidam vero intemperiem contraria indicant, neque enim in hac ęgri sitiunt, neq; frida sustinent, & acida nonnunquam eructant. Si vero vna cum calida intemperie biliosorum adsit redundantia, humorum rosionem, ac morsum ventriculi sentiunt laborantes, Nauseaq; magis & siti conficiuntur, & si humores computruerint, hi etiam interdum febricitabunt, vt Paul. asserit. Pariter si cum frigida intemperie crassi, viscosique succi redundarint, ij nec rosionem ventriculi, nec sitim experiuntur omnino. Communiter autem omnibus superuenit nausea, etsi in ventriculi sinus humores se receperint, etiam ex his ipsis vomitus erumpit. Si vero infarcti tunicis adhęrescunt, etiam eo quod ingesserant sursum educto, nausea solum, non vomitu premuntur ægrotantes præterquam cum cibos assumpserint. Immodica autem corporis plenitudo præsertim humorum crudorum inationem prohibens, si inappetentiæ causa fuerit, quemadmodum vrsis, & quibusdam latentibus alij animalibus euenit, quæ per multum tempus à cibo abstinēt, maxime hyberno tempore, haud difficulter dignosci poterit. Similiter etiam si propter quampiam aliam causam, vtpote cutis densitatem, aut otiosam vitam impedita fuerit inanito, & per consequens excitata inappetentia. Ad si calidi fuerint vitiosi succi totum corpus occupantes præter alia signa, Rigor aderit, & febris cum cibi fastidio, seu inappetentia, quæ haud negligenda erit, cum opus sit ad vitam necessarium ipsa appetentia, Gale. teste apho. 3. 6. libr. Prognostica. Quamuis si iuxta principium morborum accesserit, aut iuxta vigorem cum vires adhuc substinere possunt, nihil molestiarum infert, Aetio auctore cap. 20. libr. 9. Modico enim alimento ægri opus habent, vt ipse inquit. Si vero in declinatione totius morbi appetitus perditio accedat, aut in diuturna imbecilitate, aut viribus debilitatis, aut ex immodica euacuatione, periculo non vacat, ex eiusdem auctoris sententia. Augetur etiam affectio hæc & ab ætate, Incommode enim hoc malo pueri afficiuntur, vtpote qui vocares natura sunt, & assiduo fomite opus habent. Quare magnus præternaturam excessus significatur, si pueri appetitus perditione fuerint affecti. Calida itaque intemperies os ventriculi infestans, ac cibi fastidium excitans, refrigerante victu, curari debet (Paulo & Alex. testibus) Quapropter frigidus aer eligendus erit, moderatus somnus, atque

curatio si ex calida oritur intēperie.

atque vigilia, & quies magis pręcipiende sunt, Alui excrementa singulis diebus educenda saltem arte clysteriis lenibus, si natura defecerit. Iram vitet, anxietates, ac reliquas animi perturbationes immodicas. Cibi quoque refrigerantes exhibeantur, præcipue qui ex aceto parantur. Qua de re panis, posca imbutus esui, ipsaque posca potui detur (vt inquit Paulus) conueniunt quoque lactuca, & cichorium ex aceto, vel posca, & quæcunque alia contrario intemperiei calidæ superanti resistunt: Similiter & aqua per se frigida si moderate bibatur confert. Nam immoderatus infrigidantium non modo non iuuat, sed etiam sæpe insanabilem morbum efficit, vt Paulus refert. Præterea cibi apparentur plures, & uarii, ac optimo apparatu, & ultra dulcedine etiam allicientes, & appetitum irritantes, ac multi alimenti, & omnia quæ exhibentur (vt Aetius inquit) eiusmodi esse conuenit, vt facile deuorari possint. Quæ enim multa commanducatione indigent, iniucunditatem quandam afferunt, & appetentiam euertunt. Quapropter oua sorbilia interdum, & gallorum testes, & ex volucribus non graueolentes, & montanę exhibeantur, quò sufficiens alimentum corpori offeratur, Nec non pedes suili in decoctione plurimum eliquati, idque commune sit cibi fastidio ex quacunque causa orto. Conandum est etiam vt per odoramenta appetitum reuocemus ex posca, aut uino diluto, aut malorũ cotoneorum, seu odoratorum pyrorum decocto, vel aquæ rosatę excipe vnc.iiii. aceti vini albi vnc.i. santalorum omnium ʒ.ij. misceantur & fiat odoramentum. Extrinsecus vero eis, quæ fouere stomachum & corroborare queant, ac calidam, intēperiem alterare, vtendum, Veluti est oleum rosaceum, omphacinum, ac cytoniorum, vel dictis olei additis succi lactucæ, cicorii, portulacæ, vel solani vnc.i. santalorum, & corallorum rubeorum scrup.i. cum pauco aceto, ac exigua cera fiat vnguentum, quo vtare. Vel cytonium accipias & in posca decoquito, contundo, ac stomacho imponito. Quo etiam tempore moderata corporis frictione, atque etiam pedum, ac manuum palpatione, ac contrectatione accuratione vti conuenit, eodem Aetio teste: Saccellos item parare poteris ex rosi, violis, corallis, ac santalis, qui parum posca inspesi stomacho applicentur. Si vero nedum ex calida intemperie, sed etiam ex mordacium biliosorum humorum redundantia cibi fastidium proritetur priusquam alia adhibeatur curatio, prædictos humores, aut vomitu, aut per aluum reiiciendos curabimus. Per uomitum quidem vbi facilius æger vomat, quibus etiam facilior reddi potest, copiosa aqua tepida exhibita sola, aut pauco aceto, seu syr. acetoso addito. Satius etiam fuerit (vt Paulus & Alex. testantur) si priusquam tepidam exhibueris, humectantia ægro exhibeas alimēta, veluti ptisanę cremorem, vel ouorum lutea, deinde exiguo tempore interposito, vomitum prouocaueris. Nanque his sine noxa erit, & vtilissimus, ut Alex. inquit. At difficilius æger uomuerit, melius erit materiam ad ventrem prouocare copiosiore temperatoq; alimento prius humectatam: Ita nanque ea purgantibus medicamentis prompte obedire poterit, ut refert idem Alex. qua etiam ratione aquam hordei pauco saccharo addito exhibere poteris, aut syr. uiolaceum, uel ex infus. rosarum, seu de succo cichorii cum eadem aqua hordei, aut cichorii, uel lactucæ, ut humores alterentur, ac contemperentur, quibus aliquot uicibus assumptis purgans medicamentum propinabis, esto autem id quod stomachum non, offendat, aut calidā intemperiem augeat. In quem vsum unc.iii. mellis aerii aut unc.iiii. syr. ex pluribus infus. rosarum rubearum cum tamarindarum decocto exhibebis, uel loco prædictorum casia fistula utare, & interim si uidebitur ʒ.i. rhab. uigorati in aqua hordei, aut cichorii macerati, & per colũ transfusi prædictis adiicere poteris. Deinde ad ea, quæ stomachum ipsum intus, & extra alterant, ac roborent, modo a nobis conscripta redeas, quo etiam tempore

Si simul cum calida intemperie vitiosi succi redundarint curatio.

pore miua cytoniorum simplici, ac syrupo ex citri acido vti poteris per se, aut cum aqua hordei, vel cichorii. Item cytonium ipsum saccharo conditum confert, vel eorundem cyconiorum succus cum aceto, & melle permixtus modo quo Gal. docet. 6. de sanit. tuen. tribuatur. Qui autem ob frigiditatem cibos fastidiunt, contrarijs etiam medendi sunt tum cibis, tum medicamentis ac reliquis, quæ victus ratione continentur. Inter cibos vero magnopere commendauit Alex. ius columbæ, & vuas passas, etenim ipse stomacho sunt gratæ contemperantque maligna, & cruda concoquunt & propter id, quod nō subito corrumpuntur, nutriunt. Pro potu quoque vinum vetus, & conditum confert, Item decoctum, rutæ, anisi, & petroselini. Insuper alia his & alimenti & medicamenti nomine conueniunt, Paulo & Alexandro testibus, Decoctum etiam cinnamomi, aut piperis ex aqua calida communi conducit, vel etiam ipsum medicamentum, quod inscribitur diatrionpipereon præbebis, aut diacalaminthes dictum. Iis enim si quotidie vtaturis, quem frigidus venter infestat, nihil incommodi sentiet, Galeno auctore 6. de sanitate tuenda, veluti quibus venter, aut frigidus est, aut etiam temperatus: cæterum si ad frigus propensior (vt ipse refert) iis aptum medicamentnm est, quod diaspoliticon vocant. Ex horum quoque numero est theriaca, quæ cum stomacho sit idonea, maligna quoque contemperat. Vnde etiam iis (vt Alexander inquit) quos humida recrementa maligna, & praua infestant, recte hoc antidotum exhibetur, vt vna quoque vice datum appetitum abolitum frequenter reuocauerit. Conducit præterea non parum succi absynthij potio, seu syr. ex eo confectus. Cæterum quibus stomachus nimius refrigeratus est (vt idem fatetur Alexand.) etiam medicamenta ex pipere, & gingibere confecta porrigere necesse est, quorum numero etiam id habetur, quod ex malis cotoneis paratur adiectum habens piper, myrrham, aut ligusticum, aut costum, aut pulegium, vel satis iuxta Gale. sententiam (eodem sexto de sanitate tuend.) sic componas. Accipies (vt ipse inquit) succi malorum cotoneorum, quæ dulciora, maioraque sunt, ac minus acerba, Strutia in Asia vocata, sextarios Romanos duos, quibus mellis optimi tantundem miscebis, aceti sextarium vnum, & semissem, & cum super prunas modice coxeris, & spumam detraxeris, immittes vnc. iii. gingiberis, piperis albi vnc. ii. deinde rursus in simili igne recoques, donec mellis crassitudo existat, qua vtique crassitudine stomachia medicamenta præparari solent, idque maxime dandum est ieiunis mediocris mistri modo: Quanquam nec si à cibo sit sumptum, quicquam lædit. Commodè quoque dabitur etiam si prius pransus quispiam ante cœnam id sumpserit, maxime tamen tempestiue id duabus horis, aut tribus ante cibum obtuleris. Verum si medio temperamento ventres habeant ita vt nec biliosum excrementum, nec pituitosum congerant, iis piperis, & gingiberis dimidium eius, qui prædictus est, modi sat erit, Vt sit piperis vnc. j. gingiberis vnc. ij. quæmadmodum si immoderata frigiditas temperiem vitiat, ij quatuor gingiberis, piperis tres, aut duas & semis vncias iniicias. Hoc nanq e medicamentum tum ad appetentia excitandam ijs, quibus ea languet, t m ad concoctionem ijs, qui parum feliciter cibos concoquunt, vtile est, in summa ventri robur conciliat. In quauis tamen intemperie dicta, pot ris medietatem piperis, ac gingiberis assumere, alias erit medicamentum .dmodum acre, vt ipse expertus fui; Quandoque præterea ex citro quod conficiunt medicamentum non parum prodest cum melle præsertim. Extrinsecus vero tendum eis, quæ fouere stomachum, & corroborare queunt, veluti oleum est masthichinum, de absynthio, nardinum. Poteris item hunc in modum iniunctionem parare, Recipe menthæ siccæ, ligni aloes, singul. scrup. 1. masticnes ℨ. iii. aloes ℨ. ii. succi absynthii ℨ. iiii. olei nardini

In fine. Si ex frigida intemperie inappetentia fiat, curatio.

Cap. 1. post principium.

In fine.

dini & maſtichini ana vnc.s.cerę quod ſatis ſit,fiat vnguentum . Vel ſacculos componas excipiens menthę vtriuſque,ac abſinthii cuiuſlibet p.vnum , corticum citri,ligni aloes,maſtiches, cinnamomi ana ʒ.ii. maceris , galangę ana ʒ.i.roſarum ſiccarum p.ii.omnibus rite contuſis, ſacculi figurentur ad formam ſcuti,qui per ſe , vel in vino gręco ſeu guarneto macerati , prius applicentur,ac pluries iterentur .Emplaſtrum quoque conficere poteris ex palmulis,aloe,maſtiche,vino & hordei farina,ac croco, adiectis oleo nardino , ac abſynthii ſucco,nec non cerę & terebinthinę parum . Sin autem nedum ex frigida intemperie,ſed ex viſcoſis humoribus cibi faſtidium ortum fuerit, ipſos extenuando,incidendo,ac abſtergendo medeberis,ea adhibendo , quę oxymelite,ſeu ex muria componuntur,vt ſunt cappares ex oxymelite parati oliuę quę ex muria,aut oxymelite condiuntur,ac ſinapi cum oxymelite , & aceto comeſtum:& ſi largius detergere volueris,etiam oxymelite Iuliano dicto vtere Paulo & Alex.auctoribus in quem etiam vſum ſi hęc non ſuffecerint ea compoſitio,quam picram vocant,accommodata eſt:Nam acrimonia ac calore eorum,quæ in ſe habet,craſſos,ac lentos ſuccos diſſecat , ac detergit Gal. auctore eodem 6.de de ſanita.tuen.Verum aſsidue vti hoc medicamento non licet (vt ipſe inquit)ſed ſingulis ſeptem , vel decem diebus eam exhibere poteris pondere ʒ.i.s.aut ʒ.ii.exhibitis etiam prius,quę iam dictos humores pręparare,valent,vt mel roſaceum,aut ipſum oxymel,etiam ſcyllinũ ſi opus fuerit,aut id medicamebtum,quod ex malis cotoneis paratur , quod mox ex Gal.mente cenſcrpſimus,dabis . Verum eiuſdem nedum ʒ.i.ſed .ii . vel iii. exhibere poteris,& quandoque plus,& demum ea condonanda ſunt,quorum ſupra meminibus,potiſsimum diatrion pipereon,diacalaminthes,aut theriacę ʒ.i.eorum pro qualibet vice tribuens cum pauco vino odorifero , aut aqua mulſa.Hisq; conducit (ſi non difficulter uomant) vomitus,qui cum aqua tepida,& oxymelite proritetur.Inſuper & aliis medicamentis conſcriptis extrinſecus vtare,ac exercitiis,& frictionibus valentiſsimis,quin etiam & digitorũ in os immiſsione ſtomachus turbatus ſępe ad excipiendos cibos eſt conuerſus ex Pauli,& Aetii auctoritate. Quare hoc ipſum tum ante curationem ,tũ poſt eam eſt faciendum.Euomuntur enim aliquando producta bilioſa , aut pituitoſa quędam , quę perditi appetitus in quibuſdam ſunt cauſa,atque ita ab hac acceſſione eos liberabis . Si vero ex virium imbecillitate appetitus perditio contingat conſiderare oportet qualis imtemperies vires exoluat , & per contraria eam ipſam corrigere.At ſi propterea quod ſuctio non ſentitur , cibi faſtidium accidat,cerebro,aut neruis ab eodem ipſi ſtomacho diſtributionis, proſpiciendum erit , & cognita eiuſdem cauſa,eam prius auferre neceſſe eſt: Si autem propterea quod totum corpus plenum exiſtat , eiuſdem corpori inanitione non peracta inappetentia fiat , Idem vacuandum eſt,diuerſimode tamen pro varietate redundantis ſucci quo cauſa etiam valentiores exercitationes conferunt, Iis etiam quę cutem rarefaciunt, ut pote balneis ,ac frictionibus uti oportet,ubi ex cutis denſitate eadem inanitio non fiat . Cęterum ſi ob alicuius uiſceris inflammationem,aut ob turationem appetentia deperdatur,illius etiam habere curam conuenit,ut inquit Aetius.At ſi exulcere in ſtomacho,aut uentriculo exiſtente ortum ducat inappetentia ,ab omnibus acribus & cibis,& potionibus abſtinere oportet,ac uti medicamentis,quę leniunt,puta ſorbitiombus ex oleo,tnm,ii,quę ex amyilo,lemnia terra &lacte,uel quę melle pauciſſimo conficiuntur,ut quę purgent citra roſionem ex Pauli decreto.Extra ueto ex palmulis,& cydoniorum carne,& polēta epithema facies,& ceratum ex melino,uel roſaceo cum ammoniaco,& thure.

cap.10.

περὶ δίψης σφοδρᾶς.

idest, immoderata siti. Cap. 65.

IN potionis appetentia totidem quoque fiunt symptomata, quot accidunt circa cibi appetentiam, atq; ijs etiam similia Gal. auctore 1. de caus. sympt. Nanq; interim abolitum omnino est desiderium potius, Quãdoq; vero diminutum, quæ quidem eisdem causis ortum habent, excessu, defectusq; duntaxat differentibus: de quibus symptomatibus modo tractare non intendimus: Verum de ea potionis appetentia mentionem faciemus, quæ vitiosa est, & ad portionem se habet cum ea, quæ circa alimentum est praua, Aliquando quidem immodicum postulans potum, Interim vero alieni per eam desiderantur, perinde ac cibi. Hoc symptoma siue ingentem, siue immoderatam, siue vehementem sitim appellabis, Perpetuo in eo venter & præsertim eius os affectum erit, vt liquet ex Gal. cum primo de caus. sympto. tum 6. de loc affec. Quanquam non semper primario ipsum afficiatur, sed quandoq; per consensum, vel iocinore, & maxime sima eius parte, vel pulmone, vel mesenterii venis, seu ieiuno inflammatis ex sentia eiusdem Galen. prçcitato libr. 6. de loc. affec. & Alex. cap 8. lib. 7. Dignosces autem cum per consensum ab aliqua prædictarum partium inflammatione os ventriculi fuerit affectum, ex proprijs signis inflammationum earundum partium. At si primario oblæsum sit, nullum tale apparebit indicium inflammationis prædictarum partiũ. Quod vero os ventriculi in hac affectione oblæsum sit, ex eius etiam proprij muneris offensione, (quod quidem appetentia cum cibi, tum potus est,) cuilibet patere poterit. At quod ingens sitis sympt. sit in genere noxæ functionum, atque ipsius appetẽtiæ deprauatæ, luce clarius est. Nec pro eius symptomatis notitia alia conscribenda sunt indicia, cum res ipsa ex laborantium relatione patefiat. Quanquam non semper vnum sectetur oris ventriculi morbum. Nanque aut ventriculus calida, aut sicca aut vtraque intemperie affectus est, & maxime os ipsius, vt idem Gale. inquit præcitato 6 de loc. affect. Et propterea tum ipse lib. 1. de cau. sympt. & 1. de simpl. de facul. tum etiam Aetius lib. 5. cap. 119. & lib. 9. cap. 4. ac Pau. lib. 2 cap. 52. & Alex. eodem cap. 8. lib. 7. Sitim oriri testati sunt aut ob penuriam humiditatis, aut ob abundantiam caliditatis. Verum nedum ex nudis hisce intemperiebus, sed cum vitiosis quibusdam coniunctis humoribus, qui salsi, aut biliosi sint, ventrem mordentibus excitari poterit quandoque, testante Gal. 1. de caus. symp. Nec mirum si ab eis potio magis, quàm cibus appetitur. Nam præter quam quo ab iis calefiat, sicceturq; ventriculus (vt ipse refert) quæ vtique sitis causæ sunt, etiam liquari, fundiq; tum in eo, tum venis succos contingit. Fundendorum autem succorum symptoma ea, quibus continentur implet. Quemadmodum contra frigiditas vacuat. Desiderantur etiam prædictis succis in ventris tunicis redundantibus alieni potus quandoque, perinde vtique ac cibi, pro dominantis vitiosi succi ratione. Atque hoc quidem in longo tempore iis, qui vitiosa victus ratione sint nisi, superuenit: Aliquando autem & immodica sitis ex naturali humido ipsius oris ventriculi in eo veluti feruente oritur, vt patet eodem 1. de caus. sympt. id quod etiam fieri nequit nisi ab excedente eiusdem oris ventriculi caliditate. Et propterea nõ ab re decretum est a iam dictis auctoribus præcitatis locis, nec non & à Gal. iterum aph. 19. 4. li. ingentem sitim aut ob humoris inopiam, aut ob caloris copiam, aut propter vtrunque excitari. Nec admodum difficile erit dictas causas interstinguere. Nam si ob humoris inopiam excitetur, tum ex infirmi loquela, tum ex iis, quæ præcesserunt

cap. 7.

Quę pars afficiatur immoderata siti.

1. de cau. symp. cap. 7.

6. de loc. affect. cap. 2.

6. de loc. affect loco citato.

Quis affectus pręter naturã. Ingentis sitis causæ.

6. de loc. affect. cap. 2.

1. de caus. sym. cap. 7.

1. de simpl. fac. cap. 30.

loco citato.

citato capite.

cesserunt facile percipies, vtpote si ex defectu potus sitis aduenerit, aut ab ea affectione, quam diabetem nuncupant, seu ex aliqua copiosa euacuatione præcedente orta fuerit. Poterunt & eiusdem esse causa ii, qui pertinaciter sibi sustinere sitim imperauerint, aut in nauigio ex aquæ dulcis defectu marinam biberint. Verum si ob caloris copiam ea fiet citra acriũ humorum redundantiam, præter immodicã sitim excedenrer, in ventriculo sentient laborantes caliditatem. Id autem contingit interdum ex alicuius medicamenti assumptione, quod calidum, acre, ac mordax fuerit, At si ex caliditate, & siccitate simul copulatis quidam siti premantur in febribus ardentibus, & adurentibus omnibus, ac æstate, & graui æstu laborabunt, Etenim in his præsertim febrientibus caliditas multa est, & siccitas succedit, multa humiditates per violentiam febris consumpta (Aetio teste eodem cap. 219. lib. 5.) Si autem simul cum caliditate vitiosi adsint succi redundantes salsi aut biliosi, haud difficulter ex iis, quæ precedenti cap. diximus, interstinguere poteris, præsertim ex oris sapore diuerso, salso, aut amaro. Quanquam si salsi humoris copia in ventre fuerit congesta (quemadmodum accidit in aquæ incercutem affusionibus) aut pituita salsa ventri illita inhæserit (vt Galen. fatetur 1. de simpl. med. facul.) ex caliditate simul cum humiditate coniuncta sitis orta erit. Si autem biliosi redundarint succi, à calida & sicca ventriculi dispositione sitis proueniet, cum talis fuerit naturæ is succus. Fiunt quoque nonnulli sitibundi ex immodico vini meracioris potu, præsertim veteris, ac ciborum calidorum esu, & qui quandoque viperas deuorarunt, aut qui vinum, in quo talis serpens fuerit mersa, biberunt, non ob aliam causam, quam earum aliquam, quas supra diximus. Verum ne quis decipiatur, animaduertendum nos ingentis sitis, quæ in ægris excitatur corporibus, & non exiguæ, modicæ, seu superficialis, quæ in sanis quandoqne corporibns oriri consueuit, verba fecisse. Nanque licet ea ob siccitatem etiam, aut caliditatem fiat, tamen neque à toto corpore, neque ex magno ventriculi partium affectu excitatur, Galen. auctore 6. de morb. vulg. Sed (vt ipse inquit) Erasistrati auctoritate arescentibus, aut incalentibus locis illis, per quos ab ore ad ventriculum humor delabitur, fieri consueuit. Et propterea si erescentibus locis illis fiat, somnus remedio est, corporis penitioribus, atque iam dictis locis madefactis, vtpote per somnum sanguine ad interiora delapso (vt ipse inquit Gal.) vel quia idem somnus humores concoquit, vt testatur Aetius. Verum si ob caliditatem iam dictarum partium superficialis sitis aderit, atque à somno expergefactis, Vigilantibus facile sedabitur. Calescunt enim dum in stomacho cibi concoquuntur, calido quodam halitu ad eas partes delato, quæ caliditas cum in vigilis circa superficiem expanditur, à tali siti facile liberantur, euanescente siquidem calefactarum partium caliditate. Verum si ob comestorum, epotorumq; calorem ventriculo excalfacto, à somno siticulosi fiant, absq; externo subsidio per vigilias sitis non sedabitur, & propterea Hippoc. eodem 6. de morb. vulg. dicebat, siti superficiali somnus medela est. Siti vero ex somno vigilia quibusdam. & apho. 27. 5. lib. qui noctu bibere appetunt (inquit) iis admodum sitientibus si superdormierint bonum. Neque enim omnibus à somno excitatis ab eodem affectu sitis oboritur: Verum ingentis sitis, de qua modo sermo habetur, non paruifacienda curatio est, cum si nimium inualescat, ex ea ægri perire poterunt, quemadmodum Galenus nonnullos vidit immodice sitientes perire ex diuersis causis, ac modis quoque diuersis, vt patet apud eundem præcitato lib. primo de caus. sympt. At pro eius curatione non semper refrigerantibus, humectantibusque vtendum erit, sed vbi causam accurate distinxeris, atque internoueris, ita tandem congrua adhibenda curatio est, Alex. teste præcitato cap. 8. lib. 7. & proinde iis, qui ex siccitate sitiunt, humectantia

[Margin notes, left, in order: Cap. 30. — commentario 4, comm. 23. — citato lib. 5, cap. 119. — Loco citato. — Prognostica. — capite citato. — curatio.]

ctantia conueniunt,ita vt aer humidior consueto eligatur,temperatus tamen in calore,& frigore. Somnus solito longior conuenit. Nanque hoc duntaxat curari hæc sitis consueuit. Quies etiam præcipienda erit. Nam & ipsa ex accidenti humectat,saltem seruans humiditatem,eam scilicet, quæ ex cibo prouenit,non excitatur,vt patet apud Gal.com. aph.13.4. lib.cibi quoque potus humidiores sint.Et si ex immodica euacuatione fuerit siccitatis orta, erunt cibi eligendi nedum humidiores,sed qui multũ,ac prompte nutriant, optimiq; alimenti,& qui facilius cõcoquantur,veluti contusa, seu iura ex carnibus gallinarũ,aut pullorũ,ptisana,seu eius cremore adiecto.Potus sit aqua, aut vinũ album,tenue,subastringens multa aqua permixtum.Si vero ex defectu potus fuerit excitata,abundanter ijs tribuendus erit,viribus consentientibus. At si ex diabetica dispositione, Ea curãda erit. Verum vbi ex caloris copia orta sit sitis,si ob caliditatẽ eduliorũ, aut ob multum vini meracioris potum excitata fuerit,Medela est,frigidæ potus,Gal.teste 6.de morb.vulg. & Aetio præcitato capitu.119. lib.5. Similiter & ex eiusdem Aetii auctoritate, vbi longo iam tempore stomachus æstuat,radicis dulcis succus potatus auxiliatur, atque ipsa etiam radix ex aqua.item pampinorum vitis,cremor, & portulacæ succus, vt apud eundem patet cap.4.lib.9,eodem pacto cucumeris satiui semen commanducatum,vel decorticatum,& tritum,& ex aqua potatũ.Nec minus prodest tum lactucæ,tum portulacæ semen manducatum,& ex aqua potatũ. Vniuersa autem victus ratio in his ad frigidum vergat. Vbi vero cum caliditate coeat humiditas,& propterea sitis fiat,optima eius medela acetũ est,vt Gal. inquit primo de simpl.medica.facul.Poterit insuper & eisdem exhiberi mali medici,seu limoncelli succus cum aqua frigida,Item malorum cytoniorum, vel pampinorum vitis, vel mali punici succus sorbitioni per se,aut cum aqua datus confert. At vbi ex calore simul,at siccitate sitis fuerit orta, optima medela est(Gal.teste ibidem)acetum vt quod strenue refrigeret, & quouis expedite permeet,& aqua,quæ supra quam quod refrigeret,omnium sit vel humidissima. Nihil enim est aqua humidius(vt ipse inquit.) Componi autem inter se debent,vt facile potari possint,dico acetum & aqua. Id quod ex sumentis gustu,& non nostro iudicium facere oportet, Rati tunc fore conuenientissimum, & proinde etiam vtile,cum eidem fuerit iucundum. Ab extra vero conducit sanguinariæ, intybi, sonchi, pampinorum Vitis, seu portulacę succus cum aqua rosacea, ac pauco aceto permixtus, si frigidus stomacho adhibeatur: Vniuersa vero victus ratio frigida, & humida præcipiatur, Verum si in febrientibus sitis accidat, lenimenta quædam sitis excogitanda sunt,ex Aetii sententia, quandoquidem & mensuram, & tempora potus decernere oportet. Nam si sine detrimento bibere possent ægri quando vellent, hanc sane sitis medelam statim amplecterentur: Sed quoniam intempestiue sumptus potus non solum sitim non extinguit, sed etiam contra auget, propterea non ab re, eadem (vt diximus) linimenta sitis excogitanda sunt, quibus oportet vti in principijs, ac exacerbationum augmentis, quo tempore potus prohiberi debet. In vigoribus autem primum per gargarismos,& collutiones oris squallorem corporis mitigare oportet. Deinde declinatione incipiente potum dare. In remissione vero etiam volentes aliquãdo cogendi sunt, vt potum assumant. Mitigare itaque oportet hanc sitim per irrigationem capitis ex oleo frigidissimo vel rosaceo, Paulo & Aetio testibus. Optime etiam facit (vt inquit Paul.) nigræ lactucæ seu commanducatum. Ad hæc cucumeris semen in ore retentum, vel portulacæ viridis seminis, similiter & peponis, succiq; radicis, dulcis & tragacanthi singulas partes æquales assume, & cum saccharo ad fabæ magnitudinem reducito, ac vtere. Aut seminis cucumeris satiui excipe ʒ.iiij. tragacanthi ʒ.ii. tragacanthum

Gal.6. de mor. vulg. Loco citato.

cap.3. & 29. in fine.

Sitis curatio in febrientibus li.5.cap.119.

canthum contundito, & cribrato, ſemen vero conterito, & cum crudorum ouorum recentium albumine, ac ſaccharo catapotia formato, & his vnum ſub lingua tenendum exhibeatur, vt paulatim diſſolutum diglutiatur. Adieci autem ſaccharum his medicamentis quo iocundiora fiant, quod in aqua roſaceo diſſoluatur. Conducit etiam melonis indi ſemen, aut eiuſdem parua fruſtula, eius ſubſtantiæ, quæ eſt inter externum corticem & internam medullam, ſi in ore detineantur. Ex ſucco etiam malorum punicorum, vel pampinorum vitis, aut cytoniorum cum aqua permixtis, in acceſſionum vigore, gargariſmi, & oris collutiones faciendæ ſunt. Pariter & ex vino albo aquoſo multa aqua permixto. At in declinatione exacerbationum vbi inceperit, ac in earum remiſſione potum dare conuenit aquæ frigidæ vbi omnia conſentiant, ſeu pauco aceto adiecto, vt diximus, ex Galeni ſententia, vel vnc.iii.ſyr. acetoſi ſimplicis ; aut ex oxyſaccharo aſſumas, ac frigidæ permiſceas, vel vt tutius exequaris non aquæ frigidæ, ſed aquæ hordei miſcebis. Verum vbi vitioſus quiſpiam humor in ventriculo contineatur, bilioſus ſi fuerit, ac prædicta refrigerantia, & humectantia non ſuffecerint, ita vt ex eiſdem alteretur, ac contemperetur, per vomitum vacuari procurandum eſt, cum his, quæ præcedenti capitu. diximus, modo laborans non difficulter vomat. Nam ſi difficulter vomuerit, per inferiora purgandus erit lenientibus duntaxat medicamentis, vtputa caſia fiſtula, melle aereo, ſaccharo violaceo, aut ſy.ex pluribus infu.viol.vel roſ.cū tamarindorū decocto. Deinceps quæ diximus medicamenta intus, & extra ſitim arcentia propinentur. Pariter ſi pituitoſus, ac ſalſus fuerit, is qui redundat ſuccus, quę abſtergunt, ac repurgant eundem humorem, offerre conuenit; Veluti eſt priſana ac eius cremor, radicis glycyrrhizæ decoctum ex aqua, ac ipſummet roſaceum mel, ſeu diluta aqua mulſa: & vbi hęc detergere non valuerint, quę purgant adhibeto, caſiam videlicet fiſtulam cum trochiſcato agarico, autem diacat. & deinde ad ea, quę ſitim arcent, præſertim ex calida, & humida affectione ortam, præbenda te conuertas. huiuſmodi ſitim a ſalſa pituita ortam nouit Alex. per ſalſos cibos (vt ipſe inquit) finitam fuiſſe. Quæ vero ſitis ex inflammatione oritur, cuiuſuis prædictarum partium curata inflammatione ſedebatur.

περὶ λυγμοῦ. *ideſt de ſingultu.* Cap. 56.

Singultus quid ſit.
8. de cauſ. ſym. cap. 2. poſt principium.

ORITVR interim veluti cōuulſiua oris vētriculi affectio, ſiue ſtomachi cōuulſio quædā, quæ a græcis λυγμὸς, quandoque autē ab Hipp. λυγξ dicitur, a latinis aūt ſingultus nuncupatur, qui motus quidam eſt vehemēs, ac violētus ſtomachi, quo rē infeſtātē expellere conatur, vt Gale. ſententia liquet cum 3. de cau. ſymp. tum com. apho. 39. lib. Hic quidem motus (licet eiuſdem generis ſit cum vomitus) fortior tamen illis, ac vehementior eſt, cum per eū ſtomachus appetat, ac conatur eorum aliquid expellere; quæ in ipſo continentur; Non ſiquidem in eius latiori ſpatio, ſed in ipſo ventris corpore, atq; ea, quę ſunt in ipſius ore penitiore. At quod ea, quæ veluti abſorpſerit ſtomachus, ſeu ventriculi os, quæ quidē per ſingultum excernere tentat ventriculus ipſe, vehementiori motu indigeant, vt expellātur quàm ea quę in capacitate ventris continentur, & per vomitum expelluntur, omnibus fere clare patet. Mediocris itaque in vomitibus erit ſtomachi motus, ſiquidem per vomitum ea duntaxat appetit expellere, quę in ventriculi ſpatio latiori continentur: Fortior autem, & uehementior in ſingultu, cum ea, quę ſunt in ipſius ora penitiore, atque in ipſo uentris corpore

Quibus ſingultus a vomitu differat.
3. de cauſ. ſym. cap. 2.

re infarcta, expellere tentat ventriculus, vt liquido constat apud Galenum præcitato lib.de caus.sympt.& com.aph.39.6.lib. Valeant ergo Arabes, & eorum doctrinam sectantes, qui contrarium sentiunt. In hac affectione quod os ventriculi affectum sit pręcipue, patet apud Gal.tum præcitatis locis, tum etiam 3.& 5.de loc.affect.cum pars hæc (vt sępius diximus) exactioris sit sensus, quandoque ex eiusdem Gal.sententia com.aph.3. lib.7. ne dum os ventriculi, verum etiam totus ventriculus ipse. Nonnunquam etiam, & pars ea, quæ proprie stomachus appellatur (gulam nominant) affici potest, licet non adeo exactioris sit sensus. Affectio hæc cum contineatur sub communi genere motuum illegitimorum, seu deprauatorum, vt liquet ex Gale.lib.2.de caus. sympt.& maxime eorum, qui à facultate fiunt, a causa tamen præternaturali irritata. Propterea nulli in dubium venit quod symptoma sit, in genere noxæ functionum naturalium ipsius stomachi deprauatarum. Nanque nõ vnius duntaxat facultatis opus, seu deprauatus motus est, sed duarum ex eiusdẽ Gal. decreto præcitato lib.3.de caus.sym.nempe expultricis, & retentricis. Miscentur etenim tum morbi, tum symptomata interdum tam expultricis, quam retentricis facultatis (vt ipse refert.) Verum primum quidem expultricis motus est non legitimus, secundo loco retentricis, ac complectentis facultatis eiusdem ventriculi, vt ipse Gal.inquit. Qua ratione nemo inficias ibit nos ipsum dixisse illegitimum esse motum expultricis ventriculi facultatis, cum eiusdem primo noxa sit, secundario vero ipsius retentricis. Primo nanque per hunc prauum cupit ventriculus, media ex pultrice facultate, id quod contristat reiicere. Secundaria vero cum praue venter singultit: retentrix quoque facultas oblæditur, cum prauè, & non naturaliter cibus complectatur: propter eundem illegitimum, seu conuulsiuum ventriculi motum (siquidem conuulsio in totum non est, sed veluti conuulsio quædam & ambarum virtutum commune symptoma) vt eisdem Gal.placuit, idque non ab re. Nanque conuulsio solis accidit musculis, ventriculus autem nec stomachus musculus est. Sed in hac affectione similitum affectu, tum motu mouentur eis, quibus instrumenta respirationi seruientia per tussim ex intemperie ortam, omnibus nimirum ventriculi partibus quod contristat expellentibus. Quod vero ob geminam causam excitari possit, ab Hipp.decretum est aph.39.6.lib Inanitionem inquam vel repletionem, veluti & ipsa conuulsio proprie dicta. Illud idem confirmauit Gal.com.aph.13.eiusdem 6.lib. Quanquam magna ex parte a plenitudine raro autem ex inanitione fiat singultus, vt ipse inquit. Hos sectati sunt Paul.lib.2.cap.56: Alexand.cap.15.lib.7.& Aetius lib.9.cap.5. Verum circa hanc Hippo.sententiam hæsitare videtur Gal.lib.6.de comp.mede.secundum locos, asserens quod ipse in conuulsione tertiam aliquam causam supra euacuationem, & repletionem nondum reperit, singultum autem sine his fieri vidit, vtpote ex acribus humoribus aut serosis, & medicatis stomachum mordentibus, quos vbi vomitu reiecerint, statim singultu liberantur. Quin etiam ex deuorato pharmaco ex tribus piperis generibus constante, vel ipsomet pipere tenuiter cribrato: Si statim vinum postea biberint, & præsertim calida aqua temperatum, omnino singultiunt, calore quidem potus piper ad interiora deuehente, sua vero acrimonia ipso ventriculum molestante vt ipse Gal.refert præcitato comen.apho.39.6 lib.ex quorum numero ipse erat, vt patet cum pręcitato lib.8.de comp.med.secundum locos, tum 3. de loc.affect. Amplius & a cibo in mordacem qualitatem corrupto; quin etiam ex rigore, seu frigiditate oris ventris singultus excitatur, vt ipse refert: Quanquam etiam asserat dignum consideratione esse, num ob nimiam euacuationem fiat singultus, veluti & conuulsio. Id tamen admittendum erit, ex Hippocratis auctoritate, quamuis raro accidat. Ex quibus liquet non solum

Vide Auic.lib. 3.sen.13.tract. 3.cap.19.
3.de loc. affect. cap.7.
5.de loc.affect. cap.6.
Quæ pars in singultu afficiatur.
Quis affectus præter naturam sit singultus. Cap.1.
Lib.3 de caus. sympt.cap.2.
Bifariam posse singultus generari.
Dubium aduersus Hipp. Cap.3.post medium.
8.de composit. med.secun.loc. Cap.3.
3.de loc.affect. cap.7.

ex repletione, & inanitione singultum fieri posse, verum etiam ex nonnullis alijs causis morsum ipsi ventriculo inferentibus, ob immodicam videlicet caliditatem, vel frigiditatem. Quòd vero vehemens caliditas, atque frigiditas, morsum inferant, ac media continui solutione, dolorem proritent, liquet ex Gal. 4. de simpl. medic. facul. Quamuis vna erodendo, reliqua vero diluendo id efficiat. Quod etiam præter inanitionem, & repletionem, iam dictæ causæ singultum excitare valeant, confirmatum est à Paulo, Aetio, & Alex. præcitatis locis. verum ne calumnia Hipp. aliqua tribuatur, ac de insufficientia damnetur, nec Gal. & reliqui iam dicti authores vt superflui condemnentur, dicere possumus primo Hipp. præcipuas, vniuersales, ac maximas tantum causas recensuisse ipsius singultus, quæ sunt inanitio, & repletio, reliquas vero particulares tanquam manifestas omisisse, quas demum Gal. & reliqui particulatim enarrarunt. Vel rectius dicamus quod quamuis plures esse possint particulares singultus causæ præter repletionem, & inanitionem, cunctæ tamen ad eas reduci possunt. Nanque cum omnes morsus ratione (vt diximus) ipsum efficiant, aut calefacientes causæ erunt, ac humores calidi, acres, & mordaces: & sic quis nam vereatur quod vim habentes exiccandi, dicere poterimus, ex inanitione singultum fieri ex talibus causis? Quemadmodum ipsemet Gal. decretum reliquit apho. 15. lib. vel non calfacientes, sed infrigidantes ventriculum ipsum immodicè, propterea singultum excitabunt, quo casu quis etiam verebitur quod singultus hic reducetur ad eum, qui ex plenitudine oritur? Nam cum rigor, & frigiditas omnia neruosa corpora efficiant ad difflandum difficilia, sunt causa vt hæc repleantur, atq; ideo singultus inde existant, vt testis est Gal. com. aph. 13. 6. lib. Non itaque defecit Hipp. in narrandis causis singultus, nam considerata rei natura duę duntaxat vniuersales (quas ipse refert) erunt. Nec de superfluo Gal. & reliqui condemnari possunt, vt qui speciatim magis, ac manifestas causas præter inanitionem, & repletionem conscripserint, licet ad eiusdem reduci posint cunctæ, quæ dictæ sunt, vt reliquæ, quæ ab aliis narrantur. Quemadmodum si in febribus singultus fiat, stomacho præsertim, aut aliquo alio viscere inflammato. Tot itaq; singultus causæ esse possunt particulares, licet vniuersales tantum duæ sint. Quæ omnes particulatim facile dignosci queunt. Nam si ab inanitione excitetur, ex pręcedentibus causis inanientibus, vt immodico sanguinis fluore, aut alui profluuio, seu reliquis huiusmodi dignoscere valebis. Si ex repletione, aderunt & plenitudinis signa, sic si ex acribus humoribus, & medicata qualitate præditis, eorum signa aderunt, & vbi vomitu eos reiecerint, statim à singultu liberantur, veluti etiam si ex cibo corrupto in mordacem qualitatem aliqui singultiant: Hi quoque à vomitu statim liberantur, Similiter ex rigore oris ventris, aut ob eiusdem partis frigiditatem, vel ex deuorato pharmaco ex tribus piperis generibus singultire contingat, ex relatione ægri facile percipi poterit. Quamnis pueris maxime ob corruptionem alimenti in ventre, aut ob eiusdem partis frigiditatem singultus accidat, Galen. teste 8. de comp. med. secundum locis. Frustra itaque conterendum tempus erit in narrandis alijs signis causarum singultus cum promptè quælibet earum percipi poterit, tum ex ægroti sermone, tum etiam ex iis, quæ supra, diximus. Verum singultus ex inanitione si fiat, siue ex immodico sanguinis fluore, aut ex nimia purgatione, semper malũ erit, Hipp. auctore aph. 3. & 4. 5. lib. Nec minus & malum erit vbi à vomitu singultus excitetur. Indicat enim vel cerebrum neruorum principium, vel ventriculum pati non mediocrem inflammationem, ex sententia Hippocr. & Galen. apho. 3. 7. lib. Similiter & malum erit si ab illo singultus fiat, vt liquet apud eundem Hippocr. apho. 18. præcitati lib. 7. At si singultus in altiore sopore, aut animi deliquio, aut tetanis obortus fuerit, mortẽ non longe abesse pręsagit, vt inquit

cap. 7. (margin, beside "Gal. 4. de simpl. medic. facul.")

Resolutio. (margin)

cap. 3. (margin, beside "tem singultus accidat")

Prognostica. (margin)

Curatio si fiat ex inanitione. (margin)

inquit Aetius. & ſingultu tamen correptum ſternutatio ſuperueniens liberat inquit Hip.aph.13.lib.6.quando ſcilicet ex plenitudine fiat,vt Galen. exponit. Vbi autem ex euacuatione ortus fuerit ſingultus, curabitur per alimenti conuenientis aſſumptionem,& per ea,quæ defectum expellent,eodem Aetio teſte. & ſi perſeuerauerit adhuc immodicus ſanguinis fluor,aut alui profluuiũ eiſdem proſpiciendum erit. Ijs maxime conducit oleum amygd.dulcium potum per ſe,aut cum aqua tepida,pariter & ptiſanæ cremor per ſe,vel cum contuſa pullorum carne. Si vero ex frigiditate,calfacientibus curari debet (Gale. & Aetio teſtibus) tum cibis,tum medicamentis. Quapropter in potu ruta cum vino exhibenda eſt,aut apium,cuminum, calamintha,aſarum , pulegiũ, dictamum,aut nardus celtica , quodlibet eorum per ſe, aut ſimul mixta in aqua mulſa decocta,vel etiam ſeſeli,& daucus,ſed caſtoreum ex Gal. Aetii,& Pauli ſententia,vel ſyr. de mentha,ſeu è corticibus citri paratum exhibe. Interim quoque ʒ.i.diacalaminthes,aromatici roſati,aut diarhodon ſeu diacinnamomi cum exiguo vino , aut aqua mulſa præbebis . Foueri etiam extrinſecus debet ſtomachus oleo,in quo ruta,cuminu m , & abſynthium ſint decocta,vt idem Aetius inquit. Inſuper oleo maſtichino,nardino , coſtino ab extra vti poteris, ſimiliter & ſaccelli parentur vtraque mentha , abſynthio, calamintha, ac pulegio ana p.i. macere , gariophyllis cinnamomo ana ʒ. ii corticibus citri,ligno aloe,& chia maſtiche ana ʒ.i.contuſis omnibus ſacculi formentur,ac calidi per ſe , ſeu parum inſperſi vino albo odorifero applicentur. Quod ſi ſimul cum frigiditate frigidorum, viſcoſorumque humorum copia adſit,extenuãtibus,& incidentibus vtendum eſt, Alexan.auctore. Inter quæ ſummopere acetum ſcyllinum approbat , ac ipſum oximel ſcyllinum. Paulus vero,ac Aetius eis , qui integræ ſunt ætatis ʒ.i. caſtorei ex poſca potui tribuunt,quin etiam & ipſum forinſecus (vt aiunt) impoſitum cum oleo ſicyonio,aut antiquo commodum exiſtit. Denique (vt Paulus refert) ſpiritus retentio potens eſt remedium. Ab extra vero vſus (ut inquit Trallianus) fuit caſtoreo,ſtyrace,& maſtiche,oleo ipſa incoquens , agitabatque inter coquendum oleum ruta,& ex eo ſtomachum uehementer fouebat : & ubi hæc non ſuffecerint,per uomitum modo dicti ſucci uacuandi ſunt , præſertim ſi facile uomant qui etiam iuuari poterit ex poto aquæ tepidæ cum oxymelite, etiam ſcyllino ſi opus fuerit. Et ſi ægrè euomant,per inferna ex hiera,& agarico (niſi quid prohibeat) uel tutius per clyſteres purgabis , qui eodem agarico,& hiera,roſaceoque melle dicatho. aut medicamento ex dactylis parari poterunt,oleo,& ſale adiectis cum mercurialis,caricarum, florum chamæmeli,foliorum betæ,ac maluarum decocto . Curat item ſternutatio ſingultum a plenitudine ortum, Hippoc.& Gal.teſtibus prȩcitato aph.13.6.lib. Nam uiolento opus eſt motu,ut ueluti concuſſæ ipſum efficientes humiditates diſflentur,atque euacuentur,hoc autem facit ſternutatio (ut Gal. inquit) pariter & uomitus ſufficiens erit ipſius medela,ut liquet eodem 8.de comp.medic.ſecundum locos. Qua ratione etiam ex Aetii decreto , confert extremarum partium adſtrictio , compreſſio ſpiritus , uociferatio concinna cum plurimo clamore, deambulatio longa,& concitata geſtatio,atque adhuc magis equitatio,& cucurbitulæ cum plurima flamma pectori,ſtomacho, & dorſo affixæ. Vbi vero ob caliditatem , mordacemque acrimoniam ſingultus fiat,primum uomitum reperimus ſufficientem medelam, Gale. & Aetio teſtibus . Quod ſi excrementa rodentia,& corrupta fuerint, iis utendum eſſe conſtat (ut inquit Trallianus) que contemperant , & ſimul id,quod rodit, abſtergere poſſunt. Quapropter temperata aqua,& pane ea imbuto,ac copioſa ptiſana utendum. Item piſciculo aliquo,qui aceti paulum habeat , & pullis columbarum. Obtunditur etiam dictorum excrementorũ mordacitas,ſi intybi ſuccus fue-

Si ex frigiditate.

Si ex frigidorum humorum copia.

Cap.3.poſt medium.

Curatio ſingultus a caliditate orti.

Loco citato. rit putatus. Item cucumeris semen decorticatum, tritumq; bibitum, & lactucę semen, eodem modo: ad hęc portulacæ succus potatus, ipsaque portulaca in cibo sumpta, & myxarum decoctum in potu acceptū. Maximeque omniū tamen præstat (vt inquit Aetius) lac recens multum, potatum. Id vero sit asininū, aut caprillum: adhuc exhiberi poterit vtiliter syr. violaceus, ex nymphæa, de papauere, ac de insu. rosarum, seu de succo cichorij. Conducunt etiam pariter & hæc si ex cibis in mordacem qualitatem corruptis aliquis singultiat, prius tamen præcedente vomitu, vt diximus. Sic etiam si singultus fiat ex serosis quibuscunq;, & medicatis humoribus, stomachum mordentibus. Verū vbi mordacitas ex iis non alteretur, abstergatur, ac discutiatur iis, quæ sensus stupefactionem inducūt, vti opus erit eiusdem Gale. & Aetii decreto. In quem vsum ʒ.i. medicamēti Philonii persici, aut romani exhiberi poterit. Quanquā
cap. 3. ipsi pharmacum quoddam mixtam quandam facultatem habens alterādi, discutiendi, attenuandi, ac resiccandi, & sensum obtundendi conscribāt. Quo ēt si videbitur, vti poteris. Nam Gal. præcitato li. 8. de comp. med. secundum locos nedum idem medicamentum Asclepiadis auctoritate conscripsit, sed particulatim quodlibet medicamentum simplex, quod in ipso ingreditur, exposuit, ac eius vires examinauit. Ab extra vero oleum rosaceum, citoniorum, de papauere, ac ex nymphæa applicari poterunt, quolibet eorum per se, aut cum aliquo aliorum permixtū, adiiciens solani, aut portulacæ, lactucæ, seu intybi succum, nec non aceti parum. Verum si ob ipsius ventriculi, aut alterius visceris inflammationem singultus fiat, ex eiusdem inflāmationis curatione sedabitur. Id vero ex iis, quæ paulo post dicemus, patebit. Similiter si fiat ex spiritu flatuoso, eis, quæ ipsum discutiūt intus, ac extra adhibitis soluitur. Consultò ēt prętermisimus particularē victus rationē singultus, prout diuersa exigebat eius causa, ne nimiū prolixi essemus, tū quoniā studiosi ex iis, quæ diximus in aliis stomachi affectionibus pro causarum diuersitate petere poterūt.

περὶ ὑπτιασμοῦ, ἀναστροπῆς, ναυτίας, ἢ ναυτιήσεως, καὶ ἐμέτου.

id est de supinitate, stomachi subuersione, nausea, & vomitu. Cap. 67.

QVAMVIS venter cum pro naturæ lege se habeat, vt trahat quidē ad se superne per stomachum, Deorsum vero excernat: Tamen cum ab aliquo, quod morsu, pondere ve contristet, vexatur, eiicere id statim cupit, & quocūque vergit, id quod offendit, eo abutitur ad expul-
cap. 2. sionem, & interdum si toti ipsi ventriculo talis affectus contingat, vtroque ēt eius ore vtitur ad expellendum Gal. teste 3. de caus. sympt. Non ab re itaque in hoc expulsionis conatu, in eo plures excitari possunt deprauati motus, ac symptomata expultricis eiusdem ventriculi facultatis. Verum nos posthabitis his, quæ proueniunt, cum venter eiicere cupit, per infernum os in pyloro existens, quoniam de his infra pertractabimus, de eis mētionem faciemus deprauatis motibus expultricis facultatis, ventriculi qui (præter iam dictos) ipsi accidunt, cum cupiat id, quod contristat, excernere per supernum os in gula existens. Ii autem plures sunt, prout diuersimode offensus ventriculus ipse a diuersis causis fuerit. Nam quidam est, qui a nonnullis græcis ὑπτιασμὸς τοῦ στομάχου latine verò supinitas stomachi appellatur, qui affectus contin-
Ca. 4. ante finē git quandoque iuxta intemperiem quamcunque ipsius stomachi, citra tamen vitiatos humores. Fit etiam per humiditatem multam quidem, non tamen malignæ qualitatis, vt liquet Galen. 8. de comp. medic. secundum locos. Irriguus enim stomachus (vt ipse inquit (per largam humectationem similiter

vt ligamenta neruorum, laſſatur. Quidam vero a græcis ἀνατροπὴ, à latinis ſubuerſio dicitur. Quanquam, hæc uox indifferenter duo ſignificare poterit ex eiuſdem Gal. auctoritate. Nam quandoque appetitus perditionem ſic appellare poſſumus: Interim vero nauſeoſas affectiones ab accepto cibo fientes contingit etenim quandoque hoc vnum ſolum ſymptoma accepto cibo, vt ſi paulo fortiori motu moueantur, ſtatim vomant. Appellant aliqui etiam tales ſtomachicos, Verum hæc affectio quandoque ad ſolam oris ventris debilitatem ſequitur quod cibos amplecti eisque obuolui non poteſt, velunt tota ventris amplitudo ſolet. Quandoque vero & cum vitiatæ alicuius, modicæ tamen humiditatis, complexu. Nam multa quemadmodum & valde vitiata citra cibum nauſeam efficit (vt poterius dicemus) quam nauſeam græci cum ναυτίαν, ναυτιᾶν appellare ſolent. Quandoque ipſa ventriculi vis ad alium deprauatum excitatur motum, vt quæ ipſum contriſtant, detrudat, qui licet non idem ſit cum ſingultu, eiuſdem tamen generis eſt, vt eidem Gal. liquet com. aph. 39. 6. lib. maioris ac minoris ratione differentes. Nam vehementior ille, medioris autem hic ſtomachi motus exiſtit (vt præcedenti capite dictum eſt). Appellatur vero à græcis ἔμετος, à latinis vomitus. Verum quanquam quatuor hi affectus nominati paulo inter ſe diſsideant, tamen nos quoniam prius, qui ſtomachi ſupinitas appellatur, facilime curabilis eſt, quia aut aſtringentibus ſolis, aut quæ ſiccare humiditatem poſſunt, ac conſtringere laxatum corpus, curabitur, aut alternātibus, vel eiſdem ſimul mixtis de quibus in cura nauſeæ, & vomitus mentio fiet, amplius verba de eo non faciemus, velut neque de ea, quam græci ἀνατροπὴν, latini ſubuerſionem nuncupant. Nam ſi ea ἀνορεξίαν hoc eſt appetitus perditionem ſignificabis, iam eius curam conſcripſimus. Si vero per eam intelligatur id ſymptoma, quod accedit ſumpto cibo, vt ſi paulo fortiori motu moueantur, ſtatim vomant, ex ijs etiam, quæ nauſeæ, & vomitus curabuntur, curari poterunt, potiſsimum cum parum à nauſea diſcrepet, quando à modicè uitiata humiditate exoritur. verum ſi ob oris ventriculi ſolum fiat imbecilitatem, curabitur vt ſupinitas. Reliquum eſt vt conſuetum morem ſeruando, de nauſea, & vomitu à nobis ſermo fiat. Ii nanque maximam inter ſe cognationem habent, ac vnus reliquum præcedit. Nam nauſea vomitionem præcedit, licet non perpetuo ad nauſeam vomitus conſequatur, cum nonnulli nauſearunt, nec tamen vomuerunt, vt Gale. inquit 2. de cauſ. ſympt. ſimiliter Paulus cap. 155 lib. 1. dicebat, Nonnulli vero turbantur, ſed nihil euomunt, humore ipſis tunicis imbibito quæ nauſea deprauatus eſt quidam expultricis facultatis ventriculi motus, quo venter ipſe ea, quæ eius corpus contriſtant, quam citiſsime per ſtomachum vacuare appetit, vel breuius, irritus quidameſt conarus ad vomendum, vt quidam volunt, ſeu inanis quędam vomendi irritatio, hęc interdum ad vomitum impellit (vt diximus.) Interim vero & citra vomitionem fit, vt ex Galen. mente declaratum eſt. Ad vomitus prauus quoque eſt eiuſdem expultricis facultatis ventriculi motus, quo ea quæ in eius capacitate, ſeu latiori ſpatio exiſtunt, ac ipſum contriſtant, & in ſe fluitant, reiiciat quam citiſsime per ſtomachum, vt ex eiuſdem Gal. verbis colligi poteſt pręcitato libr. 2. de cauſ. ſympt. Ex quibus facile quiſpiam colligere poterit tum conuenientiam, tum etiam & differentiam inter nauſeam & vomitum. Quod vero in ambabus hiſce affectionibus os ventris potiſſimum afficiatur, liquet apud Gale. cum 2. de cauſ. ſympt. tum etiam 5. de loc. affect. Dixi autem non ab re potiſsimum, quoniam & totius ventriculi affectiones eſſe poſſunt, quemadmodum & reliquæ iam dictę, vt apud eundem Gal. liquet præcitato lib. 5. de loc. affe. & cum nemo ſit qui vereatur ventriculum in hiſce affectionibus oblędi, easque eſſe proprias eiuſdem affectiones, citra quę ſymptomata nihil è ventre per os

Nauſeę cum vomitu conuenientia & differentia.

1. de cauſ. ſym. Cap. 4. prope medium.

Nauſea quid ſit.

Vomitus quid ſit.

cap. 3.

Quę pars in eis afficiatur.

2. de cauſ. ſym. cap. 3.

5. de loc. affect. Cap. 6.

Loco citato.

efferri poteſt, ex ſententia eiuſdem Gal.com.apho.43.2. lib. Propterea in hoc ſermo protelandus, & tempus conterendum non eſt, etſi ventriculus per ſe quandoque per conſenſum, maxime in vomitu afficiatur, vt ex cauſarum enarratione patebit. Verum qui affectus præter naturam ſint, non admodum liquet cum Gal. quandoque naturalis expultricis facultatis ſymptomata appellet. Interim vero huiuſmodi motus licet praui ſint, naturæ opera nuncupet, vt eodem 2.lib.de cauſ.ſympt.ſcriptum eſt. At ſi quis eiuſdem verba probe intellexerit, pro comperto habebit vtrunque verum exiſtere. Nam cum nullum animal nauſeare, aut uomere ab aliquo doceatur, immo à ſeipſo, ac à propria eius natura, (ſeu vt ita dixerim) à principio intrinſeco, & per conſequens naturaliter hos exerceat motus, cui in dubium venerit motus hos naturæ eſſe opera? At quoniam nunquam natura ipſa tales exorditur motus, niſi grauata, aut ſtimulata à quapiam præter naturam cauſa, quæ naturam ſic violenter mouere cogit, Propterea inter ſymptomata, quæ præter naturam ſunt, annumerantur, ex illo ſiquidem ſympt. genere ſunt in quibus cauſa aliqua, quæ præter naturam eſt, ad tales actiones naturam ſtimulat. Hinc fit, vt ſymptomata potius, quàm naturæ opera appellari mereantur, cum nunquam ex ſe ipſa natura tales exordiretur motus niſi à cauſa aliqua præter naturali fuiſſet ſtimulata. Et propterea non motus, ſecundum naturam, ſeu actiones, ſed affectiones potius appellari merentur, quia quodammodo ab alio, & non omnino à ſe natura in hoc opere motum habet, irritata ſcilicet, ac coacta à præternaturali (vt diximus) cauſa. Contrahit etiam ſeipſum ventriculus circum ea, quæ ab ipſo excernuntur ad eum modum id quod in ſe continet, extrudens, quo manus noſtræ aliquid exprimunt, vt Galenus inquit. Facultas autem, quæ motum ei præſtat, vna è quatuor naturalibus eſt, expultrix ſcilicet, appellata, cuius propriæ facultatis ſymptomata ſunt nauſea, & vomitus ex Galeni decreto eodem 2.lib. de cauſ. ſympt. Eiuſdem nanque praui motus ſunt, vt diximus. Verum licet vomitus toto genere pręter naturam ſit, tamen ſi tempeſtiue fiat, hoc eſt cum id, quod contriſtat expellitur, ad animalis commodum per eum, non erit ſymptoma in genere læſionis actionum, ſed alteri generi ſympt.ſubiicitur, quod ſcilicet eſt affectuum præter naturam ex Gale. decreto libr. de diff. ſympt. in fine. Sic quoque de nauſea ſentiendum erit, ſi ad eam talis conſequatur vomitus: Semper etenim præter naturã quempiam affectum conſequuntur. Dignoſcitur autem nauſea quando ipſa in illa inani vomendi irritatione lancinat tantum ventriculum ipſum & nullum humorem educit, Aetio teſte. Diſtinguitur etiam à ſubuerſione, quoniam ea non niſi cibo aſſumpto, hęc autem ſine cibo aſſumpto fit, ex Pauli ſententia eodem cap.54.lib.2. Quamuis Gal. aliam præter hanc afferat diuerſitatis cauſam, quoniam ea aut propter ſolam ventris debilitatem, aut cum vitiatæ alicuius, modicæ tamen, humiditatis complexu fit. Hæc vero ex multa, & etiam valde vitiata, citra quoq; cibum afficitur. Vomitus autẽ ſigna fruſtra quiſpiam conſcribere tentauit. Verum à nauſea ipſe differt, quia per vomitum perpetuo aliquid extra excernitur, per nauſeam autem nequaquam, quamuis ad eam (vt diximus) vomitiones interim conſequantur, interim vero non. Hæc ſymptomata nonnullos ſectantur vẽtriculi morbos, qui diuerſimode à diuerſis quoq; cauſis oriri poſſunt, ea propter vt manifeſtior fiat eorum morborum cum dignotio, tum curatio, Ad dignoſcendas eorum cauſas me conuertam. Quoniã & in his quoque non exiguam inueniemus inter dicta ſymptomata differentiam: ſunt vero in vniuerſum duę pręcipuæ prædictorum ſymptomatum cauſæ. Nempe copia, vel humorum vitium, ſeu prauitas. Copia ſiquidem ventriculum grauando, Prauitas autem, ſeu vitium morſum inferendo affligens, vt patet apud Gal. cum 2.& 3.de ſymp.cauſ. tum 8.de comp.med.ſecun.locos, &

Qui affectus pręter naturam ſint. cap. 3.& 4.

Loco citato.

Nauſeæ ſigna. Aet.lib. 9.c.10.

Nauſeæ, & vomitus cauſę. 2.de cauſ. ſym. Cap.2. 3.de cauſ.ſym. cap.2. 8.de compoſit. med. ſecun.loc. cap. 3.

& apud Alex.cap. 13. libr.7. Atqui copia humorum ex pondere, ac tensione, quæ in ventriculo sentiuntur, percipi poterit, ita vt cum eos ferre non potest vẽtriculus, ad nauseam, seu vomitum excitetur. Verum si ciborum fuerit hæc copia, facile ex ægri, vel astantium sermone percipi poterit, quemadmodum si sine cibis tensio, seu pondus sentiatur, humorum esse copiam coniectandum erit. At si non multi, sed praui humores fuerint, qui ventriculum obsederunt, si biliosi fuerint, oris amaritudo, sitis, atque ardor simul cum morsu in ore ventriculi, & inappetentia aderit, & absumpti cibi in amaram, seu nidorosam qualitatem vertuntur; quemadmodum si frigidi fuerint neque siticulosus erit æger, neque ardorem in ore ventris sentiet, sed è contra frigus, & quandoque immodicè appetet, percipietq; in ore acidam qualitatem, acescentque in ventre cibi assumpti & si dulcis fuerit pituita, eandem sentiet in ore qualitatem. Verum si salsa sit, sitis quoque in his augebitur, minueturq; appetentia, ac fortasse abolebitur, præter id quod similem quoque sentiet in ore qualitatem. Quod si vomitus ad has causas consequatur, facilius per vomitionem redundans succus dignosci poterit, tum visu à medico, tum gustu à laborante. Verum vbi saniosi, serosiue, ac tenues fuerint redundantes humores, non solum ante cibos, sed & post acceptum cibum vomitum inducunt, perpetuo nimirum motu versari ex Aetij sententia cap. 10. lib. 9. Ex vitiosis autem cibis deuoratis, aut vbi in ventriculo fuerint corrupti, si vomitus fiat, facile quoque ex laborantis, aut astantium relatione simul cum vomitionum qualitate percipitur. Atqui neque hoc satis erit pro causarum dignotione, sed diligenter cõsiderare oportet, num in ventre duntaxat tales redundent succi, an ex aliqua quadam parte, seu ex vniuerso corpore humores in ventrem confluant. Ad hæc num in lato ventriculi spatio contineantur, eoq; fluitent, innatentq;, an in eius corpore infarcti, aut infixi fuerint? seu eius tunicis adhærescant, qui generantur in ventriculo humores, aut ab alijs partibus transmittantur? Hæc nanque cognitu per quàm necessaria sunt, viroq; indigent exercitatæ considerationis. Nam si vniuersum corpus fuerit affectum, plethoricum quidem ex plethoræ signis id iudicabis: Si ex vitiosis humoribus repletum, id ipsum ex colore, & eruptionibus palpularum circa cutem cognoscitur, atque ex ipsa adeò vrina (vt inquit Aetius). Quòd si non ab vniuerso corpore, sed ab aliqua eius parte vt capite, splene, seu hepate humor ad ventriculum fuerit transmissus, Aeger ipse primum affecti membri læsionem sentiet: Aut enim caloris sensus iuxta affectum membrum ipsi contingit, aut frigoris, aut grauitatis, aut etiam tactui nostro durum succumbit: Nec nausea intensa, & crebrior si ipsa excitetur, aut vomitus, si is quoque fiat, crebrior, & intentus erit, sed leuior & insigni aliquo spatio interposito vrgebit, totiusque præter hæc corporis habitus perpetuo considerandus erit. Ab ijs illud existimandum erit, qua nam victus ratione sit vsus, Vtrum ne frequenti cruditati, aut satietati inciderit, Idque in otiosa vita, ac præcipuè pręter consuetudinem, an contrà. Illud deinde perpendendum, an aliud membrum corporis certo temporum circuitu vexari solitum nunc non vexetur, vel aliqua consueta excretio ijs retenta sit. Verum si nihil horum adsit, & crebre, intenseq;, nulloq; insigni spatio interposito vrgebunt prædictæ affectiones, certum est ventrem ipsum per se, ac primariò affectum esse, redundantesque humores in eo esse genitos. Num vero in latiori eius spatio contineantur, ac fluitent redundantes succi, vel in eius corpore adhærescant, seu infixi sint, hoc modo interstingues. Etenim si vomitus statim post nauseam obortam, etiam citra violentiam comitetur, humorem noxium in lato ventriculi spatio esse non dubiò censendum. Sin autem nausea quidem excitata fuerit, verum nihil notatu dignum per vomitiones efferatur, humores noxios. Si biliosi sint, vel serosi, in ore ventriculi absorptos

ptos esse,vel si viscosi sunt ipsi ori ventriculi infixos esse, intelligito ex Tralliani decreto . Nam cum humor quispiam in ipsis ventriculi tunicis continea tur,nausea quidem vexabit,sed inanis , & sine vomitu , & quæ irritat duntaxat,nullum humorem euacuans,Gal.auctore 1.de loc.affect. Quamuis humo res crassi,ac viscidi,qui superficiei ventris infarcti adhærent, ante cibum etiã magis nauseas,atque inanes vomitiones moueant . Et proptera nil mirum si ex talibus oriatur succis nausea. Quod vomitus eam non sequatur,potissimum si expultricis facultatis quoque adsit imbecillitas, veluti etiam non raro euenit,quod ea robusta existente,humoribusq; tenuibus in ventriculi tuniculis existentibus,exigua quædam eorum portio ex nausea violenta in ventriculi capacitatem effundatur , ac proinde excitato vomitu per os eiiciatur, & hæc esse in causa mihi videtur, Quod interim vomitus nauseam comitetur,quandoque vero citra vomitum nausea fiat . Quanquam succis etiam in venturiculi spatio consistentibus,nausea illa exigua,quæ vomitum præcedit, excitetur similis ei affectui,quem Græci κνέρχνον dicunt, qui tussim præcedere solet ex Gal.auctor.eodem 2.lib.de caus.symp. id quod etiam Aetius confirmauit,licet a quibusdam praue eius verba fuerint intellecta . At si quispiã scire cupiat cur absorpti,seu infarcti in tunicis uentriculi humores ipsius corpus molestantes, præsertim qui morsum inferant calidi vel frigidi existentes singultum potius quàm nauseam efficiant:Respondebimus nos eos cum non adeo morsum inferant,nauseam excitare , cum uero mordacitatem ualidam efficiunt , singultum promouere, & propterea non semper humores etiam mordaces in ventriculi corpore impacti singultum,efficiunt . Neque etiam nauseam,sed quandoque vnum,interim alterum symptoma excitant propter iam dictam causam . Verum a vomitu singultus, & oculorum rubor malum esse inquit Hip.apho.3 7.lib.quemadmodum etiam a tuberculi introsum ruptione vomitiones si fiant,malæ sunt,eodem auctore aph.8.& eiusdem lib.& iterum ab ileo malus est vomitus, idem inquit,;quoniam is non semper adest,sed quando exitiales ilei sunt(Gal.auctore com.aph.10.lib 7.) Nausea vero quandoque(vt quidam volunt(signum crisium existit.Interim vero signũ malum,vt in febribus pestilentibus, quando in conualescentibus multiplicatur indicat recidiuam.At vomitio vtilissima est, si pituita ac bile permixta quam maxime fuerit,si non multa nec crassa sit. Syncerior enim deterior est siue fuerit porracea,aut liuida,aut nigra , quicunque ex his fuerit color malũ esse censendum est,auctore Hip.2.prognost . Exitiale quoque admodum est, si idem homo omnes vomit colores. Et si vomitio liuida graue oleat ocyssimam indicat mortem,& (vt summatim dicam)omnis subputris , ac subfœtidus odor in omni vomitione malus est, Hipp auctore præcitato loco. Quod autem interdum vomitus ualetudinis causa recte fiat experimentis credens Celsus approbauit.Commonet tamen , ne quis qui ualere, & senescere uolet,hoc quotidianum habeat,ut liquet lib.1.cap.2. Pro dictarum autem affectionum curatione illud primum animaduertẽdum est, quod ubi ex immodica humiditate citra uitiatos humores fiant, quę uelut mador quispiam circa affectam partem existens sola quantitate,& copia affligat,& ueluti irriguum os uentris reddat,aut totum uentrem ob eandem multam humiditatem exolutum, ac laxum habeant laborantes , Vtilissimus astringentium eduliorum, potum,ac pharmacorum usus existit, languido nimirum , exolutoque tunc reddito uentriculo ipso admodum laxatorum articulorum , ut liquet apud Gal.8.de compositione medicamentorum secũdum locos. Quemadmodum ubi uitiati fuerint redundantes circa uentrem,& stomachum humores,in maximum perueniunt detrimentum ægri. Ex astringentium eduliorum,potuũ, ac pharmacorum vsu,ex sententia eiusdẽ Gal.præcitato loco , & Pauli cap.

Cap.4. circa mediũm.

2.de caus. sym. cap.4.

Dubium.

Ratio.

Prognostica.

Aph.10. lib.7.

Tex.39. & sequentibus.

Curatio.

Cap.2.

54.

54.lib.2.Verum si iam dicti succi prçter id quod vitiosi non sint, frigiditatem permixtam habeant, calfacientia prçdictis astringentibus misceri debent, ex eorundem auctorum decreto. Humida nanque intemperies siue sola consistat, siue cum calore, frigore, ve coniuncta sit, omnium facillime curatur, vt patet 7.metho.medend. Ad hæc sciendum quod veluti graueolentia omnia stomachum subuertere solent, sic odorata corroborare. Quapropter cum ea multipliciter auxilientur stomacho, ob vitiatos serosos humores subuerso nedum in medicamentis ipsis, verum etiam in cibis permiscenda erunt. Et quoniam diximus per consensum quandoque a toto, vel quapiam corporis parte affectiones has gigni posse, quæ quidem curari haudquaquam possunt, nisi prius totum corpus, aut primario affecta pars curetur, Ita tamen, vt neque eodem tempore ventrem ipsum negligamus Galen. eodem auctore præcitato loco: Propterea de iis a nobis sermo non fiet, sed eius duntaxat nauseæ, & vomitus curationem aggrediemur, qui causam habent nedum in ventriculo contentam, sed in ipso etiam genitam. quo fit vt propterea etiam de nausea, & vomitu ex bile ortis verba non faciamus, cum neque ipsa in ventriculo oriri possit, nisi ab aliis partibus, iocinore præsertim, aut eiusdem bilis vesica ad ipsum transmittantur. Aer itaque eligatur ad calidum vergens, itē somnus, quies, ac etiam moderata inedia competunt Alex. & Paulo testibus. Hoc enim victu (vt inquit Alex.) pituita non solum alteratur, extenuaturq; sed etiam in sanguinem benignum, probumque conuertitur, vt eiusmodi quoque humor per inopiam alimenti nutrire possit, præsertim vbi dulcis fuerit. Quā quam in vomitionibus frequenter. & paulatim cibus offerendus est (vt inquit Paulus) præsertim ubi biliosi fuerint. Decubitus autem sursum vergens in omnibus quomodocunque nauseātibus, & vomentibus adornetur in cōuenienti & affectioni contraria domo, Aetio auctore prçcitato loco. Vbi autem vires inediam etiam moderatam non ferant, Contusæ carnes, ac iura pullorum, seu gallinarum tribui poterunt pro cibis, modo eorum quantitas modica fuerit, cum quibusdam odoratis paratæ, vt cinnamomo, gariophyllis, seu aniso, cotoneis etiam, aut mali punici granis simul incoctis, aut exiguo omphacio, & aqua rosacea adiectis. Quod si contusas carnes, seu iura assumere noluerint, poterunt ipsas quoque carnes gallinarum, pullorum gallinaceorum, columbarum iuuenum, phasianorum, perdicum, turturum, turdorum, merularū, leporum, ac capreolorum iuuenum, commode pro cibis capere, & interim easdem assas adiectis, prçdictis odoratis, interdum etiam, elixas, & præter iam dicta odorata decoqui cum eis possunt hyssopum, pulegium, serpillum, sampsuchus, fœniculum, oreoselinū, thymus, & reliqua huius classis, potissimum vbi crassa, & tenax pituita in causa fuerit, & tunicis adhærescens, atque impacta. Pro potu vinum exhibeatur ruffum, subadstringens, & vetustius, vt inquit Aetius, vel aqua mulsa vinum nanque adeo calefacit ventriculum, vt in qualitate eius calorem non intendat, licet eiusdem substantia augeat: & mel despumatum ipsum per se optimum nutrimentum frigido ventriculo est vt liquet 6.meth.med. A cibis autem semper cotonea mala, mespila, corna, sorba, eos fructus quos azarosas vocant, aut alia pyra adstringentia, seu mala punica gustare poterunt. Exiguam autem quantitatem ex eis capiant, vt cibum duntaxat continere valeant. At quod natura, vel arte alui excrementa subducere quotidie conferat, ac vitare immodicos animi affectus, cuilibet patere poterit. Cçterum vbi tenues, ac serosi fuerint vitiati humores, qui stomacho impacti nauseam, efficiunt, confestim vomitu eiiciendi sunt, qui digitis, aut pennis immissis proritari debet, vel liberaliori tepidæ potu, seu tenuissimo ptisanç succo exhibito, vt Alex. & Aetio visum est, vel etiam mulsa ex Gale. & Pauli sententia. Verum eo casu tam ptisanæ cremoris, quàm aquæ mulsç

De odoratis noxia. Cap.9.

7.meth, ca, 11.

Victus ratio.

cap.7.

Medicamentorum ratio.

sumendum plus est ex eiusdem Gal.decreto 3.met.med.quam vel nutrimenti, vel etiam deiectionis causa sumeretur. Idoneum quoque est (eodem auctore ibidem) si mulsa, in qua incoctum absynthium sit, bibatur. Nam, id quoque) vt ipse inquit) tenues succos, quicunque videlicet in ipsius ventriculi ore continentur, commode deorsum impellit. At difficulter vomant, nedum prędicta mulsa, in qua incoctum absynthium sit, vti poterunt, verum & aliis quoque purgantibus medicamentis quibus prædicti redundantes serosi succi deorsum impellantur: sunt autem ad eiusmodi affectus, vbi scilicet vitiosi succi in ventriculi tunicis fuerunt recepti idonea pharmaca, ex genere eorũ quæ modice purgent, sic vt eorũ vis super ventriculi, & intestinorũ loca non ascendat, aut si quid vltra vasa quoque in mesenterio contingat, speciatim vero quæ ex aloe componuntur, sunt aptisema, & si illla præsto non
Cap.11. sint, Aloe ipsa per se, vt liquet eodem 7.meth.med. Nam vbi humiditas vitiata tunicas ventris perrigat, picra ex aloe vtilis est expurgans humiditatem
Cap.2. eodem, Gal.auctore 8.de compositione med.secundum locos. Exhibeantur itaque ipsius medicamenti ex aloe, & potissimum ea elota.3.ij.aut ipsius met aloes (vbi ipsius medicamentum haberi nequit) 3.i. vel 3.i.s. formatis ex ea seu iam dicto medicamento composito, catapotiis: Postque per aliquod tempus vnc.ii, vel iii.syr.ex pluribus infus.rosarum rubearum. vel persicarũ exhibere conuenit, vel 3.s.prędicti medicamenti ex aloe assumens diacath.3.iiii. cum vnc.i.pulpæ casiæ fistulæ bolus figuretur, ac tribuatur. Poteris quoque uice prædicti medicamenti 3.i.elotæ aloes admiscere. Nan que ea licet purget minus, roborat tamen ventriculum magis, vt eidem Gale.visum est. Verum quibus lenta pituita ventriculo est infixa, Iis prius exhibenda sunt quæcunq; hanc dissecent, Postea purgandum. Quod si ad vomendum sunt idonei, non
Loco citato. inutile erit per radiculam ex oxymelite euomere, eodem Gal.auctore præcitato lib.7.meth.med. Si vero inepti admouendum sint, nedum ipsum oxymel tribuendum erit quo frigidi, crassi, & glutinosi humores attenuentur, ac dissecentur, verum etiam & ipsum oxymel scyllinum cum aliquorum incidentium, repurgantium, calefacientiumque decocto. veluti est hyssopum, serpillum, pulegium, absyntium, fœniculi, & oreoselini, ac capparorum radix, quibus sæpius assumptis, prædictũ quoque pharmacũ ex aloe præberi poterit, & si videbitur, robustis potissimum corporibus trochiscatum addas agaricum ex eo 3.i.assumens. Verum vbi pituitosi succi acidi, aut dulces fu erint eos concoquere tentandum est, ipsi naturæ in hoc opem ferendo, quiete, inedia, & somno (vt diximus ac aliis. quæ concoctioni tum intus tum extra opitulantur. His quoque peractis, ad ea, quæ stomachũ, ac ventriculũ ipsum roborant, ipsorumque intemperiẽ alterant intus, ac extra adhibita cõfugiendũ est. Quaprópter medicamentum, quod ex calamintha constat, seu pharmacum ex tribus piperis generibus, aut aliud quoddam consimile commodum existit, ex vino tenui, aut aqua potatum si.3.i.eorum exhibeas. In quem vsum cõfert diacinnamomum, aromaticum rosaceum, dianisum. ac medicamentum ex xylo aloe confectum. Insuper diarhodon si simili pondere eodẽ modo exhibeantur. Forinsecus aũt (vt inquit Aetius) stomacho mastichen chiam vnguento nardino dilutam, & tritam, purpureaq; lana exceptã imponito. Vel recipe chiæ mastiches, & aloes ana vnc.i.diluantur, & dissoluantur in oleo de absynthio, ac nardino & similiter cum purpurea lana vẽtriculo imponantur, aut olei mastichini, & de absynthio, ac nardini, singul.vnc.i.excipe, & menthæ siccæ cinnamomi, maceris, & galangæ ana 3.i.chię mastiches 3.iiii. permisce, & cum pauce cera vnguentum facito, ac imponito. Item vtriusque menthæ, & absynthii ana p.i.excipe cinnamomi, chiæ mastiches, & ligni aloes ana 3.ii.corticum citri, maceris, calami odorati ana 3.s. gariophyllorũ scrup.i.

rosarum

rosarum rubearum siccarum manipulum.s.Omnia contundito, simulque misceto, & saccellos in scutiformi figura formato, ac stomacho imponito, qui insuper macerari in vino græco, aut guarneto poterunt, in quo absynthii parum fuerit decoctum, & sæpius iterati calidi applicentur. Verum vbi emplastris magis vti volueris, chiam mastichen assume, quæ in oleo nardino, ac de absynthio diluatur, ac maceretur quantum satis sit, ac dimidiam quantitatem eius, ipsius aloes adiice, adeo vt in emplastri formam redigantur, in corioque scuti formam obtinente extendas, & vtere,& si mauis cinnamomi, maceris, gariophyllorum, ac calami odorati exiguum puluerem addere poteris, ex torrido item pane, vino græco, aut guarneto macerato, & vtraque mentha, ac absynthio contusis, ac cinnamomi, aloes, & chiæ mastiches puluere optimum medicamentum ad frigidum ac laxatum stomachum parabis. Sæpe tamen accidit, vt in ipso ventriculi sinu contentus humor vomitum excitet,qui humor per vomitum etiam expurgatus causa est,ut priorvomitus facilè quiescat, & propterea non ab re prouocari etiam debet cum aliquo ex prædictis vomitus. Pari etiam ratione vbi multa, aut corrupta alimenta in eo taliter contineantur. Nanque vtilis est vomitus plenis,& biliosis omnibus si vel nimium se replerunt, vel parum concoxerunt. Nam siue plus est quàm quod concoqui posit, periclitari ne corrumpatur non oportet, Si vero corruptum est, nihil commodius est, quàm id qua via prædictum expelli potest, eiicere, Celso auctore eodem cap. 3. libr. primi, Id quod dicere solent medici, Vomitus vomitu curatur. Quanquam non propterea euertunt Hip. sempiternæ veritatis axioma, quod videlicet contrarium contraria sunt remedia, & quod curatio perpetuo à contrariis fiat, Cum per vomitum humores euacuantur,qui nauseam, & vomitum stomacho inferrebãt,& propterea per contrarium fit curatio. Nam prorsus euacuare alienum, naturęq; inimicum humorem, eiusdem retentioni contrarium est, Galen. auctore. 6.de morb.vulg.rescindit etenim vomitus eum effectum,ob quem prius & nauseabundi ægri erant, & vomebant, Causa per eum abscissa. Verum vsque adeo iuuari à medico vomitus debet, quo ad naturæ commodum fiat, ac per eum id quod contristat, expellatur: vbi autem immodicus fuerit, nec ad animalis commodum fiat, sed per eum id quod non deberet expelli,excernitur, & propterea non conferat, Is reprimi debet Hipp.auctore aph. 2. primi & 2.quarti lib. Quo casu (vt inquit Aetius) extremæ corporis partes fricētur,manibusq; calefactis palpentur, & violentius astringantur, deinde pedes, & manus in aquam solito calidiorem demittantur, Stomachus quoque absynthii cremore irrigetur,apio insuper,cumino, aut petroselino adiuncto, vtraque mentha, ac spica,nec non cinnamomo, & chia mastiche, seu calamo odorato, macere, & galanga,pauco vino astringente odorifero addito. Ex ijs quoque epithemata fiant,vbi prędicti fuerint redundantes succi frigidi. Nam si calidi fuerint à toto, vel ab alis partibus transmissi, sandalum, rosa, corallum, ac alia infrigidantia absynthii cremori adiungenda sunt. Odoramenta etiam, vbi immodicus fuerit vomitus, naribus olfacienda admoueantur, ex eiusdem Aetij decreto, velut sunt rosę, mala cotonea,pulegium,mentha,spica nardi, vel ex aqua rosacea, myrthina, ac florum citrangulorum cum pauco aceto rosaceo odoramentum fiat. Poteris insuper addere sandalos,citri corticis, ambrę,seu mosci parum. Cęterum affectione diutius permanente, & cibis prę morbo non retentis, Cucurbita ad os ventris cum plurima flamma affigatur, donec locus rubefiat, atque ipsa adhuc affixa, cibus prębeatur, ex eiusdem Aetij monumentis, ac Pauli cap.55. libr. 2. Cibus autem frequenter, & paulatim dari debet,vt dictum est antea,post quem semper aliquod astringens præbeas. Ex palmulis quoque, malicorio, & galla, vino astringenti incoctis, & pane

Commētario.2. com, 9,in med.

tosto

tosto simul contrito, puluereque chiæ mastiches, ac cinnamomi cataplasma applicandum parari poterit. Et si biliosi fuerint succi, ac calida ventriculi intemperies acacia, hypocistis, balaustium, rhu cataplasmati adiungãtur, ac prędicta in posca decoquantur. Ad quotidianas autem nauseas, & ascendẽtem cibum, ac vomitus coriandri semen tenuissimè tritum cochlearij mensura veluti farinã aquæ inspersam bibendum præbet Aetius, aut mastiches cochleare ex frigida aqua vel lactucæ albæ semen cochlearij mensura ex aqua ijs, qui stomacho exuruntur. Ad vomitum restringendum confert ex Plinij Secundi sententia lib.2.cap.11. si mastiches vnc.i. cumini denariũ vnum accipias separatim trita, postea vua passa enucleata permisceas, & linteo inductum stomacho suppones. Similiter menthæ cacumina cum succo mali granati trita, & potui data, & ad eos, qui cibum continere non possunt, & eiiciunt, betonicæ denarios duos accipe, & mellis decocti, quod sufficiat pastillos facito, & ex his pastillum vnum glutiat, ex aquæ calidæ ciathis duobus, vt ipse inquit. Sanguinis autem vomitus cap. de cruenta spuitione studiosi remedia petant.

περὶ φλεγμονῆς τοῦ στομάχου ἢ κοιλίας.

Idest de inflammatione stomachi, vel ventriculi.

Cap. 68.

VEluti cæteræ corporis partes, sic quoque stomachus inflammatione tentari potest, quæ licet variis modis in Gal. doctrina intelligi possit, Hic ea duntaxat, quæ ex calidis redundantibus succis oriri consueuit per φλεγμονὴν hoc est inflammationem intelligi uolumus, siue sanguis fuerit, siue bilis, aut vterque quomodocunque permixtus. Cum itaq; ea oritur siue in ore, siue in alia quauis ventriculi parte, ex dolore simul cum positu pars ipsa affecta facilè dignoscitur. similiter & ex proprij eiusdẽ partis muneris oblæsione; appetentiæ siquidem, si in ore ventriculi, Concoctionis cutem, si in eius cauitate excitetur. At quod ipsa morbus compositus sit in magnitudine primo, & secundo in intemperie, & tertio in soluta continuitate, luce clarius patet apud Gal. cum lib. de differ. morborum, tum 3. de temp. lib. de inæquali intemperie, ac reliquis plerisque locis. Quapropter non ab re eam insequuntur tumor pręter naturã, grauitatis, ac multi caloris sensus, & dolor, circa partem affectam. Accedunt ad hæc sitis valida, & febris ardens: Tumor autem & calor etiã tactu à medico iudicari queunt. Nausea quoq; consequetur, propterea quod inflammationis causa in ventriculi tunicis contineatur. Verũ vbi biliosus magis redundet succus, ita vt inflammatio erysipelaris naturam referat, vementer erit ardor, sitis immoderatior, ac ardentissima febris, sed minor tumor, ac grauitas. Ex quibus etiam signis interstringui poterit diuersa causa eiusdem inflammationis, præcedente victus ratione, ętate, temperamento, anni tempore, ac reliquis non prætermissis. At vbi stomachus inflammationem sustinuerit, magna opus est diligentia, vt inquit Alex.c.14.lib.7. Quoniã maximum morbum, & necessitatem corpori affert. Quod si imbecillis fuerint viribus, qui ea laborant, mortifera vt plurimum esse solet. Quamuis nedum ij, sed etiam qui valentiores ipsis sunt, ab ea interimi consueuerunt. Nam quibus vel iecur, uel ventriculum phlegmone obsidet, veluti pleuriticis, peripneumonicis, ac synanchicis vna salus est, videlicet ipsum virium robur, ex Gal. decre. 10. meth. med. Pro eius itaque curatione aer temperatus, seu parum ad frigidum vergens eligatur, Somnus item moderatus, aut paulo breuior: Nam si longior

Partis affectę dignotio.
Quis affectus præter naturam sit inflãmatio.
Eiusdẽ inflammationis signa.
De diff. morb. cap. 12
3. de tem. c. 5.
Lib. de inequ. in temp. cap. 3.
causæ.
Prognostica.
Curatio.
Cap. 5. in fine.

gior fiat quam oporter,potius ipsa inflammatio augeretur,detento insimul in tali somno intus,nedum præter naturam calido innato,sed alieno, & eo, quid preter naturam est. Ad quorum detentionem non immerito inflammatio ipsa (vt diximus) augeretur: Similiter quies iniungenda est,motusque vitandus, Nam prima sunt) vt inquit Celsus cap. 5. lib. 4.) quies,& abstinentia. Et si aluus suapte natura humecta non sit,lenibus clysteribus lenienda erit, Immodici animi affectus non parum nocent, & propterea vitandi sunt. Quantum vero ad cibum,& potum attinet,dicebat Gal. 13. meth. med. quod in inflammatione cum iocinoris,tum ventriculi exquisitissimo victus est opus, quippe cum munus eorum toti animali commune sit, acceditque omnibus animalis partibus maximum incommodum,siue non probe concoctum alimentum sit, siue non rite in sanguinem conuersum. Quanquam commune sit in qualibet partium internarum inflammatione tenuissimo vti victu,modo vires valeant,Speciatim autem vti possunt qui stomachi, aut ventriculi inflammatione laborant,pro cibo,ptisana,seu eius cremore,Et si erysipelatis magis naturam referat,vti poterunt lactuca,cichorio,seu endiuia,quam vulgus scariolam vocat, in aqua hordei decoctis, aut in paruorum pullorum gallinaceorum iure. Pro potu aqua hordei vtantur,aut ea, in qua semina coriandrorum præparatorum fuerint decocta,seu exiguum cinnamomum, cui iterum adiicere poteris succi malorum punicorum acidorum parum. A vino autem,& carnibus quibuscunque omnino abstinendum,quoad vires valeant. Confestim autem, modo nihil prohibeat,vena secanda erit,eaque interna, præsertim vbi totius corporis plenitudo adsit omnium humorum ex æquo, aut ipsius sanguinis,& prout vires ferunt,sanguinis quantitas extrahatur etsi opus fuerit denuo repetatur. Vbi vero bilis redundauerit magis,eadẽ quoque vena secanda erit,minor tamen sauguinis quantitas educenda. Vtendumque pariter in vtrisque frictionibus,ligaturis,cucurbitulis, ac reliquis diuersionibus,præsertim circa initia,ac omnino à medicamine, quod aluum deiiciat, abstinendum eo tempore est,quo phlegmone ventriculum,aut intestina occupare cœperit; siquidem longissime à tentata fluxione parte quod redũdat reuellere,nequaquam ad eam trahere conuenit,ex eiusdem Galen. sententia præcitato lib. 13. method. med. Post hęc ad ea,quæ extrinsecus applicantur, confugiendum est,quæ mixtæ facultatis esse debent, quemadmodum in inflammatione iocinoris dicemus, Idque non in generatione phlegmones modo vt Gal. inquit) Nam id omnium inflammationum commune est,quando etiam si quis repellentibus tantum illo tempore vtatur,non peccet,sed etiam cum nec affluat amplius quicquam, nec repelli possit, quod in laborante particula continetur, Propterea quod tunc multus in ea sanguis contineatur isque crassior,atque vehementer,impactus, & virtus partis iam debilior est, vtpote cum in suo vigore consistat,quo tempore vna duntaxat quæ à phlegmone sumitur agendorum est indicatio,hanc διαφόρησιν Græci vocant, huic tamen ea,quæ à parte affecta sumitur indicatio eodem etiam tempore copulanda erit. Quæ quoniam ex numero earum est,quarum munus toti corpori est ex vsu,siue os eius,siue cauitas afficiatur. Propterea robur eiusdem seruari debet. Non ab re itaque coeuntibus contrariis indicationibus, compositum quoque esse medicamentum oportet,eodem Galen. teste præcitato libr. 13. meth. med. Id quod commune existit omnibus partibus, quarum functiones vtiles toti corpori existunt,vt ipse inquit. Ob hanc igitur causam à principio ad finem vsque mixta curatio esse debet ex astringentibus,ac laxantibus. Attendendum autem (vt inquit Alex.) qua re magis opus sit atque cuius copia magis intendi debeat. Quamuis circa initia semper astringentia intendi debeant. Nam etsi eis duntaxat vtaris eo tempore non peccabis, ex

[Margin notes: cap. 13. collige. — Madicamentorum ratio. — Venæ sectio. — Purgatio num. exhibenda sit. — cap. 11. Topica. — Cap. 16.]

Loco citato. Gal.auctoritate, vt diximus eodem 13.meth.med. Qua de re oleum omphacinum, rosaceum, aut cytoniorum adhiberi poterit, uel etiam de absynthio, potissimum vbi non valida fuerit inflammatio, aut feruor ingens, vel ex rosis, & absynthio parte vna floribus chamęmeli, radicibus, ac foliis althææ parte media in aqua pluuiali decoctum fiat, & pauco aceto, aut vino albo aquoso addito epithemata fiãt. Insuper ex oleo rosaceo omphacino mastichino, ac de absynt.ana vnc.i.chamęmelino, & amygdalarum dulcium ana vnc.s. puluere santalorum, & corallorum rubeorum, ac rosarum rubearum singul. 3.ii.ceræ quod satis sit, modicoq; vino albo, aut aceto addito vnguentum fiat, & utere. Quod si maiora astringentia requirat affectas œnanthen, hypocistin, balaustium, rhu obsoniorum, flores rosarum, ac reliqua huiusmodi adiicere poteris, quę ventriculo tum refrigerando, tum vero firmando sunt idonea. Quemadmodum vbi laxantibus magis indigeas, vtpote in incremento, aut summo vigore inflammatione existente, prędictis, quę laxan. miscenda, ac augenda, sunt, veluti chamęmelum, althęa, semen lini, melilotum, fœnum gręcum, adeps anserinus, seu gallinaceus, oleum chamęmelinum, anethinum, liliaceum, mastichinum, ac vtriusq; amygdalę, quibus omnibus, aut quibusdam simul permixtis uaria medicamenta, prout vsus expostulabit componere valebis, cum empithemata, tum cataplasmata, tum etiam vnguenta. Aetius vero cataplasmata huiusmodi inflammationibus maxime conuenientia fieri pręcipit ex hordeo, semine lini, melle, vnguento nardino, modicoque vino adiecta mastiche, & absynthii coma. Verum vbi moderata fuerit inflammatio etiam Gal.ceratum sufficiens est, cuius descriptio habetur 8. met.med. Et vbi stomachus magis corroborari postulet, aloen augere conuenit, admiscereq; cũ eo aut succum absynthii, aut œnanthen, aut succum capreolorum vitis. Cęterum vbi phlegmone prorsus inclinauerit, deiiciendi ventris causa, qui prorsus non deiecerit, nihil lędes si vnc.iii mellis aerei cum decocto vnc. i. tamarind. exhibeas, aut unc.iiii.syru.ex pluribus infusionibus rosarum, uel violarum vbi vehementior sentiatur ardor, Amplius si unc.i.aut unc i.s.cafię fistulę cum cichorii decocto, aut aqua hordei prębeas, nedum nihil nocebis, sed summopere proficies. Nam neque veretur Gal.hoc tempore etiam in iocinoris inflammatione (vt dicemus) vbi cauum eius afficiatur, purgantia medicamenta, modo valentiora non sint, exhibere, Immo etiam & valentiora cum ptisana permixta approbat, ut patet eodem 13.meth.med.uerbi gratia filiculam, & corticem nigri ueratri, quamuis ab hisce adeo ualentibus medicamentis abstinere perpetuo, potissimum in internis inflammationibus, consulerem. Si quid uero scyrrhosum relictum è phlegmone est, ita vt emolientia requirat, etiam corroborantia, ac astringentia cum eis permisceri debent, ex Tralliani decreto. quorum medicamentorum magna copia apud eundem reperitur, nec non apud Aetium, & Paulum, & propterea vt ea conscribam superfluum fore putauit.

[Margin notes: Pib.9. cap. 16. — Cap.5. — Quo tempore purgatio prębери possit. — Cap.5. — Loco citato. — Aet. loco citato. — Paul.li.3.c.36.]

περὶ ἀπεψίας. id est de cruditate. Cap. 69.

IN alteratrice uentriculi facultate (quã concoctricem appellant, veluti & ipsam actionem, seu alteratioñe, concoctionem, quę nihil aliud est quàm ciborum in cõuenienté animali qualitatem alteratio, ex Gal. sentẽtia li.de dif. sympt. Fit aũt ea à vẽtriculo cibũ sibi assimilãte, propter certam quandã elementorũ tẽperiẽ, quę proprietaté corporis eiusdé efficit.) Accidit quandoq; frustatio, quę quidẽ ipsius alterationis, seu cõcoctionis symptoma est eodem Gal.teste 3.de caus.sym. Verum cũ frustatur, propterea quod nulla omnino

[Margin notes: cap.4.in principio. — cap.1.]

alteratio fiat, id symptoma pręcipue à Græcis ἀπεψία, à latinis cruditas nominatur, modo, quo in animi functionibus immobilitas, insensibilitas dicitur, significantibus his vocibus actionis amissionem, ac priuationem. Quandoque vitiosa alteratio, fit quæ iterum à Græcis ἀπεψία, à Latinis quoque cruditas nuncupatur. significatur tamen non sicut prius priuatio, sed deprauatio duntaxat ipsius alterationis. Cum autem deprauatio hæc duplex esse possit, vel quod tarde, & non dum conuenientium mutationem cibus suscipiat, vel quod corrumpatur omnino, ita vt naturę gratiam prorsus recipere nequeat, Priorem quidem Græci βραδυπεψίαν, Latini tardam concoctionem nominare solent: Secunda vero nomen proprium non inuenit, vt patet eodem tertio de caus. symptoma. Sed quoniam diximus ἀπεψίαν nominari posse tam priuationem concoctionis, quàm etiam eius deprauationem, tamen quia ęqui uoce quæ vitiosa facta est, cum ea, quæ omnino non fit nominamus, Propterea clarioris doctrinę gratia, priuationem alterationis ἀπεψίαν, eius uero vitium δυσπεψίαν, sicuti tarditatem seu imbecillam alterationem βραδυπεψίαν nominabimus. Erit nanque βραδυπεψία, siue concoctionis tarditas mutatio quedam inconuenientem qualitatem, sed ægre, & spatio longiore. Nam velut inchoata, & deficiens in ea actio est, ἀπεψία omnimoda priuatio eusdem actionis, δυσπεψία vero alteratio in alteram qualitatem, non tamen in eam, quæ secundum naturam est, vt liquet apud eundem Galen. præcitato libr. tertio de caus. sympto. Et quanquam cruditas proprie nuncupetur ea cō coctionis frustratio, in qua omnino deprauata est actio, ita quod alteratio nō fiat, Nam concoquendi traditas vt (diximus) βραδυπεψία & eiusdem operis prauitas δυσπεψία proprie nominari poterunt. Omnes tamen nos vniuersali vocabulo vtentes cruditates nominabimus, eum in qualibet earum concoctio ipsa frustretur, vt diximus, & ex eisdem fere causis oriantur, maioris duntaxat, & minoris ratione diffidentibus. At quia concoctionis opus in partibus ab ipsis ventriculi ore inferioribus fieri nemo negat, necesse est (vt Galenus inquit quinto de locis affectis,) hanc ipsam partem cum non bene disposita fuerit, cruditatem esse causam. Non ab re igitur ventriculus ipse secundum eius spatium seu cauitatem oblæsus est, cum & ipsum coctionis instrumentum sit à natura fabricatum quomodocunque concoctio vitiata fuerit, modo vitia eiusdem à quopiam externo errore non proueniant. Fieri nanque poterit cruditas aliqua (vt dicemus) absque quod ventriculos afficiatur, vt apud eundem Galen. liquet cum primo, & quinto de locis affect. tum tertio de caus. sympto. Quapropter licet predicta tria concoctionis symptomata dixerimus, eiusdem functionis frustrationem insequi, non tamen semper intelligendum erit, quod facultas ipsa fuerit læsa. Nam cum aliquo errore externo aliquod prædictorum efficiatur, nequaquam ipsa facultas læsionem patitur. Erunt itaque facultate ipsa oblęsa predicta symptomata in genere noxa functionū naturalium alteratricis videlicet: Verum in vno symptomate vtputa in ἀπεψία ipsa actio erit, diminuta, in ἀπεψία ablata & in δυσπεψία deprauatata. Duo autem priora symptomata facile dignoscuntur, Nam ciborum assumptorum qualitas siue ructare velint. siue vomere, plane seruatur, licet in βραδυπεψία acidi quandoque ructus fiant, Interim ventriculus halituoso impletur spiritu. Verum deprauata concoctiones ructus iniucundus proueniens manifeste indicabit, qui modo vnum modo alterum vitiosum saporem præsefert: Et si per aluum corrupti cibi deiiciantur, necessario aderit deiectionem graueolentia. Causa autem eorum symptomatum cō munis, alterationis facultatis frustatio est vt sæpe diximus prima vero eiusdem frustationis causarum genera duo sunt, vt idem Galen. inquit precitato libr. tertio de caus. sympto. Alterum ex facultate ipsa læsa, Alterum ab exter-

Cap. 6.

ἀπεψία
δυσπεψία
βραδυπεψία

Cap. 1.
Quid per cruditatem intelligēdum sit.

Quæ pars i cruditate afficiatur Ca, 6, circa finē

1. de loc. affect. cap. 1.
5. de loc. aff. c. 6 circa finem.
3. de caus. sym. cap. 2.
Quis affectus præter naturam sit cruditas.

Signa.

Causæ.
loco citato.

no quopiam errore proueniens. Virtutis autem læsio adhuc bifariam esse potest, aut culpa propriæ substantiæ ex aliqua primarum qualitatum intemperie, vtpote cum præter naturam calfacta, infrigidata, humectata, aut exiccata fuerit: Vel læditur virtus ipsa ab aliquo instrumentali morbo, vt erysipelate, phlegmone, œdemate, scirrho, abcessu, & aliis huiusmodi quorum omnium occasione venter facultate eius concoctrice oblęsa male concoquit. Verum in eiusdem ventriculi temperamenti vitiis propria eius substantia la befactata concoctio læditur: In cęteris morbis, qui tantumsunt instrumentales duntaxat impedita: Qui vero ex intemperie simul, & instrumentalis morbo compositi affectus sunt, vtroque modo sunt noxii, ex sententia eiusdem Galen. præcitato loco. Et tot itaque internis causis affectus ventriculus male concoquit. Verum ipso minime affecto, è nonnullis etiam causis concoctio impediri potest, vt propter cibi, ac potionis immodicam copiam, vel propter eorum qualitatem alienam, aut propter intempestiuitatem, intelligo autem per intempestiuitatem, acceptionem ciborum antequam prior cibus probe subierit, ac etiam præter consuetam horam, similiter propter incongruum ordinem, vel somnum exiguum aut vitiosum excremẽtum. Quan quam si ex eo concoctinem frustari contingat (etiam ventriculo ipso minime affecto) inter internas causas connumerari debet. Cum denique tot possint esse frustratæ concoctionis causæ, qua via ipsa secernendę, ac dignoscendæ sint, non ab re differendum putaui. Verum si ex immodica cibi, ac potionis copia vel praua eorundem qualitate, seu intempestiuitate, vel incongruo ordine, aut exiguo somno prædicta symptomata excitentur, haud egro ex laborante ipso, seu astante percipi poterit. Interim vero vbi corruptela assumptorum sequatur, ex ipsa corruptionis differentia, alimentorum qualitas pręassumpta argui poterit. Nam si in fumosam qualitatem corruptela vergat. argumentum est ex calidioribus, magisque biliosis cibis prouenire: Si vero ad acidam, ex iis qui frigidiores natura sunt, magisque pituitosi. At si in ventriculo cibi non suapte natura in fumum transmutentur, & quispiam fumosum ructum emittat, efficientem huius causam calidam ipsius ventriculi intemperiem esse coniiciendum erit. Si vero saporem acidum referunt, eam frigidam esse necesse, est, quamuis similiter in excremẽtis fiat eum in ipso ventricolo contineantur: Nam acidas qualitates quidem creant, quæ pituitosa sunt & frigida. Fumosa vero quem calida, & biliosa, vt liquet eodem libr. tertio de caus. symp. Vt vero distinguas vtrum intemperies aliqua duntaxat calida, vel frigida, an vitiosus quispiam humor ventrem infestet, dare oportet cibos, qui suapte natura modo corruptionis quàm maxime aduersentur, ex Galen. auctoritate primo de locis affect. vt panem illis, qui in fumum transmutare cibum consueuerunt; vel autem iis, qui acidum à cibo saporem percipiunt, deinde considerare excrementa tum ea quæ euomuntur tum quę per aluum deiiciuntur, Num humor aliquis cum illis quidem biliosus ac calidus, cum iis autem pituitosus, ac frigidus excernatur, an nullo vacuato humore ipsa exiguam quandam mutationem habeant. Nam si sine humore per quam exigua in ipsis facta mutatione, deiici videbis intemperie duntaxat ventriculum laborare percipies. Si vero humor quoque deiiciatur, qui cibum corrumpere possit. videbis cibos huiusmodi humore submersos, & ab ipsius vẽtriculi actione manifestius alteratos. Verum vbi in tunicis ventriculi impactum contineatur excrementum, id quod ex inani nausea, siue vomitu, quæ irritat duntaxat, & nullum humorem euacuat, dignosces: Si calidum fuerit præter nauseam sitis vehemens aderit, & interdum febris. Si frigidum maior ciborum cupiditas excitabitur, nec siti, nec febri affligentur. Sed quoniam in eiusmodi intemperies, calidam videlicet, & frigidam breui perducitur ventriculus,

Si ob calidam aut frigidam intemperiem ventriculi fiat cruditas, signa.

Loco citato.

c. 4. post princ.

triculus, in humiditate vero, & ſiccitate, adeo intemperatus venter eſſe, vt actionem amittat, non poteſt ſine prolixo temporis ſpatio, vt inquit Galen. præcitato lib. 3. de cauſ. ſymp. Propterea humidæ, & ſiccæ eius intemperantiæ ſigna conſcribere prætermiſimus. Quamuis humidam intemperiem præceſſiſſe debet hydrops, Siccam vero vel ſenium, vel maraſmus, vt idem Galen. inquit, & propterea ex eiſdem dignoſci poſſent. Similiter ex affectibus dictarum intemperierum. Nam ſicuti frigido ſuperante, frigidi affectus excitari ſolent, & calido contrarii, eodem modo ex ſicco ſicci, ex humido contrarii affectus fiunt. Si vero ab inſtrumentalibus quibuſdam morbis prædicta ſymptomata oriantur, ex eorundem inſtrumentalium morborum propriis indiciis dignoſci queunt, quorum partim in præcedentibus tradita eſt notitia, partim etiam ex dicendis præſtabitur: Nunc autem tempeſtiuum erit cum valde ex vſu ſit, inueſtigare, ex qua prædictarum cauſarum parata ſit excitari βραδυπεψία, ſeu ἀπεψία, vel δυσπεψία. Pro quo diximus quod promptius βραδυπεψία oritur ex exiguo ſomno, ex cibis, qui difficulter corrumpuntur, & ſi vltra quàm vires tolerant ſumantur, ex eiuſdem Galen. auctoritate præcitato loco, & Aetii cap. vigeſimo quarto lib. 9. Quemadmodum vbi citra corruptelam cõcoctionis omnino priuatio ſit, ita vt quales accepti ſunt cibi, tales permaneant iuxta omnem eorum qualitatem, quæ propriæ ἀπεψία dicitur. Scire licet prorſus ſuperatum eſſe ventriculum, aut ab immodica ciborum multitudine, vt ad virtutis imbecillitatem, vel a valido frigore, ſeu ob vehementem inſiti caloris refrigerationem, vt apud eoſdem liquet. Adeo enim in tali ſtatu venter non concoquit, vt etiam concoquere prorſus non tentet, Circa mediocres etiam, & conſuetos cibos ſi nihil in totum effecerit ventriculus, maximam eiuſdem eſſe intemperiem prodit. Cæterum ſi cum corruptione cruditas oboritur, quæ proprie δυσπεψία dicitur, ex calida, vel frigida intemperie, præſertimque ex calida excitatur, cum nullum eſculentum vehementer calfactũ durare imputre poſſit, vt liquet apud eundem Gale. Similiter ex recrementis calidis, aut frigidis, aut vitioſis ciborum qualitatibus iuxta ventrem conſiſtentibus. Aliquando etiam ex inordinata ſumptione ciborum, aut potuum, aut intempeſtiuitate fit, vt apud eundem Aetium patet. Ex quibus itaque cauſis quodlibet prædictorum ſymptomatum oriri paratum ſit, ex his liquido cõſtat. Quare ad eorum prognoſtica veniamus, ac curationem. Etenim vitanda maxime cruditas aſſidua eſt, cum ex ea vitioſi humores, morbique gignantur, ſiue ex boni, ſiue ex mali ſucci cibis fuerit orta, quanquam ea deterior ſit, quam vitioſi ſucci cibaria effecerunt, vt liquet a Galen. libr. de cibis boni & mali ſucci. Quodcunque tamen prædictorum ſymptomatum ex cibis oritur, ex facili corrigetur. Quod autem ex vltimo virtutis collapſu in lienteriam, aut tympaniam hydropem finitur, Galen. teſte eodem tertio de cauſ. ſympto. omnes quoque magnæ ventriculi intemperies, veluti & aliarum partium virtutem deiiciunt, vt ibidem patet, & commen. aphoriſ. 20. ſecundi lib. Et propterea cum circa mediocres, & conſuetos cibos nihil in totum effecerit, maximam oſtendit ventris intemperiem, vt dictum eſt. Peſſima autem in amarabili abundantibus naturis cruditas eſt, citiſſimeque febrem accendit, in qua cibi in nidorulentam, & fumoſam qualitatem corrumpuntur, quando ea quæ in acidam vertit, vt raro talibus naturis contingit, ita minus nocet, eodẽ Galen. auctore octauo mehod. medend. Nidoroſa etiam, ac fumoſa cruditas minus eiſdem noxia eſt, ſi aluus lubrica fuerit, ſin aſtringitur, grauis eſt, ſiquidem ex aſtrictione eius vitioſæ naturæ in febres prompte incidũt, præſertim ſi ad ſolita conuertantur opera, eodem Galen. auctore ibidem. Omnium etiam prędictorum trium ſymptomatum peſſimum eſt ἀπεψία, ſi vitio facultatis fiat, ſicuti βραδυπεψία minus affert periculi. Cauſa uero ex prædictis colligi poteris,

[Margin notes: Citato loco. Si ob ſiccam, vel humidam. — Prognoſtica. — Ca. 14. — Cap. 1. — Cap. 5.]

Curatio. terit, Ne quis autem in cruditatem incidat inquit Aetius, Cautione in omnibus prædictis est vtendum, vt neque in multitudine eorum, quæ in cibo accipiuntur, neque in qualitate, neque in acceptionis oportunitate neque, in ordine delinquant, & vt quæcunque concoquere valeant, ea tantum ingerant, & non quæ appetitus expostulat: Mensuræ enim maxime omnium diligentem respectum habere oportet, appetitumque refrenare, & neque plusquam vires tolerent, accipere, neque quæ natura difficulter concoquantur iuxta etiam tempus accipiendi cibi, neque impetuose, neque aceruatim, neque solidis partibus, aut absque commanducatione eos ingerere oportet, neque etiam potus cibum interpellet, id enim vnionem ciborum impedit, singulosque ventri innatare facit, vt idem Aetius refert. Somnus autem, & quies conferunt. hæc communiter pro victus ratione seruanda in cunctis prædictis symptomatibus dicta sint satis. Nam si separatim cuiuslibet victus rationẽ cõscribere tentaremus, diuersa quidem instituenda esset pro causarum diuersitate, ut puta si ex intemperie calida, aut excrementis calidis excitarentur, contraria victus ratio præcipienda esset: Pariter si ex frigida intemperie, aut excrementis frigidis, ad calidum vergentem victum instituere oporteret. Quas victus rationes diuersas poterunt etiam studiosi ex ijs, quę in pręcedentibus ventriculi affectibus præcipimus, petere. Nec secus & medicamentorum rationem reperient, tam si calida fuerit, quàm frigida ventriculi intemperies citra humores, vel cum humor redundantia, potissimum cap. de nausea, & vomitu. Ibi etenim & quæ alterant, purgant, ac roborant pro vtraque intemperie, ac vtriusque excrementis corrigendis abundanter conscripta reperient. At si ex aliquo instrumentali morbo prædicta excitentur symptomata, nemini in dubium venit, quod in eorum curatione, & ipsa quoque delentur. Verum vbi ex alimentorum multitudine, quæ concoqui nequit, aut eorum vitiosa qualitate cruditas fiat confestim procurandum erit vomitu, aut purgatione per infernas partes ipsos expurgari: Eijciendus etenim est cibus si coacuit intus, aut computruit. ex Celsi auctoritate libro quarto cap. quinto. Dico vomitu si laborantes facile vomant suapte natura, nam cogere eum, qui vomere non potest, absurdum est, ex Galen. decreto primo de locis affec. Erit qui quoque ijs qui suapte natura facile euomere possunt, vomitus proritandus, quo promptius euomant potu aquæ tepidę multę pauco aceto aut syrup. acetoso permixto, seu oximelite. At si vomere haudquaquam valeant, præsertim vbi multum, aut corruptum nutrimentum notabiliter ad inferiora ventris sit motum, Adiuuandum est, vt citius descendat, aut glande sub dita, aut leui per inferius infusione per clysteres videlicet, vt octauo method. medend. à Galen. scriptum est, veluti etiam si crudum, aut diminutè concoctum in superiori ventriculi parte alimentum adhuc consistat, modo concoqui possit, aliquid diatrionpipereon dabis simplicissimi quidem, modo, quo ab eodem Galen. libr. quarto de sanit. tuend. scriptum est: Vel si id haberi nequit, tantundem piperis longi, aut albi, si hoc adsit, aut nigri exhibere conuenit. Similiter extrinsecus adhibiti concoctio iuuanda erit, vt si expensa manu os ventris apprehendatur, aut pueruulus carnosus admoueatur, vt Aetius refert. Nã quid æque concoctionis ventri conferre nouimus atque corpus humanum illi impositum Galen. auctore quinto de simplic. medicament. facult. & septimo metho. medend. Proinde quidam puellos boni habitus noctu admouentes per quietem longe euidentissimum adiumentum sentiunt, eiusdem quoq; vtilitatis gratia quidam paruos catellos per quietem ventri imponunt, vt apud eundem liquet præcitatis locis. Verum seruandum ante omnia est, ne puellus humecta sit cute, qui enim noctu sudore profunduntur, refrigerant potius, quàm calfaciant, vt ipse Galen. inquit, neque iis duntaxat, sed reliquis quoque medicamentis

Victus ratio.

Medicamentorum ratio.

Cap. 4.

Cap. 5.

Cap. 5.

6. de simpli. fac. Cap. 6.

7. meth. cap. 7.

camentis moderate calidis ab extra adhibitis concoctio iuuari poterit, Quorum syluam habes in præcedentibus conscriptam, & Galeno 8. meth. medend. Quod si non ex alimentorum praua qualitate, sed intempestiuitate, aut inordinata eorum sumptione, seu exiguo somno, cum corruptela cruditas generetur, non alia ratione curari debet, quàm si ex prædicta alimẽtorum vitiosa qualitate, aut multitudine fuisset excitata. Illud tamen particulatim attendendum erit, quod quibus ob flauæ bilis copiam, in ventriculo contentam, vel calidam admodum eiusdem intemperiem δυσπεψία, seu cruditas cum corruptela accidit, cibos corruptu difficiles, difficilesque concoctu offerre conuenit. Nam quæ concoctu difficilia sunt, non facile alterantur, ac corrumpuntur, sed si in multum calorem inciderint, concoquuntur magis, quàm si moderato occurrerint ex Galen. decreto primo de alim. facult. quod etiam confirmauit Celsus eodem cap. 5. lib. 4.

Cap. 5.

1. de alim. facul. cap. 1.

περὶ πνευματώσεως, καὶ ἐμφυσήματος γαστρός.

idest de inflatione ventriculi. *Cap.* 70.

PRAETER iam dictos affectus accidit quandoque ipsi ventriculo vt instrumento coctionis, retentrice, seu complectente ipsius facultate imbecilla existente, affectus quidam, qui a græcis, præsertim a Paulo cap. 38. libr. & a Galen. tertio de caus. sympto. πνευματώσις γαστρός dicitur, quamuis quandoque ab eodem Galen. (vt patet 14. metho. meden.) ἐμφύσημα nuncupetur, a latinis autem inflatio ventriculi appellatur. qui affectus nihil aliud est, quàm eiusdem ventriculi distensio, & dolor ex flatuoso spiritu, Nam cum flatuosus spiritus in eo gignitur, aut per os excernitur, & sic ructũ creat, aut per sedem, Quo casu sonorum, silentemve flatũ gignit, vel ipse neutra parte emittitur, & sic affectum creat, qui inflatio vocatur ex Gale. auctoritate 2. de caus. symp. Ventre scilicet impotente ad excrementosum, nebulosumque excernendum spiritum, quos omnes Hippocr. simul cum Gale. vltimo aphoris. quinti libr. πνευματώδεις, hoc est ventosos appellat. Inflationis vero generatio vitio retentricis, & complectentis facultatis prouenit, nam eius probitas in duobus consistit, cum videlicet tempus, complectendi cibi cũ tempore concoquendi exæquat, ac cum cibos prorsus vndique constringit, ita vt nullum locum relinquat inter ventrem, & cibos vacuũ, & ex eiusdem Gale. sententia. Verum iniustum complectendi tempus excretio celer, & ciborum in inferiori ventre corruptela consequuntur. Imbecillum vero ciborum complexum modo clydones, hoc est fluctuationes cum sonitu succedũt, modo vero inflationes. Differunt autem hi duo affectus, quamuis ambo imbecillitatem retentricem facultatem consequantur, seu eam prorsus non complectẽtem, tum ratione materiæ, tum etiam ratione causæ efficientis, vt apud eundem Galen. liquet præcitato lib 3. de caus. sympto. Verum reliqua fluctuatione cum sonitu, quam Græci κλυδῶνα appellant, quę citra potionem fieri non potest, sed ventre valenter præfrigerato, vel cũ in eo nihil contineatur, quod verti in flatum possit, efficitur, Ad inflationis tractationem deueniamus, afferentes primo quod in ea venter vt coctionis instrumentum afficitur vt eodẽ lib. de differ. sympto. liquet. Id vero liquido patebit ex frustrata eiusdem propria ventriculi coctione, propterea quod retentrix, seu complectens, facultas non vndique prorsus cibos constringit propter eius imbellitatem, sed locum quendam vacuum derelinquit inter ventrem, & cibos. Accedit ad hæc eiusdẽ ventriculi distensio, ac circa eundem tumor. Hic affectus a Gal. 14. meth. med inter morbos reponitur in quantitate, seu magnitudine. Verum ab œdemate

3. de cau. symp. cap. 2. ante medium.

14. meth. cap. 6.

Quid sit inflammatio ventriculi.

cap. 2.

Loco citato.

Quæ pars in inflatione afficiatur.

cap. 4.

ca. 6. colligitur. Quis affectus præter naturam sit.

 discrepat,

Quomodo ab œdemate differat. discrepat, quoniam œdema prementibus nobis cedit, digitique admodum alte in ipsum descendunt. Inflatio vero digitis pressa vestigium non retinet, ac sonitum veluti tympanum reddit, ex eiusdem Gal. decretis eodem 14. meth. medend. Grauitas quoque, distensio nedum circa ventrem ipsum, sed iuxta totum pectus, Aliquando vero retro iuxta collum, ac dorsus, atque ipsa verticula irruit. sæpe autem & vtrinque occupatos tenet, Aliquando & tumore circa os ventris efficit, ructusque inanes fiunt modice alleuantes, & inhibitio flatuum, qui per aluum excerni consueuerunt. Quibusdam eorum dolores accidunt, & appetitus perditiones, ac capitis dolor vt patet ex Aetio Archigenis auctoritate cap. 27. libr. 6. Si vero ante perfectam restitutionem cibum accipiant, amplius membra ipsa inflantur, & cum dolore distenduntur, leuantur autem alimento inferne subeunte, & flatibus, siue per ructus, siue per intestina exclusis, vt idem Aetius inquit. Vbi vero flatuosus spiritus per intestina mouetur, multiformes edit sonitus, quorum non omnes nomina sunt sortiti Verum prudenti viro ex diuersis sonitus differentiis quale, quantumque excrementum sit, ac quo maxime loco voluatur indicare potest (vt eodē tertio de cauf. sympt. apud Gale. legitur.) Ipsius itaque inflationis causa spiritus flatuosus existit (vt eodem 14. method. a Galen scriptum est) Verum quoniam oportet medicum non solum sympto. agnoscendorum facultatem habere, ac generationis eorum inueniendæ peritum esse sed etiam modi, quo generentur, qui inter effectricium causarum differentias numeratur ex eiusdem Galen. sententia præcitato lib. tertio de cauf. sympto. Propterea non ab re fuerit modum generationis eiusdem flatuosi spiritus, ac inflationis differere. Fit nanque (vt Gale. inquit) alituosorum spirituum, seu flatuum generatio in ipsis, quę in ventre sunt locis, succis quibusdam pituitosis, vel cibis inibi à deficiente calore in alitum solutis, syncera enim frigiditas prorsum halitum non facit. quod scilicet ea nec attenuat omnino, nec conficit, nec alimentum dissoluit. Fortis autem calor cum longo interuallo nutrimentum superet, amplius quàm pro halitu generando id attenuat, nisi tamen flatuosum sit natura. Nā tunc gignitur quidem spiritus turbidus, ac (vt sic dicam (nebulosus. exiguus tamē, & breuis temporis, ita vno, vel altero ructu vacuetur. Verum calor mediocris, qui in cibos agit quidem sed diminute, is, eos quodammodo dissoluit, non tamen prorsus conficit minoris efficaciæ existent, atque hinc oritur flatuosus spiritus. Nam tanquam extrinsecus tum frigidissimi flatus sunt sereni, solentq; magis flante borea fieri, calidissimi qui æstatis tempore incidunt ambientem aerem purum reddūt. Qui vero inter hos sunt, nebulam gignunt, Itidem in animalibus, neque in caloris summa imbecillitate, nec cum idem nimium est vehemens, sed in iis) qui inter hos sunt) statibus flatuosum excrementum gignitur, Quemadmodum decretum reliquit Gal. præcitato li. 3. de cau. sym. Patet igitur ex iis flatuosi spiritus generationis modus, quoniam ex humoribus vel cibis languida caliditate in vapores dissolutis, in ventriculo generatur, vt liquet apud eosdem Paulum, & Aetium præcitatis locis, & cum ipse expelli nequear, eodem ventre impotente ad excernendum, intus detentum prædictum affectum (quem inflationem ventriculi vocamus) creat. Verum si ex flatuosis cibis inflatio oriatur, ex exiguo, & breuis temporis spiritu flatuoso orto, qui vno, vel altero ructu vacuatur, comprehendi poterit. At si ex eisdem cibis natura siquidem non flatuosis, sed in vapores per mediocrem caliditatem resolutis, inflatio, fiat, ab assumptione eorundem paulo post tempore inflatio generabitur, & proinde ex laborantium, seu astantium sermone id prompte percipies. Verum si neque assumptio ciborum præcesserit, neque eorundem natura flatuosorum pituitosos humores in ventriculo contentos, ac in halitum solutos, inflationis causam esse existimabis. Nam si ex atræ bilis

Loco citato.

cap. 2. Causæ. 14. metho. loco citato. Modus generationis. Cap. 1. Flatuosi spiritus generatio ex quibus fiat.

cap. 2. Concluditur modus generationis inflationis.

causarū diuersarum notitia. Prognostica.

lis in eundem ventriculum effusione flatus quidam generetur, quam effectionem hypochondriacam, ac flatuosam nominant, Præter reliqua peculiariter metus, & mœstitia aderũt. Quemadmodum cap. de melancholia differuimus, & propterea non est cur hic iterum de ea mẽtionem faciamus. Quantum vero ad prognostica spectat, non omnino despicienda eius curatio est. Nam vbi diu perdurauerit, metus erit ne in hydropem siccam præcipuè terminetur, & si multiplicetur ventriculi inflatio in conualescentibus recidiuam significabit, Nanque qui à morbis immodice se satiant, flatuosi, ac toto corporis habitu turgidi redduntur, vt eodem tertio de cauf. symptomatum à Galen. decretum est. Quod vero qui morbo regio laborant non multum ventosi sunt, ab Hippocr. aphoris. 72. quinti libr. scriptum est. Indicatio vero curationis omnium inflationum communis est, Galen. auctore 14. method medend. Vt quod præter naturam est, vacuetur, in quocunq; id contineatur loco. Propria vero post hanc communem est, vt tenuissimis, & calidis potestate medicamentis id perficiatur. Qua de re aer eligendus erit ad calidum vergens, Somnus solito longior concilietur. Nam vbi somnus accesserit, (inquit Paulus) etiam ex toto leuat affectos, mirificè etenim concoctionem iuuat, vt patet duodecimo meth. medend. Exercitatio primo leuis, deinde maior adhibenda est, maximeque ea, quæ superiores partes moueat, quod genus (vt Celsus refert cap. quinto libr. quarti,) in omnibus stomachi vitiis aptissimum est. Frictiones item extremarum corporis partium si adhibeantur, cõferunt. Aluus omnino fit leuis, & vbi fuerit astricta citra dilationem clyster infundendus (ex Aetii sententia) Interponenda quoque abstinentia est, ex decreto eiusdem Celsi, Nam inedia actioni huic necessaria existit, Aetio teste, præsertim vbi ex dissolutis in vaporem cibis orta fuerit inflatio. At si eam ferre non possint, cibi exhibendi sunt calidi, minimeque inflantes: eodem modo calidæ potiones, Sintque concoctu faciles, & boni succi, quantitate exigui, diuidantur autem ex sententia eiusdẽ Aetii, ita vt in prandio tertiam: In cœna vero reliquas duas accipiant partes. Fructuum vero, ac olerum humidorum esum semper habeant suspectum, Potus cibum non interpellet, Per omnem tamen cibum vinum meracius exhibeatur, at non multum. Nam multum potum tanquam infestissimum hostem deuitent, vt liquet apud eundem Aetium, & si non ita diu ante cibum sumpserit, aut cibus fuerit natura flatuosus præassumptus, primum vomere præcipe, cui auxiliari poteris potione aliqua earum, quas præcedente cap. commemorauimus. Post vero vomitum eos fouere oportet ex oleo, quod tenuiũ sit partium, quandoque rutam habeat incoctam, aut aliquod calidorum seminum, cuiusmodi sunt cumini, apii, & petroselini, ex Galen. decret eodem decimo quarto meth. med. Quandoque vero diutius perseuerante affectione, maiorique existente frigiditate præter iam dicta, Daucus, baccæ lauri, nigellæ, & rutæ semen oleo incoquantur, ac ex eo irrigationes fiant. Interim etiã prosunt calida, & sicca fomẽta, quæ ex milio, aut etiam milio & furfure parari possunt, præsertim si mediocris fuerit dolor, Vel ex semine lini, ordeacea, & loleacea farina, cumino, & semine anethi, aut apii, aut fœniculi, oleo rutaceo, aut hydromelite cataplasma conficiatur, Quandoque vero admiscendum est oleum laurinum, vel tragoriganum, centarei coma, aut eryngii semen, vel radix, baccæ lauri, aut melanthium. Cucurbitulæ etiam cum multa flamma admotæ bonæ magnitudinis vmbilicum vndique comprehendentes toto symptomate frequenter vniuersim liberant vt Paulo visum est, licet ante eum Gal. præcitato lib. 14. met. med. de ea sic ea scriptum reliquerit, Aliquando uero & cucurbita magna bis, ter ue sine incisione medio uentri affixa, tanta uero ac taliter applicata etiam totum umbilicum comprehẽdet, & 12. libr. eiusdem pro curatione doloris ex spiritu flatuoso orti propriam quandam curationem ex cucurbita,

Margin notes: 3. de cauf. sym. cap. 1. — Curatio. — 14. met. cap 6. — Victus ratio. — 12. meth. cap. 3. post princ. — Medicamentorum ratio. — Loco citato. — 14. metho. loco citato. — 12. meth. c. vlt.

cum flamma copiosa subinde admota moliri testatur, videbiturque tibi (vt ipse inquit) præsidiũ hoc in huiusmodi affectionibus incantamẽti cuiusquã simile quid efficere, siue in intestinis, siue in quauis corporis particula talis dolor fuerit excitatus, illico enim cucurbita admota, qui spiritu flatuoso cruciãtur cum à dolore liberi, tum omnino sani redduntur. Glandes quoq; interim confidenter, & citra dilationem, supponendæ sunt ex rebus flatum discucientibus formatæ, velut est rutæ semen, & cuminum æquali pondere cum melle cocto, aut ex rutæ folijs contusis cumino, pauco sale, & caricis simul inuolutis balanos cõfice. Poteris insuper clysteribus vti, quos sic parabis. R. foliorum rutæ, florum chamæmeli, pulegii, & calaminthæ an. manip. s. seminis anisi, fœniculi, dauci, & cumini an. ʒ. iii. furfuris p. i. caricarum nume. iiii. fiat decoctum secundũ artem, de quo libram vnam assumito, adiicitoq; vnc. iiii. olei anethini chamæmelini, vel rutacei, mellis rosacei vnc. ii. confectionis de dactylis ʒ. iii. diacath. ʒ. 7. vel benedictę ʒ. iii. misce, & fiat clyster pauco sale addito. Vtilis quoq; eis existit in ieiunio potio absynthij, aut hyssopi, aut rutæ, vt Celsus refert, aristolochia insuper longa, siue rotunda ʒ pondere potata flatum dissoluit, & tardę cõcoquẽtes iuuat, quod & calaminthæ decoctum, aut ẽt polium cum melle modico, & paucissimo pipere tenuissime trito facit ex Aetii testimonio, Similiter ouillus talus, aut suis, vt Paulo visum est, vstus, & potatus, torminibus, ac inflationib. medetur. Vtile etiam est castoreum ex posca bibitum ʒ. j. pondere acceptum, & acetum scyllinum, tum ante tum post cibum, aut ante somnum, si ipsum absorbeant, vt patet apud eundem Aetium. Nec minus confert si ʒ. i. exhibeatur confectionis de cinnamomo, aut de xiloaloe, dianisi, aut diacumini, diacalaminthæ, aut diatrionpipereon cum exiguo vino diluto. At si ex pituitosis humoribus in halitum dissolutis cum in ventre contineantur, inflammatio fiat, priusquam tales euacuentur succi, nullum prædictorum medicamentorũ exhibendum erit. euacuabuntur porro aut vomitu, si laborantes natura proni ad vomitum sint, (exhibito quandoq; alios ex suprascriptis medicamentis, quæ vomitum facilem reddunt, etenim eis necessarius modo in ieiunio, modo post cibum vomitus est, vt apud Celsum liquet,) aut per inferiorem ventrem, eis tamen prius concoctis, ac præparatis, vel per clysteres, & eos quidem acres si fieri poterit: mirifice etenim ii ex acrium iniectione leuantur, vt Gal. refert, aut per aliquod purgans medicamentũ, eorum, quæ cap. de vomitu, & nausea commemorauimus, Nam indigent interdum, qui inflationem patiuntur, alui ductione, ex Celsi sententia. Poterit tamen, & ante purgatiõẽ, vbi ex flatuoso spiritu genito ex prędictis humoribus pituitosis ingẽs dolor vrgeat, admoueri cum flamma copiosa cucurbita, quo ventosus prius digeratur spiritus, Post id

12. meth. cap. 8. euacuandus humor est, Gale. decreto 12. metho. meden. quoniam ijs illico ad tempus dolor cucurbitula sedabitur, quamuis redeat (vt ipse Gal. inquit) vel sequente nocte, vel postridie, vel etiam tertio die similis dolor. Cum vero per vomitum, aut aluum expurgatus fuerit redundans in ventriculo pituitosus succus omnibus prædictis medicamẽtis intus, & extra vti poteris, prout magis videbitur expedire. Illud quoq; (ex eiusdem Cornelii Celsi decreto) in omnibus stomachi vitiis recipiendum est, vt quomodo se quisque æger refecerit, eo vt sanus vtatur, Nam redit huic imbecillitas sua, nisi eiusdem defendatur bona valetudo, quibus reddita est. Redit autem bona valetudo, vt vno verbo dicam, iis, qui ex flatuoso spiritu dolorem, seu digerentibus adhibitis, & extenuantibus tum cibis, tum per sedem iniectionibus, tum cataplasmatis, tum humidis,

Cap. 4. siccisque fomentis, vt ex Gale. patet eodem 12. method. medend.

περὶ λειεντερίας, καὶ κοιλιακῆς διαθέσεως.

Id est de leuitate intestinorum; & cœliacha, seu ventrali affectione. Cap. 71.

CVm eadem retentrix, seu complectens ventriculi facultas tempus retinẽdi, ac complectendi cibos cum concoquendi tpe haud exæquat, si prorsus eos non complectatur affectus quidam oritur, qui à Græcis λειεντερία, à latinis ventriculi, ac intestinorum leuitas dicitur. Quod si eadem non vsque ad consumatam concoctionem retineat, & complectatur, alter excitari solet affectus, qui à Grçcis κοιλιακή à latinis cœliaca, seu ventralis affectio dicitur. Iniustũ nanque complectendi tempus (vt Gal. inquit lib. de diff. symp.) omnino diminuta ciborum concoctio excipit, Deinceps vero, vel celer ciborum exitus, vel eorum in ventre corruptela. At clericis ciborum exitus inseparabilia symptomata sunt deiectionis humiditas, & digestio in corpus diminuta. verum prima affectio, quam λειεντερίαν Græci nominant (vt quibusdam eorum antiquioribus visum est) tale nomen sortita est: Quoniam qui prius talem ei indiderunt appellationem, fieri ipsa putabant propter intrinsecæ superficiei intestinorum leuitatem, ob quam cibos in eis contentos non amplius retinent, quemadmodũ retinebant cum suam seruarent sibi à natura inditam asperitatem. Cuius etiã sententię videtur esse Aetius cap. 51. lib. 9. Cum dixit lienteria quemadmodũ ipsum nomen indicat, leuor quispiam intestinorum est. Quam opinionem tanquam erroneam Gal. commen. aphoris. 1. lib. sexti reprobauit, asserens quod in pluribus aliis, qui primi rebus nomina imposuerunt, sunt collaudandi non tñ in leuitate intestinorum. Causam autem erroris eorum asseruit esse ignorantiã causarum propter quas aliqua excrementa intempestiue excernãtur, sicuti in ventriculo veloces ciborum exitus, neq; enim intestinorum leuitas est, vt ipsi opinantur, seu aliæ causæ, prout infra dicemus. Nec minus ignorant quod ipsius ventriculi propriũ est cibos amplecti, ac se circumstringendo certo tẽpore retinere, & postea ad inferiora dimittere, inq; proprio eius temperamẽto perficere, & non cum suam seruat à natura inditam asperitatem. Maxima autem affectionis huius proprietas in cita ponitur deiectione, propter quod cibi omnino incocti permanent. Quo fit, vt intestinorum leuitas nil aliud sit, (vt eodem Galen. auctore præcitato comment. aphorism. primo sexti libri ac 22. 3. & 12. quarti libr.) quàm velox exitus eorum, quæ comeduntur, atq; bibuntur, quæ talia deiiciuntur, qualia fuere deuorata, cum neque secundum consistentiam, neque secundum colorem, vel dolorem, vel vllam omnino qualitatem in ventriculo facta fuerit mutatio ciborum. Qua re siquis vellet breuiorem huius affectionis afferre definitionem, diceret eam esse carentiam coctionis, vt idem Galen. inquit. Altera vero affectio quam cœliacam nominauimus ab ea, quæ afficitur, parte, nomen assumens, ex Aetii sententia cap. trigesimoseptimo. lib 9. Velox quidam est exitus eorum, quæ per os assumuntur, verum nõ omnino crudorum, & incoctorum. Nam in ea affectione solum leuia, & humecta excrementa egeruntur, ventre pro imbecilitate ea digerere nequeunte, vt ipse inquit, quapropter nec concoquuntur omnino, nec digeruntur alimenta, sed humentia, imperfecteque cocta redduntur, neque ita celeriter ea, quæ assumpta sunt in cœliacis egeruntur, quemadmodum in lientericis. Sunt vero ambo hi affectus cum ventriculi, tum intestinorum simul communes, quemadmodum Gal. testatur 6. de loc. affe. neque enim absurdum est symptomata quædam intestinis, & ventriculo simul affectis euenire, ut ipse inquit. Idem confirmauit

Cap. 4.

Leuitas intestinorum unde nomen sumpserit secundum quosdã.

Impugnat Gal. prędictorum opinionem.

Quid sit intestinorum leuitas.

Cœliaca vnde nomẽ sumpserit. Cœliaca.

Quæ pars in ei afficiatur. cap. 4.

confirmauit præcitato aphorif.duodecimo quarti libr. Cum dixit intestinorum leuitatem consequi ad omnium, quæ ad aluum pertinent, instrumentorum intemperaturas, hoc est ipsius ventriculi, in quem cibos deuoramus, & eorum, quæ illos ex hoc suscipiunt, atque transmittũt, intestinorum, Insuper & ex excrementis illud argui poterit. Ambo etiam symptomata sunt in genere noxæ functionum naturalium, retẽtricis videlicet, & non concoctricis, vt quidam putarunt. Neque enim (vt Galen. inquit eodem commen. aphori. primi, sexti lib.) quia omnino incocti permanent cibi ideo cito deijciuntur. sed quia cito deiiciuntur, iccirco nullam habent coctionem, Quibus verbis liquet propterea cibos non concoqui in prædictis affectibus, quoniam citius deiiciuntur. Id autem prouenit ex offensa (vt diximus) retentricis facultatis, impotentis siquidem tanto tempore cibos detinere, quanto indigeret concoctrix facultas pro eorum concoctione, & deprauato motu expultricis intempestiue priusquam absoluta concoctio fit, expellentis. Verum quanquam ambæ (vt diximus) affectiones eiusdẽ facultatis symptomata sint, vt pura retẽtricis. In vna tamen eadem diminuta est, vt in cœliaca, in qua cibos non complectitur vsque ad consumatam concoctionem: In altera vero abolita est. Quod vero in intestinorum leuitate prorsus retentrix facultas cibos non complectatur, sed omnimoda fiat eius actionis priuatio, apud Galen. liquet eodem lib. de differ. sympto. Ad quod in Cœliaca affectione non omnino ablata fit prædictæ facultatis actio, liquet ex Aetio præcitato loco, & Paulo capitu. quadragesimo, libr. tertii. Et quoniam leuitas intestinorum subito euenire nõ potest, vt patet sexto de loc. affect. Propterea Cœliaca præcedere eam solet, Nam ab intio paruo quodam tempore cibi in ventriculo retinentur, procedente autem, atque aucta passione, ne hoc quidem (vt eodem commen. aphorif. primi. sexti libr.) liquet, præsertim vbi ventriculus frigidior fuerit, Leuia autem & humecta excrementa egeruntur ventre præ imbecillitate ea digerere nequeunte, & non cibi crudi, & incocti inferne prodeunt in Cœliaca affectione, vt Aetio visum est; Sequitur autem Cœliacos assidua egestio, aliquando fœtida cum animi deliquij sensus, cibumq; auersantur, ac decolores, & vehementer graciles fiunt, vt etiam Paulus testatur, Languida cum fit, & imbecilla ventriculi facultas in Cœliacis, nec concoquuntur, nec digeruntur alimenta, sed cruda humentia, imperfectaque redduntur aluo continentur fluida, quanquam quæ assumpta sunt non ita celerius, veluti in intestinorum leuitate, egerantur, Verum in intestinorum leuitate (vt Hippocr. testatur lib. de affect.) cibi secedunt non putrefacti liquidi, Dolor autem non adest, & corpus attenuatur. Vt vero Aetio visum est cap. 51. lib. 9. Cibi crudi in ea, & nihil immutati excernuntur, immo talia deiiciuntur, qualia fuere deuorata ex Galen. sententia, Aegri quoque cibum nõ sentiunt, & malum corporis habitum acquirunt, quod vtrunque malum incorrigibile existit, Succedit enim (vt idem Aetius inquit) assidua excretio cibi colore subalbida, inæqualis, & aquosissima citra sanguinis, ac bilis complexum, atque intensa est cruditas in lientericis (vt Paulus refert) vt alimenti assumpti genus ex iis, quę egeruntur, aperte cognoscatur, atque hac nota potissimum a Cœliacis discernitur. Quapropter Gal. præcitato com. apho. primi sexti libr. paucissimis verbis leuitatis intestinorum signa perstrinxit, cum dixit, Atque ideo nos, & alii medici plurimi citam ciborum, nullam habentium coctionem deiectionem, dicimus esse leuitatem intestinorum. Id autem quod in vtrisque affectionibus excernitur, symptoma est in genere excretorum immodice; vt in 3. de cau. symp. liquet, Nam tum multitudine, tum qualitate prę ter naturam est noxa, vt diximus, perpetuo retentricis facultatis ventriculi, ac intestinorum insequens. Ex his itaque liquet in quo conueniãt, ac quibus discriminentur inter se Cœliaca affectio, & leuitas intestinorum. Verum cum

ęędem

Qui affectus preter naturam fint.

Quomodo inter se communicent & differant.

Cap. 4.

6. de loc. affect. Cap. 2.

Cœliacę signa.

Ante medium. Signa leuitatis intestinorum.

3. de cauf. sym. c. 1. colligitur.

eędem causæ maioris duntaxat,ac minoris ratione differentes,vtriusque affe ctionis esse possint,quas trademus causas leuitatis intestinorum,eadem intel ligendæ sunt de ventrali affectione.Et quoniam (vt sæpenumero dictũ est ex Galen.sententia l.br.de differ.sympto.) semper quolibet symptoma a morbo aliquo ortum habet,non ab re iam dicta symptomata aliquem consequuntur ventriculi morbum,Isque genere duplex esse potest,vt ex Galen.liquet præci tatis aphoris.Aut intemperies aliqua, propter quam imbecilla redditur reten trix facultas tam ventriculi,quàm intestinorum, Vel exulceratio occupans su perficiem earundem partium similis illis, quæ in ore fiunt, quas græci ἄφθας nominant.Verum vnam ab alia hoc modo discernes ex eiusdem Gale.senten tia,Nam in illa quæ accidit propter ven triculi, atque intestinorum imbecillitatem, absque vllo doloris sensu fiunt deiectiones:In ea vero, quæ ex exulceratione proficiscitur, inest quidam morsus sensus cum deiectiones fiunt. Hęc autem exulceratio a quorundam humorum mordacitate, ac acritudine, totius ventriculi,ac intestinorum abrasa superficie ortum habet, & quamuis ipsæ vires non multum patiantur si hac ratione fiat leuitas intestinorum,Necessarium tamen est, vt permeantibus cibis partes exulceratæ dolorem sentiant,& ideo illos propellant,atque ex ipsis citissime emittant. Hoc vero in omnibus partibus facto,velox ciborum exitus consequetur,& nullum fiet ini tium coctionis. Oboritur autem frequenter dysenteria magna præcedente,& ex profunda vlceratione cicatrice densa, & leui succedente ex Aetii auctoritate.Idem ferme confirmauit Celsus cap.decimo sexto libr.4. Cum dixit ex torminibus interdũ intestinorum leuitas oritur, quæ cõtinere nihil possunt, & quicquid assumptum est,imperfectum protinus reddunt. Qua de re faciliter percipi poterit lienteria,si ex acribus, ac mordentibus succis ventriculi, ac intestinorum superficiem exulcerantibus originem trahat. At ea leuitas intestinorum, quæ potentiæ retentricis sequitur imbecillitatem, omnino quidem fit(vt diximus)ex intemperatura,Verum ea nonnũquam habitualis est, sic nanque nominant illam,quæ ipso corporis habitu læso fit,uel propter hu morem aliquem,qui in ventriculo,atque intestinis continetur,euenit ex sententia eiusdem Galen.præcitatis aphorismis, & velut eadem ventriculi intem peratura calida, vel frigida esse poterit, licet sępius friga, vt liquet apud omnes artis medicæ auctores,Raro autem calida: Pariter si eędem cum humore fuerint,idem humor aut calidus,aut frigidus erit,raro tamen calidus, Cum & ipsæ præterquam quod cum deiectionibus excerneretur,forte etiam exulcerationem pareret. Propterea distinguenda est primo vna ab altera temperatura, & secundo vnus ab altero humore.Verum ne longiores simus, ac eadem sæpius repetamus,qui exacte hæc velint interstinguere capit. de nausea, & vomitu, ac etiam cap.de cruditate propria signa reperient, Interim nos ad prognostica deueniamus. Erit itaque primum ipsius Cœliacæ affectionis, quod si diutius duret, ad magnam omnino desperationem res deuenit ægris ad conuenientem diætam pigrescentibus.Et si,affectus autumno incipiens ad hyemen vsque se extendat,difficilius omnino curatur,ex Aetii sententia præ citato loco.Cum vero inseparabilia symptomata sint,celeris exitus ciborum, qui ad diminutam concoctionem consequetur, propter iniustum complecten di tempus,deiections humiditas,& digestio in corpus diminuta (vt diximus ex Gale.sententia lib.de differentiis symptomatum) si eadem Cœliaca prorogabitur,necessario atrophia consequetur, propter diminutam in corpus ali mentorum digestionem.Alexander autem de Cęliaca cap.octauo lib.octauo, sic retulit, Hic morbus curatione initio adhibita facile tollitur, postea vero difficilius, Vbi autem inueterauerit, tarde remouetur. De lienteria vero sic scriptum reliquit Galen.com.eiusdem apho.1.sexti libr.Quod quæ fit humorum

Cap.4.& 1.

Quos morbos comitentur hęc symptomata.

Quomodo vnũ genus morborum, ab altero secernatur.

Causæ.

Aet. lib.9.cap. vltimo.

Prognostica.

Lib.9 cap.37.

Cap.4.

rum acritudine, totius ventriculi, atque intestinorum abrasa superficie, cessante humorum malignitate, statim sanatur cibis, ac potibus, qui vim densandi habent, Quod si longiori tempore perseueret, in alteram passionem transmutatur, quæ dysenteria, hoc est difficultas intestinorum nominatur, In longis autem leuitatibus intestinorum si ructus acidus superueniet, quod prius non erat, signum bonum est, inquit Hippocr. præcitato aphoris. Indicat enim (vt Aetius refert) eodem cap. 51. libr. 9. Ructus acidus iucundi quidpiam factum esse, & ventrem, ac intestina non veluti inanima, cibum sinere pertransire. Verum non simpliciter dixit Hippocr. bonum esse signum acidos ructus in leuitatibus intestinorum, Sed primum quidem in longis adiecit, deinde addidit, Vbi prius non fuerit, pro veritate eiusdem sententiæ, quæ omnia a Galen. præcitato aphoris. primo, sexti libr. diligenter exposita sunt, etenim illis leuitatibus intestinorum, quæ neque adhuc incipiunt, neque ex pituita fiunt, non insunt acidi ructus. Quod si aliquando fiant, (vt idem Galen. inquit,) significant tantisper cibum in ventriculo retineri, donec principiũ mutationis accipiat, & naturam suorum operum reminisci. Ipsæ iterum intestinorum leuitates cum spirandi difficultate, & lateris punctura, in tabem desinunt, ex eiusdem Hippoc. sententia in Coacis prænotionibus. Et quoniam eodem medicationis ductu vtendum est in leuitate intestinorum, quo ad Cœliacos, & dysentericos: (vt Aetius refert) propterea quæ dicemus de vnius curatione, etiam alterius subintelligenda erunt. Commune itaque vtrisque erit (vt idem auctor refert) quod vim retentiuam, ac cōcoctoriam facultatem tũ ventris, tum intestinorum omni modo refocillare oportet. Quod sane per ciborum conuenientium exhibitionem fieri potest, perque diætam refocillandis, ac restituendis uiribus aptam. Nam si ab exulceratione superficiei ventriculi, atque intestinorum, propter humorum acritudinem intestinorũ leuitas fiat, Modus curationis eius patebit in cura dysenteriæ: Particulatim etiam nos præcipiemus curationis viam, primo lienteriæ ex calida intemperie, seu calidis etiam succis, adhuc non exulcerantibus si redundarint, ortæ, secundo eius quæ ex intemperie frigida, ac frigidis etiam succis redundantibus, & cum vna tutissima, & compendiosissima via ad affectionis extirpationem diæta existat, eodem Aetio teste, Propterea more solito, de ea primo mentionem faciemus. Eligatur itaque aer ad frigidum vergens. Somni solito longiores præcipiantur, potissimum nocte, Nam diurni nocentissimi sunt, nisi lassationis sensus adsit, aut nox vigilata præcesserit. Vespere autem a cœna dormiendum, maxime ubi a somno surrexerit, ad deambulationem prodibit, ita ut pro uiribus aggrediatur, deinde frictionem simplicem adhibeas, parce videlicet, & minime confricando, maxime ventrem. Cæterum a prandio etiam deambulationibus indulgendum est, & animi aliqua laxamenta adhibenda, vt idem Aetius inquit, Nam exercitationes, & frictiones huic morbo necessarię sunt, eodem Celso auctore præcitato loco. Vitet immodicos animi affectus, præsertim iram, Cibi eis conueniunt, qui non nimis astringunt, & reprimunt sed qui astringentes facilè concoqui, & in totum corpus distribui possunt, vt placuit eidem Alexandro præcitato loco. Quapropter cibi ex chondro, oryza, & halica, & similibus, cum quibus astringens aliquod decoquatur, pyrum scilicet, malum cydonium, mespylum, & id genus alia exhibeantur ex Pauli, & Aetii testimonio. Panis item bene elaboratus tribuatur, ac etiam simlago cum eisdem astringentibus in pullorum iure decocta, similiter intybus, & cichorium, carnes etiam exhibendæ ex gallinis iuuenibus, columbis, perdicibus, phasianis, & montanis passerculis, & ex aliis quoque auibus, quæ non sunt pingues, præter palustres. Ex pedestribus etiam tenerrimæ, & friabiliores competunt, præsertim leporum, & capreolorum, conco-

ctis

Versus finem libri.

Curandi methodus.

Si ex calida intemperie fuerit orta, curatio.

Lib. 9. cap. 37. Victus ratio.

Aet, loco citato.

ctis simul quibusdam fructibus astringentibus, vt cydonijs, pomis, aut myrti baccis, quæ interim assæ exhibeantur. In quorum ventre aliquod prædictorũ astringentium reponatur, & inter assandum assidue aqua rosacea, ac omphacio, & germinibus myrti irrorentur, vitella item ouorum assa, & aceto intincta commendantur ab Alexandro: Ex fructibus etiam conueniunt vua modica pensilis, cyto nia poma, ac pyra, sorba, mespyla, & corna, ac reliqui astringentes similes. verum mediocritas in illis seruanda erit, atque hi ipsi (vt inquit Aetius) cum pane exhibendi sunt, ac etiam ante reliquos cibos. Verum si fieri poterit duobus, tribus ve diebus a cibo abstinere oportet, vt Alexandro, visum est. Nam adseruandi in media sunt si ferre queant, aut certe omnino modico cibi vsu, ex eiusdem Aetii sententia. At si id ferre non possint prospiciendum est, si quicquam aliud vt cibum diuidamus. Duas itaque tertias partes cibi in cœnam reseruantes, atque ipsum etiam, (qui in prandio exhibetur) panem dimidiatum per se sumat, reliquum vero cum obsonio simplici (vt ex eodem Aetio liquet.) Verum non insalubriter poteris duarum cibationum quantitatem, tribus vicibus impartiri, serueturque eadem ratio cibandi, vt in cœna maior exhibeatur quantitas. Potus erit vinum aquosum, tenue, subastringens, quantitate autem exhibeatur paucum, & nec cibum interpellet, sed post omnem cibum præbeatur: Multus enim potus (vt inquit Aetius) ventris fluxionibus infestissimus existit. Satis item iis proderit lactis potus, ita vt principio calidum, & recens mulctum detur, postea vero ad medietatem decoctum, aut etiam ad tertias: hoc enim modo exhibitum simul sistit, ac tẽperat fluxiones. id autem fit caprillum, vel ouillum. In omni autem fluore ventris, tum in hoc præcipue (vt Celsum visum est) seruandum, vt cum pleraque vtilia sint, qualis est plantago, & rubi, & quicquid malicorio mixtum est, ea potissimum ex his dẽtur, quæ maxime ęger volet, deinde si omnia ista fastidiet, ad excitandam cibi cupiditatem, interponatur aliquid minus vtile, sed magis gratum: Parum etenim deterior potus, aut cibus, suauior autem, melioribus quidem, sed minus suauibus est præferendus, vt patet aphoris. 38. secundi libr. At vbi, nedum calida intemperies, sed acres, & mordaces succi in intestinis, & ventriculo redundantes leuitatis intestinorum causæ sint, prius quam vires extreme deficiant, Conuenienti purgatione vtendum erit: Prius tamen si occasio dabitur, concoquendi, ac præparãdi ipsi sunt syrupo ex infusio. seu succo ros. videlicet, ex succo cichorii, myrtino, seu oxysaccharo, succo cytoniorum quem miuã appellant, aut oxalidis, seu citri acido cum aqua plantaginis, aut oxalidis simul permixtis, deinde sequens tribuatur purgans medicamentum, quod recepit corticum mirobalanor. citrinarum ʒ.iii. tamarin. ʒ. vii. paretur arte decoctum in aqua cichorii, & acetosellæ, in cuius quantitate sufficienti dissolue mellis aerii vnc. i. s. vel syr. ex pluribus infusionibus rosarũ rubearum vnc. iii. rhab. optimi in parte prædicti decocti macerati ʒ. i. fiat potus. Quod vero purgatio talibus competat, patet apud Aetium cap. præcitato scilicet 37. libr. 9. A purgatione vero per astringentes potus operæ pretium est eis opem ferre, veluti est plantaginis semen tritum, siccum, ac potatum, Proderit etiam & lapathi, seu oxylapathi semen tritum, Cancri etiam marini, vel fluuiatilis testam vstam cochlearii mensura, si præbeas cum aqua confert, calidum item papaueris torrefactorum ʒ. i. ante somnum cum vino diluto potata. quin etiam semen capitis papaueris tritum exhibitum egregie auxiliatur. mirabiliter autem acerba, & immatura mora prosunt sicca, trita in potu exhibita. Eodem modo & rubi mora immatura, & acerba, ex eiusdem Aetii decreto, aut quinque folij radicis decoctum potui dato, Item rubi radicis similiter, vt Alex. visum est. In hunc etiam vsum syr. de ribes, aut qui ex incompletis, & aridis rosis conficitur, conferunt. et si cum eis ʒ. i. cornu cerui vsti,

Medicamentorum ratio.

Purgatio.

Quę post purgationem præbenda sint.

vsti,aut seminis plantaginis,vel oxalidis præbeas,conducunt magis. Similiter etiam confert si drac.i.trochis.de spodio, vel de terra lemnia tribuatur bonum est etiam corticis quercinę glandis decoctum, itemque pelliculæ decoctum.quæ sub cortice quercus reperitur, vt etiam Aetio placuit,quidam,quo que(vt ab eodem Aetio, & Paulo scribitur.)gallinarum ventriculis vtuntur desiccatis,ac tritis potui inspersis.Nec minus eis commoda sunt quæ vrinam cient,cum deriuationem moliantur, fluxionemque sępe transferant, veluti est apium,fœniculum,anisum,adiantum,acorum ex prædictorum auctorũ decreto,in quem vsum syrupo ex duabus,vel tribus radicibus,aut de byzantiis permixto cum eo, qui ex absynthio conficitur,aut myrtino vel ex infusione rosarum cum aliquo prædictorum decocto vti conuenit,nequaquam enim negligendum est ventriculi,aut intestinorum robur.Eo etiam tempore quo vrinam cientia tribuuntur,eorum etiam quantitas minor esse debet,licet cauendum sit,ne nimium largus etiam fiat eorundem vsus.Mirabiliter quoque uomitus efficaces sunt,tum à cœna,tum ieiunio facti maxime si humores in ventre collectos percipiemus. Nam si in intestinis contineantur, non possunt per vomitus euacuari,ex Galen.sententia commen.aphoris.12.4.lib. Iuuandus quoque eiusdem erit vomitus ex aliquo eorum,quæ sæpius in præcedentibus adnotauimus.Perperuo tamen animaduertas,vt proni sint laborantes natura ad vomendum,nam si difficulter euomant,nequaquam his proritandus erit. Ab extra insuper ventriculo,& intestinis auxiliari oportet,Quapropter illinantur oleo cytoniorum,myrtino,vel rosaceo aut de absynthio,vel olei cytoniorum,& rosacei.singulorum drac.i.recipe olei de absynthio vnc.s.sandalorum,& corallorum rubeorum ana drac.ii.hypocistidis,balaustiorum,& acaciæ ana drac.i.chiæ mastiches 3.s.& cum pauca cera,ac vino astringenti vnguẽtum seu ceratum conficito,& vtere.Cytoneum item in vino astringenti decoctum,ac contusum,si accipias,adiiciasque hypocistidis,& boli armenij drac.i. corallorum,& santalorum rubeorum ana drac.ii.chię mastiches 3.s.magnopere proderit si eo venter illatur.Saccellos item parabis in eundem vsum ex purpureis rosis siccis,santalis,corallis balaustio.hypocistide, corticum citri, cinnamoni,ac chiæ mastiches pauca quantitate addita: iidem etiam si in succo cytoniorum,& aqua rosacea præmacerentur, & pluribus vicibus ventri applicentur modicè calidi,magnopere proderunt.Verum si ex intemperie duntaxat calida citra acrium humorum redundantiam.Cęliaca.aut lienteria orta fuerit, eisdem quoque medicamentis vtendum erit intus, ac extra exhibitis, relictis tamen eis,quæ purgationem moliuntur,ac vrinam ciunt,quibus etiam nec vomitus promoueri debet,sed tantum alterantibus,atque astringentibus modo dictis medicamentis vtare.Sin autem ex frigida intemperie,aut pituitosis succis intestinorum leuitas,seu cœliaca fiat;Aer eligatur ad calidum vergens;contrarii quoque cibi adhibeantur ad calidum scilicet vergentes, cum quibus etiam nonnulla calida, ac ventriculo ipsi grata admisceatur, veluti est anisum, cuminus, cinnamonum, galanga, calamus odoratus, & garyophyli,ac reliqua similia. Competunt adhuc, & brassicæ bis coctionem experta,ex Pauli & Aetii sententia. Vinum autem eis tribuatur calidius, ac vetustius modice dilutum cum pluuiali aqua. Reliqua pro victus ratione seruanda sunt,vt præcepimus supra. Verum si cum frigida intemperie pituitosa adsint excrementa,ea,prius concoquenda, ac præparanda sunt cum syrupo ex absynthio,ex mentha,& corticibus citri, aut myrtino cum melle rosaceo,aut oxymelite simplici, Demum aut vomitu expurganda sunt præsertim si in ventriculo consistant,Isque iuuandus erit cum iis,quæ sæpius in procedentibus adnotauimus, modo proni ad vomendum laborantes sint, aut purgans medicamentum præbendum est, ita vt per aluum expurgentur

In

[Margin notes: Vomitus. (beside "dum sit,ne nimium largus…") — Topica. (beside "Ab extra insuper…") — Si ex frigida intemperie dicta symptomata excitentur, Curatio. (beside "modo dictis medicamentis…") — Victus ratio. (beside "ti est anisum…") — Medicamentorum ratio. (beside "seruanda sunt…") — Vomitus. (beside "sertim si in ventriculo…")]

In quem vſum infraſcripto vtare. Recipe corticum myrobalanorum chebularum ʒ.iiii.infundantur in aqua meliſſæ,& borraginis,& facta forti expreſſione in ea diſſolue ſyrup.e pluribus infuſionibus roſarum perſicarum vnc.ii.agarici drac.i. fiat potio,vel.ʒ.i.aut ſcrup.iiii. pulueris hiæræ ſimplicis Galeni, & ſcrup.ii.prædicti agarici excipe,& catapotia formato, ac præbeto, poſt quæ iterum aſſumant mane,& veſperi ante cibum per duas,ſaltem,vel tres horas vnc.s.ſyrup.aut ex abſynthio,aut ex mentha cum pauco puluere cinnamomi galangæ,aut calami odorati,aut cum aquo prædictorum aſtringentium medicamẽtorum eadem permiſceas,ac prębeas.Confert etiam,ſi thuris granum fabæ magnitudine in vini nigri cyatho vno diſſolutum ſanguinariæ ſucco pari menſura admixtum præbeas,aut radicis pœoniæ decoctum,atque ipſa etiam radix ſicca trita potui inſperſa vt inquit Aetius:Similiter ſi chię maſtiches tãtundem ac eodem modo exhibeas,nec minus antidoti theriacę,aut mithridati aut micletę ſi drac.i.cuiuſlibet dabis proderit,pręſertim cum pauco vino aſtringenti.commode quoque in iis vti poteris,prædictis vrinam cientibus,& calidioribus,atque acrioribus.Extrinſecus vero oleum maſtichinum,de abſynthio.myrtinum,ac nardinum adhiberi conuenit,aut vnguentum ſic, conficito,Recipe olei maſtichini,& myrtini ana vnc.i.de abſynthio vnc.s.cinnamomi,galangę,& maceris ana ʒ s.ſpicæ ſcrup.ii.chię maſtiches ʒ.i. cum cerra, & vino odorato ſiat vnguentum :Sin autem mauis ſaccellis,vti vtriuſq; menthę & abſynthi,ſingulorum p.i.aſſume,chiæ maſtiches,cinnamomi,ligni aloes, & corticum citri, cuiuſliber ʒ. ii. garyophyllorum, maceris, galangę, & calami odorati ana ʒ.i.roſar.rubea. ſiccarum manip. i. s. figurentur ſacculi ſcutiformes,qui pauco vino odorato calido inſperſi ſæpius iterentur,vel in vino gręco aut guarneto,& pauco cydoniorum ſucco macerati calidi applicentur, ac iterentur ſæpius Eorum etiam vnus ſemper ſupra ventrem adhibitus,ac alligatus confert.Emplaſtrum quoque ex chia maſtiche diſſoluta in oleo nardino,& de abſynthio adhiberi poterit,quemadmodum etiam & Galeni ceratũ ſtomachicum dictum,aut emplaſtrum,ex gallia,quæ omnia præter tamen purgationem ac vomitum, & ea quæ vrinam ciunt, conducunt ſi prædictæ affectiones ex intemperie duntaxat frigida ventriculi vel inteſtinorum fuerint ortę.Et cum in omni fluore ventris,tum in hoc pręcipue neceſſarium eſt(vt Celſus refert)non quoties libet deſidere,ſed quoties neceſſe eſt,vt hæc ipſa mora in conſuetudinem ferendi oneris inteſtina deducat, Propterea id prætermittere nolui,Nam nõ parum cõducet,ſi illud laborantibus præcipiatur,quẽadmodum etiam,& medicamentum noſtrum,quo vti conſueuimus.Id autem recipit vtriuſque menthæ,contuſæ,& abſynthii ana manip.i.micæ pannis tore facti vnc.i. cinamomi, aloes,maſtiches,galangæ ana ſcrub.ii.vini odoraci, ſeu aceti,& aqua roſaceæ quantam ſatis ſit,miſceantur,& ventri applicetur abunde calens;nam tale eſſe cenuenit cum primum imponitur, talium vnumquodque quippe quæ tepida ſunt omnia ventriculi firmitudinem diſſoluunt, Gal. teſte.8.method.medend.

Medicamẽtum purgans.
Quæ a purgatione exhibenda ſint.
Topica.
Cap.5.

περὶ τῆς χολέρας. id eſt de cholera. Cap. 72.

CVM totus ventriculus ab aliquo, quod morſu, pondere ve contriſtet, vexatur,idque eiicere cupiat,ſuperno, infernoque ore ad excernendum tens, affectus quidam gignitur,qui à Græcis χολέρα vt patet 3.de cau. ſympto.à Latinis ſimiliter cholera dicitur, quamuis barbaram ſectantes medicinam cholericam ſeu cholericam paſſionem nuncupent,nomen ſumens, vt idem Galen.fatetur 2.meth.med.à cauſa putata,quamuis id non ex propria

Cap.2,poſt medium.
Cap.2.
Cholera unde nomen ſumpſerit.

propria sentẽtia fateatur, sed medicorum auctoritate, qui sunt a Omido Huius quoque sententiæ videtur esse. Celsus libr. quarto, cap. 11. cum dixit, Ergo eo nomine morbum hunc χολέραν Græci nominarunt, cum prius bilem esse eius causam asseruisset. Huius autem contrarium sentit Alexander, qui cap. decimo sexto, libr. sexti de hac affectione verba faciens dicebat, Ne autem quis affectum hunc ideo χολέραν vocari putet, quod a bile omnino, fieri consueuerit, sed quia materia quæ per ventrem affertur, ex intestinis videtur excerni, intestina vero χολάδας veteres appellabant, vt etiam Homerus testatur his verbis κὲχυντο χαμαὶ χολάδες, quod est, fusa erant humidi intestina. Qua de re huius gratia affectum hunc (vt idem Alex. inquit) veteres χολέραν nuncuparunt, eo magis cum non ab vna duntaxat causa, bile videlicet (vt ipse testatur) affectio hæc excitari solet. sed quicquid velint de eius nomenclatura,

Quid cholera

Nihil aliud est affectio hęc (vt apud eundem Alexand. præcitato loco patet) quàm immoderata perturbatio, quæ per aluum, & vomitum propter stomachi subuersionem, offensionemque, prouenit. Paulus vero cap. trigesimo nono libr. 3. dixit, quod cholera est immodica ventriculi perturbatio supra, infraque erumpens, & auctor libri, qui inscribitur de finitionibus medicis, in secunda descriptione eiusdem affectus ait, Quod cholera est acutus affectus cum vomitibus biliosis multis, aluique deiectionibus: Verum quæ nam pars in hoc

Quæ pars in ea affecta sit.

affectu oblæsa fit, non admodum liquet: Nam Celsus præcitato loco circa principium capitis asseruit, Choleram commune stomachi, atque intestinorum vitium videri posse, Nam simul & deiectio, & vomitus adest. In calce vero eiusdem capitis dicebat, sed hic quidem morbus & acutus est, & inter intestina stomachumque versatur; sic vt cuius potissimum partis sit non facile dici possit. At cum totus ventriculus per eius superiores partes stomacho, hoc est gu

Cap. 2.

læ continuus sit, per inferiores vero ad intestinorum vsque exortum extendatur, Galen. auctoritate sexto de locis affe. non ab re hæsitauit Celsus cum inspexisset bilem in hac affectione supra, infraque erumpere, cuius potissimum partis affectus esset, quanquam ex præcitata Galen. auctoritate. tum ex uerbis

3. de caus. sym. cap. 2.

eiusdem lib. 3. de caus. sympto. cum de hac affect. verba facit facile patere poterit, ventriculum ipsum in hoc vitio affici, non tamen secundum superiorẽ duntaxat, aut inferiorem eius partem sed secũdum motum, Cum dixit, quod si toti illi talis affectus aliquando contingat, etiam vtroque ore simul vtitur ad expulsionem, veluti in vocatis choleris. Ipse itaque ventriculus totus primo afficiatur, coafficiuntur autem cum eo tum stomachus, tum intestina ipsa, Cum id, quod eum contristat vtroque osculo expellere tentet, per supernum quidem quod in gula, seu stomacho existit, per infernũ vero, quod in pyloro: Quod vero hæ partes simul affectæ sint, ostendunt (eodẽ Celso auctore) plura indicia, inter quæ vnum est, quod simul & deiectio, & vomitus accidũt, Et

3. de caus. sym. cap. 2.

Quis præter naturam affectus sit cholera.

præter hęc inflatio est, ac intestina torquentur. Verum sicut nausea, & vomitus expultricis facultatis ventriculi praui motus sint, pari ratione, & cholera ipsa, vt patet tertio de caus. sympto. Quare symptoma est in genere noxæ facultatum naturalium, & propriæ expultricis deprauatæ (quę proprie cholera dicitur.) Nam quandoque citra eiusdem facultatis noxam fit, licet perpetuo aliquem præter naturam affectũ consequatur, veluti supra de vomitu dictum est, quanquam eam non proprie choleram nominãt, vt si fiat propter ciborum quantitatem Alexand. auctore. Eius autem indicia sunt (ut inquit Ae

Eiusdem affectus sgna.

tius cap. 12. libr. 9.) Vomitus biliosus, & nidorosus, & acidus ad plures horas continue perseuerans, & uenter inferne eadem excernit, sequiturque sitis, & exudatio, impeditus pulsus, musculorumque manuum, ac pedum, maxime uero surarum contractio & tensio, & (ut refert Celsus) nedum bilis supra infraque erumpit, sed primum aquæ similis, deinde, ut in ea recens caro lota

esse

esse videatur, interdum alba, nonnunquam nigra, vel varia. Verum (vt Paulus testatur) ciborum cruditas apparet, quæ nonnunquam ex magna alimentorum prauitate, interim ex vitiosorum humorum superfluo trahit originem. Nam neque ex vna duntaxat causa excitatur, sed etiam multis, vt Alex. vsum est, Nempe ob copiosiorem cibum assumptum ac corruptum, quia concoqui non potuerit. Item ob prauorum humorum, ac ciborum, seu potionum (stomachum præsertim offendentium) qualitatem, qualis est (vt ipse inquit) pepo, & pingues, dulcesque & oleosi cibi. Gignitur etiã ex copia bilis naturam sursum, ac deorsum ad excernendum irritantis. Nec non ob nonnulla frigida applicata. Aut frigidarum aquarum vsum, si eas bibant, aut in eis diu natauerint. Nonnullæ etiam aliæ particulares, cibi, & potus, colericæ bilis sursum, ac deorsum eruptionis esse poterunt causę, vt 7. de morb. vulg. liquet. Quæ causę omnes faciles interstingui poterunt. Nempe alimentorum assumptorum copiam, aut eorundem (ac etiam potionum) prauam qualitatem ex laborantis, seu astantium loquela percipies, veluti etiam si præcesserit vsus frigidarum aquarum, aut frigidorum medicamentorum ab extra adhibitorum. Verum vbi ex copia bilis, seu aliorum prauorum succorum redundantia cholera fuerit excita, ex propriis eorundem humorum signis, ac sępius iam dictis eos discernes. Quod vero cholera acutissimus sit affectus syncopem insignem, immodicamque virium resolutionem inducẽs, omnibus in cõfesso est, vt inquit Alex. Iccirco accurate internosci, & celerrime curari merito postulat; etenim dilatio in omnibus acutis morbis nociua est. In hoc autem affectu, etiam exigua, ac leuis curandi mora, aut simplicem offensam, sed etiam absolutam subinde tabem (quę phthisis dicitur) conciliat. Idque ferè confirmauit Celsus, cum dixit. Neque tamen vlli morbo minori momento succuritur. Cholericę vero affectionis magis in ęstate fiunt, & febres intermittentes, & quibus errores accidunt, eę quandoque malignæ fiunt, & ad morbos acutos perueniunt, vt eodem 7. de morb. vulg. Hippocr. scriptum reliquit. Quoniam vero nulli morbo (vt diximus) minori, quam huic, momento succuritur: Propterea relicta victus ratione, quæ fere eadem est cum ea, quam instituimus præcedenti cap. de leuitate, intestinorum, nisi quod leuiter astringentia, nedum in cibis ipsis permisceri debent, aut parum ante assumi, sed etiam post eos cum simul ingruat vomitus: & alui fluor. Quanquam & eo quoque moderata esse debent, nec a principio. Nam si quis in principio, aut coaceruatim ea, quæ efferuntur cohibere aggrediatur. Is maioris mali auctor erit, ex Aetii sententia præcitato cap. 12. libr. 9. Inutilia enim cum sint (vt ipse inquit) euacuatione opus habent. Qua de re conuenit, si ea non sponte ferantur, opportune potius irritare. Nos reliquam aggrediemur curationem. Corruptis itaque in ventriculo cibis siue propter eorum copiam, siue prauam qualitatem, aqua tepida exhibita ægrum vomere iubeto, potissimum, vbi purum sit, quod per ventrem, aut vomitum excernatur, sed nauseent, vellicenturque ægri. Quo casu etiam aqua mulsa vtendum erit, vt quæ aluum, & vomitum sine noxa irritare põt, vt Alex. refert. Verum si eam non libenter sumant, modo dicta tepida aqua ipsis liberalior dari debet, atque vomitus solicitari, aut digitis, aut pennis donec corrupta abunde euacuata tibi esse videntur. Per vomitus etenim oportunã prouocationem vomitus ipse soluitur, & cessat (eodem Aetio teste.) Quod si post aquę tepidę potum vomitus non incidat, miscuisse tamen nouam materiam corruptæ prodest, parsq; sanitatis est vomitum esse suppressum, ex Celsi sententia. Quo tempore etiam somnum ægris precipere oportet, ac quietem, & pręcordiorum forum (vt idem Alexand. asserit). A somno vero paulatim cibo reficiantur, ita vt cruditas tantum

Causę.

Versus finem libri.

Prognostica.

Curatio. Loco citato.

Vomitus.

vitetur. Nisi. n. quid impedimenti fuerit, celerrimè rursus ad naturalem statum reuertuntur, potissimum, si corruptio ob copiam ciborum fuerit oborta, quanquam neque huiusmodi affectum proprie choleram nominant. Nec minus vbi procliuiora fuerint corrupta alimenta, vt per aluum excernantur, eademq; via natura expellere tentet, conuenit iuuare excretionem per sedem, purgantibus tamen medicamentis leuioribus vtendo, diuersis pro natura corruptorum alimentorum, præsertim eis, quorum mentionem fecimus præcedēti capite. Quæ iterum in pauca exhibeantur quantitate, ne in grauiora pericula ægri ex immodica euacuatione ducantur. Id quoque seruandum erit vbi bilis, seu quiuis alui succus vitiosus, ac corruptus ad excretionem procliuis naturā irritare videatur, nihil autem mentione dignum, vel per aluum descendat, vel per vomitum erumpat: Verum vomitus per solam aquam tepidam irritetur, derelicta aqua mulsa. Aluus vero ducatur aliquo prædictorum cap. præcedenti annotatorum, prout diuersus requirit redundas humor. Cum vero humorum excretio quieuerit, venter oleo mastichino, de absynthio, vel nardino cū vigno exiguo fouendus, & probi succi cibo vtendum erit. At si immodica fiat inanitio, ita quod vehementer, & vomitus, & deiectio vexent, Cauendum penitus, ne quicquam tribuatur, quod vomitum, vel aluum ciat, sed imbecillus ventriculus refici iis deuoratis debet, si fieri potest, quæ corroborēt & recreare queant, nempe victu, & medicina (vt liquet ex eodem Alex.) Exhibēdi itaque sunt in cibo pulli tum gallinacei, tum columbini, perdices, phasiani, turdi, & reliquæ mōtanæ auiculæ. Insuper poterit parari iusculū ex aliquo prædictorū, præsertim pullorum gallinaceorum, cum omphacio, & pauca aqua rosacea, aut eorundem, carnes contusæ cum eiusdem simul mixtæ: hoc etiam tempore & ante, & post cibum maiora astringentia adhiberi poterunt, veluti mespyla, & sorba, cytonia & corna, & hi fructus, quas vulgus azarolas vocat, mala punica, & reliqua pyra astringentia. Et vbi bilis adsit copia, ptisanæ cremor erit idoneus refrigeratus. Item lactuca refrigerata, pauco, aceto adiecto, similiter etiā intybus, vt Alex. refert. Nec erit absonum offerre mediocriter aquæ frigidæ potum cyathi mensura. Cauendum tamen erit ne nimium frigida existat aut aceruatim exhibeatur. Cui pampinorum vitis, aut mali punici acidi succus modicus instilletur, vel in eadem aqua capreolorum vitis decoctum fiat, aut rosarum, aut œnanthes, seu rhu. Cui etiam menthæ pauxillum fit adiectum. Item eiusdem acidi mali punici succus cum menthæ succo absorbendus detur, multa tamen quantitate succus mali punici, menthę succum excedat. In quem etiam vsum syr. ex omphacio, è ribes, ex citri acido, ac succo malorum punicorum acidorum, item myrtinum, & ex infusione rosarum siccarum, & incompletarum cum pauca quantitate eius, qui ex mentha conficitur, tribuere poteris. Nec minus cataplasmata, vnguenta, ac alia topica medicamenta ventri imponenda sunt, quæ vim astringendi, ac ventriculum roborandi vim habeant, quorum copiam requiras precedenti cap. Particulatim autem ex palmulis, œnanthe, hypocistide, acacia, rhu, & malicorio, succoq; eiusdem cataplasma cōfici poterit, & ventriculo adhiberi, ex Aetii, & Pauli sententia, vel semperuiuum, & lactuca cum mica panis, rosaceoque excepta imponatur. Quandoque vero capreolorum vitis, aut vuæ acerbę, aut poligonii succus cum cerato probe confecto miscebitur, & maxime iuuabit, vt inquit Alexan. At vbi intolerabilis effusio existat, adeo vt flusio sisti nequeat, vires vrgeant, & extremorum refrigerationes conuulsionesq;, & animi defectio oriantur, ad vinum transeundū est mediocriter astringens, neque viribus validum, & quod dulce quidem sit, non autem odorum, idque cum mica panis exhibeatur, aut in ipso eadem maceretur, exprimaturq;, Atque ita paulatim, & per interualla cochleare absorbeāt; Nam vinum omnium maxime subito, & celeriter vires collapsas refocillare potest;

Medicamentū purgans.

Topica.

Animaduersio.

Quæ deuoranda sint, ubi bilis adsit copia.

Cataplasmata.

Vbi intolerabilis existat effusio.

potest; Ac multos noui (vt inquit Alexan.) ex sola illius potione prętet spem mortis periculum euasisse. Salutare quoque erit, si eidem vino menthæ decoctum admisceantur, nam saluberrimum medicamentum erit, vt idem auctor asserit, pręsertim vbi vomitus diutius perseueret: omnique modo eisdem somnus procurandus est & quies. At si ne his quidem auxilijs cibum retineāt, magnopere conducis cucurbitulas admouere statim cum æger illum assumpserit contra ventriculum ipsum; nam valide retrahendo vomitum fieri prohibent. Præterea si diutius adhęrent, etiam concoctionem iuuant, & ventrem, ne amplius, profluat, cohibent, eodem Alex. teste. Aluo autem adhuc egerent (vt inquit Aetius) amylum cum decoctione capitum papaueris per clysterem infundatur. Simul etenim cohibet, & refrigerāt, somnumq; inducit, vt ipse refert. Frictiones quoq; per manus adhibitæ quietæ, & mites, præterea extremorum deligaturæ, eisdem conducunt & si quidem aluus vrget, plures brachijs, & iuncturis, quibus illa cum manibus committuntur, cum frictiones, tum vincula inijcienda sunt. Sin autem vomitus, tum femora, tum talos constringi, & paululum ipsa dissoluendo rursus deligare oportet, vt patet ex eodem Tralliano, quò materiam semper in contrarium reuellamus. odoramenta quoque naribus admoueantur, ac illitiones soporiferæ circa frontem, vbi vigiliæ torqueāt. At si extremæ corporis partes frigent, vngendæ sunt calido oleo, cui cerę paululum sit adiectum, calidisque fomentis nutriendæ (ex Celsi auctoritate) & ad conuulsorias contractiones in musculis factas calida linimenta ex oleo modico imbuta circumponere oportet, tum cerata liquida. quibus adiectum sit aliquid castorei, & irini olei, ex Pauli, & Aetii sententia. quo etiam tempore interponenda potio absynthii est, vt idem Celsus fatetur.

Cucurbitulæ.

Frictiones. & uincula.

Si uigiliæ torqueant.
Si extremę partes frigeant.

περὶ τῆς διαῤῥοίας, καὶ ῥοώδεος.

Id est de alui profluuio, seu ventris fluxu.
Cap. 73.

VBI & liquida aluus, & sæpius quam ex consuetudine fertur, affectus quidam exoritur, qui à Gręcis διαῤῥοια communiter simulatq; ab Hip. apho. 25. & 30. 3. lib. ac 32. 6. aliisq; plerisque locis appellari consueuit. Quanquam ab eodem Hippocr. & Galen. quandoque ῥοώδης nuncupetur, vt patet primo de morb. vulga. à Latinis autem diarrhœa, seu alui profluuium, quanuis à Celso cap. 19. libr. 4. ventris fluxus nominatur, qui copiosior fluxio est alui, diuturna, sine phlegmone, & exulceratione, vt lib. de finitio, medicis scriptum est, vel (vt liquet apud Gal. eodem primo de morb. vulg.) deiectio est, & semper assiduè humidorum excrementorum, sine dictis affectibus, (vt ipse inquit) qui affectus prius ab eo descripti erant, dysenteria videlicet, lienteria, & tinesmus. Cum itaque aluus fluxione laborat, seu humidior efficitur citra cruentas deiectiones, tensionem, ac incoctorum ciborum excretionem, alui profluuium est, & dicitur. In quo quæ nam pars primo afficiatur non admodum patet. Nam licet deiectio optima, quæ mollis constansq; est, & eo tempore secreta, quo secunda valitudine assueuit quantitateque est pro ratione cibi assumpti, colore subrufa, nec admodum graueolens, non solum inferiorem ventrem bene valere ostendit, sed etiam nihil in eum decumbere ex alijs visceribus præter naturam, ex Hippocr. & Galen. sententia 2. prognost. intelligendo per inferiorem ventrem ventriculum ipsum, & item ieiunum simul cum intestino omni, vt Gale. asserit. Non tamen contraria deiectio (vt patet ex Gal. ibidem, & primo de crisibus) confestim indicabit eundem inferiorem ventrem præter naturam se habere. Nam quandoque permutabitur

Commentar. 2. tex. & comm. 7. & 36.
Alui profluuiū quid sit.
Li. de finit. med. post medium.
Commentar. 2. com. 36.

Dubia est pars affecta.

Tex. & com. 13
1. de cris. c. 11. in prin.

tabitur tum in ſubſtantia, & colore, tum etiam copia, ex permixtione alicuius confluentis humoris. Neque etiam ſeruabitur tempus ſecretionis aſſuetum, & tamẽ venter inferior bene valebit. Sed à iecore, aut liene aut aliqua quauis alia parte, ſeu corpore toto, vel duabus, ſeu pluribus in eundem ventrem confluere contingit excrementa aliqua. Qua de re alui dele ctiones, vbi præter naturam ſe habeant ventrem interdum ſolum eſſe affectum ſignificant. Sæpe vero decumbentis aliunde materię in eum indicia habent. Atque hæc multiplicia ſunt prout multæ quoque partes, vel corpus totum (vt diximus) eandem materiã, ſeu humores in iam dictum ventrem demittitur. Idque aut critice eſſe poterit vtputa cum per eos totũ corpus, aut iecur, vel quępiam alia pars expurgatur; Iterim vero ſymptomatice. Quo caſu affectionem, aut corporis omnis, aut partis alicuius, (vt diximus) aut aliquarum indicabunt. Ex quibus liquido conſtat in diarrhœa non perpetuo vnam affectam eſſe partem, neque etiam venticulum, aut inteſtina duntaxat, ſed interim iecur, aut alienem, ſeu cerebrũ, aut corpus totum affectum eſſe citra ventriculi, aut inteſtinorum oblæſionem. Interdum vero contingit quod venticulus ipſe, aut inteſtinorum aliquod afficiatur corpore toto, aut reliquis eiuſdem corporis partibus bene valentibus. Et quoniam tum pro prognoſtico, tum etiam pro curatione huius affectionis magnopere conducit determinate partis primario affectæ, cognitio; veluti in cunctis alijs præter naturam affectibus neceſſarium eſſe monſtrauimus; ea de re id docere conabimur. Interſtinguens nanque ſi à toto corpore diarrhœa fiat, quoniam aderunt alicuius redundantis ſucci in toto ſigna, ſiue in toto habitu fuerint, aut in vniuerſis vaſis, qualiſcunque etiam fuerit redundans ſuccus. Particulariter autem ea conſcripta reperies apud Gal. cum lib. de plenitudine, tum etiam 4. de ſanit. tuend. ac aliis pleriſque locis. Præter id quod ocioſa quoque vita præceſsit, conſueti exercitii dimiſsio, ac ingeſtorum ciborum, & potuum copia, aut conſuetę alicuius excretionis retentio, neque ullum aderit ſignum particularis partis affectæ. Verum ſi à toto fiat propter eiuſdem corporis liquationem, cum portio carnis, quæ colliquatur in ventrem defluit: Tunc per aluum excernitur deiectio exigua, glutinoſa, optima, admodum graueolens. Pariter ſi propter vniuerſi corporis retentricis facultatis imbecillitatẽ ex totius corporis extenuatione pręcedente, ardentiſsimaq; febre, ſeu hectica, ſeu etiam tabe, id coniicere poteris, quemadmodum Hippoc. ſcriptum reliquit aphor. 11. 12. & 14. 5. lib. Cerebro autem affecto ſpumoſa aderunt excremẽta, vt idem inquit Hippocr. apho. 30. 7. lib. nec minus & imbecilitatis eius apparebunt indicia, ac deſtillationes, quandoque dolor. Quæ omnia ſcripta reperies cap. de dolore capitis, ac deſtillatione. Conſueuit quoque vitio cerebri orta diarrhœa in ſomno potiſsimum longiori magis, quàm in vigiliis generari. A iocinore vero vbi ortum fuerit alui profluuium, vt plurimum chiloſæ erunt alicui deiectiones, probe tamen ventriculi coctione celebrata, potiſsimũ ſi attractrix iocinoris facultas oblæſa fuerit, idque non ob aliud (vt dicemus) quã propter diſtrutionis imbecilitatem, niſi plus cibi fuerit aſſumptum, quàm hepar indigeat, aut citius fuerit deiectus propter ventriculi, & inteſtinorum retentricis facultatis imbecillitatem. Id quod dignoſcere valebis ex iis, quæ diximus cap. de leuitate inteſtinorum. Interim quoque bilis multitudo in deiectionibus apparebit, ac ſigna aderunt aut inflammationis, aut immodicæ caliditatis eiuſdem, quemadmodum ſi ab eis obſtructione proueniat, obſtructionis quoque aderunt ſigna. Sic ſi alius quiſpiam affectus iocinoris præter iam dictos affuerit ex propriis eius notis id manifeſtabitur. Nos vero de eis in ſequentibus fuſiſsime pertractabimus. Sed quoniam idem iecur non ſolum ſua ipſius excrementa, ſaniemq;, & humores præter naturam demittit in ventrem, ſed etiam corpori totius; quandoquidem vẽter per id omnibus corporis parti-

Quod non vna duntaxat pars ſemper in diarrhœa afficiatur.

Quibus indiciis dignoſcendo ſit pars affectæ in diarrhœa.

Lib. de plenitu. Cap. 11.

4 de ſanit. tuenda cap. 4.

partibus copulatur, ac per illud recipit excrementa earum, vt liquet ex Galen. 2. progn. Propterea id distinguere poteris ex signis iam traditis: Si totum corpus fuerit affectum aut si aliæ partes, quædam ex earundem partium affectatum propriis indicijs. Verum si à plene diarrhœa proueniat, vt plurimum deiectiones ad nigrum vergentes, aut etiam nigræ erunt: Patebuntq; particulares eius ægritudines ex propriis earum indiciis, de quibus à nobis loco proprio mentio fiet. Accidit interim ab oris, seu linguæ affectione alui profluuium. Ab oris siquidem, vt in pueris cum dentire incipiunt, maxime cum caninos edunt dentes. Quoniam alimentum non bene concoquitur, neque distribuitur vt patet aph. 25. 3. lib. A lingua vero vt in blæsis, quemad modum liquet aph. 33. 6. lib. Quoniam iis, qui balbi natura sunt, contingit aut cerebrum habere humidum, aut linguam, aut vtrunque, atque inde fluentes humiditates in ventrem suscipi, vnde & longis profluuiis capiuntur, quẽ admodum Gal. scriptum, reliquit com. iam dicti aph. At si nullum aderit vniuersi corporis affecti, aut prædictarum partium affectarum signum, ventriculum, seu intestina affici putandum est. Alimenta quoque interim non probe concocta cum humidioribus deiectionibus, admodumque aquosis apparebũt Neque tale alui profluuium determinatas habebit periodos, deiectiones tamen aderunt crebrę, & exiguæ, & vt plurimum albe, & pituitosæ. Interdũ nausea, & vomitus infestabunt, ac alia quædam symptomata, quæ imbecillitatem retentricis ventriculi, & intestinorum significabunt. Quæ omnia cap. de lienteria, & vomitu ostendimus. Verum inter reliqua, vbi diuturnum fuerit alui profluuium, propriam ventriculi passionem indicat, ex Gale. decreto com. præcitati aph. 32. 6. lib. Quod vero quodlibet alui profluuium symptoma sit in genere excretorum immodice, nemo veretur. Nam quæ in eo excernuntur, aut tota substantia, aut quantitate, aut qualitate à naturali statu recedunt. Item quod (veluti reliqua symptomata) omnino morbis succedat, vel continenter, vel aliis symptomatibus intercedentibus, cuius patet etenim semper causam aliquam habet præter naturam, quæ ad talem motum, seu actionem naturam stimulat, ex Gal. sententia 2. de caus. sympt. Ad hæc etiam quod necessitate ventris profluuia eueniant, vel coctione, vel distributione frustrata (Nisi ad intestinorum exulcerationem consequantur) liquet apud eundem Gal. com. aph. 25. & 30. 3. lib. Non tamen necessario, aut retentrix, aut expultrix facultas in eis oblæsa est, ex eiusdem Galen. auctoritate li. de differ. sympt. Nam licet tum alimentum non bene concoquitur, neque distribuitur, consueuit alui profluuium euenire, Immo absque iis fieri non potest, tamen cum ipsum, aut non probe concoctum fit, aut non distributum, vt decet, interim symptomatice, hoc est non ad animalis commodum, neque tempestiue excernitur. Interdum autem tempestiue, & ad animalis commo dum cum prouidentia scilicet de eius salute, & cum virtutis robore. Id quod maxime in hac affectione attendendum est pro eius curatione. At quomodo libet fiat alui profluuium, crebriores, ac liquidiores deiectiones aderunt, cum leuiori, ac tolerabili interdum dolore. Interim autem grauissimo, vt Celsus fatetur cap. 19. lib. 4. Verum nunquid ea, quæ deiiciuntur bonæ sint secretionis indicia, aut secus, sic interstin gues. Nam si madens, seu aquosa deiectio crebro, & paulatim, aut vniuersim, & sæpe deiiciatur, ac cum stridore, grauissimoque dolore, symptomatis rationem obtinebit, ac symptomatica erit, Natura non per se expurgante, sed ex aliquo irritamento stimulata, Neque inde vtilitas vlla prouenit. Immo talis euacuatio prauæ dispositionis erit signum, vt liquet com. apho. 2. 4. lib. Idque potissimum, vbi in principio apparuerit, nulla cõcoctione præcedente, & in febribus. At si multo interposito tempore, ac vniuersim, citra stridorem cum exiguo, aut nullo dolore excernatur

Si ventriculus, aut intestina afficiantur signa.

Quis affectus præter naturam sit.

2. de caus. symp. cap. 3.

1. de diff. sym. cap. 4.

Modus dignoscendi num critice, uel symptomatice per alui profluuium excernantur.

præcesserint que coctionis signa, ac proportionata corporis dispositioni fuerit alui deiectio, ægerq; facile toleret, & iuuetur ex tali euacuatione, leuius se habens, virtusq; robustior euadat, tunc bonæ secretionis indiciũ erit, quia natura expellit per se atque expurgat noxios redundantes succos qui corpus infestabant. Vtcunque vero fiat diarrhœa Eius causa erit, aut male concoctus, aut male distribuitus cibus in inferiori ventre vel humor quispiam ad eũ confluens a toto vel aliqua corporis parte critice, aut symptomatice diductione à finibus concidente, & propterea vel iocinoris, vel reliquarum corporis partium concoctione, seu distributione, oblæsa tale quoque fit alui profluuium. Cum & quælibet madens deiectio fiat, vt testis est Gal. eodem 2. prog.
2. progno. com. 14. Propterea quod non fuerit ex ventriculo diductio adiecur, vel quia de iecore, vel liene aliquid defluxerit in eum. Cum nanque humorum superabundantia per aluum expurgatur, alui profluuia fiunt, ex eiusdem Galen. testimonio com. apho. 16. 3. lib. Ex quorum permixtione cum alui deiectionibus (vt diximus) variari contingit, non solum deiectionum color, verum etiam consistentia atque odor, item & copia, neque etiam seruabitur tempus secretionis assuetum. Verum si quis velit non proprie, sed vniuersaliori vocabulo hanc affectionem alui profluuium nuncupare, cum in ea nec concoctio vẽtriculi, seu intestinorum, nec distributio ex eodem ventre inferiori ad iecur fuerint per se læsa, vel fateri in hac quoque affectione concoctionem, aut distributionem ventriculi, vel intestinorum oblæsam esse (& propterea alui profluuium dici) licet non per se & primo, non reclamabimus. Nos vero diarrhœam, seu alui profluuium dicimus quacunque humidorum excrementorum crebram deiectionem iuxta Gale. sententiam primo de morb. vulg. (vt superius adnotauimus.) At vbi admodum aquosa deiectio fuerit, minimeque graueolens ad candidum potius vergens, quàm croceum, seu nigrum, & interim spumosa, alimenti non probam concoctionem, seu eiusdem imperfectam distributionem indicabit, aderuntque nonnulla signa eorum, quæ ventrem ipsum affectũ ostendebant. Verum si ex alimentorum copia, aut eorundem mala qualitate taliam fiant excrementa, ex ægro, seu assistentibus id percipere valebis. Quo casu nec coctio, nec distributio per se oblæsa erunt. Vbi vero ruffa, seu admodum crocea alui deiectio fuerit, bilem esse causam iudica, potissimum si ętas temperamentum, habitus biliosi fuerint, ac tempus anni, regio, & aeris constitutio ad calidum vergent, similiter & anteacta vita. Sic si pituitosæ, aut melancholicæ deiectiones fuerint, ac modo dicto ad pituitam, vel ad melancholiam vergant, pituitam, aut melancholiam alui profluuii causam esse putabis. Quod si syntectica fuerint alui excrementa, id quod calidissimis, ac pestiferis febribus contingit, si in corporibus generentur humidis, ac mollibus, & pinguibus, vt liquet 10. meth. med. colliquationem tum carnis, tum adipis significabunt, habebuntque diuersum curationis modum: Cum iis videlicet quæ refrigerant, & humectant corpus, nutrientes nos aquam primum frigidam exhibentes, vt fusius dicetur, cum de febribus sermo habebitur. Vno autem die fluere aluum (vt inquit Celsus præcitato loco) sępe pro valetudinem est atque etiam pluribus dum febris absit, & intra septimum diem id conquiescat. Purgatur enim corpus, vt ipse inquit, & quod intus læsurum erat, vtiliter effunditur. Verum spatium periculosum est. Interdum enim tormina, ac febriculas excitat, viresque consumit Alex. vero cap. 5. lib 8. dicebat alui profluuii in febribus difficiliorem esse curationẽ, animaduersionemq; & coniecturam requirere. Quod vere balbi à diuturne alui profluuio capiantur liquet apud Hipp. aph. 32. 6 lib. similiter quod longo alui laboranti profluuio spõtaneus vomitus superueniens morbum soluit, aph. 15. eiusdem scriptum est. Quemadmodum quod exigua deiectio glutinosa, candida, & subcrocea ma-

Cõmentario 2. com. 36.

Causarum cognitio.

Cap. ultimo.

Prognostica.

la fit, potissimum vbi lenis fuerit: exitiosior vero si nigra, aut liuida, aut opima, aut fœtida: diuturnior, si versicolor sit, sed nihilominus etiam exitialis, idẽ met Hip. scriptum reliquit 2. prognosticorum. Quantum ad curationem spectat, animaduertendum, quod licet alui profluuium tum in febribus, tum citra febres eueniat, & in febribus difficilior sit eius curatio, ex Alexandr. & Aetii sententia, tamen si citra febrem contingat, neque facilis eadem erit, cum & ipsa diarrhæa (vt diximus) aut per viam symptomatis, ac vacuationem symptomaticam, vel per modum iudicationis prouenire possit. Et propterea non semper eodem modo curanda erit. Facta nanque per modum crisis, ita quod per eam totum corpus, aut aliqua eiusdem corporis pars expurgetur, ac vtiliter ea excernantur, quæ sint corporis commodo, minime reprimere, seu inhibere conuenit, ne materia in aliam conuersa partem, prauos alios affectus generet, veluti phrenitim, aut lethargum, seu perniciosas parotidas, vt idem Alex. ac Aetio visum est. Sed cum salubriter à natura aliena euacuantur, aut vsque quo eadem omnem curam suam impenderit, expectare oportet, aut ipsius etiam motus adiuuare. Nam (vt idem Alex. fatetur) vidit quandoque ventrem initio affectus ad quartum, quintum ve diem profluxisse, & postea fluorem, aut per se, aut medici auxilio substitisse. Vnde ægri in magnum periculum inciderunt, vtpote in aliquem prædictorum affectum. Quid plura? Hipp. apho. 20. 1. lib. decretum reliquit; Quæ iudicantur, & iudicata sunt integrè, neque mouere, neque nouare aliquid, siue medicamentis, siue aliter irritando, sed sinere oportet: & Gal. in com. dicebat, Nos Hippocratem docere, quando sit totum ipsi naturæ permittendum, quod ad curam pertinet ægrotantis, nihil aliud nobis agentibus, nisi victum conuenientem instituentibus, quando etiam non sit totum ipsi naturæ permittendus, sed aliquid nos oportet operari, & proinde cum integra iudicatio facta iam est, vel adhuc fit, totum naturæ permittere, & nihil nos nouare oportet. Vbi vero non integre iudicatur, aut iudicatum est, id, quod deficit, supplere nos conuenit, id quod etiam confirmauit 9. meth. med. & lib. primo de arte curat. ad Glauc. cum dixit. Sed neque si fuerit febris cum profluuio ventris, alia est opus euacuatione. Verum hæc sola sufficit, quamuis non sit pro multitudinis ratione: quicunque enim his plus adimere fore necessarium putantes, aut sanguinem mittere, aut ventrem mouere tentarunt, in grauiora pericula duxerunt. Redeuntes itaque ad ea, vnde oratio diuersa est; Dicimus cum Hippo. & Gal. ac reliquis præcitatis auctoribus, quod cum integrè iudicatio facta iam est per alui profluuium, vel adhuc fit, totum naturæ permittendum erit, nihil aliud nobis agentibus, nisi victum conuenientem instituentibus. Erit autem conueniens victus, quo ad eius quantitatem, prout vires requirunt ac reliqua, quo ad qualitatem spectat, diuersus pro diuerso redundante humore, & vt summatim dicam, similis ei, quem instituimus cap. de cruditate, lienteria, aut cholera, donec ipsa se natura componat, & ad integram perueniat sanitatem. At si non integrè videatur iudicare, ac segnis natura in euacuando fuerit, motum eius adiuuare oportet, (& si criticè euacuet) vt prædictis Alex. & Aetio visum est; seu id, quod deficit supplere nos conuenit, vt Gal. placuit præcitato com. apho. 20. primi libr. quo ex coniunctis ambobus perficiatur, quod postules, ex eiusdem Gal. auctoritate præcitato lib 9. meth. meden. Sed mox quispiam inficias ibit, afferens pugnare hoc eiusdem Gal. sententię nunc citatæ primo de art. curat. ad Glauc. vbi præcipit, quòd quamuis euacuatio non sit pro multitudinis ratione, tamen ea sola sufficit, quæ à natura fit, nec alia opus est euacuatione. Cui responsum sit Galen. non sibi ipsi pugnantia conscripsisse, si quis ea, quæ præcitato com. ac primo de art. curat. scripta reliquit, recte inspexerit: Nam licet quo tempore natura corpus expurgat, id

[Margin notes:]
2. prognost. tex. 21. 22 et 23
Quæ attendenda sint circa eius curationẽ.
Aet. lib. 9. c. 35.
9. meth. cap. 5. 1. ad glauc. c. 14. post princ.
Concluditur curandi via.
Qualis victus competat.
9. meth. cap. 5.
Dubium.
1. ad glauc. loco ci tato.
Responsio.

id quod excernit non sit pro multitudinis redundantis humoris ratione eo tempore: Confidendum autem ei sit, quod in futurum ualeat ipsum integre expurgare, cui in dubium venerit totum naturæ esse permittendum, & nihil innouandum vt diximus. Id quod consulere voluit idem Galen. præcitato primo lib. de art. curat. ad Glauc. At si quæ iudicantur, tempore, quo iudicantur neque integre a natura iudicantur, neque omnino fidendum, quod ab ea in futurum perfecte & integre iudicari valeant, Tunc oportet (vt idem Gale. præcipit præcitati apho. com.) id quod deficit nos supplere, & hanc sententiam sectati sunt Aetius & Alex. vt superius dictum est. Iuuanda itaque ipsa natura erit pro curatione diarrheæ cum non integre, perfecte, ac indeficienter ipsa iudicauerit, aut indicat, neque fides habetur eam posse in futurum integre iudicare, & corpus perfecte expurgare, per eandem siquidem viam, per quam natura expellere tentauerit. Nanque ducere oportet quo maxime natura vergit per loca conferentia, eo ducere iussit Hipoc. apho. 21. primi lib. Quo loco subdebat Gal. quod quæ videlicet, neque iudicantur, neque integre sunt iudicata, illa sunt, quę ducere oportet per locum, ad quem ex conferentibus natura vergit. Corruptis igitur cibis in causa diarrhææ existentibus. pro natura corruptelæ eorundem assumptorum ciborum purgandi erunt. Nam si ad frigidum corruptela vergat medicamentis, quæ frigidos expurgant succos, vti oportet. Si ad calidum, quæ calidos humores expurgant propinanda sunt, quemadmodum cap. de vomitu, & lienteria scriptum est. Deinceps vero eis, quæ ventrem roborant eodem loco conscriptis vtendum. Verum vbi biliosa fuerint alui deiectiones bile ad inferiorem ventrem confluente, eadem prius contemperata, domata, euicta, ac preparata ex oxysaccharo, seu syr. ex infus. rosarum, aut cichorii succo tale purgans medicamentum exhiberi poterit, Recipe tamarind. vnc. i. fiat decoctum in aqua cichorii & acetosellæ, in cuius expressione dissoluas rhab. ʒ. i. vel scrup. iiii. cui exigum qui spice fuerit additum, maceretur autem per aliquod spatium aut in vnc. i. s. sit succi rosarum, aut in parte prædicti decocti, & absque hoc, quod per colum transfusum, misceantur ei mellis aerei vnc. ii. aut vnc. i. s. & exhibeatur. Poteris etiam prædicto decocto addere corticum myrobalanorum citrinarum ʒ. i. vel ʒ. ii. Perpetuo autem tam in hoc, quàm in quolibet alio alui profluuio vbi purgans medicamentum præbetur, moderatum sit oportet. Ne ex immodica euacuatione vires prosternantur. Pari ratione astringentia magis, vel minus admiscenda erunt cum purgantibus medicamentis, prout magis, vel minus aluus profluuio laborat, ac vires ipse magis vel minus euacuare permittunt, ac plus, vel minus ventris partes fuerint imbecille. Vbi vero pituitosus fuerit redundans succus, eodem prius concocto, ac pręparato ex melle rosaceo, seu ex oxymellite, syr. è succo borrag. vel è corticibus citri, aut reliquis similibus, idem expurgandus erit, aut ex agarici decocto cum syr. è pluribus, infus. rosarum vel rubearum, vel persicarum, & diacatho. Vel loco prædictorum syr. vn. i. mellis aerei adiicito, aut ex eodē agarico simul cum rhab. ac pauca spica formato catapotia, & vtare. Post quæ aliquod leniens medicamentum exhiberi poterit, & si videbitur prædictis medicamentis ʒ. i. aut ʒ. ii. myrobalanorum chebularum adiicere poteris. Quanquam nostris temporibus cane peius & angue Medici quidam thessalici pro curatione alui profluui agaricum vitent, quadam Ioannis Mesues auctoritate (ab eisdem praue intellecta) freti, quod videlicet læsionem aliquam imbecillis visceribus imprimat, ea debilitans, vt propterea indigeat permixione abstergentium cum ipso, velut ipse inquit. Verum cum agaricum ipsum primo gustu dulce sit, sed paulo post subamarum, ac acrimoniæ quandam speciem temporis spatio inducens, leuiculeque astrictionis sit particeps, & propterea digerendi vim habeat,

Loco citato.

Si ex corruptis cibis fiat, medicamentorum ratio.

Si ex bile fiat, curatio per medicamenta.

Si ex pituita oriatur, curatio.

De Agarico nota.

Cap. proprio.

habeat incidendi, ac expurgandi infarctus viscerum, ex Galen. auctoritate 6.de simp.med.facult. Ad hæc cum omnibus in vniuersum interioribus vitiis accommodatum sit, vt liquet apud Dioscoridem cap.primo lib.3. miror Ioannem Mesuem talia proferentem, & a quo sapiente (vt ipse inquit) ea transcripserit. At si & illud quoque admittatur, per eundemmet liquet permixtione abstergentium cum ipso id vitari posse, quod.s. læsionem non imprimat in visceribus, ea debilitans. Ipse vero cum sæpius eo vsus fuerim & in decocto, & in substantia, vbi vsus expostulauit, ingentem semper vtilitatem ex eo prouenire conspexi, nullumque incommodum ægris ex eius assumptione exortũ fuit nedum pro curatione alui profluuii, verum etiam dysenteriæ propriæ dictæ, ac hepaticæ, veluti nuper in Ferdinando de Capua primogenito filio Illustris Ducis Termularum expertius sum, cui cum bis in catapotiis simul cum rhab. ipsum exhibuissem, preter aliorum medicorum votum, ex eo perfecte curatus fuit, tum ex alui profluuio, tum etiam ex hepatico affecto, quibus decem fere mensibus laborauerat. Erat autem affectio hepatica ex frigida iocinoris intemperie orta, aluique profluuium pituitosum. Tuto itaque, ac cum ratione agarici diluto, seu decocto aut etiam eo in catapotiis redacto cum pauco rhab. ac chebulis pro cura alui profluuii pituitosi vtare. Et vt Ioanni Mesuę satisfacias, ac empiricis istis hodiernis medicis, qui vires medicamentorum ignorant, & quod ex eis proueniant diuersæ operationes cum diuersarum, ac inæqualium sint substantiarum nesciunt, aliquod abstergentium ei permisceto. Etenim quauis ætate non deerunt semper noui thessali, veluti huc vsque adeo non defuerunt. Si vero ex succo melancholico fuerit excitata diarrhæa, Idem e fumariæ succo parato syr. aut borraginis, seu lupulorum cum eo, qui ex infusione fit rosarum, aut e corticibus citri cum aquis mellyssophylli, lupulorum, & oxalidis prius concoctus, ac præparatus. expurgandus quoque erit ex infrascripto medicamento, quod recipit senæ, epithymi ana ʒ.iiii. corticum myrobalanorum indarum ʒ ii. fiat decoctum in aqua cælesti, vel acetosellæ, & borraginis, in quo vnc.ii. aerei mellis aut vnc.iij. syr. ex pluribus infusionib. rosarum rubearum, cum vnc.s. diacath. dissoluas. Interim quoque qualiscunque fuerit redundans humor, clysteribus vtendum erit, ex hordei non decorticati, ac torrefacti decocto, gallinarum, seu pullorum gallinaceorum iure, saccharo rubeo vocato, ac oleo rosaceo paratis, presertim vbi bilis redundarit. Pituita autem redundante in vicem olei rosacei chamęmelino, aut anethino vtendum, & loco sacchari rubei, rosaceo melle. Similiter etiam vbi nigra bilis deiiciatur, eisdem, vel similibus vtare. At purgatione vero, vel vbi alui profluuium diutius perseuerauerit vires consumens, ac habitum colliquans, tunc sane resistere ei oportet, tum per ea, quę per os sumuntur, tum quę per anum infunduntur, atque ea, quæ forinsecus imponuntur, ex Aetii decreto, & etiam Alexan. Nam cum euacuatio modum excedit (vt inquit Paulus capitu.57.libr.2.) cohibenda aluus est. Verum vbi biliosa, & pura recrementa fuerint, non statim admodum adstrigentibus medicamentis cohibere oportet, sed in magis salubria ea permutanda sunt, ac contemperanda, iuxta eiusdem Alexan. & Aetii sententiam. *Velut sunt cibi, bonum, atque paulo crassiorem succum generantes, cuiusmodi ptisana est, & eius cremor, Pauli auctoritate. Poterit autem ea parari ex torrefacto hordeo probe contuso, seu extenuato, & aquę pluuiali adiectis mali punici acidi granis, ac oxalidis foliis, aut in iure gallinarum seu pullorum gallinaceorum, eisdem quoque adiectis, hordeum sic paratum decoquatur. Biliosus nanque humor cibis lenientibus magis, vt descendat, quam, in corpore retineatur, est solicitandus, vt inquit Alex. Alias totũ morbũ grauiorem efficit, & nonnulla alia symptomata gignit, vt ipse refert. Verum ad tales

6.de simpl. fac. cap. de agaric.

Aduersus Mesuem.

Si ex atrabile fiat, curatio.

Clysteres.

Vbi diutius perseuerauerit alui profluuium.

De lacte nota.

les biliosas fluxiones nullum compendiosius remedium reperitur, ut prædictis Alex. & Aetio uisum est, quàm lac bubulum, aut caprillum. Qua de re si febris non urgeat, tepidum, recensque mulctum, ac potatum magnopere auxiliatur, aut ad ignem decoctum, & assidue agitatum, donec ad tertias sit redactum, similiter etiam, si per silices luuiales ignios, & candentes ferri laminas in ipso extinctas coctum fuerit, potui datum iuuat. Spuma vero dum lac coquitur penna, aut cochleari auferri debet. Hoc nanque nullum præsentius remedium vt Alexand. inquit, ad biliosas fluxiones inuenire licet. Si vero simul cum alui profluuio bilioso, febris quoque vrgeat, lac ipsum purum assumptum plus noxæ, quam commodi afferre solet, quare ipsum exhibere vitabimus. Verum si quarta pars aquæ lacti misceatur, coquaturque vna, donec dimidium totius consumatur, ipsum exhiberi poterit absque periculo, vt eisdem Aetio, & Alexan. visum est. Sed mox obiiciet quispiam afferens hoc oppugnare Hippo. atque Gale. sententiæ apho 64. lib. 5. quo loco malum esse lac, quibus in febribus acutis biliosæ sunt deiectiones scriptum est, quoniam in nidorem celerrime verteretur. Cui respondebimus nos primo Hippoc. ac Gal. decretum veritatem habere, cum nulla præcesserit corporis euacuatio, sed multa adhuc adsit in corpore bilis copia, & febris acuta sit valida. Nos vero post purgationem ipsum probauimus, ac febre non adeo calida existente. Secundo, & melius, quod cnm simul aderunt biliosæ deiectiones, & febris aut lac ipsum non competit, vt Hipp. & Gal. visum est, aut si exhibetur, id affusa aquæ quarta parte, & decoctum (vt diximus) donec dimidium totius consumatur, exhibendum erit, quo modo exhibitum approbarunt Aetius, & Alex. nec Hipp. & Gal. illud negarunt. Etenim vitarunt purum ipsum lac, & non prædicto modo præparatum. Verum adhuc Galen. verba præcitato com. aph 64. 5. lib. præbent dubitandi ansam. Nam non solum vtrisque simul iunctis biliosis scilicet deiectionibus, & acuta febre noxium esse lac, ipse ex intentione Hipp. statuit, sed etiam seorsum in alterutro aduersatur, vt ipse inquit. Qua de re nec si absque febre acuta fuerit alui profluuium, tribuendum esset ex Gal sententia. Nam in vniuersum, eo auctore celerrime ab omnibus causis calidis in nidorem conuertitur. Nisi esset quod ex iis, quæ diximus primã responsione primi dubii, facile nodus hic dissoluitur, neque enim magna existente syncerę bilis copia, nullaque præcedente, aut exigua euacuatione lac probamus. Nec probarunt eo casu Alex. & Aetius, sed eo tempore ipsum exhiberi præcipiunt, quo diutius perseuerarint fluxiones biliosæ, adeo vt & habitum veluti colliquent, ac vires consumant, quo tempore lac ipsum euinci, ac mutari, a bilioso excremento, cum exiguum sit, in nidorem non valeat, citiusque distribuitur, cum partes refectione indigeant. Vel dicas ex prædictorum sententia vbi hęsitabis, ne in niderem conuertatur lac, quod ipsum ad ignem decoctum, aut per fluuiales silices, seu ferri lemnias ingnitas paratum, tuto exhiberi poteris; & sic sententiæ Gal. non repugnabit. Tales siquidem lac sic præparatum, non adeo prompte in nidorem vertetur, veluti si purum exhiberetur, & cum hoc quòd aluum non subducit, contrarium etiam efficit, eodem Gal. auctore 3. de alim. facult. & 10. de simplic. medic. facult. Quo fit, vt optimum sit remedium dysenteriæ, & omnium ventris acrium fluxionum, vt ipse inquit. Et vbi affectio adhuc non cesserit, viresq; admodum ex biliosis deiectionibus immodicis imbecillæ redditæ sint, adstringentibus quoque resistere oportet syr. ex citri acido, aut e ribes paratum exhibens, pariter, & myrtinum & eum qui ex infusione rosarum siccarum, ac cydoniorũ succo conficitur, & si videbitur, puluerem margaritarum, cornu cerui vsti, & seminum oxalidis, ac plantaginis adiicere poteris, eiusdem pulueris assumens scrup. i. vel ii. cum vnc. i. vel vnc. ii. alicuius ex prędictis syr. Nec minus cõfert, & rosa-

3. de alim. facu. cap. 15.
10. de simplic. fac. ca. de lacte.
Quo tempore adstringẽtibus vtendum sit.
Bile redundante.
Quę per os exhibenda sint.

& rosaceum saccharum vetustum cum aqua oxalidis, vel plantaginis exhibitum, & vbi hæc non suffecerint, ad trochiscos, de spodio, seu e succino deueniẽdum erit, seu de terra lemnia. Similiter per ea, quæ per aluum infunduntur auxiliari oportet, ex decocto videlicet plãtaginis, rhu obsoniorũ, balaustiorum, lypocistidis, ac hordei non decorticati, ac torrefacti, cuius decocti assumpta sufficienti quantitate vnc.ii. vel vnc.iii. olei rosacei omphacini & tantundem sacchari rubei, & vnc.ii. vel vnc.iii. succi plantaginis, aut portulacæ, duosque ouorum vitellos adiicias, & vtare. Extrinsecus vero irrigationes adhibeantur ex oleo omphacino, rosaceo, myrteo, seu cytoniorum cum vino, quarta videlicet vni parte ei admixta. Sit autem vinum album, & subastringens. Poteris insuper malicorium, gallas, cupressi pilulas, balaustium, hypocistim, & reliqua quoque astringentia in ipsa irrigatione incoquere, similiter ceratis, vnguentis, emplastris, ac reliquis medicamentis cap. de lienteria, & vomitu conscriptis vtare. Ad alias quoque alui fluxiones, vbi sufficiens iam euacuatio fit facta, fluxioq; ipsa adhuc perseueret, adstringentibus etiam medicamentis eis resistere oportet, quomodocunque adhibitis, siue per os sumantur, siue per aluum infundãtur, aut extrinsecus imponãtur, vt diximus. Qua de re syr. ex absynthio, e corticibus citri, myrtinum, & eum, qui ex mentha conficitur prębeto, aut diacotoneon cum speciebus, potissimum autem eo medicamento, quod a Gal. 6. de sanit. tuenda ex succo cotoneorum, zinzibere, ac pipere albo, aceto, & melle conficitur, vtare. Minui autem poterit, & piper, & zinziber, prout venter magis, & minus frigida intemperie laborat. Cum pręd ictis item syr. scrup.i. aut ʒ.s. infrascripti pulueris exhibe, qui recipit vtriusq; menthæ siccæ ʒ.ii. cinnamomi, maceris, galangæ, singul. scrup.i. seminis plantaginis, cornu cerui vsti, & seminis oxalidis ana ʒ.ii. fiat puluis. In quem etiam vsum, si recenti theriaca, aut mithridato vtaris, non parum confert. Nec minus & ʒ.i. vel scrup.ii. trochiscorum e spodio, seu e terra lemnia, si tribuantur cum iam dictorum syruporum aliquo conducit, mora etiam immatura, & adhuc acerba ad solẽ pluribus diebus desiccata, deinde trita, & reposita, vsuq; expetente bibita, magnum pharmacum alui restrictiuum fiunt, vt ad diuturnas etiam cœliacas affectiones commode exhibeãtur, aliasq; omnes, quę fluidæ existunt, atque etiam dysenterias, ex Aetii auctoritate. Cõtunduntur quoque eadem mora, & obsoniis admiscentur, quemadmodum etiam rhus culinarius consueuit. Magis tamen aluum cohibent rubi mora immatura, & acerba eodem modo exiccata, & in potu exhibita, vt idem inquit Aetius. Decoctum insuper ex foliis, & corticibus pini, pilulis copressi, furfure, gallis, ac foliorum plantaginis cum oleo myrtino, aut mastichino per annum infundas. Nec minus extrinsecus ex oleo mastichino, myrrino, de absynthio cum tertia, aut quarta vini odorati parte admixta, irrigationes competunt. Similiter ex oleo nardino, aut costino, & si mauis vnguentum, hoc modo parabis, Recipe chiæ mastiches, corticum thuris ana ʒ.iii. pulueris menthæ, & cinnamomi ana ʒ.i.s. olei nardini vnc.s. olei mastichini, & de absynthio, singul. vnc.i. vini odorati, & ceræ quantum satis sit, fiat vnguentum. In oleo quoque nardino, ac de absynthio si vnc.i.s. chiæ mastiches dissoluas, & in emplastri formam redigas, atque ventri superimponas, magnopere confert. Pariter & emplastrum ẽ gallia, aut id, quod a Galeno describitur primo de art. curat. ad Glauc. Constat autem ex palmulis, vino farina hordei, croco, aloe, ac mastiche. Adhibebis etiam uentri sacculos ex milio, sale, aut panico factos, aut etiam ex furfure, & hordeo torrefacto. Nam hi quoque fluxiones desiccant, ut Alex. uisum est. Nec minus, & ex cumino, & apii semine. Nam & ij urinam quoque cient, cum & hoc etiam tempore conferat ea exhibere quæ urinam ciunt, fluxionesque ad intestina eo diuertunt, ut eisdem Alex. & Aetio

Quæ per aluum infundenda.

Topica.

Pituita aut atra bile redundãte.

Sumẽda per os In fine.

Infusa per aluũ

Topica.

Loco citato.

Aetio visum est. Diuersa siquidem pro redundantis humoris diuersitate Nam quibus supramodum humida aluus deprehenditur, iis potum minorem exhibebimus, ac præterea illi viam ad vesicam parabimus, Galen. teste com. apho. vltimi 4. libr. Cæterum extremæ corporis partes nempe brachia, & crura, cum deligari debent, tum etiam fricari: nam & hæ quoque alui fluxiones diuertunt. quo etiam tempore & reliquis partibus ad ventrem fluxionem mittentibus, si ita fieri contingat alui profluuium prospiciendum erit, pro vt affectæ partis dispositio exigit. Vbi vero alui profluuium, ortum fuerit natura non per se corpus expurgante, sed propter aliquod irritamentum, aut quia præ multitudine à vasis redundantes non contineantur succi, ita vt quicquid excernatur, symptomatis ratione sit, neque inde vlla proueniat vtilitas, immo talis euacuatio prauæ dispositionis sit signum, potissimum si cum febre copulatur, siue simul cum ea inuadens, siue ad eam sequatur, (circa initia tamen) siue ipsum alui profluuium febrem præcedat, & deinceps ipsa consequatur. Tunc neque totum naturæ permittendum erit, nec ipsam iuuare oportet. Quinimo ipsum alui profluuium cohibere necessarium erit, iuxta Hippocra. decretum aphor. 24. lib. Cum dixit in medicationibus talia educere è corpore, qualia sponte proderunt, vtile Quæ vero contrario modo prodeunt, cohibere oportet. Neque enim in hoc imitari naturam debemus, cum ex eius euacuatione nulla proueniat corpori vtilitas. Qua de re vbi vires, aut ætas non prohibeant, in hoc alui profluuio audacter vena secanda erit, vt & ipsum alui profluuium cohibeatur, ac qui confluunt ad ventrem redundantes succi cum quo non oportet, vergant, reuellantur, ex eiusdem Hippocr. sententia 6. de morb vulg. cum dixit, reuellere, si quo non oportet vergant: & si ex toto confluant succi, media vena secanda erit. Si ex iocinore, interna dextri cubiti, si ex liene, sinistra. Si ex capite, externa cubiti vena incidatur. Verum non tanta sanguinis copia exhaurienda erit, quantam exigit dispositio, sed minor, & potius, si oportuerit, iterari debet, quàm simul multam sanguinis copiam educere. Et si quispiam obiiceret afferens id aduersari Gal. sententiæ 4. de ratione vict. in morb. acut. cum dicebat, fluente aluo, sanguinem non detrahes. Nam si post detractionem perseuerat fluor, virtutem prosternet. Respondebimus nos Gal. verba veritatem habere aluo criticè fluente, & non symptomaticè. Id quod nos etiam cum eo asserimus. Verum si symptomaticè fluxerit, venæ sectionem eum non prohibere, quemadmodum nos admittimus. Quanquam etiam, & de immodica sanguinis missione, immodicoq; alui fluore coctione, vel distributione cessante, etiam orto, ibi loquatur. Id quod ostendunt eius verba, cum dixit. Nam si post detractionem perseueret fluor, virtutem prosternit. Quo casu neque nos talem consuleremus sanguinis missionem. similiter eiusdem Gal. verba intelligenda sunt, conscripta primo de art. curat. ad Glauc. cum dixit. Quicunque enim ijs (loquens de alui profluuio cum febre) plus adimere fore necessarium putantes, aut sanguinem mittere, aut ventrem mouere tentarunt, in grauiora pericula duxerunt. Neque enim aluo fluente sanguinem mittere oportet, si id quod excernitur, fuerit naturæ ratione, ac exinde iuuetur animal; Velut etiam neque secanda vena erit si alui profluuium adeo modum excesserit, vt vires prosternat. Vires etenim tunc eam prohibebunt, & eò magis si eadem copiosa fieret. Verum vbi circa initia alui profluuii, præsertim cum febre coniuncti, exactè noueris naturam ex irritamento aliquo, aut ex multitudine grauatam, per aluum excernere, neq; exinde vtilitas proueniat animali, (vt diximus) venam secabis, iam dictis Hippo. auctoritatibus fretus, ac etiam Gal. commento apho. 22. 4. lib. cum dixit, quando aliquis incipit morbus, si quid excernitur, nihil tunc excernitur naturę ratione, sed sunt omnia symptomata earum, quæ præter naturam sunt

Si quod excernitur per alui profluuium fuerit symptomatis ratione, curatio.

Victus ratio.

Com. 2. tex. 29.

Com. 116.

Conciliantur Galeni sententiæ in diuersis locis.

Capitato.

sunt dispositionum. Quo enim in tempore a causis morbum facientibus natura grauatur, & adest cruditas humorum, tunc aliquid vtiliter euacuari est impossibile, siquidem oportet coctionem præire, subsequi vero discretionem, & postea euacuationem, vt bona sit crisis. Nec illud ratio, & auctoritas duntaxat affirmant, verum etiam experientia ipsa comprobat. Nam cum fere annis vingintiquinque in curandis ægris vacuauerim, sæpiusq; mihi talia occurrerint præ manibus alui profluuia, cum venam secari iussissem, semper ægris bene successisse conspeximus, nec unquam quidpiam mali superuenit. Hac item ratione frictionibus, vinculis, ac aliis extremarum partium reuulsionibus salubriter vtendum esse consulo, & vbi iam dictis reuulsionibus tale alui profluuium etiam non cesserit, prædictis quoque tum medicamentis, tum cibis adstringentibus intus, extraq; adhibitis, ac per sedem iniectis vtare. Nam omnino quibusuis modis cohibere tale alui profluuium oportet, cum ex eo nullum animali paretur commodum. Nec illud obliuioni unquam tradas rogo. Nam qui aliter curare tentarunt, nedum in grauiora pericula ægros duxerunt, sed exitii causa fuere. Si vero ob retentricis facultatis imbecillitatem orta fuerit diarrhœa, ea exhibenda sunt medicamenta, quæ ad alias immodicas alui fluxiones approbauimus, intus vel extra, prout requirit intemperies, quę imbecillitatis causa existit.

περὶ δυσεντερίας. *id est de dysenteria seu torminibus.* Cap. 74.

INter intestinorum mala, tormina esse consueuerunt, δυσεντερίαν greci vocant. Celso auctore cap. 15. libr. 4. Idq; nomen ipsum indicat. Nam ex numero eorũ affectuum, qui nomen a læsa particula sumpserunt existit vt liquet 2. metho. medend. Intestina etenim a græcis ἔντερα nuncupantur, **2. met. cap. 2.** Cælius Aurelianus lib. 4. cap. 6. dicebat à difficultate officii passio nomen accepit dysenteria. Sunt qui difficultatem intestinorum eam appellant. Nos vero quandoque dysenteriam, interim tormina affectum hunc nominabimus. Neque mirum si Celsus, cæterique latini tormina affectum hunc nuncupent. Nanque exulceratione intestina ipsa dolore torquentur in prædicto affectu. Verum in præsentiarum nomen dysenterię proprie audire oportet, Vtpote quod ex appellatione ipsa, intestinorum vlcus significatur, ut liquet apud. Gal. 6 de loc. aff. Nam quamuis tum recentiores medici, tum antiquorum non pauci hanc solam dysenteriam nuncupant, vt idem Galen. testatur 2. lib. de loc. aff. eorum tamen nonnulli non solum hanc, sed aliam quoque, quæ cruenta ob excretorum speciem nominatur, dysenteriam appellant, vt ipse inquit. Inter quos Hippoc. est, qui lib. 4. de articulis, vocabulo dysenteriæ vsus est, non pro vlceratione intestinorum, sed pro cruenta ex intestinis proluuie, vt Gale. testatur in expositione eorundem verborum Hippocratis. Sunt etenim sanguinolentæ excretionis (in vniuersum) differentię quatuor prout idem Gale. scriptum reliquit 3. de cauſ. symp. quatuor succedentes affectibus; Vna quidem ipsius sanguinis (in iis quibus aliquis artuum est abscissus, vel qui exercitationem dimiserunt) per circuitum repetens, & hęc quoque solet mulieribus, retentis menstruis, accidere, vt apud eundem Gale. liquet 5. de loc. affe. Altera, cum ex imbecillitate iocinoris aquosus sanguis deiicitur, quem vtique loturæ carnis similem dicunt. Tertia est, cum melancholici, splendentisque sanguinis deiectio fit. Quarta, & vltima est, cum & minutim, & exiguo tempore expulsio facta visitur, aliàs quidem veri sanguinis, aliàs concreti, in hac & puris non raro exiguum aliquid excernitur, etiam vlcerum crustule, quæ græce ἐφελκίδες dicuntur. Præterea membranosa quędam corpora

6. de loc. affect. ca. 2. circa principium.
2. de loc. affect. cap. 5. in fine.
5. de articul. tex. 40.
Sanguinolentæ excretionis differentiæ quatuor.
Prima.
3. de cauſ. sym. Cap. 1.
5. de loc. affect. Cap. 7.
Secunda.
Tertia.
Quarta.

pora, quæ intestinorum sunt particulę. Sed & stercus super his collectum sæpenumero excernitur, sanguinis in se guttas habens. De qua nos duntaxat pertractare intendimus, cum ipsa proprie dysenteriæ nomine appellari mereatur. Immo nonnulli solam ipsam dysenteriam nominandam esse censent, vt apud Gal. liquet, nedum in præcitatis locis, sed etiam 3. de caus. sym. & apud Alexan. cap. 7. lib. 8. De reliquis vero tribus iam dictis cruentis excretionibus pertractare fusius distulimus, cum de iocinoris affectibus verba faciemus. Hæc autem nihil aliud est, quàm eorundem intestinorum exulceratio, vt eodem 3. de cau. sympt. 2. & 6. de loc. affect. apud Gal. liquet, & 4. de articul. ac sexcentis aliis in locis. Cælius Aurelianus eam dixit esse intestinorum rheumatismum cum vlceratione. Ab Aetio vero capitu. 43. lib. 9. sic describitur. Dysenteria proprie exulceratio est intestinorum serpendo depascens. Nam siue dysenteria ipsa adhuc fiat, vtpote mordaci humore intestina abradente, atque abstergente, (quamuis id quod factum est non dum videatur) siue facta, atque constructa sit, semper intestina ipsa exulcerata esse dicimus, ac affectum ipsum dysenteriam nuncupabimus, vt apud eundem Gale. liquet, cum primo de loc. affect. tum etiam com. aph. 24. & 26. 4. lib. Etsi libro primo de loc. affect. cum mordax humor ab initio intestina abstergit, atque abradit, priusquam ea exulceret, fateatur affectum ipsum nondum dysenteriam dicit, tamen eodem libro paucis interpositis verbis, dispositionem hanc sub dysenteriæ specie comprehendi asserit. Id quod etiam confirmauit com. præcitati aph. 24. & 26. 4. lib. Et ne videatur pugnantia asserere, ambiguitas facile soluitur iis, quæ paulo ante diximus, ex eius decretis in præcitatis locis. Nam cum primum ex mordaci succo abstergentur, ac vt ita dixerim, abraduntur intestina, ante quam vlcus in eis induxerit, quoniam id, quod factum est, fere non sentitur, tamen dysenteria est, & appellatur, nondum tamen facta, atque constructa, sed quæ adhuc fit, & propterea tum Gal. in expositione prædictorum aph. ac etiam 6. de loc. affect. tum etiam Aetius, tres posuerunt dysenteriæ gradus, siue differentias, quorum vnus gradus est, cũ quędam corpora pinguia excernuntur. Post hæc vbi ramenta quædam intestinorum abrasa eorum superficie interiori, quę membranosa existit, succedit. Et tertia differentia cum aliquid ex ipsa abraditur substantia intestinorum, quo tempore non adhuc fieri dysenteriam, sed iam factam, atque constructam esse dicimus, vt ipse Gal. inquit. Quòd verò in hoc affectu intestina oblæsa sint communi consensu græci omnes, & latini fatentur. Poterit etiam id patere ex dolore cum positu, atque ex ipsis excrementis, simulatq; impedita ipsorum intestinorum functione, distributione inquam. Verum nunquid in superioribus intestinis, ac tenuioribus, vel in humilioribus, ac crassioribus vlcus consistat, cum non mediocriter ad eius curationem hoc nosse conducat, isto modo discernas. Nam vbi abrasiones solę excernuntur, considerandum est, vt idem Gal. inquit præcitato lib. 6. de loc. affect. num pingue quidpiam simul cum ipsis deiiciatur. Quoniam si ita euenerit, in crassis intestinis vlcus consistere credendum est. Si vero cruor excernatur intueri oportet, Vtrum is reliquis excrementis ita sit admixtus, vt vniuersus misceatur vniuersis, an pars eius aliqua reliquis supernatet. Etenim si admixtus est, in superioribus si vero supernatet, in humilioribus intestinis vlcus esse portendit. Verum vbi neque deiectiones iis, quæ ab vlcere emanant admodum permixtę, neque omnino discretę apparent, coniiciendum est in mediis potius intestinis affectum existere, Tralliano auctore lib. 8. cap. 7. Id quod etiam in abrasis excrementis videre est, licet non ita manifeste, vt in cruore. Similis quoque ratio est de crustulis. Nam & ipsę quodnam intestinum fuerit oblęsum, declarant, tum ab essentia propria, tum etiam modo, quo vel commisceri reli-

quis

Marginal notes: De qua sermo habebitur. — 3. de caus. symp. cap. 2. — 3. de caus. symp. cap. 2. — 2. de loc. affect. cap. 5. — 6. de loc. affect. cap. 2. — 3. de art. com. 40. — Dysenteria propriæ dicta quid sit. — 1. de loc. affect. cap. 2. in fine — 1. de loc. affect. loco citato. — Soluitur contradictio in dictis Galeni de dysenteria. — 6. de loc. affect. cap 2. — Tres gradus dysenteriæ proprie dictæ. — Pars affecta in dysenteria proprie dicta. — Loco citato. — Num crassa, aut tenuia intestina fuerint affecta, signa distinctiua.

quis excrementis, vel vni eorum parti supernatare videantur. Etenim si latitudine, & crassitudine fuerint multò maiores, quam tenuia intestina exiguerent, vlcerationem in crassis intestinis consistere indicant, vt patet eodem primo de loc. affec. Aetius vero cum circa intestina crassa vlceratio contingit, stercora ait, quæ egeruntur, multa esse, & coaceruata cum flatibus, & aliquando etiam spumosa, pinguia quoque cruenta recrementis admixta apparent, inexplebilisque edendi appetitus oboritur. Tenuibus autem intestinis vlceratis dolores circa vmbilicum consistunt, biliosaq;, & porri colorem habentia, atque omnino, variegata, stercori commixta plurimum excernuntur, citra tamen ramentorum complexum cum torminibus, & mordacitate, desperatione que, ac exolutione, vt nō procul ab animi deliquio ægri absint, a sitique infestantur, & febricitant, stercus quoque crudius ab eis prodit, & si ieiunum intestinum exulceratus sit, (quod raro accidit) egestiones crudiores apparent, nigriorem sanguinem vehementer implicatum habentes, bilemque abunde flauam, sitis multa, itemque nausea affligunt. Vomunt etiam aliquando, ac cibos auersantur, dolor vehemens supra vmbilicum considet, & quandoque febres malignę oriuntur, fiuntque ita affecti decolores, & ad animi deliquium vsque sudant. Vires etiam ipsorum cito deficiunt, neque procul ab interitu absunt, rosione etiam infestante non statim, sed post aliquod tempus ęger ad excernendum vrgetur, vt inquit Alex. & (vt summatim dicam) ex rasura ipsa, & exitus tempore, & ex mistione cum stercore, vtrum in crassis, an in tenuibus intestinis vlcus sit, coniiciendum erit, Galen. teste eodem primo de loc. affect. Affectus hic in quacunque intestinorum parte oboritur, semper morbus est in soluta continuitate, vt ex eius descriptione liquet, facileque ex eius indiciis deprehendi potest, vt Gal. testatur cum 6. de loc. affec. tum etiam 12. meth. med. quo loco, cum pleuritidis, tum etiam dysenterię agnitionem scientificam esse certis videlicet definitisq; notis comparatam, & non coniecturalem inquit. Verum prius ea discernenda erit ab iis, quæ ab hepate profluunt cruentis, iam dictis dysenteriis. Nam in hepaticis excretionibus nihil abrasum expellitur, atque interdum duorum, aut trium dierum interuallo supprimitur euacuatio, deinde rursus redit malum, excernunturq; excrementa prioribus multo peiora. Id vero per intestinorum vlcera haudquaquam apparet, quoniam in iis, neque affatim, neq; ex longis temporum interuallis laborantes deiicere consueuerunt, eodem Galen. teste libr. 6 de loc. affect. Ab hepate item ab initio tenuis sanguinis sanies deiicitur, deinde aucto malo crassus humor fæcibus vini haud absimilis, vt idem Gal. inquit. Ex iis itaque interstingues dysenteriam hanc proprie dictam ab iis, quæ ab hepate procedunt. Quarum distinctam dignotionem, cum de iocinoris affectibus verba fient, conscribemus. Reliquum est modo ipsius dysenteriæ notas cōscribere tum vniuersalis, tum etiam particularis cuiuslibet dictarum trium differentiarum. Primum etenim commune cuiuslibet dysenteriæ signum est, quod semper etiam procedunt mordaces quædam intestinorum dolores, vt liquet 2. de loc. affec. cum & ipsa a mordaci (vt dicemus) humore intestinum erodente, fieri solet, protinus etiam ab ipsius initio & ipse mordax humor excernitur, quem deinde interaneorum abrasiones sequuntur, postea parum cruoris simul excerni videtur, vt 6. de loc. affe. scriptum est, minutim, & exiguo tempore alias veri sanguinis, alias concreti, eodem Galen. teste 3. de caus. sympt. Non raro etiam & puris exiguum aliquod excernitur, & vlcerum crustulę græce ἐσχάραι dicuntur. Præterea & membranosa quædam corpora, quæ intestinorum sunt particulæ, sed & stercus super iis collectum sæpenumero excernitus sanguinis in se guttas habens, vt ipse inquit, vt autem Celso visum est, quoniam in dysenteria intus intestina exulcerantur, ex iis cruor manat,

1. de loc. affect. cap. 1.

1. de loc. affect, cap. 4.

Quis affectus præter teturam sit dysenteria proprie dicta.

6. de loc. affect, cap. 2.

12. meth. cap. 7.

Quibus differat ab hepaticis cruentis deiectionibus

6. de loc. affect, loco citato.

Proprię dysenteriæ notæ.

Cap. 5. circa finem.

Citato loco.

Cap. 2.

nat, vt ipse refert, modo cum stercore aliquo semper liquido, modo cum quibusdam, quasi mucosis excernitur, interdum simul quædam carnosa descẽ dunt; frequens deiiciendi cupiditas, dolorque in ano est, cum eodem dolore exiguum aliquid demittitur. Atque eo quoque tormentum intenditur idque post tempus aliquod leuatur, exiguaq; requies est, somnus interpellatur, febriculaq; oritur. Hippo. vero lib. de affec. ait, quod in dysenteria dolor adest per totum ventrem, & tormina, & egerit bilem, ac pituitam, & sanguinem combustum. Hisce itaque notis tormina discernes: Eius vero gradus, quos tres esse animaduertimus, sic distingues. Primum etenim egestio malum auspicabitur (vt Aetius fatetur) cum rugitibus subpinguibus ac biliosis, pinguedine nimirum, quæ intrinsecus intestinis, adhæret paulatim circum lique facta, & quibusdam quidem cum torminibus, quibusdam absque iis excretiones contingunt Breuibus autem verbis Gal. com. citati apho. 26. 4. lib. dicebat quod cum dysenteria adhuc constituitur, quædam corpora pinguia primum excernuntur, posthæc nisi finire anticipauerint, quædam ramenta ipsorum intestinorum, abrasa eorum superficie interiore, quæ membranosa existit, & densa: hæc secundum dysenteriæ gradum significabunt, licet adhuc etiam fientem dysenteriam hanc nominabimus. Hoc quoque tempore simul cum ipsis abrasionibus cruor simul excerni videbitur. At vbi altius exulceratio penetrauerit, ac aliquid ex ipsa substantia intestinorum abraditur, adeo, magnæ intestinorum partes excernuntur, vt possimus eas carnes nominare, quo tempore non adhuc fieri dysenteriam, sed iam factam, atque constructam esse dicimus, atque hic tertius est dysenteriæ gradus. Aetius vero asserit hoc tempore sordes pelliculas admixtas habentes expelluntur, & si non celeriter cohibeatur, compendio vicinos locos depascitur. Saniosa vero quædam excernuntur, qualia ab occisorum corporibus defluere consueuerunt. Id etiam confirmauit Paulus cum dixit, excernuntur primum biliosa varia, deinde subcruenta, postremo saniei similia, cuiusmodi à mortuorum cadaueribus solent profluere. Oritur autem dysenteria interdum ab exrernis causis, interim vero ab internis. Externis quidem, vt a nimio frigore, ardore, venenatorum pharmacorum potu peregrinorumque, & acrium ciborum acceptione. Iam etiam & a cruditatibus, & quæ iis similia existunt, quorum singula absque labore, vel astantium relatione percipies. At internę causæ cuncti humores acres, atque mordaces esse poterunt, siue a toto, siue ab aliqua corporis parte ad intestina confluant. Siue in ipsis fuerint geniti. Hi vero sunt aut flaua bilis, a qua magna ex parte incipit dysenteria, vt liquet com. apho. 24. 4. lib. aut atra, vt ibidem apud Hippoc. & Gale. legitur, vel etiam ipsa salsa pituita, eodem Gal. teste com. aph. 13. 3. lib. verum quisnam eorum dysenteriam efficiat; Distingues ex qualitate eorum, quę excernuntur, simul cum ætate, ac temperamento ægrotantis, tempore anni, vita anteacta, ac reliquis similibus. Quod vero plerosque dysentericos tenesmus præcedere soleat, apud Aetium, & Paulum, atque Alex. pręcitatis locis liquet. Poterit quoque ex inflammatione dysenteria fieri, quam ex eiusdem inflammationis signis facile percipies. At quantum ad prognostica spectat, Dysenteria, quæ adhuc fit mordaci humore abradente, ac abstergente intestina, ita vt quædam corpora pinguia duntaxat excernantur, facile curari poterit ablata causa ipsam faciente, Natura videlicet ipsam sanante etiam absque externo auxilio velut reliquos similes consueuit exiguos affectus sanare, Galen. auctoritate primo de loc. affect. Verum vbi iam facta est, atque constructa, ita vt veluti carũculæ, hoc est magnę intestinorum partes excernantur, lætalis siquidem est talis dysenteria, ex eiusdem Gale. atque Hipp. sententia apho. 26. 4. lib. Nam vt inquit Gale. neque caro concrescere, neque cicatrix obduci in tali potest exulceratione

Margin notes: Ante medium libri. — Tres gradus dysenteriæ proprie dictę quo modo distinguantur. — Lib. 3. cap. 42. — Causæ. — Externæ. Internæ. — Prognostica. — Cap. 2.

ceratione. At si in disenteria non adeo magnæ intestinorum partes excernantur, nec corpora duntaxat pingua, sed veluti ramenta quædam ipsorum intestinorum, eorum superficie interiore abrasa, quæ membranosa existit, & densa, epidermidi, quæ extimam cutis corporis ambit similis, nec adeo promptè curabitur, vt ea de qua primò mentionem fecimus. Nec adeo egrè, vel lætalis erit, sicuti ea, in qua veluti carunculæ deiiciuntur, cum media quodam modo existat inter vnam, & reliquam, vt ex Galen. verbis elicitur præcitato com. aph. 26. 4. libr. In longis quoque disenteriis cibis fastidium malum esse signum inquit Hippoc. aphor. 3. 6. lib. & cum febre peius. Graues quoque sunt disenteriæ, quæ cum vehementi inflammatione oboriuntur, quæque cum febri, ac deperditione appetitus, vt inquit Aetius. Pessimæ vero sunt, in quibus quæ excernuntur, porri aspectum habent, suntque nigra plurima, varia, graueolentia, & quæ vna cum excrementis sordes pelliculis magnis commixtas excernuntur. Mulieres item, quam viri senes, & pueri, quam iuuenes, & in status vigore consistentes difficilius curam accipiunt, vt idem Aetius refert. Cæterum in intestino recto atque colo consistens dysenteria facile curabilis existit. Que vero in tenuibus intestinis, difficulter curatur maximè verò in ieiunio, ex eiusdem Aetii decreto. Verum vbi longo tempore id malum inueterauerit, aut tollit hominem, vt Celsus refert, aut etiam si finitur, excrutiat. Orta autem dysenteria à flaua bile sæpe curari poterit, quemadmodum si ab atra bile fiat insanabilis omnino existit, cum nihil differat à cancro vlcerato, Gal. teste com. aph. 24. 4. libr. in quo apho. dysenteriam, si ab atra bile inceperit, lætalem esse decretum reliquit Hippoc. Idem confirmauit Aetius, hanc Hipp. & Gal. sententiam dilucidius scribens, cum dixit, si igitur ab acribus cibis, aut à flaua bile dysenteria oboriatur, ferè in totum ipsam curamus. Si verò ab atra bile initum sumat, si quidem ratione iudicationis febrilium morborum atra bilis excernatur, transituque suo intestinum distendat, etiam hanc curare non desperamus. Si verò sua sponte nullo præcedente febrili morbo, neque concoctione bona apparente, atra bilis excernatur, immedicabilis dysenteria ex ea oborta existit nihilque à cancro exulcerato differt, estque omnino lætalis. Nanque morbis quibuslibet incipientibus, si atra bilis, vel superne, vel inferne exierit, lætale est inquit Hippo. apho. 22. 4. libr. etsi lib. de atra bile Galen. velit semper exactæ bilis atræ humorem lætaliter excerni, experientia id comprobans in illa pestilentia prolixiore æstate orta, in qua, qui puram, exactamque atram bilem deiecerunt, omnes periere. Non propterea ibi ipsi commento præcitati apho. 22. 4. lib. nec Aetio pugnat. Nam vbi exacta fuerit atra bilis absque signis coctionis, semper lætaliter excernitur, ac exitialis casus est, præcedentibus autem coctionis signis, vbi ea excernatur, neque pura, neque exacta atra bilis erit, sed bonam significabit euacuationem, cum à natura corpus expurgetur, vt idem Gal. inquit præcitato aph. Quinimo à qualibet deiectione syncera hoc, est impermixta aquosæ humiditati, siue humor, qui eiicitur flaua sit blis, siue atra dysenteria, malum est, vt inquit aph. 23. 7. lib. Lienosis etiam superueniens dysenteria bonum inquit Hippocr. apho. 48. 6. lib. quando humores crassi, ac melancholici qui lieni erant infarcti, trasponuntur, ac euacuantur. Neque hæc sententia aduersatur aphor. 24. 4. lib. Nam ibi de atra bile, hic de succo melancholico loquitur, ex quo etiam dysenteria oriri potest. Quod si eadem immoderata, ac diuturnior fiat, malum est, vt liquet apho. 43. eiusdem lib. 6. At vbi à pituita salsa longiori tempore mordente, atque abradente intestina, orta fuerit dysenteria, crudelissima ea existit, eodem Gale. auctore com. apho. 12. 3. lib. & propterea periculosior, quàm si fiat ex bilioso humore. Nam biliosus humor transeundo affligit. Hic autem cum sit lētus moram trahit, & sua cunctatione

Conciliantur, Gale. sententiæ diuersæ de atra bile.

Lib. de atra bile, cap. 3. & 4.

amplius exulcerat, suoque lentore, & transitu per intestina inhęret, ac tardans semper aliquid deterit, ut idem Gal. inquit. Non autem ita exitialis erit, ut ea, quę ex atra bile oritur. Dysentericus (inquit Soranus ephesius) si post aurem sinistram papula in modum orobi innata fuerit, cum siti admodum

Curatio.

frequenti, uigesimo die morietur. Cęterum pro dysenterię curatione aer primo ad siccum porrò vergens eligendus erit, in actiuis tamen temperatus, aut modice ad calidum, vel frigidum declinans, pro ut diuersa exigit causa, a

Victus ratio.

qua dysenteria oritur. Quies quoque pręcipienda erit, ac motus omnino uitandus, oportet etenim imprimis conquiescere, ut inquit Celsus, siquidem

Aet. l. 9. cap. 45.

omnis agitatio exulcerat, & Aetius principium curationis dysentericorum à quiete, & modico cibo fieri dixit. Somnus item procurandus, vitandæque vigiliæ sunt, cum optimum remedium dysentericis somnus sit, eodem Aetio

Loco citato.

auctore. Si alui excrementa præter naturam detineantur, nulli in dubium venit ea excerni debere per ea, quæ per aluum infunduntur, & hoc est per lenes clysteres, cum ab eorum retentione non parum intestinorum exulceratio augeatur. Similiter vitandi sunt omnes immodici animi affectus. Quod ad cibum attinet, circa initia tenui victu, ac modico cibo vtendum est, etenim dysentericus propter intestinorum, & ventris imbecillitatem, vt Alex. inquit, haud multum potest concoquere, præsertim cum febricitat, quamuis quantum exhiberi debeat, ex ægri viribus maximè existimandum sit. Qua de re, cibi qui non multum nutriant, nec tardè concoquantur exhibendi, quantitateque (vt diximus) modica, & si vires permiserint, primis saltem duobus diebus abstinentiam indicimus, eodem Alexan. auctore. Nam ijs tenuissimo

4. de articul. com. 40.

victu opus est, Gal. decreto lib. 4. de artic. præsertim vbi, & iocinoris quoque

De lacte nota.

adsit imbecillitas, ac plenitudinis affectio. Tribus autem diebus exactis. Lac propinamus, præsertim vbi febris permiscerit, commune Alex. & Aetii sententia, est nanque id temperatus cibus cum hoc quod depurgat, simulque ea, quæ

10. de simplic. fac. ca. de lacte. 3. de alim. fac. Cap. 15.

in corpore sunt, contemperat, & postremò aluum sistit, vt Aetio visum est, & (vt summatim dicam) ex Galen. sententia 10. de simplic. medic. facult. ac 3. de aliment. facult. optimum est remedium dysenterię, & omnium ventris acrium fluxionum, pręsertim vbi aliam quampiam desiccantem facultatem habuerit adiunctam, eam (vt ipse inquit) à lapidibus, qui prædecocto ipsi iniiciuntur igniti, accipit. eò vsque autem lac decoqui debet, dum pleraque serosi in eo humoris absumpta pars fuerit. Nec minus, si ferreos in ipsum clyndros candentes iniciies, eandem, aut etiam facultatem meliorem lacti adiicies

Cap. 15.

Nam ferrum astringentis quoque facultatis est particeps. Facile tamen lac sic paratum in ventriculo in caseum cogitur, vt idem Galen. testatur præcitato lib. 3. de aliment. facult. ob id mel illi admiscemus, quin & aquam etiam, præsertim pluuialem, vt plerique medicorum factitant affundere securius fuerit, quartæ nimirum lactis parti affusam. Deinde cum paululum fuerit decoctum exhibeatur, Nam & citra noxam etiam febricitantibus tale lac exhiberi poterit, Alex. teste, Verum si huic lacti sic præparato parum stercoris canis sola ossa per duos dies comedentis, desiccati, ac in puluerem redacti permisceas, mirabile etiam dysenterię medicamentum, à Galen. expertum

Cap. de lacte.

(vt liquet eodem 10. de simplic. medic. facult) existit. Procedente verò tempore, prędictum lac poterit ad dimidium decoqui, & deinde etiam ad tertiam (vt Aetius inquit.) Quouis autem morbi tempore lac caprillum eligi debet, & huius penuria vaccinum, vt eidem Alex. visum est. Nec propterea Gal. ac Hippoc. sententię pugnabis apho. 64. 5. lib. vt pręcedenti cap. de diarrhœa disseruimus. A lactis acceptione, panem madefactum offerri oportet, vt idem Aetius inquit. Prębebunt etiam, nedum nutrimentum, sed medicamentum optimum, pultes ex lacte, apparatę, veluti oryza, amylum, simi-

lago,

lago,aut ipsa etiam ptisana torrefacta cum aqua pluuia parata, similiter & oua lacti commista. Poterunt etiam & ex milio, ac panico prædictæ pultes cum lacte parari,aut ex siccis,& contritis panibu ,& vbi adhuc fluxus perseuerauerit, ea, quæ astringunt, ac aluum sistunt pultibus admiscere oportet, Veluti sunt mali punici acidi grana, mala cytonia,sorba, præsertim sicca,aut pyra,mespila,corna,seu hi fructus,quos amarenas, quosque azarolos vulgus appellat. Præstabit item prædictorum aliquod in aqua, vnde pultes fiunt incoquere: Sit autem ea pluuialis, vel in gallinarum, seu gallinaceorum pullorum iure prædictæ pultes fiant, & pariter aliquod prædictorum astringentiũ adsmiscebis,presertim vbi quomodolibec paratum lac,in acidam, vel nidorosam qualitatem eis commutetur. Nec minus oxalis, plantago,portulaca,cychorium,intubus satiua, aut etiam brassica, quandoque, modo fuerit biscocta,in iam dicto iure decoqui poterit: & quanuis olera non valde probentur in dysenteria, prędicta tamen modice degustare poterunt, Aetio, & Alexã.te stibus. Danda sunt insuper ouorum assatorum lutea, modo in aceto per aliquod spatium fuerint præmacerata. Carnes autem, eo quod multum nutriũt, & tarde concoquantur, dysentericis non valde commode existunt, vt eisdem Aetio,& Alex.visum est. Tamen eis,qui diuturno malo vexantur, dãdæ sunt, maxime vero volucrium eligendę primo, deinceps syluestrium ferarum,proinde turdi,perdices, turtures,merulę,gręgalium columbarum pulli, starnæ. phasiani,ac similes exhiberi poterunt,ebulliant autem primum in posca myrti baccis cum eis incoctis,vt idem Aetius fatetur, & deinde assentur. Præstabit etiam si ipsis euisceratis iniiciantur myrthi baccę, sorba sicca, corna, mespila,pyra astringentia, aut mala cotonea, deinceps consuantur. & assentur. Nec minus si elixentur,& eadem astringentia cum eisdem carnibus decoqui possunt, parumq; oxalidis,intybi,aut plantaginis adiiciendum, fiatq; elixatio in pluuiali aqua, & vbi vires imbecilliores fuerint, prædictorum auium carnibus contusum,aut ius,quod consumatum appellant, parari poterit pauco omphacio, & stillatitia aqua rosacea, myrthina, aut oxalidis adiecti; Id quod etiam fieri poterit ex caponum, gallinarum, aut gallinaceorum pullorum carnibus. Nec minus proderit, si eisdem assatis modo, quo diximus, ac demum fortiter expressis,qui prouenit succus dysentericis exhibeatur. Ex pedestribus vero interdum carnes exhiberi poterunt leporum,capreolorum, ac hædorum prius in posca decoctis,& deinde similiter assatis. Fructus quoque astringentes gustare poterunt, quamuis parce eis vtendum sit, veluti sorba, corna,mespila,mala cotonea, ac virida pyra cocta, Nec non & malum punicum,præsertim austerum,aut acidum, cum eis tamen panis mandi debet, eo quod facile (vt inquit Alex,)corrumpantur. Nec minus & amarenis, ac azarolis dictis vti poterunt. Pro potu a principio aqua pluuia vtendum est, ex Pauli,& Aetii decreto,& si ea haberi nequit,fontana vtendum, in qua prædicti astringentis fructus fuerint decocti, præsertim rhus obsoniorum, aut oxalis, vel plantago. Postea uero, vbi uires fuerint deiectæ, aut stomachus laborauerit, vinum quoque propinandum est,ex eorundem sententia: Sit autem astringens,& non valde vetustum,ac pluuiali aqua dilutum,seu fontana, in qua oxalidis,plantaginisve folia fuerint decocta. Cæterum vbi ad exulcerata intestina adhuc a toto,aut ab aliis corporis partibus uitiosus succus confluxit,priusquam vlceri succurratur, fluxionem ipsam auertere studebimus, ac eum,qui redundat succum vacuare,& si auersio hæc non fit vlceris,quatenus vlcus est,curatio,ex Galeni decreto 4. method. medend. quanquam illud quoque excerpserit,vt ipsemet fatetur ex Hippocr. doctrina,illudque præsertim seruandum erit,vbi non vtilia ab ipsa natura sponte ferantur,seu critice euacuantur,sed symptomatice. Qua de re qualiscunque fuerit vitiosus suc- Medicamentorum ratio, Cap. 5. & 6.

cus,qui ad inteſtina cum ſanguine confluit, ipſa exulcerans, ſiue à toto, ſiue ab aliqua confluat parte, modo critica non fiat expulſio, viribus ac aliis conſentientibus, venæ ſectio in brachio adhibenda erit præſertim circa primos morbi dies,& ſi febris adſit, ac totius corporis plenitudo, tutius ſanguis mittendus erit,ex Alex.ſententia ca.6.lib.8.Id quod etiam confirmauit.ca.7.eiuſdem lib. Verum dicta venæ ſectio paulatim adminiſtrari debet, vt ipſe inquit. Ita vt neque vniuerſum, neque copioſum educatur, ne ægri vires imbecilliores hinc reddantur. Aetius quoque cap.45 lib.9. vbi ſanguinis impetus vehementer in dyſenteria vrgeat,aut etiam,ſi maxima ſubeſt inflammatio,præſertim in iis,qui plurimo ſanguine abundant, venam incidendam eſſe præcipit,ſi vires non reſiſtant, & maxime in quibus conſueta ſanguinis excretio cohibetur. Auferre autem ſanguinem oportet (vt idemmet Aetius teſtatur) neque multum, neque coaceruatim, quemadmodum præcipiebat Alexand. Nam ab vtroque venter conturbatur, quanquam ipſe Aetius in dextro cubito venam humeralem appellatam ſecare iuſsit, cum non ſimiliter vena hac inciſa, vires labefactentur,vt ipſe inquit, & inſenſibiliter quodammodo, furtimq; ſanguis auferatur. Quod ſi hæc non appareat, neceſſario media ſecanda erit. Cæterum fiſſura omnino tenuis eſſe debet. Nam non ob multitudinem ſanguinis vacuandam ſectionem facimus, ſed vt materiam quaſi per riuos transferamus vt ipſe refert. Paucus autem ſanguis etiam multo tempore miſſus inflammationem mitigat, & ſanguinis ad inteſtina confluxum reuellit, innatumque calorem ſenſim refrigerans,ſomnum magis,quàm animi deliquium inducit: Eſt quippe optimum remedium dyſentericis ſomnus: At ſi male admodum affecto iocinore flauæ bili admixtus ſanguis ab eo ad inteſtina deferatur, ita vt ſtrigmenta quoque inteſtinorum deiiciantur,ſumma inteſtinorum tunica humoris acrimonia deraſa,quiſnam verebitur internam in dextro cubito uenam ſecare? nedum reuulſionis gratia, verum etiam ipſiuſmet iocinoris alterationis:Cum plerique medici in hoc caſu, qui ſolam inteſtinorum exulcerationem,neglecto iocinore curare conſuenerunt,in cauſa ſunt,ut ægri moriantur ex Galeni ſententia lib.4.de artic.Rurſus ubi uehementiſsimus infeſtauerit dolor,propter rodentium humorum acrimoniam ad inteſtina a toto, ſeu ab aliqua corporis parte confluentium, & propterea verenda ſit phlegmonis generatio,aut virium defectus,cui abſonum uidebitur venam ſecari debere? cum & idem Galenus in maximis doloribus nullum maius inuenerit remedium, quàm vſque ad animi defectum venam ſecare, aut purgare, ut patet comment.aphor.23.primi lib.Quanquam nos venam ſecandam dicimus, vbi cuncta eam admiſerint,nec vſque ad animi defectum,ſed paulatim,ac ſenſim, ne uires imbecilliores reddantur,ipſam probamus,prout Aetius,& Alexand. probarunt. Valeant itaque barbaram ſectantes medicinam, ac theſſalici noſtri temporis medici,qui nunquam pro dyſenteriæ curatione venę ſectionem admittunt,nec admittendam eſſe cenſent nulla auctoritate, ac ratione fulciti niſi quod ſic longo tempore in ęgrorum necem male obſeruarunt.Nam viribus,ętate,ac aliis conſentientibus circa initia, reuulſionis gratia, vbi magna adſit humorum copia potiſsimum,aut ſanguinis impetus uehementer urgeat ſeu maxima adſit inflammatio,aut dolor vehemens,ſiue iecur fuerit, modo quo diximus male affectum,ſemper exordienda curatio erit à iam dicta uenę ſectione.Id quod longa experientia,& diebus non longe elapſis etiam comprobauimus.Nam cum duo magnifici Ioannis Ferdinandi Rocchi filii dyſenteria affecti eſſent eodem tempore,ac ex ſimili cauſa,quãquam unus per tres, aut quatuor dies prius in dyſenteriam incidiſſet, is (quoniam a pręcedente medico non fuit ſanguis ei miſſus, quamuis alia fuiſſent debita adhibita medicamenta)tandem interiit, Alteri uero, cui nos fuimus accerſiti, licet grauior

Venę ſectio.

Loco citato.

Quibus ab initio vena ſecãda ſit concluditur.

uior fuisse in eo ortu dysenteria, vires, ac ætas, & habitus imbecilles, non tamen adeo, vt sanguinis missionem prohiberent, priori medico inuito me præcipiente fuit sanguis missus. sanguine misso, statim melius se habuit, ac deinceps debitis aliis medicamentis adhibitis, liber euasit, vixit, & adhuc viuit. Ei tamen (quoniam ætas reluctabatur, cum nōdum vndecimum ageret annū) non fuit vena secta, sed hirudines in cubito adhibitæ (id quod seruandum esse censemus in cunctis infra decimum quartum annum). Nam licet eis sanguis mittendus sit, si ea adsint, quæ supra notauimus, tamen iis non per venę sectionem, sed per hirudines, aut, cucurbitulas, extrahi debet. Nonnullos etiā alios, dysentericos a venæ sectione liberatos & nos vidimus, & qui mecum affuerunt, asseclæ testes sunt, quemadmodum etiam Deum testor me veritatem fateri, & firmiter tenere, quod liberatus fuisset quondam excellens Don Gutterius de Cardines filius Don Leornardi, si ei iterata fuisset venæ sectio. Is nanque ætate adolescens, cum ex malo affecto iocinore, ex confluente biliosо sanguine ab eo ad intestina, in grauissimam incidisset dysenteriam, cum vehementissimo intestinorum dolore, seu potius inflammatione, ac febre fuit a me acersito ei vena secta interna dextri cubiti, duæque vel tres ad summum extractę sanguinis vnciæ secunda ægritudinis die, & cum adhuc dysenteria perseuerasset, & dolor, & febris valida, iterum venam secare mihi visum fuit, viribus iam consentientibus. Verum altero superueniente medico barbaram sectante medicinam, ac Erasistrateo circa venæ sectionem existente penitus assentiri noluit, quinimo nec auctoritatibus, nec rationibus conquiescens, primam quoque venæ sectionem condemnauit, potissimum cum reliquis adhibitis medicamentis astringentibus, resiccantibus, ac mordacitatē obtundentibus infra decimumquartum inualescente semper dysenteria, dolore ac febre morte præuentus fuerit. Hic ex numero fuit eorum, qui à Gal. damnantur lib. 4. de articul. Nam neglecto iocinori solam intestinorum exulcerationem curare tentabat, & propterea causa fuit vt ęger moreretur, adeo vt de eius morte coram Deo rationem reddere debeat. Nuper quoque dum hæc conscriberem excellens Ascanius Caracciolus, cū dysenteria, tenesmo, ac febre laborasset, ex venæ sectione internæ dextri cubiti, incunctāter absque alio auxilio liberatus fuit. At si quid sanguinis missionem fieri prohibeat, aut post eam adhuc vitiosi redundabunt succi, ita vt intestinorū vlcera adhuc efficiant, aut augeant, purgationem adhibere non erit alienū, quam iterum velut venæ sectionem non vniuersam, sed per vicem tentabimus, eodem Alexa. teste, Etenim fieri nequit, vt intestinorū vlcera curentur manente adhuc ea, que ipsa efficit, aut auget, causa: Quanquam si iidem humores prompte per vomitum euacuari possent, id potius tentandum esse censerem, cum per eum, nedū eorum euacuatio fieret, verum etiam & diuerso. Id quod vbi fluxio, valenter irruat, exequendū esse iussit pro vlcerum curatione Gal. 4. metho. med. dum dixit. Vtiq; si in superioribus vlcus consistat, per inferna purgantes, sin autem in inferioribus sit, superiorem ventrem vacuantes. At si per vomitum facile, qui redundant succi purgari nequeant, per aluum eos vacuare non erit alienum. Nam & si per exulceratas partes pertranseant, extra tamen educuntur per conferentia, ac communia loca. Neque id per vehementia pharmaca tentandum erit. Sed per mitiora, ac familiaria, quæ insuper vlceri nocumentum non inferant. Quorum copiam nostris temporibus inuenire haud difficile erit. Iis itaque medicamentis purgantibus leuem quandam astrictionem etiam habentibus, siue vlcus in superioribus consistat intestinis, vel inferioribus, aut mediis, tute vtare, cum neque hæc medicamenta purgantia sint vlceris, quatenus vlcus est, curatiua: etenim quę proprie prędicta vlcera curant, pro locorum diuersitate, diuersimode etiam adhiberi debent, vt infra dicemus,

[Margin notes: Com. 4a. — Medicamentū purgans. — Vomitus. — Cap. 6.]

Curatio dysenteriæ ex redundante bile ortæ.

mus Quare si ex redundante bile disenteria fiat, adhibitis prius (si occasio dabitur) quibusdam syrupis, ueluti is est, qui ex infusione rosarum, cichorij aut oxalidis succo, aut omphacio paratur, cum eiusdem intybi, oxalidis, aut plantaginis aqua permixtis. Hoc purgans medicamentum dato, Recipe tamarind. unc. i. corticū myrobalanorum citrinarum ʒ. ii. fiat decoctum in aqua oxalidis, aut plantaginis, & cichorii, in quo mellis aerei unc. i. aut unc. ii. rhab. in prædicto decocto macerati, & non colo transfusi ʒ. i. aut. scrup. iiii. & syr. de infusione rof. unc. ii. dissolue, & præbeto. Quod si nec iam dicto medicamento redundans bilis cesserit, prædictis aut aliis magis astringentibus syr. prius adhibitis, veluti is est, qui de ribes, myrto, aut citri acetositate paratur. Iterum medicamentum purgans dari debet, quod quidem maiorem astringendi vim habeat, ac minorem purgandi. Qua propter in plantaginis, & oxalidis aqua, ʒ. iiii. aut unc. s corticum myrobalanorum citrinarum decoquito, atque in ea mellis aerei vnc. i. aut vnc s. rhab. parum torrefacti scrup. ii. vel scrup. i. cum syr. de infus. rosarum unc. i. adiicito, & si opus fuerit, tam dictas myrobalanos, quàm rhab. plus torrefacito. Vbi vero qui redundat succus, salsa pituita fuerit, syr. ex succo borrag. & myrtino, de infus. rosarum aut etiam rosaceo melle, cum plantaginis, aut oxalidis aqua, aut etiam absynthii decocto, adhibitis prius, quibus iam dicta pituita purgationi paratior fiat: ex chebularum myrobalanorum decocto, aut etiam agarico, si opus fuerit (Nanque & ipsum dysentericis cōfert, ex Dioscoridis authoritate. Leuiculęque astrinctionis est particeps, vt Gal. visum est, & nos longo tempore eo vsi fuimus, nullumq; incommodum vnquam consecutum fuisse obseruauimus) ac prædictis aereo melle, & syr. de infus. rosarum, seu myrtino, rhabarbaroq;, modo, quo diximus parato, medicamentum purgans tribue & vbi vsus expostulauerit, id ipsum iterare cōuenit. Nec minus, vbi dysenteriæ causa atra bilis fuerit, ea prius parata ex succi fumarię, borraginis, aut oxalidis, infusionis rosarum, aut pomorum syr. quod bilem atram purgare ualeat medicamentum data, quod recipit senæ, epithymi ana ʒ ii. corticum myrobalanorum indarum ʒ. iii. aut. ʒ. iiii. fiat arte decoctum in aqua oxalidis, aut plantaginis, & borraginis, seu lupulorum. In quo iterum mellis aerei vnc. i. s. aut ʒ. ii. rhab. (vt prius dictum est) macerati ʒ. i. & syr. de infusione rosarum vnc. ii. adiicito. Idque etiam interare conuenit, si redundans prædictus perseuerarit succus, myrobalanosque, & rhab. torre facere si opus erit. Nam quæ secundo, aut tertio loco exhibentur medicamenta purgantia, minorem purgandi vim, ac maiorem astringendi habere debent, & propterea à purgatione, qualiscunque redundauerit succus, quamuis amplius exulcerationem non pariat, aut augeat, perseuerante tamen adhuc dysenteria, astringentia medicamenta, nec non exiccantia, ac obtundentia exhiberi debent, quemadmodum vniuerso medicorum cætui visum est, quanquam etiam post purgationem, præsertim vbi adhuc quispiam reliquus fuerit redundans succus, ea, quæ vrinam ciunt ab Aetio, & celso commendentur. quibus etiam & ipse vtor, aliquot astringentibus permixtis; Prosunt etenim ea, quæ vrinam mouent (vt inquit Celius) in aliam partem humorem auertendo, si ea consecuta sunt, si non sunt consequuta, noxam augent: Ita quod, vt ipse refert (nisi in quibus prompte id facere consueuerunt) non sunt adhibenda. Verum ad ea, quæ modo diximus medicamenta accedēdum erit. Ea etenim sunt, quæ aluum sistunt; quoniam corpora plus iusto laxata astringunt, vel influentes humores obducentia, ac inspissantia, vel reficcantia intestinorum vlcera sunt, quanquam eamet, neque indifferenter via eadem approximari debeant. Nam si in crassis intestinis vlcera fiant; iis, quæ per sedem iniicitur remediis magis egent: quippe cui magis sunt propinqua. Quæ vero in tenuibus habentur ab epotis medicamentis præsidium magis suscipiunt,

Si ex salsa pituita, Curatio.

Diosc. li. 3. c. 1 Gal. 6. de simp. cap. proprio.

Si ex atra bile fiat Curatio.

A purgatione qualia competant medicamenta.

Quæ vrinam ciunt, quibus conueniant.

Quibus infusa magis, & quibus epota me,

piunt, vt patet apud Gal. tum 5. meth. med. tum 6. de loc. affect. Quãuis quæ in tenuibus habentur vlcera, quæ ve medio situ posita sunt, ambo etiam requirunt, & quę superne sumuntur, & quæ per sedem infunduntur, eodem Galen. teste lib. 4 meth. med. Verum quæ vicina uentriculo sunt intestina, si exulcerata sint, iis per comesta, & bibita succurritur. Quæ uero inferius sunt sita, per ea, quæ iniiciuntur, quando neque ad ea, quæ uicina uentriculo sunt, subire potest, quod per sedem infunditur, nec integris uiribus ad inferiora, pertingere quod per os sit ingestum. Supponatur igitur in superioribus, atque gracilibus intestinis ulcus haberi, & propterea magis iuuari per ea, quę per os assumuntur, Syr. e myrto, e ribes, aut omphacio, uel e succo oxalidis, seu ex infusione rosarum, ac earundem incompletarum, & interim quoque aridarum paratus tribuatur. Similiter is, qui ex plantaginis succo, portulacę aut etiam polygoni paratur, cum quibus scrup. i. adiici poterit infrascripti pulueris, quo ipse utor. Hic recipit seminum rosarum, oxalidis, plantaginis, ac portulacæ, singul. scrup. i. corallorum rubeorum & cornu cerui usti, cuiuslibet ʒ. i. amyli, draganti ana ʒ. s. Hic etiam exhiberi poterit cum uetusto sacchar o rosaceo, aut cum eo medicamento, quod conficitur ex tota substantia, seu succo citoniorum, aut eorum fructuum, quos amarenas, aut etiam, quos corna uocant, & saccharo. Quod si nec is sufficiat ex pastillis de spodio, succino, seu terra lemnia scrup. i. uel ʒ. s. cum prędictorum syr. aliquo tribuatur, aut ʒ i. micletæ Nicolai In hunc etiam usum conferũt mora acerba in sole desicata & trita, aut etiam mora rubi similiter desiccata, & trita cum aliquo liquore aut obsoniis insupersa, Paulo, & Aetio testibus, althææ radicis, aut rubi, seu hippuris decoctum ex aqua (vt eisdem uisum est) potissimum pluuiali, aut etiã radicis foliorum, seu seminis symphyti decoctum in eadem aqua, aut vino austero conducit. Nec minus cortex thuris tritus, ac potatus, aut etiam maceris cortex, & mali punici flores conferunt, ex Aetii testimonio, potissimum vbi ex salsa pituita genitum fuit vlcus corporibus, ac naturis pituitosis, & præter alia sanguinis eruptiones sistunt. Similiter, si coaguli leporis ʒ. i. potui detur ex sapa, vt eisdem Aetio, & Alexan. visum & quo uetustius coagulum est, eo præstantius. Nam tale profluuio alui mederi præcipue potest, atque etiam quod leporis est (ut inquit Aristo. 3. de natura animalium cap. 21.) sed laudatissimum est hinnuli, ut ipse refert. Stercus quoque canum sola ossa uorantium cum chalibeato lacte magnopere conferre dysentericis testatur Gal. 10. de simplic. medic. facult. quem sequutus est Paulus cap. proprio de torminibus. Erinaceorum item testę vstæ, ostrearum, & caucrorum, tam fluuialium, quàm marinorum tritæ, ac etiam cornu ceruinum ustum resiccatum (ut inquit Aetius) intestinorum vlcera curant. Vtilissimus etiam existit portulacæ succus, potus dysentericis, aut etiam ipsa portulaca cocta, & comesta: Nec minus conducit plantaginis semen, folia, & radix, & lapathi siluestris semen. Verum si pluribus diebus nihil remedia alia iuuerunt, uetusque iam initium est, aquę bene frigidę potio absumpta ulcera astringit, & initium secundæ ualetudinis facit. Celso auctore. Sed ubi uenter suppressus est, protinus ad calidam potionem reuertendum est, ut ipse inquit. Illud tamen memoriæ semper mandandum, quod communis omnium internarum partiũ indicatio est, ut ea eligantur, quæ animalis naturæ maxime sint familiaria, siue ea cibi sint, siue medicamenta, fugiantur, respuanturque huic contraria, eodem Gal. auctore 4. meth. med. Qua propter medicamenta, quæ ex opio, alterco, nigro papauere, aut mandragora componuntur, vitari omnino debent, nisi fortè maxime vrgeat necessitas, ex Tralliani sententia: nam licet somno dolorem leuare uideantur, & propterea uenter retineri conspiciatur. Tamen humores in unum collecti postea sine intermissione deiiciuntur,

dicamenta conferant. 4. meth. c. 7.

Quæ per os ingerenda sint.

10. de simp. fac. c. de stercore canum.

Pau. li. 3. c. 42.

Cap. 7.

capiteque grauato.ac viribus labefactaris ventrem reddunt deteriorem, & maius cibi fastidium inducunt. Crassis vero intestinis exulceratis, eis, quæ per sedem infunduntur, vt diximus, potius vtendum erit, cum & ea quoque magis conferant. Quanquam si eisdem etiam vtaris ten uibus intestinis affectis nihil nocebis, quemadmodum si ea, quæ per os assumenda conscripsimus, eis tribuas, quibus crassa intestina exulcerata, sunt, nihil afferas nocumenti. Eandem tamen facultatem habere debent hæc medicaméta, utpote astringendi, obtundendi, & resiccandi, & vbi vlcera sordida fuerint, eis vtendum etiam, quæ vim habent detergendi. Excipe igitur circa initia aquæ hordei torrefacti cum corticibus, & iuris gallinarum, seu pullorum gallinaceorum salis expertis, cuiuslibet libram semis, quibus adde vitellos ouorum numero duos, olei rosacei vnc.i.s.& vnc.ii.facchari rubei, aut mellis rosacei (Si pituitosi dysenterici fuerint potissimū (tantundem, & fiat clyster, & si sanguinis copia profluat, polygoni, aut arnoglosse succi vnc.ii. vel vnc.iii.adiice. Nec minus confert asinini stercoris succus, maxime si a pastura montana, & astringẽte prodeat animal, vt inquit Aetius, potissimum si stercus plantaginis succo fuerit madefactum, deinde expressum, & infusum. Quod si dol or vehementer vrgeat, caprillum seuum, vt quod inter alia sit dysentericis utilissimum, quia & facilius concrescit, & intestinis inungitur, plurimoque tempore inhæret, nec habet acrimoniam, vt hircinum, Gal.auc.1.4.& 12.de simplic. medic. facult. & aliis plerisque locis, Aut si id haberi nequit, hircinum, vel anserinus, seu gallinaceus adeps prædicto clysteri adiiciatur, pondere vnc.i.aut vnc. ii. similiter & oleum rosaceum augeatur, sitque rosaceum omphacinum. Hęc tamen veluti etiam & ouorum vitelli, vbi dolor non vrgeat, vitari debent quo ad fieri potest, quoniam vlceris curationem impediunt, aut exigua sit eorum quantitas. hoc etiam tempore si cremoris oryzæ, dragaganti, aut gummi, aut amyli vnc.i.aut vnc.s.permisceas, confert. Quod si maiori egeas astriction e, ac resiccatione, in modo dicta aqua hordei, foliorum plantaginis, polygoni, ac portulacæ pugillum.s.decoques, rosarum rubearum ʒ.iii.balaustiorum, hypocistidis, ana ʒ.ii.cui per colum trãsfuso seui caprilli vnc.s.olei rosacei vnc. i.facchari rubei vnc.ii.aut facchari rosacei vetusti tantundem succi plantaginis, aut portulacæ vnc.i.s.misceto, & fiat clyster. & si magis astringere volueris, luti armeni, & sanguinis draconis ana ʒ.i.adiice, vel tantundem pastillorum de spodio, seu terra lemnia, aut succino, quemadmodum si magnopere dolor vrgeat, stupefacientia etiam medicamenta permiscere poteris. Nanque tutius per sedem, quam per os adhibentur vt pote ʒ.s.aut scrup.ii.Philonii persici, aut catapotiorum de cynoglossa, seu eius medicamenti, quod a Nicolao Requies appellatur, Vbi vero vlcera intestina depascantur, eis, quę crustam inducunt, vtentur, Paulo, Alexan. Aetio testibus. (Et si vlcera hæc paruam omnino salutis spem promittant, vt inquit Aetius, potissimum si in tenuioribus consistant intestinis.) Verum nos medicamenta, quæ crustam inducunt per sedem infusa probamus, vbi ul cus serpendo depascens circa crassa intestina consistit. Horum autem copia apud eosdem auctores, ac etiam apud Gale. lib.9. de comp.medic.secundum locos reperitur. At si ex venenatorum pharmacorum potu oborta fuerit dysenteria, iis, quæ in venenorum potu conueniunt, erit vtendum, vt idem Aetius fatetur. Sunt autem remedia huiusmodi in triplici differentia, vomitoria videlicet, obtundentia, atque extinguentia. In quorum numero etiam acria comprehenduntur. vt ipse inquit. Cata plasmata, vero, fomenta ac unguenta, seu cerata uentri imponenda, haud magnopere probamus, potissimum ubi frigida, atque astringentia fuerint Nam quo magis cutem densaueris, tanto magis fluxiones augebunt ut Gale. inquit primo de art.curat.ad Glauc. Vbi uero cogeris uehementi urgente

Margin notes: Quæ per sedem infundẽda sint. — 1.de simp.facul. cap.34. — Lib.4.cap.5. — Lib.11.de sim. fac.cap.de pinguedine. — Cap.5. — Ca.14.

te dolore, eisdem vti, perpetuo acetum permisceas, vt medicamentorum facultas altius ad intestina penetrare valeat, aut vini albi, & tenuius modicum Sintq; ea nec facultate, nec actu admodum frigida. Horum autem medicamẽtorum, quoniam multa copia apud artis medicæ auctores eximios reperitur. Propterea consulto de his nos meminimus.

περὶ τηνεσμοῦ. idest de tenesmo, seu tinesmo. Cap. 75.

EX eodem (quo iam dicta dysenteria) genere est, & qui a gręcis τηνεσμὸς à latinis quibusdam tenesmus, a Plinio vero tenasmus appellatur, quanquam apud eosdem gręcos interim τανεσμὸς cum α, vt patet cum primo, & 3. de morb. vulg. tum etiam aliis plerisque locis in Hippocra. & Galen. doctrina. Quandoque vero cum, η scriptum reperitur, vt videre licet apud Celsum capit. 18. libr. 4. Id vero non ab re. Nam consueuerunt doricam sectantes linguam per α, η, vsurpare. Nec minus & apud Hippoc. vt liquet apho. 27. 7. lib. non τηνεσμὸς, sed τεινεσμὸς nuncupari solet pro ε, etiam dorice, α, vsurpans, quo fit vt etiam latine nedum tinesinus, seu tenesmus, sed etiam tenasmus appellari valeat, quemadmodum Plinius affectum hunc appellare consueuit. Nec quoque talis appellatio barbara dici poterit propter iam traditas rationes. Nam proprio, & latino nomine nos carentes, nomenclaturam à gręcis usurpamus, & indifferenter prædictis nominibus vti poterimus. Nomen vero sumat ab ipso sympt. vt apud Galen. constat 2. meth. medend. & com. prædicti aphoris. 27. 7. lib. quoniam in eo tensio quædam circa intestinum rectum fit, ob quam, cum cacare vehementer appetant ægri, continuo exurgunt, vt idem sit, quod desidendi quædam cupiditas assidua, aut inanis quædam egerendi voluntas, seu (vt inquit Paul. capitu. 41. lib. 3.) continua, & implacabilis desidendi cupiditas, qua nihil præter modica cruenta, vel mucosa egeritur. Id quod etiam Aetius confirmauit capitu. 44. lib. 9. cum dixit, est autem affectio hæc ad excernendum promptitudo, quæ differri, ac deuitari non potest, nihil tamen, præterquam pauca cruentum aspectum habentia propellens; & post ea quædam mucosa. Qui quidem affectus symptomata infert dysenteræiæ similia, nixus tamen multo vehementiores habet vt eodem libr. 3. de. cauf. sympto. liquet, eandem quoque habens causam ac dispositionem, vt patet com. pręcitati aphoris. Conuenit itaque cum proprie dicta dysenteria tenesmus in dispositione, causa, & sympto. nisi quod ea fiunt vehementioria, pręsertim nixus, ex Galen. sententia. Differunt autem loco, seu parte affecta. nam dysenteria proprie dicta indifferenter in cunctis intestinis excitari potest, præterquam in intestino recto. Tenesmus vero non nisi in eodem intestino recto oriri consueuit, vt liquet apud Gal. cum præcitato libr. 3. de caus. sympto. tum etiam 6. de loc. affect. com. præcitati ahris. & aliis plerisque locis. Id etiam confirmauit Alexandr. capitu. 9. lib. 8. cum dixit. Tenesmus recti intestini affectus est, indicant etiam ipsum affectum esse uehemens tensio, ac dolor cum positu, ac prompta deiiciendi cupiditas, paucis admodum sequentibus excrementis, & quod per totum morbi spatium iis, quæ a supernis descendunt, haud quaquam misceri uidentur. Affectus hic, uelut & dysenteria, morbus est in soluta continuitate, quoniam prædicti intestini recti exulceratio est, ut liquet apud Galen. præcitatis locis. Et propterea licet ab initio excrementa pituitosa, & pingua sint, progressu tamen temporis, ut liquet eodem 6. de loc. affect. etiam ramenti specie deiiciuntur. Comitantur etiam affectum hunc conatus, & implacabilis desidendi cupiditas cum flatibus. Descendunt autem per aluum mucosa cum graui distensionis sensu. Nec non aquosa, & interdum post recrementa sanguis destillat

Plinius lib. 28. cap. 14. Cõmentario 2. 1. de morb. vul. cõmentario 2. tex. 7. & 36. 3. de morb. vul. cõmentario 3. tex. 53.

2. met. cap. 2. Tenesmus vnde nomen sumpserit. Quid sit.

Quibus cum dysenteria conueniat. 3. de cauf. sym.

cap. 2. Quibus differat. Quæ pars in eo afficiatur. 3 de caus. sym. cap 2. 6. de loc. affect. cap. 2. Quis affectus præter naturam sit.

Loco citato. Signa.

destillat, eodem Alexan.auctore. Celsus vero sic de eo scriptum reliquit. In hoc æquè,ac in torminibus frequens desidendi cupiditas est,æque dolor, vbi aliquid excernitur. Descendunt autem pituitę, mucisque similia, interdum etiam leuiter subcruenta, sed iis interponuntur nonnunquam ex cibo quoque recte coacta. At Hippocr.lib.de affect.ait. Quod vbi tenesmus apprehenderit,secedit sanguis, ac mucus,& dolor fit in ventre inferiore, maxime vbi ad secessum deuenerit.Scribunt tamen nonnulli (vt Gale. asserit eodem 6. de loc.affect.) quod a forti excernendi conatu præcedēte dolor vehementi aliqui lapides callosos deiiecerunt, iis,qui in vesica nascuntur haud absimiles. Id quod neque ipse vidit,neque alium qui viderit, vnquam audiuit. Affectus hic cum eiusdem sit generis cum dysenteria (vt diximus) haud quoque circa eiusdem causas ab ea discrepabit, Galen.teste com.apho.17.7.libr.modo ipsæ circa rectum intestinum exulcerationem pariant: Nam citra eam tenesmus dici non poterit. Quanquam sint, qui velint, quod a iam dictis dysenteriæ causis,tum externis, tum internis citra exulcerationem fieri possit tenesmus (Nec non & a quibusdam aliis) Verum hunc tenesmum mendosum,seu non uerum appellant, præcipuæ arabes,& qui eos sectantur. Nos vero cum Gale. asserimus tenesmum nec dici, nec appellari posse, etiam si quispiam dolorificus affectus a quapiam causa intestino recto fuerit ortus, nisi adsit eiusdem abrasio,seu exulceratio. Quomodo autem distinguendæ sunt, ac dignoscendæ tenesmi causæ diuersę,a præcedenti cap.petas. Quanquam si propter stercorum multitudinem eueniat,grauis distensionis sensus circa imum ventrem aderit, Eruntque alui excrementa pręter naturam detenta. Hæc autem multitudo non in cęco intestino, vt quibusdam visum est (pace tantorum virorum dixerim) cum hoc in hominibus intestinum adeo exiguum sit, vt nullum fere habeat usum,neque intra ipsum fęces excipi possunt,velut in nostris anatomis sæpius inspeximus. Verum in eodemmet aderit intestino recto, vel cum primo colo alligatum est, vel in alia eius parte. Quod uero tenesmus neque acutis,neque longis morbis annumerari debeat, cum & facile tollatur, neque unquam per se iugulet,liquet apud Celsum præcitato loco:quod si utero gerenti superuenerit, faciat abortum,apho.27.7.libr.ab Hippoc.scriptum est,id autem non ab re: Qoniam (vt inquit Gal.3. de morb. vulg.) dolorificus, & molestus affectus est, dolorificus quidem propter tensionem, molestus autem,quod assidue desidendum sit. Quare & propter vehementes, atque frequentes exurrectiones,conceptus abortitur,quando etiam ex omnibus aliis fortibus motibus, atque doloribus mulieres grauidæ solent abortire. Pro cuius curatione. proprior ratio victus talis sit, qualem in tormina supra præcipimus, Celso auctore, cibos quidem (vt inquit Alexand.) boni succi, concoctu faciles, & leuiter astringentes exhibentes: Quo vero ad medicamentorum rationem attinet. Id primo animaduertendum erit. (Num a causa quipiam tenesmus adhuc fiat, vel augeatur, vel ipsam factus desinente eius causa amplius non fiat. Nam si adhuc fiat,pro causarum diuersitate, curandi ratio variari debet, quemadmodum de dysenteria decretum est. Et propterea ea prius auferri debet, vel venæ sectione,si plethoricum fuerit corpus,seu ab inflammatione tenesmus originem ducat, vel purgatione,si ab acribus,mordacibusq; succis in toto corpore redūdantibus fuerit ortus. Et licet id a Iunioribus etiam Galenicis medicis cane peies, & angue vitandū esse cōsultū fuerit, tamē præter rationes, quæ hic afferri possent Actuarii auctoritas cap.6.lib.4.sufficiens esse debet. Ea autem talis est. Cæterum quia tenesmi ex mordacibus,salsisq; humoribus intestino recto impactis oriuntur, Nū ii in toto corpore abundent expendemus, ac mediocriter purgātibus educētes ægrū ab assidua exurgēdi molestia liberabimus, Nemo igitur

Marginalia: **Ante medium libri. Cap.2.** — **Causæ.** — Prognostica. — 3. de morb. vul. cōmentario.3. comm.5.3. — Curatio. — Venæ sectio. — Purgatio.

vereatur

vereatur vbi plethoricum fuerit corpus, & alia non prohibeant,seu ab inflammatione fuerit ortus tenesmus venam secare,non semel duntaxat, sed sępius si opus fuerit, cum pro euacuatione, tum etiam pro reuulsione perficienda, priusquam ad ea se conuertat medicamenta, quæ tenesmum ipsum curant. Haud quoque dissimili ratione, si vitiosi fuerint in toto redundantes succi ad intestinum rectum confluentes, audacter medicamento purgante, pro redundantis succi ratione, vti debemus, quemadmodum præcedenti cap. de dysenteria docuimus: Vtputa si flaua bilis redundauerit, medicamento eam purgare vtante; Si salsa pituita, aut atra bilis, medicamentis, quæ eosdem succos purgandi vim habent, vt oportet, prius tamen eis concoctis, ac præparatis, si eadem occasio dabitur. Quanquam nec eadem medicamenta magnopere acria, ac quæ vehementem purgandi vim habeant, esse debent, cum quibus perpetuò, quæ leuiter astringunt permiscenda sunt, quemadmodum præcedenti cap. monuimus. Verum si ex stercorum multitudine tenesmus excitetur, tentandum primò est leuibus clysteribus, aut etiam aliquanto acrioribus eandem moliri, & vbi non suffecerint, ad lenitientia medicamenta purgantia transeundum erit: Veluti est manna, casia fistula, saccharum violaceum, syrup. ex pluribus infusionibus rosarum rubearum, aut persicarum, & si opus fuerit aliquid diacath. addendum; Nam & Paulus medicamentum quod emolliat per os assumptum hoc in casu probat. Cum uero tenesmi causa fuerit abscissa, aut idem non amplius à causa dependeat, aut eadem exigua sit, cum discutientibus, tum modicè astringentibus laborans sedes moueri debet, cum ex eisdem quoq; ægro opem feramus, eodem Actuario auctore, totiusque viribus, clysteribus, aliisque topicis medicamentis ipsum curare vitendum erit, eisdemq; adhuc diuersis, prout diuersæ fuerint causæ, quæ ipsum effecerunt. Nam si inflammatio fuerit, facta venæ sectione, & adhuc eadem perseuerante, Ptisanę succus cum paucis rosis, simul cum eo decoctis infundi debet (Aetio teste) vel decoctum paretur ex ordeo non decorticato, & torre facto, ac plantaginis foliis, cuius unc. viii. aut lib. vnam assumens, adiectis olei rosacei vnc. iii & recentibus ouis totis sine corticibus numero ii. simulque permixtis fiat clyster. At eundem vsum iniici debet lac recenter mulctum caprillum, potissimùm cum oleo rosaceo. Cæterum lumbis præcipuè circa os sacrum, sedi, ac pubi, & inter fæmineo, perineon græci appellant, fotus ac illinitiones adhiberi debent oleo myrteo, rosaceo, ipsoque omphacino, pauco vino albo adiecto. Quod si dolor intendatur, fotus ex fœnu græci, maluarum, rosarum, rubearum, althææque, ac seminis lini decocto fiant, Vel in eorundem iure in sessiones faciant ęgri, cum efficacissima in tenesmi affectione fomenta sint sedi admota, eodē Aetio auctore. Procedente vero tēpore reiectionis rosis, ex reliquis, adhibitis chamæmeli floribus, ac meliloto fomentum paretur, & oleo rosaceo, seu myrtino chamæmelinum, ac anethinum permiscere oportet, & temporis processu eisdem solis vti. A biliosis autem humoribus, si tenesmus fuerit ortus, clysteres fiant ex hordei & foliorum plantaginis decocto, in pullorum gallinaceorum iure, sacchari rubei, & olei rosacei, omphacini, singul. vnc. ii. adiectis, & vittellis ouorum numero duobus, aut ex caprillo lacte, saccharo rubeo, & oleo rosaceo, pariterque fotus, insessiones, ac illitiones ex maluarum, altheę, rosarum, violarum, ac hordei decocto, & ex oleo rosaceo omphacino, myrteo, & amygd. dulcium fiant, vel ex oleo rosaceo, retenti butyro, & adipe anserino cum modica cera solutis, interius anus vngatur, vt Tralliano visum est, potissimum vbi vehementius dolor vrgeat. Possunt insuper verbenæ decocto inferiores partes foueri, aut in aqua calida ægri desidere, Celso auctore. Post hæc ea, quæ astringunt, simulatque contemperant iniicienda sunt, vt decoctum ex rubi, myrti, seu

plantaginis

Si ex stercorum multitudine fiat tenesmus curatio.

Quæ per sedem infundenda sint.

Topica.

Si a bile, curatio.

plantaginis foliis, rosis, cytinis, hypocistide, balaustio, ac hordeo, cui oleo rosacei omphacini, ac sacchari rubei vnc. ij. addas, ac uitellos duos ouorum, vbi ingens dolor adsit. At si dolor absit, aut is exiguus fuerit, oleum rosaceum, ac ouorum vitelli auferantur. Si vero pituita sit, quæ ægrum infestauerit, ac tenesmum excitauerit, fueritque adhuc exigua quantitas in recto intestino eiusdem impacta detergentibus huiusmodi clysteribus vtare primo, ac leuiter astringentibus, deinde astringentia magis, ac exiccantia medicamenta adhibeas, quæ etiam ad calidum vergant, vt Recipe hordei cum corticibus, ac cicerum rubeorum ana P. i. furfuris P. s. corticum pini. foliorum lauri, & florū chamæmeli ana manip. s. pilularum cupresi numero iiii. fiat decoctum in aqua pluuiali, aut iure pullorum gallinaceorum, è quo excipe lib. j. & addeo olei anethini, & chamæmelini vnc. ii. si dolor vrgeat, vitellos ouorum numero ii. mellis rosacei vnc. ii. misceantur, & fiat clyster. Pariter circa pectionem, sedem, & fœmen calida fomenta, ac etiam olea adhibere oportet. fiant autem fotus seu insessiones ex floribus chamæmeli, meliloto, fœno græco, anetho, corticibus pini, lauri, ac cupresi foliis, malicorio, ac myrti baccis, parato decocto ex tribus partibus aquę pluuialis, & vna vini astringentis. Illinitio autem ex iam dicto oleo anethino, aut chamęmelino fiat, liliaceo, irino, aut rutaceo. In hunc etiam vsum conferunt sacculi ex furfure in vino astringenti decocto parati, si sedi admoueantur. Per propriam quoque experientiam ab Aetio commendatur later per quam vetustus, & à fumo denigratus vna cum contentis in eo paleis, si tundatur, deinde feruenti aceto subactus, linteoloq; alligatus subdatur sedi. Id vero statim ab excretione admoueri debet, & maxime si dolor infestet, demum prædicto hordei, ac cicerum decocto malicorium, lentes myrti baccæ ac gallæ adiici debent, corticem pini, cupresi pilulas non prætermittendo. Idque infundi debet per sedem mellis rosacei vnc. ii. adiectis. Quod si vigiliæ vna cum dolore perseuerante consequantur, neque prædictis cedat affectio, sedi aliquod soporiferum collyrium uidetur, vt inquit Aetius. Aut alicui ex prædictis clysteribus solani, hyoscami, aut mandragoræ decoctum adiiciatur. Eorundem autem quantitas exigua sit, neque ea adhibeantur, nisi maxima vrgente necessitate. At si tenesmum frigidus præcesserit, eisdem calidis, discutientibusque fotibus, insessionibus, sacculis, ac vnguentis vti licebis, & similibus, pro vt vsus expostulabit.

Si ex pituita, curatio.

Anodyna quando competant.

περὶ τῶν αἱμοῤῥοΐδων.

Id est de hæmorrhoidibus. *Cap. 76.*

IN sanguine generando quicquid admodum crassum, ac terreum ex ciborum natura in nutrimentum fertur, nec commodè à naturali calore alteratur, sed prosus eam, quæ in iocinore fit, mutationem, subtergit, id lien ad se trahit: quod vero mediocri est crasitudine, ac planè à iocinore absolutum, simul cum sangnine in omnem partem diffunditur: requirit etenim sanguis in non paucis animalis partibus crasitudinem quandam, vt liquet 2. de natur. facult. ac seponitur quidem tanta talisque iam dicti succi portio, quanta, qualisque, si in totum ferretur corpus, noxam aliquam infert. Cum igitur naturalis temperatura hunc humorem paucum generauerit, & ratio victus adhibita confert, & splen satis attrahit ex eo, qui generatur, haudquaquam huiusmodi excrementi copia in ventris generatur: at vbi contraria eueniunt (dico autem contraria, vt scilicet hæpar ad generandam huiusmodi superfluitatem sit aptum, sit etiam ratio victus per tales cibos adhibita, qui crassum & facultatem humorem natura apti sint procreare, splen vero sit natura imbecillior, & quicquid de ea superfluitate generatur ad se minime

Cap. vltimo.

trahere potens,in hoc inquam corpore turbidus fit, ac craſſeſcit, qui in venis generatur ſanguis, & nonnunquam a venis eiſdem habentibus,(ſicut alia omnia) vim excernendi,id quod extraneum eſt, ad ſedis vaſa quædam reponitur,interimque propter multitudinem, & craſſitudinem eiuſdem ſanguinis,eorundem vaſorum ora aperiuntur,atque per eadem vaſa excernitur:quã affectionem græci αἱμοῤῥοΐδας, appellant, vt liquet 2. de Arte cur. ad glauc. 6. de morb.vulg.& com.apho. 12.6. libr.nam αἱμοῤῥοῒς nil aliud ſignificare videtur,quàm ſanguinis profluuium per venas ſed ſedis.idem confirmatur auctori te eiuſdem Gale.lib.de atra bile,cum dixit ſæpenumero autem natura recludens venam vaſorum, quæ ſunt in ſede,talem permixtum ſanguini humorẽ excreuit,loquens de melancholico ſucco, quo & nomen ſymptomati imponunt αἱμοῤῥοΐδας, latini quoque alio proprio nomine carentes eodem modo affectionem hanc hæmorrhoida, ſiue hæmorroidas appellant. Sumpſit itaque appellationis originem hæmorrhoidis a ſanguinis fluxu,vt liquet ex præcitatis Gal.ſententiis,& ab Aeti.capitu.5.lib.14.qui etiam affectum hunc aſſeruit eſſe velut dilatationem quandam locorum in ſede factam vaſis quibuſdam iſthic apertis, & progreſſu temporis calloſioribus factis. Verum quamuis ſępius accidat, quod dilatatis, ac admodum impletis iam dictis venis ob copiam ſanguinis fæculenti, ac craſſi, vt diximus, quod per eas ſanguis excernatur:& propterea tale ſortitus ſit nomen affectus hic: tamen non ideo ſi is non excernatur,modo dilatatæ, impletæ, ac inflatæ eædem ſint venæ ex iam dicto craſſiore ſanguine, hæmorrhoides quoque appellari non debent. Quapropter Aet.præcitato loco duas hæmorrhoidum dicebat eſſe differentias: quoniam aliæ ſunt cęcæ, alię ſunt apertæ. cæcæ,quæ omni tempore inflatæ ſunt,& nihil excernunt:Apertæ vero ſunt,quæ per tempora ſanguinem effundunt.idem confirmauit Paul.cap.59 lib.3. pars, quæ afficitur in ambabus differentiis, adeo oculis conſpicua eſt, vt nullo alio ſigno opus habeat, quoniam ſemper venæ ſedis affectæ ſunt: quanquam non adeo conſpicuum ſit, neque mihi ita certum, num dictę ſedis venæ pro germinatione ſint venæ portę dictę(vt quibuſdam viſum eſt,) vel venę magnæ chyli,ſeu cauę appellatę,vel vtriuſque,cum ex vtriſque rami ad eandem partem pertineant, & ex porta venę maiores:quamuis Hippocr.& Galen. doctrinę magis conſentiat eas ramos eſſe venę cauę propter ipſius Galen. verba, tum 2. de nat.facul.tum 2.de arte cu.ad Glauc.capitu.de cancris & 6.de loc.affect.& Hip.apho.11.& 21.6.lib.Nam ſi perpetuo vbi minus quàm iuſtum eſt atrum ſuccum ad ſe trahit lien; vt ſanguis impurior,craſſior, ac nigrior; ſic vniuerſum corpus redditur decolor,non propter aliud, niſi quod eius facultate attrahenti imbecilliori reddita, ſanguis in vniuerſum corpus impurus tranſmittitur vt liquet 3.de nat. facul. & 6.de loc. affect. & deinceps ab ipſis venis vim excernendi habentibus ad venas ſedis quandoque delegatur: vt patet 2.de arte cur.ad Glauc. & per eaſdem excernitur: neceſſario ſequitur eas venæ cauę dictę,& non portę eſſe ramos. Cum non prius excernatur quàm per vniuerſa totius corporis vaſa fuerit diffuſus, tam ſi ad vniuerſam cutim, quàm ſi ad varices,aut ad iam dicta ſedis vaſa decumbat, aut ad quampiam aliam partem, quę imbecillior fuerit. Ad hęc ſi propterea melancholia, & nephritide laborantibus hęmorroides conferunt non ſolum rationæ euacutionis, ſed qualitate humoris euacuati: quoniam pellit natura ad partes ignobiliores eos, qui tales affectus efficiunt, humores, præſerãtim cum melancholici, ac craſſi fuerint, vt liquet citatis aphoriſ. cui in dubium venerit tales humores per ramos cauę, & non portę venę ad dicta ſedis vaſa permutari, atque transferri, tanquam per conuenientiora loca, per quę promptius,ac facilius talis fiat permutatio?nulli inquam. Audacter itaq; cum

Quid ſint hæmorrhides.
2.ad glau.ca.10. in principio.
6.de mor. vulg. Commẽtario 3. tex.37.& cõm. 5.tex.25.
Cap.4.
Vnde nomen ſumpſerit.

Hæmorrhoidũ duæ differentię.

Pars quę afficitur.

Venę ſedis vnde oriantur.

2. de nat. facul. cap.9.
2.ad glau.ca.10.
6.de loc. affect. in principio

Locis citatis.

Capite citato.

cum Hip.& Gal.tenemus(quicquid alii ſentiant)hæmorrohoidas ramos eſſe venę cauę potius quàm portæ, quamuis ex porta maiores forte progerminationes,quam ex caua ad eundem pertineant locum. Cęterum,licet huic affectui nomen inditum ſit hęmorrhois, propter ſanguinem, qui magna ex parte cum ſucco melancholico a natura recludente horum vaſorum ora excerni conſueuit, & propterea dici poſſet eſſe ſymptoma in genere excretorum immodice toto genere præter naturam, quemadmodum & reliquę hęmorrhaginę, pręter menſium profluuium: tamen illud non ita facile aſſererem,cum nonnullę ſint hæmorrhoides cęcę, vt diximus ex Aetii & Pauli Auctoritate,& nos indies crebro obſeruamus,ex quibus ne tantillum quidem ſanguinis profuit: qua ratione nec hæmorrhoides nuncupari deberent, neq; ſymptomata eſſe in genere excretorum immodice, niſi quiſpiam diceret id raro euenire, cum etiam ex eiſdem cęcis ſemper aliquid profluat ſanguinis, licet minimum ſit. quod ſi nec omnino quippiam excernatur, non propterea hæmorrhoides nominari non debent; cum omnes ſic appellatæ ſint propterea quod ſæpenumero, & non ſemper, vt inquit Gal.citato lib. de Atra bile, natura ſanguini permixtum humorem melancholicum recludens dictorum vaſorum ora, per eadem excerni.Quod item confirmari poſſet Celſi auctoritate capit.18.lib.6.cum dixit tertium vitium eſt ora venarum tanquam ex capitulis quibuſdam ſurgentia, quę ſæpe ſanguinem fundunt αἱμοῤῥοΐδας græci vocant. At ſi quis propterea aſſereret hæmorrhoidas non ſymptoma eſſe, ſed morbum,non ſimiliarum, ſed inſtrumentalium partium, & proprie in cauitatem, eadem non aſtricto, aut conſtipata, ſed dilata, aut patefacta non reclamarem. Nam Aetius dicebat quod hæmorrohis eſt dilatatio venarum ſedis, ad quam dilatationem ſi earum ora reſerabantur, ſanguinis fluor conſequebatur, & ſic apertæ dicebantur hæmorrhoides, ſi vero vaſorum ora haudquaquam apperiuntur,nihil excernitur,etiam ſi ipſæ venæ admodum dilatatæ ſint,& impletæ,& propterea cæcæ appellantur. communis eſt itaque vaſorum dilatatio cunctis hæmorrhoidibus, & non ſanguinis per ea excretio. Quare morbum potius,quàm ſymptoma aſſerendum erit: Illud quoque cum Gal.affirmari poterit. Nam cum ex eodem humore melancholico varices, & hæmorrhoides fiant vt liquet 2.de arte cur.ad Glauc. & apho.21 6.lib.& lib. de atra bile, qnemadmodum varios fiunt, cum fœmorum & crurum venæ latiores fiunt: ita quoque & hæmorrhoides,cum ſedis venæ dilatantur, quin immò omnes dilatatas venas antiqui medici κιρσοὺς appellant,vt ipſe inquit lib.de tumore præter naturam:Quare cum diſtentis,ampliatis,ac dilutatis venis ſedis hęmorrhoides cunctę fiant, & non cum ex eis ſanguis profluit: (id enim ſymptoma eſt earum, quod ſæpe eis aduenit, non autem ſemper) propterea morbum potius, quàm ſymptomata eſſe non ab re quiſpiam dixerit, quamuis a ſymptomate nomen ſumpſerit, quod magna ex parte ei ſuperuenire ſolet.Nam illa venarum ſedis ampliatio,ſeu dilatatio proprie hęmorrhois eſt,non autem illud ſanguinis profluuium, quod non ſolum ipſis venis dilatatis ſed etiam patefactis orificiis earundem conſequitur, potiſſimum cum non perpetuo id omnibus ſuperuenire contingat, vt dictum eſt.Cognoſces autem eas non difficulter;oculis enim conſpicuę ſunt, interna quoque ſedis pars intumeſcit,& capita venarum ſupereminent, & in internam inteſtini recti partem velut vuæ acini lucidæ apparent, cæcæ dolorem vehementem excitant, potiſſimum dum a ſtercore exeunte comprimuntur, quamnis cæcæ plus doloris,quàm apertæ afferant teſte Oribaſio lib. 9. ſui compendii capitu.42.nihil que cruenti excernunt. Apertæ vero ſanguinem eiaculantur, maxime quidem vnà cum ſtercore, aliquando etiam ſine ſtercore, vt inquit Hippoc.lib.de hæmorrho. plurimis quoque habentibus hęmorrhoidas adeſt dolor

Marginal notes: Affectus præter naturam. — Cap.4. — 2.ad glauc.c.10. lib.de atra bile. cap.4. — Cap.19. — Affectus ſigna.

dolor vniuersi corporis proprius eis, vt pote citrinus ad viriditatem declinans vt quibusdam visum est. Si vero accidat quod hæmorrhoides magis interius fiant, si vehementer exprimatur ęger, sedesq; prius aqua calida foueatur, conspicuæ fient tam si cæcæ quàm si apertæ sint. Verem quod hæmorrhoides originem habeant ex copia melancholici succi, seu fæcis sanguinis aut ex eodem sanguine multo fœculento, & crassiori existente cum videlicet iecur ac vniuersæ vænæ eundem humorem a se ipsis excernentes, in dictas sedis venas reponunt, liquet apud Galen. lib. de atra bile & 2. de arte curat. ad Glauc. ac luce clarius commen. aphor. 12. 6 lib. cum dicebat hæmorrhoidas fieri impossibile est absque hoc, quod propter multitudinem, & crassitudinem sanguinis, ora quarundam venarum aperiantur, hæpate ad ipsas reponente fæcem & quandoque sanguinem melancholicum. Atqui iam diximus nos circa initia huius sermonis, quibus corporibus, & a quibus causis tales coaceruentur succi seu sanguinis melancholici copia: quæ vbi non adeo multa fuerit, & dictorum vasorum sedis expultrix facultas non uehementer irritata, ac retentrix non admodum imbecilla, cæcæ fiunt hæmorrhoides: quemadmodum vbi contrarium euenerit, apertę: ex quibus sanguis profluit crassus, niges, & faculentus magna ex parte dico magnam ex parte: Nam quandoque contingit, quod sanguis per easdem venas profluat, natura duntaxat multiudinem sanguiuis euacuante: quemadmodum accidit sanguinem per nares effundentibus: nonnunquam patèfactis eisdem venis ex sanguinis impetu ad eas irruentis id natura haud quaquam tempestiue ad animalis cõmodam efficiente: quo fit, vt effectus sanguinis interdũ niger non sit. interim quoque accidit vt natura atri sanguinis, seu succi euacuandi causa venam aperita, quo malo sanguine euacuato, bonus etiam subsequatur vbi diutius patefactum remaneat os eiusdem venæ, neque prius fuerit occlusum. Quare audacter cum Gal. tenemus quod licet magna ex partem per has venas ater sanguis, ac succus melancholicus per modum fæcis genitus expurgari consueuit, tamen non omnis hæmorrhoidis talem melancholicam bilem, aut melancholicum sanguinem euacuat, vt liquet 6. de morbis vulg. Neque propterea Galen. sibi ipsi pugnantia scripsit, cum commen. præcit. aphoris. 12. 6. lib. dixerit hęmorrhoidas fieri imposibilem esse pręter multitudinem, & crassitudinem sanguinis hæpate ad eas venas reponentem sanguinem quandoque melancholicum, & ipsius fæcem: nam de veris loquebantur hæmorrhoidibus eo loco, que ex huiusmodi humoribus vere, & proprie vt plurimum ortum habent. At lib. 6. de morb vulg. omnes connumerauit causas, ex quibus per sedis venas sanguis profluere consueuit, tanquam necessarium pro faciliori intelligentia testus Hippo. ac veritate sententie eiusdẽ textus: quam opinionem testari videtur Actuarius in sua medendi methodo lib. 1. cap. 20. quo loco præter melancholici succi redundantiam alias quoque nonnullas, meminit causas, ex quibus per sedis venas sanguinem profluere accidit, vtpote iis, qui solita exercitia omiserunt aut pleniore victu vti cœperant, quam antea, vel quibus consuetæ è nare, aut vtero (ceu in mulieribus) excretiones supprimuntur, aut quibus mos erat venam tundere, alia ve quapiam ratione sanguinem euacuare, & consuetudinem mutarunt: vt iam quia corpus vniuersum peruadat, copia imbecillitasque adsit, iis inquam hæmorrhoides oboriuntur. At vbi melancholicus succus, siue ater sanguis ex eisdem profluit venas, haud ægre ex eius colore, ac substantia dignoscitur. Si vero alterius sit coloris suam seruans naturam si propter eius multitudinem natura ipsum excernat ex quibusdam, aut omnibus modo iam dictis causis præcedentibus illud percipere poteris: similiter ex natura habitu, & ætate ægrotantis, ac ex eo quod sequitur, vtputa conferentia: Quemadmodum

Vide Auic. li. 3. fen. 17. cap. 1.

Causæ.

Cap. 4.

Cap. 10.

Commẽtario. 5. Commento. 25. contradictio.

Conciliatio.

Loco citato.

Causarum signa.

admodum vbi idem sanguis immodice profluat,vel post nigri sanguinis excretionem , natura haudquaquam potente propter eius imbecillitatem,ac conceptaculorum diutinam referationem bonum sanguinem retinere , vt eodem sanguine impetu quodam ad eadem vasa irruente oris eorundem patefactis,aut si propter multitudinem,sanguinis copiam prius vacuare tentasset,& demum propter eorundem vasorum apertionem , ac retentricis imbecillitatem , eundem reprimere non valeret , ex contrario iudicari poterit . Neque enim ægri facile tolerabunt : quinimo decolores , ac omnino in dies imbecilliores redduntur : Quapropter quemadmodum hæc affectio à multis morbis tutos redit , quando videlicet melancholici succi copia per has venas vacuatur,aut non immodice sanguis profluit , vt liquet ex Hippocr.6. de morb.vulg.cum dixit hæmorrhoidibus laborantes , neque morbo laterali neque pulmonis inflammatione, ne que phagædæna,neque furunculis , neque terminthis,neque lepra , nequealiis fortasse similibus (morbis supplendum est)capiuntur,inquit Gale. Itaquoque cum contrarium euenerit ,nonnullorum malorum causa hominibus existit. nam & deformitatem , & misaeram vitam hæmorrhoides inducunt : multos etiam vita priuant, & deformitatem quidem propter coloris totius corporis vitium ex euacuatione succedens .Miseram vero vitam propter corporis debilitatem , quandoque etiam de vita periclitantur sic affecti,cum ob excedentem euacuationem perfrigeratum hæpar aquam intercutem operatur Aetio teste præcit. cap.5.libr. 14. Quæ omnia idem Hippo.in apho.scribere haudquaquam oblitus est nã quod superuenientes hæmorrhoides à nonnullis aliis malis liberent laborantes,decretum reliquit apho.11.6.libr.cum dixit Melancholia & Nephritide laborantibus hæmorroides superuenientes bonum . Neque enim solum ratione euacuationis, vt inquit Gal.in com.sed etiam ipsa qualitate humoris euacuati hæmorrhoides iam dictas affectiones sanant. Hę enim sanguinem crassum consueuerunt euacuare humore plenum melancholico.& aphori.21. eiusdem 6.dicebat.in insanientibus si varices , vel hæmorrhoides superuenerint,insaniæ solutio fit,propter eandem causam . Quemadmodum , quod si quis rentauerit iter intercludere his , quibus consueuit per hæmorrhoidas longo tempore talis succus euacuari , quod periculum est.ne in tabem , aut aquam intercutem incidant.idem Hipp.apho.12.eiusdem lib.sub his verbis docuit , a diuturnis sanato hęmorrhoidus si vna non seruatur , periculum est aquam intercutem,aut tabem aduenire.Hinc est quod non ab re decreuerit apho; 15.4.lib.quod vbi sanguis infra deiiciatur(hoc est per hæmorrhoidas vt inquit Gal.in com.)bonum est,quando videlicet hominis natura multum talem accumulauerit sanguinem . Nam aliter vt Galen.testatur,non est assuefaciendum ei , quæ fit per hæmorrhoidas euacuationi quæ periculosam habet vtranque immoderantiam , quod vel supramodum sanguis excernatur,vel ex toto supprimitur,ex quibus lihuet quantum aberrent nonnulli hac nostra tempestate medici , qui fere indifferenter cunctis laborantibus hirudines sedis venis adhibere iubent , etiam si non consueuerit talis ex eisdem venis succus,seu sanguis confluere,neque hominis natura multum talem cumulauerit .hæmorrhoidas item inquit Soranus æphesuis cap.18. habentes si in plantis pustulæ multę nigro colore affusæ suboriantur 28 . die moriuntur.Paulus vero de eisdem sic scriptum reliquit præcitato loco,venulis,quę in ano extãt iusto largius inanitis,habitũ in aquam,subtercute resolui contingit , & affectos infeliciter cibos sentire , ac contabescere , periculum quoque est ne largum etiam sanguinis profluuium accidat , quemadmodum ne idem in totum supprimatur,vnde laboriosa est curatio . Quod quidem ad curandi rationem attinet vbi cęcæ fuerint hæmorrhoides , aut modice ex

Prognostica.

Commentar. 3. tex.37.

Ratio curandi cecas hæmorrhoidas.

ex eis sanguis fluxerit, ea vtendum est victus ratione, quam cadit de melancholica instituimus, adeo vt per eam inhibeatur, ne multa copia talis melancholici succi generetur, sed quoad fieri possit exigua, vt quæ à liene facilem expurgari valeat. Verum vbi magnos circa sedem dolores excitauerint cæcæ quando ex arido stercore exeunte comprimuntur, & propterea vehementes fiant dolores aluus non semel duntaxat, sed sæpe mollienda erit. solet enim oriri inflammatio maxime vbi dura aluus eum locum læsit, ut inquit Celsus præc. loc. qua de re mollibus, ac lenibus clysteribus aluus subducenda erit, ex decocto foliorum maluarum, violarum ac betæ in gallinarū iure additis vnc. iii. vel iiii. olei viol. aut amygd dul. vnc. ii. sacchari, & vnc. i. adipis anserie, aut renum caprarum, in quem etiam vsum confert vnc. i. vel. i. s. cassię fistulæ per horam ante cibum deuorata; confestimq́; malleoli vena incidenda non semel duntaxat, sed bis, vbi opus fuerit, & vires consentiant, ac corpus sanguinem potissimum crasso, & melancholico plenum fuerit: nam in cruribus sectam venæ hæmorrhoides prouocant Gale. auctoritate libr. de curan. ratione per venæ sectionem: præter id quod per deriuationem sanguis qui in eis continetur, vacuatur ac dolor sedatur: apponenda quoque vbi vehemens perseuerauerit dolor, quæ illum mitigare possunt. quare in aqua dulci modicè calida desidendum est, aut decoctis in ea maluarum, althæę, & uiolarum folijs interim meliloto, fœnu græco, chamæmelo, lini semine, & anetho: item & ubi hæc non suffecerint hyosciami, ac lactucæ folia, & papaueris, tum albi, tum nigri cortices adiici poterunt, & vbi desidere æger in ea non potuerit, spongiæ in iam dicto decocto irrigatæ, & madefactę dolenti loco adhibeantur; fouendus insuper locus erit ex ouorum vitellis, rosarum foliis, oleo rosaceo, & cęra parato medicamento: quandoque misceri poterit mica panis in aqua dulci mediocriter decocta: idque si intus fuerint hæmorrhoides digito illinendum, si extra super illitum lineum panniculum imponendum est. Poteris insuper, vbi iam dictum medicamentum dolorem non sedauerit, infrascripto vti quod recipit foliorum althææ, meliloti an. m. s. adipis anseris vnc. ii. vitelli ouorum nu. iii. olei rosacei & de sem. lini ana ℥. j. cæteræ albæ parum misce, & fiat vnguentum, & in vehementissimo dolore infrascripto quoque vtaris: ex foliorum hyosciami. m. s. violarum, & lactucæ tantundem, bulliant in aqua, & exprimantur, deinde in dicta aqua maceretur mica panis, cui adde vitelli ouorum. n. ii. cremoris sem. lini. & fœnu græc. ana ℥. ii. olei ros. vnc. ij. misceantur, & vtare modo iam dicto. Vbi verò prædicta non contulerint, sanguinem ab ijs vacuare oportet hoc adhibito medicamento. ex olei de chrysomelis, de sem. lini. amygd. amararum, ac nuclei persicorum ana ℥. i. succi cębæ, & ciclaminis ana ℥. ii. stercoris columbini vnc. iiij. medullæ, seu sepi ceruini vnc. iij. cum pauca cæra fiat vnguentum. Vel fricentur dictæ hæmorrhoides cum fici folijs aut lineis linteis asperis, & crassis: & vbi hæc non contulerint, aut ægri ferre nequeant, hirudines imponantur eisdem hæmorrhoidibus: nam ex eis aperiri absque dolore consueuerunt, prout indies obseruamus: & vbi opus fuerit iterari debent: nam magnopere conferunt, vbi caute adhibeantur. aperiunt item eas perdicij herbæ folia virida assidue attrita, insuper & mercurialis trita & velut glans immissa, & fel bululum per lanæ tomentum inditum Aeti. teste eodem lib. 4. cap. 6. vbi Vero appertæ fuerint hæmorrhoides, si modicè ex eis profluat sanguis, adeo vt vires nequaquàm imbecilliores reddantur, eadem victus ratione vtendum, potissimum si sanguis niger, & crassus fuerit, ac per certa interualla fluere consueuerit: Neque aliter eas supprimere tentandum, tum quoniam à multis liberant vitijs, vt supra annotauimus Hipp. auctor. tum etiam quod si quis eas curare tentauerit, quidam cum sanguinis exitum non haberent, inclinati in præcordia, ac

Victus ratio.

Sectio venæ.

Cap. 19.

Medicamenta topica.

Curatio hæmorrhoidum apertarum.

Ratio uictus.

viscera materia, subitis, & grauissimis morbis correpti sunt vt inquit Celsus præcit. loco. illi inquam, qui sanguinis profluuio imbeciliores non fiunt, quod insuper idem Hippo. decretum reliquit apho. 12. 6. libr. cum dixit, a diuturnis sanato hæmorrhoidibus, si vna non seruatur, periculum est aquam intercutē, vel tabem aduenire. consuluit itaque Hippoc. in hac sententia iuxta Gal. expositionem, vnam saltem seruare hęmorrhoidem, vt per hanc vacuetur fęculentia, ac vitiosa materia hepatis: præsertim in quibus solita est tempore longo per tales venas excerni, si quis eas sanare tentauerit, alias prædicta ab Hippocr. vitia superuenire periculum est. Aetius vero illa Hipp. verba (Si vna non seruatur) aliter exponit. Ait enim Hipp. noluisse quod vna hæmorrhois seruari debeat ad sanguinis excretionem, vt Gale. sentit. sed dixit, si vna non seruatur, hoc est, si non adseruetur, id est si non conuenienti dieta vtetur post earum sanationem. Probat ex eiusdem Hipp. verbis in eodem aph. nam dixit hæmorrhoidas inueteratas sananti: est autem sanatio perfecta liberatio, & legitima curatio: Quare concludit ipse cum Hippo. quod non oporteat aliquā hęmorrhoidem ralinquere, sed omnes excindere, & post perfectā curationē ipsarum, per conuenientem diętam ad naturalem statum corpus curatum reducere, incidereque cubiti venam tempore oportuno, quo videlicet coaceruatus in corpore sanguis euacuatur, hoc itaque modo possibile est incolumes euadere, nulla penitus hæmorrhoida relicta. Atqui vera erit perpetuo Hippo. sententia quomodolibet fuerit intellecta: si quis enim hæmorrhoidas inueteratas sanare tentauerit, aut vnam ipsarum relinquere debet, aut si nullam penitus dereliquerit, præseruare eo modo detentos oportet, conuenienti victus ratione, ne talis succi copia gignatur, etsi qua fuerit genita, venæ sectione statis quibusdam temporibus vacuare, præcipue ineunte uere. At si immodice sanguinem fundant, quoniam ex immodica profusione ad extremam frigiditatem hominem ducunt, ac sæpe aquam intercutem accersiuerunt, vt liquet 2. de nat. facult. confestim vbi robur virium deiiciatur, supprimendæ sunt, simili propterea victus ratione instituta. quam cap. de cruentam spuitione precepimus) nisi quod vbi vires plurimum prosternantur facilis concoctionis, ac multi, & boni nutrimenti tibi semper exhibeantur, cum quibusdam astringentibus permisti, similiter & in potu vinum astringens) si vires ferant, interna cubiti dextri vena incidenda erit reuulsionis gratia. Nam vbi cohibere voles hæmorrhoidas, quæ in brachio sunt venas secare conuenit Gal. auctor lib. de cur. rat. per venæ sectionem: quando videlicet veremur ne in tantam immoderationem hæ morrho idum euacuatio euadat, vt hominem vel protinus interimat, vel aquæ intercutem obnoxium, aut cachecticum, hoc est mali habitus reddat. Quod si vires venæ sectionem non ferant, hypochondriis cucurbitulæ affigendę sunt, manus item, ac brachiam vincienda, & frictiones asperæ eisdem partibus adhibendæ. Intra corpus interim quæ astringunt sumēda, vt syr. ex infusione rosarum, præsertim aridarum, & incompletarum, myrtinus, miua citoniorum, è ribes, aut ex oxalidis succo, seu plantag paratus cum eiusdem plantag. aut oxalidis aqua. etsi non adeo extremæ imbecillitatis vires fuerint, sed mediocrem ferre possunt purgationem, redundantibus uitiosis succis in sanguine, (vt magna ex parte prouenire prospeximus immodicum sanguinis per hæmorrhoidas profluuium) purgans aliquod medic. propinandum erit, ex eis, quæ præterquam quod leuem habeant vim purgandi, talem vitiosum succum redundantem (quiuis is fuerit) facultatem insuper habeant astringendi quemadmodum sunt myrobalanorum tria genera. rhabar. agar. & syru. ex pluribus infus. rosarum rubearum: insuper & syrup. domini August. ex his poteris purgans medicamentum diuersimode componere pro diuersa ratione redundantis succi.

Sit

Aetius Galenū carpit.

Venæ sectio.

Concordia.

Curatio hemorrhoidum nimis profluentium. Cap. 8.

Victus ratio.

Sectio uenæ.

cap. 19.

Quæ per os exhibendo.

Purgatio.

Sit autem eius quantitas virium robori potius, quàm quantitati humoris redundantis accommodatam, deinceps ad alia astringentia confugiendum, tam intus quàm foris adhibita. Intus sumenda cap. de spuitione cruenta requiras. Conducunt item si scrup.ii.lapidis hæmatitis tribuas cum vnc.iii.aut.iiii.poscæ, aut R. lapidis hæmatites scru.i.radicis symphiti, & althææ an.vnc.s.boli armeniæ scrup.s.chiæ mastiches gra.iiij.fiat puluis, qui cũ vnc.ii.vini astringentis aut unc.iij.decoctionis aquæ sanguinariæ præbeatur. nec minus confert si ʒ.i. triphæræ saracenicæ, aut triphæræ Fœnonis dictæ aut theriacæ corporibus maxime frigidioribus, ac pituitosis, & melancholicis exhibeas cum vnc.ii.aut.iii. vini astringentis, aut si ʒ.i.trochiscorum de spodio, aut de terra lemina, aut de succino, calidioribus presertim corporibus cum unc.ii.aut.iij. aquæ plantaginis aut acetosellæ propinabis. extrinsecus quoque ea adhibenda sunt, quę sanguinem reprimere valent, vt insessus in aqua ex verbenis, Celso auctore, aut in aqua pluuiali fiat decoctum rosarum aridarum foliorum plantaginis, & myrtillorum, & in eo desiderat æger interim malicorium gallæ cytini, balaustium, & magna imminente necessitate, hyosciamus, alumen, papauer album, & nigrum quoque, si opus fuerit prędicto decocto adijciatur. In corporibus vero frigidioribus in vino astringenti prędicta decoquantur, aut saltem, permixto eo cum dicta aqua pluuiali, folia insuper, ac flores verbasci admisceantur. Quod si quis in eo desidere non poterit, spongiæ in dicto decocto madefactę, affectæ parti adhibeantur. ex iam dictis etiam saccelli parari poterunt, qui in vino astringenti prius irrigati admoueantur: vel infrascriptus puluis inspergatur, ac ligetur, qui recipit aloes ʒ. ij. corticum thuris ʒ.j. balaustiorum, sanguinis draconis, terrę lemnię an.scru.i.gallarum, malicorij, & seminis rosarum an.ʒ.j. fiat puluis tenuissimus. Hoc insuper medicamento vti poteris R. succi plantaginis, sanguinariæ, & solani an.ʒ.ij.aloes, corticum thuris, terræ lemniæ an ʒ.ij s.olei myrtini, mastichini, & rosacei an.ʒ.i. albummis ouorum ʒ.vij. ceræ, & aceti, seu vini astringentis parum, fiat vnguentum. Aetius præcitato loco tanquam mirum in modum sanguinem sistentia commendauit aloen, squamam ferri, aut plumbum vstum cum posca impositum. Inter cætera vero medicamenta, illud pręstantissimum, ac vnicum existit, quod à Gal.describitur 5.method.medend.ex aloe, & thure, ouique candido compositum, adeo vt ad mellis crassitudinem deueniat: dein leporis mollissimis pilis excipitur, & vasis ipsis vnde sanguis profluit liberaliter imponitur. Quinimo, & toti vlceri, vbi ipsum circa vasa fuerit, alligaturque forinsecus fascia ex tenui linteo. Modum autem administrandi, ac ipsum diuersimode componendi, ex eodem loco studiosi petant. Illud tamen non prætermittam, quod in duris corporibus plus aloes immiscendum erit, in mollibus vero plus thuris vt ipse inquit. Oribasius cap.18.lib.9.hæmorrhoidas nimium apertas sistere inquit aloen illitam, aut dissolutam, & imposi tam, sistit etiã perfusio ex posca in qua ferri squama, plumbumque ustum sit vt ipse refert.

Quæ extrinsecus adhibenda.

Cap.4.

περὶ ῥαγάδων. *idest de ragadiis.* Cap. 77.

INteralia quoque multa, tædiique plena mala, quæ sedes recipit: quod primum sepæ & plurbus locis in ea fit, cutis exciditur. Quod malum græci γάδιας καὶ ῥαγάδας vocant, latini fissuras, seu rimas. Quæ quidem fissuræ, seu Rimę non perpetuo sunt cum callosis labris, vt quidam recentiores sentiunt, sed tantumodo, cum diuturniores fiunt: tunc etenim indurantur, & callosa earum labia reduntur vt inquit Aetius cap.3. lib.14. Paulus quoque capit.75. Rimas tum recentes, tum diuturnas, & quæ callum con-

Quid sint Rimę. Quis affectus. Pars affecta.

traxerint meminit: quanquam de his quę in vulua, non autem in ano fiunt, loquatur, quare cutis sedis scissuræ sunt. Rimę, interim quoque cum allosis labris morbus in solutione continui existentes. fiunt vero quandoque in extrema ipsius intestini recti parte, quam Anum nuncupant. interim autem in musculo eundem anum astringente, ac claudente, quem σφιγκτῆρα græci nuncupant eodem Aetio auctore. Hoc malum adeo oculis conspicuum est, vt aliis haudquaquam indigeat notis pro eius cognitione, tam si recens fuerit, et citra labiorum duritiem, seu callum, quam si diuturnum, adeo vt labra indurauerint & obcalluerint, seu callum contraxerint. Nec minus prompte pars, quę afficitur oculis obuiam fit siue anus, siue musculus ipsum astringens seu claudens fuerit. Habent autem rimæ non vnam duntaxat generationis causam, nam aliquando ex influentium humorum mordacitate, ac acrimonia consistunt: interim ob inflammationem, aut condylomatum distentionem, circumsitæ partes fissuram sustinent. Si ex confluentibus mordacibus succis fiant, indicia eorundem aderunt citra condylomatum præsentiam: quinimo cum non aderunt condylomata, citra alia indicia, humores acres esse causam iudicabis. Quod si circa sedem aliquod aderit condyloma, adeo in tumescens, ac circumsitas partes distendens, vt cutis findatur, ipsum rimæ causam esse non dubitabis: est autem condyloma, vt inquit Celsus capit. 14. lib. 6. tuberculum quod ex quadam inflammatione nasci solet, quanquam Paulus cap. 18. lib. 6. non quodlibet tuberculum insequens harum partium inflammationem, sed ipsum obcallescens condyloma appellauerit, vt qui manu ipsum curare intendebat: & propterea recens tuberculum, non condyloma, sed absolute tuberculum nuncupabat: Cum vero contraxerit callum, tunc condyloma appellari asserebat, tam si inflammatio, quam si rimæ ipsum præcesserint. Qua etiam ratione rimas ipsum præcedere fatetur, cum per rimas, eas sedis fissuras intelligat, quæ callosa habent labra, & manus curationem desiderant. Celsus vero tuberculum quodlibet ex inflammatione ortum, siue recens fuerint, & non dum callum contraxerit, siue diuturnum & obcallescens condylomatis nomine nuncupauit, nec minus & Aeti. cap. 3. lib. 14. per condylomata, quodlibet circa sedem ortum tuberculum, tam molle, quam durum, & callosum, tam recens, quam diuturnum significari voluit, vt liquet ex eius verbis. Præterea ipsum fieri, cum ruga aliqua corporum in ano reduplicatorum insurgit, ac præter naturam intumescit, scriptum reliquit: nam cum sinuosus sit anus, coagmentatas habet rugas: Vbi vero earum aliqua preter naturam intumuerit, tunc sane fit condyloma, aliquando extra inflammationem existens, molle: interim vero cum inflammatione durum, ac dolorosum: è similitudine forte extremorum in pugno clauso in quatuor digitis nodorum sunt appellata condylomata. Quo fit vt à thimis, qui in eadem parte oriri consueuerunt, condylomata differant: nam thymi tuberculosæ quædam eminentię sunt doloris expertes, pręter naturam auctę, aspere, oblongę, subrubę, interim albicantis coloris, pręsertim ubi mansueti fuerint, à cacuminibus eiusdem nominis herba in montibus nascentis sic appellatim: quę eminętię vbi paruę fuerint, thymi, vbi vero magnitudine excedunt ficus appellantur, eodem Aeti. auct. cap. 4. eiusdem lib. Quod autem rimæ multi tædii plena sint mala, ex Celso patet, eodem cap. 18. lib. 6. propterea vbi recentes fuerint, confestim eas curare tentandum est, vt potę quæ medicamentis cædant, nam cum protelatur earum cura, indurantur, & earum labra callosa fiunt: quo tempore non amplius medicamenta, sed chirurgiam adhibere oportet, vt inquit Aet. præcitato loco. Cæterum quod sedis vitia omnia ob multas causas difficilem curationem accipiunt scriptum reliquit Galen. 9 de comp. med. secundum locos, quoniam & multo sensu particula hoc prædita

Causę rimarum

Causarum signa

Condyloma quid.

Condylomata unde dicta.

Quibus differāt a thymis.

Thymi unde dicti.

Ficus quid.

Prognostica.

cap. 6. in prin.

dicta est, & propterea per acriora & austeriora pharmaca facile irritatur: præterta & ipse excrementorum alimenti transitus per se mordax est, & magis vbi eruperit bilis ipsa, & serosi quidam humores. Item quoniam neque statum tempus habent medici ad imponenda medicamenta, cum plerunque minime conuenienti tempore ægri ad excernendum concitentur, quia etiam humiditas, & caliditas eiusdem loci siccantibus, simulq; frigefacientibus opus habent, non parum confert ad hoc vt ægre curabilis ani affectio existat, siquidem mordent astringentia, locus vero subtilis sensu præditus acrimoniam ferre non potest: quod etiam confirmauit sub eisdem verbis Aet. cap. 1. li. 14. Pro earum itaque curatione vniuersa victus ratio ad humidum inclinans institui debet, & propterea, nec acribus cibis vtendum, neque asperis, nec aluum comprimentibus, nec aridum quidem quicquam satis vtile est, nisi admodum paulum vt Cel. testatur. Quapropter liquida, lenia, pinguia, glutinosa meliora sunt vt ipse inquit. Vino etiam leni vti nihil prohibet, talis autem victus non propterea ita instituitur, quia talem exigat affectus: nam contrarium potius desideraret: Sed quoniam acria, aspera, mordacia, astringentia, & sicca aut mordaces succos generant, ex quibus rimæ, & earum dolor magis irritarentur ex eorum cum alui excrementis transitu, aut eadem saltim alui excrementa ob ea aridiora reddita suo transitu curationem seu conglutinationem impedirent: idcirco tali victu vtendum esse omnes prçcipiunt. huius generis cibi sunt gallinarum, pullorum, fasianorum, vtulinę, hiænę, & veruecinæ carnes elixæ precipue earum iuxta pinguia: maluæ item, spinachia, borrago, endiuia, cichorum, & ptisana si in eisdem iusculis decoquantur conferunt, similiter si oua recentia sorbilia tribuantur, & reliqui cibi cum butyro, & adipe anseris, aut gallinæ, vt lacte amygdalarum dulcium parati & huius generis reliqui: nec minus quies prçcipienda erit eodem Celso auth. somnus concilientur, animi perturbationes vitent, præcipue immodicas aluus mollis seruetur, quæ si non natura, arte saltim mollienda clysteribus lenibus, & pinguibus: interim per ea, quæ ore sumuntur lenientia, vt pruna, vel casia fistula in parua quantitate, paulo ante cibum sumpta: Quo vero ad reliquam medicamentorum rationem, attinet, si rimæ ob confluentes acres, ac mordaces succos fuerint ortæ eisdem prospiciendum est, deinde ad topica confugiendum medicamenta. Quare eisdem præparatis, contemperatis, ac concoctis purgans medicamentum adhibeas quod suapte natura tale sit vt tales humores ducat citra acrimoniam, ac mordacitatem, quin id & quoniã cibis, ac etiam medicamentis semper vitare oportet, huius generis sunt mel aereum, manna appellant, Casia fistula saccharum viol. syr. e plur. infusi. ros. rub. vel vio. & interim syr. domini Aug. aut diacat. cum dictorum aliquo permixtum: Si vero propter condylomata acciderint rimæ, non minus inter initia eisdem purgantibus medicamentis utendum erit, & vbi eadem inflammata fuerit, vena prius secanda erit in cubito reuulsionis causa, & princeps purgans medicamentum adhibendum, nec non si opus fuerit vena in talo etiam incidatur, pro deriuatione simulatque euacuatione sanguinis in inflammatione contenti. Cæterum rimæ absque inflammatione quemadmodum & reliqua sedis vitia, ea medicamenta desiderant, quæ citra morsum, ac asperitudinem astringunt, vt liquet ex Gal. eodem. 9. de comp. med. sec. locos, cuius generis est infrascriptum vnguentum, quod recipit Cstrussæ, Argenti, spumæ ana ℥.i. pomphol. lotę ℥.i. sem. ros. ℥.ii. succi plantag. ℥.i. vnc. ii. oui assati vitellũ. vnum, adipis anseris ℥.ii. excipiãtur omnia cum rosaceo, & vtare, vel rasurã linteolorum vrito eiusq; cinerem cum pari amylo tritum succo foliorum oleæ admixto, illinito vt scriptum reliquit Gal. Asclepiadis autho. eodem libr. 9. de comp. med. secundum locos, in vicem vero succi foliorum oleæ, plantag.

Cura tio. Ratio uictus. Medicamentorum ratio. Purgatio. Vene sectio. Topica. cap. 6. circa fin. cap. 7. in fine.

cap.8. ſucco vti poteris, idem quoque Galen.lib. primo eiuſdem Appolonij autho. tanquam optimum medicamentum approbauit infraſcriptum ad ani rugas intumeſcentes, rimaſque, ac fiſſuras ſedis ad vlceraque dolentia, & omnia alia, quæ ex fortiorum pharmacorum vſu exacerbata ſunt: etenim egregiè ea lenit etiam ſi ſerpendo exedentia, aut etiam canceroſa, aut quomodocunque maligna exiſtunt: quo etiam medicamento cum ſæpius vſus fuerim perpetuo ingentem ex eo vtilitatem prouenire obſeruaui. Componitur autem ex olei roſ. aut myrtei, vt ipſe inquit, hæmina, hoc eſt vnc.viiij.in pilam plumbeam infuſa, & plumbeo piſtillo tandiu agita donec craſſum, & ſubnigrum oleum reddatur, deinde ſeorſum ſpumę argenti lib. 1. & cæruſæ tantundem terito, oleoque admiſceto, & vtere, prius tamen affecto loco eloto, & ſiccato, id quod fieri poſſet ex roſarum, gallarum, foliorum plantag. & rad.ſymphiti decocto in tribus partibus aquę pluuialis, & vna vini dulcis albi, & odoriferi, & vbi ingens, & ardens fuerit ſedis dolor oui aſſati vitellum vino albo terito & cærato roſaceo exceptum illinito ex eiuſdem Galen. auth. eodem. 9. de comp. me-
cap.7. dicamentorum ſecundum locos. Aet. vero cap.3. eiuſdem lib.14. magnopere commendauit hoc medicamentum, videlicet Reſinam pinus ſiccam cum roſaceo terito, donec ſtrigmentoſa fiat, & oui aſſati vitellum admiſceto, ac illinito, ex cuius auth. hoc etiam vti poteris. R. pompholigis lotæ, & plumbi vſti loti an.ʒ.ij. cæruſæ & ſpumæ argenti an.ʒ.i. amyli, gumi draganti an.ʒ.i. thuris & radice ſymphiti an.ʒ.ij. omnia probe terito, & ad cæratum roſaceum admiſceto, ac affectum locum illinito. huic etiam medicamento quandoque adijci poterit ſucci plant. vel centaurij minoris ℥.i. ſeu alicacabi corticis radicis ʒ.ij. interim aluminis ſciſſi: & gallarum an.ʒ.i. Interim ex eo aliquid minuere licebit, prout magis, vel minus ſiccæ aut humidæ doloroſe, vel citra dolorem magis, minus ve profundę fuerint iam dictæ ſedis rimæ. Cuncta nanque prædicta medicamenta ſeparatim, & coniunctim ab eodem Aet. commendantur, quæ item non minus condylomatis vbi recentia fuerint conferunt; non vt ipſe dicebat in ſumma, perfuſiones in condylomatis aſtringentes eſſe oportet, & medicamenta ipſorum aſtrictione quadam participare debent: Cum vero nedum condylomata ipſa, ſed & rimæ diuturniores fiunt, indurantur, accalloſæ fiunt, & proinde in prędictis medicamentis haudquaquam cedunt, chirugiam deſiderant, tam eorundem rimarum labra calloſa reddita, quam iam dicta condylomata, (niſi medicamento ex carta vſta Gal. roſaceo potiſsimum dilato prius deſiciantur:) quem curationis modum hic ſcribere non intendimus, ſtudioſi vero petant ex Aet. præcit. loco, & Paul. cap. 80. lib. 6. quemadmodum & thimorũ, tam ſi manſueti, quàm ſi maligni fuerint ac ficuum, & verucarum, ſeu acrocordonum curationem ca. 4. citati libri. 14. apud Aet. reperient, non admodum à prædicta diſsidentem.

περὶ τοῦ προπίπτοντος ἢ τῆς προπτώσεως ἀρχοῦ.

ideſt de procidente ano uel de procidentia ani. Cap. 78.

PRęter iam dictum muſculum anum aſtringentem, ac claudentem, quē græci σφιγκτῆρα nuncupant, qui etiam eiuſdem ſedi tranſuerſus circumiectus eſt, reliqui duo muſculi a natura fabricati ſunt obliqui quorum munus exiſtit ſedem ipſam ſurſum attollere, vtrinque vnus, inſerti eiſdem ſedi, nec in crebris, nec violentis alui deiectionibus, aliisque conatibus
Quid ſit ani procidentia. prompte ſedes ipſa extra prolaberetur: quibus aliquando affectis contingit quandoque, vt & ſedes foras procidat, quem affectum aui procidentiam latini appellant Celſo auctore capitu. 18. libr. 6. græci vero πρόπτωσιν ἀρχοῦ ἢ

πρo

προτοπιπτοντος ἀρχῶν. morbus ſiquidem in compoſitione exiſtens, & proprie in ſitu: relicta enim ſua propria ſede anus foras prolabitur, adeo patens oculis, vt aliis non indigeat inidicijs pro ſui cogitatione, nec minus & pars quæ affecta eſt. quoniam anus ipſe, licet quandoque per ſe, interim per conſenſum afficiatur, affectis primo muſculis ipſum ſurſum attollentibus: at afficitur per ſe & primo anus cum inflammatione tentatur, & adeo magna, vt ſua grauitate cogat muſculos ipſum attollentes cum contrahuntur, violenter diſtendi: quo fit ut ipſi quoque muſculi ſaltem per conſenſum affecti ſint, ſi ob hanc cauſam anus extra prolabatur, cum præter uoluntatem ipſi diſtendantur, ob inflammationis tumorem, ac grauitatem coacti. interim nullo proprio affectu laborans anus procidit ob reſolutionem eorundem muſculorum, aut ob quampiam aliam cauſam illos imbecillos reddentem, ita ut ſurſum retrahere ipſum iam foras prolapſum nequeant: quo caſu dicimus non propter aliud anum affectum eſſe, niſi quod a propria exciderit ſede ob muſculorum aliquod uitium. Cæterum ſi ob inflammationem anus procedit, haud ægrè dignoſci poterit, per inditia eiuſdem inflammationis, dolorem inquam, tumorem, tenſionem, ac ruborem. Verum ubi citra inflammationem à proprio loco exciderit anus ob reſolutionem, ſeu ſtuporem, aut imbecillitatem muſculorum prouenire putandum eſt, quæ licet ex nonnullis cauſis externis & internis prouenire poſſunt, quarum facilis eſt dignotio, magna ex parte ex eorundem muſculorum frigida & humida intemperie cum humorum præſentia, vel abſque ea reſolutionem, aut imbecillitatem pariuntur. Cęterum medici omnes conueniunt, facilius curari poſſe hunc affectum, ſi ſine inflammatione, quàm ſi cum inflammatione fiat: idem quod & iam ſi ſine inflammatione generetur, ut quam primum introducatur anus, ac curetur affectio conandum ſit, ne temporis diuturnitate, ſtructura mali inueterata iam aduſtionem peruenire oporteat: quanquam hanc partem minuere haud magnopere periculoſum exiſtat, cum extremitas hæc inteſtini recti pars principalis non ſit, quinimo dum oritur, & ſecatur nullum periculum inducit, vt inquit Aeti. cap. 8. lib. 14. Cum primum itaque anus procidit, conſiderari debet purum ne id ſit, quod prouolutum, an humore mucoſo circundatum ex Celſi auctoritate præcitato loco: præterea cum dixerimus, & cum inflammatione, & citra eam contingere, id quoque exacte dignoſcendum erit: nam ſi anus nulla tentatur inflammatione, nec humore mucoſo fuerit circundatus, illico intro reponendus erit, ac in priſtinum locum reſtituendus, id quod digitis leniter, ac ſenſim ipſum retrudendo, fieri poteſt, prius tamen in aqua deſidere homo debet, aut ſalſa, aut cum verbenis, vel malicorio incocta, decreto eiuſdem Celſi, aut abluatur anus ex decocto foliorum myrti, malicorij, rhu obſonorium, roſarum gallarum, balauſtiorum, acaciæ, & hypociſtidis in aqua, vel vino aſtringenti, vbi potiſſimum humidior fuerit anus, deinde aridus inſpergatur puluis, ne repoſitus iterum excidat. R. foliorum roſarum, & mirtillorum vtriuſque ℥.iij. ſem. roſ. & cornu cerui vſti ſing. ℥.i. rhu obſonorium ℥.i. thuris ℥.i.s. fiat puluis. Vbi vero multo mucoſo humore anus circundatus fuerit, tunc potiſſimum in aqua ſalſa æger deſidere debet, aut vino auſtero abluendus, ac detergendus anus erit, in quo etiam ſi opus fuerit, gallæ, myrrha, cupreſsi pilulę, ac pinus cortex incoquenda ſunt, deinde infraſcriptum aridum medicamentum inſpergere licebit, ex myrrhæ, thuris ana ℥.ij. pilularum cupreſsi aluminis, gallarum an. ℥.i.s. cæruſæ, ſeminis roſarum, rhu obſoniorum an. ℥.i. fiat puluis. poteris & medicamento Galeni, auctoritate Aſclepiadis vti R. gallæ omphacinæ malicorij ſicci, rhois coriarij ſingulorum ℥.ii. plumbi vſti ℥.iiij. ſpumæ argenti ℥. viij. trita inſpergito, vel hoc alio eiuſdem R. corticis pinus, ſpumæ argenti, mannæ ſing.

Quis affectus præter naturam
Pars affecta.
Cauſæ.
Cauſarũ ſigna.
Prognoſtica.
Curandi ratio.
Curatio procidentiæ ſine inflammatione.
Topica remedia.
Lib. 9. de cõpo. med. ſec. loc. c. 6

℥.ii.pilularum cupreſſi aridarum ℥.ii. plumbaginis ℥.ii. trita inſperge, vbi præ laueris vino acerbo:itidem & hoc etiam vtare eiuſdem auctoritate R. balauſtiorum ℥.i.malicorii ℥.ii.ſem. hyoſciami ℥.ii. cæruſæ ℥. viii.myrrhę ℥.ii. plumbi loti ℥.ii.tritis vtitor, nec minus & reliquis ibidem 9. de compoſitione medicamentorum ſecũdum locos deſcriptos medicamentis vti poteris. Iuuat item vt inquit Paulus cap.60.lib.3. vrina ipſius ægri calens adhuc ſuperfuſa. Aetius tanquam proprium ipſius medicamentum commendat præcitato loco,infraſcriptum, quod recipit fructus hęricæ, gallarum, acaciæ, cęruſæ ſucci hypociſtidis, corticis pini, myrrhæ, thuris æquales partes, ſiccas inſperge inquit, vbi vino auſtero ſedem prius laueris, licet a Galen. eodem 9. de compoſitione medicamentorum ſecundum locos prius Aſclepidis auctoritate fuerit deſcriptum,& a Paulo ſimiliter loco citato,ſubinde vero cum taliter repoſitus fuerit anus,ne denuo excidat, probe deligandus erit, cruribus etiam inter ſe deuinctus,vt inquit Celſus, id tamen animaduertere oportet, quod in pueris ſi contingat hic affectus, aſtringentium vſum remittere oportet,& mitiora adhibere ex Aetii decreto. Ad hæc quod vbi vrgeat, ita vt iam dictis medicamentis non cedat affectio, etiam lumbis aſtringentia cataplaſmata imponenda ſunt ex palmulis,malis cotoneis, & ſimilibus eiuſdem Aet.auctoritate,& ſedi etiam ſimilia. at ſi propter inflammationem prolapſus anus intro reponi non valeat, eadem prius curanda erit, venæ ſectione prius adhibita in cubito &, ſi opus fuerit etiam in talo, præſertim vbi in generatione fuerit,ac plenitudo adſit. Sed quoque potiſſimum apponenda inter initia, quæ leniter aſtringunt vt oleum roſaceum tepidum, deinde paulatim chamęmelinum,aut anethinum adiiciatur, aliaque apponantur medicamenta leuiter digerentia, ac etiam ſedantia dolorem, in quem vſum confert deſidere ęgrum in aqua calida, in qua maluæ, & althææ folia fuerint decocta,aut flores chamæmeli, fœnum græcum, ſertulæ campanæ, ſemen lini,& anethum:At ſi nolit in eandem aquam deſcendere, ſpongiæ madefactę in predicto decocto ſepius adhibeantur, & deinceps oleo chamęmelino, aut anethino, & roſaceo inungatur anus, atque aliquo predictorum aridorum medicamentorum inſpergatur:eligantur autem, quę minus calida & minus aſtringentia ac mitiora fuerint,ligeturque vt ſupra poſtquam intus repoſitus fuerit, ne iterum procidat. Victus ratio vbi adſit inflammatio, qualis in reliquis inflammationibus fuerit inſtituta, pręcipiatur, ſi citra inflammationem contingat affectus hic,victus ſit boni ſucci, & vinum detur aquoſius vt refert Aet.pręcitato loco.

Loco citato.

Citato loco.

De pueris nota.

Curatio prouidentium inflam matione.

Venæ ſectio.

Topica.

Ratio uictus.

περὶ κωλικῆς διαθέσεως. *id eſt de colico affectu, ſeu coli dolore.* *Cap.* 79.

EST aliud vitii genus, quod in laxiori inteſtino (a gręcis colo nuncupato)gigni conſueuit,a Paulo κωλικὴ διάθεσις nominatum, a latinis vero colicus affectus, ſeu coli, uel colicus dolo. Quanquam Celſus morbum inteſtini plenioris eum appellet cap.14. Vulgus autem medicorum colicam. Vtcunque tamen affectus hic ab ea,quæ afficitur parte denominationem aſſumpſit, inteſtino uidelicet colo dicto, quod quidem in hac affectione oblæſum eſt. Cuius affectio dolor exiſtit. Verum quoniam ipſius partis affectę,ac affectus ſigna adeo inter ſe confuſa ſunt, ac permixta, ut ne unum fere ſit quod unum tãtum ſignificare poſſit altero excepto. Sunt uero & eadem numeroſa quidem,licet nõ ex eiuſdem exacta haberi poſſit notitia, ſed artificioſa potius quędam coniectura, ut patet ex Gal.12.metho.meden:

Lib.3.c.43.

Quę pars afficiatur in coli dolore.

Propterea

Propterea eadem enarrabimus signa, sic confusè, vt ex eisdem, tum partis affectæ, tum ipsius affectus notitia coniectura quadam, artificiosa tamen (vt diximus) haberi posſit. & quonam diximus eiusdem laxioris intestini affectus dolorem esse, qui in quoniam præter naturam affectum genere reponatur, dictum à nobis est cap. de dolore capitis: Propterea percipi potest primo affectus hic vehementissimo dolore in intimo ventre terebro perforanti simili, aut per quem palus videatur in dolente loco infixus, vt 2. de loc. affect. patet, aliaque apparebunt symptomata, quæ ad affectum iam dictum intestinum pertinent. Nam protinus inflatio quædam, & extensio, & flatus complures, & tormina, ac excrementa, si ab aluo deijciuntur flatibus plena videbuntur. Ea autem discernere licebit, si super aquam natent, ac bubulo stercori similentur. Quinetiam, vt inquit Gal. eodem 2. de loc. affect. cibi tum cupiditas, tum concoctio deterior euadit, & præsens, & præcedens, & quæ sequitur. Accidit etenim in hac affectione, & ventriculum malè affici, vt qui parti primario affectæ continentur adhæreat. Insuper & eosdem colicos nominatos affectus magna ex parte præcedit, & cruditas, & spiritus flatuosus, & vomitus & nausea, quæ multo tempore inanis permanet, nec non in precordiis mordacitas, fastidium, & indigentia plurima, vt ibidem ex eodem Galen. patet. Et quoniam ab ea parte, qua dolor sentitur, nullum indicium sumi potest, qui magis color, quam tenue intestinum dolor afficiat, licet minor sit, qui in tenuioribus consistit: propterea quo modo interstinguendi sunt sequenti cap. docebimus. Nunc autem eo quod hæc eadem doloris speties euenire potest cum lapis in renibus, aut vreteris fuerit impactus, quod quidem discerni non potest, nisi quis accidentia, quæ postea consequuntur, expectauerit, eodem Gal. auctore. 2. & 6. de loc. affect. Quo fit vt nedum uulgares, verum etiam, & peritissimi medici decipi soleant, adeo difficillis est ab initio horum affectuum destinctio, quemadmodum ipse Gal. deceptus fuit, qui credens se à calculo in altero vreterum impacto dolor affici, iniecto ei ru taceo oleo, simulque cum eo grauissimo cum dolore excreto humore vitreo (a Praxagora appellato) statimque dolore sedato, cognouit, neque lapidem fuisse causam, neque in vreteris, aut renibus locum fuisse affectum. Sed in intestinis potius præcipuè verò crassioribus. Ea de re quibus indicijs, & quomodo hi affectus interstingui poterunt, hic conscribam. Quamuis ob huiusmodi ignorantiam circa doloris potissimum initium, quantum ad doloris mitigatiorem attinet, nullam laboranti noxam inducamus, si ijsdem medicamentis utamur. Siquidem vtriusque doloris præsidia omnia communia sunt, & quidem calorifica imprimis, siue ea extrinsecus adhibeantur, siue iniiciantur. Tempore vero subsequente oportet diuersa auxilia adhibere, vt eidem Gal. præcitatis locis visum est. Symptomata itaque quorum magna est in ijs affectibus copia diligenter intueri oportet. Nam in colli dolore sepænumero dolor veluti circuire videtur, atque plurima loca occupare, qui modo in hac modo in il a parte vehementior fit. Nephritici vero dolores eodem in loco stabiles iugiter infestant. Quod si dolor in loco fuerit renibus altiore, manifestum colicæ indicium portendit. Quanquam si vno loco vbi scilicet renes ponuntur, stabilis constiterit, nihil ad notitiam potest positus ipse conferre, & proinde alię notæ considerandę sunt, nam & nausea, & vomitus multò grauiores, & magis assidui aderunt dolente colo, euomuntque ita laborantes & biliosa, & pituitosa quædam, atque corrupta, quibus præassumpti quoque cibi aliquid admixtum videtur, ac retinent etiam magis excrementa, vt nec flatuũ quidem, neque ructum excernere posſint. quæ omnia vt Gal. inquit eodem 6. de loc. aff. colicis duntaxat euenire solent, sed alia quidem magis, alia vero minus. Insuper & colicorum cruciatus multo magis, quam nephriticorum

lenientibus

Cap. 7. Signa affectuũ partis affectę.

Ca. 5. in medio.

Loco citato.

2. de loc. af. c. 5. 6. de loc. af. c. 2.

Quibus signis coli dolor, a renum dolore ex calculo, distinguatur.

Cap. 2.

lenientibus mitigantur clysteribus,& si quid ab aluo deiiciatur(vt diximus) id flatuosum quodammodo est, & sæpenumero aquæ supernatare consueuit similem habens bubulo stercori consistentiam : quemadmodum si lapis dolorem excitauerit, ipse interdum solus interdum vna cum cruore excernitur, maxime si vel asper,vel acutus fuerit. Ac si postea vrinas inspexeris, sabulosa quædam subsidere inuenies,licet nephritici ab initio dilutas,purasq; reddant vrinas;quo fit, vt nephritici cum vrina lapide exeunte a dolore liberentur. Verum si in cole affectus constiterit, neque lapis, neque cruor, neque arena sed humor aliquis pituitosus,ac crassus subsidere videbitur, vt idem Gale.visum est præcitato lib.2.de loc.affect.& licet coli dolores vehementes dextra magis parte eueniant,omnino negandum non erit in sinistra quoque partem eos gigni posse, cum colon ipsum à dextris partibus, quas græci χαγόνας nuncupant, ad sinistras cinctura modo deferatur, Paulo auctore.cap.43.lib.3. & adeo ab infernis sinistris partibus ad superiores dextræ reuertitur, donec sæpenumero, & lienem, & iecur attingat,atque etiam ventriculo continenter adhæreat,Gal.teste cum 2.tum 6.de loc.affect. Quanquã & id sępius propriis oculis inspexerimus in anatomicis nostris administrationibus. Dolor hic colicus plures ob causas oboritur,vehementissimum quidem licet interdum mitior fieri possit quemadmodum is,qui in tenuibus consistit intestinis, cum videlicet à leuiori causa fit veluti eodem 2.de loc.affect.liquet,præcipuas tamen quatuor habet internas causas, quemadmodum 12.meth.med. à Gal.scriptum est,& a Paulo cap.43.lib.3.Hæ nanque sunt, quæ potissimum vehementer calfacientes, vel refrigerantes, vel substantiam diuidentes coli dolorem excitant,citra quæ dolor,neque in una parte generari potest, ut liquet eodem 12.meth.med.sunt autem hæ quatuor causæ crassus,pituitosusq; humor cum intra coli membranulas subsidet,spiritus crassus, ac flatulentus præter naturam in colo retentus qui nec illinc transmitti potest : vel inflammatio,cum iam dictum intestinum male habeat : aut acris mordaxq; succus ipsum infestans, ac vehementer affligens. Percipiunt autem,si humor crassus ac pituitosus coli dolorem excitat quoniam ii per totum abdomen in alto excruciantur,ac intestinum ipsum pertundi,seu perforari quasi sentiunt. Tormina quoque affligunt,ructus.nausea,vomitio cuiuslibet humoris, sed pituitę potissimum. Aluus grauiter impedit nihil reddit,ac ne spiritum quidem transmittit. Stercus etiam quandoque excretum bouino simile videtur leue, & flatus plenum.ex Pauli testimonio pręcitato loco præcessitque continuus ciborum quam maxime frigidorum,crassique succi vsus satietas, cruditas ocium,& id generis similia (vt ipse inquit) grauiusque dolorem hunc irritabunt frigidiores cibi, ac potus assumpti, Veluti ex contrariis sedari percipies. aut saltem mitiorem fieri cognosces. At si ex flatuoso spiritu coli dolor fiat,tensionem magis experiuntur laborantes,atque rugitum sentiunt, præcessitque flatus generantium ciborum, ac potuum vsus, Velut sunt olera,& fructus, aqua frigida, & reliqua huiusmodi. Si vero ab inflammatione coli dolor excitetur, interdum quendam feruorem ęgri sentient, aderitq; febris non ignaua,vrinęque retentio, simul & stercoris,pulsus iuxta ventrem molestabit,similiter sitis,ardor,nausea,bilis potius uomitiones, quę nihil leuant malum vrgebunt. At si acres,mordacesq; succi coli moueant dolorem ,sicut eos,qui propter inflammationem eundem experiuntur, sic etiam hos ardor sitis, & vigilia torquebunt, sed minus ac illos. Immo & febriculę aderunt vrina reddetur acris, & biliosa deiicient,ac sæpe & alui deiectio maiorem excitabit cruciatum grauiusque irritant calidiores cibi, potusq; assumpti, ex eiusdem Pauli sententia. Veluti à contrario magnopere iuuantur ex contrario tum cibo tum potu. Id autem magnopere attendendum est pro huius affe

ctus

Marginal notes: Cap.5. — Locis citatis. — Coli doloris causæ. — 2.de loc.aff. citato loco. 12.meth.c.7. & 8. — Cap.7. — Si a pituita fiat coli dolor signa. — Si ex spiritu flatuoso signa. — Si ex inflammatione fiat, indicia. — Ex acrib.mordacibusque, succis si fiat, signa.

ctus dignitione. Nam agnitione affectuum, quæ ex coniecturalibus notis incipiunt, cum eorum, quę prosunt, obsintque cognitione sunt coniunctæ, Galen. auctore eodem 12. metho. meden. Inter omnes vero colicas affectiones ea, quæ ex inflammatione ortum ducit est grauissima, Paulo teste, vt quę in ileum transitionem minetur. Vehementissimi quoque coli dolores periculosiores sunt, quàm mitiores, vtpote qui à leuioribus causis fiant, Galen. auctore 2. de loc. affect. & vbi non omnino excrementa detineantur, neque in vna ipsius coli parte fixus dolor sentiatur, adhuc minus periculosus erit coli dolor: Similiter & minus minatur periculum cum clysteribus iniectis aliquod excrementum deiiciatur, aut flatuosus quispiam spiritus, ex qua deiectione dolor leuetur, quàm si nec quicquam per eos excernatur, nec dolor leuetur. Alexan. vero cap. primo libr. 10. sic de colico affectu scriptum reliquit: Quod grauis quidam morbus, & dolorificus sit, ac vehementes cruciatus inducit, quia intestinum colum dictum densum est, crassum, & neruosum, ac nihil, quod in illum confluit, facile discuti possit, queamdmodum in tenuioribus intestinis. Huius affectionis curatio pro causarum diuersitate variari debet. Nam si ex crassis lentisque succis excitetur, In vniuersum (Aetio auctore capitu. 30. lib. 9. cuncta, quæ colicis exhibentur, attenuatoriæ diætæ esse debent, & propterea (vt Paul. inquit) victus ratio vtilis erit calidior, ac siccior. Talus ergo qualitatis aer eligatur. Et quanquam per initia morbi a cibo abstinere melius sit: nam nisi finito tormento, recte, neque cibus, neque potio assumitur, vt Celsus præcitato loco testatur, Deinceps tamen illi offerendi sunt, qui boni succi, ac concoctu faciles existunt ita vt satietas, cruditasq; vitentur, vt Paulus refert. cum quibus acria quoque assumi possunt, ac reliqua, quæ vim habent extenuandi, & incidendi. Sit itaque panis, neque aridus, neque calidus, vt inquit Aetius, in clibano coactus, aut si is non adsit, in furno. Ex carnibus conueniunt imprimis vlcrium, secundo loco piscium quorundam, vt eorum, qui in petris degunt, tertio ordine terrestres carnes habent: In quorum genere omnina in consueta reprobanda sunt vt patet ex eodem Aetio: Consueta vero eligenda. Quare ex volucrium genere gallinæ omnibus pręstantiores sunt, deinde perdices, turtures, columbæ iuuenes, ac phasiani, fugiendaq; sunt omnia, quæ in aquis degunt, tanquam graueolentia, & quæ superfluitatibus multis abundent, hædinę quoque carnes, & vitulinæ ex quadrupedum genere exhiberi possunt, & paucæ quędam ex syluestribus feris, varietatis gratia. Inter olera, fœniculo, apio, asparago, ac oreoselino vti conuenit. Verum ea non cruda, sed cum prædictarum carnium iure decocta. In quo insuper decoqui poterit exigua quãtitas sampsuci, serpylli, satureiæ, thymi, pulegii, aut origani: pręsertim si febris absit, quo iure duntaxat a iam dicta causa colicos imprimis saltem diebus nutrire consueui: Leguminum vsus vitari debet, ptisana excepta, quæ cum lapacho in ea colliquato commoda existit: vt Aetius refert, aut vice lapathi satureia, serpyllo, vel hyssopo, vel prædictorum aliquo vtare: Prædictorum autem in ciborum quantitas moderata existat, ne venter in multis cibis conficiendis fatigetur, carnes præterea, ac pisces elixati potius, quam tosti prębeantur, ne siccitas excrementa apprehendat, iucunditatis etiam, & gratificandi stomacho gratia vua alba, ducis, pręe ariditate corrugata cum pane præbeatur, Aetio auctore, ac ficus maturæ cuticula auulsa, porra item, allia, ac cępæ exhiberi poterunt: maxime iis qui talibus non offenduntur, vt Paulus inquit. Inter hæ vero allium si cum pane comedatur, sommopere a Galen. 12. metho. med. commendatur: pręsertim vbi dolor intestinorum citra febrem fuerit, cũ ipsum ex eorum ciborum genere sit, qui & flatum discutiunt, & maxime sitim generant: & propterea ipsum agrestium theriacam appellabat. Vinum pro

Loco citato. Prognostica, cap. 5.

Curatio si ex crassis ac lentis succis excitetur coli dolor.

Victus ratio.

Cap. 8.

potu

potu ſit ſubaſtringens,album, tenue,perlucidum,mediocri ætate,temperatura diluciore,modiceque bibatur, vt ex Aetio liquet. Quod ſi ſitis a cibo accedat,aqua calida prębeatur, infenſiſſima enim ipſis frigida exiſtit, vt ipſe inquit: ſimilis quoque de reliquis entibus non naturalibus(quorum conſulto vt breuitari indulgeamus non meminimus) ratio habenda erit, vt videlicet,attenuente,calfaciant,ac exiccent. Quo vero ad medicamentorum rationem attinet, illud primum animaduertendum, quod licet eis utendum ſit, quæ ſimul incidere, & concoquere craſſos humores ualent, id quod attenuantia medicamenta præſtant,ea tamen vehementer calida eſſe non debent immo quę valenter excalfaciunt,vitare omnino oportet. Quippe cum lenti omnes,craſſique,& frigidi humores ab iis,quę calfaciunt, niſi etiam valenter digerant,liquantur,ac in flatum mutantur. Quo fit vt à nullo in huiuſmodi ſuccis tam ſit metuendum, quàm a calore,qui eos liquet, atque in flatum uertat ſed digerere non valeat,Galen.aucto 12.metho.medend.Horum quoque ipſorum ea maxime deligenda ſunt quæ magis flatum piſciuntur, magisque ſiccant,ſimiliter alieniſſima ſunt, quæ torporem inducunt,cauendusque magnopere in huiuſmodi affectibus eorum vſus,vt patet à Gal.ibidem cum neque huiuſmodi ſuccos committetur(modo ſoli ſint)dolor vehemens. At ſi ex accidenti aliquo coniunctus his ſit alituoſus ſpiritus grauiſſimis omnino doloribus, qui ita ſe habent cruciantur, ſed nec propterea quæ torporem inducunt,tribuenda ſunt. Nam licet ad tempus quidem,qui tale medicamen biberunt, prorſus indolentes reddantur, affectus tamen is omnino ſit maior. Nam & inteſtinorum tunicæ medicamentorum frigiditate denſiores munusque flatui tranſmittendo habiles redduntur, & humor ipſe tum craſſior tum admotum ineptior euadit. Itaque & ſpatio longiori ad ægri curationem,& medico,qui egregie in arte ſit excercitatus,eſt opus, vt idem met fatetur Galen.eodem loco.Niſi enim certa ratione poſtmodum curationem egreditur, verendum erit, ne ſucci ſecundo in flatuoſum ſpiritum verſi,eundem dolorem renouent,vnde rurſus ſtupefacientium aliquid medicamentorum exhiberi ſit,opus, eadem ſcilicet neceſſitate vrgente, ac pari modo tertio, & quarto, & ſæpe deinceps, quoad homo inſanabilis effectus in malum totius corporis habicum perueniat, & poſt longa tandem tædia pereat.Et propterea qui generoſi animal,forteſq; ſunt, ſi mediocri vtuntur victu tutius longiori in tempore percurantur,quam qui violenter calefacientibus,aut etiam torporem inducentibus medicamentis vtuntur, ex eiuſdem Galeni ſententia. Quanquam vbi vehementiſſimus fuerit dolor,qui aliis medicamentis mitior fieri non potuerit, iis, quæ mediocriter leniunt,ac dolorem mitigant,non antem,quę valenter ſtuporem inducunt,vti licebit;nam ea omnino vitari oportet, ex Pauli teſtimonio. Id quod,nec etiam negauit Galenus eodem 12.metho.med.vbi pręſertim febris quoque adſit. Verum quæ,& qualia eſſe debent hæc medicamenta,infra docebimus. In principio itaque ſtatim congrui iniiciantur clyſteres ex communi oleo, etenim Paul. auctore,ſæpe vitream ſimul cum fæcibus pituitam expulit, at dolorem ſubito finiuit talis,clyſter,aut ex eodem oleo,in quo prius fuerit decocta ruta, ſeu ſemen aliquod quod flatum diſſipet. ex Gal.ſententia 2.de loc.affect. & 12. metho.meden & Paul.prſtcirato loco, liquato prius in prvdicto oleo adipe anſerino. In cuius penuria gallinaceo vtendum.Curãdumque imprimis eſt vt expers ſit ſalis,nec admodum vetus. vt patet eodem 12.method.medend. Nec minus, & clyſteres parari poſſent ex oleo chamæmelino, vel anethino, cum eodem adipe anſerino, ſeu gallinaceo, aut etiam recenti butyro, quod ſi neque ex iis dolores remittuntur.Conducunt mirifice in hunc modum clyſteres parati, Recipe foliorum maluarum, althææ,mercurialis,& bet , ana manipulum

Medicamẽtorum ratio.

Cap.8.

cap.8.

Clyſteres.

2.de loc. af.c.5. 12.meth.c.8. cap.8.

manipulum i.anethi, rutę, foliorum chamęmeli, fœnugræci, & femini lini, fingul.manipulum s. anifi, fœniculi, & cumini, ana ʒ.ii. fiat decoctum in aqua fontana, cuius per colum transfufi, accipe libr.i. vel libr.i. s. mellis rofacei vnc.ii.olei chamæmelini, anethini, vel rutacei vnc.iiii. falis communis ʒ.iii.diacath.ʒ.vii.aut confectionis de dactylis ʒ.iiii. vel hieræ picræ fimplicis vnc.s.& fiat clyfter.interim vbi hæc non fuffecerint benedictæ, vel hieræ picræ compofitę ʒ.iiii.adiicere poteris. Nec minus etiam confert, fi vnc.i.adipis anferini, vel gallinacei, aut recentis butyri addas. Quod fi ob doloris vehementiam etiam clyfteres non retinuerint, glans aluo demittenda, ex Pauli decreto. Componantur autem ex melle probe decocto, cummino, femine fæniculi, ruta, hiera, fale gemma, & agarico, hunc in modum. Mellis cocti excipe ad fufficientiam, pulueris hieræ ex feptem rebus, agaricis, & falis gummæ, fingul.ʒ.i.foliorum rutę ʒ.ii.fœniculi, & cumini ana fcrup. formentur glandes longiufculę digitorum fere fex, eiufdem Pauli teftimonio. Hoc etiam tempore fomentum ficcum ex milio adhibendum eft, Gal.tefte eodem 12.method.med. Vel ex milio, furfure, chamęmeli floribus, meliloto, fœnugręco, lini femine, & anheto facculi componantur, & incalefactis lateribus, vinoq; albo irroratis prius calfiant, & applicentur. Fotus item mirifice conducunt, fi ita fiant. Recipe foliorum, radicum althææ, & maluarum ana P.i.florum chamæmeli, fenugręci, feminis lini, anethi, meliloti fingu. manipul.s.anifi, cumini, & feminis fœniculi ana ʒ.iii. bulliant in hydrelæo, & cum fpongiis, dolentibus partibus applicentur. Infuper & infeffus valde vtiles funt ex decocto fœnugræci, althæę, & chamęmeli, artemifiæ, anethi, lauri, & fimilium (vt inquit Paul.) Iem in oleum calidum, aut hydrelæon defcendere alienum non eft, vt ipfe refert. A balneo vero bibant abfynthii, & cumini æqua proportione decoctum, quo etiam tempore vinum abfynthites conuenientiffimum ad colicos pharmacum exiftit, fi prælibatione, a balneo, feu exercitio, opus habeant, eftque eis non fitientibus valde commodum, fi cyathi temperati menfura ante aridorum ciborum comeftionem accipiatur, vt inquit Aetius. Conferunt non minus quoque cataplafmata, & illitiones, vt Recipe foliorum, & radicum maluarum, & althæę, ana manipulum i. farinę feminis lini, fęnugręci, & millii cuiuflibet unc.s.anifi, feminis fœniculi, & cumini, fingul.ʒ.ii. mifceantur, & cum oleo anethino, chamęmelino, aut rutaceo, & oxymelite fiat cataplafma. Illinitiones ex eifdem fiant oleis adiecto butyro recenti, aut adipe anferino, feu gallinaceo, & interim fœnugręci, aut feminis lini, feu althææ cremore. Vomitus præterea, fi quis facile vomat, ante cœnam præ omnibus auxiliatur, Aetio tefte. & fi dolor non conquieuerit, propinandum erit ipfis medicamentum diatriompipereon vel theriaca, vt inquit Paul. Et vbi pituita fuerint extenuata (eodem Paul. auctore) purgante medicamento utendum, hiera præfertim. Illud idem confirmauit Aetius, dum dixit. Poft dies vero feptem purgatio ex hiera Archigenis fufcipiatur. Poteris autem purgans medicamentum hunc in modum componere: R. pulpæ cafiæ recenter tractę vnc.i.s. diacath.ʒ.7 pulueris hierę fimplicis ʒ.i.s fiat bolus. Vel fic Recipe confectionis de dactylis ʒ.iiii.. pulueris hieræ fimplicis ʒ.i.pulpę cafię recenter extractę vnc.i.vel vnc.i..s. fiat bolus, Aut vnc.iii.excipe fyr.de tribus infufionibus rofarum (quas damafcenas vocant) & ʒ.iiii.diaphinicon.aut ʒ.7.diaca. & cum aqua borraginis, & abfynthii fiat potio. Verum vbi dolor adhuc vehemens fuerit, neque ex iam dictis remiffus fit, iterum ii, quos fupra monuimus clyfteres ex oleo, & adipe confectos iniiciendi funt adiecta etiam num caftorei, & papaueris fucci vtriufque fabę non amplius magnitudine, ex Gal.pręcepto eodem 12.meth.med. Tu autem minori quantitate tutius vti poteris, vtpote ciceris magnitudine. Comē dat

Glandes.

Fomenta.
Loco citato.

Sacculi.

Infeffus.

Balneum.

Aet.lib.9.c.31
Cataplafmata.

Illinitiones.

Vomitus.
Lib.9 c.30.

Aet.loco citato
Purgans medicamentum.

Loco citato.

dat etenim & eodem loco Gal. medicamentum quod ex castoreo, & papaueris succo conficitur, ad oculorum, dentium, ac etiam aurium dolores, si idem auribus instilletur, & Paul. ex castoreo pastillum approbat in coli dolore ex crassis, ac frigidis, & lentis succis orto. Vbi is vehemēs fuerit ne dum per inferiores partes, ac aluum inditum, sed etiam potum. In quem etiam vsum in pręscriptis clysteribus papaueris capita, folia item solani, aut etiam hyoscyami simul cum aliis iam dictis decoqui possent, perpetuo tamen (vt diximus) ea quæ valenter stuporem inducunt cauentes, propter superius assignatas causas. At si flatulentus spiritus doloris auctor fuerit, eisdem quoque medicamentis vtendum erit. Nanque similis est eorum omnium curatio tā scilicet si ex crassis, glutinosisve, aut frigidis succis quam si ex flatuoso spiritu dolores excitentur, vt patet eodem 12. meth. medend. Poteris tamen tam clysteribus, quàm reliquis medicamentis extrinsecus adhibitis ea, quę magis flatum discutiunt, permiscere, ac eorum quantitatem augere, vt cuminum, anisum semen fœniculi, pulegium, origanum, chalaminthamm, furfur, milium, careum, daucum, anethum, & similia. Insuper ℨ.i. dianisi, aut diacumini, seu diacalamintha cum pauco vino albo præbere poteris. Propriam tamen curationem quandam sortitus est is dolor, qui spiritum flatuosum comitantur ex cucurbita scilicet cum lamma copiosa subinde admota, quemadmodum à Gal eodem 12. meth. med. decretum est, Videbiturque tibi) vt ipse inquit præsidium hoc in huiusmodi affectibus incantamenti cuiusquam simile quid efficere, siue intestinis, siue in quauis corporis particula fuerit excitatus, illico enim cucurbita admota, qui spiritu flatuoso cruciantur, tum a dolore liberi, tum omnino sani reduntur. Quos vero non spiritus modo flatuosum, sed etiam humor quispiam, vnde is oritur, male habet, iis illico ad tempus dolor sedatur, redit tamen vel insequenre nocte, uel postridie, vel etiam tertia die similis dolor, ac potissimum vbi in victu aliquid deliquerint, aut importunius particulas excalfecerint. Tibi vero hoc quoque maximum indicium affectus erit, ac curationem pro ratione prosequeris, nec impense particulas excalfaciens, extenuatoria curationis ratione vtens, vt dictum est, dolore tamen prius per cucurbitulam sedato, cum per eam ventosus digeretur spiritus. Vbi autem inflammatio intestinum exercet, victu tenui vtendum erit ac febricitantium proprio, quousque inflammatio discutiatur (vt inquit Pau.) Speciatim vero eo victu vti poterunt ęgri, quem cap. de ventriculi inflammatione instituimus, ac protinus, vbi vires ægri valentes fuerint, sanguis mittendus erit, Galen. teste eodem lib. 12. meth. meden. venaque in cubito aperienda, ex eiusdem Paul. decreto, præsertim interna. Quod si vrina etiam propter inflammationis magnitudinem retineatur, ex malleolo quoque sanguis detrahi debet, eodem auctore. Prædicta item admoueri possunt præsidij præter quam quæ acria, sunt, & valenter purgant, Magisque lenientibus clysteribus vtendum, cataplasmatibus, ac irrigationibus, vbi dolor per sanguinis missionem sedatus non fuerit, sed ad huc persistet: indicat enim profectò in ægrotante particula impactum esse, quod contristat, nec minus patet, & quod curatio ipsa per digerentia medicamenta sit molienda, vt liquet præcitato lib 12. meth. meden. Componantur itaque lenientes clysteres, Recipe foliorum maluarum, althææ, & violarum, singul. manipul. i. hordei. P. i. s. fiat decoctum cui adde olei violacei, ne amygdalarum dulcium, seu rosacei unc. iiij. saccharri rubei aut violacei, mellis vnc. ii. pulpæ casiæ nouiter extractæ vnc. i. adipis recentis anseris, vel gallinæ ℨ. iiij. fiat clyster. Procedente vero tēpore, fœnu gręcum, chamæmelum, semen lini aut anethum prædicto decocto adijcies, similiter in uicem olei violacei, vel amygdalarum dulcium, seu rosacei, chamæmelino, vel athenino vtare. Nominus etiam confert

Margin notes:
Si ex spiritu flatuoso fiat. Curatio. Cap. 8
Cap. vlt.
Coli doloris ex inflammatione orti curatio.
Venæ sectio. Loco citato.
cap. 8.
Clysteres.

fert circa initia, si asininum lac cum casia fistula, & oleo amygdalarum dulcium, per sedem infundatur. Quantum vero ad cataplasmata, irrigationes, saculos, fotus, insessus, balnea, ac reliqua topica medicamenta attinet, prędictis vti poteris, ea quę minus acria, & quę magis lenientia sunt eligens. Nec minus in oleum descendere conuenit, vt Paul. visum, ac cucurbitulas ipsis defigere. Sin mordens humor est, qui affligit, aduersissima huic sunt quę extenuant, & calfaciunt, ex Gal. sententia eodem 12. meth. med. Quapropter abstinendum (vt inquit Pau.) ab acribus omnibus cum cibis, tum medicamentis fotuq;, & irrigationibus. Item cataplasmatibus, & vini potione potissimum veteris. Vniuersus autem in summa victus sit humidior, ac frigidior, vt idem Pau. refert. Cibi vero (ex Gal. decreto) exhibendi iis sunt, qui etiam boni sint succi, nec facile corrumpantur (ptisana potissimum) adiectis mali punici granis. Sed quoniam (vt idem Gal. testatur) huius generis affectus postulat, si modo curandus est, vt ea, quæ contristant, vacuentur: Propterea statim per sedem iniicere conuenit, quod eluerere huiusmodi humorem sit aptum, id autem detersiuum omnino esse oportet, & cum talium pleraque mordicent, commodissime ex iis, aliquod deligitur, cui morsus absit. Eius generis maxime est ptisanæ cremor, vt liquet præcitato lib. 12. meth. meth. aut idem cremor ptisanæ cum rosaceo, seu succo seminis lini infundatur, ex Paul. testimonio, vel decoctum maluarum, althææ, fenugræci, seminis lini, chamæmeli, & violarum cum recenti adipe anseris, vel gallinę, ac etiam rosaceo. Poteris item vitellos oui numero ii. & vnc. i. pulpæ casiæ nouiter tractæ adiicere, quibus omnibus simul commixtis fiat clyster. Quod si neque hæc sufficiãt vt mordens humor vacuetur, propterea quod in ipsis intestini tunicis imbibitus sit, purgans medicamentum exhibendum erit. In quem vsum aptissimnm medicamentum est amarum, quod ex aloe componitur, vulgo picram appellant, ex Gal. decreto, cum primo de loc. affect. tum 12. meth meden. quem secuti sunt Paul. & Aetio, eiusq; aut semel tantum exhibere, vt hominem iuste purgare possit, viribus consentientibus, aut in quibusdam interuallis paulatim, & moderate purgationem faciens. Poteris autem ipsam hieram cum rorido melle, aut casia fistula, saccharo violaceo, seu syru. ex pluribus infusionibus violarum, vel rosarum permiscere, aut in eundem vsum vnc. ii. mellis rorid., seu vnc. i. pulpę casiæ fistulæ cum vnc. s. diacath. aut ℥. vii. eiusdem cum aqua hordei præbeas. Si autem omnino fieri nequeat, vt ea, quę contristant vacuentur, affectus hic per epicrasin, hoc est contemperamentum, sanandus est, eodem Galen auctore. Quapropter, cum cibis, tum medicamentis, qui temperare infestantem humorem possunt, vti oportet, vt ptisana, intubo, cichorio, endiuia lactuca, syru. etiam violaceo, rosaceo, seu ex succo cichorii, vel endiuię paratis, similiter & balneis ex dulci aqua vtendum, vt Paul. refert. Si vero id quoque fieri non possit, ea, quę torporem inferunt medicamenta, exhibeantur, vt liquet apud eundem Gal. eodem 12. meth. meden. quę minus hos affectus, quàm alios lædunt, licet sint & reliquorum communia. Nam simul omnino refrigerant, & siccant talia medicamenta. Qua rationes non solum, vt sensui torporem inducenda salutaria sunt, sed etiam vt humorum tenuitatem cogentia, atque crassantia, præterea vehementem calorem refrigerantia: in quem vsum ℥. i. philonii persici, aut romani, scrup. ii. exhibere poteris, aut tantundem eius compositionis, quam tripheram magnã, seu eius quam requiem magnam nuncupant, tutius tamen erit, ea prius cum iis, quæ per sedem infunduntur, permiscere, & vbi non suffecerint, eadem deuoranda permittas. Reliquum est vt ea conscribamus, quæ indifferenter colicis exhiberi possunt, quorum quædam a tota substantia conducunt, celi lup inum stercus ex vino albo, & tenuis consistentiæ epotum. Interim vero ex aqua

Ex acribus, ac mordacibus succis si coli dolor fiat curatio. Loco citato. Cap. 7. & 8.

Quæ per sedem iniicienda sint. cap. ult.

Purgans medicamentum. 1. de loc. af. c. 4. 12. meth. c. 7.

Epicrasis.

Anodyna. Cap 8.

Quæ indifferenter colicis præberi possint.

idque

Capite proprio. De stercore lupino.

idque non tantum in ipsis paroxysmis, sed etiam in interuallis, potissimum si phlegmone vacent ægri. Horum quosdam ego vidi, inquit Gal. 10. de simpl. medic. facult. non amplius inuadi, & qui erant inuasi, non amplius id grauiter passos, sed nec post paucum temporis: accipiendum est etiam albidius potius stercus, quale vbi ossa comederint, solent excernere, & quod in terram non delabatur, sed in spinis, fruticibus, vepribus, herbisque proceribus. Ea enim est luporum natura, quæ canum, vt suspenso altero posteriorum crurum, & meient, & cacent in eminenti quopiam ex terra. Inuenitur etiam in illorum stercore nonnihil ossium deuorati animalis, quod item ipsum contundens, ac conterens cum iam dicto stercore bibendum præbeto, vt diximus. Poterit & idem stercus, ex eiusdem Gal. sententia, instar amuleti ægroti partibus vacuis, quas græci λαγόνας vocant, alligari vinculo confecto ex lana ouis, quæ à lupo esset laniata. Quod si talis non adesset lana, expelle ceruina lorum confici posset, quo stercus contineatur, ac prędicta loca præcingantur, modum autem illigationis reperies apud Galen. præcitato loco. Aetius galeritam autem, quæ in capite veluti cristam, siue galeam ex pennis sponte naturæ enatam habet, & circa vias reperitur, hyeme præsertim, commendat, si in simplici iure decocta, assidueque vna cum iure accipiatur, Verum ante eum 2. de simpl. medic. facult. à Gal. eodem modo si sumatur commendata est. Hanc etiam autem, quę Alauda dicitur, siue ea assata in cibo sumatur, siue cum plumis combusta, & in cinerem redacta, ac diligentissimè trita, si ex ea, terna cochlearia ex aqua calida potui per triduum exhibeantur summopere commendat Marcellus suo lib. de medicamentis cap. 29. Castoreum item assiduè potatum totius affectionis apparatum demolitur, omnibusque medicamentis pręstare repertum est, vt Aetius inquit. Datur eius ℥. j. in tribus cyathis optimæ aquæ mulsæ. Thymi cacumina insuper in aqua ad tertias decoquito, & ad percolatum decoctum mel despumatum adijcito bibendumque præbeto, ex eiusdē testimonio. Adhuc mentham viridem aliquandiu decoquito, ex eodem auctore, decoctumq; bibendum ad dies tres adhibeto, & nūquam dolore afficietur. Marrubiū quoq; in vino mulso decoctum bibendum præbeto, à quo nedum æger (vt ipse inquit) liberabitur, sed neq; vnquā postea incidet in affectionem. Plinius Secundus li. 2. de re medica cap. 30. tanquam expertum commendat cochleas tres in olla noua clausas, & circundatas, ac in furno combustas, si earum puluerem in vino, aut vbi volueris dabis. Alex. cap. primo lib. 10. id scriptum reliquit Iecur caprillum adustum læuigato, datoq; ex vino potui, multum ipsis auxiliatur. Item vmbilicum infantis nuper nati pręcisi paululum in argentum, aut aurum includito, cum modico sale, qui gestat hoc alligatum, dolore prorsus non corripietur.

Aet. lib. 9. c. 31.

Capite proprio.

Aet. loco citato

περὶ εἰλέου, ἢ χόρδαψος.

Idest de ileo, seu volulo. Cap. 80.

Celsus l. 4. c. 13. Ileos seu uoluulus vnde nomē sumpserit. 2. meth. cap. 2.

SAEPE vero, & in tenuiore intestino (similis quodammodo ei, qui in pleniori) affectus quidam oritur, quem græci εἰλεὸν, interim χόρδαψον appellant, latini vero voluulum, seu ileum, Celsus tenuioris intestini morbum, Barbaram sectantes medicinam, iliacam passionem nominant à symptomate (vt inquit Gal. 2. meth. med.) nomen sumens, nam εἰλέω uerbum græcum, latinè uerto, seu ueluo significat, inde εἰλεὸς, quasi uersus, seu circumuolutus, quoniam ægris dolor circumuolutus accedat (Aetio teste cap. 28. lib. 9.) Nec minus b χόρδαψος appelletur, & nomen à symptomate sumpsit. Nam χορδεύω uerbum græcum idem latinè significat, quod inchordo, impli-

co

co,seu irretio. Quaro cum in hoc affectu tumor emineat in tenuium intestinorum parte, vt videatur intestinum ad cordæ similitudinem conuolutum (Galen.auct 6.de loc.affect.) Propterea non ab re ab hoc symptomate si χορδαψος appellatur, nomen sumpsit. Quod vero morbus sit peracutus, qui grauissimos moueat dolores, liquet a Paulo capit.44.libr.3. seu quod affectio sit intestinorum lætalem dolorem inferens, patet apud Aetium præcitato loco. At quod intestina in eo afficiantur, & inter ea, quæ sublimia sunt, atque gracilia, non autem crassa, liquet apud Gal.com.aph.44.lib. 6. ac 6.de loc. affect. cum dixit. Atque interdum alii quoque dolores, & quidem uehementissimi in sublimioribus intestinorum partibus eueniunt grauiter vomitionibus cruciantes, adeo vt nonnulli sub fine stercus quoque euomere conspiciantur. A quo affectu vix vnquam aliquis potuit sanus euadere. Hunc ileon quidam, nonnulli chordapsum appellant. Ex vehementissimo itaque dolore in sublimioribus intestinorum partibus eueniente, ac ex tumore apparente in eisdem partibus, ad similitudinem chordæ conuolutę, ac vomitionibus grauiter molestantibus. Eo quia ventriculo intestinum hoc vicinum est. Pars hæc intestinorum, quod affecta sit, nobis innotescere potest. Et si quispiam oppugnauit dolorem hunc, relatione ad eum, qui in colo excitatur, vehementissimum esse non posse, Id quod manifestauit Gale. cum 2.de loc.affect. vbi dixit. Igitur ex huiusmodi doloribus ii, qui vehementissimi sunt, haud ab re in crassis intestinis consistere putantur, qui vero mitiores sunt, ex duobus alterum necessarium est, aut quod in his ipsis sunt, sed a leuiori causa, aut quod in tenuibus consistant intestinis. Tum eodem 6. de loc. affect. dum asseruit, ergo probabile est frigidum, eundemque crassum, aut viscosum humorem, seu flatuosum spiritum in corpore crasso, densoq; genitum, sed egredi nequeuntem dolorem excitare, vehementem quidem geminam ob causam, intemperantiam scilicet, & corporum, quibus continetur, tensionem, longum vero, quia difficulter vacuatur. Nam corpora ambientia, tum ob crassitudinem, tum ob spissitudinem in ipsum arcere possunt. Tenuium autem intestinorum tunica raræ, tenuiq; essentia constant, vt non ita diu huiusmodi causas continere possint, neque proptera etiam tendi, & proinde dolor neque tam uehemens, neque tam perseuerans esse potest, sicuti in color accidit, ex eiusdem Gal. sententia: Non propterea tamen in se ipso consideratus dolor, qui in uoluulo excitatur, uehementissimus non est, licet non adeo, ut is, qui colum cruciat. Non igitur sibiipsi contradicit Gal. neque eius sententiæ in præcitatis locis inter se pugnant, se ambæ veræ sunt. Symptomataq; est voluulus in genere noxę functionum naturalium ipsorum intestinorum, excreticis videlicet, & proprie ipsius ablatæ, vt lib.de differ. & 3. de caus. symptomatum patet. Nanque in eo (vt idem Gal. testatur com.apho. 44. .6. & 10.7.lib.) nihil exit inferius, ne quidem si quispiam accerino vtatur clystere. Idque proprium est, atque inseparabile huius passionis sinum, seu cibi symptoma, & comm.aph.22.3.lib. dicebat, quod voluuli, seu ilei sunt cibi superfluitatum, quæ per aluum inferiorem excernitur, retentiones, quæ magna ex parte fiunt ex alicuius intestinorum partis inflammatione. Vomitus autem non semper adest, & si quando exitialis fuerit voluulus, stercoris quoque vomitus aduenit, dolores aderunt ad præcordia, potum continere non possunt & tormina cum doloribus in ventre: quemadmodum mulier, quæ apud Tisamenum decumbebat voluuloq; detinebatur, euenit, Hippocra teste 3.de morb.vulg. Vt uero Aetio uisum est, accedit talibus ægris dolor circumuolutus, stomachi nimia humectatio, exolutio, ructus inanes nihil leuantes, murmura intestinorum, cohibitio perfecta stercoris, & flatuum. Si vero intendatur affectio (ut ipse inquit) omnia sursum feruntur, ob idque & uomitus

Bb pitui-

[Marginal notes: 6.de loc. af.c.2. prope finem. — Pars affecta. 6.de loc.affe. Loco citato. — Signa. — Dubium. Caps. — Ca.2. post me — Resolutio. — De dif.sym.c.4 in fine. 3.de cau.symp. c.2. circa med. Quis affectus præter naturam fit ileos, seu uoluulus. Signa. — 3.de morb. vul. commentatio 2. tex.3.]

pituitæ, ac bilis accedit, frigiditas totius corporis, dolorque, plurimis etiam ſpirandi difficultas. Morituris autem amplius ſudor frigidus, vrinæ difficultas, podex ita aſtrictus, vt neque ſpecilli extremum ſuſcipere poſſit. Aliquando& ſtercus vomitu reiicitur. Euenit autem id, quoniam inteſtina media eorum complexione, ſeu conſtrictione, quam latis, ſeu tranſuerſis eorum fibris perficiunt, cum nec pondus, nec acrimoniam excrementorum tolerare valent, ea excernere, expellereque quam longiſsimè à ſeipſis nituntur, potiſſimum id inteſtinum, in quo affectis hic oritur. Cum vero prohibitum ſit id deorſum, & per ſe non potens ſe hac via exonerare propter factam in partibus inferioribus obſtructionem, cogitur contra naturam violenter mouere. & ad loca ſuperiora materiam noxam ex trudere, quoniam motus hic conſtringendi, complectendique infernè incipit. At quem etiam modum & acer ſuccus, & crepitus quoque deſcendere prohibitus, interim ex tam violenta inteſtinorum conſtrictione ad ventrem præter naturam reuertitur, deinde ad exitum properat. Quemadmodum apud Gal. conſtat commento præcitati apho. 10. 7. lib. 3. de natu. faculta. & 3. de cauſ. ſympt. Quod vero intercluſa via exitus iam dictorum excrementorum, hæc affectio fiat omnium ferè medicorum conſenſu teſtatur Galen. pręcitato comm. aph. 44. 6. lib. Et quoniam meatus, ſeu viæ poſſunt intercludi, ac aboleri propter coalitum, anguſtiam, obſtructionem, compreſsionem, at ſubſidentiam: Propterea quęcunque cauſę tales poſſunt in cauitatibus, ſeu meatibus inteſtinorum affectus excitare, poſſunt etiam, & ileum, ſeu voluulum gignere. Cunctæ autem reducuntur vel ad intemperiem, vel propter collectiones aliquas non naturales ipſius inteſtini tumoris, vel propter ipſa, quę in eo continentur excrementa, eodem Galen. teſte 3. de cau. ſympt. Quapropter licet idem Gal. in com. præcitati apho. inflammationem, ſcyrrhum, vel abſceſſum, ac obſtructionem ſtercoris ſicci, & duri in aliquod iam dicti inteſtini volumen impacti tantum poſſe facere loci anguſtationem, vt nihil poſsit ad inferiora tranſmitti, & per conſequens ileum oriri, fateatur, de reliquis vero cauſis, vt puta de humoribus craſſis, atque tenacibus dubitare videatur: tamen veniam prębet cuique ſi libeat, hanc inter cauſas ilei ponere, & etiam ſi quid aliud dicatur præter hoc: non enim negauit Galen. ex alijs cauſis, quàm ex inflammatione, vel obſtructione aridi ſtercoris poſſe voluulum excitari. Sed frequenter, ac ſæpenumero, ac magis probabiliter, & à pluribus confirmatum eſſe quod à pręditis excitetur cauſis, ita vt 6. de loc. aff. ſic ſcriptum reliquerit. Itaque non ab re viſum eſt medicis antiquioribus, vel ab inflammatione, vel obſtructione aridi ſtercoris huiuſmodi tenuium inteſtinorum affectus oriri, de voluulo, ſeu chordapſo verba faciens. Concludimus itaque cum Gal. quod quamuis pręditæ duæ cauſę pręcipuę ſint ipſius voluuli, inflammatio in quam, & obſtructio ſicci ſtercoris: tamen quæcunque alia valet adeo intecrludere viam exitus, aut tantam facere loci anguſtationem, vt nihil poſsit ad inferriora tranſmitti, ſufficiens quoque eſt voluulum ipſum excitare, ſiue dicta interclusio ſit per coalitum, ſiue per anguſtiam, ſiue per obſtructionem, ſeu compreſſionem, aut ſubſidentiam. Et propterea ab Aetio præcitato loco nonnullę narrantur voluuli cauſæ, vt continua ciborum corruptio, præſertim ſi multi, aut varii accipiantur, & non aſſueti, maximeque ex pinguibus carnibus, ſimiliter & ex plagis quibusdam, frigore vehementi, & aceruata frigidæ potione, maximè ſi ab exudantibus accipiatur, affectus hic excitari poteſt. Item contingit iis quibus inteſtinum in ſcrotum vna cum ſtercore delapſum eſt, indeque violenter retruſum, ex eoque inflammatum exiſtit. Fit etiam ob veneni potionem, & ob induratum ſtercus circa tenuia inteſtina impactum. Singulæ autem pręditæ cauſę facilè dignoſci poterunt; Externæ quidem, ex ægroti, ſeu aſtantium

3. de nat. fac. c. 3 ante med.
3. de cauſ. ſymp. c. 2 collige.
Cauſę.

3. de cauſ. ſymp. Loco citato.

Cap. 2.

tium

tium loquela; internæ autem, ex te ipso propriis signis, ac eorum quæ præcesserunt, perpensione, & reliquis, quæ subsequuntur. Sic enim inflamma tionem ab obstructiones aridi stercoris proprie secernes, aut si propter eius delaspsum in scrotum ortus sit voluus, vel etiam quispiam alius redundans succus potissimum frigidus, crassus, & lentus, licet non admodum probabile sit, vt diximus ex Gal. sententia, ex prędictis succis adeo posse fieri prædicti intestini angustationem, vt nihil valeat ad inferiora transmitti. Quod vero ab ileo vomitus, singultus, desippientia, vel conuulsio malum sit decretum reliquit Hipp. præcitato apho. 20. 7. lib. Nam vomitus (vt inquit Gal. eodem loco) non semper in ileis adest. Sed quando exitiales sunt, & si vehementius distorqueantur, (vt ipse ait) stercus eis superiora petit, atque singultus. Quidam vero desipiunt, & conuelluntur compariente neruorum principio stomachi passioni, vt ipse refert. Si vomitus autem stercoris contingat, exitialis erit affectus, a quo uix vnquã quis potuit sanus euadere, vt eodẽ com. aph. 44. & 6. de loc. affe. liquet. Quod vero hic voluulus acutissimum sit malum, ac quod periculosus sit omnis voluulus, idem Galen: testatur 3. de morb. vulg. De quo Paulus sic scriptum reliquit. Quo enim hoc malo sunt oppressi, miserabili tandem morte pereunt, stercus per os reddentes. Familiaris autem hæc affectio existit ætati puerili, (vt Aetius inquit) euadunt tamẽ beneficio hnmiditatis. Senibus vero non valde familiaris est, si tamen ipsi in hanc affectionem incidant, fere nunquam conualescunt. Iliacorum vero passio acuta est, & sub angusto tempore periculosa, Theodoro Prisciano auctore cap. 9. 2. ad Timotheum. Eius autem curatio pro causarum diuersitate vavariari contingit. Quod si ab inflammatione ortum ducat, aliis consentientibus, a venæ sectione exordienda curatio erit, vt omnes consentiunt, & ratio dicta, eaq; iteranda, si opus fuerit. Incidatur autem interna cubiti vena, eadem victu ratione instituta, ac reliquis medicamentis adhibitis, quæ in cura coli doloris ex inflammatione præcipimus: Id tamen seruantes, iam in ileo orto ab inflammatione, quàm ex quauis alia causa, quod medicamenta, quæ per os voranda prębentur, magis competunt, quàm in coli dolore, sumpta a positu indicatione, pro vt capit. de dysenteria recensuimus. Quapropter a venæ sectione vno, vel altero leniente clystere adhibito (pro vt pręcedente cap. docuimus) confestim medicamentum leniendo purgans exhiberi debet, ceu est manna, casia fistula, saccharum violaceum, seu syr. ex pluribus in fusionibus violarum, & interdum cum aliquo prędictorum vn. s. vel 3 7. diacath. adiicere: sæpe etenim id auxilii satis est, vt inquit Celsus, tumore pręsertim in vmbilico existente. At si ex siccorum stercorum multitudine, facta obstructione, ileos excitetur, quæ stercus ipsum emolliunt, atq; humectant. & per aluum subducunt, tribuenda esse censeo, veluti estatus pingue gallinarum, seu pullorum, aut phasianorum, aut in eorundem iure decocta ptisana. Pariter conueniunt lenientes clysteres post prædictorum assumptione, qui sic parentur. Recipe foliorum maluarum, violarum, mercurialis, & althæę, cuiuslibet manip. i. florum chamæmeli, fænigræci manipu. s. salis communis parum bulliant in aliquo prædictorum iurium, cuius decocti per colum transfusi, assumpta sufficienti quantitate, adiicias olei communis, amygdalarum dulcium, aut chamęmelini, aut anethini vnc. iii. mellis rosacei vnc. ii. quibus simul cõmistis fiat clyster. Interim poteris butyri recentis, aut adipis anseris vnc. s. addere. Nec erit alieni: (potissimum vbi ægri ventriculus valeat) vnc. iiii. vel lib. s. olei communis dulcis, aut tantundem olei amygdalarum dulcium absorbendum præbere, & vbi hęc non suffecerint, audacter aliquod medicamentum purgans, eorum, quę modo meminimus, præbeto. Nam obstructio, quæ fit a stercore duro quod intersepit intestinorum (vt Gale. testis lib. art. medic.)

Prognostica.

Aph. 44. libri. 6. 6. de loc. af. c. 2. 3. de morb. vul. Loco citato.

Curatio si ex inflammatione fiat.

Venæ sectio.

Purgatio.

Si fiat ex stercorum multitudine, curatio.

Cap. 94.

med.) primum quidem habebit, duritie remedium ex humidis, pinguibusque clysteribus. demum ex acribus euacuationem exposcet, hunc etiam vsum (vt pote vtrunque perficiens) confert Ius galli à Mesue descriptum Extrinsecus insuper irrigationes, fomenta, ac cataplasmata, quæ emolliendi vim habeant, ac leniendi, applicetur. Quorum copiam præcedenti capitu. reperies, Commodum est etiam in oleum calidum descendere, aut in balneum desidere ex aqua, & oleo refertum. In aqua vero prius decoqui possunt malua, aut althæa: Si autem contingat ab humoribus crassis, ac tenacibus voluulum excitari, simili modo curari debebit, quo & curari debere præcepimus, coli dolorem ortum ex eadem causa. At si ex cruditate, seu ex ciborum corruptione voluulus fuerit excitatus, si adhuc crudus, seu corruptus cibus ventri insidere videatur, confestim æger cogendus est, vt vomat, sumpta aqua tepida cũ pauco aceto, aut syr. acetoso, aut etiam aqua mulsa, similiter tepida. Verum si nihil ciborum crudorum in ventre contineatur, omni conatu (vt inquit Aetius) enitendum est, quo tum flatus, tum stercora infra trahantur, idque per glandes, illitionesque & clysteres, vt ipse refert, atque magna diligentia in singulis adhibita perfitiendum, purgans medicamentum, vbi prædicta non suffecerint, exhibeatur, ex hiera videlicet & confectione de dactilis, aut diacath. cum aliquo prædictorum lenientium medicamentorum compositum. Est etiam usitatum, & accommodatum anethi decoctum pot um, ex Pauli, & Aetii, auctoritate. A potu autem panem in aquam freuentem conijce, eiusq; frustra calida confestim edenda præbe, ut iidem inquiunt Aetius, & Paulus, idque præsertim si ab inflammatione uoluulus ortus nos fuerit. Item si anethum ipsum in aqua, oleo decoquantur atque ita bibatur, deinde frustra panis ex aqua frequenti præbeantur mirum in modum ęgri iuuãtur, ex Oribasii sententia. Commodum est etiam malum semen tritum, ac potui inspersum eodem Aetio teste. Nec minus opitulabitur chamęmeli decoctum, quo quidem, ut si quis aliud hypochondriis, ac reliquis uisceribus, qum circa hypochondria sunt, gratum existit condensata corpora rarefaciens, indurata emolliens, ac tensa relaxans dolores que sedat, ac mitigat Gal. teste 3. de sim. medic. facult. quin. & tale quoque esse lini semen, uetus sermo prdicat (ut ipse inquit) quamuis minus chamæmelo sit uisceribus gratu m, minusq; calidum, & præterea essenti crassæ. hęc inaquam medica menta præberi possunt uoluulo ex quauis prædictarum causarum orto, præte quam si ab inflammatione fuerit excitatus. Fouendus insuper & podex erit per spongias calidas indifferenter voluulis ex quauis causa ortis, ne dum eo tempore, quo glandes fuerint appositæ, vt Aetius inquit, Sed in reliquis quoque temporibus, vt ex eis, qui ad imum intestinum positus est musculus, relaxetur, Nec ab ipso constrictionis motus incipiat. Ex foliis itaque maluarum, althææ, chamæmeli, ac seminis lini decoctum in aqua, & oleo paretur, ac per spongias calidum applicetur sępius, Vel in eodem decocto insideat æger. Doloribus vero adhuc perseuerantibus, & maxime quibus infusi clysteres non infra rursus prodeunt etiam ea quæ dolorem leuant, exhibenda sunt. Itemque conueniẽtes antidoti ante somnum, ex decreto Aetii, Ceu ex viperis theriaca existit Andromachi post eam vero, quæ mitrhidati nomẽ habet. Si vero à venenoso pharmacho quis in voluulum incidat, aquam tepidam multam bibendam dabimus vomereque cogemus. Deinde oleum calidum in potu. dandum, aut iura pinguia, vt denuo vomant ex moderato eorum potu. Deinde ita parumper quiescant & postea theriacen accipiant cum vino dissolutam, quemadmodum Aetius, & Paulus præcipiunt, & si adhuc perseuerauerit, purgante medicamento vtare aliquo eorum, quæ supra commemorauimus. Quod si ex intestinis in scrotum per lapsu voluulus contingat, confestim tentandum est, vt decubitu sur

sum

Capite proprio.

Si ex humorib. crassis fieri contingat uoluulus curatio.

Si ex cruditate.

cap. 9.

Quibus podex fouendus sit.

Curatio si fiat voluulus ex deuorato ueneno so pharmacho.

ſum verſus vergente adornato delapſum inteſtinum ad inguinum partes retrudatur,atque poſt leuiter citra violentiam,ac compreſſionē ligamento adhibito contineatur, vt patet ex præcitatorum auctorum ſententia. Reſiſtit ileo diſcerpti veſpertilionis ſanguis ventri illinitus, Item ſenectus ſerpentium decocta cum roſaceo in vaſe ſtanneo, ſi ventri illiniatur, ceu apud Plinium ſecundum legitur lib.2. de re medica cap.33.

περὶ τῶν ἑλμίνθων id eſt de lumbricis. Cap. 81.

Quemadmodum in magno Mundo animalia quædam non ex ſeminibus, ſed ex putredine generationem habent, ita quoque proportionabiliter in paruo mundo, eadē putredine parua quædā animalia gigni conſueuerunt, quæ græcis ἕλμινθας, latini vero lūbricos appellare ſolent, Quanquam apud græcos, præſertim Gale. quod græci ἕλμινθα nuncupant, modo quid commune intelligitur omnium lumbricorum differentiarum, vt liquet primo de loc. affe. Vbi cum à locis ipſis morborum inditia ſumere præciperet, dicebat, lumbrici in inteſtinis gignuntur, vſus verbo ἕλμινθες. Hoc nanque quod commune ſit cunctis lumbricorum differentiis infra patebit. Illud idem confirmauit Paulus cap.57. lib.4. cum dixit, tres eſſe vniuerſas ἑλμίνθων, hoc eſt lumbricorum differentias, & ab Ariſtotele quoque ſic ſcriptum eſt lib.5. de natura animalium cap.19. ἕλμινθες, hoc eſt lumbrici, quorum genera tria ſunt, & cætera. Interim vero per ἕλμινθα duas duntaxat lumbricorum differentias intelligere videtur idem Galenus, Quemadmodum patet lib. de differ. mobor. quo loco dinumerans eos affectus, qui toto genere in numero ſunt pręter naturam, ait, quemadmodum ſunt ἕλμινθες, καὶ ἀσκαρίδες, vbi luce clarius liquet per ἕλμινθας, ne dum teretes lumbricos intellexiſſe, verum etiam & latos, qui nec minus toto genere præternaturam ſunt veluti & teretes, Quamuis Hippo. aph.26.3. lib. illos στρογγύλας ἕλμινθας appellet, hoc eſt teretes, & idem Gal. ſimul cū Hipp.14. meth. med. teretes στρογγύλας nuncupauit, latos, autem πλατείας cum dicebat, εἴτε ἕλμινθες, εἴτ' οὖν, στρογγύλαι τινὲς εἰσιν, εἴ τε καὶ πλατεῖαι, hoc eſt lumbrici, ſiue hi teretes ſint, ſiue etiam lati, Sic etiam Paulus ἕλμινθας, στρογγύλας teretes, & πλατείας latos nuncupat, Quemadmodum etiam & Ariſto. præcitato loco quamuis etiam latos alicubi κειρίας nominet idem Gal. vt patebit. Non raro autem Gal. per ἕλμινθα vnam duntaxat lumbricorum differentiam, eorum videlicet, qui teretes latine dicuntur, ſubintelligit, ceu liquido conſtat præcitato lib.14 meth. med. Vbi eorum, qui toto genere pręter naturam ſunt affectuum meminit, poſt enarratas abſceſſuum tres differentias, ne dum ſemel, ſed bis dicebat in vno loco ἕλμινθες, καὶ ἀσκαρίδες, καὶ κειρίαι, & poſt pauca iterum ἀσκαρίδες τε, καὶ κειρίαι καὶ ἕλμινθες, quo etiam modo Aetius teretes lumbricos ἕλμινας duntaxat appellat, vt liquet lib 9. cap.39. Ex quibus omnibus liquet Gal. inconſtantem haudquaquam fuiſſe, licet diuerſis in locis diuerſimode de lumbricis verba feciſſet, Perpetuo enim in eius doctrina palam eſt tres eorum differentias conſcripſiſſe, vt pręcitato libro 14. meth. eſt videre, & comment. aph.26 3. lib. Quarum vna ἕλμις, ſeu ἕλμις στρόγγυλος, Altera ἕλμις πλατεῖα, ſeu κειρία Reliqua, & tertia ἀσκαρὶς dicta eſt, In hiſce etenim locis particulatim, ac diſtincte magis de eis loqui fas erat, Id quod in reliquis iam dictis nequaquam neceſſarium fuiſſet. Audacter igitur cum eo, Paulo inſimul, ac Aetio tres tenemus eſſe vniuerſas lumbricorum differentias, ſeu ſpecies, Teretum videlicet, Latorum, ac aſcaridum, ſeu tenuium. Quod ſi Hipp. apho. pręcitato 26.3. lib. duarum tantum meminit, Teretum videlicet, & Aſcaridum, Non proptetea tertiam negauit differentiam, quæ eſt

Cap.5. prope fi.

Cap.8. in princ.

Cap. ult. in fine.

Cap.17. & 18.

14. meth. c.16, & 18. & 19.

Tres eſſe lumbricorum differentias.

est Latorum, Quinimo dicens ἕλμινθας στρογγύλας, aliam ἑλμίνθων olfecit differentiam, quæ est latorum, Alias suffecisset ei dixisse ἕλμινθας καὶ ἀσκαρίδας nec addidisset illud στρογγύλας. Adde quod propterea latum lumbricum subticuit eodem loco, quoniam (vt Gal. inquit in com.) rarior est eius generatio, tum etiam quod neque eius erat propositum de omnibus agere passionibus, quę mortalibus accidunt, sed de illis tantum, quæ singulis ętatibus accidunt: At qui lati lumbrici generatio ea ætate fieri nequaquam poterat. Nec propterea sibi ipsi aduersatur, etiam si lib. de morb. sit germanus eiusdem Hipp. & non Polybi, seu alterius cuiusdam; cum lib. 4. eiusdem de teretibus, ac latis duntaxat mentionem fecerit, ascaridas subticens, Nam duo eodem loco differere intendebat de lumbricis, vt cuilibet eius verba recte intelligenti patere poterit, quorum vnum erat, Nunquid vtraque differentia gigni potuisset in puero adhuc in vtero existente. secundum propositum erat nunquid lati, veluti rotundi parerent. Cum itaque tenuis lumbricus ἀσκαρὶς dictus, nec infantibus oriatur, donec vtero geruntur, vt ex eius uerbis colligi potest, nec præ eius tenuitate parere potuisset, Nam ex eo nihil procreari aliud potest, ex Arist. sententia præcitato cap. 19. lib. 5. de nat. animalium, Iure ascaridas missos fecit, & tantum teretum, & latorum meminit. Sed quid celso dicendum sit, qui cap. 17. lib. 4. duas tantum lumbricorum tetigit differentias, latorum videlicet, & teretum, cum dixit, Nonnunquam autem lumbrici quoque occupant aluum, iiq; modo e x inferioribus partibus, modo fœdius ore redduntur, atque interdum latos eos, qui peiores sunt, interdum teretes videmus, An quia, vel ascarides non nouit, vel cum adeo exigui sint, ac tenues, ac in infirma, & ignobiliori parte orti, nullumque ex eis prauum sequatur symptoma, eos paruifecit, nec in aliorum numero complexus est. Auicennas autem licet obscure, ac confuse (vt eius mos est) de eis loquatur adeo vt quatuor lumbricorum differentias admittere videatur, si quis eius verba intro inspiciat, tres etiam duntaxat posuit Paulum sectarus. id quod argui potest ex diuersitate materiæ, ex qua generantur, quam triplicem esse afferit, ex cuius diuersitate voluit eorum quoque diuersitatem argui posse. Communicant autem diuersæ eorum differentiæ in materia generationis quodammodo, Quoniam (vt inquit Arist.) in excrementis oriuntur, adhuc intra animantem contentis, & vt refert. Gal. com. præcitati aph. 26. 3. lib. ex putredine generationem habent ex corruptis cibis præsertim orta. Hoc autem excrementum, seu putredo (vt isti afferunt) cruda, crassa, pituitosaque materia est, putredinique commoda, Paulo auctore, Nec propterea ab Arist. discrepat, qui neque negauit talia debere esse excrementa, Sed satius ei fuit vniuersaliori vocabulo vti: Est etenim in excrementorum numero cruda crassa, ac pituitosa materia, & putredini accomoda in intestinis cōtenta, vel saltem alui excrementis quodammodo, permixta est. Ex reliquis vero humoribus nullum lumbricorum genus gigni potest. Nam biliosus succus, ne dum improportionata materia eorum existit, verum eos sua amaritudine, & acrimonia perimit. vt inquit Paulus, Et si quando flaua bilis vna cum lumbricis infra, aut etiam vomitu eruperit, ipsos quidem intestina obsidere, humorem vero biliosum ventriculi os, aut aliam quampiam particulam occupare scito vt ipse fatetur. Neque ex atra bile oriri possunt cum frigida, & sicca existens, longinqua ab animalis, tum proportionalitate, tum vita existit. Quapropter non ab re dicebat Paulus, quod hæ duæ substantiæ alimenti naturam egressæ lumbricis procreandis inèptę redduntur, Nec minus inepta materia eorum sanguis existit. quoniam substantiæ proprietatem, ac proportionem habet pro nutrimento partium hominis, & non pro lumbricorum generationem, intraq; vasa continetur. Quod si accidat præternaturam ad intestina effundi, aut

4. de morb. versus finem.

Auic. lib. 3. fen. 16. tract. 5. c. 1

Quod in materia communicēt.

aut infrigidatus in grumos vertitur, aut calfactus suppuratur, Interim autem liuescit, aut alio quodammodo corrumpitur, ita vt omnino impossibile sit, vt sanguis permaneant, Gal. auctore commento apho. 20. 6. libr. Quapropter ex sanguine lumbricos procreari impossibile est, Conueniunt etiam in agente, qui calor est non absolute putridus, Etenim sola putredo non est sufficiens ad eos generandos, vt inquit Gal. sed & calore plurimo indiget, naturali inquam, qui materiam obtineat, idoneam siquidem ad talium animalium generationem. Non itaque imbecillus, ac exiguus requiritur calor innatus pro lumbricorum generatione, sed validus, ac plurimus, Quoniam si talis fuerit, vt in valde tenellis existit, nondum poterit tam putridam materiam obtinere, ex eiusdem Gale. sententia. Nam quamuis plurimum habeant ipsi insitum calidum, ut patet 14. aphor. primi libr. ratione ætatis, illud tamen habent cum humiditate permixtum, quoniam plurimum sanguinis habent. Galen. teste 3. prognostic. Nec non propterea quia cibi copiam, aut lactis ingerunt, atque inordinatam magnam quoque crudi, ac pituitosi succi copiã cumulant, quæ cum ab eodem eorundem calore obtineri nequeat vt qui non adeo validus existat, Ea de re in valde tenellis lumbrici generari non possunt: Corrumpit, itaque, ac idoneam quodammodo efficit materiam putredinis calor, in cruda, crassa, ac pitutitosa materia existens: perficit autem inquantum potest, informat, ac præparata, modo quo potest ipsam obtinens innatus, vt exinde lumbrici procreentur. Nihil etenim putrescens sed concoctum gignitur, vt inquit Arist 3. de gener. animal. cap. 11. loquens de animalibus quæ sponte oriuntur. Neque ipsi lumbrici ea ratione, qua in vniuerso, generantur, pro eiusdem expurgatione: Nam satis est pro intestinorum expurgatione, seu abstersione flauę bilis ad intestina effusio, vt patet 5. de vsu partiũ. Sed potius id, quod melius, natura eligens, putredinem eam haudquaquam derelinquens. nec omnino eam obtinere valens, quod melius est eligit, ipsamque lumbricorum speciebus informat. Arist. quoque 4. mete. dicebat, animalia fieri in iis, quæ putrescunt, propterea quod segregata caliditas naturalia existens: hoc est ab iis, quę putrescunt propter aduentum alienæ caliditas: eademcaliditas naturalis relatione ad id quod ex putredine generatur animali usque adeò materiam putrescentem obtinet, quod constare facit segregata, hoc est putrida excrementa ea concoquens, & exinde ea constituens, ut liquet citato loco de generatio. animalium. Id quod in valde tenellis perficere nequit (vt Gal. visum est) Nec minus & in loco conuenienti conuenientiam habent. Quoniam singulæ iam dictæ tres lumbricorum differentiæ in intestinis generationem obtinent, quem admodum patet apud Galen. lib. primo de loc. affect. vbi morborum inditia sumens à locis ipsis, eò quo quibusdam locis solis morbus hic accidat, Quibusdam vero soli nunquam eueniat, dicebat, quippe soli oculi suffusione laborant, lapis in renibus, & vesica duntaxat nascitur, atque (vt nonnullis placet) & in colo ἑλμινθες id est lumbrici in intestinis gignuntur. Ex quibus patet toto cœlo aberrare eos, qui in ventriculo lumbricos generari posse Gal. ascripserunt, male eiusdem verba intelligentes cum aphor. præcitati. 26. 3. lib. cum dicebat. Cibus autem puerulis nonnunquam corrumpitur in ventre, & præcipue inferiore. Verum caliditas in valde tenellis nondum materiam obtinet. Nanque (si paucis interpositis verbis) in eodem com. perlegissent Galen. noluisse ventriculum intelligere in præcitatis verbis sed intestina percepissent; dicebat etenim idem Galen. Aliud vero genus lumbricorum est rotundorum seu teretum, qui in superioribus magis intestinis generantur, adeo quod ad ipsum quandoque ventriculum ascẽdunt. Noluit itaque Galen. per ventrem, eumque inferiorem ventriculum intelligere, sed intestina, vt patet. Est nanque, nedum

Quod similiter in efficiente eorum causa côueniant.

Com. 28. collige

Cap. 4.

Cap. i. tex. 15.

cap. 5.

Quod in loco etiam côueniãt

Quod in uentriculo, lumbrici non generãtur.

tex.& com.13. eius mos, verum etiam & Hip. (quem admodum legitur. 2. progn.) per inferiorem ventrem, ne dum ventriculum ipsum sed ieiunum, atque vniuersa intestina intelligere. Cæterum concesso, quod etiam ventriculum subintelligat Gal. Cum dixit, plerumque in ventre puerulis cibus corrumpitur, quo medio demostrabis lumbricos voluisse in eo gigni posse? cum possit cibus in eo corrumpi? nec propterea lumbricos in eo gigni, quoniam ab eodem ventriculi proprio calore ita corruptus cibus nequit adeò obtineri, neque corruptus fuisset, si eum euincere, ac obtinere potuisset. sed cum primum ad intestina descenderit, ibi generantur, id confirmauit paulo infra, Cum dixit, insuperioribus magis intestinis teretes lumbricos generari, adeo quod quandoque ad ipsum ventriculum ascendunt, & non dixit, quod in ipso generantur: secundo etiam de ratione vict. in morb. acut. sub proritationis nomine

com.54 morsum comprehendens, quem acris humor in intestinis, siue in ventriculo, & præsertim ipsius ore parit, & vigiliæ, (inquit Gal.) & ira, & mœror, & lumbrici, qui ab intestinis ad ventrem usque ascendunt. Cui ergo in dubium venerit hic aperte Gal. negasse lumbricos in ventriculo oriri posse? Quoniam cum de morsu intestinorum, ventriculi, & presertim oris eius verba fecisset, ac de eius causis, inter quas lumbricos connumerauit, Non vtique dixisset, qui ab intestinis ad ventrem vsque ascendunt, sed qui in ipso ventre generantur, aut saltem id addidisset si insufficientiam euitare voluisset. Possent etenim pariter morsum ventriculi causare lumbrici in eo geniti, si generari possent, ceu iidem ab intestinis ad eundem ascendentes. Id etiam confir-

cap.3.tex.28. mauit Aristo. 4. meteo. cum dixit. In coctione animalia non generantur, & cetera: Nam in ea aut Hepsesis fit, cum cibi perfectè concoquuntur: aut Molynsis, hoc est cruditas ei opposita, ex quarum neutra lumbrici gigni possunt; nisi prius excrementa, quæ hepsesim subterfugiunt, fuerint segregata atque corrupta: quàm primum autem fuerint segregata, ea intestina excipiunt, vbi putresentia vt potè destituta à ventriculi calore, idonea lumbricorum materia fiunt, continentium partium calore adeo ea euincente, vt alia generet animalia. Id enim est quod Arist. dicebat Digestum est enim in superiori ventre, putrescit autem inferiori segregatum. Pariter & Paulus, qui de teretibus lumbricis verba faciens ait, eos in gracilibus plerumque intestinis consistere, & superiorem ventriculum subire, Ideoque frequenter per os deiiciuntur, quibusdam, & è naribus redduntur. Celsus autem lumbricos aluũ occupare dixit, quanquam fędius interdum ore reddantur. Theodorus uero Priscianus libr. 2. ad Timotheum cap. 17. si lumbricos aliquando stomachum, aliquoties inferiora possidere scriptum reliquit, haud proptera eos in stomacho generari dixit. Quandoquidem tum stomachum possidebunt, eum ad ipsum ascenderint, veluti Gal. & Paulus præcitatis locis scriptum reliquerunt, & non quia in eo geniti sint. Id quod haudquaquam ipse fatetur, qui item tres eorum esse differentias eodem loco asseruit. Cæterum quamuis iam dictę tres lumbicorum differentiæ in materia efficiente, ac loco communicent vniuersaliter, si quis tamen magis particulariter ea scrutari voluerit, differre inter se inueniet tum materia, quoniam licet ea putredo fit, vnam speciem, quàm alteram à maiori vel min ori putredine ortum habere reperiet, sic etiam ex multa, vel pauca materia putrefacta. Nec minus diuersitatem quandam reperiet in egente. Nam quamuis eorum omnium generatio à calore plurimo fiat, tamen idem calor respectu diuersarum differentiarum lumbricorum iam dictarum, quandam habebit in eius magnitudine differentiam. In loco quoque (licet vniuersaliter, vt diximus communicent) quoniam non nisi in intestinis generari possunt, differunt tamen. Quoniam teretes in superioribus magis intestinis generantur, Ascarides in parte maxime

Quibus inter se differunt, dictæ tres lũbricorum differentia.

ipferiori

inferiori crassi intestini. Ipse vero lumbricus latus, qui & longissimus quoque est, sæpe per tota extenditur intestina, quamis rarior sit eius generatio, (vt inquit Galen. præcitato com. apho. 26. libr. 3) licet in tenuibus præsertim oriri incipiat, Aetio auctore capit. 40. lib. 9. Quo fit vt propterea diuersa sit eorum forma, seu figura. At quicquid tandem sit de eorum conuenientia, ac differentia quod intestina afficiantur, qualiscunque fuerit lumbricus genitus, ex iam dictis liquet, licet in teretibus intestina gracilia præsertim, In ascaribus crassum, seu rectum, & in latis, vbi longius extendantur, tam tenuia quam crassa affecta sint. Patet insuper eos morbos esse in numero, tota substantia præter naturam, quemadmodum Gal. testatur lib. de diff. morb. & 14. meth. med. Ex cuius sententia eorum ruit opinio, qui volunt lumbricos in intestinis genitos aliquem præstare vsum, pro eorum videlicet expurgatione, seu detersione. Nam cum tota substantia præter naturam sint, Nulla ratione fieri potest, vt actionem aliquam, aut vsum naturalem animantis corporibus prestent, Quinimo eas potius impediunt, atque vitiant, Nonnullos, eosq; non spernendos præter naturam affectus generantes: referuntur etenim & actiones, & vsus secundum naturam, ad partes secundum naturam nostri corporis existentes. Cum itaque neque partes, neque secundum naturam sint, sed toto genere præter naturam (vt diximus) ualeant, qui talia ad pauca respicientes, temerarie effutiunt. Nos vero ad eorum indicia descendemus: Primo teretum, cum inter alios frequentiores fiant, cum febribus, & citra febres, atque speciem habeant omnibus perspicuam, Paulo teste, similes nanque sunt vermibus in terra ortis, quos greci ἔντερα γῆς, hoc est intestina terre appellant, vulgus onisculos vocat. Secundo latorum, & tertio Ascaridum, seu tenuium. Conscribuntur autem teretum non pacua ab Aetio, & Paulo indicia Quanuis (vt Paulus inquit) non omnia in omnibus signa inquirere oportet, sed plurima, aut nonnulla eorum. Sequitur autem eos qui rotundos lumbricos continent, incredibilis morsus stomachi, ventris, ac intestinorum, tusses exigue cum siccitate irritantes, In somno tremunt, & præter rationem exurgunt nonnulli, & cum clamore expergefiunt, & iterum sopiuntur, quosdam comitatur singultus, quidam vero linguam foras protendun, toculosq; cladunt, & taciturni sunt excitantesque moleste ferunt, ob imbecillitatem vigilare nequeuntes, & dentibus frendent, ac superuacue mandent, præsertim si infantes fuerint, & quidam eorum neglecti motu pulsus destituuntur ac refrigerantur, atque eorum instar, qui animo linquuntur, tenuem quendam, ac frigidum sudorem exudant, & vt plurimum liuescunt. Contingit autem aliquando faciem eis fieri rubicundam, maxime circa malas, verũ color hic rursus in pallorem solito maiorem transit. Quidam etiam pulsum inequalem habent, obscurum, deficientem, ac recurrentem. Aliis etiam appetitus perditio accedit, febres augescunt inordinatæ, quæ cum extremorum perfrictione tertia, interim quarta die, vel nocte accessionem sine ratione habent, Alii instar delirantium peregrina in somnis loquuntur, Interim cum clamore præter rationem exurgunt, citoq; rursus collabunt r, Alii decubitum transmutant continue dormientes, angoreq; vexantur, & ex loco ad locum sese vicissim proiectant, atque multi inuocales omnino persistunt, Interinm præter id, quòd cibum auersantur, si quid ceperint, illi nauseabundi vix deglutire possunt. Plerisque vero aluus descendit corruptos cibos egerens, & tympani modo venter eis inflatur, quidam etiam oculos sanguine suffusos habent. Cuncta vero hæc accidunt, tum ab ipsis animalibus in intestinis obuolutis, seu cum per eadem serpunt, ac rodunt, & morsum inferunt, tum ex febrili calore prauos vapores ad cerebrum transmittente, ex putrida in ventre collecta humiditate exhalantes, vt Paulus refert,

pars affecta quæ sit.

Lib. de differe morb. c. 8. 14. meth. c. 19. in fine.

Quis affectus præter naturã, sint lumbrici.

Teretum lũbricorum signa,

refert. Ex ea item, quæ præceſſit victus ratione poteris lumbricorum generationem percipere, Nanque craſſiorum nimirum, & quæ difficulter conficiuntur, alimentorum vſus præceſsit, ac eadem largius ingeſta fuere, & maxime frumentacea. eoſdem item comperies balneis à cibo vſos fuiſſe, vt teſtatur Aetius. Cum vero, qui latus appellatur lumbricus mutatio ſit, (ſi ita dicere libeat) ſeu permutatio membranæ intrinſecus tenuia inteſtina ambientis in corpus quoddam viuum, ex Aetio, vt autem Paulus inquit, mutatio eſt adnatæ in interiori inteſtino membranæ in materiam animalis modo mobilem, quæ ſæpe tota redditur longitudine incredibili, & in his, qui febre carent abundat, quandoque in longis ac diuturnis morbis etiam cum febre accidit: Propterea non ab re continuo ſtomachi morſus infert, &, ad cibos incorrigibilem appetitum. Nam quod animatum euaſit (vt Paulus refert) in inteſtinis obiectum alimentum rapit, alio ſtatim opus ſit, & niſi aſſumpſerit, inteſtina roduntur, Cæterum ea quæ accipiuntur, non ſubcenturiata, ſeu copiosè digerunt, ſed cito excrementur. ijs occupatos comitatur corporis gracilitas etiam impotentia ſeu imbecillitas cum tardire, Nam quod viuificatum eſt, in inteſtinis, vbi recens exhibitum cibum conſumpſit, poſtea ex ipſo ſolido corpore rodit. At certiſſimum, & minime fallax indicium eius erit, ſi cum recrementis, quædam ſemini cucurbitæ, ſeu cucumeris ſimilia excernantur, auctore Hip. lib. 4. de morb. quem ſectati ſunt Gal. primo de loc. aff. & Paulus, ac Aetius locis præcitatis. Decipiuntur autem qui talia excrementa eiuſdem lumbrici partus eſſe dicunt, ab Ariſt. illud capientes pręcitato cap. 19. 5. lib. de nat animal. cum dixit latum autem illud ſolum inteſtino adhærens parit ſimile cucumeris ſeminis quo inditio medici id genus lumbrici ineſſe intelligũt Non enim intellexit Ariſt. tale excrementum ſimile cucumeris, ſeu cucurbitę ſemini eſſe lati lumbrici partum, tanquam aliud animal, ſed veluti quoddam proprium ipſius excrementum, ſeu pars eiuſdem. Sunt etenim excrementa, ex quibus medici in affectarum ſedium, ſeu earundem affectuum notitiam deueniant in triplici differentia, vt patet, tum primo, tum 3. de loc. affect. Nam aliquando partes ſunt ſedium affectarum, aut ipſorum affectuum, quæ eorum eſſentia ſoluta vel diſſecta excernuntur, Interdũ ea, quæ in ipſis continentur, nonnũquam aliquod, quod morboſas diſpoſitiones ſequitur, excrementum excernitur. In primo itaque excrementorum genere continentur recrementa illa ſemini cucumeris, ſeu cucurbitæ ſimilia, ſi excernantur, quoniam tanquam partes latorum uerminum eorundem certiſſimum, ac minimè fallax inditium ſunt, vt quam dilucidiſſimè patet apud Gal. eodem primo de loc. a ffe. (vbi de affectum notis, quæ ex excrementis deprehenduntur, verba faciens, quæ proprie ſunt ipſorum affectuum, vt ramentum vlceris inquit) ſi in vrina ſabuloſum reſidet lapides. Cucurbitæ vero ſeminibus ſimilia excrementa latorum vermium inditia ſunt. Inquit itaque Ariſt. medicos ex iam dictorum excrementorum inditio, intelligere id genus lumbrici ineſſe, non tanquam ex fætibus, ſeu pulis eiuſdem, cum ipſum (Hipp. auctoritate) non pariat, ſed tanquam pars ſubſtantiæ, ſeu eſſentiæ, ac proprium excrementum eiuſdem lati uermis exiſtens. Ex hoc etenim excrementorum genere non inartificioſam coniecturam, ſed in exactam notitiam deueniemus tum affectus, tum partis affectæ, vt latius eodem primo de loc. affectis eſt videre: Huius etenim lati lumbrici quandoque partes conciſę prodeunt, quæ ſemel ſanè ex exolutæ non amplius ſecundario congregantur, Interim & ipſi integri excernuntur, vt incredibilem magnitudinis de ſe præbeant aſpectum, ex Aetii teſtimonio. Sunt quoque (vt diximus) Aſcarides lumbricorum ſpecies vna, circa extremas inteſtini recti, & ani fibulæ initio σφιγκτῆρα à græcis appellatum conſiſtentes (vt liquet ex Aetio, & Paulo) vehementem pruritum iis locis inferrentes

Lib. 9. c. 39.

Aet. lib. 9. c. 40.
Pau. lib. 4. c. 57.

Lati lumbrici ſigna.
Hippo. lib. 4. de morb. uerſus finem.
2. de loc. af. c. 5.

1. de loc. af. c. 1.
3. de loc. af. c. 3.

Cap. 5.

Lib. 9. c. 40.

Aet. lib. 9. c. 41

ex quo vehementi huius loci pruritu, ac assidua ad egerendum irritatione & ipsi dignosci poterunt: hi quoque vt plurimum ab excretione melius se habent: Et plurimi eorum manifeste apparent in iumentis male cibum concoquentibus, quorum malam coctionem fætor indicat excrementorum, Gal. auctore com. præcitati aphoris. Quapropter & eorumdē inditia, (vt Aetius asserit) potissimum ex graueolentia excrementorum sumuntur, Indicant enim prauos assumptos cibos, ac eorundem corruptiones, & frigiditates, ex quibus species hæc lumbricorum generatur, Velut eidem Aetio, tum etiam Paulo visum est. Omnium vero trium specierum communis, ac vniuersalis causa (vt diximus) putredo est, ex Gal. testimonio. Paulus autem crudam, crassam, pituitosamque materiam, ac putredini accommodam omnium generū originem, ac causam esse scriptum reliquit, ceu supra adnotauimus. Qua de re cur amplius de eorum causa pertractare debeamus, non inuenio. Reliquum est, vt ad prognostica veniamus Quorum primum Hipp. est. 2 progn. cū dixit lumbricos quoque teretes euntein indicationem morbo descendere idoneum est, magnam autem curam habere conuenit circa eorum curationem; præsertim teretum, Nam multi, nulla lumbricorum cura habita (vt inquit Paulus) exesi ab ipsis sunt, & conuulsi interierunt. Alii produnt se lumbricos vidisse, qui ex inguinibus ęgri erperiūt, vt ipse refert. Quod autem in infantibus, & pueris, atque iis, qui ad pubertatem accedunt, maxime abundent teretes lumbrici, scriptum reliquit Aetius ex Herodoti auctoritate præcitato, loco. Item quod peiores ex ipsis censentur maiores minoribus, paucis multi & albi rubri, viuentes etiam mortuis deteriores sunt. Circa initia autem morborum, præsertim febrium generari substantiam suam ex subiacente corruptione capiunt. Circa vigorem vero ex malitia morbi: Circa declinationem autem ex permutatione omnium melius, qui sane citius separantur, Natura etenim ipsos reliquorum recrementornm instar foras propellit, vt idem auctor, simul & Paulus fatentur. Inter omnes autem lumbricorum species minus periculosi esse censentur ii, qui ascarides nominantur, quamuis forte ex deteriori gignantur materia, tum quia tenues, & exigui sunt, tum etiam quod in loco generentur a principibus partibus remotissimo, intestino inquam recto, præterea quoniam cum alui deiectionibus facile excernuntur, Nec non adhibita medicamenta statim eos attingunt, Minus vero quam teretes ii in pueris gignuntur. Teretes autem ipsis peculiares sunt, vt ex Gal. & Paulo liquet. Inter reliquas autem duas differentias, latos videlicet, & teretes, lati priores sunt, quàm teretes, Celso auctore. Pro lumbricorum autem curatione, primo victus rationem instituemus uniuersalem, ac communem cunctis iam dictis tribus speciebus, deinde particularem per medicamenta curationem, prout quęlibet species exigit, conscribemus, A teretibus exorsi. Aer itaque eligatur ad calidum, & siccum parum uergens, potissimum ubi febris non adsit, Somno mediocri utantur, ac potius nocturno, quam diurno, eoq; non a cibo statim, sed per duas saltem horas. Exercitium confert, ueluti uita desidiosa, seu longum ocium lædit. Id autem prandium præcedat, Aluus lenis esse debet, quod si id sponte non fiat, balano, aut clystere citāda erit, Vitentq; animi affectus omnes immodicos, ueluti iram, tristitiam, timorem, & id genus reliquas perturbationes, potissimum a cibo. Quo uero ad eorum cibos, attinet, probi succi esse debent, & qui facile in membra digerentur, nec lumbricorum effectricem causam foueant, uel adaugeant, nec etiam uires superari permittant, Quamobrem & uinum aquosum exhibebimus pro potu, ut Paulus refert, Liberalius autem ipsos nutrire ob hoc ipsum oportet, ne alimenti expertes lumbrici rosiones pariant. Dabitur autem cibus tum pręcipue, cum non omnino inaniti fuerint (ut ipse inquit) Quod si insi mul

Marginalia: Pau. li. 4. c. 58 — Ascaridū signa — communis lumbricorū causa. — Prognostica. Tex. 18 — Lib. 4. c. 57. — Lib. 9. c. 39. — Lumbricorum curatio. — Ratio uictus.

mul alui profluuium adsit, ex quo lumbricos magis abundare sciendum est cibo non distributo, sorbiles ægris cibi dari debent, admixtis quibusdam etiã astringentibus, verbi gratia, pyris, sorbis aut malis punicis, præcipue acidis, iidem etiam sorbiles cibi infancibus præbendi sunt, quemadmodũ iis etiam qui cibum auersantur eodem Paulo auctore, Veluti sunt contusæ pullorum, aut gallinarum carnes seu eorundem iura, in quibus iam dictæ carnes prius liquatæ, sunt, brodia consumata vulgus appellat. Reliquis, prædictorum pullorum gallinarum phasianorum, starnarum, columbarum iuuenũ, turdorum, merularum, ac aliarum paruarum auium montanarum carnes exhibeantur. Cappares quoque, & colymbades cum aceto conducunt. Inter olera vtrunque intubum, sonchus, ac senetio competunt, præsertim si cum prædictis carnibus decoquatur, in quibus etiam ea quæ extenuandi vim possident, misceri possunt, potissimum si febris non adsit, veluti perpetuo vitari debent, quæ infrigidãdi vim habent ac crassam, lentamque pituitam gignere possunt. Ceu legumina sunt pisces, lac, caseus, præsertim vetus, panis non fermentatus, & cuncti cibi qui ex eo parari possint. Quantitas autem prædictorum ciborum multa pro vna vice non sit, sed sæpius exiguo cibo vtendum. Porro cum & ipsi è genere eorum sint, quæ tota substantia præter naturam sunt, Prorsus quoque eos è corpore expelli conueniet, ex Gal. decreto 14. metho. med. Expelles autem (vt ipse inquit) si prius necaueris, Necabis vero amaris medicamentis viuentes. nanque obsistunt intestinis adhærentes; at mortui vna cum stercore expelluntur, expelluntur cum hoc etiam viui, sed stupefacti, & vti quispiam dixerit, semimortui facti. Verum quoniã non ita vehementiora medicamenta desiderant teretes, quemadmodum lati, & ascarices, vt patet eodem 14. meth. med. Propterea de medicamentis, quæ teretibus competunt, primo pertractabimus, quorum primum absynthium est, ab eodem Gal. ibidem descriptum, præsertim si pueri non fuerint. Ipsius autem cremor absumatur, aut etiam abrotani, vt inquit Aetius. Pueris vero myxarum decoctum mentha admixta præbeatur, ex eodem auctore, febre non existente, aut si eadem sit exigua. Illud etenim animaduertendum est, quod si febris ad sit, & eorum curatio, cum ea, quæ febricitantibus conuenit, coincidat, mitioribus, ac simplicioribus sane remediis vti oportet. Ab acribus autem febres magis exacuuntur. Potui igitur dabitur (vt Paulo visum est) chamæmelorum, vel myxariorum decoctum, aut etiam ipsamet myxaria decocta esui præbeantur, vel eorundem decoctum chamęmelorũ cũ modico rosaceo, vt Aetius asserit, Isereos succus, aut coriandri semen cum aqua calida, vel cum posca. Similiter & auriculæ muris decoctum, vel cornu ceruini ramentum, ac olei immaturi amarissimi cochlearia duo absorbeant. Nam qua amarum est (vt idem Paulus fatetur) lumbricos occidit, qua lubricum, detrahens ipsos cum stercore reddit; Sunt etenim amara omnia nedum ad interficiendos lumbricos idonea, verum etiam ad fœtum viuum enecandum, & mortuum eiiciendum, quemadmodum liquet 8. de simpl. medicamentorum facult. cap. de filice, ac etiam cap. de myrrha, Et propterea idem oleum omphacinum cum ptisana decoctum præberi debet Aetio teste. Cunctis vero tam infantibus, quam adultis febrientibus, vel non febrientibus, ex eiusdem auctoris testimonio confidenter exhiberi possunt, etiam si trimestres fuerint infantes, Vermes terreni cum sapa, si vero sapam non admittant cum hydromelite, aut vt libet præbeto, nihil veritus, Neque vilitate contempta, septem numero dato. Nos vero cum syrup. ex acetositate citri infrascripti puluisculi. ʒ. i. indifferenter infantibus, ac adultis febrientibus, & non febrientibus exhibere consueuimus. Qui recipit seminis, quod lumbricorum vocant, ʒ. ii. cornu ceruini vsti, seminis citri, & portulacæ ana ʒ. i. s. fiant puluis.

Medicamentorum ratio. cap. vltimo.

Cap. 19 Teretum lumbricorum medicamenta.

Item

Item eiusdem acetositatis citri vnc.i.& vnc.s.succi menthæ assumentes, laborantibus sæpe salubriter tribuimus. Cataplasma insuper (ex Aetii testimonio) confici poterit ex supinorum farina in hydromelite decocta, illudque imponendum. Vmbilicus autem felle taurino illiniatur, aut melanthio cum lacte muliebri trito, seu absynthio, aut abrotano pinguibus ficubus admixtis. Insuper vniuersa spina ex medulla ceruina inungatur. Humido etiã fotu ex oleo chamæmelino, vino, absynthio, & aloe præcordiis accommodato (vt inquit Paulus) vtare, præsertim si ægrotantes inflammationem, seu distentionem in visceribus experiantur. Atqui nos ex theriaca, terra lemnia, luto armeno, aqua rosacea, ac aceto medicamentum parantes temporibus, naribus, iugulo, ac carpis vtrisque applicari præcipimus. Ex vtraq; item mentha, & absynthio ac persicę foliis insimul contusis adiecto aloes puluere, lupinorum farina, atque torrefactis micis panis cum aceto, & aqua rosacea medicamentum ventriculo imponendum paramus, Interim chiam mastichen, ac cinnamomum adiicientes. Insuper ex absynthii, ac persicę foliis contusis, felle taurino, aloe ac farina lupinorum adiectis, cum oleo, de absynthio, & amygdalarum amararum cataplasma ex oxymelite paramus, vmbilicoque imponimus, In quem etiam vsum Paulus ceratum probat sumptis aloes absynthii, farinæ lupinorum, seriphii, melanthii, singul. scrup. vi. ceræ vnc.i. s. chamæmelini quod satis est felle taurino arida læuigantur. & ceratum conficitur. Si autem febres non molestant, quinimò, ad integritatem, aut totius morbi declinationem věntum: est acrioribus, ac efficacioribus medicamentis vtendum erit, præsertim robustis corporibus. In quem vsum seriphii decoctum, vel calaminthæ, seu ptereos vtendum, vel cardamomi semen, vel mali punici acidi radicis ius ad tertias redactum præbeto, Vel santonicum, vel abrotanum, vel etiam ambo simul cum melle in catapotia coacta, vt inquit Paulus, aut brassicæ, seu erucæ semen læuigatur, seu absynthium solum, quod etiam frequenter abunde fuit. Similiter si terni lotæ aloes scrup. præbeantur, Remedium est laudatissimum eodem auctore, Acetum etiam scyllinum præsertim ætate prouectioribus cõfert, vt ipse inquit chamæpithos, marrubii, ac etiam helenii decoctum, thymi & pulegii. At Celsus contritum semen vrticę, aut brassicæ, aut cumini cum aqua, vel mentha cum eadem, vel absynthium dococtum, vel hyssopum ex aqua mulsa, vel nasturtii semen cum aceto contritum, & pueris dari iubet. Prodest insuper ab inferioribus partibus mulsam iniicere copiosiorem, quo lumbrici mellis dulcedine illecti deorsum descendant, vt idem inquit Paulus. Nos vero in hunc vsum consueuimus cum pauco sale, aut saccharo lac per clysterem iniicere asininum, aut caprillum. Quandoque vero ex gallinarum seu pullorem iure, saccharo, & ouorum linteis clysterem componimus, ac iniiciendum mandamus. Si autem putrefacti lumbrici in alto corporibus, aut per pharmacorum potiones enecati non excernantur, sed potius vapores res sursum mittant, educendi sunt, aut aloes, (vt inquit Paulus) aut medicamenti amari ex ea confecti potione. In quem etiam vsum, si febris valida infestet rhabarbarum cum melle rorido in myxarum, ac tamarindorum decocto dissolutum præbere consueuimus. Quandoque etiam, febre valida non existente, agaricum imponimus, ac cum prædictis commixtum exhibemus, Neque enim (vt ipse Paulus refert (expers præsidii erit mediocris alui euacuatio: & in vniuersum omnia, quæ lumbricos educunt, aut per acredinem occidendo, aut per amaritiem subducendo, ad excretionem irritando aut per consequentem ad eam, quæ exhibentur, lumbricitatem efficacia cognoscuntur, vt liquet ex Aetio. At si qui sunt qui lumbricis cum alui profluuio infestentur, eos fluorem inspissando, & concoctionem, per cibos, tum per cataplasmata in melius permutando curare oportet. In quantum, enim

fluxiones

fluxiones inualescunt, tantum etiam lumbricorum generatio augetur, vt idem Aetius testatur. Qua de re præpotationibus vtendum erit, inter quas plantaginis succus est præferendus, ipsamque, plantaginem aridam absumant: Nam ex æquo vtrique & fluori, & lumbricis efficax est. Licebit autem & in hoc casu vermibus terrenis, quemadmodum antea dictum est, vti. Conijcienda item sunt in cataplasmata ad fluxiones sistendas concinnata ea, quę ad lumbricos sunt prædicta, & quę fluorem non exacerbant, velut est absinthyhium, abrotanum, santonicum, malicorium, acacia, & balaustium, galla, poteris, eisque similia cum cruda, hordeaceaque farina (ut liquet Ex Aetio, & Paulo.) Insuper per extrinsecus ventri imponatur medicamentum ex aloe, melino, & vino, Hoc etiam appetenciam excitat: sæpius autem absynthium cum eisdem misceatur, vt inquit Paulus. Latorum vero lumbricorum curatio licet cum pręcedenti concordet, ex Aetij, & Pauli testimonio. Quare iam dictis etiam vti possumus, tamen vt Gal. visum est. 14. method med. id quod etiam videtur confirmare Celsus pręcitato loco, vehementiora medicamenta lati lumbrici desiderant, quàm teretes. Huiusmodi est filix (inquit Gale. eodem loco) maxime radix eius vt idem Gal. scriptum reliquit. 8. de simpl. medic. facult. latum enim lumbricum interficit, si quis eam. ʒ. iiij in melicrato ebibat, vt ipse refert. Ad quem modum mirum non est partum viuum enecare, & mortuum eijcere. Item centaurij decoctum potum, & ab inferioribus partibus inditum, chalaminthæ, dictamni, vel pulegij confert, vt ex Paulo liquet. Poterunt etiam & in potu vermes terreni (vt dictum est) exhiberi. Propriè autem ad ipsos facit auriculæ muris succus duorum cyathorum mensura cum vno city cyatho potatus: celerrimè nanque ipsos educit, vt liquet ex Aetio. Nec minus aqua potui dari debet in aqua lupini, aut cortex mori decoctus sit, aut cui adiectum sit contritum vel hyssopum, vel piperis acetabulum, vel scamoniæ paululum, vt Celsus testatur. Vel in hunc modum (ex Aetio) medicamentum paretur. Recipe corticis radicis, mali punicæ acidæ in suprema parte delibrati, piperis, cuiusque ʒ. iiij. cardamomi. ʒ. vi. marubbij. ʒ. ij. mellis despumati quantum sufficit præbe ex eo cochlearium, post allij comestionem, (vt ipse pręcipit) Id quoque medicamentum Paulus scriptum reliquit. Verum vt ex toto affectus discutiatur, vt idem inquit, theriacem quoque exhibebis. Pari modo, & qui ascarides nominantur, vehementiora medicamenta desiderant, ex eiusdem Gal. decreto, minimeque eorum curatio negligenda est, sed citra dilationem perfici (vt inquit Aetius debet. Quare acri muria infusa, aut absynthij decocto oleo admixto vacuandi sunt, vel centaurij decocto cum nitro, & melle, aut absynthij, aut chamæleontis, aut hissopi, pulegii, seu chalamynthę aut lupinorum. Infantes vero glandibus ex melle cum salis momento vacuari debent, vt inquit Paulus. Poteris & tu pędictis glandibus adiicere stercoris murium salis gemmæ, agarici, ac pulueris hieræ simplicis parum. Vbi vero tecrementa prodierint, affectus locus illiniendus est simplicibus quibusdam medicamentis, vt acaciæ, hypocistidis, rhoisque succo cum alumine liquido, aut alio eiusdem generis adstrigenti medicamento. Coacta etenim ab astringentibus affecta pars corroboratur, aptitudinemque, ad animalculorum generationem amittit, atque ascaridas ipsos excludit, vt liquet ex Aetio. Eadem quoque, ac similia astringentia in aqua maris, aut astringenti vino decoquantur, & eo calido aluus foueatur, ac irrigetur. Cæterum ab eodem Aetio medicamentum pueris, & iis, qui perfectæ sunt ætatis conuenientissimum scriptum est. Id vero est. Carnem veterem salitam pinguedine derasa sublongam, & rotundam formabimus, atque ita adaptam podici, ac astrictiori ani parti intrudemus ligamentoque adhibito quandiu, sustinere possint, inditam sinemus, deinde soluemus, prædictaque infundemus

atque

Latorum lumbricorum curatio, per medicamenta. cap. 19.

8. de simpl. fac. cap. de filice.

Ascaridum medicamenta. 14. meth. in fine Aet. lib. 9. c. 41.

Lib. 4. c. 59.

atq; illinemus. Idem etiam remedium sæpius repetentes, inquam etiam figuram casei, præsertim, quod uulgus ficulum nominat, portio quædam si redigatur, melleq; illinatur, ac sępius immittatur, confert; ut nos non raro experti sumus. Conducit quoq; ad teretes educendos etiam infantibus.

περὶ ἡπατικῶν.

id est de Hepaticis, vel ij, qui iocinoris imbecillitate laborant. Cap. 82.

HVic parti, quemadmodum & cæteris omnibus, duplex morborum genus euenire consueuit, Gal. teste. 5. de loc. affect. Quorum vnum a sola intemperie tumorem præternaturam ortum habet. Alterũ vbi vna cum intemperie tumor quoque infestas, vt inflammatio, erysipelas, scirrhus, inflatio, aut crassis, & viscosis humoribus obturatio (idque in extremis vasorum partibus) interdum etiam abscessus, aut exulceratio ipsum exercent, vt liquet ex Paulo cap. 46. lib. 3. Nos vero de ijs hepaticis affectibus pertractare hic intendimus. In quibus affectus ipse, iocinoris imbecillitas duntaxat est. Nanque hos solos proprie iocinorosos, seu hepaticos medici nominare consueuerunt, quando videlicet, citra aliquod manifestum in viscere malum in propriis affectionibus debilitatur: Tunc etenim ægrum hepaticum appellant, vt liquet apud Gale. cum 5. de loc. affect. & 8. de compositione medicamentorum secuudum locos, tum etiam 3. de caus. sympto. quem postea sectati sunt Paulus præcitato loco, Aetius cap. primo lib. 10. & Alexa. cap. 3. libr. 8. quemadmodum etiam cœliacos, & stomachicos vocare consueuerunt eos, qui neque inflammationem, neque aliquem alium præternaturam tumorem in visceribus habent, sed tantum imbecillitate laborat ventriculus, seu stomachus. Cum vero viscus hoc non vnam duntaxat, sed plures actionum facultates habeat, contingatq; sæpe vnam ipsarum præcipue lædi Interim duas, & tres, atque etiam omnes quatuor simul, vt liquet apud Gal. præcitatis locis, præsertim eodem 8. de compositione medicamentorum secundũ locos. Munus autem vnius est attrahere cibum, & alimentum in sese; alterius vero ipsum attractum obuoluere, continere donec permutans ipsum sui ipsius faciat partem, quę facultas (permutans scilicet) principalissima, & fere prima ipsius est, quam alteratiuam vocamus: hæc inquam concoquere, permutare, seu alterare, atque assimiliare sibi ipsi alimentum debet. At ea, quę iuxta hãc alterationem remanent recrementa per aliam facultatem, quam excretiuam & expulsorum nominamus, expelluntur, Harumq; facultatum quidam omnibus corporis nostri partibus cões esse dignoscãtur, Ceu attractrix, retẽtrix & expultrix, velut etiam reliqua, quę generatim alteratrix nũcupatur, (speciatim vero huic visceri) quam principalissimum eius nominauimus (sanguifica appellari solet, vt eodem 5. de loc. affect. patet ac 6. de Hipp. & Plato. decretis, Propterea cum iocinoris imbecillitatem dicimus, non eam ex qua facultates illæ, quæ communes sunt singulis corporis partibus, imbecilles redduntur, intelligere volumus. Nam si hoc modo subintelligeretur, non propria esset iocinoris affectio, sed communis singulis corporis partibus, veluti, & tres illæ facultates attractrix videlicet retentrix, ac expultrix communes sunt, sed eiusdem iocinoris propriæ facultatis imbecillitatem subintelligimus. appellamus autẽ eam propriam, propterea quod nulli alteri corporis parti cõmunis sit, ceu ceterę modo dictę: & quamuis ea contineatur sub alteratrice facultate generatim dicta, speciatim tamen sanguifica vocatur, ex propria dicti iocinoris essentia, seu substantia, ac peculiari quadam eiusdem tempe

Cap. 7. in prin.

Hepatici seu iocinorosi qui appellentur.

5. de loc. af. c. 7.
8. de com. med. sec. loc. c. 6.
3. de caus. symp. c. 2. post med.

Cap. 6.

5. de loc. affect. cap. 7.
6. de Hip. & Pl. dec. c. 4.

rie orta, ex qua ſubſtantiæ proprietate, ac ſpecie propriam quoque eſſe functionem oportet. Veluti in ſingulis alijs inſtrumentarijs partibus, ex ſubſtantiæ proprietate propria quædam functio conſequitur, & propterea redditum à ventre ſuccum ſibi ipſi ſimilem efficit, maxime nanque rubrum & ipſum cernitur, perinde ac ſanguis. Iccirco carni, ſubſtantiæq; ſuæ (quę à quibuſdam medicis parēchyma nuncupatur) quaſi interfuſionem dixeris, prædictum ſuccum ſimilem efficit. Nam vnumquodque inſtrumentarium animalis membrum compoſitum cum ſit ex alijs ſimplicioribus partibus proprium quiddam in ſubſtantia ita adeptum eſt, vt nihil aliud in vniuerſo animalis corpore ſimile reperiatur. Nihil itaque mirandum eſt, ſi iecoris corpus ex propria ſua natura functionem propriam conſequutum ſit, quæ quidem ſanguinis generatio exiſtit (Gal. auctore præcitato lib. 6. de Hipp. & Plat. decre. & 4. de uſu part.) cum vnumquodque membrum ſucco ſubſtantiæ ſuæ quam ſimillimo nutriatur, eumque ſibi alterando, & immutando præparet ſanguinis igitur generationem nihil aliquid niſi caro iecoris procurabit, quæ quidem caro ſicut ſupra demonſtrauimus, proprium corpus iecoris eſt. Cum itaque hæc ob læſa eſt propter imbecillitatem dumtaxat ex aliqua intemperie ortam, tum hepaticum affectum peculiariter ipſum nominibus, ac ægrum hepaticum appellabimus. Nec quiſpiam mirari debet quod affecto iocinore, ac eiuſdem propria ſubſtantia oblęſa, ceu quauis alia noſtri corporis parte, vna duntaxat eiuſdem functio vitetur, reliquis illæſis permanentibus, licet omnes ex proprio temperamento, ac ſubſtantia eiuſdem oriantur, nec quod omnes eius virtutes ſimul lædantur, aut aliæ magis, aliæ minus, aliæ illæſę in totum ſint (vt Gal ſcriptum reliquit. 3. de cauſ. ſymp.) non enim omnes (vt ipſe inquit) ſimilem inſtrumentis ſtatum requirunt. quo fit, vt licet tota particula ſecundum eius temperamenti proprietatem agat, tamen in quolibet inſtrumento alias alia facultas vel fortior, vel imbecillior fit, facta ad actionem relatione ut eodem 5. de loc. affect. liquet. Verum cum functio hæc peculiaris ipſius iocinoris exiſtens trifariam, velut quęlibet alia ledi poſſit, neque etiam ſi quomodolibet ipſa oblædatur, hepaticum nominabimus. Nam ſi ablata eſſet, aut eadem vitiata, nequaquam hepaticis affectus dici poſſet. Sed cum ipſa duntaxat diminuta fuerit (vt liquet apud Gal. eodem 8. lib. de compoſitione medicamentorum ſecundum locos, & 3. de cauſ. ſympt.) quo loco ſimilem affectum iocinore incidere in hepaticis dixit, ijs, qui imbecillo ventri accidunt, quando is quidem appetit, ſed cibos, quos ſibi admouet, cum non concoquat ijſdem grauatur, & ſemicoctos ad inteſtina demittat, atque is quidem ad vomitum quoque concitatur. Iecur autem, cum vomitione aliquid ad portionem facit, quod nutrimentum per vaſa, quæ in meſenterio ſunt, veluti per ora quædam traxit, rurſus per eadem ſemicoctum ablegat. Quo fit, vt hoc ſymptoma (vt ipſe refert) ſemicoctorum ciborum vomitioni ad portionem ſe habeat. Verum quanquam id accidat circa initia, non dum magnam debilitatem hepate habente, ſed adhuc concoquere, & alimentum alterare, velut in formam ſanguinis petente, aucta tamen affectione, diſtributum alimentum diminutè concoctum ad ſanguinem in viſcere prius exiſtentē admiſcetur, corrumpiturque temporis progreſſu etiam hic vna cum alimento circa ipſum nō concocto, vt præcitato lib. 8. de compoſitione medicamentorum ſecundum locos patet, Ex inde fit vt nedum diminutè, ſed etiam deprauate functio oblęſa ſit. Ex ijs itaque conſtat affectionem hepaticam, de qua hic verba facimus, nihil aliud eſſe, quàm imbecillitatem actionis propriæ eiuſdem iocinoris ex aliqua intemperie ortam, citra aliquod aliud manifeſtum in viſcere malum. Nam omnium facultatum eſſentiam in peculiaribus partium temperaturis conſiſtere clarum eſt in Gale. doctrina, pręſertim lib. primo de præ-

ſagitione

[Margin notes:]
6. de Hip. decr. cap. 8.
4. de uſu part. cap. 3.
cap. 5.
5. de loc. af. c. 7.
8. de com. med. ſec. loc. c. 6.
3. de cauſ ſymp. cap. 2.
Cap. 6.
Quid ſit proprie hepaticus affectus, ſeu iecoris imbecillitas.
Li. 1. de pręſag. expul. cap. 4. in prin.

ſagitione ex pulſibus,libr.de multitudine,ac quinto de loc.affect.Proinde non ab re,cum iecur ad aliquam octo intemperaturarum labitur, viribus ipſius,ac propriȩ eius facultati noxa accidit. Quod vero in hac affectione iecur oblæſum ſit,ex eiuſdem propriæ facultatis noxa liquet.Percipitur autem ea ex ſpecie excretionis(veluti etiam aſſimilarunt,qui ante Gal. fuere) maxime ſimili carnium loturæ,præſertim cruentarum, atque recenter enectarum: Quinimo ſi quis id,quod excernitur,aquoſum ſanguinem nominet,clare quoque illud interpretari videtur,quemadmodum ſcriptum eſt ab eodem Galen.præcitatis locis 3.ſcilicet de cauſ. ſympto. octauo de compoſitione medicamentorum ſecundum locos,& quinto de loc.affect.Nam ſi fȩci ſanguinis ſimilia per aluum excremẽta deiiciãtur,Ita quod qui excernitur ſanguis & nigrior quã pro natura,& ſplendens apparuerit, vtpote ſanguine,& nigra bile commixtis, licet iecur affectum quoque eſſe coniiciendum ſit(vt eodem quinto de locis affect.liquet)indicium tamen eſt ipſius hepatis ſuperaſſantis ſanguinem:Quare eius affectio humidæ deiectioni ventris eſt aſſimilis, quæ ad exactam quidem perducta eſt concoctionem,non tamen diductionem eſt conſequuta.nã ſicuti hanc quoque venter omnino ab ipſa grauatus excernere cupit, ſic iecur vbi affatim diducti in ipſum nutrimenti fructũ cepit, non patitur id amplius apud ſe morari. cum vero id recta progredi quauis ex cauſa nequeat, neceſſe eſt retro ad ventrem recurrat,& propterea his, quem mox diximus, ſanguis in tali affectione apparet, in qua non in propria eſſentia, veluti in modo dicta affectione iecur affectum eſt,nec peculiaris eius actio oblȩſa,ſed propter fruſtratam ſanguinis diductionem ab eius multitudine grauatum, cum amplius retineri non poſſit, neceſſum eſt retro iterum ad ventrem, ac inteſtina recurrat.Deuenit autem ad dictum ſtatum, qui ex ventre in iecur deductus eſt ſuccus,Cum is,propterea quod vlterius in corpus non diducitur,inibi diutius moratur.A nonnullis autem talis excertionis ſpecies dyſenteria quoque nominatur, vt liquet tertio de cauſ. ſymptomat.ceu prædicta cruenta deiectio,quȩ ex iocinoris imbecillitate prouenit,appellari conſueuit eodem, Galen.teſte.libr.quarto de artic.Quamuis errent(vt ipſe inquit. quarto de locis affect.)hunc affectum putantes eſſe dyſenteriam Alexand. hepaticam dyſenteriam appellat.Interim vero contingit, quod pars aliqua cum affecta ſit,viribus ipſius iam factis robuſtioribus, præſertim ob expultricis facultatis robur,per ipſum hepar expurgetur, etiam dum integra conſtat valetudine: ſed tantum ratione plenitudinis affecta,& proinde excretio ſequitur ſynceri ſanguinis,ſimilis ei,qui ab hoſtia interfecta profundi conſueuit, ac per circuitum repetit.Id autem euenire ſolet, vel mutilato aliquo membro,aut vbi quis in exercitatione educatus ad otium ſe conuerterit, vel etiam mulieribus retentis menſtruis, qui etiam affectus a nonnullis cruenta dyſenteria vocatur, in qua affectione neque iecur ipſum oblæſum eſt, quamuis per ipſum partium aliqua purgetur,propter aliquam iam dictarum cauſarum. Cum itaque ſanguinolentæ excretionis per ſedem(præter eam,quam in propria iam dicta dyſenteria euenire diximus)tres ſint differentiæ, vt eodem tertio de cauſ. ſymptomat. ſcriptum eſt, ea duntaxat iecur in eius propria eſſentia, ac facultate oblȩſum eſſe oſtendit,in qua per aluum excernitur ſanguinolentus humor,talis conſiſtentiæ, vel ſi quis ſanguinem cum aqua confudiſſet, ſeu velut ſi quis victimæ recens mactatæ carnes a qua lauiſſet(vt diximus.) Nam in aliis duabus,aut iecur oblæſum non eſt,aut ſecundum alium quandam facultatem noxam patitur.In qua item affectione ſenſim homo, moraque temporis lȩſionem in alimento,& colore contrahit,ceu ſexto de Hippo.& Plato decr.ſcriptum eſt.Ex quo duntaxat colore iecur affectum eſſe nouit Gale: (vt patet. quinto de loc.affe.)Quod vero ex eiuſdem propriæ facultatis læſionis modo

Lib. de multitu. c.3. prope prin. 5.de loc. af. c.7
Pars affecta. dignotio.
5.de cau. ſymp. Cap.2.
8. de com. me. ſec.loc.af.c.7.
Loco citato.
Cap.2.
4.de articulis comm.40.
5.de loc.af.
Loco citato.
Alex. li.8.c.5.
Sanguinolentæ excretionis differentiæ quot ſint.
Cap.citato.
6.de Hip. dec. cap.3.
5.de loc.affe.
Loco citato.

Quis affectus sit. qualitas affectus percipi potest,nulli in dubium venit. Est autem is sympto.in genere noxæ functionum naturalium, alteratricis scilicet,ac magis speciatim sanguificæ ipsius iocinoris,quæ non ablata,neque deprauata est, sed diminuta,ac imbecilla, Cuius imbecillitatis causa quæuis ntemperies esse poterit, vt ex iam dictis colligitur.& licet hęc intemperies possit generari circa contentas in ipso iocinore venas,& arterias, & iuxta materias in spatiis ipsarum contentas,nec non iuxta propriam ipsius hepatis substantiam,quam Erasistratus παρέγχυμα Græce appellat, affusionem,seu perfusionem latine dixeris,vt eodem 8.de comp. medic.secundum locos a Galen.scriptum est,Quoniam facultas hęc, quæ sanguifica dicitur, in iocinoris proprie corpore, seu propria substantia consistit(vt 6.de Hipp.& Plat.decr.liquet)propterea & eadem substātia,seu idem corpus intemperatum reddi oportet, quo affectus hic generationem babeat,non negantes,quod interim primo,interdum vero secūdario ipsum oblædi possit,tunicis videlicet vasorum,aut humoribus in eorum cauitatibus contentis,siue vtrisque primario affectis.Calida igitur intemperie circa hepar existente,imbecillitatemque iocinoris generante, colliquationes fiunt primum humorum, deinde etiam carnis ipsius hepatis, & euacuatur per ventrem bilis crassa,graueolens,& abunde colorata,quemadmodum in pestilentibus febribus contingit,aflat præterea eadē,& adurit cum contentos in ipso humores,tum eos,qui per mesenterii venas deferuntur,Item in ea inappetentia adest,sitis vehemens,febris insignis, ac vitiosorum humorū vomitus, Galen.teste.8.de comp.medic.secundum locos,& 5.de loc.affe . Sæpe etiā eruginosa vomunt, ac similes apparent deiectiones, Linguam habent scabram, Corpus siccum,& gracilius videtur tanquam iecore colliquescente,& in cruētas sanies contabescente, Temporis autem spatio etiam ex ipsa substantia tandem particulę longe fœtissimæ deferri cernuntur,Alexa.teste præcitato cap. 3.li 8.Cæterum(vt ipse inquit)ex temperamento ægri,ętate, anni tempore, & pręgresso victu reliquum licet firmioris cognitionis gratia capere,Nam tēperamento calidi sunt,& tenues habitu,pilosque densos habent, curis dediti, & animo iracundi.Qui vero ex frigida iocinoris intemperie laborant, eis,neque assidue excretiones, neque multæ fiunt, durat tamen affectus diutius,& per aliquos dies profluet ipsis venter maiori copia, Cuius neque fœtor similis est iis,quæ ex calore sunt,liquefacta,neque calor similis,aut compages,Verum minus graueolentia ab his excernuntur,speciem putrefacti sanguinis,nō colliquatæ carnis habentia,aliquando id,quod excernitur, veluti sanguis niger apparebit, Verum diligenter consideranti neque sanguis niger est,neque grumus,sed velut limus quidam sanguinis crassi,qui prope ad atram bilem accedat,& plures,ac ægre iudicabiles colores circa eiusmodi affectionem in egestionibus apparent,& nonnulli eorum,non solum non perdunt cibi cupiditatem,verum etiam interdum multo magis,quàm antea se appetere aiunt.Contentos autem in iocinore humores crassos,atque ad fluxum,& motum contumaces redunt,Id vero,quod ad ipsum fertur,& pituitosum, & crudum,& semicoctum efficiunt,quemadmodum Gale. pręcitatis locis scriptum reliquit, facies in istis non collabitur, febris tamen languidia in eis apparet, reliquum etiam corpus, temperamentumque ad frigidius magis inclinare videtur,adhęc præcedens victus talis deprehenditur, item vita ociosior balnea copiosiora,& intempestiua,eaque post cibum,vt ex Paulo,ac Alex.liquet. Vbi autem sicca fuerit iecoris intemperies, recrementa ficciora erunt, corpus siccius, & tenuius, sitim magis conciliat, & deiectionis alui paucæ, & crassiores apparebunt:Quemadmodum,si humida fuerit neque sitim efficiet, neque siccitatem,sed magis etiam linguæ humiditatem, neque vlla sitis vrget, & vultus, totumque corpus diu non collabitur, postea autem deiectionis ventris pluri-

Margin notes: causæ. — cap.6 — Cap. 8. — Si ex calida intemperie fiat, signa. — Locis citatis. — Si ex frigida intemperie laborant, signa. — Si ex sicca, signa. — Humidę intemperiei signa.

mæ apparent,magisq; tenues, & aquofiores reddit humores,vt liquet ex pre citatis auctoribus. Si autem humida, vel ficca intemperies calidę, vel frigidæ fuerit admixta, hæcmet indicia ipfam demonftrabunt infimul permixta, & pro vt uarie permifcentur, varias indicabunt compofitas temperaturas. Huius affectionis curatio haudquaquam defpicienda eft,quoniam nonnulli, propter curantium infcitiam (vt Gale. inquit quart.de artic.) perierunt: Quomodo autem caufa fuere medici vt ægri morerentur,ibidem declarauit. Ex calida item intemperie, fi iocinoris imbecillitas fiat, quam primum rite curari debet, Nam temporis fpatio colliquationes ex ea fiunt, primum humorum, deinde etiam carnis ipfius hepatis, quinimo totum corpus abfumitur(vt ex Gale.& Paulo liquet.) Nec minus,fi ex frigida intemperie ortum duxerit,paruifacienda non erit eius curatio, Nam tractu temporis, corrupto in vifcere fanguine,febris fuperuenire folet,quæ tamen ab imperitis medicis vfque adeo negligitur,vt laborantem interdum nequaquam febricitare putent,quinimo fi vltro ea intemperies frigida augeatur,permutabitur ad aquam intercutem, quemadmodum idem Galen.quinto de loc.affec.fcriptum reliquit. Scopus autem curationis in huiufmodi affectionibus communis, primus eft, iura intemperiei contrarietatem, hoc eft vt intemperie ad contrarium deducamus. Peculiaris autem vnicuique per cuiufque contrarietatem., Nam calidam difpofitionem femper refrigerare oportet, frigidam vero calefacere fimiliter humidam exiccare, & ficcam humectare, Galen.& Aetio teftibus. Cæterum pro eo fcopo perficiendo,quę a parte affecta fumitur indicatio adiicienda eft, cum princeps membrum fit iecur, vniuerfo corpori difpenfans alimenti materiam.qua de re omnibus hepaticis remediis,pro quacunque intemperie curanda,tum quæ per os fumuntur,tum quæ forinfecus imponũtur, aliquid ex adftringentibus admifcere oportet,quo firmitas vifceri conferuetur. Id quod fcriptum reliquit Galen.decimo tertio method.medend.quem poftea fectata funt Paulus,& Aetius.Si igitur calida fuerit iocinoris intemperies, aer eligendus eft id frigidum vergens,fomnus moderatus, atque nocturnus, Quies præcipienda,Curareque oportet vt aluus humecta fit.Quod fi natura perfica nequeat,arte perficiatur lenientibus clyfteribus.Immodicæ animi perturbationes cauendæ funt,ira præfertim,curę, ac folicitudines. In vniuerfum autem cibi erunt,qui mediocriter refrigerant,nec obftruant, vt inquit Paulus atque illi magis deligendi funt,qui probe diftribuuntur,& robur, temperiemque inducunt,& vim abftergendis vifceribus,aperiendisque efficaciam habeant, Alexand.tefte. Quapropter cremor ptifanę, atque etiam ipfa ptifana magnopere conducunt,Seris item,& cichorium interim crudum,interim coctum cum coriandro affumptum.Item decoctum ipfius,fuccusque epotus,denique mulfæ iniectus & calidis,& frigidis iocinoris uitiis opitulatur,vt inquit Paulus,eiufdem quoque generis funt intubus,& fonchus,& cætera, eiufdem Pauli, & Alexand.auctoritate. In hunc etiam vfum lactuca quoque dabitur cum apii radice, & betæ percocta,aut idem per fe, licet commodior fit,fi acetum,intercoquendum recipiat,vt idem refert Alexand. Quandoque eadem,& reliqua modo dicta olera in gallinarum,feu pullorum iure decoquãtur,quamuis multa iura, prefertim pinguia vitanda funt, eorundem etiam pullorum, feu gallinarum,perdicum,feu phafianorum,turdorum,aut turturum,& paruarum auium carnes guftare poterunt, tum aliquo prædictorum olerum decoctas,anferum quoque ventres conferunt, quemadmodum anates, ac omnia, quę in paludibus degunt, nequaquam offerri debent. Saxatiles pifces offerri poffunt,& fi non admodum magna fuerit calida intemperies, aut obftructio iocinoris, cibos validos offerre conuenit, qui ægre conficiantur. vt patet ex eodem Alexand. Cęterum fructus pomacei,pepones,mala dulcia,& cotonea

Prognoftica. com.40

Gal.8.de comp. med.fec.loc. c.6 Pau.li.3.c.46

Cap.ult. Curandi methodus.

Gal 8.de comp. med.fec.loc.c.6 Aet. lib.10.c.1.

13.metho.c.16. & 17.

Victus ratio fi ex calida hepatis intemperie fiat hepaticus affectus.

bene matura præberi possunt, item malorum punicorum, grana & ante cibum modicum, & cum pane dare conuenit; Nam iecur admodum imbecille, & stomachum collapsum firmare possunt, vt idē inquit Alexan. maxime si ęger ingenti siti crucietur. Præberi insuper possunt cerasia, & pyra astringentia, sorba, vel mespila, non tamen sæpius adhibita. Castaneæ quoque tuto sumuntur, nam boni succi sunt, & non cito a calidis incompriebus corrumpuntur præsertim decoctæ. Verum nihil adeo hepaticis opitulatur, vt vua passa, quæ licet contemptilis uideri posit, ob familiarem eius usum, ut Galen. inquit octauo de compositio. medicament. secundum loco: hoc ipsum tamen (ut ipse refert) eam facit utiliorem. nam cum familiaris nobis sic, in tantum astringens est, quantum opus habet viscus affectum. habet autem & vim concoctoriam crudorum humorum, & vim coercendi maligna, estque ipsa haud facile putredini obnoxia, & vltra hæc secundum totam substantiam visceri ipsi familiaris est, & propria. Nuces, autem, pistachia, & nuces pineas vitare oportet vt inimica (eodem Alexan. auctore,) Pro potu vinum omnino circumcidatur, nisi alteram ob causam, (nempe stomachi imbecillitatem) illud requirant, tunc etenim tenue, & quod Græci ὀλιγοφόρον vocant & dilutum aliquod exhibeatur, ut Paulus precipit, Verum pro eo vtantur succo malorum punicorum acidorum, aut aqua hordei, seu aqua, in qua cichorium fuerit decoctum, aut seris siue sonchus, adiectis coriandri seminibus præparatis, Asclepiadis auctoritate.

cap. 7.

cap. 8. Medicamentorum ratio.

Galen. octauo de compositione medicamentorum secundum locos, nonnulla medicamenta pro huius affectionis curatione approbauit, Inter quæ primum est, Si succi cichorii cyathum vnum cum aquæ calidę cyathis tribus dabis, mellis attici cochlea rio addito, quod medicamentum, Asclepiades Antonii Musæ esse dicebat; aut picridis recentis, seu seridis recentis succi cyachum vnum cũ aquæ mulsæ calida cyathis tribus: Est nanque prædictorum olerum, præsertim cichorii, & seridis facultas subfrigida, & subamara, ac moderate astringens & propter has qualitates optima pharmaca calidis intemperaturis ipsius hepatis existunt, vltra hoc enim quod moderate refrigerant, amplius & robur visceri addunt per astrictoriam facultatem, insuperque commissuras osculorum venarum in sima visceris parte ad eas, quæ in gibba sunt, extergunt, neque frigidas intemperies magnopere fædunt, quem admodum quæ frigidam humiditatem absque astrictione, aut amaritudine possident facere solent. Vtilis autem non solum succus ipsorum est tum recens tum exiccatus, sed & ipsa olera exiccata, tusaque, ac trita potui inspersa, & eorum decoctum in potu acceptum, similiter & radices ipsorum pręsertim cichorii. eiusdem quoque Asclepiadis auctoritate medicamentum approbat ex radicis chamæpithyos drac. viii. radicis cichorii drac. iiij. contusis, & melle cocto exceptis, si eiusdem nucis ponticæ magnitudinem præbeas, & aquę calidæ cyathos tres insuper bibendos. At qui melius forte esset radicis chamæpithyos drac. iiii. radicis cichorii drac. viii. assumere. ex Archigene autem trifolij acidi, decoctum ad tertias, & per triduum bibendum, datum pro vice cyathum vnum commendat, aut radicis rubi corticis heminam vnam, cum aquæ congio vno in nouo vasculo ad residuum quartæ partis coquito, & ad succum per noctem subdio expositũ mellis cyathos sex admisceto, & ieiunis ad triduum bibendum dato. Similiter senecionis decoctum, tanquam valde commodum approbat: Aetius quoque præter seridis, ac intubi succum, senecionis etiam succum, aut decoctum, seu etiam perdicii succum commendabat. Quinetiam Philonis antidotus semel tamen exhibita (vt ipse refert) omnem aliquando calidam intemperiem mirabiliter sanauit. Id quod prius scriptum reliquerat Gale. eodem octauo de compositione medicamentorum secundum locos. Nec mirum si semel tantum exhiberi debeat, quoniam (vt idēmet Galen. testatur) nullum hepaticum pharmacum

8. de com. med. sec. loc.

Cap. 9.

Cap. 7.

macum

macum vehementer refrigerans esse debet. Nos vero ex cichorii succo, seu hortulanæ endiuiæ(quam scariolam vocant) syr. parari præcipimus, ac prædictis exhibemus, Interim oxysaccharum, aut syr. ex succo, vel infusione rosarũ adiicientes. Item in morsulis medicamentum componimus, quod recipit tria santalorum drac.i.diarhodon abbatis scrup.i.seminis cichorii scrup s.vuarum passarum drac.iij.seminum melonum drac. iiii. sacchari dissoluti in aqua rosarum, & cichorii quantum satis sit formentur morsuli, quorum quilibet sit ponderis vnc.i.exhibeaturque cum pauca, aqua, in qua folia, & radices cychorii, vel ortulanæ endiuiæ fuerint decoctæ. Extrinsecus aut epithemata adhiberi possunt, Vt Recipe succi cychorii, & hortulanæ endiuiæ, & lactucæ, seu solani, singul.vn.iiii.aquæ rosarum rubearũ, & cychorii, seu endiuiæ, an.lib.i.santalorum, corallorũ rubeorum, cuiuslibet ʒ.iiii.aceti albi vnc.ii.misceantur & fiant epithemata, æstate sub frigida, hyeme vero actu calida. Poteris insuper hoc unguento vti, Recipe olei rosacei, de absynthio, myrtini, & de papauere, seu nimphæa ana vnc.i.sandalorum omniũ, & corallorum rubeorum ana drac.ii. succi cychorii, & lactucæ, singul.unc.s.aceti parum, & cere quantum sufficit, fiat vngentum. Insuper ex foliis plantaginis, & cychorii, ac malo cotoneo in aqua, & oleo rosaceo decoctis, ac contusis, adiecta hordeacea farina, & exiguo croco cum pauco aceto, fiat cataplasma, & vtere. At vbi frigida intemperie iecur laboret, contrariis pugnandum est. Quapropter uniuersa victus ratio ad calidum uergere opus est: Cibi, qui pronte concoquantur, ac boni nutrimenti sint, offerendi, hinc panis cum vino recte assumitur. Alexand. & Paulo testibus. Ex oleribus brasicabis, terue incocta potius conuenit in gallinarum, pullorum seu perdicum iure, phasianorum, aut starnarum, item carnes prædictarum gallinarum, perdicum, phasianorum, pullorum, starnarum, aut turdorum, aliarumque paruarum auium gustare, atque anserum ventriculos (vt inquit Alexand.) In quarum carnium iure serpillum, satureia, hissopum, fœniculus, sampsucus, oreoselinum, ac similia decoqui poterunt, Condiendaque iura sunt cinnamomo, aut garyophyllis, interim quoque sed raro, prædictas carnes assas edant, præsertim cum alios cibos ægri fastidiãt. Inter pisces maxime omnium mullus, etiam si assetur conducit. Insuper castaneæ mediocriter assę iuuant, si non admodum crebro edantur. Conueniunt quoque & vuæ passæ. Pistachia autem, & amygdalæ caueri debent, eo quod facile corrumpantur, & oleosa sint, prompteque in bilem mutentur, & recrementum asperius reddant, Vt hinc venter magis, crebriusque irritetur, vt ex eodem Tralliano lib.octauo cap. quarto liquet. Pro potu vino vtantur, præsertim tenui, & odorifero, Nam ipsum conuenientissimum existit, quoniam nutrit, concoquit roborat, & putrefactioni resistit. Et intemperies ex humiditate facta sit, & frigiditate, Eam citra omnem molestiam, ac securè sanat, Gale. teste eodem octauo de compositione medicamentorum secundum locos. Quo ad medicamentorum rationem attinet, calfacientia adhibeantur. Verum magis minusue calfacientia, pro frigiditatis obtinentis magnitudine accommodare oportet, vt idem inquit Trallianus. In quem vsum filicis, vel anethi succi cyathum vnum cum aquæ mulsæ cyathis tribus dato, ex Asclepiadis auctoritate, Item nardi celticæ partes tres, absynthii partem unam, tusa, & cribrata melle cocto excipito, & mistum deligendum dato. Vel Recipe anisi, seminis apii, asari, amygdalarum amararum mundatarum singul.drac.iiii.præpara cum aqua, & reduc in pastillos, ac exhibe drac.i. cum vini diluti cyathis tribus. Febrientibus autem cum aqua mulsa, aut costi triti cochlearium præbe cum aquę mulsæ calidę cyathis tribus. Insuper fœniculi recipe drac.i.petroselyni drac.ii. anisi, amygdalarum amararũ absynthii, singul.drac.i.croci, myrrhæ utriusque obolos tres, excipe aqua, ac redige in pastillos, & dato drac.i. supra dictum est, hæc ex

Topica.

Si ex frigida intemperie iecur laboret, Curatio

Victus ratio.

Medicamentorum ratio, Cap 7

Gal. lib. citato cap. 8.

Asclepiade, Verum eorum medicamentorum quædam magis, quædam minus excalfaciunt, vt liquet ex componentibus ipsa, Propterea eisdem vtare, pro vt intemperies exigit. Similis quoque ratio habeatur omnium, quæ infra conscribentur intus, & extra adhibita. Atqui idem Galen. præcitato loco antidotum Cyphoidem, ex Andromachi auctoritate magnopere comendant, ac cuncta, quę eius compositiones ingreditur accurare examinat, Eius autem descriptio talis est Recipe vuæ passę carnis drac. xxv. alias centum. croci ʒ.i. alias obolos iii. calami ʒ.ii.s. bdelli drac. ii.s. casiæ sesquidrachmam, cinnamomi obolos ii. spicę nardi drac. iii. floris iunci odorati drac. ii.s. myrrhæ ʒ.iiii. terebinthinæ ʒ.iiii. ramentorum aspalathi drac. ii. mellis drac. xvi. vini, quod satis est. Aetius calefacientibus, ac firmitatem addentibus vtendum esse pręcipit, velut est, Nardi spica, capnium, semen pelecinini & quæ his similia existunt, In quem etiam vsum miro quodam modo conducit compositus Galeni ex malorũ cotoneorũ succo medicamentum, in fine sexti libri de sanitate tuenda descriptum, Non magis salutare (vt ipse refert) iis, quibus ventriculus imbecillus est, quam iis quibus invalidum iecur existit, Ceu ipse in nonnullis, præsertim in primogenito filio Illustris Ducis Thermularum expertus fui qui ex iocinoris intemperie frigida hepatica dysenteria (vt dicunt) laborabat. quibusdam tunc temporis medicis inuitis, Corpore tamen prius purgato, vt Capite d iarrhęa scriptum est. Eius autem compositionem, ac assumendi modum cap. de ἀνορεξία studiosi requirant. Poteris etiam in eundem vsum prabere syrup. ex absynthio, ex fumariæ succo aut de byzantiis cum additione, seu de eupatorio, ac nonnulla antidota calefacientia, ceu aromaticum rosaceum, dianisum diacinnamomum, diarhodon Abbatis, diacalamynthum & reliqua huiuscemodi, vel hoc nostro efficacissimo medicamento vtare, Recipe seminis anisi, fœniculi, apii, & plantaginis singul. grana iiii. costi, glycyrrhizæ ana scrup. i. casię ligneæ, cinnamomi vtriusque scru. s. marum pallarum drac. iii. croci, spicæ, calami aromatici, & schæuu anthus, ana grana ii. cornu cerui vsti, & amygdalarum amararum cuiuslibet drac. i. seminum melonum drac. iiii. sacchari dissoluti in aqua rosacea quantum satis sit, formentur pastilli, quorum vnum vice qualibet assumat cum exiguo vino albo odorifero: Si vero tractu temporis, ob frigidam intemperiem humor etiam pituitosus sangui ni permixtus in viscere putrescat, seu corrumpatur, retineaturque in ipso iocinore aut veni circa ipsum, ac febris superueniat, ipsum euacuare oportet his medicamentis, quæ nedum educendi pituitam facultatem habent, sed etiam viscus ipsum roborãdi, cuius farinę agaricum est (Paulo auctore) quem sectatus est Arabum princeps, Id quod nedum ratio, & auctoritas, sed experientia comprobat, Nanque prædicto ęgro, reliquis medicis omnino pugnantibus audacter exhibui, exigua quantitate myrobalanorum chebularum, ac rhabarbari adiecta, nedum semel, sed bis, ac feliciter successit, Ceu in nonnullis aliis & ante, & post eum expertus fui, quemadmodum cap. de diarrhæa fusius conscripsimus. Nec minus si circa ipsum iecur biliosus retineatur succus, Medicamento ipsum educente purgandus erit, quod vim etiam habeat ipsum corroborant, Veluti rhabarbarum est, ac reliqua, quæ eodem cap. de diarrhæa, ac dysenteria recensuimus, Nanque in hũc vsum (vt Paulus refert) idonea medicamenta, quæ ad cœliacos, & dysentericos scripta sunt, deligi debent. Extrinsecus vero illitiones faciendæ sunt ex oleo chamæmelino, nardino, anethino, sampsucino, & lentiscino, seu de absynthio, Vel in hũc modum vnguentum paretur, Recipe succi eupatorii, marrubii, & fumariæ ana drac. iii. assari, spicæ nardi, & celticæ ana scrup. i. cinnamomi iunci odorati, & ligni aloes ana scrup s. olei rosacei, chamęmelini, & de absynthio ana vnc. i. ceræ quod satis sit, & aceti parum, misceantur, & fiat vnguentum, Item ex fœnu gręci farina,

8 de com. med. sec. loc. c. 7

Purgans medicamentum quando exhibendum sit.

Avic. lib. 3. fen 14. tract. 2. c. 3

Topica.

rina, hordeacea, seminis lini, ac lupinorum ana drac. iiii. florum chamæmeli, eupatorii, absynthii, meliloti, & iuncii odorati, singulorum scrup. j. myrrhę, mastiches, & corticum thuris, cuiuslibet drac. s. olei anethini, nardini, rosacei, ac de absynthio, cuiuslibet vnc. i. ceræ, quod satis sit, fiat ceratum, & vtare. Nec minus & epithemata quoque conueniunt, quæ in hunc modum parantur, Recipe succi eupatorii, marrubii fumariæ, ac cichorii ana libr. s. deinde Recipe radicis capparorum, filicis, & cichorii, cuiuslibet drac. iii. absynthii, florum chamemelini, ac foliorum plantaginis ana P. s. chamædryos, chamæpi tyos drac. iiii. seminis dauci, anisi, & fœniculi ana drac. i. spicæ stœcadis drac. i. s. fiat decoctum secundum artem in aquę pluuialis sufficienti quantitate, de quo Recipe libr. ii. miscetoque cum prædictis succis, ac aceti vnc. ii. adiicito, & vtare. At quoniam humidæ huius uisceris affectiones exolutum, & imbecile ipsum facere solent, Veluti sunt articuli laxati, siue cum frigiditate, siue cũ caliditate, siue sine his laxatis ipsius sola constiterit, penitus astringentibus pharmacis opus habent (Galen. auctore octauo de compositione medicamentorum secundum locos.) Verum hoc (vt ipse inquit) aut cum calfacientium mixtura, si frigida qualitas prædominetur, aut cum refrigerantium, si calida. Aetius vero in humida intemperie, iisdem oleis discutiẽtia, ac resiccantia in coquenda præcipiebat, Veluti est iris, cuminum, ac ruta, Olea autem, quę ipse conscripserat, erant chamemelinum, lentiscinum, nardinum, absynthinũ, ac rosaceum. Similiter vbi sicca ieccur laborauerit intemperie, per contraria curanda erit, atque (vt inquit Aetius) humectans victus ratio commoda existit, ac balnea sufficiunt dulcium aquarum, quãquam cerata, epithemata, ac fomẽta extra (quæ humectare possunt) adhibere non erit alienum, Nũquam tamẽ ab his, quæ vim adstringendi habent, absoluenda erunt. Vnum tandem restat medicamentum conscribendum, quod indifferenter cuilibet hepatis imbecillitati a quacunque causa ortæ præberi poterit. Nanque a proprietate totius substantiæ efficax existit, nõ autem secundum vnam, aut alteram qualitatẽ, cuius abunde exprimentum habuisse fatetur Galen. præcitato loco, quem sectati sunt Aetius, & Paulus, Id auem lupinum iecur existit, cuius diligenter triti pondere drac. i. cum vino aliquo dulci præbetur, quamuis febricitantibus manifesta febre, aut non obscure, melius sit ex aqua calida pharmacum præbere, Aut ex aliquo prædictorum succorũ, Veluti est seridis, aut cichorii, eiusdem Galen. præcitato, Quanquam idem meth. 11. de simplic. medicament. facult. de supino iecore sic scriptum reliquit, Iecur supinam sæpenumero in medicamen indidi hepaticum, quod ex eupatorio conficitur, Nec tamẽ, quod mentione dignum sit amplius pręstare comperi, ad illud videlicet comparãs quod sine ipso componitur, forte quoniam per se solum exhimeri debet, quẽadmodum præcitato lib. 8. & 6. de comp. medic. secundum locos scriptum reliquit, & non aliis commixtum, quę manifestis qualitatibus operantur. Nam ipsum a totius substantiæ proprietate efficax est, vt diximus; aut Asclepidis verba sunt, dum dixit cuius abunde experimentum habemus: cuius etiam auctoritate hoc medicamentum etiam à tota substantia efficax comendauit, videlicet: Cochlearum triũ carnem valde probe terito, & affusis vini nigri cyathis tribus calfacito, & bibendum dato.

Si humida fuerit iecinoris intemperies, curatio.

cap. 8.

Siccæ intemperiei curatio.

8. de comp. me. sec. loc. c. 8.

8. de com. med. sec. loc. c. 8.

6. de comp. me. secun. loc. c. 2.

περὶ τῆς ἥπατος ἐμφράξεως.

id est de hepatis obstructione.
Cap 83.

INTER alios instrumentales affectus, quibus crebro iecur laborare contingit, potissimum his est, qui à græci ἔμφραξιν, à latinis obturatio, oppilato seu obstructio dicitur, Idque geminam ob causam, ob eius videlicet constitutionem, ac eiusdem actionem (Galen. auctore libr. de constit. artis medicæ) ob constitutionem inquam, Nā venæ, quæ à portis in sima prę dicti visceris uniuersa finduntur, ac in tenuissimas extremitates finiuntur, quod quidem haud obscure apparet, oscillis quæ in gibbo sunt distributæ, à caua vena ortæ sensu obscuro committuntur. Nam quomodo per sua ora ipse inter se coniungantur, uidere nequaquam possumus, Nemo tamen dubitat, (vt liquet ex eodem Galen. quinto de loc. affect.) sed omnes fere medici ex vno ore enūciant, quod cibus vniuerso corpori distributus, ex omnibus simarum partium venis exiens, ad gibbas partes per dictas exrremitates transumitur. Alimentum etenim omne sursum ex ventriculo ad locum vnum affertur iecoris, quem ab hoc ipso, quod nunc dictum est, portam nominant, cum neque vrbes introire quis potest, antequam in portas peruaserit, neque prius penetrare in iecur alimentum, quàm ad id loci peruenerit, Inde autem in sima vniuersa distribuitur iecoris, postea per quos diximus fines in gibbum transumitur. Ob dictorum ergo vasorum angustiam nil mirum, si crebris obstructionibus iecur laborat. Additur & secunda causa, quæ est eius actio αἱμάτωσις, inquam hoc est sanguificatio, Est nanque sanguinis officina (vt diximus) uniuerso corpori eum pro alimento suppeditans. Quo fit, vt ob copiam permeantis substantiæ adhuc crebro viscus obstructione corripiatur, quemadmodum à Galen. eodem libr. de constit. art. medic. scriptum est. Verum cum in eo non vna tantum adsit cauitas, quę vitiatam humiditatem suscipere possit. Veluti venter, & intestina, sed tot sint numero, quot sunt arterię & venæ & hæ omnes angust a oscula habeant qua parte simila huius visceris cum gibbis coeunt, ac committuntur: Propterea eisdem partibus totidem etiam obstructiones, seu oppilationes generari contingit, vt ab eodem Galen. octauo de compositione medicamentorum secundum locos decretum est. Cæterum cum partium cauitates multifariam lædantur, vt propterea quādoque coalescant, interim constipentur, seu constringantur, aut in se se resideant, aut obstruantur, quandoque vero ipsarum oscula aperiantur, vt liquet lib. de caus. morb. apertione hac relicta, simul & coalescentia, constipatione, residentia, ac constrictione: Hoc loco nos de obstructione earum duntaxat uerba facere intendimus, Pro vt vnus duntaxat ipsius uisceris affectus existit nō cum altero morbo compositus, veluti phlegmone est, erysipellas, aut reliqua huiusmodi. Est autem ea læsio, seu amissio prędictarum iocinoris cauitatum, ex infractu alicuius substantiæ, humoris videlicet seu flatuosi spiritus, Quēadmodum ex Galen. colligitur quinto de loc. affec. ac aliis plerisque locis. Ex quibus, error patet eorum, Arabum præsertim, qui volunt interim iecur ipsū in eius propria substantia quæ παρέγχυμα dicitur obstructione laborare. Nanque perpetuo in extremis iam dictis vasorum partibus fieri consueuit ueluti præcitatis locis apud Galen. scriptum reperitur: Nec in eadem visceris substātia cauitates, aut viæ adeo sensiles sunt, ut eędem obstrui possint quanquam spatia quædam, tanto ratione contemplabilia, in ipso, uelut in reliquis partibus, reperiantur, iuxta quę et iam si oppleta sint pręter naturam obstructio, seu

Cap. 17 · c. 7. post prin. · cap. 17. · Cap. 6 · Cap. 7 · Iecoris obstructio quid sit. Cap 7 · Vide Auic. lib. 3. fen. 14. Tract. 2. cap. 4.

seu oppilatio non dicitur, vt libr. de differ. & de caus. morb. scriptum est. Afficitur itaque iecur in hoc affectu non vt similaris pars, sed vt instrumentum secundum prædictas partes, venas scilicet, & arterias, per quas ἀνάδοσις, seu distributio alimenti efficitur. Dignoscimus autem ipsum obstructione laborare, vt ex Galen. percipitur. 2. & 5. de loc. affec. tum ex dolore cum positu, tum etiã ex qualitate prædicti doloris, Nam in dextra hypochondriorum parte dolorem sentiunt laborantes, eumque grauatiuũ, & præcordia etiam veluti suspẽsa, quanquam dolor hic interim sit obtusus, aliquando vero vehemens (vt inquit Aetius cap. 2. lib. 10.) qui iterum asserit quandoque absque febre, quandoque cum febre esse, quanquam Galen. præcitato lib. 2. de loc. affec. (quem sectati sunt Paulus cap. 46. libr. 3. & Alex. cap. 2. libr. 8.) velit hunc sensum doloris grauatiui in dextra præcordiorum parte citra febrem euenire, cum in obstructione. (vt ipse refert) tum etiã cum hepar dura dispositione laborat, Verum non propterea condemnandus venit Aetius, Nam idemmet Gal. de cõstit. art. medic. febrem superuenire iocinoris obstructioni, cum ea multiplex fuerit, testatum reliquit. Quæ de re nõ ex propria obstructionis natura febris consequitur, sed cum ea multiplex fuerit: & propterea bene dicebat Aetius, quandoque sine febre esse, & quandoque cum febre. In recenti nanque, ac exigua, & non multa existente iocinoris obstructione febris non excitatur, In diutina vero, ac multa non mirum, si ea consequatur, magnitudinis tamen, & diuturnitatis ratione quinimo idem Gale. octauo method. med. dicebat obstructionis magnitudinẽ discerni ex ipsa magnitudine febris, vt quę ex maiore obstructione, maior, ex minore, minor fiat. Similiter si ea inueterata sit, nedum in hepate, sed in omni membro putrefactionem operatur, febremq; accẽdit, Aetio auctore, breui etenim tempore putrefactio consequitur ab obstructione ex vitiosis humoribus in frigidis intemperaturis, In calidis vero non cito, sed temporis progressu accedit, vt liquet ex Gale. octauo de compositione medic. secund. loc. & consequenter ad putredinem febris. Affectus hic morbus existit non intemperie, sed instrumentalis in via, seu cauitate. Nec in eo vię seu cauitates hepatis apertæ, seu dilatatæ sunt (vt diximus) sed obstructę, ac infarctæ, vt propterea alimenti, seu sanguinis distiributio per totũ corpus, aut non fiat aut diminute fiat. Hęc nanque est illa actio, quam per se primo iocinoris abstructio lædit (Galen. auctore libr. de differ. morb.) Nec per alias diuersas notas quisquam inuestigare tentabit affectum nunc, quàm per easdem, per quas iecur ipsum hoc morbo affectum esse nouimus, Quanquam de hac obstructio non admodum certę habeantur coniecturæ, vt patet eodem. quinto de loc. affec. Est vero obstructio ex eodem genere ægritudinum, quæ quidem ex lentis, ac crassis humoribus fiunt (eodem Gale. teste libr. art. medic.) quanquam præcitato libr. quinto de loc. affect. nedum a crassis, & viscosis humoribus iocinoris obstructionem fieri fassus est, sed halituoso quoque spiritu ibi concluso, cui nõ pateat exitus. Confirmauit idem Aetius pręcitato loco, Cum dixit iocinoris oppilationes fieri a flatibu nebulosis, & concoctu difficilibus, aliquando autem & a crassis humoribus, viscosisque in finibus venarum ex sima hepatis parte naturam, per quas ex vẽtre, ac intestinis alimenti digestio ad hepar contingit. Nec propterea quispiam audeat de insufficientia Galen. condemnare, vt qui libr. art. medic. vnam duntaxat meminerit obstructionis causam, Cum & præcipuam scripserit, & reliquam ibidem non negauerit. Dignoscitur autem cum vaporosi, & crassi flatus multitudo coaceruetur, quę exitum non habet, quoniam non grauitatis solum, sed etiam distensionis sensum sentiunt laborantes, vt liquet ex eodem Gale. & Aetio. Cum vero obstructiones a crassis, viscidisque humoribus ortum habent, grauitatis duntaxat sensus percipitur circa dextrum ilium. Fiunt item & iocinoris,

Pars affecta.
De dif. morb. cap. 7.
De caus. morb. Cap. 7.
Eiusdem partis affecte signa.
2. de loc. affect. cap. 8.
5. de loc. af. c. 7 post prin.
7. de loc. afle. Cap. 8.
Num semper iecoris obstructionẽ febris sequatur.
Li. de const. ar. med. cap. 17.
8. meth. cap. 4. circa med.
Quis affectus præter naturam sit obstructio.
Cap. 6
cap. 7.
Loco citato.
Causę.
Lib. artis med. Cap. 94
5. de loc. af.
Loco citato.
Cap. 94.
Si ex halituoso spiritu fiat, signa.
Gal. 5. de loc. af.
Loco citato.
Si ex crassis, ac

viscidis humoribus. — ris, velut etiam reliquarum partium obstructiones ex aliorum calidorum humorum multitudine, Nam ob copiam permeantis substantiæ ipsum crebro obstructione corripi, pro vna præcipua causa Galen. præcitato libr. de consti tut. art. medic. testatus est. 8. item method. medend. Cernimus (dicebat) aliquando etiam quod multum est, cum simul totum confluit obstruendo hęrere, infigique non minus, quàm ea quæ glutinosa sunt, & crassa. Quod si per meatus angustos est transitus, multo profecto magis retineri, propterea quia, quod multum est, quamuis tenax, & crassum non sit. obstructionem parere potest, vt eodem. 8. & 11. metho. medend. scriptum reperietur. Verum quoniam non admodum crebro id euenit, & si venerit cum febribus copulantur obstructiones ex humorum copia ortæ, putredine eas consequente, quemadmodum præcitatis locis apud Galen. liquet. Nos vero de ea obstructione tractare proposuimus quæ per se sola citra alium complicatum morbum iecur exerceat, Propterea fit. quod græcos sectantes auctores, Gal. inquam, Paulum, Aetium, ac Alexan. duarum duntaxat prædicta obstructionis causarum meminerint Spiritus videlicet flatuosi, ac crassorum, viscosorumque humorum, Ex hisce nanque causis iocinoris obstructio, per se sola, & circa initia, cum multiplex non fuerit, etiam sine febre excitari consueuit, Reliquas, quæ mox à principio cum febre inuadunt, à calidiorum humorum multitudine, ac putredine ortas, cum de febribus verba faciemus postponentes. Nam si ex crassitie prædictorum calidorum succorum etiam obstructiones iocinoris generentur, haud difficile erit eas dignoscere. Nec alium requirunt curationis modum quàm reliquæ, nisi quod non adeo calidiora attenuantia exigunt, vt dicemus, Verum quoniam opilatio omnis inueterata, non tantum in hepate, sed in omni membro putrefactionem operatur, ac febrem accendit, vt Aetius inquit, Proptærea celerrimè eas curare oportet, citius autem, ac breui tempore infrigidis consequitur intemperaturis, In calidis vero non ita citius sed temporis progressu, si ex vitiosis humoribus contingant (Galen. auctore octauo de compositione medicamentorum secundum locos) nec minus & aqua intercus consequi poterit viscosis, frigidis, ac crassis humoribus diu in iocinoris vasis consistentibus, ex quibus vasa ipsa primo infrigidentur, & demum ipsius iocinoris propria substantia, ad cuius infrigidationem perpetuo sequitur aqua intercus (vt liquet. quinto de loc. affect.) Quod uero totius etiam corporis extenuatio, ex eius diuturnitate necessario consequatur propterea alimenti penuriam, quam græci ἀτροφίαν dicunt, Cuilibet patere poterit, nec alia indiget ratione, seu auctoritate. Pro huius obstructionis curatione vnica habetur indicatio morbo contraria, Ea autem apertio est. Galen. teste. libr. art. medic. Causæ vero salubres sunt abstergentia, atque incidentia medicamina, vt ipse inquit, Quamobrem erit ipsius medela priusquam fiat obstructio multiplex, & homo febriciter, in gestio tenuantium ciborum, ac medicaminum: vt apud eundem Gal. liquet lib. de const. art. medicę. Hoc idem confirmauit Aetius, dum dixit, quare attenuantium, & oppilationem dissoluentium quam celerrimus requiritur vsus, & Alex. huic se subscripsit sententiæ, dum asseruit, Cum igitur obstructionem esse animaduerteris cum fiducia medicamentis utior, quæ incidunt, & extenuant. Aer itaque eligatur ad calidum vergens, somno vtantur moderato, ac nocturno potius. Nam vigiliæ quoque moderate conferunt. Quies vitianda erit, Nam exercitatio maxime idonea existit, vt liquet primo de sanit. tuenda, eamque magis confert, quàm medicamenta dissoluentia, & dissecantia, propter causas ibi traditas. Alui excrementa, si non natura, arte saltem clysteribus, aut lenibus glandibus expurgentur singulis diebus, animique affectus immodici omnino vitandi, Cibi eisdem dandi sunt calidiores, & qui reserandi facultatem habeant ex Pauli auctoritate, Cuius farinæ sunt asparagus

Marginal notes: 11. de const. art. med. c. 17. — 8. meth. c. 4 — 8. meth. c. 4. — 11. me cap. 4. — Prognostica. — Cap. 6. — Loco citato. — Curandi methodus. — Cap. 94. — Cap. 17. — Ratio uictus. — Cap. 14.

ragus,cappares,fœniculum,Carnes item gustari poterunt pullorum gallinarum, turdorum,merularum, phasianorum, perdicum, ac aliarum paruarum auium montanarum,quę item decoquantur cum fœniculo, hyssopo,oreoselino,satureia,pulegio, apio, sampsucho, cychorio,intubo, aut reliquis huiusmodi,Nec negligenda erit ptisana, præsertim vbi ad calidum vergant crassi redundantes,succi, Ipsa nanque inter omnia, quę vt medicamenta,seu vt nutrimenta exhibentur, principatum obtinet, inter ea, quæ modicæ attenuant, ac incidunt cum corporis madefactione, ac optima nutritione, vt a Galen.decretum est lib.de ptisana. Vitandaque sunt omnia alimenta, quæ crassum succum generant,balnea crebra,& ea potissimum a cibo, eodem Paulo auctore, Vinum autem tenue, & vetus vtile est pro potu, eidem Paulo visum est, Præter hæc quàm celerrimus requiritur vsus attenuantium,& oppilationem dissoluentium medicamentorum (vt diximus)ex Aetii sententia, inter quæ magnopere confert iecur lupi aridum, tritum,& cochleario datum ex uino dulci(Paulo teste.)Similiter plantaginis radix,& semen, foliaque sicca, trita, siue per se vnumquodque, siue simul exhibeantur. Item anagallidis, quæ cæruleum florem habet,succus, ac radicis dulcis decoctum, pelicini item, qui in frumentis nascitur, semen tritum cochleari mensura cum vino, aut aqua mulsa in potu acceptum præclare, & citra molestiam ab oppilatione liberat, simulque firmitatem,tum hepati, tum stomacho addit. Capnium, quod fumariam appellant, succo eius expresso, & desiccato, si reponatur,& in pastillos redigatur semel exhibitus, dolorem omnem adimit, Ter autem præbitus in totum ab affectione liberat, vltra hoc quod & firmitatem visceribus addit.decoctum quoque huius herbę potatum similem efficaciam habet, etiam si valde febricitent ægri, Aliquando autem herba ipsa exiccatur, contusque,& cribrata cochlearis mensura prębetur, ex Aetii testimonio.Quod si crassiores glutinosioresque sint humores,ex quibus obstructio orta fuerit,præsertim in hepatis gibbæ, validiora tribuenda erunt medicamenta,Et propterea eupatorium tribuendum erit ex oxymelite. Similiter quoque stœcas tum cocta,tum trita data, spica nardi,ac chamæmelum,marrubium,lauri cortex tritus, ac potatus, amygdalæ amarę, ac acori radix, & asarum,apium, absynthium, casia lignea,rhaponticum, anisum, fœniculi semen,viticis,ac dauci semen,similiter & centaurii decoctum,ac lupinorum, flos iunci odorati, item galli veteris decocti ius, ac etiam ciceris decoctum, quæ omnia tum ab Aetio,tum a Paulo,& Alexa.commendantur.Ex quibus licebit varia medicaměta componere,& potissimum decocta. In quem etiam vsum (vbi ad calidum vergăt crassi obstruentes succi) syrup. ex succo cychorii aut endiuię. quam scariolam vocant,oxysacharo, seu acetoso simplici,ac vulgato ex tribus radicibus Gentilis cum aceto,seu e fumaria vti poteris. Et si frigidiores sint, ac viscosi:qui redundant succi,syrup.ex absynthio, ex hyssopo,marrubio,de byzantiis.de quinque radicibus Mesuæ,de eupatorio,oxymelle,tum simplici,tum composito,ac etiam scyllino vtare. Poteris etiam eos prębere cum aliquo prædictorum medicamentorum decocto, Nec minus exhibere licebit quandoque pastillos ex medicamento, quod ex tribus generibus sandalorum componitur,& ex semine melonum cum sacharo formatos, aut ex diarhodon Abbatis, ac prędictis melonum seminibus, Interim trocischis de eupatorio, de absynthio,seu de rhabarbaro. Reliqua vero, quæ extrinsecus admoueri possent, epithemata scilicet, vnguenta, ac cerata studio si præcedenti cap.requirant. Quod loco frigidę iocinoris intemperiei curationem instituimus: Si vero multę fuerint iocinoris obstructiones, non solum tenuantium ciborum, ac medicaminum ingestio sufficiens erit pro earum curatione,sed etiam euacuatio est necessaria (Gal.teste præcitato libr.de const.

In fine.

Medicamentorum ratio.

Quando uenæ sectione, & purgăte medicamĕtum fit. Cap.17

const.art.medicæ.) Id quod nec etiam negauit Paulus vbi morbus in vetustatem inciderit, Cum dicebat, si morbus in vetustatem incidit, etiam venæ sectio, purgatioque adhibenda, si nihil prohibet. Qua de re venæ sectio fiat vbi reliqua non prohibeant, Humoribus præsertim ad calidum vergentibus, ac eorum quoque copia molestantibus, potissimum vbi eadẽ obstructio adhuc quoque fiat, Ex interna dextri cubiti vena. Nam curabitur, quod obstructionis iã factum est per ea, quæ obstructa liberant, propulsabitur quod futurum est, si af-
Cap.10 fluxum confluentium humorum compescas, Quemadmodum 11. met. med. à Gal. scriptum est. Propulsabitur itaque quod futurum est ipsius obstructionis, saltem ex iam dicta venæ sectione, quoniam defluxum obstruentium succorum per eam inhibebis, Vel si inueterata eadem sit cum putrefactionẽ operetur, ac febrem accendat. Huic quoque non nihil præsidii afferret, reliquis consentientibus ex Pauli testimonio. Quomodo autem purgatio facienda sit si ea quoque fuerit necessaria pro multæ, seu diuturnæ iocinoris obstructionis curatione, cum figura, seu formatio, cum etiam situs eiusdem visceris indicabit, per quæ scilicet loca eam facere oporteat, Nam que in simis iecoris sunt
Cap.17. excrementa, ad intestinum: quæ vero in gibbis, per vrinas euacuabimus, eodem Gal. auctore præcitato libr. de constit. art. medicæ, Quanquam etiam eadẽ iocinoris gibba, si multo vitioso succo sin referta, per deiectiones, & pharmaca deiectiora καθαρτικὰ Græci vocant, expurgari debeant, Si vero medio-
κυθατρικά.
7met.h c.ult. cri, per vrinarios meatus, ex decreto eiusdem Galen. 7. method. medend. Qua
2.ad Glauc. c.2. de re sic intelligi debent eiusdem Galen. verba 2 de arte curat. ad Glauc. 13.
13.meth.c.15. metho. medend. ac reliquis in locis, vbi dixit, Et quidem laborantibus gibbis partibus hepatis, quod per vrinam trahere oporteat, concauis autem per excretionem inferiorem, situs, ipse visceris indicat, Nanque quando mediocriter vitioso succo sunt referta, & nõ quando multo exponi debent, quoniam tunc etiam per deiectiones eadem gibba expurgantur, vt eodem 7. meth. med. decretum est, Neque prius ad detergendas obstructiones accedere debemus nisi
In fine. vitiosi succi maiore parte emissa, alioquin metus est, si obstructionibus liberãdis priusquam vacuaueris, studeas, ne ipsas magis impingas, ex eiusdem Gal. præcepto 8. meth. med. etiam lib. 11. eiusdem sic dicebat. Ostensum enim in
8.meth.c.4. prioribus libris est; si his auxiliis, quæ obstructiones eximant, vti, non vacuata
11.meth.c.10. prius abundantia, velimus; fore vt non modo nihil proficiamus, sed etiam affectum maiorem reddamus, pugnantibus scilicet inter se indicationibus, At si vacuata prius multitudine ad curandam obstructionem accedamus, medicamentis his quæ obstructiones expediant, erit opus. Cum igitur ex vitiosorum succorum abundantia iocinoris obstructiones fiunt multæ cum febre, seu diutinæ, priusquam prædictis obstructionem liberantibus vtaris, purgans medicamentum pro diuersitate redundãtis succi exhiberi debet, quod quidem per aluum expurget, potissimum, si in eiusmodi hepatis sima ortæ fuerint, aut licet in gibbis generationẽ habent, eadem sit multo vitioso succo referta; Nam si mediocri, per vrinales meatus expurgare oportet, ea quę vrinam ciunt exhibendo. Vbi itaque ad calidum vergant obstruentes succi, nec nimiam crassitudinem habeant, hoc purgante medicamento vtare, Recipe rhabarbari optimi cum spica, ac squinanto vigorati scrup. iiii. vel 3. i. s. maceretur per decem, vel. 12. horas in aqua cychorii, seu intubi, demum per colum transfundatur, & adiice, vel pulpæ casiæ recenter extractæ vnc. i. s. vel mellis roridi vnc. ii. diacatho. 3. vii. misceantur, & fiat potio cum aqua intubi, aut cychorii. Poteris item potissimum vbi crassiores fuerint redundantes succi, in vicem rhabarbari, agarico trochiscato vti vel decoctum in prædicta aqua cychorii, vel intubi drac. i. agarici fiat, quo demum expresso, ac per colum transfuso, vnc. ii. mellis roridi adiciantur, ac scrup. iiii. rhabar. vt supra macerati, & 3. iiii. vel vnc. s. diacath.

Catapo-

Catapotia item formari poterunt ex eodem agarico,& rhabarbaro ʒ.i.vtriusque accipientes,&cum succo cychorii,intubi,vel fumarie, vel syr.ex eisdem paratis formentur catapotia. Post quæ per aliquod tempus vnc.ii.mellis roridi vel iii.syr.de cychorea Nicoli præbeantur,quanquam hicmet. syr.cum melle rorido,ac rhabarbaro vt supra parato,calidis redundantibus succis commode exhiberi poterit,quemadmodum si magis crassi,ac lenti fuerint redundantes succi catapotia de rhabarbaro,vel de agarico,aut pilulas agregatiuas exhibere conuenit, quibus semper adiicere poteris agaricum, seu rhabarbarum, prout vnum magis quàm alterum redundãs succus exigit ʒ.i.assumens ex aliquo prædictorum catapotiorum,seu scrup.iiii.& scrup.ii.seu ʒ.i.prædicti agarici trochiscati aut rhabarbari cum spica,seu squinanto,& cum syr.ex succo cychorrii,fumariæ,aut intubi composito catapotia figurentur,demũ corpore vacuato,quæ supra conscripsimus medicamenta obstructiones eximentia, propinari debent. nam vitiosi succi maiori parte emissa,ad detergendas obstructiones accedere debemus: extrinsecus quoque adhibeantur,quæ præcedenti capite,pro frigidæ iocinoris intemperiei curatione,annotauimus.

περὶ φλεγμονῆς τῷ ἥπατοσι

id est de inflammatione hepatis. *Cap.* 84.

NON raro autem,& idem iecur inflammatione laborare contingit,quæ haud aliter in ipso,quam cæteris nostri corporis partibus gigni consueuit,Nec etiam ab alia causa,Nam cõmunis omnium phlegmonarum generationes(Gal.auctore 10.13.&14.method.medend.libr.de tum. præter naturam,& de inæquali intemperie,ac cæteris plerisque locis)ex sanguinis influxu est copiosioris,quam pars postulet. Hic vero sanguis cum in aliquam animalis partem procubuit maiora eius uasa protinus distenduntur,vtpote abundantiæ continendę non sufficientia, ab his deinceps, quæ minora sunt mox vbi nec in iis satis continetur,exudat foras in ea ampla spatia, quæ inter vasa sunt. sic etiam vt omnia. quę in carne habentur, loca occupet. Est enim visceribus quoque sua quædam caro, quam quidam Græce παρέγχυμα vocant,in quam sanguis ex refertis vasis halitus specie exudans inflammationem gignit, vt patet eodem decimo quarto meth.medend. Influit autem copiosior hic sanguis alia quapiam,aliisque particulis eum aliquando mittentibus,ac ea,quæ phlegmone laborare incipit,recipiente, aliquando particula, quę affligitur, hunc ad se trahente. Vtpote cum morboso calore,aut dolore excruciatur. Partes autem quæ mittunt aut copia,aut qualitate, aut vtroque nomine molestatæ transmittunt,vt liquet eodem 13.metho.medend.& sexcentis aliis in locis. De qua inflammatione cum nonnulla fuerint in pręcedẽtibus è nobis dicta, pręsertim cap.de pleuritide: hic quoque de ea protelare sermonem non libuit,sed tantum de ea dixisse satis sit: quod per inflammationem, eam, quæ proprie sic appellatur,& à copia optimi sanguinis generationẽ habet,subintelligere volumus. Et propterea ad dignotionem affectæ partis descendentes dicimus,iecur ipsum deprehendi quod inflammatione laboret ex dolore cum positu, quoniam in dextro latere ad nothas costas dolor à laborantibus sentitur, & cum magnam trahunt spirationem,vehementius excruciat,sentiuntque in eadem dextra pręcordiorũ parte grauitatem, & interim ingulum ad infernas partes detrahi,(Nam id non omnibus commune est,sed iis tantum,quibus iecur costis alligatur) atque sic dolor ad succingentem costas membranam peruenit: Ex longis quoque interuallis tussis exigua arida,& aqua nihil expuunt,molestare solet, atque spiratio parua, & crebra, quem-

10.meth.c. 6 in fine. 13.meth. cap.3. 14.met.c.2.&1. De tumor. præter nat.cap.2.in prin. De ineq.intemperie cap.3. Inflãmatio quo modo generetur.

Causæ generationis eiusdem. Cap.2.

13.meth.c. 3.

Quid per inflãmationem intelligatur.

Quibus signis dignoscamus iecur inflãmatione laborare.

3.de loc. affect. c.8.& 9
5.de loc.af.c.7
Alia inflammationis signa.
5.de loc.af.
Loco citato.

quem admodum secundo, & quinto de loc.affec.à Galen.scriptum est. Quod autem inflammatio sit quæ iecur exerceat, tum ex eisdem quibusdam signis, tum & reliquis dicendis percipi poterit, Nam & linguæ color inprimis quidem ruber, deinde niger apparebit, aderitque cibi vehemens fastidium, sitis inexhausta, vomitus tum syncerę bilis, tum eius, quæ ouorum vitellis simulatur, quæ postea æruginis aliquando colorem referre cõspicitur: aluus quoque constringitur, nisi una cum visceris huius imbecillitate inflammationem excitari contingat, vt liquet eodem quinto de loc.affect.à Galen.ab Aetio cap.3. libr.10. & Paulo cap.46.lib.tertii. Color corporis subuertitur in arquati morbi speciē permutatus, & singultus quoque consequuntur, ac accessionis tempore quidam delirio apprehenduntur, ac acre lotium excernunt, (ut liquet ex Aetio.) qui etiam fatetur, quod febris adest acuta inęqualis, quæ plerũque ad vesperam, & noctem exarcerbatur. Quod vero febrem ad iocinoris inflām ationem comitare necesse sit, à Gale. decretum est eodem secundo de loc.affe. Verum quod ea acuta sit, nequaquam fassus est, nisi præcitato 4. libr. de lo cis affec. Vbi de erysipelate verba faciens scriptum reliquit, ardentes febres, ac uehemētissimas euenire, cum ipsum in iocinore, ventriculo, aut pulmone fuerit ortum, vel inflāmatio erysipilatis particeps fuerit, quin imo lib. prorrhet. 2. phlegmone in iocinore, vel uentre orta quod non continuo, ac perpetuo maligna, nec acuta consequatur febris decretum reliquit; Nam inflāmationũ magnitudinē perpetuo febris ex proportione sequitur. Et propterea nisi ualenter iecur inflammari contingat, licet febris excitetur, quoniam princeps uiscus est, tamen ea acuta non erit, nisi eadem inflammatio magna sit. Pro cuius magnitudinis proportione ipsa quoque & maior, & vehementior excitabitur. de qua forte Aetius intelligere voluit, Cum dixit, febris adest acuta, inæqualis. Sic quoque Alexand. verba intelligi debent, cum dixit, exiguam hepatis inflammationem non statim febrem inducere, scilicet, vehementem, & acutam, aliter falsum esset, nam orta inflammatione in eo, cum princeps membrum sit, vniuerso corpori impertit & tensionem, & calorem immodicũ, qui febris est, eodem Galen. teste quarto de caus. pulsum, & propterea necessario (vt ipse secundo de loc.affec. scriptum reliquit) ipsam iecoris inflammationem febris comitatur. Pulsus velut in cęteris inflammationibus, durus aderit inæqualis quodammodo, ac veluti serrans tactum, licet non adeo, ac si neruosæ partes inflammatę essent, quinimo & maior, erit ac celerior, cum & in parte consistat venis: & arteriis consita, ut liquet eodē quarto de caus. pulsuum, & quatro de prętagitione ex pulsibus, quod inditio potissimũ iocinoris inflāmatio ab ea quæ in succingente membrana exorta est, secernitur, licet & alia quædam sint, quæ cap. de pleuritide annotauimus quo fit, vt eadem hic transcribere superuacaneum sit. At quia interdum musculis hepati in cubentibus inflammatis quidam decepti, eiusdem visceris eam inflammationem esse suspicati sunt, Propterea visum est, quo pacto distinguendæ sint prædictę affectiones, conscribere, Etenim iocinore inflammato tumor secundum lineamēta, rotundus, figuræ, videlicet ipsius hepatis, succumbit, vt Aetius fatetur, qui etiam ad corporis decubitum simul conformatur, maior enim apparet corpore ad sinistrum latus reclinato, minor autem rursus ad dextrum reuoluto, nimirum hepate sub nothas cedente costas, neque visui, neque tactui similiter succumbente. Amplius autem (ut idem inquit Aetius) in hepatis inflammatione, incũbens cuticula naturali modo habere conspicitur; musculis autem inflammatis cutis circumtenditur, vt si quis digitis apprehensam attrahere velit, ea minimè sequatur. Propriissimè autem tactus discernet siue in alto, siue in superficie inflammatio ipsa consista, rectorum denique musculorum tumores præter naturam oblongi, atque per totum ventrem extensi videntur, Vmbilicum

Quod non semper iecoris inflā mationē comitetur febris acuta.
2.de loc. af.c.8.
5.de loc.af. cap.citato.
2. prorrheticor. com.21.

Alex. lib.8.c.1

4.caus. de puls. cap.7
2. de loc. af.c.8

4. de caus. puls. cap.7.
4.de præsag.ex pul.c.4
Quibus inditiis distinguatur iecoris inflammatio ab ea quę musculorum abdominis.

bilicum (veluti hæc quoque musculorum coniugatio) comprehendentes. Quapropter aut obscura est eorum dignotio, vtpote quos & positus, & figura declarat, accedente ad hæc, quod ipsi a nullo exteriori musculos conteguntur Gale. auctore præcitato libr. quinto de loc. affect. Hæc autem obliquis quoque musculis, qui a thorace descendunt, sunt communia, vt ipse inqu it, sed multo difficilior est notitia musculorum, qui iis subiecti sunt difficillima vero transeorum. Cum ergo iecur intra hos musculos sub peritoneo positum sit, tum cumtribus contegatur musculis, fieri non potest, vt tactus aliquã ipsius notiam præstet, nisi vel magna in ipso oriatur inflammatio, vel incumbentes ei musculi extenuentur, vt liquet ex Galen. eodem loco: Et propterea si in gibba parte consistat inflammatio, præcipue si ingens ea fuerit perfacile vel solo tactu dignosci potest. Ea nanque hanc propriam a musculorum tumoribus sortitur differẽtiam, quod moles sub manibus ad coaceruatam circumscriptionem desinit: quippe soli iocinori proprium est, vt tumoris cumulum vniuersum habeat circumscriptum, sed musculus quilibet, cum totus sibi continuus sit inflammationis ipsius moles sensim diminui consueuit: simarum autem partium inflammationes per alia potius symptomata quam per tactum inuestigare oportet, vt liquet eodem quinto de loc. aff. Num vero in eadem sima hepatis parte inflammatio sic orta, an in eius gibba interstingues. Nam quæ in simis eueniunt magis, quam illæ, quæ in gibbo fiunt, fastidium nauseam, vomitum biliosum, sitimque ingentem inducunt: quæ vero in gibba parte oriuntur, maiori quam illæ intus spirandum dolore laborantem excruciant, magisque tussim excitant, atque dolorem vsque ad dextræ partis iugulum, adeo vt detrahi videatur, extendunt, (vt ibidem à Galen. scriptum est.) Quamuis (vt idem testatur) in neutra prædictarum partium exquisite distructa inflammatio possit consistere. Nam omnium eius partium carnes inter sese continuantur. Quis vero, ac quotuplex morbus sit inflammatio, in præcedentibus sæpius dictum est. Quod autem eius causa sanguis optimus sit, mediocremque crassitudinem obtinens, Ex nullo alio inditio clarius patere poterit, quam ex eadem morbi specie, ex qua necessario eius causa arguitur vt liquet aphoris. secundo primi lib. Reliquum est vt ad eis prognostica transeamus, quorum primum Hippoc. est aphoris. 17. libr. septimi. Cum dixit, In hepatis inflammatione singultus malum. Nam non semper singultus iocinoris inflammationem comitatur, sed quando ea in magnitudinem attollitur, ac feruescit, In quo feruore stomachus ad compassionem trahitur, nonnunquam propter neruorum communicationem, Quare (vt Gale. commen. eiusdem apho. dicebat) tunc solum compassio fit stomacho cum hepate, quando inflammatio & maxima, & pessima fuerit, nonnunquam etiam bile multum calida, & multa in huius visceris inflammationibus genita, ac confluente ad intestinorum principium, qua superfluitante, atque ad ventriculum recurrente, contingit os eius morderi atque ideo singultire. quidam autem arbitrantur magnitudine inflammationis ventriculum premere ac singultum facere, non habente exitum spiritu. Verum fiat ex quauis causa singultus propter hepatis inflammationem, semper malum est, quoniam eam maximam, atque pessimam esse significat, Gal. auctoritate præcitato aphor. & comm. aph. 58. 5. libr. Si vero iocinoris inflammationem vehemens atque acuta febris comitetur, malum quoque est. Nam valenter idem viscus inflammatum esse ostendit, quemadmodum si eadem febris exigua, & non acuta fuerit, minus malum portendit, quia exiguam quoque esse inflammationem significat propterea quod inflammationum magnitudinem perpetuo febris acutissima, consequitur, Galen. teste secundo prorrheti. At si eadem febris acutissimam, vehementissimaque fuerit, ac vehementissima quoque siti laborantes excruciet,

Loco citato.

Citato loco. Si inflammatio in gibba, aut sima iecoris parte sit orta, quibus signis comprehendatur.

Causa.

Prognostica.

com. 21.

ciet,pessimum erit inditium:quoniam inflammationem erysipilatis participem,aut ipsum met erysipelas in iocinore ortum significabit,quę febres magna ex parte (vt liquet quinto de loc.affect)in tabem transmutantur. Idem met Galen. decimo method.med. de iocinoris inflammatione sic scriptum reliquit. Quod si in abunde calido, & sicco corpore generetur, potissimum si notatu digna fuerit omnino æger morietur, propterea quod imbecillis sit viribus, atque vna salus tum iis,tum etiam pleuriticis, & peripneumonicis, & qui angina, seu ventriculi inflāmmatione laborant, est ipsum virium robur, (ut ipse inquit) & nos in præcedentibus cap.adnotauimus. Quantum ad eius curationem spectat, exquisitissimo victu est opus, ęque ac si ventriculus sic laboret, (vt eodem cap.scriptum est) quoniam munus eius visceris toti animali est commune, acceditque omnibus animalis partibus maximum incommodum, vbi non probè concoctum alimentum sit, siue non in sanguinem rite fuerit conuersum, vt ab eodem Galeno decimo tertio method.medend.decretum est: cibi propterea eligantur,qui tenui sint consistentia,recrementorum,ac mordentis qualitatis expertes,sed tamen citra morsum detergant,huiusmodi esset mulsa, nisi esset quod(vt Galenus eodem decimo tertio meth. medend.fatetur)omnibus dulcibus tum iecur, tum lien maximè intumescit: superest igitur vt quæ culpa vacet in cibo, ptisana sit, quippe quæ sine morsu detergit,eodem Galeno teste. Præterea & ipsius ptisanæ cremor his idoneus est, ut qui uim habeat aperiendi, & abstergendi,præter quam quod affectas partes non affligit, aut calefacit,vt liquet ex Alexan. Eadem quoque ptisana in gallinaceorum pullorum iure,viribus pręsertim existentibus imbecillis parari poterit. Similiter & phasianorum,starnarum,iuuenum columbarum, perdicum,turdorum,merularum,ac aliarum paruarum auium,quarum etiam carnes qandoque gustare poterunt, & etiam eas contusas, si vires exigunt, Nec minus in earum carnium iure olera quoque decocta interim assumant, præsertim vbi inflammatio feruens fuerit, seu erysipelatis particeps, veluti est intubum, cichorium,fenicum,sonchus, & reliqua huiusmodi, quæ vim habent detergendi, & digestionis vias ab obturatione vindicandi cum leuicula quadam iocinoris refrigeratione, ac astrictione, Nam à vehementer refrigerantibus, ac astringentibus cauendum est, quoniam iocinoris phlegmonis sunt incommoda, præsertim si in cauo visceris consistant, arctant enim os meatus bilis,ac bilem ipsam excerni prohibēt,pręter eas angustias, quas facit ipsa phlegmone, & (vt inquit Alexand.) propterea quod constringunt, contrahuntque tumores, & ad discutiendum difficiles ipsos reddunt. Ob quod neque malum punicum exhiberi debet,(ut eidem Galeno ac Alexa. visum est) Sic etiam vinum pro potu magnopere vitandum, vt quod omni feruenti inflammationi in totum sit aduersarium(eodem Alexan. auctore.)Sed pro potu aqua hordei vtendum,aut aqua,in qua prius cychorium, aut intubum fuerit decoctum,vel etiam parum radicis glycirrhizæ. Confert iam, ubi eiusdem visceris gibba fuerint inflammata,pro cibo ptisanam,aut eius cremorem cum apii decocto exhibere, quoniam modice vrinam mouet. Reliqua vero,quæ ad victus rationem pertinent, si ad caput de ventriculi inflammatione confugias, scripta reperies. Cęterum quoniam omnium phlegmonarum primus scopus est euacuatio humoris,qui in partem phlegmone conflictam grassatur, ut libr. de consti.art.medicæ, & eodem decimo tertio method.medend.liquet, licet quo pacto ipsum educere conueniat ex positu, ac formatione desumitur; Propterea vbi totum corpus inanitione indigeat(ipsa inflammatione adhuc in generatione existente) si vires tollerant, ac etiam ętas,ad sanguinis missionem confestim confugiendum erit, per quam tum reuellendus, tum educendus,qui ad iecur fluit,sanguis est interna dextri cubiti vena secta, propterea quod

5.de loc. affect. Cap.ult.

Curatio.

13. meth. c.13. Victus ratio. Cap.14.

Medicamentorum ratio. L.1.de const.art. med.cap.17. 13.met.c.2.& 9. Venæ sectio.

quod & è regione, seu directo, & ampla via cum vena, quæ caua dicitur societatem habet hac nō apparente, media secanda est. Quod si nec ea se osten derit, reliqua, ac tertia est incidenda, quæ humeralis dicitur, ex Galen. decreto eodem 13. meth. meden. quem demum sectati sunt Aetius, Paulus, & Ale. Modum vero vacuationis, tum ex redundan tiæ modo, tum ex ætate, natura, tempore anni, regione, consuetudine, & ante hæc ipsa laborantis virtute, inuenies, vt eidem Gale. visum est. Quoniam si id ferre queunt, semel quantum satis est, detrahendum. Si vero non, per vices partitum Aetio teste. hæc autem venę incisio opportune in prima, & secunda die contingit: Si vero dolores vrgeant, & adsint vires, etiam septima venæ incisionem facimus, vt ipse inquit. A venæ sectione, vbi totum corpus plenum fuerit, (vt supposuimus) ad topica remedia confugiendum est, quibus vacuari posit id quod in phlegmone obsessa parte continetur. Hæc nanque communis est indicatio curationis omnium phlegmonarum (ut diximus). Nam antea priusquam totum corpus à recrementis liberum fecerimus, cauendum est ne ea applicemus, (ut Alex. inquit) In quorum adhibitione duo perpetuo seruanda sunt, quorum primum est, ne frigida admoueas, etiam si inter initia adhibeantur, aliàs magis noxæ, quàm vtilitatis causæ erunt: secundum est, quod eadem medicamenta nunquam absolui debent ab his, quæ mediocriter astringendi vim habent, indicatione sumpta a parte affecta, propterea quod animalibus altricis facultatis principium sit, & venosum ab hoc oritur genus, vt ideo eius robur seruandum sit, Quo fit vt etiam eo tempore, quo quicquam amplius non influit, nec repelli quod in laborante particula continetur, posit. Adhuc mixtæ facultatis esse debent medicamenta, vt ex eodem Gale. liquet præcitato lib. 13 method. medend. Nam coeontibus vna contrariis indicationibus, compositum quoque esse medicamentum oportet (quo etiam tempore clycteres, iidemque leues iniici debent, maxime si non sponte egerat aluus.) fiat itaque illinitio extrinsecus in hepatis regione ex oleo rosaceo, aut lentiscino, aut melino, aut œnanthino (ut ait Aetius) pariter, & ex myrtino, aut eodem oleo rosaceo cum oleo amygdalarum dulcium, vel amararum per mixto, seu absynthite. Et procedente tempore eodem oleo rosaceo, myrtino, seu cydoniorum cum masthichino, chamęmelino, seu anethino permixto vtare. Et sumpta a situ uisceris indicatione parum aceti, aut vini albi misceto. Quod si libeat cataplasmatis vti ex farina hordeacea fœnugræci, & seminis lini cum palmulis, vel malis cotoneis, meliloti flore, absynthio, & chamæmelo conficiantur, (Paulo auctore) pauco etiam aceto, vel vino albo addito. Insuper ex seminis lini, fœnugræci, hordeaceaque farina, aut triticea, his, vel omnibus, vel vno aliquo ex eis, aut quibusdam in aqua mulsa decoctis, ad mixtis absynthio, mastiche, ac meliloto fiat cataplasma, ex Aetii sententia, Cui etiam, veluti & cunctis reliquis medicamentis aceti, aut vini albi parum iniicito. Quod si vehementior fuerit ardor, mala cotonea, aut oleum rosaceum, vel cytoniorum adduntur, item plantaginis, cychorii, aut intubi folia contusa. Epithemata quoque hunc in modum parabis. Recipe rosarum rubearum, foliorum plantaginis, & cychorij, seu hortulanæ endiuiæ, ana P. i. florum chamæmeli, meliloti, absynthii, & anethi ana P. s. bulliant in aqua pluuiali, demum adde succi cychorii, & endiuię, singul. lib. 1. aceti vnc. ii. misceantur, & fiant epithemata. Poterunt item ex prædictis cum cerata, tum etiam emplastra formari, ac eisdem vti: Illud perpetuo animaduertens, quod quantum inflammatio ab eius principio recedit, in tantum relaxantia, seu digerentia vires præsidiorum astringentium vincere debent, licet semper (vt dixi mus) ea mixte facultatis esse necessum sit procedente vero tempore, si in gibba visceris parte phlegmone consistat, vbi phlegmone iam concoquitur nedum

13. meth. c. 11. circa principiū

Topica.

Quæ animaduertēda sint circa Topica medicamenta.

Cap. 16.

Gal. 13. met.c. 15. post med.

eis quæ modice vrinas mouent,sed etiam valẽtioribus vti licebit,asaro,inquã nardo celtica,phu,hoc est valeriana,petroselino,smyrnio, & meo,ex Galen. auctoritate,& insuper & oxymel ipsis dandum est,vt Paulus refert, Item syr. de byzantiis cum additione,de tribus radicibus,ac de eupatorio, nonnulla etiam decocta tum eorum,quæ diximus,tum etiam & aliorum medicamentorum, quæ vrinam ciunt concinnari poterunt, ac eisdem pręberi. Verum si cauum eisdem visceris inflammatione afficiatur,procedente (vt diximus) tẽpore per vẽtrem eos vacuare licebit, ex eiusdem Gal. sententia præcitatc lib. 13. meth.med. quem sectatus est Paulus,licet eandem per aluum purgationem, cum iecur phlegmone laborare incipit,tanquam valde nocuam, cum maximam excitaret phlegmonem,eodem loco prohibuerit, quæ vacuatio cum videlicet phlegmone iam concoquitur,vel inclinauerit, partim per clysteres fieri potest,partim per ea medicamenta, quę per os sumuntur,vt eisdẽ auctoribus visum est,quos primum quidem ex aqua mulsa cum sale fieri præcipiunt,postea vero in remissione videlicet hyssopum, vel origanum,vel minus centaurium,aut gnicum,seu colocynthidam imponi iubent. Sed tutius hunc in modum parari potuerunt. Recipe foliorum maluarum,althææ,& bete ana P.i.mercurialis, & centaurii minoris cuiuslibet P. s. salis communis parum,fiat decoctum,cuius recipe li.i.aut lib.s.& adiectis vnc.iii. vel iiii. olei communis,amygdalarum dulcium vel chamæmelini,& vnc.ii mellis rosacei, ac vnc.i.casiæ fistulæ,nec nõ ʒ.vii.diacath. fiat clyster. Vbi vero per clysteres phlegmone curari non valeat,purgans medicamentum audacter exhibere licebit,eo cibis admixto,quemadmodum à Gal. eodẽ 13.met.med. decretum est, veluti vrtica est,mercurialis,epithymum,ac filicula,seu polypodium, & reliqua,quæ ipse dicit quod modice aluum deiiciunt. Verum in remissionibus tum iis ipsis audacius,quam antea vtendum,tum vero quæ iis sunt valentiora partim in ptisana coctis,pertim tusis, ac in mollissimum puluerem redactis,quæ vel ex ptisana,vel ex aqua exhibeantur. Et idem quoque Gale. filiculæ aliquid in ptisana,ac nigri verati corticem aliquando incoxit, ac præbuit. Atqui nostris temporibus mitiora, ac tutiora medicamenta comperiuntur,quibus vti poterimus,vtputa, mel aereum,casia fistula, syr.ex pluribus infusionibus rosarum tum purpurearum,tum persicarum,diacath.triphera persica,ac etiam rhabarbarum: Ex quibus etiam simul mixtis hunc in modum purgantia medicamenta parari poterunt, Recipe mellis aerei vnc.ii. vel iii.aut tantundem prædictorum syr.diacath.ʒ.vi.thriipheræ persicæ ʒ.iiii.cum aqua cychorii fiat potio. In vicem quoq; mellis aerei vnc.i.s.casiæ fistulę,aut vnc.ii.cum prædictis exhibeatur vel rhabarbari cum spica recipe ʒ.i.seu scru. iiii. maceretur in vnc.ii. per noctẽ succi rosarum,demũ per colũ transfusi vnc. ii.s.mellis aerei adiectis,& vnc.s.diacath.aut ʒ.iiii.triphere persicę,fiat potio cum aqua intubi,aut cychorii,& si mauis pro melle aereo tãtundem prædictorum syr.aut vnc.i.casiæ fistulæ commisceas. Verum vbi neq; eisdem inflammatio conquieuerit,sed ad suppurationem permutetur,adiuuare naturam oportet,vt quam celerrime puris generatio fiat. Cum autem perfecta suppuratio fuerit abscessus quoque rupturam adiuuare licebit, & post eius eruptionem per eandem uiam per quam puris transmutatio contingit, iuuanda quoque natura erit,siue per sedem,aut vrinam,aut etiam os transmissio fiat: quibus vero medicamentis eadem perficere,oporteat copiosissime ab Actio cap.4. lib.10.conscripta sunt,ac etiam à Paulo præcitato loco,& propterea nos breuitati indulgentes ea hic non transtulimus. Si vero in scyrrhi naturam prædicta inflammatio vergat,eius curationem sequenti cap.requiras. Quod si fluxionis ad ipsum iecur causa ex ipsomet oriatur,adeo vt propterea ad ipsum multum confluat sanguinis ac phlegmone generetur,ne amplius phlegmone increscat

Cap. 15. De purgante medicamento quid sentiendũ sit.

Loco citato.

increscat, auferri hæc quoque causa debet primo, & quia hoc bifariam esse poterit, aut propter aliquem calorem, præter naturam in ipso iocinore existentem, aut propter eiusdem dolorem, inuenta quæ ipsarum causarum phlegmonem excitat, eam prius pro eius curatione auferre tentabis vt eodem 13. methond.med.à Gal.scriptum est, & deinceps ad prædicta topica medicamenta te conuertas. Cap.5.

περὶ σκίῤῥου καὶ σκληρώματος τοῦ ἥπατος.

id est de scirrho. seu tumore scirrhoso hepatis. Cap. 85.

NEc minus & eadem iocinoris substãtia, vtpote quæ naturaliter lutosum quidpiam continet, (veluti medicus quidam Gal. tempore per locũ dicebat) maxime oportuna est duris tumoribus, quos græci σκίῤῥους καὶ σκληροὺς & quandoque σκληρώματα appellant, nos vero scirrhos, seu tumores scirrhosos nuncupamus. Est autem affectus hic, quem scirrhum nominamus, tumor durus, qui sine dolore est non tamen omnino sine sensu. Quanquam si quis velit quod tumor sit præter naturam durus, & omnino insensilis, Is vero affectus qui σκλήρωμα à græcis dicitur, latine scirrhosus tumor sit non omnino durus, neque omnino insensilis, non reclamabimus cum de nominibus alteratio sit quemadmodum Galen. 14. method. medend. decretum reliquit, Illud tamen animaduertentes, quod duplex eiusdem scirrhi differentia sit, vt habetur à Galen. 2. de art. curat. ad Glauc. Quarum vna exquisitus scirrhus dicitur, tumor præter naturam existens sensu priuatus durusq;. Reliqua non exquisitus appellatur, qui non omnino insensibilis est, difficulter tamen sentitur, vt ipse inquit, qui dupliciter à medicis vocantur, vt patet. 14. meth. med. Nempe vel scirrhus propterea quod ex scirrhorum genere sit vel scirrhosus tumor. Nam & quod græci σκλήρωμα vocant, sub scirrhorum genere comprehenditur, Paulo auctore cap. 68. libr. 3. Sunt nanque inter eos scirrhos quidam, qui vbi plurimum increuerint, simulatque indurati fuerint, non modo dolore carent (vt Gal. inquit. 5. de simpl. medic. facult.) verum etiam sensum exiguum, aut etiam nullum habent reliquum. Dignoscitur autem cum iecur tali laborat affectu manifestius, quam si inflammatum esset, ac multo euidentius, eo quod eius moles durior sit, & in huiuscemodi dispositione extenuata sunt corpora, quę ei incumbunt, Verum tractus tempori quamuis magis increscat scirrhi cumulus, non tamen æque facile fuerit per tactum ipsam cognoscere, intercipi ente scilicet iudicium aqua intercutem, quæ illico scirrhum sequi consueuit (eodem Gale. auctore. 5. de loc. affect.) Multo etiam minore dolore iecur vexatur in scirrho, quàm in inflammatione, Aetio teste cap. 6. lib. 10. Color etiam vniuersi corporis (vt ipse refert) in nigredinem pullore permixtam permutatur, venter, & pedes intumescunt, supernæ corporis partes gracilescunt, & corpus ipsum tepescit. Aliquando autem aluus multa, & tenuia excernit, propterea quod his sufficienter angustata sunt ora vasorum, per quæ transmittitur cibus ex simis hepatis partibus in conuexas (vt Gal. refert eodem. 2. lib. de. art. curat. ad Glau.) Vrinę vero à principio quidem multę, verum vbi iam ad aquam intercutem dilapsi sunt, omnino paucę (vt patet ex eodem Aetio.) Quod vero affectus hic morbus sit in quantitate primo, (quoniam in genere tumorum præter naturam existit) sexcentis in locis liquet in Galen. doctrina, præsertim 13. & 14. meth. med. Secundæ in intemperie. quoniam frigidus affectus est vt 5. de simpl. medic. facult. legitur, Et tertio in soluta contiuuitate, quoniam

Vide 13. meth. c. 16. in prin. Quid sit scirrhus.

Cap. 6. scirrhi differentia duplex. cap. 4

cap. 6.

5. de symp. medi. fac. c. 13

Iecoris scyrrho laborantis indicia.

cap. 7. post prin.

cap. 5.

Quis affectus præter naturã sit scirrhus. 13. met. c. 4. & 14 met. c. 6

5. de simp. facu. cap. 7.

(vt diximus) ex genere est tumorum præter naturam. Cuius affectus inditia non alia requiras, quam ea, quæ supra narrauimus, pro dignotione partis affectæ, præsertim ex tumore, duro quidem existente cum exiguo, aut nullo dolore interim sensu priuato, quandoque non omnino insensili. Eius autem causa est humor lentus, & crassus insolubiliter partibus induratis infixus, (vt liquet eodem lib. 2. de art. curat. ad Glauc.) qui interdum statim à principio congregatur, & paulatim augetur: Crebrius vero medicorum imperitia paratur cum vehementer erysipelata, & inflammationes astringunt, & infrigidant. Id vero commune est omnibus scirrhis à quacunque causa ortum habeant, vt lib. de tum. præter naturam scriptum est. Perpetuo tamen ex humore crasso, & frigido ortum dicunt, quales sunt in animalium corporibus, bilis atra. & super exiccata pituita, & proinde scirrhosi tumores omnino, aut pituitosæ sunt substantię, aut atrabiliariæ, aut ex vtraque mixti, vt eodem 5. de simpl. medic. facult. liquet, & 14. meth. med. Et propterea etiam duri fiunt. Nam cum omnia dura fiant, aut resicatione, concretione, aut nimia impletione, vel harum quapiam coniugatione, eodem Gal. teste pręcitato li. 5. de simpl. medic. facult. Scirrhi seu scirrhosi tumores ex frigidi humoris impletione, simulatque congelati, seu concreti à uehementi frigore generantur propter quod aut insensiles omnino sunt, aut exigui sensus particeps, cum exiguo etiam aut nullo dolore consistentes, vt præcitato li. 5. de simpl. medic. facult. decretum est. Verum nunquid à crasso, & glutinoso humore, ac pituitoso originem ducant, an ex ea nigra bile, quæ veluti fęx sanguinis existit, differens ab ea, quæ propriè atrabilis nuncupatur, a qua non scirrhosi tumores, sed cancri gignuntur, Ex colore inquit Galen. præcitato lib. de tumor. præter naturam interstinguere valebis. Sed cum scirrhosi tumores, de quibus hic verba facimus, eorum colore dignosci non ualeant, Dicimus nos quod ex vniuersi corporis colore secerni possunt. Namque si ex nigra bile orti fuerint, color totius corporis ad nigrius declinabit. Si vero ex crassa, lentaque pituita originem traxerint, ad albidius: aliquando veluti plumbi colorem habent. Nam pro diuersa natura redundantium in iocinore humorum ex quibus prędicti affectus fuerint excitati, quod totum corpus simili colore inficiatur nemini in dubium venit: cum viscus sit princeps toti corpori alimenti materiam suppeditans. Proinde Galen. fassus est 5. de loc affect. sæpenumero solo colore comprehendisse, modo iecur, modo splenem esse affectum: Insuper ex ætate temperamento, regione anni tempore, ac præcedenti victus ratione illud confirmare poteris. Et vbi prædicti succi permixti fuerint, idem color, ac eadem, quæ sumuntur ex modo dictis initia permixta erunt. Cæterum ex quacunque causa in iocinore exquisiti scirrhi fuerint orti, omnino sine sensu persistentes, omnino quoque insanabiles sunt, velut in cęteris etiam partibus (vt liquet apud Gal. 14. meth. med. & 2. de art. cura. ad Glau.) Quam quam neque is, qui difficiliter sentitur, facile curationem admittat (vt ipse inquit) eodem quoque 2. de art. curat. ad Glauc. de hepatis scirrho sic scriptum reliquit, quod ab initio quidem sæpius ipsum sanauerit: Vbi vero ad plures dies forte fuerit extensus, neque ipse potuit sanare, neque alium vidit, qui posset, Nam omnibus iis qui ita affecti sunt ex necessitate subsequitur aqua intercus. Pereunt autem quam plurimi in tempore longo: quidam etiam breui, qui ventris profluo laborant. Propterea Paulus præcitato loco dicebat si vero iecur induratum fuerit, parum in medicina spei est, affectu in aquam subtercutem decidente. Qui autem iocinoris scirrhosi tumores, præsertim circa eorum initia curari poterunt, Ea curationis ratio, quæ musculosarum partium scirrhis competit, sanare eos consueuerit, Gal. teste eodem 2. de art. curat. ad Glauc. Quoniam viscus hoc fortia medicamenta non perfert

[Margin notes: Causę. — Cap. 4. — Cap. 10 — 5. de simp. facu. Cap. 7 — 14. meth. cap. 4 — cap. 4. — Cap. 8. — Quo modo diuersi scirrhi cā sit dignoscenda, Cap. 10. — Cap. vltimo. — Prognostica. 14 meth c. 6. 2. ad glau. ca. 4. 2. ad glau. ca. 5. — Cap. 5]

fert, veluti ſplen (ut ipſe inquit.) Communis autem curandi ſcirrhorum indicatio eſt, vt quod præter naturam in particula continetur, totum vacuetur, ut 14. metho. med. ſcriptum eſt; Id uero perficitur nedum medicamentis extrinſecus adhibitis, verum eis, quæ in potu ſumuntur vim habentibus aperiendi atque extergendi eum, qui in viſcere continetur, humorem, ac etiam victus ratione conuenienti adhibita. Et propterea ex his ſcirrhoſus tumor in hepate factus ſanari poterit, ex eiuſdem Galeni teſtimonio præcitato libro ſecundo de art. curat. ad Glauc. Ea de re nos primo victus rationem conuenientem præcipiemus, ſecundo quæ in potu medicamenta ſumuntur, & tertio, quæ foras adhibentur, conſcribemus. Verum quantum ad victus rationem ſpectat cum eadem victus ratione vtendum ſit, quia in obſtructionibus liberandis utimur, breuiſſimis verbis eam abſoluemus. Nam cibi, qui facilè concoquuntur eis exhibendi ſunt, quique & inciſoriam vim, & repurgantem complectuntur, vt inquit Aetius, Neque etiam ineptę eis acrium rerum comeſtiones ſunt, ſi per interualla, & poſt exercitia, ac geſtationes ſumantur. Pro ratione etiam morum, & exercitiorum tum quantitatem, tum qualitatem ciborum augere oportet, Vitanda ſunt craſſa, & viſcoſa edulia, atque ea, quæ difficiliter concoquuntur, ſic etiam & dulcia omnia: quoniam (vt diximus) hepati affecto nocentiſſima ſunt. Vinum pro potu competit tenue, odorum, moderata quantitate acceptum. Reliqua vero, quę ad victus rationem ſpectant, ſupra cap. de obſtruc. requiras. In potu autem ſumantur cuncta ea, quæ in renibus contentos lapides comminuere apta ſunt, quibus admiſcere oportet aliquid ex iis, quę urinam mouere poſſunt, Galeno auctore præcitato libro ſecundo de art. curat. ad Glauc. quem ſectatus eſt Paulus, cum dixit, Potiones expediunt, quę anguſtias viſceris recludunt, abſterguntque: Huiuſmodi ſunt quæ vrinam citant, & calculos confrigiunt, Ad hæc ea, quæ nuper ad iecoris obſtructionem dicta à nobis ſunt. Non eſt igitur cur hic ſpeciatim de eis mentionem facere debeamus, Cum infra locupletiſſimè de his, quę calculum confrigunt, atq; vrinam citãt, pertractaturi ſimus & fuſius uero pertractauerimus de his, quæ iecoris obſtructionem liberant: Eiſdem igitur locis ſtudioſi ea requirant. Vnum tamen ex Aetio non prætermittam, vtpote anagallidis, quæ cæruleum florem habet ſuccum, qui exiccatus, itemque liquidis ex aqua mulſa, in moderatis autem febribus ex aceto mulſo, potatus confert. Similiter etiam ſi viticis torrefacti, aut radicis eupatorii ℥.i. eodem modo exhibeatur. Cæterum cum affectus hic ex ſuperfluo humore ſimul cum frigiditate trahat originem, icirco compoſitam eſſe eius medelam oportet, ob refrigerationem ſcilicet, ex calfacientia poſcente affectu, ob alienam uero, & ſuperuacaneam humiditatem, euacuantia. Attamen vitanda ea ſunt, quæ immodice uim habent calfaciendi, ac validè exiccandi, nedum intus aſſumpta, verum etiam deforis admota: Nanque (vt Galenus inquit quinto de ſimpli. medicamentorum facult.) nullus ſcirrhoſus tumor curari valet neque à valide exiccantibus, neque à fortiter ex calfacientibus, neque ab iis, quæ vtraque hęc pręſtare poſſunt, propter cauſas ab eo ibidem traditas. Et propterea ſola ea, quę calfaciunt, ſed non admodum, unaque exiccant non magnopere eiuſmodi affectus ſanare poſſunt: vocantur græcè μαλακτικά, latine emollentia, eodem ſimul tempore utranque agentia: Nempe quod congelatum eſt fundentia, & ſenſim per halitum digerentia: Peculiariter etenim medicamentum emolliens non de omnibus induratis, ex quauis causa dicitur ſed de iis, qui congelatione induruentur, magiſq; ſi in eis contentus ſit humor præter naturam: Veluti in hiſce ſcirrhoſis tumoribus: quemadmodum idem Galenus teſtis eſt præcitato libro quinto de ſimplicium medicamentorum facult. Cuius farinę ſunt ea medicamenta (ut diximus) quæ calorem habent tepidũ,

Methodus curandi ſcirrhos. cap. 4.

Victus ratio. cap. 5

Medicamentorum ratio.

cap. 5

Cap. 6.

Emolliens medicamentũ quod dicatur.

cap. 4

humiditatem vero nec multam, nec omnino minimam & propterea modicè exiccantia. Nanque oportet induratum corpus à medicamento, quod auxilio futurum sit, simile quid pati ijs, quæ sub sole funduntur, alias siquis medicamenta, quæ vehementer dissoluũt, trahunt, ac digerunt, induratis corporibus adhibuerit, eisq; vacuare tentet nec iis vtatur, quæ ex calfaciendo molliunt, ac liquãt: huic licet paucis primis diebus egregie processisse curatio videbitur: quod de affectu tamen restabit tantum insanabile erit: Si quidem toto quod in eo tenuium partium erat digestio: quod reliquum est veluti lapidiosa cõcretio liquetur (Gal. auctore eodem 2. de art. cur. ad Glauc. & 14. met. med.) Hac igitur de causa ad scirrhosos affectus (vt diximus) nullum vehementer excalfaciens, siccansque medicamentum aptum: sed ea tantum, quæ cum molliendo digere possunt ex eiusdem Gal. sententia. Quanquam eisdem indicatione sũpta à parte affecta, quæ sẽper (vt Gal. inquit eodem 14. met. med. in omnibus tum morbis, tum symptomatibus in memoria habenda erit) ea, quæ astringendi vim habent, admiscenda sunt, Ita tamen, vt semper, quæ digerendi, dissoluendi, ac molliendi vim habent, astringentiam superent. Qua propter augere oportet ea, quæ ratione inflammationis ipsius apponuntur cum cataplasmata, tum etiam & fomenta, ex Galen. & Aetii sententia, & fortiora quędam annectenda sunt. Ea autem constabunt ex absyntii coma, nardo cum inda, tum celtica, croco, œnanthe, mastichæ chia nardino, ac lentiscino vnguento, adhuc autem & mastichino, & melino (vt ipsi inquiunt.) His igitur ammoniacum, thymiama, & bdellium, altææque radicem, ceruinam, seu vitulinam medullam, ac anseris, seu gallinæ adipem miscere oportet. Nec minus & aliquid eorum, quę incidere possunt admiscendum est, vt eodem secundo de art. curat. ad Glauc. & 14. meth. med. liquet. Hæc etenim incipiente in hepate scirrhum sanare poterunt conuenienti simul adhibita diæta, simulq; medicamentis aperientibus, atque abstergentibus humorem, qui in uiscere continetur.

2. ad glau. ca. 4. 14. meth. c. 4. — *14. meth. cap. 5.* — *2. ad glau. ca. 5. 14. meth. c. 5.*

Topica.

Poterunt autem hunc in modum medicamenta parari, Recipe absyntii. P. s. foliorum, & radicum althææ ana manip. i. bulliant in oleo communi, quo sæpius per spongias supra hepar fomentum admoueatur, dein Recipe olei de absynthio, & mastichini, singul. vnc. i. nardini, & cytoniorum cuiuslibet unc. s. spicæ nardi, inditę, vel celticę ana ʒ. s. croci scrup. s. adipis anseris, seu gallinæ, & medullę ceruinę seu vitulinę ana vnc. i. cærę quantum satis sit, & aceti parum; fiat vnguentum, quod mane, vesperi applicetur, præcedentibus semper prædictis fotibus. Procedente vero tempore addere poteris prędicto vnguento unc. s. vel unc. i. ammoniaci, aut bdelli humentioris existentis, siue styracis similiter humentioris, quæ prius aceto dissoluantur; & si mauis in cataplasmatis formam redigere, folia excipe, simulq; radices maluarum, ac althææ quantitate cuiuslibet manip. i. & cum modicè prius fuerint decocta contundãtur, adiiceq; adipis anseris, seu gallinæ unc. ii. lenti cremoris fœnugręci, seminis lini, & althæę ana ʒ. iii. olei mastichini lentiscini, & de absinthyo ana. vnc. i. ammoniaci, seu bdelli in aceto dissoluti vnc. iii. misceantur & fiat cataplasma cum oxymelite, quod item præcedente semper fomento adhibeantur. Interim addere poteris nardi spicam, indicam, aut celticã cuiuslibet ʒ. i. assumens & croci scrup. s. Illud tamen perpetuo seruandum erit, ne admodum fortibus medicamentis vtare, Cum ea viscus hoc non perferat, vt diximus ex Gal. auctoritate. Et proinde non audeas quæso supra medicamenta, quæ vehementer discutiunt, trahunt, ac digerentur, nisi eorum exigua sumatur quantitas, ad misceaturque lenibus semper medicamentis nuper conscriptis. Nec eadem unquam omnino ab astringentibus absoluantur: qua habita methodo, poteris ex cõnnumeratis medicamentis varios (vt vsus requirit) potus, diuersaque cataplasmata, ac vnguenta componere tum lenia, à quibus semper incipias,

tum

tum valida, tum mediocria: Et proinde huic cap. finem imponimus. Illud tamen animaduertentes, quod vbi multo sanguine abundauerit laborantes, priusquam modo dictis medicamentis vtaris, vena secanda erit interna dextri cubiti: Et si copia adsit pituitosi, vel melancholici succi, ii quoque prius purgandi sunt, Sæpius autem tal a pharmaca fuerunt adnotata, præsertim cap de melancholia, & de obstructione iocinoris.

περὶ ἰκτέρου.

id est de ictero seu morbo regio. Cap. 86.

IN ex crementorum separatione omnino ea non peracta, vel non rite, symptomata quædam fiunt aliqua nomine proprio vacantia, alia vero vulgo nominata, ueluti ἴκτερος à græcis dictum quem admodum Galen. testatur lib. de differ. & tertio de caus. sympt. Hunc affectum latini quandoque icterum interim auriginosum nominant: Celsus autem & arquatum, & interdũ regium morbum appellat, vt liquet c. 14. lib. 3. Medicorum vulgus ictericiam nuncupat. Cur autem morbis regius nominentur hic affectus, ab eodem Cornelio precitato loco ostenditur. Verum cum greci affectum hunc ἴκτερον nuncupent, ab Aetio cap. 17. lib. 10. declaratur, Ait enim ἴκτερος à similitudine ad animalculum, quod ἴκτις id est iuerra appellatur, nominatus: Est autem id animalculum mustella syluestris, quæ auricolores oculos habet: sed quicquid sit de eius nomine, hoc pacto ipsum describit eodem loco, quod biliosi humoris circum corpus effusio est, ob secernentis eum facultatis debilitatem quæ eum segregare, & ad proprios excretionis locos demittere non valet. Paulus quoque cap. 50. lib. 3. dicebat, Regium morbum esse bilis per totum corpus effusionem, modo atræ, de qua in lienosis dictum est, modo flaue Atqui nos de eo iectero verba facimus, qui effusio est flauæ bilis per totum corpus, Hec tamen effusio vere & proprie icteros dicitur. Nam de atrę bilis effusione in sequentibus pertractabimus. Et cum dixerimus affectum hunc vitio segregationis excrementorum prouenire, de eo excremento intelligimus, quod flaua bilis appellatur. Hęc inquam cum non omnino, vel non rite segregatur, ac expurgatur, per totum corpus cum sanguine diffusa, huius mali auctor est, Verum cum ex triplici causa id prouenire possit, vt 3. de cau. sympt. à Gal. scriptum est, Nanque vel vitio particulę, que excrementum ipsum expurgat, vel ratione viarum, per quas expurgat, vel vitio ipsiusmet ex crementi, quo fit, vt non perpetuo in morbo regio idem locus affectus, sit, Neque etiam iecur (vt à Gal. demõstratum est. 5. de loc. affect.) quamuis interdũ ipsum afficiatur, Item neque ipsa vesiscabilis semper afficitur (ut eodem lib. sctiptum est, similiter à Paulo, & Aetio præcitatis locis.) Propterea nos cum numerosæ sint morbi regii differentiæ (eodem Paulo auctore) Pro earum diuersitate conabimur affectas partes inuenire cum aliæ partes afficiantur, si eiusdem excremẽti uitio morbus regius proueniat, aliæ si propter viarum angustiam, vel propter ipsius particulæ expurgantis imbecillitatem. Quod vero biliosum hoc excrementum vesica, quæ iocinori subest, expurget, liquet apud Gal. præcitato lib. 3. de caus. sympt. quarto de vsu part. ac 5. de loc. affect. & secentis aliis in locis. Cum itaque non vnus locus perpetuo in morbo regio afficiatur, Errauerint que qui hepatis affectionem in omnibus ictericis adesse putauerunt (vt inquit Aetius) Iure indagandum putaui quot partes in eo affici possunt ac commodo, & quibus notis inrerstingui poterunt. Atqui compertum est in Gal. Pauli, atque Aetii doctrina in quouis morbo regio aut iecur, aut vesicam bilis, vel vniuersum corpus affectum esse. Qua propter vbi

Lib. de dif. sym. c. 4. in prin.
3. de cau. sym: capite ultimo in prin.
Morbus regius quid sit.
Quod flaua bilis ut non rite expurgetur, trifariam contingit.
Ca. 2. post prin.
Cap. 7.
3. de cau. sympt. Ca. 2. post prin.
4. de usu par. cap. 12. circa medium.
5. de loc. af c. 7
Quot partes affici possunt in morbo regio.
Si iecur sit affe ctum signa.

iecur affectum sit, excrementa alui flaua bile vehementer colorata, similiter & vrinæ videbuntur. pariter & sudores, si ii quoque effundantur. Excrementorum nanque proprietatem in morbo regio considerare per quam necessarium est, vt 5. de loc. affect. decretum est, præsertim si cum eis eorum, quæ præcesserunt memoriam habuerimus. Interim febris quoque aderit, ac præcordiorum in dextra parte dolor, quandoque vero citra dolorem, ac grauitatem, & febrem, feruorem ea parte sentient. aderitque sitis, ac corporis exiccatio, ac eiusdem coloris varia mutatio: manifeste etenim quandoque videmus (eodem Gal. teste præcitato loco) iocinoris secundum naturam temperie mutata, vniuersum corpus herbis candenti pallore infectis similiari: Interdum plũbeum, aut etiam magis fuscum referre colorem. Interdum etiam alias quasdam ineffabiles colorem proprietates, quæ iocinore suo munere non recte fugente, accidere solent. At vbi citra febrem morbus regius accidat, vrgente in dextra præcordiorum parte grauitatis cuiusdam sensu, & alba sint, quæ per aluum deiiciuntur, ac statim vrinę biliosissimæ, & affatim excernantur, vesicę bilis vitio talem morbum regium fieri haudquaquam verendum est. Verum si non vniuersim, sed paulatim morbus regius procreetur, sicvt nullum fere ex commemoratis adsit, (vt Paulus testatur) Sintque alui excrementa proxima consuetis similiter & vrinæ, fiatque cutis proriginosior, ac magis arida vitio vniuersi corporis, seu solidis partibus nimio calore intemperatis, hunc procreari morbum regium manifestum erit. Cæterum quęuis pars in eo afficiatur, perpetuo iecterus symptoma est, eorum genere, quæ in corporis affectibus consistunt, Et cum primæ eorum differentiæ numero quatuor sint; sub visibilibus comprehenditur, quæ in coloribus, qui præter naturam sunt, consistunt, idq; non alicuius, vel aliquorum partium, sed vniuersi corporis (Grleno auctore lib. de differ. sympt.) Communiter autem omnibus ictericis pigrities, & tumor grauans ad motum corporis contingit, ad dulces cibos animum habent alienatum, amaros vero non admodum auersantur, & varijs imaginationibus vexantur. pruritus etiam vniuersi corporis comitatur: ac difficulter exudant: alba oculorum, & partes faciei temporibus propinquæ, itemque malæ pallorem ostendunt. venę etiam sub lingua repletæ reperiũtur, & abũdantem humorem significant, (Aetio auctore.) At (vt inquit Celsus) color eum morbum detegit, maxime oculorum, in quibus quod album esse debet, fit luteum, soletque accedere & sitis, & dolor capitis, & frequens singultus, & præcordiorum dextra parte durities: & vbi corporis vehemens motus est, spiritus difficultas, membrorumque resolutio. Atqui vbi duritius manet morbus tum corpus cum pallore quodam inalbescit. Verum licet, morbus regius (quomodocunque fuerit ortus) perpetuo sympt. sub eodem genere sit, ac biliosi excrementi separatione frustrata fiat, (vt dictum est) quæcunque etiam pars in eo primo affecta sit, tamen non semper in eo segreeatrix facultas oblæsa est, neque ad functionum noxam sequitur, Vesica bilis imbecillla existente in seipsa, ita vt non valeat aut ipsam bilem attrahere, vel eandem expellere, Sed interim viarum angustiam consequitur. quandoque vero ex ipsius met excrementi vitio fit (vt diximus.) Id quod etiam forte innuere voluit Aetius, quamuis eius verba videantur asserere, semper icterum ob secernentis bilem facultatis debilitatem oriri, Nanque subdit demum, quæ eadem segregare, & ad proprios excretionis locos demittere non valet, quod nedum ob facultatis imbecillitatem, verum etiam ob viarum angustiã, ac excrementi vitium fieri potest. Propterea id perfecte dignoscere, atque exacte interstinguere opere pretium duxi: Ex quibus insimul patebit eiusdem morbi regii causarum diuersitas. Oritur itaque interdum morbus regius ex iocinoris inflammatione, propter quam sanguis omnino a bile ip-

Cap. 7.

Si uesica bilis.

Si uniuersi corporis uitio proueniat morbus Regius, signa.

Quis affectus præter naturam sit morbus regius.
Cap. 5. in princ.
Signa eiusdem.

Causæ.

sa

sa expurgari nequit, immò vnà cum ipso sanguine bilis per totum corpus defertur, Et hinc morbus regius generatur, propterea quod & eiusdem bilis copia ob eandem causam in eodem viscere gignitur, & constipatio quædam fit, seu angustia locorum, per quos ipsa bilis ex venis transfertur ad canales vesicę bilem recipientis, vt Gal. inquit com. apho. 64. 4. lib. Cuius quidem morbi regii indicia sunt præcordiorum dextra parte dolor, biliosę deiectiones, & febris (vt inquit Paulus) Nanque ii omnino febricitant, Galen. teste. 9. de comp. medic. secundum locos. Similiter & vrinæ flaua bile vehementer coloratę videbuntur. At si citra grauitatem feruor in ipso existat, ex sola iecoris calida intemperie vitium gignitur, vt idem Paulus testatur. Ex qua calida intemperie cum multa copia bilis progignatur, quę præ multitudine expurgari nequit, eadem per totum corpus diffusa, propter eiusdem excrementi copiam, icterus excitatur, Nec minus & ex obstructione, non siquidem paruorum vasorum, per substantiam iocinoris distributorum, per quę alimenti, ac sanguinis digestio in vniuersum corpus fit, sed eorum locorum, per quos transfertur bilis ad canales ipsam recipientes ex eadem vesica bilis ortos, ac per iocinoris substantiam extentos, vt patet com. pręcitati aphoris. excitatur morbus regius: propter viarum vitium: hoc est ipsarum obstructionem. qua etiam ratione angustatis videlicet iam dictis viis ex eiusdem visceris scirrho, morbus regius generari poterit: Verum si scirrhus fuerit causa, eiusdem indicia præcedenti cap. de scirrho requiras. Si vero ex obstructione ortus fuerit, sine febre permanebunt ægri (eodem Galen. teste præcitato lib. de comp. medic. secundum locos) Nec non & grauitas quædam in eadem dextra præcordiorum parte aderit, præsertim inter vehementer respirandum, Nullumque aderit scirrhi inditium. Quod si absque febre alba deiiciantur alui excrementa; vesicæ fellis (vt diximus) malum ostenditur: Verum id bifariã esse poterit, Nanque vel ob eius imbecillitatem, propterea quia biliosum humorem veluti consueuit in se ex hepate non attrahit: & ob id impurum sanguinem relinquit. Quanquam etiam contingat eandem nimis repleri, & propter repletionis multitudinem idem excrementum expelli ad intestina nequeat: & excretrice insimul facultate existente imbecillitate. Poterit & secũdo morbus regius vitio viarum ex ipsa vesica ortarum oriri, vtpote cum ipsæ obstructæ fuerint: & hoc, vel cum obstructæ fuerint viæ, per quas ex iocinore ad ipsam vesicam biliosum excrementum trahitur: vel eæ, per quas ab eadem vesica ad intestina propellitur: quippe omnibus prædictis modis non expurgatus a bile sanguis in totum corpus diffunditur, ac morbus aquatus efficitur. Ex viarum vitio, si propter earum obstructionem fieri contingat. Ex imbecillitate vero separatricis facultatis, si eadem vesica bilis in attrahendo, seu excernendo prædictum succum propter aliquam eius intemperiem fuerit debilis. Nanque fellis telliculus, cum inter naturam instrumenta connumeretur, vnicum habet veluti reliqua imbecillitatis principium a partis intemperie ortum, vt eodem. 5. de loc. affect. in fine Gal. visum est. Atqui inter stingues, si ob meatuum ipsius obstructionem fiat morbus regius: Nanque cũ albis excrementis grauitatis cuiusdam sensus circa dextrum hypochondriũ vrgebit citra febrim. At si propter eius imbecillitatem fiat, talia excrementa citra grauitatem deiiciuntur, vtrisque tamen statim vrinæ biliosissimę affatim excernuntur (vt inquit Paulus.) Cæterum, si hoc vitium febriente ægro repente, ac cumulatim superueniens febrem finierit, crisim testatur, materia ex alto foras prorumpente, proruente nimirum ad cutem bilioso humore ratione bonę iudicationis, vt ex Paulo, & Gal. liquet: qui morbus regius, ex excrementi vitio quoque generationem habet eo siquidem crassiori existente, potius quàm multo. Nam si tenuis eadem fuisset, vtique & in billis eadem

Si ob hepatis inflammationem fiat morbus regius signa.

9. de comp. med. sec. loc. c. 1 in prin.

Si ex eiusdem iecoris intemperie calida fiat, signa.

si ex obstructione, seu iocinoris scirrho fiat morbus regius signa

Cap. 1

si uitio uesicæ fellis oriatur, signa.

signa morbi regii ex crisi.

Loc. citatis.

crisi foras propulsata fuisset. Id quoque confirmabunt alui excrementa, & vrinæ, quoniam vtraque secundum naturam se habebunt, & ob eam causam nullum visceris affectum declarabunt. Contingit etiam citra febrem aliquando sanguine in bilem exagitato, propter corruptionem aliquam peregrinam ortam ex noxii medicamenti potione, aut venatarum bestiarum morsu, quod propterea morbus regius fiat, Aetio, & Paulo testibus. Quod vero ex ferarum morsu fieri soleat, exemplo probat Gal. quinto de locis affect. cuiusdam imperialis, serui, qui viperarum venationi deputatus erat, cum a vipera morsus esset. Huic vniuersi corporis color fuit mutatus, adeo vt porri colorem referet. Ex multitudine quoque biliosi excrementi & hic morbus regius ortus. propterea quod sanguis extranea quadã corruptione in bilem fuit versus. Neque etiam difficulter is dignosci poterit, si ab aliqua prędictarum duarum causarum fuerit ortus, ęgrotantis, aut astantium interrogatione percepta, quæ earundem præcesserit causa. Si vero non vniuersus, sed paulatim procreetur morbus regius, nullumque ex commemoratis adsit, ita vt neque dolor, neque grauitas circa alia infestet, neque febris præcesserit, plurimam in vniuerso corpore procreari bilem perpendere debemus. Idq; bifariam esse poterit, vel propter solidarum partium colorem immodicum, vel ratione alimenti, quod ipsis distribuitur. Ex vtraque tamen causa propter excrementi multitudinem icterus oritur, quoniam cum expurgari nequit, vna cum sanguine per totum corpus defertur. Vna autem ab altera causa distinguitur, interrogatione facta eorum, quę præcesserunt. Nam si multo tempore calidioribus cibis, ac potibus vsus fuerit æger, ciborum vitio tribuenda erit occasio. Vbi vero hæc non pręcesserint, ex calida vniuersi corporis intemperie, audacter morbum regium excitari censeo. Tot itaque sunt morbi regii differentiæ a diuersis causis ortæ: quæ iam dictis signis facile dignosci, ac inter se distingui poterunt. Reliquum est, vt eiusdem prognostica enunciemus: quorum primum Hip. est apho. 62. 4. lib. dum inquit, Quibus in febribus morbus regius ante diem septimum accidit, malum. Nanque cum iudicatorius esse non possit, sed symptomaticus potius, iocinoris male se habente (vt in com. Gal. asserit) nec propter aliud malum ipsius hepatis ante septimum oriri possit morbus regius, quàm ex inflammatione, vel obstructione eiusdem visceris, cum citius non possit iudicatorie bilis perduci in corpus: quoduis prædictorum affectuum consequatur, semper malum est, nec post septimũ, si propter eosdem affectus iocinoris excitetur, periculo vacabit, vt liquet ex eodem Gal. ibidem. Hoc idem confirmauit tertio de morb. vulg. Galen. cum dixit, Reduc item ad memoriam ante concoctum morbum crebro re audiuisse nullum quemlibet abscessum proficere, nedum auriginosum, is enim impediri significat bilem, quo minus ex viscere expurgetur, & per ventrem effundatur, vel propter oppilationem eius, vel propter inflammationem. Verum morbo iam concocto decretorie interim natura ad cutem excrementum effundit, cũ quorundam aliorum humorum, tum flaua bilis. At huius Hip. sententiæ contrarium, quarto de ratione vict. scriptum reperitur. Ait enim auctor, in biliosa febre morbus regius cum rigore ante septimum diem enatus, morbũ soluit. Si vero absque rigore præter occasionem superuenerit, pestiferum. Nisi esset quod (vt Gal. refert in expositione prædictæ sentẽtiæ) neque ante septimum diem, neque post septimum cum rigore enatus morbus regius febrem soluit. Sed ita distinguere oportet, quod febrientibus morbus regius superuenit, interdum quidem tanquam affectionis hepatis symptoma, quod malũ est (vt diximus ex eius sententia) Interdum quoque, natura post coctionem per cutim excernere contendere, sed nequeunte, veluti in abscessibus omnibus fieri consueuit: quod nequaquam malum est, immò si cum rigore fiat, morbum

Si ab aliqua causa externa fiat, signa.

5. de loc. af. c. 7 ante med.

Si uniuersi corporis uitio fiat, signa.

Prognostica.

3 de mor. uulg. commentario 1. comment. 5. in fine.

Tex. 18

morbum soluit in biliosa febre: quoniam & natura vehementiori motu mouetur ad expellendam bilem, eam, quæ mordacior, ac acrior est, id quod per rigorem significatur. Et licet ipsa eadem bilis ante septimum iudicatorie efferri sit impossibile, (vt patet com. eiusdem aph. 62. quarto libro) bene tamen decretorie ad cutim effundi poterit, (vt eodem 3. de morb. vulg. inquit.) In biliosa scilicet febre, citra aliquem iocinoris affectum, vtputa inflammationem, seu obstructionem, (vt diximus) morbo iam concocto, & potissimum vbi per aliam viam natura eandem postea bilem excernere ualuit, per aluum videlicet, aut vesicam, vel largum sanguinis profluuium, quemadmodum Hippoc. & Galenus primo de morb. vulg. scriptum reliquerunt. Idem quoque Hip. aph. 64. eiusdem libri quarti dicebat. Quibus in febribus morbus regius septimo, vel nono vel vndecimo vel decimo quarto superuenerit, bonum, nisi dextrum hypocondrium obdurverit: si vero non, non bonum, & aph. 42. libri sexti sic de morbo regio scriptum reliquit, Morbo regio laborantibus, si fiat hepar durum, malum. Celsus vero Dioclis auctoritate testatur, quod si morbus regius febrem oriatur, ex toto proderit, si post hunc febris, occidet. Quantum vero ad curationis rationem spectat, si icterici fiant ratione bonæ iudicationis in febribus, facile hi curantur (Galeno teste nono de compositione medicamentorum secundum locos, & Aetio cap. 18. lib. 10.) ex aquarum potabilium balneis, ac olei discussorii affrictu, & omnibus cutem rarefacientibus, quale est anethinum oleum, & chamæmelinum, irinum, & amaracinum Similiter, si (vt inquit Aetius) rosmarinus herba oleo incocta ipsum plurimum discussorium facit; cum his præterea victus adhibendum est humidior qui humorum crassitudinem moderate extenuare possit, vt eidem Gal. visum est 5. de loc. affect. & Aetio præcitato loco, quanquam idem Gal eodem loco præceperit taliter laborantibus, vt aqua suapte etiam natura calida, & cui discutiendi vis esse, vterentur. Ex his nanq; quidam bonam valetudinem consequutus fuit, vt ipse inquit: Si vero ex lætalis veneni potione, aut ex virulentorum animalium morsibus quispiam ictero corripiatur, iis vtendum erit alexipharmacis, quæ aduersus talia suo loco conscribentur: quanquam Gal. imperialem seruum viperarum venationi deputarum, cũ à vipera morsus esset, per theriacæ potionem curauerit, vt eodem 5. de loc, affect. testatur, & propterea eadem vti poteris. At vbi ex solidarum partium calore immodico in regiũ morbum inciderint, ad sanitatem reducentur (Paulo auctore) cibis humidis, & mediocriter refrigerãtibus, ptisana scilicet, intubo, seri, cychorio, piscibusque, & vino tenui aquoso, nec non simplici frictione, exercitiis moderatis, vnctione, ac balneis (vt ipse inquit) quæ ex potabili aqua tepida fiant, in qua decoquantur medicamenta frigida, & humida: qua etiam ratione curabitur, si ratione alimenti, quod ipsis partibus distribuitur, fuerit excitatus morbus regius. Verũ si non vniuerso corpore primario affectio, sed iocinore male se habente morbus regius excitetur, quiuis fuerit eius affectus, siue calida intemperies, siue inflammatio: vel obstructio. seu scirrhus, non alia ratione indigebit, quam ea, quæ à nobis prius instituta est pro eorundẽ affectuũ curatione: quare non est cur iterum hic eandem repetamus, sed illam in hoc caput transferre oportet. Restat itaque, vt eius morbi regii curationem præcipiamus, qui vitio vesicæ bilis excitatur. Hic omnino his, quæ obstructiones aperiunt, cibis, potibus & medicamentis extenuantibus, deinde his, quæ bilem ducere possunt, curari desiderat, Galeno auctore quinto de locis affectis. Propterea aer temperatus eligatur, aut parum ad calidum vergens: somno item moderate vtantur, nocturno potissimum, lecto etiam, & conclaui cultiore clauso loco ludis, lasciuia, per quæ mens exhilaretur (vt Celsus inquit) Conueniunt item exercitationes, & gestationes (vt Aetius refert) Per omne etenim tempus,

3. de mor. uulg. Loco citato.

1. de mor. uulg. comment. 2. Tex. & com. 65

Curatio morbi regii si crisis ratione fiat. Cap. 1.

5. de loc. affect. Cap. ult.

Si ab aliqua externa, & ueneno sa causa fiat, Curatio.

Loco citato. Si ex immodico calore partiũ solidarum.

si iocinore male se habente oriatur, curatio.

si uesicæ bilis uitio fit ortus morbus regius curandi ratio. In fine. Ratio uictus.

pus vtendum est exercitatione frictione, si hyems est balneo: si æstas, frigidis natationibus, ex eiusdem Celsi sententia. Alui excrementa quotidie expurgari debent: quæ si non natura excernantur clysteres adhiberi debent, Clyster enim (eodem Aetio teste) propter stercorum euacuationem spirandi facilitatem inducit, intestinaque irritando, ac mordendo humores ad cutis superficiem delatos ad ipsa retrahit, & reuellit, præsertim vbi acrior fuerit. Animi affectus immodicos vitent, vtantur tamen animi laxamento, ac iucunditate; Nam maximum adiutorium, & magis vtilis est ægrotantibus animi purissima laxatio, siue serenitas (Celio Aureliano teste capit.5.libr.3.) Cibi eligantur faciles concoctu, simulque incisorii, & attenuatori (vt patet ex eodem Aetio.) Ex volucrum quidem genere maxime montanæ, vt starnæ, phasiani turdi, merulæ ac reliquæ aues paruæ. In earum vero penuria gallinis, ac gallinaceis pullis vtantur, cum quibus olera ea decoqui poterunt, quæ vim extenuandi, ac vrinam ciendi habeant, veluti seris, intubum, asparagus, oreoselinum, fœniculum, serpyllum, smyrnium, carduus, & eryngium, daucus, ac reliqua huiusmodi. Inter quadrupedum etiam carnes, ferinæ mansuetis magis sunt aptæ: quibus etiam interim vti poterunt capreolorum præsertim, à fructibus abstinendum est: amygdalæ modice sumi possunt. Pro potu vinum conuenit album, subastringens, neque valde vetustum, vt eidem Aetio visum est. Vbique tamen mediocritas optima censetur, vt ipse inquit. Verum vbi meatus vesicæ bilis vtrique sunt obstipati, vel alter duntaxat, vt Paulus testatur, Consilium est venam in dextro cubito secare, Nanque duo maxima remedia in huiusmodi ictericis principatum obtinent, (vt inquit Aetius) sectio videlicet venæ, & purgatio, potissimum vbi multitudo sanguinis vna cum bile in toto corpore abundat. In his nanque nihil venæ incisione commodius fieri poterit, si nihil impediat. Sanguis autem particulatim, & per vices detrahendus erit, ne per coaceruatam euacuationem uires ægri prosternantur. At purgationes magis propriæ, & familiares huic morbo existunt (vt idem Aetius testatur Rufi auctoritate) Propterea tutius eis vti debemus, potissimum vel sanguinis multitudo vna cum bile in toto corpore non redundet, neque circa iecur dolor, aut distensio infestet. Et propterea Galen. 5. de loc. affect. prætermisit venæ sectionem, & purgationem comendauit: Quanquam neque his vti debeamus, ni prius humores eduliis, ac potionibus itemque pharmacis prius fuerint attenuati, atque obturationes deoppilatæ, præcepto Gal præcitato lib.5. de loc. affect. & Aetii pręcitato loco. Purgationes nanque in principio datæ, priusquam bilis fuerit attenuata, ac vasa fuerint reserata maximi mali causam præbuerunt. Ex quibus eligi potest bilem interim præparatione, ac attenuatione, indigere; quemadmodum in nostra methodo. Vt vero attenuetur humor, referenturq; viæ, ictericis dari poterit apii, vel adianti, vel lapathi decoctum ad tertias, Vtilis quoque est absynthii cremor per se, & cychorii succi cyathi bini, aut terni per se, aut cum vino poti. Similiter & verbenacæ rectæ, aut oxalidis decoctum, vt liquet ex Aetio, & Paulo. Si quis autem velit eos, quibus vtimur prædictorum loco syr. adhibere pro extenuatione, & reseratione perficienda, caput consulat de iocinoris obstructione. qua reseratione, ac extenuatione peracta, medicamentum, quod bilem ducere possit, exhibe, iuxta Gale. sententiam. Sit autem forte pharmacum purgatiuum, vt iubet Aetius, Nam ictericis purgationes, exhibendæ fortiores sunt, Etenim ob ventris siccitatem imbecilliores, inefficaces ipsis cognoscuntur, vt ipse inquit. Adde & secundo, quod parum quidem habemus in tali purgatione naturam adminiculantem, Nanque vel attrahere, uel expellere ob copiam, seu obstructionem bilem nequit ipsa uesica bilis (ut diximus) in prędictis ictericis, imbecilla siquidem existite eius separatrice

Venæ sectio.

Purgationis, ac aliorum medicamentorum ratio.

Cap.7

Locis citatis.

paratrice, ac expultrice facultate. Vt autem noxij humoris prompte fiat euacuatio, vtriusque indigemus, natura siquidẽ expellente & medicamento attrahente, quemadmodum ipse Gal.com.aph.22.primi lib. scriptum reliquit. Poterit autem purgans pharmacum ex casia fistulą seu melle rorido, rhabarbaro, seu agarico, diacath. & triphera componi hunc in modum Recipe mellis roridi vnc.ii.s. vel casiæ fistulę unc.i.s. rhabarbari cum spica vnc.i.s. succi rosarum macerati, & per colũ transfusi scrup. iiii. diacath.ʒ.vii.tripheræ persicæ ʒ.iiii.cum aqua cichori, vel lupulorum, in qua prius ʒ.i.agarici, seu scrup. iiii.fuerint, decocti, fiat potio. At si neque dicta purgatione liberari potuerint, iis rursus valentioribus ad aperiendum datis potionibus, medicamentum, quod vehementius purget, exhibendum erit, ita ut etiam ad finem purgationis vna cũ vehementissima mordacitate bilis excernantur, quæ cęrulea magis sit quam flaua, vt inquit Aetius ex Ruffi auctoritate, & Gal. præcitato loc. Propterea cum cremore absynthii nardus indica, ac iunci rotundi odorati flores adiiciantur. Item conuenit pulegii, aut calminthæ decoctum. Prodest etiam tum ex satiuus, anchusę radix rubeæ tinctorum radix, chamæpithios, rorismarini, & aristolochiæ, Item serpyllum, hypericum, & eius generis plurima alia singula in aqua ad tertias decocta cum vino dulci bibenda præbeto, aut contundito, & cribrato, ac singul.ʒ.i.dato vt inquit Aetius. Datur item valde commode cornu ceruini ramentum chocleari mensura, petroselinum, anisum, asarum, leucanthemos & buphthalmos Gal. Archigenis auctoritate eodem 9.de compositione medicamentorum secundum locos coagulum leporis commendat, si cum meraco ad dies quinque, vel sex prębeatur: quibus sæpius adhibitis, aut vice eorum exhibitis syr. qui validiorem vim habent extenuandi, incidendi, ac reserandi, seu vrinam ciendi pręcitato capite ad notatis, validius, quàm nuper dictum medicamentum purgans præbendum erit adiiciens ʒ.iiii. eclegmatis de succo rosarum, aut diaprunis solutiui vel catapotia, formabis, sumens pilularum aggregatiuarum ʒ.i. aut scrup. iiii.cum altera ʒ.rhabarbari cum spica, seu agarici trochiscati, quę oxymelite excipiantur, & catapotia formentur; post quæ potionem exhibebis ex mellis aerei unc.ii.aut sacchari violacei tantundem cum aqua cychorii, aut borraginis, & in rubustis corporibus cum prędictis catapotiis grana iiii.aut v.dyacridii permiscebis. Verum vitandum probamus frequentem, & variam medicaminum potationẽ qua fella deducere promittuntur, siue ventriflua, siue vrinalia fuerint (vt Celius Aurelianus inquit) propter causas ab eodem ibidem traditas. Quod si circa oculos, & faciem vitiatus duntaxat color relinquatur, naribus infusis vtendum erit, a nagallidis videlicet succo aut succo radicis betæ, & si fortiori indigeant, cyclamini succo, aut melancholicum aceto, ex Aetii auctoritate. Acetum vero acerrimum, si naribus attrahunt in solio desidens, contineatq; etiam prę̨ssis naribus paulisper mirifice conducit, Paulo auctore. Cap.1.

περὶ μέλανος ἰκτέρου.

id est de nigro ictero. Cap. 87.

CVm triplex sit in uenarum concoctione excrementum (Gal. auctore 3. de caus. sym.) Quorum unum (vt diximus) amara bilis est, atque ab ea vesica, quę iocinori subest, expurgatur. Alterum nigra bilis seu melancholicum excrementũ appellatur, quod lien expurgat (eodem Gale. teste prę citato loco 2. de natur. facul. ac 4. de vsu part.) Tertium serosum existit excrementum, quo renes expurgant, Non ab re eum eiusdem nigræ bilis

c.2.post princ. 2.de nat. facul. c.9. ante med. 4.de vsu par. cap.15.

De dif. sympt. cap.4. 3.de cau.symp. cap.ult.

lis separatio, seu segregatio, vel omnino peracta non fuerit, vel non rite, sym. quoddam sit nomine proprio vacans, quemadmodum idem Gal. scriptum reliquit lib. de diff. & 3. de caus. sympt. Nanque separationis excrementorum à sanguine frustratio necessario coloris symptomata inducit, vt ipse inquit. Verum id symp. quod melancholico excremento succedit, proprio nomine caret. A Paulo vero cap. 49. lib. 3. μέλας ἴκτερος hoc est niger icterus, seu ater morbus regius appellatur, Qui nihil aliud est, (vt ex eodem auctore colligitur) quam delatio quędam sanguinis impuri inexpurgata ab eo nigra bile in vniuersum corpus. Parum autem commode, veluti & reliqua excrementa iam dicta purgabitur, vel proprii instrumenti ex purgantis imbecillitate, vel viis, per quas expurgatur, quomodocunque obstructis: vel ratione ipsiusmet excrementi, cum immodica fuerit eius quantitas. Aliqui constat ne dum Hip. & Plat. auctoritate, verum etiam tum medicorum, tum philosophorum nonnullorum, vt liquet ex eodem Gal. eodem 2. de natur. facul. 4. de vsu part. & lib. de atra bile (quanquam Erasistratus aliter senserit) lienem vnum esse viscus ex his, quę sanguinem purgant, atque iecur, quoniam ad se quicquid in sanguine limosum, crassum, ac melancholicum est (veluti in vino fœx aut in oleo amurca.) trahit per uas venosum, tanquam per stomachum quendam. Id autem non protinus in ventriculum per aliud vas excernit, sed prius per multum ocium conficit, atque immutat: ita vt quicquid in succum huic misceri maxime conuenientem fuerit elaboratum, alimentum eidem efficiatur, quod vero ab ea quę in splene fit elaboratione, excidit, tanquam omnino inutile ad nutriendum, per alium quendam modo dictum venosum stomachum lien ipse ad ventriculum eructat. Verum quanquam plures partes instrumentum hoc constituant, facultas tamen hæc, quam habet ad se ipsum trahendi succos melancholicos, in eius proprio corpore (quod nonnulli parenchyma id est affusionem vocant) consistit. Quapropter rarum admodum, ac laxum, instar spongiæ cuiusdam effectum ex viscus hoc vt crassos facile attrahat, & excipiat, eodem Gal. teste 4. de usu part. Quo fit vt præter eius quatuor facultates, quas suę conseruationis gratia habet veluti reliquæ omnes particulę, ex earum genere sit, quæ per accidens magnopere habent totum corpus iuuare (vt 9. de compositione medicamentorum secundum locos à Galen. scriptum est) trahens in se ipsum ex hepate (vt diximus) velut fæcem sanguinis: per quam actionem vniuerso corpori ad humorum bonitatem confert. Quare vbi imbecillitate affectus est, præsertim attrahendi facultate facta imbecilliore, vniuersum corpus colore nigrius euadit; quoniam sanguis ex iecore in ipsum impurus transmittitur: & propterea inter alia symptomata, quę cum hepate communia habet (sunt autem & ea multa, nisi quod quædam magis quædam vero minus euenire solent, vt 6. de loc. affect. habetur.) Id quoque symptoma, quod ad coloris rationem pertinet, cum eodem commune obtinuit: Quanquam in hoc vniuersum corpus (vt ipse Gal. inquit) magis nigricare videtur, Etenim regii morbi, qui à liene ægrotante ortum habent, nigriores sunt. Itemque vlcerum cicatrices nigræ, vt 2. de natur. facult. liquet: Quod itaque affectus præter naturam lien, atrum morbum regium constituat, luce clarius patet in Gal. & Pauli doctrina. At quod idem affectus sit pręter naturam, coniectari poterit ex eo, quod vbi suo munere vitiose fungitur, coloris vitia magis, ac magis ad nigrum declinando toti corpori impartit, vt libro de atra bile scriptum est. Item quod manifeste quandoque videbitur vniuersum corpus herbis cadenti pallore infectis, similari, interdum plumbeum, aut etiam magis fuscum referte colorem, interdum etiam alias quasdam ineffabiles colorum proprietates: quæ licet iocinore suo munere non recte fungente, accidere soleant, tamen ob splenis quoque vitia huiusmodi quoque

Quid sit icterus niger, seu Ater morbus regius.

2. de nat. fac. c. 9
4. de usu part. cap. 15.
Lib. de atra bile. cap. 6.
Lienis actio.

Lienis usus uniuerso corpore. Cap. 15
Cap. 2. in prin.

In principio.

Cap. 9. circa medium.
Quod si lien afficiatur, signa.

Cap. 6

quoque colores eueniunt, verum multo nigriores quàm ab hepate, ex Gale. sententia. 5. de loc. affect. Indicat etiam lienem affectum esse dolor sub sinistro hypocondrio, (Aetio teste cap. 7. lib. 10.) aut distensio, aut grauitas, seu tumor, qui in eadem parte subiacet, & dum conuertuntur, veluti aliquid ex illis locis conuellatur, imaginatio contingit (ut ipse refert.) Quod vero affectus hic similiter symptoma existat in genere affectus corporis, & in eorum numero, quæ visibilia dicuntur, ac totius corporis, lib. de differen & 3. de cau. symp. liquet. Eius autem indicia sunt, nam hoc uitio affectos consequitur tristitia præter rationem, & mordacitas eorum, quæ circa ventrem sunt, difficultasque spirandi: cibos auersantur, & nigra lotia excernunt: aliquando autem & per interualla quędam corpora ipsorum tepescunt: stercore vero calcanthi colorem referunt, & aluus reficcatur, vt liquet ex Aetio cap. 17. libr. 10. inter omnia vero signa, id præcipuum existit, Ater videlicet vniuersi corporis color: Verum non diuersa ratione ab ea, quam pręceden. capitu. conscripsimus frustratio separationis huius excrementi a sanguine, aut ex eiusdem lienis imbecillitate facultate attractrice existente infirma, vel meatus per quem illud attrahit, obstructione, prouenire poterit. At vbi meatus ob structio adsit, grauitas, & distensio, vel etiam dolor lienem excercebit. Si vero nihil eorum euenerit, attrahendi potentiæ imbecillitas indicabitur: prout scriptum reliquit Paulus præcitato loco. Eius vero imbecillitatis causa cunctę intemperantię esse poterunt, cum simplices, tum compositæ: quæ quomodo dignoscendę ac inter se distinguendæ sint, Aetius fusissime docuit præcitato cap. 7. libr. 10. Et inter reliqua signa, tanquam certum, & compendiosum intemperiei splenis est id, quod sumitur ab his, quæ eduntur, ac bibuntur, ac ex eis, quæ forinsecus cuticulę iuxta sinistrum hypochondrium accedunt, nunquid conferant vel lædant, calida, seu frigida fuerint, quæ eduntur, ac bibuntur, aut quæ foris admouentur. Nam frigida intemperies omnibus cibis, ac potibus, qui efficaciter refrigerare possunt, augebitur, ac manifeste magis splenem lædent, sic ab iis, quæ foris admouentur: Eandem vero intemperiem omnia calida iuuabunt: Sic quoque de calida splenis intemperie, ac reliquis sentiendum erit, vt liquet ab Aetio ibidem. Quod si forte fortuna ex lienis inflammatione, seu scirrho ater morbus regius fuerit excitatos, ex eorundem propriis signis iudicari poterit, de quibus in sequentibus pertractabimus Sed quoniam eiusdem excrementi vitio, non minus potest affectus hic gigni, quam morbus regius proprie dictus, Cum ipsum fuerit multum, nullo proprio affectu liene laborante, propterea hoc quoque dignoscere non erit inutile. Prompte autem id percipies quoniam nullum aderit ex prædictis signis lienem affectum indicantibus. præterea neque idem totius corporis color adeo nigricantior erit. Cæterum cum hęc excrementi multitudo a geminis causis oriri possit, quarum vna est ipsa iocinoris intemperies, & reliqua est ciborum vitium, id interstinguere poteris ex iis, quæ præcesserunt, Nunquid vsus pręcesserit eorum ciborum, ac potuum, qui melancholicæ naturæ fuerint nec ne? Nam vbi talis præcesserit victus assumptis cibis, ac potibus, qui crassum & faculentum humorem procreare natura apti sunt, ex vitio victus rationis prouenire atrum morbum regiũ iudicabis. Vbi vero talis non præcesserit victus ratio, aderuntque signa frigidi, ac sicci hepatis, a Galen. libr. art. medic. adnotata, ac reliqua, quæ ipsum affectum esse indicabunt, vitio hepatis, quod ad generandum huiuscemodi excrementum sit aptum, prouenire putabis. Quandoque etiam vtroque viscere laborante regius morbus euenire poterit, nigriore, quàm pro consuetudine veri morbi regii subsequente colore, ita vt putaretur flaua bilis fuligigni esse permixta, vt Gale. inquit 6. de loc. affect. aderuntq; inditia alia iam dicta

cap. 7.

Quis affectus præter naturam sit icterus niger

signa eiusdem.

De dif. sympt. Cap. 5.

3. de cauf. symp. Cap. ult.

Causæ.

Cap. 44

In prin.

Prognoftica.

dicta differenter affecti tum hepatis,tum lienis: Quod vero omnino grauius afficiatur ii,in quibus atræ bilis humor vna cum ſanguine ad cutem eſt delatus,quam in quibus pallida,ſeu flaua bilis ab Aetio ſcriptum eſt ca.17.libr.10 Idem quoque ater morbus regius, ſi diu perſeuerauerit,nec obſequatur medicamentis rite adhibitis,accedat,malum eſt, Nam conſentiente iocinore, aqua inter ſuccedet,vt liquet ex eodem Aetio. Vrina vero ſi ſuam ſeruauerit naturalem diſpoſitionem in atro morbo regio, ſalubre erit inditium; exiguam nanque indicabit lienis affectionem.nec adhuc eidem iecur conſentire. In vniuerſum autem quantum ad eius curationem ſpectat,Si ex lienis intemperantiis ortum duxerit, eas tum per cibos,ac potus,tum per ſimpliciſſima pharmaca, ac fomentorum irrigationes,quæ intemperiei contraria ſunt corrigere oportet, Aetio auctore.Et quoniam (vt inquit Paulus) lienis intemperies eandem cum iocinore curationem poſtulant, & ſi quis velit,particulatim earum curationem inueniet apud Aetium cap.8.lib. 10. Propterea breuitati indulgentes,eandem particulariter conſcribere recuſauimus.Poterunt tamen ſtudioſi caput de iocinoris imbecillitate conſulere.Vnum tamen non prætermittam; quod vbi accidat per aliquam eiuſdem lienis intemperiem,aut viarum obſtructionem,ſeu etiam iocinoris intemperaturam;quod per vniuerſum corpus vna cum ſanguiue multa copia nigræ bilis fuerit coaceruata: aliis conſentientibus,ſecanda primo vena erit cubiti interna ſiniſtri, liene affecto obſtructione,vel intemperie: dextri autem, ſi iecur fuerit affectum.haud tamen multa copia ſanguinis extrahenda erit, ſed potius, ſi opus fuerit iterari debet. Nam,quod perpetuo per venæ ſectionem ingentem conſpexerit vtilitatem in lienis affectibus, à Galen.ſcriptum eſt libr.de curandi ratione per venę ſectionem: multum etenim (vt ipſe inquit) iuuat afflictum lienem ſanguinis ex ſiniſtro brachio detractio: nec minus hepatis opem feret, ſi ex dextro cubito ſanguis auferatur.Si vero non cum ſanguine permixta nigra bilis redundauerit per vniuerſum corpus, aut quidpiã aliud venæ ſectionem impedierit,eadem ſucci melancholici copia, ſeu multitudo ex quacunque cauſa fuerit orta,purgatione exhaurienda erit, eodem humore prius concocto,ac præparato. Nam in redundantia humoris melancholici ſanguinem mittere præſtat;aut certe omnino medicamento vti atram bilem expurgante,vt liquet eodem lib.de curandi ratione per venę ſectionem. Verum quibus præparari,ac purgari debeat,cap.de melancholia ſtudioſi requirant. gratia autem exempli pro neotericis ex ſyr.ſucci fumariæ,aut de pomis cum oxymelite, & aqua lupulorum,ac ſcolopendrii,concocto, ac parato humore eiſdem ſæpius aſſumptis, hoc purgans medicamentum præberi poterit,Recipe ſcolopendrii,lupul.& borrag.ana. ℥.iii.vuæ paſſæ decorticatæ ℥.iiii.ſenæ,epithimi cuiuſlibet ℥.ii.s.myrobalanorum indarum ℥. i. s. fiat decoctum in aqua fontis, & in eo per colum transfuſo diſſolue caſiæ fiſtulæ vnc.i.s.aut mellis roridi unc.ii.s.diacath.℥.vii.confectionis hamech,aut eclegmatis indi ℥.ii.vel diaſenæ ℥.iiii.fiat potio: euacuato tandem vitioſo redundãte ſucco in toto,vel in parte,ſi propter obſtructionem meatus,per quem lien ad ſe limoſum ſanguinem attrahit,excitatus fuerit ater morbus regius, eadem victus ratione extenuante, ac eiſdem quoque medicamentis vtendum erit; quibus vti præcepimus pro curatione obſtructionis iocinoris, validiora tamen inter ea eligenda, nanque lien ſine moleſtia validiora medicamenta tolerat,vt liquet apud Gale.2.de arte curat.ad Glauc.Cum eiſdem tamen ſemper aliquid ex adſtringentium genere admiſceatur.Id autem ne dum in obſtructione curanda, ſed in cunctis aliis lienis affectibus ſeruandum erit. opus nanque eſt ipſius naturalem firmitatem cuſtodire. quo conueniens ipſi alimentum attrahat,quoniam per hanc actionem vniuerſo corpori ad humorum

Curandi methodus.

Venæ ſectio, cap.16.

Purgatio.

Cap.10.

Cap.5

morum

morum bonitatem confert,(vt diximus ex Gal. auctoritate.9 de com.medic. secundum locos) Ea autem potissimum,quæ extenuandi vim habent pharmaca citra manifestam calfactionem eligantur.inter quæ magnopere, tanquam huic visceri commoda,sunt acetum & acetum mulsum;præsertim vbi idem viscus,ne dum obstructione laboret,sed induratum,fuerit,vt patet ex Gal.ibidem. Verum cum eisdem exhiberi poterit decoctum corticum radicum capparorum,aut scolopendrii,vel radicis,seu germinum myricæ:Nam quale medicamentum iocinori est absynthium,tale est lieni capparis cortex : & quale rursus iocinori eupatorum , tale est lieni scolopendrium(vt liquet.13.mech. med.)Si quidem similia genere medicamenta ambo viscera postulant, Cæterum tanto valentiora lienis,quanto crassiori vtitur alimento, vt ipse Gale. refert:Ex quibus,cum liqueat qua methodo curari debeant lienis tum intemperantiæ,tum obstructiones , non est cur seorsum de eis,iterum mentionem faciamus. Vbi autem ater morbus regius ex lienis inflammatione , seu scirrho fuerit excitatus eadem inflammatione curata,seu scirrho,& ipse quoque curationem recipiet : Nos vero in sequentibus eorundem affectuum curationem præcipiemus. Ex intemperie autem iocinoris ortus,præcedente prius venæ sectione,aut purgatione,vel vtrisque(vt diximus)in toto vel in maiori parte melancholici succi redundantis facta euacuatione, vbi eius copia adsit,per cõtraria eiusdem iocinoris intemperiem corrigere oportet, tam cibos,quàm potus,quàm etiam medicamenta,eo non neglecto,quod perpetuo ea,quæ astringũt,permiscere oporteat:quibus autem particulatim eadem intemperies corrigenda sit,cap.de imbecillitate iocinoris studiosi reperient:Nec minus,si vitio alimentorum,ac potuum vim habentium succum melancholicum gignendi,ortus fuerit ater morbus regius,Contraria etiam victus ratio adhibenda erit, quam locupletissime conscripsimus cap.de melancholia . Ea igitur huc transferenda sunt pro optima victus ratione prædictis instituenda: Si vero vtrisque simul visceribus laborantibus regius morbus euenerit,stãte redundãtia vtriusque bilis cũ sanguine,vena secanda erit vtriusque cubiti interna ; & pro ratione maioris redundantiæ alterius bilis,ac magnitudine affectus alterius visceris,maior,ex vno,quàm altero cubito quantitas sanguinis exhauriatur:quanquam semper eadem venæ sectio moderata esse debeat. Victus ratio quoque communis esse debet,vtriq; visceribus conducens,Similiter & purgatio , vbi adhuc facta venæ sectione vtrique succi per vniuersum corpus redundent. In quem vsum præparatis eisdem succis ex syr.ex succo fumariæ,& cychorii,atq; oxymelite,& aqua borraginis,& lupulorum,& horculanæ endiuiæ hoc medicamentum purgans præbeatur; Recipe florum borraginis,lupulorũ fumarię ana 3.iiii.vuæ passe decorticatæ vnc.s. senæ,epithymi an.3.ii .eupatorii,absynthii.scolopendrii,& radicum capparorum ana 3.i.s. fiat decoctum in aqua fontis, & in eo per colum transfuso dissolue casiæ fistulę . vnc. i.s.aut mellis roridi vnc.ii.rhabarbari optimi cum spice præmacerati in parte prędicti decocti per diem,aut noctem,& deinde per colum transfusi 3. i.aut scrup. iiii.diacath.3.vi.diasenę, vel eclegmatis indi 3.ii.uel iii.misceantur,& fiat potus. A purgatione utriq; misceri consulendum,magis autem , aut minus uni uel alteri,prout unus uisceris affectus, uel alter magis urgebit , nunquam tamen altero derelicto.

Cap.2.

cap.7.

περὶ τῆς φλεγμονῆς τοῦ σπληνός.

id est de inflammatione lienis. *Cap.* 88.

QVamuis rarius (vt Alex. inquit cap. 10 libro octauo) quam alia uiscera lien inflammatione conflictetur, interim tamen & ipsum inflammari contingit, vt liquet apud Galenum sexto de loc. affe. 13. meth. med. & aliis plerisque locis. Cuius inflammationes facile ob duritiẽ, tãgendo deprehendũtur, vt ipse inquit, Insuper & ex iis quæ de iocinore diximus, facile etiam inueniuntur notæ quibus lienis affectus discernantur. Quapropter cum nonnulla in pręcedentibus, ne dũ de iocinore, verum etiã & de ipsa inflammatione dicta sunt, non opus est hic eadem repetere, sed ad tradenda inditia inflammati lienis deueniam. Sunt autem ea dolor sinistri hypochondrii, ac etiam feruor, distensio, tumor, & multa grauitas vehementer vrgens, Paulo, & Alex. testibus. qui tumor ob duritiem facile tangendo deprehenditur, vt diximus ex Gal. sententia, præsertim processu temporis, Nanque imprimis dum scilicet humor adhuc fluit, lienis tumor apparet humidior (ut testatur Alex.) Nec mirum si lienis inflammationes duriores deprehendantur, Nam sanguis, qui ad eum pro nutrimento deuenit limosus, fœculẽtes, ac crassus existit. Ex quo cum inflammationes fiant, necessum est eas duriores fieri: Ex his itaque notis facile quispiam, tum partem ipsam affectam tum affectum ipsum dignoscere poterit. Quis autem affectus sit inflammatio, sexcenties in pręcedentibus dictum est. Verum hic per inflammationem non proprie dictam intelligere oportet. Nanque rarius ex sanguine optimo, ac mediocrem crasѕitudinem habente ipsam in liene oriri contingit, sed sępius (vt mox diximus) ex sanguine crassiori excitatur. quo fit, vt neque laborandum sit in inuestigandi signis pro dignotione causæ eiusdem inflammationis, cum semper fere ex iam dicto sanguine fœculento, limoso, ac crasso generationem habeat; facileque possit dignosci (vbi forte fortuna a sanguine optimo vel bilioso existente) ipsa inflammatio fuerit excitata, pręsertim ex iis, quæ pręcesserunt temperamento, ętate, habitu, anni, tempore, victus ratione, ac reliquis. Cognosces autem (ut inquit Aetius ca. decimo libro decimo) irruentis humoris magnitudinem ex magnitudine, & velocitate generationis ipsius inflammationis. Inflammato autem liene si ex sinistra nare sanguis erumpat, magnam fert utilitatem. Nam quibuscunque κατ᾽ ἴξιν eruptio sanguis accidit, summum id commodum laborantibus affert: quemadmodum Hippocr. memoriæ prodedit: quibus vero contra euenit, nihil iuuat, aut etiam interdum nocet, quod uires scilicet citra morbi leuamen deiiciat, atque exoluat, vt libro de curand. rat. per venæ sectionem a Galeno scriptum est. Insuper quamuis rarius, quam cętere viscera lien inflammatione tentetur, tamen si in eo excitetur, magna cum diligentia curanda erit, alias nedum praua consequentur symptomata, Verum etiam temporis processu pernitiem causabit, potissimum si eadem in scirrhum vertatur. Pro eius itaque curatione ratio victus similis instituenda erit ei, quam in cęteris visceris inflammantionibus pręcepimus, solo ptisanę cremore ægrum nutrientes, potissimum circa initia illius vero penuria aqua, & solo pane, atque interim vinum tenue, albumque exhibeatur, Alexandro teste, præsertim vbi inflammatio diutius protelетur, quo tẽpore etiam auicularum carnes montanarum, pullorumq;, ac gallinarum concedendę sunt. Quo vero ad reliqua attinet, primum sanguis detrahendus est deinde purgationes adhiberi, postea medicamenta extrinsecus imponi debent, vt liquet ex eodem Alex. Nam si venæ sectio omnibus visceribus inflammatis

Marginal notes: 6. de loc. affect. in prin, 13, meth. ca. 17. — Inflammati lienis signa. Pau. li. 3. c. 49 Alex. loco cita. — Cur lienis inflãmatio durior sit — Causa. — Prognostica. — Cap. 25 — Curatio. — Ratio uictus. — Ordo curatiõis. — Venæ sectio.

matis præsentissimum est remedium, maxime certe in lienis inflammatione adhibenda est si nihil contra suadeat, nempe ætas, aut vires, aut locus, aut consuetudo, aut aeris constitutio, aut præcedens ciborum cruditas, aut magnũ ventris profluuium, vt ipse inquit. Secunda autem vena est sinistri cubiti vt liquet. 13. meth. med. Multum nanque iuuat affictum lienem sanguinis ex sinistro brachio detractio, vt liquet eodem lib. de curat. ratione per venæ sectionem, & nos præcedenti cap. adnotauimus, atque eodem interna; quod si ea non appareat, media ferienda est, si ne ipsa quidem in conspectum proueniat, humeraria incidenda erit, Quod si nec ipsa quoque conspiciatur ea, quæ minimo digito vicina est, aperiri debet ex decreto eiusdem Tralliani. Quod vero huius venæ in extrema manu existentis, sectio conferat pro lienis inflammati curatione confirmauit, Paulus præcitato loco. Id quod fortè innuere voluit Gal. eodem lib. de cur. ratione per uenæ sectionem. Quanquam quidam negatiuè literam legant. præstat autem non semel quantum conueniat extraxisse, sed in duos dies id partiri satius est, ut idem Gale. refert. Sic nanque extrahendus sanguis est, ne vitalis facultas deficiat (vt Alex. asserit) post sanguinis missionem ea dari oportet: quę aluum solẽt ducere. Sunt tamẽ inter ea medicamenta, quę alui ducendæ idonea sunt, lenia eligenda; ex eiusdem Alex. testimonio, præsertim per initia. Lien etenim per initia purgari potest, tamen processu temporis validiores purgationes exhiberi possunt, vt ipse refert. Hac nanque via duntaxat lienis superflua vacuari debent. Nam ea, quæ per renes agitur nulla huic visceri vacuanda via patet: proinde vbi phlegmone præmitur, deiectoriis id medicamentis, tum detergemus, tum lacessimus, quo dimittat, deponatque superuacua, atque id potissimum medicamentum deiectorium superne exhibendum erit, à situ, societateque sumpta indicatione, quemadmodum à Gal. eodem 13. meth. medend. decretum est, quamuis venter etiam per clysterem assidui elui debeat, & maxime si venæ incidendę medela relinquatur, ex Aetii sententia, & præcipuæ in mordi initio, vel incremento, vt inquit Alex. Verum priusquam purgans medicamentum exhibeatur, parari humor debet ex oxymelite, serapio è succo fumariæ seu borraginis cum aquis melissæ, & lupulorum. deinde hunc in modum purgetur æger. Primo recipe florum fumariæ lupulorum, borraginis, violarum, & hordei, singul. ℥. iii. senæ, epithymi, singul. ℥. ij. vuæ passę decorticatę unc. s. fiat decoctum in aqua fontis, in quo per colum transfuso dissolue melis roridi unc. ii. s. aut casiæ fistulæ vnc. i. s. & diacath. ℥. vi. vel. vij. & fiat potio. At vbi neque huic purgationi cesserit inflammatio procedente tempore, si opus fuerit, validius exhibebis purgans medicamentum, quantitatem senæ, & epithymi in decocto adaugens, adiiciensque polypodium; ac cnicum, & in vicem diacath. eclegmatis indi ℥. iiii. aut diasenæ tantundem apponens. A purgatione medicamẽta extrinsecus imponi debent, quæ citra euidentem calorem extenuent admixtis quibusdam etiam astringentibus, iuxta Pauli doctrinam. Nam ea mixtæ facultatis esse debent, nedum in generatione phlegmones, sed etiam cum nec affluat amplius quicquam; quanquam siquis in principio repellẽtibus tãtum vtatur, non peccet, Gal. auctore 13. meth. medend. Communis tamen indicatio (vt ipse inquit) omnibus his partibus, quarum munus eiusmodi est, ut toti corpori sint ex usu, vt medicamenta exigant, quæ mixtæ facultatis sint. Ea propterea nec lienem tantum relaxantibus curare oportet, cum hic quoque ex iocinore quicquid limosi, & melancholici, est expurget. Propterea scilicet, quod ex eo humore nutritur, quinimo semper eius robori consulendum ex relaxantibus, quæ astringunt medicamenta adiicendo, eodem Gal. & Alex. testibus. Sint autem astringentia medicamenta robusta, vbi fluoris impetus fortis contingat; moderata vero vbi mediocris. Qua propter si mo-

[Marginal notes: 13. meth. c. 11 in fine. — Lib. de cur. rat. per uenæ sectio. — Cap. 16 — Cap. 16. — Loco citato. — Purgatio. — Cap. 17. — Topica medicamenta qualia esse debeant. — Cap. 16 — Gal. 13. metho. cap. 17 — Alex. li. 8. c. 10.]

derata fuerit inflammatio splenis: ex vino veteri, ac austero, tenuiumque partium, oleo dulci permixto fotus adhiberi debent, lana succida excepto medicamento, (vt inquit Aetius) vel linteis, & vbi maior sit caliditas, oleum sit rosaceum, aut omphacinum. In cuius penuria eiusdem oliuæ folia, aut rubi, aut mali arboris, atque etiam ipsa mala in oleo decoquantur: & quædam tenuium partium addantur, velut est absynthium, & pulegium, item lentiscinum, & melinum oleum prędicto vino admixtum super linire confert, aut cum prædictis linteis lineis sepius sinistrum hypocondrium fouere, vel ex olei anethini, vel chamemelini vnc.i. & rosacei, seu cytoniorum, & mirtini, sing. vnc. i.s. pauco vino, ac cera vnguentum parabis. Verum vbi fortiori impetu fluxus feratur, acetum pro vino effundendum est: Similiter si nimis calor infestet (vt liquet ex Aetio, & Alex.) post fomenta autem cataplasmata imponi debent. quorum primum ex Aetio ex ordeacea, & loliacea farina cum posca, & mellis ac olei omnino paucissima mensura, in quibus absynthium, ac pulegium sint decocta, formari potest. Vel hunc in modum ipsum componas, farinæ fœnugræci, seminis lini, hac ordeaceæ excipe, cuiuslibet unc.i.s. caricarum aceto quam accerrimo maceratarum unc.i. adipis anseris, & butyri recentis singul.ʒ.iiii. olei anethini, chamæmelini. & rosacei, singul. unc.i. omnibus prius tusis, ac simul commixtis cum pauco oxymelite, fiat cataplasma. Vtimur etiam aliquando, ex eiusdem Aetii sententia, ob cataplasmatum penuriam ad splenem inflammatum furfuribus in vino, aut posca, & oleo decoctis: quibus etiam absynthium, & pulegium, aut thymum, aut origanum, aut lauri folia, aut arthemisiam, & reliqua incidēdi, ac attenuādi ui prædicta, adiicimus non feruente videlicet inflammatione, & corpore præuacuato. Nam si quispiam corpore nō euacuato calidioribus vtatur medicamentis, ipse sibi scirrhi auctor fiet, eodē Aetio teste. Paulus vero stercus caprillum cum cruda polenta coctum ex posca illitum commendat. Tu quoque ex prędictis diuersa etiam medicamēta parare poteris, pro vt usus expostulabit, methodū semper seruas, vt relaxātibus ac digerentibus medicamētis quædā ex astringētib. permisceas.

περὶ σκίῤῥου σπληνός.

id est de scirrho lienis Cap. 89.

RArius quàm alia viscera lienem inflammatione conflictari præcedenti cap. ex Alex. testimonio notauimus oportunissimum autem eum esse ad scirrhum, veluti & iecur (quanquam ipse propterea quod rationis sit substantiæ, crebrius, quàm iecur scirrhosis vitiis affligatur propter nutrimenti. quo vtitur, speciem) à Gal. decretum est lib. 13. methodi medendi. Nutritur etenim crasso sanguine, vt monstratum est; qui veluti limus purioris existit. Propterea de hoc affectu pertractare intendimus. Consueuerunt autem eos, qui induratam splenis affectionem habent proprie medici splenicos appellare vt nono de compositione medicamentorum secundum locos à Gale. scriptum est. Summatim uero de eo verba faciemus cum fusissime verba, fecerimus cap. de iocinoris scirrho, & ex iis, quæ de iocinore diximus facile inueniantur notæ, (vt. 6. de locis affect. scriptum est.) quibus lienis affectus discernantur, & splen ipse multa etiam habet accidentia cum hepate communia. Ea de re ad tradenda eius indicia accedamus; Sunt autem tumor cum durutie sub sinistro hypocondrio; os fœtet, gingiuæ exeduntur, vlcera in cruribus cicatricem non recipiunt, vt testatur Paulus. Celsus vero ait cap. nono lib. quarto quod lien vbi affectus est, intumescit, simulque cum eo pars sinistra eaque dura est, & prementi renititur; venter intentus est, aliquis etiam cruribus

Cap. 16

Qui proprie splenici appellantur.

Cap. 2. In principio.

Pauli. li. 3 c. 49. Scirrhosi lienis signa,

cruribus est tumor, vlcera, aut omnino non sanescunt, aut certe cicatricem vix recipiunt. In intensa ambulatione, cursuque dolor, & quædam difficultas est: Idem fere confirmauit Aetius cap. 11. lib. 10. cum dixit, immedicabilia enim vlcera hoc modo affecti habebunt, & maxime circa crura; addidit tamen, & colorem corporis vitiatum ad nigredinem vergentem; nec putandum est ab aliis causis oriri posse lienis scirrhum, quam ex eis, à quibus hepatis scirrhus generatur. Communes quoque habet cum eo, & generationis geminos modos: Nanque vel à principio paulatim congregatur, & augetur, ac in magnum tumorem attollitur, vel medicorum imperitia paratur. id quod crebrius accidere consueuit, vbi vehementer inflammationes, & erysipelata astringunt, & refrigerant. Sed quoniam ex flatuoso quoque spiritu indurari quodammodo quandoque splen videtur, atque renitens esse: propterea à vero scirrho id interstingues. Nanque si flatus causa fuerit, tactui tumor non pertinaciter resistet, immo imposita manu ad tactum cedit, & lien punctionem tensionemque experietur, citra tamen pondus duritiem: ac grauitatem. Verum vbi cum renitentia, tumore, ac diuritie grauitas cum pondere in sinistro hypochondrio percipiatur, ex humore lento, & crasso lieni indurato infixo, tumorem durum ortum esse iudicabis: quem proprie scirrhum, seu scirrhosum tumorem appellamus. Et hoc quod consentiente iocinore, potissimum, vbi diutinus fuerit, aqua intercutem generari possit liquet apud Galen. 5. & 6. de loc affect. At quod fuerit exquisitus, omnino incurabilis sit, ab eodem Gal. scriptum est 2. de arte curat. ad Glauc. Reliqua scirrhi prognostica cap. de scirrho iocinoris requiras. Quantum vero ad eius curationem attinet, pro victus ratione laborantibus ipsis conuenientia nutrimenta sunt genere quidem eadem, quæ scirrho iocinoris laborantibus competunt, maioris, minorisque duntaxat ratione differentiæ, vt idem Galen. testis est. 13. metho. med. Itaque & si capparis ex oxymelite edatur, vtilis sane est vtrique visceri. Cæterum nec ipsa pari modo, nec similiter mixtum habeat oxymel, Nam & ipsa copiosior, & ex minus dilutio oxymelite lieni erit vtilior, atque hæc differentia est, quæ ex maioris, minorisque ratione accepta est, vt ipse inquit. Cauenda tamen sunt dulcia omnia; Nam ex his tum iecur, tum lien maxime intumescere consueuit. Similiter glutinosi cibi vitandi, atque ij exhibendi sunt, qui concoctu sint faciles, & bonum, ac tenuem succum generent, simulque cum ijs offerantur, quæ extenuant obstructiones eximunt, ac detergunt: acida vero maxime conueniunt. Celso auctore. Vino autem vtantur non valde veteri quod aque permisceatur; in qua ferrum sæpe ignitum sit extinctum, vt refert Aetius. Et quoniam hoc vitium quies auget: propterea exercitatione, & labore opus est: habita tamen ratione, ne febre mixta, si nimium processerit, excitetur. Vnctiones, frictionesque, & sudores necessarii sunt, eodem Celso auctore. Plurimum nanque fiduciæ in exercitiis ponendum: quibus ante cibum vti conuenit corpore superfluitatibus non abundante: ex eorum autem genere ex superabundanti faciunt deambulationes, & cursus: & noui sane aliquos, qui ex his solis ab omni affectione sint liberati, vt idem Aetius testatur cap. 13. lib. 10. Reliquam victus rationem particulatim studiosi cap. de scirrho iocinoris requirant. Cæterum vbi laborantes prædicti multo sanguine abundant, internam in sinistro cubito venam secare commodum est, vt liquet ex Aetio: Neque tamen multa sanguinis copia auferenda erit. A venæ sectione, si multus redundarit crassus, seu lentus succus: eo prius præparato ex aceto mulso, ac syr. e succo fumariæ, seu acetoso simplici, & melle rosaceo, Nanque acetum & acetum mulsum huic visceri commoda sunt, vt pote secare, & attenuare crassos humores potentia citra calefactionem, vt inquit Galen. 9. de comp. medic. secundum locos.

Causæ.

Si ex flatuoso spiritu lien induretur signa.

Prognostica. 5. de loc. af. c. 7. 6. de loc. af. in prin. 2. ad glau. c. 4

Curatio.

Cap. 17 Ratio uictus.

Venæ sectio. Li. 10. cap. 11.

Cap. 2

Purgatio. Purgans medicamentum exhibendum erit, pro ratione redundantis ſucci. Nam pituita redundante, quæ eandem expurgant medicamenta, exhibeantur: Si vero melancholicus ſuccus: quæ ipſum expurgant, præbeto, deinde potiones quaſdam, ac topica medicamenta, quæ induratum ſplenem curare valent, adhibeas. Sint autem & potiones ipſæ fortiſſimæ: Similiter & quæ deforis medicamenta applicantur: Nam eas ſine moleſtia ſplen tolerat, vt 2. de arte curat. ad Glauc. a Gal. decretum eſt. E quorum numero primas partes ſibi vendicant cortices radicum capparis, & ſcolopendrium, & myrticæ radix, atque germina: omnibus huiuſcemodi in aceto, vel oxymelite coctis, vt ipſe inquit. Attenuantibus itaque opus habet induratus lien pharmaci citra manifeſtam caliditatem, cuius gratia valde amara medicamenta ipſi offerrimus, ac quædam ipſis ex auſteris miſcemus, vt eodem 9. de compoſione medicamentorum ſecundum locos ſcriptum eſt. Potui denique ieiuno dari debet abſynthium incoctum, at poſt cibum aqua a ferrario fabro, in qua candens ferrum ſubinde extinctum ſit: Hæc enim vel præcipue lienem coercet: quod animaduerſum eſt in his animalibus, quę apud hos fabros educata exiguos lienes habent, vt liquet ex Celſo. Hæc aqua, in qua ignitum ferre ſæpe ſit extinctum, febricitantibus ſola; non febrientibus vero cum vino, auctoritate Archigenis, a Gal. 9. de comp. medic. ſecundum locos commendatur. Conuenientiſſimum etenim ſpleni in ſcirrhum indurato remedium exiſtit, ferrum, aqua, aut vino, aut poſca extinctum. Ea ipſa enim aqua, aut vinum aut poſca in principio exhibita iucunda, & vtiliſſima exiſtit, & per plures ex ordine dies datur, Aetio teſte. Datur autem per ſe aqua cyathis tribus: febri vero carentibus, cum vini, uel aceti cyatho vno, vt inquit Paulus. Cæterum eis, qui corpora natura habent calidiora, præſertim ſcirrho non inueterato, citra moleſtiam myricæ folia dantur, virgultaque, & radix, ſcolopendrium item, & rumicis ſylueſtris, maxime vero acuti ſemen, foliaque, & radix: probe etiam facit anchuſa, ſi radicis eius ʒ.i. detur. Item polytricon, & capnii decoctum ad tertias redactum, folia ſalicis, & cortex, item & radix limonij, quod & cynogloſſum vocatur, hiſce vtendum eſſe præcipit Aetius in prædictis naturis, & in principio affectionis, Nanque a mitioribus auſpicari oportet, vt ipſe inquit. Verum in inueteratis ſcirrhis, & corporibus agreſtioribus, atque eis, qui omnem corporis habitum habent frigidiorem, exhiberi poſſunt triſſago. gentianę radix, calamintha, pulegium, cyclamini radix, ſcordium, trifolij bitumen olentis ſemen. hyperici coma, acori, aſari, & eryngij radix, viticis ſemen torrefactum, centauri minoris ſuccus, etiam ſi ſit exiccatus, chamæpithys, polium, ac anagallidis, quæ cæruleum habet florem, ſuccus. Item dracunculi radix, tum viridis, tum ſicca: Omnia vero iam dicta medicamenta ſimplicia in principio cum poſca diluta coquantur; poſtea vero meraciores, progreſſu autem temporis etiam ipſa contuſa, & cribrata cum aceto, aut aceto mulſo exhibentur. Certam autem vniſcuiuſque horum menſuram definire difficile, & periculoſum eſt, Cum diuerſæ eorum, qui ea accipiunt, ſint naturę. Quare in principio parum quid ex vnoquoque exhibendum, & pro ratione deinde exhibitionis menſura augenda, iuxta ipſius pharmaci, atque etiam ægri vires, ex eiuſdem Aetii ſententia. Licebit item, ne dum ſingulis prędictis ſimplicibus pharmacis per ſe vti; verum & duo item, vel tria, aut quatuor permixta ęqualiter, vel inæqualiter præbere. Præter iam dicta medicamenta, ſerpillum cum aceto, aut panacis radicem viridem cum aqua mulſa, vel ſemen, aut corticis radicis periclymeni, & ſeminis eius quantum tribus digitis apprehendi poteſt, in vino albo meraco calido ieiunis bibendum ad dies quadraginta exhibitum: aut vulpis hepar ſiccum cum aceto mulſo ſimiliter bibendum exhibitum commendauit Galen. 9. de comp.

Margin notes: cap. 5 (beside "de arte curat. ad Glauc."); Qualia præbenda medicamenta ſint poſt purgationem. Cap. 2 (beside "atque germina … ac quædam ipſis"); Loco citato. (beside "Archigenis"); Lib. 10. c. 11 (beside "vero carentibus"); Loco citato. (beside "citra moleſtiam"); Citato loco. (beside "bendum, & pro ratione"); Cap. 2. (beside "cum aceto mulſo").

comp.medic.secundum locos ex Archigenis auctoritate. In adhibendis autem topicis medicamentis eadem seruanda methodus erit, quam seruari præcepimus cap.de scirrho iocinoris: semper etenim emollientem, & discussoriam medicamentorum facultatem præcellere oportet. quibus parum quid dam eorum, quæ astringendi vim habent, admiscendum est Gal.auctore.2. aceti in lienis scirrho, etiam à principio, cum naturaliter rarus sit, nec est quod metuas, ne quis neruus eius vi lædatur quemadmodum in tendonibus ac neruosi musculi partibus, vt liquet.14.meth.med. In hunc vsum capparis cortex ex aceto contritus, illiusq;, item & salicis cortex consimiliter illitus: nec non & centaurii succus, ac cinis fabrorum cum cruda polenta ex oxymelite illitus, aut etiam lupinorum farina magnopere conferunt, ex Pauli auctoritate; nec minus & ammoniacum (vt ipse inquit) cum aceto applicatum lieni sæpe profuit. Possunt item & fotus hoc modo parari; Recipe centaurii minoris, & scolopendrii ana manip.i.corticum radicum capparorum vnc.s. radicum, & foliorum althææ ana manip.s.bulliant in aceti, & olei partibus æqualibus, & cum spongiis fiant fotus; quibus sæpius admotis, infrascriptum adhibeto vnguentum; Recipe olei amygdalarum amararum, liliacei, irini, & de capparibus, sing.vnc.i.succi scolopendrii, & centaurii minoris, cuiuslibet ℥.iiii.corticum radicum capparorum, & myricæ, cuiuslibet ℥.ii. adipis anserini, seu gallinacei ℥.iii.medullę ceruinæ, seu vitulinæ ℥.ii.s.ammoniaci in aceto dissoluti vnc.s.aceti, & ceræ quantum satis sit, fiat vnguentum processu tamen temporis in vicem vitulinæ medullæ seuum tum hircinum, tum taurinum, ac etiam caprillum adiici poterit, augerique quantitas ammoniaci, ac adliciendum bdellium, & galbanum: quæ prius in aceto dissoluantur; Similiter, & styrax, seu opopanax, cyclamini, ac cynoglossi succus, lentus cremor seu farina seminis lini; fœnugræci. ac althæę: ex quibus poterunt varia medicamenta componi, & prout affectus exigit, tum addere, adimere ea, quæ emolliunt, attenuant, discutiunt, & robor addunt. Terum capparis cortex (vt inquit Aetius) admixtus vltra hoc, quod dissecat, & repurgat, etiam splenem corroborat, multisque modis huic rei capparis aptus est. Nam & ipsum cum cibo assumere, & muriam eius cum aceto sorbere commodum est: quinetiam extrinsecus radicem contritam, vel corticem eius cum furfuribus, aut ipsum cappari cum melle cortitum imponere expedit, vt Celsus inquit. Quemadmodum etiam ammoniacum cum aceto ad luti crassitudinem redactum non pauci lieni quidam imponentes, eius scirrhum curarunt; idq; solum ai curando sæpe satis fuit, vt liquet ex Gal.eodem.13.meth.meden.

Topica qualia esse debeant.

2.ad glau.c.5

Ca.5.post prin.

cap.5.post med.

περὶ καχεξίας.

id est de malo corporis habitu. Cap. 90.

CVm vniuersus corporis habitus in aquositatem diffunditur, affectus quidã oritur, qui à græcis καχεξία à latinis malus corporis habitus nũcupatur: principiũ si quidem existens hydropicarum passionum, vt inquit Paulus cap 47.lib.3. In qua affectione (Aetio teste ca.19 lib.10.) vniuersa corporis miscella laxior fit, ac emollescit: Ex cuius verbis liquet, quod non vna duntaxat pars. sed totius corporis habitus oblæsus sit in hac affectione. Per totius autem corporis habitum nunc intelligentes partes maxime, quę primæ oculis subiiciuntur; sunt autem eæ, musculi, qui omnia ossa ambiunt, Gal.teste lib.artis medic.cutem quoque ab eis non secludentes, Nanque & ipsa quoque coafficitur. vt liquet, Nec non & partes internę

Quod totius corporis habitus afficiatur.

Cap.50

Signa huius affectionis.

quæ oculis non subiiciuntur: Vniuersum etenim corpus in hac affectione cum virore albicans redditur, ac inualidum: ita vt crura inter eundem vacillent vt refert Aetius, & in principio quidem concoctiones impediuntur manente etiamdum appetitu, postea vero & fastidium accedit. & respiratio ipsis fit rara, ac debilis: quæ motibus, & actionibus condensatur: aluus etiam inæqualia recrementa excernit (vt ipse refert); At in quo genere affectuum præter naturam reponatur, adhuc nec in Gal. doctrina, nec in aliorum græcorum, quos legerim, reperi, nisi quod lib. primo meth. meden. aduersus Olympicum, qui non rite pathos, ac symptoma finiuerat, pathos etiam cum morbo confundens: Vbi concluserat aduersus eum, non omnem mutationem ab eo, quod secundum naturam se habet (etiam si permanentia illi adsit) ad id, quod præter naturam est, morbum esse inquit coloris vitium, atque atrophiā in sympto. & nequaquam morbum numero connumerari; quemadmodum etiam κακοχυμία, & καχεξία: quamuis præter naturam sint, & permanentia ipsis accedat, adhuc inter morbos non numerabuntur, nisi illud adiiciatur, quod ab eisdem aliqua actio lædatur. Videtur itaque in his verbis Gal. uelle καχεξίαν inter symptomata numerari, quamuis & præter naturam sit, & permanentia ei accedat, quoad ab ea non dum actio aliqua lædatur. Nam quoad illæsæ seruantur omnes actiones, etiam si millies corpus fuerit alteratum, mutatumq; : nullus tamen eorum affectuum adhuc morbus est, vt ipse Gal. inquit Quod enim curationem desiderat, aliud planè non est, quàm affectus qui vitiat actionem. Verum vbi καχεξία, seu malus corporis habitus, ne dum permanentiam habeat, sed actiones vitiat, Negandum non erit morbum esse (vt ex eiusdem Gal. verbis patere potest, ac etiam liquido constat ex Aetio, qui vult, ne dum naturales actiones, sed etiam animales, motrices videlicet, oblædi ab hoc affectu.) Concludamus itaque, aut malum corporis habitum sympt. esse in genere affectuum corporis, & proprie visibilium, frustratam totius corporis coctionem, seu nutritionem insequens propter frigidam ac humidam vniuersi habitus intemperaturam, Vel eundem morbum esse, si sumatur pro hac eadem intemperantia frigida, & humida totius corporis, quoniam ab ea, & propter eam iam dictæ actiones oblæsæ sunt, & totius corporis color vitiatus existit cum virore albicans, vt ex sententia Aetii dictum est, idq; non ab re. Nam licet quæ in corpore animalis sunt, omnia gubernentur calido frigido, humido, & sicco quemadmdum lib. 2. de natur. facul. à Gal. omnium philosophorum optimum auctoritate decretum est, tamen calidum in iis, (vt ipse refert) tum ad alia actiones, tum vero præcipue ad succorum generationem plurimum valet; Vel si mauis, dicas hoc vitium totius habitus considerari, vel respectu coloris ipsius, & sic erit sympt. affectus corporis; Vel respectu essentiæ eiusdem, quæ in eius temperamento cōsistit, & tunc erit morbus, quoniam hoc vitium temperamenti, erit intemperies frigida, & humida quam necessario sequitur vitiosus color, seu decoloratio totius. Verum hæc eadem totius corporis habitus immodica refrigeratio, ac mollities ex nulla alia re, quàm ex sanguificationis defectu prouenire poterit, quæ vbi immodice amplius augeatur, generandi hydropis causa erit, vt dicemus, Et propterea Paulus principium aquæ intercutem appellauit hanc affectionem, & Arabum princeps dispositionem antecedentem hydropisim: quo fit, vt neque generari idem malus corporis habitus possit, nisi & iecur ipsum siue primario, siue per consensum fuerit affectum, ac imbecillum redditum propter frigidam eius intemperaturam, ob quam sanguinem optimum generare nequit, ac pro nutrimento vniuerso corpori eum suppeditare, sed ipsum frigidiorem, seroiorem, & (vt ita dixerim) magis pituitosum generat, ac distribuit. Et proptera (vt inquit Aetius) vt plurimum hæc

Margin notes: cap. 9 — Dubium est, quis affectus preter naturam sit. — Cōcluditur quis affectus præter naturam sit. — Ca. 6. post med. colligitur. — Causa generationis huius affectus. — Lib. 10. cap. 19

hæc affectio ex longo morbo cōgregatur, aut ex viſcere quopiam in ſcirrhū indurato conſequitur, maxime hepate, & ſplene, neque raro in dyſenteria diu turna, & affectionibus cæliacis contingit; item ob conſuetam aliquam cohibitam excretionem. Sæpenumero ex immodica ſanguinis profuſione, in viris præſertim per hęmorrhoides, aut in mulieribus per menſtruas purgationes; quemadmodum & aqua intercus generari conſueuit; & (vt in vniuerſum dicam) quęcunque cauſæ iecur ipſum, ac vniuerſum habitum infrigidare valent, ſiue internæ, ſiue externæ fuerint, huiuſmodi affectionem generare poterunt: quas dignoſcere haud difficile erit, tum ex te ipſo, tum etiam ex laborantium, ſeu aſtantium loquela. Capiantur autem hac affectione maxime ſenes (vt inquit Aetius) qui etiam maxime liberantur, immo & pueri, qui facile pereunt propter vitalis firmatis debilitatem, & quod ob cutis raritatem ſucci in eis facile tranſpirant. At qui in vigore ſunt, raro incidunt, & facile ſe inde extricant. Non negligenda autem erit huius affectus curatio. Nam ſi diutius protelabitur, in aquam intercutem tranſit, eodem Aetio auctore, Quò vero ad eius curationem attinet, Aer eligendus eſt ad calidum, & ſiccum vergens: ſomnus moderatus ſit, nocturnus: longus autem, atque diurnus omnino vitetur: moderatis deambulationibus, geſtationibus, vociferationibus, & frictionibus ſiccis per linteola ex lino crudo vtendum. Poſt quæ, & exercitamenta moderata conducunt (eodem Aetius teſte.) Aluus humecta ſit natura, vel arte cum clyſteribus, ac glandibus. Cibi eis offerantur ſimplices, & qui facile conqui poſſint, optimumque ſanguinem gignere: vitanda ſunt omnia bellaria, item nidroſa, graueolentia, humoris craſſi, viſcoſa, & quę difficulter concoquuntur. Vinum autem conuenit eis album, tenue, & odorum, vt liquet ex eodem Aetio. At aquę potus omnino vitandus erit, & in vniuerſum uictus ſit tenuis, & ſiccus, vt inquit Paulus. Verum diæta vniuerſa viribus reparandis ſit apta; per quam (vt refert Aetius) ſpes eſt, eos, qui huic malo ſunt impliciti, ad reſtitutionem in integrum peruenturos. Verum ſi ex conſuetæ excretionis cohibitione affectio contingat, prouocare, ac irritare eam ipſam excretionem oportet, ut liquet ex eodem Aetio: aut uenam incidere in cubito, ſi nihil ſit, quod id fieri prohibeat, paulatim, ac partitis uicibus per triduum ſanguinem detrahendo, eodem Aetio, ac Paulo teſtibus. At ſi venæ inciſio impeditur, aut uitioſorum humorum copia laborant ægrotantes, ipſos purgare oportet (relicta uenæ ſectione, quę eiſdem noxia eſt) non ſemel duntaxat, ſed ſępius, ac paulatim, ubi uſus poſtulabit. Purgans autem medicamentum ex hiera, rhabarbaro, agarico, ac myrobalanis parari poterit. Paticulatim autem conferentia medicamenta purgantia ſequenti capit. de aqua intercutem conſcripta ſtudioſi reperient: poſt quę mirifice quoque iuuat ipſos abſynthii potio aſſidua; aut ſyr. eius ac aquarum naturalium uſus; primū aluminoſorum, nitroſorumq;, mox ſulphuroſarum, ut inquit Paulus. Hæc nanque aquæ naturales calidæ robori, ac uiribus reparandis conducunt ex Aetij ſententiam. Conferunt item eis theriacæ, ac mitridati antidotus: ſimiliter diacurcuma, ſeu dialacca, ſi ʒ.j. ſeparatim eorum cuiuſlibet cum uino albo tenui, ac odorato tribuitur, ſeu cum abſynthii cremore: nec minus, & eiſdem utendum erit antidotis theriaca uidelicet, & mithridato, ſi ex immodico ſanguinis profluuio excitatus fuerit malus corporis habitus, præcipue tamen eis confert uniuerſa uictus ratio, quę uiribus reparandis ſit apta: Perpetuo autem ex quacunque cauſa ortum duxerit, hepati ſuccurrendum erit, ipſumque roborare oportet, cum ſanguificationis inſtrumentum ſit, ac ſanguinis officina, ut in præcedentibus dictum eſt. Vberius autem ſequenti capi. de aqua itercutem idonea medicamenta pro curatione mali habitus reperies, propterea huic cap. finem imponimus. Vbi autem ex ſcirrho, aut alio quopiam

Prognoſtica.

Curatio.

Ratio uictus.

Pau. li. 3. c. 47

Venæ ſectio.

Purgatio.

Quæ a purgatione conferant.

piam proprio affectu iocinoris, aut splenis, seu alterius cuiusquam visceris, malus corporis habitus fuerit ortus, Pro ratione affectus, medelam ipsis adhibere conuenit (prout in præcedentibus docuimus) per auxilia ad singulos ipsorum supra conscripta.

περὶ ὑδροπισίως, ὑδρωπως καὶ ὑδερῦ.

id est de aqua intercutem, seu hydropico morbo *Cap.* 91.

Non quemadmodum Erasistrato visum est propterea viarum angustiã impedita sanguinis distributione per iecur ad vniuersas corporis partes, tantum eo, qui magis tenuis, atque aquosus est transumpto, ita vt is duntaxat per vniuersum corpus vehatur: syncerus autem sanguis in visceris substantia permaneat, sed sanguificandi facultate vitiata, ex Galen. sententia non raro is gignitur affectus, quem græci quandoque ὑδρώπισιν, interim ὕδρωπα, sæpius vero ὕδερον nuncupant: latini autem aquam intercutem, seu hydropicum morbum vt liquet apud Celsum cap. 21. lib. 3. à symptomate nomen sumens, siquidem aquosus humor hanc passionem necessario comitatur (Cœlio Aureliano teste cap. 8. lib. 3. ac Plinio secundo lib. 3. cap. 12.) Cuius differentiæ a quibusdam due duntaxat connumerantur, quidam autem quatuor esse hydropum differentias affirmant, vt 4. de rat. victus scriptum est, Veruntamen, nedum Gal. præcitato loco prædictorum opiniones tanquam erroneas condemnauit, sed tres hydropum statuit esse differentias, id quod etiam confirmauit lib. 5. de loc. affect. & 4. de caus. pulsuum. Eundem autem sectati sunt Aetius cap. 20. lib. 10. Paulus cap. 48. lib. 3. Alex. cap. 1. lib. 9. & Celsus præcitato loco. Nos vero cum de earundem causis pertractabimus, quod neque plures, neque pauciores esse poterunt, demonstrabimus. Quarum vna τυμπανίτης, altera ἀσκίτης, & ἀνασάρκα, ἢ ὑποσάρκα, ἢ κατασάρκα, ἢ λευκοφλεγματία, ἢ σαρκίτης, ἢ ἐπισαρκίδιον, ἢ ὑποσαρκίδιον appellatur. Tympanites quidem à tympano sic appellata, quoniam in tali affectione imus venter percussus talem somnum edit, qualem tympanum, Galen. teste com. aphor. 11. 4. Hippo. ξηρὸν ὕδρωπα nuncupauit quemadmodum ἀσκίτης sic dicta est, quod ἀσκῷ, hoc est vtris modo in peritonæo humor continetur, vt liquet eodem loco, Et tertia differentia sic appellata est, quoniam per carnem, vel sub carne, vel iuxta carnem, seu secundum carnem, vel supra, seu infra carnem humor continetur, aut propterea ipsam λευκοφλεγματίαν nominant, ut quæ pituita liuida constet. vel sui quidem ratione semper alba, sed quæ propter mixtionem quorundam aliorum humorum verum mutet colorem, vt liquet apud Gal. com. apho. 29. 7. lib. Communis autem omnium (vt inquit Celsus) est humoris nimia abundantia, ob quã ne vlcera quidem in his ægris facile sanescunt, vt patet etiam apud Hipp. & Gal. apho. 8. 6. lib. At quoniam cuiusuis aquæ intercutem communis genitura est vbi sanguificationis officium intercidat (vt liquet apud Gal. 2. progn.) Ea de re necessum est (quoniam iecur eius facultatis, quæ sanguinẽ gignit instrumentum existit) vt ipsum vitietur in huiusmodi affectibus, quinimo nisi hepar afficiatur, vt 5. de loc. affect. scriptum est, haudquaquam aqua intercus fieri potest, & si non semper ob primariam eius affectionem excitetur, licet hoc quoque sit quam frequentissimum, sed interim iecur ipsum per cõsensũ afficitur aliarum partium, quæ aut eidem vicinæ sunt, aut societatem, seu consortium quoddam cum eo habent mediis conceptaculis, venis videlicet, quemadmodum ab eodem Gal. tum. 5. de loc. affec. tum 2. prog. decretum est. Quod autem interim primario iecur, interim lege coosortij, quod cum alijs partibus habet, iã dictis aquæ intercutẽ speciebus afficiatur, ab Alex. & Paulo præcitatis

5. de loc. aff. c. 7
6. de loc. af. in prin.
2. d. nat. fac. c. 8. in prin.
Aqua intercutẽ unde nomen sũpserit.
4. de rat. victus. Com. 3
5. de loc. af. c. 7
4. de caus. puls. cap. 24.
Quot sint eius differentiæ.
Eius differentiæ cur sic appellentur.
Cõmunis causa generationis omnium trium differentiarum.
Com. 1. in med.
Cap. 7.
Quæ pars afficiatur, quare iecur semper.
6. de loc. affect.
Cap. 7
2. prognost.
c. m. 3

tis locis confirmatum est. Atqui dignosces num ipsum primo affectum sit, ex Hipp. & Gal. testimonio eodem 2. progn. ex cupiditate quadam, seu propensione, quam ægrotantes ad tussiendum obtinent. Nam incitati ipsi ad tussim tanquam ad accidens, statim ab hoc desistunt, tantummodo tentantes initiũ tussiendi, etenim iecoris moles incidens præcordiis, facit angustiam in pulmone, ob quam ad tussim ægri veniunt frustra, ceu auxiliaturam affectui naturalis facultatis, nequaquam habentes ministerium, continuo desinunt. Ob hæc itaque propensiores ita affecti ad tussim redduntur, sed eis cito tale deficit munus, propterea quod nihil dignum commentatione excreant. Dignoscitur etiam ex paucitate, ac ariditate deiectionum, Nam venter non deiicit nisi dura, ac pro necessitate imperpessis existentibus intestinis, vel lactib s (vt Gal. inquit) nec uitiato alimento, neque grauatis ab eo partibus, etenim bene valent, nec alui fluor infestat, manentque diutius inibi reliquiæ alimenti, quæ partim mittuntur ad intimam peritonæi sedem, partim inflammatione iecoris torrentur, præsertim si ad acutum morbum consequatur aqua intercus: adderunt quoque & reliqua signa, quæ ipsum primario affectum indicabunt aliquo prędictorum affectuum, quorum indicia propriis eorum capitibus requiras. Vbi autem nullum tale præcesserit signum primario affecti iocinoris, ac venter magis profluuiis infestetur, sitque alui fluor diutinus, neq; dolorem exoluens, neque molliens ventrem, ventriculi, vel intestinorum, maximeque ieiuni vitio (mesentericis venis mediis) iecur ipsum per consensum oblęsum erit. Nanque ex prędictis partibus affectis potissimum venæ debiles fiunt, quas iecur ad se trahit alimentum: ita fit, vt nequaquam deseruiant visceri ad diductionem: & cum in tenuioribus intestinis maneat, grauata ab eo, vtpote debilia, statim id omne pellunt deorsum: atque hæc alui fluoris in huiusmodi aqua intercutem causa est, eodem Gale. teste præcitato 2 progn. Altera causa est, quoniam & alimentum corrumpitur, ac bilis copia in intestinis colligitur, & ob eam rem eadem admodum mordentur, proindeque incitantur ad excernendum contenta ibi excrementa, idq; potissimum accidit, vbi inflammatione vexentur, & propterea fluor hic alui neque dolorem sedat, neque ventrem mollit, cum per eum aquæ intercutis causa non vacuetur: At si indurato liene, seu infrigidato aut quomodolibet aliter affecto, eique consentiente iocinore aqua intercutem genita fuerit, ex prędictis signis indurati, aut aliter affecti patebit. Sic etiam, si vel pulmonis, vel septi transuersi, aut renum occasione iecur affectum fuerit: eorundem viscerum affectorum signa pręcedent: qualitas autem affectus ipsius iocinoris frigida perpetuo intemperies existit, Nanque nisi ipsum primario frigidatum sit, aut ad ipsum frigus impertiatur à reliquis iam dictis partibus primario refrigeratis aqua intercutem subsequi potest minime, vt ab eodem Gale. 5. & 6. de loc affec. decretum est: quæ frigida intemperies, ne dum ad omnes eiusdem iecoris venas peruenire debet, verum quoque ad eius corpus, quod παρέγχυμα, græci dicunt: nanque secundum hoc propriæ eius facultatis, quæ sanguinem gignit. instrumentum est, Et proptetea ubi vitiatum sit, actionem quoque eius vitiari oportet, adeo vt non amplius cibos in sanguinem, sed in aliam qualitatem transmutet serosam, ac tenuem inquam superfluitatem, aut pituitorum humorem seu flatum, & proinde fit, vt trifariam duntaxat aqua intercutem constitui possit. Nec obstat ea aqua intercutem, quæ ad acutos morbos sequitur. Nanque ab iis quoque iecur tam grauiter afficitur calida & sępenumero sicca quoque intemperie, vt cibum in sanguinem, transmutare nequeat, vt liquet eodem 6. de loc. affec. ita vt valeamus absque controuersia asserere, hanc etiam aquam intercutem ex frigida iocinoris intemperatura ortũ habere, priuatiue saltem, admodum imbecillo eius insito calore reddito

Alex. li. 9. c. 2
Pau. l. 3. c. 48
Si iecur primario afficiatur, signa.
Tex. & com. 3

Si per consensũ iecur afficiatur signa.

Com. 2

Ad quem iecoris affectum aqua intercutem consequatur.
5. de loc. af. c. 7.
6. de loc. affect. in prin.

Quod non nisi tres aquæ intercutem differentiæ esse possint.

dito, quo medio sanguinem gignit, ex iam dicta præternaturam eiusdem caliditate in eo genita: At qui frigida hæc iocinoris intemperies haud ęque in gignendis iam dictis aquæ intercutem speciebus se habet. Namque a maiore frigiditate generatur aquosus hydrops, quem ascitim vocant: a minore autem tympanites. Etenim humida substantia in flatuosum aerem sine aliquo calore transmutari nequit, vt inquit Galen. præcitato com. aph. 14. libr. Sed quemadmodum ascites a maiori frigiditate, quàm tympanites excitatur (vt diximus) pari ratione & anasarca, seu leucophlegmatia a frigidiori iocinoris intemperie, quàm ascites, ortum ducit, quoniam totum habitum pituitæ plenum habent laborantes, Gale. auctore 4. de rat. vict. quanto etenim pituitosum excrementum seroso, ac tenui humore frigidius existit, tanto anasarca, quæ ex iam dicto pituitoso excremento excitatur, a frigidiori intemperie generationem habebit, quàm ascites, qui ex seroso excremento producitur: Accedit item, quod (vt fatetur Aetius) talis humor tenuis, & serosus, qui ascitis causa existit, salsus est, & putrefactus, vt propterea largiorem potum appetant, qui ascite laborant, quàm reliqui hydropici. Est itaque anasarca, seu leucophlegmatia pituitosi humoris in toto corpore collectio seu per omnem corporis miscellam disseminatio (vt inquit Aetius) ita vt instar spongiarum, aut papyri vniuersa caro permadefacta appareat, atque ob id totum corporis similiter, vt hypochondria, intumescit, ac mortuo simile euadit. Ascites autem collectio aquosi humoris existit plurima inter membranam peritonæum appellatam, & intestina, vt vere vtris modo membrana ipsa repleta esse videatur, Spatium etenim, quod inter peritonæum, & partes ei subiacentes est, aquoso humore impletur, Galen. teste 5. de loc. affect. Aliquando vero vbi peius habent ęgri vsque ad fæmora tumor producitur, vt idem Aetius asserit. Tympanites autem plurima collectio est superflui flatus aere repleti in ijsdem ventris incumbentibus locis, vt in principio sola inflatio esse videatur, postea tamē flatus inspissatur, & veluti nubilus redditur, atque ita vna cum flatu, quasi nebulosus humor consistt, atque congregatur, vt liquet ex eodem Aetio. Ex quibus liquet quamlibet aquæ intercutem differentiam, seu speciem morbum esse in quantitate, seu magnitudine. Namque ex genere præter naturam tumorum existunt, vt liquet li. de tum. præter naturam circa finem, id quod confirmauit idem Gal. de ascite li. 14 meth. med. quo loco eam in numero eorum tumorum, qui præternaturam consistunt, connumerauit, qui etiam toto genere præternaturam sunt; Nec obstat, quod idem Galen. lib. de differ. sympto. inter ea symptomata, quæ incidunt in sanguinis generatione frustrata, hydropis vitia connumerauit, Nam vel symptoma vniuersaliter dictum voluit intelligere, vel per vitia aquæ intercutis, eius causam immediatam intellexit, quæ quidem symptoma est incidens in sanguinis generatione (vt ipse inquit) non peracta vel non rite peracta: Communiter autem omnis aqua intercutem spirandi difficultatem, tumorem, & grauitatem, ac vitiatum colorem inducit, ex virore nimirum albicantibus ægris, fastidiunt & cibum, potum autem largiorem plurimi appetunt, maxime qui ex ascite laborant, etenim humor, qui in locis detinetur, salsus est, & putrefactus; quare; & sitis, & febris augescit: fere enim in totum plurimi ex hydropicis febriunt, vt ab eodem Aetio scriptum est. Commune item omnis aquæ intercutem est pedes intumescere, quippe cum procul a calidissimis partibus absint, vt liquet ex Gale. 2. progn. Particulatim autem Ascites inde internosci debet, quod fluctuationes excitentur ex humore, qui veluti in vtre quodam contentus circumuoluatur. Tympanites autem, quod vbi nos ferimus ventrem tympani modo strepitum quendam elidere videatur, vt inquit Alex. Et propterea in huiusmodi aquis intercutem humor sit, an spiritus, qui in

Marginal notes:
4. de ratione victus com. 3. in prin.
lib. 10. c. 20
Quid sit anasarca.
Loco citato.
Ascites quid sit.
5. de loc. af. c. 7
Aet l. 10. c. 20
Tympanites quid sit.
Quis affectus pręter naturam sit aqua inter cutem.
Lib. de tumor. cap. 10
14 met. c. 13
Li. de dif. symp. cap. 4
Aquæ intercutē cōmunia signa.
Com. 2. & 3
Ascites quibus signis dignoscatur.
Quibus Tympanites.
Li. 9. c. 2

in regionibus uentris continetur tactu explorare non ualemus, nisi cauata pręssu cute, Etenim frequenter non cauari conspicies in synceris ascitis, & aqua intercutem, quam tympanitem uocant. Sed ad ueram notitiam comparandam pulsare cogimur abdomen, ut attendamus, si ueluti tympanum resonet. Secundo loco aliter componere hominem, & in latera conuertere, quo fluctuationem aliquam exaudiamus; ac nobis strepitus in modum tympani spiritum annuntiat, fluctuatio humorum: uno uero admoto tactu distentum abdomen non deprehendas ex aere sit, an ex aqua, tametsi cutis his, & quicquid carnosum erat secundum peritonęum, & crassa cute tectum contabuit, quemadmodum à Gal. lib. quarto de dignos. pulsibus scriptum est: Anasarca uero hinc deprehenditur, quod ęger carnes habeat emortuo corpori similes, & totum corpus intumescat, ac ubi nos digito id imprimimus, cauitas oboriatur, cumq; imprimere desierimus, non statim in pristinum reuertatur, ut apud eundem Alex. legitur. Cæterum quæuis prædictarum specierum aquæ intercutem ad iocinoris refrigerationem (vt iam dictum est) consequitur: etenim citra eiusdem refrigerationem impossibile est aliquem in hydropem incidere Gal. & Aetio testibus. Hæc autem refrigeratio, aut per se, aut per consensum fieri, potest, vt diximus, Ex propterea ex nonnullis causis iecur ipsum refrigerantibus aqua intercus oriri poterit, vtpote ex immodica hæmorrhoidum profusione, aut ex eisdem diuturnis suppressus, similiter ex menstruæ purgationis omnimoda cessatione, aut immodica vacuatione, aut ex immodico muliebri profluuio, vt liquet ex Gal. secundo de nat. facult. & 5 de loc. affect. Pariter ex intempestiua, ac immodica aquæ frigidæ potione iecur affatim refrigerari potest, ac statim aquam intercutem induci, quanquam sic affecti (vt Gal. eodem 5. de locis affectis asserit) ob refrigeratum os ventriculi, vehementi ciborum desiderio teneantur, opposito modo quam cæteri hydropici. Similiter si ipsum iecur scirrho afficiatur, vel ipsum, splene indurato, seu refrigerato, coafficiatur, aut ieiunio, seu reliquis intestinis iuxta ipsum, aut mesenterio, vel pulmone, vel renibus, seu septo transuerso, simili ratione primario affectis: Multi autem & à podagra, & à coxendicum dolore vexati aquam intercutem inciderunt: frequentissime etiam eos, qui cibum non sentiunt, & malo corporis habitu præditi sunt, itemq; ab arquato infestatos hydrops corripit, item quosdam eorum, qui non nisi recta ceruice spirant, cœliaca affectione laborant, ac dysenteria, in aquam intercutem deduci nouimus (vt inquit Aetius) sæpe etiam febribus longis superuenit (vt inquit Paulus) & interdum ad morbos acutos consequitur, ex Hip. sententia 2. prognostic. cum ex eis sanguificationis officium intercidit, adeo vt iecur cibum in sanguinem transmutare nequeat: quæ omnia & dignoscere, haudq; ægrè interstinguere licebit, ex prædictarum partium affectarum, ac prædictorum affectuum dignotione, per enarrata in propriis locis, ac capitibus signa. & propterea eadem breuitatis causa scribere recusauimus: quędam autem ex infirmorum, seu astantium loquela promptè percipies: Huic autem affectioni non minus fœminę, quam viri fiunt obnoxii: pueri vero vt plurimum ab hydrope sarcite apprehenduntur: quę quandoque curabilis fit: Est tamen tympanites omnino periculosus, minus eo ascites: sarcites quoque aliquando curabilis fit, per ea quæ cuti adhibentur humorem detrahentia ac reficcantia pharmaca (vt idem Aetius inquit.) Omnes autem inueterati hydropes, & qui iam habitum corrumpunt, sunt periculosi (vt ipse fatetur:) Sæpe vero hoc malum per se incipit, sępe alteri vetusto morbo, maximeq; quartanæ superuenit, Inter initia tamen non difficillima curatio est: At si malum inueterauerit, non sine magna molestia discutitur, Celso auctore, faciliusque in seruis, quam in liberis tollitur, quia cum desideret famen, sitim, mille alia tædia, longamque

Cap. 3. post princ.

Anasarcæ signa

Loco citato.

Gal. 5. de loc. c. 9

Cap. 7.

Aet. li. 10. c. 20.

Aquæ intercutē causæ.

2. de nat. fac. c. 8

5. de loc. afl. c. 7

Loco citato.

2. preg. tex. 1

Prognostica.

gamq; patientiam, promptius his succurritur, qui facile coguntur, quam quibus inutilis liberata est. Sed ue hi quidem, qui sub alio sunt, si ex toto sibi temperare non possunt, ad salutem perducuntur, vt idem refert Cornelius. Omnis item aqua intercutem, si ex acuto morbo existit, mala est, vt liquet apud Hipp. eodem 2. prognostic. non enim sedat febrem, sed dolorem admodum infert, ac mortem vt ipse inquit. Quod vero aqua intercutem laborantibus vlcera in corpore facta difficulter, sanentur, idem scriptum reliquit aph. 8. lib 6. aph. 14. eiusdem, Hydrope correpto, (inquit) si aqua è venis in uentrem defluxerit, soluitur morbus, quemadmodum, si eisdem tussis superuenerit. quod malum sit, decretum est ab eo aph. 35. 6 Vel quod desperati sint (vt liquet aph. 47. 7.) Si quis autem leucophlegmatia detineatur, & fortis ventris fluxio superuenerit, à morbo liberatur, vt patet aph. 29. 7. libr. Nanque (vt Gal. inquit) ex forti, seu diuturno alui profluuio, soluitur albę pituitæ superabundantia. Verum licet difficilis sit aquosę affectionis curatio, & plurimo artis auxilio opus habeat (vt inquit Aetius) Inter initia tamen non difficillima curatio est, Celso auctore, Cuius prima, & principalissima pars ratio victus existit ne dum in aqua intercutem, verum etiam in omnibus affectibus, & potissimum periculosis (Alex. teste:) Ea de re communem omnibus speciebus aquæ intercutem victus rationem instituemus, deinceps particularem aggredimur cuiusque curationem. Aer itaque eligatur ad calidum, & siccum vrgens, moderate autem sit, & probe temperata ipsa domus secundum anni tempus (vt inquit Aetius) Lectus non valde mollis sit, iis præsertim, qui anasarca laborant, Substernantur etiam arundium folia, & herbæ resiccantes, velut est, vitex, pulegium, calamintha, & similia, opercula etiam ipsa, quibus teguntur, apparentur duriora: mirum est etenim quantum huiusmodi per somnum resiccent, vt constet iã quosdam frumenti aceruis obuolutos, & absconditos a somno surrexisse firmos, ac resiccatos, vt liquet ex eodem Aetio, qui item somnus eisdem competit moderatus, aut paulo breuior consueto: Nanque vigiliæ moderatæ non minus conferunt: digerunt etenim (vt liquet ex Galen. 12. meth. med.) motus insuper, si quid aliud (vt Trallianus refert) hydropicis conducit, præcipue, qui fit per mare, equum, & lecticam: Iis autem, qui viribus constant etiam ambulatio est vtilissima: Pariter frictiones hydropicis adhiberi debent. Nanque externos corporis meatus rarefaciunt: humores extenuant, ac discutiunt (eodem Alexan. teste) Celsus quoque multum ambulandum, currendumque aliquando esse præcipit, quanquam inter initia idem, quietem, sitim, ac inediam, pro huius affectus curatione probauerit. Addidit etiam, quod superiore maximè partes sic perfricandæ sunt vt spiritum ipse contineat, euocandus est sudor, non exercitatione tantummodo, sed etiam in arena calida, vel laconico, vel clibano, similibusque alijs: maximeque vtiles naturales, siccæ sudationes sunt, quales super Baias habemus in myrtetis, (vt ipse refert) modo autem vulgo sudatorium Trituli forte appellatur: Aluus quoque in singulis hydropicis seruanda lenis est, si non natura, saltem arte clysteribus lenientibus, aut glandibus vtens. Cibus autem esse debet ex media materia, sed tamen generis durioris (vt refert Celsus) Sit autem vniuersus facilis concoctu, & sufficienter coactus, exolutus enim aptus est, vt in aquositatem commutetur (Aetio auctore.) Melius nanque ita affectis est dare (Gale. teste 4. de ratione vict.) quæ probe concoquere possint. Prospiciendum etenim est, vt alimentum, quod ad iecur peruenit, facile sit ad distribuendum, & nequaquam impediatur, quo minus in corporis partes dispensetur, vt fatetur Alex. Quare optimum alimentum ipsis est panis furnaceus probe fermentatus, qui semina flatibus discutiendis apta contineat, vt anisi, aut cumini, aut fœniculi, Cuius etiam copia vitari debet, vt liquet

ex

Marginal notes:
2. prog. tex. 1
Aet. li. 10. ca. 21
Curatio.
Alex. li. 9. c. 3
Victus ratio cõmunis singulis aquę intercutẽ speciebus.
Aet, li. 10, in fin.
Loco citato,
12. meth. c. 2
Tral, li. 9. c. 3
Loco citato,
Sudatorium Trituli,
Aet. li. 10. c. 32
4. de rat. uict, com. 3
Lib 9. c. citato,

ex eodem Alexan. vel panis sit optimus clibanites, qui salem, ammium, & foeniculum habeat admixtum, vt refert Aetius. Ex auibus conueniunt perdices turtures, phasiani, turdi, merulæ, & starne, & reliqui minuti passerculi: qui pingues non sint. Interim gallinæ, ac gallinacei pulli, quanquam ferę mansuetis præponi debeant, vt testatur idem Trallianus. Ex quadrupedum item carnibus moderate comedant, & eas potius, quæ non sunt pingues, pręcipue ferinas, vt ceruinas, aprinas, & caprearum, ac leporum, quarum ius cum extenuante cibo paretur, apio videlicet, petroselino, dauco, eruca, pulegio, rapa, caucalide, coronopo, eryngio, pastinaca, porro capitato, ac aliis, præsertim hominibus ruralibus, has easdem maxime assas, si gratæ sunt, assumere ipsos alienum non est. Verum tam assatis, quàm elixatis semper aromatica quædã redolentia adiicias, pręsertim cinnamomum, aut gariophyllos. Ex piscibus gustari poterunt cancri, locustæ, & erinacei recentes. A leguminibus vero abstineant in totum; Inter bellaria concedendæ sunt palmulę, nuces, amygdalæ, vua pensilis, ac vua passa, mala punica, pyra cocta, ac carycæ: omnia tamen moderate, neque omnia quotidie. In uniuersum tamen maximam ciborum partem in cœna accipiant, quandoque etiam assatas cochleas, atque oua insuper assata gustare poterunt, vt Aetio visum est. Pro potu vt vinum tenue, præsertim vetus. Item & quod vrinam ciet. Aqua in vniuersum vitanda est, Verum quoniam incommodus est eis plurimus potu, tantum præbendum erit, quantum ad infringendam aliquo modo sitim, sufficit, Nanque potio non vltra danda est, quàm vt vitam substineat, optimaq; est, quę vrinã mouet, vt a Celso scriptum est. Si tamen intensa sitis instet, quarum quod de libandum dabimus, solatii tamen gratia, & leniendę sitis: dulcia vero vina, & vinum mulsum vitanda sunt. Nanque ex his sitis non sedatur, epotum tamen acetum optima eisdem medela est, vt liquet primo de simplicium medicamentorum facult. Quod si velint factitiis vinis vti, id sit absynthites, præcipue quod spicam nardi copiosiorem recipit, vel apiatum, aliis autem abstineant, ex Alex. testimonio & vt summatim dicam cum Gale. 4 de rat. vict. in morb. acutis: quàm minimum bibere, & quam plurimum laborare prædicts confert, Nempe talis viuendi modus calfacit, & sicca. Hæc quo ad communem victus rationem attinet, dicta sint satis. Quantum vero ad medicamentorum rationem attinet, Communis etiam omnium curatio ab euacuatione incipienda est, Paulo, & Alex. testibus, Quanquam Ascites, & Tympanítes purgans medicamentum duntaxat quod aquam educat, requirunt: Anasarca vero interdum venæ sectione, vt ipsi referunt: quinimo hic solus hydrops, cum incipit, Galen. teste 4. de rat. vict. interdum sanguinis detractione indiget, cum scilicet ex retentione, vel hæmorrhoidarũ, vel muliebrum, vel ex quapiam, quæ ita plethorica sit causa inceperit. Tympanum vero, & Ascitem (vt ipse inquit) nullus per sanguinis missionem sanare est ausus, Huius itaque speciei aquæ intercutem propriam medicamentorum rationem aggredientes dicimus cum Gale. circa initia venam secandam esse, præsertim cum ex modo dictis causis fuerit orta. Nam licet ex sanguine frigidiore nascatur, & frigiditatis ratione illa non indigeat, tamen quoniam copiæ detractio naturam leuat, vt hæc minorem illam effectam facile superet, non alienum, sed rationi consentaneum est venæ sectione vti, Alex. teste. Nam prope ad extinctionem accedente naturali caliditate, vt igni contingit in hac affectione, etenim quemadmodum ignis prope extinguitur immissis lignis, tũ humidis, tum multis, nisi quis multitudinem sustulerit, sic & in frigidiore ob copiam sanguine, vbi calor natiuus prope extinguitur præsentissimum est remedium sanguinis missio: quo tempore periculum ita prehenderit, vt liquet ex eodem Gal. præcitato lib. 4. de rat. vict. in morb, acutis. Ante omnem

Loco citato.
Loco citato.
cap. 30
Com. 3. in fine.
Communis medicamentorũ ratio.
Pau. l. 3. c. 4.
Alex. li. 9. c. 2.
Com. 3. post prin.
Anasarca curatio propria.
Venæ sectio.
Loco citato.
Com. 43

itaque aliam curationem venæ sectio adhibenda est, si vires ac reliqua permiserint, secandaque interna cubiti dextri vena erit. Ea nanque vena velocissime, & plurimum ex ijs, quę principes sunt, partibus corpus vacuat, ex Galeni sententia eodem quarto de rat. vict. in morb. acutis. Nec vnica vice multa sanguinis copia exhaurienda est, ne vires deiiciantur, sed satius erit. vbi oporteat, ipsam iterare, ac paulatim, & tuto magis euacuare, quàm festinãdo vna cum morbo etiam ægrum è medio tollere. Verum vbi vires non permiserint, sed imbecillæ sint, aut ex quauis alia causa, quàm ex iam dictis, Anasarca originem duxerit, sanguinis missio vitari debet: sed copia pituitosi excrementi per vniuersum corpus redundantis purgante medicamento vacuari debet. Sic etiam vbi opus fuerit, facta venæ sectione eadem purgatione vtare, quæ iterum per vices tentanda erit, ex sententia eiusdem Alex. a lenioribus inchoando, & demum ad ea, quæ paulo valentius purgare queunt, transire, prius tamen humore ipso præparato, ac viis reseratis per ea medicamenta, quæ extenuandi, incidendi, ac meatus aperiendi uim habentia sunt sy. ex absynthio, eupatorio, de byzantiis, oxymel simplex, ac scyllinum, seu sy. ex hyssopo, qui exhibeantur cum aliquo etiam extenuantium, ac aperiẽtium medicamentorum decocto, quorum copiam cap. de iocinoris obstructione requiras, pariter capitu. de eiusdem iocinoris imbecillitate: quibus sępius adhibitis purgans medicamentum tribuendum erit, quod conficiatur, vt infra. Recipe pulueris hieræ simplicis Galen. ʒ. agarici trochiscati, ac rhabarbari vigorati, singulorum scrup. ii. formentur pilulę cum oxymelite. A quibus per aliquod tempus exhibeantur vnc. ii. vel. iii. syr. è pluribus infusionibus rosarum cum aqua cychorii. At ubi hęc purgatio satis non sit, iterum quæ maiorem uim habent extenuandi, ac aperiendi medicamenta exhibeto (eorum, quæ modo recensuimus) post quorum vsum ad ea, quæ paulo valentius purgare queunt, transito: ueluti sunt catapotia ex rhabarbaro, seu ex agarico, Idque non una uice faciendum erit, sed pluribus, prout usus urgebit. Semper tamen a mitioribus ad ualentiora transeundum. Nec non cum eisdem medicamẽtis perpetuo ea misceri debent, quæ vim habent adiiciendi iecori robur, quemadmodum rhabarbarum est, ac myrobalani, præsertim chebulæ. In hunc etiam vsum conferunt pastilli de rhabarbaro, de absynthio, seu eupatorio, si per vices exhibeantur: Quo etiam tempore, vbi ab his purgantibus medicamentis se abstinuerint ægri, vti poterunt aromatico rosaceo, antidoto diarhodon, dia lacca, vel diacurcuma eorundem ʒ. i. deuorantes cum exiguo vino albo aut aqua ex absynthij decocto, In quem adhuc vsũ, si tantundem mithridati, seu theriacæ assumpserint, non parum confert. Pręb enda etiam erunt ea, quæ vrinam cient, velut est daucus, seseli, cardamomum, radicum asparagi, aut trifolii decoctum, aut etiam trifiaginis, similiter etiam si ʒ. j. eiusdem radicis trifolii, aut eryngii siccæ, vel seminis viticis tantundem cum vini cyathis tribus exhibeatur, commode vrinam cient, vt liquet ex Aetio ca. 31. li. 10. Maximam itẽ eisdem auxilium præstat vomitus, vt eodem Aetio liquet. Extrinsecus vero ea adhiberi medicamenta licebit, quæ vim immodicum humorẽ exiccandi habeãt: Quapropter & in puluere volutationibus vtendũ est. Aliquando etiã & arena probe a sole ignita, aut pellibus similiter a sole feruefactis ægrum occulere oportet; capite tantum velato, & facie cum spongia assidue extersa, eodẽ Aetio auctore: fluuiatiles etenim, ac marinæ arenæ communem vim possident omnium lapidum, siquidem excitant tumentum ab aqua intercutem carnem, ęgroto videlicet in eis excalfactis decumbente, ex Gale. auctoritate. 9. de simpl. medic. facult. Post hęc aqua marina, aut aluminosa, aut sulphurea lauentur ęgri, etenim aliquibus, qui ad huiusmodi lauãcra assueuerunt, ea ipsa, tum ad delendum morbum, tum ad habitum valentiorem reddendum fuisse

[Margin notes: Com. 24. & 3. — Purgatio. — Lib. 9. cap. 2 — Vrinam cientia — Vomitus. — Quæ extrinsecus admouenda sint. — Lib. 10. c. 18. — Cap. de pyrite.]

uffecerunt:optime etiam conuenit & his cataplaſmatum admotio,eorum pr ſertim, quę reſiccare ſimul, & viſceribus firmitatem addere poſſunt:quemadmodum ſtercus bubulum eſt conuenienter reſiccatum,non inepte cum poſca, aut aceto mulſo impoſitum, infarcta ſulphuris quarta parte, ſimiliter & cochleæ crudæ tritæ, & impoſitæ,agglutinantur etenim,neque diſcedunt,priuſ quam vniuerſus humor reſiccetur(eodem Aetio teſte)quanquam ante eum Gal.11.de ſimpl.medic.facult.illud ſcriptum reliquerit, cum dixit, Porro cochleæ,quæ vſtionem non ſunt experta; ſi tritæ vna cum teſtis imponantur, & toti ventri aqua intercutem laborantium, & in arthriticis, articulorum tumoribus ægre quidem diuelli poterunt:Cæterum impenſe deſiccant, & ſane inhærere ſinere oportet, quo adſponte decidant: fermentum etiam ſale multo permixtum commode adhibetur, aut panis eum puluere hyſſopi; aut fabacea farina,aqua marina,& melle coacta,pari abſynthii modo adiecto. Vel ſic cataplaſmata conficies, Recipe caricarum, & fermenti,cuiuſlibet unc.i.farinæ hordeaceæ, loliaceæ,fabaceæ,fœnu græci,& ſeminis lini, ana manip.s. radicum, & foliorum ebuli. & abſynthii,ana manip.i.s.hyſſopi, & origani,ana drac.iiii.ſulphuris drac.iii.miſceantur, & cum poſca,aut oxymelite fiat cataplaſma. Si vero corpora teneriora ſint, quemadmodum puerorum,& aliorum,qui mollem carnem habent:quæ reprimunt cataplaſmata magis adhibere oportet, qualia ſunt malicorium, rhus culinarius, mala cotonea, myrti baccæ, & vitis pampini, aliquando quidem per ſe, aliquando inuicem permixta cum quibuſdam eorum medicamentorum reſiccantium, quorum ſupra mentionem fecimus. Verum vbi prędictis affectio non ceſſerit, efficatius auxilium adhibere oportet, quod chirurgia præſtat, fiſſuras inquam circa internum talum infligere oportet,in loco quatuor digitorum ſpatio ſupra talum eminēte,ea profunditate,qua quis in venæ ſectione vtatur, Ita vt per aliquod dies,per eaſdem humor frequens feratur,quemadmodum Celſo, & Aetio viſum eſt. neque periculum vllum hic verendum eſt, veluti in hydropis aſcite pertuſione,nō enim coaceruatim,quemadmodum illis euacuentur:& ſi quis velit excretione plurima facta eam cohibere, nihil vetuerit ipſas in talis fiſſuras linamentis obturare,ligamentiſque cōſtringere:atque vbi rurſus prodire quid velimus,laxatis ligamentis, & ablatis linamentis,geſtatoque,ac moto ægro excretionem irritabis, vt idem inquit Aetius. Ea autem ſpecies aquæ intercutem, quæ aſcites appellatur,non minus(vt diximus)ab euacuatione initium curationis exigit, quanquam non venę ſectionem ſed purgans medicamentum requirat. A tenui nanque, ac ſeroſo humore originem ducere ſuperius concluſum eſt, & à Galen.decretum tertio de cauſ.ſympto. Is itaque primo præparari debet ſyru.è corticibus citri melle,roſaceo aut oxymelite,& demum infraſcripto medicamento purgante expurgari:quod recipit pulueris hieræ ſimplicis Gale.ʒ.i.agarici trochiſcati,& rhabarbari vigorati ana.ʒ.s.formentur pilulæ cum oxymelite:à quarum aſſumptione per aliquod tempus infraſcripta potio exhibeatur, quæ recipit corticum myrobalanorum chebularum drac. iii. citrinarum ʒ.i.fiat decoctum in aqua cichorii, & abſynthii, in quo vnc.ii.ſyr.domini Auguſtini,ac tantundem ſyrup.eſt pluribus infuſionibus roſarum diſſoluas,deinceps iterum adhibitis ſyrupis magis extenuantibus, vt eo qui ex tribus radicibus conficitur, aut ex duabus, vel quinque radicibus Meſuæ,oxymelle ſimplici,aut ſcyllino,ſeu ſyru.de byzantiis, vel de eupatorio cum ſyrup.de abſynthio & aquis fœniculi, & meliſſę, iterum purgans medicamentum exhibeatur,quod parari poterit ex pilulis de agarico vel de rhabarbaro eiuſdem Meſuę cum pulueribus hierę ſimplicis, vel pilulas noſtras tribuas; quarum ſæpius experientiam habuimus,& citra noxam pluries ſingulis ſeptem, vel decem diebus exhiberi poterunt; mirabiliter etenim ſeroſos purgant humores.

Aet.li.10.c.29. Gal.10.de ſim. facul.cap.de cochlæis.

Celſ.li.3.c.21 Aet.li.10.c.30.

Aſcites quomodo curari debeat.

cap.2

Purgatio.

citra aliquod nocumentum notatu dignum: Conficiuntur autem hoc modo, Recipe foliorum plantæ, quam communiter seplasiarii mezereon appellant & proprie eius quam nuncupat Dioscorides chamælçam, vnc.ii.vel iii.infundantur per vigintiquatuor horas in sufficienti quantitate aceti vini albi, In quo prius mala cydonia fuerint decocta, demum in vmbra exiccentur, iterum parato decocto ex pomis dulcibus, & acetosis in eodem aceto vini albi prædicta folia infundantur, vt supra, ac exiccentur. Contundantur, & eisdem adiice hieræ picræ simplicis tantundem, & cum succo radicis iridis fiant pastilli, & seruentur, quorum dosis est ʒ.i.vel scrup.ii. pro qualibet vice: Interim vero ʒ.s.agarici trochiscati, aut rhabarbari vigorati, & tantundem trochiscorum ex myrobalanis chebulis adiicere poteris: eisdem nanque catapotiis (Deum testor) me nonnullis hac specie aquæ intercutem laborantes sæpius, per interualla eis exhibitis, perfecte curasse. Nec etiam parum conferunt pro curatione aliarum aquæ intercutem specierum, vbi eadem purgatione indigeant: quemadmodum hoc in anno 1557.obseruauimus in illustrissimo Petro Antonio Sanseuerino Bisignani principe, qui cum Ascite simulatque Anasarca laboraret adeo, vt fere a cunctis pro deploi ato haberetur, vbi ter, aut quater dicta catapotia per interualla deuorauit, liber euasit: testes sunt nonnulli cum medici, tum magnates, qui ipsum aqua intercutem laborantem, ac demum ab ea solutum, & liberatum inspexerunt, quanquam non exiguam etiam huic opem tulerit sudatorium Trituli hodie vocatum, cuius supra meminimus. Cæterum mirifice confert pro educenda hydropicorum aqua, seu humore seroso decoctum radicis sambuci, seu ebuli in vino. Nanque eadem vtrisque vis est, & cutem subeuntibus aquis auxiliantur, Dioscoride auctore; licet & a Paulo; & Alex. succus corticis radicis sambuci commendetur, si in vino potui exhibeatur: quidam etiam ex iunioribus succum marinæ brassicæ cum vino, aut sapa, seu aqua lactis approbant: (hodie vulgus medicorum soldanam, seu soldanellam appellat.) Cuius vsum non valde admitto: Nanque ventriculo mirifice aduersatur, & ipse pluries experientia vidi noxam inferre, & potius quàm auxilium aliquod hydropicis præstare, immo quosdam citius periisse obseruaui: Verum (vt Aetio visum est) per interualla longiora pharmacis aquam ducentibus omnibus vti conuenit. Nam incommodus est eorum vsus, vtpote qui vires ipsas dissoluit, vt ipse inquit. Tutius propterea erit per interualla, ac eadem non longiora (vt diximus) nostris pilulis vti: quæ cum hoc, quòd aquam ducũt, vires haudquaquam dissoluunt. Iis verò, quæ vrinam ciunt per modica interstitia vtendum est, eodem Aetio teste, Ea sunt trifolium, bitumen olens, si eiusdem ʒ.i.ex vino præbeatur, aut iunci odorati, nardi, seu asari similiter ex vino decoctum; vel si seminis viticis ʒ.j.ex vino tribuas. Conducit item anagallidis cæruleæ succos per se, aut cicerum decoctum, seu seminis hyperici ʒ.i.ex vino, similiter si polium, aut samsuchum ex vino decoctum bibendum præbeatur. Præter etiam opinionem faciunt vermes terreni cocti, triti ex vino potati, vt liquet ex eodem Aetio: vel erinaceum terrestrem excoriato, eiusq; carnem in sole exiccato, ac ʒ.j. ex vino tritam præbeto. Toto itaque curationis tempore aliquo istorum potuum vtendum erit, ex sententia eiusdem Aetij, qui etiam non parum approbauit succum solam hortensis expressum, si quotidie, donec perfecte curentur, cyathum vnum bibendum præbebis, multam etenim aquam per aluum ducit. Paulus vero scriptum reliquit, quod stercoris bubuli vsti cochlear ex vino potum quotidie strenue auxiliatur: Poteris insuper & eisdem vt medicamentis, quæ pro curatione anasarcę commemorauimus, Clysteres etiam adhibendi sunt acres, nisi venter sua sponte humescat: Tunc enim exiccare ipsum magis conuenit, vt inquit Paulus. fiat itaque ex mercuriali, polypodi, floribus

Marginalia: Diosc.l 4.c.153 — Pilulæ proprie expertę. — Diosc.l.4.c.155. Pau.li.3.c.48 Alex.li.6.c.2 — Lib.10.c.26 — Loco citato. — Citato loco. — Ibidem. — Clysteres.

bus chamæmeli, carycis, & ebuli, tum follis, tum radicibus decoctum; cuius recipe lib. i. aut lib.i.s. & in eo dissolue mellis despumati aut mellis rosacei unc.ii.olei anethini,rutacei, uel chamæmelini vnc.iiii.hieræ picræ simplicis ℨ. vij.aut diacath.tantundem,vel confectionis de dactylis, seu antidoti indi vel benedictæ laxatiuæ ℨ.iiij.salis communis ℨ.iii. commisceantur omnia, & fiat clyster, Interim quoque agarici ℨ.i. aut. ℨ i s.adijcere poteris. Extrinsecus vero præter ea,quæ pro curatione anasarcæ conscripsimus, quibus etiam omnibus tuto vti poteris, cataplasmata adhiberi poterunt circa initia ex farina hordeacea, althæa, ac carycis cum aceto mulso composita. Post principium autem efficatiora sunt cataplasmata adhibenda,ex farina fabacea, lupinorum & fænugræci, ac loliaceæ cum carycis ablynthij hyssopo, origano, ac aceto mulso,ex Aetii auctoritate aliudque admirandum, & minime prætereundum (ut ipse inquit) ex armentariæ bouis stercore posca, siue aceto mulso quarta parte sulphuris viui inspersa conficiendum præcipit. Similiter si stercoris columbini partem unam accipias, & caprini tantundem, & buphtalmi, seu leucanthemi similiter tantundem, & tusa in acerimo aceto, ac melle coquantur optimum erit(vt ipse refert) ad ascitem medicamentum. Aliud cui testimonium prębet Oribasius(vt ipse dicit) est, Recipe fænugræci trientem, farinæ hordæacę quadrantem, stercoris columbini trientem, resinæ pinus siccæ lib .i. picis lib .i.ceræ lib.i.axungiæ veteris lib .ii. quæ eliquari possunt eliquato, & ad alia in mortario contusa, & cum aceto trita affundito. Si vero neque prędictis cesserit remediis, cute computa (quam græci παραχένθησιν dicunt) perniciosus humor elici debet, modo, quo Paulus scriptum reliquit capit.50. lib.6. caueri tamen debet tanquam valde periculoso vniuersa eiusdem euacuatio, quemadmodum ab Hip. & Gal.decretum est aph.27.6.li. Ipsa quoque aquę intercutem differentia, quæ tympanites vocatur purgantia medicamenta, & quę uniuersum corpus emaciant, atque etiam, que vrinam ciunt, exigit. Similiter & quæ extenuare, & digerere spiritus flatuosos possunt, tum intrinsecos, tum extrinsecus adhibere oportet, Paulo auctore, Etenim verendum non est simul cum flatuoso spiritu in hac aquę intercutem differentia serosos quosdam, ac tenues humores redundare, qui in flatuosum aerem à diminuto calore transmutantur: quinimo vanum est, ac intellectu carens, sine vllo humore superfluo laborantem hydropem vocare, Cælio Aureliano teste: Et propterea eisdem purgantibus medicamentis pro eius curatione vtare, quę pro ascitis curatione præcepimus; eisdemque redundantem humorem præparantibus, atque etiam vrinam cientibus. Perpetuo tamen prędictis adiiciantur,ea quæ flatum disputant, vt semen fœniculi anisi,cumini, & ammi.similiter & prędictis antidotis diacuminum,aut dianisum commisceatur. Non temere etiam & conscriptis clysteribus, in eorum decocto cuminum, etiam anisum, fœniculi semen, ac rutę folia,origani,pulegii, seu calaminthę permiscebis, ac furfur: Glandes item magnopere auxiliantur, si ex foliis rutæ, comino,ac carycis,exiguoque sale figurentur,vel in hunc modum, Recipe mellis despumati ad sufficientiam, seminis anisi, fœniculi, & cumini ana ℨ.i.agarici,salis gemmæ, & pulueris hierę, singul .scrup.iiii.misceātur, & fiant balani. Capite vero de coli dolore studiosi reliquos clysteres,seu balanos requirent, Et pro curatione istius affectis vtantur. Venter etiam quotidie foueatur ex saccellis, qui sic componantur,Recipe millii, salis, & furfuris, singul.manip.i. seminis anisi, apii, fœniculi,dauci, & cumini an.ℨ.iii. florum chamæmeli, meliloti,& fęnugræci ana ℨ. iiij.foliorum rutæ, lauri, & pulegii, cuiuslibet manip.s.contundantur contundenda, & fiant saccelli, qui calfacti in latere ignito, vino albo insperso, applicentur, ac sępius iterentur. Cucurbitulę quoque leues crebro toti ventri affigantur, Paulo auctore, Po-

Topica.

Lib.10.c.13.

Lib.10.c.22

Tympanitæ curatio propria.

Purgatio.

Topica.

teris item salubriter vti commemoratis cataplasmatibus, potissimum, si eisdem quædam ex seminibus flatus discutientibus commisceas, vel in hunc modum ipsum componas, Recipe farinæ fœnugræci, loliaceæ, & hordeaceæ ana manip.i.absynthii,& foliorum rutæ cuiuslibet P.i.seminis apii, fœniculi, & cumini ana 3.iiii.seminis anisi,ammeos,& dauci ana 3.iii.cum melle, vino, & oleo quantum satis sit,fiat cataplasma. Vel iuxta Aetii sententiam hûc in modum cataplasma componas, stercoris caprini recipe sextantem, tantundemque stercoris bubuli,& columbini,farinæ fabaceę sesquiunciam, calaminthæ, salis nitri,seminis apii,seminis dauci, seminis fœniculi, & cumini cuiusque vnc.i.panis aridi quadrantem,mellis sesquiunciam, terebinthinæ quadrantem,misce,& vtitor. At si cum aqua intercutem febris quoque complicetur,admodum calidis auxiliis vtendum non est, neque in visceribus neque in cibis, aut potibus, aut antidotis,aut purgationibus vt inquit Alex. Etenim nullum valde calfaciens ipsos iuuare potest. Nam huiusmodi medicamenta sitim ipsorum augent, & febrem incendunt,& causas inflammantes magis adhuc exurunt,intenduntque malum (vt ipse inquit), Cum igitur ab aqua simul intercutem, & igne laborantes corripiantur, vndequaque dubia curatio est,siue calfacere, siue refrigerare quidpiam velis. Nanque necesse est, vt refrigerantia omnino aquam intercutem adaugeant, Calfacientia rursus febrim: Satius itaque est in huiusmodi mixtam curationem adhibere, & ei,quod magis vrget, quatenus licet,insistere,vt liquet ex eodem Alexã. Nec metuendum est,vbi febres uehementiores apparuerint, refrigerantia potius tunc exhibere. Nam vbi inuicem copulentur morbi, eatenus habebunt communem curationis indicationem, quatenus copulabuntur, vel nobis scilicet ad id quod magis vrget obuiantibus,non tamen alterius cura omnino post habita,vel omnibus pari studio auxiliantibus, quemadmodum Galen.com. aph.16.primi lib.(de eadem aqua intercutem cum febre complicata verba faciens) scriptum reliquit. Ea colliquatione item,seu resolutione succorum, qui in venis continentur eisdem in serosam saniem solutis, vbi renes eosdem trahere non valeant subitanei hydropum status oriri consueuerunt, venis eiusmodi serum in ventrem mittentibus,aut toti corpori id partientibus,vt liquet 3.de caus.sympt. Verum de hac ne dum sanguinis,sed etiam carnis,seu totius corporis colliquatione aliàs pertractabimus.

Lib.10.c.22

A quæ intercutem cum febre curatio.

Lib.9.cap 3.

Loco citato.

Cap.2.

περὶ διαβήτου. *id est de diabete.* *Cap. 92.*

QVoniam triplex erat (vt diximus) in venarum concoctione excrementũ,ac triplicia quoque instrumenta,quæ ipsa expurgãt à natura fabricata. Cum de duobus iam verba fecerimus, bilioso inquã ac melancholico, pertractauerimus quæ de cunctis vitiis, quę eorum secretionem, ac instrumenta ipsa expurgantia deueniunt, Reliquum est de eo, quod adhuc superest excremento verba facere,quod quidem tenue, atque aquosum existit, gręci οὖρον nos vrinam appellamus, cuncta symptomata, quę circa eius separationem contingunt,ac omnia vitia, quæ instrumentis; pro eius segregatione fabricatis, euenire solent, conscribentes. Construxit etenim natura,quo id à sanguine secerneret renes quorum vi vrinæ à sanguine segregantur, atque illinc per vreteras ad vesiccam emittuntur, indeq; excernuntur, quo scilicet tempore ratio ipsa iusserit (Gale.auctore 5.de vsu part.) quanquam Erasistratus, Asclepiades,ac Lycus aliter, sed falso senserint, vt liquet primo de facul.natur. Circa quam renum facultatem nonnulli affectus præter naturam oriri possunt ipsam impedientes, aut deprauantes in quorum numero (quamuis rarissime euenire soleat, vt apud eundem Gal.

5.de usu par.c.5 in prin.

2.de fac. nat.c. 15.16.& 17.

liquet 6.de loc.affect.nanque non nisi bis ipsum videre potuit (vnus est, qui à græcis διαβήτης quandoque διψακὸς, interim ὕδρωψ εἰς ἀμίδα, quandoque vero διαῤῥοια εἰς οὖρα appellatur, Gal.teste lib.6.de loc. affect. primo de crisibus, & lib.de diffe.symptom. Latini vero diabetem, vel aqua intercutem, seu hydropem in vas vrinale, interim vero diarrhœam in vrina vocant, etenim prout diuersimode affectio hæc considerabitur, diuersa quoque nomina sortietur. Nam si celerem vrinæ transitum, seu traductionem, diabetem nominabimus, è verbo διαβαίνω, quod latine traiicio, pertranseo, seu traduco sonat, sicut nominabitur. Quidam vero ingentem, ac inexplebilem, quæ hunc affectum consequitur, sitim animaduertentes, διψακὸν ipsum appellatur, à verbo δίψης, quod idem est quod sitis, Vnde διψακὸν quasi vehementer sitiens dicitur. Alii magnam vrinæ copiam inspicientes, aquam intercutem ad matellam, seu vrinæ profluuium nominarunt. Verum quicquid sit de eius nomine: Nam neque vt idoneum ei nomen imponamus, id scrutari animus est, sed vt curationis vim tum ex loco affecto, cum ex ipsa dispositione inueniamus, vt Gal. inquit: Quapropter diabetes nihil aliud est) Aetio teste cap. 1.lib.11.) quàm affectio diuturna circa renes consistens multum potum inducens, vna cum hoc quod quicquid bibitur simul vt acceptum est, per vrinas reiicitur: Vt vero Paulo visum cap 45 lib.3. potionis transmisso est protinus qualis fuerit assumpta. Ex Gal. autem auctoritate eodem libr. 6. de loc. affect. Velox exitus existit per vrinam, ac exuberanter eius quod potatum est, eodem, à sua qualitate non mutato. Propterea tum eodem loco, tum etiã primo de cris. similem dixit esse effectum hunc ventriculi, intestinorumq; leuitati, quo ad transitus celeritatem pertinet, potissimum ei, in qua vehemẽtissima quoque excitatur ciborum cupiditas, ac etiam caniæ appetentiæ; Nam quemadmodum in his, qui canina vocata appetentia vexantur, in ore ventriculi cupiditate existente, videmus vt affatim impleti, Paulo post aut euomant, aut alui fluore deiiciant, non potente uentriculo ipso deuoratorum pondus sustinere, Ita renibus quoque accidit serosæ humiditatis cupiditas vna cum virium imbecillitatem, vnde, & humiditatem affatim attrahere, ac cã deinde in vesicam impellere coguntur. Verum non propterea quod affatim, celeriterque ad uesicam vrina defertur ventriculi aut intestinorum prȩsertim tenuium imbecillitati causa referenda est. Nam si ob id, quod horum sustinere non possunt ad excretionem properant, quid obstat, quo minus per sedem excernatur, quemadmodum in leuitatibus intestinorum fieri videmus: transmissionem item a totius ventriculi partibus ad hepar, non propter hepatis, aut venarum, in lactibus, aut ventre aut earum quæ ab hepate exortæ ad renes tendunt, imbecillitatem fieri didicimus: quinimo iecur ex uentriculo per misenterii venas (veluti arbores a terra per radices) cibum ad se se allicit, eis veluti manibus quibusdam vtens, quemadmodum ab eodem Gal. lib. 5. de loc. affect. &. de natur. facul. scriptum est. Et propterea absonum est affectum hunc referre ventriculi, intestinorum, hepatis, aut venarũ, quæ in mesenterio sunt, seu earum, quæ ab hepate exortæ ad renes tendunt imbecillitati, neque etiam uesicæ, Nam neque ea a renibus vrinam trahit sed ipsi per vreteras excernendo in vesicam mittunt, quemadmodum neque intestina a ventriculo attrahunt, vt patet eodem 6. de loc. affect. Reliquum itaque est postquam renes ipsi, id quod aquosum in sanguine, est, ad se alliciunt in hac affectione eorum potius imbecillitas accusanda, sit & non aliarum partium, per quas potus transire solet, ex eiusdem Gal. testimonio præcitato lib. 6. de loc. affect. Modus autem generationis eius est, quoniam imprimis renes trahunt sanguinis serum ex venis, que cum totum attraxerint. videaturq; sanguis in venis huiusmodi humiditate spoliatus, exiccata, tum vasa humo-

Cur diuersimo de affectio nun cupetur.
6.de loc.af.c.2 & 3.
1.de cris.ca.12. post prin.
Lib.de dif.sym pto.c.ult.
Lib.6. de loc. affect.c.2. & 3.
Diabetes quid sit.
Ca.2.& 3.
1.de cris.c.12
5.de loc.af.c.7.
3. de nat. facu. c.13.
Cap.2
Quæ pars affecta sit in diabete.
Loco citato.
Modus generationis eius.

rem trahunt ex hepate, deinde hoc ex inteſtinis, & ventriculo. Cum vero exiccatæ fuerint venæ, quæ in ore ventriculi ſunt, potum deſiderant homo deinde exhibita potione, venæ ex hepate ad ventriculum venientes, vtpote aridę totam rapiunt, atque ex his aliæ deinceps, donec ad renes perueniat tranſumptio per eorundem attractionem facta. Eſt itaque diabetes proprius renum affectus, qui caninę in ore ventriculi cupiditati proportione reſpondet, accedente præterea retentricis facultatis imbecillitate, vtpote quæ continere diutius vrinam non valeat, quemadmodum eodem 6. de loc. affect. à Gal. decretum eſt. Atqui obiiciet quiſpiam, cum infirmi fuerint renes, quo modo fieri poteſt, vt tam celeriter vrinam ad ſeſe attrahant? An dicere poſſumus ex Gal. quod quemadmodum in ventriculo quibuſdam lientericis uehementiſſima excitatur ciborum cupiditas, ita in renibus quoque cupiditatē ſimul oriri, atque hanc ob cauſam eos vrinam per concauam venam ad ſeſe trahere, ſed illico ab attractionis impetu grauari cenſendum eſt. Vnde licet infirmi fuerint renes, propter ingentem, quam habent ſeroſę humiditatis cupiditatem, cum affatim attrahunt, ac deinde cum eandem continere non valeant. in veſicam impellere coguntur. Eſt itaque affectus hic ſymptoma in genere excretorum immodice, vt liquet lib. de differ. ſympt. excedens à naturali ſtatu, nedum quantitate, ſed qualitate: idque noxam functionum conſequitur ipſorum renum. Nanque ad eos pertinere affectionem hanc ſupra demonſtrauimus. Verum cuius nam eorundem renum facultatis læſio fuerit inquirendum eſt. Nanque Gal. pręcitato lib. 8. de loc. affect. aſſerere videtur, tum attracticem, cum etiam retentricem eorum facultatem oblęſam eſſe. Lib. vero primo de Criſ. virtutem retentricem ſimul, atque etiam alteratricem eorundem renum extinctas, ſeu ablatas eſſe in hac affectione aſſerit, dum dixit: Verum hæc paſſio talis eſt, qualis circa aluum leuitas inteſtinorum, extinctio, vt diceret quiſpiam vtriuſque virtutis, & retentricis, & alteratricis. Deinde poſt pauca concludit; Id circo peſſimum eſſe affectum vrinæ profluuium, quando duplex eſt vitium: At ſi fas eſt verum fateri, vbique locorum Gal. veritatem conſcripſit, Nam vt hęc generetur affectio, neceſſum eſt, vt ipſi renes affatim humiditatem ſeroſam attrahant, eorum vehementi cupiditate pręcedente. aliàs nullo omnino inſignis vrinæ copia ad renes perueniret. Accedit pręterea retentricis facultatis imbecillitas, quoniam citra hanc non tanta celeritate ſequeretur vrinę profluuium, quamuis multa copia eiuſdem ad renes perueniant, propter cuius facultatis imbecillitatem, cum ea detinere non valeat tanto tempore, quanto indigeret, alteratrix facultas pro eius alteratione, ex conſequenti ſequitur & eiuſdem alterationis ablatio; quo fit, vt id, quod biberunt laborantes, exuberanter reddant, eo a ſua qualitate non mutato. Tres denique facultates offenſæ ſunt in vrinę profluuio, Attractrix videlicet, Retentrix, & Alteratrix ipſorum renum. Verum attractrix primo, & deprauate, quoniam immoderate attrahit: & propterea ſimilat Gal. hanc renum appetentiam. propter quam attrahunt, cupiditati in ore ventriculi, cum canina moleſtatur appetentia. Subſequitur deinceps retentricis facultatis noxa, quæ adeo imbecilla exiſtit, vt ablata dici poſſit: Hanc eandem conſequitur & alteratricis ipſorum, ablatio, ſeu extinctio, Cuius licet non meminerit lib. 6. de loc. affect. In eius tamen verbis comprehenditur, cum dixit, quod infirmi in hac affectione exuberanter id, quod biberunt reddunt, eo a ſua qualitate non mutato. Si quis autem inficias ibit, Pauli verba in medium ducens, vbi habet, Origo ipſius ex retentricis renum facultatis impotentia contrahitur, attractricis autem tanto robore vt totum corpus ob immodicum calorem exhauriat, volens per hęc verba, quod attractrix renū facultas non fuerit in hac affectione oblęſa, propterea quod eam robuſtam eſ

Loco citato. Dubium. Solutio.

Quis affectus pręter naturam ſit diabetes. Cap. ult.

6. de loc. aff. c. 3. 1. de criſ. c. 12. Quæ renum facultas in diabete oblæſa ſit.

Conciliantur diuerſę Gal. ſententię.

Quod tres diuerſę renum facultates oblædantur in diabete concluditur. 6. de loc. af. c. 3.

Loco citato.

Dubium.

se Paulus afferat. Dicimus non propterea in offensam esse eandem facultatem, quia immoderate attrahat: Nec propterea facultas simpliciter robusta appellanda erit, cum immoderate operetur, Nanque sanitas in commode ratione consistit, Nec Paulus simpliciter eam robustam, ac sanam esse fatetur, immò ęgram, & oblęsam esse, dum dixit, tanto robore, vt totum corpus ob immodicum calorem exhauriat. Id quod etiam declarauit Aetius, dum ait, cęterum proprius renum affectus diabetes existit, qui videlicet immoderate humorem appetunt, Nec minus & Alex. idem confirmauit cap. 8. lib. 9. inquiens, Fit autem ob retentricis renum facultatis imbecillitatem, & propter attractricis robur, quę ob caliditatem, non humore solum venarum sed etiam totius corporis immoderatius attrahere compellitur. Concomitatur autem eos, qui prędicta affectione laborant, pertinax sitis, adeo vt neque vlla satietas ex alicuius liquoris exhibitione contingat, aliquando & sitis supra sitim inexplebiliter ęgros vrget, hoc est, vt assidue potum assumere cogantur, Neque tamen satiantur, propterea quod citissime per lotium expellitur potatum, idem inquit Aetius. quod vero subinde bibentes ęgri exuberanter quoque reddunt id, quod biberunt, eo a sua qualitate non mutato, liquet apud Gal. eodem 6. de loc. affect. Viscera quoque ipsis vri videntur, anxii sunt, ac animo dubii, & non longe post moriuntur: igne amplius ardere se putant, acceditque sitis, & mictio festina, & quamuis aliquando parum per vrinam retineant, intumescunt lumbi: testes, & coxę. Quod si adhuc amplius mordens caliditas in visceribus augeatur, superior venter corrugatur, & venę in ipso eleuantur: vniuersum habitum gracilem habent, & tabes totius corporis grauis accedit, quemadmodum idem Aetius, ex Aretei auctoritate scriptum reliquit, pręcitato loco. Hęc autem functionum noxa ob immodicam ipsorum renum caliditatem exoritur, quemadmodum ab Alex ã. & Paulo decretum est. Quapropter aduersus hanc vtique pugnandum esse scriptum reliquerunt. Aetius vero vitiosos humores in ipso renum corpore imbibitos affectionem hanc inducere testatur : Vt vero hi concilientur, afferendum est interim asque vitiosorum succorum redundantia ob calidam renum immodicam intemperiem affectionem ipsam oriri, velut Paulus, & Alex. testantur: quandoque vero cum eorundem humorum præsentia, vbi in renũ corpore fuerint imbibiti (vt Aetio visum est) qui, aut biliosi, aut pituitosi falsi erunt. At si calida duntaxat aderit intemperies, haud ægre dignosci poterit. Similiter, si iam dicti humores in renibus, aut in vniuerso corpore redundabunt, ex his quæ in præcedentibus sæpius conscripsimus. Reliquum est, ut ad eiusdem prognostica transeamus, quorum primum ex Alex. colligitur quod magnopere attendendũ est pro eiusdẽ curatione, Nã ob immodicã renum caliditatem, non solũ humores venarum, verum etiã totius corporis immoderatius attrahere compellũtur, vt ipse inquit, & propterea totius corporis siccitas, & tabes diuturnitate temporis necessario consequitur, potissimũ quia hęc affectio paulatim, cum inceperit, increscit, vt eius principium, & incrementum vix percipiantur, sed dum ad statũ peruenerit, adeo vt videatur subito aduenire, Gal. teste 6. de loc. aff. propterea quod renum desiderium nõ animale, veluti ventriculi est, sed naturale. Quod vero pessimum sit vitiũ vrinę profluuium, quoniam duplex est, ex Gal. constat li. 1. de. cris. etenim quanto plures instrumẽtorum cuiusque generis actiones, & vires impeditæ fuerint aut ex toto perierint, tanto deterior est morbus, vt ipse refert. Pro cuius curatione, (vt liquet ex eodem Paulo, & Alex.) aduersus immodicum renũ calorem purgandum est, refrigerando quidem partem, & confirmando, cõtemperando autem totum corpus, & humectando, quoniam id necessario siccum ob largam vrinam excretionem deprehenditur. At Aetius qui non nudam

Solutio.

Quibus indiciis diabetes dignoscatur.

cap. 3. circa me

Causæ.

Prognostica.

Cap. 3

cap. 12.

Curandi methodus.

voluit esse calidam renum intemperiem diabetis causam, inquit. Scopus igitur in curationibus nobis sit, vt humorum acrimoniam deleamus, sanguinemque, ac cum eo permixtum serosum humorem ad motum tardiorem reddamus, & renum intemperiem corrigamus. Vtcunque tamen sit, Aer eligatur ad frigidum, & humidum vergens. Somnus præcipiatur solito longior. Exercitium, & immodicus motus vitetur, sed quies iniungatur, Aluus sit lenis natura, vel arte, Nam iecur calidius euadens in hac affectione ventrem sicciorem efficit dum ciborum humiditatem attrahit. & exhaurit. Vitent animi affectus immoderatos, cibi eligentur, qui difficulter conficiuntur, nec liquidi sint (vt ait Paulus) nec facile in vrinam conuertantur, attenuénturque, Alex. teste, sintq; crassi, boniq; succi, mordacitate carentes, & qui acrimoniā obtundere possint, ac frigidi, ex sententia Aetii, In quantitate etiam necessario copiosiores exhibeantur, & crassi, vt perdurare possint, ex Alex. decreto.

Ratio uictus,

Propterea inter carnes, suillæ macræ, & probe coctæ conueniunt, potissimum pedes, & rostra, item leporum, & capreolorum, pedes item vitulini, hædorum, ac crastratorum: caseus recens compactus citra salem, & lac per silices aut ferrum ignitum scissum, seroso humore adempto: oua etiam sorbilia: & ex oleribus intubum, seris, portulaca, aut lactuca: Inter pisces saxatiles eligantur Inter fructus pyra, poma, mala punica: similiter castaneas comedere alienum non est, Alex. teste. Vitanda sunt salsa omnia, & acria, nemoq; in iuscula iniiciat aut anisum, aut cuminum, aut huiusmodi aliquod semel, vel ea, quæ vrinas prouocant, ex Alexen. decreto. Potio quoque his solita amplior dari debet, vt neque in totum sitim fieri permittamus, sitq; eadem frigida, eligaturq; vinum ruffum, crassum, frigida amplius dilutum: Nanque vinum corporis miscellam ad dulcorem permutat, (Aetio teste) & omnes humores optimos reddit, ex Gal. com. aph. 5 6 7. lib. Poterit insuper pro potu exhiberi aqua hordei, ex tosto hordeo confecta, aut succus malorum punicorum cum frigida permixtus, vel decoctum myrtillorum pomorum, seu pyrorum astringentium, & pro sorbitione ptisanæ succus frigidus, similago, & alica ad sorbitionis formam apparata probantur, ex auctoritate eiusdem Aetii. Cæterum mox, vbi occeperit malum, nondum ad perfectionem progressum, optimum est cubiti venam secare, & moderate sanguinem auferre, ex eiusdem Aetii, & Pauli sententia; Et vbi in renum corpore vitiosi fuerint imbibiti humores, vtendum est etiam mediocriter vrinam cientibus, quæ vitiatum in renes imbibitum humorem repurgare possint. Verum si inueteratum sit malū: neque venæ sectio adhiberi debet, nec quicquam exhiberi, quod vrinam cit, Concidunt enim in inueteraris vires, & ex venæ incisione totum corpus acrius redditur, & vrinam cientia in ipsis multiplicant malum, quemadmodum maximum huic affectioni remedium est, vt statim potatum reuomatur: sit autem perquam frigidus ipse potus, vt liquet ab Aetio, & Paulo. At vbi vitiosi in toto redundarint succi, quod purgante medicamento vtendum sit, nemini in dubium venit, eis prius concoctis, ac præparatis ex syr. rosaceo, myrtino, & nymphæa, violaceo, aut eo, qui ex succo borraginis paratur, seu oxalidis: Sit autem purgans medicamentum lene, quod bilem, aut salsam pituitā cum quapiam alteratione, ac astrictione expurgare valet: veluti est mel roridum, casia fistula, tamarindi, myrobalani tum citrinæ, tum chebulæ, sy. ex pluribus infusionibus rosarum, saccharum, violaceū, & interim diacatah. Ex his itaque poterit purgans medicamentum parari, quibusdam eorum simul permixtis, pro vt vsus postulabit: materia etiam ipsa ad exudationem diuertenda est: optima vero erit (vt inquit Areteus) in dolio facta euaporatio ad exudandum, eo modo, vt caput extra dolium promineat, frigidūque aerem attrahat. Reliquum vero corpus omne calefiat. in cuius vicem non parum

Venæ sectio,

Purgatio,

Balnea,

confert

confert naturale balneum, quod apud Puteolos reperitur, (balneolum appellatum) Nam ex eo, nedum materia ipsa ad exudationem diuertitur, verum renes ipsi corroborantur. Ab ipso autem, & ante ipsum ex aliquo infrascriptorum medicamentorum illiniri poterunt renes. A balneo item vnc.i.vel.i. sacchari rosacei cum lib.s.aut lib.i.aquæ hordei prius torrefacti, & oxalidis tribuatur, qua curationis via huc vsque reliquis ritè adhibitis diuersis in temporibus duos perfecte curaui, Excellentem videlicet Ioannem Franciscum Carrafam, & magnificum Vicentium Marcellum. At vbi hæc non suffecerint, aut ex calida dũtaxat renum intemperie ortum fuerit vrinę profluuium sanguinariæ succus ex vino nigro assidue præbeatur, sententia Pauli. & Aetii. Similiter palmularum, aut baccarum myrti dilutum, & etiam pyrorum ac symphiti cremor. Nec minus conferunt vermes terreni ex aliquo prædictorum succorum decocti: syr.item ex omphacio, è ribes, myrtinus, ex infusione rosarum, & oxalidis succo, seu plantaginis, vel portulacæ exhiberi poterunt. Similiter pastilli de spodio, vel terra lemnia, seu de succino. Quod si prædicta auxilia frustra adhibeantur, affectioque ipsa augescat, non absurdum fuerit etiam stuporem inducentibus vti, ex Aetii decreto. In quem vsum scru. ii.vel 3.i. Philonii persici, seu romani, vel nouellæ theriacæ cum polygoni succo, seu decocto, ac pauco vino nigro præbeto. Extrinsecus autem ad lumbos seu renes pectinem, & hyrocondrium præsertim dextrum illitiones, vnguenta, ac cataplasmata refrigerantia adhibenda sunt, eodem Paulo, & Aetio testibus, In quem vsum ex oleo rosaceo omphacino, præcipue cytoniorum, & myrtino, adhuc etiam ex oleo de papauere, seu de nymphęa cum pauco aceto, ac cera illinitio confert. Vel hunc in modum vnguentum componas iecori adhibendum: Sandalorum omnium excipe 3.ii succi plantaginis, & cichorii, cuiuslibet vnc.i.olei rosacei, & myrtini an.vnc.i.s.ceræ, & aceti parum, fiat vnguentum. Renibus autem, & pectini infrascriptum adhibeatur, quod recipit succi lactucæ, & portulacæ, ac foliorum pampinorum vitis, seu solani, seu vmbilici veneris, singul vnc.i.farinæ hordei vnc.s.gummi draganti infusi in aqua rosacea 3 iii.cremoris seminum cytoniorum 3.iii.olei rosacei myrtini, & de nymphæa ana vnc.i.hypocistidis, balaustiorum, corallorum rubeorum & rhu obsoniorum ana scrup.ii.aceti, & ceræ parum, fiat vnguentum. Processu etiam temporis adiici poterit papaueris succus, seu hyoscimi, cremor etiam seminum papaueris, & oleum eiusdem. Et si mauis cataplasmatibus magis vti, folia recipe hysciami, & papaueris, solani, ac rosarum singul. manip.i. portulacæ vmbilici veneris cuiuslibet manip.s. cremor, seminum papaueris & cotoneorum 3.iii. farinæ hordeaceæ P. i. s. sandalorum, & corallorum rubeorum, ac balaustiorum, singul.3.i. olei rosacei, myrtini, & cytoniorum ana unc.i.quæ contundenda sunt, contundantur, misceantur, & cum succo solani, seu foliorum vitis cataplasma fiat pauco aceto addito, quibus etiam adiicere poteris, ubi hæc non suffecerint ea, quæ magis torporem inducunt, pariter & quæ ualidius astringunt. Nec minus, si libeat, poteris ex eiusdem emplastra conficere: Infunditur etiam utiliter eisdem oleum, in quo uermes terreni sint decocti, aut aliquod ex soporiferis medicamentis, ex sententia Aetii.

Quæ demum devoranda sint.

Anodyna.

Topica.

περὶ αἱμοῤῥαγίας νεφρῶν.

id est de sanguinis renum profluuio. Cap. 93.

CVm trifariam sint alimenti instrumenta, vt liquet 4. de vsu part. Nam quædam sunt prima, & principalissima, quæ scilicet concoquunt, vtileq; alimentũ aliis transmittũt; quædam & Secunda, quæ expurgat quę deducunt, & quæ excrementum excipiunt: & Tertia sunt, quæ excernendis

Ca.14.in prin.

dis excrementis sunt destinata, adhuc genere duplicia existentia, vt ibidem patet inter ea, quæ secundo loco connumerauimus, renes quod contineantur, palam est: sunt etenim instrumenta sanguinem purgantia id, quod aquosum in eo, est, secernentes ut diximus. Verum cum id non per admodum tenuia, atque prorsus, angusta vasa, velut vtraque vesica, attrahant, sed per duo admodum magna, ac ampla: quorum alterum oritur ab arteria, quæ spinæ incubat: Alterum à vena caua, Iure putandum est id excrementum non purum, atque exacte syncerum trahere, sed diuersi cuiusdam alterius generis admixtione adulteratum, atque permixtum. Nam multum quidem bilis flauæ, ac multum, sanguinis præsertim quod in eo humidius est, ac tenuius attrahunt. Verum biliosi excrementi, quicquid non admodum crassum fuerit, cum vrinis permeat. sanguis vero carni ipsi renum aspergitur, instar fæcis cuiusdam. Inde iam paulatim vaporis modo in totam ipsam inspergitur, ad hærescit, vnitur, atque demum alimentum fit renibus. Et propterea, ne cum urinis per aliquod foraminum, quæ in dictis renibus habentur, quemadmodum tenue biliosum, ita & sanguis elaberetur, præstitit eorum corpus densum esse: licet id quoque ad facilem huius humidi atractionem conferat, quē admodum ab eodem Gal. præcitato lib. 5. de usu part. scriptum est. Accidit autem interdum simul cum ipsis vrinis propter eorundem renum imbecillitatem, aut aliam quampiam causam, vt idemmet tenuis sanguis elabatur: & proptetea tenuis quædam sanguinis sanies mingatur, similis excrementis, quæ in hepaticorum affectuum initio excernuntur: Nisi quod magis videtur cruenta. Hanc affectionem græci αἱμοῤῥαγίαν νεφρων, latini sanguinis renum proflunium nuncupant, Quanquam vbi per circuitum quendam,) quemadmodum ora venarum in ano extantium αἱμοῤῥοΐδας dicunt) renes sanguinis profluuio laborent, sic etiam appellent, vt patet ex Paulo cap. 45. lib. 3. & Aetio cap. 2 & 3. lib. 11. quinimo, si propter rupturam, vel erosionem venarum in renibus consistentium eueniat tale sanguinis profluuium, haud alier nominandus erit talis affectus, ex eiusdem Aetii testimonio, ita vt quomodolibet, qualiscunque sanguis à renibus cum vrinis excernatur, eorundem sanguinis profluuium nominare licebit. Quod vero renes afficiantur, cum tenuis sanies sanguinis mingitur, ac ad eos attineat hæc affectio, liquet apud Gal. 6. de loc. affect. & 3. de caus. sympt. Horū nanque (vt diximus) munus existit, hanc tenuem sanguinis saniem secernere, eaq; nutriri: quod si ea non nutriantur, eosdem læsos esse palam existit. Nec minus, si per circuitus quosdam sanguis profluat, manifestum erit, tum è renibus excerni, eo quod ipsi ægri excreti sanguinis transitum iuxta renum locum sæpe sensu percipiunt, & maxime cum vrinæ admixtus sanguis reperitur, Aetio teste præcitato cap. 3. lib. 11. Quod si contingat propter vasorum rupturam à renibus sanguinem mingi, ex eo, quod repente profluat, renes affectos esse diiudicabis, Hipp. auctore aph. 78. 4. lib. cum dixit. Quicunque sponte sanguinem mingunt, iis à renibus venula rupta significatur. Ab erosione vero profluens, ex dolore cum positu liquido renes affectos esse argui poterit. Cunctæ autem iam dictæ differentiæ quatuor symptomata sunt in genere excretorum immodice toto genere præter naturam, vt liquet libr. de differ. & 3. de caus. symp. quanquam ob diuersas renum dispositiones consequantur. Nanque si sanguinolentum serum mingatur, eius causa erit dispositio haud absimilis ei, qualem in iecore diximus imbecillitatem esse. Insuper cum ora, aut meatus, vt cunque nominare voluerit, per quos ex concaua vena in renes vrina per colatur, supramodum dilatantur, Gal. auctore eodem 6. de loc. affect. admodum tamen tenuis. & aquosus erit sanguis. Si propter renum imbecillitatem excernatur, similis excrementis, quæ in hæpaticorum affectuum initio excernuntur

Cap. 6. & 7

Quod renes in hac affectiõe ob lædantur, signa. 6. de loc. affect. cap. 2
3 de cau. symp. c. 2. circa finem

Affectu s præter naturã quis sit affectio hæc.
De dif. sympt. Cap. vltimo.
3. de cau. symp. cap 2
Si tenuis sanies sanguinis mingatur, causæ
Cap. 2. & 3.

nuntur, nisi quod tenuis hæc sanies sanguinis magis cruenta videtur, vt 6. de loc.affect.scriptum est. Eritq; cum noxa functionis, tum retentricis, tum etiam alteratricis ipsorum renum: quę ex aliqua intemperie ortum habebit. Ad morbum itaque in intemperie consequitur tale sanguinis profluuiũ. At si propter amplitudinem osculorum vasorum fiat, vrinam ad renes excolantium: Erit iam dicti symptomatis causa morbus in via, eaque dilatata. idque percipies, quoniam ne dum tenuis sanies sanguinis meietur, sed quid dam etiam ex sanguine venæ laxatum emittunt, & alia itidem crassa adeo, vt postquam ea, quæ micta sunt, constiterint, subsidentia quædam in vase reperiantur, & superne quędam concreta, marinum maxime pulmonem similitudine referentia: concocto, ac distributo cibo in venas, & nihil, aut omnino parum dolent ęgri, eiectoq; lotio leuati melius habent, vt Aetio visum est. neque vniuersum ora vasorum aperta sanguinem effundunt, præsertim cum apertio parua fuerit, sed paulatim, atque tenui ore percolatum, eodem Gale. teste præcitato com.apho.78.4.lib. Sed mox non ab re quæret quispiam, Nam inter sanguinis profluuia contineatur hæc serosi sanguinis excretio. Item cũ ex vasis sanguis profluat, propter eorum rupturam, seu erosionem, vel propter referationem vel διαπήδησιν, quo nam istorum modorum hęc tenuis sanguinis sanies profluet? An quoniam diapedesis bifariam oriri contingit tunica siquidem ipsa vasorum rarefacta, & sanguine tenuato, vel ex gracilium vasorum ore adaperto, vt liquet 5.metho.mede. Dicimus nos, quod vbi fiat ex exiguorum vasorum adapertione, tale serosi sanguinis profluuium sub anastomasi continetur. Vbi vero propter debilitatem ipsorum renum prædictũ sanguinis serum meitur, improprie sanguinis, proprie vero seri profluuium dicitur, Nanque sanguinolentum serum est, quod excernitur, ex Gal.sententia 3.de caus.sympto.quo loco, propter iam dictam causam, sanguinis diapedesin.tanquam quartum genus excretionis omnino excipit, quemadmodum etiam ca.de cruenta spuitione adnotauimus. Sanguis vero per circuitum excretus ab ipsis renibus, non minus symptoma est in genere excretorum immo dice, ac ad eorundem vasorum referationem consequitur: nec circa initia aderit noxa alicuius facultatis dictorum renum, sed ab excretice facultate (quemadmodum per hæmorrhoidas fieri contingit) sanguis excernitur. Quapropter circa initia citra vllum alliquem dolorem expellitur: leuantur ægri propter eius excretionem, & fortiores fiunt. Vbi vero diuturnior fuerit affectio, absque læsione retentricis eorum facultatis fieri non poterit. Dignosces autem affectionem hanc, quoniam excreti sanguinis ipsi ægri transitum iuxta renũ locum sæpe percipiunt. Item quoniam vrinæ admixtus sanguis reperitur, præcessitq; victus ratio multum sanguinem generans, aut consueti alicuius exercitij omissio, seu cuiusdam membri mutilatio, aut quæpiam alia naturalis cruenta excretio præter naturam retenta est. Similiter si propter rupturam in renibus sanguiuis profluuiũ fiat, symptoma erit, vt reliqua solutionem continui consequens: Eritque is affatim purus, & multus excretus, ac repente, vt superius dictum est, seruabitq; naturalem sanguinis colorem. Cuius causa, & ipsius sanguinis copia erit, aut propterea quod graue onus leuauit quispiam, seu valde saltarit, aut ex alto ceciderit, vel aliud quidqiam tale violentum pertulerit, vt liquet ex Gal.com præcitati apho.78.4. lib. & Aetio præcitato loco. Idem quoque symptoma erit, si per erosionem vasorum renum, sanguis excernatur, insequiturque dictorum vasorum continui solutionem, quoniam exulcerationem, seu erosionem. Is tamen sanguis sensim, & paulatim excernetur: dolor renes excruciabit, aderuntque alia erosionis, siue exulcerationis inditia. Causam habebit acres succos ex supernis defluentes, vt fusius declarabimus sequenti cap. de vlcere renum. Qui autem propter renum

Cap.7.

Lib.11.c.2

Dubium.

Resolutio.

Cap.2.

Cap.2

Causæ si per circuitum sanguis mingatur, & signa.

Si propter rupturam.

Aet.lib.11.c.3

Si per erosion

Prognostica. imbecillitatem, aut eorundem vasorum reserationem, tenue sanguinis serum mingunt, non negligenter tractandi sunt, sed magna cum diligentia circa initia eos curare oportet: Nam temporis progressu extenuantur, & emaciantur omnes, & magis adhuc ii, qui plus sanguinis mictu excernunt, Aetio au-

Lib. 11. c. 2 ctore. Neque etiam despiciendi sunt, qui per circuitus sanguinem è renibus excernunt. Nam licet in principio, propterea quod citra vllum aliquem dolorem excernitur, Nihil in totum mali formicent ęgri, Vbi tamen diuturnior fuerit affectio, & aliquando cohibeatur, quod pro more excerni consueuit, grauitatem inducit, aliorumque pessimorum morborum causa existit, sanguine nimirum ad alias particulas dilabente: qua ratione articulares affectiones in aliquibus accidunt, aut vertigines, aut deliria, & insaniæ, aut oculorum

Lib. citato, c. 3. cæcitates, vt plurimum vero in malum corporis habitũ, & hydropem, delabendi aptitudo inde oboritur, eodem Aetio teste. Si vero ob venam ruptam sanguis profluat, quam celerrime etiam præsidia adhibere oportet, Nam verendum est, ne ob nimiam sanguinis copiam excretam, corpus totum inaniatur, ac infrigidetur, & propterea in lypothymiam, syncopen, & demum in mortem incidant, aut propter concretum sanguinem, & in grumum versum, si in vesica detineatur, timor est, ne omnino vrina supprimatur, consequaturque etiam animi defectio, & color pallidus, ac reliqua praua symptomata, quæ

Cap. 3 ad grumos vocatos sequi solent, vt apud Gale. 6. de loc. affect. At is, qui per erosionem sanguis meitur, quam celerrime circa initia curari debet. Nam temporis processu difficilioris curationis existet, quemadmodum cap. de renum exulceratione dicemus. Quantum vero ad curationem spectat, similis victus ratio instituenda erit, quam cap. de cruenta spuitione præcipimus:

Curatio si tenuis sanies sanguinis mingatur. Quo vero ad medicamentorum rationem attinet: ea primo conscribemus, quæ cruentæ excretioni per vrinam conferunt ortæ propter renum debilitatem, aut amplitudinem osculorum vrinas ad renes excolantium, licet ex Pauli auctoritate, eis quoque medicamentis vti possimus, quæ ad sanguinis sputum inscribuntur. Qua ratione a principio his conuenit quies, cibi astringentes, & vinum nigrum in potu, potissimum vbi vires imbeciles fuerint. Ab iis vero, quę vrinam ciunt, & a coitu omnino abstinendum, vt inquit

Potiones. Lib. citato c. 2. Aetius. maxime vero confert sanguinariæ succus, & radicis symphiti decoctum: adhæc tragacanthus in vino nigro macerata, eodem auctore, Item cornu ceruini vsti ℨ.i. ex vino, aut lapidis hæmaritę ℨ.i. Nec non folia salicis trita cum vino, ramentorum loti arboris cremor, & radicis spinæ albæ deco-

Aet. loco citato ctum, vt eidem Aetio visum est. Paulus vero præter symphiti radicem, & tragacanthum vino maceratam, polygoni, & plantaginis succum cum posca commendauit. Ex quibus item succis cum saccharo syr. parari poterunt, pauco aceto addito, ac exhiberi, vel in eorum vicem syr. myrtinus, & de infusione rosarum siccarum præbeantur, eisdem insuper addere poteris ℨ.i. radicis symphiti, cornu cerui vsti, aut lapidis hæmatitæ, seu boli armenię præparatæ pauco aceto addito, aut pręd ictis pulueres cum oxysaccharo adhibeantur, & vbi

Topici. non suffecerint cum prædictis syr. ℨ.i. ex pastillis de spodio, seu terræ leminæ vel de succino addere poteris, Nec minus confert, si cum posca exhibeantur. Extrinsecus autem renibus, & lumbis imponi poterunt ea, quæ ad sanguinis per sputum reiectiones sunt descripta, & quæcunque vna cum eo. quod astringunt, & resiccant, etiam robur addere possunt, vt inquit Aetius, Cuius fari-

Loco citato. næ sunt rubi folia, myrti, ac quercus, item myrti baccæ, malicorum, & balaustium, & perdicii folia, & similia (vt eidem Aetio visum est) cum posca, aut vino astringenti imposita. Ex quibus, ac aliis similibus simul permixtis omnibus, vel quibusdam poterunt etiam topica medicamenta hunc in modum

dum parari. Recipe foliorum rubi, myrtini, & quercus, singul. manip. s. malicorii, & balaustiorum ana. ʒ. iii. farinæ hordei P i. olei rosacei vnc. ii. cum posca fiat cataplasma: Aut recipe palmularum in vino astringenti, aut posca decoctarum vnc. iii. foliorum plantaginis manip. i. gummi. tragacanthæ, & succi semperuiui ana vnc. i. aluminis, acatiæ, hypocistidis, singul. ʒ. ij. olei myrtini, & rosacei ana vnc. i. s. farinæ hordei P. s. fiat catplasma: Si vero per circuitus quosdam, aut propter venę repturam in renibus factam sanguis excernatur, Conandum est statim in principio, vt sanguinis impetus cohibeatur, Itaque venę sectio in cubito commoda est eis, quibus ob venam ruptam sanguis promanat statim in principio. Is vero, qui per circuitum sanguinem excernunt paulo ante circuitum adhibita, Aetio teste: nisi etiam sanguinis impetus vrgeat, accogat, vt cohibeatur. Nanque tunc etiam ipso circuitu vena secanda erit. Cæterum sanguinis detractionem partiri melius erit, vt paulatim eius reuulsio, & diuerso fiat, eodem Aetio auctore. Potiones item conueniunt hæmoptoicis aptæ, & quædam ex prædictis. Loci autem circa renes spongiis posca imbutis irrigentur, aut linteis cum rosaceo, & aceto, ex eiusdem Aetii auctoritate. posthæc vnguentis, emplastris, ac medicamentis reliquis tum superius, tum cade cruenta spuitione descriptis vtendum erit. Et vbi sanguinis excretio cessauerit, diæta vtendum est. vnde non multus sanguinis gignatur, maxime in his qui per circuitum excreuerunt, suntq; supernæ corporis partes assidue exercendæ. In his vero, qui ob venã ruptã sanguinẽ mingũt, si exulceratio in locis relinquatur aut eadẽ exulceratio ob acres defluentes humores fuerit orta, & sic ab erosione venarum fuerit ortũ sanguinis profluuium, ipsã erosionem, seu exulcerationem, post sanguinis suppresionẽ curabimus per ea, quæ capite de exulceratione dicentur. Reliquum est, vt priusquam huic capiti finem imponam, emplastrum optimnm, ex Aetio conscribam, quod recipit ceræ unc. i. s. vitellorum ouorum numero. ii. palmarum numero. 10. croci ʒ. i. (quanquam Aetius plus croci apposuerit) aceti, & rosacei quantum satis est, misceantur, & fiat emplastrum.

Si per circuitũ, aut propter venæ rupturã sanguis mingatur.
Curatio.
Venæ sectio.
Lib. citato, c. 3
Loco citato.
Reliqua medicamenta quę cõpetant.
Eodem loco.
Eodem loco.

περὶ λιθιάσεως νεφρῶν. *id est de lapide renum.*

Cap. 94.

NON raro autem accidit, vt renes ipsi, siue secundum eorum cauitatem siue substantiam, affectu quodam laborent, quem proprie græci νεφρῖτιν, siue λιθίασιν appellant, quanquam νεφρῖτιν quoque nominare consueuerunt, affectum omnem renum, siue similiaris sit, siue instrumentalis, siue communis proprie tamẽ ipsam intelligendo, nil aliud νεφρῖτις significat, quam λιθίασιν, vt patet libr. de renum affectuum dignitione, accuratione Galen. scripto, Latine autem calculi, siue lapidis morbum appellamus, quo morbo ex natura loci præter ipsos, non nisi vesica laborare solet, & vt quibusdam visum est, etiam colon: (Gale. auctore primo de loc. affect.) Affectus vero hic nil aliud est, quàm corpusculum quoddam durum toto genere præter naturam instar lapidis, seu tophi, in substantia seu, finibus ipsorum renum genitum. Percipes autem in eo renes affectos esse ex dolore cum positu, qui iugiter in renum loco fixus, ac stabilis infestabit in dextra parte, si dexter, In sinistra vero, si sinister fuerit affectus: Similiter è regione affecti renis stupor femoris aderit. Nam si dextrum femur stupor occupauerit, dexter renem, Si læuum, sinister ægrotabit. Nec minus affectum renem coniicere poterimus ex retracto teste, Nam si dexter testiculus retrahatur, dextrum renem, si sinister, sinistrum pati argumento est. Idemque testis indolebit, Paulo auctore

In principio.
Ca. 5. circa fin.
Quid sit affectus hic.
Quod renes afficiantur signa.

Pau.l 3.c.45

auctore. Id vero non nisi propter consensum vasorum dorso incumbentium cauæ scilicet venæ, ac magnę arteriæ, quibus mediis tum crura, cum testes renibus consentiunt, vt in dissectionibus videre licet, ac liquet ex Gale. 6. de morb. vulg. & lib. de renum affectorum dignotione, ac curatione eidem ascripto. Reliqua vero inditia (quoniam & affectum ipsum indicabunt) id circo & in eiusdem cognitione eadem enarrabimus. Est nanque affectus hic morbus in numero, proprie in excessu, toto genere præter naturam, Gal. auctore libr. de differ. morb. qui ex qualitate doloris primo percipi potest. Nam grauem in renibus laborantes dolorem, aculeique infixi instar sentiunt, ut liquet ex eodem Paulo. Hipp. vero quod in renem dolor adsit grauis, potissimum cum cibo impleti sunt 6. de morb. vulg. scriptum reliquit, per quem dolorem duo intelligi posse Gal. asserit, aut grauem, tanquam ali cuius grauis loco incumbentis sensum inferentem, aut acerbum, etenim vtrunque verum est in renibus fieri, diuersis tamen temporibus. In calculorum nanque creatione, atq; exitu grauissime dolent, reliquo autem tempore, vt rei cuiuspiam grauis loco incumbentis dolorem percipiunt cum perexiguis neruis præditi sint, quanquam à doloris qualitate renum calculus cum impactus fuerit à coli dolore plane discerni non possit, nisi quis accidentia, quæ postea consequuntur expectauerit, vt liquet 2. & 6. de loc. affect. Excitatur autem dolor hic in renibus, vt Hip. visum est, eo potissimum tempore, quo ægri cibo replentur, quod cunque per cibum significetur, cum duo in eius doctrina significare possit; assumpta videlicet cibaria, ex quibus sanguinis multitudo creatur: & alimenti recrementa, quæ in intestinis colliguntur, Gal. auctore, eodem 6. de morb. vulg. Inter initia quoque pituitosi vomitus fiunt per peritonæum ipsis copulato ventriculo, in quo huiusmodi succus creatur, potissimum si crassi, naturaque pituitosiores extiterint laborantes. Verum vbi increuerit, perseuerauerit que affectus ita patientibus vomitus æruginosus superuenit, ob dolores, ac vigilias corrupto sanguine (vt Gal. inquit) idque maxime cum vna febri citauerint, & inedia macerati fuerint. A quibus vomitibus leuiores ægri euadunt cum cibi euacuati sunt, & ab accessionibus quidem liberantur, sed non ab affectu, eodem Gal. teste, arenulæq; rubeæ subsident, & cruentum meiunt: hæc ex Hipp. Cruentum autem meiunt, nedum propterea quod cum angulosus sit egrediens calculus proximas particulas vulnerat, & cruorem euocat, Verum etiam quoniam si patentior fiat meatus ex vena caua in renem pertinens, vt præcedenti cap. docuimus, sangnis autem liquidus sit, neque multus, neque viscidus, cruentum, quoque ita lotium reddetur, vt eodem 6. de morb. vulg. Gal. scriptum reliquit, quanquam nephritici ab initio dilutas, purasq; reddunt vrinas, deinde sequentibus diebus crassum aliquid in ipsis subsidere videtur, demum omnino arenosæ minguntur, vt 6. de loc. affect. à Gal. scriptum est, lapide vero cum vrina exeunte, & à dolore liberantur, & simul locus affectus manifestabitur, nullusq; relinquetur quæstioni locus, vt idem Gal. inquit, nunquid videlicet coli, vel renum partes affectæ fuerint. Vt vero Aetio. visum est in prædicto affectu accedit ęgris loci dolor, tumore nusquam foris apparente, nisi inflammatio per lapillos producatur, spina ægre flecti potest, & totum corpus admodum pigrum est, crura torpent, & maxime crus reni affecto propinquum: vrinæ circa obturationis principium paucæ, aquosæ minguntur, postea vero perfecta earum suppressio contingit; aluus nihil excernit, verum promptitudines multas ad egerendum facit; excernitur etiam aliquando sanguis propter violentiam calculorum, præsertim asperorum. Cæterum vbi lapis è renibus fuerit emotus, & ad vesicam delatus vrinæ multæ prodeunt arenosam subsidentiam habentes, & aluus similiter large egerit. Sensum autem æger percipit ueluti calculo à renibus ad vesicā transeunte:

6. de mor. vulg. commentario 1. com. 5

Lib. de renum affectorum dignot. paulo post principium. Cap. 8

Quis affectus præter naturā sit, & quibus signis cognoscatur calculus.

6. de mor. vul. Loco citato.

2. de loc. affect. Cap. 5

6. de loc. af. c. 2

Loco citato.

Citato loco.

Lib. 11. c. 4.

transeunte: Quibus vero inditijs renum dolor à coli dolore secernendus sit, à Gal. præcitato lib. 6. de loc. affect. decretum est, & nos cap. de coli dolore fusius conscripsimus. Reliquum est ut eiusdem calculi causas, materialem potissimum, ac efficientem reperiamus. A materiali exordientes, hanc crassum, terreumque humorem esse a Paulo precitato cap. 45 .li. decretum est. Quod vero calculi originem ducant ex materia crassa ac tenaci, modo crassitudinem maiorem, modo tenacitatem, ac modo vtranque partibus portionibus habente eodem 6. de morb. vulg. testatur Galen. & lib. de renum affectorum dignitione, ac curatione: quanquam etiam ex purulento humore aut ex purulento, pituitosioreque composito, (quem admodum & in articulorum morbis euenire consueuit) nonnunquam tophi in animalis corpore creari possint ac similiter in renibus lapides concresere, vt idem Gal. testatur. Vbi autem ex sola pituita crassa, & viscida calculus fuerit ortis, vrinarum subsidentia similis colori aliorum tophorum, qui in aquis sponte calidis multis in regionibus lapidibus ad nasci, accrescereque cernuntur, cinerei erit coloris: Verum vbi parum sanguinis cum pituita crassa, & lenta mixtum sit, vrinarum subsidentiæ color pro succi maiori copia euadet: nonnunquam veluti ex pallido, alboque mixtus aut ex rubro, & albo, aut ex flauo, & albo: nunquam vero & ruffus erit, pariter quoque & arenulæ, quæ in vrinis subsident, ipso siquidem sanguinis colore ad colorum differentias faciente, qui neque hominibus exquisite ruber semper est, sed interdum quidem ad atrius, interdum ad flauius, & ruffius vergit, eodem Gal. teste: quo sicut & ipsi etiam lapides inter se colore reperiantur differentes, similiter & arenulæ in vrinis subsidentes ob diuersam materiam, ex quibus fiunt: nigri enim, & subalbidi, & pallidi reperiuntur, vt inquit Aetius, quandoque etiam & ruffi re uera, id quod sæpius accidit: & propterea Hip. arenulas ruffas in vrinis subsidere asseruit, tanquam eo sæpius contingente: Quanquam per ruffum colorem potuit omnes iam dictus intelligere præter cinereum, ut testatur Gale. Non ab re itaque Aetius materialem causam generationis calculorum assiduas esse cruditas inquit, Vnde materiæ incoctæ, ac crudæ multitudo congregatur, & Alex. simul cum Gal. humores crassos, ac lentos esse fatetur, cap. 4. lib. 9. quandoque solos existentes, interim exiguo sanguini permixtos. Effectrix vero eorum causa est ignea renum caliditas, vt inquit Alexan. & Paulus seu ardor circa renes, vt fatetur Aetius. A frigore autem ipsi generari non valent, nanque fieri non potest vt viuo corpori tantum frigus accidat, quo concrescere valeat in homine lapidis quemadmodum fieri in externis videmus, ut liquet eodem lib. de renum affectorum dignitione, ac curatione: quanquam non semper ex eodem calore, sed quandoque vehementi, interim autem non ita vehementi procreentur, prout eorum materia magis apta est vt induretur, ob quam etiam caliditatis diuersitatem lapides quoque colore differunt. Locus autem generationis eorum renes sunt, ac (vt quibusdam visum est) in eorum duntaxat cauitatibus concrescunt: Verum nos cũ Hip. & Gal. tum. li 2. de nat. humana, tum 6. de morb. vulg. ac lib. de renum affectorum dignotione, ac curatione absque controuersia tenemus eos, nedum in renum sinibus posse concrescere, verum etiam & in eorum, carnibus procreari. Et quod quocunque loco generationem habeant, in renem adsit grauis dolor, siue per grauem acerbis significetur, siue tanquam alicuius grauis loco incumbentis sensum inferentem intelligamus, diuersis tamen temporibus. Nam si in renum cauis fuerint orti, in solo per vrinarios meatus transitu grauidissime dolent laborantes. Si vero in ipsa renum carne fuerint creati, non solum inter exeundem, verum etiam creationis tempore dolorem inferunt. Pariter & quando in renum sinus peruadunt. Modus autem generationis talis

Cap. 7

Materialis causa calculi.

6. de mor. vulg. Loco citato.

Lib. de ren. aff. dig. in prin.

Loco citato.

Effetrix causa calculi.

Loco citato.

Qua parte renũ calculi generentur.

2. de nat. hum. tex. 18

6. de morb. vul. & li. de ren. aff. dign. locis citatis.

Modus generationis calculi in renibus.

existit, Nam cum renes quicquid serosi, tenuisque cum sanguine in vasis permixtum est, ad seipsos attrahunt, (vt superius demonstrauimus) meatibus id in renum ventriculos percolantibus latius patefactis, aliquid etiam ex crassioribus succis simul illabitur. quando igitur istud calefactum in renis cauis, ad tophi consistentiam redactum fuerit, si renum vis expulsoria omne id vna cum lotio extruxerit arenosæ in ipso subsidentię fiunt. Quod si renis cauo impactum tenacius inhærescat aliquid aliud eiusdem materiæ ex uena caua suscipiens, sibique apponens, plus augetur: semper enim quod recens influit, priori circundatur, atque ita insigni magnitudine tophus grandescit, ex usto, arefactoque crasso, & uiscido humore, atque ad tophi corpulentiam redacto. Cum vero in renum carnibus generantur proportione tophis in articulorum morbo genitus correspondent, vt liquet ex Galen. Hippocratis auctoritate secundo de natur. humana, & sexto de morb. vulg Nam si idem sanguis, qui in renes deriuatur crassior, ac pituitosior seipso existens, seu etiam ad atram bilem vergens per uenas, & arterias in renum substantiam feratur quantitate, uel qualitate, aut consistentia excedens, astringitur, detentusque concipit caliditatem præter naturam, quæ amplius eum densat, agglutinat, & assat, assatumq; ipsum in terram, & lapidem commutat, qnemadmodum si in cauitatē eorum delatus esset vtroque etenim modo lapides fieri posse in renibus clarum est, cum succus tenax, & crassus temperie aliquo assatur in iis, atque exiccatur, vt eodem lib. de renum affectorum dign. ac curatione scriptum est. Talis itaque est calculi in renibus generatio ex humoribus crassis, & viscosis, tanquam ex materia & ignea eorum caliditate tanquam efficientem, veluti etiam in externis videmus. Nam ex igne, & tali materia idonea Figuli omnia vasa cōficiunt, ita vt ne ab aqua quidem vnquam dissolui possint, vt inquit Alexa. Affectus hic inter initia magna cum diligentia curari debet, nanque vbi perseuerauerit, ac magnopere increuit ob dolores, ac vigilias sanguis corrumpitur, & eruginosus vomitus superuenit (Gale. auctore.) Vel magnum imminet periculum, ne vires à vigiliis, & constanti dolore deiiciantur, vt inquit Alexan. Quod vero in adultis, ac in declinante potius ætate magis, quàm pueris renum hic affectus contingat, idem Gale. testatur sexto de morb. vulg. quemadmodum vesicæ calculis pueri frequentius quam ætate prouecti, vt fatetur Aetius: idque non nisi ob diuersitatem caloris, qui in adultis crassos succos cogit, atque inspissat, in pueris vero fundit, atque dissoluit, quemadmodum fusius cap. de lapide vesicæ declarabimus. In renibus vero consistunt lapides aut parui, aut maiores, & aliquando quidem pauciores, aliquando plures magnitudine, & forma, colore, & asperitate, & multitudine inter se differentes. Ex eorum autem numero rotundi, & leues facile excernuntur. Non item qui alia quacunque forma prēditi sunt, maxime tamen oblongi, & asperi difficulter excernuntur, Aetio teste. Pro curatione aer eligatur purus, ac temperatus: Somnus quoad fieri potest conciliandus parum consueto longior: quies vitanda: Est enim desidia valde noxia: deambulationes autem, & exercitia mediocria conueniunt: quæ pro ętatis, habitus, roborisque ægrotantis ratione corpus exercere valeant, Nam magnæ exercitationes non cōueniunt, veluti equitationes, aut armis, aut lucta aut pancratio certare, aut humum fodere, aut id genus aliud facere, Galen. teste eodem sexto de morb. vulg. Sit aluus soluta assidue, modo ne instet aliud quidpiam, Cum nanque hæc probe exernit, vrinæ profluent libere. Ab immodicis animi affectibus caueant, prętterquam quod irascantur interdum: Moderatus autem cibus, & bonæ concoctiones prę cipiantur: satietates enim, & cruditates non solum exasperant morbum, sed etiam (cum non adsit) generant, vt liquet ex eodem Aetio: etenim non impleri cuiusque ętatis & corporis habitus commune documentum est, Galen. teste

Locis citatis.

Paulo post principium.

Prognostica.

6. de morb. vul. Loco citato.

commentario 3. com. 15 Aet. loco citato

Curatio.

Ratio uictus.

Commentar. 1 com. citato.

Aet. li. 11. c. 5

teste, Cibi itaque eligantur, è quibus neque satietates, neque cruditates contingant. Cauendum propterea ab his, qui duram substantiam habent, ac ægrè concoquuntur: à caseo præsertim: Nam qui frequentius eo vescuntur, lapides in renibus eis suboriuntur, Galen. auctore sexto de morb. vulgar. Similiter etiam abstinendum est, & ab omnibus acribus, dulcibus, crassis, tenacibus, ac pinguibus. Quapropter ptisanam, vel eius cremorem adhibere conuenit, vel gallinarum, seu pullorum, starnarum, vel phasianorum ius: aut in eorum iure panis maceratus tribuatur: & vbi uires requiret, contusa caro gallinarum, seu pullorum præbeatur: Vinum autem sit admodum tenue, & album non valde vetus: dulcia vero, & nigra vina vitāda sunt, tanquam calculosis inepta: sit autem aqua lymphatum purissima, & purgata, atque decocta: Et ubi renum hic affectus subito inuadat, & qui laborat, cibo nuper refectus sit, cibique adhuc sint incocti, aut semicocti, ante omnem aliam curationem pro doloris mignitione, (nisi quicquam impedimento sit) uomitum prouocare expedit, ut eodem lib. de dign. & curat renum affectorum scriptum est. Nam leuiores quidem a uomitibus euadunt ægrotantes, Hippocr. & Gal. testibus præcitato lib. sexto de morb. vul. quoniam ab accessionibus, sed non ab affectu liberantur, cum cibis vacui sunt, vt Gal. asserit: (qua item ratione, ex eiusdem Galen. sententia, & alimenti recrementa quæ in intestinis colliguntur, sub cibi nomine comprehendentur) cōfestim euacuari debent per idoneos clysteres, modo nihil obstet: idque omnibus calculosis commune est, etiā si dolores paulatim irruant, & non repente incidant: qui ex furfurum decocto, carycarum, fœnugræci, ac aristolochiæ parari debent, vt inquit Aetius: & si quidem decenter, euacuentur, sinere: Si vero non etiam bis, aut ter infundere: quibus adiicere poteris olei communis vnc. iiii. mellis rosacei unc. ii. ac salis communis parum, Vel ex maluarum althææ, mercurialis, ac betæ foliis, carycis, ac furfure decoctum paretur pauco sale, addito. Cui adiicias olei communis, anethini, vel chamæmeli unc. iiii. mellis. rosacei unc. ii. s. pulpe cassiæ nouiter extractæ unc. i. Et si ex his aluus non sufficienter excreuerit unc. s. diacath. aut hieræ picræ simplicis, vel drac. iii. confectionis de dactylis, seu electarii indi adiicias, nec minus & unc. i. butyri recentis, aut adipis anserni. Cæterum ubi venter sufficienter excreuerit, quædam infundere oportet, ex eiusdem Aetii pręcepto, quæ corpusculorum circa lapidem sitorum inflammationes lenite, & laxare possunt id ipsum verum oleum anethinum facere poterit adipe gallinaceo recenti in eo eliquato, seu anserino, aut etiam butyro; quæ si non adsint etiam fęnugręcum, & althæę radicem oleo decoctam infundemus: Et vbi lapis in renibus adeo fuerit obturatus, vt vehementissimo obtulerit dolores, siquid aliud non prohibeat, vena cubiti propinquæ manus in corpore ex repletione affecto secanda est, ex Aetii testimonio. Nanque eis, qui sanguinis multitudinem congregarunt, hæc vena sectio commoda existit, vt ipse inquit. Hippo. vero lib 6. de morb. vulg cum opus fuerit iuuenibus, pręsertim poplitivenam incidere iubet, vbi sanguis multus aut crassus in venis abundet, ut Gal. inquit, Nā (vt ipse asserit) membrana supra iecur cubiti venæ sectionē postulaut, infra uero crurum in poplitibus videlicet, aut omnino saltem iuxta malleolos. Lib. autem de renum affectorum dign. accurat hæ opposita sententię conciliantur. Scriptum nanque ibidem est, quod vbi valida fuerit virtus, venam, quæ in poplite est aperimus, vel quæ ad malleolos; sin imbecillis, venam, quæ est in cubito. Nam si virtute debili infra euacuabimus, retientrix facultas, quæ est imbecillis non retinebit, sed uniuersa in præceps rapietur, & partem afsiduo defluxu impetet, succus videlicet in locum imbecillem perpetuo procumbentibus: sed cum perpetuo venæ sectio in Hippo. & Gale. doctrina virium robur exigat, non uideo eisdem imbecillis existentibus cur vena se-

Loco citato.

Commentar. 3 com. 15

Vomitus.

Lōge post principium.

commenta. 1 com. 5

Clysteres.

Lib. 11. c. 5

Loco citato.

Lib. 11. c. 5.

Venæ sectio.

commenta. 1. tex. 5

Diuersæ sententię de uenæ sectione.

Loco citato.

Conciliantur.

Propria opin.

canda fit etiam ea,quæ in cubito exiſtit. Propterea cum eodem Galen. lib.de curand.rat. per venæ ſectionem,ſic de ea ſentirem,ac iam dictos auctores conciliarem ait nanque ambiguum eſſe num renes partibus ſuperioribus, an inferioribus abſcribi debeant,& propterea eis affectis neque perpetuo in cubito ſecta vena,neque etiam in poplite,aut malleolis iuuantur, ſed vbi recens fuerit phlegmone,copiaque ſanguinis affuerit,vena cubiti ſecanda eſt.quibus vero affectio ineſt,quam proprie nephritim nominant,Eam quæ in poplite eſt, ſecare expedit,aut certe quæ in malleolis ſunt. Reuulſionis itaque gratia,vbi copia ſanguinis affuerit,& timor ne ex ingenti dolore phlegmone excitetur, Aetius venam cubiti propinquę manus ſecari iuſſit, vt ex eius verbis patere poterit.Hippocrat.vero euacuationis gratia cum reuulſione, ſeu deriuatione,vbi ſanguis multus, aut craſſus in venis abundet, cum eundem ſurſum reuellere pomptum non ſit, ſed magis expeditum per inferiores partes euacuare,ſeu per conuentiorem regionem, qua maxime natura vergit (vt ſui moris eſt)poplitis venam ſecare præcepit,e directo videlicet affecti renis, cum rectitudinem perpetuo ſeruandam eſſe iuſſerit. Verum quæcunque vena incidatur, multo minus euacuandum eſt, quàm ipſa repletionis copia expoſtulat: neque enim(vt inquit Aetius) futurum ſperamus vt omnino cito e renibus excidat lapis, pręſertim ſi magnus exiſtat. Quare ſeruare oportet ſanguinem in eam, quæ cum tempore futura eſt in corpore expenſam. A venę ſectione, vbi etiam vitioſo humore ægri abundabunt, purgans medicamentum, quod abundanti humori conueniens ſit, præbendum eſt. neque omittendum hoc eſt, niſi aliud quidpiam id fieri prohibeat: notiſſimum nanque eſt, (vt inquit Galen.eodem ſexto de morb.vulg.) quod ſi vtroque auxilio homo indigeat, a venæ ſectione incipiendum eſt, quoniam ſi per ſanguinis miſſionem corpus prius vacuatum fuerit,purgans medicamentum exhibitū venas,& aterias,& inanes corporis regiones inuenit non oppletas, quo fit vt abſque vllo impedimento in totum corpus permeet ad attrahendum ſuccos, facillimeque fiat eorum euacuatio per vaſorum ſpatia & fuſionem, tenuitatēque ſuccorum:Nam ſi vaſa ſanguine repleta ſint, & purgans medicamentū dederis,non poterit propter plenitudinem in corpus differri,vnde fit, vt ſubſiſtet,& nihil efficiat,aut ſi quicquam facit,male faciat, vt liquet libr. de renum affectorum dignotione,ac curatione.Pariter vbi ſanguinem multitudo non affuerit,ſed vitioſi duntaxat humores redundarint, eiſdem purgatio apta eſt, citra venæ ſectionem pro ratione redundantis ſucci. In quem vſum bile redundante,mel roridum,ſeu caſia fiſtula præbeatur;Aliis vero craſſioribus redundantibus ſuccis, vtpote bile atra vel pituita, prædicta diacatholicon,aut confectionem de dactylis, & puluerem hierę ſimplicis adiicere poteris hunc in modum,Pulpæ caſiæ recipe vnc.i.s.vel vnc.ii.diacatholicon drac.vii. vel confectionis de dactylis drac.iiii.pulueris hyerę ſimplicis, & pulueris radicis glycyrrhizę ana drac.i.fiat bolus:vel parato decocto ex eadem radice glycyrrhizæ,floribus cordialibus, vua paſſa, & ſebeſten, in eo vnc.ii.vel vnc. ii.s.roridi mellis,& drac.vi.diacatholicon,vel drac.iii.confectionis de dactylis diſſoluas, Toto autem corpore expurgato quæ laxare meatus, ac renum corpora mollire valent, medicamenta adhibenda ſunt, fomentis vtens ex decocto foliorum maluarum,foliorum,ac radicum altheæ,florum chamæmeli, fœnugræci, ſeminis lini, & radicis graminis in hydręleo, & cum ſpongiis ſępius ſupra affectum renem adhibeas. Ex eiſdem quoque inſeſſiones parari poterunt:At omnium(vt inquit Alexand.)optimum eſt balneum,vt quod non ſolum mitiget, ſed etiam curare poſſit: id vero ex dulci aqua fiat, aut ex hydræleo: dolore adhuc uehementius infeſtante, & renum regio, ac lumborum inungantur inſcripto unguento, quod recipit olei chamæmelini,uel anethini,

Purgans medicamentum.

Loco citato.

Loco citato.

A purgatione, quæ medicamēta adhibenda ſint.

ni,& amygdalarum dulcium ana vnc.i.s.adipis anseris,vel gallinacei,& butyri recentis ana drac.iii.ceræ quod satis sit, fiat vnguentum,interim adiiciens oleum,quod ex scorpionibus,paratur,aut ex eodem cum recenti butyro, & oleo amygdalarum dulcium,ac cera,vnguentum fiat:Post fomenta uero insessiones,ac balnea;adhuc cataplasmata conueniunt.Inter quæ hoc primo vtare farinæ tritici,recipe,seminis lini,& fęnugręci,cuiuslibet manip.i. olei anethini,vel chamæmelini,& amygdalarum dulcium ana vnc.i.s.mellis vnc.ii. resinæ terebinthinæ vnc.i.radicis althæę contusę drac.iiii.misceantur arte, & fiat cataplasma, prius prædictis farinis in modo dicta decoctione decoctis. optimum quoque cataplasma fiet ex lupinorum farina,hordeacea, ac seminis lini in aqua,& oleo decoctis:In decoctione autem altheę, ac peucedani radix, ac chamęmelum admisceatur:bonum est etiam (vt inquit Aetius) panem passo decoctum circa lumbos,& uentrem imponere,neque tamen erit absurdum pectini,ac uesicę eadem vnguenta,ac cataplasmata adhibere, & ne quam primum frigescant,calefactorio extra ea contegere oportet, id quod commode fieri potest per saccellos ex milio,furfure,ac floribus chamęmeli paratos, ac in latere pauco uino insperso calfactos:Conducunt etiam non parum cucurbitulę absque incisione adhibitę: quę sępe lapidem celeriter adeo transferunt, ut subitam eius mali leuationem comparare possint,lapide nimirum in locū ampliorem translato supra à renibus initium facientes ad inguina per obliquam earundem partium (quas ilia appellant) positionem procedentes: quo loco frequenter dolores incedunt propter situm meatuum, qui vreteres appellantur:quemadmodum lib. de renum affectorum dignotione, ac curat. & ab Aetio scriptum est:quanquam ea, quæ uias dilatant, ac renes laxant, non immodice adhibere conueniet.Nanque emollitio, & laxatio uirium robur exoluit,sed tantisper eis utendum est, quantisper eis lapis in rene hæret. Cucurbitulas item iam dictas, ubi dolores uehementius infestant, adhibere non conuenit, sed ipsis aliquantulum lenitis, & inflammatione non impediente,ex eiusdem Aetii sententia. quo etiam tempore ea quę vrinam cient, ac lapidem frangunt exhibere tempestiuum est. Etenim transmoto lapide, & ex sede agitato dolores quiescunt, vt ipsemet testatur Aetius: Quæ vero calculosis auxiliantur,vnica facultate indigent quæ secare & abstergere cum manifesta caliditate potest, Galen.teste decimo de compositione medicamentorum secundum locos. Talia autem sunt omnia fere amara,ut ipse inquit. A ualde tamen calidis, ac diureticis omnino abstinendum est,præsertim à longo eorum usu. Nam effectricem calculorum causam adaugent dum renes intemperatos,igneosque per caliditatem reddunt, ut prompte alios assare calculos possint,licet factos comminuant. Alexand. teste: Admodum itaque calida,ac acria,medicamenta studiose vitari debent Vnde calculosis quæ valde calfaciant dari nullo modo conuenit vt liquet sexto de sanita.tuenda. Quod si necessitas te cogat eisdem vti,semel,aut bis eis vtare, & demum desistere ab eis debes ex eiusdem Alexan.testimonio:Qua de re extenuantibus, ac incidentibus citra magnum calorem vtendum est, sed quæ tepidam (vt ita dixerim) facultatem habeant. Hæc etenim paulatim citra noxam lapidem comminuunt,nec cum duriorem reddunt.Sed hęsitaret forte aliquis si curatio quælibet per suum contrarium efficitur, quomodo lapidem possint comminuere quę tepidam facultatem habent, cum à calore fuerit genitus? Cui respondebimus nos,quod cum calculus ab intemperie, & valido calore sit factus ob id merito exhibemus quæ tepidam facultatem obtinent,vt quæ contraria his sint,a quibus lapis est effectus,siquidem tepida ceu minus calida sunt valde calidis contraria,vt liquet eodem libr. de renum affect.dign.atque curat.Hæc itaque medicamenta, quæ minimum ca

Lib.11.c.5

Locis citatis.

Quo tempore urinam cientia ac ea quę lapidem cōminuūt exhibenda sunt

Cap. i. in prin.

6.de san.tuend c.11. circa fin

Dubium.

Solutio.

In med o.

Cap.12 loris possident, callosas seu tophaceas consistentias incidere sunt idonea Galen. auctore quinto de simplicium medicament. facultatib. veluti sunt radices regiorum asparagorum, & rubi, & betonica, polium ac acetum scillinum, & vitrum combustum & quæ eius generis sunt, eodem teste. Pręter hæc autem a Paulo graminis radix, adianthum, althęæ semen, spongiarum calculi, cicer nigrum, seu eius ius, phu, meon, asaron, carpesion, & saxifragia commendantur. Sion vero, & scolini radix, atque erisymon esu, & potu prosunt, vt idem Paulus testatur Alexand. vero cardui decoctum cum apio, seu etiam decoctum radicis quinque folii cum oxymelite tanquam valde efficax commendat in vicem autem quinque folij eryngii decoctum, aut erysimi prębet. Similiter & radices graminis, & plantaginis radix, & folia, atque semen, ius cicerum, viticis semen, & amygdala ab eodem commendantur: Pręter hæc etiam peucedani radix, atque ipsa radicula, paliuri semen, & tribuli decoctum radix Ciperi, althææ semen, & radix, rumicis domestici radix, & vermes terreni cocti approbantur. quorum singula partim decocta, partim tenuissime trita prębeto bibenda, vt ipse refert. Vbi vero hęc non suffecerint, ad valentiora medicamenta transire oportet, quę (ut Aetius fatetur) communia etiam sunt & calculosę vesicę remedia. inter quę stut præcipua lapis iudaicus, cicadę siccæ sine pēnis, ac pedibus contusę, ac hircinus sanguis inarefactus, qui pręexistentes lapides soluit, atque ita per lotium excerni eos facit: vt etiam alii amplius non gignantur. pręterea dolorem sedat, Aetio auctore: Quomodo autem is parari debeat, ab eodem auctore cap. duodecimo, libr. 11. scriptum est: Accedunt ad hæc alia, quę a tota substantia magnopere conducere uidentur. inter quę passerculus quidam inter sepes, & murum victum quęritans troglodites appellatus ab Aetio: & Paulo conscribitur. Cuius descriptio ab eodem Paulo cap. 45. libr. tertio, & Aetio cap. 11 libr. 11. scripta est. Hic sale conditus, & in cibo crudus acceptus, morbum perfecte sanat, in posterumque generari prohibet. Conditur autem, ac diuersis modis pręparatur, quemadmodum ab eisdem au-

Loco citato ctoribus in pręcitatis locis scriptum est. Aetius item hoc etiam medicamentum, tanquam efficacissimum scriptum reliquit, Leporis pellem in ollulam coniice, & in furnum demitte. atque vbi vsta fuerit ut probe conteri possit, ac ceptam tere & ex ipsa cochlearium vnum cum vino ieiunis in soli aquę calidæ insēsu prębe: asplenii quoque decoctum (quod vulgus ceterach nominat) cum oxymelite non parum confert, Nam & ipsum lapides frangit, Galen. teste sexto de simplicium medicamentorum facultatibus. Vltimo loco nostrum

Ca. de aspleno: quo vtimur, puluerem conscribere libuit, quo perpetuo vsus sum, & præter id quod nullam noxam affer, mirifice lapidem comminuit; recipit autem seminis althææ, & violarum albarum, singulorum grana quinque, lithospermatis, & radicis glycyrrhizæ ana scrup. s. lapidis iudaici, & spongię, cuiuslibet grana tria, pulueris ossium dactylorum, cerasorum, & mespillorum ana scrup. i. seminum melonum drac. iiii. fiat puluis, cuius drac. i. pro qualibet vice cum vnc. ii. vini albi aquosi, aut oxymelitis, aut vnc. iii. decocti asplenii in aqua parati, ac exiguo aceto addito tribuatur. Interim vero corporibus, præsertim natura frigidioribus, seminis apii, asparagorum, cinnamomi, ac saxifragiæ, cuiuslibet grana septem adiicere poteris: Vbi vero doloris vehementia, ac vigilię infestauerint, & magnum vitę immineat periculum, viribus præsertim consentientibus cum his, quæ torporem inducunt, succurrendum erit, ex Pauli, & Aetii sententia, prębeaturque Philonis medicamenti, aut theriacę nouelle drac. i. cum vnc. ii. vini albi aquosi; Vt vero post exactum lapidem, alii non renascan-

Præferuatio ne alii renascantur calculi. tur, si obesa fuerint corpora, audacter exquisite extenuans victus pręcipiendus erit. Vbi autem calidiora fuerint corpora, atque gracilia, neque extenuantem victum, nec medicamenta quę extenuare possunt, requirunt, cum ea gra-

cili

cili corpori sint inimicissima, sed mediam esse conuenit inter extenuantem, impinguantemque victus eorum rationem, Gal. auctore sexto de sanit. tuend. & Aetio cap. decimo quinto, libr. 11. Scopus nanque est, ne crassior, aut frigidior materia, quę ad calculorum generationem idonea est, congregetur, sed contra studendum est, vt bonam temperiem conciliemus, & extenuantibus citra magnum calore vtamur, vt inquit Alexand. Qua de re in temperatis locis degant, in quibus anni tempora, & horæ nimio feruore non infestent: frigora tamen magis, quam ęstus cauenda assumantur etiam ociosæ de ambulationes, & exercitia moderata: Etenim segnities, & ocium eis nocent. Cæterum ventrem semper probe laxum habere oportet: somno vtantur moderato, neq; culcitris indormiant ex anserum plumbis confectis: hæ siquidem renes valde calefaciunt, eodem Alex. auctore: Caueant cibos substantiæ durę, & qui ægre manducatione atteruntur, item eos, qui multam substantiam habent, plurimumque nutriunt, & qui aceruatim digerunt, antequam perfecte coquantur, & qui grauis sunt qualitatis, seu difficulter commitantur, ac supernatant, & ęgre per aluum subeunt, & inflant, itē eos, qui meatus obstruunt, aut alias diutius in corporibus insident, ex Aetii sententia; Sit etiam cibus boni succi, & moderatus (ut inquit Paulus) rarusque leguminum omnis generis, frumentaceorumque vsus. A caseo. & lacte & quæ ex ipsis pręparantur caueant: Nā omne lac, præter asininum, eis in commodum existit: propterea quod cę teris omnibus ex tenuius. Asininum ideo confert, ex eiusdem Gale. & Aetii sententia: præ omnibus vero facietatem vitare oportet: Vino vtantur tenui vrinam ciente, non valde veteri: Nam dulcia vina calculosis sunt nociua, similiter, & nigra, & summatim omnia quæ crassi sunt succi, ac nimis calida, seu acria nocent. Omnibus vero confert calculosis, ut à cœna sæpe uomant: Similiter ante omnem cibum bibere áquam tepidam. Nihil etenim renes adeo recrementis vacuos, temperatosque reddit, vt non amplius calculos procreare possint, nam temporis spatio igneus, ipsorum calor à tēpore aquæ extinguitur: quare probe faciunt quid bibunt etiam in medio cibi aquam, aut uinum refrigeratum, aut rosaceum, aut violatum, vt idem Alexand. inquit. Paulus vero à balneo ieiuno ante vinum, aquam temperatam potandam exhibet, tanquam omnium præsentissimum remedium ad calculos arcendos. Similiter etiam vbi inter prandendum frigidam superbiberit, approbat: oxymel quoque cum quodam simpliciore urinam ciente, veluti adianto, apio, graminisque decocto commendat. Alexan. vero palaustris asparagi decoctum eryngii, & quinque folii hærbe approbat, pariter (vt diximus) & plantaginis, tum radicem, tum uero eolia, & semen, ac cicerum ius. Vbi autem sanguis abundare videatur, curiose inspicienda est temporis opportunitas, ut venam secemus, ex Aetii, & Pauli testimonio: fiat autem ea è cubiti vena interna, nec multa sanguinis copia vice vna educatur, sed potius vbi oportet, eandem iterare expedit. Quod si vitiosorum humorum copiam persentiscant, purgationibus conuenientibus vti oportet, ex sententia eorundem auctorum, pro ratione redundantis succi, quemadmodum supra meminimus. Per interualla quoque ea bibant, quæ vrinam dicere possunt, tam simplicia, quàm composita: quorum etiam supra mentionem fecimus, inter, quæ est acori graminis, nardi calami aromatici, fari, dauci, oreoselyni, hyperici, & rorismarini decoctum: ex his singula, eisque similia, tum per se, tum inuicem permixta prębeto: Nam vrinam manifeste mouent, ut inquit Aetius. Et pro cibis vtantur pastinaca valde cocta, fœniculo, syo, carduo, pulegio, atque calamintha. Ab eodem quoque naturalium aquarum vsus (verum non sępe) tanquam conuenientissimus cōmendatur. Similiter si per plures dies radicis eryngii decoctum, aut trissaginis, dictamui, seu radicis tribuli bibant. Semel item ebdomada mirifice con-

6. de sanit. tuen. cap. 11.

fert, aut bis in menſe præbere.3.i. prędictę pellis leporis, ut ſupra præparatę cum aſplenii decocto,ſeu cicerum,iure, uel pauco uino albo, & tenui,aut tantundem nuper ſcripti noſtri pulueris ſimiliter præbeto.

περὶ φλεγμονῆς τῶν νεφρῶν.

id eſt de inflammatione renum. Cap. 95.

HAVD ſecus quam ceteras corporis partes ex copia influentis ſanguinis & renes ipſos inflammatione tentari contingit, pręſertim vbi in carnoſam eorum partem confluat. Dignoſces autem quod renes afficiuntur,ex dolore cum poſitu, qui circa primã dorſi vertebram paululum ſupra ſpurias cõſtat(præſertim ſi dexter ren fuerit affectus)aderit, diſtenditurque dolor ſurſum vſque ad hepar,& deorſum uſque ad veſicam,& pudendum, lumboſque, & coxendices, pectinem,ac fæmora: Conſequitur & ſtupor propinqui cruris, dextri inquam, Aetio auctore cap.decimo ſexto, lib.11. At ſi ſiniſter ren fuerit affectus,circa eaſdem regiones dolor aderit, parte ſiniſtra, ſiniſtrique cruris conſequentur ſtupor. Quod ſi ambo afficiantur,circa ambas partes percipietur,dolor,amborumque crurum ſtupor conſequetur. Ex nonnullis etiam aliis inditiis idem inueſtigare poſſet,niſi eſſet,quod eadem qualitatem quoque affectus indicant, inflammationem inquam. Et propterea pro eius notitia eadem dinumerabimus. Quis vero affectus præter naturam ſit inflammatio,non ſemel duntaxat in præcedentibus dictum eſt. Indicant vero eam, ex Pauli teſtimonio ,ardor, ac dolor cum grauitate, febricula, mentis alienatio, uomitio bilis ſynceræ,& urinæ reddendæ difficultas: addit Aetius quod neque recta erigi poſſunt ęgrotantes,neque pedibus ingredi,& ſiue ſternutatio,ſiue aliqua alia concuſſio irruat,: uehementi dolore lancinantur, frigent eorum extrema, & magis surę, ac pedes.adeſt vrinę emittendæ difficultas,minguntque aſſiduè, ac laborioſè:in principio quidem tenuia,& aquoſa: in quibus nihil ſubſidet:Inflammatione uero in peius proficiente, rubicundiora,deinde etiam craſſa,& mucoſa:adſuntque febres vehementes. Quod ſi adhuc amplius inflammatio augeſcat,hæc omnia fiunt vehementiora:acceditque his nauſea morſus ſtomachi,vomitus bilis, & quidam vſque ad animi deliquium auguntur.& exudant. Siſtitur ipſis venter,adeo ut inflentur,& aſſidue ructus emittant.Sequitur faſtidiũ uehemẽs, & quibuſdam continuæ fiunt exacerbationes: quibuſdam vero per interualla. In vniuerſam autem (vt idem Aetio viſum eſt) ventris egeſtio, & vrinæ multa excretio dolores ipſos pręcedunt, teſtaturque accedere ægris dolorem pulſatilem retro, iuxta primam dorſi vertebram.Id quod pugnare videtur Paulo, qui dixit dolorem cum grauitate adeſſe,pariter & Galeno ſecundo de loc.affect. vbi aſſeruit grauamen dolorem,ne dum proprium hepati eſſe,ſed ſpleni,quoque, ac renibus inflammatis communem: Atqui dicere poſſumus Galen.ac Paulum de inflammatione quatenus inflammatio eſt,ortaque in carnoſa renum parte verba feciſſe. Aetiũ vero de magna inflammatione, magiſque in cęteris renum partibus urgente: quod etiam confirmauit Gal com.aph.5.6.lib.cum dixit,Quod ſi renum pars carnoſa patiatur inflammationem, dolor eſt grauis,aliis vero partibus, quę ſunt,in rene,patientibus,velut eſt tunica,quę renes obtegit, venter eorum interior, arteriæ, venæ, quę ad hunc terminantur,ac etiam productiones vaſorum vrinariorum dolor ſentitur autus,& eodem etiam ſecundo de loc.affe.cum dixit, Pulſum cum dolore factum ſequi inflammatio affectus notatu dignos;cum maiores fuerint,idque ſemper in ipſis arteriis, atque in contmentibus

Signa renum affectorum.

Lib.3.c.45 Inflãmationis renum ſigna.

2. de loc. af. c.8

Cap.3

nentibus ipsas partibus,quas & ob angustiā premunt; & cum attolluntur veluti percutiunt,modo pars affecta sentire nata sit: inseruntur itaque ad renes arteriæ,eædemque magnæ,vt ex anatome liquet,neque ranes sensus expertes sunt,propter neruum ad eos distributum, præsertim ad eorum membranam, ac externam superficiem:Qua de re fit, vt cum ingens fuerit in eisdem partibus orta inflammatio, affectis,aut pressis iam dictis arteriis,& veluti inflammatos renes percutientibus,pulsatilis, quoque dolor sentiatur, qua etiam ratione Aetius febres vehementes in eiusmodi inflammationibus adesse testetur notatu dignis,ac in peius proficiscentibus iam dictis inflammationibus. Paulus vero febriculam,cum exigua,& circa initia fuerit inflammatio. Si autem ad suppurationem renum inflammationes vertãtur,cuncta predicta symptomata,ac accessiones extendentur, & febres cum horrore irruent, atque id maxime circa vesperam:eruntque inordinatæ, & dolores cum horrore interpellato, ac vario infestare videntur, vt liquet ex Galen. sexto de loc. affect. Nam dum pus gignitur,dolores,ac febres magis eueniunt, vt inquit Hippocra.aphoris.47.secundi libr. Tumor item circa ilia quodammodo apparebit & vehementis caloris sensus ægrotos circa renes affligit,minguntque ruffa, & pura,(vt cap.18.eiusdem libr.inquit Aetius.)Quod si in sanam partem inclinat æger, ex affecta grauitatem magnam magis se sentire dicit, quàm antea quam inflammatio in abscessum perueniet, Alexan. teste cap. quinto libr. 9.Nam circa renem dolentem veluti suspensi cuiusdam ponderis sensum percipiet,vt ait Galen sexto de loc.affect.perfecta autem suppuratione,& febriũ, & dolorum accessiones minores contingēt,& grauitatis sensus magis circa affectum renem infestabit,ac tempore rupturæ magis exacerbantur: ad quam etiam cum ipsis vrinis puris excretio consequitur,& nonnulla alia, de quibus sequenti cap. verba faciemus. Cęterum ob plurimas causas renes inflammari contingit,vt liquet ex eodem Aetio,nam plagę,& attritiones,pharmacorum potiones,& humores corrupti inflammationem generant, & præsertim equitationes continuæ,& vehementes vt ipse inquit: quorum notitia facile haberi poterit. Verum in eisdem inflammationibus si vrinæ prodeant multæ, & crassæ,in quibus bonum est,quod subsidet,quoniam ipsę maxime indicant.ac secernunt morbum, propterea quod inflammationis concoctionem indicant, bonum portendunt;quemadmodum,si vrinæ aquosæ,purę,ac perlucētes prodeant ægre morbum secerni indicabunt,eodem Aetio teste. Conferunt etiam renum passionibus hæmorrhoides superuenientes, vtpote quæ velut fæcem sanguinis vacuare sunt natæ,ex Hip.& Gal.sententia apho. 11.6.libr. Victus ratio pro inflammationis renum curatione similis instituēda erit fere ei, quā in inflammatione iocinoris præcepimus, nisi quod(vt inquit Aetius)licet à primo die a cibo abstinere debeant, non tamen in multos dies inediam extēdere oportet:Etenim vrinæ puriores,& acriores per inediam redditę (vt ipse inquit)vehementissimos morsus infligũt. Qua propter in principio sorbitionibus tenuibus morsus lenientibus ægros nutrire oportet, veluti est ptisanæ succus,& aquæ calidæ potus,In cuius vicem aqua hordei,seu ea,in qua coriandrorum præparatorum semina fuerint decocta, vti poterunt. Vitent autem quam mulsam.in principio,prius quàm concoctæ fuerint inflammationes, ac vsum eorum, quę vrinam ciunt: oblædunt enim mordaces humores inflammatis partibus inducendo,eodem Aetio auctore. Nam vbi in vesica,vel renibus phlegmone est cœpta,medicamenta,quę vrinas prouocant,bibenda haud quaquam danda sunt,Sed ad partes,quę maxime longinquæ sunt,semper reuulsio facienda erit,ex Galen.decreto decimo tertio method. medend. extimata tamen tum phlegmones magnitudine, tum corporis totius statu: Qua propter sanguis detrahendus statim est, præsertim vbi maiori acumine renes

Si ad suppurationem uergat inflammatio, signa.

6. de loc. affect. cap. 3 in prin.

Loco citato.

Prognostica.

Victus ratio,

Cap. ii. Venæ sectio,

affligantur,& vehementior exurgat dolor, ex Pauli, & Aetii ſententia, Vel omnibus ſuccis ex æquo redundantibus,ſeu ipſo ſanguine exuperante,vt inquit Alexand. At quæ vena ſecanda ſit non admodum liquet,Nam Aetius uenam cubiti ſecare iuſſit,Galen. vero decimo tertio method.medend.renibus, veſica, pudendo,& vtero phlegmone laborantibus, eas, quæ in cruribus ſunt ſitæ,venas eſſe ſecandas præcepit,potiſſimum quæ circa poplitem ſunt:ſin minus,eas quæ iuxta malleolum; perpetuo auté,quæ è directo ſunt poſitæ quamuis in eodem libr. paulo ante dictam ſententiam, ad partes maxime longinquas reuulſionem fieri in iam dictis inflammationibus iuſſerit : ambæ tamen ſententia veræ ſunt, Nam vbi reuellere duntaxat opus ſit, in contrarium,ac maxime longinquas partes perficienda erit.Et propterea venam cubiti, eamque internam ſecare conuenit. Si vero vacuare ſimul cum deriuatione intendat medicus,crurum vena quæ è directo ſunt ſitæ affecto reni,ſecandæ ſunt. Nam (vt ipſe inquit) ſtatim prima vacuationis diuerſitas pro particularum diuerſitate variatur;& propterea vnde,aut quomodo vacuatio ſit facienda ęger ipſe docet locus.Hinc cum eodem Galen.concludamus quod vbi recens fuerit phlegmone copiaque, ſanguinis affuerit,reuulſionis potiſſimum gratia ex cubito vena ſecanda eſt. At ſi nec recens fuerit,nec ſanguinis multitudo adſit, euacuandi præſertim cauſa,eam ſecare expedit, quæ in poplite eſt, aut quæ in malleolis,quemadmodum idem Galen.libr.de cur.rat.per venæ ſectionem ſcriptum reliquit. Vel ſi mauis primo eam,quę in cubito eſt pro reuulſione ſecabis:deinceps (ſi opus fuerit) eam, quę in malleolis pro euacuatione rectitudine ſeruata, Nam & Aetius quoque repetitam ſanguinis detractionē commendauit. Verum priuſquam ad venæ ſectionem deuenias,clyſteres adhibendi ſunt ex malue decocto,aut ſemine lini,& fęnugreci cum oleo,& melle,aut ex ptiſane ſucco cum oleo,& melle,ex eiuſdem Aetii ſententia. Cęterum copia non multa infundenda eſt,ut repleta inteſtina comprimant renes: & vbi ſtercora prodierint,oleum anethinum cum butyro quiquſdam adipibus in his eliquatis anſerino videlicet,aut gallinaceo,iniician tur, vt ipſe inquit: Aut ex maluarum,betę,ac violarum folliis & hordeo decoctum paretur,cuius recipe libr.i.aut libr.i.s.& adde olei violacei vnc.iiii. aut chamemelini, vel anethini vnc.iii.mellis roſacei vnc.ii.ſalis communis parum, caſiæ tractæ,aut pulpæ caſiæ fiſtulę vnc.i.butyri recentis,& adipis anſeris,ſeu gallinacei, cuiuſlibet drac.iiii.vel vnc.s.miſceantur,& fiat clyſter, Interim (ſi videbitur) addere poteris vnc.s.vel drac.iiii.diacath. Cæterum ſi vitioſus quiſpiam humor, præſertim acris,& bilioſus cum ſanguine redundarit, à venæ ſectione purgationem adhibere conuenit,quæ humorem prępollentem educere poſſit. Verum exhibenda nequaquam erit priuſquam humorem contemperaueris,ac ſolutu facilem parau eris,aut ſi craſſus fuerit ipſum extenuaueris, ex Alexand. teſtimonio,potiſſimum ubi virtus vitioſum humore euincere, ac ſuperare nequeat. Et propterea inter initia humoribus exiſtentibus crudis,& inflammatione ipſa ferueſcente,nequaquam purgans medicamentum exhibendum eſt,ut liquet ex eodem Alexand. id quod etiam annuere videtur Aetius cum dixit,neque etiam purgatiuam pharmacum exhibendum veluti quidam conſueuerunt:quanquam & idem Aetius vehementiora medicamenta purgantia vitauerit. Nos vero nec eadem, humore etiam contemperato,concocto ac præparato etiam poſt initia probamus,ſed ea duntaxat, quæ vim habent redundantem humorem leniendo expurgare,veluti tamarindi,caſia fiſtula,mel aereum,ſaccharum violaceum ſyrup. ex pluribus infuſionibus roſarum,aut violarum,& interim diacatholicon. Hiſce itaque vti poteris medicamentis purgantibus ſeparatim,aut quibuſdam eorum ſimul permixtis,vbi uitioſi in corpore redundarint ſucci,eis prius concoctis, ac præparatis,ut dictum eſt. Nam conquie-

[Margin notes: 13.meth.loco citato. — Cap.19. — Clyſteres. — Purgans.]

conquiescere oportet in renum morbis, cubare molliter, soluere aluum, si aliter non respondet, etiam ducere, vt inquit Celsus cap. decimo, libr. quarto. Quod si post dicta auxilia adhuc inflammatio inualuerit, extrinsecus etiā inter initia feruente adhuc inflammatione refrigerantia admouere conuenit, potissimum ubi biliosus fuerit sanguis, qui inflammationē excitatur, renesque ardorem igneum sentiant, ueluti est oleum rosaceum, & ipsum omphacinum, seu mellinum pauco aceto addito, & succo polygoni, aut portulacę: Aut ex oleo rosaceo, uel melino luteis ouorum, polygoni succo, aceto pauco & cero ceratum fiat, & supra renes accommodetur, ex Pauli sententia. Alexand. uero ex rasaceo, pauco aceto, succo polygoni, aut portulacæ, & cera ceratum fieri iussit, quo nullum reperitur efficacius, ut ipse inquit. In incremento autē ipsius inflammationis aliquod prædictis medicamentis admiscendum est, quod digerendi, ac discutiendi uim habeat, ueluti est chamęmelum, & eius oleum, fœnugræcum, semen lini, & sertula campana, & althęa ac nonulli etiam recentes adipes, ut gallinaceus & anserimus: declinatione autem facta, ea, quæ plus discutiunt miscenda sunt, ueluti est chamæpitys. polium, abrotanum, trissago, asarum, flos iunci odorati, & reliqua huiusmodi, & ad cataplasmata proceden dum, quæ ex farina fœnugræci, & seminis lini fiant, ordeacea, ac fabace, radicibus, ac foliis altheæ in iure chamęmeli decoctis, additoque oleo chamæmelino, seu anethino, & chamępitys, seu trissaginis, uel alterius ex prædictis pharmacis parum, cum aqua mulsa, seu cum sapa, potissimum ubi etiam crassior uidebitur esse, quę derelicta est, materia. Hoc etiam tempore confert fotibus per spongias uti ex decocto chamæmeli, seminis lini, anethi, ac altheæ foliis, & radicibus, pauculo calamo aromatico, ac flore iunci odorati addito, ac pauco etiam aceto. Nec minus & calefacientibus balneis tuto utare, eisdem quoque in incremento inflammationis, ac summo uigore tuto uti poteris, ubi quæ inflammationem parit materia, crassior fuerit quanquam ne id prætereundum est, ex Alexand. & Pauli auctoritate, quod admodum calida uitanda sunt, ne materia, quæ in parte inflammata continetur, in pus conuertatur. Item quę impendio refrigerant non minus vitare oportet, ex eorundem sententiam, ne quam primum renes inflammati indurētur, potissimum cum ipsi suapte, natura facile scyrrhis deprehendantur, tum propter eorū substantię qualitatem, tum etiam propter excrementorum naturam, quæ per ipsos dilabuntur, vt liquet decimo tertio method. meden. At ubi perfecte concoctę fuerint inflammationes, & quieuerint dolores, tunc etiam per urinam cientia purgandum. Quapropter tribuenda sunt, acorum, phu, petroselinum, gramen casia, chamæpitys, & polium, ex Aetii decreto. Horum unumquodque (ut ipse inquit) ex aqua coquendum est, & cum uino, & melle bibendum, in cibisque tribuenda sunt fœniculum, apium daucus, pastinachæ probe percoctæ crithma scandix, & gingidium. Verum si inflammatio ad duris permutationē uertatur quam celerrime adiuuare oportet tum suppurationem, tum puris eruptionem ex eiusdem Aetii doctrina. In quem usum conferunt spongiæ fotus gratia admotæ assidue imbutæ aqua & oleo, aut eędem decocto inbuatur foliorum, & radicum altheæ, chamæmeli, fœnugręci, & seminis lini, & sæpius (ut supra) calidæ admoueantur. Eundem vsum præbebit cataplasma ex farina hordeacea cum ficum & altheæ ex aqua mulsa decocto. Bonum quoque est ipsas ficus admiscere tritas, & absynthii comam contusam, uel ex eadem farina hordeacea, & erui oleo, & resina terebenthina cum melle, & ficubus pinguibus cataplasma fiat. Interim addere poteris cardamomi, uel columbæ stercoris parum, ut Paulo uisum est. Et ubi maligna fuerit inflammatio ex putrescentibus hnmoribus orta, quos ex febrium acrimonia cognosces etiam rosæ in cataplasmata commiscendæ, myrthique baccæ, & erui, ac lentis,

Topica.

Cap. 16

Vrinam cientia quo tēpore exhibenda sint.

Puris generationi quando opitulandum sit, & cum quibus.

Quæ tribuenda sunt pro abscessus ruptura.

tis farinæ,hæc etenim humorum putrefactioni resistunt. vt eidem Aetio placuit,genito vero pure,ipsius eruptio procuranda erit, In quem vsum ea,quæ vrinam ducunt in potu exhibeantur, veluti cucumeris semen decorticatum ex aqua mulsa,palmulis in ipsa incoctis: danda etiam iris est cũ melle despumato delingenda:eodem Aetio teste:aut fæniculum, glycyrrhizę,iridisque radicem in aqua mulsa decoquito,ac exhibito.vel etiam chamæpityos,fæniculi, pulegii,vel origani,& aliorum similium decoctum in potu præbeto. Remorãtem quoque rupturam iuuant cuminum cum paslo,& ruta cũ vino mulso(vt idem fatetur Aetius.)At quæ præbenda sint post abceßus ruturam pro puris repurgatione,ac quomodo id dignoscendum sit,sequenti cap. docebimus.

περὶ ἑλκώσεως τῶν νεφρῶν.

id est de exulceratione renum. *Cap. 96.*

QVONIAM non solum post abscessus rupturam contingit renes ipsos exulcerari, sed ab aliis quibusdam causis, vt dicemus, propterea de hac exulceratione verba facere intendimus. Appellant autem gręci affectũ hunc quãdoque ἕλκος,interim ἕλκωσιν,latine vero vlcus,&ex ulceratio dicitur.Nihil autem aliud est, quàm continui solutio in carnosa substantia contingens, Nam si in aliis partibus eueniat, cum in omnibus incidere poßit,diuersa quoque nomina sortitur,vt liquet quarto & sexto metho. medend.Qua de re renum exulceratiõe appellabimus eorundem solutam continuitatem .Ex dolore vero cum grauitate circa lumbos, si ambo affecti fuerint,coniicies eos affectos esse;& alter,si dexter,in dextra parte, si sinister, in sinistra dolor sentietur.sunt vero nonnulla alia signa,ex quibus renes exulcerati dignoscuntur,quæ cum simul,& affectum, & sedem affectam indicent, propterea nos in eiusdẽ affectus dignotione cuncta dinumerabimus.Est porro affectus hic sub eo morbo, qui communis a Galen.appellatur,contentus, solutio continui dictus,& propriæ in carnosa parte, hoc est renum parenchymate eueniens: quo fit,vt præter lumborum dolorem cum grauitate sine impedimento vrinam reddant,cui pus mixtum reperitur carnosis particulis innantibus(Paulo auctore.) Gale. autem sexto de loc. affect. scriptum reliquit perseuerantis vlceris notas(ex abscessu potißimũ orti) ex vrina haud obscure deprehendi: adde quod laborans creberrime in affecto rene dolorem sentit,atque interdum cum vrina exiguum pus,veluti ab vlcere excernitur: similiter ramentum nonnunquam cum vrina expelli videtur per partes quasdam ipsius vrinæ inæqualiter dispersum,mediam conditionem seruans in eius cõmixtione pus ipsã,ac interim sanguis quoque cum vrina excernitur,qui erosi iam vlceris inditium est. Nam si sanguinem, aut pus mingat pluribus videlicet diebus,ac mensibus,aut renum,aut vesicæ exulcerationem significat,Hippocr.& Galen.auctoribus aphoris.75.quarti libr. In qua vero earum partium euenerit.dolor distinguit,qui in differentibus accidit locis, & ea,quę cum vrinis excernuntur, adeo vt si velut carunculæ paruæ cũ vrina crassa vna exeãt, proprie renum exulcerationem significabunt,vt 76.aphor.quarti libr.ab Hippoc.& Gale.decretum est.Etenim vocatum quidem ramentum vlceris essentiæ vero proprietas affectæ partis proprium inditium est, eodem Gale.auctore 6.de loc.affec. Cęterum si disrupto abscessui exulceratio succedat, carunculæ paruæ oblongæ cum vrina excernuntur, & si maligna fuerint vlcera,humores fœtidi,liuidi,& mucosi.Si vero benigna fuerint,etiam pus ipsum albũ, & æquale,& leue absque odore graui,& paucum reperietur, vt inquit Aetius, præcesseruntque alia præcedentis abscessus inditia, veluti præcedenti cap.adnotaui-

4.metho.c.1. 6.meth.c.1

Quid intelligendum sit per renum exulcerationem.

Signa renum affectorum.

Vlceris renum signa.

Pau. li. 3. c.45. 6.de loc.affect. Cap.2.

6.de loc.aff.c.3

Causæ internæ.

notauimus; quemadmodum si disrupto, uel exeso aliquo renum exulceratio consequatur, eiusdem ruptionis, seu exesionis signa præcedant, quæ cap. de profluuio sanguinis renum fusius demõstrauimus. Nec minus & lapidis signa præcedent, si ex eo peroredente exulceratio contingat. At si propterea quod acres, & mordentes succi vrinæ permixti per renes pertranseunt, iidem exulcerentur, eorundem acrium, ac mordacium succorum inditia redundantium aderunt, quæ nedum ex urinis percipi poterunt, sed ex temperamento, ætate, habitu, anni tempore, præcedentique uictus ratione, ac reliquis. Nullumque aderit inditium rupti, seu erosi uasis: nec ruptionis abscesus, aut lapidis: Ex his etenim quatuor causis internis renum exulceratio oritur; ut liquet ex Pauli testimonio. Potest insuper quandoque ex externarum causarum aliqua excitari, ut ex assumptione alicuius medicamenti vim habentis renes erodendi, ac exulcerandi, aut ex illato vulnere. Id quod ex infirmi, seu astantium loquela prompte conijcies. Exacto autem studio laborandum est, ut renum vlcus cicatrice inducatur, quod nisi illico contingerit, difficiliorem redderet curationem, Gal. auctoritate sexto de loc. affect. quamuis minoris malitiæ sint renum, quàm uesicæ vlcera: quoniam carnosę partes, quàm neruosę faciliores sunt curationis. Tamen nosse oportet omnem exulcerationem, & vesicæ, & renum ęgre curabilem esse, pręsertim quæ ex erosione fit oborta: adeo quod paucos nouimus, qui ab ea perfecte sint liberati, vt liquet ex Aetio. licet recentia ulcera non adeo ægre ut diutina curari possint, siue in renibus, siue in vesica fuerint orta. Renum quoque, & vesicæ vitia in senioribus difficulter sanantur, vt inquit. Hippocrat. aphoris. sexto, sexti libr. quoniam & earum partium opus indefinens est (quiete autem opus est, siquid sanari debeat) & quia excrementum acre exacerbare natum est: Multo autem difficilius sanantur in senibus renum & vesicæ pasiones, quoniam & omnes alij morbi præcipue longi vt testis est Galen. commen. eiusdem aphoris. Quinimo iidem diuturnis morbis correpti fecere commoriuntur, vt eidem Hippocr. visum est aphoris. 39. secundi libr. Pro cuius exulcerationis curatione aer eligi debet ad siccum inclinans: in actiuis temperatus, aut paulo ad calidum vergens: frigidus autem vitari debeo. Nam ipsum vlceribus mordax est, vt liquet aphoris. 20. quinti lib. somnus moderatus, aut consueto longior præcipiatur, cum immodicæ vigiliæ obsint, quies iniungenda est, vitentque ægri omnem delassationem, ac efferuentem gestationem, maxime quæ fit in equo, & omnem vehementem concitationem, & è conuerso perpetuum ocium, ex Aetii. decreto cap. trigesimo, libr. 11. In uicem autem exercitii ægrum decumbentem molliter fricare singulis diebus mane conuenit: Repletiones omnes vitari debent, quinimo mollienda aluus erit mollibus, ac lenientibus clysteribus, vbi natura fæces quotidie nõ excernantur. Animi affectus immodici omnino inhibeantur. Similiter & coitus, Nam omnibus renum, & vesicę affectionibus infensisimus est, & maxime senibus, ac natura imbecillioribus, ut inquit Aetius: Cruditates autem cauendæ, sunt, & ne quid crudum in cibo accipiant, neque quod ægre concoquitur, aut facile corrumpitur, aut inflammationem parit, sumant. Maxime tamẽ vitare debent quę facile acescunt, & quę crasi humoris sunt, quę ægre, secernuntur, quę urinam cient, & quæ amplius ventrem perturbant: item omnia acria efferuentia, & quæ acepta amplius astringunt, & magis resiccant & non nutriunt, & quæ stomacho inimica sunt, & quęcunque bilem, aut pituitam præcipue gignere possunt. Idoneus autem cibus erit ptisanę cremor aut eademmet ptisana, aut amylum, aut similago lota cum lacte coacta: dandum & lac ouis permixtum & iusculum gallinæ pingne, ex Aetii decretis Item oua gallinarum tepida, & mollissima, si edantur, ualde proficiunt Ego sane noui quedam ut inquit Alexand.) qui oua, quam primum essent posita

sorbebat

Externæ causæ

Prognostica. 6. de loc. af. c. 3

Curatio

Victus ratio.

sorbebat circa coctionem, dicebatque se plurimum adiuuari, & rosiones, ac dolores, qui circa vesicam oriebantur, mitiores fieri, vt ferre posset, affirmabat. Ex oleribus conueniunt, malua, seris, rumex. portulaca, asparagus palustris, cucumis, & lactuca, omnia tamen coacta, nanque hęc morsus obtundunt: nec quicquam crudum vorent, Cruda etenim olera tam renum, quàm vesicæ ulceribus inimica sunt, ex sententia eiusdem Aetij. Cæterum pane vtantur recenti decenter, apparato, Carnibus gallinarum, pullorum, phasianorum, starnarum, & reliquarum volucrium montanarum teneram carnem habentiũ, & non antiquarum. Ex destribus autem conuenientiores sunt hædorum extremitates Ex piscibus conueniunt aselli parui, & qui gobij appellantur, gammari, locustæ, & fluuiales cancri, qui velut remedium præbeantur, vt ait Aetius. Erinaceus quoque recens familiariter permittatur. Ex bellariis vua passa non incommoda est. Similiter conueniunt nuces pineæ recentes duabus aquis maceratę, pistachia, & amygdale virides, naturæ tamen. & probè mundate. ficcæ vero non uetustæ, sed pręmaceratæ, & decorticatæ. Voluptatis quoque gratia acetum modicum, concedendum. Eduliorum, autem varietates & superflua condimenta, omniaque nidorosa, graueolentia, & putrida inhibenda sunt. Sint item omnia, quæ in cibo sumuntur, mediocris multitudinis etiam si vtilia esse ferantur: Multus etiam potus, & mercarior, ac ieiunis potus omnes incommodi existunt. A frigidæ quoque potu in totum abstinendum, cum frigidum vlceribus (ut diximus ex Hippocr. auctoritate) fuerit inimicum. Aqua tamen pluuia non corupta omnino aliis melior existit, (ut inquit Aetius) quæ tamen actu non sit nimis frigida. Vtantur autem pro potu tutius vino albo astringenti diluto, aut aqua, in qua hordeum torrefactum & radix glycirrhyzæ fuerint decocta. Confert item pro potu vti aqua mulsa, vbi ulcus non fuerit ex uitiosis succis, & mordacibus ortum. Quod si ex iam dictis acribus, & mordacibus humoribus renum ulcus contingat: ab eorundem humorum purgatione curatio auspicanda erit, ipsis tamen prius concoctis, ac præparatis. Sit autem medicamentum purgans, quod leniendo soluat. Veluti est mel aereum, saccharum uiolaceum, casia fistula, & syrup. ex pluribus infusionibus rosarum. Interim modicum diacath. adiicere poteris, & ut eorum morsus obtundatur, syrupis uti licebit ex malua, cychorio, seu hortulana endiuia (quã scariolam uocant) confectis: item eis, qui ex portulaca, uiolis, nimphæa, rosis seu papauere conficiuntur. Quanquam vomitu etiam eos, & forte tutius euacuare licebit, vbi ad eum fuerint potissimum parati. Nam non solum ad repletiones vomitus laudatur, verum si quis omni mense audacter vomas, forsan & renum vlcus, & quicquid inde mali accedere posset dissoluet, Aetio teste.

Medicamentorum ratio.

Purgans medicamentum.

Quæ vlcera repurgant.

Post quæ ad ea, quæ vlcera repurgant, præbenda te conuertas: quanquam ea (ex quacunque alia causa fuerint iam dicta vlcera exorta) confestim præbenda sunt. Inter quæ magnopere conducit lac, præsertim cum melle, asininum potissimum, aut equinum: Sit autem recens mulctum, ac calidum animali in domum, vbi æger decumbit, deducto, Nanque & aliorum etiam internorum vlcerum optimum est pharmacum, & grati puri maxime amicum, & corpus probe, nutrit, ut inquit Aetius. Confert etiam aquæ mulsę aquosæ potio, nec non & cremor ptisanę cum modico melle (ut inquit Alexand.) aut fœnugręci decoctum cum melle, seu cucumeris semen cum passo (ut uoluit Paulus,) Vel maluarum, seu cucumeris, aut melonum semẽ cum eadem aqua mulsa, aut adianti, equiseti, seu graminis decocto præbeas. Insuper & decoctum parabis ex ordeo cum corticibus torrefacto, adianto, ac glycyrrhizę radice, cuius unc. iii. uel. unc. iiii. cum unc. i. s. seminis melonum, ac cucumeris exhibeas: Pastillos quoque ex melonum, seu cucumeris semine, ac maluarum, & halicabi cum abrasa radice glycyrrhizæ, ac tragacantho ac uua passa, &

saccharo

saccharo conficias:quorum vnum,vel duos vice qualibet cum prædicto decocto,seu aquosa aqua mulsa dabis:Ex his vero,quæ vrinam ducunt,simpliciora superius iam dicta ad repurganda etiam renum vlcera bibantur.Etenim a situ & figura partium indicatione sumpta in renum,& vesicæ vitiis,nedum mel ipsum, sed etiam eorum, quæ vrinas mouent quidpiam vlcerum medicamentis misceri oportebit, ex Gale.auctoritate 4.metho.med.Paulus eis,qui per vrinam pus reddunt,bolum armeniam præbet,aut ferularum combustarum cinerem quantum tribus digitis comprehendi potest ex passo.Exhiberi autem poterit cuiuslibet eorum ʒ.i.cum aqua mulsa.aut lacte, potissimum vbi munda fuerint vlcera:quod inde tibi palã fiet,si neque tectorium etiam vlceri obductum cum vrinis excretum appareat neque etiam pus excretum sit fœculentũ sed subalbum,leue, & æquale,& paucum,ex Aetii auctoritate.Hoc etenim tẽpore pro his,quæ vrinam ciunt,quæ exiccant,astringunt,ac cogunt, tum alimenta,tum medicamenta,simul atque ea,quæ conglutinant adhiberi debent. In quem vsum hoc nostro medicamento vtare,exiccat etenim,cõglutinat,atque astringit cum hoc,quod dolorem sedat.Excipit vero vuæ passæ,phisticorum,pinei fructus,& amygdalarum dulcium torrefactarum,cuiuslibet ʒ.s.seminis althææ,& halicacabian.scrup.i.seminis lactucæ,& hyoscyami scrup.s. amidi,tragacanthian.scrup.i.s.radicis dulcis scrup.ii.s. seminum melonum, & cucumeris ana.drac.iii.boli armeniæ, seu cineris ferularum combustarum scrup.ii.sacchari dissoluti in aqua rosarum,& capillorum veneris quantum satis sit,fiant in morsulis:Ad inueterata autem renum vlcera,ea pharmaca assumenda sunt,quę ad exulceratam vesicam describentur .Extrinsecus quoque quæ renes exiccare,ac roborare possunt admoueantur,vnguenta,cerata,cataplasmata,seu emplastra,quæ ex oleo myrtino,cytoriorum,rosaceo,ac mastichino,polygoni,seu plantaginis succo,mastiche,thuris cortice,bolo armenię sandalis,hordeacea,seu fabacea farina,ouorum albugine,cera,& aceto,ac similibus cõficiantur.Hæc studiosi fusius conscripta cap.de vesicæ vlcere raperẽt.

4.meth.c.7
Quæ exiccant, ac conglutinant quãdo cõpetant

περὶ στραγγουρίας.

id est de stillicidio urinæ. Cap. 97.

NON satis erat(vt diximus(pro eo excremento,quod græci οὖρον,latini vrinam,seu lotium appellant,excernẽdo,natura renes fabricasse,Nã cum eos iuxta iecur,quo promptius tale excrementum à sanguine secerneretur collocasset,nec eodem loco commode excernere potuisset,Iure quibusdam prælongis meatibus,ac fortibus,à græcis vreteris dictis, indiguerunt : quibus mediis vi renum eadem vrina secreta proprium receptaculum deuenisset:Ii etenim sunt,qui renes vesicæ committunt,qua ratione in infernis partibus,vt commode tale excremementnm excerneretur, Vesicã tanquam cysternam quandam,ac proprium eius receptaculum construxit, vt proinde ipsa quoque vesica inter alimenti instrumenta secunda ratione à natura fabricata merito connumerari mereatur, ea potissimum, quę excrementa excipiunt,Eius itaque munus est,vt susceptum lotium statuto tempore,cum scilicet ratio iuberit,foras propellat,Gal auctore 5,de vsu part.Proptia nanque eius actio est(et idem Gal.testatur..de loc.affect.)vrinæ excretio.Num vero tale excrementum vesica attrahat,an à renibus duntaxat ad ipsam excernatur,Galenum reperio diuersis in locis aliter sentire,Nam 6.de locis aff.Vesicam non trahere a renibus,quemadmodum neque intestina a ventriculo,sed renes per vreteras excernendo in vencam mittere, Ventriculum autem in ieiunum per eam partẽ(quam Herophilus dodecadactylon vocat)

Vesicæ munus 5.de usu par,c,5 in prin.
6, de loc; affect, cap.3
Num uesica urinam attrahat a renibus,
Cap.2.
Cap,7

ſcriptum reliquit. At 5. de uſu part. oppoſitum ſentire videtur, cum dixit, Porro veſica, non ea ſolum quę bilem, ſed & quæ vrinam recipit, purum utraq; atque ab aliis ſecretum cum attrahant excremētum proprium, inter optimo vaſa alia alimentum ſibi ipſis ſuppeditatura flagitarunt. Atqui nos vbique locorum Galen. veritatem fateri aſſerimus, Nam non à renibus, priuſquam ab eis ad vreteras excreta fuerit, vrinam ueſica attrahit, ſed ab vreteris ipſis poſtquā ad eas ui renum fuerit expulſa, aliàs non minus veſicæ, quam renum vitio paſſio διαβήτης appellata ortum deducere poſſet. Attrahit itaque lotium ueſica ab vreteris ſuis vtēs fibris rectis, quas nō alia ratione à natura obtinuit, quā, ut tale excremētum attraheret, & non a renibus (vt dictum eſt.) Quod ſi quis inficias ibit, qui fieri poſſit ut alienum, atque excrementoſum ab eadem ueſica, aut qua uis alie parte trahatur, cum facultas hæc partibus inſita ſit omnibus vt familiaria, & non aliena, ac excrementoſa attrahant? Cum eodem Galen. reſpondebimus nos, Veſicam non pro ſui nutrimento lotium attrahere, ſed ut inſtrumentum a natura fabricatum ipſum recipiat, ac ſtatuto tempore (ut diximus) excernat, & quanquam ſuperfluum quoddam ſit urina, ac excrementoſum, adhuc ipſa vt natura inſtrumentum affinitatem quandam, cognationem, ac familiaritatem (vt ita dixerim) cum eo habet, ſeu ſaltem qualitatis communitatem quandam, lotio potiſsimum, ac eadem veſica ſecundum naturam ſe habentibus, alias neque trahere huiuſmodi excrementum potuiſſet, neque innoxiè, ac citra dolorem notabili quodam tempore retinere, ut ex noda Galen. liquet præcitato libr. quinto de uſu part. Quicquid tandem ſit ſæpenumero contingit, ut eiuſdem veſicæ functio multifariā oblædatur, ipſa aut propriis, aut communibus effectibus præter naturam offenſa. De quibus iam tempeſtiuum eſt verba facere, ab eis exordiētes, qui ipſiſoli proprii ſunt, quorum unus, atque præcipuus is eſt, quem Græci στραγγουρίαν appellant, eodem Galen. auctore. 6. de loc. affect. & 3. de cauſ. ſympto. Latini vero vrinę ſtillicidium nuncupant. Quod vero vrinæ ſtillicidium ſignificet vrinę ſtillatim excretionem, nomen ipſum oſtendit, vt inquit Galen. commen. aphor. 48. 7. libr. Nam quando aliquis parum, & frequenter, mingit, paſsio vrinæ ſtillicidium nominatur, eodem Galen. auctore com. aphor. 58. 5. lib. Eadem ſententiam confirmauit Aetius cap. 19. libr. 11, cum dicit, Stranguria autem appellatur cum paulatim, & guttatim urinę deſtillant, & aſſiduam ad mingendum irrationem faciunt. At quod ſolius veſicæ propriū ſymptoma ſit vrinæ ſtillicidium præter id quod Galen. ſcriptum reliquerit 6. de loc. affect. ipſius propriæ actionis læſio oſtendit quæ eſt urinæ excretio. Immoderatius etenim excretrix facultas in hac affectione mouetur: Quanquam eadem veſica non perpetuo, proprio ac primario affectu laboret, ſed interim ex accidenti ac per conſenſum pro diuerſitate cauſarum, ex quibus tale vitium excitatur, vt dicemus. Porro quod affectio hæc ſympto. ſit in genere excretorum immodice, deprauatum motum excreticis veſicæ facultatis inſequens, ex eodem Galen. liquet libr. de differ. & tertio de cauſ. ſimpt. Excitatur autem excretoria uis ad immodicum motum quotiens retentiua facultas, vel ex multitudine excrementorum, acrimonia ve, uel ex propria imbecillitatem laborat, vt eodem tertio de cauſ. ſympt. ſcriptū eſt, Quapropter non ab re duas eſſe in vniuerſum cauſas ſtillicidii vrinæ cum Galen. fatemur commen. aphoriſ. 16. 3. libr. 58. 5. & 48. 7. Quarum una eiuſdem vrinæ acritudo exiſtit, Reliqua vero potenti æretentiuæ, quæ eſt in ueſica imbecillitas: aſſiduæ etenim excre tiones fiunt, vel propter imbecillitatem, vel demorſum, eodem auctore tertio de cauſ. ſympto. Quamuis vbi acrimonia in cauſa ſit nedum ex humoribus acribus, qui in venis exiſtunt, & per renes, & ueſicam expurgantur, fieri poſſit vrinæ ſtillicidium, ſed interim ob renum uitium, præſertim ipſis purulentis exiſtentibus oriri poterit. Hippocr. auctore

Marginal notes: Dilucidatio uerborum Gale. diuerſis in locis. — Cap. 10 — 6. de loc. aff. c. 3 & 4. — 3. de cau. ſymp. cap 2 — Quid per urinę ſtillicidium intelligendū ſit. — Quod ueſica in eo afficiatur. — Cap. 3. — Quis affectus præter naturā ſit urinæ ſtillicidium. — Lib. de dif. ſympto. — Cap. 5 — 3. de cau. ſymp. — Cap. 2 — Cauſæ. — Loco citato. — Cap. 2

præcitato aphoriſ.58.quinti libr. Aliquando etiam ob alias partes, quæ cum vrinis humorum ſuorum vitia, aut pus, vbi abſceſſus aliquis infeſtauerit, trāſmittere poſſunt. Id vero interſtinguere valebis, Nam ſi ex humoribus intra vaſa redundantibus acriotibus proritetur affectus hic, vrinæ ipſę oſtendent, & totus habitus ad acriorem, biliofioremque erit conuerſus, Alexand.teſte cap.ſexto, libr 9 Si vero ob purulentos renes, aut aliud eorum vitiorum acriores fient vrinæ, ex his, quæ in præcedentibus conſcripſimus pro renū affectorum dignotione perdiſces, Nec minus, ſi ex alia quapiam parte mordaces ſucci, aut pus cum vrina excernantur, & propterea vrina acrior fiat, prompte dignoſcere valebis ex propriis indiciis talium affectum, ac partium affectarum. Ex quibus omnibus cauſis veſica ipſa non per proprium affectum laborabit, ſed vrinæ vitio morſum ſentiens, ad excretionem excitatur, Et propterea vrinæ ſtillicidium non eiuſdē proprius dicetur affectus, ſed ſymptoma (vt Galen. inquit eodem ſexto de loc.affect.) Poſſunt inſuper & vrinam acritudines fieri a quibuſdam intemperaturis, & præcipue ab ea, quæ eſt ſecundum caliditatem, tum ab ea, quæ eſt ſecundum caliditatem & humiditatem, & tertia ab ea, quæ eſt ſecundum caliditatem & ſiccitatem, auctoritate Galen. comm. præcitato aphoriſ.16.3.libr. Quo loco animaduertant ſtudioſi codicem, tum græcum, tum latinum eſſe deprauatem, cum dicat, tertio ab ea, quæ eſt ſecundum humiditatem: quod cum aperte falſum ſit, caſtigandus locus erit, qui dicat, tertio ab ea, quæ eſt ſecundum caliditatem & ſiccitatem, vel ab ea, quæ eſt ſecundum ſiccitatem, a qua immodica tamen exiſtente eodem commento dixerat fieri poſſe vrinæ ſtillicidium. Id enim Galen. phraſis, ac ratio oſtendit. Verum vbi neque vna iam dictarum cauſarum affuerit, veſicam ipſam proprie, ac primario affectam eſſe propter eius imbecillitatem coniiciendum erit. Imbecillitas autem, aut propter eiuſdem intemperaturā aliquam, ſeu tumorem præter naturam, aut vlcus contingit, vt in præcitatis aphoriſ.a Galen. decretum eſt, & ſexto de loc.affect. Omnis autem immodica intemperatura imbecillam reddere veſicam poteſt, præſertim autem frigida, eodem Galen. teſte præcitato cōmen.aphoriſ.48.7. lib.& 6. de loc.affect. Tunc etenim plane grauari videtur, vel pauco admodum contento in ipſa humore, vt idē Galen.inquit. Cæterum cum ab intemperie veſica imbecillior redditur eius eſſentia oblæſa, læditur ꝓpria ipſius actio, quæ (vt diximus) eſt vrinæ excretio. Ob frigidam autem intemperiem, ſi veſica fuerit reddita imbecillior, & vrina magis alba apparebit, & ea, quæ præceſſeruut frigidiora fuere, tum victus, tum balnea, ſimiliter temperamentum, & ætas, ac reliqua, id prompte indicabunt, Nec admodum difficile erit percipere, ſi ex quapiam alia immoderata intemperie (licet raro id eueniat) eadem veſica imbecillior facta fuerit. Similiter, ſi ob inſtrumentales affectus eiuſdem veſicæ talis fuerit orta imbecillitas, cum & ipſi imbecillitatem interdum inducere poſſint, ex ſententia eiuſdem Gale. eodem ſexto de loc.affect. haud ęgre perdiſcere valebis, tum ex te ipſo, tum ex his, quæ infra dicemus, veluti inflammatio, eryſipelas, aut abſceſſus, aliquidve tale in ea fuerint orta, aut etiā vlcus aliquod. Nec te præteribit quod interim per compatiendi rationem veſica patiente, vero videlicet, aut recto inteſtino inflammatis, poſſit & vrinæ ſtillicidium excitari, Nam vicinitatis ratione pati veſicam eſt neceſſarium, vt quę intemperaturam participes, & inflammationem, & pręterea prematur, atque anguſtetur a tumoribus pręter naturam, qui in illis exiſtunt, Hippoc.& Gale. teſtibus iam citato aphoriſ. 58.5.libr. Idque ex propriis indiciis dictarum partium inflammatione laborantium percipies. Cęterum ſi ob vrinę acrimoniam vrinę ſtillicidium exordium ſumat, ęger aſſidue ad mictionem cogendus eſt, & plurima aqua calida dulcis exhibenda in potu. Nam ſi acre recrementum diutius in veſica more-

Cap.4.

6. de loc. af. c. citato.
6. de loc. affect.
Loco citato.

Cap.4

Prognoſtica.

moretur, partes ipsas corrodit,& exulcerat, Aetio teste. Quod si senioribus talis affectio eueniat, difficulter sanabitur, veluti & quodlibet aliud renum, & vesicæ vitium, vt Hippocr. visum est aphoris. 6. sexti lib. Idque potissimum fiet, vbi ex frigida intemperie cum frigidorum humorũ redundantia ortum habebit, Timor etenim erit ne ad mortem vsque eos comitetur, quemadmodum & alii frigidi, ac diuturni morbi, vt liquet commen. aphoris. quadrigesimi 2. lib. Porro si ab acribus succis intra vasa redundantibus, biliosis, quam vrinè stillicidiũ contrahatur, eis in vniuersum vtendum erit, quæ alterant, humectant, ac contemperant, Paulo, & Alexand. testibus. Quapropter aer eligendus est in passiuis ad humidum inclinans: In actiuis tẽperatus: somnus moderatus, aut consueto parũ longior: Vigiliæ immodice vitentur: quescant ægrotantes, & exercitum vitent: Aluus seruetur lenis, si non natura, saltem arte lenibus clysteribus. Animi accidentia vitanda sunt, præsertim ira: A cibis calidis, acribus, aut salsis omnino abstinendum, & a tarda comestione, vt inquit Paulus. Quapropter his vtilis est ptisana, eiusque cremor per se, interdum etiã cum lacte, vbi magna pars acrimoniæ finierit, quoniam lac (vt inquit Alexand.) corrumpitur, si qualitate sicca, & acri præpollente multum exhibeatur. Poterit insuper eadem ptisana cum pullorum, aut gallinarum iure parari, seu etiam cum amygdalarum dulcium cremore. Inter pisces quoque saxatiles eligi possunt, Et inter olera lactuca, buglossum, malua, ac portulaca. Pro potu vinum pręberi non debet, nisi id dulce sit, optimeque dilutum, Et eis exhibeatur, qui alio potu vti non valent, propter eiusdem vini consuetudinem, aut corporis imbecillitatem. Reliquis vero pro potu aqua præbenda est dulcis, calida: quemadmodum Aetius, & Alexand. iubent. In vicem cuius aqua etiam hordei, aut decocta aqua dulcis cum pauco saccharo rosaceo permixta, seu radicis glycyrrhizæ decoctum pręberi poterit. Optimum quoque est & lac ipsum calidum potatum, vt inquit Aetius, & amylum cum lacte decoctum, itemque cum palmorum decocto absorbendum præbere. Quod si neque his contemperetur redundans succus, ac eius acrimonia obtundatur: tũc exuperantem vitiosum humorem quam celerrime purgare oportet, aliisque medicamentis contemperantibus, ac morsum obtundẽtibus utẽdum. In quẽ vsum conferunt mel aereum, casia fistula, saccarum violaceum, ac syru. ex pluribus infusionibus violarum, aut etiam rosarum, poteruntque vnc. iij. mellis aerei, aut sacchari violacei, seu vnc. ii. casiæ fistulæ cum myxarum, vnæ passæ, radicis glycyrrhizæ, ac hordei decocto, seu aqua lactis exhiberi. A dicta purgatione, ante eam syrup. etiam violaceus, ex infusione rosarum, ex nymphæa, papauere, aut buglossi succo paratus contemperandi gratia commode exhibeatur. In hunc etiam vsum exhibita purgatione cremos seminis citruli, cucumeris, vel melonis competit cum aqua hordei, aut palmularum, seu radicis glycyrrhizæ decocto, vel pastilli hunc modum parari præbeantur. Recipe seminis melonis, citruli, & cucumeris ana drac ii. vuę passę, & succi radicis glycyrrhizæ ana drac. i. seminis lactucæ, portulacæ singulorum scrup. s. amyli scrup. i. s. sacchari in aqua rosacea dissoluti, quantum satis sit, misceantur, & fiant pastilli. Clysteres quoque interim adhibeantur parato decocto, ex hordeo, foliis maluarum, altheæ, betæ, ac violarum, exiguoque sale, cui adiicito olei violacei vnc. iiii. mellis violacei vnc. ii. casiæ fistulæ vnc. i. misceantur, & fiat clyster. His quoque apta sunt continua aquę dulcis balnea, vt Alexand. Paulo visum est. Insuper & continuis fomentis (ut inquit Aetius) uti oportet circa pubem adhibitis ex decocto foliorum maluarum, uiolarum, & altheæ, rosarum, florum chamæmeli, ac fœnugræci paratis, Inungendæque partes circa uesicam ex oleo uiolaceo, de nymphæa, seu papauere amygdalarum dulcium, ac rosaceo. Quod si acrimonia adhuc augeatur, etiam

Curatio stillicidii urinæ, si ex acrimonia eiusdem urinæ proueniat.
Victus ratio.
Medicamentorum ratio.
Purgatio.
Alterantia, & contẽperantia.
Clysteres.
Balnea.
Fotus.

etiam per colem lac ipsum cum amylo in vesicam iniiciatur, vt inquit Aetius. Confert item in hunc vsum lac ipsum per se caprillum potissimum, Item cremor seminis papaueris, melonis, seu cucumeris, ac etiam maluarum, & altheæ. cum aqua hordei, in qua etiam radix glycyrrhizæ fuerit decocta, si iniiciatur At si vrinæ stillicidium ob frigidam vesicę intemperiem fieri contingat, Iis, quę calfacere possunt, & in victus, & medicamentis vti necesse est, Tralliano auctore Cibis itaq;, & potibus validioribus vtantur. Inter olera apio, ac dauco, fœniculo, seu oreosolino. Pro potu vinum calidius his est idoneum. Similiter & aromatum decoctiones in potu exhibere conuenit, vt inquit Aetius, aut artemisiæ, seu scordii decoctum, ex Alex. auctoritate. Item conuenit theriacam præbere in potu cum passo, & uino mulso, ut eidem Aetio uisum est. Nec minus confert oleo rutaceo calido pectinem fouere, ac ęgrum in samptuchi, aut rutę decoctum desidere, imumque ventré conntigere, ac calfacere. Aliquando & per sedem oleum rutaceum infundere, ex sententia eiusdem Aeti. Conueniunt item quę vrinam ciunt, tum cibi, tum medicamenta, ex eiusdem Aetii, & Pauli auctoritate, & insuper confert aquis naturalibus pro balneis vti, & reliquis calidis unguentis, Alex. teste. quorum speciatim syluam sequenti cap. studiosi inuenient. At si ex aliqua quapiam intemperie urinę stillicidium excitari contingat (quamuis raro id eueniat) perpetuo suo curabitur contrario, quemadmodum si aliud membrum primo sit affectum, & idipsum per uesicam expurgetur, aut uicinitatis ratione per cōsensum offendat, manifestum est illud primo curari debere, ita tamen, ut neque uesicam negligamus, ut inquit Aetius.

Si ob frigidam vesicæ intemperiem oriatur curatio.

περὶ Δυσουρίας. *id est de difficultate vrinæ.* Cap. 98.

NEc minus, & inter eos pręternaturam affectus, qui soli uesicæ proprii sunt, connumerandus est is, qui a græcis δυσουρία, a latinis uero urinę difficultas dicitur, Cum uidelicet meiere æger cupit, & cum ui urinę excernuntur, ut inquit Aetius cap. 19. lib. 11. Quanquam a Gale. com. apho. 48. 7. libr. bifariam mingendi difficultas interpretetur: Vno modo quando cum dolore fit mictio: alio quando cum difficultate aliqua, adeo quod uix uesica operetur. Hinc Trallianus cap. 6. lib. 9. dicebat, Vrinę difficultas partim cum dolore, partim sine dolore oritur. Id autem (ut dicemus) euenit ob causarum, ex quibus oritur uarietatem. Siue itaque cum dolore, siue citra dolorem, sed cum difficultate aliqua, adeo ut uix uesica operetur, fiat hæc affectio: perpetuo urinæ diffiultatem eam nominabimus, ex Galen. decreto præcitato loco. Quod uero, nedum uesica, sed ipsa sola in hac affectione semper laboret, ex eius functione oblęsa patere poterit, quæ urinę excretio est, ut præcedenti cap. notauimus. Hæc etenim ita oblæsa est, ut imbecilla, & ueluti torpens reddita sit. Similiter ex dolore cum posito, si cum dolore mictio fiat. At quod symptoma sit in genere retentorum, uel excretorum immodice, lib. de differentia, & 3. de caus. sympt. scriptum est. Ex eius quoque excretionis modo liquere id poterit, Nanque cum dolore, aut saltem cum difficultate fit mictio. Vbi autem cum dolore fuerit ex inflammatione, aut abscessu, ulceratione, inæquali intemperatura, auc spiritu flatuoso ortum habebit. Si uero motus duntaxat difficilis fuerit, aut propter potentię imbecillitatem, uel tumorem contra naturam (indolorosum inquam) excitabitur ex eiusdem Gal. sententia præcitato aph. 48. 7. lib. Verum si dolor cum grauitatis sensu fuerit, quod inflammatione, aut abscessu uesica infestetur, suspicandum est. Distingues autem inflammationem ab abscessu ex alijs proprijs eorundem morborum inditiis. At si cum dolore pus quoque cum urina

Quid per vrinę difficultatem intelligēdum sit.

Pars affecta.

Quis affectus preter na turam sit.

De differ. sym. cap. 5.

3. de cau. sym p. cap. 2.

Causę.

Causarū signa.

na excernatur citra grauitatem, sed cum vehementi rosioue, vlcerationem in causa esse iudicabis. Sed si absque grauitate, verum cum distensione sola dolor in vesica percipiatur, spiritũ copiosum, ac flatuosum difficultatis vrinæ causam esse suspicabimur, Alex. teste. Vbi autem nullum tale affuerit inditiũ & cum dolore mictio fiat difficilis, ex inæquali eiusdem vesicæ intemperatura eandem vrinæ difficultatem oriri censeto. Verum quanquam ea & calida, & frigida, & etiam sicca quandoque esse possit: sæpenumero ex frigida contingit: etenim vesicca exanguis, & frigida est, & propterea à causis frigidis plusquam aliæ partes, promptius afficitur, quemadmodum euenit in aquilonis flatu. Tunc nanque vrinę difficultates oriri consueuerunt, Hip. & Gal. testibus aph. 5.3. lib. Id autem percipere poteris, nedum ex aquilonis flatu, sed ex reliquis quoque causis infrigidantibus, quæ præcesserunt atque etiam

Lib. 3, cap. 45. ex ętate, temperatura, vrinæque tenuitate, & albore, ex Pauli auctoritate. At si ex reliquis inæqualibus temperaturis excitari contingat cum dolore vrinæ difficultas (quanquam non sæpius id contingat) ex propriis earundem inditiis, haud ægre percipi poterit, quemadmodum interim contingit in ardentissimis, ac siccissimis febribus, vt Aetio, & Paulo visum est. ex eisdem quoque intemperaturis, licet non inæqualibus dolorem inferentibus, redditur potentię imbecillitas: ex qua citra dolorem cum difficultate mictio fit, licet pręcipue ex frigida: quę haud aliter dignoscuntur, quàm prædictæ quanquam vbi cum frigiditate simul piruitosus humor redundet, præter alborem vrina crassa apparebit, Paulo teste nec non & alia adderunt inditia redundantis pituitæ: potissimum si in toto redundarit, & demum ad vesicam

1. aph. com. 48. demittatur eiusdem vesicæ ceruicem obstruens: ex tumore item quopiam præternaturā (eodem Galen. auctore) difficilis quandoque fit motus in vrinæ excretione, De eo tamen intelligendum est, qui dolorem non parit. Nam de his iam meminerat inter eas causas, quæ cum dolore faciebant urinæ difficultatem. Sunt uero hi scirrhi, & œdematosi tumores: qui quonam modo dignoscendi sunt prompte cuilibet patere poterit, ex propriis eorundem tumorum inditiis. Quare non est cur hic ea particulatim conscribam; Porro

Prognostica. si vrinę difficultas in ardentissimis, ac malignis febribus fiat, mala est. Nam nedum vesicam affligi significat, sed inditium est, quod omnes neruosæ par-

Lib. 11. cap. 20. tes sint affectæ, ex Aetii testimonio. Verum ex aliis causis vbi oriatur, tanto

Curatio, si ex frigida intemperie oratur mingendi difficultas. salubrior erit, quanto dolore vacabit. Ex frigida tamen intemperie si excitetur senibus periculosior est, veluti & cæteri morbi frigidi. Verum vbi ex ea reddita fuerit imbecilla vesica, adeo vt eius acto lędatur, & mingendi difficultas iam originem traxerit, Pro eius curatione aer eligatur ad calidum

Victus ratio. vergens, Somnus moderatus, ac moderatum exercitium, Cibi in quantitate modici, & boni succi, In qualitate vero ad calidum vergentes: qui & vrinę quoque ciendæ facultatem habeant. Propterea cum eis vtendum est oreoselino, apio, fœniculo, asparago, dauco, & reliquis similibns: qui item cum aromatibus, præparentur, cinnamomo videlicet, gariophyllis, macere, galanga, zingibere, nec non & aniso. Vino quoque vtantur calidiori, immò etiam eo, quod cum aromatibus quibusdam est, compositum, quemadmodum id est, quod vulgus Neapoli hypocrassum appellat. Competit quoque & aqua mul

Medicamentorum ratio. sa cum aromatibus quibusdam parata. Pro medicamentis, eis vtantur, quę calfaciendi, ac vrinam ciendi vim habent, vt diximus, quēadmodum est scordii, & arthemisiæ decoctum, hyssopi, pulegii, fœniculi, origani, vel thymi cum aqua mulsa: nec minus interdum theriaca, aut mithridatum, diagalanga, aut diacinnamomum, aut diacalamenthum, aut dianisum præberi poterit: prędictorum scilicet ʒ.j. assumens cum vini albi vnc. iii. aut tantundē prædictę aquæ mulsæ. Extrinsecus quoque fouendæ sunt partes circa vesicam

ex decocto pulegii,sampsuchi,origani,& foliorum rutæ calaminthæ, florum chamæmeli,& fœnugræci: Fiat autem quandoque decoctum,nedum in aqua sed etiam in vino albo,aut in duabus partibus aquę, & vna vini, prout magis expedire videbitur. Ex quibus quoque insessus parari poterunt. Item eædem partes illinendæ oleo anetino, chamæmelino, rutaceo, irino, nardino, de castoreo.& reliquis similibus. Clysteres quoque inniiciantur ex florum camæmeli, pulegii,furfuris,ac carycarum decocto,pauco sale communi addito ac vnc.iiii.olei rutacei,anethini,vel irini, & vnc.ii.mellis rosacei, aut mellis communis despumati adiectis. Vbi vero cum frigida intemperie simul pituitosi succi redundarint,nedum in vesica,sed in toto corpore;priusquam ad iam dicta medicamenta deuenias, iidem concoquendi,præparandi, ac purgandi sunt. Præparentur autem melle rosaceo,oxymelite simplici,aut scillino cum syrup.è succo borraginis vel è corticibus citri,& aquis fœniculi,lupulorum, melissę,seu betonicæ Purgentur vero agarico, pulueribus hieræ simplicis, casia fistula,diacath.seu confectione de dactylis: vel si mauis catapotiis vtare fœtidis,seu de sagapeno cum agarico permixtis. At si in vesica duntaxat prędicti succi redundent: benefacit etiam compositum oxymel, & mulsa, decoctum radicis rhamni.ac origani, quod mirifice iuuat; vt inquit Alexan. Item vtendum est hyssopi, pulegii,origani,vel thymi decoctis cum aqua mulsa,ex Pauli auctoritate, Interimque vtendum prędictis medicamentis extrinsecus adhibitis; Quod si ex flatuoso spiritu dysuria gignatur, quæ flatum discutiant,medicamentis intus,& extra exhibitis vtendum erit: quorum copiam requirant studiosi cap.de coli dolore. Ex cęteris item vesicæ intemperantiis,si exciterur,perpetuo eorum contraria medentur. Quapropter si in ardentibus,ac malignis febribus fiat vrinæ difficultas, fouendæ partes sunt imi ventris,pectinis,inguinnm,& coxendicum oleis, superfusionibus, fotibus,ac cataplasmatis,quę laxandi,ac humectandi vim habeant cum exiguo aut nullo calore. In quem vsum conuenit oleum chamæmelinum,anethinum oleum commune dulce,fotus,ac superfusiones:ex maluarum,althæę, ac fœnugręci decocto: Similiter & insessiones: quę etiam salubriter in hydrelæo fient,ex Panli testimonio. Et si aluus quoque astricta fuerit prædictorum decoctum oleo communi,anethino chamæmelino,aut amygdalarum dulcium addito iniiciatur. Si vero difficultatis vrinæ causa fuerit inflammatio,abscessus, vlceratio,vel quiuis alius tumor præter naturam, Ex eorundem vitiorum curatione,quorum in sequentibus mentionem faciemus,eurabitur.

Si cum frigida intemperie frigidi quoque succi redundent, curatio.

περὶ τῆς ἰσχουρίας. *id est de supressione vrinæ.*
Cap. 99.

VEsicæ insuper velut vrinæ receptaculo. ac meiendi instrumento id symptoma superuenire solet quod à græcis ἰσχουρία, latinis suppressio vrinæ dicitur. quinimo ipsi soli propriũ est, Gal. teste 6. de loc. affe. Quod vero ischuria vrinæ supressæ affectionem significet, ipsum nomen declarat. Aegrius enim in totum in hac affectione vrina supprimitur, ac cohibetur, vt liquet ex Aetio cap. 21. lib. 11. Quanquam nos ex Galen. sententia, non quamlibet vrinæ suppressionem, seu cohibitionem ἰσχουρίαν appellamus, cum dixerimus eam solius vesicæ proprium esse symptoma, sed illam duntaxat, in qua in vesica vrina omnino supprimitur. Supprimi nanque potest vrina ipsa vesica haudquaquam affecta, sed renibus, vel vreteris. (eodem Gal. teste primo de loc. affect.) Vernm hanc vrinæ detentionem, seu cohibitionem (licet vulgus medicorum nõ secus ἰσχουρίαν vocet) ἰσχουρία tamen

Cap. 4.

Quid per ἰσχουρίαν intelligẽdu sit.m

Cap. 1.

non est,cum uidelicet urina in vesicam omnino non uenit (ut liquet ex Gal. 3.de caus.sympt.) Permittendi tamen sunt (ut ipse inquit) ita nominare,cum propriam eius affectionis appellationem non habeant. Non tamen latere debebit amborum affectum differentia: siquidem alter eorum est,cum uesica quidem est plene,sed nihil excernitur, de quo modo tractare intendimus Alter cum uacua est nihil omnino in se continens. Ea de re diximus ueram ischuriam esse omnimodam urinæ cohibitionem in uesica,quæ sola,& necessario in hac affectione laborat,quoniam propria eius actio, quæ est urinæ excretio, oblæsa est:adeo ut ab ea nihil excernatur, tumorq; aliquis apparebit in pube satis euidenter in circumscriptione uesicam impletam esse ostendens, ut liquet ex Gal.eodem primo de loc.affect. Quod uero symptoma sit in genere retentorum immodice,testis est idem Galen.lib.de differ. & 3.de caus.symp,In totum etenim urina detinetur,atque supprimitur; Id uero bifariam fieri potest,decreto eiusdem Gal.eodom 3.de caus.sympt.& primo ac 6.de loc.affect:quoniam uel occlusum est eius os. Vel si hoc se pro lege naturæ habet,ipsa ad sese astringendam, ac lotium foras extrudendum est imbecillia.Qua de re hic affectus cum plena uesica urinæ est, eademq; supprimitur interim noxam propriæ functionis eius consequitur, quoniam præter eius imbecilitatem non ualet seipsam contrahere, ac urinam foras propellere. Interim uero eadem illæsa existente, occluso tamen eius ore efficitur.

Cap 2. Duplex ischuria. De qua tractetur. Quæ pars in ea afficiatur. 1.de loc. affect. cap.1. De differ. sym. cap. ultimo. Quis affectus præter naturã fit. 3. de. cau. sym. cap 2. 6.de loc. affect. cap.4. Causæ.

Redditur autem in lotio excernendo uesica ipsa imbecilla in hac affectione dupliciter: Vel propter quampiam eius intemperiem, præsertim frigidam, Vel obtuso eius sensu.ita ut laborans uesicam impletam urina non sentiat ob affectos eiusdem uesicæ neruos, citra tamen expultricis eius facultatis læsionem, cum uidelicet proprii uesicæ nerui afficiuntur: Tunc etenim immodice extenta ipsa uesica propter urinæ multitudinem, quam in se contine re non sentit (inter dormiendum potissimum) se ipsam contrahere uon ualet nihilque excernitur, contractrice eius facultate læsa propter immoderatam tensionem: Id quod etiam interdum euenire solet aliis quibusdam sanis cum urgentibus negociis uel in concionibus,uel senatu,uel foro, uel conuiuio, uel propter aliquam similem causam longo tempore urinam retinuerint; fuit etenim & uesica ipsa uelut quodlibet aliud naturale instrumentum neruorum particeps,ut quæ molestiam sibi exhiberent sensu quoque, uelut reliqua dignosceret; quibus adeo affectis,ut torpeat uesicæ sensus quod immodice repleatur ,ac immoderate extendatur uesica accidit : quapropter & contractrix eius facultas læditur, quoniam in seipsam contrahi mediis transuersalibus fibris, quibus in tali actione utitur, hudquaquam potest. Quo fit urina supprimatur, nec excerni quicquam eius possit, citra tamen expultricis facultatis læsionem: nanque ipsa expeleret utique, si contractrix facultas, quę excretionem præcedit, suum munus perficeret:quippe uesicæ officiunt (ut patet eodem 6.de loc. affect.) unicum est, contractio inquam: imbecilla itaque redditur uesica in hac affectione aut ad sese constringendam aut ad lotium foras excernendum, eius corpore adeo affecto, ut quod in ea continetur, exprimere non possit, Verum primi causa est immoderata extensio propter immodicam repletionem, quinimo quantum amplitudo ipsius uesicæ expleta circumtenditur, tanto angustior seipso fit meatus, ut inquit Aetius.Reliqui uero intemperatura aliqua, sepissime autem frigida .

Vesica bifariam in hac affectio inbecilla reddi potest. Cap.4.

At si ex occulso eius ore, seu meatu, quem urinæ fistulam uocant, urinæ suppressio fiat, In uniuersum tribus modis fieri potest: aut enim corpus ipsius in tantum tumerem pręternaturam atollitur, utmeatus inde occupetur: quemadmodum si inflammatione, scirrho, uel abscessu, uel alio quouis tumore fuerit affectum, Interim & clauditur propter meatus conniuentiam

Lib.11. cap.21. Ex quibus, & quodtcausis uesicæ,os occludatur.

tiam

tiam ex nimia ficcitate, aut aliquid ei præternaturam innafcitur, velut caruncula, vel callus, Aut a re quapiam obstruitur meatus, veluti a lapide, pure, grumo, vel craffo, lentoque humore. Qua de re hæc omnia distinguere oportet, non folum ex præfentibus fymptomatibus, fed etiam iis, quæ præteriunt: Præfentia ex te ipfo infpicias oportet; Pręterita vero non folum a laborantibus, fed etiam ab ipfius familiaribus interrogando perdifcere, ex Gale. auctoritate primo de loc. affect. Vbi autem ex veficæ imbecillitate orta fuerit vrinæ fuppreffio fic percipies, Nam fi hominē ita figuraueris, vt decliuis fit ceruicis veficæ pofitus, ac manibus tumorem pręternaturam compresferis, vtique expelletur vrina: quemadmodum fi ita nihil profeceris vrinę fiftulam conftipatam effe cognofces; Verum nunquid expultrix duntaxat facultas ipfius fuerit oblæfa, vel torpidus fuerit ipfius veficæ fenfus propter proprios eius neruos affectos, adhuc non liquet, fed illud hoc pacto distingues. Nam fi propter excretricis facultatis læfionem originem fumpferit, cum fieri non poffit, nifi propter aliquam intemperaturam, pręfertim frigidam ipfius ueficę: ex propriis intemperaturę indiciis, quæ pręcedenti cap. notauimus, haud ęgere dignofcere valebis. Quod fi nullum talle affuerit indicium, pręcefferitque læfio aliqua fpinalis medullæ: Vt uerbi gratia, fi fuerint ipfius ad externas partes uertebræ luxatę eo loco, quo ad uesicam proprii nerui distribuuntur: fimiliter fi quomodolibet prędicti nerui fuerint affecti, ita ut animalis facultas ad uesicam non pertingat, ex obtufo, feu refoluto eius uesicæ fenfu caufari urinæ fuppreffionem cenfeto propriis uesicę neruis affectis, atque ipfa propter immodicam repletionem immoderate extenfa. Verum fi fanis quibufdam corporibus urinę fuppreffio accidat, propterea quod longo tempore propter aliquam urgentiam ipfam detinuerint, ex eorundem loquela: & quod nullus alius præcefferit præternaturā affectus, qui ipfam cohibere potuerit, facile percipies. At ubi urinæ cohibitio non ex corpore eiufdem affecto, feu imbecillitate proueniet, fed occlufo eius ore, (ut diximus) figurato etiam ægro a deo ut decliuis fit ceruitis uesicæ pofitus, ac manibus tumore præternaturam compreffo minime expelletur urina. Occluditur autem uel ab inflammatione, (ut dictum eft) uel fcirrho, uel abfceffu, uel alio quouis tumore præternaturam, fed inflammatio ex propriis eiufdem fignis, tumore uidelicet, dolore, ac febre, & reliquis dicendis, cap. proprio dignofcetur. Similiter fcirrhus, uel abfceffus, aut alius quiuis tumor pręternaturam: Si autem ob carunculam aliquam ab ulcere innatam deficæ ceruix obftruatur, ex præcedentibus ulceris notis, & ex eo, quod demiffa ænea fiftula, urina uacuatur, intelligere poffumus. Interim cum urinæ excretione fequuntur & cruor, & carnis fragmenta, Galen. tefte primo de loc. affect. Verum fi fuerit tophus, feu callus in ceruice uesicæ innatus, præter id, quod longo temporis fpatio ex craff[illegible], lentoque humore paulatim nafci poteft, Neque forte ulceris figna pręcedent, neque ortæ carunculæ figna aderunt. Quod fi a lapide meatus obftruatur, ante vrinæ cohibitionem lapidis inditia apparuerunt, urina uidelicet aquæ fimilis, in qua fubfident fabulofa quædam, Infuper quod pudendum affidue fcalpant taliter affecti, poftea uero urina de repente fupprimitur, aliafque figna præcefferūt generati lapidis, aut in renibus, quę eodem ca. confcripfimus, aut in uesica: quę proprio cap. confcribemus. At nulla lapdis nota retentam urinam præcedente, fi fanguinis effluxerit, par eft, ut grumus urinę fiftulam obturet: quocirca demiffa per colem fiftula, paulum urinæ reddunt; qua deinde extracta, in ipfius ore grumi inditium apparet; quanquam fieri poffit, ubi ulcerata fuerit uesica, ut paulatim in ipfa grumus concrefcat, uel non præcedente fanguinis fluore, ex eiufdem Galen. fententia primo, & 6. de loc. affect.

Cap. 5. Si ex veficæ imbecillitate oriatur fuppreffio urinæ, figna.

Si ex obtufo uesicæ fenfu oriatur, figna.

Si ex externa caufa aliqua.

Signa, fi ex occlufio ore uesicę urina fupprimatur.

loco citato.

locis citatis.

ad quos grumos, qui in uesica continentur, veluti etiam ad alios, qui in intestinis, ventriculo, atque, thorace, animi defectio, & calor pallidus sequi solet, pulsus vero paruus, obscurus, frequensque apparet, & laborans ipse cum anxietate resoluitur, adeo ut mirari aliquis possit, quæ nam sit huius euentus causa, vt eodem 6. de loc. affect. scriptum est, quam nos breuitati indulgentes omittimus, potissimum cum studiosi apud eundem Gal. pręcitato loco, lib. de cibis boni, & mali succi, ac aliis plerisque perlegere eam possint. Probabiliter quoque coniicies cum pus eundem meatum obstruxerit, si renes, aut vesica, aut alia quæpiam pars, quæ per uesicam expurgari potest, ante affectu aliquo laborauerint, per quem talem, tantumque pus colligi potuerit, tenueque pus prius cum urina profluere uisum est, quemadmodum vbi ob crassum, lentumque humorem obstruatur, eiusdem humoris redundantis inditia aderunt, quæ nos cap. de difficultate vrinæ adnotauimus, similiter ex præcedentium notitia in huiusmodi coniecturam inducimur, ex pręcedenti uidelicet uictus ratione, Nam cibis crassis, lentisque, ac multis, & in ocio educatus est æger. Neque negligenda erit uniuersi coporis dispositio. Conniuente autem iam dicto meatu ex immodica siccitate, Exiccantes quoque causæ præcesserunt, ueluti contingit in ardentissimis, ac siccissimis febribus, in quibus laborantem sępenumero nec loqui posse uidemus, nisi os madefecerit. Porro urinæ suppressionem, quæ ob sauciatam spinam, aut casum, aut uertebrę luxationem, aut ob lætales accessionum concursus suborta est, impossibile est curare; Quare caute remedia adhibere oportet, vt inquit Aetius cap. 24. lib. 11. Idem quoque auctor citato loco dicebat, quod cum ex his, qui paralysi exolutam uesicam habent, alii præter uoluntatem urinam emittunt, alii autem lotium non excernunt, Minus periculo sunt obnoxii, qui præter uoluntatem eam emittunt, ac magis hi, quibus detinetur, Nam lotio suppresso uesica & lumbi eis distenduntur, similiterque pecten, femora autem tumefacta habent, & cum non eiiciant lotium, subiecta membra mortificantur: neque ita longe post moriuntur, vt ipse inquit. Quod vero perniciosa etiam sit vrinæ suppressio ex concreto sanguine, seu grumo, decretum reliquit Galen. 6 de loc. affect. Nam & putredo partium, & marcor ipsum sequi solet, vt ipse inquit: & licet nonnullis medicamenta exhibuisset pro eius curatione, nihilominus omnes perierunt, uno quodam seruato solutis grumis, quos paulo post cum urina excreuit. Curandi uero ratio non una duntaxat erit, cum plures sint eiusdem causæ, sed pro causarum diuersitate uariatur: Qua de re si propter uesicæ imbecillitatem generetur, citra tamen casum, relicta victus ratione, quam cap. de stillicidio urinæ reperies, primo figurandus erit æger modo, quo iuxta Galen. sententiam diximus, ac manibus tumor præternaturam comprimi, ita vt urina expellatur, musculi quoque abdominis, maxime medii ægrotantis manibus, seu alterius comprimantur, iuxta Gale. præcepta 6. de loc. affect. Deinceps assidui insessus, seu fotus in fœnugræci, seminis lini, altheæ, rutę, sampsuci, ac artemisiæ decoctum cum oleo eis apparentur, & loci ex oleo rutaceo calido sæpe per diem, & noctem, & maxime post insessus irrigentur, & perfundantur, Cucurbitæ etiam locis affigantur, & cataplasmata imponenda ex cruda hordeacea farina, ex uino dulci, & mulso, ut testatur Aetius, præsertim si obtusus fuerit uesicę sensus. Insuper confert, si vnguento hoc irrigentur loci, Recipe olei nardini, costini, & rutacei ana unc. i. olei de scorpionibus, & irini, singul. vnc. s. mastiches, florum stœchadis ana ℨ. ii. castorei ℈. i. sagapeni, & bdelli ana ℨ. s. dissoluantur gummi in uino albo, & addita cera fiat vnguētum. In hunc etiam vsum confert unguentum, dialthęa dictum, & reliqua medicamenta conscripta cap. de difficultate urinæ tam intus, quàm extra adhibita: &

Cap. 3. & 4.

Cap. 3.

prognostica.

Loco citato.

Curatio.

Cap. 4.

Lib. 11. c. 24.

& ubi propter ægrum vesicæ sensum contigerit, præter insessus, ac irrigationes iam dictas, excitare eius actionem oportet, nitro, aut nitri spuma ad meatum admotis, aut cimicibus contritis. Quod si ita non procedat, ad catheterum vsum confugiendum, & per hoc ipsum instrumentum immissum vrinę prolectandæ, Aetio teste. Vrinam ducentia nequaquam bibant, ne multitudine eius vesica distendatur: quibus etiam confert castoreum, itemque theriacam in potu propinare, & post uacuationes, sinapismi tum pectini, tum lumbis optimi sunt, vt eidem Aetio visum est: a quibus cerata, quę partes mitigent, & malagmata odora imponantur, ut ipse inquit. Viscera quoque erinacei terrestris exiccata, ac suffita, ægro vndequaque contecto, vrinam suppressam sanant. Oportet autem ipsa sale condire, ac exiccare, quin & in potu accepta sicca, trita quantum tribus digitis apprehendi potest, ex vino iuuant. Carnis item erinacei in sole exiccati ℥.i. in vino data confert. Vermes quoque terrenos tres, aut quinque tritos ex vino mulso, aut aqua mulsa prębeto, eiusdem Aetii præcitato: Item forinsecus arthemisię folia cum myrrha trita, pectini, & immo ventri illinantur, seu perdicium herbam tertio, & affuso oleo teruefacito, atque vesicę imponito: sed & sedes quoque his illinenda est, quibus obtusus est vesicæ sensus, ex decocto origani, thymi, anethini, ac centaurii cum oleo rutaceo, pauco admixto castoreo. Infundimus etiā per colē oleum rutaceum, de scorpionibus, aut nardinum, seu irinum, etiā pauco castoreo addito, vt vesicæ actio reuocetur: Si vero crassi humores in causa sint, fomentis, insessionibus, ac cataplasmatis iam dictis, cura concredenda est, ac reliquis utendum, quæ capit. de difficultate vrinæ conscripsimus. Ab his autem, quæ vrinam ciunt, in totum abstinendum: In sanis autem, si accidat (vt dictum est) ob negociorum importunitatem, aut aliquod tale simile, vt lotium diutius retētum vesicam debilem reddat, auxiliari oportet ipsis ambabus manibus supra imum ventrem admotis, ac vrina lente expressa: In ardentissimis, ac acutissimis febribus si hoc symptoma accidat, in fine præcedentis cap. curationem reperies. Si vero propter inflammationem, aut alium quempiam præter naturam tumorem vrina supprimatur, ex propriis eorundem cap. curatio petenda erit, quemadmodum si ob carunculam, aut callum retenta fuerit, per emollentia, ac relaxantia remedia, ac vrinę fistulam dilatantia curanda erit, & vbi ea non suffecerint æ, nea fistula, seu argentea demittenda erit, vulgus syringam vocat. Vbi uero multitudo, ac crassities puris uesicæ ceruicem obstruxerit, per eadem medicamenta mollientia, ac relaxantia, nec non, & incidentia cura tentanda erit, intus, & extra huiusmodi medicamentis adhibitis. Quod si nec his finem assequaris, modo dicta neæa, seu argentea fistula immitenda erit. At si ex lapide vesicę ceruix fuerit obstructa, ex proprio cap. curandi ratio petatur. Verū vt lapis ex meatu recedat, supino figurato ęgro, vt crura reliquo corpore sint sublimiora, multifariam ipsum concuties, quibus peractis iube vt ęger vrinam reddere tentet, Quod si nihilominus vrina adhuc supprimatur, rursus concute, sed vehementius; atque si sic quoque permanserit, demissa ęnea fistula, simul & lapidem a ceruice repelles, & vrinam reuocabis, Galen. teste primo, & 6. de loc. affect. Vbi vero grumus vesicæ fistulam obturet, medicamentum, quod lapidem terere possit, ex oxymelle, atque ipsum quoque oxymel per se in potu dandum erit, præcitato eiusdem Galen. præcitato lib. 6. de loc. affect. Arthemisia quoque in potu præbenda est, rubi, aut betæ succus, leporis coagulū aut hędi, vnumquodque cum aceto mulso, ex Aetii auctoritate cap. 27. li. 11 Quod si hoc modo nihil proficias, necessitatem inducet catheteris adhibendi per quem vbi urinas eduxerimus, rursus prædicta in potu exhibeantur. Si uero neque sic grumi dissoluantur, intercapedinem inter anum & pudendum

Lib. 11. c. 11

Lib. 11. c. 14.

Lib. 11. c. 13.

1. de loc. affect. cap. 1

6. de loc. af. c. 4. cap. 4

Loco citato. (περίνεον græcis dictam) inferne dissecare oportet ut eidem Aetio visum est.

περὶ ἐνουρούντων. id est de his qui in seipsis mingunt, vel de his, qui urinam continere non possunt.
Cap. 100.

Licet musculi, tanquam motus voluntarij instrumenta à natura fuerint fabricati, nihilominus & quidam eorum quodammodo inter alimenti instrumenta, quæ tertia ratione superfluorum inquam gratia fuerint constructa, numerari possunt, quoniam excernendis excrementis fuerunt destinati, Gal. teste 5. de vsu.part. qui adhuc genere duplices sunt: quoniam alii tempestiuum effluuium incitant, alii vero intempestiuum ipsorum cohibent. Excitant autem in tempore musculi omnes epigastrij, intempestiuè quidem effluere non sinunt, & musculus, qui transuersus rectum intestinum fortiter & claudit, & is, qui vesicæ collum similiter circumambit obliquus admodum existens, quamuis ille claudendi duntaxat meatus gratia extiterit, hic autem priori quidem ratione vt contractus vndique depellat quicquid in ipso meatu continetur constructus est: posteriore autem ut ipsum claudat, eodem Gal. auctore pręcitato lib. 5 de usu part. quo loco concludit triplicem prædicti musculi vsum, quorum primus est vt nihil in meatu vrinario relinquatur: Secundus vt ori vesicæ clauendo opituletur: & tertius, vt exernendorum celeritatem acceleret. Quapropter mirari non oportet quomodo per bonam valetudinem, volentibus nobis, vrina excernatur, Cum videlicet musculus iam dictus ceruicem vesicæ circundans voluntatis nostræ imperio obtemperans ab actione quiescit, fungente autem tum vesica suo munere, in excernendo naturaliter agens: & proinde Gal. 6. de loc. affect. tum eos condemnat, qui vrinarum, ac cibi excrementorum deiectionem totam ab electione procedere existimarunt, cum eos, qui his è diuerso totum hoc opus naturale putarunt tanquam à veritate deuiantes, Nam alui deiectio, & urinæ redditio vtroque instrumento propriis suis facultatibus agente perficiuntur, Rectum intestinum, atque vesica naturali quidem vtuntur facultate: musculi vero ea, quæ & animalis, & voluntaria nominatur, Tunc vero quiescunt ab opere musculi hi, qui fluores cohiberis solent, cum abdominis musculi munere suo funguntur, maxime vero medii: opus autem horum est, vt adeo exacte extremam recti intestini partem, atque vesicæ ceruicem strigant ipsas partes ambientes, vt nihil humoris ex vesica in meatum ingredi posit; neque per aluum stercus excerni licet hic secundus sic musculi ceruicem vesicæ ambientis vsus, vt dictum est. Quiescimus itaque voluntarie ab horum actione cum vrinam, vel stercus excernere propositum est. At si præter voluntatem excernatur vrina: nam de hoc affectu tractare intendimus, vesica ipsam retinere nequeunte, symptoma oritur, quo affectos ἐνουροῦντας, Paulus appellat, à Gal. vero 6. de loc. affect. ἀνούσιος ἔκκρισις τῶν οὔρων nuncupatur affectus hic, Sed à latinis vrinæ incontinentia, seu præter voluntatem excretio: In quo affectu vesica vrinam retinere non potest, sed præter voluntatem paucis omnino interuallis excernitur, vt liquet ex eodem Gal. ibidem. Quod vero in prędictu affectu uesica ipsa afficiatur non secundum propriam eius essentiam, seu corpus, sed secundum iam dictum musculum eius ceruicem stringentem, citato loco ab eodem Galen. scriptum est, cum dixit, Quod si nerui musculi ceruicem vesicæ ambientis resoluantur, proprium inditium, quod musculus hic resolutus sit, est vrinę pręter voluntatem excretio. Verum cum hęc actio voluntaria musculi lęditur, non perpetuo ipso per essentiam affecto, læsio excita

[Margin notes:]
Cap. 14.
Musculi uesicæ ceruicem ambientis usus non unus est. Cap. 16.
Quod urinæ redditio non sit opus naturale, nec animale duntaxat, sed mistum ex utrisque. cap. 4
Pau. lib. 3. c. 45. Gal 6. de loc af. c. 3. & 4
Quid per urinę incontinentiam intelligendum sit.
Pars affecta.

excitatur, sed quandoque per consensum, neruis scilicet, per quos animalis facultas ad ipsum fertur, oblęsis Nam cum vnica duntaxat perit actio voluntaria, solum musculum, qui ipsam efficere solet, aut neruum ipsius affectum esse putandum est, eodem Gal. auctore 4. de loc. affect. Verum nunquid musculos, aut neruus, qui ad ipsum peruenit, vel ambo simul affecti sint, haud facile percipi poterit, Nisi quispiam copulata symptomata attente deprehendat, & ea quæ præcesserunt, optime inuestiget. Nanque musculo affecto circa ceruicem vesicæ, eius affectionis signa aderunt. Et si intemperie duntaxat laboret, frigida videlicet, ex aliqua tali procatharctica causa, quæ forte præcessit, ac reliquis signis percipi poterit, Veluti & Gal. percepit in piscatorem quodam, cum in fluuio pisces venaretur: adeo enim hic circa sedem, & vesicā infrigidatus erat, vt ipso inuito effluerint & alui excrementa, & vrina: hunc curauit per calida remedia affectis musculis adhibita, & celeriter sanus euasit vt ipse inquit eodem 4. de loc. affect. Quod si nequaquam symptoma aliquod apparuerit eo loco, quo prędictus musculus positus est, neque talis aliqua externa causa infrigidans præcesserit, proprios neruos eiusdem musculi affectos esse à quapiam interna causa coniiciendum erit circa os sacrum ortos, quem etiam affectum multo tempore per multa præsidia uix idem Gal. sanauit, quanquam ipsis etiam neruis primario affectis, adeo ut facultas animalis per eos ad musculum peruenire non ualeat. Musculum quoque per consensum affici dicimus, cum priuetur eo, quo præsente suum munus perficiebat. Id uero est animalis facultas: propterea hunc musculum perpetuo in urinæ inuoluntaria excretione per essentiam, aut per consensum affici dicimus, idq; proprium esse signum quod ipse læsus sit; Sed mox obiicet quispiam asserens falsum esse quod perpetuo resoluat uesica inuitis nobis urina excernatur Nam ea resoluta (ut inquit Paulus) cap. 18. 3. lib. & Aetius cap. 34. lib. 6. Interim inuoluntarie urina excernitur, quandoque uero omnino detinetur. Nisi esset quod secus hi quàm Gal. de uesicę resolutione uerba faciunt, Nam ipsi commune caput scripserunt de uesicæ resolutione, tam si fiat eius essentia, seu corpore aut propriis neruis ad eam distributis oblæsis, quàm si musculus eius ceruicem ambiens, aut nerui ad ipsum deuenientes resoluti fuerint. Gal. uero particulatim utramq; pertractat, cum una improprie (ut ita dixerim) resolutio dici possit, quando uidelicet uesicæ substantia, aut eius proprii nerui affecti fuerint, quoniam tunc non motus, sed sensus duntaxat ipsius aufertur, Quapropter rectius obtusus, seu ablatus eius sensus diceretur, quàm resolutio, Quo casu ischuria generatur, ut præcedenti cap. ostendimus. At si nerui, qui ad musculum distribuuntur, aut ipsemet musculus, adeo afficiantur, ut eius actio omnino auferatur, tunc proprie resolutio dicitur, & proprium inditium (ut ipse inquit) quod musculus hic resolutus sit, est urinę pręter uoluntatem excretio. Et propterea affectio hæc cum symptoma sit in genere excretorum immodice, perpetuo noxam functionis consequitur, non siquidē naturalis facultatis ipsius uesicæ, sed animalis prædicti musculi, quæ neque male fit diminute, aut deprauate oblæsa, sed nullo modo fit, & ablata est: nihil etenim in retinendo uesicę opitulatur animali facultate motrice uoluntaria omnino priuatus, ac destitutus. Inditium autem eius est, quod uesica haudquaquam urinam retinere potest, sed inuitus, & pręter uoluntatem paucis omnino interuallis ipsa excernitur. Huius affectionis causæ plures esse possunt, cunctæ uidelicet, quę prohibere possunt animalis facultatis transitum ad prædictum musculum, quas omnes cap. de resolutione conscripsimus, & propterea non est, cur hic iterum eas repetamus, cum exinde studiosi petere possint. Quod uero pueris maxima ex parte soleat affectio hęc accidere 45. cap. 3. lib. Paulus scriptum reliquit, At quod si ex aliqua externa causa generetur

Marginal notes: Cap. 4. i — Cap. 4. circa finem. — Dubium. — Solutio. — Quis affectus preternaturam fit urinę incontinentia. — Causę. — prognostica.

retur iam dictus affectus musculo infrigidato celerius curetur, quàm si citra manifestam causam proueniat, lesis eiusdem musculi propriis neruis circa os acrum, 4. de loc. affect. à Gal. scriptum est. Eos item, qui vrinam sine voluntate emittunt ob ceruicis vesicę vulnus, aut casum, aut vertebrę luxationem superuenientibus, quæ mortem fatentur notis, nulla medicina periculo subtrahit, vt idem Paulus testatur cap. 18. lib. 3. Cæterum quoniam sæpius ex frigida prædicti musculi, aut neruorum ad ipsum deuenientiam intemperie affectio hæc originem ducit, interim per se quandoque vero cum frigidorum succorum redundantia, propterea curandi rationem eius cum ex hac causas excitetur, conscribere instituimus. Qua de re aer ad calidum vergens eligatur somnusque modicus, Nam similiter moderatæ vigiliæ conferunt: Ocium, ac desidiosa vita vitentur: moderatum exercitium confert; alui deiectio singulis diebus procuranda erit, si non natura, saltem arte clysteribus, seu glandibus. Cuncti animi affectus vitandi præter iram, quæ interim confert. Cibi facilis coctionis, ac boni nutrimenti eligantur, ad calidum etiam vergentes: Propterea pullorum, galinarum, perdicum, phasianorum, ac aliarum paruarum auium carnales eligendæ sunt, quæ perpetuo cum aromatibus condiēdę erūt, similiter in earum iure hyssopi parum sampsuchi, saluiæ, satureiæ, seu serpylli, fœniculi, seu oreoselini incoquatur. Interiem eisdem carnibus assatis vtantur, Nam succi cibi eisdem competunt, vt inquit Paulus. Pro potu aqua mulsa exhibeatur vel vinum subrubeum, astringens potissimum eis, qui ab eo se abstinere non possunt, & (vt summatim dicam) vniuersa victus ratio calidior & siccior sit, vt inquit Aetius, nisi acriores, & mordaciores appareant vrinæ. Quod vero ad medicamentorum rationem, attinet, quoniam communia habet auxilia hoc vitium cum ischuria orta ex torpido vesicæ sensu, seu eius resolutione, eodem Aetio teste cap. 34. lib. 6. Idcirco eisdem commode vtare & si resulutionis causa frigidi, & crassi succi redundantes fuerint, eis quoque vtendum erit medicamentis, cum alterantibus, tum purgantibus, quæ cap. de resolutione probauimus. Vitanda itaque sunt medicamenta, quæ refrigerant, potissimum, ea in quibus valida est hæc vis: Et calidis fouendi sunt ægri, ac roborantibus potissimum (Paulo auctore) Exempli gratia ænelæo calido, & similibus; naturaliter autem huic vitio opitulatur (eodem auctore) gallinę guttur combustum, si ieiunio bibendum in aqua tepida præbeatur. Similiter leuchantemi flores, vel leporis testiculus totus, ex vino odorato: potio item calaminthæ, & myrrhæ ante cænam salutaris est, vt idem inquit Paulus, præsertim si cum vino odorato præbeatur, Aetio auctore, Cæterum ex Aetii sententias eos, qui pręter voluntatem vrinam emittunt, per mordacia cataplasmata, & malagmata, & per rubefacientia ex sinapi a pparata curare conuenit, similiter ex arenæ in iectione à sole feruefactæ, aquisque naturalibus, & maxime sulphurulentis, & bituminosis, primum quidem calidis, postea etiam frigidis curandi sunt. Nec non partes exercendę, ac perfricandæ: Vrinam autem ducentia nequaquam exhibeantur, eodem auctore. Ad eos vero, qui se in somno permingunt, conuenit ex sententia eiusdem Aetij pulmo hædi moderate assatus, & citra panem large ad triduum in cibo acceptus; Similiter leporis crebellum siccum potatum ex vino, aut testiculum leporis siccum in vinum inditio, & bibendum dato, vt ipse refert. Vesica quoque porcina per se vsta, & in potu exhibita iuuat: Simili modo & ouil a uesica facit, Cinerem itaque eius ex posca præbeto. Item confert si castorei 3. i. in vino odorato in potu exhibebis, eandem vesicam ouillam seu caprillam vstam ex posca Gal. 9. de compositione medicamentorum secundum loca præbet bibendam, Nec non & leporis testiculum in vino odorato feruefactum, obtinereque iubet pudendum cimolia terra cum perdicii succo

Cum

[Margin notes: Cap. 4. — Curatio. — Victus ratio. — Lib. 3. c. 18 — Lib. 11. cap. 24. — Medicamentorum ratio. — Lib. 3. cap. 45. — Ad eos qui se in somno permingunt. — Lib. 11. c. 95 — Cap. 9. in fine.]

Cum vero diuturnum,& inueteratum fiat hoc malum, velut eos qui præter voluntatem ob resolutionem vesicę vrinam emittunt,hos curato: Differunt etenim ii ab illis,in eo quod iis per somnum saltem hæc accessio contingit. Illis vero,quibus ob musculi colli vesicæ resolutionem hoc accidit,etiam dum vigilant eodem modo afficiuntur,ex sententia eiusdem Aetii ca.25.l.11.

περὶ λιθιάσεως τῆς κύστεως.

id est de lapide vesicæ seu calculo. Cap. 101.

QVemadmodum in renibus, ita quoque in vesica, affectus quidam, qui à grecis λιθίασις, à latinis lapidatio,seu calculosus affectus appellatur,gigni solet velut à Gal.scriptum est primo de loc.affect.& ab Alexan. lib. 9. cap. 7. Quod vero vesica hoc morbo laboret, hisce notis deprehenditur,Nam vrinæ crudæ, & colore subalbidæ conspiciuntur, sedimentum est arenosum, & scabiei simile præterea ęgri pudendum scalpere,aut id violenter, & sæpe distendere solent, atque tunc magis cum ad vrinarum excretionem vrgentur, vt inquit Alex. Continue quoque in vrinam propelluntur,ac stillicidio vexantur,Paulo teste cap.45.lib.3. Interim quoque vrina de repente eis supprimitur, præsertim vbi lapis in vesicæ ceruicem incidit,vt liquet ex Gal.eodem primo de loc.affect Quamuis Hipp. apho.79.lib.4.vno duntaxat signo hunc affectum dignosci scriptum reliquit, cum dixit, In quorum vrinis,velut arenulæ subsistunt,his vesica laborat calculo, Verum cum hoc inditium commune sit,tam vesicę,quam renibus calculo laborantibus, vt liquet ex Gale.eodem loco,propterea addendam esse alteram aph.partem præcepit,pro aph.veritate.Prædictis itaque notis tum partem affectam,quæ uesica est,cum etiam & qualitatem affectus, qui calculus,seu lapis dicitur,dignoscere poterimus.Quod vero morbus sit in numero,ac in excessu,cap.de renum calculo dictum est, toto etiam genere præter naturam,vt liquet 14.met.med.Cæterum quod prima potissimaq; causa sit vrinarum crassitudo 6.de morb.vulg.à.Gal.scriptum est,huiusmodi nanque crassitudo multa in vesica collecta,& in vnum coiens, cum semel aliquando non apto tempore excreta intus diutius remanserit, concrescendi, coaugmentandique initium capit eo vero principio facto,facile (quod iam superest)quicquid iterum crassi in uesicam delabitur, priori adglutinatur, maiorque inde tophulus calculus redditur,quemadmodum extra,& in calidis aquis sponte nascentibus,& in natis,vbi calefit aqua, quotidie lapis coalescere cernitur:Opitulatur autem non parum in hoc vesica ipsa, vt quæ rigida sit, neruosa, ac pauci sanguinis, nec non amplissima,interius concauitate inanis.Vbi etenim in ipsam fuerit crassitudo transmissa, ibi cogitur, & conspissatur,initium huius conspissationis(vt diximus)accipiens,quando in eadem vesica diutius commoratur. Præcipua itaque,ac potissima causa generationis calculorum in vesica est ipsa qualitas materiæ crassitudo inquã vrinarum,ex Gal.testimonio,Id quod confirmauit Alex.citato loco,cum dixit,Veruntamen vesicæ calculi pueris magis,quàm viris generantur, neque à tanta caliditate,sed materia potius crassiore, & ad generandos calculos, prompteque ab insita caliditate concrescendos idonea. Atqui caliditas ad coaugmentandum lapidem etiam non parum operatur,licet non ipsa præcipue,sed materiæ qualitas ipsius compactionis causa existat, vt diximus, ex Gal.sententia citato lib.6.de morb vulg.Et propterea quiuis calor etiam mediocris,vt in pueris reperitur,ad huiusmodi materiam spissandam satis est nedum ascititius,at igneus,nanque opus est vt & ipse aliquid faciat ad coaugmentandum

Cap.1

Vesicæ calculo laborãtis signa.

1.de loc.af.ca.1.

Quis affectus pręter naturã sit 14.met.c.13.in prin.

6.de morb. vul. cõmentario.3 commento 15

Materialis causa generationis lapidis in vesica.

Efficiens causa.

Cõmentario.3. commento 15.

Cur senibus calculi non generentur.

mentandum lapidem, etenim senes humorum crudum non parum aceruant, quanquam non propter edacitatem, ut pueri sed propter potentię concoquentis imbecillitatem: quia tamen calorem adeo fortem non habent, ut ex materia crassam vaporem resoluens, lapidem generet propterea in eis calculi non generantur, eodem Galen. auctore com. aph. 26. 3. lib. Requiritur ergo & caliditas etiam pro calculis in uesica generandis, etiam si mediocris fuerit, uelut in pueris, quinimo in eis, magis quam in adultis, omninum medicorum consensu pro confesso habetur, lapides in uesica generari, propterea quod crassissimæ vrinæ à pueris redduntur, tum propter ipsorum edacitatẽ, tum quod à cibo ludentes, prosilientesque mouentur, lactentibus vero & materia ipsa occasionem præbet lac enim natura crassum est, & ad calculos creãdos aptissimum, vt liquet ex eodem Gal. lib. citato 6. de morbis vulg. etiam, cibis vtcunque oblatis, & nocius vtuntur, vt (inquit Aetius.) & neque horam cibum capiendi seruant ordinatam; quinetiam priusquam prior sumptus cibus concoquatur, alium ingerunt, & cum uehementius à cibo moueantur, crudus, & incoctus in venas distribuitur: Cuius etiam euentus causa à Galeno primo de cris. talis assignatur, Nam cum una ventriculi operatio non possit duobus similiter sufficere, augendo scilicet, & alendo, propterea antequam in ipso sufficienter alimentum sit coctum, ipsum ad se corpus trahit, atque hinc fit, vt plurimum crudi humoris coaceruet, Neque hoc satis esset pro calculorum in vesica generatione pueris ipsis, nisi omnes naturales actiones in eis ualidæ essent, ita ut humorum crassitudo funderetur, atque dissolueretur: Contrario modo indeclinantis ætatis hominibus, in quibus cogitur atque inspissatur. Qua de re cum multus insitus calor sit in pueris, & actiones firmæ, materię crassitudo attenuata in renes feretur atq; ideo facile in vesicam percolatur haud parum (ut inquit Gal.) & actionum vi ad egressus celeritatem conducente: ac eorum corporum mollitie, vt testatur Aetius, exemplo sunt & exteriora quæcunque natura crassa per aliqua angusta transfundere voluimus, Nam quasdam eorum partes calore eliquatas facile peruadere conspicimus, quasdam non fusas, neque eliquatas transire non posse cernimus, veluti pix, resina seuum, cera, & mel: adde quod eadem materia crassa cum ab initio calido in pueris magis elaborat, sit rationi cõsentaneum est, vt tenacior euadat, Nam quæcunque à calore in concoquendo mutantur, temporis processu lentorem quedam acquirunt, & si ab initio nullum habuerint, quo circa plane magis in unum coeunt, densantur, atque coagmentantur, Nam inter æque crassa quod tenacius est, ad vnionem spissitatem, & concretionem aptius habetur. Hinc non ab re cuilibet facile patere poterit quam ob causam, & si quibusdam adultis corporibus magna coaceruetur copia crassorum humorum, adsitque ascititius calor eorundem ualidus, in eisdem, minus ac per rarissime calculi in vesica generentur, sed in renibus potius, cum eadem materia non admodum elaborata, dissoluta, ac fusa ad renes proueniet: & propterea non facile in vesicam percoletur, quinimò in eisdem magis cogitur, atque inspissatur, ea etiam non ita celeriter distributa. Similiter cur pueris in vesica post mictum, adultis vero in renibus ante mictum calculi generentur, Ex his quoque patefit eorum error, qui propterea in pueris calculos gigni in vesica asserebant, quod, itinera ob vasculorum exiguitatem angusta sunt, Nam si ita esset, oportet in renibus potius, quàm in vesica calculos pueris creari. angusti enim per illos transitus sunt, Vesicæ autem ceruix lata adeo in pueris, est, ut cuiusque materiæ crassitudo per eam facile transmitti possit. Præterea neque in illis forte, qui iam progressa ætate sunt (ut inquit Gal.) meatum per renes angustia gignendis lapillis in causa est, sed & actionum infirmitas, & crassorum succorum crudi-

Cur in pueris magis quam in adultis in uesica lapis generetur.

commentario 3. commento 15

Lib. 11. cap. 9.

cap. 12

6. de mor. vulg.

Loco citato.

Lib. 11. c. 9

Loco citato.

Dubium de cal-

cruditas, vt ipse refert. At si obiiciet quispiam asserens Hippo. aliud sentire de calculi in vesica pueri generatione 2.de nat.hum.cum art, Nascuntur etiã pueris calculi ob loci huius calorem, ac totius corporis, Viris calculi ob corporis algorem non innascuntur. Dicimus nos Hipp. nos secus sentire, ac Gal. Nam quod efficiens causa generationis calculi in vesica sit puerorum calor, ambo confitentur, nec idem Gal. abnegat etiam in ipsa vesica pro calculi generatione calorem esse necessarium, quinimo illud scriptum reliquit prȩcitato com.apho.26.3.lib.licet 6.de morb.vulg.dixerit opitulari in calculi generatione vesicam, vtpote: quæ frigida, neruosa, & pauci sanguinis sit & amplissima interius concauitate inanis: Nam relatione facta ad alias corporis partes, per quas humorum crassitudo peruadit, in pueris ipsa vesica frigidior existit, licet etiam suapte natura talis sit: cum hoc tamen nihil obstat, quod in ea pueris tantus consistat calor, quantus satis sit ex materia crassa vaporẽ resoluere, ac lapidem generare, quamuis minor sit, quam is, qui in iocinore aut renibus consistit. In viris autem, ac declinantis ætatis hominibus, quam optime Hippocr. ob corporis algorem in vesica calculos haud quaquam oriri fatebatur. Nam quis veretur eos puerorum relatione natiuo calore frigidiores? licet ascititio calidiores: frigidiora nanque hoc modo redduntur corpora cum primum eis incrementum consistit, nihilque corpus augetur: non ingenitus autem calor, qui in eis copiosior reperitur, causa est, vt materiæ crassitudo cogatur, atque inspissetur, & ita ad renes feratur, & propterea non facile in vesicam percoletur. Iure itaque propter ingeniti caloris paucitatem virorum corpora relatione ad ea, quæ puerorum frigida, appellari poterunt, Quæ iterum causa est, vt in eorundem vesicis calculi non, generentur, vt dictum est. In vesica igitur pueris, magis quàm in ætate pro vectis calculus concrescere solet, ex communi sententia græcorum fere omnium auctorum, quinimo hunc proprium esse puerorum morborum Hippo. simul cum Gale.apho.26.3.lib.& 2.de nat.hum. testati sunt. Si autem accidat quod genitus calculus in vesica per chirurgiam curari debeat, pueri vsque ad decimum quartum annum propter corporum mollitudinem facile curationem recipiunt: Senes quod corpus ipsorum contumax sit, vix consanescunt: Medię vero horum ætates etiam in hoc medio quodammodo habent, Paulo auctore cap.60.lib.6.& rursus (vt ipse inquit) facile sanantur qui maiores calculos habent, propterea quod inflammationibus assuerunt: qui minores difficulter sanantur contrarias ob causas. Quoniam vero communem habet hæc affectio curandi rationem cum calculo renum, Propterea eadem victus ratione vtendum erit, quam ibi instituimus; potissimum autem cauendum est a lacte ex Gal. decreto 6.de morb.vulg.nec non ab aquis impuris & multo limo refertis, ac vehementer frigidis, vt inquit Aetius. Similiter & eisdem auxiliis vti conuenit, nisi quod validioribus ibi conscriptis vti oportet, indicatione sumpta a parte affecta, & præsertim ab eius positu, Nanque crassities que potissima causa generationis calculi in vesica existit, per extenuantia occurrendum est, ne multa materia crassa congregetur. Qua propter validis, atque efficacioribus medicamentis, præcitato cap. conscriptis vtare: priuatim autem vbi ea non suffecerint, ex Aetii auctoritate, tanquam lapides vesicę atterentia, & vrinam ducentia pharmaca hæc competunt, fœniculi siluestris radix, graminis radix, arthemisia, chamæmelum, amaracus, althee radix, & semen syon, quod circa aquas nascitur, adiantum, smyrnii, semen, rumicis radix, lapis spongię, lapis iudaicus tecolithon dictum, asplenon herba, lithospermon, lapis, qui ab ægris per lotium eiectus. est tritus, ac potatus, vermes terreni recentes cocti, triti cum vino, vitis lachryma. Horum vnum quodque (vt ipse inquit) cum vino albo datur decoctum, aut siccum insuper-

sum

[Margin notes:]
culi generatione in vesica in pueris.
Tex.112.
Resolutio.
6.de mor.vulg. loco citato.
2.de nat. hum. tex.11.
Prognostica.
Curatio.
Victus ratio.
Locis citatis.
Medicamentorum ratio.
Lib.11.cap.10.

ſum aut cum melle, ſeu cum quopiam ex vino,& melle potum. Danda etiam in potu ea, quæ vrinam cient, velut cumetis ſemen, apii, petroſelini ac violę albæ ſemen,& corporibus, quæ frigidiorem habent temperiem, meon, phu, acorum, ac reliqua calidiora præbeto. Poterunt quoque ex eiſdem varia medicamenta componi, ac provt vſus exiget exhiberi cum vino albo, aut aqua mulſa, ſeu decocto aſplenii,& radicis graminis, aut etiam oxymelite. Ab extra Alex. tanquam efficax auxilium longo tempore, & experientia prius inuentum, & comprobatum caprillum, ſeu hircinum ſanguinem calidum extrinſecus illinitum commendauit, ſuper veſicam impoſitum. Vèrum longe optimum eſſe fatetur, ſi in calido balnei aere ipſum illinas, atque ita deliges, id vero non modo ſemel, ſed ſæpe, & per interualla: quod ſi neque per hæc adhibita pharmaca lapis in veſica atteri poſſit, vbi meatum obturans vrinæ ſuppreſſionem inducat: eo modo curari debet, quem pręcipimus ex Gal. auctoritate capit. de iſchuria orta ex calculo:& vbi ex multifaria concuſſione curari non valeat, catherem immittere oportet: Sed ſi neque hęc ſuffecerint, ad ſectionem tranſeundum erit modo, quo a Paulo præcipitur præcitato capit 60. lib. 6. Exacto autem lapide, & cicatrice vlceri obducta, eà victus ratio conſtituenda erit, ne eos renaſci contingat, quam Aetius inſtituit cap. 15. eiuſdem lib. 11.

Lib. 9. cap. 7.

περὶ φλεγμονῆς τῆς κύστεως.

id eſt de inflammatione veſicæ. *Cap.* 102.

VEſicæ quoque interim vitia quędam ſuperueniunt quæ cæteris corporis partibus communia ſunt, veluti id eſt, quod græci φλεγμονὴν latini inflammationem nuncupant: Verum quid ſit; in quo morborum genere reponatur,& a qua cauſa generetur, ac quis ſit eius generationis modus, in præcedentibus locupletiſſime dictum eſt: neque enim quantum ad hæc ſpectat a cæteris inflammationibus veſicæ inflammatio differt. Reliquum eſt igitur vt ad eius inditia deueniamus infimul conſcribentes quæ affectum ipſum ac partem affectam indicant: teſtantur itaque eam communia inflammationis ſigna, & quædam propria. Nam ardor, dolorque cum grauitate circa pubem, ac inguina ſentiunt, febris aderit, mentis alienatio, vomito bilis ſynceræ,& vrinæ reddendæ impotentia, vt inquit Paulus, Vigillant quoque & delirantes aliena loquuntur, ac durus ſit eius pectent,& pubes vna cum vehementi dolore,& egerendi appetentiæ, velut in tineſmo fieri ſolent: quod vero egeritur tenue eſt, & ſubſidentiam non habet: aliquando & inflationes ſequuntur,& aluus aſtricta eſt, inteſtino recto ob inflammationes veſicæ con preſſo (Aetio teſte.) Inter omnes autem morbos, qui circa veſicam oboriuntur grauiſſimus, & maxime moriferus inflammatio exiſtit (eodem Aetio auctore.) Hinc ſequitur, quod) vt quibuſdam viſum eſt. inter omnes inflammationes in veſica ortas, ea lætalior ſit, in qua vehementior excitatur dolor, febris acuta magis; ac cum vrinæ, tum aluui deiectionis omnimoda ſuppreſſio: & e contra minus lætalis erit ea, in qua prædictorum, ſignorum contraria apparebunt. etenim febris ex inflammatione veſicę non abſque ratione ſit: & quanto illa maior eſt, & grauior, tantum augeri febrem contingit ex Gale. auctoritate com. aphoriſ. 44. 6. lib. Quantum vero ad eius curationem ſpectat pauco cibo, ac potu aſſeruãdi ſunt ægri. Potus autem ſit aqua hordei, vel aqua, in qua cinnamomi parum fuerit decoctum. Reliqua victus ratio e capit. de inflammatione renum petenda eſt. Cęterum quantum ad medicamentorum rationem attinet, primum omnium aluus leni infuſo clyſtere ſubluatur, & poſt ſtercorum eductionem oleum chamemelinum, anethinum, aut in quo ſemen

Veſicæ inflammatę ſigna.

Lib. 2. capi 45.

Lib. 11. cap. 16. prœgnoſtica. Loco citato.

Victus ratio.

ſemen

ſemen lini, vel althęa, fuerint incocta in inteſtinum ſolatii, & leniendi dolores gratia, iniiciatur. Et ſi nihil aliud prohibeat confeſtim in morbi principio ſanguis detrahendus eſt, ex Aetii, Pauli decreto. Verum quæ vena ſecari debeat, ambo ſubticuerunt: Circa quod id exequendum eſſe cenſerem, quod ubi multa ſanguinis copia redundarit, & uires copioſam venę ſectionem haudquaquã ferre poſſent, potiſsimum in morbi principio, internam cubiti uenam ſeccare tutius erit reuulſionis duntaxat gratia, poſt quam eodem die, aut ſaltem ſequenti poplitis, aut tali uenam, perpetuo rectitudinem ſeruando tutius ſecari poterit euacuationis gratia cum deriuatione, Nec obſtat Galen. documentum lib. de cur. ratione per uenæ ſectionem, & 13. meth. vbi inflammata veſica, poplitis, aut tali uenam iniicię dam eſſe præcepit, nanque vbique locorũ ſuppoſuit vires adeo eſſe robuſtas, ut per unicam uenæ ſectionẽ ferre ualeãt tum auerſionem, tum euacuationem, vel (vt rectius dicam) euacuationẽ cum auerſione ſimul, quo caſu neque nos aliter exequendum eſſe fatemur: ſed ubi uires (ut diximus) ferre tanquam non ualeant ſanguinis euacuationem, tunc tutius eſſe audacter aſſerimus prius cubiti uenam è directo ſitam internam ſecare, & demum eam, quæ poplitis, aut tali. A venę ſectione in decoctum ſeminis lini, fœnugręci, in hydrelæo pauco addito aniſo, aut dauci ſemine inſidere ęgrũ facito, admoueaturque, ęger quo in dicto decocto deſidens mingat: Et ſi imbecilla fuerit ueſica ad expellendam urinam, ægrum ipſum, aut aliquem ex aſtãtibus ſcite, ac placidè pectionem premere oportet, neq; id vltra modum ne dolor inde intendatur, ut inquit Aetius. Deinceps veſicæ locos irrigato ex oleo chamæmelino, anethino, ſeminis lini, aut eo, in quo altæa fuerit incocta; item fomenta adhibeantur per aquam, & oleum in veſicis ſemiplenis admota, aut ſpongiis: & ubi hæc non ſuffecerint, cucurbitam circa pectionem, aut pubem una cum ſcarificatione affigemus. Quod ſi neque ſic medicamentis malum cedat, præſtabit papaueris calicem ſimul, cum oleo incoquere, & adipem anſerinum, & gallinaceum in ipſo oleo eliquatum ſimul infundere ut eidem Aetio uiſum eſt, qui etiam Rufi auctoritate, vehementioribus exiſtentibus doloribus, opiatis medicamentis vtitur ex opio, modica myrrha, & croco compoſito medicamento, lanæq; illito, ac in podicem indito, ſimiliter cataplaſmatibns vtendum eſſe cenſet, ex cruda hordeacea farina, capitibus pupaueris, hyoſcyami foliis, ac modico maudragoræ ſucco adiectis. Si vero vrinæ ſupreſſę periculum urgeat, neceſſario ad catheteris vſum confugimus, non quod affectionis moleſtiam tollat, ſed vt vrgentem vrinæ ſuppreſſionem corrigat, &, à præcipiti periculo liberet, vt liquet ex eodem Aetio: quanquam periculo non careat catheteris immiſſio in uiris: dolorem ſiquidem exacuit, & inflammationem auget: Mulieribns uero ipſum adhibere nihil abſurdum. Breuis enim in ipſis vrinæ meatus exiſtit, & recta ſitus, ut citra dolorem hoc molimen admittant, ad poſt urinæ proleptationem, rurſus ad eadẽ mitigatiua auxilia accedendum, vſq; quo inflammatio ſoluatur, aut ſuppuretur, ut eidem Aetio uiſum eſt. Verum vbi ad ſuppurationem vergat, eadem iuuãda erit cum his, quæ in aliarum partium inflammationibus ad ſuppurationem vergentibus conſcripſimus. Et poſt maturationem, ſi nõ diſrumpatur abceſſus, eidem quoq; naturæ opitulandum erit pro eius diſruptione, quo diſrupo, quam præcipiemus in ſequenti ca. ulceris curationem conuenientem eſſe in confeſſo eſt.

Curatio.
Locis citatis.
Venæ ſectio.
Lib. de cur. rat. per uænc. ſect. Cap. 18.
13. me. cap. 11.
Topica
Loco citato.
Citato loco.
Ibidem

περὶ

περὶ ἑλκώσεως τῆς κύστεως.

id est de exulceratione uesicæ. Cap 103.

NON raro etiam contingit vesicam ipsam exulcerari, quod quidem significari poterit ex his, quę Hip. conscripsit apho. 81. lib. 4. cum dixit, Si sanguinem, aut pus minxerit, ac squamulas, & grauis odor adsit, vesicæ exulcerationem significat. Verum Paulus ex dolore vehementi in pube, & imo uētre, vrinęq; difficultate, & ex pure, quod ubi redditū est, subsidet, squamulisque fœdi odoris vel laminis similibus, vesicam exulceratam indicari scriptum reliquit, eodem cap. 45. lib. 3. & si eadem scabie laborat, furfuracea subsidentia significabit, quemadmodum idem Hipp. aphor. 77. 4. libr. decretum reliquit, cum dixit, Quibus cum urina crassa furfurea quædam simul exeunt, his vesica scabie laborat, quo loco Gal. animaduertebat verbum illud, crassa, nanque cum vrina tenui furfurea quædam ferri possent ex venis ipsis earum tunica affecta, uel sanguine, qui in ipsis continetur à febre ardenti perusto: Dignoscitur itaque vesica exulcerata ex ea excrementorum qualitate, quæ partibus adhærentia essentiæ proprietatem obtinent. cuius generis est id, quod græce ἐφελκὶς, latine crustula, seu ramentum dicitur, lamarum speciem referens, Galen. auctore primo de loc. affect. Similiter à dolore cum positu, Nam vehemens tormentum in pube, imoque uentre sentiunt ęgrotantes, ac etiam ex actione læsa, quoniam vrgebit urinæ difficultas, Ex Pauli testimonio. Sed quoniam non satis est ad affectæ sedis inuentionem ea duntaxat symptomata, quæ in præsentia infestant, intueri, ut idem Gale. fatetur 6 de loc. affec. sed ex his, quę præcesserunt, subinde de finimus, Ea de re id quoq; inuestigari debet, vt certior dignotio fiat, num uidelicet æger circa vesicæ positum simul cum horrore, ac febre dolores præsenserit interrogando. Cum quibus etiam inditiis nonnihil confert, si id quod excernitur sit cum ipsis urinis confusum, an contra, Nam id aliquando quidem exacte commixtum videtur aliquando mediocriter, interdum vel nullam habet mixtionem, vel quodammodo superfertur, vel solum excernitur. Quapropter Gale. non ab re eodem 6. de loc. affec. de uesicæ affectibus verba faciens, dicebat quod, vesica suppurata solum pus sine vrina excernitur licet citato lib. cum de colis affectibus loquitur, deprehendi manifeste, atque secerni ulcus penis ab eo, quod in vesica ortum est præceperit, quoniam in primo protinus exitu signum vlceris apparebit, vrinam præueniens, si in pene sit ortum: quod vero à vesica egreditur, vrinæ admixtum videbitur: Nono etiam de comp. medic. secundum locos discerni dicebat corpuscula, quæ excernuntur ex exulcerato pudendo, ab eis quæ ex uesica feruntur: quoniam illa statim circa primum exitum apparent. Verum quę ex vesica delata ipsis vrinis admixta sunt: quanquam, si interea ramentum, seu pus vrinæ admixtum excernatur in vesicę ulceribus, confestim tamen, vt inquit Paulus, vbi redditum est subsidet, licet interim eueniat ut solum pus sine vrina etiam excernatur, vel nullam habēs commistionem cum ea, quemadmodum sępenumero accidit in penis ulceribus: & propterea idem Gal. addidit, vt facius unum ab altero discernatur: quinetiam assidue inter meiendum mordicus dolent pudendorum vlcera pręcipue cum vel crustula, vel sordibus solutis pura fuerint: id quod in vesicę vlceribus haudquaquam fit nisi iuxta collum eiusdem vlcera consistant, vt inquit Aetius. Tunc etenim mictione tempore duntaxat, & maxime ubi min gree .cœperint, aut cessauerint, dolor, sentitur, atque id amplius contingit, si urinæ sint acriores vt ipse inquit cap. 29. lib. 11. Quare licet in vlceribus, quę in pene sunt, etiam sine vrinis, & pus, & sanguis exeat, ut plurimum (eodem Gal.

[Margin notes: Signa uesicæ exulceratæ. — Cap. 1. — Cap. 4. — Cap. 3. — Cap. 5. — Cap. 8. — 6. de loc. affect. Cap. 5. & 4. — Cap. 25. lib. 11.]

Gal.teste.com.aph.75.4.lib.)nihilominus & simul cum eisde m vrinis statim circa primum exitum, quandoque pus emittitur, & si cum eis nullam habeat mixtionem, quemadmodum de vesicæ vlceribus diximus, Sic etiam in vesicę vlceribus euenit, interdum quod vrinę admixtum videatur id excrementum, quod vlcera comitari solet, confestim tamen subsideat, ut inquit Paulus, idque sæpius accidit, interdum etiam, vel nullam habet mixtionem, vel quodammodo superfertur, vel solum sine vrina excernitur, ut idē inquit Gale. Attamen vtra potius istarum partium fuerit exulcerata, dolor, qui in differentibus accidit locis, & proprietas eorum, quę cum vrinis excernuntur indicabunt, quemadmodum idem Gale. scriptum reliquit com. præcitati aph. 75.4. lib. Pro discernenda exulceratione renum, aut uesicæ: quod quidem indiscriminatim Hipp. in eodem aph. conscripserat sic dicens, si sanguinem, aut pus mingat, aut renum, aut vesicæ exulcerationem significat: aut saltem ex dolore cum positu, illud discerni poterit, Vel dicas aliud esse, si pus ex vesica excernatur eadem suppurata, & aliud si ramentum ex ipsius vlcere. Nā primum relatione ad alias, superiores partes suppuratus, quę per vrinam expurgari possunt, solum sine vrina excernitur, ut inquit Gale. licet non semper, quod in aliis superioribus partibus haudquaquam euenit. At ramentum, si ex eiusdem uesicæ exulcetatione secernatur, collatione facta ad penis ulcera, vrinæ admixtum uidebitur: prouenire autem consueuit urinam in penis vlceribus, ac protinus in primo exitu apparere, quamuis etiam idem ramentum in vesicę vlceribus, relatione ad alias exulceratas partes se ipsa superiores, interdum uel nullam habeat cum urinis mixtionem, uel quodammodo superfertur, vel solum excernitur (eodem Gale. teste) Itaque relatione ad penis ulcera, ut plurimum vrinæ admixt um uidebitur ramentū ex uesicę ulceribus decidens, quia non protinus in primo exitu apparebit, aut vrinam præueniet, vt in penis vlceribus contingit, Verum collatione, ad alias superiores partes facta, vel nullam habebit mixtionem, vel quodammodo superfertur, vel solum excernitur, vt diximus, quia neque exacte, neque mediocriter cum vrina permixtum videbitur, sed vel nullam, vel exiguam cum vrina mixtionem habebit. Cæterum cum vesicæ vlcus morbus sit in soluta continuitate, tum ex iam dictis, & etiam ex his, quę dicemus, dignosci poterit, Propterea omni tempore dolor acutus comitatur ægros, maxime vero mictionis tempore, & excretionis puris: assidue etiam decumbunt, & neque erecti stare possunt. neque reclinati quiescunt ægri, siquidem dolores acuti sunt, & vlcera iniucunda, partim quod vrina assidue ea contingat, partim quod ea natura acris existat, neque quamuis plurima excernatur vniuersa vesica vacuari potest, sed semper ex vrina quidpiam in ipsa relinquitur, quod continue vlcera contingit vt Aetius, & siquidem sordida fuerint vlcera fœculenta, vt idem fatetur, simul excernuntur, & mucosa, & quęcrassam subsidentiam ad modum farinæ habent aliquando autem & pelliculę tenues admodum forum, & lamarum cum vrina excernuntur. Si vero serpendo de pascant vlceta, subcruenta excernuntur, & saniosa, & fœtentia: ad hæc accedunt vrinæ emittendę difficultas & pudendi arrectio, & petulantia, & dolor non solum cum vrinę meatus fuerit affectus, sed etiam cum tale quidpiam in profundo existet: Atqui cognosces num in profundo, siue iuxta vrinæ meatum sit affectus, ex eo, quod si in amplitudine sua vesica sit affecta, dolor circa pubem consequitur: Si vero iuxta collum vesicæ vlcera constant, tempore mictionis tantum, & maxime vbi mingere cœperint, ac cessauerint, dolor sentitur, atque id amplius contingit, si vrinæ sint acriores, vt superius dictum est, ex eiusdem Aetii testimonio. Contingit autem ipsam exulcerari, aut propter præcedentem abscessum, aut ob tuberculum, quod pręcessit,

6. de loc. affect. cap. 3. & 4.

Quibus inditiis distinguendum sit ulcus uesicæ a penis ulcere.

Vlceris uesicæ alia signa.

loco citato.

Si in eius cauitate, seu ceruice fuerit exulceratio, signa.

Causę.

aut ex ruptura, seu ob fluxionis rosionem: aut alia simili quapiam causa, ex eodem auctore. Quomodo autem diuersę iam dictę causæ discernantur, ex propriis earundem indiciis prompte percipies. Omnes autem fere qui vesicæ vlcere laborant ab in desinente dolore, febribus, vigilijs, & colliquatione perimuntur, alii quidem citius, alii tardius: & propter hoc ipsum, & quoniam neruosa est vesica ipsa, insanabilia vt plurimum eius vlcera existũt: periculosiora, autem sunt, quæ ex erosione sunt orta, & modica spes est ea restaurandi, vt eidem Aetio visum est, Verum vlceribus existentibus in eius ceruice, quoniam non neruosa eatenus, & exanguis est, veluti eius cauitas, sed carnosa, haut ita periculosioria sunt, neque ad curationem difficillima, quemadmodum de eius discissione com. aph. 18. 6. lib. Gal. sentiebat Qua de re tum propter hæc vlcera, tum etiam quoniam sepæ præter expectationem quædam eueniant, cura eggredienda erit, per quam si nihil aliud certe accessorii dolores minuentus, vt etiam apud Aetium legitur: Primum igitur æger, vt decumbat persuadendus est, & in lecto quietem toleret, idque maxime, si febres simul adsint: deinde remedia intermittentibus febribus adhibẽda sunt: maximum vero Id fuerit lactis potus: neque scio, an post vllum aliud remedium secundo loco id sit habendum, Nam & asperitates lenit, & exulcerationes eluit, aliasque affectiones extergit vt ex eodem Aetio liquet, Eligatur autem lac asininum præsertim, aut caprillum pauco adiecto melle rosaceo. Relique victus ratio seruanda erit, prout cap. de vlcere renum instituimus, adeo vt ex ea vrina acris non fiat, & propterea mordeat, ac irritet vlcera. Quo ad medicamentorum aliorum rationem attinet, illud primo animaduertendum erit, quod ubi ob humorum acrium fluxionem exulceratio fiat, Idem primo pręparandi, ac purgandi sunt, deinde ad vlceris curationem deuenire. Similiter si cum inflammatione, aut vehementi dolore vlcus complicetur, primo nanque eisdem affectibus obuiandum erit deinceps vlceris curationem aggredi. In quem vsum in vesicam mulsa dilutissima infundenda est, vel lac cum pauculo mellis, aut cum cucumeris semine seu candido oui liquore, cum pompholyge, vel simillum medicaminum aliquo, ex Pauli sententia. Sit autem lac asininum præcipue, aut caprillum, cum quo mellis rosacei pauxillum adiicere poteris, vel decoctum paretur ex hordeo non decorticato, plantaginis foliis, ac radice glycyrrhizæ, cui paululum mellis, aut mellis rosacei admisceto: & si acrimonia consequatur, optimum amylum addendum erit, aut seminis althæę, & maluarum, cucumeris, vel fœnugręci cremor interim etiam, & seminis papaueris. Et vbi eadem vlcera sordida fuerint, magis quæ repurgandi vim habent pharmaca infundenda sunt, augendaque mellis, aut mellis rosacei quantitas, mordacitatis etiam tẽpore instante. In intestinum quoque per sedem ptisanæ succus infundendus est, & seminis lini succus, & cucumeris semen decorticatum tritum cum lacte, rosaceo oleo ad singula instillato. At si exulceratio pascendo serpat, subastringentibus medicamentis ab extra adhibitis utendum est, atque his quidem calidis actu, vt ob calorem quidem parte circum doltiantes leniendo iuuent: ob potestatem autem ipsorum uicinos locos exulcerationem depascere prohibeant: sunt autem hæc uua passa, palmę, gallę, malicorium, alumen, acacia, hypocistis, & similia. Singula autem ex his aut palmis excipiantur, aut cataplasmatis ex loliacea farina; decoctio autem fiat in posca, vt præcipit idem Aetius. Similiter etiam in vesicam infundatur lac recens mulctum, per se, aut cum amylo, aut rosaceum optimum recens tepefactum. Cum uero repurgata fuerint ulcera, adiuuare oportet, quo ad cicatricem perducantur, atque id per insessus astringentes, & eiusdem facultatis epithemata: in quem vsum emplastrum ex ouis, hordeo vsto, & cadamia, tripla eorum parte

Prognostica.

Curatio.

Lactis potus.

Reliquorum medicamentorum ratio.

te cum cerato myrteo, aut rosaceo contemperata commode superponitur Nec minus confert si medicamentum ex amylo, sarcocolla, & cerusa, pauxillo oleo rosaceo, & cera additis, & cum lacte dissolutum iniiciatur in uesicam, generosiusque euadet, si vstum plumbum, ac thuris corticem adiicias. Cæterũ si ad multum tempus exulceratio perseueret, quemadmodum in plerisq; fieri consueuit, tunc sane exacerbationes, & interualla, siue remissione ægros apprehendunt. quare in exacerbationibus quidem cataplasmata, & fomenta & irrigamenta leniendi vim habentia adhibeãtur. Remissionis vero tempore, ductu ad destruendum malum apto utendum erit, quemadmodũ ab eodẽ Aetio decretum est; neque alia ratione uesicę scabies curabitur, quàm simili victus ratione, ac medicamẽtis detergẽtibus, atque exiccãtibus citra morsum,

περὶ γονοῤῥοίας *id est de seminis profluuio.*

Cap. 104.

QVemadmodum omnia corporis nostri excremẽta duobus modis vacuantur, interdum enim a continentibus ipsa corporibus excernuntur, interdum sponte profluunt, eo quod ob imbecillitatem ab ipsis corporibus contineri non possunt, ita quoq; de semine dicendũ, Gal. auctore 6. de loc. affect. quanquam semẽ ipsum a reliquis differat excrementis vt quæ inutilia sint: ipsum uero vtile, ex omnium philosophorum, ac medicorum consensu, In omnibus igitur excrementis vt excernere tempestiue, ita continere cum oportet naturæ officium est: fit autem secretio aperto fluxionis meatu, ac reliquo conceptaculi spatio, & contracto & ad apertum iam meatum quicquid in continente spatio continetur, impellente. Retentio vero fit cum clausus permanet meatus, & contentum a continente haudquaquam impellitur, sed contra comprehenditur, atque retinetur: hoc modo in his, qui integra valetudine degunt, contenti humores in cauis instrumẽtis naturaliter, & excernuntur, & retinentur. At in illis qui præter naturam se habent, retentio ob excretricis facultatis imbecillitatem, Excretio vero ob retentricis infirmitatem euenit, aut ob aliquam dispositionem, quę haud secus quàm naturalis ipsa excretoria uis partes mouere possit. Hoc itaque vitium circa, seminis excretionem sępenumero contingit, quod a græcis γονοῤῥοία, a latinis seminis profluuium appellatur, nomen siquidem compositum ex γόνη quod semen genitale, & ῥεῖν quod fluere significat, quasi genitalis seminis profluuium dixeris: semen autem modo γονη, modo γόνος a gręcis nominari solet, vt liquet ex Galen. citato lib. 6. de loc. affect. Est autem (vt ipse inquit) affectus hic seminis excretio inuita, quam etiam inuoluntariam nominare licet, sed manifestius dixeris seminis esse assiduam excretionem, cole haudquaquam extento, quam descriptionem confirmauit Aetius cap. 33. lib. 11. cum dixit, profluuium seminis excretio est eius præter voluntatem citra pudendi tensionem: & Paulus cap 55. lib. 3 asserens, quod seminis profluuium est inuita, ac pręter voluntatem excretio, quæ continue naturalibus non intentis ex retentricis naturæ facultatis imbecillitate prouenit: quod sine venere, sine nocturnis imaginibus sic fertur, vt interposito spatio tabe hominem consumat, Celso auctore capit. 21. lib. 4. Cum autem in spermaticis vasis succus hic spermaticus cogeratur, & propterea flexus multos instar capreolorum quorundam varie implexorum retinuerunt, vt diutissime, qui ad testes feruntur sanguis, & spiritus detineantur, ac concoquantur, idque; clare cernas eum inspiciens, qui in primis flexibus habetur humorem adhuc sanguinem esse insequentibus deinceps magis, magisq; albescere

Cap. 6. in princ.

Quomodo expulsio, & retentio naturaliter fiant eorum, quæ in cauis instrumentis continentur.

Quomodo in his, Qui præter naturam se habent.

Cap. ultimo.

Seminis profluuium quid sit.

quoad in omnium postremis totus albus omnino fuerit redditus, qui flexus postremi in testes terminantur,quiq; iterum cũ laxi sint,& cauernosi,humo rem qui in vasis ceptus erat concoqui, excipientes & ipsi rursus perconcoquunt,vt liquet ex Gale. 14.de vsu par. Propterea non ab re in hac affectione sola vasa spermatica affici manifestum est,vt citato loco legitur,& 6.etiam de loc.affect. Cum dixit igitur gonorrhœa instrumentorum seminis affectio est,non pudendorum,quæ seminis genitalis via sunt,qua excernatur: Id etiã confirmauit Aetius paulo ante citato loco: In ipsis nanque & generetur, & continetur naturaliter genitale semen. Quod vero symptoma sit in genere exeretorum immodice,3.de caus.sympt.a Gale.scriptum est. Atqui dignoscitur ex eo,quod semen profluens aquosum,ac tenue existit: excernitur etiã citra appetentiam coeundi, & vt plurimum citra sensum, quandoque uero cum uoluptate quadam promant, corrumpitur etiam sensim vniuersum cor pus,ac gracilescit, præsertim circa lumbos, Aetio teste. Os quoque uentris quibusdam resoluitur,& toto corpore non solum relaxantur, imbecilliq; fiũt sed etiam sicci, graciles, pallidi, cauisque oculis cernuntur vt colligitur ex Galen.6.de sanit.tuen. Consequitur autem seminis profluuium ad retentricis in vasis seminariis facultatis imbecillitatem,ut inquit Aetius,seu potius resolutionem eiusdem facultatis,ex Gale.testimonio,quam facultatem imbecil lam reddere possunt excedentes omnes intemperaturæ, præsertim humida, aut calida,seu quæ ex his conflatur. Id uero ex propriis earundem intemperierum signis distinguere poteris, simul cum totus corporis natum,ac præcedente victus ratione; Interiem autem contingit quod a copia ipsius seminis eandem retentricem facultatem vasorum seminariorum grauante, vt semen ipsum retineri haud quaquam possit,& sic inuoluntarie excernatur. Coaceruatur autem talis seminis copia eis,qui ventrem exercere consueuerunt, & crebriore vti concubitu: demum vero continentius, & purius, innocentiusq; degant, ut refert Alex.cap.9.lib.6. Interdum autem ex seminis acrimonia,ac tenuitate,adeo ut eam continere non possit eadem contentrix facultas,etiam excitatur seminis profluuium: Id quod seminis colore, ac substantia, quoniam biliosius,atque tenuius apparebit, iubicabis. Ad hęc prægressæ causæ tum victus,tum superior uita illud manifestabunt,nec non mordax,atq; prę calidum inter emittendum semen sentiunt, Verum magna ex parte ob retentricis facultatis imbecillitatem eorundem vasorum seminariorum propter aliquam intemperiem gonorrhœa excitatur, eodem Alex. auctore. At quoniam eueniat interdum quo initis quoque semen excernatur non ob retentricis facultatis infirmitatem, sed ob aliquam dispositionem, vt diximus,quę haud secus quam naturalis ipsa excretoria uis partes mouere potest: Proptere rea id quoque dignoscendum erit: quanquam alia quędam differentia gonorrhϾ existat hæc,& contrario modo eueniens, quàm ante dicta. Nam illa cole haudquaquam extento (vt diximus prouenit,quando videlicet ad reten tricis facultatis imbecillitatem refert: hæc uero frigido, seu tento quodammodo pudendo fit,& uelut conuulsio quędam est, Gal.teste 2.de caus.sympt. Excitatur uero cum quasi conuulsioni quid simile instrumenta patiuntur,vt ipsemet testatur 3.de caus.sympt. Euenit autem vbi aliquis uel comitiali mor bo,vel conuulsione uiolenter irruente fuerit correptus: quamuis haudquaquã absurdum fuerit in seminariis vasis, & quidem solis aliquando eiusmodi dispositionem excitari,quando videlicet conuulsioni aliquid simile patiantur, quod idem Galen. confessus est pręcitato lib.6.de loc. affect. quemadmodum alias quoque partes aliquando. videmur ut manus aut pedes,aut digitos con uelli, modo simul cum vniuersi corporis conuulsione modo ipsis solis affectis Percipies autem hanc differentiam gonorrhϾ, licet ferre improprie gonorrhœa

Marginalia: 14.de usu par. cap. 10. — Quæ pars affliciatur in seminis profluuio. — 6.de loc. affect. cap.6. — Lib.11.c.33. — Quis affectus pręter naturam sit.c.4.in fine. — Loco citato. — Causę. — Aet li.11.c.33. — Gal.6.de loc. affec.c.6 — Lib.9. — Lib.9.c.9 — Alia differentia seminis profluuii. — Causæ. — 2.de cau.symp. cap.2. — 3. de. cau.sym. cap 4. — cap.vltimo. — Signa.

thœa dicatur,(ea proprie,& vere existente,in qua cole haudquaquam exten to semen præter voluntatem emittitur,vt diximus,) quoniam rigido, seu extento pene,licet in voluntarie semen emittitur, & vbi citra morbum comitialem,aut aliam vniuersalem conuulsionem id fiat, nullum dictarum aderit affectionum inditium,sed ipsa vasa seminis duntaxat conuulsioni similem dispositionem patiuntur: quæ dispositio non alio modo generari poterit quàm conuulsio quæuis alia particularis,potissimum autem à flatuoso spiritu ortum habet. Cæterum seminis profluuium licet in omnibus ætatibus oriri possit,maxime tamen contingit pubertatem transgressis citra decimum quartum annum,vt inquit Aetius: quod item non solum viris,sed & mulierculis accidit,licet in fœnis ægre tollatur affectio, vt ipse refert. At quod mulieribus tale vitium excitetur,lib.2.de semine testatur Gale.exemplo mulieris,quæ vteralibus morbis vexabatur,cui in nullam prius, deinde ex ea foras,& copiosissimum, & crassissimum semen effluere visum est, tale autem collectum erat,propterea quia diu vidua permanserat, tempore autem, quo ipsum emittebat lumborum,manuum,& pedum distentiones quædam candem inuaserant,adeo ut conuulsa esse videretur,vt ipse inquit. In vniuersum autem pro seminis profluuii curatione refrigerantibus atque exiccantibus cum cibis,tum medicamentis vtendum est,& potissimum in quibus & seminis copia,& facultas retetentrix infirma est vt testatur Alexa. quoniam cura huius affectionis communis est cum ea,quæ in omni fluxione adhibetur, Aetio Auctore & propterea (vt ipse inquit) vniuersam victus rationem reficcatoriam,& astringentem constituere oportet,& similibus quoque medicamentis vti Aer itaque eligatur ad siccum,atque ad frigidum vergens,somnus ut moderatus in cubile frigido, non valde molli : decubitus vt plurimum in latus dextrum,vel sinistrum,vitata,forma supina,ne lumborum arteriæ inde supercalfiant, quibusdam etiam herbis arefactis substratis, quales sunt portulaca,nymphæa,solanũ,vmbilicus veneris,lactucæ,rosæ, ac viticis folia & reliqua huiusmodi: In quiete quoque circa initia taliter affectos asseruare oportet, Nam post prma morbi tempora exercitiis ægros committere conuenit:quibus totum corpus,partesque affectæ confirmantur,vt Paulus testatur. Alui excrementa quotidie excernantur natura,vel arte lenibus videlicet clysteribus.Abstineant quoque à spectaculis,& lectionibus, quæ venereæ rei vsum in memoriam reuocare possunt,quinimo omnem de rebus venereis cogitationem excludere oportet,Aetio teste. Quo ad cibos attinet, paucis vtendum est,atque eis,qui ægre corrumpuntur, & difficulter permutantur, ac reficcandi vim habeant, vt idem Aetius testatur. Vitandi autem sunt flatuosi,ac etiam valde calidi .nam velut semen generant cibi,qui bene nutiunt, & flatuosi sunt, ac totis substantiis familiares, & medicamenta flatuosa,& calida,Ita extinguunt ipsum deficcantia, & refrigerantia omnia. quæue totis substantiis sunt contraria :etenim quæ refrigerare sunt nata, tum edulia,tum medicamenta semen cogentia, incrassantia, & stabile reddentia,vim habent ipsum supprimentem, non autem corrumpentem, velut est lactuca,blitum,a triplex,cucurbita,mora,cucumeres: quæ vero reficcant, prorsum ne esse quidem semen permittunt, vt nymphæa: & etiam si calida sunt natura,velut ruta,quemadmodum Gal.libr.5. de simpli.medica.facult. scriptum reliquit.Qua de re vbi tenue,acre,ac biliosum semen, quod emittitur,fuerit, infrigidãtibus,magis quàm reficcantibus tum cibis, tum medicamentis vtendum erit: Nam hi contemperantia,refrigerantiaue exiguunt,vt genitura sensim crassior,& temperatura reddita non amplius effluat,cum prę dictis autem cibis viticis,ac canapis semen præsertim tostum rutæ item semen,ac folia lactucæ semen,& cauliculi,nymphææque radix, ac semẽ prębenda

Pragnostica
lib. 11, cap. 32
cap.1.& 2
curandi methodus.
lib.9 cap.9
loco citato
Victus ratio
lib.3 cap.55
citato loco
cap.21

da sunt. Potus sit aqua frigida, presertim pluuialis, vel pro communi aqua ea, in qua ferrum sæpe extinctum fuerit, præbeatur, auctore Aetio. A vini potu, potissimum multo, ac acrium rerum vsu abstinendum est: Mox quoq; quo ad medicamentoru m rationem attinet circa lumbos, & pubem medicamentum ex rosaceo, maxime ex omphacino apparato, ac pauco uino cum linteis lineis sæpius applicari debet: Similiter si in melino, aut œnanthino oleo, pauco vino addito madefiant: neque ineptę erunt, si spongiæ posca imbutæ adhibeantur, dein cataplasmate vtare ex palmulis, malis, acacia, hypocistide, œnanthe, rhoe, & similibus: nec non insessibus utendum erit ex lentisci, rubi, myrti, & id genus aliorum in vino austero, siue diluto, aut etiam ipsa aqua decoctis ex communi consensu Pauli, & Aetii, Quanquam vbi ob seminis tenuitatem, atque acrimoniam fiat tale profluuium, etiam temperatis balneis vti conuenit, vt Alexan. visum est: quinimo ad frigidæ lauationem confugere non inconuenit, maxime si medicamentaria qualitate aqua prædita sit, velut sunt in albulis aquæ sapore subsalso, & tactu lactei teporis, ex Aetii testimonio: in quem vsum magnopere commendo naturale balneum puteolorum, quod vulgus Balneolum appellat, modo eius actualis caliditas fuerit tepida, aut infrigidetur. Per interualla etiam vnguenta adhibenda sunt, eaque componenda ex cera, & rosaceo, succo aliquo astringente, aut refrigerante adiecto. Succi vero apti sunt succus semperui-ui, solani, vmbilici veneris, sanguinariæ, nymphææ, portulacæ, lactucæ, & alii huiusmod i: Verum ab assiduo eorum, quę vehementer refrigerant usu, tum in his, quæ forinsecus apponuntur, tum etiam in his, quę per hos exhibētur, cauere oportet. Intus quoque sumenda sunt quę semen exiguunt, veluti viticis semen torridum, aut folia, seu flores; similiter canapis quoque semen, aut lactucę, seu nymphęæ semen, & radix quę cum vino nigro austero in potu exhiberi debent, ex Tralliani sententia, Vel ex aqua bibenda prębeantur, præsertim, in qua ferrum sæpe fuerit extinctum, aut in qua fuerint decocta portulacę, seu sanguinarię folia, iis potissimum, in quibus semē biliosum, ac acre reperitur: quibus etiam confert corticem radicis halicacabi cum eadem aqua bibendum exhibere; Valet quoque peculiariter ad hoc non solum temperamento, sed tota ipsius substantia, licet calida sit, Ruta, (vt idem Alex. inquit,) nanq; ea comesta semen coagulat, & corrumpit, ut refert Aetius. Optimum quoque censetur (vt liquet ex eodem auctore) laminā plumbeam lumbis supponere, tum eorum, qui in somno, tum qui alias semen profundunt, multum enim refrigerare consueuit. In his uero, qui plumbi duritiem ferre non possunt, ex prædictis herbis refrigerantibus quædam arefacta substernantur: quibus etiam viticis folia, rutę, ac calaminthæ commisceantur, maxime vero & rosæ, prosunt enim hæc citra renum læsionem, Nam uehementes refrigerationes eorum, quæ lumbis subduntur, renes iniuria afficiunt, vt ipse inquit: quanquam ante eum Galen. non modo hæc, sed nonnulla alia, quę conscripsimus medicamenta 6. de sanit. tuenda, scripta reliquerit: quo loco etiam assiduum usum seminis viticis, ac etiam rutæ pro cibo commendauit, idque magnopere conferre cuiusdam experientia, comprobauit. Nos uero tanquam experientia comprobata, quibus vti consueuimus, medicamenta quædam conscribemus, inter quæ syr. est qui recipit sanguinarię, acetosellæ, plantaginis, cuiuslibet P.j. portulacę, capreolorum uitis, vmbilici ueneris, & rubi ana manip. i.s. myrtillorum, seminum coriandrorum pręparatorum, ac seminum papaueris albi, singul. unc.s. foliorum lactucæ, florum nenupharis, borraginis, & violarum ana manip.s. foliorum rutæ, viticis, menthæ, ac calaminthæ siccorum ana ʒ. iiii. bulliant secundum artem in aqua pluuiali quantum satis sit, de qua recipe lib. iiii. dein. succi rosarum

[Margin notes: Loco citato. / Medicamentorum ratio. / Locis citatis. / Citato loco. / Aet lib. 11. c. 34 / cap. 14]

sarum rubearum,granatorum,& pomorum accidorum ana lib.s.a diicito, & cum saccharo,exiguoque aceto fiat syr.quo vtatur æger sæpius singulis diebus vnc.ii.vel iii.absorbens.Item pastilli hoc modo confici poterunt, Recipe semini rutæ,agni casti, & vrticæ ana scrup.s.seminis lactucæ, portulacæ, plantaginis,& papaueris albi,singul.scrup.i.seminum coriandrorum præparatorum & canapis torrefactorum ana gra. iiii.diacalaminthæ.ʒ.ii. cornu cerui vsti,seminis rosarum,sandalorum,& corallorum rubeorum ana grana vii. seminnm melonum ʒ.iii.sacchari dissoluti in aqua rosarum,quantum satis sit, formentur pastilli,quorum vnum cum pauco vino rubeo astringenti,aut pauca aqua,in qua sæpius ferrum fuerit extinctum, aut etiam eisdem simul permixtis,assumant pro qualibet vice: Vnguentum etiam, quo vt consueui, tale est:Recipe olei rosacei,omphacini,cytoniorum,de nenuphare, & myrtini ana vnc.i.cremoris seminis lini,& seminum cytoniorum extracti cum aqua rosacea ana vnc.s.foliorum rutæ,agni casti, & menthæ siccorum ana .ʒ.s.succi polygoni,portulacæ,& semperuiui ana vnc.i.s.pulueris corallorum, & sandalorum rubeorum,sanguinis,draconis,& boli armeniæ ana .ʒ.i. ceræ quantum satis sit,& aceti parum,misceantur,& fiat vnguentum verum vbi rigido,seu intento pene seminis profluuium fiat,si propterea quod morbo comitiali,aut alia vehementi conunlsione æger laboret, eueniat, his opitulandum est cum his medicamentis,quæ prædictas affectiones curare valent, quorum copiam propriis capitibus studiosi reperient. Neque tamen prætereundum circa lumbos & pubem prædicta medicamenta adhibere: At si particularem quampiam dispositionem conuulsioni similem seminaria vasa patiantur,& propterea seminis profluuium accidat,iis,quæ sequenti cap.de priapismo dicemus vtendum,erit,potissimum si ex flatuoso spiritu eadẽ in eis excitetur affectio: quanquam lentium decoctum in potu sumptum,præter id, quod semen extinguat,membri etiam tentiginem remittere,ac sedare valuat,vt quidam aiũt ex Aetii testimonio. Li.11,c.34

περὶ πριαπισμοῦ, καὶ σατυριάσεως.

id est de priapismo,& satyriasi. Cap. 105.

INter multa, adeo atque admiranda instrumenta,quæ ad generis propagationem à natura comparata, nihil minus admirabilem constructionẽ inspicias ipsius pudendi,seu colis corpus siquidem neruosum,cauum seu cauernosum & durum,ex osse quidem emergens,non aliter quàm reliqua alia ligamenta,eo duntaxat ab eis discrepant,quod cauum, atque cauernosum sit,& propterea quod eius vtilitas ita flagitabat, vt 15. de vsu parti. à Gal.scriptum est: cum nanque libidinis impetu quispiam stimulatur volentibus nobis pudendum ipsum intendi debebat exacte nedum coitus causa, sed vt semen quam longissime ab eodem iaculetur,propterea eius essentia talis est,qualis in nulla alia nostri corporis parte est videre: neruosum siquidem corpus existens(vt diximus)ac omniquaque fistulosum, & durum, excepta ea parte,quàm glandem vocant. distenditur autem protinus vbi ad coitum animal insurgit à naturali facultate, quæ illum attollere potest, Nam eas actiones,quarum gratia à natura partes institutæ sunt, protinus ab initio citra doctrinam aggrediuntur,cum vsus requirit(eodem Galen.auctore) 6. de loc. affect. Verum cum sic extensus fuerit à vaporoso spiritu ab arteriis influente,in tumore attollitur,atqui à spiritu in tumorem ipsum attolli manifeste patet, iis, qui celeritatem eius,& cum intumescit, & cum iterum residet, perpendunt, spiritu eodem modo eius extensionem sequente, quemadmodum pulmo thoracem, ob eam, quam habet ad motum ipsius

cap.1.2.&3 Cap.6

sequelam, Et ob hanc rem replentis fistulosum neruum spiritus vim cum ac coitum irrumpit anima, non arterias proprie referre debemus, sed ad eiusdem nerui propriam actionem, quæ ex propria eiusdem partis essentia proficiscitur, vt liquet eodem 6. de loc. affect. etenim probabile est vniuersi corporis arterias eadem habere actionem, quippe cum eodem tempore totius animalis omnes inter sese similiter producantur. Itaque haudquaquam par esse videtur vt arteriȩ pudendis insertæ, aliam quampiam habeant facultatem præter eam, quam antea in toto corpore habebant, nisi quod ampliora sint ipsis quam cȩteris arteriis ora, & quidem iure optimo ad celeritatem sequelæ, ad id quod euacuatur, sic præparata, semper enim natura quod vnicuique actioni utile est, undiquaque explere uidetur. At quoniam quandoque euenit ut nullo præcedente ad libidinem stimulo, atque desiderio, talis fiat pudendi, seu colis extensio in longitudinem, atque circulo quoque totus augeatur, propterea affectus quidam excitatur, qui a græcis πριαπισμὸς, latine quoque priapismus dicitur deducta denominatione a priapo, quem ita finxerunt, atque pictura descripserunt homines, quasi ei suapte natura huiusmodi coles esset, eodem Gal. auctore citato lib. 6. de loc. affectio. quem secutus est Aetius cap. 32. lib. 11. Est autem affectus hic (ut eidem Aetio visum est) tentigo pudendi, atque auctio in longum, & spissum, cita rei uenereȩ appetentiam, ex caliditate quadam acquisititia cum inflammatione quadam & dolore locorum consistens: Paulus quoque cap. 57. lib. 3. Priapismum esse firmum genitalis incrementum, quod in longum, latumque intumescit citra ueneris appetentiam, fatetur: Gal. autem citato loco priapismum esse dixit, cum coles & in longitudine, & circulo totus augetur nullo stimulante ad libidinem aut desiderio, aut aquisitio calore, vt quibusdam accidere consueuit, qui supini decumbunt. Verum breuiori compendio (vt ipse inquit) dicere poteris. Priapismum esse permanentem colis, aut auctionem, aut tumorem: & 6. de comp. medic. secundum locos ait, Priapismus est auctio pudendi stabilis in longitudinem, ac orbem tumefacti citra rei Veneræ appetentiam: consulto autem ab eo addita sunt verba illa, aut acquisitio calore, nam vbi ob supinum decumbitum calfacti sunt lumbi adeo, ut coles extendatur, etiam nullo stimulante ad libidinem desiderio, haudquaquam priapismus dicitur, sed par est (vt idem Galen. inquit) vt calfactis lumbis, & arteriæ etiam calidiores reddantur, & propterea magis pateant earum ora, Quamobrem non exiguam tunc spiritus essentiam in fistulosum neruum effundant, qui paulatim impletus colem extendit stimulante ad libidinem ipso calore ob supinum decubitum acquisito: Attamen neque firmum, neque stabile tale incrementum erit. Quod si cum eodem colis tumore seu augmento eiusdem colis palpitatio contingat affectum non amplius priapismum, sed satyriasim appellare consueuerunt, vt liquet ex Paulo cap. 56. lib. 3. Quod vero priapismus colis, seu pudendi affectus sit, ex Gal. patet. 6. de loc. affect. Ipse nanque siue præcipuo, & proprio affectu, siue secundario, & per consensum afficiatur, prout diuersimode affectio hȩc generationem habet, vt dicemus: illudque confirmari poterit eiusdem functione læsa: erat autem eius functio, vt protinus stimulato ad libidinem animali distenderetur naturaliter ab eius naturali facultate, cum vero nullo præcedente desiderio aut libidinis impetu, neque supino decubitu ipse inuitus distenditur eius distentio prȩter naturam existit. At ipse affectus morbus est in magnitudine, seu quātitate. Nam ex inflationum genere existit, vt liquet ex eodem Galen. 14. meth. med. Præter autem inuitam erectionem ipsius pudendi priapismo laborantibus dolores contingunt, quales tetanici habent, & ii, qui reliquis membris distendun tur, etenim inflatum, & distentum pudendum ipsum conuulsionis modo afficitur,

Cap. ultimo.

Capite citato

Priapismus, quid sit.

Cap. 9.

6. de sanit. tuenda cap. 5.

Satiryasis quid sit.

Cap. ultimo.

Quæ pars in ei afficiatur.

Quis affectus præter naturam sit priapismus.

Cap. 7.

citur, vt testatur Aetius. At qui velut principes causas auctionis eius, aut crectionis naturalis plenitudo existit, vel nerui ipsius fistulosi, vel arteriarum, aut etiam vtriusque cum ex priore conditione mutantur (vt eodem 6. de loc. affe. scriptum est) ita quoque vel ob arteriam orta immodice patentia vel vaporosum spiritum fistuloso neruo ortum, hic affectus excitatur, Vtrum autem potius pro causa sit habendum inquirere oportet præsertim ex iis, quæ præcesserunt, & ex modo curationis inquit Gal. & quanquam ab vtrisque ipsum fieri posse existimauit, crebrius tamen ob arteriarum ora patentia sequi dixit: quippe cum facilius sit et distendi, quàm flatuosum spiritum in neruo generari, experientia item, nedum ratione illud comprobauit, Cum sæpenumero fatetur se uidisse hunc affectum excitatum ob arteriarum iam dictam dispositionem, semel autem ob ipsius nerui præcipuum, ac proprium affectum; perpetuo tamen halituosi spiritus impletio affectum hunc excitat, vt 14. meth. med. 3. de caus. sympt. & 9. de comp. medic. secundum locos scriptum est: ex humoribus viscosis, ac crassis per moderatam caliditatem. Interim genito eodem alituoso spiritu: Verum vbi in eodem fistuloso neruo flatuosus spiritus fuerit genitus, ex continua eiusdem, quę precessit palpitatione dignoscitur, quemadmodum è diuerso vbi supra modum arteriarum ora, quæ ad pudendum deueniunt, fuerint patefacta, atque propterea affatim spiritus multitudo ad ipsum colem affluat, nullum tale symptoma præcedere solet: Incidunt autem quidam in talem affectionem cum longo tempore præter consuetudinem à concubitu abstinuerunt, si multo semine abundent, præsertim cum non student, vt multa exercitatione sanguinis abundantia dissipetur: alij enim, qui mali succi alimentis, ac acribus vsi sunt atque etiam quidam ubi ante nequaquam cingi consueuisset, in hanc affectionem incidit, cum duobus mensibus præcinctus peregre proficisceretur, ex Gal.. testimonio Coniiciendum itaque est iam dictis arteriarum ora nimis patefacta fuisse: Aliis ob humorum copiam seu vitium, & acrimoniam, aliis vero ob flatuosum spiritum; & sine ordine, & violenter vacuatum. Cæterum ex quacunque causa arteriarum ora patefiant, adeo vt affectus hic generetur, colem secundario, & per consensum, non autem proprio, ac præcipuo affectu laborare consonum est: quemadmodum si spiritus flatuosus in eo fuerit genitus, ipsũ proprie, ac præcipue affectus infestat: Incidit autem hoc vitium non sane multis, sed iuuenibus magis, quàm aliis ætatibus, vt inquit Gal. 14. met. med. Neque ipsum despiciendum erit, Nam ex præcipiti perire solent nisi confestim eis auxilium feratur, Aetio teste, Cum uero moriantur, ventre inflantur, & frigidum exudant: id quod & eis euenit, qui aliis conuulsionis modis perimunt. Qua de re pro eius curatione, & victus, & pharmaca exhibeantur attenuatorię facultatis citra manifestam calfactionem, vt testatur Gal. 9. de comp. med. secundum locos. Exhibendus itaque est victus, qui & flatui aduersetur, & siccet, ex auctoritate eiusdem 14. meh. med. abstinendum qua a cibis calidioribus, qui materiam in spiritum resoluunt, aperiuntq; arterias tendentes in pudendum: nec duntaxat ab eis abstinendum: verum etiam ab his qui uiscosum humorem pariunt, aut multum semen efficiunt, vt Alex. visum est: quinimo in primis morbi diebus usque ad dies tres in inedia eos asseruare oportet, dein cibum paucum generis frumentacei, qui leniter attenuare ualeat, citra manifestam calfactionem, atque omnino nihil inflantem exhibere conuenit, vt liquet ex Aetio, eosque in aquæ potu continere, seu ea, in qua coriandri semina pręparata suerint incocta. Motu quoque, & exercitio, ægri utantur, potissimum paruæ pilæ, ac frictione partum superiorum: In latus itẽ decũbant, substernendaque in strato sunt ea, quæ ad seminis profluuium dicta sunt. Similiter a spectaculis, narrationibus, turpi consuetudine,

Causæ.
Lib. 11. cap. 32.
Capite citato.
Immediata priapismi causa.
14. met cap. 7.
3. de caus. sym. cap. 4.
9. de comp. med. sec. loc. cap. 9.
6. de loc. affect. in fine.
Prognostica. Cap. 7.
Loco citato
Curandi methodus.
cap. 5.
Ratio uictus, cap. 7.
Lib. 9. cap. 11.
citato loco.

imaginatione, ac commemoratione eorum, quæ ad uenerem excitare queunt penitus sunt arcendi: nam qui præter uictum calidum, ac humidũ, quo semen rursus gignebatur, etiam a turpibus desiderijs non cessarunt, hi quoque post mortem rectum, intentumq; habere pudendum deprehẽsi sunt, ut idẽ Alex. refert: Nullis etiam venus prodest, nisi quibus ex huius abstinentia semen abundare coniicimus, ut inquit Paulus, quemadmodum cuidam amico Gal. consuluit, modo post seminis excretionem, postea a narrationibus, spectaculis, ac meditationibus libidinem suscitare potentibus summopere caueret, vt ab eodem 6. de loc. affect. scriptum est: Quo vero ad medicamentorum rationem attinet, priusquam ad iam dicta medicamenta deuenias, totum corpus vacuare oportet, modo id capax uacuationis sit, ea tamen utens vacuatione, quam cubans aptissime sustinere possit: & quoniam inuenibus magis quã aliis ætatibus hoc excitatur uitium, ut diximus ex Galen. auctoritate: Ea propter his sanguinis missio pręcipue est salutis, Ceu nec ætate eorum eam recusante, vt idem Gal. fatetur citato lib. 14. meth. med. A principio itaque statim propter dolores, & inflammationes, ab hac affectione prehensos venam secare conuenit, potissimum si multo semine abundant, ac præter consuetudinem a uentre se abstinuerint: secus autem interna dextri cubiti uena, vtpote quę celerrime, & plurimum ex iis, quę principes sunt, partibus vena hæc corpus vacuat, vt 4. de rat. vic. in morbis acutis à Gal. decretum est: nec non & ab inferioribus eadem promptissime reuellit: Verum vbi vitiosi magis succi in toto corpore redundarint, purgatione utendum erit, quamuis in priapismo vomitoriis medicamentis potius, quàm subducentibus aluum sit utendũ, ex eiusdem Gal. sententia præcitato lib. 14. meth. med. & 9. de comp. med. secundum locos. Eandem quoque sententiã sectati sunt Paulus, & Aetius. Atqui licet ab efficacioribus purgantibus pharmacis in totum abstinendum sit, vt eidem Aetio visum est, & potius uomitoriis medicamentis utendũ, auersionis in contrarium gratia, attamen ubi insuetus ad vomitionem fuerit æger, aut medicamentis vomitoriis vti recusarit, leuioribus quibusdam medicamentis aluum subducentibus, quæ vicinas partes fluxione haudquaquam infestent, vti poteris, Cum neque id etiam Gal. negauit: ea sunt nostro æuo, quę lenien do purgant, veluti mel aereum, saccharum violaceum, syr. ex pluribus infusionibus rosarum, vel uiolarum, & reliqua huiusmodi, Vel lenibus clysteribus aluum submollies per betæ, & maluę decoctum, pauco mercurialis succo admixto, ut refert Aetius: Animum autem acribus, atque efficacioribus, ne inflammationes exacerbentur, cauere oportet, tam clysteribus, quàm purgantibus medicamentis: Nec minus cauenda sunt, quæ vrinæ ciendæ facultatẽ habent, ex auctoritate eiusdem Aetii. A sanguinis missione, seu purgatione ceratum ex simplici rosaceo factum, ac cum aqua frigida subactum pudendo, & lumbis imponatur: Sic nanque quendam Gal. percurauit a uenę sectione prędictis partibus ipsum imponens: quemadmodum & alium, qui post missum sanguinem humido medicamento, quod ex chamæmelo conficitur, fuit vsus, vt liquet eodem 14. meth. med. Hæc eadem medicamenta super easdem partes imposita 9. de compositione medicamentorum secundum locos comprobauit: Alexander vero idem ceratum rosaceum cum aqua frigida, & pauco aceto subactum commendauit: Lumbis autem, quæ euidenter refrigerat, imponenda, veluti est solanum, portulaca, hyoscyamus, & semperuiuum, & necessario etiam coles, & intercapedo inter anum, & pudendum ex aliquo leniter refrigerante illinitur, uelut est argenti spuma, cimolia, & cerusa, si aceto, aut posca, vel aqua sint diluta, ex Pauli, & Aetii sententia. Verum ipsi laboranti particulæ medicamentum, si ea calidior sit affecta, quo ad portionem caloris abundantis refrigeret, imponendum: sin aliter inter initia quidem

Eodem lib. 9. cap. 10.

Pau. lib. 3. c. 57.

In fine.

Medicamentorum ratio.

Venæ sectio.

Cap. 7

Comment. 24.

Purgatio.

14. meth. c. 8.

9. de comp. me. sec. loc. c. 9

Clysteres.

Topica.

14. meth. c. 7

9. de comp. me. sec. loc. c. 9

dem omnino, quod modice refrigeret, postea vero id necessum non est: Pari modo & quæ circa lumbos sunt particulæ omnes eiusdem facultatis medicamento sunt comprehendendę, ex eiusdem Gal. sententia eodem 14. method. med. Valde nanque frigida, præsertim quæ astringunt, & torporē inducunt, cauere oportet, ne affectus difficilis ad discutiendum reddatur, vt idem inquit Alexand. præsertim vbi hoc vitium ex flatuoso spiritu in cauernoso neruo orto fuerit excitatum, nam quæ siccant, ac flatum discutiunt absque valido calore hoc modo affectis adhibenda sunt: Optimum quoque erit tum colitum lumbis & inter capedini inter anum, & pudend um huiusmodi medicamentum reliquis imponere, quod recipit olei rosacei unc. i.s. chamæmelini unc.i. succi solani, aut semperuiui, seu portulacæ, unc.s. argenti spumę, & cerusæ ana ʒ.ii. ceræ, & aceti parum, fiat vnguētum: & rursus ea præbenda sunt, quæ naturali efficacia prædita per experientiam sunt inuenta, veluti est nympheæ semen, ac radix, vicisq; semen, ac etiam rutæ; ea nanq; potui exhibenda sunt: & ruta etiam viridis absoniis admisceatur, ac ipsum rutæ semen copiosè comedatur; non tamen à principio hoc fiat nanq; multum calfacit, sed posterius post aliorum extenuantium vsum: nympheę autem semen ac radix à principio præberi poterit, ex sententia eiusdem Gal. præcitatis locis: est nanque illud commune preceptum omnium ferme, quos vitiosus succus creat, morborum, quod in fine calfacientibus, & siccantibus sit vtendum: quippe hæc quod reliquum humoris est, prorsus absumūt, vt ipse inquit. Amplius ea in potu exhibenda sunt, vbi hæc non suffecerint, quæ prçcedenti cap. de seminis profluuio descripsimus, potissimum quę genituram infirmare possunt, ac extinguere. At si prorogatur vitium, cucurbitulæ cute ferro incisa defigendæ sunt, præsertim si sanguinis multitudo adesse adhuc videatur: Et hirudines adhibendæ etiam eo casu, vt eisdem Paulo, & Aetio visum est. Mulieribus quoque hęc affectio satyrisis, & tentigo dicta accidit, ad quam consequitur ingens pudendorum pruritus cū dolore, ita ut mulier locis assidue manus admoueat, atq; ideo intolerabili veneris desiderio contabescat, & falsi humoris affluentis acrimoniam ac mordacitatem percipiat vel liquet ex Aetio ca. 82. lib. 16 quanquam eis raro hoc malum accidat, vt inquit Paulus cap, 56. li. 3. Qua de re ipsis etiam à principio uena secunda est, alimentum contrahendum, & pubi, ac lumbis illinenda quę leniter refrigerant, ac contrahunt, vt eidem auctori visum est: reliqua vero ab eodem præcitato loco petenda sunt.

cap. 9 | *Quæ a tota substantia conferunt.* | *14. met. c. 7. & 9. de com. medi. sec. loc. c. 9* | *Satyriasis etiā mulieribus accidit.*

περὶ ἀπράκτων μορίων.

id est de ignauis partibus genitalibus. **Cap. 106.**

NON minus sæui, quàm impii diceremur si pauperculis, qui nuper uxorem duxerunt eisque potissimum, quibus magistratus, aut regni amissio immitet nec non & mœstis male nuptis eorum vxoribus auxilia non prçberemus, cum inefficaces ipsi in veneris congressibus deprehenduntur contrario vitio laborantes, quam ii, qui præcedenti affectu cōflictati sunt. Qua propter pauca etiam de hoc vitio verba faciemus: Estque affectus hic impotentia quædam ad rem veneream exercendam, quamuis ea vti cupiant, vt ex Aetio colligitur 35. libr. 11. propterea quod ignaua, & impotentia genitalia membra habent: Afficiatur autem in hoc vitio pudendum, cuius proprium munus est, vbi ad coitum insurgit animal, media eius naturali facultate, quę ipsum attollere potest, vt protinus distendatur, velut præcedenti cap. iuxta Galen. sententiam annotauimus. Affectio autem symptoma est in genere noxe fūnctionum naturalium, ac eiusdem pudendi propriæ

Quid sit affectus hic. | *Quę pars in eo afficiatur.* | *Quis affectus*

praeter naturam sit causę.

propriæ, ablatæ nam neque hi in venerem ruunt, & propterea ignaui fiunt, vt inquit Paulus cap.58.lib 3.Excitatur autem vt plurimum, Vel ex pudendorum resolutione,quæ ob frigidam aliquam intemperiem in eis exortam, efficitur; Vel ob seminis inopiam. Quanquam etiam ob reliquas causas quandoque excitari contingat,renum præsertim occasione, aut reliquarum partium principum. Atqui nos relictis huiuscemodi causis, quibus oportet conuenientem quoque curationem accommodare cum affuerit, si affectus hic ob particularum resolutionem,vel seminis incopiam duntaxat fuerit ortus,remedia conscribemus. Cęterum facile quispiam percipiat, numquid ex seminis inopia fuerit genita affectio,an propter colis resolutionem, cum ex præsentibus,tum etiam ex his,quæ præcesserunt, inditiis, corporis naturam,temperamentum,ætatem,ac præcedentem victus rationem rimatus.Nec minus quoque & curandi tationem inueniet, Nanque tam alimenta quam medicamenta,quæ ipsis conueniunt,calefacientia, & inflantia necnon & seminis gignendi potentia prædita esse debent, ex Aetii testimonio, Etenim semen generant. Cibi quidem,qui bene nutriunt, & flatuosi sunt,totisque substantiis familiares,medicamenta vero calida, & flatuosa. Ipsum etiam prouocant,quæcunque calida sunt, & flatuosa absque desiccatione,quoniam cum seminis substantia ex bona superfluitate generationem sortiatur, sitque etiam flatuosa, bene nutriant, & flatuosa siut. necesse est, quæcunque semen,aut procreare, aut prouocare possunt, ex Gale.sententia 5.de simplicium medicamentorum facultatibus. Carnes itaque pro cibo eligantur gallinarum,caponum,perdicum, phasianorum ,starnarum, iuuenum columbarum, turdorum ,meralum, necnon reliquarum paruarum auium montanarum; magnopere autem perdicis,oua,ac gallorum testiculi ad coitum excitant, vt inquit Aetius.& quoniam non solum quod bene nutriant cibi necesse est, sed etiam flatuosi sint oportet, propterea cum eisdem aut per se soli bulbi conueniunt,cicer, fabæ, nux pinea, vt ex Gale .liquet citato loco.Similiter competit pastinacæ radix, ac etiam rapare,& porri, erucæ tum folia,tum semen maxime agrestis,orminum,anisum,fœniculum, amygdalę dulces,polypodes,& concharum genera, ex Aetii testimonio:vua quoque dulcis, ac recens, & erucæ semen tritum cum vitello oui in puluerem redactum, ac assumptum commendantur,Vinum bibant odoratum,rubeum aut subrubeum,vitentque omnino aquæ potum:infernas autem corporis partes eos exercere conuenit: in mollibus lectis dormiant,ac legant,quæ ad coitum cohortantur. Lectionibus item, ac spectaculis huiusmodi assideant, ex eiusdem Aetii sententia. Quo vero ad medicamentorum rationem attinet multi seminis esse.dicuntur, scincus, & satyrion, quemadmodum simul cibi,& medicamenta sunt lini semen,& eruca, vt eodem 5.de simplicium medicam.facultatibus liquet testes vulpis sicci, triti cochlearii mensura potati membri tentiginem faciunt:partes etiam renes scinci amplectentes ad tentiginem pudendorum excitandam bibantur. Similiter & maior bulbus orchis herbæ, quæ etiam testiculi appellationem habet, cum lacte potatus tentiginem ciet,pudendum item cerui aridum vnius drachmæ pondere cum vino meraciore præbeto,vt inquit Aetius. Compositis item medicamentis in hunc vsum vti poteris,vt mithridato,diamoscho dulci, diambra, ac diasatyrion, cuiuslibet ʒ.i.cum pauco vino odorato prębens. Vel in hunc modum medicamentum conficito,Recipe seminis erucę, vrticæ, anisi, ac fœniculi, & pastinacæ, singula .ʒ.s.nucis pineæ,amygdalarum dulcium ana ʒ.ii. piperis,cinnamomi,cuiuslibet vnc .s. ramenti genitalis ceruini,ac satyrii ana vnc.i.diambræ,seu diamusci,vel diasatyrii ʒ.i.s.facchari dissoluti in aqua mel lissophylli,& rosarum quantum satis,fit fiant in morsulis ponderis vnc. i. & cum

curandi methodus

Victus ratio cap.23

Medicamentorum ratio, cap.23

cum odorato vino fuluo seu subrubeo præbeatur ante cęnam, vel etiam mane ante prandium. Naturalia quoque continue oleo, vngantur, cui adiectum sit radicis narcissi momentum, cocci gnidii, seminis vrticæ, pyrethri, aut viticis, vt liquet ex Paulo cap.36.lib.primi: Priuatim autem stellio concrematus, in pollinemque redactus magno dextri pedis digito oleo adiecto illinitur, & venus exercetur: Vbi cessare voles, digitus abluitur, vt liquet ex eodem auctore cap.58.lib.3. Leporis quoque coagulum, aut leonis adipem pudendo illinitio deinde tria piperis genera cum tragacanthi succo testiculis, intercapedini inter anum, & pudendum, ac lumbis illinito, ex Oribasio. Vel olei liliacei recipe, mastichini, & de castoreo ana vnc.j. adipis leonis vnc.s. piretrhi piperis, cyperi, myrrhæ, ac sulphuris viui ana ʒ.i. moschi grana iiii. misceantur & cum cera quantum satis sit, fiat vnguentum, quo pudendum, testes, locus inter anum, & pudendum, ac lumbi illlinantur.

περὶ τῶν τῆς μήτρας παθῶν, καὶ πρῶτον περὶ ἐποχῆς ἐκμήνων id est de vteri affectibus, & primo de mensium suppressione. Cap. 107.

IN construendis animalis partibus, eis inquam, quæ ad generis instaurationem fuerunt fabricatæ, natura non colem duntaxat, & testes, verum etiā tanquam maxime necessarium vterum machinata est, quem græci modo μήτραν eo quod ex ipsa omnia animantia, velut à matre oriantur, quandoque ὑστέραν quod posterior situ sit omnibus visceribus appellarunt, Aetio teste cap. primo lib.16. Cum itaque vterus tanquam concipiendi instrumentum à natura esset productus, non ab re ventri ipsum subiecit, qui locus est (tum ad vsum venereorum, tum ad semen recipiendum, & præterea ad fœtus incrementum, atque perfecti enixum) opportunissimus, Nam ad coitum locum nullum accommodatiorem in toto animalis corpore inuenias, quoniam longe ab instrumentis, quæ faciei insunt, sit dissitus ad fœtus etiam augmentum opportunissimus. quod eo loco possit sine dolore distendi plurimum: ad partum vtilissimus, quod ad inferiora, & ad crura exitus fętui sit futurus facilior, Galeno auctore 14. de vsu part. nec mirum si omnes partes, quæ sunt in viris, in mulieribus etiam reperias, tamen eo duntaxat discrepent, quod in mulieribus hæ partes, quæ ad generis instaurationem sunt fabricatæ, intus sunt conditæ, In viris autem sunt extra, Nam quamuis homo animal sit omniū perfectissimū, nihilominus eo ipso rursus vir muliere est perfectior cuius perfectionis causa caloris exuperantia existit: hic enim primum est naturæ instrumentum: Quapropter in quibus parcior inuenitur, in his opificium sit imperfectius est necesse. quo fit ut admirari non liceat si fœmina mare tanto est imperfectior, quanto frigidior, vt eodem 14 de vsu part. à Galen. scriptum est, qua etiam ratione mulier partibus genitalibus, velut & reliquis viro est imperfectior: & propterea parte eædem, quæ intus formatę fuerunt, dum ipso vero adhuc gestaretur, cum extare, & foras emicare præ caloris imbecillitate non potuissent, animal, quod conformabatur imperfectius eo quod vndique est absolutum reddiderunt: Nam quemadmodum talpæ oculi exprimi intus incepti foras à natura propelli non potuerunt, ita membra genitalia fœminis intus formata in exteriorem partem nequiuerunt emergere ob imbecilliorē videlicet, ac imperfectiorem fœmine naturam, in eo tamen talpis perfectior fœminea natura euasit, quod talpę nullam ex cæcitate vtilitatem consequuntur: fœminæ vero non parum hac membrorum suorum imperfecta fabrica ad generis successionem conferunt, vt ex eodem Galen. liquet libr. secund. de semine: Neque credendum est opificem partem totius generis

Marginal notes: cap.3.in prin. — cap.6.in prin. — Cap.5.ante fin.

generis nostri dimidiam sua sponte imperfectam, ac velut mancam fuisse facturum, nisi imperfectionem hanc magna quædam vtilitas fuisset sequutura: etenim propterea quod intus sunt conditæ partes hæ, vterus ad semen recipiendum, fætusq; generationem ad retentionem hac ratione fuit appositus: fætus item non modo ad primam sui constitutionem, sed ad omne etiam deinceps incrementum materiam postulabat copiosam, & proinde duorum alterum ipsi accidisse opus fuisset, aut vt ipsius vtero gerentis alimentum raperet, aut vt superfluum acciperet, verum rapere non erat melius superfluum vero assumere non poterat, si fœmina fuisset calidissima, discuteret enim ipsum sic, & facile exiccaret: frigidiorem igitur eam eo vsque fieri satius fuit, quo ad alimentum; quod confecisset, totum discutere non posset: quod enim est frigidus ne concoquere quidem potest, quod vero calidius vt concoquere, ita discutere valide potest, Quod vero non ita multum a calidissimo relinquitur, & coquere satis, vi quod non amplius est frigidum, & relinquere aliquid superfluum, ceu quod non vehementer adeo sit calidum potest Hęc denique est frigiditatis fœminæ vtilitas quam mox sequutura erat partium imperfectio, (vt diximus) cum ipsæ præ caloris imbecillitate foras prorumpere non possent, quod quidem commodum maximum, ac secundum est ad generis instaurationem: Hinc fit vt vterus instrumentum semini recipiendo ac retinendo, fętui præterea alendo, ac perficiendo sit aptum, quanquam non in omni ætate: quoniam neque in imperfectis, neque in eis, quæ consueuerunt tantum habet magnitudinem, quod ad concipiendum sit aptus, sed in solis ętate florentibus proportionata talis magnitudo reperitur quemadmodum etiam & ipsum excrementum, seu fætus alimentum in solis florentibus animalibus abundare potest, Nam in declinantibus, cum vires sint imbecillę alimentum non rite concoquitur, quo fit, vt cum illis bene agatur, si ad suum proprium vsum alimentum, quod satis sit, possint comparare: In eis autem quæ augentur, licet valentes sint vires, & ob eam causam alimentum benignum concoquant plurimum, tamen cum duabus actionibus nutritioni scilicet, & auctioni sufficere oporteat, superfluum nihil relinquitur. In solis igitur ętate florentibus, seu augeri iam desinentibus, & viribus adhuc valentibus, magna huius benigni alimenti est affluentia: & quoniam quicquid ex alimento, siue bono siue malo superuacaneum est, id à ualidioribus membris ad infirmiora depelli solet; propterea effectum est, vt cum in ipsis (vtpote extremis in formatione) partibus natura defecerit, atque infirmissima omnium euaserint, ea excrementa, quæ in ipsis mulieribus redundant seu redundans sanguis ad omnium infirmissima partes (quæ genitales sunt) feratur: Mittuntur nanque in venas, quæ vero committuntur, menses, & non attrahuutur: nimirum cum vterus ad delationem eorum nihil conferat vt 5. de simplic. medicamentorum facultatibus testatur Gal. qui quidem sanguis menstruus fœminis ipsis antequam concipiant singulis mensibus sit purgatio salubris: Vbi vero concepere, alimentum fœtibus acommodatum euadit. Fluere autem incipiunt mulierum plurimis menses circa decimum quartum annum, iuxta Aetii, & Pauli sententiam: paucis vero ante decimum tertium, aut duodecimum; plerisque autem post decimum quartum erumpunt, ex eiusdem Pauli testimonio: quo etiam tempore & pubescunt mulieres, & mammæ ipsis & intubescunt: Non tamen cuncti eodem tempore, eademq; mensura, & per totidem dies prodeunt. Nam multis ad duos, tresve dies, non paucis vsque ad quintum profluunt: aliis etiam vsque ad septimum rarę vero ad duodecimum purgatæ sunt. plerisque etiam minus duarum heminarum mensuram quatuor dierum spatio, interpositis viginti duobus diebus, aut summum triginta, singulis mensibus deferunt: Porro desinunt etiam

Cap. 22. post prin.

Aet lib. 16. c. 4
Pau lib. 3. c. 60

etiam menses aliis anno quinquagesimo: paucis vero vsque ad sexagesimum edurant; nonnullis, præsertim obesis, a trigesimo quinto anno menses cessare incipiunt, vt eisdem auctoribus visum est. Cæterum sanguinis, qui profluit copia paulatim usque ad ætatis vigorem augescit: deinde aliquandiu æqualitatem seruans, paululum penitus crescit, aut minuitur: At vbi ad finem tendit paulatim rursus minuitur, donec in totum desinat, eodem Aetro teste. Cum itaque mulieres menstrua purgatione omnino carent: vel naturale est, vel pręter naturam: Naturale siquidem, quantum ad ætatem attinet (ut diximus) vel infra decimum quartum, vel ultra quinquagesimum annum. Pręgnantibus quoque secundum naturam menses supprimuntur: Similiter & cantrices, & saltatrices, quoniam quicquid in eis superfluum est, nimia exercitii uehementia consumit, non purgantur: & in summa (vt inquit Aetius) mulieres calidioris temperaturæ, & fortibus exercitiis vtentes, & agrestes parum purgantur: Dignosces autem si secundum naturam menses supprimantur, quoniam mulier nulla inde molestia, vel totius corporis, vel vteri afficitur, vt inquit Aetius. Atqui non de hac, sed de ea mensium suppressione nos proprie loqui intendimus, quæ pręter naturam, existit ex quapiam præternaturali causa orta, vel totius corporis vitio, vel uteri, & partiũ eius proprio, vt dicemus: quanquam semper ipsi vtero tribuenda affectio sit, eo vel primarie, vel secundarie, & per consensum affecto: nanque à toto corpore (vt diximus) tanquam superfluum (uelut infirmissimam partem) ad vterum cum valet mulier, eodem nihil ad eorum translationem conferente, transmittitur: vt exinde ab eo naturaliter modo, & tempore, quo diximus expurgetur, vbi concipiendi, tempus non aderit: Nam conceptionis tempore ipsæ purgationes tanquam necessariæ in eo detinentur: & propterea non concipiunt quæ non purgantur: Recte itaque dicimus etiam vterum ipsum affici, cum non perueniant ad eum ea, quæ antea, cum secundum naturam se haberet, uenire solebant: Quod uero hoc vitium symptoma sit in genere retentorum immodice, liquet apud Galen. lib. de differ. & 3. de caus. sympt. Sed quod præter naturam menses detenti sint, ex pluribus inditiis dignoscere valebis: quorum primum, ac maximum est Hip. 39 apho 5. lib. cum dixit, Si mulier quę neque grauida est, neque peperit, lac habet, huic menstrua defecerunt: At nullo apparente in mammis lacte, vt refert Gal. 6. de loc. affect. hæc inditia aderunt, grauitas totum corpus molestat: fastidia cibi incidunt: horror inæqualis cum febre quandoque: & si uteri os claudatur cum quadam aderit duritie, propter quod differunt ab his, quę conceperunt: quibusdam dolor cum grauitate in uteri regione accidit, modo in una, quandoque in altera parte: quinetiam in coxam dolor transit, ac crus ipsum, quod è regione est, per incessum claudicat: pręterea lumborum, colli, & syncipitis dolor, qui etiam oculorum fundamenta infestat, sequi solet: item febres ardentes, & vrinę nigricantes cum rubra quadam sanie, perinde ac si aquæ, ex qua nuper mactatę carnes ablutæ fuerunt, fuliginem quis miscuisset: quemadmodum in Illustrissima Donna Maria Sansuerina Comitissa Nolæ sępius talem vrinam inspexi: quibusdam etiam urina, aut difficulter redditur, aut omnino supprimitur. Quod si longiori tempore menses supprimantur, nullamque medicus mulieri vocationem promoueat, tumor aliquis præter naturam in ilibus interdum exoritur, ostendens nimirum ex internis partibus quampiam esse inflammatam, nonnullis etiam in extrema ilium parte panus excitatur, vt liquet ex eodem Gal. præcitato li. 7. de loc. affec. Quoniam uero mensium suppressio nonnullos consequitur pręter naturam affectus, tum ipsius uteri proprios in quacunque eius parte ortos, siue circa eius cornua, siue ceruicem, siue totam eius cauitatem, cum etiam totius corporis communes, vt ex Gale. liquet

Loco citato.

Lib. 16. c. 51.

Lib. 16. c. 51.

Quæ pars afficiatur in mensium suppressione.

Quis affectus pręter naturam sit mensium suppressio.

Lib. de diff. sym. cap. ultimo.

3. de cau. sym.

Cap. 4

Cap. 5

Cap. 5

Suppressionis mensiũ causæ cap. 4.

Causæ ex parte uteri.

liquet 3.de cauſ.ſympt. Propterea eos narrabimus, primo affectus pręter naturam, qui ad vterum pertinent, & deinceps eos, qui toti corpori communes ſunt: Vnus autem & præcipuus vteri affectus retentionis menſium cauſa eius denſitas, atque duritia exiſtit, ſiue à natura corpus eius tale conditum fuerit, ſiue certo tempore vterum occupauerit, anguſtia item venarum veſtri ſtatim à principio congenita, vbi ſcilicet hac parte fœmina male eſt formata, aut eorundem vaſorum compreſsio, quæ ex his, quæ circumiacent fit, cum videlicet corpus immodice pingueſcit: nec non, & eiuſdem vteri intemperies quædam tum natura, tum ſub quibuſdam affectibus orta, ſuppreſsionis menſium cauſa exiſtunt: Interim quoque menſes retinentur ipſius ſanguinis occaſione quotiens quod uacuatur vel craſſum eſt, vel glutinoſum: quinetiam ſi ipſe ſanguis menſtruus ſine vitio ſit, cæterum in uaſis, quæ ad vterum pertinent, obſtructio quædam vel obſeratio prius facte, ſic quoque menſtruum retinebitur, vt idem Gal. teſtatur citato loco 3.de cau.ſympt.& com:apho.28,5.lib. Vitio itaque uel propriæ ſubſtantiæ ipſius uteri, vel vaſorum, quæ ad ipſum pertingunt, aut eiuſdemmet ſanguinis qui ad ipſum deuenit, contingit ſæpenumero menſes ſupprimi: Nos autem cunctas has cauſas vteri vitio prouenire fatemur; quemadmodum etiam ſi ob robur vaſorum eiuſdem ventri ſanguine ipſo ad alias particulas delato, contingat menſtruum detineri, eidem vtero vitium tribuimus: Sic ſi ob inflammationes, ſeu eius ceruicis diſtorſiones, aut peruerſiones, ſeu callos, aut carnis excreſcentias iſtic exortas, aut pinguedines copiam menſium purgatio prohibeatur, ad vteri vitium referendũ erit: nec minus ſi aut pellicula circa collum, aut oſculum vteri fuerit adnata quemadmodum his accidit, quæ imperforatę appellantur: Siue etiam vlcerũ cicatrices, quæ vaſorum oſcula in vtero excæcarunt: aut cicatrix obducta poſt abortum, ob quem vteri os fuerit exulceratum menſes detinebunt etiam uteri occaſione id fiet: Totius etiam corporis culpa aliquando prorſus non purgabitur fœmina, tum propter plura exercitia, tum propter tenuem victus rationem tum propter ſuccorum ad alias particulas inclinationem: & cum hæc ipſa mediocria ſunt, minus quàm pro naturæ debito purgabitur, vt eodẽ 3.de cau.ſympt.à Gal.ſcriptum eſt. Nos vero cunctas tum externas, tum internas ſuppreſsionis menſium cauſas totius corporis culpa dinumerabimus, ab externis exordientes. Nam aſsiduæ curæ, immodicus timor, ac mœror ingens, menſes ſupprimunt (Aetio teſte) item alimenta, vel infra, vel ſupramodum ingeſta: nam modicum alimentum ſtatim tranſpirat, multum vero meatus obturat, & excretionem intercepit: nimia quoque exercitij vehementia (quoniam quicquid ſuperfluum eſt conſumit) menſes ſupprimere valet: Internæ vero cauſæ ſunt calidiores, aut frigidiores totius corporis temperaturæ, calidiores ſiquidem hoc excrementum diſcutiunt, ac conſumunt: frigidiores vero quoniam craſsiorem, ac tenaciorem ſanguinem gignunt, vaſa vteri obſtruentem: habitus quoque graciles, aut obeſi nimium: graciles inquam, quoniam nihil penitus ſuperflui ſanguinis habent: obeſi vero ſeu pingues, propterea quod reliquis magis exangues ſunt, minimasque venulas habent. Nam ſanguis, qui in ipſis eſt paucisſimus, ferre in pinguedinem tranſit, & propterea teles minime omninum concipiunt, ut inquit Aetius. Ob diuturnũ etiam aliquem morbum fœminę extenuatæ non purgantur, vel propter præcedentem per nares, aut ſedem, aut quampiam aliam partem ſanguinis euacuationem, etiam per venæ ſectionem immodice factam, potiſsimum ex cubiti venis, Nam hæc ſanguinem ad ſuperiores corporis partes retrahens, menſtruas purgationes comprimit (Gal.auctore lib. de cur.rat. per venæ ſectionem:) nec minus & reliqua excretionum genera, velut eſt multus ſudor, aſsiduus vomitus, alui profluuia, & puſtularum omnes genus per entem erumpens

Ex vitio ſanguinis.

3.de cau.ſymp. Cap 4.

Ex parte totius corporis cauſæ.

Capite citato.

Externæ cauſæ Lib.16.c.51.

Internæ.

Loco citato.

Cap.18.

pens,morbique,acuti, & magni menses supprimere possunt,vt liquet ex eodem Aetio.Quædam etiam (vt ipse inquit)ob plenitudinem non purgantur. Has omnes suppressionis mensium causas cum totius corporis communes,tũ ipsius vteri proprias, & propriis earundem indiciis, ægrotantium sermonibus,corporum habitibus,ac ex præcedenti victus ratione, haud ægræ dignoscere queas. Et si accidat quod non omnino menses fuerint detenti,eorum quoque substantia,ac color considerandi sunt. Quod vero mulieribus, quæ non purgantur consueto more,sanguinis reiectationis,ac syderationis periculum immineat,testatur Aetius cap.quinquagesimo secundo,libr.decimo sexto.Et quædam in melancholicum atrę bilis morbum, aut insaniam delabuntur.Quapropter proroganda euacuatio eis non est,quippe cum menstruorum suppressio offendat, maxime si à partu supprimantur,nam non abundantiam modo,sed insignem etiam humorum pariunt prauitatem, vt 3.de morb.vulg. testatur Galen.Quibus autem vlcerum cicatrices oscula vasorum in vtero excæcarunt,& propterea menses fuerint detenti,penitus incurabiles sunt,quemadmodum curari quoque non possunt,vbi pellicula quædam circa collum statim à principio,aut osculum vteri fuerit adnata,nisi illa perforetur,aut resecetur,vt liquet ex eodem Aetio cap.51. Cæterum cum suppressorum mensiũ causæ tot sint,pro earum diuersitate,curationem quoque variari contingit:& cum plures earum facile curari possint,vt si ex externis causis menses detineãtur,nonnullæ etiam ac vterum pertineant,cum aliquo proprio affectu laborat,quarum curationem infra docebimus.Propterea si ex plenitudine,seu propter frigidorum humorum redundantiam, vel calidorum,aut nimiam caliditatem,seu frigidam corporis intemperiẽ suppresi fuerint menses,Curationem duntaxat instituemus,insimul quę menses prouocare possunt medicamenta conscribentes.Si itaque ob plenitudinem mulieres non purgantur, aliis consentientibus,venã secare conuenit.Nam copiosa sanguinis missione sanantur propterea(vt inquit Aetius)tum cubiti,tum tali venam secare oportet,neque eisdem proroganda euacuatio est,vt Galen.inquit libr. de curat.rat.per venæ sectionem,Verum nequaquam in cubito venas secandas esse admittit,nanque sectæ in cubito venæ reuellere purgationem assolent,sed in malleolis, aut poplitibus secari venam iussit,etenim ex cruribus euacuationes tantum abest vt attrahant,vt etiam menses promoueant,vt ipse inquit:Conciliari autẽ possunt,Nam Aetius magnam suppofuit plenitudinem,quæ cum copiosa euacuatione indigeret,vires,aut reliqua haudquaquam permitterent, quapropter capiti venas primo,deinceps eas,quę in talo secari iussit,vt ex vtrisque simul tanta possit sanguinis copia euacuari,quantam vnica sectione plenitudo requirebat:Galen.vero non adeo magnam plenitudinem inspiciens,& ex aduerso vires robustas inmulieribus plenitudine laborantibus supponẽs, eandem in poplitibus,seu tali venis venæ sectionem fieri decretum reliquit, Et eum dixit quod sectę in cubito venę mulierum reuellere purgationem assolent,ac purgationes menstruas comprimunt ad superiores corporis partes sanguinem retrahentes tanquam verum admittendum,vbi post eas poplitis,seu tali venæ non incidantur, Neque perpetuo cunctis mulieribus venam scindere necesse est,sed quibusdam malleolorum scarificationes satis esse queunt euacuandæ superfluitati,vt mulieribus albidioribus,ac carnosis,quibus paruæ sunt venę,& quæ sanguinem quoque tenuem aceruare solent,vt dicemus Tẽpus autem secandi venam non erit multo ante statum mensium tempus,sed vbi iam accesserit,tribus,quatuorve dicans consueti mulieri circuitus anteuertens,ut idem inquit Gale.Quantitatem autem,nedum plenitudinis quãtitas,sed uirium robur metietur:& ubi quidpiam non urgeat eandem sectionem uenę iteraret ut ius erit,quam semel uniuersim uacuare, aut in eodem

Loco citato.

Prognostica.

Cõmentario 3 commento 37

Lib.16

Si ob plenitudinem mẽses supprimantur,curatio.

Lib.16.cap.57

Venæ sectio.

Cap.15.

Conciliatur Aetius cum Gal.de uenæ sectione.

Lib.citato cap. 18

Tempus uenæ sectionis.

Lib.de cur.rat. per uenę sect.c. 18.

crure, vel in altero, vt videbitur. Conducit etiam nedum istis diebus, in quibus sanguinem vacuas, uerum & ante eos quatuor, aut quinque vt extenuantem uictum procures (eodem Galen. teste) & tenuis victus eisdem exhibetur, veluti est ptisanæ succus cum aceto præparatus, & olera ad hunc etiam vsũ idonea: Sanguine vero vacuato, medicamenta, quæ mẽses prouocare possunt, adhiberi debent, quorum infra mentio fiet. & cucurbitæ pubi, & inguinibus affigendæ sunt, siquidem menses euocant, vt liquet decimo tertio metho. medend. Si vero ob nimiam caliditatẽ citra calidorum humorum redundantiam mulieres non purgantur, licet victus rationem adeo instituere valeremus, vt menstrua purgatione non haberent opus, tamen quia conceptioni penitus aduersaretur, propterea conceptus gratia purgationes sunt necessariæ. Ea propter eas quam maxime humectare oportet quacunque ratione calidiores fuerint, siue ex naturali temperamento, siue ob exercitiorum excessum. Aer itaque eligendus est ad humidum, ac paulo ad frigidum vrgens, somno longiori vtantur, quies eligatur: exercitium autem vitetur, ac caueant immodicos animi affectus, iram, mæstitiam, timorem. Vberiore, humidioreq; cibo, ac potu utantur, vt ptisana, ac eius cremore, & amylo ex lacte parato. Ex oleribus, lactuca, cucurbita; E carnibus, caro gallinarum, caponum, & pullorum, & aliarum auium, quæ teneriores sunt: Similiter agni, hædi, ac recentis porcelli competit. Ptisana quoque in prædictorum carnium iure parari poterit, interim autem ex lacte, Pisces item, qui teneras carnes habent, gustari poterunt: Et ex fructibus, ficus recentes, vuæ maturæ, pepones, ac cucumeres, vt inquit Aetius: Nec erit absonum quandoque recentibus ouis gallinarum sorbilibus, aut etiam tremulis uti. Potus autem sit vinum tenue, album, dilutum non vetus, vt idem Aetius testatur, Ac balneis aquarum dulcium vtantur, & (vt summatim dicam) tenutritoria victus ratione, Nam ex multo calore huiusmodi corpora sicca euadunt. At si simul cũ corporis calida intemperie biliosus redundarit humor, congruis medicamentis ipsum purgare cõuenit, melle aereo videlicet, casia fistula, rhabarbaro, syrup. ex pluribus infusionibus rosarum, vel violarum, & reliquis huiusmodi, idque præstantius fiet si prius syrup. violaceus, aut rosaceus, ex succo cichorii, vel borraginis, aut aliquis talis similis pluries fuerit exhibitus; quo expurgato, pubi, & inguinibus cucurbitulæ affigantur; nec non frictiones, & uincula infernis partibus, cruribus inquam, ac tibiis fieri præcipias, & reliqua, quæ sanguinem, ac uterum alterare possunt, medicamenta tum intus suscepta, tum foris imposita adhibentur, prę sertim aquæ dulcis balneum, insessus ex maluarum, ac altheæ folis, & violarum, hordeo, & chamæmeli floribus decocto parentur. Item circa pubem, & inguina tale vnguentum imponatur. Recipe olei amygdalarum dulcium, & amararum, & olei de cucurbita ana vnc.i. adipis anseris, & butyri recentis ana drac.iii. ladani drac.ii. fiat vnguentum. Insuper pessi fiant ex contusis maluarum, & altheę radicibus, hordeo decocto, saccharo rubeo, adipe anseris, vel gallinæ omnibus contusis, ac simul permixtis, & iericon linteo veteri inuoltatis, prius tamen quã immitantur, in oleo amygdalarum dulcium, vel de cucurbita intingantur. Hoc item tẽpore cremor seminum melonum, vel cucumeris cum aqua hordei cum corticibus paretur, aut aqua capillorum veneris, vel in qua radix glycyrrhizæ fuerit decocta, & exhibeatur. Insuք pastilli parentur ex prædictis, ac reliquis seminibus communibus: qui a balneo seu insessus cum prædicta aqua hordei, vel capillorum veneris præbeãtur, & vbi hæc nõ suffecerint, ad ea, quæ menses prouocant, medicamenta in fine huius capitis conscripta confugias, ea tamen eligendo, quæ minus calida sunt, & cum prædictorum aliquo permisceas, ac vtare. At vbi frigida corporis intemperies menses profluere impediat, oppositam curationem esse oportet, quam ad

Loco citato.

Cap. 19

Si ob nimiam caliditatem mẽses supprimãtur curatio.

Ratio uictus.

Lib. 16. cap. 53

Loco citato.

Si biliosus redũdarit succus, curatio.

Topica.

Per os sumenda medicamenta quæ.

Si ob frigidam corporis intem

ad calidiores temperaturas retulimus, Nam calidioribus tum cibis, tum medicamentis vtendum est, fortioraque exercitia, ac plurimos labores impe-rabimus. Vinum item fuluum, odoratum, vetus, ac minime dulce exhibeatur. Inter medicamenta vero ea eligenda sunt, vt inquit Aetius, quæ calore suo sanguinem dissoluunt, veluti est thymum, pulegium, calamintha, dictamnum, abrotanum, & alia huiusmodi, quorum in fine mentio fiet. At si cum frigida corporis intemperie crassorum, ac frigidorum adsit redundantia succorum, qui sanguini admixti mensium purgationem impediant, ipsos prius decenti medicamento purgare conuenit, vbi concocti, ac præparati fuerint, & deinde quæ menses prouocare possunt, adhibenda sunt. Parentur autem tum extenuanti victus ratione, cibisque semper, ac potibus aliquid odoratũ admiscens, cum etiam extenuantibus, ac incidentibus medicamentis, vt rosaceo melle, interim etiam & oxymelite, modo vterus affectus non sit, aut quæpiam alia neruosa pars. In quem etiam vsum syr. de tribus radicibus Gẽtilis, de duabus radicibus Mesues, aut de hyssopo, vel eiusdẽ hyssopi pulegii, calaminthæ, origani seu abrotani decoctum ex aqua mulsa præbeto; Concoctis autem, ac præparatis iam dictis frigidis, ac crassis succis, medicamentum purgans exhibeto ex Gal. hiera, & agarico compositum, vt Recipe agarici trochiscati scr. iiii. pulueris hieræ ʒ. i. formentur catapotia cum melle rosaceo, aue oxymelite, vel ex casia fistula, agarico, & hiera bolum conficias, adiectis interim scrup. ii. uel iii. diaphiniconis. Et vbi validioribus indigeas, pillulis fœtidis, de sagapeno, aggregatiuis, ac de agarico, & reliquis huiusmodi vtare. A purgatione autem sanguinem ex malleolis mittere conuenit, non tamẽ in multa copia uena incisa, vel adhibitis malleolorum scarificationibus, potissimum si mulieres albidiores, ac carnosiores fuerint, quæ quidem paruas in cruribus venas habent, & sanguinem aceruare tenuem solent, iuxta Gale. decreta lib. de cur. rat. per venę sectionem. Tempus autem mittendi sanguinẽ sit (vt superius demonstrauimus.) Verum si redundans humor atra bilis fuerit, syr. de pomis, de succo borraginis, aut fumarię, aut etiam de epithimo pluries exhibeatur, & demum epithimi, ac senæ decocto, in quo vnc. i. casiæ fistulę fuerit dissoluta, & ʒ. vii. diacath. aut ʒ. iii. confectionis hamech. purgetur; Nec etiam inconuenit ʒ. i. agarici in prędicto decocto adiicere, quo expugato, in malleolis vena incidatur congruo tempore, vt docuimus, potissimum vbi graciliores, ac nigriores fuerint mulieres, ac magis si magnas habere venas apparent, Hæ etenim crassiorem sanguinem, ac magis melancholicum colligunt, vt liquet eodem lib. de cur. rat. per venę sectionem. Post hæc medicamenta, quæ detentos menses euocant, conscribenda sunt, quibus prędictæ omnes a purgatione vti debent. Huiusmodi autem sunt quę excalfaciunt, non tamen valenter deficcant, vt testatur Gale. 5. de simplicium medicamenrorum facultatibus. Cuius farinæ sunt (vt ipse inquit) pulegium, calamintha, sauina, meium, dictamnum, asarum, costus, casia, cinnamomum, amomum, aristolochia, iris, bunium, & eius generis reliqua. Hæc enim (vt refert) absolutas uteri purgationum retentiones sanant. At eodem lib. de cur. rat. per venę sectionem, menses abunde prouocare asserit, nepitam, & pulegium, si in melicrato coctæ exhibeantur, vt contusa, arida, cribroque subtili discreta, ac rursum trita vsque dum pollinem tenuitate referant, & inde in melicrato inspersa: Conuenientissimum autem tempus sumendi est à balneo inuolutis adhuc linteo, Verum hæc medicamenta, eiusdem auctoritate, mitia sunt. His autem valentiora existunt, sauina, & dictamnum, quorum vsus sit antedictis similis: quo etiam tempore medicamentum datur, quod proprie amarum appellatur, Cõfert nanque mulieribus, quæ non probe purgantur si ʒ. j. exhibeatur cum aquæ cali-

[Margin notes:] periem menses supprimantur, curatio. — Lib. 15. c. 54 — Vbi frigidi redundarint succi. — Præparatio. — Purgatio. — Venæ sectio. — cap. 11. — Si atra bilis redundarit, curatio. — Cap. 11 — Medicamenta quę menses euocant. — Cap. 12. — Cap. 18

2.de com.med. sec.loc.c.1
Lib.de cur.rat. per uenæ sect. c.18.
Aet.li.16,c.54.

dæ cyathis tribus,vt eidem Galen.visum est secundo de compositione medicamentorum secundum locos,& citato libro de curandi ratione per uenæ sectionem. Duo autem tempora commoda sunt ad talia medicamenta accipienda (vt refert Aetius) Alterum appropinquante iam purgationis tempore, Alterum vt post vnctionem fomentaque, ac balneum statim bibant, comedantque cuncta supra a nobis commemorata. Ac insuper thymi, radicum asphodeli, corticum radicis mori, mercurialis, carpesiæ, floris iunci odorati, spicę nardi, ac celticæ; similiter acori decoctum in uino albo veteri, quod excollatum calidum exhibeatur, vt supra, his præsertim, quæ frigidam temperaturam habent: Probe item facit opopanacis, sagapeni, myrrhę, aut castorei drac.i. si exhibeatur. Idem quoque possunt cumini, fœniculi, oreoselini, dauci, ammi, & cicerum decocta, vt idem auctor refert, Paulus præter hæc helenii radicis decoctum, arthemisiæ, saluię, absynthii, seminis apii, ac seseli approbat, quæ omnia nedum vino (vt inquit Aetius) aut aqua mulsa, ex Galen. auctoritate, verum etiam in qua decoqui possunt, prout magis, vel minus mulieres fuerint natura frigidiores: qua etiam ratione habita magis uel minus calfacientia medicamenta eligi possunt, nedum eorum, quę hic conscripsimus, sed aliorum, quæ ab aliis cōmemorantur, quorum copia magna est, adeo vt siquis omnia auxilia in hunc vsum commoda recensere uelit, ei multo ocio opus fuerit, vt Aetius inquit. Pastillos tamen, quibus in hunc vsum uti consueui, hic conscribam, potissimum cum semper ingentem ex eis utilitatem perspexerim, recipiunt aut seminis fœniculi, dauci, & seseli, singulorum scrup.i. cinnamomi, casiæ, cuiuslibet scru.s. seminum melonū, aut cucumeris vnc.s. sacchari dissoluti in aqua melyssophylli, aut capillorum veneris quantum satis sit, formentur pastilli, quibus temporibus ante dictis vtantur cum aqua mulsa, aut aqua capillorum veneris. Consueui interim semen apii, ammii, oreoselini, interim quoque maiorem vel cinnamomi, & casiæ, vel seminum communiū frigidorum quantitatem adiicere, habita ratione diuersi habitus tēperaturæ, ac ætatis ipsarum mulierum similiter & temporis anni ac reliquorum. Mirifice quoque conducunt pastilli e myrrha, si ʒ.i. exhibeatur cum aqua mulsa. aut aqua capillorum veneris, Item insessus, fomentationes, & balnea a hibeantur, Balnea quidē mineralia si haberi poterunt, Inter quæ sūmopere præstat id quod Puteolis reperitur, Syluianę balneum appellatum: At si naturale balneū haberi nequit, Insessus fiant in aqua, in qua arthemisia, chamæmelum, pulegiū, calamintha, sauina, maiorana, ac ruta fuerit decocta, aut quædam alia ex his, quæ supra meminimus. Ex quibus quoq; saccelli parari poterunt, qui calfacti in latere irrorato ex pauco uino albo applicentur: Sæpius iterentur, ac foueātur partes circa uterum: Insuper suffitus ex aromatibus muliebria ducit, Hippoc. auctore aphor. 28.5. lib. quoniam uasorum ora obserata aperit, extenuat humorum crassitudinem & obstructiones incidendo liberat, vt in cōmuni inquit Galenus. Fiat quoq; inunctio in imo uentre, pube, & inguinibus ex hoc vnguento, quod recipit olei liliacei, & irini aāa vnc.i. olei amygdalarum amararum, & de capparibus, cuiuslibet vnc.s. succi rutæ, aut sauinę, & arthemisiæ, vtriusque ʒ.iiii. ladani ʒ.vii. cum cera quod satis sit fiat vnguentum: Pessis etiā vbi opus fuerit, vtendum, primo mitioribus. deinde etiā validioribus. Atqui mitiores pessi fiunt ex anserino, seu gallinaceo adipe, saccharo rubeo & pauco croco, quibus interim mercurialis herbæ contuse parum adiicere poterit, aut tātundem arthemisię, vel maioranæ, seu rutę, aut sauianæ, & pulegii quandoque. At si validioribus opus erit, myrrham, bdellium, galbanum, styracem, aristolochiam, rubiā tinctorum abrotanum, calaminthiam, resinam terebenthinam, ac reliqua huiusmodi adiicenda sunt, eisdem prius contusis, ac linteo serico, aut lineo tenui ad formam digiti humani inuolutis, oleoque irino, aut liliaceo

Gal.lib.de cur. rat. per uenæ sectio, c.18.

Topica medicamenta.

liaceo prius infusis, mulieris pudendo immittantur, adeo vt os vteri attingant, ligentur tamen cruribus, vt promptius vbi opus fuerit, auferri valeant.

περὶ ὑπερκαθάρσεως, καὶ αἱμοῤῥαγίας ὑστέρας.

id est de immodica purgatione vteri, & sanguin is profluuio. *Cap.* 18.

MODERATI sunt menses prodeuntes in omni muliere si sana sit, vt duarum heminarum atticarũ mensura secedant, aut paulò plures, vel pauciores, atque hoc ad duos, aut tres dies, Hippoc. auctore libr. de morb. mulieribus: longius autem tempus, vel breuius morbosũ & sterile est. Etenim si pauciores, aut plures dies quàm solét, prodeât, aut ipsi etiam pauciores, aut plures fuerint, morbosi sunt, ut ipse inquit, si quidem menses iuxta sanitatem corporis, & uterorum exitum inueniunt, itemque iuxta naturalem, ac iustum modum, & a calore, & humiditate mensium, & stomacho scilicet uteri non ualde læso, ut idem Hippocr. testatur lib. de sterilibus. Solet autem menstrua purgatio quibusdam mulieribus cum albæ, & molles fuerint, propterea quòd multus tenuisque sanguis in eis colligatur, diutius permanere, tum de ipsarum ętate intelligendo, tum etiam de diebus, quibus huiusmodi mulieres purgantur, quemadmodum contrario modo affectis, nigris inquam duria, ac gracilibus contrarium euenit, ex Galen. sententia sexto de morb. vul. Cum itaque menses plures, ac copiosiores fuerint, quàm solent, nimiam eorum purgationem appellamus, græcis ὑπερκάθαρσιν καὶ αἱμοῤῥαγίαν dicunt. Idque trifariam fieri contingit, Vel collatione habita ad priores circuitus, ita vt sanguis copiosior quàm consueuerit, & per plures dies prodeat, vel à partu, vel etiam ab aborsu, ad quos plurimus sanguis insequatur: quanquam in hoc veluti & in reliquis naturalibus excretionibus, non quantitas duntaxat pro scopo proponenda est vel qualitas, aut genus substantiæ, vt libr. de differen: sympto. scriptum est, sed si tempestiue, vel intempestiue fiant, ad animalis commodum, vel incommodum. Quapropter tum nimiam vel immodicam dicemus proprie mensium purgationem, Cum ea amplius non tempestiue, neque ad animalis commodum fiat, sed potius intempestiue, & noxa, ac nocumentum ex ea mulieribus consequatur: Nam quandoque plus iusto purgabuntur absque earum lęsione propter longam desidiam, & victum liberaliorem. Quod vero in hac affectione vterus oblæsus sit, nemini in dubium venit. Nam mittuntur in venas, quæ vtero cõmittuntur menses, vt præcedenti cap. dictum est, tanquam ad omnium infirmissimas partes, qui eisdem mulieribus valentibus existentibus antequam concipiant, salubres fiunt purgationes. Qua de re si immodice profluant, ipsum vterum affectum esse indicabunt, aut per se solum, vel simul cum toto corpore, aliquibus partibus eius. Affectus vero symptoma est in genere excretorum immodice, non tamen toto genere præter naturam, veluti & reliqua sanguinis profluuia. Nam præter eam, quæ mulieribus, per vterum erumpit, cęteræ sanguinis plusculę vacuationes toto genere præter naturam sunt. Illæ uero sola multitudine, seu quantitate, ut liquet ex Galen. tertio de caus. sympto. Cum autem immodice menses vacuantur, sequitur color fędus, pedes molli tumore attolluntur, corporis robur prosternitur, vitiatur ciborum tum concoctio, tum cupiditas, atque in totum omnia, quotquot immoderatam sanguinis uacuationem, siue ex hęmorrhoide, siue alio quoppiam sanguinis fluore euenientem sequi consuerũt accidentia, huiusmodi fœminas infestant, ex eiusdem Galen. testimonio libr. sexto de loc. affect. Vt autem rite diuersæ causæ huius immodicę excretionis

Li.1. circa prin.

In principio.

Commentar. 1 commento 6

cap. ultimo.
Quid per immodicam mensium purgationem intelligendum sit.

Pars quæ afficitur.

Quis præter naturam affectus sit mensium profluuium.

Cap. 4
Signa.

cap. 5. in fine.
Quę animad

uertēda ſint pro cauſarum cogni tione.

inueſtigentur, primum conſideranda eſt erumpentis ſanguinis multitudo,& delationis modus : Ex his nanque perdiſces,num ex vaſorum rupta, reſeratione aut eroſione fiat,Nam amplioribus vaſis ruptis,aut apertis,magna ſanguinis copia cōfertim profluit.A minoribus uero vice verſa(vt inquit Aeti.)

Lib.16.cap.64
Cauſæ diuerſæ.

At ſi ea,quæ præceſſerunt,cōſideres nūquid ex ruptura,vel apertione vaſorū ſanguis profluat,prompte perdiſces.Nam eis diſruptis,aut vehemens frigus, aut vehemens motus, vel ſanguinis abundantia prçceſſit, aderitque interim aliquis dolor. Apertionem autem eorum non frigidæ, ſed e contrario calidæ diſpoſitione præcedunt,veluti ſi multis,eiſdemque calidis balneis mulier uſa fuerit,atque terram inhabitet calidam,fueritque antecedens tempus eiuſmodi,ſimiliter quoque alimenta,& potiones,nullusque dolor aderit. Ab eroſione vero,ſi ſanguinis profluum prodeat,dignoſces,quoniā non confertim,ſed modicus,ac paulatim,& cū maximo dolore defertur,eodem Aetio teſte cap. 64.libr.16.Quod ſi eroſionis cauſa redundantes in toto corpore vitioſi ſucci fuerint,bilioſi inquam, aut pituitoſi ſalſi, tum ex reliquis eorundem humorum propriis inditiis,tum etiam ex calore eiuſdem , qui profluit, ſanguinis menſtrui,percipies,iuxta Hippocrat.ſententiam libr.de morbis mulieribus

loco citato
Prognoſtica

Eiuſdem autem mēſtruæ purgationis immodica vacuatio haudquaquā ſpernenda eſt,Nā nonnullç,cum vteri nimio ſanguinis profluuio laborarunt,hydropem accerſiuerunt,Gal.auctore 2.de natur.facult. Id quod etiam timendum eſt in omnimoda menſtruæ purgationis ceſſatione , vt ipſe inquit,cum

Cap.8.

utrunque ad extremā frigiditatem mulierem ducat: Quç vero mēſium profluuia grandiores partus conſequuntur, haud ita periculum minantur,quinimo etiam plerunque ſua ſponte ceſſant,vt inquit Paulus cap.62.lib.3 Quemadmodum ſi abortiui fœtus cauſa fiant,repentinum quādoque periculum inducunt, vt liquet ex eiuſdem Aetio,& Paulo .Verum ex quocunque tandem

Ca.14. in prin.

cauſa fit mēſium profluuium,vbi fuerit immodicum,animi deliquium minatur,& ſyncopem,vt patet primo de arte curat.ad Glauc.Interim etiā & mortem,quamuis naturalem partum cōſequatur,velut in reliquis accidit immoderatis ſanguinis profvſionibus.Pro curatione itaque profluuii menſium,aer

Curatio.

eligatur temperatus,aut parum ad ſiccum,frigidumq; vergens,ſomno etiam temperato vtantur, Caueant a motu, atque exercitio, ſed quies iniungatur:

Victus ratio.

animi affectus immodicos vitent, præſertim iram .Cibus eligatur quantitate moderatus, qualitate aſtringens, bonique ſucci , ſimilique potus. Quapropter circa initia micas panis e poſca exhibebis, vbi præſertim ieiunium tolerare nequeant,ut oryzam ex poſca , aut ouum ſorbile , molle , frigidum,

Loco citato.

(vt inquit Aetius.)in quem vſum etiam ſimilagine,amylo cum poſca vti poteris .Carnibus vbi opus fuerit,vtantur, ſylueſtribus potius, quàm domeſticis, ac eiſdem aſſis, magis quàm elix , vt phaſionorum ,ſtarnarum , perdicum,merularum, turdorum,aliarumque paruarum auium montanarum,& inter quadrupedes leporum,cuniculorum,ſeu capreolorum carnes eligātur. Quod ſi eiuſdem etiam elixis vti velint,in earum iure polygoni,plantaginis, aut oxalidis folia decoquantur,aut etiam fructus aſtringētes,vt cytonia ſtruthia,ſeu pyra.Vinum omnino pro potu vitandum , ex Pauli teſtimonio , ſed aqua pluuiali vtendum, in qua etiam ignitum ferrum fuerit extinctum, aut aqua, in qua oxalidis,polygon , ſeu plantaginis folia fuerint decocta , aut myrti fructus,ſeu cydonia,atque ipſa, item poſca pro potu vti conuenit,non

Medicamentorum ratio.

ſiquidem frigida,ſed tepida,vt Aetio viſum eſt,Confeſtim quoque artus,& extremas partes,præſertim ſuperiores, conſtringere oportet , quanquam & inguina vinculis excipi poſſent, Paulo, & Aetio teſtibus‘,& iuxta Hippocr. ſententiam cucurbitulç magnæ ſub mammis apponendævt aphor.quinquageſimo,5.li.ſcriptum reliquit.in quem etiā vſum,potiſſimum ubi ſanguinis

Venç ſectio.

fuerit

fuerit redundantia,ac reliqua non prohibuerint, venæ sectio reuulsionis gratia in cubito facta confert,præsertim internæ venę, exiguaque sanguinis quãtitas auferatur,& si opus fuerit,iteretur deinceps verò si ob vasorum apertionem sanguis profluat,per ea,quæ obturant,curare oportet, quemadmodum si ex eorundem vasorum ruptura cõtingat,quę conglutinant adhibenda sunt Atqui obturatur osculum dilatatum per astringentia,conglutinatur autem ruptum per eadem,& quæcunque ipsis in compositionem miscentur citra mordacitatem reficcantia,& glutinosum quoddam habentia,veluti est terra lemnia sphragis appellata,& samius aster,(Galen.auctore septimo de compositione medicamentorum secundum locos)quæ veluti ad sanguinis spuitiones vndecunque natas conferant,eademque vi sanguinis ex vtero profluuia, & vocatum fluxum muliebrem iuuat,ut liquet ex eodem auctore 9.de simplicium medicamentorum facul.Dabimus item in potu balaustium ex posca ,aut hypocistidis,vel acaciæ succum,siue lycium, vel etiam vuæ acerbæ succum siccum,ex sententia eiusdem Pauli,& Aetii.Prodest etiam sesamum posca macerare,atque ita molle factum edendum præbere,aut loti ramenta,& eorundem decoctum.similiter & corallorum ℥.ii.exhibere (vt idem refert Aetius.) In quem etiam vsum succus polygoni,aut plantaginis ex posca potus non parũ confert,vel drac.i.cornu cerui vsti,& tantundem corallorum rubeorum, lapidisque hæmatite scrup.i.cum posca exhibeantur.Nec minus conducit,si ℥.i: vel drac.ii.radicis symphyti cum eadem posca,quæ semper tepida sit,exhibeatur. & vbi hæc non suffecerint,drac.i.pastillorum è spodio,è succino,vel è terra lemnia cum eadem posca præbeas.Extrinsecus autem vteri loca perfundantur,seu foueantur ex eadem tepida posca,aut oleo rosaceo,melino, seu myrteo pauco vino admixto,Item cataplasmata ex hordei, fabarumque farina , symphyti radice,poligoni,ac plantaginis foliis,acacia, alumine, & hypocistide ex posca composita adhiberi poterunt,aut ex palmulis, malis cydonii,malicorio,balaustiis,alumine,gallis, acacia, & hypocistide, teneris rubi, seu lentisci virgulis cum eadem posca cataplasma fiat:Vel vnguentum quod vulgus medicorum Comitissæ appellat,pauco aceto addito adhibeatur. Efficaciter quoque prodest taurocolla aceto macerata,donec dissoluatur,deinde valido linteo inducta,lumbis agglutinetur,decreto eiusdem Pauli,& Aetii.Insuper insessus fiant ex foliorum myrti, rosarum,plantaginis,polygoni, symphyti,virgultorum rubi,ac lentisci decocto.pessulorum quoque vsus haudquaquam contemnendus erit,qui ex foliis plantaginis,polygoni, aut myrtillorum,symphytique radice contusis, pauca addita manna thuris,hypocistide,ac balaustio cum eiusdem plantaginis , seu polygoni succo conficiantur . Interim gallarum puluis,ac aluminis scisi, necnon acacię succus cum ouorum tostorum luteis adiici poterunt,& quandoque cupressi folia,aut rubi, pariterque & cytini.Cum vero vsus exigit,linteo serico, aut lineo tenui excipiantur & ad formam humani digiti redacti in rosaceum intigantur, ac subdantur.Suntque pessuli penitus vsque ad os vteri immittendi.Infunduntur quoque per instrumenta ad hunc vsum parata in vterum, quæ μητρεγχύτας græci vocant,plantaginis,polygoni,seu solani succus. Similiter acaciæ, vel hypocistidis,Vel decoctum in aqua pluuiali,malicorii,gallarum , balaustiorum,hypocistidis.Vel decoctum in aqua pluuiali,malicorii,gallarum,balauco,aut etiam acacia .Galen.vero ex vtero sanguinis profluuium quaternis iam diebus profluens,cum nullo alio potuisset sisti remedio,plantaginis succo vtens,prorsus sanauit:Quanquam id medicamen & ad ea,quæ ex erosione excitantur sanguinis profluuia, sit vtilissimum,vt patet quinto method.meden. Erosio vero magna ex parte in ceruice potius vteri,quàm aliàs contingere solet,discerniturq; per excretam saniem si fuerit profunda.Si vero circa os

Cap.4. in prin. Quæ in potu præbenda sisit, cap. de terra samia in prin.

Topica.

Si ex erosione proueniat menstruum profluuiũ curatio. Cap 5

Ca.4.5.in fine.
Cap.5.in fine.
Curandi methodus.
Cap.4

ceruicis constiterit, solum non per hanc, sed per tactum quoque cognosci potest (eodem Gal. teste 6 de.loc.affe.) At quod ea per renutritionem erosorum quæ fit per cibos boni succi, & medicamenta sarcotica dicta, hoc est carnem gignentia curetur. patet eodẽ 7. de compositione medicamentorum secundum loc. Quapropter nedum iniectus plantaginis succus (vt diximus) huiusce modi profluuium supprimere ualet, si cyathi mensura inciiatur, vt inquit Aetius, uerum etiam aliquando fortius, aliquod admiscendum erit, aliàs aliud pro affectionis respectu. Nam si vas, vnde profluit sanguis magnum, & amplũ fuerit, austeris medicamentis opus erit, balaustio inquam, acacia, hypocistide, gallis, malicorio, & similibus. Si vero paruum, conferent aloe, manna, thuris, cortex, pinus, terra lemnia, lapis hæmatites & reliqua huiusmodi, quæ nedum cum succo plantaginis, verum etiam vino austero nigro, aut senecionis succo subdita, & iniecta conferunt, ex sententia eiusdem Aetii. Et (vt summatim dicam) quæ mediocriter, & sine morsu detergũt, atque exiccant, commoda sunt vt quæ carnem generent, vt liquet tum 3. metho. med. tum 2. de compositione medicamento. per genera. Vbi uero exulceratio, seu erosio adhuc fiat, uel augeatur propter redundantes (ut diximus) in toto corpore uitiosos succos, nulli in dubium uenit eos prius purgandos esse, & deinceps modo dicta medicamenta adhibere. Qua de re si biliosi fuerint, adhibitis prius (si detur occasio) syrup. quibusdam, vt ex infusione rosarum uel succo myrtino, uel è succo oxalidis, seu acetoso simplici, vel oxysaccharo cum aquis plantaginis, polygoni, uel oxalidis, hoc purgans medicamentum exhibeatur, quod recipit, tamarindorum vnc.s. corticum myrobalanorum citrinarum drac.iii. in aqua oxalidis, & plantaginis fiat decoctum in quo dissolue syrup. de nouem infusionibus rosarum rubearum unc.iiii. rhabarb. sine spica ℨ.i. uel scrup.iiii. misceantu, & fiat apotio. At si salsa pituita erosionis causa fuerit, syrup. è corticibus citri, vel mel rosaceum cum syrup. myrtino, vel ex absynthio aliquibus vicibus præbeto, deinceps vero medicamentum purgans tale exhibebis. Recipe corticum myrobalanorũ chebularum ℨ.iiii. agarici trochiscati ℨ.i. vel scrup.iiii. fiat decoctum in aqua plantaginis, in quo vnc.iii. syrup. ex tribus infusionibus rosarum persicarum, vel vnc.iiii. syru. ex pluribus infusionibus rosarum rubearum dissoluas, & potui exhibeatur.

3. metho. c. 3
2. de comp. me. per gen. cap. 1
Quibus purgatio competat.

περὶ γυναικεί ῥοῦ.

id est de muliebri profluuio. Cap. 109.

3. de cauf. sym. cap. 4
Li. de dif. sym. cap. vlt.
6. de loc. af. c. 5 in fine.
Muliebre profluuiũ quid sit.
3. de caus. sym. cap. 4.
6. de loc. affect. Cap. 5
Quæ pars afficiatur.
Libro citato.
Quis affectus præter naturã sit.

QVEMADMODVM totius corporis culpa aliquãdo profus nõ purgabitur fœmina, aliquando parcius, aut liberalius, ita quoque interdum malum quidpiam per vterum vacuabit, vt liquet ex Gale. 3. de caus. sympto. Vocatur autem hæc affectio à græcis ῥοῦς γυναικεῖος vt patet ex Gal. citato loco, & libr. de differ. sympto. ca. 6. de loc. affect. quem sectati sunt Paulus cap. 63. lib. 3. & Aetius cap. 65. lib. 16. A latinis vero muliebris fluxio, seu profluuium muliebre appellatur. Est uero totius corporis recrementi destillatio, vt inquit Paulus, Vel vteri destillatio diuturna, vt Aetio visum est, Vel vniuersi corporis per vterum expurgatio, ipso haudquaquam affecto, vt ex Gal. colligitur citatis lib. 3. de sympto. caus. & 6. de loc. affect. In hac autem affectione (licet eius multiplex habeatur ortus, vt paulo post dicemus) vterus ipse haudquaquam affectus est, licet per ipsum vniuersum corpus expurgetur quemadmodum interdum per renes quoque euacuatur, ex eiusdem Gale. auctoritate præcitato lib. 6. de loc. affect. nec alicuius determinatæ corporis partis affectio hæc dici poterit, quanquam & ipsa symptoma sit in genere excre-

torum

eorum immodice, præsertim in qualitate, Nam vitiosum est, quod expurgatur, vt eodem lib. de diff. & 3. de caus. symp. scriptum est. Deprehenditur verò muliebris fluor hisce notis, a menstrui sanguinis eruptione differés, eo quod in illa syncerus sanguis prodit, hic uero fluxus corruptus apparet, diuersorũ tamen colorum, pro diuersit ate redundantis succi, vt dicemus, qui etiã citra dolorem prodit. Quapropter loci (vt inquit Paulus) continue madent humoribus colore variantibus, laborans decolor est, cibum non sentit, eumque fastidit, in ambulatione difficulter spirat, oculos habet prætumidos, nunc cum dolore, nũc citra illum, aut cum exulceratione, aut sine illa, aut inflammata, aut sordida, aut pura, Inferre quoque solet hic fluor inenarrabilem tristitiam, & pedum tumoré, & in aliquibus perpetua destillatio perseuerat; In aliquibus vero per interualla quædã redit, ex Aetii testimonio. Atqui si purus sanguis qualis ex dissecta vena profluit, & cum dolore promanabit, vteri erosionem indicabit, de qua pręcedenti cap. sermonem fecimus, Nec tale profluuium muliebre appellari debet, Nam in eo vterus haudquaquam affectus est, In hoc pprio morbo laborat, qui erosio, seu exulceratio existit, Hic vero corruptus fluxus, qui in muliebri profluuio fit, aliquãdo ruber est, veluti tenuis sãguinis sanies, aliquãdo albus, velut ptisanæ succus, a pituitoso videlicet sanguine ortum habens: interdum pallidus, vbi bilis amara redundarit: interdũ aquosus a seroso humorum superfluitate, Nam perpetuo id, quod euacuatur, tale specie est, quale est quod in animali redundat, ut liquet eodem 3. de cau. sympto. potissimum auté id fit, si mulier laxis sit carnibus, & pituitosa, ex eiusdé Gal. sententia citato lib. 6. de loc. affect. Qui itaque exquisite colorem pręsefert aliquem, is redundãtem humorem facile indicat, Si vero obscurum colorem habeat, causam eius ita perscrutabimur, linteum eo inquinatum arefactũ simplici aqua eluemus. & inde a maculæ colore redundãtis humoris notioné capiemus, vt inquit Aetius. Generatur autem talis fluxus muliebris, vel ex complectédi functione imbecilla, vel expultrice immodice concitata, vel ambabus simul læsis, aut quod totus sanguis tenuis, serosusque est redditus, vt li. de diff. sympto. a Gal. scrptum est. At qui sanguis talis fieri potest, vel ex sanguificę facultatis operis frustratione, vel eius, quæ tenue, & serosum separat, seu idem excerni. Incidere etiam aliquando potest ex retentrice ipsa immodice opus suũ vrgente, & cute inspissata, & renibus occlusis, ex eiusdem Gale. auctoritate citato lib. de differ. sympt. Præter has itaque causas vniuersus sanguis tenuis, serosusque reddi potest, ac per uteri vasa expurgari, retentrice eorundem vasorum facultate interim imbecilla, interdum vero expultrice (vt diximus) immodice concitata, aut etiam ambabus simul læsis ob copiam, & sãguinis qualitatem: si autem nũ sanguificæ virtutis vitio, vel eius, quæ tenue, serosum separat, seu excernit, symptoma hoc fiat, discernere velis, ea consulas, quæ capite de hepatica affectione, aut de renum affectibus conscripsimus, inspissatã autem cutem probe ex te ipso percipies, neque magno labore retentricis, aut expultricis facultatis læsionem, seu vtrarumque reperies. Cæterum ætate vigentes mulieres rubra fere fluxio infestat: declinante vero ætate, alba: & vtraque fluxio, si suę ætati acciderit, facile curatur, si alienæ, difficulter ex Aetii testimonio. In omni vero muliebri defluxu vteri os aperitur, & velut relaxatur, quibusdam etiam vterus ipse procedit, vt vsque ad muliebre pudendum progrediatur. Qua de re magna cum diligentia curanda est affectio hæc, neque localibus auxiliis fluxus confestim reprimendus erit, Nam aliquæ in hydropem, aliquæ in neruorum affectiones, aut oris uentris, aut capitis vexatione collapsæ sunt, vt liquet ex eodem Aetio. Vniuerso itaq; corpori pro eius curatione, quę citra immodicum calorem exiccant, auxiliantur, cum affectus sit humidus, atque aquosus, (Gal. auctore lib. de præsagatione ad Posthumum

Lib. de differẽ sym. c. vlt.
Signa profluuii muliebris.
3. de caus. sym. cap. 4.
Citato loco.
Loco citato.
Causæ.
capite ultimo.
Loco citato.
Prognostica.
Lib. 16. cap. 66.
Methodus curandi, cap. 9.

Victus ratio

humum) quem etiam sectatus est Paulus præcitato loco. Et propterea vniuersa victus ratio ad duo inclinare debet, vt idem Galen. asserit, potius videlicet paucitatem, & totius corporis frictionem ex melle solo multum cocto, (tantum tamen refrigerato, vt hac in re fontanæ aquæ similis æstiuo tempore sit) post fricationem corpore peruncto: simili itaque victus ratione astrictoria, ac ad siccum vergente aliquatenus crassefaciente quandoque, quam præcedenti cap. etiam instituimus, vtẽdum est, (vt summatim dicam) si quod interim magis, aut minus exiccantibus, ac astringentibus cibis vbi oportet pro diuerso humore redudante, quemadmodum etiam & eadem victus ratio ad frigidum, vel calidum magis, vel minus vergere debet. Quo vero ad medicamentorum rationem attinet, similis quoque ratio habenda erit, Verum si mulier rubro fluore muliebri vexabitur, primum ei sanguinem per venæ sectionem vacuabimus, vbi nihil obstiterit, Partitur autem sanguinis detractio, veluti in his, qui sanguinem reiiciunt, quo paulatim reuulsio fiat, vt inquit Aetius: Secanda autem est cubiti vena, Nam hęc non solum materiam ad vterum confluẽtem diuertit, sed muliebris fluoris detentionem, ac constrictionem tutam efficit, A uenę sectione lumbis, ac inguinibus detrita, & mollia lintea imponenda sunt, frigidis succis imbuta, quorum pręcedenti cap. meminimus. Locetur autem mulier coxis accliuibus, cruraque extendat, ac inter se complicet ad vteri partes contrahendas, At si copiosè sanguis feratur coxæ, pecten, & lumbo spongiis posca madefactis integantur. Si vero modice destillet, lana succida vino, & rosaceo imbuta adhibeatur, & extremæ partes deligentur. atque hęc non solum in principio fiant, sed etiam post circuitus, ante exacerbationem, & in ipsa exacerbatione, ex eiusdẽ Aetii decreto, & reliquis etiam vtatur medicamẽtis extra adhibitis, quæ præcedenti cap. adnotauimus. Commode quoque sunt quęcunque potiones sanguinem reiectantibus competunt, ex eiusdem Aetii sententia. Cæterum vbi vitiosi redundarint succi, biliosi inquam, pituitosi, aut serosi, quàm primum quoque iidem expurgandi, ac ab vtero deriuandi, & diuertendi sunt & propterea Gal. eodem lib. de præcognitione ad Posthumum in Boethi vxore, quę hac affectione laborabat, primum medicamento per aluum educente vsus est. secundo eis, quæ per vrinam ipsum educere valent. & tertio his, quæ per cutem euocare possunt: quibus remediis quindecim diebus cum fuisset vsus, prorsus prædictam mulierem à morbo vindicauit, & proinde Boethus quadringentos aureos ad eum misit: Seroso itaque humore existente, qui redundat, ex hiera, & agarico formatis catapotiis, & potione ex decocto myrobalanorum chebularum cum syrup. ex pluribus infusionibus rosarum rubearum, vel persicarum ægram purgabis. Quod si neque vna purgatio satis sit, iteranda quoque eadem erit, in minori tamen quantitate, quemadmodum & Gal. in modo dicta ægra rursus medicamentũ purgans exhibuit, At si pituitosus fuerit sanguinis, nedum hiera, agarico, & myrobalanis purgare conuenit, verum etiam & reliquis insignioribus medicamentis pituitam per aluum ducentibus, vt catapotiis fætidis, ex sagapeno, aut agarico compositis, item & nostris, quæ ca. de aqua intercutem conscripsimus, prius tamẽ ea exhibeantur medicamenta, quæ iam dictam pituitam concoquere, ac præparare valeant. Bile autem flaua redundante, eadem hiera, cum rhabarbaro myrobalanorum citrinarũ decocto, ac syr. ex pluribus infusionibus rosarum purgabis. A purgatione vero ea medicamenta exhibeantur, proprie οὐρητικὰ id est vrinam cientia dicuntur, quorum sylua à Gale. scripta est libr. 5. de simpl. medic. facult. calida inquam, ac sicca existentia, A quibus sanguis non extenuatur duntaxat, sed & funditur, ac secernitur, non secus atque lac, quod coagulatur, seroso videlicet, & tenui seorsum segregato, crasso vero in se se coeunte, siquidem quod facillime ad se attrahãt renes quod in sanguine aqueũ, tenueque

Medicamentorum ratio.

Aet. lib. 16. c. 66

Venę sectio.

Topica medicamenta.

Lib. 19. ca. 66

Potiones.

Loco citato.

cap. 8

Quibus medicamentis fuerit usus Gale.

Purgatio, ubi serosus redũdarit succus.

Si pituita redundet, purgatio.

Bile redundante.

cap. 13

tenueque,ac ferosum est, Vtraque hęc conferunt, nempe totius sanguinis primum fusio, deinde segregatio, quorum neutrum absque valido calore peragi queat. Hæc itaque peculiariter ab eodem Galeno ibidem vretica, siue vrinam mouentia appellantur, non quia solum moueant urinas, sed quia solas absque vt etiam menses, aut lac: inter quæ apium, atque asarum eligens, prædictæ mulieri eorundem decoctum in aqua exhibuit: hæc nanque per vrinam humorē, qui per vterum expurgabatur deriuando etiam euacuant, vt ipse testatur cum hoc quod neque menses ciunt vt quibusdam arabicis falso visum est, & renes occlusos liberant, si id quoque talis muliebris profluuii causa fuerit; nec minus & per totius corporis frictiones humor quoque euocādus est: & si ex cute spissata adhuc talis affectio fuerit orta, iisdē frictionibus rarefiet, quæ primo mollibus linteis, & demum asperis faciendę sunt, iuxta eiusdem Gale. doctrinam præcitato lib. de præcognitione ad Posthumum; his quippe medicamentis uniuerso corpori adhibitis, intracto quidē vtero huiusmodi muliebres fluores Gal. sanauit, vt eodem 6. de loc. affect. scriptum est. Subsequebatur autem totius corporis fricationem iunctio ex melle solum, multum quidem cocto, vt diximus. Verum vbi hæc non suffecerint, perseraueritque muliebre profluuium, ea exhibenda sunt, quæ præcedenti cap. de mēsium profluuio dicta sunt. potissimum autem ea eliganrur, quę non admodum efficatia existunt, itē portulaca commanducata, succusque ipsius potus præsidio est, balaustium, rubi fructus, & flos, vt inquit Paulus: nec minus & equisetum sistit rubrum fluorē potum ex aqua, aut vino: vel hypocistidis, aut lentisci fructus torrefactus cum vino sumptus, vt idem Paulus refert. Similiter samius aster, terra lēnia sphragis appellata, item coagulum leporis, aut hædi, aut ouis, aut vituli, aut ceruī confert; vua etiam imma[illegible] sicca picæ cortex, & myrti (vt liquet ex eodē.) faciunt quoque, & pæonię grana pallida quindecim assidue pota, aut corallorum 3. i. è vino nigro aut vinacia trita cum vino, aut corticis loti arboris decoctum, vt inquit Aetius, præsertim vbi fluor albus, aut serosus fuerit. proditum quoque est, vt inquit Gal. 10. de simpl. medic. facul. leporis coagulum si cū aceto ebibatur, sanare profluuium muliebre. Quod si cum dolore fluxus deferatur, asininum lac, pręsertim asinę per pascua pratorum nutritæ quiuis fuerit succus præstat. Confert etiam & stercoris eiusdem asinæ succus, similiter & alicæ, aut ptisanæ succus, & rosaceum quoque, vel per se, vel cum lacte infusum. Ne vero ab humore transeunte vlcus excitetur, sanies profluens assidue calida aqua eluatur, & ipsis locis moderate astringentia adhibeantur, quæ simul abstirgendi vires habeant, deinceps rosaceum, aut myrteum, aut melinum oleum illinatur, & aqua etiam pura nihil astringens habēs admixtum in principio præsertim adhibeatur ob influentis humoris acrimoniam, nec nō & ob eadem causam & alicæ, & orizæ succus infundantur, ex eiusdem Aetii decreto. Cęterum vbi fluxus cessauerit, à veloci ambulatione, à multis pectinis, ac lumborum frictionibus, ab acrium esu, à calfacientibus, à flatuosis, & ab his, quæ vrinam prolectant, diu abstinendum est, & balneis ratio vtendum, neque venter mouendus est, neque spiritus retinendus, Hęc enim omnia malum reuocant, vt idem inquit Aetius. quę forte præcepta Boethi uxori Gal. instituit, post quam ab eodē affectu ipsam uindicauit, ne in posterum amplius eo morbo ægrotaret, ab eodem Boetho rogatus, prohibens ne illi simile quod vacua uerat, in futurum aliud gigneretur.

Cap. 8.

Cap. 5. circa medium.

Quę medicamēta a purgatione competunt.

Aet. li. 16. c. 67

Gal. 10. de sim. fac. c. de coagulo.

Lib. 16. c. 67

Loco citato

περὶ

περὶ ὑστερικῆς πνιγός.

id est de vteri strangulatione, seu suffocatione. Cap. 110.

QVANQVAM ea pars, quę mulieribus ad pariendũ a natura data est, a græcis μήτρα, seu ὑστέρα, a latinis matrix, seu vterus appellata (vt superius annotauimus) in infernis corporis partibus posita sit (quoniam supernis, eisq; principibus cõmunicat, cordi siquidẽ per arterias, cerebro per spinę membranas, ac neruos, & iocinori per venas,) propterea non mirum, si interim in eo affectus quidam oritur, cui omnes, vel quædam prædictarum partium consentiunt, qui affectus a grȩcis interim ὑστερας καὶ ὑστερικὴ πνίξ, a quibusdam ἄπνοια ὑστερικὴ dicitur, latini autem uteri strangulatum, seu vterinã suffocationem, vel spirationis ob vterum priuationem vocant, volentibus tamen ipsis vtraque appellatione vnum quendam affectũ explicare, nomen assumens tum a parte ipsa affecta, tũ a superueniente symptomate. Est autem affectus hic (Paulo auctore cap. 71. libr. tertii.) vteri recursus ad superiora: in hac affectione modo sursum, modo in latus vterus retrahi uidetur, Galen. teste sexto de loc. affect. quamuis Aet. quoque fatetur, qđ in hac affectione uterus uelut ad supernas partes ascendisse videtur, Semper etenim, siue sursum retractus fuerit totus uterus æqualiter, siue ad latus inæqualiter trahatur, velut supernas partes ascendisse uidetur, cum eiusdem suffocatio oritur: quo motu non creandæ prolis gratia mouetur, si priuetur his, quæ concupiscit veluti animal, vt quibusdam uisum est, & propterea vniuerso corpori nocere fatendum est: nec ob id quod posteaquàm ita per corpus vterus errauerit ad septum transuersum perueniens respirationem impedit, veluti quidam prædictæ opinioni addiderunt, idcirco strangulatio fit; sicut etiam falsa quoque eorum opinio' est, qui asserunt vterum exiccari vbi suppressi sint menses, deinde humectari cupientem, ad viscera vsque ascendere. Cum vero ascendendo nonnunquam septem transuersum cõtingat, idcirco animal spiratione priuari, etenim tãquam erroneæ prædictæ opiniones à Galen. eodem sexto de loc. affec. impugnantur, & refelluntur, alia propterea causa huius retractionis, seu recursus inuestiganda erit, si prius partem ipsam affectam, ac affectum ipsum demonstrabimus. Quod uero vterus primo, ac præcipue in hoc vitio afficiatur, omnim medicorum consensu liquet, & Galen. citato loco per hæc uerba confirmauit, cum dixit, quod autem a priscis iam inde sæculis optimo iure creditum fuerit hysterica dicta symptomata ad vterum tanquã ad radicem pertinere, vel maximo argumento esse potest, quod & solis viduis, & ijs, quibus menses supprimuntur, huiusmodi affectus euenire consueuerunt, quanquam si quispiam dixerit quod vbi in hac affectione vterus retrahitur, vteri corpus nõest affectum, sed peruersione laborat, cum aliàs aliorsum trahatur, hic haud absurda dicere videbitur, vt idem Galenus inquit: At quisnam affectus sit vteri suffocatio seu strangulatio, non admodum liquet, Nam interim cum eius retractione, seu peruersione fit, interim autem citra peruersionem, sed quando cum vteri peruersione affectio iam dĩcta generatur, nulli in dubiũ venit morbum esse in situ, seu figura ipsius vteri, prout ab Hippo. & Galen. 3. de artic. scriptum est, quanquam non propterea qđ peruersus, seu retractus est vterus, symptomata, quæ in animalis corpore apparent, oriantur, sed propter aliam causam (vt dicemus.) In hac etiã vteri strangulatione, quæ cum eius peruersione fit, idem uterus intemperie, eademque frigida immodice laborat, qua duntaxat eum laborare asserimus cum citra eiusdem peruersionem affectus hic excitatur, licet oriri haudquaquã possit quomodolibet generationem habeat, nisi intemperies hęc princibus

Quid sit strangulatio uteri. 6. de loc. affect. cap. 5. post med. Aet. li. 16. c. 68.

Cap. 5.

Quæ pars afficiatur in uteri strangulatione.

Quis affectus præter naturam sit.

Tex. & comm. 100.

bus partibus imperiatur,cordi in quam, aut cerebro,seu vtriusque primum & deinceps ab eis vniuerso corpori præsertim in prima ,ac præcipua eius specie, seu differentia. Perpetuo itaque intemperie , eaque nimium frigida in hac affectione vterus laborauit, Qua de re morbum hunc non inflammationem,sed flatuosam perfrigerationem esse Soranus dicebat interim autem simul cum ea male situatus seu figuratus erit pro diuersitate,seu magnitudine causarum, ex quibus originem duxerit, vt dicemus. Comitatur autem taliter affectos cũ accessio propinqua est ,torpor mentis,pigritia,crurum imbecillitas , pallida facies , ac tristis quidam aspectus:instante vero strangulatione,sopor grauis,ac profundus , mentis ac sensum apprehensio cum vocis interceptione, pulsus autem parui,ac debiles fiunt,& aliquando penitus intercip ũt,quibusdam autem neque respiratio sensibilis permanet,aliquam vero,aliàs actionibus integris manentibus, magnam respirationem ex hac affectione habent,stomachi etiam dolore vexantur,& saliuam vomunt, si in stomacho,aut capite humiditas sita est , Interdum etiam sic examinat , vt tanquam comitiali morbo prosternat:distat tamen hic casus, eo quod neque oculi vertuntur,nec spumę profluunt,nec nerui distenduntur,sopor tantum est idque quibusdam fęminis crebro reuertens,perpetuum est (Celso auctore cap. 20. libr. quarto) Inclinante vero accessione,corpus firmari incipit , & malę rubescunt , ac oculi post multam grauitatem attolluntur,& vbi iam malum ægram relicturum est,humiditas quædam ex locis mulieribus excurrens tactu percipitur , & intestina murmurant,ac ipse vterus paulatim laxatur, atque sic exurgens egra intellectum & sensum recipit,vt liquet ex Aetio, & Paulo Obstretices quoque seu medicæ , quę ipsas exquisite tetigerunt , fatentur circa vterum notas quasdam apparere, Nam ceruix eius inclinata videtur,interdũ quidem veluti sursũ retractus sit totus vteris interdum vero veluti ad latus trahatur, Nam simul cum vtero,ceruicem quoque ipsius retrahi necesse est (Gal. auctore eodem sexto de locis affect .) Cæterum cum vteri strangulationis differentiæ plures esse possunt,pro efficientis causæ magnitudine,vel pro specierum quarundam varietate inter se differentes quia in earum aliqua omnino spiratio perditur, nõ ab re quæret quispiam quomodo viuere tales possent, quæ nihil omnino spirant? Cum in confesso sit spirationem à vita, & vitam à spiratione separari nõ posse,adeo vt viuentem non spirare, & spirantem non viuere sit impossibile, quinimo vbi cor respiratione priuetur , illico hominem perire necesse est , vt liquet quinto, & sexto de loc. affect. & libr. de vtilitate respirationis qua de re quidam Heraclide posteriores credentes seruari aliquid spirationis , quamuis ipsa non appareat , carptæ lanę floculos coram naribus suspendi iubent , vt exacte deprehẽdatur num spiritus aliquis inter spirandum tum intro tum foras rursus deferatur : aliqui poculum aqua plenum ori ventriculi imponere præcipiunt, & considerant an aliquo motu aqua agitetur , quippe immotum omnino seruari humorem aiunt, si tota perierit spiratio ; & profecto vtrique ignorant aliquando sublata penitus oris,ac narium respiratione animal viuere posse,modo ea supersit,quę in toto corpore ab arteriis,& corde perficitur: id quod in latentibus animalibus manifesto apparet , nulla apparente in ipsis spirationis nota : hæc etenim per totam hyemen mortuis simillima in cauernis latitant per arterias tantum totius corporis transpirantia:pari item ratione in vteri strangulatione fieri potest,vt toto corpore frigefacto (vt diximus) id enim manifeste videtur, nulla prorsus prodeat ob ore spiratio,supersit autem ea,quę à corde, & arteriis fit, ex etenim maximus, & præcipuus respirationis vsus (vt sexcentis in locis à Galen. decretum est) vt intimus calor & refrigeratione, & ventilatione seruetur. Qua de re exiguus ille calor in histericis mulieribus derelictis arteriarum , cordisque officio conseruari poterit

Vide Aet. loco citato.

Signa suffocationis uteri,

Cap. 5

Quomodo uiuere posint, quæ uteri suffocatione laborant, ẽt si nihil omnino spirent.

5. de loc. affect. Cap. 1.

6. de loc. af. c. 5

Lib. de utilitate respir. c. 2

quæ

quæ actio, à quibusdam medicis transpiratio dicitur, quamuis, (vt diximus) quæ fit ab ore, & naribus respiratio omnino fuerit abolita, licet etiam adeo parua esse possit, vt sensum lateat nedum respiratio, sed etiam transpiratio ipsa: illudque clare constat non solum in Galen. sed etiam Aristotel. doctrina. qui libro primo de natura animalium cap. vndecimo, talia protulit verba, Sed datur viuendi facultas etiam si desit spiratio, quanquam itaque perfecta animalia, quę temperate calida sunt, præsertim dum sanitate fruuntur, citra spiratione̅ haudquaquam viuere possint, vt liquet ex modo citatis Galeni locis, attamen quæ frigida suapte natura sunt, vt latentia, aut ex accidenti uniuersum eorum corpus tale redditum est, vt in hystericis conspicimus citra respirationem non inconuenit vt in vita seruentur; modo arteriarum, cordisque officium eis conseruetur; nec propterea his, quæ cap. de apoplexia scripta sunt, contradicimus. Adhuc vt nihil ad affectum hunc pertinens maneat indiscussum, iterum quęret quispiam quam ob causam corpus hystericarum mulierum refrigeretur? Ea vero haud difficulter dissolui potest, si cauas, quæ præcesserunt, diligenter intueamur, Nam conuenit inter omnes medicos, vt idem Galen. asserit citato lib. sexto de loc. affect. hunc affectum magna ex parte viduis euenire, hisque maxime, quæ cum antea probe purgarentur, ac parerent, neque virorum concubitu gauderent, iis omnibus priuantur, ex quibus coniicere possumus quod ob retenta menstrua, vel ob semen cohibitum mulieres vteri suffocatione, seu strangulatione crucientur. idque fortasse magis (vt idem Galen. inquit) a semine retento contingere potest, vtpote magnum vim obtinente: vt est enim in mulieribus humidius, ita etiam & frigidius. Semen etenim in vtero paulatim coaceruatum, aut etiam sanguis menstruus, vitiosi redduntur, ac perfrigerantur, quibus perfrigeratis vterus quoque taliter afficitur, a quo demum ad cerebrum, ac cor frigiditas transmittitur paulatim tractu temporis. à quibus deinceps vniuersum corpus celeriter alteratur, ac refrigeratur, & relata inferunt symptomata, vel tenui quadam substantia, veluti aura ab eisdem excrementis ad iam dictas partes principes ascendente, vel continuitate partium traducta alteratione per quandam veluti qualitatis diffusionem mediis corporibus, cum quibus vterus ipse prædictis principibus partibus communicat: neque mirum videri debet, si uel ex minima humorum mole tanta consequantur symptomata, etenim à phalangi quoque ictu totum corpus affici videtur exiguo veneno per minimum foramen iniecto, & longe maiori admiratione est scorpionis ictus, quod breui admodum tempore grauissima infert symptomata, quanquam exiguum sit id, quod iniicitur, aut nihil omnino, nullo apparente foramine in ipsius aculeo: nec non quod canis rabie capti, solum sputum si humanum corpus tetigerit rabiem excitare possit, ex eiusdem sputi qualitate aucta quadam corporis dispositione, ita vt post sex menses quando ad magnitudinem notatu dignam peruenit, discerni possit: item similibus quoque affectibus infestare possumus iis, qui perniciоso epoto veneno eueniunt corruptis in nobis ipsis adeo humoribus, vt veneni tum qualitates, tum vires æquent: Vitiatum itaque semen, aut menstruum cum retine̅tur, corporibus potissimum vt afficia̅tur idoneis, paulatim tractu temporis principalium partium aliqua consentiente, à qua deinceps vniuersum corpus celeriter alteratur, cum totum corpus refrigerare valeant, prædicta grauia symptomata inferre possunt, & aliàs aliæ quoq; accidentium species oriri solent pro multitudinis, qualitatisve ratione tum menstruorum, tum seminis. Nã vbi crassa, vel acris fuerit eorũ natura, conuulsiones: Si vero atræ bilis naturam habuerint, mestitiam inducere possunt, quemadmodum animi quoq; defectiones, & ad fortes exte̅siones, & refrigerationes, & stomachi actum sequi consueuerunt. Et propterea contingit etiam quibus-

Cur hystericarum corpus refrigeretur.

Loco citato.

Causæ.

quibusdam sensus,ac motus priuatio & pulsus obscurus,ac paruus,& penitus interceptus. In aliquibus vero tum sensus,tum motus adest,itemque ratio,verum vix respirant:aliquibus etiam vox intercipitur: aliis contrahuntur artus, vt liquet non de compositione medicamentorum secund.locos. At si ex mensium suppresione vteri strangulatio excitetur perueniente quidem ad vterũ ipso sanguine menstruo, sed ad interna ipsius ingredi non potente, aut quia crassior est quàm vt per ora vasorũ possit penetrare, aut quia clausa sunt ora, propter quod multiplicatus in venis eas extendit,atq; vicina ipsis vincula madefacit,citra eius peruersionem non erit, quoniam plenitudo repletorum corpora,& in latum,& in profundum extendit,sed longitudinem abbreuiat,continuo propterea vterum retrahi necesse est:ob quam causam vel sursum, vel ad latus retrahatur oportet: Quod fit vt si æqualiter vndique trahatur, recta erit, & sine inclinatione ipsius transmutatio. si vero inęqualiter ad partem uehementius trahentem,Vasorum itaq; ad ipsum vterum peruenientium & plenitudo, & suspensio causa est,ob quam vterus in eius strangulatione vel sursum,vel ad latus trahatur: id quod semper euenit quando eadem affectio ex menstruorum retentione originem habet, & prȩter id quod purgationes eisdem supprimuntur,spiratione tamen non priuantur,neque animi defectu,aut aliis modo dictis symptomatibus valde laborare videntur: Nam uitio semini maior quidem quàm menstruis vis adest ad noxam vniuerso corpori inferendam ex eiusdem Galen.sententia,& proinde magis spirationis, ac pulsus abolitiones eo redundante apparebunt, conuulsiones, animi defectiones, ac alia paulo ante dicta, symptomata, & sȩpius viduis,atque aliis monialibus ex tali causa proueniet vteri strangulatio,etiam si optime purgentur præsertim si naturaliter multo semine abundauerint, aut affatim à concubitu,quo antea creberrime fuerant vsæ, abstinuerint:sæpenumero citra vteri peruulsionem tales fiunt strangulationes,cum videlicet tenue,ac non multum fuerit semen retentum; quandoque etiam cum eiusdem peruersione seu retractione cum videlicet semen ipsum plurimum fuerit, ac crassum,eodem modo quo sanguis menstruus tum vasa,tum vincula implens,extendens,ac madefaciens,quemadmodum accidit in muliere vidua longo iam tempore, quæ præter cætera mala, neruorum quoque distensione vexabatur, cui cum manibus tractarentur partes muliebres, adhibitisque calidis medicamentis oborta titillatione cum labore ac voluptate,veluti per coitum vsu venire solet, crassum,plurimumque semen excreuit, atque ita molestia sua liberata est,vt idem Galen.testatur citato libr.sexto de loc.affect. Huic etenim vterus retractus erat sic obstetrice dicente:quandoque etiam (vt inquit Aetius) oritur affectio hec vel vtero perfrigerato dum menses prodeunt,vel propter obortum, vel sanguinis eruptione ab vtero ob aliquo repente suppressa : id quod prompte et astantium loquela percipies: At quod mulieri, quæ vterinis molestatur, aut difficulter parit superueniens sternutatio bonum sit liquet ab Hippocrat.aphorismo 35.5.lib. quo loco per vterina, suffocationes vteri intellexit Galen. & bonum tum signum,tum causam esse sternutationem fatetur. Quod vero grauior, ac molestior fit vteri suffocatio ex detento semine orta, quàm ex supresis mensibus maiorem noxam, ac maiora symptomata inferentes,ex eodem Gal.liquet eodem sexto de loc.affect. Quemadmodum etiam quod satis periculosior sit ea, in qua tum spiratio,tum pulsus abolentur,(quam primam eius speciem,siue differentiam nominauimus) etenim nonnullȩ ex talibus pereunt,licet quædam etiam seruatæ videntur. Accidit hæc affectio omni quidem tempore,sed hyeme præcipue, ac autumno, iunioribus præsertim salacibus, ac sterilibus, maxime si per medicamenta steriles fuerint. Cæterum affectus hic vbi inuadere

Si ex mensium uppresione fiat uteri sustocatio, signa, Cap. 10

Signa, si fiat ex uitiato semine.

6. de loc. af.

Loco citato.

Prognostica.

citato loco

dere

dere assueuerit,comitialis modo diuturnus,& per circuitum repentes efficitur,& tutus quidem apparet,singulis tamen accessionibus præceps periculũ affert,vt non eadem solum die,sed intra paucas horas interimat, vt patet ex Aetio,& Paulo:Quoniam vero hæc affectio duplicem curationis modum requirit,vnum accessionis tempore reliquum vero eodem non vrgente. propterea, quæ accessionis tempore, adhibenda sunt, primo conscribebimus, victus ratione derelicta, Nam accessionis tempore,ac etiam vbi eadem conquieuerit,cibum nullum, aut paucum præbere oportet, vt liquet ex Paulo Aegra itaque ceruice,ac scapulis accliuibus collocetur: femoribus, ac inguinibus decliuibus:extremæ partes deligentur,ac fricentur, crura præsertim, & pedes, & quemadmodum in multo effluxu cucurbitas mamillis imponimus,sic quibus sursum aut in latus tractus est vterus,inguinibus,& coxis adhibebimus: & naribus quidem ea, quæ fœdissimum odorem habent: vteris autem odorata,& ea etiam,quæ laxare, ac calefacere possint, medicamenta afferemus,Galeni decre.primo de arte curat.ad Glauco. Qua de re naribus admouere oportet castoreum,sagapenum,galbanum,singula ex aceto trita, ac naribus illita,aut acetum acerrimum calfactum naribus adhibeatur, in quo calamintha,thymus,& alia huiusmodi acria fuerint decocta: hæc etenim crassos cerebri vapores incidere, ac attenuare possunt, ac simul frigiditatem depellere,& inspirata thoracem, ac pulmonem expurgant, & stomachum corroborant, vt inquit Aetius.Item nares suffiantur castoreo,galbano, aut sulphure, aut funiculo lucernario,recens extincto, aut pennis vstis;seu soleis antiquis,aut cæparum, aut alliorum corticibus, aut capillis ipsius propriis exustis: quidam etiam maculam vrinarium inueteratam,& pannos sulphureos incensos naribus admouent; sinapi item tritum cum aceto naribus adhibeatur, aut rutam viridem manibus contritam suffito, aut eadem cum melle:lana excepta in anum indatur,Ex Galen.auctorita. 9. de compositione medicamentorum secundum locos, qui etiam excitare strangulatas asserit: bitumen,castoreum,galbanum, picem liquidam, & cedriam, Pilos vstos,rutam, allium, cępam, & cornu cerui si odorentur: Sternutationes etiam excitentur castoreo, aut pipere naribus per specillum admoto. Os item ęgræ aperiatur,ac medius digitus:ad uomitum proliciendum intromittatur, & super hæc omnia mulier magis uociferationibus excitetur, aut vocetur: Vterum vero inferne per pudendum odoratis suffias styrace, cinnamomo, casia costo,amomo, ligno aloes ac similibus:illiniantur etiam intra pudendum ea, quæ laxandi,calfaciendi, ac flatus dissoluendi vires habent, veluti est oleum, irinum,nardinum,rutaceum,aut in quo cuminum,vel anisum fuerit decoctũ, & reliqua huiusmodi, quæ digitis excepta obstetrix usque ad ventri os immittat, ac leniter, & diu confricet, vt hinc irritatus,crassis humor, qui in vtero hęret prouocetur,ac calfactus excernantur, vt idem Aetius inquit.Pessi item parentur ex his,quæ eadem vim habent calfaciendi,laxandi, & flatus discutiendi, quorum formulas cap. de mensium suppresśione inuenies, nisi quod odorata quædam inijcere poteris, lignum aloes videlicet, casiam, cinnamomum,costum,moscum, & interim ea, quæ à vulgo ambracanis, & zibeti appellantur: testudinis item terestis hepar tritum impesso subdito 3. i.nanque ad vteri strangulatus, ac dolores confert:hoc etiam tempore in sedem glandes indantur ex ruta,cumino agarico, sale gemma,hiera, ac melle præparatæ:aut ex cumino, ruta,& caricis eadem parẽtur:Prodederit quoque vbi hæc non suffecerint clysteribus stercus subducere, vt inquit Paulus, quorum copiam cap.de coli dolore reperias:Præcordia item fasciis vinciantur, & distentis manibus os vteri comprimatur; illinanturque imus venter,ac inguina& sac celli

Margin notes: Curatio accessionis tempore. — Quæ naribus admouẽda sint. — Cap.14 — Lib.16.c.68 — Cap.1c — Suffitus. — Vtero quæ immittenda sint. — Loco citato. Pessi. — Quę per sedem inijcienda sint.

celli in eisdem locis adhibeantur, prout eodem cap. de mensium suppressione docuimus: & vbi facultas detur, infusiones quoque parentur in decoctis baccarum, & foliorum lauri pulegii, calamynthę, marrubi, arthemisię, conizæ, sauinę centaurii, dictami sampsuci, fœnugræci, altheę, chamæmeli, aristolochiæ, iridis, & serpylli, ex eiusdem Aetii sententia, Verum insessionum tẽpore cerebri cura non relinquatur, sed rosaceo, & aceto caput irrigetur, & in aceto etiam prius spondilium serpyllum, ruta, & interdum castoreum decoquatur, ac naribus quoque prædicta odoramenta assidue adhibeantur, p-ęsertim castoreum cum aceto, vt ipse inquit: Posthæc ad castorei potionem transibimus, quod assidue potum sæpe penitus ab hoc morbo liberat, dandumque est quotidie ʒ.i. pondere, aliquando cum aqua mulsa, aliquando cum arthemisiæ decocto Aetio, & Paulo testibus. At vbi accessio conquieuerit, ac ab eadem præseruari velit ægra, aut diuturnus factus, fuerit affectus plerumq; à venæ sectione initium facimus, præsertim si menstruæ purgationes fuerint detentæ, deinde ad alui euacuationem progrediemur: Secetur autem tali vena: Purgatio autem fiat ex hiera, vt prædictis auctoribus visum est. Verum si cum mensium suppressione crassi etiam, ac frigidi succi redundabunt, iidem prius concoqui, ac præparari debent, & deinde purgari ex eadem hiera cum agarico, seu pilulis fœtidis, aut de sagapeno cum eadem hiera, & agarico, &(vt summatim dicam) eisdem medicamentis vtare, quæ cap. de mensibus suppressis conscripsimus, A quibus diaspolitico pharmaco assidue vti debent, & eo, quod ex tribus piperis generibus constat, ac etiam eo, quod ex calamintha appellationem habet, Verum singulis admiscenda sunt quę semen minuunt, ac abolent, qualia sunt viticis, rutę, cannabis semina, nymphææ radix, ac reliqua huiusmodi, quæ cap. de fluxu geniturę notauimus, præsertim si ex detento, semine vteri strangulatus fiat: castorei quoque ʒ.i. assidue potent modico aniso adiecto, vt Aetius asserit ex Philagrii auctoritate, Interim quoque diambra, diamoscho, ac antidoto mithridatica vti poteris. Celsus, castoreum, vel git, vel anethum, potui dandum esse præcipit: Adhibeantur quoque supra relatæ vt sessiones, ac pessi: postremo vero ad naturalia balnea, eaque calida confugiendum, post quæ vnctiones, quoq; approximentur pectini, inguinibus, ac lumbis ex oleo liliaceo, irrino, ac rutaceo, & nardino, victicis, ac rutæ semine, costo, ac casia, exiguaq; cera paratæ: interim quoq; saluiæ, aut calaminthæ contusæ, seu seminis cannabis quidpiam admisceto: multum etiam conferunt deambulationes matutinæ, gestationes, quæ in curru, vel naui, vel iumento: A motu vero gestationis prodest vociferatio, & lectico clara modulata, ac concinna: item vnctio, frictio, & exercitatio per congrua interualla repetita, vt inquit Aetius. Et in vniuersum vbi ex redundante potissimũ semine generatur hæc affectio, tum victus, tum medicamenta cõferunt, quæ reficcandi vim habeãt, siue calida, siue frigida fuerint, similiter & his vtendum, quæ totis substantiis semen extinguunt. At vteri strangulatus cõuenire inquit Gal. 6. de com. med. secundum locos agarici ʒ.i. in potu acceptam ex viuo; item plantaginis semẽ, & succum cum vino, nec minus confert onyx ex conchylio potatus, & acetum scylliticum absorptum, vt ipse inquit.

Insessiones.

Vbi accessio non urgeat, curatio.

Venę sectio.

Purgatio.

A purgatione quę tribuenda sine.

Lib. 16. cap. 68

Topica.

Lib. 16 cap. 68

Cap. 10.

De agarico nota.

περὶ προπτώσεως ὑστέρας. id est de uteri prolapsu seu procidentia. Cap. III.

COntingit etiam, licet raro, vt quemadmodum sursum, aut ad latus vterus peruertitur, ita quoque deorsum prolabatur: atqui ipsum pro labi dicimus cum ita deorsum euertitur, vt foras promineat, ex Aetii auctoritate cap.76.libr.16. Non tamen velut quidam imperiti putant à suis appendicibus exolutus totus excidit, nam si ita procideret restitui haud quaquam posset ex eiusdem Aetii, ac Pauli sententia. Quod vero vterus hoc vitio laboret, morbo scilicet insitu, seu positione, hæc signa manifestabunt; Nam id, quod procidit struthiocameli ouo simile est iuxta maioris, ac minoris differenriam, prout violenta euersio contingit, & in principio plurimus sanguis erumpit, deinde consequitur dolor præcordiorum, lumborum, imi ventris, ac pudendorum, & periculum est ne perfrigeratis locis conuulsio inferatur, quamuis progressu temporis vbi affectio inualescit, & loci callosi facti sunt, neque conuulsionis periculum immitet, neque dolor infestat. eodem Aetio teste: sunt autem eiusdem prolapsus causæ multę, quarum quædam externæ sunt, & quędam internæ: externæ quidem, vt si ab alto delapsa sit mulier, & in coxas delata disruptis pelliculis, ac ligamentis, quæ vterum cōtinent, ac vicinis partibus connectunt, ob violentam etiam secandæ extractionem, quod præcipuæ in abortibus contingit, ac ob inartificiosam fœtus extractionem, item nimia spiritus detentio, immensa oneris eleuatio, aut plaga vteri prolapsum inducit: quin & ob vehementiores animi affectus; velut si liberorum amisio, aut hostium incursus non cietur, aut ob periculosam nauigationem aut eiusmodi quandam causam mulieres toto corpore solui solent, ita vt vterus simul prolabatur: Internæ autem causæ esse possunt humoris plurimi, ac lenti defluxus, ac partuum frequentia, ob quæ appendices, ex quibus vterus dependet, laxantur, ac soluuntur: aliquando etiam ob mēbranarū, ac musculorum vterum substinentium reuulsionem hæc affectio contingit, quod inclinata ætate maxime fieri solet, vt inquit Aetius, & Paulus. quarum causarum dignotio haud ægrè haberi poterit partim ex te ipso, partim ex ęgrę, seu astantium sermone: Verum ex quacunq; causa fiat, cum adhuc recens est affectio, conari oportet vt vterus ipse contrahatur; in principio enim facile dirigitur, & recte locatus permanet, pręcipue in vigoris ętate, Nam in etate prouectioribus contrahitur quidem, sed ex leui occasione rursus prolabitur, ex eiusdem Aetii testimonio. Cum vero in hac affectione vterus ex sua sede diuaricatus sit, vt iterum reponatur in proprium locum oportet: Conuenit igitur (fęcibus clistere prius euacuatis, vrinaq; excreta, si in vesica lotium collectum fuerit, quo vterus vndequaque sit liber, nam inter vtrumque, rectū inquam intestinum, ac vesicam situs est (laborantem figurare supinam coxis altioribus, reflexis polpitibus, ac cruribus disparatis, deinde prolapsam vteri partem oleo tepido, ac butyro, vel betæ, maluæ, altheæ, fenugræci, seminis, lini, aut similium decocto fouere, posthæc lanam conuolutam figura, ac crassitudine muliebri pudendo corrªespondentem accipiemus, tenuiq; linteo circundabimus, ac inuoluemus, & acaciæ, aut hypocistidis succo vino diluto in tingemus, ac vtero apponemus; & citra violentiam totum, quod prolapsum est, sursum reprimemus, quoad tota moles intra sinum recipiatur, & vterus in proprium locum reponatur, deinceps alium lanæ hapsum vino astringente imbutum superponemus, atque totum pectinem spongiis ex posca expressis integemus, & mulierem declinabimus crura extensa, ac coaptata habentem, ita vt alterum alteri incumbat, inde cucurbitulę agglutinabuntur cum flam-

Vteri prociden tia quid sit. Aet. loco citato Pau. li.3.c.71 Prolapsi uteri signa.

Causæ. Externæ.

Internæ.

Prognostica

Curandi uia.

ma copiosiore vmbilico, & vtrisque inanibus partibus (quas illa nominant) naribus odorata admouebimus olfacienda: inferne autemquæ grauem odorem habent applicabimus quorum omnium pręcedenti cap.copiam reperies Tertia vero die lana adhuc intra pudendi finum existente mulier in vino nigro austero aliquatenus tepefacto, aut in myrti, lientisci, rubi, ac malicorii decocto insideat, & post insessionem rursus supina coxis altioribus locetur, & sublato ex pudendo priore lana, alia rursus eodem medicamento imbuta subdatur. Cataplasmata vero deforis imponantur ac imum ventrem ex palmulis polenta, lenticula, ac malicorio cum oxymelite, atque hæc tribus diebus inter positis rursus fient, quoad perfecte vitium discusseris: & vbi vteri crebro prolabuntur, posca abluantur, in eademq; mulier diutius insideat, & deinceps omnia relata fiant. Vbi vero prolapsus vterus temporis progressu intumuerit, plurimoq; humore refertus fuerit, vt præ tumore reduci non possit, betarum decocto ipsum rigamus, deinceps acetum affundimus, & salē tenuissimum inspergimus, & postea sedato tumore eodem decocto perfusum detrudimus, vt inquit Aetius, & deinceps cucurbitas, vt supra affigemus, & odorata assidue naribus admouebimus, ęgraq; vndequaque circumtecta rebus fętidis suffiatur inferne. At si processu temporis id, quod prolapsum est cōputruerit, id ipsum auferetur nullius metu periculi, Etenim vniuerso vtero ablato vbi putre factus fuisset, mulierem nihil omnius superuixisse, narrant Aetius, & Paulus quorundam auctoritate. Oportet autem vt à vociferationibus, sternutationē mouentibus, ac tussim aliisq; immodicis motibus abstineant, ita vt quiete, & tranquille viuant, vtanturq; cibis boni succi, & odorato vino, ac tenui.

περὶ μύλης. id est de mola. Cap. 112.

INter propria quoque vteri vitia connumeratur id, quod à græci μύλη, à latinis mola nuncupatur, nomen sumens à motus tum difficultate, tum grauitate, vt Aetius refert c.80.libr.16. Nam velut mola ipsa grauis est, ac difficulter mouetur, ita & affectus hic mola appellatus, ad eius similitudinem & grauat, & difficulter mouetur, licet non nisi per accidens, vt dicemus, quemadmodum & ipsa mola. Hanc molam induratum esse vteri tumorem, qui modo in vuluæ ostiolo, interim in tota ipsa prominet Aetius citato loco, & Paulus cap.69.lib.3.fatentur, etsi idem Paulus in fine citati capitis aliorum quorundam anctoritate afferat, molam carnem esse informem ipsius vuluæ tunicis adhærescentem, ac fœtus modo in lucē edi, Verum quicquid præcitati auctores afferant, nos Galenum sectantes dicimus cum eo molam esse carnem informem, quæ in mulieribus vtero gestatur, vt 14.method. med.ad eo scriptum est, Vel molam esse carnem quandam inutilem, atque informem, ex eiusdem Gal.sententia 14.de vsu part. Quapropter non omnē induratum vteri tumorem molam esse fatemur, vt Paulus, & Aetius sentire videntur, sed in vtilem illum conceptum carnosum, atque informem, qui etiā vtero gestatur. Inutilis nanque est cum sit à natura aliena caro illa, nec vtilis mulieri, cum & ipsam grauet, ac laborem inferat, impediatq; mensium purgationes, ut dicemus. Nec etiam utilis pro generis propagatione, ueluti & naturalis concoptus est: item informis caro hæc cum artificiosa forma, & humana careat, licet quandam figuram contineat, quinimo diuersas figurationes suscipit pro diuersitate materię, qua generatur, similiter & agentis à quo figurationem recipit. Quod vero sua conceptu mola contineatur, licet idem imperfectus, atque inconcoctus sit, confirmatur ab Arist.4.de gener. animalium cap.7.dum dixit, cum igitur ex humore concoctu difficili conce-

Quid sit Mola ex Aetio & Paulo.

Mola quid sit, ex Galeno. 14.meth. c.13. in prin. 14. de usu par. Cap. 7. post prin.

ptus constitit, tunc gignitur quod mola vocatur, efficitur enim conceptus eo modo quo ea, quę inquinari dicimus cum elixantur, portatur etiam, seu gestatur vero conceptus hic, qui mola appellatur, & non est vteri tumor induratus in eius substantia ortus, quoniam interdum fætus modo in lucem editur. Pariunt enim quandoque mulieres carnem hanc, quam molam vocamus, vt testatur idem Arist. eodem loco, & Aetius illud quorundam auctoritate confirmauit citato loco, cum dixit, quidam vero tradunt in quibusdam mulieribus carunculas ad iugulandis magnitudinem per pudendum excretas esse, aliquando singulis mensibus, aliquando bimestres, aut trimestres, Præterea Gal. eodem 14. de vsu par. scriptum reliquit molæ conceptum ouo proportione respondere, quamuis non perfecto, sed subuentaneo: at oua animalium partes non sunt. nec eorundem tumores pręter naturam, sed proportione respondent, iis, quæ adnascuntur, vt liquet ex eodem Galen. 11. de simplic. medicamen. facult. Quare & mola in numero eorum, quæ adnascuntur, existit, non tamen familiarium, & vtero gestatur, ac non ipsius induratus tumor est. Hinc quoque patet error eorum qui volunt molam esse in multiplici differentia, nam præter hanc, quæ carnosa existit, quandam aliquo sam. & quampiam etiam flatuosam esse fatentur, quoniam nisi caro si inutilis atque informis, quę in mulieribus vtero gestatur, haudquaquam mola appellari debet, iuxta Arist. & Galen. sententiam. Quod vero vterus afficiatur in hoc vitio ex mensium suppressione, præter naturam tumore, ac ipsiusmet vteri dolore percipitur. Affectus vero morbus est in compositione, speciatim in numero, ac inter eos, qui toto genere pręter naturam existunt, veluti est lapis in vesica, iuxta Gal. sententiam eodem 14. meth. med. Quanquam Arist. velit quod nec perfectam, nec alienam omnino habeat naturam mola ipsa: Atqui Gal. propterea toto genere præter naturam eam esse fatetur velu ti in vesica calculus, hypochyma, & myrmecia, quoniam omnia talia tãquam molesta, & inutilia in totum submouere properamus, & non quod in eius generatione, seu substantia nihil sit eorum, quæ secundum naturam sunt, qua de re ab Arist. non discrepat. Dignoscitur autem affectus hic ex tumore duro circa vteri partes, detractione, seu contractione partium superiacentiũ ac gracilitate corporis, appetitus prostratione, & coloris vitio, mensesq; supprimuntur, & mammæ intumescunt, stomachus subuertitur, lubi grauantur, neq; attollitur. adeo vt primum conceptus vteri suspitionem de se præbeat; uterum temporis progressu discernitur, Nam molam dolor punctionis sensum infereas subsequitur, nec in ea motus ullus, velut in vteri conceptu percipitur, nisi quod per compressionem dextra, & sinistra mouetur, cum manibus mola comprimitur, & ex accidenti quoque cum mulier de vno latere in alterum vertitur. Cæterum postea toto corpore imminuto, ac ventre ampliato hydropis imaginem præsefert. Discernitur tamen ab illo per tumoris duritiem, & quod tumor hic ad digitorum compressionem, ac pulsationē non cedit, neque tympani sonum veluti in hydrope ædit, & quod neq; ad manus contactum ulla fluctuatio percipitur, quanquam temporis progressu quandoque hepate perfrigerato hydrops ei superueniat, vt liquet ex eodem Paulo, & Aetio. Cum itaque talem vteri molam esse fatemur, reliquum est eius causas inuestigare, quoniam hæc non (vt Aetius asserit) aliquando pręgressa inflammatione succedit, aliquando post locale vlcus, cui caro super excreuit, velut ea, quam ipsa tumorem vteri induratum appellat: nec ex seminis muliebris, & plurimi sanguinis menstrui affluxu, ac in vtero retentione, quem cogit calor immodicus, ac in carnis formam transmutat, generationem suscipit, vt quibusdam falso visum est, sed aliam tum materialem, tum efficientem quoque causam, habet, vt ex Hip. Arist. & Gal. auctoritatibus demonstrabimus

Cap. 7

Cap. de ouis.

Error quorundam de Mola.

Quod uterus afficiatur signa.

Cap. 13
Quis affectus præter naturã sit Mola.

Mole, signa.

Causæ.

1. de morb. mulieribus longe post med.

ſtrabimus, ait enim Hippo. lib. de morbis mulieribus, & lib. de ſterilibus molæ porro conceptus cauſa hæc eſt, cum multi menſes modicum, & morboſum ſemen conceperint, neque conceptus rectus fit, & uenter plenus eſt, velut prægnantis: quibus verbis clare oſtendit materialem cauſam ipſius molæ eſſe menſes multos cum modico, & morboſo ſemine commixtos, ſemine inquam maris, & non fœminæ, Nam ſi de fœmineo ſemine intellexiſſet fruſtra modicum, & morboſum adieciſſet, cum quantulumcunque, & qualecunque tale eſſet ſemen frigidius, & humidius exiſtens, atque imperfectius viri ſemine, molę conceptus ſequeretur. addidit etiam, neque fœtus rectus fit, quaſi imperfectus conceptus ſit in mola ex paucitate, & uitio ſeminis ortus: nanque ex eius mediocri multitudine, ac ſalubritate fætus rectus generatur ſi cum moderatis menſibus fuerit permixtum: quod vero idem ſentiat Ariſt. ... precitato libr. 4. de gener. anim. clare patet, Nam quęrens cur cæteris animalibus mola non generetur, niſi quid admodum latea, ſed mulieribus duntaxat, Reſpondet ea inter animalia affectionibus uteri obnoxiam eſſe, & menſtruis abundare; quibus uerbis menſtruorum copiam neceſſariam eſſe pro molæ generatione fatetur Ariſto. quod vero neceſſarium quoque ſit uiri ſemen, eodem loco oſtendit, cum dixit, Iam accidit cuidam mulieri, vt cum concubuiſſet, & concepiſſe putaſſet, primum ventris moles ageretur, & reliqua ex ratione venirent, quæ demum difficultate inteſtinorũ implicata, eoque modo periclitata peperit carnem, quam molam vocant: quod clarius quod ſemen viri ſimul cum ſanguine menſtruo concurrat in molæ generatione? Gal. autem lib. 14. de vſu part aduerſus eos, qui volebant fœminæ ſemen conferre ad fœtus generationem tanquam motus principium quoddã, hęc protulit verba, Si igitur eo vſque volunt ſemen fœminæ progredi, primum quidem quod parum artificioſam actionem ei tribuunt, quę vtique vel ſoli menſtruo forte affuerit, nemo eſt, qui ignoret. Secundo autem quod mentiuntur etiam in his, quæ accidunt explorandis, non enim ſicut gallinæ ſine maribus oua pariunt, ita mulierem aliquando viderunt ſine viro, vel molam, vel huiuſmodi quippiam aliud concepiſſe. Cum igitur in fœmino ſemine nullum adſit motus principium neque perfectum, neque imperfectum, licet ad animalis generationem aliud conferat, aut ſaltem ſi illud haberet, non niſi cum maris ſemine habere putandum eſt, ut in eiuſdem Gal. doctrina ſæpius legitur: abſque controuerſia cenſendum erit neque perfectum fœtum, neque etiam molam (vt ex his, quæ diximus clare patet) citra viri ſemen poſſe generari, vt quidam ad pauca reſpicientes falſo putarunt. Cæterum quod efficiens molæ cauſa non ſit immodicus calor, ſed potius eiuſdẽ caloris imbecillitas, ab eodem Ariſto. citato loco ſcriptum eſt, loquens enim de molæ generatione ſic ait, Afficitur enim conceptus eodem modo, quo ea, quę inquinari dicimus cum elixantur, nec per calorem, ut quidam volunt, ſed potius propter caloris debilitatem, Natura enim de uita certare videtur, nec poſſe perficere, finemq; apponere generationi, & demum ſubdit, Cauſa nanque duritiæ cruditas eſt, quippe cum inquinatio quoque cruditas quędam ſit. Idem quoque ſentire videatur Gal. citato lib. 14. de vſu part. Nam loquens de ouis, quæ ſubuentanea nuncupantur, quibus proportione mola reſpondent, aſſerit ea propterea eſſe imperfecta ex ipſis animal gigni non poſſe, veluti ex aliis ouis, quoniam vt perficiantur à muſculo ſolam deſiderant caliditatem, Ergo veluti ex diminuto calore ſubuentanea fiunt oua, ita & mola, quę eiſdem proportione reſpondet ex imbecillo, & non immodico calore ortum ducit. Erit autem eius generationis modus talis, quod cum in concubitu multa copia ſanguinis menſtrui vteri in cauitate contineatur, proiecto a mare modico, eoque morboſo ſemine, ac eidem ſanguini menſtruo

de ſterilibus poſt medium.

Materialis cauſa molę.

Cap. 7.

Loco citato.

Efficiens molæ cauſa.

Loco citato.

Cõcluditur modus generationis molæ.

commixto ex imbecillitate caloris, præcipue ipsius seminis, & secundario forte ipsius sanguinis menstrui, vtroque tamen in unum motum tanquam vno principio conspirante non potente eandem materiam perficere, ac concoquere, cum sit humor concoctu difficilis, vt inquit Arist. neque finem generationi apponere, carnem hanc inutilem, atque informem idem imbecillus calor (quam molam vocant) procreat, quæ interim per annos tres, aut quatuor perseuerat: quandoque tota vita perducat, adeo vt & consenescat, & commoriatur, vt inquit Arist. Cum autem intenditur hic affectus in aquam subtercutem degenerat, nõnunquam etiam insanabilis magna ex parte redditur, quibusdam & sanguis erumpit (Paulo auctore.) Hanc affectionem alii velut incurabilem penitus reliquerunt: alii incipientem tantum curari posse confidunt, negligenda tamen eius curatio non est, sed omnia, quæ conuenire videbuntur, facienda, vt asserit Aetius. Quanquam Hip. lib. eodem de morbo. mulieribus sic de ea scripserit, Hanc igitur maxime quidem ne curato, aut certe cum prædictione, Qua de re pro eius curatione ægra decumbat in domuncula angustiore, minus loci exposita modice perflata, cubili immobili, sed ita ut pedes habeat elatiores, quietosve, Nam motus quamlibet fluxionem concitat, vt testatur Paulus, Itaque aer temperatus in actiuis, aut modice ad calidum uergens, & siccum eligatur, somno moderato vtantur, exercitium potissimum partium infernarum fugiant, quandoque vero moderata deambulatio confert: Sit aluus lenis quotidie. Et immodici animi affectus omnino vitentur: cibi tribuantur quantitate moderati, ac boni succi. Sitque vini odorati optime diluti potus; cum quibus interim ea, quæ laxandi uiribus prædita sunt, permisceas: & ea etiam quandoque quæ extenuandi vim habent. & ubi totum corpus plenum fuerit, si quod non prohibeat interna cubi uena secanda erit, haud tamen multa sanguinis copia extrahenda est, quin potius ubi opus fuerit eadem iteretur, interim quoque præsertim circa initia huius affectus malleolorum uenam secare conuenit multo sanguine re dundante post sectionem venę cubiti, Nam si frigidorum, crassorumq; humorum copia adsit, iidem potius præparandi ac purgandi sunt, quemadmodum cap. de suppressis mensibus docuimus: deinceps ad particularem molæ curationem deueniendum, eisq; vtendum est medicamentis siue intus, siue extra adhibeantur, quæ laxandi, ac molliendi, & mittigandi vim habeant, veluti insessus, & decocta maluarum, althææ, chamæmeli, seminum lini, fœnugræci, sertulæ campanæ, & anethi: fiat autem decoctum aut in aqua, aut in hydrelęo & processu temporis lauri folia, pulegium, thymum, hyssopum, saluia, arthemisia, polium, ac centaurium permisceri poterunt: Ex eorundem quoque decocto exiguo vino albo addito fotus cum spongiis fiant: post quos imus venter, pecten, & inguina infrascripto unguento perungantur, Recipe olei irini, liliorum alborum, anethini, & chamæmelini ana ℥.i. butyri recentis, adipis anseris ana ℥.iiii. ladini vnc. i. s. ceræ & vini odorati parum, fiat vnguẽtum. Interim adiici poterit cremor seminis lini, althææ, aut fœnugreci, ammoniacique, aut bdelli in vino dissoluti paxillum: Item cataplasmata hoc modo parentur, Recipe radicum, & foliorum althææ, & maluarum ana manipulum. i. farinæ fœnugræci, seminis lini, & hordei ana mani. i. s. olei utriusque amygdalæ, & liliorum alborum, singulorum vnc. i. misceantur & cũ aqua mulsa, & pauco uino odorato, fiant cataplasmata. Pesi item subdantur ex œsipo, butyro, adipe anserino, medulla, aut cerebro cerui, melle, carycis pinguibus, & vuis passis cum oleo irino, sampsucho, aut amaracino, vt inquit Aetius, aut ex adipe anseris, radice althææ, carycis pinguibus, butiro, ac saccharo idem figurentur: quibus interim rutæ, saluiæ, arthemisiæ, aut maioranæ folia contusa miscebis: perseuerante uero malo, acrium eduliorum usus assumatur,

&

Prognostica.

Libro primo.
Loco citato.
Curatio.

Victus ratio.

Venæ sectio.

Purgatio.

& innatationes aquarum calidarum, & aquę marinæ, vt refert Aetius: Rutam & anethum in vino veteri fuluo odorato decoque, & abiectis herbis, idem vinum calidum bibendum dato, & fermè aquæ loco exhibito. Nam hoc medicamento mulier quędam excreta sanguinis copia salutem adepta est, vt ipse referr Hip. vero citato libro de morbis muliebribus dictamnum creticum, aut castoreum in vino bibitum commendat. Tu uero eiusdem etiam medicamentis vti poteris, quæ cap. de mensium suppressione conscripsimus tā intus, quā extra adhibitis: similiter quoque & eis, quorum cap. de aqua intercutem meminimus, potissimum vbi affectus proteletur. Lib. 1. loco citato.

πεδὶ τῶν μὴ κυισκομένον. *id est de non concipientibus siue de sterilibus.* *Cap.* 113.

QVod natura, si fieri potuisset, maxime optasset suum opificium esse immortale, nemini in dubium venit, verum cum per materiam non liceret, nam quod ex arteriis, venis, neruis, & ossibus, ac pręter eam carne est compositum, incorruptibile id esse non potest, subsidium quod potuit ipsi ad immortalitatem est fabricata. Propterea mirabilem quandam rationem inuenit, quomodo in demortui animalis locum nouum aliud sufficiat, vt nullum animalis genus pereat, sed incolume semper sit, atque immortale, Qua de re omnibus animalibus concipiendi instrumenta natura instituit, ad generit, inquam instaurationem, quæ cum communia sint cum viris, tum mulieribus, ea propter eisdem quandoque oblæsis contingit aut viri, aut mulieris, aut vtriusque ratione conceptionis impedimentum, quod quidem sterilitate appellatur. Nam nihil aliud est sterilitas, quàm priuatio conceptionis, tempore potissimum quo eadem perfici deberet. De hac itaque conceptionis priuatione, quæ ipsarum mulierum ratione prouenit, & non quæ virorum, aut vtriusque verba faciemus, quanquam eadem ad viros transferri possit, In qua quod vterus afficiatur tanquam concipiendi instrumentum nemo vereri debet ex eiusdem vteri propriæ actionis, seu vsus lęsione id dignoscens. Quod vero sterilitas symptoma sit in genere noxę functionum ablatarum patet. Nam omnino abolita est propria ipsius vteri tanquam instrumenti actio concipiendi inquam, Atqui cum sterilis est non concipit tempore quo concipere deberet. Huius autem affectionis causæ plures esse possunt, vt inquit Arist. 2. de gener. anim. cap. 5. Nam & à primo ortu naturæ locis ad coitum commodis oblesis steriles & mulieres, & viri redduntur, vt alterę non pubescant alteri nō barbescant, aliis in processu ætatis idem accidit affectus, aut propter corporis nutricationem pleniorem, aut ex morbo, viris humidum, frigidumq; emittitur semen mulieribus purgationes vitiantur. experimento autem in aqua probatur fęcunditas seminis num per summa innatet, aut descendat, suffitu vero mulierum probatio fit, per odores subeuntes vterum. multis etiam tum viris, tum mulieribus hoc idem accidit malum oblæsis partibus, & locis accommodatis ad venerem; quæ vitia (vt ipse refert) partim curabilia, partim incurabilia sunt, sed maxime steriles tunc perseuerant cum primo naturæ ortu tales constiterint: Verum enimuero in ipsis mulieribus nonnullę ipsius vteri pręter naturam dispositiones possunt esse causę, & præsertim eiusdem intemperaturę, quemadmodum ab Hip. & Gal. apho. 62. 5. lib. scriptum est, Nanque bene temperati vteri ad conceptiones sunt idonei, male autem temperati si parum à bonitate recedunt, difficulter concipiunt, Si vero nimium, mulieres steriles fiunt, & proinde mulieres esse fæcundas siue ambabus bonis temperaturis, est impossibile, vt inquit Galen. in commento: appello ambas bonas temperaturas mediocres, scilicet tum ex calidi,

Sterilitas quid sit.

Pars affecta.

Quis affectus præter naturam sit sterilitas.

Causę secundū Aristotelem.

Ex Hip. & Gal. causæ sterilitatis.

& frigidi,tum etiam ex humidi,& ficci,commixtione,cum fieri poſſit, vt ſecundum vnam oppoſitionem bene temperatus ſit vterus, ſecundum alteram vero male; propterea Hipp.dicebat quæcunque vere ex vtriſque mediocrem habent temperaturam, eæ fœcundę ſunt,Nam ne mulier concipiat, poteſt altera efficere intemperatura,vt inquit Gal.modo nimium à bonitate precedat: hæc vbi frigida fuerit immodice,adeo quod ex ea vterus ſpiſſior efficiatur ſterilitatem efficit:Nam anguſta quidem erunt ſupra modum ora vaſorum,quæ ad ipſum pertingunt vterum,adeo vt neque ſecundæ poſſint adnaſci ad iam dicta ora vaſorum,neque ſi hoc fiat aliquando poteſt bene nutriri conceptus,cum vel nullo modo fiant hiſce mulieribus purgationes vel omnino paucę, & ea ipſæ vitioſæ.ſolo tenuiore,ac aquoſiore ſanguine perlabente.hęc item eadem ora facile obſtruuntur, & propter natiuam anguſtium,& quoniam magna ex parte hę mulieres humorem aggregant pituitoſum:ſiquidem corpus totum fere eſt vtero ſimile. Adhęc in talibus vteris contingit etiam maris ſemen refrigerari,niſi natura ſit calidiſſimum:His itaq; de cauſis vteri nimia frigiditatis conceptionem omnino impedit,ac mulieres ſteriles facit.Coniectamus autem vterorum frigiditatem ex ſuppreſſis menſibus:neque enim præ nima craſſitudine commode feruntur,ſed & ſtupidus ſenſus circa pectinem,lumbos,ac crura percipitur:Aliquæ etiam crurum impotentes ſunt victus quoque præceſſit frigidior ac craſſi ſucci,At ſi prorſus perfrigeratę fuerint,ne venerem quidem appetunt,& vteri oſculum contractum habent, vt ex Aetio cap.27.lib.26.& Paulo cap.74.lib.3.liquet:ob nimiam quoque vteri humiditatē mulieres nō concipiunt,extinguitur enim in talibus genitura,quē admodū in terra paluſtri cerealia ſemina,ex Gal.teſtimonio præcitato apho. Hanc indicant in coitu humor diſtillans,tenuius,& copioſum menſtruum, vt inquit Paulus.In habentibus autem immodicam vteri caliditatem ſterilitas contingit modo quo vbi valde callidæ terrę ſemnia committuntur, veluti in æſtibus ſub cane(eodem Gal.auctore)Coniectatur autem vteri caliditas ex reliqui corporis caliditate,& ex menſium paucitate cum dolore prodeuntium ita vt pudenda mulieris exulcerent,ſed & quæ prodeunt,nigriora ſunt, & ob nimiam puncturam nullum ordinem ſeruant.Sequitur etiam ad huc temperaturam inſignis ſalacitas,& totius corporis ſiccitas,vt inquit Aetius.Propter defectum quoque alimenti ſicciores vteri non,concipiunt,Nam in ipſis tale quid accidit.quale vbi aut arenæ,aut argilloſæ terræ,aut petroſæ mandantur ſemina eodē Gal.teſte.Humor vero in coitu ex eiſdem haudquam diſtillat: exiguum quoque ac craſſum erit menſtruum,aderitq; totius corporis exiccatio:Si quando vero prædictę ſimplices intemperaturæ inuicem miſceantur, ex earundem inditiis manifeſta erit earum commixtio: Atqui cognitionem omnium immodicarum vteri intemperierum aph.59.5.lib.ſcripſit Hipp.cum dixit,Si mulier non concipit,ſcire autem velis ſi conceptura ſit, pannis circumtectam inferne ſuffies,& ſi odor videatur per corpus ire ad nares, & os, ſcito quod ipſa non ex ſe ipſa ſterilis eſt,frigiditas nanque ſpiſſitudinis ratione non permittit vſque ad os,& nares ferri aromatum exhalationem: eodem modo & ſiccitas.Humiditas vero,ſicuti ab ipſo Hip.dicta eſt extinguere genituram ſic,& aromatum qualitatem: At vehemens caliditas ea ratione, qua vincit aromatum facultatem,alterat, atque corrumpit, ac propterea non permittit ipſa ſeruantia ſuam naturam ſyncera ad os, & nares ferri Quod ſi in hiſce naturis ex ſuffitu aromatum cognitio ſufficienter haberi non poſſit, ex aliis inditiis nobis erit talis natura inueſtiganda,hoc ipſum cognoſcentibus quod rara admodum eſt huiuſmodi calida temperatura in mulieribus,ſiquidem fœmina eſt mare frigidior:Vtiliſſima eſt itaque in ſterilibus mulieribus ex aromatum ſuffitu dignotio,vt inquit Hipp.vel quia omnis immo-

Frigidi uteri ſigna,

Humidi uteri ſigna,

Calidi uteri ſigna,

Lib.6.c.28

Sicci uteri ſigna,

immodica intemperatura isti subiicitur, vel quia rarissime vnà ipsam subterfugit in mulieribus illis, quæ tenues apparent, & nigræ, & hirtę, ita quod ex his signis percipitur earum immodica intemperatura sine suffitu aromatum, vt Galen. asserit citato com. aph 62.5. lib. Idcirco idem Hipp. aph. 44. eiusdem 5. libri. dicebat, quæcunque præter naturam tenues existentes vtero gerunt aboriunt, priusquam crassescant, quapropter prius eas reficere, oportet: quem admodum etiam quæcunque præter naturam crassæ non concipiunt vtero, vt idem Hip. asserit aph. 46. eiusdem lib. iis omentum os vteri comprimit, & priusquam extenuentur, non concipiunt, Præterea eisdem menses pauci feruntur, cum maxima alimenti pars in pinguidinem transeat, vt Aetius refert. Cum vero hi duo habitus præter naturam sterilitatem efficiunt, ex te ipso eos dignoscere valebis, de quibus Paulus sic scriptum reliquit: neque enim pingues liberis procedandis sunt idonei, eo quod genitalibus mutuo se contingere commode haud possunt, tum quod momentum seminis emittant; neque etiam nimis extenuati liberis operam dare feliciter queunt: sermo autem Pauli communis est tum viris, tum mulieribus: Accidit quoque interim ex vitiosorum humorum redundantia quod mulier non concipiat: qualis autem vitiosus sit redundans humor, ex his quæ diximus cap. de mensium suppressione inuestigabis: Item ob cicatricem inductam si vasa fuerint excæcata, id quod dignosces ex prędenti vlcere: & ab eodem etiam vlcere sterilitas interim fit, quod ex signis vlceris patebit, quemadmodum si ob membranam osculum vteri obturantem, aut ob nimiam eiusdem oculi angustiam, vel amplitudinem, siue quod ceruix vteri obliqua fuerit, consequatur sterilitas, ex obstetricum relatione percipies. Si etiam mulieri menses non omnino prodeant, aut pauciores quàm debeant, aut plures profluant quàm profluere deberent, adhuc non concipiunt, ex Hipp. auctoritate libr. de sterilibus. Flatus quoque in vtero existentes conceptionem impediunt, quos insequitur pectinis, & imi ventris tumor, extensio, & quandoque cum dolore pungitiuo sæpe ad alterum, sæpe vero ad vtrunque inguen se extendente quandoque etiam flatus per muliebre pudendum erumpit, ita vt mulieres ipsum percipiant, interim quoque strepitum, ac sonitum circa vterum eodem sentiunt. At si per aliquod assumptum pharmachum mulier non concipiat, ex eiusdem mulieris loquela, aut astantium percipies, Sed inuiti quoque coitus inanes, ac steriles sunt, amor enim genituram conciliat, & propterea fœminæ amantes crebro pariant, ętas etiam vel iunior, vel prouectior conceptionem impedit, & inepta mulieris forma sterilitatis occasio est, ne liquet ex Aet. si eodem cap. 36. lib. 16. Intempestiuus etiam congressus causa sterilitatis est, cum conceptionis tempus sit uel incipientibus, uel cessantibus menstruis. Reliquo autem alio toto expurgationis tempore licet aperta fuerint uteri uenarum ora, non tamen tunc concipere mulier ullo modo potest, cum semen nequeat in uulua remanere, sed ab influentis sanguinis copia eluatur, Cessantibus autem, vel incipientibus mensibus, & ora aperta sunt, & menstruum non multum, neque uniuersum, sed paucum, & paulatim effluit, unde efficitur ut ob asperitatem uuluæ semen adhæreat, sátisque alimenti ex sanguinis confluentis paucitate habeat: ante etiam quam menses ueniant concep tus fieri propterea non ualet, quia & alimento caret semen, & adhærentiam nullam inuenit, cum eo tempore occlusis uasis leuis uulua relinquantur defluit itaq; semen neq; vniri cum tunica eius potest, siquidem aspera magis idonea sunt quàm leuia ad coalescendum, ex Gale. sententia lib. de dissectione uteri, Nam si leues fuerint uteri, mulier in uentre non concidit, quoniam licet genituram suscipiant, foras tamen emittunt, ut testatur Hipp. eodem libr. de sterilibus. Cæterum si medicamenta sterilitatem inducentia uasa uteri ex

Lib. 16. cap. 26

In principio.

Cap. 16.

In principio.

Prognostica.

excæcent, incurabilem plerunque affectionem faciunt, licet quædam potiones cæcitatem curabilem indicant, cui si protinus subuenias mederi possis, ex Aetii testimonio: Quod vero quæcunque præter naturam crassæ sunt, priusquam extenuentur non concipiunt, superius dictum est, ex Hipp. auctoritate apho.46.lib.5. Similiter ex Gal. liquet, quod male temperati vteri si parum a bonitate recedunt, difficulter concipiunt, si vero nimium, mulieres steriles fiunt: si vlcera in vteris fuerint etiam oborta, & si menses sano modo prodeant, plerunque incurabilia sunt; & propterea in ventre tales non concipiunt quandiu vlcera habuerint, ex sententia eiusdem Hipp. citato libr. de sterilibus: Verum vbi ob frigiditatem mulier non concipit, vniuersa victus ratio eligatur ad calidum vergens: Cibi boni succi exhibeantur, attenuantesq;, ac omnibus alimentis admisceantur quæ purgationes irritare possunt, veluti sunt olera odorata, & acria, scandix inquam, crythmon, fœniculum gingidium, apium, smyrnium, asparagus palustris. & similia: Speciatim autem accomodatum victum capitu. de mensium suppresione ex frigidis succis reperies. Conuenit nanque nedum victus ratione, sed aliis remediis omnibus eisdem calorem reuocare: At vbi frigidi etiam, & crassi succi cum frigida vteri intemperie redundarint, post eorum coctionem, ac præparationem purgante medicamento vacuandi sunt, quorum copiam, ac formulam citato cap. requiras. Quod si purgatio per inferna non suffecerit, vomitus quoque prouocetur origani, aut thymi decocto ante, & post cibum omni studio adhibito, vt pituita euacuatur, ex Aetii auctoritate. A purgatione autem, vel vomitu haudquaquam incommodum fuerit castoreum cominium, anisum, pulegium seu iuniperi fructum, & alia huiusmodi bibere, & singulis piper admiscere, ex eiusdem Aetii, ac Pauli sententia, quæ omnia absorberi poterunt vino albo odorato, aut aqua mulsa: item confert mercurialis cum castoreo, aut absynthium tribus, aut quatuor diebus consueto mensium tempore, si in potu exhibeatur. Est etenim hæc potio ad conceptum efficax, vt idemmet Aetius inquit. In quem etiam vsum conferunt si ℥.i. eclegmaris diābræ, aut diamoschu dulcis, seu de xyloaloe exhibeatur cum vino albo; aut aqua fluorum citrangulorum: nec minus & antidoti mithridati, aut theriacę si tantundem exhibeas: Vteris vero fomenta fiant per suffitus, & vapores, arūdine ollæ operculo perforato inserta, aut igni adeo adhibita, vt suffitus, aut vapor intra pudendum excipiatur, sit etiam mulier pannis circumtecta, suffitus inquam fiant ex calidis odoratis, vt casia, cinnamomo, costo, amomo, thure, myrrha, styrace, & aliis huiusmodi, quæ calidam habent temperaturā, & odorata sunt valde: vapor autē fieri potest ex aqua calida, in aqua prius fuerint decocta arthemisia saluia, ruta, cuminum, pulegium, cyperus, acorō, iuncus odoratus, & reliqua semina odorifera, vt prædictis Paulo, & Aet. visum est: possūt quoq; & hæc singulatim cataplasmatis modo pubii imponi, & idem decoctum per pudendum vtero iniectum confert: item pubis, coxarumq; frictiones nihilominus conducunt: nec minus si oleo perfricētur irino, aut amaracino: Pessi quoque subdantur ex myrrha, ruta, galbano, & castoreo, chia mastiche, & cypero parati, & ne mordeant, at exulcerationem faciant, adipe anseris, aut gallinæ, & saccharo rubeo excipiantur, & serico linteo inuoluti, ac oleo irino, seu liliaceo intincti immittātur; sit autem eorum quantitas exigua, adipis autem, & sacchari maior. Nam neque difficile est eorum quantitatem artificiosa metiri coniectura pro affectionum magnitudine, aut diuturnitate, & reliquis Sunt quoque & pessi alii ad conceptionem idonei, vt si coaguli leporis partes duas, aluminis scissi partem vnam melle excipias, ac pesso formato vtitor, vtero tamen prius per prædicta purgato. Item seminis satyrii, & mellis, singulorum sexunciam in pessum afformato, & vtere, ex Aetii auctoritate: nec minus

& reli

Marginal notes: Aet. li.16.c.31. — Loco citato. Vbi ob frigiditatem mulieres non concipiant curatio. — Ratio uictus. — Purgatio. — Lib.16.cap.27 Vomitus. — Loco citato. Potui quæ præbenda sint. Lib.16.cap.32 — Suffitus. — Fomenta. — Pau.li.3.c.74 Aet.li.16.c.27 Cataplasmata. Pessi.

& reliquis medicamentis cap, de suppressis mensibus ob frigiditatem conscripsit poteris: Vbi vero calida fuerit vteri intemperies, victus ratio conuenit ad frigidum ac humidum vergens, Talis item eligatur aer, somno vtantur longiori, & quiete: ac infrigidantibus cibis, quales sunt ex oleribus lactucæ, maluæ, blitum, accucumis, cucurbita, pepo, atriplex. & portulaca, aliique cibi consimiles: Vinum eligatur tenue, album, & aquosum optime dilutum: Competunt item aquarum dulcium balnea: Ad lumbos vero, pubẽ, & imum ventrem infrigidantia quoque adhibenda sunt, velut est solani, aut vmbilici veneris succus, semperuiui, aut lactucæ rosaceo admixto: aut foliorum atriplicis, portulacæ, seu lactuce excipe pugillos duos, olei rosacei, violacei, & cytoniorum, singulorum unc. i. farinæ ordei pugillum. i. cum succo solani, aut vmbilici veneris, & pauca aqua rosacea fiat cataplasma, & prædictis locis applicetur: item in pudendum commode subditur idem solani, aut vmbilici veneris succus rosaceo admixto, qui inuoluto linteo lineo, ad digiti formam excipiantur: mercurialis item lumbis, ac pectini imposita vtero calidiori prodest, vt inquit Aetius, & argenti spuma, ac cerusa cũ aqua trita: recte autẽ metienda erit horum omnium quantitas, ita vt perpetuo caueas perfrigerationis excessum: Conferunt item nõ minus si ea, quæ infrigidandi vim habẽt, potui exhibeantur, siue syr. fuerint, siue decocta: quorũ magna copia habetur, & propterea nos breuitati indulgentes prætermittimus, illud animaduertentes quod si cum calida vteri intemperie calidi, ac vitiosi redundarint succi, iidem etiam prius purgandi sunt, concoctis ipsis, ac preparatis, seu à natura euictis, & deinceps, quę modo scripsimus medicamenta adhibere oportet, Nam quod menses morbosi fuerint, siue biliosi, siue pituitosi extiterint, mulier non concipit vt liquet ex Hip. eodem lib. de sterilibus. At mulieres, quæ ob vteri humiditatem non concipiunt, sicciore diæta vti conuenit, multumq; excerni ac fricari per superiores potissimum partes: cibis vitiantur siccis, & mediocribus, ita vt carnes assatas potius, & vigentium ætate animalium edant, & vinũ potens meracum, sed partius bibant, vt Aetius fatetur. auersionis autem gratia aliquando post cibum, aliquando ieiunie vomant: sicca etiam fomenta crebro, balnea vero raro adhibenda sunt, & vbi totum corpus purgatum fuerit, resiccantia, ac astringentia medicamenta vtero adhibeantur, quę si ante purgationem propinentur non parum lędunt, cohibita etenim materia (vt inquit Aetius) ad principales partes decurit: huiusmodi sunt lentisci decoctum, myrti, rosarum, & rubi tenerorum virgultorum, rhus coriarii, mali punici florum, & gallarum, & pilularum cupressi: ex quibus insessus, irrigationes, fotus, cataplasmata, insessiones, & pessi formari poterunt: hoc item epythemata vti poteris, ex eiusdem Aetii auctoritate, quod recipit psyllium tusum, & palmularum carnem cum aqua mulsa, aut etiam mala cotonea similiter palmulis excepta adhibeto, vt ipsa inquit, Ad nimiam quoque vteri humiditatem huiusmodi potiones conueniunt, myrti baccas, aut malicorium punici dulcis cum uino terito, & exhibeto, aut auellans nuces vstas cum vino tritas propinato, ex eodem auctore: Mulieri vero, quę ob vteri siccitatem non concipit, humidiora alimenta exhibenda sunt, & reliqua victus ratio humidior instituenda, mediocriterq; vino, & non nimis vteri vtatur, balneisq; inunctionibus cataplasmatis, ac insessionibus humectandi vim habentibus vti conueniet; quanquam ubi totum corpus fuerit humectatum, vterus quoque eadem qualitate participabit. At si ex flatuoso spiritu in vtero existente conceptio impediatur, primum quidem parcior cibus exhibendus est, mox danda quæ flatus expellunt, velut est ruta, cuminum, anethinum, apii semen, anisum, & pleraque alia familiaria semina, ac aromata, quę partim potanda, partim applicanda sunt ipsi vtero, atque subdenda. Possunt & ex eisdem fomenta

parari

Lib. 16. c. 32
Sterilitatis ex caliditate ortæ.
Victus ratio.
Medicamentorum ratio.
Lib. 16, cap. 28
Loco citato.
Si ob humiditatem fiat sterilitas, curatio.
Lib. 16 cap. 29
Loco citato.
Loco citato.
Si propter siccitatem uteri non concipiant, curatio.
Si ex flatuoso spiritu sterilitas fiat, curatio.
Aet. li. 16. c. 33

Ex angustia oris uteri.
Pau. loco citato.

parari cataplasmata, ac cerata, & ad pubem imponi, vt liquet ex eiusdem Aetio, & Paulo. Si vero ob oris vteri angustiam propterea quod ipsum conniuens, aut conclusum fuerit, sterilitas fiat, Insessionibus, fomentis, ac perfusionibus, & pessis odoratis, atque mollientibus aperiendum erit. A mollioribus tamen incipiendum, vt ex decocto maluarum, seminis lini, altheæ, fœnugræci in oleo, aut hydreleo, quod decocto nedum pro insessionibus etiam perfusionibus, seu iniectionibus vti conuenit: deinceps casiam, cyperum, aut nardum adiicere poteris interim etiam ad validiora transeundum, qua de re artemisiam, chamæmelum, conizam, calamintham, pulegium, & amaracum apponere licebit, ex quibus quoque pessi hunc in modum parari poterunt Recipe radicum, & foliorum maluarum, & altheæ contusarum ana ℥.iii. farinæ seminis lini, & fœnugręci ana. vnc. i. adipis anseris ℥.iiii. croci parum & mosci parum, misceantur, & in serico linteo inuoluta pessi fiant: qui in oleo irino, aut liliaceo, aut nardino intincti subdantur: procedente vero tempore caricæ, casia, resina terebenthina adiici poterunt: interim quoque arthemisia, amaracus, calamintha, pulegium, & mirrha: At si propterea quod vteri os nimium hiat, non concipiant, victus fomenta, ac reliqua omnia medicamenta sicciora, & abstringentia conueniunt, talia sunt gallarum decoctum, cytini, lentiscus, rubi radix, myrtus & alia huiusmodi, quæ humidiori vtero congrua sunt, ex eiusdem Pauli, & Aetii sententia: Vbi vero distortum fuerit, seu peruersum eiusdem vteri os, mollientibus quoque fomentis dirigere, ac corrigere oportet, etenim fomenta ad hoc maxime faciunt, Conducit quoque, & pessos mollitoris subdere, specillo quoque, & digito correctio facienda est eisdem mollitoriis medicamentis prius intinctis. Insuper maxime conferunt pulegii, & arthemisiæ decoctum, ac castoreum è posca potum, vt refert Aetius. Si vero ex deuorato pharmaco quopiam sterilitas consequuta fuerit, pharmaci viribus indagatis contraria medicamenta adhibere cōuenit: Reliquæ sterilitatis causæ, quæ etiam particulares requirunt curationes suis propriis capitibus petendæ, sunt, & nos breuiati indulgentes consultò prætermissimus, veluti est habitus gracilis, vel obesus, vlcus cicatrix, membrana os vteri obturans, mensium suppressio seu eorundem immodicus fluor, & intempestiuus, seu inultus congressus, ac reliquæ huiusmodi. Reliquum est, vt ea conscribam medicamenta, quibus pro remouenda sterilitatę vti consueui, potissimum vbi ortas sterilitas non fuerit ex immodico vteri calore, id quod perrarissime accidit; quorum primum est, Recipe testiculi apri syluestris exiccati in ombra, & scobis eboris, singulorum ℥.i. testiculorum vulpis ℥.i.s. matricis, & coaguli leporis ana scrup. ii. seminum melonum ℥.iiii. cum saccharo, dissoluto in aqua rosacea, & mellisophylli fiant morsuli. Vel recipe seminis seseleos, scobis eboris, & matricis leporis in vmbra exiccatę ana ℥.i. diambræ, seu eclegmatis de xyloaloe ℥.i.s. cum saccharo in aqua rosacea dissoluto figurentur morsuli, quibus vtatur mulier cum pauco vino albo, aut aqua mellisophylli, seu florum citrangolorum per plures dies ante viri congressum: quo etiam tempore pessi adhibeantur ex coagulo, matrice, & stercore leporis, carycis pinguibus, adipe anseris, pauco croco ac moscho figuratis, qui etiam in linteo serico inuoluti, & oleo irrino, seu liliaceo intincti subdantur, Interin vngula aromatica, spica, aut cyperus eisdem permisceri poterit: à quibus desinentibus iam mensibus (quod tempus optimum est) medio mutuo amore (nam amor geniturам conciliat, vt inquit Aetius) venus ineunda est, quæ etiam à tergo exercita ad concipiendum videtur conducere vt inquit Paulus, sed & virum strenuam operam nauare oportet, interimque à venere abstinuisse, & boni cibi succis nutritum esse, ex Aetii decreto. Si vero velis cognoscere an mulier concipiet, vel non, butyrum, & lac mulieris masculum

Si os uteri nimium hiat, curatio.
Pau. loco citto.
Aet. li. 16. c. 31
Si distortū, aut peruersum fuerit idem uteri os, curatio.
loco citato.
Ex deuorato pharmaco.

Medicamenta propria.

Lib. 6. cap. 26
Pau. li. 3. c. 74 In fine.
Aet. lib. 16. ca. 12.

sculum alentis bibendum dato, & si eructauerit, concipiet: sin minus, non vel caput allii integrum depurgatum, ac derasum ad vterum apponat, & postridie videat an per os oleat, & si oluerit concipiet, sin minus, non: item anisum in aqua tenuissime tritum bibat, ac dormiat, & siquidem pruritus ipsam circa vmbilicum corripuerit, concipiet: sin minus, non, vt liquet ex Hip. in li. de sterilibus. At si uelis dignoscere num prægnans sit, mel, & anisum tenuissime terito, deinde in aqua diluto, ac exhibeto, & dormire finito, & siquidem tormen ipsi fiat circa vmbilicum, prægnans est, sin minus, non est, vt liquet ex eodem citato loco: item cum dormitura est, aquam mulsam potãdam, & si alui tormina patietur, concipit: sin minus, non concipit, vt liquet aphor. 41. 5. lib. Circa principia.

περὶ Δυστοκίας. *id est de difficultate partus.* Cap. 114.

PARVM admodum ad generis propagationem machinata esset natura in fabricandis concipiendi instrumentis, potissimum mulieribus, nec notatu dignam opem medicus pro eodem scopo præstitisset in profligandis sterilitatis causis, nisi eadem natura, quæ in fœtus generatione, ac conseruatione adeo fuit solicita, in eius quoque ortu, ac editione in lucem miranda quędam cõmẽtata esset, & medicus vbi opus est, in hac affectione eidem naturę ferret auxilium. propterea ab eadem natura factum est, cum mulieri partus appropinquat eo videlicet tempore, quo sufficiens fœtui alimentum præstare non valet, vt inquit Hippocr. libr. de natura pueri: aut vbi per os nutriri potest, nam tunc proprie fœtus perfectus est, & partus naturalis fit, Gal. teste. 15. de vsu part. vt idem puer vberius præsens alimentum quærens, calcitrando membranas disrumpat mouens se manibus, ac pedibus: quo fit vt rumpatur membrana quædam interna, qua disrupta contingit etiam alias debiliorem vim habere: & rumpuntur etiam primum quidem illi contiguę, & cohærentes, postea extrema; quæ cum ruptę fuerint, tunc fœtus a vinculo exoluitur, & agitatus foras procedit, neque amplius vteri ipsum continere possunt abruptis membranis, sed & ipsi quoque vteri in hoc præstant auxilium: haud enim sufficiens esset fœtus ex seipso duntaxat perfectus in lucem edi (nisi quod vteri inhibentes, & cessare facientes ab opere retentricem eorum facultatem, quæ id quod vtero gestabitur vsque quo ad debitam perueniret magnitudinem retinuerat, ac amplexata erat, altera, quæ hactenus quieuerat loco eius assumpta propultrice videlicet, ac eorum os, quod toto impregnationis tempore adeo conniuebat, vt ne specili quidem cuspidem amisisset, ex Herophili auctoritate, paulatim ad aperientes eo vsque vt possit fœtui facilem pręberé exitum ipsum propellentes) non parum pueri ortui auxiliantur. A seipsis quoque & ipsæ parturientes in hoc non exiguam opem præstent mediis abdominis musculis, vt 3. de natur. facult. scriptum est. Non ab re igitur com. apho. 55. lib. dicebat idem Galen quod ad bonum partum duorum corporum vigore est opus, & grauidæ mulieris, & infantis Tot itaque, ac talia admiranda in animalis partu natura machinata est, prouidens vt fœtus iam absolutus, ac consumatus tuto emittatur. Partus autem nominatur quando hoc ex naturæ commodo fit, quando vero non naturę sponte, sed violenter incidit, abortus prouocatur, vt liquet eodem 3. de natur. facultatibus. Appello autem abortum imperfectam fœtus emissionem vtcunque factam, cum Gal. 6. de morbis vulgaribus: e diuerso autem naturalem partum nuncupamus eorundem fœtuum consumatorum, ac perfectorum naturalem emisssionem: qui (vt inquit Hippocra. eodem libr. de natura pueri) hoc modo fit. Vbi enim adeo auctus infans est, vt alimentum, & augmentum, quod a ma-

Versus finem. Cap. 7.

3. de nat. fac. c. 3

Inter naturalem partum, & abortum differentẽ. 3. de natu. fac. c. 12.

6. de mor. vulg. cõmentario 1. commento 1.

Loco citato. Quomodo fiat

tre

partus naturalis,

tre descendit, non amplius ei sufficiens sit, copiosius alimentum appetens calcitrat,& membranas disrumpens initium partus matri affert . Fœtus itaque vehementissimis motibus succedunt partus,ex Hip.sententia:Hoc et am tempore & vteri, qui amplius fœtus grauitatem, ac eorum destensionem ferre nequeunt,Galen.teste eodem 3.de natura facult. Nec minus & sentientes interim se morderi à qualitate humoris in seipsos effusi, quod eos molestat facultate propultrice media abiicere properant : nec non & a seipsis parientes in hoc præstant opus non mediis vteris, sed musculis (vt diximus) qui in abdomine existunt: qui ad deiectionem etiam,tum ad reddendam vrinam nobis sunt auxilio. Fit itaque partus hoc modo . Verum quo tempore fiat, non admodum liquet, Nam Hippocra. eodem libr. de natura pueri asserere videtur fœtus perfectionem,ac naturalem partum decimo impregnationis mense fieri,ait enim, alimentum, & augumentum, quod à matre descendit,non amplius sufficiens est puero, vbi decem menses præterierint, & fætus auctus fuerit :& post pauca iterum ait, atque hęc vt longissime in decem mensibus fiunt . Arist. vero quarto de generatione animalium capit.4.& 7.de historia animalium cap.4.sic de patiendi tempore scriptum reliquit, Sed cum cętera animalia omnia singulari, ac simplici modo partum suum perficiant, vnum enim pariendi tempus statutum omnibus est, homini uni multiplex datum est, Nam & septimo mense, & octauo, & nono parere potest,& quod plurimum decimo: nonnulla etiam vndecimum tangunt; Fœtus vero, qui maturius quàm sptimo mense, prodeat, nullo pacto vitalis est, qui septimo vitalis quidem, hic primus exit, sed magna ex parte infirmior: idem conscripserat Hip.lib.de septimestri partu, dum dixit, sunt autem ex his septimestribus qui & superstites manent ex multis pauci.Gal.autem quod nouem mensibus perficiatur in vtero fœtus 3.de natur.facult.his verbis demonstrauit asserens, quippe nouem mensibus plerisque mulieribus perficitur in vtero fœtus, & 2.de caus.sympt.illud confirmauit, cum dixit, sane eadem virtus, quæ sic de fœtu est sollicita, vt nouem mensium spatio eius substineat pondus,atque vt absolutus tuto emittatur,prouideat, & cętera: & paulo supra dicebat, quippe qui (de vteris loquens) tum fœtus grauitatem, tum sui distensionem nouem mensibus protulerunt, iis absoluto in ipsis fœtu ad eius expulsionem se comparant,sic itaque diuersimode sentire uidentur de parien di tempore præcitati magni uiri.Verum si quispiam eorum sententiam, & non verba percipere velit, absque nimio labore conciliari poterunt, ea primo sumpta hypotesi, quę ab eisdem tanquam manifesta admittitur, quod cum adeo perfectus,ac consumatus fœtus existit,ut per os nutriri valeat,deficiatq; ei alimentum,ac augmentum, quod à matre suppediatur, tunc partus naturalis fit, ac naturaliter in lucem editus fœtus,huic aliam &secundam hypothesim addas,quod hoc alimentum diuersimode in diuersis vtero gerentibus se habet,si maiorem, vel minorem sufficientiam, aut paucitatem eius considerabis,prout sufficientes, vel paucos menses demittere consueuerunt. similiter & inter se non parum dissident fœtus,qui maiores,vel minores cum existant, aut robustiores, uel imbecilliores plurimo, ant pauciori alimento indigeant etiam dum perfecti, ac consumati fuerint .Propterea Hippocrates horum haud ignarus eodem lib. de natura pueri, talia uerba protulit, quinetsi alimentum a matre prius puero defecerit, etiam sic partus matri prius aduenit,& ante decimum mensem puer prodit , & hoc perpetiuntur magis mulieres primiparæ, deficit enim pueris alimentum ut ad decimum vsque mensem sufficere non possit, & demum: quę vero menses paucos demittunt, eæ etiam pueris postremo tempore vbi iam maturi fuerint alimentum rarius exhibentes ipsos calcitrare faciunt, vt & ante decimum prodire festinent

Margin notes: Cap.12. — In fine. — Quo tempore fiat. — Hippocrates. — Aristoteles. — In principio. — Galenus. 3.de nat.fac.c.3 2.de cau.symp. cap.3. — Conciliantur hi tres Auctores. — Loco citato.

nent,modicus enim ſanguis à iuuenculis,ac nouellis matribus procedit. Longiſſimum itaque terminum naturalis partus conſcripſit Hippocrates eſſe decimum menſem,per hæc verba, atque hæc ut longiſſime in decem menſibus fiunt,non negans illum poſſe citius contingere propter iam traditas cauſas,vt idemmet eodem lib.in citatis verbis ſcriptum reliquit nec Ariſto.Hipp. ſententię aduerſatur:quinimo ipſam confirmauit, dum aſſeruit,& ſeptimo,& octauo,& nono menſe mulieres parere poſſe,& quod plurimum decimo, (vt ipſe inquit) nonnullæ etiam vndecimum tangunt. Plurimum itaque naturalem partum decimo menſe contingere faſſus eſt Ariſtote. quemadmodum Hip.ſcriptum reliquit :non negauit autem,id quod nec Hippoc.negare videtur poſſe contingere,ac feſtinare ante decimum menſem, & quandoque vndecimum attingere,pro iam dicta tum fœtus,tum alimenti diuerſitate, poſt quam à ſeptimo menſe fœtus vitalis eſt,antea vero nequaquam quamuis quædam, quæ longius,quàm decem menſium tempus vterum geſtare ſibi viſæ ſunt,deceptę fuerint,modo quo idem Hippocr.citato loco ſcriptum reliquit: de reliquis vero menſibus lib.de carnibus hunc in modum ſcripſit, Puer ſeptimeſtri partu natus pro ratione natus eſt, & viuit: & demum octimeſtris autem natus nullus vnquam vixit,nouem vero menſium, & decem dierum partus fit, & viuit: In eadem quoque ſententiam deuenit Galen. Nam licet nouem menſibus pariendi tempus præſcripſerit, illud pleriſque mulieribus contingere aſſeruit, forte qui ſic ſæpenumero obſeruauerit haudquaquam negans in decimo poſſe euenire,quinimo admittere illud videtur, ex eiuſdem Hipp.auctoritate com.aph.37. 5. libr.ac aliis quoque menſibus pro prædictorum varietate. Conſummato itaque,ac perfecto fœtu,deficienteq; eidē alimento,ac augmento partus naturalis fit ſiue nono,ſiue decimo menſe id contingat,quod plurimum obſeruatur, vt prędictis auctoribus viſum eſt, raro autem in aliis temporibus: Cæterum cum adeo miranda pro eius emiſſione requirantur,euenit(idque non raro)vt difficulter edatur in lucem fętus, & ſic difficilis fiat parientibus partus. Huic difficultati quomodo, & quibus opitulari valemus conſcribere intendimus, prius tamen eius cauſis indagatis: Eſt autem partus difficultas ſymptoma ſub genere contentorum immodice contentum; ſunt etenim fœtus non vtero gerentium partes,ſed proportione reſpondent iis,quæ adnaſcuntur,familiarium inquam,quemadmodum, & oua, & fructus, nimirum vt diximus ad generis propagationem à natura creati,ex Galen. teſtimonio 11.de ſimpl. medic. facult. & propterea vbi detineantur tempore quo edi in lucem debent,præternaturam detinentur, Conſequitur autem hæc eorum præternaturam detentio, aut ad noxam alicuius facultatis naturalis, retentricis inquam, ac expultricis ſiue ipſius pueri, ſiue pregnantis: interim vero citra noxam earundem facultatem ad alias conſequitur cauſas,ſeu præternaturam diſpoſitiones: Vniuerſæ autem aut externæ ſunt, aut internæ:externę ſiquidem quæ partus difficultatem inferunt, ſunt aut immodicum frigus, quod vterum denſauerit, aut immodicus calor, qui vires diſſoluerit,aut quoddam aliud fortuito eueniens, vt liquet ex Paulo,& Aetio.Internæ vero cauſæ aut vitio parientis, aut fœtus, aut membranarum eſſe poſſunt,parientis ſiquidem, vt ſi craſſa, obleſaq; ſit,vterus exiguus,dolorum imperitia, aut timidiuſcula, aut natura imbecillis vt fœtum nequeat propellere, aut etiam ſi ante tempus pariat, vel inflammationem in locis genitalibus, aliaue particula fuerit experta,aut alio quodammodo laborans:ob ceruicis etiam vteri obliquitatem, & ob carnem eidem ceruici, vel oſculo eius adnatam,abceſſum, vel duritiem: poteſt & difficultas pariendi contingere: ſi etiam oſſa pubis nimium conſerta fuerint, quoniam in partu dilatari non poſsūt pariendi difficultatem faciunt: ſimiliter ſi puerpera veſicæ calculo laboret,

Quis affectus ſit partus difficultas,

Cap.de ouis,

Cauſæ.

Externæ.

Pau.lib. 2. cap. 76

Aet. lib. 16, c. 22

Internę cauſæ, trifariam.

Parientis uitio cauſæ.

ret, vel excrementorum copia in inteſtino recto, aut veſica fuerit detenta, ſi- ue prouectæ ætatis fuerit, aut puella nondum virilis, nec vires vigoris adepta: nec minus ob nimiam lumborum cauitatem vterum comprimentem diffi- culter pariet: fœtus quoque vitio hoc idem quandoque contingit, vt ſi inuſi- tatæ magnitudinis fuerit, vel exiguus, & modicæ grauitatis, ſeu magni capi- tis, vel monſtruoſus, vel mortuus, aut viuus quidem, ſed adeo imbecillis vt foras non poſſit procedere: ſimiliter ſi plures fœtus fuerint, Nam Herophi- lus quinque edidiſſe mulierem memoriæ predidis, Confirmauit idem Gel- lii auctoritas, qui diuo Augusto imperante ancillam in agro laurente quinq; pueros peperiſſe teſtatur: figura etiam ipſius fœtus naturę contraria difficilē efficit partum, vt ſi obliquus, aut in pedes procedat, ex Hipp. auctoritate eo dem lib. de natura pueri: naturalis ſiquidem figura prodeuntis fœtus eſt vt recte in caput manibus ad vtrunque femur extentis prodeat: proxima huic vbi in pedes conuerſus eſt præcipue ſi manibus ſuper vtroque fœmore exten tis prodeat: Reliquæ vero omnes pręternaturam ſunt, Aetio, & Paulo teſti- bus, ut ſi caput in dextram, vel ſiniſtra vteri partem declinet, aut altera, aut vtraque manus exeritur, & crura intus inter ſe diducuntur: aut etiam altero pede intus detento, altero prodeant, aut duplicati vteris innitantur, aut etiam obliqui prodeant, licet hi minus improbandi ſint, vt liquet ex eodem Aetio. quapropter diligenter natura prouidit quo pacto fœtus qua conueniebat fi- gura ad collum vteri proueniret: caput etenim eius primum collo matricis indidit, tum per id aliis ipſius partibus viam muniuit, vt liquet 15. de vſu part. procedit autem in caput ſi ſecundum naturam prodierit, vt inquit Hip. quoniam grauiſſimę ſunt ipſi ſupernæ partes, ſi ex vmbilico perpendantur, Atqui ſi fœtus obliquus; aut tranſuerſus paret egredi, aut ſi ſecundum longi- tudinem quidem, ſed non vt nunc ſcilicet caput, non insereret, quod nonnun quam etiam ſed raro accidit, vel eius ante caput, vel manum exerens, diffici- lem aliis membris exitum efficeret, vt eodem 15. de vſu part. à Gal. ſcriptum eſt: Difficilis quoque fit partus ſi ſecunda, aut propter craſſitudinem non ob rumpatur, aut propter tenuitatem antequam oportet, diuellatur ſimul cum aliis membranis fœtum abientibus: ſiquidem humore euacuato, infans præ- ſiccitate ęgre mouetur, ac per os, & collum vteri difficulter elabitur: humor enim iſte, qui in pueri membranis continetur ne dum eiſdem lubricandis con fert, ſed vteri ceruicem id maximam dilatationem reddit facilem: à prædicto nanque humore collum humectatum mollius redditur, dilataturque facilius, eodem Gal. teſte citato lib. 15 de vſu part. At licet tot ſint pariendi difficul- tatis cauſę haud tamen ægre à medico percipi poterunt: externæ ſiquidem ex aſtantium, ſeu puerperæ ſermonibus: Internas vero tum ex ſe ipſis medi- ci inueſtigabunt, tum etiam ex earundem parientium, ſeu obſtetricum loque la: Iure igitur particularem earundem cauſarum dignotionis modum omiſi- mus: Cæterum ex parientibus, ac puerperis maxime laborant primiparæ propter inexperientiā dolorum: & dolent quidem totū corpus, maxime vero lumbos, ac coxendices nam coxendices ipſarum diſparantur verum expertę iam partus minus primiparis dolent, quę vero multoties pepererunt multo minus dolent, vt inquit Hippoc. eodem libr. de natura pueri. & vbi obliquus, aut in pedes fœtus procedet, ne dum mulier difficulter pariet, ſed multæ, vel ipſæ perierunt, vel puer, aut ſimul matres vna cum fœtibus, vt citato libr. ſcri ptum eſt. Quod vero mulieri, quę difficulter parit ſternutatio ſuperueniens bonum ſit, decretum reliquit idem Hipp. aph. 35. 5. lib. quoniam vehementio ri concuſſu, atque feruore partim quidem naturam excitat, partim vero ex- cernit. quę partibus corporis firmiter infixa adhęrent, vt inquit Gal. in com. Quod autem ad curandi rationem pertinet, variatur quidem iuxta cauſarum diuerſita-

Ex parte fętus cauſæ.

De Herophilo uide Pau. li. 7 cap. 76
Gellius li. 10. capi. 2.
In fine.

Locis citatis.

Cap. 7.

Loco citato.
Cauſæ ex parte membranarum.

cap. 5

Prognoſtica.

In fine.

loco citato

Curatio.

diuersitatem; si speciatim eas curare velis, quanquam quædam sint animaduertenda tanquam omnibus causis communia, quæ primo conscribemus simul etiam & memoriam facientes quorundam medicamentorum, quæ indifferenter omnibus puerperis difficulter patientibus ex quauis causa adhiberi poterunt: primum animaduertendum est quod puerperæ eo tẽpore, quo partus instat, non sunt multa alimentorum copia grauandę, neque varia alimenta, & crebro exhibenda sunt, veluti Neapoli abuti consueuerunt, nedum mulieres, & vetulæ, verum etiam vulgares quidam medici, vt eisdem obsequantur, & quidam quoque non vulgares: distrahitur enim calor pro conficiendis multis, ac diuersis alimentis, & quo etiam tempore coctioni, ac retentioni alimentorum vacat, viriliter expellere nequit, qua facultate, ac functione valida eo tempore parientes indigent: pauca itaque, moderata alimentorum copia tribuatur, sintque concoctu faciles, boniq; nutrimenti cibi, vt oua recentia, ac sorbilia, seu tremula, ius pullorum, gallinarum, phasianorum, aut starnarum, quod ex contusis carnibus fit, & vulgus consumatum appellat, vel ẽt eorundem animalium contusa caro, quam idem vulgus tortilium nominat, aut buccellæ panis in vino gręco, seu altero odorato vino maceratæ simul cũ eodem vino tribuantur: ad hæc permittendum haudquaquam est vt obstetrices difficile parentium uterum diutius dilanient, sed leniter, & placide vteri partes contrectent, dulci interim oleo, aut alio quopiam eosdem locos perfundentes, item non illico parturientes in sella collocandæ sunt, sed obstetrices prius os vteri tangere debent, & cum non paulo apertum inueniũt, sed adeo dehiscentis eius modum auctum, quod ad fœtus transitum satis pateat. tunc ut surgat mulier iubere debent, eandemque in subsellio collocare, adhortarique vt ad expellendum fœtum strenue se parent, quemadmodũ 3. de natural. facult. à Galen. scriptum est: Spiritum quidem detinentes, verum non velut imperitæ faciunt ipsum in gutture congregare debent, sed ad inferiores partes propulsare, ex decreto Aetii cap. 14. lib. 16. quo tempore vbi partus difficilis sit, corallum, aut lapidem aquilę, aut styracem, coriandrum viride, seu polygoni radicem in dextro crure allegare conuenit, Insuper & accipitris, seu falconis stercoris ʒ.i. cum vino albo, aut aqua capillorum veneris præbe, vel tantundem cinnamomi, seu casiæ: Aut hunc in modum puluerem conficias, quo vti consueui, Recipe fimi accipitris ʒ .i. cinnamomi, casiæ ana grana vii. croci grana iii. misceantur, & cum pauco vino albo odorato, aqua capillorum uentris, aut florum citrangulorum exhibeatur; Interim quoque myrrhæ, aut castorei ʒ.s. aut scrup. ii. cum granis iiii. cinnamomi propinabis: Sunt qui trochiscorum e myrrha etiam ʒ.i. exhibẽt, insuper & phaseolorum, seu cicerum rubeorum, ac fœnugręci decoctum cum oleo amygdarum dulcium: quod si parum cinnamomi; croci, aut casiæ, seu alterius prædictorum permisceas, magis confert: Excitare quoque hoc tempore sternutamenta conducit, modo non admodum imbecilli capitis parturientes sint: Suffitus etiam resinæ, aut cumini, aut pinus corticis confert, Hip. auctore lib. de morbis muliebribus: Speciatim autem vbi ex immodico frigore vterum densante, ac coarctante fiat pariendi difficultas, in aere mediocriter calido locanda erit, & in eo gestatione eam mouere conuenit, modo febris, aut aliud quippiam non impedierit: Nonnulli etiam conquassationes validas, sternutamentisque ciendis idonea adhibuerunt, Paulo, & Aetio testibus: quibus etiam opem ferre oportet laxationi per insessus calidos. & suffitiones, ac per infusiones oleorum tum actu, tum potentia calidorũ: itemque per illinitiones, ac cataplasmata eiusdem generis: quadere infundere oportet largiter oleum dulce & calidum: item decoctum fœnugræci, aut maluarum, vel seminis lini, deinde & pubem etiã cũ abdomine, & lumbis eiusdem medicamẽtis illinire, aut ali-

Primum documentum.

Secundum documentum.

Cap. 5

Lib. primo. circa medium.

Si ex immodico frigore fiat partus difficultas, curatio.

Si ex immodico calore fiat, curatio.

quo alio relaxante medicamento vt hydrę leo & aliis huiusmodi: eadē quoq; laxamenta adhibenda sunt à balneis si non febris, aut aliud quidpiam prohibuerit, ex eorundem auctorum testimonio: Si vero ob calorem immodicum veres exoluentem pariendi difficultas excitetur, condensantibus, ac maxime astringentibus, & firmitatem inducentibus eam roborare oportet: qualia sunt inspersiones ac insessiones ex myrto, pampipinis vitis, malis punicis, aut rosis: nec minus odoramenta fiant ex aqua rosacea, myrtillorum, & nympheæ cum aceto, addendo si lubet parum sandalorum, & corallorum rubeorum.

Conuenit quoque vnguentum ex vino, & oleo rosaceo frigidis, vt inquit Aetius: nec minus cibis, & potionibus refocillanda erit facilis coctionis, multi nutrimenti, ac modicæ quantitatis, permixtis semper quibusdam astringentibus, vt cidoniis, malis punicis, ac reliquis huiusmodi. Insuper buccellæ panis vino imbutę ad arcendum animi deliquium eisdem offerantur, in aereque parum frigidiori degant: timidis autem, ac puellis mentis robur admouendum, quemadmodum eis, quę inexpertes dolorum sunt vt validissime spiritum comprimant, & ad inguina depellant, admonendum est: At si imbecillæ sint mulieres parturientes ex morbo, temperamento, vel ætate prouecte, eisdē cibis boni nutrimenti, ac potibus reficiendæ sunt: Quod si ob lumborum cauitatem, aut propter nimiam pinguedinem pariendi difficultas contigerit puerpera in sella prona flexis genibus collocetur, seu in lectulo vt vterus delabens ceruicē rectam extendat, atque idem è directo ostioli habeatur quod quidem ceratis oleis, ad pinguedinem delinire digito oportet, & sensim aperire: idem quoque vteri osculum, vbi clausum permanserit, pinguibus medicamentis emolliatur, ac relaxetur: Si vesicę calculus affuerit, cum primo propellere oportet, & si eadem lotio plena fuerit, idem educendum: Similiter si intestinum rectum excrementis plenum fuerit, per clysterem mollem, & leniendi vim habentem eluemus: At si ob inflammationem, abscessum vlcus, tumorem laxum, aut durum, seu ob carnem collo vteri adnatam, aut aliquam aliam tunicam, vel ob quempiam alium morbum parturiendi difficultas eueniat, singulis pro affectionum ratione succurrendum est: & si eiusdem vteri paruitas in causa fuerit, loca pinguedine aliqua inungantur, ac foueantur, & os vteri digitis dilatetur: Quæ vero non vtero gerentis vitio, sed ipsius fœtus difficultatis pariendi causa sunt, hoc modo corrigendæ erunt, Nam si propter fœtus imbecillitatem, aut paruitatem id contingat, hortandę sunt mulieres, vt strenue mediis abdominis musculis eūdem fœtum conētur expellere: At si propter ipsius fœtus figuram præter naturam, partus difficultas adsit, ad naturalem situm reducendus est, quantum eius fieri potest, partim pellendo, partim adducendo, partim flectendo, & partim in rectum agendo vt inquit Paulus. Et si manum, vel pedem præmiserit ne attrahatur per munerum, nam magis impigitur, aut luxatur, aut etiam abrumpitur, verum digitis humero fœtus, vel coxę affixis rursus in conuenientem locum introducatur, id quod iam pręmissum est: Si vero vna cum fœtus figura mala os vteri compressum, seu coarctatum fuerit, prius ab osculo vteri in sublime eleuetur fœtus, & postea rursus ad osculum recta dirigatur, fiantque omnia placide, leuiter, ac citra compressionem oleo assidue locis astuso: hoc etenim ex salute tum fœtus tum parientis fuerit, & vterus ita quoque illæsus manet Vbi vero infans præmagnus fuerit, aut totus, aut ob capitis, seu thoracis, aut ventris magnitudinem, Ea adhibenda sunt tum intus, tum extra quæ laxare, ac dilatare os vteri possunt, Verum vbi nec sic proeedat, aut etiam infans mortuus fuerit, modo spes sit salutis vtero gerentis, omnino necessarium est fętum secare, ex communi sententia tum Aetii, tum Pauli, modum autem sectionis reperies apud Paulum lib. 6. cap. 74. & ab Aetio conscriptum capit.

si ob alias causas ex parte parturiētis fiat partus difficultas curatio.

si ex parte fętus, fiat curatio,

23.

23.lib.16. At si gemini fœtus fuerint, aut terni, ac collum vteri obsederint, aut etiam plures, reliqui ad fundum vteri repellantur, & is, qui magis paratus videbitur prius educatur: sensim autem, & citra contusionem omnia fiant oleo locis perunctis, vt idem Paulus refert: Si vero ex parte membranarum contingat pariendi difficultas, vbi secunda solior, ac crassior fuerit, quàm vt rumpi possit, discindatur, inquit Aetius, Verum si propter tunicarum tenuitatem, in quibus humor continetur, difficilis fiat partus, propterea quod humor in membranis contentus ante debitum tempus effluxerit, ita vt vteri sint reficcati, eis albumia ouorum cum maluæ, aut fœnugræci decocto excolato, aut cũ ptisanæ cremore tepido infundantur, decreto eiusdem Aetij.

Ex parte membranarũ si fiat difficilis partus curatio.

περὶ χωρίου Ἐκλείψεως.
id est de secunda derelicta. *Cap.* 115.

DVm fœtus vtero adhuc geritur ipsum natura conformans, machinata quoque est loco, per quæ alimentum, ac spiritum posset à matre susci pere, & reliqua quoque eiusdem fœtus excremẽtis idonea comparauit: etenim toti ipsi mẽbrana tenuis vndique est circũiecta quã ἀμνίον, i. amiculum appellant; fœtus velut sudorem excipiens: huic extrinsecus tenuior alia incumbit, quam ἀλλαντοειδῆ, id est intestinalem nuncupant, in ipsius vesica perforata, quæ & hæc in se ipsa colligit vsque ad partum ipsum velut fœtus lotium: His autem extrinsecus in orbem altera membrana circumiecta est totum vterum intrinsecus subiungens, qua media fœtus vtero connectitur, Nam in singulis orificis vasorum, quæ intrinsecus in vterum pertinent, per quæ etiam sanguis menstruus ipsum ferebatur (quo tempore vtero geritur) aliud vasas gignitur, arteria quidem in arteriæ, vena vero in venæ orificia, vt sint ea , quæ generantur numero æqualia iis orificiis, quæ intro in vterum desinunt; colligat autem ea membrana hæc, tenuius quidem, sed fortis ita vt simul & munimentum, & ligamentum eorum sit tum inter sese tum cum vtero . & quoniam exiguum est vasorum quoque cum primum ab vtero exoritur, cuiusmodi sunt arboris radices extremę in terram defixæ, ad tamen paululum progressæ per coniugationem coalescunt, ita vt ex duobus vnum procreetur, rursusque illorum singula cum singulis eiusdẽ generis coalescunt, sicque id perpetua quod parua omnia in duo magna coeant, quę velut stipites quidam fœtui per locum vmbilici inferuntur: quatuor itaque omnino hæc vasa sunt, duæ scilicet, arteriæ, & totidem venæ nullis diuersi generis inter se commixtis, sed venis quidem semper cum venis, arteriis cum arteriis in idem coeuntibus: per quæ vasa, velut per truncos quosdam fœtus ex vtero sanguinem, ac spiritum trahit. Verum inter hæc omnia, & vasa exigua quæ dicta sunt, media est iam dicta membrana, quæ velut truncorum radicatio existit, quæ radicatio à græcis χωρίον nuncupatur, quod nihil aliud est, quàm vasorum multitudo membrana tenui connexorum, quæ haud facile numerare queas, Galen. auctore 15. de vsu part. Interim ὕστερον, seu δολτερίον appellant, vt liquet com. aph. 49. 5. libr. à Galen. & cap. 75. libr. 6. à Paulo, latini secundam, & secundas nominare solent: sic quidem appellata, quod velut secundum domicilium, ac receptaculum sit ab vtero, & velut fœtus indumentum, vt inquit Aetius cap. 24. lib. 16. Hæc secunda quoniam ex vmbilico pueri hæret, & vmbilicus postremus ex vteris exit, Nanque si prior exiret non accideret per ipsum puero nutrimentum, quoniam ex ipso dependet, Hipp. auctore lib. primo de morbis mulieribus propterea fœtu excusso foras prodire debet in naturali, partu sed quoniam contingit interdum, vt fœtu in lucem edito ipsa prę̄ter naturã detineãtur, quo modo huic retẽtioni succurrere

χορίων seu secũda quid sit.

27. de usu par. c. 5.

Vnde nomen sumpserit.

In medio.

Pars affecta. oportet hoc cap. instituere intendimus: Porro quod in eius detentione vterus quodammodo afficiatur, & quod eadem detenta morbus sit in numero, atque in excessu, nemini in dubium venit, detinetur autem aut propterea (Affectus quis sit.) quod fundo vteri adhuc conuexa est, aut licet seiuncta fuerit, tamen circa (Causæ.) aliquam vteri partem instar pilæ conuoluta est, vel propterea quod os vteri clausum sit, ita vt foras prodire non valeat: quomodocunque tandem ipsa (Prognosticum.) detineantur, non statim, ac violenter extrahenda est, neque eius eductio paruifacienda, seu negligenda erit, Nam cum diu detinetur cerebro, cordi, ac (Curatio.) stomacho nocumenta haud exigua comunicat prauis vaporibus ex ea eleuatis, & ad iam dictas partes traductis: confestim itaque sternutatio excitetur, & spiritus detineatur, ac os & nares obturentur, Hipp. præcepto aph. 49. 5. lib. presertim si imbecillæ mulieres non fuerint: quod si nec sic exciderit, sed adhuc remanserit vbi vteri os clausum non sit, si eadem secunda instar pilæ circa aliquam vteri partem constiterit, sinistram manum calidam, oleoq; inunctam, seu pinguidine quadam pinguefactam in vteri profundum immittere oportet, & arreptam secundam leniter extrahere, quemadmodum Aetio & Paulo præcitatis locis visum est. Verum si vteri fundo connexa fuerit, similiter quidem manus obstetricis immittenda est, at apprehensam secundam non statim rectà trahere conuenit propter vteri prolapsus timorem, neque violenter admodum, sed sensim primum nulla violentia adhibita in obliquum placide ducenda erit, huc illuc eam circumagens, deinde paulò valentius, etenim sic obediet & à conexu dissoluetur: quod si vteri os conniuere fuerit deprehensum, remediis ad hoc commemoratis præcedenti cap. vtendum est; Et vbi vires non fuerit inualidæ, etiam quæ sternutamenta prouocant, adhibenda sunt. Quare perfusionibus pinguibus vtemur, & per sinistræ manus digitos os vteri clausum leniter aperire, ac paulatim dilatare conabimur. Quod si neque sic successerit, rursus vteri perfundendi sunt, ac pinguia fomenta eisdem adhibere conuenit: nec non superiorem ventrem ex cruda hordeacea farina, aqua calida, ac olei subacta integre, ex sententia Aetii. Similiter & potionibus menses cientibus, de quibus supra egimus vtare: Suffitus insuper adhibeantur per aromata, qualia sunt casia, nardus flos junci odorati, arthemisia, sabina, dictamum, pulegium, & huiusmodi, Cui mulier insideat vndique vestimentis contecta: postea vero si vteri osculum apertum inuentum sit: iterum manus immittenda erit, & sicut dictum est, educere conabitur, Si vero neque sic educta fuerit, eadem dilaceranda non erit, neque perturbari oportet, intra paucos enim dies putrefacta, & in saniem dissoluta excidet: quia vero hoc tempore grauitate odoris, & caput opplet, & stomachum peruertit, suffitus conuenientes excitabuntur: inter quos præualent cardamomum, & ficus aridæ, ex Pauli testimonio: Ad hunc etiam vsum probata sunt bdellium, sabina, thus, styrax, lapis gagates, vnguis odoratus, ladanũ, & reliqua, que cum hoc quod odorata sunt, ac prædictis malis aduersantur, secundam subducunt: quibus etiam castorei, ac pulegii, singulorum 3. i. ex aqua mulsa bibenda detur ex eiusdem Aetii decreto: insuper & omnia conueniunt menses ducentia, veluti arthemisiæ decoctum, & reliqua: pessi etiam subditi ad hoc faciunt, presertim ex myrrha, & cyclamino, a dipe anseris, sacharo, oleoque irino confecti.

περὶ φλεγμονῆς ὑστέρας. *De uteri inflammatione.* *Cap.* 116.

Signa inflammati uteri. VElut & reliquæ corporis partes, ita quoque vterus interdum inflammatione laborat, de qua (quoniam sexcenties verba fecimus) non opus erit hic fimbrias dilatando eadem sępius repetere, sed ad partis affectæ dignotionẽ accedentes dicimus vterũ inflammatione affectum deprehen

deprehendi ex ardenti dolore muliebrium locorum, pubis, imi uentris, ac lumborum, vt liquet ex Aetio cap.83.libr.16. Et si digitus (vt ipse inquit) in os vteri, submittatur, occurrit ad contactum durum, clausum, feruens, ac retractum, prefertim si in ipso, aut in collo fuerit inflammatio, Nam licet oris compresio commune sit signum conceptionis, & tumoris preter naturã, id tamen ex duritie distinguitur, vt patet ab Hippocr. & Gale. apho. 51. & 54. 5. lib. molle siquidem est grauidis, & secundum naturam durum vero in quibus tumor preternaturam adest: At si non vniuersus uterus, sed pars eiusdem aliqua inflammatione fuerit obsessa, in ea magis dolor intenditur, & sentitur, Nam si posteriora eius inflammatione laborant, dolor lumbos affligit, ac spinam magis, & stercus recto intestino (compresso eo) retinebitur: Anteriore autem parte inflammata, dolor pubẽ occupabit, & stillicidium, aut vrinæ difficultas (presia vesica) excitabitur; Lateribus vero vteri inflammationem expertis, inguina tenduntur, & crura grauantur, ac egre mouentur, & quibusdam eius ipsum, quod e ragione est, per incessum claudicat: quem etiã in coxam dolor transit, eiusdem quoque partis dolor cum grauitate non nihil significare potest, Gal. teste 6. de loc. affect. Et vbi cauitas, seu fundum vteri fuerit inflammatum, in umbilico potissimum dolor cum tumore infestabit, vt ne contactum quidem foris admittat: cum autem os vteri inflammatio affligit, in abdomine dolor est, digitoque immisso, os occurrit durum, ac rigidum, vt diximus, plerunque etiã vterus in eam partem declinat, ac retrahitur, qua inflammatus est, & ob eam causam os, & collum eius auertitur, Comitantur autem vteri inflammationem, preter iã dicta rumor, ac dolor eiusdem haud validus, si languida fuerit inflammatio, vehemens vero, vbi valida fuerit, eritque is dolor, quem percipiunt egrotantes pulsatilis, Paulo teste, secundum vniuersum vterum vbi totus fuerit inflammatus, aut secundum partem, si pars ipsius fuerit affecta: febris item acuta consequitur, dolor capitis tendinum, basis oculorum, brachialis, digitorum, & colli conuulsio, inclinatio in aduersum, stomachi etiam ex consortio dolor, pulsus exigui, & crebri, ex eiusdem Pauli testimonio, eadem prefertim inualescente, ac augescente & ubi magis augeatur, consequuntur animi deliquium, exolutio, singultus, pedũ torpor, genuum perfrigeratio, & extremarum partium exudatio, vrineq; ac stercorum recrementa supprimuntur, delirant, & dentibus frendent ægrotantes, febres magis augentur, & capitis dolores, præsertim syncipitis, vt ab Hippo. & Gal. 6. de morb. vulg. scriptum est, Nam cum inter omnes corporis partes plurimas, grandisimasque venas vteri habeant, phlegmone vtcunque ipsis orta, calidas vehemẽtesque febres accendi opus est, adeo vt inter synchorum species connumerande sint, cum ex putrido sanguine excitentur, ex quibus calentium vaporum copia ad caput subuolat, quo dictorum vaporum pleno grauitates, & maxime in syncipite hominem vexant, tum quoniam recta in synciput per infundibulum arteriæ deducuntur, per quas calidi illi vapores ascendunt, cum quod etiam sanitatis tempore tenuia, & halituosa excrementa cerebri maxime per synciput difflari solent, cum in ipso suture laxisime sint, caluaria subtilisima, plurimisque meatibus peruia: ad hec & multa sensibilia corpora pre suturas euadunt, tum membrane, quæ crassum inuolucrum pericranio connectum, tum etiam multitudo tenuium conceptaculorum per suturas exiliunt, & propterea cum sensibilior sit locus hic, ab inferentibus dolorem causis magis cruciatur, His itaque de causis in syncipite magis dolores fiunt, ex Gale. sententia eodem 6. de morb. vulg. Inflammatione vero in abscessum transeunte, dictæ quidem note intensiores erunt, dolores etiam circa puris generationem ipsis augentur, ac febres, que cum humore plerunque ad vesperam ingruunt, ac inordinate accesiones ip-

Posterioris vteri patris inflammatæ signa.
Anterioris signa.
Signa, si latera fuerint, inflammata.

Cap 5
Si vteri cauitas fuerit inflãmata signa.
Signa oris vteri inflammati.

Reliqua inflammati vteri signa.
Lib. 3. c 64

Augescentis inflammationis signa.

Cõmentario 1. commento 1.
Cur in his dolor capitis in syncipiti sentiatur.

Loco citato.
Signa eiusdem inflãmationis in abscessum transeuntis.

ſis obueniunt,primis quidem temporibus intensè cum doloribus; ad vltimũ, vbi ſuppurauerit,aliquantulũm remittunt,vt inquit Paulus cap.65.lib.3.Tumor attollitur,dolor punctorius adeſt, aliquando vrina, aliquando ſtercoris recrementa ſupprimuntur,aut vtraque ſimul, Aetio teſte,aliàs tumor in pube eminet,& veluti exundationis ſenſus cum abſceſſus maior fuerit,vt liquet ex eodem Paulo .Cum vero neque ipſa inflammatio ſoluta eſt,neque in abſceſſum transmutata, adhuc perſeuerans in ſcirrhi naturam permutabitur, idq; percipies.Nam febris, ac dolor, & reliqua leuiora ſymptoma remittuntur tumore tamen,& renitentia permanentibus cum grauitate, & ęgro motu non ſolum crurum,ſed totius corporis, ac ſegnitie ad omnes uitę functiones, vt liquet ex eiſdem Aetio, & Paulo. Cæterum huius inflammationis cauſæ nonnullæ eſſe poterunt externę, ſimulatque internę:externæ quidem velut ictus, ſiue percuſsio,multitudo coitus,abortus,atque ſiniſtre editus fœtus,durioris ſellæ inſeſſus,longa, intentaque ambulatio: flatus etiam, atque frigiditas vterum aſtringentes adeo vt tranſpirationem prohibeant, inflammationis auctores eſſe poterunt:Internæ uero, vt menſium ſuppreſsio,& totius corporis plenitudo,ac eiuſdem vteri exulceratio, quas omnes haud magno negotio partim ex te ipſo,partim etiam ex ægrę,aut aſtantium loquela percipere poteris: Deterior autem inflammatio ea eſt quę plures vteri partes occupat,quàm quæ pauciores,ſimiliter quæ os, aut ceruicem fatigat, minus periculoſa exiſtit,quàm ea,quæ fundum, ſeu cauitatem,quoniam promptius curationem admittit:ſi vero vtero gerenti eryſipelas vtero fiat, lętale eſt, inquit Hip.aph.43.5.lib. quanquam de vera inflammatione proprie dicta dubitet Galen.num fœtus poſsit aliquando viuere, id quod negari haudquaquam debet eadem exigua exiſtente,ex qua nedum maligna, verum etiã nec acuta febris gignitur neceſſario, etiam ſi in iocinore, ventriculo, aut ſepto tranſuerſo orta ſit,vt liquet ex Gal.2.prorrhetic.Ex eryſipelate autem ſemper acuta febris generatur,& ſępenumero maligna. In principio itaque curationem agreſsi ęgram in domicilio obſcuro, & moderate tepido collocabimus: ſomnus moderatus pręcipiatur, nam & vigiliæ etiam conferunt in principio magis quàm ſomnus, prohibent enim phlegmonem augeri cum in viſceribus generatur,vt patet 6 de morb.vulg.& com.aphori.primi.2.lib.quietem quoque imperabimus,omnem crurum motum interdicentes:alui excrementa ſi non natura, molli infuſo clyſtere euacuabimus: immodicos animi affectus vitent:A cibo per triduum abſtineant, ut inquit Paulus: deinde aut pane loto,aut ptiſana ſeu eius cremore ęgra alatur, aut etiam alternis diebus ouis ſorbilibus vtatur: In potum vero aquam hordei, aut ſeminum coriandrorum preparatorum decoctum, ſeu ipſammet aquam modice calidam dabimus .A uino autem abſtinendum eſt, deinde artus, ſeu extremas corporis partes,manuum pręſertim, auerſionis gratia perfricabimus, At ſi vehementior inflammatio fuerit,& neque uires,aut ætas, aut habitus, ſeu anni tempus obſtiterint neque inflammatio poſt abortum, aut nimiam ſanguinis euacuationem ſuperuenerit, confeſtim circa initia cubiti uena ſecetur, ex Aetii, & Pauli decreto, & ſanguis pro virium ratione detrahatur. Licebit autem,vt inquit Aetius,in ſecunda die uenam incidere,in tertia vero detractionem repetere .Atqui mox obiicet quiſpiam aſſerens Galenum aliter ſentire de ſectione venæ pro curatione inflammationis uteri, nam libr. de curandi rat.per venæ ſectionem poſtquam nonnullas partes enarrauerat quę ex ſectione venæ cubiti iuuabantur,hæc protulit verba,(ſic quę his inferiores ſunt illis,quæ per poplites, & malleolos decurrunt,ſunt autem dictis inferiores coxendix,vterus,veſica)& paulo poſt(porro uteri inflammationes magis quàm renes a venis in crure ſectis iuuantur)idem confirmauit 13 meth.

Marginalia: si in ſcirrhum permutetur ægua. — Cauſæ externę — Internæ. — Prognoſtica. — Com.20 Curatio. — Ratio uictus. — 6 de morb.uul. cõmentatio 4 com. 17. ante med. — Venæ ſectio. — Dubium de uenæ ſectione. Cap.18.

meth.med.Cum dixit,Renibus vero,& vesica,pudendo;& vtero sic habentibus eas,quæ in cruribus sunt sitæ,ac potissimum quæ circa poplitem sunt; sin minus eas,quæ iuxta malleolum,ac perpetuo quidem in omnibus eam, quæ è directo est. Verum si quis prædicta loca optime perlegerit, luce clarius percipiet Gal.præcitatis locis venæ sectionem precipere pro euacuationes, indicatione sumpta a parte affecta;aut pro euacuatione cum deriuatione, eius,quod in parte inflammata continetur,& non pro auersione eius, quod influit,quod quidem in inflammatione,quæ adhuc in generatione existit, prius exequendum est per contrarias,atque longinquissimas partes,vt eodem 13.metho.med.ab eo decretum est. Qua propter si reuulsionis duntaxat gratia uenam secemus, nemini in dubium venit secandam esse cubiti venam eaq; internam;& è directo,vt Aetius, & Paulus pręcipiunt: At si euacuationem simul cum deriuatione requirimus,crurum venę secandæ erunt Id quod decretum reliquit idem Gale.2.de arte curatiua ad Glauconem his verbis. Veluti in locis muliebribus in contrarium trahes,si eas, quę in cubito sunt secaueris venas,aut mamilis cucurbitas apposueris, vel manus concalefeceris,& fricueris;atque alligaueris:deriuabis autem,si eas, quę, poplitibus, aut talis venas diuiseris,& cucurbitas coxis applicaueris, crura calefeceris, atque perfricueris,& alligaueris:& siquidem in parte dextra locorum passio fuerit,à dextra manu,aut cruce sanguinem detrahes,si vero in sinistra à membris,quæ illi è directo sunt:Circa initia itaque cum vteri inflammatio adhuc sit magna eadem existente,viribusq; non admodum valentibus,ita vt exquisitam venæ sectionem ferre non possint,reuulsionis duntaxat gratia, interna cubiti vena secanda erit,& demum si opus fuerit,quæ in talo existit incidatur pro deriuatione simul cum euacuatione:exigua vero existente inflammatione,volentibus viribus,potissimũ vbi corpus totum plenum non fuerit & inflãmatio iam facta,sit tali vena incidatur,& si opus est,eadem iteretur rectitudinem perpetuo seruantes. Quod si Gale. fateatur magis vteri inflammationes à venis in crure sectis iuuari illud haudquaquam negandum, cum per eam venę sectionem nedum deriuatio,sed euacuatio sanguinis in parte inflãmata existentis perficiatur:secta vero in cubito vena,reuulsio duntaxat eius, quod influit ad inflammatam partem fit, efficiturque confluentis sanguinis inhibitio,quod in phlegmones generatione primo exequendum esse censet Galen.eodem 13.method.meden.quamuis eius curationi minus conferat, cum nihil ex parte inflammata detrahatur,& menstrues purgationes comprimat A venę sectione si eadem inflammatio erysipelate præsertim participet,vbi quodammodo mitior fuerit reddita(non autem circa initia)leni quadam purgatione vti conuenit,etiam pro deriuatione perficienda, vt casia fistula melle aereo, sacchare violaceo,& reliquis huiusmodi, quibus etiam parum diacath.adiicere poteris,dein imo ventri, ac pubi; & lumbis fotus irrigationes, seu epithemata ex vino,& oleo,aut vino, & oleo rosaceo,seu aceto,& rosaceo cum linteis lineis adhibeantur tepida, Similiter palmulæ,aut mala cytonia,in vino,aut in posca cocta,oleo cytoniorum, aut rosaceo admixto imponantur,& vbi hæc non suffecerint cataplasmata applicentur ex farina hordei,seminum lini, & fœnugræci, vitellis ouorum assatis cum rosaceo, & decocto capitum papaueris, & meliloti, ac exiguo vino seu aceto compositis,aut etiam ex palmulis vino diluto decoctis cum farina hordei,& oleo rosaceo,seu cydoniorum cataplasma fiat: At si erysipelatis naturam participauerit,quod ex igneo calore percipies, intubum, & vmbilicum veneris, sedum, polygonum, portulacam plantaginem ac uitis pampinos cataplasmati apponito. Quod si cataplasmatum onus loci non tolerent aqua rosacea admixta ex modicis interuallis affundatur:Hoc

Cap.11.circa finem.

Resolutio.

Cap.11.

Cap.2.

Cap.6
Aliorum medicamentorum ratio.

Purgatio.

Topica.

etiam tempore in pudendum subdatur aliquis prædictarum herbarum succus: Pessi item figuretur ex prædictarum herbarum foliis contusis, aut succis, rosaceo, melino, aut lentiscino, ouorum vitellis crudis, siue assatis, anseris pinguedine, & exiguo croco: admodum tamen vtiles ad sedandos inflammationis dolores vteri pessi tales sunt, fœnugręcum madefacito, & prima, ac secunda aqua diffusa cum tertia pura, ac dulci coquito, & excolato, Ad decoctum autem adipem anserinum, vel gallinaceum recentem addito, & ad prunas liquari finito: Et vbi frigefacta fuerint, concretum adipem tollito, ac seruato, & vsus tempore pesso excipito, ac subdito, vt inquit Aetius, At vbi dolor multus excruciat lachrymæ papaueris exiguum cum lacte muliebri, & succo fęnugręci apponendum exhibeto, & per totum etiam morbi decursum ex Pauli sententia: etiam insessus vtiles sunt ex decocto fœnugræci, seminum lini maluarum, arthemisiæ, & olei pręcipue post principium: In iis autem, quæ calorem non sustinent, & maxime circa initia ex aqua modica calida rosata superfuso insessus fiant: Postquam autem inflammatio declinare inceperit, ad ea deueniendum est, quæ laxare, ac discutere possunt, proinde in fœnugræci, altheę, seminum lini interdum etiam pulegii, marrubii, saluiæ & arthemisiæ decocto ægra insideat, & ad imum ventrem, ac pubem, vt inquit Aetius farinam hordeaceam cum fœnugræco, & lini semine in aquam mulsa coctam imponat, aut caricarum decoctum adhibeat, ac pessi etiam subdantur si calorem ferre possint ex œsypo, butyro, medulla ceruia, adipe, anserino, oleo anethino, chamæmelino, seu irino, & cera compositi: Cæterum butyrum, medullam, & adipem omnia recentia ad pessos deligas, etenim antiqua dum liquantur, nidorosa fiunt, at calidiora euadunt, & in flammationes exacuunt, vt liquet ex eodem Aetio. Illud item animaduertendum ex præcepto eiusdem, quod nec in distensionibus, neque in inflammationibus vteri menses prouocandi sunt etenim loci magis distenduntur, & cum ob inflammationem cõclusi sint, sanguinis transitum impediunt: Vbi vero curatio processerit, tenuis victus, & ciborum parsimonia tollatur, & manifesta iam facta declinatione, balneum ac vinum concedi possunt, & cibi reficientes exhiberi, quemadmodum ab eodem Aetio scriptum est: Si vero inflammatio discuti non potest, sed ad suppurationem vergat, suppuracioni auxilium ferendum est, Itaque imo ventri, ac lumbis cataplasmata imponantur ex lini semine, fœnugræco, farina hordei, caricis decoctis, altheæ radice, ac terebinthina. quo etiam tempore pudendi sinus per spongiam assidue foueatur, & uapores per arundinem operculo ollæ perforato insertem intra pudendum recipiantur: Demum insessiones frequentes fiant decoctis in aqua his quæ vim attractoriam habent, velut est pulegium; marrubium, laurus; saluia, arthemisia, dictamnum, centaurium, Item pessuli indantur ex terebinthina, myrrha, œsypo, anseris pinguedine, & butyro compositi, aliquando etiam columbinum stercus cum oleo, & melle pro cataplasmate adhibebimus: Disrupto autem abscessu, quibus medicamentis vtendum sit sequenti cap. docebimus, At si non in abscessum, ac suppurationem inflammatio transeat, sed ad puritiem vergat emollientibus pugnandum est medicamentis, tum intus, tum extra adhibitis, quorum syluam reperies cap. de scirrho cum lienis, tum iocinoris.

Si inflammatio ad suppurationem uergat, cu ratio.

περὶ Ἑλκώσεως ὑστέρας. *id est de exulceratione uteri.* **Cap. 117.**

Exulcerati uteri signa.

NON raro etiam contingit vterum exulcerari, dignosces autem ipsum esse exulceratum quoniã ægre in affecta parte dolorem punctoriũ percipiunt, & interuallis fætidi, ac saniosi humores ab vlcere sordido prodeunt, & consequuntur etiam alia vtero affecto peculiaria symptomata,

ta, velut est capitis, ac præsertim syncipitis dolor, vt præcedenti cap. adnotauimus, Item dolor ligamentorum, & radicis oculorum, qui ad manus vsque ad digitos se extendit, & reliqua supra de inflammatione relata, ex Aetii testimonio cap. 88. libr. 16. Quod si prompta inconspectum exulceratio venerit, specillo oriculario deprehenditur, in profundo vtero reconditum humores, qui excernuntur, indicant, nanque diuersus pro vlceris diuersitate excernitur humor, quoniam eo inflammato paucus, cruentus, ac fęculentus cum magno dolore euacuabitur: At si, ordidum extiterit copiosior humor, & sanies cum minori cruciatu profluit: Depascens vero si fuerit fætidus, niger, cum doloribus vehementibus, ac aliis inflammationis signis aderit, Præterea quæ laxant medicamenta hoc irritant, contraria leniunt; Cum autem parum fuerit vlchus, humor paucis, æqualis, crassus candidus, minime fœtidus excernetur, vt testatur Paulus cap. 66. lib. 3. Cæterum non vnam dun taxat habet suę originis causam, Nam quandoque vteri exulceratio ab acribus medicamentis, interim ob partus difficultatem fœtu excusso, aut corrupto ortum habet; non raro autem ex disrupto abscessu, aut fluxione erodentium succorum generationem habet, velut idem Paulus, & Aetius testantur: singulas autem iam dictas causas. ex loquela, vel earundem ægrotantium, uel assistentium percipies, partim etiam ex te ipso ea, quæ pręcesserunt, & quæ comitantur considerans, Nullum vero vteri vlcus contemnendum est, sed quam primum fieri potest curandum. Nam cum totius corporis recrementa excipiat, atque neruosæ substantiæ sit vterus, haud facile curationem admittunt eius vlcera, præsertim cum diuturna fiunt, quanquam ex eis, quæ in con spectum veniunt promptius, quàm quæ in profundo sunt recondita, & quæ pura, aut etiam sordida existunt facilius, quam depascentia medicamentis cedant. Si itaque ex redundantibus vitiosis, ac erodentibus succis exulceratio vteri fuerit orta, purgantibus medicamentis prius vtendum erit, præsertim cum alteri, concocti, ac præparati fuerint qui redundant humores: Et deinceps ad vlceris curationem confugiendum. Ea autem victus ratio instituatur, ac eadem exhibeantur medicamenta, quæ in reliquis exulcerationibus renum potissimum, & vesicæ à nobis fuere conscripta. Quantum vero ad topica medicamenta spectat, si purum fuerit vlcus, leuiter astringentibus, atque exiccantibus medicamentis vtendum erit: quod vbi conspicuum fuerit eisdem illinatur vlcus, Si vero profundum existat, infundere ea oportet per instrumentum ad hoc appositum, quare rosaceum, aut tetrapharmacum cum butyro recenti, ac rosaceo infundatur: Eluantur item loci: rosarum, aut lentium decocto, aut ptisanæ, seu plantaginis succo: præstabit etiam portulacæ, aut polygoni decoctum cum rosaceo: Si vero cum inflammatione vlcus compositum sit, iis primo, vtendum est, quæ ad illam præcedenti cap. con scripsimus, & deinceps ad adhibeantur, quæ modo annotauimus, Verum vbi sordidum fuerit vteri vlcus, detergentibus medicamentis vtendum erit, veluti est ptisanæ cremor cum melle, vel mulsa, in qua fœnugræcum sit decoctũ aut malua, aut furfures, aut lenticula, cui cortex sit detractus, ex Pauli testimonio: & si validioribus detergentibus indigebis, etiam marrubium, aut eruum, vel melli adiuncta erui farina, vel iris, aut alumen rotundum, vel aliquid simile iniiciatur, quę etiam extrinsecus ex mulsa macerata illinuntur, ut liquet ex eodem Paulo: Vtendum est etiam ad sordida vteri vlcera eo medicamento, quod ex melle, terebinthina, rosaceo, & butyro constat, quibus aliqui etiam parum croci addunt: Ad eadem quoque repurganda efficax est & iris illyrica cum melle imposita, & aristolochię decoctum per se, vel cum melle infusum, vt inquit Aetius. Vlcere vero depascente robustiora, astringentiaq; medicamenta adhibenda sunt, veluti ex baccarum myrti, palmularum,

[Margin notes: Causæ, — Prognostica, — Curatio; — Purgatio, — Topica, — Vbi sordidum fuerit ulcus, curatio. — Depascentis ulceris curatio,]

rum, lentium, & malicorij decoctum si infundatur: Fomenta quoque & insensiones ex aqua mulsa fiant, in qua absynthium, marrubium, eruum, centaurium, aut lentes sint decoctæ: Loci item ptisanæ succo eluantur addito melle, & rosaceo ex eodem Aetio liquet: Paulus vero præter hæc decoctum rosarum, cupressi, summitatis oleæ, malorum cotoneorum, rubi, lentisci fruticis, rhus coriarii ex vino astringente commendat, & post hæc aluminis quoque, acaciæ, licij, & hypocistidis, ex quibus etiam decoctis insessus parari poterunt, eodem auctore. Verum vbi nedum depascentia, sed afferata quodammodo vlcera fuerint, equino, aut asinino lacte recens mulcto eleuantur, & in vtriusque penuria quodcunque haberi potest recens coctum accipiatur: duabus autem lactis heminis, mellis hemina dimidia addenda est, & iiii. iridis ʒ. inspergendæ, & tale infusum calidum sæpe singulis diebus infundendum erit: Idem facit aqua mulsa, in qua absynthium, aut calamus aromaticus, aut leucanthemum, vel chamæmelum, seu buphtalmum decoctum sit: & vbi quod infusum est, fuerit excretum, loci protinus maluæ decocto eluantur, deinde pessus subdatur ex farinæ erui, & iridis singulorum ʒ. ii. cum melle subactis, aut etiam farinam lentium cum melle subdes, seu oleæ folia cum vino trita, & melle admixto: nec minus & vuarum passarum carnes tritas cum melle subdito, ex sententia eiusdem Aetii: Vbi vero depascentia, ac efferitas fuerint cohibitæ, ea adhibeantur, quę paulo ante ad vlcera repurgata relata sunt: Cibus quoque dandus boni succi, modicus: balneorum, ciborumque varietate ægrotans sollicitari, vinoque refici debet, quo caro statim procreetur, ex Pauli sententia: deinceps his, quæ ad cicatricem perducunt, primo mitioribus, deinde efficacioribus vtendum est, etiam deforis adhibitis, ab domini videlicet, ac coxis, Nam quemadmodum cataplasmatum, ita etiam emplastrorũ facultas per latentes meatus traducitur, vt idem inquit Paulus, Inter quæ magnopere ab Aetio commendatur ceratum hoc, quod recipit cerę albę quadrantem, rosacei optimi dodrantem, ad prunas liquefacito, & quadrantenus refrigerato, deinde in mortarium coniicito, ac lacte mulieris, aut asinino; aut caprino recens multo affuso cum pistilo subigito, donec totum in albescat, deinde diffuso priore lacte nouũ infundito, ac rursus subigito, ac & croci circiter ʒ. i. admisceto, quod si magis mitigatorium facere volueris, rosacei septuncem, adipis anseri, & medullæ eiusdem singulorum vnc. i. accipito: Potes etiam & pro rosaceo melinum admiscere. Hoc etiam vnguento ad hunc etiam vsum vtare, Recipe tutiæ ablutæ partes ij. lithargyrii, cerusæ, & sarcollæ, singulorum partem. I. cum oleo rosaceo, & cera fiat vnguentum, cui etiam adipis anseris, & croci parum admiscere poteris, Interim etiam, & plumbum vstum, & pro rosaceo melinum, aut myrteum admisceto.

περὶ ἰσχιάδος. *de ischiade, seu coxendicum dolore.* *Cap.* I I 8.

Consequens est postquam de internarum partium affectibus sermonem absoluimus, de quibusdam, qui extremas, seu externas partes occupant, verba faciamus, quanquam in eis pars, quæ afficitur (cum sensui subiiciatur) haud ægre percipi possit, præsertim si articulos obsederint, Nam de his pertractare intẽdimus, quoniam extremæ partes corporis articulis inter se conferuntur, vt inquit Celsus cap. 22. libr. 4. per articulum intelligentes nos quod a græcis ἄρθρον dicitur: est autem articulus Galen. auctore lib. de ossibus, naturalis ossium compositio (veluti & naturalis eorundem vino σύμφυσις appellantur) tam si de articulationem, quàm si coarticulationem articulus significet, Hæ nanque pro motus quantitate definent, Cũ dear-

Articulus quid sit.

In pręfatione.

de articulatio sit ossium structura, quorum motus euidens est: Coarticulatio vero ossium composito est, quæ neque validum, neque manifestum, sed obscurum, difficilemq; habet motum. Omnem igitur naturalem ossium structuram, compositionem, siue cohærentiam articulum nuncupamus, De quorum affectibus sermonem facturi ab eo exordiemur, qui ἰσχίον nuncupatum articulum cruciare solet à græcis ἰσχίας, velut & qui eo affectu laboranti ἰσχιαδικοὶ nuncupantur, barbaram sectantes medicinam sciaticam & sciaticos vocant: latine vero etiam Ischias, & qui eo affliguntur ischiadici nuncupari possunt, poterit etiam & coxendicum dolor, seu morbus dici. Nam plinius articulum hunc coxendicem nominauit, in quo ossis femoris caput cum coxendice esse appellato, aligatur, atque dearticulatur. Inditum siquidem nomen huic affectioni est à parte oblæsa, ex Galen. testimonio 2. meth. med. quemadmodum etiam si pedum articulis vitium adsit ποδάγρα, & si cunctis, aut plurimis corporis articulis ἀρθρῖτις nuncupatur: sunt etenim tum ischias, tum podagra ex arthritidis genere, vt 10. de compositione medicamentorum secundum locos à Gal. scriptum est, affectis locis duntaxat differentes. Habent autem communem hi tres affectus humoris redundantiam, quæ affectam occupat coarticulationem, qua expleta in omnem partem circumsitam neruosæ particulæ tenduntur, & ex his dolor oritur, neque enim neruos, per quos motus dispensatur voluntarius primario affectu fluxio infestat, quoniam artuum prius internodia obsidere ea necesse est: afficiuntur tamen iidem nerui lege consortii, quod cum articulis ineunt: seu per consensum, vt liquet ex Paulo cap. 78. lib. 3. quare si ad inferiores partes facta fluxio pedum articulos repleat, podagra vitium nuncupabitur, si cæteros corporis artus, arthritis, seu articularis affectio nuncupabitur, vt diximus. Id vero bifariam contingit. Nam vel multi corporis articuli afficiuntur, vel singuli, quando proprie arthritis seu articularis affectio nominatur, Cæterum incipit plerunque podagræ generatio ex vno articulo & paulatim ad genua procedit, progrediturque in omnes malum temporis diuturnitate accedente, quanquam aliquando repente irruat ęqualiter per omnes articulos dispersum, At quod in omnibus articulis arthritis est, hoc in vno iuxta coxendicum Ischiada, & coxendicum vitium appellant, quod dolor est haudquaquam exiguus circa eum articulum, quem græci ἰσχίον vocant ab aliqua fluxione ortum, symptoma existens, vt ca. de dolore cap. determinauimus, & non morbus neque inflammatio. Nam licet fluxione ischii articulatio impleatur, propter quod, & quæ ipsis circumiacent ligamenta extendi est necessarium, non tamen verisimile est neruos, & chordas inflammari, sed solum dolore, quoniam simul cum articulatione extenduntur, argumento est, quoniam nunquam visus est podagricus (vt Galen. inquit com. aph. 49. 6. libr.) pati conuulsionem, quæ frequenter sole in neruorum, ac chorda eum inflammationibus aduenire. Pari quoque ratione neque in coxendicum dolore easdem partes inflammari fatendum erit, neque etiam articulum, qui primam suscipit fluxionem, nam ipse (& non spatia vacua, quæ inter prima sunt corpora) fluxionem suscipit, quanquam intentio sanationis huius affectus communis sit cum omnibus inflammatione laborantibus, vt liquet ab eodem Gal. ibidem, Verum si quis velit fluxionem hanc in articulum decumbentem inflammatione nominare, & sic fateri morbum esse, non reclamabimus: Sequitur autem dolor hic tum ad inęqualem intemperiem ipsius articulationis & partium circumiacentium, tum etiam & præcipue ad earundem extensionem, seu continui solutiones, qui dolor à naribus inguinibusq; ad genua vsque, In plurimis autem ad summum vsque pedem pertinet, vt refert Paulus cap. 77. libr. 3. Aetius vero Archigenis auctoritate cap. 1 lib. 12. inquit, quod antecedit, & quasi auspicatur hoc multum, aliquando

Ischias seu coxędicum dolor.

Plinius lib. 20. cap. 3. & 9. & alibi.

cap. 2.
Quibus communicet, & differat a podagra, & arthritide, Cap. 2.

Quid sit ischias seu coxendicũ dolor.
Vide supra ca. 10.
Quis affectus præter naturam sit.

10. de com. med. sec. loc. c. 2

Signa.

do quidem vicinorum musculorum dolore, & maxime lumborum, aliquando vero ab ipsa iunctura initium fit affectionis, Iam vero quandoque contingit, vt articuli dolore fere sublato circa poplitem afflictio hæreat, aliis autem iuxta talum, quibusdam vero totum crus æqualiter dolore affligitur: multis item circa inguina dolor fingitur, quo fit vt vrinæ difficultatem inducat, & tunc maxime totum crus a coxendicibus vsque ad calcaneum dolorem perfert; non parum autem adiuuant huius affectionis generationem assiduæ cruditates, immodicus rei venereæ vsus, aliquando etiam deambulationes concitatiores, hęmorrhoides suppressæ, & vomēdi cōsuetudo intermissa, exercitiorum contemptus, & purgationes menstruę, aut etiam alię familiares excretiones impedię, ex eiusdem Aetii auctoritate, quę omnia humorum redundantiam efficiunt diuersam in diuersis corporibus, & propterea quādoq; irruens ad coxendicem humor sanguineus est, vt plurimum vero pituitosus, aut ex pituitoso, & biliosi mixtus, Interim etiam sanguine cum ipsis permixto, quanquam id fit commune podagrę etiam, & arthritidi, vt eodem loco de compositio. medica. secundum locos a Gale. scriptum est, vt plurimum autem diximus pituitosum humorem prædominari in hisce affectionibus, eum proprie, qui crudus appellatur, crassus existens ad similitudinem puris crassioris, & vbi in ipsis articulis diutius moram traxerit, non solum crassior, sed & viscosior redditur, & qui tophi, seu calli appellantur, eorum generatio ex huiuscemodi humoribus fit, cognitio vero ipsorum humorum redundantiam ex coloribus tum symptomatis coincidētibus, itemq; per experientiam pharmacorum, quæ adhibētur, haberi facile poterit, vt liquet a Galen. ibidem; ad cuius etiam humoris noxii cognitionem non parum confert tibi prægræssa victus ratio, siue per essercitia, siue per otium transmissa, & per balneum post & ante cibum acceptum. Conferet etiam & gymnasiorum, & eduliorum tum quantitas, tum qualitas, item anni tempus, & regionis, ac aeris cōstitutio, Insuperq; & ætas, & habitus corporis, & reliqua huiusmodi, insuper & doloris species siue feruens, & pungens, siue stupidus fuerit, Nam vbi biliosus sanguis in causa fuerit, caliditatis sensum ęgroto exhibet, calor corporis flauus, ruffus, seu pallidus, & calfacientibus impositis exacerbatur dolor, quemadmodum rursus a frigidis relaxatur, & quę præcessit victus ratio, ac cuncta, quę dinumerauimus ad generandam bilem apta fuere: Pari etiam ratione si sanguineus humor, aut pituitosus redundarit, prompte percipi poterit, si cuncta, quæ supra meminimus rite considerabis, Illud tamen animaduertendum ex Gal. decreto eodem 10. de compositione medicamentorum secundum locos, quod vbi tophi, seu calli ex humoribus crassis, ac viscidis, qui in articulis diutius moram traxerint, fuerint producti, haudquaquam sperandum est ad pristinam constitutionem exacte redire articulum posse, Cæterum quod quibuscunque a longo coxendicum dolore molestatis cauitate sua excidit coxa, & rursus recidit, iis mucores superueniant, & quod eisdem crus tabescat, & claudicent si non vrantur, ab Hippo. apho. 59. & 60. 6. libr. scriptum est, quod vero raro fiat coxendicum dolor ex sanguinis multitudine, & si fiat citissime curetur, a Gal. decretum est eodem 10. de cōpositione medicamentorum secundnm locos. quod autem coxarum ingens dolor esse consueuit, isq; hominem sępe debilitat, & quosdam non dimittit, eodem loco a Celso scriptum est. Pro ischiadis itaque curatione aer eligatur ad siccum vergens, in calido, & frigido temperatus, vel parum etiam ad calidum declinas, pro diuersitate redundantis succi, somno moderato vtantur, aut consueto parciori: Circa initia corpore non euacuato quies eligatur, temporis autem processu deambulationibus, assiduis flexibus, & moderato cursu vti conuenit: aluum autem quotidie probe solutam habere præstat, si

Marginalia: Causæ. — Loco citato. — Cap. 2 — Prognostica. Cap. citato. — Loco citato. — Curatio.

si non natura, arte saltem, premuntur etenim, & aggrauantur articuli coxendicum maxime vbi ipsa sit adstricta, Vitanda venus est, & ab animi affectibus immodicis cauendi sunt: Cibus sit mediocriter tennis, modicus, ac concoctu facilis haudquaquam humidior potissimum in primis morbi diebus, deinceps vero solidior sit, & reparandis viribus magis accomodatus, habeatque interim acrium eduliorum comestiones quasdam adiunctas, quorum syluam sępe conscripsimus, Perpetuo tamen bonę coctioni consulendum, ita vt cibi nihil viscosum, aut crassi succi, aut ægre concoctile, seu quod difficulter digeratur in seipsis complectantur, etsi caro exhibeatur, sit paucarum superfluitatum, vt montanarum auium, & syluestrium quadrupedum, Potus sit aqua mulsa, aut aqua in qua cinnamomi parum fuerit decoctum, à vino penitus abstineant, affectus ratione: Quo ad medicamentorum autem rationem attinet initium curationis fiat ab affligentis humoris euacuatione, siquidem si humoribus ex æquo redundarit corpus, Venæ sectio primum omnium assumatur, deinde purgatio, quibus accedat pharmacorum dicendorum conueniens (& tempore, & ordine) vsus, vt præcitatis locis liquet à Galen. & Aetio, Verum quanquam à sanguinis multudine coxendicum dolorem obortum venæ sectio curet, ex qua tamen vena sanguis minuendus sit, in dubium venit, Nam lib. de cur. rat. per venę sectionem Gal. coxendicum iuuari sectans vena proplitis aut malleolorum confessus est, & eodem lib. dicebat, Memini me ischiadas, siue coxendicum dolorem vno die facta ex crure euacuatione curasse, nimirum vbi non ex frigore, sod impletis sanguine, quę in coxa sunt venis, prouenissent. quare secta in poplite vena commodios ita affectis est, quam in malleolo: idem confirmauit 10. de compositione medicamentorum secundum locos quanquam eodem lib. post pauca sic scripserit, Tanquam igitur maximam vim ad affectionis curationem habeat totius corporis euacuatio, ab ipsa exordiendum est, non solum à cautibus, sed etiam à cubito primum sanguinis detractione facta. Hanc sententiam sectatus Aetius, hunc in modum scriptum reliquit, A multitudine itaque sanguinis coxendicum dolorem obortum venæ sectio curat, si primum cubiti venam secemus, deinde etiam eam, quę iuxta talus est, aut poplitem. & causam reddens, statim subdit, In principio enim omnium inflammationum diuulsoriam venæ sectionem facere oportet, In affectionibus vero iam inueteraris maximam quidem ex ipsis locis affectis extrahemus, aut si id fieri non possit ex vicinibus: quanquam hæc eadem verba à Gal. transcripserit libr. de curan. rati. per venæ sectionem & propterea Paulus id etiam perpendens eodem capitu. 77. 3. libr. (per initia igitur dicebat ægro nobis oblato, fœcibus clystere euacuatis, vena in cubito secanda. si autem vetustas vitium occupauerit ex malleolo partis affectæ imminutionem sanguinis moliemur: facta itaque ex crure venæ sectione, inueteratas siquidem ischiadas, seu coxendicum dolorem robustisq; corporibus, quibus non multa admodum sanguinis copia redundabat in toto corpore, sed impletis sanguine, quæ in coxa sunt, venis duntaxat, vno die curauit Gal. quare & nos eundem sectantes easdem venas incidere debemus, Vbi dolor fuerit inueteratus quodammodo, & vires ferant sanguinis missionem copiosam, & corpus totum haudquaquam fuerit multo sanguine refertum, sed quę in coxa sunt venę sanguine impletæ fuerint (Nam per hanc venæ sectionem fit euacuatio sanguinis in venis coxendicum contenti cum deriuatione) quo fit vt necessario citissime per eam coxendicum dolor curetur, Verum in recenti dolore, viribus haudquaquam robustis, adeo vt exquisitam venæ sectionem ferre non possint, refertumque sit totum corpus multo sanguine, in cubito primum vena secanda erit, reuulsionis duntaxat gratia, & deinceps à crurum venis sanguis mittendus, iuxta Gal. sententiam eodem

Ratio uictus.

Medicamentorum ratio.
Venæ sectio, sanguine redundante.

Quę uena secanda sit. cap. 18

cap. 2.

cap. 19.

Lib. de cur. rat. per uenæ sect. Cap. 18.

Cap. 2

eodem 10.de comp.medic.secund.locos, quam sententiam omnino sectatus est Aetius,& Paulus quodammodo,vt diximus,Supposuit etenim Gale.hoc loco vniuersum corpus humoribus ex æquo redundare, queadmodum etiã & Aetius: misso sanguine,vbi adhuc dolor perseuerauerit purgatione vtare, ex eiusdem Gal.auctoritate, Verum (vt ipse inquit) auxiliantur ipsis ischiadicis vomitus magisquam euacuationes infernæ per ventrem,vt qui reuellant deorsum repentem humorem: faciendi itaque sunt vomitus in principio ab accepto cibo,postea vero etiam per vomitoria medicamenta initio a mediocribus facto: At si neque per vomitum coxendicum dolor auferatur, aut corpora ad eum inepta fuerint, amplius non confluentibus humoribus, aut parum, purgatione per inferiorem ventrem vti non inconuenit, præsertim si tum sanguine biliosus etiam succus redundarit, neque id negauit Gal. quaquam vomitum tanquam magis commodum commedauit,propterea quod reuellat,fiat autem ea per familiaria medicamenta purgantia,veluti est hiera, agaricum,diacath.syru.ex pluribus infusionibus rosarum, myrobalani,& reliqua huiusmodi, Confert quoque hoc tempore clysteribus vti paulo efficacioribus, fiat decoctum ex foliis maluarum,betæ, mercurialis ana manipu.i. furfuris, & florum chamæmeli ana pugil.s.caricarum numero vi. salis communis ʒ.ii.cui adiiciantur olei communis,anethini,vel chamæmelini vnc.iiii. mellis rosacei,seu mellis despumati vnc. ii.s. diacath. & ieræ picræ simplicis ana vnc.s.fiat clyster,interim ʒ.i.vel scrup.iiii.agarici etiam permiscebis: deinceps ad topica medicamenta confugien dum est.id primo animaduertẽs ꝙ licet manibus,& pedibus pharmacis fluxionem repellentibus vti possumus, ut sequenti cap.docebimus,circa coxendicum tamen iuncturam id facere omnino vitandum est, Nam cum in profundo ea sita sit,sanguis ex vicinis,& ambientibus vasis, ac musculis ad illam compellitur,vt liquet ex eodem Gal.citato lib.10 de compositione medicamentorum secundum locos.Item ex præcepto eiusdem eodem loco, cauendum est ne quispiam ante totius corporis euacuationem (præsertim si coxendicum dolor ex humorum copia fuerit exortus) acribus pharmacis circa partem affectam vtatur, Nam ęgre curabilem reddet affectionem copia nimirum indissolubiliter ibidem condensata, præter alia enim & crassa, & uiscosa fit ob calorem, & siccitatem acrium pharmacorum,non dissimile quidpiam assationi perpetiens,quare mitigatoriis in principio medicamentis opus est in dolore circa coxendicem hęrente, quæ neque refrigerent multum, neque fortiter calfaciant, qualibus sane postea opus habet,Exacerbantur enim per ipsam fluxiones,caliditate nimirum plus attrahentes ipsas,quàm impediente (eodem Gale.teste ibidẽ) Irrigandi itaq; loci sunt ex oleo chamęmelino,anethino,liliaceo,irino, seu etiam nardino, & rutaceo,vel rutam,chamæpityn,saluiam,chamæmeli flores, ac althææ folia,ac radices decoque in oleo communi,demum exiguo adiecto vino,vel aceto albo cum spongiis,seu lineis,vel laneis linteis sępius loci foueantur, & deinde aliquo prædictorum oleorum irrigentur, aut ex contusis foliis, & radicibus althææ,sambuci,ac rutæ,farina fœnugræci, seminis lini, adipe anserino,ac butyro,& oleo chamæmelino, seu anethino cum posca cataplasma fiat & adhibeatur:Poterunt quoque fotus fieri ex decocto foliorum, & fructuum iuniperi,radicum althææ,meliloti,& chamæmeli in vino albo,quibus sępius iteratis loci abstergantur,& aliquo dictorum oleorum, seu aliquibus simul mixtis iidem irritentur,perpetuo tamen primum mitioribus,& demum efficacioribus vtare: sacculi item ex frictio milio,sale, & furfure, pręter id,quod dolorem mitigant,leuiter doloris causam discutiunt calfacti, in calido latere, pauco vino irrorato,& sæpius adhibiti:& vbi vehemens fuerit dolor papaueris

Marginalia: Purgatio. — Clysteres. — Quæ animaduertenda sunt circa localia medicamenta. — Cap.citato. — Quibus medicamentis utendũ.

ris calices in aqua mulsa decoquito,ipsisque proiectis farinam hordeaceam aqua mulsa imponito,ac coquito : Si autem coxendicus dolor ex irruente pituitoso humore generetur, (velut plurimum contingit) aut ex eodem cum biliosa permixto,circa initia quoque reuulsionis gratia in cubite secta vena confert,seruata rectitudine,potissimum si tum eo etiam sanguinis fuerit permixtus. Procedente vero tempore,vel vbi idem pituitosus humor crassior,ac viscosior fuerit citra sanguinis missionē,an per vomitum purgatione prius vtare,nedum ab acepto cibo,verum etiam per vomitoria sumpta medicamenta à mediocribus semper initio facto,veluti est acetum, syr.acetosus, postea oxymel simplex,aut scyllinum cum aqua tepida. At quibus insuetus ac valde molestus vomitus fuerit,aut etiam vbi vomitus non suffecerit, purgantia per inferiorem ventrem medicamenta exhibenda sunt, primo tamen per clysteres,& deinceps per ea,quæ per os exhibentur:fiant autem clysteres hoc modo, Recipe foliorum maluarum,mercurialis. & betæ ana manipulum.i.centaurii minoris,florum chamæmeli,singul.manipulum .s. caricarum numero.vi.furfuris pugillum i.s.fiat decoctum cum pauco sale communi,cui adde olei communis,vel chamęmelini, anethini, rutacei,liliaceo, aut irini vnc.iiii.mellis rosacei,aut mellis despumati vnc. ii. s. confectionis de dactylis,hieræ picræ simplicis,aut diacath.ʒ.iiii.fiat clyster, & si efficaciori indigebis chamæpytim,rutam,centaurium maius,saluiam;ac stæcadem in decocto adiice,& demum agaricum,hieram picram compositam, compositionē indi,ac quam benedictam appellant, permisceto sunt qui etiam efficacioribus clysteribus vtuntur,potissimum vbi vehementer humores densati fuerint,decocto vtentes lupinorum amarorum,colocynthidis,radicis,cucumeris syluestris salsorum piscium,& oliuarum colymbadum muria,& reliquis huiusmodi, à quibus abstinendum esse quoad fieri potest censere,nobilioribus pręsertim corporibus, Consueuerunt enim maximo cum dolore periculosam dysenteriam efficere, sed potius, ac tutius purgantia per os assumenda medicamenta præbeantur, prius tamen humoribus ipsis concoctis ac præparatis eis melle rosaceo, seu oxymelite simplici, vel scyllino, syr.è stœcade,& reliqua huiusmodi. Commēdantur etenim purgantia medicamenta ad hunc vsum Paulo,& Aetio,Paretur autem medicamentum purgans hunc in modum,Recipe corticum myrobalanorum chebularum ʒ. iiii. citrinarum ʒ. ii. polypodii, & agarici, singul.ʒ.i.fiat arte decoctum,cui per collum transfuso adde electuarii rosati; aut confectionis de dactylis ʒ. ii. s.vel.iii.syr.ex pluribus infusionibus rosarum vnc.ii.fiat potio: & vbi crassior, ac tenacior fuerit redundās humor pituitosus, catapotiis vtere fœtidis, aut de sagapeno,eorundem accipiens ʒ.i.cum altera trochiscati agarici, & cum melle rosaceo, aut oxymelite catapotia formentur, seu pulueris hieræ simplicis ʒ.i. & scrup.iiii.agarici trochiscati excipe oximelite, & similiter catapotia formato; à quorum assumptione, per aliquod tempus decoctum ʒ. iii.seu iiii. myrobalanorum chebularum,in quo ʒ.ii. vel vnc.iii.syr.ex pluribus infusionibus rosarum rubearum fuerint dissolutæ, assumant & vbi opus fuerit tam vomitus,quàm ea,quæ hic conscripsimus,medicamenta purgantia, ac clysteres bis, ac ter, & sæpius iterari poterunt. Deinceps vero irrigandi sunt affecti loci oleo rutaceo, costino,nardino,vulpino de castoreo,ac etiam de piperibus, & pyrethro,vbi adeo efficacioribus indigebis, & vt penitus eorum facultas traducatur, aceti, seu vini albi parum permisceto, Vel hoc vnguento vtare, quod recipit cremoris seminum maluarum, & altheæ,cuiuslibet ʒ. iii. farinæ fœnugręci, seminis lini vtriusque vnc.s. adipis anseris, & suilli, singu.ʒ.iiii.olei rutacei, & chamæmelini ana unc.i.s.ceræ, & aceti parum fiat vnguentum, Vel fœnugræ

cum

Si ex pituitoso humore fiat coxendicum dolor,curatio.

Venę sectio,

Vomitus,

Purgatio,

Clysteres,

Purgātium medicamentorum descriptio,

Topica,

Vnguenta.

cum in vas fictile coniicito, & ad ipsum poscam sufficientem affundito, & prunis impositum donec dissoluatur, coquito, ad dissolutum vero mellis, quod satis est iniice, ac rursus coque, deinde exempta diligenter tere, & in linteolum infarcta locis affectis impone, hoc autem fiat ad biduum, & triduum: symphyti quoque libr.i.s.rasam, & minutim concisam, ac in mortariū coniectam diligenter tertio, ac attritam mannæ thuris quadrantem, & ouorū recentium crudorum candida vna cum luteis tria adiicito, & rursus, tertio, & vbi unita fuerint adipis suilli veteris libr.i. adiicito, & conquassata diligenter, atque in linteolum infarcta imponito, ex Gal. sententia, Asclepiadis autoritate, eodem 10. de compositione medicamentorum secundum locos, qui etiam ex Andromachi monumentis hoc medicamentum commendauit, quod recipit picis partes.ii.sulphuris uiui partem .i. vtraque trita mixta dolenti loco imponito, & sinere eum oportet donec sua sponte dilabatur, poterit quoque picis pars vna recipi, modo sciamus efficacius esse medicamentum si pari mensura misceantur, debilius vero, in quo duplum picis ad simplum sulphuris coniicitur, Valebis etiam cataplasma componere ex foliis althææ, saluiæ, rutæ, ac sambuci leuiter decoctis, ac contusis, singul. P.s. capiens, quibus olei irini. de castoreo, ac anethini ana vnc.i. adiiciatur, cremoris seminis lini, & fœnugræci, ana. vnc.ii. farinæ loliaceę, & lupinorum, cuiuslibet vnc.i & cum posca quantum satis sit, fiat cataplasma, quibus vt efficacius reddatur adiici poterunt ebuli radix, lauri folia, pulegium, sauina, oleum de piperibus de castoreo, costinum aut nardinum, galbani quoque, aut ammoniaci parum Vel in formam emplastri, redigito in hunc modum, Recipe succi foliorum rutę, sambuci, & calaminthæ ana vnc.i. bdelli, opopanacis, ammoniaci dissoluti in aceto, cuiuslibet, vnc.s. myrrhæ, & resinæ terebinthinæ ana ʒ. iiii. cremoris seminis altheę, seminis lini, fœnugræci ana vnc. i.s. farinæ hordei, fabarum, & lupinorum ana ʒ. vii. picis, & ceræ quantum satis sit, fiat emplastrū, Poterunt insuper ex eisdem fomenta parari, vt Recipe radicum, & foliorum ebuli, & altheę ana manipulum.i. foliorum rutæ, sauinæ, sambuci, & pulegii. singul. manip. florum chamæmeli, fœnugræci, & meliloti, cuiuslibet pugil lis. decoquantur arte in tribus partibus olei, & vna vini albi, & cum spongia in eodem decocto madefacta dolentibus locis iterum, atquæ iterum applicetur, post quæ iidem loci aliquo ex iam dictis vnguento irrigentur. Paulus vero lupinorum amarorum farinam cum oxymelite, aut calaminthę folia ex oxymelite, vel aqua mulsa admouenda commendat. At si ne hæc quidē pro fecerint, adeo vt morbus infestare nō desierit, congruum erit ad sinapismos, atque vrentium medicamentorum vsum deuenire, & ex pauli sententia sinapi cum caricis, vel etiam per se illitum confert, Vel hunc in modum sinapismum conficito, Recipe seminis sinapis in aceto fortissimo macerati vnc.ii. caricarum vnc.iiii. stercoris columbini in vino albo decocti vnc .iii. mellis anacardini vnc.i. misceantur, & fiat sinapismus: vel accipe cantaridū alis abiectis ʒ.ii. staphis agriæ ʒ.iii. cum fermento, & aceto fiat medicamentum, & vtare: Postremo autem tam Paulus, quam Aetius iberidis herbæ vsum extollunt, tanquam in totum ischiadior sanitati restitutionem, cuius radicē assumptam diligenter tundito, & suilla axungia ueteri modica excipito, adeo vt emplastri speciem repræsentet, & exinde linteolo densiori illitum locis maxime dolentibus imponatur, ac incumbere sinito, mulieribus quidem non infra duas horas, viris autem per quatuor horarum spatium si possibile sit id perferre, excitat enim tumores cum ardore, & rubore, veluti sinapismus facere solet, post vero ægrum in balneum inducito, atque reliqua exequari prout iidem pręcipiunt, Nanque consueuit hoc præsidium nullo alio auxilio

[Margin notes: Cap.2. — Cataplasmata. — Emplastra. — Fomenta. — Sinapismi, ac alia urentia medicamenta. — Pau. li.3. c.77. Aet. lib.12. c.2 Iberidis usus.]

xilio opus habere. Quod si tamen aliquando vestigium affectionis relinquatur, viginti diebus interpositis, rursus eodem præsidio vtare. Ex Damocratis tamen auctoritate Gal. huius iberidis, vsum ac modum vsus eodem 10. de cōpositione medic. secun. locos ante Aetium, & Paulum scriptum reliquit, nec cacuit ea, quę Archigenes 2. lib. pharmacorum secundum genera de ea conscripsit: Porro si igne sub genu externa in parte inustio fiat, diuturnis coxendicū doloribus valde conferet.

Cap 2

Cauterium cū igne.

περὶ ποδάγρας, καὶ ἀρθρίτιδος.

id est de podagra & arthritide seu morbo articulari.
Cap. 119.

QVONIAM podagra non toto genere, (vt dictū est) sed affectis dūtaxat locis differt ab arthritide, Nanque in ambobus affectibus imbecillitas adest articulorū diuturna cū fluxione, vt Aetio visū est ca. 6. lib. 12. eundemque requirunt curationis modum, propterea vno capite de ambabus affectionibus pertractare proposuimus. Cæterum vterq; affectus ab oblęsa parte denominatus est, vt liquet ex Gal. 2. metho. med. Nam si ad inferiores partes facta fuerit fluxio, & pedum articulos repleuerit, podagra uitium nuncupabitur: Si vero in multis corporis articulis innititur, aut per omnes æqualiter articulos fluxio dispergatur ἀρθρῖτιδα græci, nos articularem morbum appellare consueuimus, ex eiusdem Aetii testimonio, neque enim quemlibet articulorum difficilem motum, seu dolorem Arthritida, seu articularem morbum modo nominamus, sed eum duntaxat, qui ex eorundē articulorum imbecillitate, ac humorum influxu ortum habet. cum autem excitatus fuerit articulorum dolor ex aliqua immodica intemperantia, potissimum sicca, vt liquet ab Hippo. aphor. 16. libr. 3. affectum hunc haudquaquam arthritida nuncupabimus, nisi improprie, eodem Gal. teste com. citati aphor. Accedit ad hæc quoniam, omnes, qui articulari morbo laborāt magna ex parte prius podagrici fiunt, communemque habent hi duo affectus insimul cum ischiade humoris redundantiam, quæ affectam occupat articulationem, quemadmodum ex eodem Gal. liquet com. aph. 28. 6. lib. & 10. de compositione medicamentorum secundum locos. Quare si podagra fieri nequit ex imbecillitate articulorum sola, sed humorum influxum etiam requirit, neque etiam & articularis morbus: Non sola itaq; particularum corporis imbecillitas articularios, podagricos cruciatus excitat, sic etenim accessiones sine vllo temporis interuallo vrgerent, Cum natiua imbecillitas continuo existat: atqui datur podagricis tempus accessionum intermedium; item ne humor quidem solus hos dolores creat, quandoquidem non solum vitium hoc articulis insidet, uerum ambo, & humor à natura alienus, & particularum imbecillitas morbum afferunt articularem, ac podagram, Paulo teste cap. 78. lib. 3. Id quod decrecum erat à Gal. citato com. aph. 28. 6. lib. Liquet igitur ex his podagram nihil aliud esse, quā articulorum pedum dolorem à fluxione quapiam ortum: articularis morbus nonnullorum articulorum, aut omnium æqualiter dolor existit ab eadem etiam fluxione ortus. Deniq; excipiantur dolores iis, qui in quibusuis articulis fuerint orti citra fluxionem, Nam neque podagra, si pedum articuli fuerint affecti, neque articularis morbus, si cæteri totius corporis articuli fuerint oblæsi proprie appellari poterunt, vt supra demonstrauimus, neque etiam generari poterunt, si humor quispiam non influxerit, ex sententia eiusdem Gal. citato com. aphor. 28. 6. libr. Quapropter neque de eis verba faciemus.

Cap. præcedenti.

Podagræ, & arthritidis conuenientia, & differentia.
Cap. 2

Loco citato.

Quę necessario requirantur, pro Arthritidis, ac podagræ generatione.
10. de com. me. sec. loc. c. 2

Podagra quid sit.
Quid arthritis.

Affectus preter naturā qui sint.

mus. Hos affectus si tanquã dolores considerabis symptomata esse haudquaquam formidabis, veluti & reliquos dolores omnes: At si fluxionem inspicias ob quam articulationes implentur, ac ea, quæ ipsis circumiacent, extenduntur hos affectus morbos appellare non inconuenit, inflammationes inquam quemadmodum Hippo. nominauit aphoris. 49. 6. libr. licet improprie, & non vere articulorum dolores, quicunque fuerint etiam ex fluxione orti, inflammationes appellari possint, vt cuiuslibet (quem nõ preterit inflãmationis generationis modus, & qui Galen. verba commen. citati aphoris. 49. 6. lib. optime perlegerit) patere potest. At quicquid sit de horum affectuum qualitate, postea quam gigni non possunt nisi articulorum imbecillitas adsit, & humores superabundauerint, ac adeos defluxerint, decens est annuere, ac fateri cuncta quæ imbecillos reddere articulos valent, ac superfluitates in corpore generare esse tum podagrę, tum articularis morbi. causas. Sunt autem hæc aut extrinsecus occurrentes, aut internæ euidentes quidem, externe, seu manifestæ, vt nimium ocium, seu desidiosa, vita multorum alimentorum esus, seu crapulæ, potus multorum, ac fortium vinorum præcipue cum aliquis ea ieiunus potauerit, & in summa cruditates, atque ebrietates, ac veneris vsus immoderatus: Incidunt autem & plerique in eosdem affectus, propterea quod patres, & auos habuere podagricos, aut arthriticos, in quibus semen erat vitiatum atq; ideo posteris vehementiorem fecerunt partium imbecillitatem, vt eodem com. aphoris. 28. 6. libr. à Galen. scriptum est excernitur nanque Hippocra. auctore lib. de aere, regione, & aquis, semen genitale ab omnibus corporis membris, à sanis quidem sanum, & à morbidis morbosum; magnam tamen vim habet ad podagræ generationem vsus venereorum, vt ex eodem Galen. liquet comm. aphoris. 30. eiusdem 6. libr. Cæterum hæc vitia (vt inquit Paulus) frequenter antecedit improbus labor, vehemens ambulatio, creber equitatus, intempestiuus vsus veneris, insueta frigidæ potio, frigidorum, vel multorum, ac noxiorum ciborum esus. mœrores, curæ, vigilię, & reliquæ animi affectiones. iam aliqui (vt ipse fatetur) prolapsu, deturbatione, vel propulso, luxatione, vel id genus aliis originem huius affectionis traxerunt: Aetius deambulationes concitatiores quàm pro more, & familires excretiones suppressas, ac consuetorum exercitiorum intermissiones inter vniuersales causas harum affectionum connumerauerit, licet suppressæ consuetæ excretiones inter internas causas dinumerentur, redduntque corpus superfluitatibus plenum: Interna autem causa esse potest quæuis humoris redundantia, quoniã & hoc sæpius diximus commune existit cuius articulorum dolori: At externas, euidentesque causas ex ægrotantium, aut assidentium sermone facile percipies: Internæ vero ex earũdem propriis indiciis facile deprehenduntur, Nam affligentium humorum differentiæ tum ex coloribus, cum symptomatis coincidentibus, itemque per experientiam pharmacorum, quæ adhibentur, deprehendi poterunt: ad quarum etiam exactam cognitionem non parum confert si pręgressa victus ratio intelligatur, & reliqua, que præcedenti cap. ad notauimus. Ad vberiorem vero doctrinam hic quoq; particulariter conscribemus signa cuiuslibet redundantis humoris podagrã: seu articularem morbum efficientis, Nam si sanguineus humor redundet, plenitudinem efficit, & tumorem ingentem non venarum modo, sed totius membri affecti circa cutem, eumque calidum quidem moderare, sed vehementer rubentem, pulsusque adest in alto inflammationis mediocris. qui hoc modo affecti sunt neque refrigerantia, neque calfactoria valida præsidia adhiberi sustinent, & assidue, ac continue exacerbantur, quanquam & per circuitum quidam irritatione vexentur vrinæ vero eorum fuluę sunt, & mediocri crassitudine præditę: aliquando etiam subsidentiam albam,

aut

Causæ. Externę causæ Multò post medium. Lib. 3. c. 78. Lib. 12. c. 7 Causę internæ. Si ex sanguine fiant signa

aut nubem, aut tale quiddam in medio pendens quasi suspensum habentes: ætas ad multi sanguinis generationem apta magis est, ab adolescentia vsque ad ætatem vigoris: edulia item boni succi, & quę maximæ alunt, ac exercitia moderata præcesserunt, tempus uero anni ver, & regio temperata: Biliosam vero fluxionem color cutis inflammati loci subpallidus, & subrubens testatur, item caloris sensus, dolorisque lancinantis modo acris: gaudet vero caliditas hæc, quæ vehementissima, & feruentissima est, amplius refrigerantibus pharmacis. qui enim ita habent vehementer a refrigerantibus iuuantur medicamentis siue actu, sine potentia talia existant, leduntur autem a calidis, humor in cutem subito sine euidenti tumore erumpet: exacerbationes his mouětur per tertium quenque diem: subinde febris in ipso accessionum statu accedit, ac valida sitis: eorum lotia subflaua erunt, & subfulua quandoque etiam acriæ: Curæ item ingentes, iræ, vigiliæ, fatigationes, & vt summatim dicam, vniuersa victus ratio bilem gignens, & attenuatoria ex acribus, & salsis edulis huius humoris influxum præcessit: ætas vero, & corporis temperies calida, & sicca, anni tempus æstiuum, itemque consimilis regio. At si pituitosa fuerit fluxio, color exalbidus, & aquæ subtercutem similis apparebit, ac ad digitorum oppressionem cauus fiet tumor sublatus existens, & moderatus: dolores autem aliquando quidem fortes, aliquando mediocres, & exacerbationes quotidie paulatim irruunt, & augentur, & per plures horas durant, & breuem intercapedinem habent immo neque vnquam integre remittunt, tardius etiam in tumorem materia sese attollit, aderitque ætas seu illis, rempetamentum frigidum, & humidum, similis ambientis nos aeris status, & tempus hybernum, aliquando etiam & frigoris sensum in alto locorum affectorum ægri perceptant, vita præcessit ociosa, ac secors, hęc nanque plurimum conferunt ad pituitosi humoris generationem: edulia etiam refrigerantis, humectantis, ac inspissantis facultatis: & balnea a cibo, vrinæ crassissimę ab eis prodeunt, & sæpe conturbatæ reperiuntur: At si salsa fuerit pituita, color, & tumor affecti membri eodem modo se habent, pruritus autem maximus, & mordacitas locos infestabit: vrinæ vero tum his, tum prędictis aliquando quidem tenues, & aquosæ, aliquando vero crassum in eis est quod subsidet, suntque conturbatæ vt diximus. Quod si ex atra bile fit fluxus (quanquam raro id contingat) colores tumorum nigriores erunt, frigoris sensus quandoque affectis aderit, & corpora in profundo velut atterantur, aut scalpantur, afficiuntur, Circuitus exacerbationum per quantum quenque dię redeunt, suntque eæ tum magnitudine, tum impetu mediocres: ætas vero, quæ magis hunc fluxum generat, est vigore inclinato, & vergente, temperies frigida, & sicca, quæ quidem superfluitates natura etiam pituitosas generat: præcedit hũc fluxum ratio victus ex eduliis bilem atram gignentibus, & lassitudines immodicæ, regio frigida, & sicca, tempus autumni, & consimilis aeris status, vrinę vt plurimum in principio ei tenues fiunt, & aquosæ, postea vero, quam secundum naturam acriores, & modicæ crassæ, & quod subsidet in eis aliquando fuscum, aliquando vero mixtum, subcruentum videlicet, & fuscum reperitur, vt liquet ex Aetio, & Paulo, Interdum autem ex prædictorum humorum complexu fluores fiunt, Nam fluxus commiscetur, vt calidus frigido, aut frigidus calido, & secundum eorundem qualitatem tum dolores, tũ colores, & calores, & exacerbationes erunt permixti. Verum vbi sic vitium hoc contrahatur ægre dignosci, & difficulter medicamentis eligi potest, vel etiam pene nullo remedio sanescit, vt inquit Paulus: & hac de re podagricus morbus molestam, tristemque de se opinionem acquisiuit (nempe quod nequaquam arte medica vnquã curari posset) propter generationis inquã varietatem,

Biliosæ fluxionis.

Signa pituitosę fluxionis.

Si ex atra bile fit fluxio, signa

Aet. c. 14. 15. 16 & 17
Pau. li. 3 c. 78
Prognostica.

Loco citato.

tatem, propter quam neque internosci probe, neque absolutam curationem consequi potuit: Verum si hæ differētię, seu species ipsius quot, & quales exi stant internoscantur faciles curatu medicis erunt, Tralliano auctore cap. primo lib. 11. quanquam vbi tophi, seu calli appellati fuerint producti, ne speraueris ad pristinam constitutionem exacte articulum redire posse, ex Galen. sententia 10. de compositione medic. secund. locos: Hipp. eunuchus podagra non laborare, neque mulieres nisi menses defecerint, neque pueros ante Veneris congressum, 6 aphor. scriptum reliquit aphor. 28. 29. & 30. & eodem lib. aphor. 49. Quibuscunque morbi podagrici fiunt (dicebat) ii sedata in quadraginta diebus inflāmatione, finiunt, modo (vt inquit Gal. in com.) medicus in suo opere non aberrauerit, & æger illi in omnibus obedierit. & aph. 55. sic scri ptum ab eo est, Dolores podagrici uere, & autumno magna ex parte mouentur, quoniam uero præcipuæ causę tam podagræ, quā articularis morbi sunt (vt prius dictum est ex Gal. sententia) & articulorum imbecillitas, & redundā tium humorum copia, Propterea duplex etiam sanationis scopus nobis præfi gitur, euacuatio inquam redundantis humoris, & corroboratio debilitatarum partium. Verum quoniam tam euacuatio redundantis succi, quàm partiū imbecillium roboratio varia existit pro ratione diuersi humoris redundantis, ea de re nos particulatim eadem conscribemus, ab eius podagræ, seu articularis morbi curatione exordientes, quæ ob sanguinis copiā ortum ducit. Eligatur igitur aer ad siccum vergens, ac etiam parum ad frigidum, seu in caliditate tē peratum, somno, & vigilia vtantur moderatis, vitentque somnos longiores, aluum eos, oportet facile solubilem habere, & si sua sponte talis non sit, lenibus clysteribus vtantur; fluxione incipiente, ac uigente quiescant. Cum vero inclinauerit, & reliquis temporibus exercitiis utendum est plusquā mediocribus, mœrores, & curas, ac reliquas immoderatas animi perturbationes vitent, cibos modicos, ac parum nutrientes, & leuiter quoque infrigidantes adhibere oportet: abstineant autem ab his, qui multum nutriunt, ac copiosum sāguinē gignunt, eumque magis adaugēt, Quapropter a carne prorsus abstinere oportet, aut si id fieri non possit, propter virium imbecillitatem, volucrum, potissimum mōtanarum caro exhibeatur: vinum etiam penitus circuncidendum est, nisi corporum intemperantia, aut consuetudo illud requirat, quo etiam casu moderatiore vtātur, Nam multos noui (vt inquit Alex.) ex iis, qui cum vino tantum abstinerent, non amplius morbos fuisse expertos: copiosum nāque vinum multo sanguine præditis inimicum est. In vicem vini aqua vtendum, in qua præparatorum coriandrorum semina fuerint decocta, aut etiam cinnamomi parum: A venere abstinendum præsertim immoderata, Nā venus omnes podagricos extreme lædit, & præsertim si assidue, & intēpestiue ea utantur, Aetio teste cap. 20. lib. 12. quinimo nedum si quis venereis utatur immoderatis incidet in podagram, sed crapulæ etiam, cruditates, ac ebritates, desidiosaque uita cuiuslibet podagræ auctores sunt, & morbi etiam articularis, ut liquet ex Gal. com. citati aphor. 28. 6. lib. Qua de re ab eisdem cauendum erit, & bonæ coctioni, ac sobrietati uacandū, & mediocri exercitio uti oportet eum qui a podagra, ac morbo articulari cupit esse immunis; Nāque salubris victus caput est (vt inquit Hip. 6. de morb. vul.) non satiari cibis, & impigrum esse ad labores. Cęterum in quibus sanguineus humor redundat necessario protinus sanguis mitti debet ubi quidē nihil prohibeat, Pauli, Aetii, ac Alex. sententia, Verum statim cum quis morbum experiri cœperit sanguinis missio erit tentanda, id enim inter initia statim factum sępe annuam, nonnunquā perpetuā valetudinem præstat, Celso auctore c. vltimo lib. 4. Qui vero iam sæpius huiuscemodi fluxionibus sunt conflictati, plus noxæ, quàm auxilii ex sanguinis detractio-

Cap. 2.

Curandi methodus.
6. aph. com. 28.

Si ex sanguinis copia excitetur curatio.
Victus ratio.

Lib. 11. vbi agit de podagra sanguinea.
De vino nota.

Commētario 4. tex. 23.
Venæ sectio.
Paul. lib. 3. cap. 78. de podagra sanguinea.
Aetius libr. 12. Cap. 25.
Alex. lib. 11. ubi agit de podagra

detractione sentiunt, vt inquit Paulus, præsertim si corpore sint imbecillo, & frigido hac enim ratione (vt Alex. testatur) multos nouit aut in totum morbo liberatos aut raro fluxionibus correptos, eo quod non neglexerint, sed ueris statim initio sanguinẽ sibi detrahi curarint non solum vacuandi, sed etiam præseruationis gratia id facientes, neque semel, duntaxat, sed iterum, atque iterum pluries vena secanda erit detractione sanguinis paulatim repetita, secanda est autem vena, ex Aetii decreto, ex directo cruris fluxione infestati in bracchio interna: Si vero hæc non appareat, media, quod si manus dextra dolore infestetur, venam in dextro crure secabis, adeo etenim magnam habet vim venæ sectio in his, qui multo sanguine redundant, vt nedum cum incepe rit podagra, seu articularis morbus ægros à morbo vindicet, sed eisdem nondum ea laborantibus, sed obnoxiis, ac partis incidere, etiam si tribus, quatuor ve annis per interualla laborassent, ineunte vere secta vena ab eadem fuerunt liberati, Gal. auctore lib. de cur. rat. per venæ sectionem, & com. aph. 47. 6 libr. modo deinceps in omni victu, vitæq; ratione agerent moderati, Porro à venæ sectione adhuc sanguineo influẽte humore, quemadmodum etiam & reliquis influentibus scopum afferendorum auxiliorum communi rationi influentiũ humorum subiicere oportet, ita vt repellamus, ac restringamus, Nam manibus, & pedibus pharmacis fluxionem repellentibus vti debemus, vt siquet ex eodem Galen, 10. de composi. medic. secund. loc. quanquam eadem adhibenda non sint nisi à venæ sectione, corpore prius præuacuato, aliàs magni mali auctor eris, Nam quod articulis influit, ne ad principales partes recurrens suffocationis causa fiat ægro, periculumque mortis afferat, metuendum est, & sic pro morbo mortem inducit, Alex. & Aetio testibus, quinimo post sanguinem detractum, (nisi solus ille superauerit) momento temporis interposito purga tionem etiam moliemur, ex Pauli testimonio, Diuersa autem purgatione vtẽ dum erit pro differentia redundãtis cum sanguine humoris, harum purgatio num infra mentio fiet. Post sanguinis missionem, ac etiam purgationem vbi opus fuerit, particulis fluxione tentatis, ea adhibeantur medicamẽta, quæ vim habeant id quod influit repellere, eisdem partibus robor adiicere, ac quod in eis cõtinetur exiccare, Vbi vero amplius non influat, discutientia approximare oportet. Quapropter circa initia aceto veteri tenuium partium cum rosaceo eas rigares oportet, & præsertim si in alto hærere dolorum causa videatur etenim acetum propria sua tenuitate vsque in altum progressum expeditã rosaceo vim exhibet, quod natura sua dolores lenire potest: Ac si in superficie dolor consistat per vini, & iam dicti olei vsum magnopere iuueris, æstate quidem tepidorum, hyema vero calidorum (vt Aetio visum est:) ex mali punici corticibus, hu, & semperuiuo vino probe decoctis, accurateque leuigatis, ac cũ farina mixtis medicamentum commendat Alex. sit autem farina hordei, vel fabarum, poteritque adiici rosaceum, ac prædicta in posca decoqui, præsertim si dolor magis in alto hæret, & calor adsit immodicus: conducit etiam (vt eidem vsum est) malum punicum ipsum mediocriter decoctum, vt supra leuigatumque affectis particulis imponere æstate frigidum hyeme autem tepidum: aliis quoque cataplasmatis vtendum, quæ inflammationes lenire possunt citra hoc quod fluxiones prouocent. talia sunt (vt inquit Aetius) farinę hordei, fabarum fœnugræci, ac cicerum tritæ vino coctę modica etiam aqua affusa: quibus quoque oleum rosaceum adiici poterit: necnon & eædem farinæ in posca, & oleo rosaceo decoctæ dolorem mitigare consueuerunt, etiam quælibet de per se. Permutentur autem assidue cataplasmata, ac etiam foris contegantur ne infrigidentur: Item ex caprillo lacte, seu bubulo farina hordei, vel fabarum, seu panis medulla vitelis ouorum rosaceo pauco croco adiecto, & aceto: medicamentum fiat etenim non parum conferet, debet autem assi due permutari, Ad

sanguinea. Loco citato. Loco citato.

Lib. 11. cap. 23

Lib. de cur. rat. per uenæ sect. Cap. 7.

Ratio medica m..torum a uenæ sectione.

Cap. 2.

Locis citatis. Purgatio. citato loco.

Topica medicamenta qualia esse debeant.

Lib. 11. cap. 6.

Loco citato.

Lib. 12. cap. 25

hæc ex malis cotoneis vino maceratis pane permixtis,ac rosaceo cataplasmata imponatur:ipsis vero affectis partibus neque aqua, neq; aliud oleum adhibeatur,sed si eas abluere oporteat,posca mediocriter tepefacta,aut alterius plante austeræ decocto abluantur, ex Aetii præcepto: At si dolor adhuc remanet, præsertim si in alto fuerit, hoc cataplasmate vtare (ex Alex. sententia) foliis brassicæ coctis, leuigatisque diligenter,fæcem aceti, ouorum crudorum lutea duo, & rosacei paulum adiicito, ac mixta omnia simul,leuigataque inducito cõtinue immutans medicamentum,& vehementes dolores multum lenies,vt ipse inquit:Si vero articularis, seu podagricus dolor,ob biliosi humoris influxuũ proritetur, Victus ratio refrigerans, humidaq; præcipiatur, vitanda sunt omnia calfacientia, & que pallidam, seu flauam bilem generare ualent, ex Pauli, & Alex.monumentis,Talis itaque qualitas aer eligatur, paulo tamen ad humidum vergant ne fluxiones proritet:quies, & somnus eligatur:labor & veneris vsus intercidantur,pariter & vigiliæ immodicæ,aluus quotidie suo munere fungatur,aliàs leui clystere eluatur: ab ira, & furore,ac inedia arceantur: cibis autem vtantur ptisana, & eius cremore:Ex oleribus lactuca,intubo, malua,interim quoque blito, & soncho. Ex auibus gallinis,perdicibus,merulis,turdis, aliisque montanis passerculis,Ex piscibus saxatiles,& erinacei conueniunt,Ex fructibus parum astringentes gustare conuenit,vt mala,sorba,pyra,mala punica, & reliquos huiusmodi: Ex bellaris castaneas commendat Alex. Crapulę (vt dictum est)& nimiæ ciborum repletiones vitẽtur, Potus,sit aqua hordei, aut in qua semina coriandrorum præparatorum fuerint decocta:Vitandumq; omnino vinum est,pręsertim, vetus fuluum,aut nigrum.Cæterum circa initia confestim tentandum est noxium humorem vacuare tum per vomitum,tum etiam per inferiorem ventrem,ut Aetio visum est:Vomitus per aquam tepidã assumptam fiat exiguo aceto aut syr.acetoso permixto,Purgatio autem non prius exhibeatur (ex Alex.decreto) quàm acrimoniam humoris, ac rosionem humectaris ac contemperaueris.In quem vsum syr.è succo cychorii,ex succo, seu infusione rosaru m,& reliqui sexcenties in præcedentibus conscripti præbeantur,à quibus eos confidenter purgabis nedum semel,sed sæpius si res postulabit,ita nanque (ut refert Alex.) à recrementis,& fluxionibus tutos seruare poteris, si materiam superantem non uniuersam ,sed per uices subtrahere semper coneris:Sit autem medicamentum simplicius, ac familiarius quod fieri possit,quod non multum calidum existat bilem ducens cum facilitate, veluti est casia fistula,mel aereum,saccharum violaceum,syr.ex pluribus infusionibus rosarum,& reliqua huiusmodi;Poteris autẽ hunc in modum purgaus medicamentum componere,Recipe mellis aerei vnc.ii.seu pulpæ casiæ fistulæ vnc.i.s.siue sacchari violacei vnc.ii.s.aut syr.ex pluribus infusionibus rosarum vnc.iiii.diacath.vnc.s.cum aqua cychorii fiat potio,& vbi hoc non suffecerit, sed iterata purgatione indigebis,paretur decoctum.seu infusio ex ʒ.iii.myrobalanorum citrinarum in aqua cychorii, aut endiuiæ, seu aqua lactis,cui ʒ.i. rhabarbari,vnc.ii.mellis aerei,aut iii.syr.ex pluribus infusionibus rosarũ adiiciantur,& vnc.s.diacath.aut ʒ.ii.eclegmatis rosacei,& fiat potio: Quod si adhuc vlteriori purgatione ægri indigeant,tandem,aut similem potionem repetas post aliquos dies,aut ex ʒ.i.rhabarbari,& ʒ.s.agarici,& scrup.ii.corticum myrobalanorum citrinarum,seu trochiscorum earundem catapotia formato,post quæ vnc.ii.mellis aerei,aut.iii.syr.ex pluribus infusionibus rosarũ rubearum absorbe aut ægrotantes,clysteribus item lenientibus hoc tempore sæpius vtare,& vbi bilis defluens sanguini permixta fuerit,non erit absonum reuulsionis gratia in principio ante purgationem venam secare seruata rectitudine,vt diximus,aliis consentientibus pauca sanguinis copia emissa, à qua eadem bile præparata,contemperata,& concocta tucius purgans medicamentum

Aet.li.12.c.23. loco citato.

Si ex biliosa fluxione fiat podagra, aut Arthritis curatio.
Victus ratio.
Pau.li.3 cap.78 De podagra biliosa. & Alex. li.11.cap.1 De podagra biliosa.

loco citato.

Medicamentorum ratio.
Vomitus.
lib.12.cap.18
Loco citato

Ibidem.
Purgatio.

Clysteres.

Venæ sectio.

tum exhibebis, deinceps ad topica medicamenta te conuertas, expedit enim affectas partes à principio vsque ad vigorem refrigerare, & corroborare, ac mitigare ne propter immodicum ardorem magis fluxionibus tententur, ut liquet ex Aetio, & Alexã. Ad hoc autem præstantissimum est rosaceum, si ouorum lutea præsertim ei admisceas, vini etiam, aut aceti momento addito, ex eiusdem Alex. & Pauli testimonio Herbæ etiam admoueantur, quę infrigidãdi, & abstringẽdi vim habẽt per se leuigatæ præsertim virides, veluti sũt sempervivum, lactuca, solanum, portulaca, lenticula palustris, seris, polygonum, rosarum foliarum, ex acutus, a triplex, plantago, blitum, vmbilicus veneris, violarũ flores, & reliqua huiusmodi. Hæc etenim dolores, qui in accessionibus fiunt abunde lenire possunt, adhuc etiam magis si paucę farinæ hordeaceæ, vel vnũ ex prædictis, vel duo admisceas, & ne siccescat medicamentum vtile est etiã rosaceum cataplasmati adiicere: frigida autẽ cataplasmata admoueantur, mutenturq; crebrius, & nunc hæc, nunc micæ panis posca imbutæ adhibeantur, vel hordeacea farina cum rosaceo accommodetur, vt Paulo visum est. At si semen psylli in aqua feruenti maceretur, & diligenter subigatur, viscosumque fiat, & hordeaceæ farinæ permisceatur, mirabiliter dolores mitigabit, feruorem, & ardorem doloris extinguet, & affecta loca ad temperiem bonam reducet, vt liquet ex Alex. Aetio, & Paulo optimum autem pharmacum dicebat esse idem Aetius ex rosaceo, & betæ succo compositum, vidit etiam (vt ipse testatur) quendam hac affectione occupatum, qui immissis in frigidam aquam pedibus, & aliquandiu in ea detentis pręclaram opem tulit. Vbi vero adeo magnus dolor vrgeat, vel laborans eum ferre nequeat, eis, quæ torporẽ inducunt, medicamentis vtendum est ex dictorum auctorum monumentis, quanquam eorum liberalior vsus cauendus sit, neque diutius eisdem insistendum, quàm vt doloris vehementiam dũtaxat lenierint, & deinceps prorsus auferre vbi feruor doloris finierit aliàs, magis offendãt, quàm iuuabunt, constringere etenim insertum humorẽ sic vt in tophaceam duritiem occalescat, & languidum sensum diuturnasq; motus difficultates parient, Verũ vbi sedatus fuerit dolor cõfestim partes refouendæ erunt per ea, quæ calefaciunt medicamenta: In hunc itaque vsum cicutæ, papaueris hyosciami, seu mandragoræ folia adhibeantur, vel eadem folia contusa, ac leuigata cum ouorum luteis, ac rosaceo permixta accommodentur: Similis quoque efficaciæ erit hoc medicamentum Pauli, Recipe micam panis aqua maceratam, vel posca imbutam cum succo semperuiui, vel portulacæ, vel solani, vel palmularum carne, & papaueris semine pari portione, adiicias ouorum tostorum lutea, ac rosaceum, & affectas partes delinias Gal. 10. de comp. medic. secund. loc. hoc medicamentum ex Asclepiade commendauit, Recipe succi paueris. ℨ. iiii. poteris. ℨ. ii. assumere, croci ℨ. i. cum lacte bubulo, aut caprillo tertio, ac adiecto pane interno diligenter leuigato vt molle cataplasma, fiat & rosaceo admoto mollito, ac vtitor. Forinsecus betæ, ac lactuce foliis custodiendi eius gratia impositis, item opium, & crocum cum lacte trita cerato rosaceo excipiebat linteolo infarcta imponebat, post anodynorum vsum thymi, origani calaminthę, satureię, saluię, & similium decocto in aqua, aut vino, vt videbitur, loci calefaciendi sunt: Adiuuare etiã oportet sudorem exclusionem corpus calfaciendo, & fricando, ita tamen ne affectos locos cõtinguamus, vt Aetius refert, & præbenda sunt ea, quæ vrinã ciẽt talia etenim bilem per lotium euacuare consueuerunt, vt ipse asserit: Doloribus quoque valde infestantibus, ea, quæ somnum conciliant, exhibeantur, veluti est lactucę, & papaueris semen tum in cibo, tum in potu, similiter, & syru. de papauere post cibum, hęc autem post corporis euacuationem exhibeantur, ex sententia eiusdem Aetii. At si is, qui influit humor pituitosus fuerit, eligatur aer calidus, & siccus: Somnus moderatus, Nam, & moderatæ etiam vigiliæ

Topica.

Locis citatis.

Anodyna.

cap.3.

Lib.12, cap.3.

Loco citato.

Si pituitosus in

Fluat humor cu ratio.
Victus ratio.
Lib.12.cap.33.

conferunt:circa fluxionis initia quies,postea excercitium valde conduci, alui excrementa quotidie natura,vel arte excernantur, adhibitis nedum lenibus, sed efficacioribus quoque clysteribus:Inedia quoque,& fame vtēdum est ad plures dies,Nam pituitosa natura eam bene tolerare potest,vt inquit Aetius, Corporibus etenim carnes humidas habentibus famem adhibere conuenit: fames nanque corpora exiccat,Hipp.auctore aph.59.7.libr. Deinceps aut vt inediam ferre non valeant cibi tribuantur qui parum nutriant, extenuent, ac siccēt,ex eiusdem Aetii,& Pauli testimonio,veluti est orizæ succus,passer culi montani assati,nuces iuglantes pistachia,vuæ passæ,& cappares ex aceto mulso:quandoque etiam vti poterunt paruis pisciculis in petrosis aquis coali tis,assis,aut elixatis adiectis quibusdam herbis extenuantibus, vt fœniculo, hyssopo,satureia,sampsucho,puleio,serpyllo,& reliquis huiusmodi: Ab aliis carnibus,& leguminibus,fugacibus fructibus, reliquisque refrigerantibus ac, copiosiore vino,præsertim nigro abstinendum,verum quàm minimum vinū interualli tempore tenue,fuluum,& vetus præbeatur,ut refert Aetius:quan quam si fieri possit etiam ex toto vinum circuncidendum sit,Plurimos siqui dem noui(inquit Paulus)qui prorsus abstemii omnes sanitatem consequi sunt,alii siquidem per morbi initia omnino liberati sunt:alii in posterum ra rius,& minori dolore accessiones perceperunt,Quapropter nisi quid obster, aut futuri inde aliquid metuant mali perpetuam uitam agent abstemiam,In uicem vero vini decocto anisi,aut alicuius consimilis vtātur,si Paulo creden dum est. Poterunt itē cinnamomi,aut garyophyllorum decocto ,seu aqua mulsa vti,Cæterum si q defluit humor nō modo pituitosus fuerit, sed simul cum sāguine redundās appareat,vena secāda erit prius,deinde viribus recrea t's,ad medicamentum purgans veniendum est,ex Alex. testimonio,saltē re-uulsionis gratia aliis consentientibus,neque Paulus hoc negauit,quoniam ma gis pituitosis ipsam prohibere noluit,neq; magis etiam melācholicis,verum ea statim tentanda erit cum quis morbum experiri cœperit,nec multa sangui nis copia extrahenda,ne plus noxæ,quam auxilii ex sanguinis detractione cō sequatur. A venæ sectione,aut vbi pituitosus succus citra sanguinis permixtio nem redundarit,ac fluxerit, a pituitę vacuatione principiū curationis sume re oportet,vt inquit Aetius,Euacuatur autem humor pituitosus per vomitus quidem nihilominus,& inferne per ventrem. Vtilis est autem in hac affectio ne per inferna purgatio siue iuxta manus, siue iuxta pedes hęreat morbus,& multo adhuc magis si iuxta omnes corporis articulos fluxos fuerit dispersus: familiarior etenim pituitæ via, & minus periculosa per intestina exitit: Si enim in superiorem uentrem uiolenter attracta nō euacuatur,periculum in ducit,vt testatur idem Aetius.Tutius itaq; est vt ad infernā excretionem pi-tuita ducatur,paulatim tamen,& per uices,Nam neq; crassiora excrementa vniuersa,& uice vna extrahi possunt,vt inquit Alex. Verum ante purgātium medicamentorum exhibitionem ea tribuenda sunt,quæ uim habeāt extenuā di,ac incidendi, Nanque si pręparati pituitosi succi ad purgationem magis idonei redduntur præparentur autem melle rosaceo,syr.ex stœcade,oxymeli te simplici,aut etiā scyllino pauco adiecto syr.ex succo borraginis,aut de in-fusione rosarum:quibus iam pręparatis purgans medicamentum præbeatur tale,Recipe myrobalanorum chebularum ℥.iii.agarici ℥.i s.fiat decoctum,in quo per colum transfuso dissolue sy.ex pluribus infusionibus rosarum rubea rum,vel persicarum unc.iii.confectionis de dactilis ℥.ii.diacath.vnc.s.fiat po tus,uel ℥.i.pilularum e sagapeno,seu fætidarum recipe,& alteram agarici tro chiscati,& cum sy.de stœcade,aut oxymelite cataporia formato,post quorum assumptionem decoctum ℥.ii.corticum myrobalanorum : chebularum absor beant,in quo vnc.ii.vel iii.syru.ex pluribus infusionibus rosarum rubearum

sint

locis citatis.
Lib.12.c.33
citato loco.
Venæ sectio.
lib.11.cap.1 vbi de podagra pituitosa agit.
Medicamentorum ratio
Vomitus.
lib.12.cap.33
purgatio.
loco citato.
citato loco.

sint dissolutę, hæc non semel duntaxat, sed bis, & sæpius, vt diximus (vbi vsus vrgeat) repetenda sunt. Nostris temporibus vniuersus fere medicorum cœtus ex quadam praua cõsuetudine, seu abusu ductus nedum in articulorum dolori bus, seu podagra pituita ortis, sed in omnibus ex quecunque causa fuerint geniti, hermodactylis aluum purgatione sollicitant: quandoque etiam cataæ potiis de hermodactylis à Mesue, seu Raze compositis vtuntur, verum ipse pij nitus abstinendum esse cõsulto ab hermodactylorum vsu, Nam quo seplasiar hodie per hermodactylo vtuntur, non est hermodactylus, Sed bulbus quidem agrestis à græcis κολχικὸν appellatum, huic enim omnibus numeris aridet, vt liquet ex Dioscoride cap. proprio, quod quidem in cibo sumptum (vt ipse in quit) fungorum modo enecat, si contingat ipsum exhibitum non enecare, eius exiguæ quantitati, quæ offertur ascribendum erit: nec propterea negãdum est quod suapte natura enecet, & si non suffocat propter eius exiguam quantitatẽ saltem magnum infert corporibus detrimẽtum, quem admodum sępius expe rientia etiam obseruatũ est. At esto quod sit hermodactylus (quod negatur) adhuc ab eo abstinẽdum erit, nisi valde robustis corporibus tribueretur, Nam etiam verus hermodactylus stomacho facessit negotium cibi fastidium ex repletione, & ventriculi redundantia mouens, cum eidem sit inimicus, & nimis aduersetur, Paulo auctore cap. de podagra, & cap. de hermodactylo: quapropter reliquis vtendum est purgantibus medicamentis tanquam tutioribus existentibus, hermodactylos, seu eorum catapotia omnino vitantes. Atqui si euacuatio per purgationes ob aliquam causam fieri non posit, tum inedia, & fame vtendum est ad plures dies tum etiam frictionibus discussoriis, efficacioribus clysteribus, & pharmacis vrinam cientibus, Aetio reste: Post purgationes antidota etiam nõnulla exhibere conuenit, præsertim his, qui natura pituitosi sunt, veluti theriacam, mithridatum, ac diacorallium dictum, quod omniũ securissimum, longoq; vsu probatissimum est, ex Alexan. & Pauli testimonio, cuius descriptionem apud eosdem perlegas: Partibus vero affectis medicamina imponenda sunt quæ vim habeant leniendi, discutiendi, atque astringendi, præsertim circa initia. Nã deinceps omissis astringentibus discutientibus magis, ac exiccantibus vtendum, Imponatur itaque terebinthi folia virida, & tenera cum adipe suillo recenti, & rosaceo modica cera adiecta: apta etiã sunt cupresi folia, & pilulę vino cocta: nec non & cyperi radices, aut rhamni folia, vt inquit Aetius. Verum cum folijs, aut pilulis cupressi, cyperiq; radicibus, aut rhamni foliis, poteris tu adipem suillum recentem, ac rosaceum, & modicam ceram admiscere. & vbi mediocris dolor affuerit, brassicę folia conferunt, si cõcisa obducantur, similiter apii, aut conizæ, ex Alex. & Pauli auctoritate. Sin autem dolor, vehemens ortus fuerit, cataplasmatis mitigantibus: vti oportet, qualia sunt quę ex farina fœnugręci, seminis lini, cicerum, & loliacea constãt ex aqua mulsa, aut vino tenui decoctis modico oleo nardino adiecto item cinis cremate radicis brassicæ, eiusque coliculorum cum axungia illitus multis fuit præsidio, vt inquit Paulus, sed finiendis doloribus recens adhibenda est axungia, discutiẽdo autem humori vetus salsa auxiliatur: bubulum quoq; stercus cum ordeacea farina in aqua mulsa coctum prodest vel per se recens, & liquidum, vel ex foliis brasicæ similiter caprillus fimus per se, aut cũ hordeacea farina coctus in posca, eodem Paulo teste, Mansuetissimum autem remedium est (vt Aetius refert) post principium, etenim leuiter discutit, & exicat, si althcæ folia cocta trita tum per se, tum cum polline, seu hordeacea farina imponantur: Eundem etiam præstant vsum radices eius coctæ in aqua mulsa tritæ, vt idem Aetius fatetur: amaraci item coma, arthemisia, abrotani folia, pulegium, sampsuchus, brassica, serpyllum, fæniculũ, sisimbrium, mentha, ac reliqua huiusmodi per se singula cum pane, seu farina fœnugręci, erui, aut lolii,

De hermodactylo quid sentiendum.

Lib. 4. c. 71.

Lib. 3. c. 78. & lib. 7. c. 3.

Quę a purgatione tribuenda sint.

Topica.

recenti adipe suillo, oleoque irrino, seu nardino pro cataplasmate imponũtur. At si nihil hisce cataplasmatis leniantur, fotibus, seu liquioribus torrentis ritu ab alto proiectis certãdum erit: fiunt autem hi chamęmeli, meliloti, fœnugræci, aut centauris decocto: Nonnullis etiam capparis decoctum abunde fuit auxilii: Verum qđ infra scribitur omnibus præstat efficacia, vt liquet ex Alexã. & Paulo, thymum, origanum, satureiam, & calaminthăm in aceto acerrimo decoquito, & vbi herbæ probe fuerint decoctæ, tunc eodem aceto adhuc calido affectas partes, non modo semel, aut iterum, sed sępius, & frequenter superinfundito, seu foueto. Hoc præsidio (vt ipsi fatentur) permulti pristinã valetudinẽ recuperarunt, quibus nõ pituita solum, sed etiã flaua bilis, fuit infesta: Vbi vero p iã dicta cataplasmata, aut superinfusiones, seu fotus, dolor moderatior euaserit, eis vtendum est medicamentis, quæ non solum summam cutem infestantia, sed etiam in alto fixa calfacere, & discutere queant, Alex. auctore: Cõponatur autẽ hunc in vsum hoc medicamẽtum, Recipe adipis suilli veteris, & butyri, cuiuslibet vnc.i. olei veteris, vel nardini vnc.ii. cremoris seminis lini, & fœnugræci, singulorum ʒ.iiii. ammoniaci, & galbani in aceto macerati an ʒ.iii. croci ʒ.s. ceræ quãtum satis sit, fiat ceratum: Item & hoc admirãdum est pharmacum, Recipe castorei, thuris an. ʒ.i.s. medullę ceruinæ, & adipis anseris an. ʒ.iii. olei anethini, & nardini ana. vnc.ii.s. bdelli, & galbani in aceto dissoluti an. ʒ.iiii. farinę seminis lini, & fœnugræci ana. ʒ iii.s. cum cera quantum satis sit, fiat medicamẽtum: Hoc etiam vtare tanquam magnopere conferente, Recipe succi radicis ebulorum ʒ.iii resinæ pinus, & terebenthinæ ana. ʒ.iiii. olei. vulpini, & chamæmelini an. vnc.ii. cremoris seminis althęæ, seminis lini, & fenugræci, cuiuslibet ʒ.ii.s. opopanacis, sagapeni, & ammoniaci dissoluti in aceto an. vnc.s. croci ʒ.i. cum cera quantum satis sit, & adipis suilli vnc.i. fiat ceratum. Admirandum quoque iis pharmacum est, quod ex croco constat ab Aetio descriptum cap.26. lib.12. Hoc etiam tempore naturalia balnea discutiendi, ac exiccandi vi pręedita conferunt, quemadmodum Puteolis est balneum, quod vulgus appellat (Souiene homini:) quidã aqua marina, lixiuio vel vino astringenti affectos articulos lauant post inflammationum remissionem, non nullasque in eisdẽ, aut etiam aqua decoquunt discutientes, ac exiccantes herbas, & laconicum balneum parant, quo non inutiliter vtuntur. Si vero ex atrę bilis influxu laborabunt (quanquam hoc raro accidat, & ipsi quoque omnino uniuersali vacuatione indigẽt) protinus quidem venæ sectione, quoniã & in his humor, quemadmodum & in magis pituitosis, quàm maxime in venis cõtinetur quantitate, magis quàm qualitate peccans, ex Pauli sententia, Verum statim in morbi principio vena secanda erit, Nam si sæpius fuerint a fluxione comprehensi, offenduntur magis a sanguinis vacuatione, quàm iuuantur, prę sertim quibus natura frigidus aut imbecillius est corpus, ut ipse inquit. Aetius vero quandoque venæ sectione, interim purgatione, & interdum vtrisque eos indigere fatetur, cap.34. eiusdem lib.12. Nam quando ad sanguinem declinãt atra bile infectum venæ sectione opus habent: quando uero ad atrã vergunt bilem, euacuatione, per ea, quæ ipsum repurgant: Si vero hæc ambo simul per totum hominem redundarint, prius venam secare, deinde purgare eos cogimur, vt ipse asserit. At quoniam sæpius in uenis cõtinetur totius corporis cum sanguine permixta atra bilis, quibus ex eius fluxione podagra excitatur, seu articularis morbus, propterea saltem reuulsionis gratia in morbi initio vena secetur; ac deinceps concocto, ac præparato humore purgetur aliquo medicamento purgante eorum, quæ cap. de melancholia conscripsimus, & medicamẽtis utare in eodem principio super affectas partes repulsoriis, & sensim simul calfacientibus, veluti sunt iam dicta terebinthi, ac cupressi folia, cyperiq; radices, & reliqua huiusmodi. At post principium his, quæ sensim calfacere, & attenuare,

Si ex atra bile fluxio fiat, curatio.

Venæ sectio.

Purgatio.

Topica.

Lib.12.c.34.

tenuare, ac discutere possunt vtemur; ex sententia eiusdem Aetii, cuius farinæ sunt lauri folia mollia, pastinacę,caucalidis,conizę,brassicæ:iridis,ocymi, nasturtii, & reliquorum innumerorum admiscenda autem sunt hæc pani, aut cuipiam ex prædictis iam sæpe farinis adipi anserino, aut gallinaceo,butyroque, & œsypo, quo leniora reddantur, potissimum in mollibus,ac humectis corporibus vt patet ex eodem auctore: Reliquis quoque medicamentis supra relatis post huiusmodi pharmacorũ impositionem (vbi ea non suffecerint) vti conuenit. At in quibus obscura fuerit podagræ origo hæc semel experiri abunde fuerit, & modo ad consimilia transgrediendum est,modo contrariis pugnandum,neque tamen eisdem diutius immorari consilium est, si nullum ex eis iuuamẽtum perceperint. Hæc quotidie in artis operibus fieri videmus, vt idem medicamentum vni articulo profuerit,alteri in eodem ægrotante inflammationem excitari:quin etiã nõ modo non opituletur, sed confestim (quod maxime mirum est) offenderit:quippe vnus, idemq; articulus sæpe ex eodem remedio nunc iuuabitur,paulopost eiusdem appositu inflammationẽ concipiet, vt liquet ex Paulo: Quoniam uero & tophi etiam in articulis quandoq; gigni consueuerunt modo ob humoris, qui ad eos decubuit,crassitiem,terrestremque duritiem,modo propter immoderatum discutientium,resicantiumq; medicamentorũ vsum, sine eorum mixtura,quæ emolliendi virtute pollent; propterea pro eorum curatione (si curari poterunt) ea conuenientiora sunt,quæ emollientem naturã sortiuntur, veluti sunt adeps suillus caprillus, vitulinus, anserinus & medulla,præsertim ceruina,althæa bis cocta,& reliqua huiusmodi. Interim autem digerentibus,ac discutientibus vtare,quemadmodum cap. de lineis scirrho docuimus: proprie autem facit vetustissimus accerimusque caseus cum suillæ carnis præpinguis,ac veteris decocto contritus, & superim positus ex omnium fere medicorum græcorum consensu: Liquet itaque ex his simplicium fluxionem articularem morbum, seu podagram generantiũ curatio, Quæ de re nulla amplius difficultas aderit etiam mixtarum curam inuenire. Satis enim manifestum est quod ad humorũ complexũ,consequitur etiam curationes oportet mixtas esse: Cognitiones etiam mixtarum fluxionum ex prædictis simplicibus affectionibus sunt sumendæ, & propterea iure eas prætermisimus.

Si obscura fuerit podagrę origo.

Tophorum curatio.

FINIS.

REGISTRVM.

* A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn.

Omnes sunt quaterniones, præter * duernionem, & Nn ternionem.

